2. 7. 375.

2 B 7

Digitized by Google

ALEXANDRI
1726

Digitized by Google

Digitized by Google

EXPOSITIO
LITTERALIS ET MORALIS
SANCTI
EVANGELII
JESU CHRISTI
SECUNDUM
MARCUM, JOANNEM, ET LUCAM
EVANGELISTAS.

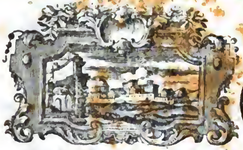
Auctore R. P. F. NATALI ALEXANDRO *Ordinis FF. Prædicatorum, in ſacra Facultate Pariſienſi Doctore, & emerito Theologiæ Profeſſore.*

Opus Sacrarum Litterarum Cultoribus, nec non Verbi Dei Præconibus utiliſſimum.

EDITIO NOVISSIMA

Novo Indice Concionatorio, & ab innumeris mendis, ac malis Citationibus, quæ in aliis Editionibus irrepſerant, ſummo labore expurgata.

TOMUS SECUNDUS.
OPERUMQUE IPSIUS ORDINE TOMUS XXIV.

PARISIIS,
Apud SILVANUM DE GRASSORTIS.

Expenſis THOMÆ BETTINELLI VENETI.
CIƆIƆCCXLV.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRÆFATIO

In Sanctum JESU-CHRISTI *Evangelium ſecundum Marcum :*

SANCTUS MARCUS Evangeliſta, cum Joanne Marco S. Barnabæ conſobrino, & S. Pauli diſcipulo minime confundendus, Chriſti Jeſu diſcipulus non fuit, (a) ut Papias apud Euſebium, Tertullianus, S. Joannes Chryſoſtomus, S. Auguſtinus, Theodoretus, & Venerabilis Beda agnoſcunt: ſed S. Petri diſcipulus, quem Apoſtolorum Princeps Epiſt. 1. cap. v. 13. filium ſuum vocat. (b) Judæus fuiſſe videtur, Cyrenenſis, ex Lybiæ Provincia, cui nomen Pentapoli. Ex genere Sacerdotali fuiſſe (c) Beda ſenſit, ex iis de quibus ſcriptum eſt Actuum 6. 7. *Multa etiam turba Sacerdotum obediebat fidei*. Tot teſtibus poſtponendi ſunt S. Epiphanius, (d) Procopius Diaconus, & Dialogus Adamantii contra Marcionitas, qui S. Marcum Chriſti diſcipulum fuiſſe dicunt. Ex iis fuiſſe ſcribit Epiphanius, qui ob Sermonem illum diſperſi ſunt, quem Dominus elocutus fuerat (Joan. 6.) *Niſi quis manducaverit carnem meam, & biberit ſanguinem, non eſt me dignus :* Verum Petri opera reverſum. At nemo veterum præter Epiphanium id ſcripſit. Evangelium ſcripſit Romæ, rogantibus Chriſtianis, prout a S. Petro prædicante & narrante audiverat, ut tradunt (e) Sanctus Irenæus, Origines, Euſebius, S. Hieronymus. E-

(a) *Papias apud Euſeb. lib. 3. c. 39. Tertull. l. 4. cont. Marcion c. 2. S. Jo. Chryſ. Hom. 19. in Acta. S. Aug. lib. 1. de conſenſu Evang. c. 1. & l. 17. cont. Fauſtum 3. Theodoret. Præfat. in Hiſtor. Relig.*

(b) *S. Hieron. in Catal. ſcrip. Eccleſ.*

(c) *Beda in Marcum.*

(d) *Epiph. Hær. 51. n. 6.*

(e) *S. Iren. l. 3. c. 1. Orig. apud Euſeb. lib. 5. c. 26.*

vangelium a Marco ſcriptum S. Petrus approbavit, & Eccleſiæ legendum ſua auctoritate tradidit. Ideo S. Petro a nonnullis tributum eſt. (f) *Licet & Marcus quod edidit, Petri adfirmetur, cujus interpres Marcus* (inquit Tertullianus) *nam & Lucæ Digeſtum Paulo adſcribere ſolent. Capit Magiſtrorum videri, quæ diſcipuli promulgarint.* Et rurſus: *Conſtituimus inprimis, Evangelicum Inſtrumentum Apoſtolos auctores habere, quibus hoc munus Evangelii promulgandi ab ipſo Domino ſit impoſitum: ſi & Apoſtolicos, non tamen ſolos, ſed cum Apoſtolis, & poſt Apoſtolos. Quoniam prædicatio Diſcipulorum ſuſpecta fieri poſſet de gloriæ ſtudio, ſi non adſiſtat illi auctoritas Magiſtrorum, immo Chriſti, qui Magiſtros Apoſtolos fecit. Denique nobis fidem ex Apoſtolis Joannes & Matthæus inſinuant: ex Apoſtolicis, Lucas & Marcus inſtaurant, iiſdem regulis exorſi, quantum ad unicum Deum attinet Creatorem, & Chriſtum ejus, natum ex Virgine, ſupplementum Legis & Prophetarum.* Hinc Sanctus Athanaſius ſeu alius Auctor in Synopſi Scripturæ Sacræ, Evangelium ſecundum Marcum a S. Petro dictatum tradit. Scripſit poſt S. Matthæum, cujus utplurimum abbreviator eſt, anno poſt Chriſti Paſſionem circiter 45. cum S. Petrus Romam ſecundo profectus eſſet, poſtquam de manu Herodis & de omni exſpectatione plebis Judæorum liberatus eſt. Unus e Veteribus S. Irenæus (g) ſcripſit, Marcum Diſcipulum & Interpro-

Euſeb. lib. 2. c. 15. S. Hieron. in Catal. ſcript. Eccleſ.

(f) Tertull. lib. 4. cont. Marcion. c. 5. ibid. c. 2.

(g) S. Irenæus lib. 3. c. 1. &c.

Digitized by Google

pretem Petri poſt exitum Apoſtolorum Petri & Pauli Evangelium ſcripſiſſe. Verumtamen Euſebius (h) ex Clemente Alexandrino refert in ſexto Inſtitutionum libro, quod extincto atque deleto Simone Mago, *Tantis veritatis fulgor emicuit in mentibus eorum qui Petrum audierant, ut parum heberent ſemel audiſſe, nec contenti eſſent cæleſtis verbi doctrinam viva voce, nullis traditam ſcriptis accepiſſe: ſed Marcum Petri ſectatorem cujus hodieque extat Evangelium, enixe orarent ut doctrinæ illius quam auditu acceperant, ſcriptum aliquod monumentum apud ſe relinqueret. Nec prius deſtiterunt quam hominem expugnaſſent, auctoreſque ſcribendi illius, quod ſecundum Marcum dicitur, Evangelii extitiſſent. Quod cum Petrus per revelationem ſancti Spiritus cognoviſſet, delectatus ardenter hominum ſtudio, librum illum auctoritate ſua comprobaſſe dicitur, ut deinceps in Eccleſia legeretur.* Non Clementis Alexandrini dumtaxat, ſed & Papiæ Hierapolitani Epiſcopi teſtimonio id probat Euſebius, quod & S. Hieronymus in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum confirmat.

apud Euſeb. lib. 5. c. 8.

(h) *Euſeb. l. 2. c. 15.*

Lib. 3. Hiſtor. c. 39.

Ex Papia refert Euſebius, *Marcum Petri Interpretem, quæcumque memoriæ mandaverat, diligenter perſcripſiſſe: non tamen ordine pertexuiſſe quæ a Domino aut dicta aut geſta fuerant. Neque enim ipſe Dominum audiverat aut ſectatus fuerat unquam: ſed cum Petro poſtea verſatus eſt, qui pro audientium utilitate, non vero ut ſermonum Domini hiſtoriam contexeret, Evange-*

Lib. 3. Hiſt. c. 39.

EXPOSITIO
LITTERALIS ET MORALIS
SANCTI
EVANGELII
SECUNDUM
MARCUM.

CAPUT PRIMUM.

Senſus Litteralis.

I. INITIUM *Evangelii Jeſu Chriſti Filii Dei, ſicut ſcriptum eſt in Iſaia Propheta: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. Vox clamantis in deſerto: Parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus.* Exordium prædicationis Chriſti Jeſu, Filii Dei non adoptivi, ſed proprii & naturalis, tale fuit, quale futurum principium prædicationis Meſſiæ venturi prædixit Iſaias: *Ecce ego mitto Angelum meum.* In pluribus Exemplaribus Græcis lectum, *ἐν τοῖς* *S. Irenæus lib. 3. c. 11.*
Προφήταις, In Prophetis, teſtes ſunt S. Irenæus, Euthymius, Theophylactus. Sed longe plures & melioris notæ Codices Græcos, omneſque Latinos habere, *Sicut ſcriptum eſt in Iſaia Propheta*, certum eſt ex objectione Porphyrii, & *S. Hieron. lib. de optimo genere interpretandi Malach. 3.*
ex S. Hieronymo. Verba illa, *Ecce ego mitto Angelum meum*, &c. non ſunt Iſaiæ, ſed Malachiæ. Cur ergo Iſaiæ nomine illa citat S. Marcus? Optima Reſponſio eſt, Prophetas omnes in uno Codice deſcriptos fuiſſe, cumque in

Digitized by Google

eorum ordine primus occurreret Iſaias, ejus nomine interdum citata aliorum Prophetarum oracula, quorum libri eodem volumine, ſuo quiſque ordine, continebantur. *Addi* poteſt, hæc verba S. Marci, *Sicut ſcriptum eſt in Iſaia Propheta*, ad priorem illam ſententiam non referri, *Ecce ego mitto Angelum meum*; ſed ad ſequentem: *Vox clamantis in deſerto*. A voce enim Joannis, ad quem uſque Lex & Prophetæ, Evangelii ſeu prædicationis Chriſti, cui viam Joannes præſtruxit, repetendum initium eſt. Quod ut probaret S. Marcus, citavit illud oraculum Iſaiæ: *Vox clamantis in deſerto*, &c. ſed quia verba Malachiæ congruam vaticinii Iſaiæ expoſitionem ſubminiſtrabant, illa ſubjunxit, ut Iſaiæ teſtimonium Malachiæ verbis illuſtraret; atque ita ex utroque teſtimonio unum contexuit: & quia tota vis probationis erat in Iſaiæ oraculo, ideo unum Iſaiam appellavit. In utraque ſen„tentia, inquit Venerabilis Beda, ſimiliter paranda via Domini prædica„tur. Ideoque non fallitur Evangeliſta, qui hoc dictum ab Iſaia ſcribit, „quod etſi non eiſdem verbis, eodem tamen ſenſu ab ipſo ſcriptum invenit. Mitto quod a S. Auguſtino occaſione ſimili dictum, & a Beda hic uſurpatum, Dei voluntate unius pro alio Prophetæ nomen ab Evangeliſta poſitum, ut innoteſceret omnes Prophetas *uno Spiritu locutos*, mirabili inter ſe conſenſione conſtaret; & ideo indubitanter accipi debere quæcumque per eos Spiritus ſanctus dixit, *& ſingula eſſe omnium, & omnia ſingulorum.*

Beda Commentar. in Marc. S. Auguſt. lib. 3. de Conſenſu Evang. c. 7.

Ecce ego mitto Angelum meum. Angelus Joannes vocatur, non naturæ ſocietate, juxta Originis errorem, ſed officii dignitate: quia *Miſſus fuit a Deo ut teſtimonium perhiberet de lumine*, & venientem in carne Dominum mundo nuntiaret. Nec mirum ſi Angelus nominetur ille, quo nemo ſurrexit major inter natos mulierum, cum Sacerdotes qui evangelizandi officio rite funguntur, Angeli a Propheta appellentur: *Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum eſt.*

Malach. 2. 7.

Vox clamantis in deſerto audita eſt. Chriſtus Verbum Patris, Joannes adventum Domini præcurrens vox dicitur, quia per ejus miniſterium Verbum Patris ab hominibus auditur. Quid vero clamat? *Parate viam Domini, &c.* Meſſiæ, Redemptoris, Domini Deique veſtri, mox ad vos venturi. *Joannes*, (inquit Tertullianus) *limes conſtitutus inter vetera & nova, ad quem deſineret Judaiſmus, & a quo inciperet Chriſtianiſmus. Si Joannes antecurſor & præparator viarum Domini, Evangelium ſuperducturi & Regnum Dei promulgaturi; ex hoc jam quod Joannes venit, ipſe erit Chriſtus, qui Joannem erat ſubſecuturus, ut antecurſorem; & ſi deſierunt vetera, & cœperunt nova interſtite Joanne, non erit mirum quod ex diſpoſitione eſt Creatoris, ut aliunde magis probetur, quam ex Legis & Prophetarum in Joannem occurſu, & exinde ortu, Regnum Dei.* Hoc Marci propoſitum in ipſo Evangelii ſui exordio.

Tertull. lib. 4. cont. Marcion. c. 33.

2. *Fuit Joannes in deſerto baptizans, & prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum.* Baptiſmum pœnitentiæ, cujus ſcilicet ſuſceptio, publica erat pœnitentiæ profeſſio, cum peccata ſua confiterentur, ac deteſtarentur, qui ad illum accedebant, & vitæ novæ inchoationem pollicerentur. *In remiſſionem peccatorum*, non a Joanne, & per ejus baptiſmum, ſed per Chriſtum, & Chriſti baptiſma, cujus figura erat illud Joannis, tribuendam. *Agebatur itaque baptiſmus pœnitentiæ quaſi candidatus remiſſionis & ſanctificationis in Chriſto ſubſecuturæ.* (inquit Tertullianus) *Nam quod prædicabat baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem delictorum, in futuram remiſſionem enuntiatum eſt. Siquidem pœnitentia antecedit, remiſſio ſubſequitur, & hoc eſt viam præparare: qui autem præparat, non idem ipſe perficit, ſed alii perficiendum procurat.*

Tertull. lib. de Baptiſmo c. 10.

3. *Venit*

3. *Venit fortior me, poſt me.* Qui poſt me veniet, me potentior eſt, utpo-
te Dei virtus & Dei ſapientia, Dominus omnium, novæ Legislator, Meſ-
ſias promiſſus, Agnus Dei qui mundi peccata ſublaturus ac deleturus eſt,
cujus non ſum dignus procumbens, pro more famulorum, *ſolvere corrigiam*
calceamentorum ejus. Divinam autem virtutem, qua mihi infinite antecel-
lit, inde cognoſcite quod cum ego baptizem vos aqua, externas dumtaxat
ſordes abluens, quo peccatorum abſterſionem, & emundationem animæ ſi-
gnificem ac prænuntiem; *Ille baptizabit vos Spiritu ſancto*, quem effundet
in vos abunde, fide in nomen ſuum per dilectionem operante, & bapti-
ſmo ſuo purificans corda veſtra. Scilicet *Baptiſmi carnalis actus quod in a-* Tertull. lib.
qua mergimur: ſpiritalis effectus, quod delictis liberamur. Sicut ergo Joan- de Baptiſmo
nes ante Præcurſor Domini fuit, præparans vias ejus: Ita *& Angelus ba-* c. 7.
ptiſmi arbiter ſuperventuro Spiritui ſancto vias dirigit ablutione delictorum,
quam fides impetrat obſignata in Patre, & Filio, & Spiritu ſancto.

Ille vero baptizabit vos Spiritu ſancto, Jeſum Chriſtum Deum aut Dei
Filium auditoribus ſuis nondum manifeſte prædicat Joannes; nondum enim
capere poterant rudes homines Incarnationis ſacramentum, ſed paulatim
per agnitionem glorificatæ humanitatis introducendi erant ad fidem divinæ
æternitatis: tamen quaſi velato ſermone hunc verum eſſe Deum declarat,
dum eum Spiritu ſancto baptizaturum eſſe confirmat. Cui enim dubium
eſt, neminem alium gratiam ſancti Spiritus dare poſſe, niſi Deum? Poſtea
vero cum auditores ſuos capaciores jam per Dei gratiam factos videret ad
intelligendum myſteria; etiam Filium Dei Jeſum Chriſtum illis aperte præ-
dicavit, dicens: *Sed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super*
quem videris Spiritum deſcendentem & manentem ſuper eum, hic eſt qui ba-
ptizat in Spiritu ſancto. Et ego vidi, & teſtimonium perhibui, quia hic eſt
Filius Dei.

4. *Et ſtatim aſcendens de aqua, vidit cœlos apertos: & Spiritum tamquam*
columbam deſcendentem, & manentem in ipſo. Ut illum eſſe demonſtraret, Iſai. 2. 2.
de quo ab Iſaia prædictum eſt: *Et requieſcet ſuper eum Spiritus Domini:* & Joan. 1. 33.
de quo Deus Joanni dixerat: *Super quem videris Spiritum deſcendentem &*
manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto. Stetit columba
ſuper illum, ne vox Patris ad Joannem facta, non ad ipſum Jeſum puta-
retur. *Et vox facta eſt de cælis*, unde Chriſtus deſcenderat, Secundus ho-
mo de cœlo cœleſtis: *Tu es Filius meus dilectus, in te complacui.* Apud
Matthæum habetur: *Hic eſt Filius meus dilectus.* Apud Lucam ut apud
Marcum: *Tu es Filius meus dilectus.* Alii Evangeliſtæ verba, alii ſenſum
retulere. Utri verba, incertum.

5. *Et ſtatim Spiritus expulit eum in deſertum.* Brevi poſt baptiſmum tem-
poris intervallo, Spiritus ſanctus qui in Eum deſcenderat, in eoque mane-
bat, ipſum impulit ut in deſertum ſecederet. Idem Lucæ ſenſus eſt: *Et a-*
gebatur a Spiritu in deſertum, ab eo utique quo plenus regreſſus eſt *a Jorda-* Luca 4. 1.
ne. Eratque cum beſtiis. Quibus verbis deſertiſſimam fuiſſe ſolitudinem, S.
Evangeliſta ſignificat. *Et Angeli miniſtrabant illi.* Inter beſtias commoratur
ut homo, Angelico miniſterio utitur ut Deus. Acceſſerunt autem Angeli
Chriſto miniſtraturi, poſtquam diabolum debellavit, ut non Angelorum o-
pe, ſed propria virtute, victoriam de Satana retuliſſe demonſtraretur.

6. *Poſtquam autem traditus eſt Joannes, venit Jeſus in Galilæam, prædicans*
Evangelium Regni. Temporum ordinem S. Marcus non ſervat. Non enim
traditio Joannis in carcerem ſtatim poſt jejunium quadraginta dierum & ten-
tationem Domini contigit. Sed antequam Joannes in carcerem mitteretur
& multa docuit, & miracula fecit Jeſus, ut conſtat ex Joannis 3. 24. *Quo-*

niam

Digitized by Google

niam impletum eſt tempus, & appropinquavit Regnum Dei, pœnitemini; & credite Evangelio. Appropinquavit tempus illud a Deo prærordinatum, de quo Apoſtolus: *Poſtquam autem venit plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum factum ex muliere, factum ſub Lege, ut eos qui ſub Lege erant redime-*
V. Beda. *ret*. Pœnitentiam prædicat Jeſus, quemadmodum Joannes ejus præcurſor, ut oſtendat ſe ejuſdem Dei eſſe Filium, cujus ille Propheta eſt.

Victor Antiochenus in Marc. 7. *Et erat in Synagoga eorum homo in ſpiritu immundo*. Homo a dæmone vexatus, qui ſpiritus immundus appellatur, tum propter obſtinatam in malitia mentem, tum quod peccatis & obſcœnis operibus hominum vehementer delectetur. *Et exclamavit, dicens: Quid nobis, & tibi, Jeſu Nazarene? Veniſti perdere nos*. Quid tibi nobiſcum rei & cauſæ? Veniſti perdere nos, prohibendo ne hominibus noceamus, noſtram in homines poteſtatem auferendo, & imperium deſtruendo, noſque in abyſſum detrudendo. *Scio qui ſis, Sanctus Dei*. Jam experimento novi, & plane perſuaſus ſum te eſſe
Dan. 9. 34. *Sanctum Sanctorum*, Sanctum illum a Prophetis prænunciatum, hominibus
Marci 3. 12. a Deo promiſſum & exſpectatum, *Filium Dei*. Clarum eſt in his verbis,
Lucæ 4. 41. inquit S. Aguſtinus, “ quod in eis & tanta ſcientia erat, & charitas non
S. Auguſt. lib. 9. de Civit. Dei c. 21. „ erat. Pœnam quippe ſuam formidabant ab illo, non in illo juſtitiam diligebant. Tantum vero eis innotuit, quantum voluit: tantum autem voluit, quantum oportuit. Sed innotuit, non ſicut Angelis Sanctis, qui ejus ſecundum id quod Dei Verbum eſt participata æternitate perfruuntur; ſed ſicut eis terrendis innoteſcendum fuit, ex quorum tyrannica quodam modo poteſtate fuerat liberaturus prædeſtinatos in ſuum regnum & gloriam ſemper veracem & veraciter ſempiternam. Innotuit ergo dæmonibus, non per id quod eſt vita æterna, & lumen incommutabile quod illuminat pios, cui videndo per fidem, quæ in illo eſt, corda mundantur; ſed per quædam temporalia ſuæ virtutis effecta & occultiſſimæ ſigna præſentiæ, quæ angelicis ſenſibus etiam malignorum ſpirituum potius quam infirmitati hominum poſſent eſſe conſpicua.

Et comminatus ei Jeſus, dicens: Obmuteſce, & exi de homine. Comminando præcepit ut taceret, nec manifeſtaret illum. Silentium autem indixit
Marci 3. 12. dæmonibus, nec permiſit ut ejus divinitatem, quam ex metu, ex adulatione, ex odio, & invidia confitebantur, prædicarent; tum ne cum illis commercium habere & colludere putaretur, quod poſtea per calumniam & blaſphemiam dicere non dubitarunt Phariſæi: tum quia veritatem a patre
Tertull. lib. 4. contr. Marcion. c. 7. & 6. mendacii teſtimonium accipere non decebat. *Increpuit illum Jeſus, plane ut invidioſum & in ipſa confeſſione petulantem & male adulantem*, (inquit Tertullianus) *quaſi hæc eſſet ſumma gloria Chriſti, ſi ad perditionem dæmonum veniſſet, & non potius ad hominum ſalutem; qui nec Diſcipulos de ſubactione ſpirituum, ſed de candida ſalutis gloriari volebat..... Chriſtus ab hominibus, non a ſpiritibus immundis, volebat ſe Filium Dei agnoſci. Ille Chriſtus dumtaxat cui hoc congruebat: quia præmiſerat per quos poſſet agnoſci, & utique digniores prædicatores. Illius erat præconium immundi ſpiritus reſpuere, cui Sancti abundabant*. Denique oſtendit aures dæmoni præbendas
S. Ambroſ. lib. 6. in Luc. N. 102. non eſſe, licet veri aliquid ſuis verbis admiſceat: *Ne quis dum prædicantem audit, ſequatur errantem. Improbus enim magiſter eſt diabolus, qui falſa veris ſæpe permiſcet, ut ſpecie veritatis teſtimonium fraudis obtexat* (inquit S. Ambroſius.)

Et diſcerpens eum ſpiritus immundus, & exclamans voce magna, exiit ab eo. Diabolus miſerum hominem violentis convulſionibus agitans, & in terram jactans, ac incondito ejulatu rabiem ſuam ac dolorem indicans, quod ex ejus corpore diſcedere cogeretur, exiit ab eo. Confer cum Lucæ 4. 34.

Et

Digitized by Google

Et cum projeciſſet illum dæmonium in medium, exiit ab illo, nihilque illum nocuit. CHRISTUS *juſſu & increpitu dæmonia expellens, non ſuaſu qua bonus, timendum ſe exhibebat* (inquit Tertullianus.) Tertull. lib. 4. cont. Marcion.

8. *Quænam doctrina hæc nova? Quia in poteſtate etiam ſpiritibus immundis imperat, & obediunt ei*. Quænam doctrina tam efficax, & cum tanta poteſtate conjuncta, ut qui eam tradit non divini nominis invocatione dæmones ejiciat, ut Exorciſtæ noſtri, ſed pro imperio illos fuget?

9. *Et protinus egredientes de Synagoga, venerunt in domum Simonis .... Decumbebat autem ſocrus Simonis febricitans, & ſtatim dicunt ei de illa. Et accedens elevavit eam apprehenſa manu ejus: & continuo dimiſit eam febris, & miniſtrabat eis*. Tria miracula inſignia hoc in capite narrat S. Marcus, dæmonis expulſionem, curationem mulieris, ſanationem leproſi. Quoniam enim *Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum*, Ideo contra ipſum mortis auctorem primo debuit medicina ſalutis operari; primo lingua ſerpentina ne ultra virus ſpargeret, occludi: deinde ſemina, quæ prima ſeducta eſt, a carnalis concupiſcentiæ febre curari: tertio vir qui male ſuadentis dicta conjugis audivit, ab erroris ſui lepra mundari, ut idem ordo reſtaurationis a Domino ſervaretur, qui fuerat caſus in primis parentibus.

10. *Veſpere autem facto, cum occidiſſet ſol, afferebant ad eum omnes male habentes, & dæmonia habentes: & curavit multos*, &c. Nemini ex iis qui offerebantur; optatæ negavit beneficium ſanitatis, qui *pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes oppreſſos a diabolo, quoniam Deus erat cum illo....* Act. 18. 45. Sed multos curaſſe dicitur, quia omnes qui illi offerebantur ægroti & dæmoniaci, multi erant. Ita Chriſti ſanguis *pro multis* effuſus dicitur, qui pro omnibus effuſus eſt.

9. *Et venit ad eum Leproſus deprecans eum, & genuflexo dixit; Si vis, potes me mundare*. Idem ille leproſus eſt, quem S. Matthæus a Chriſto mundatum eſſe commemorat ſtatim atque celebri illo Sermone in monte habito deſcendit. Matt. 8. 1.

Et comminatus eſt ei, ſtatimque ejecit illum. Severe præcepit, additis minis, ne vulgaret miraculum in ſe factum, & dimiſit eum.... *Vade, oſtende te Principi Sacerdotum, & offer pro emundatione tua quæ præcepit Moyſes*, &c. Oſtendere ſe Sacerdoti jubetur, ut intelligeret Sacerdos eum non legis ordine, ſed gratia Dei ſupra legem eſſe curatum: offerre autem ſacrificium, ut oſtenderet Dominus ſe legem non ſolvere, ſed adimplere; qui ſecundum legem gradiens, ſupra legem ſanaret eos quos remedia legis non ſanaverant. V. Beda. *Quantum ad gloriæ humanæ averſionem pertinebat, vetuit eum divulgare*, (inquit Tertullianus) *quantum autem ad tutelam legis, juſſit ordinem impleri*. Vade, oſtende te Sacerdoti, &c. *Argumenta enim figurata utpote Prophetatæ Legis adhuc in ſuis imaginibus tuebatur, quæ ſignificabant hominem quondam peccatorem, verbo mox Dei emaculatum, offere debere munus Deo apud templum, orationem ſcilicet & gratiarum actionem apud Eccleſiam, per Chriſtum Jeſum Catholicum Patris Sacerdotem. Itaque adjecit*, Ut ſit vobis in teſtimonium. *Sine dubio, quo teſtabatur ſe Legem non diſſolvere, ſed adimplere; quo teſtabatur ſe ipſum eſſe, qui morbos & valetudines eorum ſuſcepturus annuntiabatur*. Tertull. lib. 4. cont. Marcion.

SENSUS MORALIS.

1. ECCE *ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam. Vox clamantis in deſerto: Parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus*. Prædicatorum Evangelicorum exemplar normaque Joannes Baptiſta,

ptiſta. Prædicator Evangelicus Angelus eſſe debet morum puritate, cœle-
Philipp. 9. 20. ſti converſatione, qui dicere poſſit: *Noſtra autem converſatio in cœlis eſt:*
Miſſione, miniſterio: ingerere ſe ipſum non debet in munus Evangelicum,
nec illud ambitioſe aucupari, ſed legitimam exſpectare miſſionem a Deo
Rom. 10. 15. per Eccleſiæ Paſtores. *Quomodo enim prædicabunt, niſi mittantur?* Angeli
eſſe debent in miniſterium miſſi propter eos qui hæreditatem capiunt ſalu-
tis: Angeli qui ſemper videant faciem Patris cœleſtis, tametſi in hominum
S. Gregor. ſalute procuranda verſentur. Sit rector & prædicator divini verbi *ſingulis*
M. Paſtor. *compaſſione proximus, præ cunctis contemplatione ſuſpenſus*. In id ſtudiis om-
Cur. c. 5. nibus incumbere debet ac eniti, ut in hominum animis paret viam Domi-
no, rectas faciat ſemitas ejus, illos ad pœnitentiam verbis & exemplis ad-
ducendo. Totus ſit vox neceſſe eſt, qui audiatur magis quam videatur: cu-
jus *etſi eloquium quieſcat, habitus ſonet*: qui *ab occurſu ſuo vitia ſuffundat*.
Tertull. lib. Vox clamantis, non palpantis & adulantis; vox fortis & ſevera contra er-
de Pallio. rores & vitia, pravaſque conſuetudines; non mollis, timida, languens, ef-
feminata. *Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuntia po-*
Iſaia 58. 1. *pulo meo ſcelera eorum*. Vox clamantis in deſerto, a ſæculi ſcilicet affectio-
2. Tim. 2. 4. nibus, tumultibus, negotiis alieni. *Nemo enim militans Deo implicat ſe ne-*
gotiis ſæcularibus, ut ei placeat cui ſe probavit. Solitudinis & ſacri ſeceſſus
amator ſit oportet, humilitatem & mortificationem Chriſti ſectetur, & in
corpore ſuo portet; non ſe ipſum prædicet, ſed Jeſum Chriſtum. Sic Jo-
annes fuit *in deſerto baptizans & prædicans baptiſma pœnitentiæ*. 2. *Erat*
veſtitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos ejus, & locuſtas, & mel
ſilveſtre edebat. 3. Se humiliabat ac deprimebat, Chriſti potentiam atque
virtutem prædicabat, dicens: *Venit fortiorem poſt me, &c. Ego baptizavi vos*
aqua, ille vero baptizabit vos Spiritu ſancto.

2. *Et egrediebatur ad eum omnis Judææ regio, &c. & baptizabantur ab il-*
lo in Jordanis flumine, confitentes peccata ſua. Conſcientiæ ſapiens piuſque
moderator & Director eligendus & adeundus eſt iis qui ſincere ad Deum
S. Cæſar. convertuntur; ejuſque conſilia audienda & ſequenda ſunt. Deus Iſraelitis
Arelat. juſſit ut Moyſi parerent ad terram promiſſam poſt Maris Rubri tranſitum
Hom. 4. de illos per deſertum ducenti, quamvis Deus ipſe in columna nubis & lucis
Paſſ. illos præcederet; ut agnoſcamus quod *plebs quæ Præpoſitos ſuos ſtudet audi-*
re, Deum ſequitur, & per Deum hominem pervenit ad ſalutem. Dux ad ſa-
lutem initio converſionis eligendus, qui pœnitentiæ ordinem præſcribat. 2.
Apud ipſum deponenda ſunt peccata, ejuſque conſilio in lachrymarum &
Tertull. lib. laborioſorum operum flumine abſtergenda & expianda. *Confeſſio ſatisfactio-*
de Pœni- *nis conſilium eſt: diſſimulatio, contumaciæ.... Exomologeſis eſt qua delictum*
tent. *Domino noſtrum confitemur, non quidem ut ignaro, ſed quatenus ſatisfactio*
confeſſione diſponitur, confeſſione pœnitentia naſcitur, pœnitentia Deus mitiga-
tur. Lachrymæ & ſatisfactionis opera, quæ *laborioſum baptiſmum* pœnitentiæ
efficiunt, quæ ardorem cupiditatis extinguunt, quæ cor noſtrum ab operibus
mortuis emundant, quæ inſtar fluminis animarum noſtrarum ſordes abluunt,
longeque a nobis auferunt, Spiritu ſancto & Dei amore animatæ eſſe debent,
Tertull. lib. ut remiſſionem peccatorum conſequamur. *Ille vos baptizabit Spiritu ſancto*. Si-
de Baptiſmo ne Spiritu ſancto & igne divini amoris viduæ ſunt aquæ, ſteriles lachrymæ,
c. 5. pœnitentia mendax. *Viduis aquis ſibi mentiuntur* (inquit Tertullianus.)

3. *Venit Jeſus a Nazareth Galilææ, & baptizatus eſt a Joanne in Jorda-*
ne. Joannem ad ſe non vocat Jeſus ut ab eo baptizetur, ſed Joannem adit
in Jordane baptizantem: cum vulgo peccatorum ſe miſcet Pontifex inno-
cens, ſanctus, impollutus, ſegregatus a peccatoribus, excelſior cœlis, ut nos
humilitatem doceat, ne nos de pietatis & pœnitentiæ operibus erubeſcamus,

aut laborem fugiamus adeundi ſpirituales viros, Eccleſiæ Miniſtros, templa & Sacramenta frequentandi, ut Spiritum quo baptizati ſumus, in nobis excitari & manere a Deo impetremus, ut cœlum nobis aperiri obtineamus, ſpeque jam paradiſi cives ſimus, Chriſto habitante per fidem in cordibus noſtris, & charitate in iis diffuſa per Spiritum ſanctum.

Et ſtatim aſcendens de aqua vidit cœlos apertos, & Spiritum tamquam columbam deſcendentem, & manentem in ipſo, & vox facta eſt de cœlis: Tu es Filius meus. Id factum eſt inviſibiliter in baptiſmo noſtro, in quo adoptionem filiorum Dei recipimus, deſcendentes in nos Spiritu ſancto: & Regni cœleſtis nobis reſeratus eſt aditus. *Tunc ille Sanctiſſimus Spiritus ſuper emundata & benedicta corpora lubens a Patre deſcendit, ſuper baptiſmi aquas, tamquam priſtinam ſedem recognoſcens conquieſcit, columbæ figura delapſus in Dominum, ut natura Spiritus ſancti declararetur per animal ſimplicitatis & innocentiæ: quod etiam corporaliter ipſo felle careat columba. Ideoque* ESTOTE, *inquit*, ſimplices ſicut columbæ. *Ne hoc quidem ſine argumento præcedentis figuræ. Quemadmodum enim poſt aquas diluvii, quibus iniquitas antiqua purgata eſt, poſt baptiſmum (ut ita dixerim) mundi, pacem cœleſtis iræ, præco columba terris adnuntiavit, demiſſa ex arca, & cum olea reverſa: eadem diſpoſitione ſpiritalis effectus, terræ, id eſt, carni noſtræ emergenti de lavacro poſt vetera delicta, columba Sancti Spiritus advolat, pacem Dei afferens, emiſſa de cœlis, ubi Eccleſia eſt Arca Dei figurata.*

Tertull. lib. de Baptiſmo.

4. *Et ſtatim Spiritus expulit eum in deſertum*, &c. Sæpe efficaciſſimo Spiritus ſancti & divinæ gratiæ impulſu Chriſti membra, homines ſuæ ſalutis ſtudioſi a mundo abſtracti in ſolitudinem expelluntur, ut diabolo fortius reſiſtant. Nec tamen ibi a tentationibus immunes ſunt; quinimo gravius interdum tentantur. *Ibi ſunt cum beſtiis*, variis ſcilicet cupiditatibus, quas intus gerunt, quibus domandis continuo invigilare debent ne ipſis noceant. Id autem conſequuntur gratia Chriſti, qui nobis pugnavit & vicit, Dei Spiritu quo aguntur filii Dei, verbo Dei quo nutriuntur, cœleſtibus inſpirationibus Dei ad cor ipſorum loquentis, ſecundum illud Prophetæ: *Ducam eam in ſolitudinem, & loquar ad cor ejus:* Angelorum denique in miniſterium miſſorum propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis, protectione, quibus mandavit ut cuſtodiant eos in omnibus viis ſuis, ne umquam of-

Oſee 2. 14.

„ fendant ad lapidem pedem ſuum. Baptizatus Dominus expellitur in de-
„ ſertum a Spiritu, & tentatur a ſatana, ut exemplum vitæ ſuis Fideli-
„ bus præbeat; qui poſt acceptam in baptiſmo remiſſionem peccatorum,
„ non ſolum ad exercenda opera virtutum, verum etiam ad tolerandam
„ propter juſtitiam perſecutionem ſunt accingendi. Secedit enim in deſer-
„ tum, ut nos doceat relictis mundi illecebris, & ſocietate pravorum, di-
„ vinis per omnia ſervire mandatis. Tentatur ſolitarius a diabolo, ut no-
„ bis inſinuet quod *Omnes qui volunt pie vivere in Chriſto Jeſu, perſecutionem patiuntur:* & quod *per multas tribulationes oportet nos intrare in Re-*
„ *gnum Dei.* Tentatur quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, ut in-
„ dicet quod quamdiu viventes hic Domino ſervimus, ſive proſpera blan-
„ diantur (quod ad dies pertinet) ſeu nos adverſa feriant (quod noctis fi-
„ guræ congruit) ſemper ambulantibus in lege Domini adſit toto orbe ad-
„ verſarius, qui iter noſtrum tentando impedire non ceſſat.

Beda in Commentar.

5. *Quoniam impletum eſt tempus, & appropinquavit Regnum Dei, pœnitemini, & credite Evangelio.* Tempore prædefinito a Patre, adumbrato in Lege per multiplices variaſque figuras, a Prophetis prædictum, ab ipſo Deo promiſſum hominibus Regnum appropinquavit. Regnaverat antea peccatum ſub Lege: regnavit deinceps Deus ſub gratia & per gratiam. Regnum

iſtud

Digitized by Google

iſtud pœnitentia præparatur, fide inchoatur, charitate perficitur. *Pœnitemini, & credite Evangelio.* Credite, fide quæ per charitatem operatur. Credite Evangelio, quod Chriſti doctrinam, exempla, promiſſa complectitur: doctrinam cœleſtem tot miraculis confirmatam: exempla virtutum omnium a Filio Dei homine propter nos facto nobis data: promiſſa pretioſa & magnifica bonorum æternorum. Credite Evangelio, quod non ſolum auſert ignorantiam docendo, ſed adjuvat ad faciendam juſtitiam per gratiam Spiritus Sancti. Homo enim ſub gratia conſtitutus, præter doctrinam qua ei præcipitur quemadmodum vivere debeat, accipit Spiritum ſanctum quo fiat in animo ejus delectatio dilectioque ſummi illius atque incommutabilis boni, quod Deus eſt, etiam nunc cum per fidem ambulatur, nondum per ſpeciem: ut hac ſibi velut arra data gratuiti muneris inardeſcat inhærere Creatori, atque inflammetur accedere ad participationem illius veri lumi-

S. Auguſt. lib. de ſpiritu & Litter. c. 3.

„ nis; ut ex illo ei bene ſit, a quo habet ut ſit. Nam neque liberum ar-
„ bitrium quidquam niſi ad peccandum valet, ſi lateat veritatis via; &
„ cum id quod agendum, & quo nitendum eſt, cœperit non latere, niſi
„ etiam delectet & ametur, non agitur, non ſuſcipitur, non bene vivitur.
„ Ut autem diligatur, charitas Dei diffunditur in cordibus noſtris, non per
„ arbitrium liberum quod ſurgit ex nobis, ſed per Spiritum ſanctum qui
„ datus eſt nobis.

6. *Et erat in Synagoga eorum homo in ſpiritu immundo: & exclamavit dicens: Quid nobis & tibi, Jeſu Nazarene: veniſti perdere nos? Scio qui ſis, Sanctus Dei. Et comminatus eſt ei Jeſus, dicens: Obmuteſce, & exi de homine. Et diſcerpens eum ſpiritus immundus, & exclamans voce magna, exiit ab eo.* Dæmonis ſilentio luculentius probatur omnipotentia & divinitas Chriſti, quam præconio. Ipſum imperio ſuo exire cogit ab infelici homine quem vexabat. Hinc innoteſcit, veniſſe Filium Dei ut everteret imperium diaboli, & hominum animas communi illi humani generis hoſti per infidelitatem & peccatum mancipatas ab illius ſervitute liberaret. Per os Apoſtolorum & Virorum Apoſtolicorum juſſit immundo ſpiritui ut ex illis exiret, Deoque legitimo Domino illos ſervire ſineret. Quantis interim vexationibus corpus Eccleſiæ agitavit, concuſſit, diſperſit! Sed nocere non potuit Chriſti membris, e quibus ejectus eſt foras; quia *Sanguis Martyrum, ſemen Chriſtianorum.*

Tertull.

7. *Erat homo in ſpiritu immundo.* Homines per impudicitiam ſibi magis ſubjicit diabolus, ſibi arctius obſtringit. Difficilior illorum converſio. *Non dabunt cogitationes ſuas ut revertantur ad Deum ſuum: qui ſpiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt.* Potentiore Salvatoris gratia opus eſt ad eorum liberationem.

Oſee 5. 4.

8. *Et diſcerpens eum ſpiritus immundus, & exclamans voce magna; exiit ab eo.* Quid eſt (inquit S. Gregorius M.) quod obſeſſum hominem antiquus Hoſtis quem poſſeſſum non diſcerpſerat, deſerens diſcerpſit, niſi quod *plerumque dum de corde expellitur, acriores in eo tentationes generat, quam prius excitaverat, quando hoc quietus poſſidebat?* Unde & Iſraelitæ ad Moyſen & Aaron dicunt: *Videat Dominus & judicet, quoniam fœtere feciſtis odorem noſtrum coram Pharaone & ſervis ejus, & præbuiſtis ei gladium ut occideret nos.* In Moyſe enim & Aaron Lex & Prophetæ figurati ſunt. *Et ſæpe apud ſe infirmus animus quaſi contra ſacra Eloquia murmurat: quia poſtquam verba cœleſtia audire & ſequi cœperit, Regis Ægyptii adverſitas, id eſt, maligni ſpiritus tentatio excreſcit.*

S. Gregor. Naz. Hom. 12. in Ezech.

Exod. 15.

9. *Decumbebat autem ſocrus Simonis febricitans: & ſtatim dicunt ei de illa. Et accedens elevavit eam apprehenſa manu ejus: & continuo dimiſit eam*

febris.

Digitized by Google

febris, & miniſtrabat eis. In Eccleſia, quæ Chriſti corpus eſt, ſi patitur
unum membrum compatiuntur cetera membra. Infirmus corpore aut anima
vera charitas pro viribus ſuccurrit. Pro illis ſaltem Deum orat, ſi aliud non poſſit. Dominus Petri eſt Eccleſia Catholica. Nemo in ea eſt qui
peccatorum aut concupiſcentiæ febri non laboret. Cupiditas animæ febris
eſt: charitas, animæ ſanitas eſt. In ſola Eccleſia Catholica pro remiſſione
peccatorum, & extinctione cupiditatum noxiarum utiliter oratur. Extra
domum veritatis, charitatis, & unitatis nulla eſt Animarum infirmarum
& languentium medicina. Ad infirmos accedat neceſſe eſt per gratiam ſuam
cœleſtis Medicus, illos tangat, dataque manu auxiliatrice illos erigat atque
roboret; Pravis habitibus, ſocordia, languore penitus depulſis ac diſſipatis,
& inſpirata charitate, quæ numquam otioſa eſt, ſed Domino ſervit in lætitia. Bona igitur opera ſeu pietatis & grati animi in Deum, ſeu charitatis in pauperes ſigna ſunt febris ab anima depulſæ, & ſanitatis per gratiam
Chriſti medicinalem animæ languenti reſtitutæ. *Et continuo dimiſit eam febris, & miniſtrabat eis*. Sic membra quæ ſervierant immunditiæ ad iniqui- Rom. 6. 19.
tatem ut fructificarent morti, ſerviunt juſtitiæ in vitam æternam.

℣. 40. *Et venit ad eum Leproſus deprecans eum: & genu-flexo dixit ei: Si
vis, potes me mundare. Jeſus autem miſertus ejus, extendit manum ſuam:
& tangens eum, ait illi: Volo, mundare*. Lepra peccatorum fœdi ad Chriſtum accedamus, & coram eo ſupplices procidamus, de illius poteſtate minime dubitantes, de illius miſericordia & bonitate non diffidentes. Fide,
humilitate, oratione miſericordiam ejus imploremus. Dicamus cum fiducia: *Domine, ſi vis, potes me mundare.... Miſerere mei, Domine, quia infirmus ſum: ſana animam meam quia peccavi tibi.... Salvum me fac propter* Pſal. 6.
miſericordiam tuam. Omnes iniquitates meas dele. Aſperges me hyſſopo, & Pſal. 50.
mundabor: lavabis me, & ſuper nivem dealbabor. Piæ orationis exemplum
nobis præbet iſte Leproſus. Nos impetraturos emundationem & ſanctificationem animarum noſtrarum ne dubitemus, ſi oremus ſicut oportet. *Poſtulet in fide nihil hæſitans: qui enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui a* Jacobi 1. 5. 6
vento movetur & circumfertur. Credendum autem eſt curationem & juſtificationem noſtram opus eſſe gratuitæ miſericordiæ ac voluntatis Dei: hanc
operari Chriſtum auctoritate ſuprema, ſacroſanctam ejus humanitatem inſtrumentum eſſe operationis Dei in cordibus noſtris: Ejus voluntate vim Rom. 3. 24.
ſanguinis ejus ac merita nobis applicari. *Juſtificati gratis per gratiam ipſius,
per redemptionem quæ eſt in Chriſto Jeſu, quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ, propter remiſſionem præcedentium delictorum*. Incarnato Dei Verbo, humanamque contingen- Venerab.
te naturam, & per gratiæ ſuæ vim medicinalem intus operante, ſanantur Beda in
homines ſecundum animam leproſi, & cum Apoſtolis audiunt: *Jam vos* Marc.
mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum vobis: Deique Templum in- Joan. 15. 3.
gredi non ſolum illis conceditur, ſed fiunt ipſi templum Dei, ut Apoſtolus ait: *Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos*. Sed quamvis forte Chri- 1. Cor. 3. 17.
ſto per gratiæ ſuæ efficaciam nos tangente, & amorem pœnitentem nobis
inſpirante mundati fuerimus a lepra peccatorum noſtrorum antequam ad
Sacerdotem adeamus, conveniendus tamen eſt Sacerdos eique aperienda
conſcientia, confitenda peccata, ſecundum Chriſti præceptum: *Vade oſtende
te ſacerdoti*. Offerenda pro emundatione ſatisfactio, ſacrificium bonorum
operum, in teſtimonium animi pœnitentis & mundati. *Exhibete corpora* Rom. 12. 1.
*veſtra hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem. Et nolite conformari huic
ſæculo*, ne lepram pejorem iterum contrahatis: *ſed reformamini in novitate
ſenſus veſtri: ut probetis quæ ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, &
perfecta*. Mundati autem & liberati a peccato, enarrate & prædicate lau-

des

Digitized by Google

des & gloriam Salvatoris & Medici animarum veſtrarum Jeſu Chriſti, in *Coloſſ. 3.17.* omnibus *gratias agentes Deo & Patri per ipſum.*

CAPUT SECUNDUM.

Senſus Litteralis.

Superiori capite. I. ET *iterum intravit Capharnaum poſt dies* aliquot. Inde enim diſceſſerat in proximos vicos & civitates, ut miſſione ſua fungeretur, prædicans in ſynagogis Galilææ, & dæmonia ejiciens. *Et auditum eſt quod in domo eſſet.* Id vulgatum ab aliquo e domeſticis, aut vicinis. Clam enim ingreſſus erat, cum non poſſet manifeſte ingredi civitatem ob populi ad ipſum turmatim concurrentis frequentiam. *Et* convenerunt multi, *ita ut non caperet neque ad januam.* Ita ut nec domus, neque veſtibulum ipſum capiendæ plebis ad Jeſum convenientis multitudini ſufficeret. *Et loquebatur* *Luc. 5.* *eis verbum* Dei. Non ſolum Capharnaumi cives, ſed ex omni caſtello Galilææ, & Judææ, & Jeruſalem convenerat ingens hominum multitudo, Chriſtum audiendi & admirabilia ejus opera ſpectandi avida.

2. *Et venerunt ad eum ferentes Paralyticum, qui a quatuor portabatur.* Plures ægrotum adduxerunt, quatuor autem bajulabant; quod obſervatum eſt ab Evangeliſta ad morbi gravitatem ſignificandam. Hominem ſcilicet ita fuiſſe membris omnibus diſſolutum, ita totius corporis impotentem, ut eum a quatuor bajulis portari neceſſe fuerit. *Et cum non poſſent offerre eum illi præ turba*, cum appropinquare non poſſent ad Jeſum præ turba domum implente & circumſtante, *nudaverunt tectum ubi erat*, detexerunt tectum domus; *& patefacientes, ſubmiſerunt grabatum in quo paralyticus jacebat.* Demiſerunt lectum ante pedes Jeſu. *Cum autem vidiſſet Jeſus fidem illorum*, qui ægrotum illi curandum offerebant, *ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua.* Morbi radicem excidit divinus Medicus, ſe miſſum docet ut animarum ægritudinibus imprimis medeatur, ut interiorem ſanet paralyſim, cujus exterior illa paralyſis figura erat. *Miſſum eſt Verbum quod eſt Deus, qui Medicus eſt peccatoribus, qui Magiſter rerum arcanarum jam purgatis* (inquit Origines.) *Origenes contra Celſum. 3.*

3. *Erant autem illic quidam de Scribis ſedentes, & cogitantes in cordibus ſuis: Quid hic ſic loquitur? Blaſphemat: Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?* Quod S. Matthæus dictum a Legiſperitis dixerat, *Hic blaſphemat*, a S. Marco uberius explicatur. Remiſſionem peccatorum eſſe Dei propriam, Lex & Prophetæ paſſim teſtantur. Exod. 34. 6. 7. *Dominator Domine Deus, miſericors & clemens, patiens & multæ miſerationis, ac verax.... Qui aufers iniquitatem & ſcelera atque peccata.* Job. 14. 4. *Qui poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine? nonne tu qui ſolus es?* Iſaiæ 43. *Ego ſum, ego ſum ipſe qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non* *1. Reg. 16. 7.* *recordabor.* Hanc poteſtatem homini cuiquam communicatam nuſquam le- *1. Paral. & 28. 9.* gebatur. Hinc Legiſperiti Chriſti hoſtes, ex ejus verbis occaſionem calu- *Pſal. 7. 10.* mniæ nacti, ipſum blaſphemiæ tacite damnant. Horum malitia uſus Jeſus, *Jerem. 17. 10.* in teſtimonium poteſtatis dimittendi peccata, ſibi ut Deo convenientis, at- *S. Juſtin. Apol. 2.* que etiam ut homini ſibi a Patre conceſſæ, inſigne miraculum edit; immo duplex: nam & adſtantium cogitationes ſibi apertiſſime cognitas oſten- *S. Iren. l. 4. c. 36. Tertull. in Apo.* dit, quod non minus Dei proprium eſſe quam peccata condonare, Sacræ Litteræ docent: & Paralyticum ſanat. *Quo ſtatim cognito Jeſus ſpiritu ſuo,*

quia

Digitized by Google

quia ſic cogitarent intra ſe, dicit illis: Quid iſta cogitatis in cordibus veſtris? Cognovit, non ut Prophetæ, per afflatum, ſed *ſuo Spiritu*, id eſt, plenitudine Divinitatis in ſe corporaliter habitantis: *ſuo Spiritu*, per ſe ipſum, qui Dei ſapientia, virtus, ſpiritus paſſim a veteribus appellatur. *Quid eſt facilius, dicere Paralytico: Dimittuntur tibi peccata, an dicere: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula?* Lege quæ diximus in cap. 9. S. Matthæi.

li. adverſ. Marcion. & de carne Chriſt. Lactant. l. 4. de Sapientia c. 6. & 8. & alii

4. *Et cum præteriret, vidit Levi Alphæi ſedentem ad telonium, & ait illi: Sequere me. Et ſurgens ſecutus eſt eum. Et factum eſt, cum accumberet in domo illius, multi Publicani & peccatores ſimul diſcumbebant cum Jeſu, & Diſcipulis ejus*, &c. Cum Jeſus ad partes maritimas iturus ut populum doceret, per portam maritimam Capharnaum tranſiret, ubi telonium erat, vidit ibi ſedentem Matthæum Levin appellatum, ipſumque vocavit. Ille vero ſine mora obtemperans vocanti, relictis omnibus, ſecutus eſt Jeſum. Atque ingrati animi ſignificationem, utque amicorum ſuorum & familiarium qui vectigalibus exigendis, colligendis, rationibus deſcribendis, ſub ipſo aut cum ipſo navabant operam, converſionem procuraret, convivium Chriſto paravit in domo ſua, quæ in urbe erat, plurimoſque Publicanos ſimul cum Jeſu & diſcipulis ejus manducaturos invitavit. *Et Scribæ & Phariſæi videntes quia manducaret cum Publicanis, & peccatoribus, dicebant Diſcipulis ejus: Quare cum Publicanis & peccatoribus manducat Magiſter veſter?* „ Inde offenduntur Phariſæi, unde ædificari deberent. Quamvis enim con- „ vivere peccatoribus, vitandum ſit infirmis, propter periculum quod eis „ imminet, ne ab eis ſubvertantur: perfectis tamen, de quorum corruptio- „ ne non timetur, laudabile eſt quod cum peccatoribus converſentur, ut „ eos convertant. Sic Dominus cum peccatoribus manducabat & bibebat. „ Convictus autem peccatorum quantum ad conſortium peccati, vitandus „ eſt omnibus. *Et ſic dicitur 2. ad Corinthios 6. Exite de medio eorum, & immundum ne tetigeritis*, ſcilicet ſecundum peccati conſenſum.

Luc. 5.

S. Thom. ſecunda ſecundæ Quæſt. 25. A. 6. in Reſp. ad. 5.

5. *Et erant Diſcipuli Joannis & Phariſæi jejunantes*, jejunabant frequenter. Et veniunt, *& dicunt illi: Quare Diſcipuli Joannis & Phariſæorum jejunant, tui autem Diſcipuli non jejunant?* Diverſo forſan tempore venerunt; idque diverſa ratione & intentione Chriſto dixerunt: Phariſæi, ut calumniarentur, Diſcipuli Joannis ut docerentur. *Et ait illis Jeſus: Numquid poſſunt filii nuptiarum quamdiu ſponſus cum illis eſt, jejunare?* Hæc interrogatio vim negandi habet. Non decet eos jejunare quamdiu cum illis eſt ſponſus. Lege quæ diximus in cap. 9. S. Matthæi.

Luc. 5. 33.

6. *Et factum eſt iterum cum Dominus ſabbatis ambularet per ſata, & Diſcipuli ejus cœperunt progredi & vellere ſpicas.* Tò *iterum*, actionem Jeſu iteratam non ſignificat, quaſi bis contigerit quod hic refertur ab Evangeliſta; ſed novam calumniæ occaſionem a Phariſæis arreptam.

7. *Et ait illis: Numquam legiſtis quid fecerit David, quando neceſſitatem habuit, & eſuriit ipſe, & qui cum eo erant? Quomodo introivit in domum Dei ſub Abiathar Principe Sacerdotum, & Panes propoſitionis manducavit*, &c. Confer cum Matthæi 12. & noſtrum in eum locum commentarium lege. Narratur hiſtoria 1. *Regum c.* 21. ubi tamen Panes propoſitionis dati dicuntur Davidi eſurienti & comitibus ejus ab *Achimelech Sacerdote*, non ab *Abiathar Principe Sacerdotum*. Hinc recentiores quidam interpretes, ut Marcum Evangeliſtam cum Auctore ſacro libri 1. Regum concilient, Achimelecho nomen fuiſſe *Abiathari*, & Abiathari ejus filio viciſſim nomen fuiſſe *Achimelecho* dicunt, & colligunt ex 1. Paralip. 18. verſ. 16. & c. 24. verſ. 6. Planior & probabilior utrumque conciliandi ratio eſt Marcum ſub Abiathare Pontifice factum dixiſſe, quod ſub Achimelecho Pontifice Maxi-

Beda in Marc.

Digitized by Google

mo ejus patre contigit: tum quia nomen Abiatharis notius erat ob Ephod allatum ad Davidem (1. *Reg.* 23. 6.) & ob diu geſtum ſub Davide Pontificatum: tum quia & ipſe Pontifex erat cum hæc geſta ſunt, Patris ſcilicet Vicarius, ut cui in Pontificatum Maximum ſucceſſit; & rei geſtæ adſuerat, ipſeque cum patris, tum Davidis ſactum probaverat.

Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum eſt, & non homo propter ſabbatum: Sabbatum inſtitutum non fuit ut homo periret, ſed ut animo& corpore ſalvus eſſet. Animo quidem, quia lex illa otii die ſeptimo ſtatuta eſt ad colendam religionem, & ad profitendam fidem creati a Deo mundi, & ne ullius operis obtentu conventus & actus pietatis negligerentur, quod ſalutem ſpectat animæ. Corpore vero, quia etiam inſtitutum eſt diei ſeptimæ otium, ut hominibus aſſiduo ſex dierum labore ſatigatis, aliquantulum reſpirare & requieſcere liceret: quod dominorum durities vix erat ſamulis conceſſura. *Itaque Dominus eſt Filius hominis etiam ſabbati*. Omnium enim hominum caput poteſtatem habet rerum omnium quæ ad hominum ſalutem pertinent: cum itaque ſabbatum propter hominem ſactum ſit, etiam ſabbati jure ſuo dominus eſt: adeoque violati ſabbati noxa non tenetur propterea quod ejus Diſcipuli ſpicas aliquot ſabbato vulſerint urgente ſame. Atque ſabbati ſe dominum eſſe apertius olim demonſtrabit, cum illud, & quicquid legalium ceremoniarum eſt, abrogabit. *

Exod. 23. 12.
* *Tertull. lib.* 4. *cont. Marcion. c.* 16. Dominus & Sabbati & legis & omnium paternarum diſpoſitionum Chriſtus.

SENSUS MORALIS.

I. ET *iterum intravit Capharnaum poſt dies. Et auditum eſt quod in domo eſſet: & convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad januam, & loquebatur eis verbum*. Curato Capharnaumi Leproſo, Jeſus in deſerta loca ſeceſſerat, ibique convenientibus ad ſe turbis prædicabat verbum Dei: quo ſignificatur, Veritatem tumultuoſis carnalium mentibus apertam ſui manifeſtationem non exhibere, ſed iis ſuorum lucem donorum largius infundere, quos ab illecebris rerum temporalium viderit eſſe diſcretos, & a rerum ſæcularium tumultu longe poſitos. Verum quia nec carnales & ſæculi cupiditatibus implicitos Dei miſericordia omnino deſerit; quin etiam iis gratiam ſuæ viſitationis, per quam & ipſi ſpirituales effici valeant, indulget, poſt aliquot dies in civitatem redit Dominus, multiſque eodem convenientibus verbum Dei prædicat, ac ſanato Paralytico, pluribus occaſionem internæ ſanationis tribuit, quam ipſe in illis per fidem operatur. Quam admiranda Chriſti Jeſu benignitas, tam ſtupenda Capharnaitarum cæcitas & obduratio, qui Chriſto apud illos tam frequenter prædicanti, & tot ac tanta patranti miracula non credunt! Chriſtum docentem lubenter audiunt, & mirantur, ſed non convertuntur. Curioſitate & utilitate temporali ducti ad illum turmatim concurrunt, non veritatis & juſtitiæ amore, non pœnitentiæ ac melioris vitæ ſtudio. Sic plerique Chriſtiani verbum Dei audiunt, quaſi *Verbum hominum*, non *ſicut eſt vere verbum Dei*; non ut *Verbum veritatis*, *verbum vitæ*, *verbum reconciliationis*, *verbum ſalutis*. Quid mirum? cum a Miniſtris verbi non ea ratione plerumque prædicetur, qui loquuntur placentia, compto ſermone pruriunt auribus, Chriſti crucem evacuantes, ſemetipſos prædicantes, non Chriſtum crucifixum. Timeant Chriſtiani qui verbi divini prædicatione, ceteriſque Dei beneficiis abutuntur, nec jugi Dei miſericordia ipſos ad pœnitentiam invitante meliores fiunt, ne illis contingat quod Capharnaumi civibus Chriſtus comminatur: *Et tu Capharnaum uſque ad cœlum exaltata, uſque ad infernum demergeris*.

Beda in Commentario.
1. *Theſſal.* 2. 13.
Ita paſſim in novo Teſtamento vocatur.
Luc. 10. 15.

Et convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad januam. Non ad eos ſolum

lum qui in domo erant, id eſt in Synagoga; non ad Judæos tantum, ſed ad Gentes verbum ſalutis miſit Dominus, eoſque Evangelii ſui participes fecit, in unam domum, ſcilicet Eccleſiam colligens utrumque populum. *Nos* enim qui *eramus longe*, extra januam, alienati a Chriſto, qui vitæ æternæ oſtium eſt, *facti ſumus prope in ſanguine Chriſti*. *Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei: qui non conſecuti miſericordiam, nunc autem miſericordiam conſecuti*. Virtutes igitur annuntiemus ejus qui de tenebris nos vocavit in admirabile lumen ſuum, & pro tantis beneficiis gratias immortales agamus. *Epheſ. 2. 13.* *1. Petri 2. 10.*

2. *Et venerunt ad eum ferentes Paralyticum, qui a quatuor portabatur. Et cum non poſſent offerre eum illi præ turba, nudaverunt tectum ubi erat: & patefacientes ſubmiſerunt grabatum, in quo paralyticus jacebat.* Hujus Paralytici curatione ſalvatio deſignatur animæ poſt diuturnam illecebræ carnalis inertiam ad Chriſtum ſuſpirantis: quæ imprimis indiget miniſtris qui eam ſublevent, & Chriſto offerant; id eſt, bonis Doctoribus, Prædicatoribus, conſcientiæ Moderatoribus, qui ſpem ſalutis ſuggerant, opem interceſſionis ferant, omnemque adhibeant induſtriam ut cœleſti Medico ſiſtatur. Quatuor bajulorum numerus non eſt abſque myſterio: quatuor enim ſancti Evangelii libros ſignificat, quibus omnis Prædicantium virtus, omnis ſermo firmatur. Deſignat & quatuor Virtutes cardinales, quibus anima ad promerendam ſalutem erigitur, quæ nihil aliud ſunt quam Amor Dei quadripartitus, *S. Auguſt.* ſeu quatuor divini amoris affectus, ſecundum S. Auguſtinum, quibus omnia *lib. de Moribus Eccleſiæ Cathol. c. 15.* perrumpuntur obſtacula, quæ impediunt ne ad Chriſtum accedamus. Temperantia enim eſt amor Deo ſeſe integrum incorruptumque ſervans: Fortitudo, amor omnia propter Deum facile perferens: Juſtitia, amor Deo tantum ſerviens, & ob hoc bene imperans ceteris quæ homini ſubjecta ſunt: Prudentia, amor bene diſcernens ea quibus adjuvetur in Deum, ab iis quibus *Sap. 8. 7.* impediri poteſt. Has virtutes Dei Sapientia, id eſt Dei Filius homines docuit, quibus languentes animæ ad Deum ferrentur. *Sobrietatem enim & prudentiam docet, & juſtitiam, & virtutem, quibus utilius nihil eſt in vita hominibus*. Sæpe anima poſt deſidiam reſipiſcens, gratiæque cœleſtis remedio cupiens innovari, priſcæ conſuetudinis & pravorum habituum nondum deſtructorum reliquiis retardatur. Sed hæc impedimenta vincit Evangelii gratia, vincit amor Dei quadripartitus, vincunt quatuor Virtutes Animam ad Chriſtum ferentes.

Et cum non poſſent offerre eum illi præ turba, nudaverunt tectum ubi erat. Sæpe in ipſa orationis dulcedine, cum anima in lectulo Dilectum ſuum quærit, turba cogitationum interveniens, aciem mentis, ne videatur, impedit. Quid facto tunc opus? In infirmis, aut ad januam non eſt remanendum, ubi turbæ tumultantur, ubi creaturæ, ubi ſenſus, ubi cupiditates aditum ad Chriſtum impediunt: ſed tectum domus in qua Chriſtus docet, aſcendendum eſt: ſacræ Scripturæ ſublimitas appetenda, lex Domini diu *Pſal. 118.* noctuque meditanda. *In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam? In cuſtodiendo ſermones tuos*. Et, *Lex Domini immaculata, convertens animas*. Et, *Niſi quod Lex tua meditatio mea eſt, tunc forte periiſſem in humilitate mea*. Tecto denique patefacto, æger ante Jeſum dimittitur, quia reſeratis Scripturarum myſteriis ad notitiam Chriſti pervenitur, de quo ſcriptum eſt in Lege & Prophetis: & ad ejus humilitatem fidei pietate deſcenditur. Cum grabato demittitur infirmus ante Jeſum: quia ſalvi eſſe non poſſumus, niſi in corpore iſto mortali poſiti fidem explicitam in Jeſum Chriſtum habeamus, in quo Deus eſt mundum reconcilians ſibi, in quo inhabitat omnis plenitudo *1. Tim. 2. 5.* divinitatis corporaliter, qui *Unus eſt Dei & hominum Mediator, qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus*. Aſpiciens ergo infirmus homo in au-

Pſal. 18. 8. *Pſal. 118.*

ctorem fidei & conſummatorem Jeſum cum Apoſtolo dicat: *Quod autem*
Galat. 2. 20. *nunc vivo in carne, in fide vivo Filii Dei qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me.* Hæc fides impetrat remiſſionem peccatorum, & reſtitutionem in libertatem gloriæ filiorum Dei. *Fili, dimittuntur tibi peccata tua.*

3. *Quid eſt facilius dicere Paralytico: Dimittuntur tibi peccata, an dicere: Surge & ambula?* Omnia Deo æque facilia ſunt, qui ſolo verbo, ſola voluntate univerſa quæ ipſi placent, operatur: ſed viſibilibus miraculis, inviſibilibus fidem conciliat. Prius autem peccata dimittit, deinde corporis infirmitati medetur, ut pleraſque corporum infirmitates propter peccata evenire ſignificet. Hinc Apoſtolus ad Corinthios ſcribens, ubi crimen indigne manducantium & bibentium Corpus & Sanguinem Domini expoſuit, con-
1. Cor. 2. 30. tinenter ſubdit: *Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi*; id eſt, moriuntur. Quinque de cauſis corporis morbos & infirmitates
Beda. Deus infligit. 1. Ad meritorum incrementum per patientiam, ut Job, Tobiæ, aliiſque Sanctis in utroque Teſtamento. 2. Ad virtutum cuſtodiam, ne ſuperbiæ tentatione diſpereant. Sic Apoſtolo datus eſt ſtimulus carnis illum colaphizans, ne magnitudo revelationum ipſum extolleret. 3. Ad cognitionem & emendationem peccatorum noſtrorum. Sic Maria ſoror Moyſis Aaron in deſerto lepra percuſſa eſt ob verba temeritatis & ſuperbiæ: & Paralyticus noſter nonniſi dimiſſis peccatis fuit a Chriſto ſanatus. 4. Ad
Jerem. 27. gloriam Dei manifeſtandam, ut cæcus natus, de quo Chriſtus ait: *Neque hic peccavit; neque parentes ejus, quia cæcus natus eſt, ſed ut manifeſtentur opera Dei in illo.* 5. Ad inchoationem damnationis æternæ, quæ reprobo. rum pœna eſt, ut Antiochi & Herodis. Quibus congruit illud Prophetæ: *Et duplici contritione contere eos.* Cum igitur corporis infirmitates, aut alias calamitates temporales patimur, ad Deum ante omnia convertamur, pœnitentiam agamus, ipſaſque pro noſtrorum expiatione peccatorum illi offeramus.

Dum toto furore Balaam raperetur jumento inſidens, ut Dei populo malediceret, occurrit illi Angelus, ſtrictoque gladio jumenti oculis objecto detinet procedentem, qui nec gladium advertit evaginatum. Aſina verita mucronem, ſiſtit in via, nec ultra progreditur. In illam ſtomachatur Vates, ejuſque latera ſuſte percutit: non magis illa procedit. Aſinæ inter anguſta parietis compulſæ mortem minitatur. Tum illa ſeſſorem compellans, ait: *Quid feci tibi? Cur percutis me jam tertio?* Statim Deus oculos aperuit Balaamo, viditque Angelum ſtringentem gladium, quo territam detinebat
Num. 22. aſinam, ne ipſe maledicturus Populo Dei proficiſceretur. Hominem videmus languidum, ejuſque carnem qua velut jumento ſpiritus vehitur, gravi infirmitate collabentem: unde nec cœptum ambitionis, avaritiæ, vindictæ, voluptatis iter proſequi poteſt; carnem venarum apertione, purgationibus, medicaminibus, velut ſuſtium ictibus repetitis convellit, eo quod ſuis favere nolit conſiliis. Verum oculos aperiat infelix, conſpiciet non carnem eſſe quæ ipſum remoratur, ſed Angelum, divinam ſcilicet Miſericordiam, quæ corpus affligit infirmitate, ut gradum figat, nec malitiæ conceptum facinus ad exitum perducat. *Prohibitione immorata aſina Angelum*
S. Gregor. M. p. 3. Paſtor. Admonit. 13. *videt, quem humana mens non videt,* (inquit S. Gregorius) *quia plerumque caro per moleſtias tarda flagello ſuo menti Deum indicat, quem mens ipſa carni præſidens non videbat: ita ut anxietatem ſpiritus proficere in hoc mundo cupientis, velut iter tendentis impediat, donec ei inviſibilem, qui ſibi obviat, innoteſcat.*

4. *Ut autem ſciatis quia Filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata* (*ait Paralytico*) *Tibi dico, ſurge, tolle grabatum tuum, & vade in domum*

Digitized by Google

domum tuam. Sic gratia Medicinalis Chriſti animam peccatoris terrenis rebus adhærentem, in creatura quieſcentem, pravis habitibus & mala conſuetudine detentam, facultatibus omnibus velut membris interioris hominis diſſolutam, momento ſanat.

S. Proſper Carm. de Ingratis.

—— Omnipotens hominem cum gratia ſalvat,
Ipſa ſuum conſummat opus, cui tempus agendi
Semper adeſt, quæ geſta velit, nec moribus illi
Fit mora, nec cauſis anceps ſuſpenditur ullis.
Hunc itaque affectum, quo ſumunt mortua vitam,
Quo tenebræ fiunt lumen: quo immunda niteſcunt,
Quo ſtulti ſapere incipiunt, ægrique valeſcunt,
Nemo alii dat, nemo ſibi, non litera Legis,
Nec naturalis ſapientia; quæ ſemel acta
In præceps labi novit, conſurgere neſcit.

S. Gregor. Nazianz. Orat. in Nativit. Domini. *S. Cypr. Tract. de Lapſis.*

5. *Et cum præteriret, vidit Levi Alphæi ſedentem ad telonium, & ait illi, Sequere me.* Magna gratiæ vis, quæ ex Publicano Apoſtolum facit. Difficilis hominum pecuniæ & lucris temporalibus addictorum converſio. S. Gregorius Nazianz. divites vocat *compeditos terræ*. Multos in perſecutione patrimonii cæcus amor & dilectæ facultates a cura ſalutis ſuæ, legumque divinarum obſervantia avocarunt, ut S. Cyprianus lugens ſcribit: *Illa fuerunt remanentibus vincula quibus & virtus retardata eſt, & fides preſſa, & mens victa, & anima præcluſa.* Ad hujuſmodi vincula dirumpenda gratia fortiſſima eſt opus. Illa dirupit Chriſti miſericordia Levin ſeu Matthæum reſpiciens & vocans, ut dicere poſſet in familiam ejus ac ſcholam cooptatus: *Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis, & nomen Domini invocabo.* Difficilior Publicanorum converſio, qui *Exactionis publicæ nomen in quæſtus proprii emolumenta verterunt, & indictiones tributarias prædas ſuas eſſe fecerunt: qui in ſimilitudinem immanium beſtiarum non rexerunt traditos ſibi, ſed devorarunt: nec ſpoliis tantum hominum, ut plerique latrones ſolent, ſed laceratione etiam, & (ut ita dicam) ſanguine paſcebantur* (ait Salvianus.) Magna Dei miſericordia, qui Matthæum ex conditione adeo ſaluti æternæ periculoſa vocavit.

Pſal. 115. Salvian. lib. 5. de Gubernat. Dei.

6. *Et factum eſt cum accumberet in domo illius, multi Publicani & peccatores ſimul diſcumbebant cum Jeſu & Diſcipulis ejus.* Multi ad Deum recens converſi de pietatis profeſſione in ſocietatibus hominum ſæcularium erubeſcunt. Non erubuerunt de peccato, erubeſcunt de pœnitentia & emendatione. Hos damnat Matthæi exemplum, qui ſe Diſcipulum Chriſti coram publicanis & peccatoribus palam profitetur; illos ad Jeſum adducit, eaque etiam de cauſa illos ad convivium cum Domino & Magiſtro invitat. Hunc imitentur qui Dei gratia ex peccato & peccati occaſionibus emerſerunt, amicos ſuos ad Chriſti & Apoſtolorum menſam vocent, ad doctrinæ a Chriſto traditæ & ab Apoſtolis mundo prædicatæ guſtum & obſervantiam; qua de menſa S. Proſper:

S. Proſper. Epigram. 8.

Exueret Deus ut tetra caligine mundum,
Doctrinæ accendit lumen Apoſtolicæ:
Quæ nullis animis, nullis non congruit annis,
Lacte rigans pueros, pane cibans validos.
Non tempus, non ſexus huic, non cauſa reſiſtit,
Omnes curat, alit, juſtificat, vegetat.
Sumite quæ magnæ appoſuit Sapientia menſæ,
Et variis paſci diſcite deliciis.
Quarum pars totum eſt epulum quo quiſque juvatur

Digitized by Google

Inde capit vitam, quam parit una fides.

Hanc menſam faſtidire, quam periculoſum! quam mortiferum!

Nam quid erit quod dira procul faſtidia pellat,
Cum ſe ipſo refugit mens ſaturare Deo?

7. ***Et erant Diſcipuli Joannis & Phariſæi jejunantes, & veniunt, & dicunt illi: Quare diſcipuli Joannis & Phariſæorum jejunant, tui autem diſcipuli non jejunant?*** Invidi alienæ vitæ moribuſque obſervandis ac reprehendendis magis ſtudent, quam propriæ vitæ moribuſque emendandis. Vitium iſtud Phariſaicum eſt. Ex Phariſaica etiam ſuperbia deſcendit temerarium judicium quo alios vere religioſos, pios & devotos non judicamus, niſi noſtris vivendi formulis ac rationi ſeſe accommodent; niſi exteriora, quæ proprio ſæpe judicio eligimus, & quibus amore proprio adhæremus, opera & exercitia ſectentur. Varia ſunt divinæ gratiæ dona; variis viis ad ſpiritualis vitæ perfectionem pervenitur. Verendum ne ad oſtentationem pertineat externus ille operum, quibus devoti indigitantur, apparatus. Vera
1. ad Tim. 4, 8. pietas in Dei amore, & ſincera humilitate conſiſtit. Hæc *ad omnia utilis: corporalis autem exercitatio*, niſi anima ſit in charitate & humilitate *radicata*, (ut Apoſtoli verbis utar) *ad modicum utilis eſt*. Phariſaicum etiam vitium eſt, nos ipſos, noſtramque vivendi rationem commendare; de aliis loqui, ut de nobis loquendi, noſque ab illis diſcernendi occaſionem habeamus. *Quare Diſcipuli Joannis & Phariſæorum jejunant, tui autem non jejunant?* Sæpe accidit ut qui extraordinaria jejunia & ſupererogationis obſervat, imperfectior ſit eo qui minus jejunat, quia ſpiritalibus abſtinens bonis, jejuno corde tabeſcit.

8. ***Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum eſt, & non homo propter Sabbatum. Itaque Dominus eſt Filius hominis, etiam Sabbati.*** Omnes Religionis obſervantiæ, univerſaque inſtituta ad illius finem qui Dei honor eſt, & utilitas hominum, referenda ſunt. Veræ Religionis proprium eſt nihil in ſe habere quod homini non ſit utile ad ſalutem. Hac ratione Deus oſtendit ſe non ex indigentia coli velle, ſed ex bonitate, ut homi-
Pſalm. 15. nes beatos faciat. *Dixit Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.* Spiritale Sabbatum in eo poſitum eſt, ut homo in Deo requieſcat, ut a ſuis ceſſet operibus, ſcilicet a peccatis, quæ ſolius hominis opera ſunt; Deique operibus vacet. Qua de re S. Proſper ſcribit:

Non recto ſervat legalia Sabbata cultu,
Qui pietatis opus credit in his vetitum.
Nulla dies actus hominum non damnat iniquos;
Omnia conveniunt tempora juſtitiæ.
Nec corrumpuntur virtutibus otia ſancta,
Tantum a peccatis libera corda vacent.

Lege quæ diximus ad Caput nonum S. Matthæi.

CAPUT TERTIUM

Senſus Litteralis.

I. ET *introivit iterum*, altero die Sabbati, *in Synagogam*, Capharnaum, *& erat ibi homo habens manum aridam*. Confer cum Matthæi 12. & Lucæ 6. *Et obſervabant eum*, (Phariſæi) *ſi Sabbatis curaret, ut accuſarent illum*. Refert S. Matthæus, illos *interrogaſſe Chriſtum: Si licet Sabbatis*

Digitized by Google

tis curare? quæ nequaquam pugnant. Phariſæi enim primo obſervarunt Jeſum animo illum accuſandi ut violatæ religionis reum, ſi ægrum hominem Sabbato curaret: deinde illum interrogarunt, *Si licet Sabbatis curare?* Quibus reſpondit hac illis propoſita quæſtione, qua illorum ora occluſit: *Licet Sabbatis bene facere, an male? Animam ſalvam facere, an perdere?* Anima ſumitur ibi pro vita. Hac interrogatione oſtendit Jeſus, hominis curationem Sabbati ſanctificationi contrariam non eſſe, cum ſit opus bonitatis & omnipotentiæ Dei, cujus cultui dicatum eſt otium Sabbati: ſed nihil magis illius diei ſanctificationi repugnare quam Phariſæorum malignitatem & immanem invidiam, qui cum Herodianis conſpirabant ut Jeſum perderent.

Et circumſpiciens eos cum ira ad rationis imperium excitata, & ſecundum moderationem divinæ virtutis temperata, *contriſtatus ſuper cæcitate cordis eorum*, ſive (quæ vis eſt Græci Textus) πωρώσει καρδίας *callum cordis eorum, dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit, & reſtituta eſt manus illi*. Quod Græcus Textus habet, ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη *ſana ſicut altera*, interpretationis loco adjectum ex S. Matthæo videtur.

2. *Jeſus autem cum diſcipulis ſuis receſſit ad mare*, ut Phariſæorum & Herodianorum in illum conſpirantium inſidias vitaret, quia nondum venerat hora ejus. *Et multa turba a Galilæa & Judæa ſecuta eſt eum, & ab Jeroſolymis*, tametſi plures in urbe illa Principe inimicos haberet, Phariſæos nimirum, Scribas & Senatores; & ab *Idumæa*, quamvis Idumæi homines Gentiles eſſent, & perpetui Judæorum hoſtes; & *trans Jordanem*; & a regione quæ trans Jordanem dicebatur, quia venientibus ab Ægypto Judæis ultra Jordanem erat: *Et qui circa Tyrum & Sidonem*, nobiliſſimas civitates, ſive Decapolitæ Tyriorum & Sidoniorum vicini, *multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum*. Miraculorum ejus fama commoti, frequentes ad eum concurrerunt. *Et dixit Diſcipulis ſuis ut navicula ſibi deſerviret propter turbas, ne comprimerent eum. Multos enim ſanabat*. Naviculam ſibi parari juſſit, qua uteretur quoties ſtagnum cum ſelectis Diſcipulis trajicere vellet, ne turbis ad ipſum concurrentibus opprimeretur. Ideo autem tantus hominum undique concurſus ad Jeſum fiebat, *quia multos ſanabat, ita ut irruerent in eum, ut illum tangerent quotquot habebant plagas*. Deſiderio recuperandæ ſanitatis in eum irruebant, ut eum tangerent, quovis morbi genere afflicti. *Et ſpiritus immundi, cum illum videbant, procidebant ei*. Energumenos impellebant ut coram eo prociderent: *& clamabant dicentes: Tu es Filius Dei*. Divinitatis ejus confeſſione, & ſubjectionis ſigno ſupplicium ſuum deprecabantur. *Dæmones credunt, & contremiſcunt*. Jacob. 2. 19. Jeſus autem adjunctis minis vehementibus eis præcipiebat ne declararent quis eſſet.

3. *Et aſcendens in Montem*, orationis cauſâ, *vocavit ad ſe* ex Diſcipulis ſuis *quos voluit ipſe*: non quia meruerunt. Unde apud Joannem ait: *Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos*. Joan. 15. 16. Hinc S. Paulus *Apoſtolum per voluntatem* Dei ſe inſcribit. Ephes. 1. 1. *Et venerunt ad eum*, ſtatim atque vocati fuere. *Et fecit ut eſſent duodecim cum illo: & ut mitteret eos prædicare*; elegit duodecim Apoſtolos ex Diſcipulorum numero, quos mitteret ad prædicandum Evangelium, cum ipſi oportunum videretur. *Et impoſuit Simoni nomen Petrus*. Vide quæ diximus ad cap. 10. S. Matthæi. *Et Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem Jacobi, & impoſuit eis nomina Boanerges, quod eſt, Filii tonitrui*. Ex *Benereem*; ſeu, (ut viri Hebraice periti emendari volunt) *Bene rahbam*, factum Boanerges a Notariis linguam Hebraicam ignorantibus, S. Hieronymus non ſemel obſervat. Reſpexiſſe videtur Chriſtus hoc illis no-

nomen imponens, ad illud Aggæi vaticinium: *Adbuc unum modicum eſt,*
Aggæi 2. 7. *& ego commovebo cælum, & terram, & mare, & aridam. Et movebo o-*
Hebr. 12.26. *mnes Gentes*. Quod de Evangelii prædicatione Apoſtolus exponit. Ad hanc ergo maximam rerum mutationem Zebedæi filios eximios ſibi miniſtros fore ſignificat, cum illos *Filios tonitrui* vocat. Apte (inquit Venerabilis „ Beda) Filii tonitrui ſunt cognominati, quorum unus e cœleſtibus into- „ nans vocem illam theologicam, quam nemo prius edere noverat, emi- „ ſit: *In principio erat Verbum*; & cetera. Quæ tantæ virtutis pondere „ gravida reliquit, ut ſi aliquando plus intonare voluiſſet, nec ipſe capere „ mundus poſſet. Sed & ambo ſæpe ſeorſum & in montem a Domino duci, & aliquando ſonum e nube terrificum percipere meruerunt: *Hic eſt Filius meus dilectus, ipſum audite*.

4. *Et convenit iterum turba, ita ut non poſſent neque panem manducare*. Cum Chriſtus domum rediiſſet cum Apoſtolis, tantus ad ipſum factus eſt hominum concurſus, ut nec ipſe Chriſtus, nec Apoſtoli cibum capere poſſent, obſtante turba, quam docere, & ægros curare pergebat Chriſtus, qui alias ait: *Meus cibus eſt ut faciam voluntatem Patris... Et cum audiſſent*
Joan. 4. 34. *ſui, exierunt tenere eum, dicebant enim: Quoniam in furorem verſus eſt*. Cum audiſſent cognati Jeſu illum diſcipulos adlegere, turbas ad illum confluere, ipſum inſolita docere, mira operari, Phariſæos & Legis Doctores ipſi invidere & perniciem ejus meditari; exierunt ut eum domi tenerent, id ſibi juris legibus aut conſuetudine convenire arbitrati. Dicebant enim illum eſſe mentis impotem, ſive id vere crederent, ſive id ſimularent, metuentes ne quid illi aut ſibi periculi a Phariſæis, Scribis, & Herodianis, aut ab iis qui Rem publicam gerebant, crearetur. Quod autem dicebant, *Quoniam in furorem verſus eſt*, non eſt neceſſe ut ad Chriſti Matrem ſanctiſſimam, aut
Matt. 27. 8. ad omnes ejus cognatos referatur, de quibus verſ. 31. ſcribit Evangeliſta:
& 54. *Joan.* *Et veniunt mater ejus & fratres, & foris ſtantes miſerunt ad eum, vocan-*
4. 5. *tes eum*. Satis enim fuerit aliquem ex cognatis Jeſu dixiſſe ipſum in furo-
Luca 23.39. rem verſum eſſe, ut id omnibus tribuatur per ſyllepſim, figuram in ſacris Litteris frequentem. Sic Diſcipulos ob effuſum in Chriſti caput unguentum indignatos murmuraſſe S. Matthæus ſcribit, cum ſolum Judam indignatum fuiſſe & murmuraſſe compertum ſit ex S. Joanne. Sic Matthæus
Victor Antioch. in Marc. ſcribit Latrones, qui una cum Chriſto crucifixi erant, blaſphemaſſe, cum ex S. Luca certum ſit non blaſphemaſſe niſi unum. Diſſimulare non poſſum, Viros quoſdam Eruditos ita vertendum exiſtimare: *Dicebant enim,*
Grotius Annotat. ad Marc. *Eum a ſe exiſſe* ὅτι ἐξέστη, quod animi defectum ſeu deliquium cordis ſignificat, tum ex inedia, tum ex circumſtantis aeris tepore, quem facit nimius turbæ concurſus, ſequi ſolitum. Atque hanc interpretationem juvat Arabica Verſio: *Et exierunt ſui, egreſſique ſunt ut tenerent ipſum*, (ſive ut eum contingerent & curam ejus gererent) *dicentes, Eum in deliquium cordis incidiſſe*. Verumtamen aliæ Verſiones Orientales cum Vulgata noſtra conveniunt. Syriaca: *Dicebant enim eum extra mentem ſuam exiiſſe*. Perſica: *Et amici ejus audientes egreſſi ſunt ut eum prehenderent: eo quod dixerunt: Hic quidem ex intellectu ſuo exceſſit*. Æthiopica: *Et audientes cognati ejus venerunt prehendere eum, quia dementem dicebant eum fuiſſe*.

4. *Et Scribæ qui ab Jeroſolymis deſcenderant, dicebant, quoniam Beelzebub habet*. Dæmonum Princeps in eo eſt, per eum operatur. Et convocatis eis, in parabolis dicebat illis: *Quomodo poteſt ſatanas ſatanam ejicere?* Id nequaquam veriſimile, imo contradictorium eſt. *Et ſi regnum in ſe dividatur, non poteſt regnum illud ſtare*. Concordia enim familiæ & imperia firmantur, diſcordia pereunt. *Et ſi ſatanas conſurrexerit in ſemetipſum, diſpen-*

titus

titus eſt, & non poterit ſtare, ſed finem habet. Satanas hoc loco ſumi videtur pro tota univerſitate malorum ſpirituum, quomodo Homo pro genere humano aut natura humana. Si dæmon inſurrexerit in dæmonem, concidet regnum ejus, & penitus diſſolvetur. *Nemo poteſt vaſa fortis*, variam ſupellectilem, poſſeſſiones, *ingreſſus in domum diripere, niſi prius fortem alliget, & tunc domum ejus diripiet*. Tunc demum domum ejus prædabitur, cum ipſum alligaverit.

6. *Amen dico vobis, Quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blaſphemiæ quibus blaſphemaverint*. Hominibus ex ignorantia, vel ex infirmitate peccantibus remitti poterunt peccata quæ commiſerint & blaſphemiæ quas protulerint. *Qui autem blaſphemaverit in Spiritum ſanctum*; in Deum, diabolo tribuens opera Dei, *non habebit remiſſionem in æternum, ſed reus erit æterni delicti*. Numquam remiſſionem conſequetur, aut certe vix & difficillime: ſed delicti ſui pœnas æternas dabit. *Quoniam dicebant, Spiritum immundum habet*. Hac comminatione uſus eſt Chriſtus, quia dicebant ipſum a ſpiritu immundo agi, & diabolo ejus opera ex invidia & odio tribuebant. Ceterum ob id peccatum hoc venia indignum dicitur, quia ex
„ ſe veniæ cauſam non affert: At vero blaſphemiam in Filium, cum alte-
„ ra illa collatam, venia dignam affirmat. Nam etſi reipſa Deus eſſet, *Victor. Antioc. in Marc.*
„ vulgo tamen tenuis ſortis, obſcurique generis homo habebatur. At gra-
„ vius cenſetur peccatum quod committitur in Deum, quam quod com-
„ mittitur in hominem. Itaque miracula, quæ ſolius Spiritus ſancti, id
„ eſt, ſolius Dei opera ſunt, ſatanæ attribuere, nefarium manifeſtumque
„ blaſphemiæ crimen eſt, & quidem ejuſmodi, ut nullum ex ſe veniæ lo-
„ cum reliquum faciat. Hæc autem cum de blaſphemiæ peccato Servator
„ noſter diſſerit: *neque convitium in Filium abſolute remiſſibile, neque*
„ *blaſphemiam rurſus in Spiritum Sanctum* ſimpliciter irremiſſibilem defini-
„ re vult: quaſi nullus prorſus ejuſmodi blaſphemis hominibus (dummodo
„ ad ſanam mentem redire in animum induxerint) pœnitentiæ locus reli-
„ ctus ſit: verum comparatione quadam inter hanc & illam contumeliam
„ facta, indicat eam quæ cadit in Filium, tamquam quæ in hominem pro-
„ xime ferri videatur, multo minorem cenſeri illa quæ temerario nefario-
„ que auſu effunditur in Spiritum ſanctum.

7. *Et veniunt mater ejus & fratres*, id eſt cognati; *& foris ſtantes*, (quia non poterant eum adire præ turba, ut obſervat S. Lucas) *miſerunt ad eum, vocantes eum*. Continuatio eſt hiſtoriæ cœptæ Verſu ſecundo iſtius capitis. Vide quæ diximus ad cap. 12. S. Matthæi. *Luca 8. 19.*

SENSUS MORALIS.

1. ET *erat ibi homo habens manum aridam*. Qui fidem habent, & bona opera non faciunt, qui puras manus non levant in oratione, qui ma-
„ nus ſuas non extendunt ad pauperem, illis manus arida eſt. Quid prode- *Jacobi. 2. 14.*
„ rit, fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? *15.*
„ Numquid poterit fides ſalvare eum? Si autem frater & ſoror nudi ſunt &
„ indigeant victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace,
„ calefacimini & ſaturamini: non dederitis autem eis quæ ſunt neceſſaria
„ corpori, quid proderit? Sic & fides, ſi non habeat opera, mortua eſt in
„ ſemetipſa. Manum habent aridam Magiſtratus, qui pauperes, pupillos, viduas quibus ſuccurrere tenentur ex officio, a magnatibus & potentibus opprimi patiuntur. Sola medicinali gratia Salvatoris manus arida ſanari poteſt, cum hujuſmodi morbus ex animo oriatur. *Licet Sabbatis bene facere, an male?*

le? animam ſalvam facere, an perdere? Dominicis præſertim & Feſtis diebus exercenda miſericordiæ opera. Hæc ſacros & ſolemnes dies ſanctificandi ratio. *Jacobi 1. 27.* *Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem hæc eſt: Viſitare pupillos & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo.* Sic Eccleſiæ naſcentis Chriſtiani Dominicam diem ſanctificabant. 1. ad Corinthios 16. 1. *De collectis autem, quæ fiunt in Sanctos, ſicut ordinavi Eccleſiis Galatiæ, ita & vos facite. Per unam Sabbati unuſquiſque veſtrum apud ſe ſeponat, recondens quod ei bene placuerit: ut non cum venero, tunc collectæ fiant.* Hoc alterum ſacrificii genus. Unde idem Apoſtolus: Hebr. 13. 16. *Beneficentiæ autem & communionis nolite oblivíſci: talibus enim hoſtiis promeretur Deus.* Nam *Miſericordia verum ſacrificium eſt*. Et *ſacrificium eſt omne opus quod fit ut ſancta ſocietate inhæreamus Deo, relatum ad illum finem unde beati eſſe poſſimus*, ſcilicet ad ipſummet Deum per ejus amorem. *S. Auguſt. lib. 10. de Civit. Dei c. 5. 6.*

2. *Et circumſpiciens eos cum ira, contriſtatus ſuper cæcitate cordis eorum, dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit, & reſtituta eſt manus illi.* Ita ſe gerere debent Rectores animarum. Vitiis indignari debent, non hominibus, ſicut Chriſtus ſuperbiæ & invidiæ Phariſæorum indignatus. Hæc *Ira per zelum, non per vitium.* *S. Gregor. 5. Moral. c. 33.* 2. Illorum cæcitati condolere debent, qui Dei verbo & gratiæ reſiſtunt, aut quod longe gravius, aliorum converſionem impediunt. 3. Animarum ſibi creditarum ſaluti procurandæ ſedulo incumbere debent, eoſque hortari, & Chriſti auctoritate illis præcipere ut manus extendant ad Deum, miſericordiam ejus & quotidianum gratiæ adjutorium ſibi in omni opere neceſſarium poſtulaturi. *Pſal. 142. 6.* *Expandi manus meas ad te: Anima mea ſicut terra ſine aqua tibi.* Ad inimicos, ipſos ut fratres in Chriſto amplexuri, & carbones ignis ſuper eorum capita ferventi charitate congeſturi, ut reconciliati eadem charitate ardeant. Ad pauperes denique, ut eorum miſeriam ſublevent. *Sananda manus arida jubetur* (inquit Venerab. Beda) *quia infructuoſæ debilitas animæ nullo melius ordine quam eleemoſynarum largitate curatur.* *Beda in Commentar.* Unde S. Joannes Baptiſta turbis ſciſcitantibus quid facerent, ut non velut arbores aridæ mitterentur in ignem, hoc ſolum præcipit: *Qui habet duas tunicas, det non habenti. Et qui habet eſcas, ſimiliter faciat.* Hinc Spiritus ſanctus per os Sapientis ait: *Eccli 4. 36.* *Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.* FRUSTRA *enim manus ad Deum pro peccatis rogaturus expandit, qui non has ad viduam rogantem, beneficium collaturus expanderit.* 4. Miniſterium ſuum exercere, ac ſalutem animarum, Deique gloriam viis omnibus procurare debet Rector animarum & Prædicator, inſuperhabitis falſorum fratrum, aut ſæcularium hominum & impiorum motibus, invidia, calumniis. *Exeuntes autem Phariſæi ſtatim cum Herodianis conſilium faciebant adverſus eum, quomodo eum perderent.* Murus ferreus ſit Paſtor, Doctor & Prædicator, nihil curans niſi ut miniſterium ſuum impleat, & Deo probetur. Quicquid in ipſum carnales homines moliantur, arguat, obſecret, increpet in omni patientia & doctrina; dicens: *Pſal. 62. 3.* *Si conſiſtant adverſum me caſtra, non timebit cor meum: ſi exſurgat adverſum me prælium, in hoc ego ſperabo.* 5. Chriſti Jeſu patientiam & bonitatem Rector animarum imitetur; omnibus affabilem ſe præbeat, nuſquam moroſum; omnes recipiat qui ejus doctrina, conſilio, ope indigent, etſi importuni ſint ac moleſti; etſi ſpe temporalis ſubſidii, potius quam pœnitentiæ & pietatis animo, ac deſiderio Regni Dei & juſtitiæ ejus ipſum adire videantur. *Multos enim ſanabat, ita ut irruerent in eum ut illum tangerent quotquot habebant plagas.* 6. Laudes & adulationes carnalium hominum rejicere debet ac ſpernere. *Et Spiritus immundi, cum illum videbant, procidebant ei: & clama-*

bant

bant dicentes: Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis, ne manifeſtarent illum. 7. Ne credat omni ſpiritui, ſed diſcernat & probet Spiritus ſi ex Deo ſint. Hypocritæ enim humiliant ſe exterius, cum intus ſuperbi ſint ſicut dæmones: orant, ac gemunt, *timore pœnæ*, *non amore juſtitiæ*; confitentur, non convertuntur. *Et Spiritus immundi, cum illum videbant, procidebant ei: & clamabant dicentes: Tu es Filius Dei*.

3. *Et aſcendens in montem, vocavit ad ſe quos voluit ipſe, & venerunt ad eum, & fecit ut eſſent duodecim cum illo*. Mons in quo Apoſtolos ele- *Beda in Marc.*
» git Dominus altitudinem deſignat juſtitiæ qua inſtituendi erant, & quam
» prædicaturi hominibus. Nam quia miſſurus erat eos ad prædicandum
» Evangelium Regni cœleſtis, merito per ſublimitatem loci in quo electi
» ſunt, admonere voluit eos non in infimis deſideriis animum diſſolvere,
» ſed ad ſuperna deſideranda & quærenda ſemper erigere debere. Sic etiam
» Legem daturus priori popolo ſuo in monte apparuit, de monte quæ a-
» genda eſſent intonuit. Verum quia necdum erat tempus ut diceretur:
» *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum*: ſed tantum dice-
» batur, *Honora patrem & matrem tuam, ut ſis longævus ſuper terram,*
» *quam Dominus Deus tuus dabit tibi*: nequaquam populus loquenti in mon-
» te Domino appropinquare voluit, ſed ex inferiori loco quæ dicerentur
» audivit, quia necdum mente capaci ad intelligenda myſteria aſcendere
» noverat; ſoluſque Moyſes, quia Legem ſpiritaliter intelligebat, montis
» in quo loquebatur Deus verticem conſcendit.

Et aſcendens in montem, vocavit ad ſe quos voluit ipſe, &c. Chriſti Jeſu Apoſtolos vocantis exemplum imitentur, qui Epiſcopos Eccleſiis præficiunt, aut præficiendos eligunt vel nominant: & qui beneficia quælibet Animarum curam annexam habentia conferunt. Aſcendant in montem, *nullam perſonarum rationem habeant*, non opes, non nobilitatem, non potentiam, non temporales neceſſitudines, amicitias, commendationes ſpectent, ſed dotes dumtaxat regendæ Eccleſiæ neceſſarias: non carnem & ſanguinem, ſed Deum unum conſulant. Deum orent ut oſtendat quos elegit ipſe, digniores Apoſtolici muneris ſucceſſores, utiliores Eccleſiæ Miniſtros. Non iis Dignitates Eccleſiaſticas, & Animarum curam commendent, qui ſe ingerunt, qui poſtulant, qui ambiunt. *Nec* enim *quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur a Deo tamquam Aaron. Sic & Chriſtus* *Heb. 5. 1.*
non ſemetipſum clarificavit ut Pontifex fieret: ſed qui locutus eſt ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quemadmodum & in alio loco dicit: Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Quam aliena a carne & ſanguine eſſe debeat Epiſcoporum & inferiorum etiam Eccleſiæ Paſtorum electio inde oſtenditur, quod non ſecundum ordinem Aaron, ſed ſecundum ordinem Melchiſedech, Novi Teſtamenti Sacerdotium a
» Chriſto inſtitutum eſt. Cum hujus divini Sacerdotii Sacramentum etiam
» ad humanas pervenit functiones, non per generationum tramitem cur- *S. Leo M. ſerm. 2.*
» ritur, nec quod caro & ſanguis creavit, eligitur: ſed ceſſante privilegio
» patrum, & familiarum ordine prætermiſſo, eos Rectores Eccleſia acci-
» pit, quos Spiritus ſanctus præparavit: ut in populo adoptionis Dei, cu-
» jus univerſitas Sacerdotalis atque regalis eſt, non prærogativa terrenæ
» originis obtineat unctionem, ſed dignatio cœleſtis gratiæ gignat Anti-
» ſtitem.

Epiſcopi & Presbyteri ad Sacerdotium Chriſti vocantur, & unus fiunt cum ipſo Sacerdos, ut Sacerdotio ejus in terra velut Miniſtri fungantur. *Ad Trinitatis inſtar*, inquit Symmachus Papa, *cujus una eſt atque individua poteſtas, unum eſt per diverſos Antiſtites Sacerdotium*. Unum (inquam) Sa- *Symmachus P. Epiſt. ad Æonium Arelat. Epiſc.*

cer-

Digitized by Google

cerdotium Chriſti veri & æterni Antiſtitis, cujus adminiſtratio nec commutationem poteſt habere, nec finem. *Et fecit ut eſſent cum illo*. 2. Vocantur ad verbi divini prædicationem, præcipuum Epiſcoporum munus, vel ut populos doceant Dei myſteria ac Legem, ſub Epiſcoporum moderamine gregem paſcentes verbo veritatis, & erogatione Sacramentum. *Et ut mitteret eos prædicare*. 3. Vocati ſunt ut ſint Animarum Medici, earumque plagis & infirmitatibus medeantur. *Et dedit illis poteſtatem curandi infirmitates*. Hinc S. Gregorius Nazianz. *Divinæ*, inquit, *Animarum medicinæ nos miniſtri & adjutores ſumus, quicumque aliis præſidemus*. 4. Vocati ſunt ut continuum adverſus dæmonem bellum gerant, & ad ejus imperium deſtruendum viribus omnibus enitantur. Quamvis enim in hoc bello cuncti Chriſtiani milites ſint, vocati ad militiam Dei vivi cum in Sacramenti verba reſponderunt; Sacerdotes tamen ſunt hujus belli duces, ſub Chriſto ſummo Imperatore, qui in hoc apparuit ut diſſolvat opera diaboli, & qui in membris ſuis quotidie pugnat & vincit. *Et ejiciendi dæmonia*.

4. *Et impoſuit Simoni nomen Petrus*. De toto mundo unus Petrus eligitur, qui & univerſarum gentium vocationi, & omnibus Apoſtolis cunctiſ-
S. Leo ſerm. 3 que Eccleſiæ Patribus præponatur: *Ut quamvis in populo Dei multi Sacerdotes ſint, omnes tamen proprie regat Petrus, quos principaliter regit & Chriſtus*. Tu es Petrus; *Id eſt, cum ego ſim inviolabilis petra, ego lapis angularis, qui facio utraque unum, ego fundamentum præter quod nemo poteſt aliud ponere: tamen tu quoque petra es, quia mea virtute ſolidaris, ut quæ mihi poteſtate ſunt propria, ſint tibi mecum participatione communia*. S. Petri primatus jure divino inſtitutus, & in Romanos Pontifices Petri Succeſſores tranſfuſus, vinculum ac centrum Sacerdotalis unitatis, typus unitatis fidei, unitatis capitis & corporis Eccleſiæ. Synagoga Eccleſiæ figura eſt; populus Judaicus, figura populi Chriſtiani; duodecim Tribuum capita, duodecim Apoſtolorum; promiſſa temporalia, promiſſorum ſpiritualium. Quæ promiſſa ut impleantur, inſtitutum novæ Legis Sacerdotium eſt, & duodecim Apoſtolis primo communicatum, ut duodecim Tribus intelligerent in Chriſto & ejus membris Regnum quod exſpectabant implendum eſſe, & Eccleſiæ filios
Rom. 9. 7. 8. „ eſſe filios promiſſionis. Non enim omnes qui ex Iſrael ſunt, ii ſunt Iſraeli-
„ tæ: neque qui ſemen ſunt Abrahæ omnes filii: ſed in Iſaac vocabitur tibi ſe-
„ men: id eſt, non qui filii carnis, hi filii Dei, ſed qui filii ſunt promiſſio-
„ nis æſtimantur in ſemine.... Nos autem, fratres, ſecundum Iſaac promiſ-
Gal. 4. n. 28. 29. 30. 31. „ ſionis filii ſumus. Sed quomodo tunc is qui ſecundum carnem natus fue-
„ rat, perſequebatur eum qui ſecundum ſpiritum: ita & nunc. Sed quid
„ dicit Scriptura? Ejice ancillam & filium ejus: non enim hæres erit fi-
„ lius ancillæ cum filio liberæ. Itaque, fratres, non ſumus ancillæ filii,
„ ſed liberæ; qua libertate Chriſtus nos liberavit.

Beda in Comm. „ 5. *Et veniunt ad domum*. Electos in monte Apoſtolos Chriſtus ad do-
„ mum reducit, quaſi tacite eos admonens ut poſt acceptum Apoſtolatus
„ gradum ad conſcientiam ſuam redeant, & quo ampliorem docendorum
„ curam ſuſceperunt populorum, eo ſolertius ipſi habitacula mentium ſua-
„ rum conſiderando penetrent: & ne quid ibi forte quod occulti inſpecto-
„ ris oculos offendat inveniatur, ſedula examinatione perquirant; Sic ete-
„ nim quiſque proximum rite regit, ſi a ſuo prius corde ſtudioſa explora-
S. Gregor. M. Paſtoralis Cura p. 2. c. 7. „ tione quicquid inerat pravitatis expurget. Sit Rector internorum curam
„ in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum providentiam in in-
„ ternorum occupatione non relinquens: ne aut exterioribus deditus ab in-
„ timis corruat, aut ſolis interioribus occupatus, quæ foris debet proximis
„ non impendat. *Non totum actioni dandum, ſed aliquid conſiderationi ſui ipſius*.

„ *ſus*. A te incipiat tua conſideratio, *ſcribit S. Bernardus ad Eugenium Pa-* S. Bern.
„ *pam*; non ſolum autem, ſed & in te finiatur. Quocumque evagetur, ad lib. 2. de
„ te eam revocaveris cum ſalutis fructu. Tu primus tibi, tu ultimus. Su- Conſideratione.
„ me exemplum de ſummo omnium Patre, Verbum ſuum & emittente &
„ retinente. Verbum tuum conſideratio tua. Quæ ſi procedit, non recedat;
„ ſic progrediatur, ut non regrediatur; ſic exeat, ut non deſerat.... Et
„ hæc tui conſideratio in tria quædam dividitur, ſi conſideres quid, quis,
„ & qualis ſis. Quid in natura, quis in perſona, qualis in moribus .....
„ Monſtroſa res gradus ſummus, & animus infimus; ſedes prima, & vita
„ ima; lingua magniloqua, & manus otioſa; ſermo multus, & fructus nul-
„ lus; vultus gravis, & actus levis, ingens auctoritas, & nutans ſtabili-
„ tas.... Volo glorieris teſtimonio conſcientiæ tuæ, ſed non minus ut eo-
„ dem ipſo humilieris. Rara vox eſt, *Nihil mihi conſcius ſum*. Cautior in 1. Cor. 4.
„ bonis ambulas, ſi & mala non lateant. Noveris te, ut ſcias quid deſit
„ tibi. Nam cui non deſit? Omnia illi deſunt, qui nil ſibi deeſſe putat....
„ Vigilanter diſcerne, qualis ex te & qualis ſis dono Dei, & non ſit in
„ ſpiritu tuo dolus. Erit autem niſi fideliter partiens, tua tibi, & quæ
„ ſunt Dei Deo ſine fraude reſignes. Ex te mala, bona a Domino eſſe,
„ perſuaſum tibi non ambigo. Sane inter conſiderandum qualis ſis, etiam
„ qualis fueris, ad memoriam revocandum. Conferenda poſteriora priori-
„ bus, &c.

Et convenit iterum turba; ita ut non poſſent neque panem manducare. Non ſolum nobilibus, potentibus, & divitibus ſæculi, ſed hominibus vulgi & pauperibus impendere ſe debet Rector animarum, ac ſuperimpendere pro animabus eorum. *Quia non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes; & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia; & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non ſunt, ut ea quæ ſunt deſtrueret: ut non glorietur omnis caro in conſpectu ejus*. (1. Cor. 1, 26. 27.) Hinc Jacobus Apoſtolus: *Nolite*, inquit, *in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Jeſu Chriſti gloriæ. Etenim ſi introierit in conventum veſtrum vir aureum annulum habens in veſte candida, introierit autem & pauper in ſordido habitu, & intendatis in eum qui indutus eſt veſte præclara, dixeritis ei: Tu ſede hic, bene: pauperi autem dicatis, Tu ſta illic, aut ſede ſub ſcabello pedum meorum: nonne judicatis apud voſmetipſos, & facti eſtis judices cogitationum iniquarum? Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hæredes Regni, quod repromiſit Deus diligentibus ſe? Vos autem exhonoraſtis pauperem*. (Jacobi 2.) Omnibus accommodare ſe debet Paſtor & Rector animarum, omnibus facilem ſe præbere ac benignum, proprii etiam corporis curam negligere, ſi neceſſe ſit, ut proximorum ſaluti ſerviat. *Omnium me ſervum feci* (inquit Apoſtolus) *ut plures lucrifacerem*. (1. Cor. 8. 19.)

6. *Et cum audiſſent ſui, exierunt tenere eum: dicebant enim quoniam in furorem verſus eſt*. Sic a ſuis tractatur *Chriſtus Dei virtus & Dei ſapientia*. Confundantur ſuperbi, qui ſapientes videri volunt; quia prudentia carnis, prudentia hujus ſæculi forte ſunt inſignes, cum ſecundum Deum inſipientiſſimi ſint. Gaudeant pii, quos pœnitentia, pietas, alienatio a pravis ſæculi moribus, auſteræ ac Deo penitus devotæ vitæ profeſſio, velut ſtultos & imprudentes a propinquis ſuis & amicis contemptui & ludibrio haberi facit. *Si quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſæculo, ſtultus fiat ut ſit ſapiens. Sapientia enim hujus mundi, ſtultitia eſt apud Deum*. (1. Cor. 3. 18. 19.) Sic Paulus a Feſto Proconſule inſanus vocatus eſt, cum Chriſtum crucifixum & a mortuis redivivum prædicaret: *Inſanis, Paule, multæ te litteræ ad inſaniam*

conver-

Digitized by Google

Act. 26. 24. *convertunt*. Qui patientiſſime tulit, quod ſtultus propter Chriſtum haberetur, & miniſterium ſuum obire pergens, pari modeſtia ac magnanimitate reſpondit: *Non inſanio, optime Feſte, ſed veritatis & ſobrietatis verba loquor*.

7. *Et Scribæ, qui ab Hieroſolymis deſcenderant, dicebant: Quoniam Beelzebub habet, & quia in principe dæmoniorum ejicit dæmonia*. Paſtores, Chriſti Miniſtri, Doctores veritatis, calumnias non timeant. Famam non mi-
Matt. 10 nus ſacrificent quam vitam, ſi pro ejus gloria & animarum ſalute neceſ-
25. ſe ſit. *Si patrem-familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domeſticos ejus?* Ipſos non turbent calumniæ, contumeliæ, convitia; ſed Deo ſerviant *per*
2. Cor. 6. *infamiam & bonam famam*. Atque ita animo ſint affecti, ut cum Apoſto-
1. Cor. 4. 12. lo dicere poſſint: *Maledicimur, & benedicimus: perſecutionem patimur, & ſuſtinemus: blaſphemamur, & obſecramus; tamquam purgamenta hujus mundi facti ſumus, omnium peripſema uſque adhuc*. Exultent, exemplo Chriſti, & pro ejus nomine calumniam & injurias paſſi, *Qui cum malediceretur, non*
1. Petri 2. *maledicebat. Si exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis: quoniam quod eſt*
23. & 4. 14. *honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt ejus Spiritus, ſuper vos requieſcit*.

8. *Nemo poteſt vaſa fortis ingreſſus in domum diripere, niſi prius fortem alli-*
Beda. *get, & tunc domum ejus diripiet*. Filius Dei in mundum ingreſſus, diabolum alligavit, id eſt, ab electorum ſuorum ſeductione compeſcuit; domum
S. Auguſt. ejus & vaſa diripuit, homines ſcilicet, quos ex ejus ſervitute & tyranni-
lib. 20. de de liberatos ſibi ſubjecit, Eccleſiæque ſuæ adunavit. „ Diabolum vult in-
Civit. Dei „ telligi fortem, qui genus humanum potuit tenere captivum, vaſa vero
c. 7. „ ejus quæ fuerat erepturus, fideles ſuos futuros, quos ille in diverſis pec-
Apocal. „ catis atque impietatibus poſſidebat. *Ut ergo alligaretur hic fortis, propterea*
20. 1. „ *vidit S. Joannes in Apocalypſi* Angelum deſcendentem de cœlo, habentem
„ clavem abyſſi, & catenam in manu ſua. Et apprehendit (inquit) draco-
„ nem illum, ſerpentem antiquum qui eſt diabolus & ſatanas, & ligavit
„ eum per annos mille: & miſit eum in abyſſum, & clauſit, ſignavit ſuper
„ illum, ut non ſeducat amplius Gentes, donec conſummentur mille anni:
„ Hoc eſt, ejus poteſtatem ab eis ſeducendis ac poſſidendis, qui fuerant libe-
„ randi, cohibuit atque frænavit. Mille anni pro annis omnibus hujus ſæ-
„ culi ponuntur. Et miſit illum in abyſſum, quo nomine ſignificata eſt mul-
„ titudo innumerabilis impiorum, quorum in malignitate adverſus Eccleſiam
„ Dei multum profunda ſunt corda: non quia ibi diabolus ante non erat;
„ ſed ideo dicitur illuc miſſus, quia excluſus a credentibus plus cœpit im-
„ pios poſſidere. *Plus namque poſſidetur a diabolo, qui non ſolum alienatus eſt*
„ *a Deo, verum etiam gratis odit ſervientes Deo*. Et clauſit ſuper eum, id
„ eſt, exire ac tranſgredi vetuit. Et ſignavit: quia occultum eſſe voluit qui
„ pertineant ad partem diaboli, & qui non pertineant. Hoc quippe in ſæcu-
„ lo iſto prorſus latet: quia & qui videtur ſtare, utrum ſit caſurus, & qui
„ videtur jacere, utrum ſit ſurrecturus, incertum eſt. Ab eis autem Gen-
„ tibus ſeducendis hujus interdicti vinculo & clauſtro diabolus prohibetur at-
„ que cohibetur, quas pertinentes ad Chriſtum ſeducebat antea vel tenebat.
„ Has enim Deus elegit ante mundi conſtitutionem eruere de poteſtate te-
Epheſ. 1. 4. „ nebrarum & transferre in Regnum Filii charitatis ſuæ. Nam ſeducere il-
Coloſſ. 1. 13. „ lum Gentes etiam nunc, & ſecum trahere in æternam pœnam, ſed non
„ prædeſtinatos in æternam vitam, quis fidelis ignorat? Nec moveat, quod
2. Tim. 2. 19. „ ſæpe diabolus ſeducit etiam illos, qui jam regenerati in Chriſto vias ingre-
S. Auguſt. „ diuntur Dei: *Novit enim Dominus qui ſunt ejus*: ex his in æternam dam-
c. 2. libri nationem neminem ille ſeducit. Igitur *Alligatio diaboli, eſt non permitti e-*
laudati.

xer-

exercere totam tentationem, quam poteſt vel vi vel dolo ad ſeducendos homines, in partem ſuam cogendo violenter, fraudulenterve fallendo.

9. *Amen dico vobis, Quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata & blaſphemiæ quibus blaſphemaverint: qui autem blaſphemaverit in Spiritum ſanctum, non habebit remiſſionem in æternum, ſed reus erit æterni delicti.* Magna Dei miſericordia in homines qui ex ignorantia vel ex infirmitate peccant. Nullum eſt adeo grave peccatum, quod vere pœnitentibus non remittatur. Remiſſionis pignora habemus promiſſionem Dei, & Sanguinem Chriſti. “ Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus Ezech. 18.
„ eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium & juſtitiam; „ vita vivet, & non morietur. Omnium iniquitatum ejus, quas operatus „ eſt, non recordabor.... Numquid voluntatis meæ eſt mors impii, dicit „ Dominus Deus, & non ut convertatur a viis ſuis, & vivat? Convertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris, & non erit „ vobis in ruinam iniquitas. Projicite a vobis omnes iniquitates veſtras, in „ quibus prævaricati eſtis: & facite vobis cor novum & ſpiritum novum. „ Et quare moriemini, domus Iſrael? *At juſtitiæ divinæ ſeveritas in eos qui ex mera malitia peccant, metuenda eſt.* Voluntarie enim peccantibus Hebr. 10. 26
„ nobis poſt acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis „ hoſtia, terribilis autem quædam exſpectatio judicii, & ignis æmulatio „ quæ conſumptura eſt adverſarios. Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine „ ulla miſeratione duobus vel tribus teſtibus moritur; quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & Spiritui „ gratiæ contumeliam fecerit? Scimus enim qui dixit: Mihi vindicta, & „ ego retribuam. Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis. Veruntamen nec peccatum & blaſphemia in Spiritum ſanctum abſolute irremiſſibilis eſt. Nam & Phariſæos ipſos qui Chriſti opera dæmoni tribuerant, & Simonem Magum blaſphemiæ in Spiritum ſanctum reum, Petrus Apoſtolus ad pœnitentiam invitavit. Sola igitur impœnitentia finalis remitti non poteſt. Vide quæ diximus ad cap. 12. Sancti Matthæi.

10. *Et reſpondens ait: Quæ eſt mater mea, & fratres mei?* Rectores animarum & Eccleſiaſtici viri conſanguineos ignorare debent, cum ipſos ab officio ſuo, & ſacro miniſterio avocant. Illorum amore ſæcularibus negotiis immergere ſe non debent, avaritiæ ac turpi lucro ſtudere, opes congerere, pauperum curam negligere, ex Eccleſiæ reditibus conſanguineos ditare; indignis aut minus dignis beneficia cum Paſtorali cura conferre, prætermiſſis & poſthabitis dignioribus; non audire dicentes: *Hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei.*

Conc. Trident. Seſſ. 25. c. 1. de Reformat.
Pſal. 82. 13.

C A P U T IV.

Senſus Litteralis.

1. **E**T *iterum cœpit docere ad mare*, poſtquam Capharnaumo exiiſſet, ubi tota die in domo Petri docuerat, ut ex cap. 13. S. Matth. verſ. 1. colligitur. *Et congregata eſt ad eum turba multa*, quæ ſecuta erat eum, & quæ ad littora maris mercaturæ gratia confluere ſolet. *Ita ut navim aſcendens ſederet in mari*, ſeu (quod idem eſt) mare aſcendens, in navi ſederet, ne a turba comprimeretur, utque ab omnibus audiretur. *Et docebat eos in parabolis*

Digitized by Google

rabolis multa, & dicebat illis in doctrina ſua, juxta ſuum docendi genus: *Audite: Ecce exiit ſeminans ad ſeminandum. Et quando exortus eſt ſol, exæſtuavit*, nimio ejus fervore exuſtum, & exaruit, quia non habebat radicem. *Et aliud cecidit in terram bonam, & dabat fructum aſcendentem*, e terra, firma radice nixum, *& creſcentem*, ad plenam uſque maturitatem, & *afferebat unum triginta, unum ſexaginta, & aliud centum*. Et afferebat fructum, unum trigeſimum, unum ſexageſimum, & aliud centeſimum. Numerandi ordinem commutat Matthæus, dicens: *Aliud centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud trigeſimum*. Evangeliſtæ ſcilicet hiſtoriæ veritatem, non ordinis ſeriem ſervare ſæpe ſtuderunt.

2. *Et cum eſſet ſingularis*, ſolus, ſeorſim a turba, *interrogaverunt eum hi qui cum eo erant duodecim*, Apoſtoli, *Parabolam*; quis eſſet parabolæ ſenſus. *Et dicebat eis: Vobis datum eſt noſſe Myſterium Regni Dei*. Vobis datum eſt a
Epheſ. 2. 8. Deo. *Dei enim donum eſt, non ex operibus, ut ne quis glorietur*. Humana merita hic conticeſcant. *Illis autem qui foris ſunt, in parabolis omnia fiunt*. Alienis a me diſciplina, extraneis, Regni Dei Myſteria Parabolis velata proponuntur: *Ut videntes videant, & non videant: & audientes audiant, & non intelligant: nequando convertantur, & dimittantur eis peccata*. Non verba ipſa Prophetarum, ſed ſenſum comminationis S. Marcus expreſſit: futurum ſcilicet, ut qui oculis videntes, & auribus audientes, animo attendere & intelligere noluerunt, poſtea nec intelligere poſſint ea quæ ad ipſorum converſionem pertinebant. S. Marcus non eventum tantum, ſed & cauſam refert cur Chriſtus infidelibus & reprobis auditoribus in parabolis loquatur, ut qui alieno ſunt a veritate animo, ipſamque ſtudioſe repellunt & impugnant, juſto Dei judicio deſtituantur lumine & gratia ad illam intelligendam, cum præſertim obſcure proponitur, neceſſaria, atque ita fiat ut non convertantur, nec dimittantur eis peccata. Confer cum Matthæi 13. 15.

3. *Et dicebat illis: Numquid venit lucerna ut ſub modio ponatur, aut ſub lecto? Nonne ut ſuper candelabrum ponatur?* Numquid accenditur lucerna & infertur in domum, ut ſub modio aut lecto, ſeu alio vaſe concavo ponatur, quo abſcondatur lumen? Nonne potius ut ſuper candelabrum collocata, luceat omnibus qui in domo ſunt, ſive conclavi? Ne igitur exiſtimetis meæ mentis eſſe ut parabolæ & myſteria iis obvelata ſic occulta maneant & obſcura hominibus, ut lucerna ſub modio poſita: illa certe Judæis non ſolum proponerem, ſed exponerem quemadmodum & vobis, niſi aliud ordo juſtitiæ divinæ exigeret, nempe ut qui ſalutaris doctrinæ luci claudunt oculos, ea priventur. *Non eſt enim aliquid abſconditum, quod non manifeſtetur: nec factum eſt occultum, ſed ut palam fiat*. Ideo hæc vobis explicui, quæ & vos tempore opportuno populis prædicetis & exponatis, via per mortem & reſurrectionem meam propalata, quia nihil eſt occultum quod aliquando revelari non debeat: nec factum eſt adeo abſconditum, quod non aliquando manifeſtum fiat.

4. *Et dicebat illis: Videte quid audiatis*. Etiam atque etiam conſiderate quid & quale ſit quod auditis, ut pro rei magnitudine intendatis animum: *In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, & adjicietur vobis*. Popularis ſententia, & a Chriſto non ſemel uſurpata. Quantum attentionis in audiendo verbo Dei, quantum diligentiæ, fidelitatis & zeli in ſervando & prædicando adhibueritis, tantum inde utilitatis & præmii referetis. Negligentes autem & infideles verbi auditores aut miniſtros pœna manet a juſto judice infligenda. *Qui enim habet, dabitur illi; & qui non habet, etiam, quod habet, auferetur ab eo*. Vide quæ diximus ad cap. 25. S. Matthæi.

5. *Et*

5. *Et dicebat: Sic eſt Regnum Dei, quemadmodum ſi homo jaciat ſementem in terram, & dormiat, & exurgat nocte & die, & ſemen germinet, & increſcat, dum neſcit ille.* Sic agitur in Eccleſia mea colligenda & regenda, quemadmodum ſi homo in terram jacta ſemente tranſigat ſecurus noctes & dies, nunc negotiis ſuis vacans, nunc quieſcens, & interea neſciente patre-familias ſive agricola ſemen germinet per ſe, natura ſua, ac vi propria. *Ultro enim terra fructificat*, ſeu frugem affert, ſenſim tamen & per gradus, *primum herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum*, id eſt, perſectum in ſpica. *Et cum produxerit fructus, ſtatim mittit falcem, quoniam adeſt meſſis.* Cum maturum fuerit granum, ſtatim agricola mittit meſſores cum falce, qui ſegetem ſuccidant & colligant. Hæc parabola non extat apud S. Matthæum. Regnum Dei, eſt Eccleſia. Sementis, prædicatio Evangelii. Ager, auditorum animi. Homo qui ſementem fecit, verbi Dei Prædicator. Meſſis, mors, aut finis mundi. Meſſor, Deus. Falx, Dei decretum, quo hunc vel illum hominem demeti, id eſt mori ſtatuit ac jubet. Parabolæ ſcopus eſt, ut doceat Chriſtus, tantam eſſe vim & efficaciam verbi Dei, ut ſi in bonam terram, id eſt, in cor optimum inciderit, per ſe ipſum germinet, creſcat, & fructum afferat: ſed quemadmodum terra non ita ſponte fructum profert, jacto in eam ſemine, ut neceſſaria non ſit pluvia ſementem irrigans, ſolis influxus ſovens, Dei concurſus & providentia cauſas ſecundas regens & adjuvans: ita verbum Dei in corde optimo, & ab ipſo Deo parato ſeminatum, non ita per ſe fructum affert, quin neceſſarium ſit continuum gratiæ divinæ auxilium, voluntatem a Deo paratam adjuvantis. *Non enim qui plantat* aut ſeminat, *eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus.* Nihil autem urget ut ad Chriſtum referamus hæc verba: *Et dormiat, & exurgat nocte, & die.* Non enim hæc neceſſaria pars eſt parabolæ, ut agricola dormiat & exurgat nocte & die, & ſemen germinet eo neſciente, & nihil amplius in agro operante, ſed acceſſio eſt & ornatus, ad parabolæ finem ſignificatione ſua nihil conferens. Quamquam & Chriſti abſentia ab agro eatenus ſignificari poſſit uſque ad tempus Meſſis, quia modo adſpectabili non adeſt, quamvis inviſibiliter per protectionem ſuam, per gratiam, & continuam Spiritus ſubminiſtrationem ſit nobiſcum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi. 1. Cor. 3. 7.

6. *Et dicebat: Cui aſſimilabimus regnum Dei? aut cui parabolæ comparabimus illud?* Qua ſimilitudine ipſius incrementum declarabimus? *Sicut granum ſinapis*, &c. Lege quæ diximus ad cap. 13. S. Matthæi.

7. *Et ait illis in illa die, cum ſero eſſet factum: Tranſeamus contra.* Non eadem die qua Chriſtus præcedentia docuerat, ſed quadam die. Confer cum Lucæ 8. 22. *Factum eſt autem in una dierum, & ipſe aſcendit in naviculam, & Diſcipuli ejus, & ait ad illos: Tranſeamus trans ſtagnum.*

Et facta eſt procella magna venti, & fluctus mittebat in navim, ita ut impleretur navis. Et ipſe Jeſus *erat in puppi ſuper cervical dormiens: & excitant eum, & dicunt illi: Magiſter, non ad te pertinet quia perimus?* Non tibi cura eſt de extremo in quo verſamur periculo? *Et exurgens comminatus eſt vento*, ut Dominus qui producit ventos de theſauris ſuis, & qui fecit ventis pondus; *Et dixit Mari: Tace, obmuteſce.* Sedare, tranquillum eſto. *Et ceſſavit ventus, & facta eſt tranquillitas magna*, ſubito, cum alioqui diu ſoleat mare agitari poſtquam ventus ceſſavit. *Dixit, & ſtetit ſpiritus procellæ, & exaltati ſunt fluctus ejus. Aſcendunt uſque ad cœlos, & deſcendunt uſque ad abyſſos: anima eorum in malis tabeſcebat..... Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur; & de neceſſitatibus eorum eduxit eos.* Pſal. 134. 7. Job 28. 25. Pſal. 106.

Et ſtatuit procellam ejus in auram, & ſiluerunt fluctus ejus. Et lætati ſunt quia ſiluerunt, & deduxit eos in portum voluntatis eorum.

SENSUS MORALIS.

I. E*Cce exiit ſeminans ad ſeminandum*, &c. Epiſcopi, inferiores Paſtores
ac Prædicatores Evangelii miſſi ſunt a Deo ut ſemen verbi ejus in
agro ipſis commiſſo ac deſtinato ſeminent. In eo igitur agro Paſtores reſi-
1 Cor. 9,16. dere debent. 2. In eo ſeminare. *Si evangelizavero* (inquit Apoſtolus) *non*
Act. 20. 20. *eſt mihi gloria; neceſſitas enim mihi incumbit: Væ enim mihi eſt ſi non evange-
lizavero*. Et, *Vos ſcitis, a prima die qua ingreſſus ſum in Aſiam, qualiter vo-
biſcum per omne tempus fuerim..... Quomodo nihil ſubtraxerim utilium, quo
minus annuntiarem vobis, & docerem vos publice & per domos, teſtificans Ju-
dæis atque Gentilibus in Deum pœnitentiam, & fidem in Dominum noſtrum Je-
ſum Chriſtum*. 3. Bonum ſemen, quale ipſis a cœleſti Patre-familias tradi-
Tit. 2. tum eſt, ſeminare debent, non adulteratum, non corruptum; ſanam do-
ctrinam tam fidei, quam morum. *Tu autem loquere quæ decent ſanam do-*
1. Tim. 1,8. *ctrinam.... Verbum ſanum, irreprehenſibile*: ait Apoſtolus Titum informans.
13. Et Timotheum ſuum inſtituens: *Collabora* (inquit) *Evangelio ſecundum
virtutem Dei.... Formam habe ſanorum verborum quæ a me audiſti in fide &*
2. Tim. 3. *in dilectione, & in Chriſto Jeſu*. Non humanas opiniones, cogitationes &
16. 17. „ conceptus prædicet, ſed Scripturam divinitus inſpiratam, quæ utilis eſt
S. Auguſt. de „ ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in ju-
Doctr. „ ſtitia; ut perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonum inſtructus.
Chriſt. „ *Quæ* non damnat niſi cupiditatem, non præcipit niſi charitatem, & ita
1. Tim. 6.3. „ informat mores hominum.... Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſa-
„ nis ſermonibus Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ei quæ ſecundum pieta-
„ tem eſt doctrinæ, ſuperbus eſt, nihil ſciens, ſed languens circa quæſtio-
„ nes & pugnas verborum. 4. Affectare non debent Concionatores diſper-
ſionem ſeminis *ſecus viam*: id eſt, conciones habere nolle niſi in magnis
urbibus, in nobilioribus exedris, coram auditoribus, & auditricibus nobili-
tatis primariæ, plauſum, non fructum quærentes, & *quæ ſua ſunt, non
quæ Jeſu Chriſti*. 5. Lapides auferre, ſpinas evellere debent ex agro, ut ſe-
men verbi Dei in eo radices agat, & fructum ferat, ne ſuæ in agro co-
lendo negligentiæ dent pœnas in judicio Dei. 6. Operam dare debet Pa-
ſtor & Rector Animarum, ut terra bona, ut Anima Chriſtiana in qua
verbum Dei ſeminatum eſt, fructum afferat ſpiritualem ſecundum menſu-
S. Greg. M. p. ram gratiæ ſibi datæ, vel trigeſimum, vel ſexageſimum, vel centeſimum;
3. Paſtor. c. 1. illam excitans & adjuvans ut proficiat in via Dei, & creſcat in charita-
te. *Ars artium regimen Animarum.*

2. *Interrogaverunt eum hi qui cum eo erant duodecim, parabolam*. Cum
Scripturam ſacram legimus, aut verbum Dei audimus, loquitur Deus ad
cor noſtrum. Ipſe dat aures audiendi, cor ſcilicet docile & obediens. Id
1. Matth. 1.4 ab ipſo petendum. Rogandus eſt ut *adaperiat cor noſtrum in lege ſua & in*
Act. 16. 14. *præceptis ſuis*, ſicut *Aperuit cor Lydie intendere his quæ a Paulo dicebantur:*
Luca 24.45. ſicut Diſcipulis duobus euntibus Emmauntem *Aperuit ſenſum ut intellige-
rent Scripturas*. Ut det intellectum ut ſcrutemur legem ejus, & cuſtodia-
S. Auguſt. mus illam toto corde. Noſtro non fidamus ſenſui & ingenio, ſed Spiri-
lib. 2. de tum Dei humiliter interrogemus. Obſcura enim Scriptura eſt, quod pro-
Doctrin. viſum eſt divinitus *Ad edomandam labore ſuperbiam, & intellectum a faſti-*
Chriſt. c. 6. & 7. *dio revocandum, cui facile inveſtigata plerumque vileſcunt*. Ut autem ad ſa-

„ cra-

Digitized by Google

„ crarum Scripturarum intelligentiam perveniamus, opus eſt 1. Dei timore
„ converti ad cognoſcendam ejus voluntatem, quid nobis appetendum fu-
„ giendumque præcipiat. 2. Miteſcere pietate, neque contradicere divinæ
„ Scripturæ ſive intellectæ, ſi aliqua vitia noſtra percutit, ſive non intel-
„ lectæ, quaſi nos melius ſapere, meliuſque præcipere poſſimus; ſed cogi-
„ tare potius & credere id eſſe melius & verius quod ibi ſcriptum eſt,
„ etiamſi lateat, quam id quod per noſmetipſos ſapere poſſumus. *Sic perve-*
„ *nitur ad ſcientiam, in qua ſe exercet omnis Scripturarum divinarum ſtudioſus:*
„ Nihil aliud in eis inventurus quam diligendum eſſe Deum propter Deum,
„ & proximum propter Deum. Neceſſe eſt ergo ut primo ſe quiſque in Scriptu-
„ ris inveniat amore hujus ſæculi, hoc eſt, temporalium rerum implicatum,
„ longe ſejunctum eſſe a tanto amore Dei, & tanto amore proximi, quan-
„ tum Scriptura ipſa præſcribit. Tum vero ille timor quo cogitat de judicio
„ Dei, & illa pietas qua non poteſt niſi credere & cedere auctoritati ſan-
„ ctorum librorum, cogit eum ſe ipſum lugere. 4. *Fortitudine opus eſt, ne*
„ *animus vitiorum ſuorum & infirmitatis ſuæ conſcius deſperatione frangatur,*
„ *ſed eſuriat & ſitiat juſtitiam.* Hoc enim affectu ab omni mortifera jucun-
„ ditate rerum tranſeuntium ſeſe extrahit, & inde ſe avertens convertit
„ ad dilectionem æternorum. 5. *Opus eſt conſilio quo* purgat animam tumul-
„ tuantem quodammodo atque obſtrepentem ſibi de appetitu inferiorum
„ conceptis ſordibus. 6. *Opus eſt purgatione interioris oculi cordis*, Quo vide-
„ ri Deus poteſt quantum poteſt ab iis qui huic ſæculo moriuntur quan-
„ tum poſſunt. Nam in tantum vident, in quantum moriuntur huic ſæ-
„ culo; in quantum autem huic vivunt, non vident. In hoc autem gra-
„ du ita purgat oculum cordis, ut veritati ne ipſum quidem præferat aut
„ conferat proximum, ergo nec ſe ipſum, quia nec illum, quem diligit ſicut
„ *ſe ipſum*. *Erit* ergo *iſte ſanctus tam ſimplici corde atque mundato*, ut
„ neque hominibus placendi ſtudio detorqueatur a vero, nec reſpectu di-
„ vitandorum quorumlibet incommodorum ſuorum, quæ adverſantur huic
„ vitæ. Sic aſcendit ad *ſapientiam*, qua pacatus tranquilluſque perfruitur,
quæ myſteria revelat parvulis.

„ 3. Et dicebat illis: Numquid venit lucerna ut ſub modio ponatur,
„ aut ſub lecto? Nonne ut ſuper candelabrum ponatur? Non eſt enim ali-
„ quid abſconditum quod non manifeſtetur: nec factum eſt occultum, ſed
„ ut in palam veniat. *Mendacium & peccatum, opera diaboli, tenebras a-* Tertull.
„ *mant; veritas & virtus, opera Chriſti, lucem*. Abſcondat ſe ſerpens quan- Adverſ.
„ tum poteſt, totamque prudentiam in latebrarum ambagibus torqueat, Valentin. c. 3
„ alte habitet, in cæca detrudatur, per anfractus ſeriem ſuam evolvat,
„ tortuoſe procedat, nec ſemel totus, lucifuga beſtia. Noſtræ columbæ et-
„ iam domus ſimplex, in editis ſemper & apertis ad lucem. Amat figura
„ Spiritus ſancti Orientem, Chriſti figuram. Nihil veritas erubeſcit, niſi
„ ſolummodo abſcondi. Teſtimonium igitur veritati data oportunitate per-
hibendum, nec illa umquam in injuſtitia detinenda eſt. Sed & fides no-
ſtra per bona opera probanda & manifeſtanda eſt, per opera lucis, de qui-
bus Chriſtus Dominus alias ait: *Omnis qui male agit, odit lucem, & non*
venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus: qui autem facit veritatem, ve- Joan. 3. 20.
nit ad lucem, ut manifeſtentur opera ejus, quia in Deo ſunt facta. 21.

4. *Et dicebat illis: Videte quid audiatis. In qua menſura menſi fueritis, re-*
metietur vobis, & adjicietur vobis. Qui enim habet, dabitur illi, & qui non
habet, etiam quod habet auferetur ab eo. Attendite ad excellentiam verbi
quod auditis, quia non eſt verbum hominum, ſed Dei. Videte quid a vo-
bis poſtulet Deus exterius loquens per os Concionatoris, interius loquens

ad cor per vocem inſpirationum & gratiarum ſuarum : *Hodie ſi vocem ejus*
Pſal. 94. *audieritis, nolite obdurare corda veſtra*. Præmium reſpondebit fidelitati . Di-
Hebr. 4. 7. ligamus eum ſine modo, ſerviamus ei ſine menſura, qui ſe totum in præ-
minm ſine menſura nobis dabit. Serviamus ei ſine exceptione & reſtrictio-
ne temporis, qui merces noſtra futurus eſt non ſolum magna nimis, ſed
æterna. Prout homines verbum Dei, & ſaluti maxime neceſſaria docu-
menta ac monita grato ac fideli animo accipiunt; prout divinis inſpiratio-
nibus fideliter reſpondent, ita in eos magis magiſque divina bonitas divi-
tias gratiæ ſuæ effundit. Audientibus, inquam, quomodo andire oportet,
S. Cypr. „ beneficia ulteriora & dona potiora largitur. Non enim qui beneficiorum
Epiſt. 1. ad „ terreſtrium mos eſt, in capeſſendo munere cœleſti menſura ulla vel mo-
Donatum. „ dus eſt, profluens largiter Spiritus nullis finibus premitur, nec coercen-
„ tibus clauſtris intra certa metarum ſpatia frænatur: manat jugiter, exu-
„ berat affluenter. Noſtrum tantum ſitiat pectus & pateat; quantum illue
„ fidei capacis afferimus, totnm gratiæ inundantis haurimus.

5. *Sic eſt regnum Dei, quemadmodum ſi jaciat homo ſementem in terram, & dormiat, & exurgat nocte & die, & ſemen germinet, & increſcat dum ne-*
ſcit ille, &c. Chriſtus Jeſus verbi ſui ſementem ipſe jecit, ex qna orta eſt
Jacobi 1. 18. ejus Eccleſia, quam & ipſe formavit prædicatione Apoſtolorum, & ſan-
guine Martyrum. *Voluntarie genuit nos verbo veritatis*. Dormire interim vi-
detur Chriſtus, dnm formari pergit Eccleſia ſenſim ſine ſenſu, die ac no-
cte, tempore proſperitatis & adverſitatis; quo ad ipſum fides clamat : *Ex-*
Pſal. 43. *urge, quare obdormis Domine? exurge & ne repellas in finem. Quare faciem*
tuam avertis, obliviſceris inopiæ noſtræ & tribulationis noſtræ? Exurge, Domi-
Pſal. 120. 4. *ne, adjuva nos, & redime nos propter nomen tuum*. Vigilat tamen, *Ecce*
enim *non dormitabit, neque dormiet, qui cuſtodit Iſrael*: & per occultas gra-
tiæ ſuæ ſubminiſtrationes & operationes Eccleſiam ſuam & fideles animas
Pſal. 66. ad perfectionem perducit. *Pluviam voluntariam ſegregabis Deus hæreditati*
S. Auguſt. *tuæ, & infirmata eſt, tu vero perfeciſti eam*. Ipſa gratia, pluvia volunta-
Enarr. in ria, quia nullis præcedentibus operum meritis gratis datur. Hanc pluviam
Pſal. 67. ſegregavit Deus hæreditati ſuæ. *Et infirmata eſt*. Agnovit enim non eſſe
2. Cor. 12. 9. ſe aliquid per ſe ipſam; non viribus ſuis, ſed gratiæ Dei tribuendum eſſe
Rom. 11. 20. quod eſt. Agnovit qnod dictum, *In infirmitatibus meis gloriabior*. Agnovit
Jacobi 4. 6. quod dictnm eſt, *Noli altum ſapere, ſed time*. Agnovit quod dictum eſt,
2. Cor. 12. 9. *Humilibus autem dat gratiam*. Tu vero perfeciſti eam, quia *Virtus in infir-*
Pſal. 83. *mitate perficitur*. Etenim *benedictionem dabit Legislator; ibunt de virtute in*
S. Auguſt. *virtutem, videbitur Deus deorum in Sion*. Benedictionem dabit, qui Legem
Enarr. in dedit: Legem qua terreat de humanis viribus præſumentem; benedictionem
Pſal. 83. qua liberet in Deum ſperantem. Tu ergo perfeciſti Deus hæreditatem
tuam; quia infirmata eſt in ſe, ut perficeretur abs te. Ibunt de virtute in
virtutem, de virtutibus actionis, ad virtutem æternæ contemplationis. Vir-
tutes actionis, prudentia, temperantia, juſtitia, fortitudo. Iſtæ virtutes
nunc per Dei gratiam dantur nobis, & augentur in nobis: ſed in æterna
illa felicitate neceſſaria non erit iſta prudentia, ubi nulla mala occurſura
ſunt quæ vitemus. Non iſta juſtitia, ubi nulla erit cujuſquam indigentiæ
cui ſnbvenire debeamus. Non iſta fortitudo, ubi nulla erunt mala tole-
randa. Ergo ab his virtutibus hnjus actionis, ibimus in virtutem illius con-
templationis qua Deum videamus ſicuti eſt. Augentur illæ, creſcitque cha-
ritas illarum forma, donec occurramus in virum perfectum, in ætatem
Pſal. 83. plenitudinis Chriſti. Sic *Totum Chriſti corpus, per nexus & conjunctiones*
Coloſſ. 2. 19. *ſubminiſtratum & conſtructum, creſcit in augmentum Dei*. Sic Domino dante
benignitatem, terra cordis noſtri dat fructum ſuum, primum herbam pro-
ſcicns,

ſtrens, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica. Cum autem dignus Deo fructus ad perfectam maturitatem pervenerit, Chriſtus ipſe qui ſementem fecit, meſſem faciet in judicio univerſali, & triticum in horreum ſuum, electos in Regnum congregabit. Caveamus ne meſſis veniat ante ſegetis maturitatem, mors ante cordis converſionem, judicium ante bona opera. Iis qui ſimplicem herbam, aut ſpicam imperfectam protulerint, quam terribilis erit illa vox? *Adeſt meſſis.*

S. Greg. M: Hom. 15. in Ezech.

Sic eſt Regnum Dei, quemadmodum ſi jaciat homo ſemen in terram, & dor-
„ *miat, &c.* Semen homo jactat in terra, cum cordi ſuo bonam intentio-
„ nem inſerit. Et poſtquam ſemen jactaverit, dormit; quia in ſpe boni ope-
„ ris quieſcit. Nocte vero exurgit ac die; quia inter adverſa & proſpera
„ proficit. Et ſemen germinat & creſcit, dum neſcit ille: quia dum adhuc
„ metiri incrementa ſua non valet, ſemel concepta virtus ad perfectum du-
„ citur. Et ultro terra fructificat: quia præveniente ſe gratia, mens homi-
„ nis ſpontanee ad profectum boni operis aſſurgit. Sed hæc eadem terra pri-
„ mum herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum producit in ſpi-
„ ca. Herbam quippe producere, eſt inchoationis bonæ adhuc teneritudinem
„ habere. Ad ſpicam vero herba pervenit, cum ſe virtus animo concepta
„ ad profectum boni operis protrahit. Plenum autem frumentum in ſpica
„ fructificat, quando jam in tantum virtus proficit, ut eſſe robuſti & perfe-
„ cti operis poſſit. At cum ex ſe produxerit fructus, ſtatim mittit falcem,
„ quoniam adeſt tempus meſſis. Omnipotens enim Deus producto fructu
„ falcem mittit, & meſſem ſuam deſecat: quia cum unumquemque ad ope-
„ ra perfecta perduxerit, ejus temporalem vitam per emiſſam ſententiam in-
„ cidit, ut granum ſuum ad cœleſtia horrea perducat. Cum igitur deſideria
„ bona concipimus, ſemen in terram mittimus. Cum vero operari recta in-
„ cipimus, herba ſumus. Cum autem ad profectum boni operis creſcimus,
„ ad ſpicam pervenimus. Cumque in ejuſdem boni operis perfectionem ſo-
„ lidamur, jam plenum frumentum in ſpica proferimus. Herba etenim Pe-
„ trus fuerat, qui paſſionis tempore per amorem Dominum ſequens, hunc
„ confiteri ante ancillæ vocem timebat. Erat enim jam viriditas in mente,
„ quia credebat omnium Redemptorem, ſed valde adhuc flexibilis, pede
„ conculcabatur timoris. Jam in ſpicam ſurrexerat, quando eum quem mo-
„ riturum confiteri timuerat, nunciante Angelo, in Galilæa viventem vide-
„ bat. Sed tunc plenum granum in ſpicam pervenerat, quando veniente de-
„ ſuper Spiritu, & ſuam mentem in illius amore roborante, ita ſolidatus
„ eſt, ut vires perſequentium cæſus deſpiceret, & Redemptorem ſuum libe-
„ re inter flagella prædicaret. Nullus itaque qui ad bonum propoſitum ad-
„ huc in mentis teneritudine eſſe conſpicitur, deſpiciatur: quia frumentum
„ Dei ab herba incipit, ut granum fiat.

Beda in Comm. S. Marci.

5\. *Et facta eſt procella magna venti, & fluctus mittebat in navim, ita ut impleretur navis.* Eccleſia procellis hæreſum exterius agitatur, corruptela morum velut fluctibus ſubeuntibus, & navim ipſam implentibus periclitatur. Chriſtus in puppi, ut navis rector, obdormire videtur cum nos tentari ſinit; cum fidei ſplendorem obtenebreſcere; ſpei celſitudinem contabeſcere; charitatis flammam refrigeſcere. Dormit enim timidis, vigilat perfectis. Dormit, ſed cor ejus vigilat. Ad ferendam opem Diſcipulis ſuis paratus eſt. Tantum vult excitari clamore cordis, fervore charitatis & orationis. Facta vero tranquillitate per Dei gratiam, nobis ipſis infirmitatem fidei noſtræ exprobremus. *Quid timidi eſtis? Necdum habetis fidem?* Intueamur cum timore periculum ex quo ſumus a Chriſto liberati. *Et timuerunt timore magno.* Illius erga nos miſericordiam laudemus, potentiam

& bonitatem adoremus, gratias agamus. Liberatori noſtro, enarremus mirabilia ejus. *Et dicebant ad alterutrum: Quis eſt iſte, quia & ventus & mare obediunt ei?*

CAPUT QUINTUM.

Senſus Litteralis.

I. *ET venerunt trans fretum maris*, in ulteriorem ripam, ſecundum Textum Græcum, *in regionem Geraſenorum. Et exeunti ei*, JESU, *de navi, occurrit de monumentis homo in ſpiritu immundo*; a ſpiritu immundo vexatus. Duos dæmoniacos fuiſſe S. Matthæus narrat: unius tantum, qui ferocior erat, & forte notior in ea regione, meminit S. Marcus. Addit, illum cujus liberationem commemorat, ita furioſum fuiſſe, ut *neque catenis jam quiſquam poſſet eum ligare: quoniam ſæpe compedibus & catenis vinctus dirupiſſet catenas, & compedes comminuiſſet, & nemo poterat eum domare. Et ſemper die ac nocte in monumentis & in montibus erat, clamans, & concidens ſe lapidibus. Videns autem Jeſum a longe, cucurrit & adoravit eum.*

Et clamans voce magna dixit: Quid mihi & tibi, Jeſu, Fili Dei altiſſimi? Adjuro te per Deum, obteſtor *ne me torqueas*, ex iſta regione quæ jure mea eſt, utpote ethnica, me expellendo, aut in tartarum detrudendo.

Et interrogabat eum, Quod tibi nomen eſt? Et dicit ei: Legio mihi nomen eſt, quia multi ſumus. Legio apud Romanos 600. Milites continebat. Hic numerus certus pro incerto uſurpatur: numeroſum cœtum indicat immundorum ſpirituum.

2. *Cumque aſcenderet navim* JESUS, *cœpit illum deprecari qui a dæmonio vexatus fuerat, ut eſſet cum illo*; ut ſibi liceret illum ſequi, illique perpetuo adhærere ut diſcipulus. Cum Chriſto eſſe voluit, ſive grati animi ſenſu, ut liberatori ſuo ſerviret, ſive timens ne abſente Chriſto in dæmonum tyrannidem recideret. *Et non admiſit eum* JESUS, *ſed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, & annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, & miſertus ſit tui.* Noluit ipſum Dominus in numerum Diſcipulorum ſuorum cooptare & in ſuum comitatum admittere, tum ut oſtenderet ſe etiam corpore abſentem præſidio eſſe in ſe confidentibus, & præſentem virtute: tum ne teſtem miraculi jactabundus circumduxiſſe videretur: tum denique quia majore cum Dei gloria apud ſuos maneret, prædicatione miraculi Decapolitas ad fidem præparaturus. *Et abiit, & cœpit prædicare in Decapoli, quanta ſibi feciſſet Jeſus, & omnes mirabantur.* Vide quæ diximus ad cap. octavum S. Matthæi.

3. *Et cum tranſcendiſſet Jeſus in navi rurſum trans fretum*; cum rediiſſet unde venerat, in Galilæam ſcilicet, urbemque Capharnaum: *convenit turba multa ad eum, & erat circa mare.* Cum ad littus maris eſſet, turba multa ad eum confluxit. *Et venit quidam de Archiſynagogis*, Synagogæ Principibus, *nomine Jayrus, & videns eum procidit ad pedes ejus, & deprecabatur eum multum, dicens: Quoniam filia mea in extremis eſt, veni, impone manum tuam ſuper eam, ut ſalva ſit, & vivat.* Lege quæ diximus ad caput nonum Sancti Matthæi.

4. *Et mulier quæ erat in profluvio ſanguinis annis duodecim, & fuerat multa perpeſſa a compluribus Medicis, & erogaverat omnia ſua, nec quidquam profecerat, ſed magis deterius habebat, cum audiſſet de Jeſu, venit in*

turba

Digitized by Google

*turba retro, & tetigit veſtimentum ejus. Dicebat enim: Quia ſi vel veſtimen-
tum ejus tetigero, ſalva ero.* Mulier quæ ab annis duodecim obnoxia erat
profluvio ſanguinis. Morbi qualitas, diuturnitas, & curationis per naturæ
vires & Medicorum artem impoſſibilitas deſcribitur. Exhauſtæ vires cor-
poris gravitate & diuturnitate morbi: facultates exhauſtæ impenſis. Tan-
tum abeſt ut relevata eſſet medicamentis, ut contra deterius ſe haberet.
Omni igitur humana ſpe deſtituta, ad cæleſtem Medicum acceſſit, ſanari
ſe poſſe credens & confidens ſi vel fimbriam veſtimenti ejus tetigiſſet,
quamvis nec ipſi manum imponeret Jeſus; ut ceteris ſere infirmis, nec
eam videret. *Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis ejus: & ſenſit corpore
quia ſanata eſſet a plaga.* Siſtente ſanguinis fluxu, & reſtitutis ſubito viri-
bus, ſanatam ſe eſſe ſenſit.

5. *Et ſtatim Jeſus in ſemetipſo cognoſcens virtutem, quæ exierat de illo,
converſus ad turbam, ajebat: Quis tetigit veſtimenta mea?* Virtutem quæ exie-
rat de illo, populari loquendi genere vocat effectum virtutis, id eſt, Mu-
lieris ſanationem, quam omnipotentia ſua & miſericordi voluntate liberri-
me fuerat operatus. *Non alium putemus illum de Chriſto virtutis exitium,* 2.Cor. 2.16.
niſi divinæ curationis effectum. Tunc enim ad mulierem virtus Salvatoris S. Fulg. lib.
exivit, quando in ſe virtutem divinæ curationis agnovit. Denique *Gratia* 2.ad Traſa-
proceſſit ut illa ſanaretur, non ut ille minueretur (inquit Sanctus Auguſti- mundum.
nus.) S. Auguſt.
ſerm. 245.
6. *Et circumſpiciebat videre eam quæ hoc fecerat*, non quaſi ignorans alias de
eam cui tantam fidem donaverat, quam ad ſe traxerat, quam ſanitate do- Tempore
naverat; ſed humano ſe habebat more, ut mulier interrogatione & cir- 155.
cumſpectione perculſa ſe ipſam proderet, ac miraculum palam fateretur,
quo fieret celebrius, & omnibus innoteſceret. *Mulier vero timens & tre-
mens*, quod præter opinionem detecta eſſet, quod beneficium quaſi ſuffu-
rari voluiſſet, quod immundum munda tetigiſſet: *ſciens quod factum eſſet
in ſe, venit & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem. Ille autem di-
xit ei: Filia, fides tua te ſalvam fecit*, tibi ſalutem impetravit, tam corpo-
ris, quam animæ. *Vade in pace, & ſana eſto a plaga tua.* Fruere ſanitate
quam tibi reddidi.

7. *Adhuc eo loquente, veniunt ab Archiſynagogo*, domeſtici Jayri Princi-
pis Synagogæ, qui jam ad Jeſum acceſſerat, ex ejus ædibus veniunt, dicen-
tes: *Quia filia tua mortua eſt: quid ultra vexas Magiſtrum?* Noli Magiſtro
moleſtus eſſe: nullum jam remedium ſperandum eſt. *Jeſus autem audito ver-
bo quod dicebatur, ait Archiſynagogo: Noli timere, tantummodo crede*, me ti-
bi ſubvenire poſſe, quod mox experieris. *Et non admiſit quemquam ſe ſequi,
niſi Petrum, & Jacobum, & Joannem fratrem Jacobi.* Tres ſelectos teſtes
mox edendi miraculi aſſumpſit, quot ejus veritati probandæ ſufficiebant:
plures noluit, ideoque ejecit omnes ex loco ubi puella defuncta jacebat,
præter patrem & matrem illius, ut oſtentationis fugiendæ præberet exem-
plum. Vide quæ diximus ad Cap. nonum S. Matthæi.

SENSUS MORALIS.

I. O*Ccurrit ei de monumentis homo in ſpiritu immundo, &c.* Luxuria &
impudicitia dæmonium eſt, a quo totum cor hominis poſſidetur.
Impudicus habitat in monumentis, vivum ipſe ſepulchrum eſt, putredine
vermibuſque ſcatens, fœtorem intolerandum circumquaque exhalans, ſcan-
dalum creans omnibus qui crimen ejus norunt, factus multis *odor mortis* 2.Cor. 2.16.
in mortem: Cor ejus conglutinatum eſt cordi meretricis, quæ ſepulchrum

eſt dealbatum. *Fovea profunda eſt meretrix.... An neſcitis quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur?* Cum mortuis amat commorari, cum peccatoribus ſui ſimilibus. *Sicut vulnerati dormientes in ſepulcbris, quorum non es memor amplius, & ipſi de manu tua repulſi ſunt. Poſuerunt me in lacu inferiori, in tenebroſis, & in umbra mortis.* Impudicus catenas dirumpit, compedes comminuit, & nemo eum domare poteſt. Salutares ſapientiæ compedes & vincula diſſolvit, de quibus ſcriptum eſt: *Injice pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum: ſubjice humerum tuum & porta illam, & ne acedieris vinculis ejus. Et erunt tibi compedes ejus in protectionem fortitudinis, & baſes virtutis, & torques illius in ſtolam gloriæ: decor enim vitæ eſt in illa, & vincula illius alligatura ſalutaris.* Removeri ab illo poſſunt occaſiones peccati, manibus pedibuſque ligari poteſt exterius, ſed a nemine homine domari poteſt. *Et nemo poterat eum domare.* Quamquam duriſſimis vinculis intus conſtrictus ſit, cupiditatis nimirum ac libidinis ſuæ. Noctu diuque inquies ac furioſus, operum fœditate quaſi in monumentis jacet, ſuperbiæ faſtu errat in montibus, verba præcipitationis, ſcurrilitatis, impietatis effundens, clamat, gravitate criminis ultionem divinam provocante. Clamat eo clamore de quo ſcriptum eſt: *Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggravatum eſt nimis.* In ſe ipſum ſævit, ſeque ipſum concidit lapidei cordis duritia. Non unus dæmon, ſed multi poſſident impudicum. Multa vitia luxuriam comitantur. Magdalena ſeptem dæmonia habuit, quia vitiis univerſis plena fuit; numero enim ſeptenario univerſitas deſignatur. Idololatria, blaſphemiæ, homicidia, fraudes, proditiones, furta, commeſſationes & ebrietates, ſuperbia, invidia, contentiones, inimicitiæ, omnium Dei & Eccleſiæ mandatorum, totius juris divini humanique violatio & contemptus. Vitiorum genus omne perpetrare paratus eſt impudicus, ſuam ut expleat libidinem. *Et interrogabat eum: Quod tibi nomen eſt? Et dicit ei: Legio mihi nomen eſt, quia multi ſumus.* Nemo liberare poteſt impudicum, præter Dominum Jeſum. Neceſſe eſt ut illum ſalutari gratiæ ſuæ lumine præveniat, illique longe a ſe remoto videndum ſe præbeat, illum ad ſe trahat, illiuſque greſſus dirigat ac miſericordia ſua currere faciat ad Medicum, & Salvatorem ſuum adorandum. *Videns autem Jeſum a longe, cucurrit, & adoravit eum.* Ab impudicitiæ dæmonio liberatus, ſedet ad pedes Jeſu: fixa mentis intentione Salvatoris ſui veſtigia, quæ ſequatur, intueri amat. Seſſio deſignat ſancti propoſiti conſtantiam. Veſtes reſumit, id eſt, virtutum ſtudia, quæ veſanus perdiderat, jam ſana mente recipit. Unde filius luxurioſus & prodigus rediens ad patrem ſtola prima induitur, annulo ornatur, mentis ſanitatem & tranquillitatem ſibi reſtitutam ipſo habitu oſtendit. *Et veniunt ad Jeſum, & vident illum qui a dæmonio vexabatur, ſedentem, veſtitum, & ſanæ mentis, & timuerunt.* Verumtamen ſibi ipſi diligenter attendere debet homo a ſpiritu immundo liberatus. Vitet occaſiones omnes, cum cupiditate ne paciſcatur, amorem impudicum in familiaritatem honeſtam, in amicitiam inſontem mutatum iri ne confidat. Diabolus ex anima expulſus priſtinam poſſeſſionem recuperare ſperat, ſi vel in regione ſenſuum toleretur. *Et deprecabatur eum multum ne ſe expelleret extra regionem.* Refert Tertullianus exemplum mulieris quæ Theatrum adiit, & inde cum dæmonio rediit. Itaque in Exorciſmo cum oneraretur immundus ſpiritus, quod auſus eſſet fidelem aggredi; *Et juſtiſſime,* inquit, *feci, in meo eam inveni! Quot utique & alia documenta ceſſerunt de his qui cum diabolo apud ſpectacula communicando, a Domino exciderunt? Nemo enim poteſt duobus Dominis ſervire. Quid luci cum tenebris?*

Prov. 23.27. *1. Cor.* 6.16. *Pſal.* 87.6. *Eccli.* 6.25. & 30. *Geneſ.* 18.20. *S. Gregor.* *Tertul. lib. de Spectaculis c.* 26.

Digitized by Google

bris? Quid vitæ & morti? Tandem qui vere converſus eſt; qui vere pœ-
nitens, Chriſtum ſequi debet, ei ſe penitus addicere, cantare miſericordias
Domini, enarrare mirabilia ejus apud ſuos, ut ſicut *odor mortis fuit in*
mortem per ſcandala vitæ veteris; ita ſit *odor vitæ in vitam*, per ſancta
exempla & bona opera vitæ novæ. *Cœpit illum deprecari qui a dæmonio*
vexatus fuerat, ut eſſet cum illo, Et abiit, & cœpit prædicare in Decapoli,
quanta ſibi feciſſet Jeſus.

2. *Et mulier quæ erat in profluvio ſanguinis annis duodecim,* &c. *eum audiſ-*
ſet de Jeſu, venit in turba retro, & tetigit veſtimentum ejus. Dicebat enim:
Quia ſi vel veſtimentum ejus tetigero, ſalva ero. Circumſtantiæ morbi & cura-
tionis Hemorrohiſſæ a Chriſto Domino, typi ſunt morborum animæ, & cu-
rationis eorum per gratiam Chriſti medicinalem. Quo morbus diuturnior
eſt, & majores radices egit, eo periculoſior eſt, eo difficilior curatio. Quam
miſerandus ſtatus hominis ex habitu inveterato, ex diuturna conſuetudine
peccantis! Inutilia illi fuere omnia ſpiritualis Medicinæ remedia. Ad Pœ-
nitentiæ Sacramentum, ad ſacram Communionem a tot annis acceſſit, to-
ties Dei verbum audivit, nec tamen ſanatus eſt a morbis vitiorum. Com-
plures Medicos habuit, multos conſcientiæ Moderatores, qui forte ignoran-
tia ſua vel imprudentia, pravis conſiliis, adulatione, nimia facilitate & in-
dulgentia, præcipitatis Abſolutionibus, morbos ſpiritales auxerunt, gravio-
reſque fecerunt. „ Et fuerat multa perpeſſa a compluribus Medicis. *De his* *S. Cypr.*
„ *S. Cyprianus*: Imperitus eſt Medicus, qui tumentes vulnerum ſinus manu *Tract. de*
„ parcente contrectat, & in altis receſſibus viſcerum virus incluſum dum *Lapſis.*
„ ſervat, exaggerat. Contra Evangelii vigorem, contra Domini ac Dei le-
„ gem temeritate quorumdam laxatur incautis communicatio: irrita & falſa
„ pax, periculoſa dantibus, & nihil accipientibus profutura. Non quærunt
„ *ſanitatis patientiam, nec veram de ſatisfactione medicinam.* Operiuntur
„ morientium vulnera: & plaga lethalis altis & profundis viſceribus infixa
„ diſſimulato dolore contegitur. Ita dum indulgetur facilius peccatoribus in- *S. Cypr.*
veteratis, qui *pro ſalutiferis dilationum remediis exitioſa depoſcunt properatæ*
communionis venena, eorum morbi ingraveſcunt, quia *Facilitas veniæ incen-* *S. Ambroſ.*
tivum tribuit delinquendi. Conſcientiarum Moderatores eleemoſynas interdum
imperant, nihil peccatoribus profuturas, quorum non eſt ſincera converſio
qui peccati occaſiones proximas non relinquunt, qui male parta non reſti-
tuunt. Hi eleemoſynas erogare videntur, ut obtineant deliquendi commea-
tum, utque Judicem ſupremum, ſi poſſibile eſſet, corrumpant. *Eleemoſynæ* *S. Auguſt.*
illis proſunt (inquit S. Auguſtinus) *qui vitam mutaverunt. Das enim Chri-* *ſerm. 39.*
ſto egenti, ut peccata tua redimas præterita. Nam ſi ideo das ut liceat tibi ſem- *alias 13.*
per impune peccare; non Chriſtum paſcis, ſed Judicem corrumpere conaris. Om- *ex Hom.*
nes facultates ſuas pauperibus erogarent, qui peccatis animo ſincero non *50. c. 4.*
renunciant, & ad Deum amore pœnitente non convertuntur, & tamen
nihil ipſis ad ſalutem proficeret. *Et erogaverat omnia ſua, nec quidquam*
profecerat, ſed magis deterius habebat. Anima tamen ſuis exhauſta viribus &
opibus ſpiritualibus omnino deſtituta, ſanabitur gratia medicinali Chriſti Sal-
vatoris ſui, ſi in nemine homine ſpem habens, neque adeo confidentes in ſe
ipſa, extremæ ſuæ conſcia miſeriæ, ad eum viva cum fide & profunda hu-
militate accedat, ſuamque juſtificationem & ſalutem a Deo ſolo per Jeſum
Chriſtum ſperet, qui factus eſt nobis juſtitia & ſanctificatio & redemptio:
Eique ſupplex dicat: *Velociter exaudi me, Domine, defecit ſpiritus meus.* *Pſal. 143.*
IMPLEAT *me Spiritus tuus, quia defecit ſpiritus meus.... Ipſa eſt cauſa ut* *12.*
cito exaudias, quia defecit ſpiritus meus. In quo enim vivit ſpiritus ejus, ſu- *S. Auguſt. Enarr. in*
perbus eſt, ſpiritu ſuo extollitur contra Deum. Fiat in illo quod bene alibi ſcri- *hunc Pſal.*
ptum

Pſal. 103. 29. *ptum eſt*; Auferes ſpiritum eorum, & deficient, & in pulverem ſuum convertentur: *ut confitentes dicant: Memento quia pulvis ſumus*. Neceſſe eſt ut
Pſal. 102. 14. charitas ſiſtat fluxum cupiditatis, continuam cordis in creaturas effuſionem, ut animus intra ſe ipſum collectus vires priſtinas recuperet, ac ſibi teſtimonium perhibente conſcientia, ſentiat ſe vere mutatum & ad Deum converſum. *Et ſenſit quia ſanata eſſet a plaga*.

» 3. Et ſtatim Jeſus in ſemetipſo cognoſcens virtutem quæ exierat de illo, converſus ad turbam aiebat: Quis tetigit veſtimenta mea? Et dicebant ei Diſcipuli ſui: Vides turbam comprimentem te, & dicis: Quis me tetigit? *Quaſi diceret Dominus*: Tangentem quæro, non prementem. Sic e-
S. Auguſt. ſerm. 62. alias 6. de Verbis Domini. » tiam nunc eſt corpus ejus, id eſt, Eccleſia ejus. Tangit eam fides paucorum, premit turba multorum. Caro eam premit, fides tangit.... Eſtote ergo corpus Chriſti, non preſſura corporis Chriſti. Habetis veſtimenti fimbriam quam tangatis, ut a profluvio ſanguinis, id eſt, carnalium voluptatum fluxu ſanemini. Veſtem putate Apoſtolos, ſub textura unitatis adhærentes lateribus Chriſti. In his Apoſtolus erat tamquam fimbria, minimus & noviſſimus Paulus. Tange, ſi fluxum ſanguinis pateris: exiet virtus de illo cujus veſtis eſt, & ſanabit te.... Non premant Chriſtiani, ſi premunt Pagani. Corpus Chriſti premebatur & non tangebatur. Tolerabat ille prementes, quærebat tangentes.

4. *Et tenens manum puellæ, ait illi: Talitha cumi, quod eſt interpretatum: Puella, tibi dico, Surge. Et confeſtim ſurrexit puella, & ambulabat..... Et dixit dari illi manducare*. Puellæ iſtius ſuſcitatio typus eſt quotidiani miraculi quod Deus in peccatorum animabus operatur. Manum illis porrigit, auxilio & virtute omnipotenti gratiæ ſuæ illas præveniens. Vitam illis reſtituit verbo ſuo & imperio. *Amen amen dico vobis* (inquiebat alias) *quia venit hora, & nunc eſt, quando mortui qui in monumentis ſunt audient vocem Filii Dei, & qui audierint vivent*. Ut autem ſpiritualis hujus reſurrectionis veritas omnibus appareat, neceſſe eſt primo ut ſurgant, ut cor in terra prius jacens ad cœlum ſanctis deſideriis & affectibus erigant. *Si con-*
Coloſſ. 3. 1. *ſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram*. Secundo, neceſſe eſt ut per charitatem ad Deum tendant, & ambulent in via mandatorum ejus. *Eſtote imitatores Dei, & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis*. Tertio neceſſe eſt ut panem
Ephes. 5. 1. cæleſtem manducent, ut ſacram Euchariſtiam frequentent ad vitam animæ ſuſtentandam & conſervandam. *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis,*
Joan. 6. 54. *non habebitis vitam in vobis*. In hujus rei typum Angelus Eliam ſub umbra
3. Reg. 19. juniperi dormientem tangens & excitans, *dixit illi: Surge, comede: grandis enim tibi reſtat via. Qui cum ſurrexiſſet, comedit, & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus uſque ad Montem Dei Horeb*. Vitæ cibus mortuis dari non debet, peccatoribus non eſt porrigendus, niſi per Dei gratiam ſuſcitatis, & qui converſionem ſuam ac reſurrectionem ambulando in via mandatorum Dei comprobaverint.

CA-

CAPUT SEXTUM.

Senſus Litteralis.

1. *ET egreſſus inde, abiit in patriam ſuam; & ſequebantur eum Diſcipuli ſui.* Egreſſus e domo Jairi Synagogæ Principis, quæ erat Capharnaumi, abiit Nazareth, ubi fuerat educatus. *Et facto Sabbato, cœpit in Synagoga docere, & multi audientes admirabantur in doctrina ejus.* Doctrinam ejus admirabantur, quod nullo humano magiſterio inſtitutus Prophetarum verba ſumma perſpicuitate exponeret, ipſiſque Legis Doctoribus ſacra eruditione longe antecelleret Sapientiam illi divinitus datam non dubitabant, uti & vim patrandi miracula, quibus doctrinam ſuam confirmabat. *Unde huic hæc omnia? Et quæ eſt ſapientia quæ data eſt illi, & virtutes tales quæ per manus ejus efficiuntur?* Vide quæ diximus ad Caput 13. S. Matthæi, & confer cum Lucæ 4.

2. *Et vocavit duodecim* Apoſtolos, & cœpit eos mittere binos, tum ad plenam teſtimonii fidem, tum ut collata opera ſe mutuo juvarent. *Et dabat illis poteſtatem ſpirituum immundorum*; id eſt, expellendi ſpiritus immundos. *Et præcepit eis ne quid tollerent in via*, &c. Ne quid ad iter ſecum ferrent, præter ea quæ uſus erant quotidiani, ne temporalium ſollicitudo illos a ſuſceptæ legationis functionibus & verbi miniſterio avocaret. Lege quæ diximus ad Cap. 10. S. Matthæi.

Poſt hæc verba Verſus 11. *Et quicumque non receperint vos, nec audierint vos, exeuntes inde, excutite pulverem de pedibus veſtris in teſtimonium illis:* Græcus Textus habet, in nonnullis Codicibus, *Amen dico vobis, &c.* ut Matthæi 10. 15. eamque ſententiam ibi legerunt & interpretati ſunt Euthymius & Theophylactus; ſed hic intruſa videtur ex Matthæo, cum in Vulgata deſit, tametſi habeatur in Syriaca, Perſica, Æthiopica, & Arabica Verſionibus. *Et exeuntes prædicabant ut pœnitentiam agerent.* Hæc ſumma prædicationis Joannis Baptiſtæ, Chriſti, & Apoſtolorum. *Et dæmonia multa ejiciebant*, Chriſti Jeſu virtute & auctoritate, *Et ungebant oleo multos ægros, & ſanabant*, non virtute oleo inſita, ſed miraculorum dono ſibi a Chriſto dato, cujus ſe miniſtros eſſe hoc ſymbolo indicabant, ejuſque nomine agere, qui *Unctus eſſet oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis.* Quamquam hoc loco & Apoſtolico illo ungendi ritu, Unctionis Extremæ Sacramentum *inſinuatum* & ſignificatum fuerit, quod a Chriſto Domino inſtitutum, & a Jacobo Apoſtolo promulgatum eſt.

Pſal. 44. 8.
Iſai. 61. 1.
Luca 4. 18.
Hebr. 1. 9.
Concil. Trid. Seſſ. 14.
Jacobi 5. 14.

3. *Et audivit Rex Herodes.* Fama Jeſus ad illum pervenit, & de operum ejus admirabilitate aliquos in Aula ſua loquentes audivit. *Et dicebat, Quia Joannes Baptiſta ſurrexit a mortuis; & propterea virtutes operantur in illo. Alii vero dicebant: Quia Propheta eſt, quaſi unus ex Prophetis.* Euthymius in quodam Exemplari ſe legiſſe notat cum articulo, ὁ Προφήτης, *Ille Propheta*, de quo ſcilicet Moyſes Deuteronomii 28. vaticinatus fuerat, ſcilicet Chriſtus, aut tamquam unus Prophetarum. *Ipſe enim Herodes miſit ac tenuit Joannem, & vinxit eum in carcere, propter Herodiadem uxorem Philippi fratris ſui, quia duxerat eam, &c.* Vide quæ diximus ad Caput 14. S. Matthæi. *A primordio juſtitia vim patitur* (inquit Tertullianus) *ſtatim ut coli Deus cœpit, invidiam Religio ſortita eſt ...... Ipſe clauſula Legis & Prophetarum, nec Prophetes ſed Angelus dictus, contumelioſa cæde truncatur in puellæ pſalticæ lucra*, id eſt, in præmium ſaltatricis.

Euthimius in Panopl.
Tertull. Scorbiaci c. 8.

4. *Et*

Pſal. 103. 29. *ptum eſt*; Auferes ſpiritum eorum, & deficient, & in pulverem ſuum convertentur: *ut confitentes dicant: Memento quia pulvis ſumus*. Neceſſe eſt ut charitas ſiſtat fluxum cupiditatis, continuam cordis in creaturas effuſionem, ut animus intra ſe ipſum collectus vires priſtinas recuperet, ac ſibi teſtimonium perhibente conſcientia, ſentiat ſe vere mutatum & ad Deum converſum. *Et ſenſit quia ſanata eſſet a plaga*.

Pſal. 102. 14.

„ 3. Et ſtatim Jeſus in ſemetipſo cognoſcens virtutem quæ exierat de illo, converſus ad turbam aiebat: Quis tetigit veſtimenta mea? Et dicebant ei Diſcipuli ſui; Vides turbam comprimentem te, & dicis: Quis me tetigit? *Quaſi diceret Dominus*: Tangentem quæro, non prementem. Sic etiam nunc eſt corpus ejus, id eſt, Eccleſia ejus. Tangit eam fides paucorum, premit turba multorum. Caro eam premit, fides tangit.... Eſtote ergo corpus Chriſti, non preſſura corporis Chriſti. Habetis veſtimenti fimbriam quam tangatis, ut a profluvio ſanguinis, id eſt, carnalium voluptatum fluxu ſanemini. Veſtem putate Apoſtolos, ſub textura unitatis adhærentes lateribus Chriſti. In his Apoſtolus erat tamquam fimbria, minimus & noviſſimus Paulus. Tange, ſi fluxum ſanguinis pateris: exiet virtus de illo cujus veſtis eſt, & ſanabit te.... Non premant Chriſtiani, ſi premunt Pagani. Corpus Chriſti premebatur & non tangebatur. Tolerabat ille prementes, quærebat tangentes.

S. Auguſt. ſerm. 62. alias 6. de Verbis Domini.

4. *Et tenens manum puellæ, ait illi: Talitha cumi, quod eſt interpretatum: Puella, tibi dico, Surge. Et confeſtim ſurrexit puella, & ambulabat..... Et dixit dari illi manducare*. Puellæ iſtius ſuſcitatio typus eſt quotidiani miraculi quod Deus in peccatorum animabus operatur. Manum illis porrigit, auxilio & virtute omnipotenti gratiæ ſuæ illas præveniens. Vitam illis reſtituit verbo ſuo & imperio. *Amen amen dico vobis* (inquiebat alias) *quia venit hora, & nunc eſt, quando mortui qui in monumentis ſunt audient vocem Filii Dei, & qui audierint vivent*. Ut autem ſpiritualis hujus reſurrectionis veritas omnibus appareat, neceſſe eſt primo ut ſurgant, ut cor in terra prius jacens ad cœlum ſanctis deſideriis & affectibus erigant. *Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram*. Secundo, neceſſe eſt ut per charitatem ad Deum tendant, & ambulent in via mandatorum ejus. *Eſtote imitatores Dei, & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis*. Tertio neceſſe eſt ut panem cæleſtem manducent, ut ſacram Euchariſtiam frequentent ad vitam animæ ſuſtentandam & conſervandam. *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, non habebitis vitam in vobis*. In hujus rei typum Angelus Eliam ſub umbra juniperi dormientem tangens & excitans, *dixit illi: Surge, comede: grandis enim tibi reſtat via. Qui cum ſurrexiſſet, comedit, & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus uſque ad Montem Dei Horeb*. Vitæ cibus mortuis dari non debet, peccatoribus non eſt porrigendus, niſi per Dei gratiam ſuſcitatis, & qui converſionem ſuam ac reſurrectionem ambulando in via mandatorum Dei comprobaverint.

Coloſſ. 3. 1.

Ephes. 5. 1.

Joan. 6. 54.

3. Reg. 19.

CA-

Digitized by Google

CAPUT SEXTUM.

Senſus Litteralis.

1. **E***T egreſſus inde, abiit in patriam ſuam; & ſequebantur eum Diſcipuli ſui*. Egreſſus e domo Jairi Synagogæ Principis, quæ erat Capharnaumi, abiit Nazareth, ubi fuerat educatus. *Et facto Sabbato, cœpit in Synagoga docere, & multi audientes admirabantur in doctrina ejus*. Doctrinam ejus admirabantur, quod nullo humano magiſterio inſtitutus Prophetarum verba ſumma perſpicuitate exponeret, ipſiſque Legis Doctoribus ſacra eruditione longe antecelleret Sapientiam illi divinitus datam non dubitabant, uti & vim patrandi miracula, quibus doctrinam ſuam confirmabat. *Unde huic hæc omnia? Et quæ eſt ſapientia quæ data eſt illi, & virtutes tales quæ per manus ejus efficiuntur?* Vide quæ diximus ad Caput 13. S. Matthæi, & confer cum Lucæ 4.

2. *Et vocavit duodecim* Apoſtolos, & cœpit eos mittere binos, tum ad plenam teſtimonii fidem, tum ut collata opera ſe mutuo juvarent. *Et dabat illis poteſtatem ſpirituum immundorum*; id eſt, expellendi ſpiritus immundos. *Et præcepit eis ne quid tollerent in via*, &c. Ne quid ad iter ſecum ferrent, præter ea quæ uſus erant quotidiani, ne temporalium ſollicitudo illos a ſuſceptæ legationis functionibus & verbi miniſterio avocaret. Lege quæ diximus ad Cap. 10. S. Matthæi.

Poſt hæc verba Verſus 11. *Et quicumque non receperint vos, nec audierint vos, exeuntes inde, excutite pulverem de pedibus veſtris in teſtimonium illis*: Græcus Textus habet, in nonnullis Codicibus, *Amen dico vobis, &c.* ut Matthæi 10. 15. eamque ſententiam ibi legerunt & interpretati ſunt Euthymius & Theophylactus; ſed hic intruſa videtur ex Matthæo, cum in Vulgata deſit, tametſi habeatur in Syriaca, Perſica, Æthiopica, & Arabica Verſionibus. *Et exeuntes prædicabant ut pœnitentiam agerent*. Hæc ſumma prædicationis Joannis Baptiſtæ, Chriſti, & Apoſtolorum. *Et dæmonia multa ejiciebant*, Chriſti Jeſu virtute & auctoritate, *Et ungebant oleo multos ægros, & ſanabant*, non virtute oleo inſita, ſed miraculorum dono ſibi a Chriſto dato, cujus ſe miniſtros eſſe hoc ſymbolo indicabant, ejuſque nomine agere, qui *Unctus eſſet oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis*. Quamquam hoc loco & Apoſtolico illo ungendi ritu, Unctionis Extremæ Sacramentum *inſinuatum* & ſignificatum fuerit, quod a Chriſto Domino inſtitutum, & a Jacobo Apoſtolo promulgatum eſt.

Pſal. 44. 8.
Iſai. 61. 1.
Luca 4. 18.
Hebr. 1. 9.
Concil. Trid. Seſſ. 14.
Jacobi 5. 14.

3. *Et audivit Rex Herodes*. Fama Jeſus ad illum pervenit, & de operum ejus admirabilitate aliquos in Aula ſua loquentes audivit. *Et dicebat, Quia Joannes Baptiſta ſurrexit a mortuis; & propterea virtutes operantur in illo. Alii vero dicebant: Quia Propheta eſt, quaſi unus ex Prophetis*. Euthymius in quodam Exemplari ſe legiſſe notat cum articulo, ὁ Προφήτης, *Ille Propheta*, de quo ſcilicet Moyſes Deuteronomii 28. vaticinatus fuerat, ſcilicet Chriſtus, aut tamquam unus Prophetarum. *Ipſe enim Herodes miſit ac tenuit Joannem, & vinxit eum in carcere, propter Herodiadem uxorem Philippi fratris ſui, quia duxerat eam, &c.* Vide quæ diximus ad Caput 14. S. Matthæi. *A primordio juſtitia vim patitur* (inquit Tertullianus) *ſtatim ut coli Deus cœpit, invidiam Religio ſortita eſt...... Ipſe clauſula Legis & Prophetarum, nec Prophetes ſed Angelus dictus, contumelioſa cæde truncatur in puellæ pſalticæ lucra*, id eſt, in præmium ſaltatricis.

Euthimius in Panopl.
Tertull. Scorbiaci c. 8.

4. *Et*

Digitized by Google

Verſ. 52.

Ducenti Denarii moneta Gallica circiter, 77. Libella.

4. *Et exiens vidit turbam multam Jeſus..... Et reſpondens, ait illis: Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denariis panes, & dabimus illis manducare*. Serio loquitur Jeſus. Nec ullus ex Apoſtolis, qui tot Miracula facientem viderant, & ejus auctoritate tanta recens ediderant, dubitavit, quin miraculum eſſet editurus ad tot hominum millia ſatiandum; at cum eſſet *obcæcatum cor eorum*, Domini verba non intellexerunt, ſed humano more accipientes, quaſi rem impoſſibilem juberet, dixerunt ei, quaſi per ironiam: *Euntes emamus ducentis denariis panes, & dabimus illis manducare*. Id eſt, non tanta nobis ſuppetit ſumma pecuniæ, ut panes tantæ multitudini reficiendæ neceſſarios comparare poſſimus. Impendemus tamen, ſi jubes, quantum apud nos eſt pecuniæ; ſed quid ſumma tam modica ad annonam tam ingenti hominum numero coemendam? *Et dicit eis; Quot panes habetis? Ite & videte. Et cum cognoviſſent, dicunt: Quinque, & duos piſces*. Humano more interrogat, quem nihil latebat, ut miraculi mox patrandi magnitudinem conſideratius attenderent. *Et præcepit illis ut accumbere facerent omnes ſecundum contubernia*, id eſt, per turmas, & quaſi per diſtinctos convivarum ordines, *ſuper viride fœnum. Et diſcubuerunt in partes, per centenos & quinquagenos*. Et diſcubuerunt in ſodalitia ſingula numero centum aut quinquaginta, tum ut omnia ordinate & ſine tumultu fierent: tum ut ex hujuſmodi diſtributione manducantium numerus cito percipi poſſet ab Apoſtolis: & ut ipſi etiam manducantes melius adverterent miraculi magnitudinem & veritatem. Lege quæ diximus ad caput 14. S. Matthæi, & confer cum Lucæ 9. & Joannis 6.

S. Bern. ſerm. 74. in Cantic:

5. *Et cum ſero eſſet, erat navis in medio mari, & ipſe ſolus in terra: & videns eos* (Diſcipulos) *laborantes in remigando* (*Erat enim ventus contrarius eis*) *& circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans ſupra mare, & volebat præterire eos*. Ita ſe gerebat ac ſi præterire voluiſſet, quæ ſigni, non beneplaciti voluntas erat (ut cum Theologis loquar.) Hinc S. Bernardus: *Quaſi volens preterire eos, nec tunc quidem iſtud volebat, ſed magis probare fidem, & elicere precem*. Lege quæ diximus ad caput 14. S. Matthæi.

SENSUS MORALIS.

I. NON *eſt Propheta ſine honore niſi in patria ſua, & in domo ſua, & in cognatione ſua. Et non poterat ibi virtutem ullam facere, niſi paucos infirmos impoſitis manibus curavit*. Patriæ ſuæ, familiæ, cognationi, Sacerdotes & Prædicatores verbi Dei, carnalis affectus vinculis nimis adſtringi periculoſum eſt; id ſacri Miniſterii fructum evacuat. Nam ſi nobiles habent cognatos, invident illi eis, & propterea contemnunt: Sin autem ignobiles, iterum propter ignobilitatem contemptui habentur. Quantum malum invidia, quæ bona ſemper obſcurat, nec illa ab invidis videri ſinit! Ita interioris hominis oculos excæcat, Quam peſtilens malum, judicare ſecundum carnem, & ſecundum externa! Hoc judicio factum eſt, ut Nazareni divinitatem Jeſu agnoſcere non poſſent; quam tamen ejus miracula & doctrina apertiſſime declarabant. Humilitate generis illius offenduntur, qui cum ex Deo Patre natus ſit ante ſæcula, & cum ſit ſplendor gloriæ & figura ſubſtantiæ ejus, homo factus eſt ut homines Deos faceret; pauper & egenus, ut divitiis gratiæ ſuæ illos cumularet, Nazarenos infideles imitantur, qui conciones, & concionatores audiunt, ſed verbum Dei non recipiunt, non amant, non conſervant, ad praxim non redigunt; quia concionatorum cenſores eſſe malunt quam diſcipuli; & eorum vitia & defectus obſervant & ſcrutantur, ex iiſque offenſionis & excuſationis occaſiones ſumunt, ne con-

ver-

vertantur. Hinc evenit ut juſto Dei judicio Dei gratiis priventur, nec interius curentur, propter illorum incrudelitatem. *Et non poterat ibi virtutem ullam facere*. Sic agit Deus cum his qui rebelles ſunt lumini. Aufertur illis regnum Dei, & datur genti facienti fructum ejus. Non potuit Chriſtus apud Nazarenos ſuos facere ſigna, non quod ille infirmus eſſet, ſed quod illi increduli. *In virtutum* enim *operationibus opus eſt ejus qui facit virtute, & eorum qui ſuſcipiunt fide. Quia autem illic defuit alterum, nempe ſanandorum fides, non potuit illic ſignum facere Jeſus. Ita enim intelligere debemus: Non potuit, id eſt, non capaces erant*. Majora ſunt miracula quæ Chriſtus per gratiam ſuam operatur in converſione & ſanctificatione animarum, quam exteriora illa quæ operabatur in curatione corporum. Sed quia *Qui creavit te ſine te, non te juſtificat ſine te*, & pauci fidem habent per dilectionem operantem, qua *Credant ut oportet*, & *Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiant*; ideo pauci admodum convertuntur, ob defectum diſpoſitionis, & quia Spiritui ſancto reſiſtunt. *Et non poterat ibi virtutem ullam facere*. Incredulitas enim & ingrati animi vitium vim faciunt divinæ miſericordiæ; Deo velut manus ligant ne divitias bonitatis ſuæ in homines effundat; redundantiam divinæ benignitatis impediunt.

Theophyl. in Comm.

S. Auguſt.

Concil. Trident. Seſſ. 6.

2. *Et vocavit duodecim: & cœpit eos mittere binos, & dabat illis poteſtatem ſpirituum immundorum*, &c. Binos mittit Apoſtolos Chriſtus, ut Miniſtrorum Eccleſiæ & Prædicatorum Evangelii concordiam ad Evangelii propagationem, & ſpiritalem fructum ſalutis animarum ferendum eſſe neceſſariam ſignificet. In fide & Chriſtiana morum Diſciplina conſentiant: opiniones ſuas, & viſiones cordis ſui populis non prædicent, ſed in ponendo fidei fundamento, & Moralis Chriſtianæ ſuperſtruendo ædificio, ut ſapientes architecti conſentiant. Ipſis mens una, lingua ſit una. *Idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis autem perfecti in eodem ſenſu & in eadem ſententia*. Binos Apoſtolos Dominus miſit, quia duo ſunt præcepta charitatis. Miſit illos in vicos & caſtella, ut Sacerdotes & Concionatores diſcant *Parvas non deſpicere, neque ſemper magnas quærere civitates, ſed & in contemptis oppidulis prædicent, ſeminando ſermonem*. Dedit eis poteſtatem ſuper ſpiritus immundos. Finis quippe Miniſterii Evangelici & functionum Paſtoralium & Sacerdotalium, eſt deſtruere imperium diaboli. Deſtruitur autem, exſcindendo cupiditatem, & inſerendo charitatem. *Quanto enim regnum cupiditatis minuitur, tanto regnum charitatis augetur*. Et præcepit eis ne quid tollerent in via, ne datum requirere viderentur, non fructum: utque exemplo ſuo rerum terrenarum contemptum docerent. Quis enim viſo Apoſtolo qui neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas tollat, neque aliquid eorum quæ ad commeatum neceſſaria ſunt, non bene afficeretur, & ſe ad contemptum divitiarum pararet? Longum iter per verba, breve per exempla. Ad omnium rerum temporalium detrimentum damnumque ſubeundum paratus eſſe debet Paſtor & Prædicator Evangelicus, omnia arbitrari ut ſtercora, ut Chriſtum & animas lucrifaciat, ut miniſterium ſuum impleat, ut veritatem annuntiet. Debet autem prædicare quæ maxime neceſſaria ſunt ad ſalutem, & ad vitam æternam conſequendam, & in primis pœnitentiam, *Quæ mundam pectoris domum Spiritui ſancto paret, quo ſe ille cum cæleſtibus bonis libens inferat. Horum bonorum unus eſt titulus, ſalus hominis, criminum priſtinorum abolitione præmiſſa. Hæc pœnitentiæ cauſa, hæc opera, negotium divinæ miſericordiæ curans, quod homini profecit. Deo ſervit*.

1. Cor. 1. 10.

Theophyl. in Marc.

S. Auguſt.

Tertul. lib. de Pœnitent. c. 2.

3. *Ipſe enim Herodes miſit, ac tenuit Joannem, & vinxit eum in carcere, propter Herodiadem*. Injuſta crudeliſque libido cenſores pati non poteſt, veri-

rita-

ritatem odit redarguentem, impatienter audit, *Non licet tibi*: Vult enim ſibi licere quicquid libet. Deſideriis cordis ſui traditus impudicus, in peccati occaſione cum ſcandalo perſeverat, meretrici, concubinæ, adulteræ ad omne criminis genus obſequitur. Innocentes & ſanctos perſequitur & vexat, ſi mulier male amata poſtulet: honorem illi ſuum, conſcientiam, ſalutem devovet, ſacrificat. Sanctus Paſtor & Prædicator publicis peccatoribus metuendus ac reverendus eſt. Sanctitas etiam a peccati mancipiis honoratur. Sed ut primum Dei Miniſtri pravis ſæcularium hominum, & Principum præſertim ac Potentum moribus contradicunt; ſtatim atque gladio Spiritus, quod eſt verbum Dei, armati, bellum indicunt illorum cupiditatibus; ſtatim atque Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſeveritatem, cum opus eſt, in illos exercere parant, contemnuntur, calumniis appetuntur, vexantur. *Herodias inſidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat. Herodes enim metuebat Joannem, ſciens eum virum juſtum & ſanctum.*

Tert. lib. de jejun.

4. *Et cum dies opportunus accidiſſet, Herodes natalis ſui cœnam fecit Principibus & Tribunis*, &c. Convivia, choreæ, ſpectacula, conceptis opportuna criminibus. *Appendices gulæ laſcivia atque luxuria....* Extructum Amphiteatrum Baccho & Vener Pompeius dedicavit. *Duo namque iſta dæmonia*

Idem lib. de ſpectaculis.

conſpirata & conjurata inter ſe ſunt ebrietatis & libidinis. In feſtivis ſæculi conventibus tuta non eſt innocentia, ubi ſenſibus a voluptate obſeſſis, occupata ratione, abſtracta voluntate, concupiſcentia fervente, Dei memoria, Chriſtiana vigilantia & modeſtia procul amandantur. Infelices, qui cætus illos frequentare amant; qui ab illis non abſtinent, cum poſſint, Animam oderunt ſuam. Qui adeſſe aliquando compulſi, cor ſuum non præmuniunt contra ſæcularis lætitiæ, & noxiarum voluptatum contagionem, omnium hominum imprudentiſſimi. Convivia per domos faciebant filii Job, & tres

Job. 1. 4. 5.

ſorores ſuas vocabant ut comederent & biberent cum eis. *Cumque in orbem tranſiſſent dies convivii, mittebat ad eos Job, & ſanctificabat illos, conſurgenſque diluculo offerebat holocauſta pro ſingulis.* Vir quippe ſanctus *noverat quia*

S. Gregor. M. lib. 1. Morali. c. 4.

celebrari convivia ſine culpa vix poſſint: noverat quia magna purgatione ſacrificiorum diluendæ ſunt epulæ conviviorum: & quicquid in ſemetipſis filii convivantes inquinaverant, pater ſacrificium immolanda tergebat. Nonnulla puippe ſunt vitia, quæ a conviviis aut ſeparari vix poſſunt, aut certe nequaquam poſſunt. Pene enim ſemper epulas comitatur voluptas. Nam cum corpus in refectio-

Exod. 32. Apol. c. 39.

nis delectatione reſolvitur, cor ad inane gaudium relaxatur. Unde ſcriptum eſt: *Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere.* Imitanda primorum Chriſtianorum in conviviis modeſtia, de qua Tertullianus: *Si honeſta cauſa eſt convivii, reliquum ordinem diſciplinæ æſtimate qui ſit, de religionis officio. Nihil vilitatis, nihil immodeſtiæ admittit. Non prius diſcumbitur, quam oratio ad Deum prægustetur. Editur quantum eſurientes cupiunt: bibitur quantum pudicis eſt utile. Ita ſaturantur, ut qui meminerint etiam per noctem adorandum Deum ſibi eſſe. Ita fabulantur, ut qui ſciant Dominum audire. Æque oratio convivium dirimit. Inde diſceditur non in eruptiones laſciviarum, ſed ad eandem curam modeſtiæ & pudicitiæ; ut qui non tam cœnam cœnaverint, quam diſciplinam.*

5. *Et convenientes Apoſtoli ad Jeſum, renuntiaverunt ei omnia quæ egerant & docuerant. Et ait illis. Venite ſeorſum in deſertum locum, & requieſcite puſillum.* Apoſtolorum exemplum imitari debent Concionatores Evangelici, & Miſſionis ſuæ rationem reddere Epiſcopis a quibus miſſi ſunt. Sed & miniſterium ſuum ita implere debent, quaſi rationem ſermonum ſuorum, & rerum geſtarum Domino Jeſu reddituri. Poſt prædicationem & actionem, ad Deum redire debent per contemplationem, a turbis ſecedere ut cum Jeſu

in

Digitized by Google

in ſacro ſeceſſu quieſcant, & illius in ſchola inſtituantur; cum illo in ſacrorum lectione librorum & oratione colloqui, ut poſtea de illo & ejus Myſteriis ac præceptis ad populum loquantur. „ Apoſtoli poſtquam prædicaverunt, congregantur apud Jeſum, ut & nos diſcamus, ſi quando in miniſterium mittamur, ne nos totos ab eo qui mittit abripiamus, & adverſus ipſum inſurgamus, ſed illum ſciamus caput, & ad illum redeamus, annuntiemuſque ei omnia quæ vel docuimus vel fecimus. Neque enim ſatis eſt ſi doceamus, niſi & fecerimus. Quieſcere autem facit Chriſtus Diſcipulos, ut ſciant Prælati, laborantes in verbo & doctrina dignos quibus detur ſua quies. Porro in locum deſertum ſecedit, ut inanis gloria vitetur.

Theophylactus in hunc locum.

6. *Et accepits quinque panibus, & duobus piſcibus, intuens in cœlum, benedixit & fregit panes, & dedit Dicipulis ſuis ut ponerent ante eos: & duos piſces diviſit omnibus. Et manducaverunt omnes & ſaturati ſunt.* In cœlum reſpiciens, docet petendum a Deo cibum, qui dat eſcam in tempore; non a diabolo, quod faciunt qui prædis & rebus male partis, injuſtiſque lucris vivunt. *Benedixit et fregis panes.* Quinque panibus alitur Chriſtianus. 1. Chriſto Jeſu & ejus Myſteriis per fidem apprehenſis. Joannis 6. 27. *Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis. Hunc enim Pater ſignavit Deus.* 2. Dei verbo cum reverentia audito. Matth. 4. 4. *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* 3. Chriſti copore digne manducato. Joan. 6. 58. *Hic eſt panis de cœlo deſcendens: ut ſi quis ex ipſo manducaverit, non moriatur. Ego ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum: et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* 4. Chriſti gratia. Hebr. 9. *Optimum eſt gratia ſtabilire cor, non eſcis, quæ non profuerunt ambulantibus in eis.* Joan. 4. 10. *Si ſcires donum Dei, et quis eſt qui dicit tibi: Da mihi bibere: tu forſitan petiiſſes ab eo, et dediſſet tibi aquam vivam.* Joan. 7. 37. *Stabat Jeſus, et clamabat dicens: Si quis ſitit, veniat ad me, et bibat.* 5. Dei voluntate & juſtitia, illam faciendo & implendo. Matth. 5. 6. *Beati qui eſuriunt et ſitiunt juſtitiam.* Et Joan. 4. 34. *Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus qui miſit me; ut perficiam opus ejus.* Duo piſces, ſunt exempla Chriſti & Sanctorum, qui piſces ſunt myſtici, in baptiſmi aquis geniti, tribulationum & mortificationum amaritudine nutriti, in ſilentio viventes, in mari ſæculi hujus abſconditi. Ezech. 47. 9. *Et erunt piſces multi ſatis poſtquam venerint illuc aquæ iſtæ, et ſanabuntur, et vivent omnia ad quæ venerit torrens. Et ſtabunt ſuper illas piſcatores.* Præcipit Jeſus Apoſtolis, ut accumbere faciant omnes ſecundum contubernia ſuper viride fœnum. Diverſa covivantium contubernia, diſtinctos per orbem Eccleſiarum deſignant conventus, qui unam Catholicam faciunt. Viride fœnum, carnis ſymbolum. Scriptum quippe eſt: *Omnis caro fœnum.* Et illi ſuper viride fœnum diſcumbentes Dominicis paſcuntur alimentis, qui per ſtudium continentiæ calcatis carnalium concupiſcentiarum illecebris, audiendis implendiſque Dei verbis operam impendunt. *Et manducaverunt omnes, et ſaturati ſunt.* Plures panem Chriſti ſive panem Chriſtum manducant, qui tamen non ſaturantur. In cognitione enim Dei, non in ejus amore proficiunt: Dei verbum audiunt, vel legunt, nec meliores evadunt: Chriſti Corpus in Euchariſtiæ Sacramento frequenter ſumunt, ſed non *uſque ad Spiritus participationem* manducant, ut in Domini corpore tamquam membra maneant.

Beda in hunc locum.

S. Auguſt. Tract. 27. in Joann.

CAPUT SEPTIMUM

Senſus Litteralis.

I. **E***T conveniunt ad eum Phariſæi, & quidam de Scribis, venientes ab Jeroſolymis.* Non proficiendi ſtudio, nec mera curioſitate ducti, ſed ut Chriſtum diligenter obſervantes, occaſionem aliquam arriperent doctrinam ejus & converſationem ſeu vivendi modum calumniandi, Jeroſolymis in Galilæam venerunt quidam Legis Doctores & Phariſæi, Legis atque Traditionum ſcientiam præ ceteris ſibi arrogantes. *Et cum vidiſſent quoſdam ex Diſcipulis ejus, communibus manibus, id eſt, non lotis, manducare panes, vituperaverunt.* Communia dicuntur; Hebraico loquendi more, quæ ſancta non ſunt, quod liceat ea communiter ab omnibus & Judæis & Gentilibus, & mundis & immundis contrectari. Ideo Sanctus Evangeliſta metuens ne Phraſis Hebraica non ſatis a Græcis intelligeretur, expoſitionem ſubjunxit. *Theophyl.* Diſcipulis itaque Jeſu vitio verterunt Phariſæi & Scribæ, quod manibus ab omni rerum profanarum contactu non lotis uſque ad cubitum, ſecundum inſtituta & traditiones majorum, cibum ſumerent.

Phariſæi enim & omnes Judæi, qui illos ut Magiſtros, & Legis ac Traditionum Judaicarum ferventiores obſervatores venerantur, *niſi crebro laverint manus*, ſummo ſtudio, nec ſemel, ſed pluribus vicibus inter prandendum, *non manducant: tenentes traditionem Seniorum. Et a foro*, venientes, ubi genus omne hominum, Gentiles pariter & Judæi, mundi & immundi verſantur, quos attingere & alloqui contingit, & ex quorum contactu immunditia legalis rebus venalibus adhæret, *niſi baptizentur, non comedunt.* Niſi totum corpus mergendo purgaverint, cibum non ſumunt. *Et alia multa ſunt quæ tradita ſunt illis ſervare.* Aliæ ſunt apud ipſos obſervantiæ, ſcilicet *baptiſmata calicum*, poculorum lotiones, *& urceorum, & æramentorum*, vaſorum æneorum, *& lectorum*, in quibus ad menſam accumbitur.

Et interrogabant eum Phariſæi & Scribæ: Quare Diſcipuli tui non ambulant juxta traditionem Seniorum? Vitam non inſtituunt ſecundum traditiones majorum, ſed eas negligere, imo & contemnere frequenti tranſgreſſione videntur. *Sed communibus*, id eſt, impuris & illotis manibus *manducant panem?* cibum ſumunt.

2. *Nihil eſt extra hominem introiens in eum*, & conſcientiam ejus animamque non attingens, *quod poſſit eum coinquinare: ſed quæ de homine procedunt, illa ſunt quæ communicant hominem*, id eſt, immundum faciunt, inviſumque Deo.

3. *Non intelligitis quia omne extrinſecus introiens in hominem, non poteſt eum communicare*, inquinare; *quia non intrat in cor ejus*; in animum, ex quo omne peccatum eſt, cum nullum ſit ſine voluntate peccatum: *ſed in ventrem vadit, & in ſeceſſum exit, purgans omnes eſcas.* Puriorem & defæcatiorem ciborum ſuccum ad alimentum relinquens, cum ſolæ feces alvo ejiciantur. *Dicebat autem, Quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem.* Nihil hominis animum inquinare poteſt, niſi quod ex ipſo ortum habet. *Ab intus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, avaritiæ, nequitiæ*, ſeu malitiæ ac fraudes, *dolus, impudicitiæ, oculus malus*, ſeu invidia, *blaſphemia, ſuperbia, ſtultitia*, ſeu inconſideratio cum pravo affectu conjuncta, ex quo rerum ad ſalutem animæ pertinentium incuria oritur. Stultitiam convitium in homi-

nes

Digitized by Google

ſtes Theophylactus interpretatur. *Omnia hæc mala ab intus procedunt, & communicant hominem.* Omnes illæ affectiones pravæ, quæ factis ſe prod—dunt, ab anima oriuntur, & hominem vere inquinant, Deoque inviſum reddunt. Vide quæ diximus ad cap. 15. S. Matthæi.

4. *Et inde ſurgens abiit in fines Tyri & Sidonis; & ingreſſus domum, neminem voluit ſcire, & non potuit latere.* Abiit in extremos Paleſtinæ fines, quibus a Tyro & Sidone dirimitur. Et ingreſſus domum ut paululum quieſceret, Diſcipulis ſuis prohibuit ne adventum ejus & præſentiam Syrophœnicibus manifeſtarent: ne de induſtria Gentiles ad ſe allicere videretur poſthabitis Judæis, atque ita ſibi ipſi contradicere, qui Diſcipulis juſſerat ne *in viam Gentium* abirent. Attamen latere non potuit, quia præſentiæ **Matth. 10. 5** ejus fama vulgata eſt, ejus prohibitione non obſtante. Quod igitur neminem ſcire voluit, ſigni voluntas fuit, non beneplaciti. Latere enim potuiſſet, ſi abſolute voluiſſet.

Mulier enim ſtatim ut audivit de eo, cujus filia habebat ſpiritum immundum, intravit in domum, *& procidit ad pedes ejus.* Cui cum Jeſus ne verbum quidem reſpondiſſet, ſilenſque ſtatim e domo egreſſus eſſet, mulier illum ſecuta eſt, & fruſtra pro ipſa intercedentibus Diſcipulis, & Chriſto reſpondente: *Non ſum miſſus niſi ad oves quæ perierunt domus Iſrael:* Illa nihilominus Chriſtum humili & perſeveranti prece ſollicitavit, iterum ad pedes ejus provoluta, & clamans: *Domine, adjuva me.* Confer cum Matthæi cap. 15.

5. *Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad Mare Galilææ inter medios fines Decapoleos.* Quo modo Chriſtus venit per Sidonem, qui vetuerat Apoſtolis ne civitates Gentium ingrederentur? Deinde e finibus Tyri ad Mare Galilææ non eſt iter faciendum per Sidonem, ſed contra potius e Sidone per fines Tyri iter fieret ad Mare Galilææ. Nulla eſt difficultas ſecundum Textum Græcum S. Marci, in quo nihil reſpondet his Latinorum Codicum verbis, *Venit per Sidonem*: ſed ſimpliciter vertitur: *Et iterum exiens de finibus Tyri & Sidonis, venit ad Mare Galilææ*, conſentiuntque Syriaca & Perſica Verſiones. Quod autem dicitur Jeſus veniſſe ad Mare Galilææ inter medios fines Decapoleos, non ſignificat Mare Galilææ eſſe inter medios fines Decapolis; ſed Chriſtum per medium finium Decapolis tranſiiſſe, ut ad Mare Galilææ ſe conferret, quemadmodum ex Græco Textu perſpicuum eſt. Decapolis regio partim cis, partim ultra Jordanem, a Libano Monte ad Mare Galilææ, a decem ſuis præcipuis civitatibus ita nominata. Illæ autem erant, Cæſarea Philippi, Aſor, Cedes-Nephtali, Sephet, Corozain, Capharnaum, Bethſaida, Jotapata, Tiberias, & Bethſan, quæ Græcis Scythopolis eſt appellata.

6. *Et adducunt ei ſurdum & mutum.* Diverſa eſt hæc hiſtoria ab ea quam S. Matthæus cap. 9. & S. Lucas cap. 2. commemorant. Nam ille mutus a dæmonio vexabatur, qui ipſum mutum fecerat; iſte vero energumenus non erat, ſed naturæ infirmitate in ſurditatem & linguæ impedimentum inciderat. Plane enim fuiſſe mutum eruditi Interpretes non cenſent, ac proinde non a natura ſurdum, ſed ex accidente. Sane Græcus Textus habet, μογγιλάλον, *ægre loquentem.* Et latina verſio curationis ejus miraculum commemorans, ait: *Et ſolutum eſt vinculum linguæ ejus, & loquebatur recte.* Quo ſignificari videtur, prius quidem loqui potuiſſe, ſed non recte, nec expedite. Accedit, quod ſi natura ſurdus fuiſſet ac mutus, nec ſublato quidem linguæ vinculo adhuc loqui potuiſſet, niſi prius didiciſſet: aut hanc miraculi circumſtantiam diſtinctius & clarius explicuiſſet Evangeliſta.

Digitized by Google

Et apprehendens eum de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in auriculas ejus: & expuens, tetigit linguam ejus; & ſuſpiciens in cælum, ingemuit, & ait illi: Ephpheta, quod eſt, Adaperire. Apprehendit eum ſeorſum a turba, ne popularem laudem captare videretur, noſque inanem gloriam fugere doceret. Immiſit digitos ſuos in auriculas ejus, ut clauſos meatus quaſi perterebraret. Et in digitum ſuum expuens, linguam ejus palato adhærescentem ſaliva ſua velut irrigavit, ut volubilitatem ac motum recuperaret. Qui ſolo verbo ac imperio hoc miraculum operari poterat, contactum carnis ſalivæque ſuæ adhibuit, ut carnem ſuam vivificum eſſe divinitatis in ea inhabitantis & perſonaliter unitæ inſtrumentum teſtaretur. Suſpexit in cælum, ut a Patre ſuo omnia ſe habere, ad eum omnia referre doceret. Ingemuit, humanæ miſeriæ condolens, quod merito peccati in has ærumnas homo incidiſſet. Et ait illi, Ephpheta, id eſt, Adaperitor. Iſtud quaſi Sacramentum fuit omnipotentiæ divinæ. Signis enim ſenſibilibus imperiale verbum adjunxit Jeſus, ut Sacramenta noſtra adumbraret. *Accedente enim verbo ad elementum, fit Sacramentum*. Ex hoc autem Chriſti facto originem habet antiquiſſima baptiſmi ceremonia, ut baptizandorum aures & nares digitis ſaliva Sacerdotis perfuſis contingantur, eademque illa verba uſurpentur, quæ Chriſtus protulit: *Ephpheta, quod eſt, Adaperire*.

S. Auguſt.

7. *Et præcepit eis ne cui dicerent*: ne miraculum vulgarent. *Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant*. Quanto magis eis præcipiebat ut rem celarent, tanto magis prædicabant ejus beneficentiam & potentiam, divinæ magnanimitatis & humilitatis incomparabilis eſſe cognoſcentes, quod laudem & gratiam pro collato beneficio nullam exigeret: ceterum ſui eſſe officii gratiam eo ampliorem etiam invito, (ut humano more loquamur) rependere. *Et eo amplius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit: & ſurdos fecit audire, & mutos loqui*. Græcus Textus habet, ποιεῖ, *facit*, quo ſignificatur ejus potentia ad ſimilia miracula facienda quoties voluerit. Bene omnia fecit, quod Dei, non meri hominis proprium eſt. Nam *Opera Domini univerſa bona valde*.

Eccl. 39.21.

SENSUS MORALIS.

I. *ET cum vidiſſent quoſdam ex Diſcipulis ejus communibus manibus, id eſt, non lotis, manducare panes, vituperaverunt. Phariſæi enim & omnes Judæi, niſi crebro laverint manus non manducant. Et a foro, niſi baptizentur, non comedunt*. Non in exterioribus ſolum obſervantiis, ſed in pietate & Dei cultu per fidem, ſpem, & charitatem, Religio præcipue conſiſtit: non in lotione corporis, ſed in ablutione cordis per aquam illam mundam, quam ſe Deus ſuper nos effuſurum promittit, id eſt, per Spiritum ſanctum. *Et effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris. Et dabo vobis cor novum, & Spiritum novum ponam in medio veſtri*. Cœleſti hac aqua abluendum eſt cor noſtrum, quando cibos ſumimus, ab oblivione beneficiorum Dei, qui dat eſcam omni carni, qui nos paſcit a juventute noſtra; abluendum eſt ab intemperantia, a deſiderio lautiorum epularum, exquiſitiorum ciborum, a verbis ſcurrilibus & otioſis, ab inani lætitia, a vitiis quæ in hac hominis animalis actione frequenter ſurrepunt, niſi nobiſmetipſis attendentes, in Dei nomine & Spiritu comedamus & bibamus, amorem ſeu libidinem edendi & bibendi coercentes, quæ nos ad cibum & potum ſumendum, non *neceſſitate refectionis, ſed appetitu carnalis voluptatis* impellit. Hæc libido *contraria eſt* dile-

Ezech. 36. 25.

S. Auguſt. lib. 4. contra Julianum c. 14.

Digitized by Google

dilectioni ſapientiæ, hæc virtutibus inimica. Iſte amor edendi, non edendo, ſed continendo eſt comprimendus. Sed & a foro revertentes, id eſt, a negotiis terrenis, a ſæcularibus converſationibus; conſcientiam examinare coram Deo, & mundare debemus, ne quid terrenarum ſordium, quod fre-
„ quentiſſimum eſt, nobis adhæſerit. Superſtitioſa eſt hominum traditio, *Beda in hunc locum.*
„ ſemel lotos ad manducandum panem crebrius lavare & a foro, niſi ba-
„ ptizentur, non comedere. Sed neceſſaria eſt doctrina veritatis, quæ jubet
„ eos, qui cum pane vitæ deſcendente de cœlo participare deſiderant,
„ crebro eleemoſynarum, lachrymarum, aliorumque juſtitiæ fructuum la-
„ vamento ſua opera purgare, ut caſto corde & corpore cæleſtibus va-
„ leant communicare Myſteriis. Neceſſarium eſt inquinamenta quæ ex
„ temporalium negotiorum curis quiſque contraxerit, ſubſequenti bonarum
„ cogitationum & actuum permundet inſtantia, ſi internæ refectionis cu-
„ pit epulis perfrui. Non calices, urceos, æramenta, & lecta ſuperſtitioſe abluenda ſunt, ſed animæ ſordes abſtergendæ fonte lachrymarum, *Fons numquam deficit, aqua intus eſt, ablutio in arbitrio eſt; ſanctificatio in ſolertia eſt, remiſſio in rore lachrymarum. Fons eſt in homine conſecratus perpetua pœnitudo. Noli jam quærere neque Joannem, neque Jordanem: ipſe tibi eſto baptiſta.* Manus, id eſt, operum ſordes, abluendæ ſunt eleemoſynis, non ſemel, ſed frequenter. Hæ ſunt velut quotidianum baptiſma. Nam baptiſma ſemel mundat, & ſemel a peccato liberat: *Eleemoſynam autem quotieſcumque feceris, totius veniam promereris*; (inquit antiquus Pater.) Hæc ablutio frequentanda eſt cum ad menſam ſedemus. *Mittite partes his qui non præparaverunt ſibi.*

S. Laur. Novarienſis Hom. 1. — *2. Eſdra 8. 10.*

2. *Mulier ſtatim ut audivit de eo, cujus filia habebat ſpiritum immundum, intravit, & procidit ad pedes ejus.* Ad pedes Jeſu curramus & procidamus, ut animam noſtram a peccato, & a dæmonio, qui per peccatum eam ſibi ſubjicit; miſericordia ſua & gratia medicinali liberet. Orationem noſtram formet fides, comitetur humilitas, perſeverantia ſuſtentet. Indignos nos judicemus Pane filiorum, cum in mortale peccatum incidimus, præcipue vero cum in eadem peccata frequenter ſumus relapſi, velut canes ad vomitum redeuntes. Miſericorditer actum nobiſcum exiſtimemus, ſi de micis puerorum ſub menſa cadentium comedamus, piis lectionibus, auditione verbi Dei paſcamus animam, humiliemus noſmetipſos, orationibus, lachrymis, jejuniis, eleemoſynis Dei miſericordiam exorantes, divinæ juſtitiæ ſatisfacientes, cupiditates noſtras & pravos habitus, radices peccatorum noſtrorum exſcindere ſatagentes; dantes operam ut vere filii Dei ſimus, conformes imagini unigeniti Filii ejus, Spiritum ejus habentes in nobis clamantem, Abba, Pater, mandata ejus implentes, non timore pœnæ, ut ſervi, ſed amore juſtitiæ, ut filii, antequam ſumamus panem fi-
„ liorum. Aſcendat homo adverſum ſe tribunal mentis ſuæ.... Conſtitu-
„ to in corde judicio, adſit accuſatrix cogitatio, teſtis conſcientia, carni-
„ fex timor. Inde quidam ſanguis animi confitentis per lachrymas pro-
„ fluat. Poſtremo ab ipſa mente talis ſententia proferatur, ut ſe indignum
„ homo judicet participatione Corporis & Sanguinis Domini: ut qui ſe- *S. Auguſt.*
„ parari a regno Cœlorum timet per ultimam ſententiam ſummi Judicis, *ſerm. 351.*
„ per Eccleſiaſticam Diſciplinam a Sacramento cœleſtis panis interim ſepa- *alias 50.*
„ retur.... Judicet ergo ſe ipſum homo in iſtis voluntate, dum poteſt, *inter 50. Hom.*
„ & mores convertat in melius: ne cum jam non poterit, etiam præter
„ voluntatem a Domino judicetur. Et cum ipſe in ſe protulerit ſeveriſſi-
„ mæ medicinæ, ſed tamen medicinæ, ſententiam, veniat ad Antiſtites,
„ per quos illi in Eccleſia claves miniſtrantur: & tamquam bonus jam in-

Digitized by Google

„ cipiens eſſe filius, maternorum membrorum ordine cuſtodito, a Præpoſitis Sacramentorum accipiat ſatisfactionis ſuæ modum: ut in offerendo „ ſacrificio cordis contribulati devotus & ſupplex, id tamen agat quod non „ ſolum ipſi proſit ad recipiendam ſalutem, ſed etiam ceteris ad exem„ plum. Mulier ſtatim ut audivit de eo, intravit, & procidit ad pedes ejus. Chriſtiani qui Evangelium audiunt, qui Chriſti verbis & miraculis credere ſe profitentur; qui interiori gratiæ ejus voce admonentur ut reſipiſcant a diaboli laqueis, in quibus tenentur captivi ad ejus voluntatem, corda ſua obdurant, pœnitentiam differunt, dicunt, Modo & modo, & illud modo non habet modum. Mulier illa Gentilis rogabat Jeſum ut dæmonium ejiceret de filia ejus. Mulieres pleræque Chriſtianæ dæmonem in animas filiarum ſuarum introducunt: dæmoni vanitatis & impudicitiæ, principi hujus mundi, per ſæculi amorem atque mores, per luxum, cho- *Tertull. lib. de Spectaculis.* ræas, ſpectacula, aditum pandunt in cor filiarum ſuarum. *Theatrum omnium dæmonum templum eſt, privatum conſiſtorium impudicitiæ... Quod ſi nobis omnis impudicitia execranda eſt, cur liceat audire quæ loqui non licet; cum etiam ſcurrilitatem, & omne vanum verbum judicatum a Deo ſciamus? Cur æque liceat videre, quæ facere flagitium eſt? Cur quæ ore prolata communicant hominem, ea per oculos & aures admiſſa non videantur hominem communicare: cum ſpiritui appareant aures & oculi, nec poſſit mundus præſtari, cujus apparitores inquinantur? Habes igitur & theatri interdictionem de interdictione impudicitiæ..... Pudicitiam ediſcet attonitus in mimos? Immo in omni ſpectaculo nullum magis ſcandalum occurret, quam ille ipſe mulierum & virorum accuratior cultus, ipſa conſenſio, ipſa in favoribus aut conſpiratio aut diſſenſio inter ſe de commercio ſcintillas libidinum conflabellant. Nemo denique in ſpectaculo ineundo prius cogitat niſi videri & videre.* Sic mors per feneſtras, ſic inimicus per portas intrat.

3. *Et adducunt ei ſurdum & mutum, & deprecabantur eum, ut imponat illi manum. Et apprehendens eum de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in auriculas ejus, & expuens tetigit linguam ejus. Et ſuſpiciens in cœlum, ingemuit, & ait illi: Ephpheta, quod eſt, Adaperire.* Surdus iſte & mutus hominis peccatoris typus eſt, qui Dei ad cor loquentis vocem non audit, quia interioris hominis aures obturatas habet in modum aſpidis adverſus ſapientis incantatoris vocem; & linguam habet inviſibili vinculo ligatam, ne proprias infirmitates cœleſti Medico aperiat, & divinam miſericordiam ac bonitatem imploret. Hic igitur ad Jeſum adducendus eſt, & ad Eccleſiæ Præpoſitos, qui Chriſti Jeſu vice in terris funguntur. Hi in primis illum apprehenſum a turba adducere debent, id eſt, a pravorum hominum conſortio, ſocietate, a ſæculari converſatione, a proximis peccandi occaſionibus, a turbulentis cogitationibus, ſermonibus, operibuſque inordinatis, atque a lata via, per quam multi ambulant, avocare. Digitos deinde ſuos in aures ejus inſerere debent Chriſti miniſtri, illum a fiducia rerum terrenarum & fluxarum abducere, ad fidem vivam in Chriſtum & ſtudium doctrinæ cœleſtis, quæ eſt ex auditu, adhortari: ſaliva ſapientiæ Evangelicæ ita afficere palatum ejus ac linguam, ut ei ſapiant quæ Dei ſunt, & de rebus melius quam antea judicet. Suſpiciat præterea in cœlum Paſtor & Rector animarum, ad quem ſurdus ille & mutus adducitur, agnoſcat nihil ſe poſſe in ejus curatione, niſi Deus dederit, oret, ingemiſcat, ut Chriſtus jubeat ipſi adaperiri aures mentis, & ſolvi linguæ vincula, ut peccata ſua confiteatur, & quæ Dei ſunt palam prædicet.

Lucæ 11. *Miſit digitos ſuos in auriculas ejus, & expuens tetigit linguam ejus.* Quid per digitos Redemptoris, niſi dona ſancti Spiritus deſignantur? Unde cum

in

Digitized by Google

in alio loco ejeciſſet dæmonium, dixit: *Si in digito Dei ejicio dæmonia, profecto pervenit in vos Regnum Dei.* Qua de re per alium Evangeliſtam dixiſſe narratur: *Si in Spiritu Dei ejicio dæmonia, profecto pervenit in vos Regnum Dei.* Ex quo utroque loco colligitur, quia digitus Dei Spiritus vocatur. *Digitos ergo in auriculas mittere, eſt per dona Spiritus ſancti mentem ſurdi ad obediendum aperire.* Quid eſt vero quod expuens linguam ejus tetigit? *Saliva nobis eſt ex ore Redemptoris, accepta ſapientia in eloquio divino. Saliva quippe ex capite defluit in ore. Ea ergo Sapientia, quæ ipſe eſt, dum lingua noſtra tangitur, mox ad prædicationis verba formatur.* Suſpiciens in cœlum ingemuit: *Non quod ipſe neceſſarium gemitum haberet, qui dabat quod poſtulabat; ſed nos ad eum gemere, qui cœlo præſidet, docuit: ut & aures noſtræ per dona Spiritus ſancti aperiri, & lingua per ſalivam oris, id eſt, per ſcientiam divinæ locutionis, ſolvi debeat ad verba prædicationis.* Cui mox *Ephpheta*, id eſt, *Adaperire*, dicitur: *Et ſtatim apertæ ſunt aures ejus, & ſolutum eſt vinculum linguæ ejus.* Propter clauſas aures dictum eſt, Adaperire. *Sed qui aures cordis ad obediendum apertæ fuerint, etiam linguæ ejus vinculum ſolvitur: ut bona quæ ipſe fecerit, etiam faciendo aliis loquatur.* Unde ſubditur: *Et loquebatur recte.* Ille enim recte loquitur, qui prius obediendo fecerit, quæ loquendo admonet eſſe facienda.

Matth. 12. *S. Gregor. M. Hom. 10. in Ezech.*

4. *Et præcepit eis ne cui dicerent: quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant.* Docet Chriſtus exemplo ſuo fugere plauſus populares: docet turba miraculi teſtis, Dei beneficia prædicare, & juſtorum laudes, illis etiam invitis, celebrare, de ſalute proximorum gaudere, & Deum in omnibus laudare, qui bene omnia fecit.

Theophylactus in hunc locum.

CAPUT OCTAVUM.

Senſus Litteralis.

I. IN *diebus illis*, ſub id tempus, *iterum cum turba multa eſſet*, triduo ſolido cum Jeſu verſata in deſerto, illique tam ardenti ſtudio adhærens, ut cibi & potus obliviſceretur: convocatis Diſcipulis, ait illis: *Miſereor ſuper turbam, quia ecce jam triduo ſuſtinent me*: mecum perſeverant ut audiant verbum Dei. *Et ſi dimiſero eos jejunos, deficient in via*: vires eos deficient, deliquium patientur; *quidam enim ex eis de longe venerunt.* Quod narraturus hic eſt miraculum multiplicationis panum ſecunda vice a Chriſto factum Evangeliſta ſignificat hoc adverbio, *iterum*.

Et reſponderunt ei Diſcipuli ſui: Unde illos quis poterit hic ſaturare panibus in ſolitudine? Ubi poterunt hic inveniri panes, unde comparari, cum deſertus ſit & inhabitatus locus? Stupenda Diſcipulorum tarditas & diffidentia, qui cum prioris miraculi ſpectatores fuiſſent ac miniſtri, illius quaſi jam obliti, vel nondum intelligentes Dominum, quandocumque vellet, ſemper poſſe quod ſemel potuit, quærunt *Unde quis poterit ſaturare* turbas panibus *in ſolitudine?* Nondum ſcilicet advenerat tempus quo induerentur virtute ex alto. *Nondum Spiritus erat datus, quia nondum Jeſus erat glorificatus.* *Joan. 7. 39.*

Et interrogavit eos, Quot panes habetis? Non quaſi ignorans, ſed ut eorum animos ad ſuæ virtutis ac potentiæ conſiderationem excitaret. *Qui dixerunt: Septem.* Vide quæ diximus ad cap. 15. S. Matthæi.

Digitized by Google

2. *Et exierunt Phariſæi, & cœperunt conquirere cum eo*, altercari, quærentes ab illo ſignum de cælo, ad exemplum Moyſis, Joſue, Eliæ, Iſaiæ, ut periculum facerent num Doctor eſſet a Deo miſſus, & in cœlo haberet poteſtatem: *tentantes eum. Et ingemiſcens ſpiritu*, intra ſe; ex intimis præcordiis, *ait: Quid generatio iſta ſignum quærit?* quaſi non ſufficiant tot ac tanta quæ jam edidi miracula ad miſſionem meam ac veritatem doctrinæ comprobandam. *Amen dico vobis, Si dabitur generationi iſti ſignum*. Non dabitur ipſi ſignum e cœlo. Sic Pſal. 88. dicitur: *Semel juravi in Sancto meo, Si David mentiar*: id eſt, Davidi non mentiar. Aliud primi adventus tempus depoſcit, aliud ſecundi. Primo adventui conveniebant ſigna terrena, poſteriori cœleſtia ſervantur. Nunc tamquam Medicus occulte venit: tunc tamquam judex venturus cum gloria & claritate, pœnaſque ab improbis exacturus eſt. Quapropter in priori adventu miracula non edidit niſi ad hominum utilitatem, qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem de cœlis deſcendit: in ſecundo autem adventu ſigna edet de cœlo ad improborum terrorem, ad ultionem inimicorum ſuorum, & creaturam ſuam armabit contra inſenſatos.

Victor Antiochenus in hunc locum.

3. *Et præcipiebat eis dicens: Videte & cavete a fermento Phariſæorum, & fermento Herodis*. A doctrina Phariſæorum, & Herodianorum, quæ dicitur Herodis, quia Herodi honorem deferebant qui Meſſiæ debebatur: vel aulicorum Herodis, qui Sadducæi erant, ut eorum Princeps. *Et cogitabant ad alterutrum dicentes: Quia panes non habemus*, &c. Vide quæ diximus ad cap. 16. S. Matthæi.

4. *Et veniunt Bethſaidam, & adducunt ei cæcum, & rogabant eum ut illum tangeret*. Qui cæcum adduxerunt, credebant Jeſum illi reſtituere poſſe viſum, ſed eorum fides infirma fuiſſe videtur, qui non alio modo Jeſum ſanare poſſe infirmos putabant, niſi contactu. Quamquam forte ſimplici animo rogabant ut illum tangeret, quod ſcirent conſueviſſe Chriſtum iis quos curabat manum imponere. *Et apprehenſa manu cæci, eduxit eum extra vicum: & expuens in oculos ejus, impoſitis manibus ſuis, interrogavit eum ſi quid videret*. Eduxit eum extra vicum, extra Bethſaidam, quæ vicus vocatur ex uſu veteri, tametſi nuper jus civitatis accepiſſet, Joſepho teſte: Unde & a S. Joanne *civitas* vocatur. Eduxit eum extra civitatem, ut coram paucis miraculum faciens, popularem plauſum & jactantiam fugere nos doceret. Interrogavit eum ſi quid videret. Statim cæcum perfecte illuminare poterat, ſed potentiam ſuam ac fidem ipſius adhuc imperfectam moderari voluit. Juxta fidei enim magnitudinem & ſanitas datur. Itaque fidem ejus, quam dederat, ſenſim perfecit Jeſus, ſenſim illum intus illuminavit, ſicut viſum corporis illi ſenſim reſtituit. *Et aſpiciens ait* cæcus ille jam videre incipiens: *Video homines velut arbores ambulantes*. Video homines ambulantes, ſed arborum inſtar mihi apparent: ideſt, Formam quidem corporum inter umbras aſpicio, ſed nulla membrorum lineamenta, viſu adhuc caligante, diſcernere valeo, quales condenſæ arbores a longe ſpectantibus, vel certe in luce nocturna ſolent apparere, itaut non facile arbor an homo ſit, poſſit cognoſci. *Deinde iterum impoſuit Jeſus manus ſupes oculos ejus, & cœpit videre*, oculis juxta fidei incrementum illuminatis: *& reſtitutus eſt itaut clare* eminus, dilucide *videret omnia*: nihilque deeſſet viſus illius perfectioni. *Et miſit illum in domum ſuam*, quæ ab oppido diſſita erat, *dicens: Vade in domum tuam: & ſi in vicum* (Bethſaidam) *introieris*, illac tranſeundo, *nemini dixeris*, Miraculum in tui gratiam factum nemini oppidanorum dixeris, Bethſaitæ ſcilicet indigni erant, qui Chriſti miracula deinceps viderent, vel audirent, qui ejus ver-

Joan. 1. 44.

Theophylactus in hunc locum.

Beda in hunc locum.

ba

Digitized by Google

ba & miracula hucuſque contempſerant. Ideoque væ illis dixit ob incre-
dulitatem. *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida: quia ſi in Tyro & Sidone* Matt. 2.21.
*factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere
pœnitentiam egiſſent. Verumtamen dico vobis: Tyro & Sidoni remiſſius erit
in die judicii, quam vobis.*

5. *Et egreſſus eſt Jeſus, & Diſcipuli ejus in caſtella Cæſareæ Philippi:
& in via interrogabat Diſcipulos ſuos, dicens eis: Quem me dicunt eſſe ho-
mines?* Vide quæ diximus ad cap. 16. S. Matthæi.

6. *Et cœpit docere eos, Quoniam oportet Filium hominis pati multa, &
reprobari*, nihili pendi, abjici tamquam Judæi nomine indignum, *a Senio-
ribus & a Summis Sacerdotibus, & Scribis, & occidi: & poſt tres dies re-
ſurgere*, ideſt, tertio poſt die, ut illud Vaticinium impleatur: *Lapidem* Pſ. 118. 22.
*quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli. A Domino
factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris.*

7. *Et apprehendens eum Petrus*, ſeorſum abducens, *cœpit increpare eum*,
amantis affectu. *Qui converſus, & videns Diſcipulos ſuos, comminatus eſt
Petro, dicens: Vade retro me, Satana, quoniam non ſapis quæ Dei ſunt,
ſed quæ hominum.* Crucis Sacramentum & reſurrectionis meæ myſterium
non capis: Ideo me arguere audes quaſi temere morti me offeram, cum
poſſim paſſionem & mortem vitare ſi velim. Recede a me, qui inſtar Sa-
tanæ mihi adverſaris, & conſilio meo de paſſione & morte propter ſalu-
tem hominum ſubeunda obluctaris. Petri confeſſionem, & promiſſionem
ſupremæ in Eccleſia poteſtatis ligandi atque ſolvendi animas illi factam a
Chriſto S. Marcus prætermittit, quam S. Matthæus commemoravit: „Quia S. Petr. Da-
„ cum unus *Magiſtrum & Diſcipulum* Spiritus impleat, alter ab altero, il- miani ſerm.
„ le in docendi, iſte in ſcribendi ſtudio non diſcordat. Sicut enim Petrus 14.
„ a propria ſua laude cohibuit: ita veridicus illius interpres ab ea, quam
„ in Magiſtro non didicit, ſuæ deſcriptionis articulum refrœnavit. Ad ma-
„ gnum quippe eſt noſtræ ædificationis exemplum, ut & ille de ſe non
„ efferenda, ſed reprehendenda proferret; & iſte ſic per veritatis lineam
„ rectus incideret, ut ne ad Magiſtri quidem favorem aliquatenus decli-
„ naret..... Hi plane libenter alios laudibus efferunt, qui laudem ab adu-
„ latoribus quærunt. Ceterum qui recuſat accipere, dedignatur offerre.
„ Enim vero ex Matthæi libro, qui jam utique fuerat editus, Beati Pe-
„ tri laudes Marcus addiſcere potuit, quas in ejus relationibus non audi-
„ vit: ſed morigeratus eſt Magiſtro; & qui non delectabatur ſuis, laudi-
„ bus abſtinuit alienis.

8. *Et convocata turba cum Diſcipulis ſuis, dixit eis: Si quis vult me ſe-
qui, deneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam.* Quaſi dicat: Tu me re-
prehendis, Petre, quod Paſſioni Crucis & morti me exponam: Ego au-
tem tibi ſignifico, quod niſi quis ſemetipſum abneget, crucemque tollat
ſuam, indignus eſt qui meus ſit diſcipulus. Vide quæ diximus ad 16. cap.
S. Matthæi.

*Qui enim me confuſus fuerit & verba mea, in generatione iſta adultera
& peccatrice: & Filius hominis confundetur eum, cum venerit in gloria Pa-
tris ſui cum Angelis Sanctis.* Qui me erubuerit, & confiteri nomen meum
noluerit coram hominibus iſtis ſpuriis & peccatoribus, neque hunc ego
pro meo agnoſcam in ultimo meo adventu, cum veniam in ſtatu glorio-
ſo mundum judicaturus.

9. *Et dicebat illis: Amen dico vobis, quia ſunt quidam de hic ſtantibus,* Theophyl. in
qui non guſtabunt mortem, donec videant Regnum Dei veniens in virtute. hunc locum.
Ut autem cognoſcatis vana non eſſe quæ de gloria mea vobis prænuncio,

Digitized by Google

ſunt aliqui ex hic ſtantibus (ſcilicet Petrus, Jacobus & Joannes) qui non morientur, donec eis oſtendero in Tranſfiguratione mea, quanta cum gloria venturus ſim olim. Nihil enim aliud erat Transfiguratio, quam ſecundi Adventus ſignificatio. Sic enim tunc & ipſe fulgebit, & ſancti ejus.

SENSUS MORALIS.

I. *Miſereor ſuper turba: quia ecce jam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent*. Electorum turba ante Legem, tempore Legis, & tempore Gratiæ Evangelicæ, quaſi tridui ſpatio, Chriſto ſemper adhæſit per fidem, ſpem, & charitatem. Veteres juſti ferventiſſimis deſideriis ad Chriſtum panem cœleſtem, panem vivum, panem Angelorum, qui ſe panem noſtrum quotidianum fecit, ſuſpirarunt. Judæi carnales non habebant quod manducarent, cum figuras dumtaxat & umbras Panis vivi qui de cœlo deſcendit, haberent, & victimas animalium, quæ animam alere
Hebr. 10. 9. non poterant. *Umbram enim lex habens futurorum bonorum, non ipſam imaginem rerum; per ſingulos annos eiſdem ipſis hoſtiis, quas offerunt indeſinentur, numquam poteſt accedentes perfectos facere*. Gentiles vero in cultu ſuo & falſa Religione nihil habebant quod guſtatum mortem non afferret.
Pſalm. 106. 5. 18. *Eſurientes & ſitientes, anima eorum in malis tabeſcebat .... Omnem eſcam abominata eſt anima eorum, & appropinquaverunt uſque ad portas mortis*.

Et ſi dimiſero eos jejunos, deficient in via; quidam enim ex eis de longe venerunt. Quamdiu in vitæ hujus itinere ambulamus, ex hujus mundi deſerto ad cœleſtem patriam dimittendi, fides debilitatur, ſpes langueſcit, charitas refrigeſcit, in iis præſertim hominibus qui de longe venerunt, qui e regione umbræ mortis, ex infidelitatis aut mortalis peccati ſtatu & diuturna conſuetudine acceſſerunt ad Jeſum verba ejus audituri, & mandatis ejus obtemperaturi, niſi quotidiano gratiæ ſuæ auxilio vires ipſis addat. Miſericordia erga eos afficitur qui verbum ejus audiunt, & eſuriunt juſti-
Luc. 1. 53. tiam. *Eſurientes implevit bonis .... Miſericors & miſerator Dominus eſcam*
Pſal. 110. 5. *dedit timentibus ſe*, qua vivere poſſint corda eorum in ſæculum ſæculi.
Theophyl. in hunc locum. *Chriſtus nullum vult dimittere jejunum, omnes enim vult deliciis ſuorum donorum alere, & maxime eos qui triduo apud ſe manent, hoc eſt baptizatos*. Quia enim baptiſmus tribus merſionibus, & trium Sanctiſſimæ Trinitatis perſonarum invocatione perficitur, cum Jeſu quaſi triduo manent qui per baptiſmum illuminantur. Accepit ſeptem panes, ſpirituales ſcilicet ſermones. Numerus enim ſeptenarius Spiritus Sancti ſymbolum eſt, qui perficit omnia. Comedunt autem per baptiſmum illuminati, & ſaturantur, & reliquiæ ſuperſunt. Neque enim omnes verborum divinorum & ſacrorum librorum ſenſus edere valent. Comedunt quantum ipſis ſufficit, quantum capere valent; & plures ſportæ reliquiarum ſuperſunt, ſenſus ſcilicet magis ſpirituales & profundiores. Comedunt viri, mulieres, parvuli, Paſtoribus cœleſtem panem frangentibus, & apponentibus, Chriſto benedicente,
S. Auguſtin. lib. 5. *de Geneſi ad Literam c.* 3. modo humilitatem & docilitatem afferant. Nam *Scriptura ſic loquitur, ut altitudine ſuperbos irrideat, profunditate attentos terreat, veritate magnos paſcat, affabilitate parvulos nutriat*.

2. *Quidam enim ex eis de longe venerunt*. Peccatoribus qui diu a Deo procul fuerunt, in cœno vitiorum in occaſionibus peccati, in pravis conſuetudinibus multo tempore permanentes, Euchariſtia porrigenda non eſt, niſi ante probatis, Dei verbo paſtis, & ad Chriſti corpus manducandum ante præparatis, in ejus comitatu perſeverantibus, rerum temporalium præ ardore Jeſum ſequendi & audiendi oblitis, & eſurientibus, ideſt, ferventi chari-

Digitized by Google

charitatis deſiderio ad cœleſtem menſam aſpirantibus: *Quemadmodum deſi-* Pſal. 41.1.
derat cervus ad fontes aquarum; ita deſiderat anima mea ad te Deus: Ad
te, *panem deſiderabilem*. Ad te qui nos ſolus reficere & ſatiare potes: *Qui*
optat, honorat (inquit Tertullianus) *Deſiderium honor rei deſideratæ*. *De-*
ſiderium (inquit S. Thomas) *quodammodo facit deſiderantem aptum & pa-* Tertull. lib.
ratum ad ſuſceptionem deſiderati. Amor caſtus Dei, neceſſaria diſpoſitio eſt de Pœniten-
ad ſacram corporis Chriſti communionem. *Ex amore* autem *provocatur de-* tia. 1. p. q.
ſiderium ſumendi. Hinc Euchariſtia Eccleſiaſtico loquendi more olim *Deſi-* 12. Ar. 6.
derata vocabatur. 3. p. qu. 80.
Ar. 10. ad 3.

3. *Et reſponderunt ei Diſcipuli ſui: Unde illos quis poterit hic ſaturare pa-*
nibus in ſolitudine? Res terrenæ, temporales & caducæ cor hominis ſu-
ſtentare, ſanare, ſatiare non poſſunt. Illud ſuſtentat Spiritus Sanctus vir-
tute ſua, ſeptemque donis, quaſi ſeptem panibus; ſanat illud. Chriſtus gra-
tia ſua: ſatiabit Deus gloria ſua. Animam Dei capacem quicquid Deo mi- S. Auguſt.
nus eſt, non implebit. Feciſti nos, Domine, ad te, & inquietum eſt cor
noſtrum donec requieſcat in te. *Satiabor cum apparuerit gloria tua*. Solus Pſal. 16.1.
Chriſti cibus animam ſatiare poteſt. *Et manducaverunt, & ſaturati ſunt,*
& ſuſtulerunt quod ſuperaverat de fragmentis, ſeptem ſportas. Hinc etiam Theophyl. in
diſcimus, nos iis quibus indigemus contentos eſſe debere, nec de craſtino hunc locum.
ſollicitos. Turbæ enim non abſtulerunt ſecum reliquias panum, ſed Diſci-
puli has collegerunt, pauperibus utique erogandas: ſiquidem verſ. 14. dici-
tur: *Et obliti ſunt panes ſumere: & niſi unum panem non habebant ſecum*
in navi. Unus panis quem ſecum habebant in navi, myſtice ipſum *Pa-*
nem vitæ, Dominum Salvatorem deſignat: *Cujus amore quia ſemper intus* Beda in
reficiebantur in corde, minus de terreno pane quo corpus paſci ſolet, curabant. hunc locum.

4. *Videte & cavete a fermento Phariſæorum, & fermento Herodis*. Fer-
mentum Phariſæorum, eſt hypochriſis. Hoc fermento infecti ſunt, qui ſpe-
ciem habent pietatis, virtutem autem ejus abnegant. Fermentum Phariſæo-
rum eſt, decreta Legis divinæ traditionibus hominum poſtponere; Legem
verbis prædicare, factis impugnare. Fermentum Phariſæorum, eſt doctrina
falſa Hæreticorum, illorum præſertim qui ab Eccleſia Catholica palam &
exterius ſeceſſionem non faciunt, ut Quietiſtæ, quorum fermentum eo pe-
riculoſius, quo videtur ſpiritualius: *Modicum fermentum totam maſſam cor-* Galat. 5.9.
rumpit (inquit Apoſtolus.) Fermentum Herodis, eſt Aulicorum ambitio,
ſunt malæ Politicorum artes, qui fruuntur Mundo, ut utantur Deo, qui
Religionem privatis commodis aut Reipublicæ temporalibus utilitatibus ſub-
jiciunt, & ſervire faciunt: qui cum effrenem circa Religionis delectum li-
bertatem ament; nihilominus Religionem Principis exterius profitentur.
Sic Jeroboam Princeps politicus Religionem ad ſuas utilitates accommoda-
vit, & vitulos aureos decem Tribubus Iſraelitarum adorandos propoſuit in
Montibus Dan & Bethel, Altari, Sacerdotibus, & ſolemnitate conſtitutis,
ne ſi Hieroſolyma Religionis & ſacrificiorum ergo aſcenderent, ad Roboa-
mis Regis Juda obedientiam reverterentur. „ Dixitque Jeroboam in corde 3. Reg. 12.
„ ſuo: Nunc revertetur Regnum ad domum David, ſi aſcenderit populus
„ iſte ut faciat ſacrificia in domo Domini in Jeruſalem: & convertetur cor
„ populi hujus ad Dominum ſuum Roboam Regem Juda, interficientque
„ me, & revertentur ad eum. Et excogitato conſilio fecit duos vitulos au-
„ reos, & dixit eis: Nolite ultra aſcendere in Jeruſalem. Ecce Dii tui,
„ Iſrael, qui te eduxerunt de Terra Ægypti. Sic Achaz Rex Juda Rempu-
blicam peſſum ire videns; Deo ob ejus ſcelera irato, & ab Aſſyriis primum,
deinde ab Iſraelitis vaſtatam Judæam; immolavit Diis Damaſci victimas
percuſſoribus ſuis, & dixit: *Dii Regum Syriæ auxiliantur eis, quos ego pla-* 2. Paralip.
18. 23.

cabo hoſtiis, & aderunt mihi. Sic Judæi, qui in Ægyptum fugerant, a Jeremia de Idololatria reprehenſi, obſtinate reſponderunt ſanctiſſimo Pro-
Jer. 44. 16. & ſeq. phetæ, ſe in cultu Reginæ cœli perſeveraturos, quem rebus ſuis commodum & opportunum experiebantur. *Sermonem quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te: ſed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore, ut ſacrificemus Reginæ cœli, & libemus ei libamina, ſicut fecimus nos & patres noſtri, Reges noſtri, & Principes noſtri in urbibus Juda & in plateis Jeruſalem: & ſaturati ſumus panibus, & bene nobis erat, malumque non vidimus*. Sic in Religionis externa profeſſione moribus hominum, inter quos vivit, accommodare ſe debere, & Principum legibus obſequi Mundi ſapientem & politicum ſentiebat Seneca falſo ſapiens & infeliciter politicus, teſte S. Auguſtino lib. 6. De Civitate Dei, cap. 10. „ In his, *inquit*, Sacris Civilis Theologiæ has partes potius eli„ git Seneca Sapienti, ut eas in animi Religione non habeat, ſed in acti„ bus fingat. Ait enim: Quæ omnia Sapiens ſervabit tamquam legibus juſ„ ſa, non tamquam Diis grata.... Omnem iſtam ignobilem Deorum tur„ bam, quam longo ævo longa ſuperſtitio congeſſit, ſic adorabimus, ut „ meminerimus cultum ejus magis ad morem quam ad rem pertinere. Sic iſte quem Philoſophia quaſi liberum fecerat, tamen quia illuſtris Populi Romani Senator erat, colebat quod reprehendebat, agebat quod arguebat, quod culpabat adorabat.

5. *Et veniunt Bethſaidam, & adducunt ei cæcum, & rogabant eum ut illum tangeret: Et apprehenſa manu cæci, eduxit eum extra vicum, & expuens in oculos ejus, impoſitis manibus ſuis, interrogavit eum ſi quid videret*.
Beda in hunc locum. In hoc cæco paulatim a Domino curato deſignatur illuminatio cordium ſtultorum, longeque a via veritatis aberrantium. Rogandus eſt Chriſtus ut ea gratiæ ſuæ potentiſſima & efficaciſſima virtute tangat. Apprehendit manum cæci, ut eum ad executionem bonæ operationis confortet. Educit extra vicum, ut a vita vulgari ſegregatus, voluntatem ſui Conditoris, qua illuminari mereatur, liberius ſedulo corde ſcrutetur. Quiſquis enim lumen æternitatis videre deſiderat, non exempla turbarum, ſed ducatum Redemptoris ſui ſequatur, neceſſe eſt. Cæcum hunc paulatim Chriſtus curat, quem ſubito poterat curare, ut humanæ cæcitatis gravitatem oſtendat, quæ ſenſim & per quoſdam profectuum gradus ad agnitionem Dei pervenire ſolet: ſeu ut ſuæ nobis gratiæ crebra daret indicia, per quam ſingula noſtræ perfectionis incrementa, ut proficere aliquid poſſint, nec deficiant, adjuvat. Sputum oris Domini, gratiam Spiritus ejus deſignat. Tactus manuum ejus, virtutem adjutorii ipſius. Expuens ergo in oculos cæci Dominus, imponit manus ſuas ut videat, quia *Cæcitatem generis humani & per inviſibilia divinæ pietatis dona, & per exhibita foris Sacramenta aſſumptæ humanitatis abſterſit*. Primum autem is qui curabatur, videbat homines quaſi arbores ambulantes. Primus nempe cuique virtutis introitus eſt, hominum vitam, moreſque ceterorum inſpicere, ut quicquid uſpiam boni viderit, imitetur, quicquid mali, caveat ac deteſtetur. Sed quiſquis ita deſipit, ac longi temporis obſcuritate depreſſus eſt, ut inter bonum & malum, fidem & perfidiam, ſincera pietatis opera, & ſimulationem juſtitiæ adhuc diſcernere neſciat, quaſi ambulantes homines inſtar arborum cernit, quia facta multitudinis abſque luce diſcretionis videt. Perfecte demum illuminatur, cum gratia Chriſti vim illi confert diſcernendi quæ maxime hominum vita ſequenda, quorum ſit audienda doctrina. *Deinde iterum impoſuit manus ſuper oculos ejus, & cæpit videre, & reſtitutus eſt, itaut clare videret omnia*. Clare videt omnia qui cæcus fuit,

cum

Digitized by Google

cum is qui illuminari intus meruit, manifeſte didicit quomodo credendum; qualiter vivendum, quæ pro fide veritatis atque operatione juſtitiæ præmia in futuro ſperanda ſint. *Et miſit illum in domum ſuam.* Hinc admonentur omnes qui agnitione veritatis illuſtrantur, ut ad cor ſuum redeant, & quantum ſibi donatum ſit conſiderent, collatiſque ſibi a Deo beneficiis digna bonorum operum executione reſpondeant.

Et apprehenſa manu cæci, eduxit eum extra vicum, & exſpuens in oculos ejus, impoſitis manibus ſuis, interrogavit eum, &c. Apprehenſa manu ejus, eum de domo infidelitatis educit, *ut ante fidem quam oculos daret... Divino ore luciferam dat ſalivam, ut ſancti roris gutta baptizaret oculos peccatoris.* Et impoſuit illi manus: *In faciendo, in reparando, in componendo hominem, Dominicæ manus curatrices hominibus ſemper adſunt.. Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverunt me.* Et interrogavit eum ſi aliquid videret. Interrogat ut homo, operatur ut Deus. Interrogat ut præſentes ſcirent, futuri cognoſcerent, cæcitatis hujus non eſſe ſimplicem, ſed myſticam curam. Reſpondit qui curabatur: Video homines ſicut arbores ambulantes. Qui a Chriſto curari incipit, videt res omnes terrenas tranſire, areſcere, ad tempus plantatas eſſe, non poſt multum temporis eradicandas. Iteranda eſt cura Chriſti, ut perfecte illuminati cordis oculi futura, certa, manentia videant & æterna. *Deus qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris, ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei in facie Chriſti Jeſu... Non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna.*

S. Petrus Chryſolog. ſerm. 176. — *Pſal. 118.* — *2. Cor. 4.*

Et veniunt Bethſaidam, & adducunt ei cæcum, &c. Cæcus iſte eſt Judæus, qui in Synagoga, hoc eſt, in perfidiæ domo, & in vico, hoc eſt in conventu malignantium, *ignorantiæ* cæcitate tenebatur, & ſedebat oppreſſus. Hinc eſt quod non veniebat ad Chriſtum, ſed venit ad eum Chriſtus, & apprehendit manum ejus, ut *Dono vocantis, non beneficio Legis,* non proprio curatum ſe gloriaretur arbitrio. Educit eum foras, *Ut in Eccleſia lucem fidei videat per libertatem gratiæ, qui ſub Legis velamine nil videbat.* Imponit ei primum manum, *Ut videat tranſire umbram Legis:* ut Sacerdotes, Scribas, Phariſæos, & figuram totam Judaicæ obſervantiæ videat velut arbores præterire, quæ ut naſcuntur, vireſcunt, floreſcunt, fructificant in tempore, ſic ſeneſcunt, pereunt, evaneſcunt. Iterum imponit ei manum, *Ut reſurgens non jam caduca videat, ſed æterna;* & videat quicquid eſt luminis, honoris, & gloriæ; ſicut ille magnus ex ipſis Paulus, qui extra vicum, & in via Judæus cecidit, ut reſurgeret Chriſtianus, & cæcatus eſt in Lege, ut videret in Gratia. „ Surrexit autem Saulus de terra, apertiſ- „ que oculis nihil videbat ... Et Abiit Ananias, & introivit in domum, „ & imponens ei manus, dixit: Saule frater, Dominus miſit me Jeſus, „ qui apparuit tibi in via qua veniebas, ut videas, & implearis Spiritu „ Sancto. Et confeſtim ceciderunt ab oculis ejus tamquam ſquamæ, & „ viſum recepit.

S. Petrus Chryſol. — *Act. 9. 8. 17.*

Et miſit illum in domum ſuam dicens: Vade in domum tuam. Quamdiu in „ hoc pago, id eſt, mundo agimus, anima ſumus cæci: educti autem e „ mundo & ſæcularibus negotiis, a Chriſto ſanamur. Poſtquam autem ſa- „ nati fuerimus, dicit nobis ne ultra revertamur in pagum, ſed in domum. *Domus autem uniuſcujuſque noſtrum cœlum, & manſiones quæ illic ſunt.*

Theophyl. in hunc locum.

6. Vos autem quem me eſſe dicitis? Reſpondens Petrus dixit: Tu es Chriſtus. A ſolis Veritatis diſcipulis, in Schola Chriſti, id eſt, in Eccleſia Catholica, Dei revelatione, ejuſdem Chriſti Domini ac Salvatoris noſtri myſteria cognoſcun-

gnoſcuntur, divinitas & humanitas, paſſio & reſurrectio, crux & gloria: Divinitatis ſuæ fidem in Diſcipulorum ſuorum animis firmari voluit Jeſus antequam illis paſſionis & crucis ſuæ myſteria revelaret: contra vero pati prius voluit & crucifigi quam Divinitas ſua Judæis ac Gentibus prædicaretur: ut crucem iter eſſe ad gloriam oſtenderet. *Et comminatus eſt eis ne cui dicerent de illo. Et cœpit docere eos, Quoniam oportet Filium hominis pati multa, & reprobari a Senioribus, & a ſummis Sacerdotibus, & Scribis, & occidi, & poſt tres dies reſurgere.* Felices nos, ſi Chriſto compatiamur ut corregnemus, ſi configuremur morti ejus, ſi cum ipſo configamur cruci.
Rom. 6. 5. 8. *Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus: ſimul & reſurrectio-*
Act. 14. 21. *nis erimus. Si mortui ſumus cum Chriſto, credimus quia ſimul etiam vivemus cum Chriſto... Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in Regnum Dei.* Qui a Chriſti cruce, qui a mortificatione Chriſtiana nos abducit, ille a nobis habeatur ut Satanas, quamvis propinquus, quamvis, ami-
Rom. 8. 9. cus: *Vade retro me Satana, quoniam non ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ hominum.* Animalis ille homo eſt, Spiritum Chriſti non habens. *Si quis autem Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus.* Spiritum Chriſti non habet, qui crucem Chriſti non amat, non fert, non ad eam amandam & ferendam alios adhortatur.

6. *Et convocata turba cum Diſcipulis ſuis, dixit eis: Si quis vult me ſequi, deneget ſemetipſum. & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Non Apoſtolos ſolum, ſed turbas, id eſt, Chriſtianos omnes ſpectat hoc præceptum, quod totius Moralis Evangelicæ compendium quoddam jure dixerimus. Abnegandus omnino vetus homo cum actibus ſuis. Abnegandum, rejiciendum, extirpandum eſt, quicquid in intellectu noſtro, in voluntate, in memoria, in affectibus noſtris contrarium eſt Evangelio & Cruci Chriſti. *Tunc noſmet-*
Beda in hunc locum. *ipſos abnegamus, cum vitamus quod per vetuſtatem fuimus, & ad hoc nitimur, quo per novitatem vocamur.* Sic ſeipſum S. Paulus abnegaverat: *Vivo* (inquit) *jam non ego, vivit vero in me Chriſtus.* Extinctus nempe fuerat ſœvus ille perſecutor, & vivere cœperat pius Prædicator. Igitur *Niſi quis a ſemetipſo deficiat, ad eum qui ſuper ipſum eſt non appropinquat: Nec valet apprehendere quod ultra ipſum eſt, ſi neſcierit mactare quod eſt.* Duobus autem modis crux tollitur, cum aut per aſtinentiam affligitur corpus, aut per compaſſionem proximi affligitur animus. Utroque modo S. Paulus crucem ſuam ferebat: *Caſtigo*, inquit, *corpus meum, et in ſervitutem redigo,*
1. Cor. 9. 2. 7. *ne forte cum aliis prædicavero, ipſe reprobus efficiat.* Ecce crucem carnis.
2. Cor. 2. 19. *Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, et ego non uror?*
„ Ecce crucem mentis. Perfectus ſcilicet Prædicator, ut exemplum daret „ abſtinentiæ, crucem portabat in corpore. Et quia in ſe trahebat damna „ infirmitatis alienæ, crucem portabat in corde.

Theophyl. 7. *Qui enim me confuſus fuerit, & verba mea, et Filius hominis confundetur eum, cum venerit in gloria Patris.* „ Non ſufficit metalis fides, ſed „ oris etiam confeſſio exigitur. Nam quia duplex eſt homo, duplex fiat „ & ſanctificatio. Sanctificatur quidem anima per fidem, corpus autem per „ confeſſionem. Quem igitur puduerit crucifixum confiteri Deum ſuum, illius & ipſum pudebit. Perſecutionis tempore erubeſcere poterant Chriſtia-
Beda. ni facultatibus ſpoliari, dignitatibus dejici, verberibus affligi. Pacis autem tempore, quia hæ nobis occaſiones deſunt, eſt aliud quo nobis oſtendamur. Veremur ſæpe a proximis deſpici, dedignamur injurias tolerare. Si contingat jurgium cum proximo, erubeſcimus priores ſatisfacere. Cor quippe carnale, dum hujus vitæ gloriam quærit, humilitatem reſpuit. Nonne hoc eſt de Chriſto & ejus Evangelio erubeſcere?

Digitized by Google

CAPUT NONUM.

Senſus Litteralis.

I. ET *poſt dies ſex aſſumit Jeſus Petrum, et Jacobum, et Joannem: et ducit illos in Montem excelſum ſeorſum ſolos, et transfiguratus eſt coram ipſis*. Lucas poſt dies octo accidiſſe commemorat quæ ſequuntur. Verum hæc non pugnant. Ille enim diem quo Dominus dixit: *Sunt quidam de hic ſtantibus qui non guſtabunt mortem*, &c. & illum rurſum quo Petrum, Jacobum, & Joannem ſecum aſſumpſit, ceteris connumerat: Marcus antem ſex illos dumtaxat qni inter duos extremos interceſſerunt. Ducit illos in montem excelſum, quod montis celſitudo quamdam cum majeſtatis illius celſitudine cognationem haberet. Transfiguratus eſt, non mutatione formæ naturalis, ſed redundantia cœleſtis claritatis ab animæ gloria in corpus. *Et apparuit illis Elias cum Moyſe: & erant loquentes cum Jeſu*. Lex & Prophetæ cum Evangelio conſentiunt, & ad Chriſti Jeſu divinitatem & myſteria hominibus patefacienda conſpirant. Vide quæ diximus ad cap. 17. S. Matthæi. Victor Antioch.

2. *Et verbum continuerunt apud ſe*: ſilentium a Chriſto indictum de Transfigurationis hiſtoria ſervaverunt: *conquirentes quid eſſet, cum a mortuis reſurrexerit*. Ab invicem quærentes qnis eſſet ſenſus verborum Jeſu, & quomodo Regnum ſuum per Reſurrectionem eſſet aditurus, cum nondum Elias veniſſet. *Et interrogabant eum* (Jeſum) dicentes: *Quid ergo dicunt Phariſæi & Scribæ, quia Eliam oportet venire primum?* Prius quam Meſſiæ Regnum adveniat. *Qui reſpondens, ait illis: Elias, cum venerit primo, reſtituet omnia*. Cum Elias in terras redierit ex loco in quem translatus eſt, Judæorum reliquias ad Chriſti agnitionem & adorationem convertet: prædicatione ſua efficiet ut in me credant, ceu verum Meſſiam quem a tot ſæculis exſpectabant, ſicque omnia in rectum ſtatum & ordinem reſtituet, *& quomodo ſcriptum eſt in Filium hominis, ut multa patiatur & contemnatur*. Prophetarum vaticinia de me edita Judæis explicabit, quæ Meſſiam multa paſſurum, & contemptum iri a patribus eorum prænuntiarunt, & per paſſionem ac mortem ad gloriam Regni ſui perventurum. Vel, cum Elia agent homines reprobi ſicut mecum agunt & acturi ſunt: Illum ſecundi mei adventus ſanctum Præcurſorem contemnent & vexabunt. Confer cum Apocalypſis 11. cap. ubi de Enoch, & Elia ſcriptum eſt: Et cum fi- Apoc. 2. 8. 9. 10.
„ nierint teſtimonium ſuum, beſtia quæ aſcendit de abyſſo, faciet adverſum
„ eos bellum, & vincet illos, & occidet eos. Et corpora eorum jacebunt
„ in plateis civitatis magnæ, quæ vocatus ſpiritnaliter Sodoma, & Ægy-
„ ptus, ubi & Dominus eorum crucifixus eſt. Et videbunt de tribubus &
„ populis, & linguis, & gentibus corpora eorum per tres dies & dimi-
„ dium: & corpora eorum non ſinent poni in monumentis. Et inhabitan-
„ tes terram gaudebunt ſuper illos, & jucundabuntur: & munera mittent
„ invicem, quoniam hi duo Prophetæ cruciaverunt eos qui habitabant ſu-
„ per terram.

Sed dico vobis, Quia & Elias venit, Joannes Baptiſta, in ſpiritu & virtute Eliæ. Vide quæ diximus ad cap. 17. S. Matthæi. Luca 1. 17.

3. *Et veniens ad Diſcipulos ſuos*, cum e monte deſcendiſſet, *vidit turbam magnam circa eos, & Scribas conquirentes*, ſeu diſceptantes *cum illis*, occaſione pueri lunatici & a dæmone vexati, quem curare non potuerant. *Et* con-

confeſtim omnis populus, præter ſpem ſuam *videns Jeſum, ſtupefactus eſt, & expaverunt* præ reverentia & auctoritate ejus: vel forte quod vultus ejus ex Transfiguratione proxime facta ſolito auguſtior & clarior eſſet, ut Moyſi ex monte deſcendenti contigit. Exod. 34. 29. 30. *Et interrogavit eos*, Scribas ſcilicet: *Quid inter vos conquiritis?* Quid altercamini cum Diſcipulis meis? Cur ipſos tam petulanter laceſſitis?

4. *Et reſpondens unus de turba, dixit: Magiſter, attuli filium meum ad te, habentem ſpiritum mutum*: vexatum a Dæmone, qui ipſum mutum efficit: *Qui ubicumque eum apprehenderit*, juxta ignem, aquam, &c. *allidit illum*, dejicit & vexat: & ſpumat infelix puer, ut epilepticis accidit, *& ſtridet dentibus; & areſcit*, deficit, contabeſcit. *Et dixi Diſcipulis tuis ut ejicerent illum, & non potuerunt. Qui reſpondens eis*, cum patri pueri, tum Scribis qui Diſcipulis ipſius Jeſu inſultabant, *dixit: O generatio incredula, quamdiu apud vos ero? Quamdiu vos patiar?* Quamdiu cum veſtra pertinacia luctabor? Quamdiu vos tolerabo tam incredulos, tam ingratos? *Afferte*, adducite illum ad me. *Et attulerunt: & cum vidiſſet eum*, cum puer Jeſum vidiſſet, *ſtatim ſpiritus conturbavit illum*, horribilem in modum concuſſit, vexavit, præſentiam Debellatoris ſui ac Judicis abhorrens: *& eliſus in terram volutabatur ſpumans. Et interrogavit patrem ejus: Quantum temporis eſt ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia.* Ille quem nihil latet, interrogat patrem pueri, ut mali adeo inveterati gravitatem, & curationis difficultatem adſtantes intelligant, ac de omnipotentia Dei convincantur. Interrogat, ut pater energumeni cordis ſui vulnus, ſcilicet incredulitatem pateſaciat: quæ cauſa fuerat ſimul cum infirma Diſcipulorum fide, ne puer a dæmonis vexatione liberaretur. *Sed ſi quid potes* (inquit) *adjuva nos miſertus noſtri. Jeſus autem ait illi: Si potes credere*, ſi me dæmonem ejicere, & filium tuum curare poſſe credis, ne dubites te impetraturum quod poſtulas. Siquidem *omnia poſſibilia ſunt credenti*. Merito fidei nihil negat Deus. *Et continuo exclamans pater pueri, cum lachrymis aiebat: Credo, Domine, adjuva incredulitatem meam*. Supple quod fidei meæ deeſt: Fidem perfice quam dediſti. *Et cum videret Jeſus concurrentem turbam*, miraculum maturavit, ut populares vitaret applauſus. *Comminatus eſt ſpiritui immundo, dicens illi: Surde & mute ſpiritus: ego præcipio tibi: exi ab eo; & amplius ne introeas in eum*. Surdum & mutum ſpiritum ab effectu vocat: quia autem ſecundum Lunæ incrementa & decrementa puerum vexare magis ſolebat, aut vexationem remittere, (unde *Lunaticus* a Matthæo dicitur) atque ita exire & redire per intervalla videbatur, præcipit Jeſus ut recedat a puero, nec umquam in eum redeat. *Et exclamans, & multum diſcerpens eum*, convulſionibus vehementiſſimis agitans & contundens, *exiit ab eo, & factus eſt puer ſicut mortuus; ita ut multi dicerent Quia mortuus eſt*. Sic autem a dæmone mox receſſuro vexari, elidi, & pene exanimem relinqui permiſit Chriſtus, qui ſpiritum immundum imperiali verbo ſtatim expellere poterat, ut dæmonis odium & rabidum furorem in homines, ſimul & ſupremum ſuum in dæmones imperium oſtenderet. Jeſus autem tenens manum ejus, elevavit eum & ſurrexit, perfecta ſanitate ac viribus illi contactu ſuo reſtitutis. Vide quæ diximus ad caput 17. S. Matthæi.

5. *Et inde profecti*, ſcilicet ex loco ubi dæmonem ejecerat, ad radicem montis poſito, in quo fuerat transfiguratus, *prætergrediebantur Galilæam: nec volebat quemquam ſcire* quo in loco diverſabatur, cum occulte iter faciens Hieroſolyma verſus, quotidie locum mutaret. *Docebat autem Diſcipulos ſuos, & dicebat illis: Quoniam Filius hominis tradetur in manus hominum, & occident eum, & occiſus tertia die reſurget*. Diſcipulos ſuos my-

ſte-

ſterium mortis ſuæ jam imminentis docebat, ſeque Jeruſalem velut obviam morti procedere, ut eum non invitum, ſed ſponte ac libere mori intelligerent: nec morte ejus offenderentur, quem tertia die reſurrecturum certiſſime noſſent. *At illi ignorabant verbum:* Non intelligebant quomodo moriturus eſſet antequam Regni ſui poſſeſſionem adiret, quod proxime futurum ipſis toties dixerat; maxime cum paulo ante ſignificaſſet, quoſdam ex ipſis non ante morituros, quam ipſum in Regno ſuo vidiſſent. *Et timebant interrogare eum.*

6. *Et venerunt Capharnaum. Qui cum domi eſſent*, Petri, apud quem diverſabatur Chriſtus, cum illa in Urbe erat: *interrogabat eos: Quid in via tractabatis?* Qua de re diſceptabatis inter vos? *At illi tacebant*, præ pudore; *ſiquidem in via diſputaverant quis eorum major eſſet* futurus in Regno cœlorum. *Et reſidens*; ſedens, *vocavit duodecim* Apoſtolos, ut eos rem maxime neceſſariam doceret, eorumque ambitioni cauterium adhiberet. *Et ait illis: Si quis vult primus eſſe, erit omnium noviſſimus, & omnium miniſter.* Si quis in Regno meo maximus eſſe cupit merito, honore, auctoritate, gloria, minimus ille ſit ac omnium noviſſimus ſenſu ſuo & affectu. Hæc enim Regni mei conditio eſt, ut ſummus in illo principatus miniſterium ſit, & humilitas certiſſima ſit rectiſſimaque ad gloriam via. *Et accipiens puerum, ſtatuit eum in medio eorum*, ut ſimplicitatis & humilitatis exemplum ipſis ob oculos poneret: *quem cum complexus eſſet* in ſignum amoris, ut oſtenderet quam ſibi grata ſit morum ſimplicitas & innocentia ab omni ambitione aliena: *ait illis: Quiſquis unum ex hujuſmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit:* Quiſquis unum receperit ex his qui hujuſmodi pueris morum innocentia & ſimplicitate ſimiles ſunt, propter me, in iis me recipit: *& quicumque me ſuſceperit, non me ſuſcipit* ſolum *ſed & eum, qui me miſit*, Patrem Æternum: *Quia ſolus non ſum: ſed ego, & qui miſit me Pater ..... Ego in Patre, & Pater in me eſt.* Joan. 8. 16. Joan. 14.10

7. *Reſpondit Joannes dicens: Magiſter, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, qui non ſequitur nos, & prohibuimus eum.* Joannes ad loquendum aggreſſus, facti ſpeciem Chriſto proponit, dubius an recte feciſſent ipſe & ejus Condiſcipuli. Vidimus quemdam dæmonibus in nomine tuo imperantem ut ab obſeſſis hominum corporibus exirent, & eos revera ejicientem; qui non eſt ex noſtro Collegio, cui non dediſti poteſtatem ejiciendi dæmonia, quemadmodum dediſti nobis. Et prohibuimus eum, ne id facere pergeret, facultate a te non accepta. Forte Chriſtum fide ſequebatur, non corpore: forte nec fide, nec corpore. Nullam enim legem ſibi Chriſtus præſcripſerat quin ſecreto aut publice, præſentibus aut abſentibus, Diſcipulis ſuis, aut a Schola ſua alienis dona ſua & gratias gratis datas conferre poſſet, quo magis nominis ſui vis & auctoritas cognoſceretur, & prædicatio dilataretur etiam per indignos, Jeſus autem ait: *Nolite prohibere eum* deinceps. *Non eſt enim qui faciat virtutem*, miraculum, *in nomine meo, & poſſit cito male loqui de me*, tanto a me devinctus beneficio: imo cum re ipſa experiatur quanta ſit nominis mei virtus & poteſtas, ſpes eſt eum cito in me crediturum, ſi forte nondum credit. *Qui enim non eſt adverſum vos, pro vobis eſt.* Accedit, quod in eumdem vobiſcum ſcopum collineet, nominis mei gloriam propagando; unde a vobis ut adverſarius haberi non debet. Repugnare prima fronte videtur hæc Domini ſententia alteri illi apud S. Matthæum. *Qui non eſt mecum, contra me eſt, & qui non colligit mecum, ſpargit.* Sed re vera non pugnant. Hæc enim de dæmonibus intelligitur, & de illis qui dæmonum inſtar ſtudent a divinis homines abſtrahere, & quæ Dei ſunt diſpergere: Hæc vero Theophyl. Matt.12.30

Theophyl. ro de hominibus qui ad Deum alios adducunt per miraculorum operatio-
Philip. 1.18. nem. *Quid enim* (inquit Paulus) *dum omni modo, ſive per occaſionem, ſive per veritatem Chriſtus annuntietur? & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo.*

S. Aug. lib. 4. de Conſenſu Eva. cap. 5.
„ Chriſtus igitur duplici illa ſententia ſignificat, in tantum non eſſe cum
„ illo aliquem, in quantum eſt adverſus illum; & in tantum adverſus il-
„ lum non eſſe, in quantum cum illo eſt. Sic iſte qui in nomine Chriſti
„ virtutes faciebat & in ſocietate Diſcipulorum Chriſti non erat, in quan-
„ tum operabatur virtutes in illius nomine, in tantum cum ipſis erat, &
„ adverſus eos non erat; in quantum vero eorum ſocietati non adhære-
„ bat, in tantum cum ipſis non erat, & adverſus eos erat. Sed quia Apo-
„ ſtoli hoc eum facere prohibuerant, in quo cum ipſis erat, dixit eis Do-
„ minus: *Nolite prohibere*. Illud enim prohibere debuerunt quod extra eo-
„ rum erat ſocietatem, ut illi unitatem Eccleſiæ ſuaderent; non illud in
„ quo cum illis erat, nomen ſcilicet Magiſtri & Domini eorum in dæ-
„ moniorum expulſione commendans. Sicut Catholica Eccleſia facit, non
„ improbans in Hæreticis Sacramenta communia; in hoc enim nobiſcum
„ ſunt, & adverſus nos non ſunt: ſed improbat & prohibet diviſionem
„ ac ſeparationem, vel aliquam adverſam paci veritatique ſententiam; in
„ hoc enim adverſus nos ſunt, quia in hoc nobiſcum non ſunt, & nobiſ-
„ cum non colligunt, & ideo ſpargunt.

Matth. 10. 14. 42. 8. *Quiſquis enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, quia Chriſti eſtis; Amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.* Alio loco hoc a Chriſto dictum S. Matthæus refert: ſed ea repetitum occaſione quam S. *S. Aug. lib. 4. de Conſenſu Eva. cap. 6.* *Theophyl.* Marcus hoc in capite commemorat, credibile eſt. Docuerat Evangelii negotium modis omnibus promovendum; addit, ut id confirmet, etiam minima beneficia a quovis homine, etiam non rectæ fidei, ei negotio impenſa, mercedem ſuam a Deo habitura: & contra, non impune laturum qui vel minimum impedimentum ei negotio præſtiterit; & alicui credentium obſtaculo fuerit ne ſalutem conſequatur, & a via ſalutis prava doctrina vel exemplo illum abſtraxerit. *Et quiſquis ſcandalizaverit unum ex his puſillis, credentibus in me, bonum eſt ei magis ſi circumdaretur mola aſinaria collo eius*, lapis molaris, qui ab aſino vertatur, *& in mare mitteretur.*

9. *Et ſi ſcandalizaverit te manus tua; abſcide illam*, &c. Vide quæ diximus ad cap. 5. & 18. S. Matthæi.

Bonum eſt tibi luſcum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis; in infernum, *ubi vermis eorum*, ſcilicet damnatorum, *non moritur*, ut vermes corporei, qui occiſorum in bello cadavera depaſcunt. Spiritalis enim ille eſt, ſcilicet conſcientia peccati miſeram animam perpetuo, arrodens, *& ignis*, miris, ſed veris modis torquens, *non extinguitur*, ſurore Domini ſuccenſus. Confer cum Iſaiæ 66. 24. *Et egredientur, & videbunt cadavera virorum qui prævaricati ſunt in me: vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Ubi metaphora ſumpta ex cladibus quæ in bello fieri ſolent, perpetuæ damnatorum pœnæ deſcribuntur. Confer & cum Eccleſiaſtici 7. 19. *Vindicta carnis impii, ignis & vermis.*

Levit. 2.13. 10. *Omnis enim igne ſalietur, & omnis victima ſale ſalietur.* Alludit Chriſtus ad Levitici locum, ubi ſcriptum eſt: *Quicquid obtuleris ſacrificii, ſale condies.* Ignem igitur inferni damnatorum corporibus inſtar ſalis futurum ſignificat, ut illos tamquam devotas juſtitiæ ſuæ victimas conſervet, *Minucius Felix in Octavio.* æternumque cruciet. *Nec tormentis modus ullus aut terminus. Illic ſapiens ignis membra urit, & reficit: carpit, & nutrit: ſicut ignes fulminum corpora tangunt, nec abſumunt: ſicut ignes Ætnæ & Veſuvii, & ardentium ubi-*

que

quæ terrarum flagrant, nec erogantur: ita pœnale illud incendium non damnis ardentium paſcitur, ſed inexeſa corporum laceratione nutritur.

11. *Bonum eſt ſal: quod ſi ſal inſulſum fuerit, in quo illud condietis?* Salis mentione facta, aliam Chriſti ſententiam obiter Marcus adjecit. Sale nihil utilius: ſed ſi virtute ſua deſtituatur, quodnam aliud ad ipſius conſervationem adhiberi poterit condimentum? Ita ſi Doctores, Prædicatores, & Paſtores, qui hominibus a doctrinæ morumque corruptione vindicandis verbo & exemplo deſtinati ſunt, inſulſi fuerint, ideſt, cœleſti ſapientia deſtituti, & doctrina, affectibus operibuſque corrrupti: quod ſupererit remedium ad corruptiouem avertendam? *Habete in vobis ſal*, ſapientiam cœleſtem, prudentiam ſpiritus, qua juxta præſcriptum meum & doceatis, & vivatis: *pacem habete inter vos*, cujus ſal etiam ſymbolum eſt: nec veſtra concordia ambitione, æmulatione, contentionibus de primatu, ullo unquam tempore turbetur.

SENSUS MORALIS.

I. ET *poſt dies ſex aſſumit Jeſus Petrum, & Jacobum, & Joannem, & ducit illos in montem excelſum ſeorſum ſolos, & transfiguratus eſt coram ipſis.* Poſt ſex hujus mundi ætates, juge ac æternum Sabbatum celebrabitur in monte Domini, in loco ſancto ejus, ubi Chriſtus & omnes ejus Sancti, quos Deus elegit conformes fieri imagini Filii ſui, transfigurabuntur in gloria. Hæc totius Chriſti perfecta transfiguratio eſt. *Unus* enim *homo caput & corpus, unus homo Chriſtus & Eccleſia, vir perfectus, ille ſponſus, illa ſponſa.* Nobiſcum eſt in terra divinitate, bonitate, unitate: nos cum illo ſumus in cœlo fide, ſpe, charitate. In Chriſto paſſi ſumus, & patitur ipſe in nobis; in illo reſurreximus, & ipſe reſurget in nobis. Ob myſticam illam Chriſti & membrorum ejus unitatem, nunc in perſona propria, nunc in perſona membrorum ſuorum loquitur apud Prophetas. Qui enim non dedignatus eſt aſſumere nos in ſe, nec dedignatus eſt transfigurare nos in ſe, & loqui verbis noſtris. Perfecta Chriſti transfiguratio fiet, cum *Occurremus omnes in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti*, cum *immutabimur, corruptibili* hoc corpore *induente incorruptionem, & mortali induente immortalitatem: cum rapiemur in nubibus obviam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum Domino erimus.* Ibi ſancti *fulgebunt ſicut Sol in Regno Patris eorum.* Id ſplendor veſtimentorum Chriſti in ejus Transfiguratione deſignat. *Et veſtimenta ejus facta ſunt ſplendentia & candida nimis velut nix.* Veſtimenta namque Domini recte Sancti ejus intelliguntur; teſte Apoſtolo, qui ait: *Quotquot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Quæ veſtimenta, Chriſto ſecundum corpus ſuum myſticum adhuc in terris conſiſtente deſpecta, aliorumque ſimilia videbantur; ſed ipſo montem petente novo candore refulgent, quia *nunc* quidem *filii Dei ſumus, ſed nondum apparuit quid erimus. Scimus autem quia cum apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt.* Hæc veſtimenta nunc abluuntur pœnitentiæ lachrymis, & ſatisfactoriis operibus, in Chriſti cruce extenduntur, chriſtiana mortificatione premuntur, a ſordibus & maculis quas in terra contrahunt abſterguntur, mundantur a Chriſto cœleſti fullone, qui igne amoris ſui & ſanguine ſuo animas purificat. *Ipſe enim quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum, & purgabit filios Levi.* Ille eſt cui dicimus orantes cum Propheta pœnitente: *Amplius lava me ab injuſtitia mea: & a delicto meo munda me. Aſperges me hyſſopo, & mundabor, lavabis me, & ſuper nivem dealbabor.* Cum juſtos in Regnum ſuum recipiet,

S. Auguſt. in Pſal. 18. & alibi paſſim. — *Epheſ. 4. 13.* — *1. Cor. 15. 52. 54.* — *2. Theſſal. 4. 16.* — *Matt. 13. 43.* — *Galat. 3. 27.* — *1. Jo. 3. 1. 2.* — *Malachia 3. 2.* — *Pſalm. 50.*

Digitized by Google

piet, quo nihil intrat coinquinatum, tunc perfectus erit illorum candor,
Epheſ. 5.27. cum ad Eccleſiam primitivorum *glorioſam* in cœlis aggregabuntur, *non ha-
bentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujuſmodi, ut ſit ſancta & imma-
culata*. In cœleſti beatitudine non per ſpeculum & in enigmate, ſed totus
ſine iuvolucris, ſine umbris revelabitur, & videbitur Deus ſicuti eſt. *Nunc
enim ex parte cognoſcimus, & ex parte prophetamus: cum autem venerit quod
perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt. Videmus nunc per ſpeculum in*
1. Cor. 13.9. *ænigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognoſco ex parte: tunc autem*
& ſeq. *cognoſcam, ſicut & cognitus ſum*. Ibi regnabit perfecta & numquam deſe-
Rom. 13.10. ctura charitas, quam Lex docuit & ordinavit. *Plenitudo Legis dilectio* ....
1. Cor. 13. *Charitas numquam excidit*: ibi æternum erit *Gaudium de veritate*, quod eſt
10. beata vita. *Inebriabuntur* ſancti *ab ubertate domus* Dei, nec jam ſtillicidiis,
S. Auguſt. ſed *torrente voluptatis* ſuæ *potabit eos; quoniam apud* illum *eſt fons vitæ,*
Pſal. 35. 9. *& in lumine* ejus *videbunt lumen*. Ibi ſancti in æternis manſionibus & ta-
bernaculis pro meritorum diverſitate diſpoſiti Deum laudabunt, & in men-
Pſal. 83. 5. tis exceſſu ſempiterno dicent: *Domine, bonum eſt nos hic eſſe... Beati qui ha-
bitant in domo tua, Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te*. Abſconditi
erunt in abſcondito faciei Dei, luce illa amicti, quam Deus inhabitat. *Et
facta eſt nubes obumbrans eos*. In Dei ſinum ſubeuntes, Filium ejus vide-
bunt cum Spiritu Sancto, illum a Patre genitum, hunc ex Patre Filioque
procedentem: vocemque illam Patris æternum audient: *Hic eſt Filius meus
chariſſimus, audite illum*. Hæc Veritas ſubſiſtens, immutabilis, æterna,
quam deſideraſti, quæſiviſti, & feliciter inveniſti: Hanc audi, hac fruere,
Joan. 6. hac ſatiare, hac beatus eſto. *Et erunt omnes docibiles Dei*. Tunc Prophe-
tiæ evacuabuntur, linguæ ceſſabunt, ſcientia deſtruetur, Scripturæ conſum-
mabuntur, nullis Codicibus opus erit, ſiquidem Eccleſia, id eſt, tota præ-
deſtinatorum ſocietas neminem videbit amplius niſi Jeſum Chriſtum in
1. Petri 1. Deo, & Deum in Jeſu Chriſto: *In quem deſiderant Angeli proſpicere, &*
12. *in quo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, qui eſt caput omnis*
Coloſſ. 2. 9. *principatus & poteſtatis*, in quo *Repleti* ſunt ſancti *omni benedictione ſpiri-*
10. *tuali in cœleſtibus*, & per cujus Sanguinem *introierunt in ſancta æterna re-*
Epheſ. 1. 3. *demptione inventa*: qui nova cœleſtiſque Jeruſalem templum & lumen eſt.
Hebr. 9. 12. *Et templum non vidi in ea. Dominus enim Deus omnipotens templum illius eſt,*
Apocal. 21. *& Agnus. Et civitas non eget Sole, neque Luna, ut luceant in ea. Nam*
22. 23. *claritas Dei illuminavit eam, & lucerna ejus eſt Agnus*. Quod ſi æterna bea-
titudo abſque viſione & amore Jeſu Chriſti perfecta non eſt, dici abſque
hæreſi non poteſt perfectam hujus viæ contemplationem & orationem a
Jeſu Chriſti conſideratione & intuitu abſtrahere debere, omnemque de il-
Hebr. 12. 2. lo cogitationem repellere; ac imperfectorum eſſe *Aſpicere in auctorem Fi-
dei noſtræ, & conſummatorem Jeſum*, & illius myſteria meditari, qui vita
noſtra, ſalus noſtra, & redemptio noſtra eſt. Damnatus Quietiſtarum er-
ror eſt. *Et ſtatim circumſpicientes, neminem amplius viderunt, niſi Jeſum tan-
tum ſecum*. Jeſum tantum hic intueamur, deſideremus, diligamus; ut in
monte ſancto, illius, Patriſque & Spiritus Sancti viſione, amore, & frui-
Joan. 14.16. tione æterna beati ſimus. Ipſe enim ait: „ Ego ſum via, veritas & vita;
S. Auguſtin. „ *hoc eſt*, Per me venitur, ad me pervenitur, in me permanetur. Cum
Lib. 1. De „ enim ad ipſum pervenitur, etiam ad Patrem pervenitur; quia per æ-
Doctr. Chri- „ qualem ille cui eſt æqualis agnoſcitur, vinciente & tamquam adgluti-
ſtian. c. 34. „ nante nos Spiritu Sancto, quo in ſummo atque incommutabili bono per-
„ manere poſſimus. Ex quo intelligitur quam nulla res in via tenere nos
„ debeat, quando nec ipſe Dominus, in quantum via noſtra eſſe dignatus
„ eſt, tenere nos voluerit, ſed tranſire; ne rebus temporalibus, quamvis

„ pro

Digitized by Google

„ pro ſalute noſtra ſuſceptis & geſtis, hæreamus infirmiter, ſed per eas „ potius curramus alacriter, ut ad eum ipſum, qui noſtram naturam a „ temporalibus liberavit, & collocavit ad dexteram Patris; provehi atque „ pervehi mereamur.

2. *Magiſter, attuli filium meum ad te, habentem ſpiritum mutum*. In hoc dæmoniaco a Domino curato ſalus omnium fidelium deſignata eſt, qui originalis peccati reatu adſtricti veniunt in mundum, nec niſi unius Redemptoris Jeſu Chriſti fide & gratia ſalvandi ſunt. Per baptiſmum ejicitur a Chriſto ſpiritus immundus: ſed heu! ſæpius in hominem baptizatum redit, ubi janua cordis ejus per mortale peccatum ipſi patet. Plerumque ab infantia pene id contingit, malitia ætatem præveniente, bonæ etiam inſtitutionis defectu, parentum negligentia, infidelitate, pravis exemplis. Sic filios ſuos diabolo offerunt & mancipant parentes parricidæ. *Et obtulerunt filios ſuos & filias ſuas dæmoniis*. Dæmon eorum quos poſſidet, obſtruit aures, ne Dei verbum audire poſſint; ne divinis inſpirationibus interiorem admoveant auditum: linguam ligat, ne peccata ſua confiteri valeant. Illos conturbat variarum cupiditatum æſtu. Ad terram allidit, in terrena impellit objecta novarum tentationum, & ipſarum cupiditatum, quas vehementius accendit, impetu. Spumat ira, ſtridet odio, tabeſcit invidia, in ignem libidinis & impudicitiæ; in aquas mendaces voluptatum peccator mittitur, quibus animæ robur diſſolvitur; in aquas turbidas, quibus inquinatur, quibus immerſa languet, areſcit, deficit, aquis deſtituta quas dat Chriſtus, quæ ſaliunt in vitam æternam. Unde in hoc ſtatu dicere poſſet infelix homo, ſi miſeriam ſuam cognoſceret: *Anima mea ſicut terra ſine aqua tibi. Velociter exaudi me, Domine, defecit ſpiritus meus*. Verum id dicere non poterit homo a ſpiritu immundo poſſeſſus, niſi ad Jeſum adducatur, ac dæmon ejus verbo & gratia expellatur ab anima quam tenet captivam. Ad hanc porro gratiam præparandus eſt peccator fide, oratione, jejunio. Difficilis eſt expulſio ſpiritus immundi ab iis quos poſſidet ab adoleſcentia, a juventute: ſi tamen ad Deum convertantur per fidem ſpe & charitate animatam, *omnia poſſibilia ſunt credenti*. Sed & oratio fervens, & jejunium adjungenda ſunt ut pravi habitus eradicentur, ut effrenes cupiditates domentur. *Hoc genus in nullo poteſt exire, niſi in oratione, & jejunio*. Jejunium autem generale eſt, non ſolum ab eſcis, ſed a cunctis illecebris carnalibus abſtinere, & ab omnibus vitiorum ſe continere paſſionibus. Oratio generalis non in verbis ſolum poſita eſt, quibus divinam clementiam invocamus, ſed in omnibus etiam operibus, quæ in Dei honorem & obſequium, fidei per charitatem operantis devotione agimus. Quo ſpectat illud Apoſtoli: *Semper gaudentes, ſine intermiſſione orate*.

S. Petrus Chryſ. Serm. 51.

Pſalm. 142. 6. 7.

Beda.

1. Theſſal. 5. 17.

Ne vero miremur quod Chriſto præſente diabolus magis conturbet puerum, magiſque in ipſum ſæviat: his enim furentis dæmonis motibus ſignificatur, ſæpe nos dum converti ad Dominum poſt peccata conamur, majoribus noviſque antiqui hoſtis pulſari inſidiis. Quæ illius aſtutia eſt, ut vel odium virtutis incutiat, vel expulſionis ſuæ vindicet injuriam. Hinc in ſanctæ Eccleſiæ primordiis tot perſecutionum inferebat certamina, quod imperio ſuo tot animas eripi doleret. Juſſu tamen Domini ac judicis ſui exire cogitur ſpiritus immundus. *Surde*, inquit, *& mute ſpiritus, ego tibi præcipio ut exeas ab eo, & amplius ne introeas in eum*. Quo Domini præcepto edocemur, illum veraciter a dominatione dæmonis liberari, qui ad peccata a quibus ſemel pœnitendo mundatus eſt, vitat male vivendo reverti. Plerumque vero cum diabolus de corde hominis expellitur, acrioribus illum tentationibus impugnat quam prius cum ejus animam quietus poſſidebat. *Et exla-*

Beda.

clamans, & multum diſcerpens eum, exiit ab eo. Exeunte hoſte, mortuus videtur homo, & revera mundo mortuus eſt, mortuus peccato, & vita ejus abſcondita eſt cum Chriſto in Deo: mortuus eſt homo vetus, vivit novus. *Et factus eſt ſicut mortuus, ita ut multi dicerent, quia mortuus eſt.* In novitate autem vitæ ambulat, quia Jeſus manum ejus tenet, ipſumque erigit, & in viam mandatorum ſuorum deducit, in viam ſalutis dirigit. *Jeſus au-*
S. Petrus Chryſ. ſerm. 52. *tem tenens manum ejus, elevavit eum, & ſurrexit.* Fugato denique diabolo, pateſcunt clauſa, vincula ſolvuntur, ſermo redditur, auditus redit, homo reparatur, & ſolus diabolus deflet diuturna ſe poſſeſſione detruſum.

3. *Et reſidens vocavit duodecim, & ait illis: Si quis vult primus eſſe, erit omnium noviſſimus, & omnium miniſter.* Nulla major celſitudo, quam vanæ celſitudinis contemptus. Eccleſiaſticis Honoribus ille ſolum dignus eſt, qui nec ipſos poſtulat, nec deſiderat. Ille dignior, qui humilior. Ad unum hu-
S. Cyprian. Tractat. de zelo & livore. militatis primatum Eccleſiaſticis Viris aſpirare licet. *Chriſtus amputavit omnem æmulationem reſponſo ſuo. Omnem cauſam & materiam mordacis invidiæ eruit & abſcidit. Exaltationis apud nos non poteſt eſſe contentio, de humilitate ad ſumma creſcimus, d dicimus unde placeamus.* Sacerdoti non ſufficit humilitas otioſa, utilem ſe præſtare debet in domo Dei. Non ſatis eſt ut ſe omnium noviſſimum exiſtimet, neceſſe eſt ut omnibus ſerviat, quantum in ipſo eſt, ad eorum ſalutem promovendam. *Erit omnium noviſſimus, & omnium miniſter.* Cum Samuel Regnum Sauli prænuntiaret, reſpondens Saul, ait:
1. Reg. 9. 21. *Numquid non filius Jemini ego ſum, de minima Tribu Iſrael, & cognatio mea noviſſima inter omnes familias de Tribu Beniamin? Quare ergo locutus es mihi ſermonem iſtum?* Non acquievit Samuel dictis Saulis Regnum deprecantis; quo enim aliquis ab honore & dignitate capeſſenda ſe magis excuſat, eo dignior judicatur. At vero poſtquam regnare cœpit, quantum mutatus ab
S. Gregor. M. 2. p. Paſtor. cap. 3. illo Saule eſt? *Saul in tumorem ſuperbiæ culmine poteſtatis excrevit; per humilitatem Prælatus, per ſuperbiam reprobatus.* Cæleſtis ſponſus ter ſponſam vocat ad coronam. *Veni de Libano, ſponſa, veni de Libano, veni, corona-*
Cant. 4. 8. *beris.* Cur ad primam ſponſi vocem non accurrit? *Mora hæc non eſt contu-*
Gilbertus Abbas ſermon. 29. in Cantica. *maciæ, ſed cautelæ .... Et forſitan ſponſæ mora feſtinationem noſtram ſugillat & arguit, qui nimis prompti & parum previdi, vires noſtras minus penſantes, feſtinamus ingredi in labores prælationis, in ſollicitudinum moleſtias & materiam lapſus: nec exſpectantes vel ſemel vocari, ultro nobis ipſi honorem ſumimus, vocationem vel prævenientes, vel arte procurantes.* Sane honorem & dignitatem Epiſcopatus non eſſe appetendam, ab iis autem qui ad hanc promoti ſunt dignitatem ſedulum miniſterium omnibus ſibi ſubditis ovibus exhibendum, diſerte oſtendit S. Iſidorus Peluſiota hanc Apoſtoli ſententiam
S. Iſid. Peluſiota lib. 3. Ep. 216. ad Palladium. explicans: *Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat.* „ Non dixit Apoſtolus, Unuſquiſque Epiſcopatum deſideret: non præcepit, non „ imperavit, non lege ſanxit. Verum quoniam multos eſſe norat, qui do„ minandi cupiditate, velut ebrietate quadam correpti tenerentur; ac vir„ tutem quidem minime expeterent, imperium autem affectarent, atque „ Epiſcopatus labores & ſudores ac pericula, curaſque & vigilias minime „ perſpicerent ... Ut periculoſum eorum impetum reprimeret, eoſque ne „ munus, quod plerorumque captum ac facultatem excederet, temere ag„ grederentur, moneret, his verbis uſus eſt: *Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. Opus eſt hæc res, non ludus atque animi oblectatio: cura, non luxus: munus referendis rationibus obnoxium, non imperium ab omni cenſura liberum atque immune: paterna procuratio, non tyrannica licentia; diſpenſatoria præfectura, non ejuſmodi poteſtas quæ ſub reddendarum rationum neceſſitatem minime cadat. Ego Epiſcopatus opus mirifice laudo, divinum enim*

eſt:

eſt: ipſius autem amorem minime laudo, periculoſus enim eſt. Non dico, Benefacit: neque enim ne probatiſſimos quidem viros hunc amorem in animo alere, verum pro viribus expellere oportet. Vide quemadmodum Apoſtolus eos, qui imperia ambiunt, ut harum palæſtrarum expertes & imperitos, atque honorem ſolum ob oculos ſibi proponentes, metu terroreque afficiat. Si quis, inquit, Epiſcopatum deſiderat, labores intueatur, atque illud ſpectet ne ferendis illis par eſſe queat. Pericula conſpiciat, non honorem ſolum animo perpendat. Mortes contempletur, non delicias. Inſidias & curas conſpiciat, non in voluptatem animique remiſſionem oculos conjiciat, &c.

4. *Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.* Chriſtum non piguit uno loco eadem verba ter dicere: *Quem non terreat iſta repetitio, & illius pœnæ comminatio tam vehemens ore divino?* Peccatum brevi tempore perpetratum pœna punitur æterna; nec tamen injuſtus eſt Deus. Nullius enim umquam juſtitia legis attendit, ut tanta mora quiſque puniatur, „ quanta mora temporis, unde puniretur, admiſit. Damnum enim, ignomi- „ nia, exilium, ſervitus, cum plerumque ſic infliguntur, ut nulla venia „ relaxentur, nonne pro hujus vitæ modo ſimilia pœnis videntur æternis? „ Ideo quippe æterna eſſe non poſſunt, quia nec ipſa vita, quæ his ple- „ ctitur, porrigitur in æternum: & tamen peccata, quæ vindicantur lon- „ giſſimi temporis pœnis, breviſſimo tempore perpetrantur; nec quiſquam „ exſtitit, qui cenſeret, tam cito nocentium finienda eſſe tormenta, quam „ cito factum eſt, vel homicidium, vel adulterium, vel ſacrilegium, vel „ quodlibet aliud ſcelus, non temporis longitudine, ſed iniquitatis & im- „ pietatis magnitudine metiendum. Qui vero pro aliquo grandi crimine „ morte mulctatur, numquid mora qua occiditur, quæ perbrevis eſt, ſup- „ plicium ejus Leges æſtimant, & non quod eum in ſempiternum auferunt de ſocietate viventium? *Quod eſt autem* de iſta Civitate mortali „ homines ſupplicio primæ mortis, hoc eſt de civitate illa immortali ho- „ mines ſupplicio ſecundæ mortis auferre: Sicut enim non efficiunt leges „ hujus civitatis, ut in eam quiſque revocetur occiſus; ſic nec illius, ut „ in vitam revocetur æternam ſecunda morte damnatus.... Sed pœna æ- „ terna ideo dura & injuſta ſenſibus videtur humanis, quia in hac infir- „ mitate moribundorum ſenſuum deeſt ille ſenſus altiſſimæ puriſſimæque „ ſapientiæ, quo ſentiri poſſit, quantum nefas in illa prima prævaricatione „ commiſſum ſit. Quanto enim magis homo fruebatur Deo, tanto majo- „ re impietate dereliquit Deum, & factus eſt malo dignus æterno, qui „ hoc in ſe peremit bonum, quod eſſe poſſet æternum. Hinc eſt univerſa „ generis humani maſſa damnata: quoniam qui hoc primitus admiſit, cum „ ea quæ in illo fuerat radicata, ſua ſtirpe punitus eſt, ut nullus ab hoc „ juſto debitoque ſupplicio, niſi miſericordia & indebita gratia liberetur; „ atque ita diſpertiatur genus humanum, ut in quibuſdam demonſtretur, „ quid valeat miſericors gratia; in ceteris, quid juſta vindicta. Neque enim „ utrumque demonſtraretur in omnibus: quia ſi omnes remanerent in pœ- „ nis juſtæ damnationis, in nullo appareret miſericors gratia redimentis: „ rurſum ſi omnes a tenebris transferrentur in lucem, in nullo appareret „ ſeveritas ultionis. In qua propterea multo plures, quam in illa, ſunt; ut „ ſic oſtendatur, quid omnibus deberetur. Quod ſi omnibus redderetur, ju- „ ſtitiam vindicantis nemo juſte reprehenderet: quia vero tam multi exin- „ de liberantur, eſt unde agantur maximæ gratiæ gratuito muneri liberantis. Quiſquis proximum ſcandalizat, quiſquis manum, pedem, oculum, quæ ipſi impedimento ſunt ad æternam ſalutem, non abſcindit, non eruit, non projicit a ſe, id eſt, occaſiones peccati non deſerit, officiis, acti-

S. Auguſtin. lib. 21. de civit. Dei cap. 9. 11. & 12.

Digitized by Google

actibus, negotiationibus, quæ ſine peccato exerceri nequeunt, non renuntiat, in gehennam ignis mittetur, *ubi vermis* damnatorum *non moritur, & ignis non extinguitur*. Hæc verba ter a Salvatore noſtro & Judice repetita, tres velut monitiones ſunt, ut extremam, maximam, generalem, æternam excommunicationem vitemus, quæ reprobos a ſummo bono, quod Deus eſt, a Sanctorum ſocietate, ab omnibus bonis, ab omni ſolatio & ſubſidio corporis & animæ in ſempiternum ſeparabit: & malis omnibus internis, externiſque, graviſſimis, per vermem & ignem deſignatis, æternumque duraturis addicet. Tam ſalutares monitiones audiamus: vermem illum contritione cordis, amore Dei pœnitente nunc conterere, ignem illum lachrymis extinguere licet. Poſt mortem *Tempus non erit amplius*.

5. *Omnis enim igne ſalietur, & omnis victima ſale ſalietur*. Multiplicitatem, gravitatem, æternitatem pœnarum inferni conſideremus. Deſcendamus in infernum viventes, ne deſcendamus morientes. Cruciari ſemper, & non poſſe mori: comburi ſemper, & non poſſe conſumi: immolari ſemper, & numquam poſſe ſanctificari, hæc ſors æternarum juſtitiæ divinæ victimarum. *Omnis enim igne ſalietur*. Dei victimæ eſſe debemus, illique æternum immolari, aut igne inextinguibili juſtitiæ vindicis, aut igne æternæ charitatis. In hoc mundo victimæ Dei per charitatem & pœnitentiam ſimus, ne in altera vita ex numero infelicium illarum victimarum ſimus, quæ igne æterno ſalientur. *Ille veraciter victima Domini exiſtit, qui ſuum corpus & animam a vitiis emundando, per amorem ſancti Spiritus Deo conſecrat. Nec ſolum victima talis ſale aſpergitur, ſed & igne conſumitur, quando non peccati tantum contagio pellitur, ſed ab electorum mente ipſa etiam vitæ præſentis, quæ in carne eſt, delectatio tollitur, & futuræ vitæ magis converſatio intenta mente ſuſpiratur*. An non hoſtia ſacro igne ſalita erat, qui dicebat: *Noſtra autem converſatio intenta mente ſuſpiratur*. (Beda.)

An non hoſtia ſacro igne ſalita erat, qui dicebat: *Noſtra autem converſatio in cœlis eſt? Unde etiam expectamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ*. Qui enim ſpe certiſſima futuræ immortalitatis, quaſi jam reformatum in ſimilitudinem Dominicæ Reſurrectionis corpus ſuæ fragilitatis intuebantur, quaſi ſacratæ igne ſpirituali victimæ vivebant, ſecundum illud Apoſtoli: *Obſecro vos per miſericordiam Dei, ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem*. (Philipp. 3. 20. Rom. 12. 1.)

6. *Habete in vobis ſal, & pacem habete inter vos*. Habete in vobis cœleſtem ſapientiam, qua bona veſtra opera ab omni corruptione vanæ laudis, ceteriſque pravis affectibus ſerventur. Sal myſticum habete, quo Mundi corruptionem vitetis. *Quis ſapiens & diſciplinatus inter vos? oſtendat ex bona converſatione operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ. Quod ſi zelum amarum habetis, & contentiones ſint in cordibus veſtris: nolite gloriari, & mendaces eſſe adverſus veritatem. Non eſt enim iſta ſapientia deſurſum deſcendens, ſed terrena, animalis, diabolica. Ubi enim zelus & contentio; ibi inconſtantia & omne opus pravum. Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primum quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis, bonis conſentiens, plena miſericordia, & fructibus bonis, non judicans, ſine ſimulatione. Fructus autem juſtitiæ in pace ſeminatur, facientibus pacem*. (Jacobi 3.)

CA-

Digitized by Google

CAPUT DECIMUM.

Senſus Litteralis.

I. ET *inde exurgens* Jeſus, ſcilicet ex domo Petri, quæ Capharnaumi erat, *venit in fines Judææ ultra Jordanem*, id eſt, per loca ultra Jordanem ſita, ſive, ſecundum littora Jordanis: & *conveniunt iterum turbæ ad eum, & ſicut conſueverat, iterum docebat illos. Et accedentes Phariſæi interrogabant eum: Si licet viro uxorem dimittere*, quavis ex cauſa, *tentantes eum. At ille reſpondens, dicit eis: Quid vobis præcepit Moyſes?* Moyſis auctoritatem pro divortiorum promiſcuo jure afferebant. Chriſtus urget ut ipſa Moyſis verba recitent, quibus ipſos ſancti Legiſlatoris menti, Legique repugnare doceat. *Qui dixerunt; Moyſes permiſit libellum repudii ſcribere, & dimittere. Quibus reſpondens Jeſus, ait: Ad duritiam cordis veſtri ſcripſit vobis præceptum iſtud*: Ad duritiam cordis, utque gravius malum impediretur, permiſit vobis Moyſes dimittere uxores veſtras; ſimulque præcepit, ut qui uxores ſuas repudiare vellent, id aliter non facerent quam ſcripto libello.

2. *Et in domo iterum Diſcipuli ejus de eodem*, id eſt, de eadem re ſive quæſtione *interrogaverunt eum. Et ait* illis: *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam*, niſi ob fornicationem, *& alium duxerit*, ipſa ſuperſtite, *adulterium committit ſuper eam*; iſto facto quod in injuriam ejus committit, adulter eſt. *Et ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur*. Si relicto viro, alteri adhærere & corporis ſui poteſtatem ſpecie matrimonii tradere auſa fuerit, & ipſa adultera eſt. Nam ſecundum Evangelii legem, vir & uxor pares ſunt quoad pudicitiam conjugalem, fidem thori, ceteraque conjugii jura. *Domini dictum ſecundum ſententiæ conſequentiam ex æquo & viris & mulieribus convenit, quod non liceat a matrimonio diſcedere, præterquam propter fornicationem. Conſuetudo autem* (inquit S. Baſilius) *non ita habet, ſed in mulieribus quidem multum accurate & diligenter obſervari invenimus, cum Apoſtolus quidem dicat*, QUI *adhæret meretrici, fit unum corpus. Conſuetudo vero etiam adulterantes viros, & in fornicationibus verſantes, jubet a mulieribus retineri..... Crimen hic attigit mulierem quæ dimiſit, quamnam ob cauſam a conjugio diſceſſit. Si enim pulſata, & verbera non ferens, pati ſatius erat, quam a conjuge ſeparari: ſive jacturam in pecuniis non ferens, nec ipſa eſt juſta excuſatio. Sin autem quod ipſe vivat in fornicatione, non habemus hanc obſervationem in Eccleſiaſtica conſtitutione, ſed etiam infidelis viri juſſa eſt mulier non ſeparari, ſed remanere propter incertitudinem eventus. Quid enim ſcis, mulier, an virum ſis ſervatura? Quare quæ relinquit, eſt adultera, ſi ad alium virum acceſſit.* Vide quæ diximus ad caput 19. S. Matthæi.

S. Baſilius Epiſt. 1. ad Amphiloch. can. 9.

3. *Et offerebant illi parvulos ut tangeret illos*, ut illis benediceret imponendo manus. *Diſcipuli autem comminabantur offerentibus*. Offerentes durioribus verbis repellebant. *Quos cum videret Jeſus, indigne tulit*. Id cum videret facientes Diſcipulos, diſplicere ſibi ſignificavit hanc illorum agendi rationem & moroſitatem. *Et ait illis: Sinite parvulos venire ad me, & ne prohibueritis eos: talium eſt enim Regnum Dei*, illorum ſcilicet qui parvulis morum innocentia & ſimplicitate ſimiles ſunt. *Amen dico vobis: Quiſquis non receperit Regnum Dei velut parvulus, non intrabit in illud*. Quiſquis non receperit Evangelium ea docilitate qua parvulus, qui eſt velut tabu-

la raſa, cum ſimplicitate & modeſtia, non intrabit in Regnum Dei quod per Evangelium annuntiatur: *Et complexans eos*, in ſignum benevolentiæ, *& imponens manus ſuper illos, benedicebat eos*. Vide quæ diximus ad cap. 19. S. Matthæi, ubi & quæ ſequuntur explicuimus, de divite ſcilicet qui mandata Legis a juventute obſervaverat, & qui Chriſti conſilium de rebus omnibus divendendis & pauperibus erogandis non eſt ſecutus: qua occaſione divitum periculum Dominus expoſuit.

4. *Et cœpit Petrus dicere: Ecce nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te. Reſpondens Jeſus ait: Amen dico vobis: Nemo eſt qui reliquerit domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me & propter Evangelium, qui non accipiat centies tantum, nunc in tempore hoc, domos, & fratres, & ſorores, & matres, & filios, & agros, cum perſecutionibus, & in ſæculo futuro vitam æternam*. Centuplicem compenſationem etiam in hoc ſæculo promittit Chriſtus his qui propter ipſum res omnes temporales dimiſerint; & in ipſis etiam perſecutionibus promittit, & in futuro vitam æternam. Numquid & in hoc ſæculo uxores centum accipiet, qui unam propter Chriſtum & Evangelium reliquerit? Id quidem ſano ſenſu intelligi poteſt, quamvis irriſerit Julianus Apoſtata. Uxoris enim jactura ſupplebitur reſtitutione omnium officiorum quæ ab uxore præſtantur, excepto eo quod niſi ab uxore præſtari non poteſt.
„ Quid enim confert uxor domui viri? Omnino curat ut vir habeat quod
Theoph. in hunc locum. „ edat, quibus induatur, & horum omnium curam adimit viro. Hæc ita-
„ que officia etiam Apoſtolis in hoc ſæculo reſtituta videre licet. Quot
„ mulieres fuere quibus cura erat de amictu & eſu illorum, & quæ mi-
„ niſtrarunt eis qui nihil horum curabant, ſed ſolum ſermonem & doctri-
„ nam? Similiter matres & patres multos habuerunt Apoſtoli, qui illos
„ diligerent: & Petrus qui unam domum reliquerat, poſtea omnium Di-
„ ſcipulorum ſuorum domos habebat. Et quod majus eſt, hæc omnia in
„ perſecutionibus poſſident ſancti, id eſt, perſecutionem paſſi & male af-
„ fecti atque afflicti. Unde & qui ultimi in hoc ſæculo videntur propter
„ afflictiones & perſecutiones, erunt primi propter ſpem in Deum. Sed &
„ Phariſæi qui videntur primi, facti ſunt poſtremi. Qui autem relictis o-
„ mnibus ſecuti ſunt Chriſtum, facti ſunt primi. *Multi autem erunt primi novissimi, & noviſſimi primi.*

5. *Erant autem in via aſcendentes Jeroſolymam, & præcedebat illos Jeſus*, alacriter ducis inſtar intrepidi ſe mortem non timere oſtendens, ſed expetere: *& ſtupebant* Diſcipuli: magnam illam animi fortitudinem certæ morti ſe offerentis admirabantur: *& ſequentes timebant*, proprio videlicet periculo. *Et aſſumens iterum duodecim, cœpit illis dicere quæ eſſent ei eventura: Quia ecce aſcendimus Jeroſolymam*. Poſtremum hoc iter agimus, de quo ſæpo locutus ſum vobis: *& Filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum*, &c. Vide quæ diximus ad caput 20. S. Matthæi.

6. *Et accedunt ad eum Jacobus & Joannes filii Zebedæi, dicentes*, ore materno: *Magiſter, volumus*, optamus, obſecramus, *ut quodcumque petierimus, facias nobis*, concedas. *At ille dixit eis: Quid vultis ut faciam vobis?* In veſtri gratiam. *Et dixerunt: Da nobis ut unus ad dextram tuam, & alius ad ſiniſtram tuam, ſedeamus in gloria tua*, &c. Hæc explicuimus ad caput 20. S. Matthæi.

7. *Et veniunt Jericho, & proficiſcente eo de Jericho, & Diſcipulis ejus, & plurima multitudine*, quæ illum ſequebatur, Dei verbum ex ore ejus auditura, *filius Timæi Bartimæus cæcus ſedebat juxta viam mendicans*. Duos cæcos a Chriſto juxta Jericho illuminatos S. Matthæus commemorat: unum

utpo-

utpote notiorem S. Marcus nominat. Vide quæ diximus ad caput 20. S. Matthæi.

SENSUS MORALIS.

I. E*T accedentes Phariſæi interrogabant eum: Si licet viro uxorem dimittere? tentantes eum. At ille reſpondens, dicit eis: Quid vobis præcepit Moyſes?* Phariſæos imitantur Moralis corruptæ doctores, qui erroneas & ſcandaloſas quæſtiones in Eccleſia excitant & propugnant, ut Paſtores plebemque tentent. Sed ad Scripturam & Traditionem ſunt remittendi; quæ regulæ ac principia ſunt ad quæ omnia dogmata ſive fidem, ſive mores ſpectantia examinari & ſecundum illa judicari debent. Non mores hominum, non conſuetudo, etiam tolerata, ſed Lex Dei, Evangelium, Apoſtoli, SS. Patres, ſacri Canones in doctrina morum conſulendi ſunt; omniaque ad originem revocanda. Hanc homines docendi & inſtituendi in eis quæ ad ſalutem pertinent, rationem Chriſtus habuit, Apoſtoli ſecuti ſunt: „ Qui enim ad inventionem miſſi erant errantium Apoſtoli, & ad *S. Irenæus*
„ viſionem eorum qui non videbant, & ad medicinam languentium, uti- *lib. 3. c. 51.*
„ que non ſecundum præſentem opinionem colloquebantur eis, ſed ſecun-
„ dum veritatis manifeſtationem. Nec enim quilibet homines recte facient,
„ ſi cæcos jamjamque per præcipitia ferri incipientes, adhortentur inſiſtere
„ illi periculoſiſſimæ viæ, quaſi vere rectæ, & quaſi bene perventuri ſint.
„ Quis autem Medicus volens curare ægrotum, faciet ſecundum concu-
„ piſcentias ægrotantis, & non ſecundum quod aptum eſt medicinæ? Quo-
„ niam autem Dominus Medicus venit eorum qui male habent ipſe teſtifi-
„ catur dicens: *Non eſt opus ſanis medicus, ſed male habentibus*..... Quo-
„ modo ergo qui male habent confirmabuntur? & quomodo peccatores
„ pœnitentiam agent? Utrum perſeverantes in iiſdem ipſis? An e contra-
„ rio magnam commutationem & tranſgreſſionem prioris converſationis
„ accipientes, per quam ægrotationem non modicam, & multa peccata
„ ſibimetipſis importaverunt? Ignorantia autem mater horum omnium per
„ agnitionem vacuatur. Agnitionem vero faciebat Dominus Diſcipulis ſuis,
„ per quam & curabat laborantes, & peccatores a peccato coercebat. Non
„ igitur jam ſecundum priſtinam opinionem loquebatur eis, neque ſecun-
„ dum ſuſpicionem interrogantium reſpondebat eis: ſed ſecundum doctri-
„ nam ſalutarem, & ſine hypocriſi, & ſine perſonæ acceptione.

2. *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Indiſſolubilis conjunctio viri & uxoris; indiſſolubilis unio Verbi & naturæ humanæ; Chriſti & Eccleſiæ; Dei & electorum in cœlis. Indiſſolubilis & unio Dei cum Anima juſti, qnantum ex parte Dei eſt, qui *hominem ſemel juſtificatum non deſerit,* *Conc. Trid.* *niſi prius deſeratur ab eo.* Et, *Niſi tu ab illo feceris caſum, ille a te non* *S. Auguſt.* *facit occaſum.* Fœdus æternum cum anima Deus vult inire. *Et ſponſabo* *Oſee 2. 19.* *te mihi in ſempiternum: & ſponſabo te mihi in juſtitia, & judicio, & in* *20.* *miſericordia, & in miſerationibus. Et ſponſabo te mihi in fide.* Sed peccata noſtra nos a Deo dividunt. *Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.*

3. *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam.* Graviſſimum crimen eſt violare fidem matrimonii, cujus Deus auctor eſt, Chriſtus exemplar, Spiritus ſanctus vinculum: quam fidem Matrimonii finis, liberorum educatio, pax familiæ, bonum Reipublicæ, neceſſario, religioſe, inviolabiliter ſervari jubent. Adulteri infidelitate ſua, impudicitia, & juſtitia Chriſtum & Eccleſiam ſingulariter inhonorant, Matrimonium violantes, quod unionis Chriſti & Eccleſiæ Sacramentum

tum

tum eſt & imago. *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico, in Chri-*
Ephes. 5.32. „ *ſto & in Eccleſia*. Nolite ergo viri mœchari poſt uxores veſtras, quia
„ non vultis ut mœchentur poſt vos uxores veſtræ. Nolite ire vos, quos
„ eas ſequi non vultis. Sine cauſa vos excuſare conamini, quando dicitis:
„ Non eſt uxor aliena ad quam vado. Numquid vis dicatur tibi, Non
„ eſt vir alienus ad quem vado? Abſit ut dicat hoc illa. Melius enim do-
S. Auguſt. ſerm. 9. de decem chordis c. 9. „ let te, quam imitatur te. *Illa enim caſta & ſancta femina, & vere*
Chriſtiana, quæ dolet fornicantem virum, & non dolet propter carnem,
ſed dolet propter charitatem; non ideo non vult ut facias, quia & ipſa
„ *non facit, ſed quia tibi non expedit*. Nam ſi propterea non facit,
„ ut tu non facias; ſi feceris, faciet. Si autem Deo illud debeat,
„ ſi Chriſto illud debeat quod tu exigis, & ideo reddat, quia jubet ille;
„ etſi fornicatur vir, caſtitatem femina illa Deo exhibet. Chriſtus e-
„ nim loquitur in cordibus bonarum feminarum; loquitur intus ubi non
„ audit vir, quia nec dignus eſt, ſi talis eſt: loquitur ergo ille inte-
„ rius, & filiam ſuam conſolatur hujuſmodi verbis: De injuriis viri tui
„ torqueris, quid tibi enim fecit? Dole, ſed noli ipſum imitari ut male
„ facias, ſed ipſe te imitetur in bono. Nam in eo quod male facit, noli
„ eum putare caput tuum, ſed me Deum tuum. Nam ſi & in eo quod
„ male facit, caput eſt, & ſecuturum eſt corpus caput ſuum, eunt ambo
„ per præceps. Ut autem non ſequatur malum caput ſuum; teneat ſe ad
„ caput Eccleſiæ Chriſtum: huic debens caſtitatem ſuam, huic deferens
„ honorem ſuum abſens ſit vir, præſens ſit vir, non peccat illa: quia num-
„ quam eſt abſens, cui debet ut non peccet. ... Porro quam fœdum, quam
„ turpe eſt, ut vir dicat, Non poſſe fieri, quod facit femina! Scelus eſt,
„ ut vir dicat, Non poſſum. Quod poteſt femina, vir non poteſt? Quid
„ enim, illa carnem non portat? Prior a ſerpente decepta eſt. Caſtæ uxo-
„ res veſtræ oſtendunt vobis, fieri poſſe quod non vultis facere. Sed for-
„ te dices, Ideo illam facilius facere poſſe, quia multa illi cuſtodia eſt,
„ Legis præceptum, diligentia maritalis, terror etiam legum publicarum;
„ eſt etiam verecundiæ & pudoris illius magnum munimentum. Multæ
„ cuſtodiæ faciunt feminam caſtiorem, virum caſtum faciat ipſa virilitas.
„ Nam ideo mulieri major cuſtodia, quia major infirmitas. *Illa erubeſcit*
viro, tu non erubeſcis Chriſto? Tu liberior, quia fortior: Quia facile vin-
cis, ideo tibi commiſſus es. Super illam & diligentia viri, & terror legum,
& manſuetudo morum, & verecundia major: & Deus ſuper te, tantum
„ *Deus*. Invenis enim facile pares viros, quibus non timeas erubeſcere,
„ quia faciunt illud multi. Et tanta eſt perverſitas generis humani, ut a-
„ liquando metuendum ſit ne caſtus erubeſcat inter impudicos. Si quis in-
„ ter vos faciat homicidium, quod avertat Deus, pellere illum vultis de
„ patria, & continuo, ſi fieri poteſt excludere. Si quis faciat furtum, o-
„ diſtis illum, nec videre vultis. Si quis dicat falſum teſtimonium, abo-
„ minamini, nec vobis homo videtur. Si quis concupiſcat alienas res, ra-
„ ptor & injuſtus deputatur. Si quis volutatur cum ancillis ſuis, amatur,
„ blande accipitur? convertuntur vulnera in joca. Si quis autem exſiſtat
„ qui dicat ſe caſtum, non facere adulterium, notum autem ſit quod non
„ faciat, erubeſcit accedere ad illos non ſui ſimiles, ne inſultent, ne irri-
„ deant, ne dicant non eſſe virum. *Ad hoc delapſa eſt humana perverſitas,*
ut vir habeatur victus a libidine, & vir non habeatur victor libidinis.
„ Triumphantes exſultant, & non ſunt viri: jacent proſtrati, & viri ſunt?
„ Si ſpectares, ille tibi videretur fortior, qui jaceret ſub beſtia, quam qui
„ perimeret beſtiam?

4. *Si-*

Digitized by Google

4. *Sinite parvulos venire ad me, & ne probibueritis eis; talium enim eſt re-
gnum Dei. Amen dico vobis: Quiſquis non receperit regnum Dei velut parvu-
lus, non intrabit in illud.* Non merum conſilium, ſed præceptum eſt. Re-
gnum cœlorum non intrabit, quiſquis Evangelicas Veritates, ſive fidem, ſi-
ve morum inſtitutionem ſpectantes, non receperit ut parvulus, qui Chriſti verba *Beda.*
non audierit & fecerit cum docilitate, ſimplicitate, & obedientia pueri. Ad Chri-
ſtianam infantiam redeundum eſt, ſi Chriſti amore, complexu, benedictio-
ne, Regno digni eſſe velimus. Quid vero eſt infantia Chriſtiana? Status
ab omni ſuperbia, ambitione, impudicitia, ultionis libidine, cupiditate, o-
mni denique malitia alienus. *Nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia parvuli* 1. *Cor.* 14
eſtote; ſenſibus autem perfecti eſtote. 20.

5. *Et cum egreſſus eſſet in viam, procurrens quidam genu flexo ante eum, ro-
gabat eum: Magiſter bone, quid faciam ut vitam æternam percipiam?* Flexis
genibus cordis noſtri Chriſtum Jeſum rogemus ut doceat nos facere ſuam
Patriſque voluntatem, ut det nobis ſcientiam ſalutis, ut deducat nos in ſe-
mitam mandatorum ſuorum: Id quippe ſolus præſtare poteſt, qui *Via* eſt,
Veritas, & Vita, ſolus bonitas infinita. Præcepta noſſe, Dei donum eſt;
ſed magis reos facit & graviori damnationi obnoxios cognitio legis & manda-
torum Dei, niſi infirmitatis noſtræ conſcii, ad Chriſtum procurramus, & ora-
tione ſupplici atque humili gratiam ejus imploremus, ad mandata legis im-
plenda, ut oportet, neceſſariam. „ Deus per legem oſtendit homini infirmi-
„ tatem ſuam, ut ad ejus miſericordiam per fidem confugiens, ſanaretur. De
„ ſapientia quippe ejus dictum eſt, quod *Legem & miſericordiam in lingua* *S. Auguſt.*
„ *portet*: Legem ſcilicet, qua reos faciat ſuperbos; miſericordiam vero qua ju- *lib. de ſpi-*
„ ſtificet humiliatos... Lex ergo data eſt ut gratia quæreretur: Gratia data *ritu & Lit-*
„ eſt, ut lex impleretur. *Mandatum bonum lex habet in littera demonſtrante,* *tera. Pro-*
„ *non in adjuvante Spiritu*: Quod mandatum ſi fit timore pœnæ, non amo- *verb.* 3. 16. *ſec.* 70.
„ re juſtitiæ, ſerviliter fit, non liberaliter; & ideo non fit. Non enim fru-
„ ctus eſt bonus, qui de charitatis radice non ſurgit. Porro autem ſi adſit
„ fides quæ per dilectionem operatur, incipit condelectari legi Dei ſecundum
„ interiorem hominem; quæ delectatio non litteræ, ſed Spiritus donum eſt.
„ Hæc gratia in Teſtamento vetere velata latitabat, quæ in Chriſti Evan-
„ gelio revelata eſt.... Ibi in tabulis lapideis digitus Dei operatus eſt, hic
„ in cordibus hominum; Ibi ergo lex extrinſecus poſita eſt, qua injuſti ter-
„ rerentur: hic intrinſecus data eſt qua juſtificarentur. *Nam* Plenitudo legis
„ eſt charitas, quæ diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum qui
„ datus eſt nobis. Felix qui ſuave divinæ legis jugum portavit ab adole-
ſcentia ſua. Magnas gratias Deo agere debet, cui juventutem, ad malum per
ſe proclivem, in obſervantia mandatorum Dei tranſigere datum eſt. *Magi-
ſter, hæc omnia obſervavi a juventute mea.* Dona ſua Deus diligit in nobis,
qui & ipſa augere miſericorditer paratus eſt cooperantibus nobis. *Jeſus au-
tem intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei: Unum tibi deeſt: vade, quæcumque
habes vende, & da pauperibus: & habebis theſaurum in cœlo: & veni, & ſe-
quere me.* Immolanda Deo cupiditas, malorum omnium radix. Divitiis be-
ne utendum, ex his erogandæ pauperibus uberes eleemoſynæ ad redimenda
peccata: deſpiciendæ ſunt opes, earum jactura æquanimiter ferenda, ſponte
etiam deſerendæ ſunt & abdicandæ, ſi impedimenta ſint ſalutis æternæ. Pe-
riculum ſuum divites agnoſcant, ſtatum ſuum timeant. De negotio ſalutis
nulli magis credendum quam ſalutis Auctori. *Quam difficile, qui pecunias ha-
bent, in regnum Dei intrabunt! Filioli, quam difficile eſt confidentes in pecu-
niis, in regnum Dei introire!* Qui enim multiplicandis divitiis incumbunt,
alterius vitæ gaudia quærere contemnunt. Sed inter pecunias habere, & pe- *Beda.*
cu-

Digitized by Google

cunias amare, magnum diſcrimen eſt; multi enim habentes non amant, multi non habentes amant. Alii & habent & amant. Alii nec habere, nec amare ſe divitias ſæculi gaudent, quorum tutior ſtatus eſt, quia dicere cum Apoſtolo valent: *Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo*. Hinc Salomon

Prov. 5. 9. ait: *Qui amat divitias, fructum non capiet ex eis*. Laxatis ergo curis mutabi-

S. Auguſtinus Ep. 15. alias 113. lium rerum, bona ſtabilia & certa quæramus. *Supervolemus terrenis opibus noſtris. Nam in mellis copia non fruſtra pennas habet apicula; necat enim hærentem.*

Beda.

6. *Qui magis admirabantur, dicentes ad ſemetipſos: Et quis poteſt ſalvus fieri?* Quo pertinet iſta reſponſio, cum incomparabiliter major ſit turba pauperum, quæ, divitibus perditis, potuerit ſalvari? Niſi quia intellexerunt Apoſtoli, cunctos, qui divitias amant etiamſi adipiſci nequeant, in divitum numero deputari. Sunt enim pauperes cenſu, cupiditate vero & affectu divites. *Et intuens illos Jeſus, ait: Apud homines impoſſibile eſt, ſed non apud Deum: Omnia enim poſſibilia ſunt apud Deum*. Non quod divites cum ſuis cupiditatibus & ſuperbia admitti poſſint in Regnum cælorum, ſed quod poſſibile ſit Deo ut per verbum ejus, ſicut etiam factum eſſe, & interdum fieri videmus, a cupiditate temporalium ad charitatem æternorum, & a perniciosa ſuperbia ad ſaluberrimam humilitatem convertantur.

7. *Et cœpit Petrus dicere ei: Ecce nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te*. Piſcatores, vocante Domino, quod naviculas & retia dimiſerunt, omnia ſe dimiſiſſe, & Dominum ſecutos eſſe, etiam commemorando læta-

S. Auguſtinus Ep. 31. alias 34. ti ſunt. *Et revera omnia contemnit, qui non ſolum quantum potuit, ſed etiam quantum voluit, habere contemnit*. Sed in eo quod cupiebatur, oculi „ Dei teſtes ſunt, in eo quod habebatur, & hominum. Neſcio autem quo „ modo, cum ſuperflua & terrena diliguntur, arctius adepta quam concu„ pita conſtringunt. Aliud eſt enim nolle incorporare quæ deſunt, aliud „ jam incorporata divellere. *Illi velut cibi repudiantur, illa velut membra præciduntur*. Porro non ſufficit divitias contemnere aut relinquere, quod & quidam Mundi ſapientes fecerunt ut liberius philoſopharentur: immo ſervare divitias, & iis Chriſtiane uti, non ſuperbe ſapere, libenter communicare ſeu erogare pauperibus, divites fieri operibus bonis, melius eſt & utilius ad ſalutem, quam opes ex ſuperbia relinquere, & mundi faſtum

S. Auguſtinus ibid. calcare alio faſtu. *Utilius terrena opulentia tenetur humiliter, quam ſuperbe relinquitur*. Sed Chriſtum præterea ſequi neceſſe eſt. Facilius enim ſacculus

Beda. lus contemnitur quam voluntas. Multi divitias relinquentes, Dominum „ non ſequuntur. Sequitur autem Dominum, qui imitator ejus eſt. Qui „ enim ſe in Chriſtum credere profitetur, debet quomodo ille ambulavit „ & ipſe ambulare.

8. *Reſpondens Jeſus ait: Amen dico vobis: Nemo eſt, qui reliquerit domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros, propter me, & propter Evangelium, qui non accipiat centies tantum, nunc in tempore hoc, domos, & fratres, & ſorores, & matres, & filios & agros, cum perſecutionibus, & in ſæculo futuro vitam æternam*. Filius Dei loquitur, dogma fidei eſt, illum qui propter fidem, veritatem, juſtitiam, virtutem, ac perfectionem quam ab illo Deus exigit, parentes & bona temporalia relinquit, vel eorum jacturam patitur, centuplum in hac etiam vita accipere. Spiritalia enim bona, ſcilicet gratia, charitas, Deus ipſe, qui dives eſt, qui omnia propter ipſum & propter Evangelium reliquit,

Pſal. 118. bonis omnibus & neceſſitudinibus temporalibus longe præſtant. *Bonum mihi lex oris tui ſuper millia auri & argenti*. Nonne gratis amatur, cui cetera poſtponuntur? Nonne habetur jam ab eo qui ſic ipſum amat? Nonne jam

Digitized by Google

jam in hac vita merces illius eſt? Hæc eſt altitudo crucis, de qua S. Auguſtinus: „ Si vis, *inquit*, habere crucis altitudinem: noſce quid audias, „ & ubi audias, Surſum cor. Quid eſt, Surſum cor? Ibi ſpera, ibi ama, „ inde pete virtutem, ibi exſpecta mercedem. Nam ſi bene operaris, & „ hilariter tribuis, videris habere latitudinem .... Latitudo enim charitas „ eſt, quæ ſola bene operatur. Si in iiſdem bonis operibus uſque in finem „ perſeveraveris, videris habere longitudinem. Sed ſi omnia hæc non propter ſupernam mercedem facis, altitudinem non habebis; & illa jam „ nec latitudo erit, nec longitudo. Quid eſt enim habere altitudinem, niſi „ cogitare Deum, amare Deum, & gratis amare ipſum Deum adjutorem, „ ipſum ſpectatorem, ipſum coronatorem, ipſum præmii largitorem, poſtremo ipſum præmium deputare, non aliud ab ipſo quam ipſum exſpectare? Si amas, gratis ama: Si vere amas, ipſe ſit merces quem amas. Hoc eſt centuplum nunc in tempore hoc, & in ſæculo futuro vita æterna. In hujus centupli partem veniunt perſecutiones. *Cum perſecutionibus*. Hæc beata ſors Chriſtianorum in hoc ſæculo, & futuræ beatitudinis pignus. Nam *Chriſtianus, quia Chriſtianus, aliquid plus paſſurus eſt in hoc ſæculo .... Chriſtianorum eſt pati mala temporalia, & bona ſperare ſempiterna*. Præcedit Jeſus Jeroſolymam, *propoſito ſibi gaudio* pergit ad *crucem, confuſione contempta*. Aſpiciamus igitur in auctorem fidei & conſummatorem Jeſum: Illius veſtigia ſequamur: quid Deo ac Domino noſtro duce timeamus? *Et præcedebat illos Jeſus, & ſtupebant, & ſequentes timebant*.

S. Auguſt. Serm. 165. alias 7. de Verb. Apoſt.

S. Auguſt. Sermon. 46. cap. 5. & Serm. 296. alias de Diver. 106. c. 7. Heb. 12. 2.

9. *Jeſus autem ait eis: Neſcitis quid petatis: poteſtis bibere calicem, quem ego bibo, aut baptiſmo quo ego baptizor baptizari?* Cæca eſt ambitio, neſcit quid cupiat, quid petat, quid agat, cum nec rationem conſulat, nec fidem. Ad veram celſitudinem per crucem, humilitatem & mortificationem pervenitur. Cruces aliæ ſunt interiores per potionem amaram calicis ſignificatæ; aliæ exteriores per baptiſmum deſignatæ. Per utraſque iter eſt ad gloriam. Illis quos delectat culmen honoris, prius via exercenda eſt labo- Beda. ris. Qui deſiderant regnare ſublimiter cum Chriſto, pati prius debent humiliter pro Chriſto: *Sedere autem ad dexteram meam vel ad ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt*. Non perſonæ paratum eſt, ſed Rom. 2. 11. vitæ. *Non eſt enim perſonarum acceptio apud Deum*. Si itaque tales eſtis qui conſequamini Regnum cœlorum, quod Pater meus triumphatoribus & victoribus præparavit, vos quoque illud accipietis. *Non eſt meum dare vobis*. Non eſt meum dare ſuperbis & ambitioſis. Si ergo vultis ad illud pervenire, nolite eſſe quod eſtis. Aliis paratum eſt; & vos alii eſtote, & vobis paratum eſt. Quid eſt, Alii eſtote? Prius humiliamini, qui jam vultis exaltari.

10. *Jeſus autem vocans eos, ait illis: Scitis, quia hi qui videntur principari gentibus, dominantur eis: & Principes eorum poteſtatem habent ipſorum. Non ita eſt autem in vobis, ſed quicumque voluerit fieri major, erit veſter miniſter*. Aliter dominari debent ſubditis ſuis Chriſtiani, quam Ethnici Principes. Neque enim nos Chriſtianos quoſdam Imperatores ideo felices dicimus, quia vel diutius imperarunt, vel imperantes filios morte placida reliquerunt, vel hoſtes Reipublicæ domuerunt, vel inimicos cives adverſus ſe inſurgentes & cavere & reprimere potuerunt: „ Sed felices eos dicimus, ſi juſte im- S. Auguſt. „ perant, ſi inter linguas ſublimiter honorantium, & obſequia nimis hu- lib. 5. de Ci. „ militer inſultantium, non extolluntur, ſed ſe homines eſſe meminerunt; vit. Dei c. „ ſi ſuam poteſtatem ad Dei cultum maxime dilatandum, Majeſtati ejus 24. „ famulam faciunt; ſi Deum timent, diligunt, colunt; ſi plus amant illud „ Regnum, ubi non timent habere conſortes; ſi tardius vindicant, facile „ ignoſcunt.... Si luxuria tanto eis eſt caſtigatior, quanto poſſet eſſe li-

„ berior;

„ berior; ſi malunt cupiditatibus pravis, quam quibuslibet gentibus imperare: & ſi hæc omnia faciunt non propter ardorem inanis gloriæ, ſed „ propter charitatem felicitatis æternæ: ſi pro ſuis peccatis, humilitatis, „ miſerationis, & orationis ſacrificium Deo ſuo vero immolare non negligunt. Tales Chriſtianos Imperatores dicimus eſſe felices interim ſpe, „ poſtea re ipſa futuros, cum id quod exſpectamus advenerit. Quod ſi ita ſe gerere debent Chriſtianarum Gentium Principes temporales, ſi ea moderatione regere debent ſubditos: quanta charitate & humilitate Chriſtianum populum regere debent Eccleſiæ Principes Epiſcopi, & Sacerdotes? Servire debent iis quibus præſunt, ſeque totos ſpiritualibus eorum utilitatibus devovere, non honorem quærere, aut commoda temporalia, ſed labores, unamque animarum ſalutem propter Dei gloriam. *Sit Rector Eccleſiæ bene agentibus per humilitatem ſocius, contra delinquentium vitia per zelum juſtitiæ erectus; ut & bonis in nullo ſe præferat, & cum pravorum culpa exigit, poteſtatem protinus ſui prioratus agnoſcat.* Prælatos quidem timeri neceſſe eſt a ſubditis, ut humana ſaltem formidine peccare metuant, qui divina judicia non formidant. Nequaquam tamen ex hoc quæſito timore ſuperbiunt, in quo non ſuam gloriam, ſed ſubditorum juſtitiam quærunt.

S. Greg. M. 2. p. Paſtoralis Curæ cap. 6.

„ Sed plerumque Rector eo ipſo quo ceteris præeminet, elatione cogitationis intumeſcit: & dum ad uſum cuncta ſubjacent, dum ad votum „ velociter juſſa complentur; dum omnes ſubditi, ſi qua bene geſta ſunt, „ laudibus efferunt, male geſtis autem nulla auctoritate contradicunt; dum „ plerumque laudant etiam quod reprobare debuerant, ſeductus ab his quæ „ infra ſuppetunt, ſuper ſe animus extollitur; & dum foris immenſo favore circumdatur, intus veritate vacuatur: atque oblitus ſui in voces „ ſe ſpargit alienas, talemque ſe credit, qualem ſe foris audit, non qualem intus diſcernere debuit. Subjectos deſpicit, eoſque æquales ſibi naturæ origine non agnoſcit; & quos forte poteſtatis exceſſerit, tranſcendiſſe ſe etiam vitæ meritis credit. Cunctis ſe æſtimat amplius ſapere, quibus ſe videt amplius poſſe. In quodam quippe ſe conſtituit culmine apud „ ſemetipſum, & qui æqua ceteris naturæ conditione conſtringitur, ex æquo reſpicere ceteros dedignatur: Sicque uſque ad ejus ſimilitudinem ducitur, de quo ſcriptum eſt: *Omne ſublime videt, & ipſe eſt rex ſuper univerſos filios ſuperbiæ.* Qui ſingulare culmen appetens, & ſocialem Angelorum vitam deſpiciens; ait: *Ponam ſedem meam ad Aquilonem, & ero ſimilis Altiſſimo.* Miro ergo judicio intus foveam dejectionis invenit, dum foris ſe in culmine poteſtatis extollit. *Apoſtatæ quippe Angelo ſimilis efficitur, dum homo hominibus ſimilis eſſe dedignatur ... Petrus auctore Deo ſanctæ Eccleſiæ principatum tenens a bene agente Cornelio, & ſeſe ei humiliter proſternente, immoderatius venerari recuſavit, ſeque illi ſimilem recognovit,* dicens: *Surge, ne feceris, & ego ipſe homo ſum.* Sed cum Ananiæ & Saphiræ culpam reperit, mox quanta potentia ſuper ceteros excreviſſet, oſtendit. Verbo namque eorum vitam perculit, quam Spiritu perſcrutante deprehendit: & ſummum ſe intra Eccleſiam contra peccata recoluit, quod honore ſibi vehementer impenſo coram bene agentibus fratribus non agnovit. *Illic communionem æqualitatis meruit ſanctitas actionis, hic zelus ultionis jus aperuit poteſtatis.* Paulus bene agentibus fratribus Prælatum ſe eſſe neſciebat, cum diceret: *Non quia dominamur fidei veſtræ, ſed adjutores ſumus gaudii veſtri.* Atque illico adjunxit: *Fide enim ſtatis.* Ac ſi id quod protulerat, aperiret, dicens: Ideo non dominamur fidei veſtræ, quia fide ſtatis: æquales enim vobis ſumus, in qua vos ſtare cognoſcimus. Quaſi Prælatum ſe fratribus eſſe neſciebat, cum diceret: *Facti ſumus parvuli in medio veſtrum.*

Job. 4. Iſai. 14. Act. 10. Act. 5. 1. Cor. 2. 1. Theſſal. 2.

Et

Et rurſum: *Nos autem ſervos veſtros per Jeſum.* Sed cum culpam quæ cor- *2. Cor. 4.*
rigi debuiſſet, invenit, illico Magiſtrum ſe eſſe recoluit, dicens: „ Quid
„ vultis? In virga veniam ad vos. Summus itaque locus bene regitur,
„ cum is qui præeſt vitiis potius quam fratribus dominatur .... Teneant
„ Rectores exterius quod pro aliorum utilitate ſuſcipiunt: ſervent interius
„ quod de ſua æſtimatione pertimeſcunt. Sed tamen quibuſdam ſignis de-
„ center erumpentibus, eos apud ſe eſſe humiles etiam ſubjecti deprehen-
„ dant: quatenus & in auctoritate eorum quod formident videant, & de
„ humilitate quod imitentur agnoſcant. Studeant igitur ſine intermiſſione
„ qui præſunt, ut eorum potentia quanto magna exterius cernitur, tanto
„ apud eos interius deprimatur: ne cogitationem vincat, ne in delectatio-
„ nem ſui animum rapiat, ne jam ſub ſe mens eam regere non poſſit,
„ cui ſe libidini dominandi ſupponit. Hinc a Sapientia dicitur: *Ducem te* *Eccli. 32.*
conſtituerunt, noli extolli, ſed eſto in illis quaſi unus ex illis: Hinc etiam S.
Petrus ait: *Non dominantes in Clero, ſed forma facti gregis*: Hinc per ſe-
metipſam Veritas ad altiora nos virtutum merita provocans, dicit: *Scitis
quia Principes Gentium dominantur eorum ... Non ita erit inter vos: ſed qui-
cumque voluerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter*, &c.

*Et quicumque voluerit in vobis primus eſſe, erit omnium ſervus. Nam &
Filius hominis non venit ut miniſtraretur ei, ſed ut miniſtraret & daret ani-
mam ſuam redemptionem pro multis*. Ambitio ſimia charitatis. Omnibus ſer-
vit ambitioſus: omnibus ſervit Eccleſiæ fidelis & ſanctus Prælatus. Ille
ſervit omnibus, ut præſit ac dominetur: iſte miniſtrat omnibus ut magis
ac magis proſit. Illa cupiditatis, iſta charitatis ſervitus eſt. Illa diaboli,
iſta Chriſti imitatio, qui ad hoc in mundum venit, ut ſervis ſuis Domi-
nus omnium miniſtraret, ac pro illis moreretur. Felices Paſtores, ſi Paſto-
rem ſummum animarum noſtrarum Chriſtum Jeſum imitentur, ovibus ſuis
in rebus æternæ ſalutis ſerviendo, & pro illis, ſi opus fuerit, moriendo.

11. *Cæcus ſedebat juxta viam mendicans. Qui cum audiſſet quia Jeſus Na-
zarenus eſt, cœpit clamare & dicere: Jeſu Fili David, miſerere mei*. Cæci
& egeni ſumus. Miſeri, ſi nec cæcitatem noſtram, nec inopiam cogno-
ſcamus; nobiſque dicat teſtis fidelis & verus, qui eſt principium creaturæ
Dei: *Quia dicis: Quod dives ſum, & locupletatus, & nullius egeo: & ne-* *Apoc. 3. 17.*
ſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. Di- *18.*
vinam vocem & conſilium audiamus dicentis. *Suadeo tibi emere a me au-
rum ignitum probatum, ut locuples fias, & veſtimentis albis induaris, &
non appareat confuſio nuditatis tuæ: & collyrio inunge oculos tuos ut videas*.
Ad Jeſum Dominum noſtrum, qui cæcos illuminat, & inopes ditat, cla-
memus; in una ejus miſericordia confidamus: ad illum clamemus to-
to corde, voce magna charitatis. *Eſt* enim *clamor cordis, magna cogita-* *S. Auguſt.*
tionis intentio: quæ cum eſt in oratione, magnum exprimit deſiderantis & *Enarrat. in*
petentis affectum, ut non deſperet effectum. Tunc porro in toto corde cla- *Pſalm. 118.*
matur, quando aliunde non cogitatur... Fragrantia charitatis, clamor cordis. *Serm. 29. &*
Perſeveranter oremus, nec eos audiamus, qui nos a Dei miſericordia im- *alibi.*
ploranda, ab invocando auxilio Jeſu, ab oratione, ceteriſque pietatis &
pœnitentiæ operibus avocare conantur. *Comminabantur ei multi ut taceret.
At ille multo magis clamabat: Fili David, miſerere mei*. Audiamus viros
Dei, Paſtores, verbi Dei Prædicatores, pios amicos, qui nos hortantur
ad Jeſum vocantem ut accedamus cum ſpe & fiducia. *Et vocant cæcum,
dicentes ei: Animæquior eſto: ſurge, vocat te*. Occaſiones peccati, & quæ-
cumque noſtræ converſionis impedimenta, veteris hominis exuvias procul
a nobis projiciamus, cum fervore & gaudio accedamus ad Jeſum. *Qui pro-*

jecto

jecto veſtimento ſuo exiliens venit ad eum. Unum a Salvatore miſericordiſſimo poſtulemus, ut oculos interioris noſtri hominis illuminet. *Cæcus autem dixit ei: Raboni, ut videam.* Tantum beneficium fides impetrabit. *Jeſus autem ait illi: Vade, fides tua te ſalvum fecit.* A Chriſto denique illuminati, Chriſtum ſequamur, in via mandatorum Dei ambulemus, illi uni placere ſtudeamus, ut abundemus magis. *Et confeſtim vidit, & ſequebatur eum in via.*

CAPUT UNDECIMUM.

Senſus Litteralis.

Matt. 21. 1. Luc. 19. 29. Joan. 11 18. Joan. 12. 11. Matth. 21.

I. ET *cum appropinquarent Jeroſolymæ & Bethaniæ ad Montem Olivarum, mittit duos ex Diſcipulis ſuis.* Cum ad eum tractum Montis Olivarum perveniſſent, ubi ſe mutuo contingunt Bethania & Betphage. 15. ſtadiis ſeu duobus milliaribus diſtantem ab Hieroſolymis, quinto die ante ultimum Paſcha quod Jeſus celebravit, miſit duos ex Diſcipulis ſuis. *Et ait illis: Ite in caſtellum quod contra vos eſt:* In vicum qui vobis ante oculos verſatur*: & ſtatim introeuntes illuc, invenietis pullum ligatum*, cum aſina matre; *ſuper quem nemo adhuc hominum ſedit: ſolvite illum, & adducite.* Animantia nondum humanis uſibus mancipata, nullum paſſa jugum, ad ſacros uſus adhiberi ſolita, viri eruditi obſervant. 1. *Regum* 6. 7. *Nunc ergo arripite & facite plauſtrum novum unum; & duas vaccas fœtas, quibus non eſt impoſitum jugum, jungite in plauſtro, & recludite vitulos earum domi. Tolletiſque Arcam Domini, & ponetis in plauſtro.*

Et ſi quis vobis dixerit, Quid facitis? dicite, Quia Domino neceſſarius eſt: & continuo illum dimittet huc. A vobis huc adduci ſinet. *Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante januam foris in bivio*, duas inter vias: *& ſolvunt eum. Et quidam de illic ſtantibus dicebant illis: Quid facitis ſolventes pullum?* Quorſum pullum ſolviſtis? *Qui dixerunt eis ſicut præceperat illis Jeſus, & dimiſerunt eis. Et duxerunt pullum ad Jeſum: & imponunt illi veſtimenta ſua, & ſedit ſuper eum. Multi autem veſtimenta ſua ſtraverunt in via, alii autem frondes cædebant de arboribus*; ramos frondentes, *& ſternebant in via*, quaſi Regem & Triumphatorem ſolemni ritu excepturi. *Et qui præibant, & qui ſequebantur, clamabant dicentes: Hoſanna:* Salus & gloria. *Benedictus qui venit in nomine Domini: benedictum quod venit Regnum Patris noſtri David*, jam diu exſpectatum: *Hoſanna in excelſis.* In ſummo cœlorum, unde Meſſias venit. Vide quæ diximus ad Caput 21. S. Matthæi.

2. *Et introivit Jeroſolymam in Templum*, gloriam omnem triumphi ſui relaturus ad Patrem*: & circumſpectis omnibus*, ut abuſus emendaret divini cultus puritati contrarios, *cum jam. veſpera eſſet hora*, ſerotinum tempus, *exiit in Bethaniam cum duodecim* Apoſtolis, ut ibi pernoctaret.

Cant. 2. 3.

3. *Et alia die*, poſtero die, *cum exirent a Bethania, eſuriit; cumque vidiſſet a longe ficum habentem folia, venit, ſi quid forte inveniret in ea* aliquem fructum. Vernum enim tempus erat quo ficus profert groſſos ſuos. Acceſſit, non ignorans nullum eſſe fructum in arbore, ſed humano more ſe gerens, ut aliud ſignificaret ad Diſcipulorum inſtitutionem opportunum. *Et cum veniſſet ad eam, nihil invenit præter folia: non enim erat tempus ficorum*; non erat tempus anni quo ficus fructus ferret. *Et reſpondens dixit ei*: imprecatus eſt arbori, dicens: *Jam non amplius in æternum ex te fru-*

fructum quiſquam manducet. Maledictionis ſententia non arboris cauſa lata eſt, ſed ſignificationis. Non minus enim culpa caret arbor ſi infrugifera ſit verna aut æſtiva, quam hyberna tempeſtate. Emblema ergo eſt pœnæ Judæis infligendæ ob ſpiritualem eorum ſterilitatem & hypocriſim. Sicut enim parabolas loquitur Chriſtus, ita operatur. *Beda*.

4. *Et veniunt Jeroſolymam. Et cum introiſſet in Templum, cœpit ejicere vendentes & ementes in Templo: & menſas numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit*, In atrio gentium campſores & mercatores ſedebant, quaſi in loco profano negotiationem exercentes. Templum autem ſecundum partes ſuas omnes ſanctum eſſe Chriſtus docuit, utpote veri Dei adorationi, & orationi dicatum. *Et non ſinebat ut quiſquam transferret vas per Templum*. Prohibuit ne quiſquam ſupellectilem ullam profanam, aut inſtrumentum profanis uſibus ſerviens, ſeu ad quæſtum faciendum pertinens per Templum transferret, quaſi per viam compendioſiorem & commodiorem. *Et docebat dicens eis: Nonne ſcriptum eſt: Quia domus mea domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum*. Vide quæ diximus ad cap. 21. S. Matthæi.

5. *Et reſpondens Jeſus ait illis: Habete fidem Dei*; fidem magnam in Deum. *Amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic monti: tollere*, recede hinc, *& mittere in mare; & non hæſitaverit in corde ſuo, ſed crediderit, quia quodcumque dixerit, fiat*, Dei virtute omnipotenti, ſi ad ejus gloriam & Eccleſiæ ædificationem opus fuerit, *fiet ei*. Quod poſtulaverit in fide nihil hæſitans, ſecundum voluntatem ejus operabitur Deus, qui voluntatem timentium ſe faciet, quantumvis hominibus impoſſibile videatur. Confer cum 21. capite S. Matthæi, & lege quæ in eum locum annotavimus.

6. *Et cum ſtabitis ad orandum*; cum vos ante Deum ſiſtetis oraturi; *dimittite ſi quid habetis adverſus aliquem*: Si jus habetis conquerendi de aliquo propter injuriam vobis illatam, dimittite offenſam: *ut & Pater veſter qui in cœlis eſt, dimittat vobis peccata veſtra. Quod ſi vos non dimiſeritis ex animo, nec Pater veſter, qui in cœlis eſt, dimittet vobis peccata veſtra*. Nam ſine charitate dimitti non poſſunt. *Qui non diligit, manet in morte: omnis qui odit fratrem ſuum, homicida eſt.... Si quis dixerit, Quoniam diligo Deum, & fratrem ſuum oderit, mendax eſt. Qui enim non diligit fratrem ſuum quem videt, Deum, quem non videt, quomodo poteſt diligere?* Vide quæ diximus ad caput 6. S. Matthæi. *1. Joan. 3. 15.* *1. Joan. 4.*

7. *Et veniunt rurſus Jeroſolymam*, ex Bethania quo pridie ſeceſſerant. *Et cum ambularet in Templo*, non otioſus utique, ſed docens; *accedunt ad eum ſummi Sacerdotes, & Scribæ, & Seniores*, Doctores Legis, & Senatores: *& dicunt ei: In qua poteſtate hæc facis?* Qua auctoritate publice doces, & ea reformas ac prohibes quæ in Templi atrio fieri conſueverant? Qua poteſtate ægrotos omnis generis curas, nullo dierum ac locorum habito diſcrimine? *Jeſus autem reſpondens, ait illis: Interrogabo vos & ego unum verbum, & reſpondete mihi: & dicam vobis in qua poteſtate hæc faciam. Baptiſmus Joannis de cœlo erat, an ex hominibus? Reſpondete mihi*. Aperta reſponſione inimicorum calumniam Dominus refutare poterat, ſed prudenter interrogat, ut ſuo vel ſilentio vel ſententia condemnentur. Hunc locum explicuimus ad caput 21. S. Matthæi. Se neſcire mentiti ſunt quod optime noverant, Baptiſmum Joannis de cælo fuiſſe, quia Joannes miſſus fuit a Deo ut prædicaret pœnitentiam, & populum baptizaret in nomine Meſſiæ, cujus erat Præcurſor: quamobrem merito repulſi a Chriſto, confuſique abſceſſerunt. Tunc impletum eſt quod Deus per Prophetam in Pſalmis ait: *Paravi lucernam Chriſto meo*, *Pſal. 131. 17.*

Digitized by Google

meo, Id eſt, Joannem, qui fuit *Lucerna ardens & lucens*, & venit ut teſti- Joan. 5. 35. monium perhiberet quia Jeſus eſt Filius Dei: *Inimicos ejus induam confuſione: ſuper ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea.*

SENSUS MORALIS.

I. INvenietis *pullum ligatum, ſuper quem nemo adhuc hominum ſedit: ſolvite illum, & adducite.* Pullus injugis & indomitus populi Gentilis typus fuit, qui ſine jugo, ſine lege, ſine Deo erat in hoc mundo, idololatriæ, aliorumque peccatorum vinculis alligatus. Miſſi ſunt Apoſtoli ut illum auctoritate Chriſti Domini ſolverent, & ad illum adducerent. *Et ab-* Joan. 10. 9. Beda. *euntes invenerunt pullum ligatum ante januam foris in bivio, & ſolvunt eum.* Janua Chriſtus eſt, qui de ſe ipſo ait: *Ego ſum oſtium. Per me ſi quis introierit, ſalvabitur: & ingredietur, & egredietur, & paſcua inveniet.* Paſcuis illis ſaluberrimis pullus iſte, id eſt, populus Gentilis carebat, cum adhuc extra hanc januam in bivio ligatus ſtabat non certam vitæ fideique viam tenens, ſed plures dubioſque ſectarum calles ſequens, in varios diſtractus errores, & ad ſimulacra muta vadens, prout ducebatur. Prædicatoribus ſanctis primum obſtiterunt errorum Magiſtri, ſed nomine Domini Jeſu audito, qui magis habet in poteſtate ſua hominum voluntates, quam ipſimet ſuas, credentium cœtum ad Deum adduci permiſerunt, quem in corde portarent. Ut vero ad Chriſtum Regem ac victorem ſuum, victimamque Catholicam Patris, cujus ſanguine ſunt redempti, geſtandum illos diſponerent, virtutum indumentis ipſos ornarunt. *Et imponunt illi veſtimenta ſua, & ſedit ſuper eum.* Pullo Dominum portante, *Multi veſtimenta ſua ſtraverunt in via*, quia ſancti Martyres propriæ ſe carnis amictu exeuntes, ſimplicioribus Dei famulis viam ſuo ſanguine paraverunt, ut inoffenſo greſſu mentis ad ſupernam Jeruſalem, quo Chriſtus præivit ac ducit, incederent. Veſtimenta ſua ſternit in via Chriſto triumphanti, qui bona omnia temporalia arbitratur ut ſtercora ut Chriſtum lucrifaciat; qui rerum omnium detrimentum pati paratus eſt, ne Deum offendat. Frondes cædit de arboribus, & ſternit in via Chriſto cordis ſui victori, qui ſpes omnes ſæculi inanes ducit, & Dei fruitioni poſtponit, cujus Regnum præ rebus omnibus deſiderat, in ſe per charitatem inchoatum, in gloria conſummandum. *Benedictus qui venit in nomine Domini: Benedictum quod venit Regnum Patris noſtri David: Hoſanna in excelſis.*

2. *Cumque vidiſſet a longe ficum habentem folia, venit ſi quid forte inveniret in ea: & cum veniſſet ad eam, nihil invenit præter folia: non enim erat tempus ficorum. Et reſpondens dixit ei: Jam non amplius in æternum ex te fru-* S. Iſidorus Peluſiota Epiſt. 51. lib. 1. ad Theopompum Tribunum. *ctum quiſquam manducet.* Ficulneam Dominus non ſine cauſa maledictione devinxit, verum ut ingratis Judæis oſtenderet ſe eam vim habere, quæ inferendo quoque ſupplicio par eſſet. Quoniam enim eum in omnibus miraculis nullam cuiquam moleſtiam intuliſſe perſpexerant, idcirco eum prodeſſe tantum poſſe exiſtimabant, non vero improbos malo afficere. Quamobrem a ſubſtantia animæ experte, populum ingratum admonet. *Se ulciſci quidem ipſius ſcelera poſſe, ſed pro ſua bonitate nolle. Exaruit igitur arbor, ut hominibus terrorem incutiat.* Chriſtus eſurit ſalutem noſtram, juſtitiæ fructus in nobis quærit; ſi nullos inveniat in hora mortis noſtræ, ar- Pſal. 128. 6. Eccleſ. 11. 3. borem infructuoſam æterna maledictione feriet. Tunc tempus fructuum non erit; tunc impii erunt *ſicut fœnum tectorum, quod priuſquam evellatur exaruit, de quo non implevit manum ſuam qui metit, & ſinum ſuum qui manipu-*

nipulos colligit .... Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.

3. *Et cum introiſſet in Templum, cœpit ejicere vendentes & ementes in Templo.* Corda noſtra templa ſunt Dei, ad illius adorationem per baptiſmum conſecrata. Cavere igitur debemus ne aliquid profanum in ea inferatur; hinc eliminandæ avaritia, cupiditas, ambitio. Gratis colendus eſt Deus: Nihil aliud quærendum eſt in ejus cultu præter ipſum. Qui enim propter humanam gloriam, aut temporalia commoda Deum colit, mercator eſt, turpius lucri cupidus; non Chriſtianus Deum in ſpiritu & veritate adorans. *Charitas non quærit quę ſua ſunt.* Dicendum cum Propheta: *Voluntarie ſacrificabo tibi.* Quod ſacrificium? De quo Deus ait per eundem Prophetam: *Sacrificium laudis honorificabit me.* Quare voluntarie? *Quia gratis amo quod „ laudo.* Laudo Deum, & in ipſa laude gaudeo: ipſius laude gaudeo, quo „ laudato non erubeſco. Non enim quemadmodum laudatur a ſtudioſis thea„ tricarum nugarum vel auriga, vel venator, vel quilibet hiſtrio, & a lau„ datoribus ſuis invitantur alii laudatores, exhortantur ut pariter clament, „ & cum omnes clamaverint, plerumque illo victo omnes erubeſcunt. Non ita eſt Deus noſter: *Laudetur voluntate, ametur charitate; gratuitum ſit quod amatur, & quod laudatur. Quid eſt gratuitum? Ipſe propter ſe, non propter aliud: ſi enim laudas Deum ut det tibi aliquid aliud, jam non gratis amas Deum. Erubeſceres ſi te uxor tua propter divitias amaret; & forte ſi tibi paupertas accideret, de adulterio cogitaret. Cum ergo te a conjuge gratis amari velis, tu Deum propter aliud amabis? Quod præmium accepturus es a Deo, o avare? Non tibi terram, ſed ſe ipſum ſervat qui fecit cælum & terram.* Voluntarie ſacrificabo tibi. *Si propter aliud laudas Deum, ex neceſſitate laudas. Si adeſſet tibi quod amas, non laudares Deum. Laudas Deum verbi gratia, ut tibi det amplam pecuniam: ſi haberes aliunde, non a Deo, numquid laudares Deum? Si ergo propter pecuniam laudas Deum, non voluntarie ſacrificas Deo, ſed ex neceſſitate ſacrificas: quia præter illum neſcio quid aliud amas..... Ipſum gratis dilige: quin melius ab eo non invenis quod det, quam ſe ipſum; aut ſi invenis melius, hoc pete.* Voluntarie ſacrificabo tibi. *Quare voluntarie? Quia gratis. Quid eſt gratis?* Et confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum eſt: *Ob nihil aliud, niſi quia bonum eſt. Numquid ait, Confitebor nomini tuo, Domine, quia das mihi fructuoſa prædia, quia das mihi aurum & argentum, quia das mihi latas divitias, amplam pecuniam, excellentiſſimam dignitatem? Non. Sed quid?* Quoniam bonum eſt. *Melius nihil invenio quam nomen tuum:* Ideo *Confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum eſt.*

Pſal. 53.
Pſal. 49.
S. Aguſt. Enarr. in Pſal. 53.

4. *Et non ſinebat ut quiſquam transferret vas per Templum.* Hoc referendus eſt preclarus S. Baſilii locus. „ Verum neque nundinationes illæ, quæ „ in Martyriis celebrari ſolitæ ſunt, convenire nobis putandæ ſunt: Neque „ enim ullam aliam ob cauſam adeſſe decet Chriſtianos in Martyriis, aut iſtis con„ tigua loca inviſere, quam orandi cauſa, & ut Sanctorum conſtantiæ ad„ moniti, in qua illi ne pietatem amitterent, ad necem uſque fortiter per„ ſeveraverunt, ipſi quoque ad ſimilis fortitudinis æmulationem incitentur. „ Nimirum memoria tenendum eſt illud, quam terrifica & formidabili ira „ olim exarſerit Dominus, qui cum ſemper & ubique manſuetus & humi„ lis corde fuerit, in eos tamen ſolos flagellum intendit, qui circum Tem„ plum vendendis emendiſque mercibus operam dabant; quippe quaſi nun„ dinatio illa orationis domum in latronum ſpeluncam converterit. *Et doce„ bat, dicens eis:* Nonne ſcriptum eſt: *Quia domus mea domus orationis vocabitur omnibus?* (non enim eſt diſtinctio Judæi & Græci apud Deum: nam idem eſt Dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum.) *Vos autem fe-*

S. Baſil. M. in Regulis fuſius Diſputatis. interrogat. 40.

ciſtis illam ſpelunca latronum. Domum Dei ſpeluncam latronum faciunt, qui
Rom. 10.12. non intrant per oſtium quod eſt Chriſtus, ſed abſque illius vocatione in
Statum Eccleſiaſticum & Beneficia irrepunt; qui Canonicum Officium attente & devote non perſolvunt, qui ſacratiſſimam Reſidentiæ legem violare non verentur, qui plura Beneficia aut Penſiones coacervant contra ſacros Canones, cum unum ad honeſtam ſuſtentationem ſufficit; qui in Templo deambulant & confabulantur: *Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum*.

5. *Dico vobis: Omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, & fiet vobis*. Oratio, omnipotentia ſupplex. Deus omnia promittit orationi,
Rom. 8. 26. nihil excipit, quia *Spiritus* ſanctus *poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabili-*
27. *bus. Qui autem ſcrutatur corda, ſcit quid deſideret Spiritus; quia ſecundum Deum poſtulat pro ſanctis*. Dei voluntatem in omnibus & præ omnibus impleri Chriſtiana poſtulat oratio: cum igitur Dei voluntas ſemper impleatur, oratio vere Chriſtiana ſemper exauditur. Etſi non exaudiamur ſemper ad voluntatem, numquam non exaudimur ad utilitatem: ſemper exaudimur ad vitam æternam, ſi fideliter, humiliter, perſeveranter oremus; ſi
Rom. 10. poſtulemus. *In fide nihil hæſitantes*, pleniſſime perſuaſi *Quia quæcumque pro-*
Rom. 4. *miſit Deus, potens eſt & facere*. Si ergo non exaudimur orantes, id fidei
S. Auguſt. noſtræ defectui imputemus. *Nam ſi fides deficit, oratio perit. Quis enim*
ſerm. 115. *orat quod non credit? Unde & Apoſtolus, cum ad orandum exhortaretur,*
alias 36. *ait*: Omnis quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit. *Et ut oſten-*
de Verbis *deret fidem fontem eſſe orationis, nec poſſe ire rivum, ubi caput aquæ ſicca-*
Dom. *tur, adjunxit, atque ait*: Quomodo autem invocabunt in quem non crediderunt? *Ergo ut oremus, credamus; & ut ipſa non deficiat fides qua oramus, oremus. Fides fundit orationem, fuſa oratio impetrat fidei firmitatem. Etenim*
Luc. 22. *ne in tentationibus deficeret fides, propterea Dominus ait*: Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem. *Quid eſt in tentationem intrare, niſi a fide exire? In tantum enim tentatio proficit, in quantum fides deficit; & in tantum tentatio deficit, in quantum fides proficit*.

6. *Et cum ſtabitis ad orandum; dimittite ſi quid habetis adverſus aliquem: ut & Pater veſter qui in cœlis eſt, dimittat vobis peccata veſtra. Quod ſi vos non dimiſeritis; nec Pater veſter qui in cœlis eſt, dimittet vobis peccata veſtra*. Remiſſio peccatorum ſoli conceditur charitati. Orare nos pro debitis & peccatis Chriſtus docuit, paternam miſericordiam promiſit, & veniam ſecuturam, ſed legem adjunxit, certa nos conditione & ſponſione conſtringens ut ſic nobis dimitti debita poſtulemus, ſecundum quod & ipſi
S. Cypr. debitoribus noſtris dimittimus. „ Excuſatio tibi nulla in die judicii ſupereſt,
Tract. de „ cum ſecundum tuam ſententiam judiceris: & quod feceris, hoc & ipſe
orat. Dom. „ patiaris. Pacificos enim & concordes atque unamines eſſe in domo ſua
„ Deus præcipit: & quales nos fecit ſecunda nativitate, tales vult renatos
„ perſeverare; ut qui filii Dei eſſe cœpimus, in Dei pace maneamus, &
„ quibus Spiritus unus eſt, unus ſit & animus & ſenſus. Sic nec ſacrifi-
„ cium Deus recipit diffidentis, & ab Altari revertentem prius fratri re-
„ conciliari jubet, ut pacificis precibus & Deus poſſit eſſe placatus. Sacri-
„ ficium Deo majus eſt pax noſtra, & fraterna concordia, & de unitate
„ Patris, & filii, & Spiritus ſancti plebs adunata. Neque enim in ſacrifi-
„ ciis quæ Abel & Cain primi obtulerunt, munera eorum Deus, ſed corda
„ intuebatur: ut ille placeret in munere, qui placebat in corde. Abel pa-
„ cificus & juſtus dum Deo ſacrificat innocenter; docuit & ceteros quan-
„ do ad Altare munus offerunt, ſic venire cum Dei timore, cum ſimplici
„ corde, cum lege juſtitiæ, cum concordiæ pace: Merito ille dum in ſa-

„ crifi-

Digitized by Google

„ crificio talis eſt ipſe, poſtmodum ſacrificium Deo factus eſt; ut marty-
„ rium primus oſtendens, initiaret ſanguinis ſui gloria Dominicam Paſſio-
„ nem, qui & juſtitiam Domini habuerat & pacem. Tales denique a Do-
„ mino coronantur; tales in die judicii cum Domino vindicabuntur. Ce-
„ terum diſcordans & diſſidens, & pacem cum fratribus non habens, ſe-
„ cundum quod Beatus Apoſtolus & Scriptura Sancta teſtatur, nec ſi pro
„ nomine Chriſti occiſus fuerit, crimen diſſenſionis fraternæ poterit evade-
„ re, quia ſicut ſcriptum eſt: *Qui fratrem ſuum odit, homicida.* Non pot-
„ eſt eſſe cum Chriſto, qui imitator Judæ maluit eſſe, quam Chriſti. Qua-
„ le delictum eſt, quod nec baptiſmo ſanguinis poteſt ablui? Quale cri-
„ men eſt, quod Martyrio non poteſt expiari? Qui non vult dimittere fra-
tri, Deum non habebit propitium; Deum non habebit patrem, nec hæreditatem conſequetur, quæ Deus ipſe eſt: qui patrem non habebit, inimicum & judicem experietur. Qui ultionem de proximo ſuo vult repetere, iræ & ultionis divinæ pondus æternum ſuſtinebit.

CAPUT DUODECIMUM

Senſus Litteralis.

I. ET *cœpit illis in parabolis loqui.* Multas propoſuit parabolas, quarum unam dumtaxat S. Marcus recenſet. *Vineam paſtinavit homo*, plantavit, *& circumdedit ſepem, & fodit lacum*, torcular, *& ædificavit turrim*, ad ejus cuſtodiam ac defenſionem; *& locavit eam agricolis, & peregrè profectus eſt*, in regionem longinquam abiit. *Et miſit ad agricolas in tempore*, qua tempeſtate colligi fructus ſolent, *ſervum, ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ*, ut reditus reciperet. *Qui apprehenſum eum cæciderunt*, verberaverunt, *& dimiſerunt vacuum*, &c. Hanc parabolam, & quæ ſequuntur de lapide reprobato ab ædificantibus, & facto in caput anguli, explicuimus ad cap. 21. S. Matthæi.

2. *Et mittunt ad eum quoſdam ex Phariſæis, & Herodianis, ut eum caperent in verbo*, ut propoſita quæſtione ipſi inſidiarentur, calumniandi occaſione ex illius reſponſione arrepta. *Qui venientes* dicunt ei: *Magiſter, ſcimus quia verax es, & non curas quemquam*, nullam habes rationem perſonarum: *nec enim vides in faciem hominum*: externas qualitates extra cauſam & rem in docendo & judicando non ſpectas; *Sed in veritate viam Dei doces*, viam quæ ducit ad Deum. *Licet dari tributum Cæſari, an non dabimus?* Debemuſne ſolvere, vel non debemus? *Qui ſciens verſutiam illorum*, ſimulationem & hypocriſim, *ait illis*: *Quid me tentatis? Afferte mihi denarium* argenteum, *ut videam. At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cujus eſt imago hæc, & inſcriptio? Dicunt ei, Cæſaris. Reſpondens autem Jeſus dixit illis: Reddite igitur quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei Deo.* Cæſari ſolvite quæ debetis tributa: Deo quæ debetis officia. Imperatori pecuniam ejus imagine ſignatam, Deo animam ejus imagine inſignitam. Lege quæ diximus ad cap. 22. S. Matthæi; ubi & quæ ſequuntur de quæſtione a Sadducæis Chriſto propoſita explicuimus, & de ſtatu Reſurrectionis, in quo homines erunt ſimiles Angelis, & uxores non habebunt, nec mulieres viros; quia nulla in *angeliſicata carne* (ſic loquitur Tertullianus) erit neceſſitas propagationis, ubi nullus erit defectus corruptionis.

3. *De mortuis autem quod reſurgant, non legiſtis in libro Moyſi, ſuper rubum* *Exodi 3.6.*

bum quomodo dixerit illi Deus, inquiens: Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac; & Deus Jacob; Non eſt Deus mortuorum, ſed viventium. Promiſit Deus ſanctis illis Patriarchis ſe mercedem eorum futurum & hæreditatem, & hac ratione ſe Deum illorum ſingulari ratione dixit, etiam poſtquam ex hoc mundo migraſſent: non poteſt autem Deus ab iis qui non ſunt amplius, poſſideri; nec mortuorum, ſed viventium præmium, hæreditas & beatitudo eſt. *Fide demoratus eſt* Abraham *in terra repromiſſionis, tamquam in aliena, in caſulis habitando, cum Iſaac & Jacob cohæredibus repromiſſionis ejuſdem, Expectabat enim fundamenta habentem civitatem: cujus artifex & conditor Deus.* Sancti illi Patriarchæ *juxta fidem defuncti ſunt, non acceptis repromiſſionibus, ſed a longe eas aſpicientes & ſalutantes, & confitentes quia peregrini & hoſpites ſunt ſuper terram. Qui enim hæc dicunt, ſignificant ſe patriam inquirere. Et ſi quidem ipſius meminiſſent de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi: nunc autem meliorem appetunt, id eſt, cœleſtem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum: paravit enim illis civitatem.* Cum igitur fidelis ſit Deus in promiſſionibus ſuis, & *impoſſibile* ſit illum *mentiri*, ipſaſque promiſſiones juramento confirmaverit, *volens oſtendere pollicitationis hæredibus immobilitatem conſilii ſui*, alteram vitam ab iſta mortali eſſe neceſſe eſt, in qua hæredes promiſſionum Dei ipſas revera conſequantur, & ſecundum animam, qua homines ſunt; & ſecundum corpus, ſine quo homines non ſunt, quoque velut organo ad omnia opera bona ſanctus uſus eſt Spiritus. Hinc animam eſſe immortalem conſequens eſt, corpuſque reſurrecturum, ut totus homo æterna hæreditate, hoc eſt ipſo Deo fruatur.

Hebr. 11.

4. *Et acceſſit unus de Scribis*, Doctoribus Legis, *qui audierat illos conquirentes*, conferentes, ſeu diſputantes: *& videns quoniam bene illis reſponderit*, Jeſus Sadducæis; *interrogavit eum quod eſſet primum omnium mandatum*, maximum ac præcipuum. *Jeſus autem reſpondit ei: Quia primum omnium mandatum eſt: Audi Iſrael: Dominus Deus tuus, Deus unus eſt.* Unius Dei cognitio & confeſſio, veræ Religionis fundamentum eſt. *Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua.* Unum porro Deum noſſe non ſufficit, niſi colatur & glorificetur ut Deus. *Non colitur* autem *niſi amando*. Hoc eſt primum mandatum. *Secundum autem ſimile eſt illi*, ad dilectionem & charitatem pariter pertinet, primo illi congruit, & ex eo conſequitur. *Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. Majus horum aliud mandatum non eſt.* Non eſt aliud mandatum his duobus majus atque præſtantius. Lege quæ diximus ad cap. 22. S. Matthæi.

S. Auguſt. Epiſt. 29.

5. *Et ait illi Scriba: Bene Magiſter, in veritate dixiſti, quia unus eſt Deus, & non eſt alius præter eum. Et ut diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximum tamquam ſe ipſum, majus eſt omnibus holocauſtomatibus & ſacrificiis.* Præſtantius eſt, Deoque gratus omni genere ſacrificiorum legalium, ſive ſint holocauſta, ſive pacifica, aut pro peccato; toto denique cultu ceremoniali excellentiora ſunt hæc duo præcepta charitatis. *Jeſus autem videns quod ſapienter reſpondiſſet*; ac miſericordiam atque charitatem Deo magis placere intelligeret quam ſacrificia, dixit illi: *Non es longe a Regno Dei.* Non longe abes a fide, gratia & veritate Evangelii. „ Tendebat felici „ curſu, etſi ignoranti, & prælata omnibus dilectione Dei, & charitate „ proximi ſuæ ipſius dilectioni exæquata. Cum tamen ei ipſi proximi cha- „ ritati amorem Dei prætuliſſet, jam non holocauſtomatum & ſacrificio- „ rum præſcriptis continebatur. Non erat longe iſtud ab Evangelico ſa-

S. Hilar. lib. 9. de Trinit. n. 25. 26.

„ cra-

„ cramento.... Sed admonetur ſua ipſius profeſſione, cur ſacramentum
„ Legis ignoret, & Chriſtum Dominum Filium Dei neſciat per nativita-
„ tis naturam in fide unius Dei confitendum. Et quia per unius Domini
„ ſecundum legem profeſſionem, Dei Filio ut in unius Domini Sacramen-
„ to maneret, non relinqui videbatur, Scribam admonet, quomodo Chri-
„ ſtum David filium eſſe diceret, cum David eum Dominum ſuum eſſet
„ profeſſus; nec natura ſineret ut qui tanto Patriarchæ eſſet filius, eſſet
„ & Dominus. Hoc ideo, ut ſe Scriba, ſecundum carnem & partum Ma-
„ riæ quæ ex David eſſet ſolum eum intelligens, Dominum potius, ſe-
„ cundum ſpiritum, David meminiſſet eſſe, quam filium; & id quod di-
„ ctum eſt, *Audi Iſrael, Dominus Deus noſter Deus unus eſt*, a Domini
„ unius ſacramento Chriſtum non ſepararet, cùm tantus Patriarcha & Pro-
„ phetes eum, qui ante luciferum ex utero Domini genitus fuiſſet, Do-
„ minum ſibi profiteretur: non utique immemor legis, neque ignorans
„ Dominum alium non confitendum, ſed eum qui naturalis ſacramento
„ nativitatis ex incorporalis Dei utero ſubſtitiſſet, abſque violatæ legis fi-
„ de Dominum eſſe intelligendum; cum unus ex uno, per unius Domini
„ naturam, haberet in ſe naturale quod Dominus eſt. Sic explicat S. Hi-
larius quæſtionis ſequentis connexionem cum præcedentibus.

6. *Et reſpondens Jeſus dicebat, docens in Templo: Quomodo dicunt Scribæ Chriſtum eſſe filium David? Ipſe enim David dicit in Spiritu ſancto*, Spiritu ſancto afflatus: *Dixit Dominus Domino meo, Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. Ipſe ergo David dicit eum Dominum, & unde eſt filius ejus?* Qua igitur ratione fieri poteſt ut ejuſdem ſit Dominus & filius? *Et multa turba*, magna pars plebis, *eum libenter audivit*, Phariſæis, Legiſperitis, & Senatoribus ejus doctrinam contemptui habentibus.

7. *Et dicebat eis in doctrina ſua*, inter docendum: *Cavete a Scribis*, a Legiſperitorum ſuperbia, faſtu, hypocriſi, avaritia, *qui volunt in ſtolis ambulare*, affectant incedere cum veſte talari, eleganti, magnifica, ad pompam & oſtentationem; *& ſalutari in foro; & in primis cathedris ſedere in Synagogis, & primos diſcubitus in cœnis: qui devorant domos viduarum ſub obtentu prolixæ orationis:* quæſtum facientes pietatis ſpecie: *Hi accipient prolixius judicium*, graviorem damnationem. Vide quæ diximus ad cap. 23. S. Matthæi.

8. *Et ſedens Jeſus contra gazophylacium*, juxta arcam in quam mittebantur nummi Templo oblati, *aſpiciebat quomodo turba*, populus, *jactaret æs in gazophylacium: & multi divites jactabant multa*, magnam pecuniam jactabant ad oſtentationem. *Cum veniſſet autem vidua una pauper, miſit duo minuta*, duos minutulos nummos æreos, *quod eſt quadrans*, quarta pars *Confer cum*
ſolidi. *Et convocans Diſcipulos ſuos, ait illis: Amen dico vobis, Quoniam* *Luca* 21.
vidua hæc pauper plus omnibus miſit, qui miſerunt in gazophylacium, ſi ejus *Verſ.* 1. 2. 3. 4
animus, pietas & charitas ſpectentur, ex quibus oblationes & eleemoſynæ apud Deum æſtimantur. *Omnes enim ex eo quod abundabat illis miſerunt:* ex eo quod illis redundabat, ex ſuperfluo: *Hæc vero de penuria ſua omnia quæ habuit miſit, totum victum ſuum.* Nihil prorſus ſibi reſervavit: ſed quod ſibi ad diurnum victum neceſſarium erat, totum obtulit religioſa liberalitate.

SENSUS MORALIS.

1. *Vineam paſtinavit homo, & circumdedit ſepem, & fodit lacum, & ædificavit turrim, & locavit eam agricolis, & peregre profectus eſt*, &c. Vinea Domini, tropologico ſenſu, Anima eſt. Hanc plantavit creando, & in corpus infundendo, ac ſanctificando per baptiſmum quo nova in Chriſto creatura facta eſt. Sæpe circumdedit eam Mandatorum ſuorum: Fodit in ea lacum ſeu torcular, Sacramenta nempe & Sacrificium, ex quibus in eam fluit Chriſti ſanguis. Turris eſt Eccleſia, ubi Anima a terra per orationem evecta, & ab hoſtibus ſuis tuta, invenit clypeos & omnem armaturam fortium ad victoriam de illis reportandam. Animæ noſtræ Domini non ſumus, ſed coloni. Dominus ejus Deus eſt, cui fructus juſtitiæ & bonorum operum per ejus gratiam provenientes reddere debemus. Miſit ſervum ſuum, ſanctas ſcilicet inſpirationes & pios motus, ut fructum ſeu proventum vineæ ſuæ exigeret: ſed miſſus ſervus cæditur & vacuus dimittitur, cum ſanctæ inſpirationes rejiciuntur, cum bonæ cogitationes & pia deſideria vitio noſtro inutilia & vacua fiunt. Servum alterum mittit, videlicet Scripturas ſacras, quarum lectionem negligimus, vel ore Paſtorum & Concionatorum eas audire minime curamus, aut ſecundum illas vitam noſtram inſtituere nolumus. Plures alios ſervos mittit, Sanctos, quorum exempla non imitamur. Mittit demum Filium chariſſimum in incarnatione, in Euchariſtia, quæ extenſio Incarnationis eſt, ut cor noſtrum ſibi vendicet, ut gratiarum ſuarum fructus exigat; ſed nec illum veremur, imo conculcamus, occidimus, quantum in nobis eſt, *rurſus crucifigentes* & extra vineam ejicientes. Quid ergo faciet Dominus vineæ? Veniet in hora mortis & judicii, & perdet malos colonos: interimque donum gratiæ quod ſpernunt ſuperbi, humilibus datur. Caveamus, Fratres, ne quis noſtrum deſit gratiæ Dei, ne Spiritui ſancto nos ad bonum moventi & excitanti contumeliam faciamus, ne Filium Dei mortaliter peccando conculcemus & occidamus, moralem vitam qua in cordibus noſtris per charitatem vivit, illi eripientes.

Beda.

2. *Reddite igitur quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo*. Parendum Regi propter Deum, ſolvenda ipſi tributa, ad ejus Imperium contra publicos hoſtes pugnandum: ſed ſi quid contra Dei Legem vel Rex ipſe juberet, Deo magis quam hominibus obedire oportet. Pro Regibus orandus eſt Deus, ut det illis *Vitam prolixam, imperium ſecurum, domum tutam, exercitus fortes, Senatum fidelem, populum probum, orbem quietum*. Sed Deo in primis obedire debemus, illum timere, colere, amare. „ Imperatorem „ neceſſe eſt ſuſpiciamus, ut eum quem Dominus noſter elegit. Et merito „ dixerim, Noſter eſt magis Cæſar, a noſtro Deo conſtitutus. Itaque & in „ eo plus ego illi operor in ſalutem, quod non ſolum ab eo poſtulo eam „ qui poteſt præſtare; aut quod talis poſtulo qui merear impetrare: ſed etiam quod temperans Majeſtatem Cæſaris infra Deum, magis illum com„ mendo Deo, cui ſoli ſubjicio. Subjicio autem cui non adæquo. Non enim „ Deum Imperatorem dicam, vel quia mentiri neſcio, vel quia illum deri„ dere non audeo, vel quia nec ipſe ſe Deum volet dici. Si homo ſit, in„ tereſt homini Deo cedere. Satis habet appellari Imperator. Grande & „ hoc nomen eſt quod a Deo traditur..... Eſto religioſus in Deum, qui „ vis illum propitium Imperatori. *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari*, „ *& quæ ſunt Dei, Deo*. Quemadmodum Cæſar exigit a nobis impreſſio„ nem imaginis ſuæ, ſic & Deus; ut quemadmodum illi redditur num„ mus, ſic Deo reddatur anima lumine vultus ejus illuſtrata atque ſigna„ ta.

Tertull. in Apologet.

Beda.

Digitized by Google

„ ta. *Unde Pſalmiſta:* Signatum eſt (*inquit*) ſuper nos lumen vultus tui,
„ Domine. Hoc lumen eſt totum hominis, & verum bonum, quod non
„ oculis, ſed mente conſpicitur. Signatum autem dixit in nobis, tamquam
denarius ſignatur Regis imagine. Homo euim factus eſt ad imaginem & ſi-
militudinem Dei, quam peccando corrupit. *Bonum ergo ejus eſt verum atque
æternum, ſi renaſcendo ſignetur*. Adeo in nobis imago divina per peccata gra-
via quæ committimus, detrita, obſcurata & deformata eſt, ut dicere li-
ceat: *Cujus eſt imago, & ſuperſcriptio?* Quemadmodum igitur, *portavimus* 1.Cor.15.49
imaginem terreni hominis, *ſic portemus imaginem cæleſtis*.

3. *De mortuis autem quod reſurgant, non legiſtis in libro Moyſi, ſuper ru-
bum quomodo dixerit illi Deus: Ego ſum Deus Abraham, Deus Iſaac, &
Deus Jacob. Non eſt mortuorum Deus, ſed viventium*. Lugeudum quod ple-
rique Chriſtiani vivant, quaſi alia vita futura non eſſet, operibus, ſiu mi-
nus verbis dicentes: *Venite, & fruamur bonis quæ ſunt, & utamur creatura
tamquam in juventute celeriter. Coronemus nos roſis antequam marceſcant,
nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra.... Manducemus & bi-
bamus, cras enim moriemur*. Deo vivamus, ut ſit Deus noſter & merces æ- Sap. 2.
terna: rebus omnibus creatis bene utamur, ut Deo noſtro fruamur. Labo- 1.Cor.15.32
remus æternitati. Quid temporalibus & tranſitoriis rebus inhæremus, felicis
æternitatis candidati?

4. *Primum omnium mandatum eſt: Diliges Dominum Deum tuum ex toto
corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua*. Manifeſte nos do-
cuit Dominus, neminem poſſe duobus dominis ſervire. Et hoc igitur loco
docemur, *Dilectionem non partiri in Deum & aurum, in Deum & uxo-* Theodoret.
rem, in Deum & liberos, in Deum & amicos: ſed totam dilectionis vim Interrog. 3
Creatori Deo conſecrare. Deinde ſecundum Creatorem quæ unicuique conve- in Deut.
*niant impartiri, & parentibus; & uxori, & liberis, & fratribus, & ami-
cis: Siquidem pertinet ad dilectionem Dei hæc etiam præſtare. Qui enim di-
ligit me*, inquit, *mandata mea ſervabit*. Mandata vero Dei iſta præci-
piunt. Deum ex toto corde non diligit, imo vere non diligit, qui ejus
beneficia magis quam ipſum diligit. „ Quemadmodum ſi ſponſus faceret
„ ſponſæ ſuæ annulum, & illa acceptum annulum plus diligeret quam S. Auguſt.
„ ſponſum, qui illi fecit annulum, nonue in ipſo dono ſponſi adultera Tract. 2. in
„ anima deprehenderetur, quamvis hoc amaret quod dedit ſponſus? Si di- Epiſt. Joan.
„ ceret: Sufficit mihi annulus iſte, jam illius faciem nolo videre: qualis
„ eſſet? Quis non deteſtaretur hanc amentiam? Quis non adulterinum
„ animum convinceret? Amas aurum pro viro, amas annulum pro ſpon-
„ ſo. Si hoc eſt in te ut ames annulum pro ſponſo tuo, & nolis videre
„ ſponſum tuum, ad hoc tibi arrham dedit, ut non te opigneraret, ſed
„ averteret. *Ad hoc utique arrham dat ſponſus, ut in arrha ſua ipſe ame-* S. Auguſt.
tur. Dedit tibi Deus omnia iſta, ama illum qui fecit. Plus eſt quod tibi Epiſt. 52 ad
vult dare, id eſt, ſe ipſum qui iſta fecit. Si autem amaveris hæc, quam- Maced.
vis Deus illa fecerit, & neglexeris Creatorem, & amaveris mundum, non- S. Auguſt.
ne amor tuus adulterinus deputabitur? In dilectione Dei reperitur quicquid Tract. 9. in
vere hominem ornare & nobilitare poteſt. Si ornet ac nobilitet virtus; Epiſt. Joan,
in hac vita *Virtus non eſt, niſi diligere quod diligendum eſt*. Si ornet ac no- lib. de Per-
bilitet ſanitas: *Charitas eſt ſanitas; tunc plena ſanitas, quando plena Cha-* fect. Inſtit. c.
ritas. Si ornet poteſtas; *quem regnare delectat, uni omnium regnatori Deo* 3. lib. de ve-
ſubditus hæreat, plus eum diligendo quam ſe ipſum. Si ornet ſapientia; *Sum-* ra Relig. c.
ma & vera ſapientia eſt in præcepto illo primo, Diliges Dominum Deum 18. Epiſt. 12.
tuum ex toto corde, & ex tota anima tua: Ac per hoc ſapientia eſt chari- a. c. 18.
tas Dei. Si ornet ac nobilitet pulchritudo: *Anima noſtra fœda eſt per ini-*

qui-

S. Auguſt. quitatem, amando Deum pulchra efficitur. *Qualis amor eſt, qui reddit pul-*
Tract. 9. in *chram amantem? Quantum in te creſcit amor, tantum creſcit pulchritudo,*
Epiſt. Joan. *quia ipſa charitas eſt animæ pulchritudo.* Primum omnium mandatum eſt: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Deo igitur obedientes, illud diligentiſſime præcaveamus, quod Deus nos ſuper omnia præcavere
Joſue 23.11. voluit, ut ipſum ex toto corde diligamus. *Hoc tantum diligentiſſime præ-*
S. Auguſt. *cavete, ut diligatis Dominum Deum veſtrum.* Adde charitatem, proſunt
Serm. 5. de omnia: detrahe charitatem, nihil proſunt cetera. Sed quia te amare non
Verbis Dom. poſſum, Domine Deus meus, niſi amorem tuum dederis mihi: *Totum cor*
S. Auguſt. *meum flamma tui amoris accendat: nihil in me relinquatur mihi, nec quo*
in Pſal. 137. *reſpiciam ad me ipſum; ſed totus in te æſtuem, totus in te ardeam, totus*
num. 2. *diligam te, tamquam inflammatus abs te.*

5. *Secundum autem ſimile eſt illi: Diliges proximum tuum tamquam teipſum. Majus horum aliud mandatum non eſt.* Vere proximum ſicut nos ipſos diligimus, ſi immunitatem ab iiſdem malis, a quibus immunes eſſe volumus, & bonorum eorumdem poſſeſſionem, præſertim vero fruitionem
S. Auguſt. ſummi, immutabilis æternique boni ipſi pariter optemus. *Mandatum no-*
Tract. 83. in *vum do vobis* (inquit Chriſtus) *ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos.* Hoc
Joan. ergo præceptum Domini teneamus, ut nos invicem diligamus: & quicquid aliud præcepit, faciemus: quoniam quicquid eſt aliud hic habemus. *Diſcernitur quippe iſta dilectio ab illa dilectione qua ſe invicem diligunt homines* ſicuti homines: nam ut diſcerneretur, adjunctum eſt, *Sicut dilexi vos.* „ Ut quid enim diligit nos Chriſtus, niſi ut regnare poſſimus cum „ Chriſto? Ad hoc ergo & nos invicem diligamus, ut dilectionem no„ ſtram diſcernamus a ceteris, qui non ad hoc ſe invicem diligunt, quia „ nec diligunt. Qui autem ſe propter habendum Deum diligunt, ipſi ſe „ diligunt: ideo ut ſe diligant, Deum diligunt. Non eſt hæc dilectio in „ omnibus hominibus: pauci ſe propterea diligunt, ut ſit Deus omnia in „ omnibus. Qui ſancte & ſpiritualiter diligit proximos, eos amat aut quia juſti ſunt, aut ut juſti fiant. Sic enim & ſe ipſum amare debet, aut quia juſtus eſt, aut juſtus ut ſit. Sic enim diligit proximum tamquam ſe ipſum
Beda in c. ſine ullo periculo. Qui enim aliter ſe diligit, injuſte ſe diligit, quoniam
13. Epiſt. ad ad hoc ſe diligit, ut ſit injuſtus, ad hoc ergo ut ſit malus, ac per hoc
Rom. jam non ſe diligit: *Qui* enim *diligit iniquitatem, odit animam ſuam. Qui* proximum hoc modo *non diligit, manet in morte.* Diligamus ergo, *non verbo, neque lingua, ſed opere & veritate,* nempe eleemoſynarum largitione, hoſpitalitate, conſilio, aliiſque beneficentiæ & dilectionis officiis. Sine Dei proximique amore ſincero & actuoſo ne ipſa quidem ſacramenta pro-
1. Joan. 3. ſunt. *In hoc manifeſti ſunt filii Dei & filii diaboli. Omnis qui non eſt ju-*
ſtus, nocendo nemini, & cui poteſt benefaciendo, *non eſt ex Deo, & qui*
Beda. *non diligit fratrem ſuum.* Igitur *Dilectio ſola, diſcernit inter filios Dei, & filios diaboli.*

6. *Cavete a Scribis, qui volunt in ſtolis ambulare, & ſalutari in foro, & in primis cathedris ſedere in Synagogis, & primos diſcubitus in cœnis: Qui devorant domos viduarum ſub obtentu prolixæ orationis: Hi accipient prolixius judicium.* Doctores & directores hypocritæ velut peſtes fugiendi. His autem characteribus agnoſcuntur. 1. Externorum quorumdam operum vel ſignorum ſingularitate ſpectabiles videri volunt. 2. Hominum exiſtimationem, laudem, & quicquid ad pietatis opiniouem illis conciliandam conducere poteſt, ambiunt & affectant. 3. In omnibus quæ Religionem ſpectant, ceteris amant anteponi. 4. In publicis conventibus reliquis omnibus eminere. Humilitatem verbis tenus profiteri, ut altius aſcendere com-

pellan-

pellantur. Contemplationem & prolixiores orationes ſimulare. Hac arte
pecunias piarum mulierum emungere. Tales ſunt noſtris temporibus. Quie-
tiſtæ, *Homines ſe ipſos amantes, incontinentes, protervi, tumidi, & volupta-*
tum amatores magis quam Dei; habentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem 2. Tim. 3.
autem ejus abnegantes. Et hos devita: ex his enim ſunt qui penetrant domos,
& captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis deſide-
riis. Hi reſiſtunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem, ſed ul-
tra non proficient: inſipientia enim eorum manifeſta erit omnibus. Iſti homines
exiſtimant quæſtum eſſe pietatem. Hos egregie deſcribit piiſſimus Vitæ Spiri- 2. Tim. 6.5.
tualis Magiſter *Joannes Taulerus*, Serm. 2. in Dominica 1. Quadrageſimæ.
„ Se, *inquit*, contemplatores vocant eoſque cognoſcere licebit ex naturali
„ illa quiete, quam intra ſe otio dediti ſentiunt. Hi ſe a peccatis immu-
„ nes, Deo ſine medio unitos, omnibus & divinis & humanis ſolutos le-
„ gibus, & ad nulla demum opera bona obligatos arbitrantur; hoc errore
„ ſeducti, quod putent otium illud cui vacant, pro ſui nobilitate ac ex-
„ cellentia nullo pacto eſſe interturbandum impediendumque. Hinc enim
„ repudiant ſubjectionem, nec quicquam omnino ſurſum vel deorſum ope-
„ rantur; ac velut inſtrumentum artificem præſtolatur, nihil ſine illo effi-
„ ciens, ita & ipſi divinam exſpectant operationem, nihil ipſi penitus agen-
„ tes. Putant enim ſua actione divinum opus fore præpediendum. Nihil
„ itaque penitus in virtutibus ſeſe exercent, ſed otio vaniſſimo tradunt,
„ Non gratias agere, non Deum laudare, nihil habere, nihil cognoſcere,
„ nihil amare, nihil orare, nihil deſiderare volunt. Hæc omnia tamquam
„ noxia poſtponunt. Quicquid enim orare poſſent, jam habere ſe putant:
„ & ita paupertatem ſpiritus ſibi arrogant, cum ab omni propria volun-
„ tate alieni ſint, ut ipſis videtur, omnemque proprietatem & electionem
„ abdicarint. Jam quod ad Eccleſiæ leges attinet, ea omnia non modo
„ conſecuros, ſed & tranſcendiſſe ſe credunt, ob quæ cuncta Sanctæ Ec-
„ cleſiæ præcepta, ritus, conſuetudines, ceremoniæ rationabiliter inſtitutæ
„ ſunt. Ad hæc, perſuaſum habent, neminem, nec ipſum Deum quicquam
„ ſibi vel dare poſſe, vel auferre, eo quod exercitia omnia, cunctaſque
„ virtutes ad extremum uſque patiendo ſuperarint, tranſcenderintque, ut
„ ipſis videtur, atque ad meram ſive puram quamdam vacuitatem ſeu
„ otium pertigerint, ſintque ab omni virtute abſoluti ſeu expediti. Huc
„ autem, ut ita a virtutibus aliquis expediatur ſeu efficiatur liber, atque
„ ad illud vacuum pertingat otium, plus requiri laboris inquiunt, quam
„ ad ipſas virtutes conſequendas. Hac de cauſa tantam ſibi libertatem
„ uſurpant, ut nulli prorſus obedire velint, neque Papæ, nec Epiſcopis,
„ nec Paſtoribus ſuis. Et quamvis interdum extrinſecus obedire ſe ſimu-
„ lent, intus tamen nulli omnino ſubjiciuntur, nec voluntate, nec actio-
„ ne. Ab omnibus ſanctæ Eccleſiæ conſuetudinibus ac legibus immunes &
„ exempti eſſe volunt, palam aſſerentes, quod quamdiu aliquis virtutibus
„ aſſequendis navat operam, tamdiu adhuc imperfectus ſit: quidque ſit ve-
„ ra ſpiritus paupertas, & otium ſive vacuitas iſta, prorſus ignoret. Inſu-
„ per credunt omnia tam Angelorum quam hominum merita ſe viciſſe,
„ nec deinceps ullum poſſe vel virtutis augmentum capere, vel admittere
„ peccatum, ea de cauſa quod abſque voluntate vivant, ut ipſis videtur,
„ ſpiritumque ſuum quieti ac otio tradiderint, & in ſeipſis annihilati,
„ unum cum Deo effecti ſint. Proinde cunctis naturæ deſideriis abſque
„ peccato libere ſe ſatisfacere poſſe ſtultiſſime credunt, utpote qui ſummam
„ adepti ſint innocentiam, quibuſque lex nulla poſita ſit. Breviter ergo
„ ne ſpiritus otium, quies & libertas ullum patiatur impedimentum, cun-

„ ctis

„ ctis naturæ affectibus & concupiſcentiis indulgent & obſequuntur. Nul-
„ la eis vel de jejuniis, vel de Feſtorum obſervatione, vel de aliquo præ-
„ cepto cura eſt, niſi quatenus hac in parte hominum facies verentur,
„ aut hominibus placere appetunt. Nullam enim de re quacumque con-
„ ſcientiam habent. Aſſeverare non dubitem, latrones quoſque & omnes
„ in manifeſtis ſceleribus vitam agentes, ejuſmodi hominibus meliores eſſe.

„ Aliud Pſeudocontemplantium genus Taulerus deſcribit, qui pariter per-
„ ſuaſum habent, ſe nulli virtutum actioni adſtrictos, ſed ab omni opera-
„ tione expeditos & otioſos, Deique inſtrumentum eſſe, in quo ille quic-
„ quid velit operetur, ſolumque paſſivos eſſe, ſive patientes abſque omni
„ actione. Dicunt autem, ea opera quæ Deus cum ipſis perficit & opera-
„ tur, multo excellentiora, magiſque meritoria eſſe, quam cujuslibet alte-
„ rius hominis opera, qui hæc per ſe ipſum agit, licet in gratia Dei: Se-
„ que Dei patientes nuncupant, eo quod Dei ſuſtineant ſeu patiantur ope-
„ ra, quæ ipſe (ut putant miſeri) in eis operatur. Verum quamvis nihil
„ ipſi intus agant, quamvis otium ſectentur & quietem, mercede tamen
„ fruſtrari nolunt. Attamen quicquid agant, nihil ſe peccare arbitrantur,
„ cum Deus id per eos efficiat, ut ipſi dicunt, & quicquid ipſe velit, id
„ per eos fiat, nec prorſus aliud aliquid. Humilitatem quamdam præ ſe fe-
„ runt in converſatione & actibus ſuis, facileque adverſa omnia tolerant
„ ea de cauſa quod ſe Dei inſtrumentum eſſe arbitrentur, per quod ille pro
„ gratiſſima ſua voluntate operetur. Sunt igitur iſti veris Dei amicis admo-
„ dum ſimiles in multis: ſed in hoc nimium oberrant, quod omnia ea ad
„ quæ intus moventur, ſive bona ſint, ſive mala, a Spiritu Sancto proce-
„ dere & fieri putant. Ceterum difficulter agnoſci queunt, quod vitam ſuam
„ & vitæ modum optime tueri, & gloſſis quibuſdam ordinare ſciant. Eſt
„ tamen in quo agnoſci poterunt, ipſorum videlicet propria voluntas, puta
„ quod mortem potius obirent, quam aliquid vel minimum eorum abnega-
„ rent, deſererentve, quæ cum proprietate poſſident. Hæc Taulerus.

7. *Amen dico vobis, Quoniam vidua hæc pauper plus omnibus miſit, qui miſerunt in gazophylacium*, &c. Moraliter Dominus inſtituit univerſos, ne quis a collatione miniſterii paupertatis amore revocetur: nec ſibi divites blandiantur, quod plus videantur conferre quam pauperes. *Uberior eſt enim nummus e parvo; quia non quantum detur, ſed quantum reſideat, expenditur. Nemo plus tribuit, quam quæ nihil ſibi reliquit... Spectat vos Dominus ſemper, cum ad gazophylacium accedit, & de bonorum operum mercedibus ſtipem putatis egentibus conferendam. Quantum eſt igitur ut æra tua conferas, & Chriſti corpus acquiras? Noli ergo vacua prodire in conſpectum Domini Dei tui, vacua miſericordiæ, vacua fidei, vacua caſtitatis; non enim inanes Dominus, ſed virtutibus opimas ſpectare Jeſus & laudare conſuevit.*

S. Ambroſ. lib. de Viduis c. 5.

Vidua iſta plus omnibus miſit. *Multum beata mulier & glorioſa, quæ etiam ante diem judicii meruit Judicis voce laudari. Pudeat divites ſterilitatis atque infidelitatis ſuæ: Vidua, & inops vidua in opere larga invenitur. Cumque univerſa quæ dantur, pupillis & viduis conferantur, dat illa quam oportebat accipere, ut ſciamus quæ pœna ſterilem divitem maneat, quando hoc documento operari etiam pauperes debeant. Atque ut intelligamus hæc opera Deo dari, & eum quiſquis hæc faciat, Dominum promereri; Chriſtus illud Dei dona appellat, & in dona Dei viduam duos quadrantes miſiſſe ſignificat, ut magis ac magis poſſit eſſe manifeſtum, quia qui miſeretur pauperis, Deum fœnerat... Porro ſi Deus eleemoſynis pauperum fœneratur, & cum datur minimis; Chriſto datur, non eſt quod quis terrena cœleſtibus præferat, nec divinis humana præponat.* Sic Vidua illa tertio Regnorum libro, cum in ſiccitate

S. Cyprian. Tractat. de Opere & eleemoſynis.

Luca 21. 4. Omnes hi ex abundanti ſibi miſerunt in munera Dei.

3. Reg. 17.

& ſa-

„ & fame conſumptis omnibus de modico farre & oleo quod ſuperfuerat,
„ feciſſet ſubcinericium panem, quo aſſumpto moritura cum liberis eſſet;
„ ſupervenit Elias, & petiit ſibi prius ad edendum dari; tunc quod ſuper-
„ fuiſſet, inde illam cum filiis ſuis veſci; nec obtemperare illa dubitavit,
„ aut Eliæ filios mater in fame & egeſtate præpoſuit. Fit immo in conſpe-
„ ctu Dei quod Deo placeat; prompte ac libenter quod petebatur, offertur:
„ *nec de abundantia portio, ſed de modico totum datur*, & eſurientibus libe-
„ ris alter prius paſcitur, neque in penuria & fame cibus antequam miſeri-
„ cordia cogitatur, ut dum in opere ſalutari carnaliter vita contemnitur,
„ ſpiritaliter anima ſervetur. Elias itaque typum Chriſti gerens, & quod
„ ille pro miſericordia vicem ſingulis reddat, oſtendens, reſpondit, & di-
„ xit: *Hæc dicit Dominus, Fidelia farris non deficiet, & capſaces olei non*
„ *minuetur uſque in diem quo dabit Dominus imbrem ſuper terram.* Secundum
„ divinæ pollicitationis fidem multiplicata ſunt viduæ & cumulata quæ præ-
„ ſtitit, & operibus juſtis ac miſericordiæ meritis augmenta & incrementa
„ ſumentibus, farris & olei vaſa completa ſunt. *Nec filiis abſtulit mater quod Eliæ dedit, ſed magis contulit filiis quod benigne & pie fecit. Et illa nondum Chriſtum ſciebat, nondum præcepta ejus audierat: non cruce & paſſione ejus redempta, cibum & potum pro ſanguine rependebat; ut ex hoc appareat, quantum in Eccleſia peccet, qui ſe & filios Chriſto anteponens, divitias ſuas ſervat, nec patrimonium copioſum cum indigentium paupertate communicat....*

Sedens Jeſus contra gazophylacium, aſpiciebat quomodo turba jactaret æs in gazophylacium. *Quale munus eſt, cujus editio Deo ſpectante celebratur? Si in Gentilium munere grande & glorioſum videtur, Proconſules vel Imperatores habere præſentes, & apparatus ac ſumptus apud munerarios major eſt, ut poſſint placere majoribus: quanto illuſtrior muneris & major eſt gloria Deum & Chriſtum ſpectatores habere? Quanto iſthic & apparatus uberior, & ſumptus largior exhibendus eſt, ubi ad ſpectaculum conveniunt cœlorum virtutes, conveniunt Angeli omnes; ubi muneratio non quadriga vel Conſulatus petitur, ſed vita æterna præſtatur; nec captatur inanis & temporarius favor vulgi, ſed perpetuum præmium Regni cœleſtis accipitur?* *S. Cyprian. ibid.*

Vidua iſta plus omnibus miſit. „ Dicat pauper, Deus meus; dicat di-
„ ves, Deus meus: minus ille habet, plus hic habet; ſed argentum, non
„ Deum. Ut perveniret ad Deum Zacchæus dives, dedit dimidium patri-
„ monii ſui; ut perveniret Petrus, retia & navem dimiſit; ut perveniret
„ vidua, duo minuta dedit; ut perveniret pauperior, calicem aquæ frigi-
„ dæ porrexit; ut perveniret penitus pauper & egenus; ſolam bonam vo-
„ luntatem tribuit. Diverſa dederunt, ſed ad unum pervenerunt, quia
„ non diverſa amaverunt. *S. Auguſt. Serm. 47. de Ovibus c. 16.*

CAPUT DECIMUMTERTIUM

Senſus Litteralis.

I. *Et cum egrederetur de Templo, ait illi unus ex Diſcipulis ſuis: Magiſter, aſpice quales lapides, & quales ſtructuræ.* Cum inter ſe colloquerentur Diſcipuli de magnificentia ſtructuræ donorumque Templi, unus ceterorum nomine Chriſtum rogavit, ut lapides ac ſtructuram conſideraret. Confer cum Matth. 24. 1. & Lucæ 21. 5. *Et cum ſederet in Monte Olivarum contra Templum*, e regione Templi, *interrogaverunt eum ſeparatim*

tim Petrus & Jacobus, & Joannes & Andreas: Dic nobis quando iſta fient; & quod ſignum erit, quando hæc omnia incipient conſummari. Quando erunt proxime conſummanda. *Et reſpondens Jeſus cœpit dicere illis: Videte ne quis vos ſeducat.* Cavete a ſeductoribus. *Multi enim venient in nomine meo*, nomen meum uſurpantes, dicentes, *Quia ego ſum*, Chriſtus Judæis promiſſus & exſpectatus.

2. *Videte autem voſmetipſos.* Vobis ipſis proſpicite & cavete. *Tradent enim vos*, ante Urbis Templique excidium, *in Conciliis, & in Synagogis vapulabitis, & ante Præſides & Reges ſtabitis propter me, in teſtimonium illis*, ut teſtimonium de Divinitate mea, & Evangelii veritate coram illis perhibeatis. Vide Commentarium noſtrum in caput 24. S. Matthæi.

3. *Sed in illis diebus, poſt tribulationem illam*, poſt illos dies tribulationis, poſt calamitoſa Eccleſiæ meæ tempora, & Antichriſti perſecutionem, *Sol contenebrabitur, & Luna non dabit ſplendorem ſuum.* Vide quæ diximus ad cap. 24. S. Matthæi.

S. Cyrill. 4. *De die autem illo vel hora nemo ſcit, neque Angeli in cœlo, neque Fi-*
Alexandr. l. *lius, niſi Pater.* Neſcit Filius, ut homo, quamvis enim diem illum nuſ-
9. de Trini- quam ignoraverit Chriſtus Jeſus, illius tamen ſcientiam non habuit ratio-
tate. ne humanitatis, ſed divinitatis. Vel, neſcivit ut Patris legatus & inter-
S. Auguſt. pres, ut nobis revelaret. *Hoc neſcit, quod neſcientes facit, id eſt, quod non*
l. 1. de Tri- *ita ſciebat ut tunc Diſcipulis indicaret: ſicut dictum eſt ad Abraham,* Nunc
nitate c. 12. Gen. 22. 22. cognovi quod timeas Deum, *id eſt, Nunc feci ut cognoſceres; quia & ipſe*
ſibi in illa tentatione probatus innotuit. Nam & illud utique dicturus erat Di-
ſcipulis tempore opportuno, de quo futuro tamquam præterito loquens ait:
Joan. 15. 15. „ Jam non dicam vos ſervos, ſed amicos. Servus enim neſcit voluntatem
„ Domini ſui; Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumque audivi a
„ Patre, nota vobis feci: *Quod nondum fecerat, ſed quia certo facturus erat,*
„ *quaſi jam feciſſet locutus eſt. Ipſis enim ait:* Multa habeo vobis dicere,
Joan. 16. 12. „ ſed non poteſtis illa portare modo, *inter quæ intelligitur &* De die &
1. Cor. 2. 2. „ hora. *Nam & Apoſtolus:* Neque enim judicavi me, *inquit*, ſcire aliquid
1. Cor. 3. „ in vobis niſi Chriſtum Jeſum, & hunc crucifixum. *Eis enim loquebatur,*
qui capere altiora de Chriſti Deitate non poterant. Quibus etiam paulo poſt di-
cit, Non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus. *Hoc er-*
go inter illos neſciebat, quod per illum ſcire non poterant. Et hoc ſolum ſe
1. Cor. 2. *ſcire dicebat, quod eos per illum ſcire oportebat. Denique ſciebat inter per-*
fectos, quod inter parvulos neſciebat. Ibi quippe ait, Sapientiam loquimur
inter perfectos. *Eo namque genere locutionis neſcire quiſque dicitur quod oc-*
cultat, quo dicitur foſſa cæca quæ occulta eſt. Neque enim aliquo genere lo-
quuntur Scripturæ, quod in conſuetudine humana non inveniatur; quia uti-
que hominibus loquuntur. Vide S. Joannem Chryſoſtomum Homilia 78. in
Matthæum.

5. *Videte*, attendite vobiſmetipſis, *vigilate, & orate: neſcitis enim quando tempus ſit judicii*, ſeu generalis, ſeu privati uniuſcujuſque. *Sicut homo qui peregre profectus reliquit domum ſuam, & dedit ſervis ſuis poteſtatem cujuſque operis, & janitori præcepit ut vigilet.* Perinde ſe habet Filius hominis ac pater familias, qui peregre profectus, domum ſuam adminiſtrandam ſervis ſuis reliquit, certam functionem ſive miniſterium ſingulis demandans. *Et janitori* præſertim *præcepit* ut cuſtodiæ domus invigilet, ne hoſtes intrent, ne fures omnia diripiant, ne domeſtici officio ſuo deſint. *Vigilate ergo (neſcitis enim quando Dominus domus veniat: ſero, an media nocte, an galli cantu, an mane.)* Neſcitis quo tempore, vel qua vitæ præſentis ætate quæ nocti ſimilis eſt (quia per fidei obſcuritatem hoc in mun-
do

Digitized by Google

do ambulamus) ego qui dominus veſter ſum ac mundi, venturus ſim ad judicium. *Ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes*. Vigilate (inquam) ne ſubito adveniens, qua non cogitatis hora, vos imparatos inveniam. *Quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilate*. Non veſtra tantum, ſed omnium intereſt, vigilare, ſi ſalutem æternam conſequi velint.

SENSUS MORALIS.

I. V*Ides has omnes magnas ædificationes? Non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur*. Templum Jeroſolymitanum, Eccleſiæ figura, Eccleſia per Chriſtum fundata, & per Apoſtolorum prædicationem in Gentibus propagata, everſum eſt, Eccleſia æternum duratura, quæ ex lapidibus vivis in Chriſto ceu fundamento & lapide angulari ſuperædificatis conſtructa eſt, non terrena, ſed ſpiritalis domus. Lapides a ſummo & ſapientiſſimo Architecto electos, & a Spiritu ſancto per charitatem compaginatos nihil diſſolvet, nihil deſtruet. Nihil enim illos ſeparabit a charitate Chriſti, in qua fundati ſunt. *Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, a Deo autem electum & honorificatum: & ipſi tamquam lapides vivi ſuperædificamini, domus ſpiritualis*. Hoc in Templo non carnales victimæ animantium, ſed ſpiritales hoſtiæ adorationis, laudis, humilitatis, in ara cordis, igne ſervidæ charitatis offeruntur Deo, qui in ſpiritu & veritate adoratur. *Offerre ſpirituales hoſtias, acceptabiles Deo per Jeſum Chriſtum*. Juſti temporales, qui ſecundum prædeſtinationem lapides non ſunt Templi illius æterni, in quo videbitur Deus Deorum in Sion, deſtruentur & diſſolventur, quia deficient a charitate, & in finem uſque non perſeverabunt. Hi a Chriſto Templi Domino deſeruntur, quem prius deſeruerunt. Seducuntur a ſpiritu mendacii, a magiſtris erroris; ſanam doctrinam non ſuſtinent, ſed a veritate auditum avertunt, atque ad fabulas convertuntur. Mundi vanitas, fallaces divitiæ, carnis ac voluptatum illecebræ, media ſunt quibus diabolus ad illorum ſeductionem abutitur, qui Chriſtum non ſequuntur ut Viam, non audiunt ut Veritatem, non amant & ſervant intra ſe ut Vitam. *Multi venient in nomine meo, dicentes, Quia ego ſum: & multos ſeducent*. Diſſidiis, bellis, diverſarum præliis cupiditatum, ſtudiorumque conflictibus perturbantur, ſcinduntur. Cor illorum, velut terra inſtabilis movetur, concutitur timore inordinato malorum hujus vitæ. Famem patiuntur bonorum temporalium in quibus ſpes inanes collocant. *Exurget gens contra gentem, & regnum adverſus regnum, & terræmotus erunt per loca*. Tradit illos Deus in deſideria cordis illorum: & hoc damnationis æternæ initium eſt. *Initium dolorum hæc*. 1. Petri 1.

2. Interim electi perſecutionem patiuntur propter Chriſtum, cui verbis atque operibus teſtimonium perhibent: carnalibus hominibus plerumque ſunt odio propter nomen Chriſti, propter profeſſionem pietatis, ob doctrinæ veritatem ac vitæ ſanctimoniam. De mundo enim non ſunt: nam ſi eſſent de mundo, mundus quod ſuum eſſet, diligeret; ſed quia vocati ſunt de mundo, ejuſque mores damnant converſatione ſua, propterea illos odit mundus. *Et eritis odio omnibus propter nomen meum*. A cognatis & domeſticis ſæpe tentantur, vexantur, affliguntur. Sæpe frater fratri, filio pater, filii parentibus in ſcandalum fiunt, & morte illos afficiunt, quantum in ipſis eſt; interficiunt animas quæ non moriuntur, cum illos a Deo avertere conantur. *Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & conſurgent filii in parentes, & morte afficient eos*. Verumtamen mundum cum ſuis erroribus, amoribus, & terroribus per Chriſti gratiam vincentes,

& in

& in juſtitia perſeverantes, ſalutem æternam conſequuntur. *Qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.*

3. *Cum autem videritis abominationem deſolationis, ſtantem ubi non debet ..; Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant in montes.* Peccatum mortale abominatio deſolationis eſt. Stat ubi non debet, in loco ſancto, cum a Clericis & Monachis, aut etiam a Chriſtianis quibuſcumque, quorum nomen ſanctum eſt, profeſſio ſancta, *Vocatis ſanctis*, committitur. *Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarii in capite omnium platearum?*

Threnor. Jerem. 4.

Impietas, ſacrilegia, ſacramentorum abuſus, *abominatio deſolationis.... QUID eſt quod dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa?* (inquit Dominus per Prophetam.) Nos vero cum abominationem deſolationis ſtare viderimus ubi non debet, hoc eſt, hæreſes & flagitia regnare inter eos qui cœleſtibus myſteriis videbantur eſſe conſecrati, cum operantes iniquitatem, loquentes mendacium, viros ſanguinum & doloſos, quos abominabitur Dominus, pacem fidelium turbare perpenderimus, tunc quicumque in Judæa, hoc eſt, in confeſſione veræ fidei perſiſtimus, non terrenis infirmiſque actibus mancipari, ſed tanto altius virtutum culmen debemus aſcendere, quanto plures ampla & errabunda vitiorum itinera ſequi videmus.

Jerem. 11. 15.

Beda.

Tunc qui ſuper tectum eſt, hoc eſt, *qui excedens animo carnalia, tamquam in aura libera ſpiritaliter vivit, ne deſcendat ad infimos actus priſtinæ converſationis, neque ea quæ reliquerat mundi carniſve deſideria repetat.* Domus namque noſtra vel mundus hic, vel ipſa in qua degimus noſtra intelligenda eſt caro, de qua dicit Apoſtolus: *Scimus quod ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus.* Et qui operatur in Eccleſia, ac ſicut Paulus & Apollo plantat & rigat, non reſpiciat ſpem ſæcularem, cui renunciavit, nec retinacula vitæ labentis, quibus ſe ut nudus Chriſtum ſequeretur, exuerat, reſumere incautus præſumat.

2. Cor. 8.

4. *Orate vero ut hyeme non fiant.* Ne fides noſtra & charitas in Chriſtum, abundante iniquitate refrigeſcat, neque otioſi in opere Dei torpeamus virtutum ſabbato, ſive ceſſatione ab actibus virtutum, quibus ad Dei fruitionem pervenitur, ſiquidem *Omnia agenda complectitur virtus, omnia optanda felicitas.*

S. Auguſt. lib. 4. de Civit. Dei c. 21.

5. *Sed in illis diebus, poſt tribulationem illam, Sol contenebrabitur, & Luna non dabit ſplendorem ſuum: & ſtellæ cœli erunt decidentes, & virtutes quæ in cœlis ſunt, movebuntur.* Impius, qui dum viveret, Chriſto non adhæſit, de Chriſto in hora mortis non cogitabit: *Sol contenebrabitur.* Qui ex fide non vixit, fidei lumine in extremis non irradiabitur ut ad Deum redeat: *Et luna non dabit ſplendorem ſuum.* Cœleſtes illuſtrationes & inſpirationes divinæ illi juſto Dei judicio ſubtrahentur, qui ipſis tam frequenter abuſus eſt. Deerit gratia ei, qui tam ſæpe gratiæ defuit. Lumen ipſum naturale obſcurabitur, cadet, deficiet. Moriens oblivifcetur ſui, qui dum viveret, oblitus eſt Dei. *Et ſtellæ cœli erunt decidentes.* Quantus erit tremor in judicii die, cum *Virtutes* ipſæ *quæ ſunt in cœlis movebuntur?* De quibus Sanctus Job ait: *Columnæ cœli contremiſcunt & pavent ad nutum ejus.*

Job. 26. 11.

Quid facient tabulæ, quando trement columnæ? Quid virgula deſerti patietur, cum cedrus paradiſi concutietur? *Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa & gloria.* Quomodo impius, qui ſecundum duritiam ſuam & impœnitens cor theſaurizavit ſibi iram in die iræ; Chriſti judicis ſuſtinebit adventum? Qui venientem ad ſe, & intra ſe Filium Dei ſuſcipere noluit, qui Incarnationis ejus beneficio abuſus eſt, qui juſtificationis beneficio fuit ingratus, qui gratiam ſanctificantem per le-

Digitized by Google

thalia peccata amiſit, nec recuperare per pœnitentiam curavit, contra ſe
venientem videbit, non jam ſalvatorem, ſed judicem. Triplex Chriſti ad-
ventus, *Ad homines*, *in homines*, *contra homines*. Primus olim ad omnes *S. Bern.*
in Incarnatione. Secundus, non in omnes, in juſtificatione. Quot enim fi- *ferm. 3. de*
lii iræ manſerunt, in infidelitate mortui, baptiſmo non regenerati? *Non* *Adventu.*
fecit taliter omni nationi. Tertius nec contra omnes, ſed ſolum contra im-
pios & reprobos. Primus in infirmitate, ſecundus in charitate & ſuavita-
te. *Dominus* enim *dat benignitatem & terra noſtra dat fructum ſuum*. Ter-
tius in gloria & multa virtute. *Quis mihi tribuat* (inquit S. Job) *ut in in-* *Job. 14.13.*
ferno protegas me, & abſcondas me donec pertranſeat furor tuus; & conſti-
tuas mihi tempus in quo recorderis mei? Abſcondere ſe non poterit impius a
furore æterni judicis; furoris illius pondus æternum in inferis ſuſtinebit;
non pertranſibit umquam indignatio Dei in reprobos, quia numquam de-
ſinent eorum peccata: *Numquam carebunt ſupplicio, quia numquam volue-* *S. Greg. M.*
runt carere peccato. Nuſquam illorum recordabitur, ſed continebit in ira
ſua ſempiterna miſericordias ſuas. *Tempus non erit amplius*. Non erit am-
plius tempus miſerendi. Æternum dicent ad Deum deſperantes: *Mutatus* *Job. 30.21.*
es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ adverſaris mihi.

6. *De die autem illo vel hora nemo ſcit, neque Angeli in cœlo, neque Fi-*
lius, niſi Pater. Poſt Reſurrectionem interrogatus ab Apoſtolis de die ju-
dicii, ſeu reſtitutionis regni Iſrael, reſpondit: *Non eſt veſtrum ſcire tempora*
vel momenta quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. Quando dicit, *Non eſt veſtrum* *S. Hieron.*
ſcire, oſtendit quod ipſe ſciat, ſed non expediat noſſe Apoſtolis: *Ut ſem-* *in c. 24.*
per incerti de adventu Judicis, ſic quotidie vivant, quaſi die alia judicandi *Matt.*
ſint.

7. *Videte, vigilate, & orate: neſcitis enim quando tempus ſit*. Cor ve-
ſtrum examinate antequam veniat qui ſcrutabitur Jeruſalem in lucernis;
cogitationes, deſideria, verba, opera, intentiones veſtras conſiderate; quic-
quid mali feciſtis, quicquid boni omiſiſtis: Recogitate omnes annos veſtros
in amaritudine animæ veſtræ. *Videte*, cavete diligenter ne mors intret per
feneſtras, ne peccatum per ſenſus irrepat, ne inimicus intret per portas
Jeruſalem. Omni ſollicitudine cor veſtrum expurgate, & immaculatum
ſervate. *Vigilate*. Sed quia niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vi-
gilat qui cuſtodit eam, protectionem Dei cœli, & miſericordiam invoca-
te. *Orate*. Sic ad judicium ſeu generale, ſeu particulare ſe comparare Chri-
ſtianus quiſque debet. *Statutum eſt* enim *omnibus hominibus ſemel mori, poſt* *Hebr. 9.17.*
hæc autem judicium. Mors certiſſima, incertum qua ætate, quo mortis ge-
nere, qua die, qua hora morituri ſimus. Semel mori, magnum oraculum;
quando mori, magnum arcanum: male mori, magnum & irreparabile
malum. *Mors peccatorum peſſima*. *Vigilate, neſcitis enim quando tempus ſit*. *Pſal. 33.22.*
Tunc autem unicuique veniet dies ille, cum venerit ei dies, ut talis hinc exeat, *S. Auguſt.*
qualis judicandus eſt illo die. Ideo latet nos ille dies, ut a nobis obſerven- *Epiſt. 199.*
tur omnes dies. Videamus itaque, ut ſciamus quid nobis deſit; vigilemus, *alias 80.*
ne intremus in tentationem; oremus ſemper, & non deficiamus, *Exſpe-* *Tit. 2. 13.*
ctantes beatam ſpem, & adventum gloriæ magni Dei, & Salvatoris noſtri Je-
ſu Chriſti: qui dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquita-
te, & mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum.

Digitized by Google

CAPUT DECIMUMQUARTUM.

Senſus Litteralis.

I. Erat autem *Paſcha, & Azyma poſt biduum*. Poſt biduum a Sermone capitis præcedentis inchoatum, celebrandus erat dies feſtus Paſchæ & Azymorum. Ipſa enim die qua Paſchalis agnus immolabatur & comedebatur ad veſperam incipiebat Azymorum uſus in cœna Paſchali. *Et quærebant ſummi Sacerdotes, & Scribæ, quomodo eum*, ſcilicet Jeſum, *dolo tenerent, & occiderent. Dicebant autem: Non in die feſto* id fieri oportet, *ne forte tumultus fieret in populo*. Ne populus in Jeſum propenſior, in ejus liberationem conſpiraret.

2. *Et cum eſſet Bethaniæ in domo Simonis Leproſi*, quem olim Jeſus a lepra mundaverat ac ſanaverat: *& recumberet*, ad menſam; *venit mulier*, Maria Lazari ſoror, quæ & Magdalene, *habens alabaſtrum unguenti*, vas aromaticum ex alabraſtrite lapide, *nardi ſpicati pretioſi*, continens unguentum ſeu liquorem odoriferum ex ſpicis nardi ſinceriſſimæ ac præſtantiſſimæ confectum: *Et fracto alabaſtro*, fracto vaſis orificio, ut unguentum non guſtatim ſtillaret, ſed ubertim flueret, *effudit ſuper caput ejus*, ſcilicet Jeſu.

3. *Erant autem quidam indigne ferentes intra ſemetipſos, & dicentes: Ut quid perditio iſta unguenti facta eſt?* Pluralis numerus pro ſingulari uſurpatur, ut alias in Scriptura. Unus enim Judas id indigne tulit. Vide quæ diximus ad cap. 26. S. Matthæi.

4. *Et primo die Azymorum, quando Paſcha immolabant*, die 14. Lunæ ad veſperam, *dicunt ei Diſcipuli: Quo vis eamus, & paremus tibi ut manduces Paſcha?* Propriam enim domum non habebat Jeroſolimus. *Et mittit duos ex Diſcipulis ſuis*, Petrum & Joannem; *& dicit eis: Ite in civitatem*,

Luc. 22. 18. Jeruſalem; *& occurret vobis homo*, quidam ſervus patris-familias, *lagenam aquæ bajulans*, hydriam fictilem aquæ plenam: *ſequimini eum. Et quocumque introierit, dicite domino domus, quia Magiſter dicit: Ubi eſt refectio mea*, locus refectionis, *ubi Paſcha cum Diſcipulis meis manducem? Et ipſe demonſtrabit cœnaculum grande*, cameram in altiori ædium parte, ſitu & magnitudine commodam, & inſtructam omni ſupellectile ad epulas neceſſaria: *& illic parate nobis* Paſchale convivium.

5. *Veſpere autem facto, venit cum duodecim. Et diſcumbentibus eis, & manducantibus, ait Jeſus: Amen dico vobis, Quia unus ex vobis tradet me, qui manducat mecum*. Unus ex veſtro Collegio, Coapoſtolus veſter, ejuſdem menſæ mecum particeps, tradet me hoſtibus meis occidendum. Vide quæ diximus ad cap. 26. S. Matthæi.

6. *Et manducantibus illis, accepit Jeſus panem, & benedicens, fregit, & dedit eis*, ſcilicet duodecim Apoſtolis ſecum diſcumbentibus, ne Juda quidem excepto, *& ait: Sumite, Hoc eſt Corpus meum*. Quod vobis porrigo manducandum, eſt corpus meum. *Et accepto Calice, gratias agens dedit eis: & biberunt ex illo omnes*, ut eis Dominus juſſerat, idque ordine, ut credere par eſt, initio facto ab eo cui Dominus proxime accumbenti calicem præbuerat. *Et ait illis: Hic eſt ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur*. Ait illis, cum Calicem ipſis propinaret, non poſtquam biberunt (ut oſtendit collatio Marci cum Matthæo) Anticipatione igitur

uſus

Digitized by Google

uſus eſt Marcus, hæc verba præmittens: *Et biberunt ex illo omnes*. Iſtero-
logia vero eſt, ſeu narratio poſterior ejus quod prius factum eſt, in his *Euthymius*
verbis: *Hic eſt ſanguis meus novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur*. A- *in Matt.*
ptiſſime nominavit Chriſtus Teſtamentum propter appropinquantem mor-
tem. Condunt enim Teſtamentum qui moriuntur. „ Itaque ſicut Vetus Te-
„ ſtamentum hoſtias & ſanguinem habebat: ita ſane & Novum, corpus
„ videlicet & ſanguinem Domini. Non dixit autem: Hæc ſunt ſigna Cor-
„ poris & Sanguinis mei: ſed, Hæc ſunt Corpus meum, & Sanguis meus.
„ Oportet ergo non ad naturam eorum quæ proponuntur aſpicere, ſed ad
„ virtutem eorum. Quemadmodum enim ſupernaturaliter aſſumptam car-
„ nem deificavit (ſi ita loqui liceat) ita & hæc ineffabiliter tranſmutat
„ in ipſum vivificum corpus ſuum, & in ipſum pretioſum ſanguinem
„ ſuum, & in gratiam ipſorum. Quod autem ait, Sanguinem ſuum pro
multis effuſum iri, ſpectat eos qui per ſanguinis ejus efficaciſſimam virtu-
tem perventuri erant ad vitam æternam aut certe remiſſionem peccato-
rum accepturi: quamvis ſufficiens eſſet pretium pro omnium redemptione
ſufficienter etiam Patri oblatum. Fides enim catholica docet, *Quoniam ſi* 2. *Cor.* 5. 15
*unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt; & pro omnibus mortuus
eſt Chriſtus; ut & qui vivunt, jam non ſibi vivant, ſed ei qui pro ipſis mor-
tuus eſt, & reſurrexit.*

7. *Dederat autem Traditor ejus*, Judas Iſcariotes, *ſignum eis*, Sacerdotibus
ſcilicet, Scribis & Senatoribus dicens: *Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt,
tenete eum, & ducite caute*. Miſerum Judam a fide defeciſſe S. Hierony-
mus exiſtimat, nec Jeſum Dei Filium jam credidiſſe, quem crediderat o-
lim in ejus nomine miracula faciens, & ex ore ipſo dæmonum audiens,
illum eſſe Chriſtum, Sanctum Dei, Filium Dei. *Eadem infidelitate qua Ma-
giſtrum & Dominum tradidit, putabat ſigna quæ Salvatorem viderat facien-
tem, non Majeſtate divina, ſed magicis artibus facta*. Significat igitur ſimili-
bus præſtigiis ex eorum manibus elabi poſſe, ideo ait, *Et ducite caute*.
Primum bonam conſcientiam repulit cupiditate & avaritia ſua, deinde cir-
ca fidem naufragium fecit, ut de quibuſdam aliis ait S. Paulus: *Bonam con-* 2. *Tim.* 1. 19.
ſcientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt.

8. *Unus autem quidam de circumſtantibus*; Quidam qui unus erat ex co-
mitatu Jeſu, ſcilicet Simon Petrus, *Qui animoſiore conſtantia Domino cohæ-* *S. Leo ſerm.*
rebat, & contra violentorum impetus fervore ſanctæ charitatis exarſerat, (in- 1. *de Paſſ.*
quit S. Leo) *educens gladium, percuſſit ſervum ſummi Sacerdotis*, ferocius *Dom.*
inſtantem, *& amputavit illi auriculam*.

9. *Adoleſcens autem quidam ſequebatur eum, amictus ſindone ſuper nudo,
& tenuerunt eum. At ille rejecta ſindone, nudus profugit ab eis*. Hunc ado-
leſcentem fuiſſe Jacobum fratrem Domini, ut S. Epiphanio venit in men- *S. Epiph.*
tem, aut Joannem Evangeliſtam, quod ſenſit S. Gregorius M. prorſus im- *Hæreſi* 78.
probabile eſt, cum neuter adoleſcens eſſet, ac Sanctus Marcus verſu præ- *S. Gregor.*
cedente ſcripſerit: *Tunc Diſcipuli ejus relinquentes eum, omnes fugerunt*. Nec *M. l.* 14.
etiam fuiſſe videtur e domo ubi Jeſus cum Diſcipulis Paſcha comederat; *Moral. c.* 23.
ſola enim ſindone amictus ex urbe non exiiſſet: ſed veriſimilius eſt fuiſſe
ex villa proxima Getſemani, tumultuque excitatum e lecto proſiliiſſe cu-
rioſitate impulſum. Sindonem autem qua tectus erat, non fuiſſe veſtem
adverſus frigus comparatam, aut pallium e lino vel byſſo; ſed linteum
quo erat in lecto involutus, ex eo patet, quod rejecta ſindone, qua tege-
batur, nudus profugit a militibus & ſervis, qui ipſum laceſſebant, & te-
nebant, Diſcipulum eſſe Jeſu ſuſpicati.

10. *Summi vero Sacerdotes, & omne Concilium, quærebant adverſus Jeſum*

Digitized by Google

teſtimonium, ut eum morti traderent, nec inveniebant. Multi enim teſtimonium falſum dicebant adverſus eum, & convenientia teſtimonia non erant. Non erant congruentia, nec tam gravia ut votum Sacerdotum æquarent, quærentium teſtimonia ad pœnam capitis decernendam ſufficientia.

11. *Rurſum autem ſummus Sacerdos interrogabat eum, & dixit ei: Tu es Chriſtus Filius Dei benedicti?* Tu-ne Chriſtus es a Deo promiſſus, ipſiuſque Dei Filius? *Jeſus autem dixit illi: Ego ſum.* Ego revera Filius ſum Dei, cui Angeli & homines benedicunt, cujus nomen benedictum in æternum: *& videbitis Filium hominis*, me quem nunc ut reum interrogatis & judicatis, *ſedentem a dextris virtutis Dei*, in majeſtate & potentia qua Deo Patri ſum coæqualis, *& venientem cum nubibus cæli.* Nubibus lucidiſſimis velut throno inſidentem. Ex hoc loco Chriſti divinitas contra Socinianos invicte probatur. Non enim adoptivum ſe Filium Dei Chriſtus eſſe reſpondit, ſed naturalem & æqualem Deo Patri: & ita intellexit ſummus Sacerdos, qui eum damnavit blaſphemiæ. *Summus autem Sacerdos ſcindens veſtimenta ſua ait: Quid adhuc deſideramus teſtes? Audiſtis blaſphemiam: quid vobis videtur?*

12. *Et cœperunt quidam conſpuere eum, & velare faciem ejus, & colaphis eum cædere:* Illum velut morte prædamnatum excipientes. Cum enim aliquis mortis reus judicatus erat, Judex ipſum dimittebat lictori qui faciem ejus velaret, Romano more. *I, lictor, colliga manus, caput obnubito:* Quin & Perſico, unde Heſter c. 7. verſ. 8. de Aman dicitur: *Necdum verbum de ore Regis exierat, & ſtatim operuerunt faciem ejus.*

Cetera quæ hic non attingimus, expoſita ſunt ad caput 26. S. Matthæi.

SENSUS MORALIS

I. ERat *autem Paſcha & Azyma poſt biduum: & quærebant ſummi Sacerdotes, & Scribæ, quomodo eum dolo tenerent, & occiderent.* Sacrilegi Sacerdotes, in quorum animis Religionis ſenſus; improbi Doctores, in quorum cordibus Veritatis amor extinctus eſt, utramque ſuis cupiditatibus, occaſione data, immolare non dubitant. Non ſacrorum dierum ſolemnitas,
1. Cor. 5. 8. non ſacramentorum ſanctitas a criminibus avertit, quia epulantur *in fermento malitiæ & nequitiæ*, non *in azymis ſinceritatis & veritatis*. Et ſi palam cupiditates ſuas non explent, ſolo timore ſervili, non amore juſtitiæ
S. Leo ſerm. 7. de Paſſ. Dom. a malis operibus cohibentur. *Dicebant autem, Non in die feſto, ne forte tumultus fieret in populo.* Tales erant Judæorum Sacerdotes & Doctores, quærentes opportunitatem capiendi Jeſum & occidendi, timenteſque ſeditiones turbarum in præcipua Solemnitate fieri, non ut populus non peccaret, ſed ne Chriſtus evaderet.

2. *Et cum eſſet Bethaniæ in domo Simonis Leproſi, & recumberet, venit mulier habens alabaſtrum unguenti nardi ſpicati pretioſi, & fracto alabaſtro effudit ſupre caput ejus.* Pietas & charitas generoſæ ſunt & magnificæ, ubi de Dei honore & cultu agitur. Sumptibus non parcunt, profundunt opes, ut omnium bonorum ſuorum Auctorem glorificent, ut grati animi vicem Chriſto rependant, qui ſanguinem ſuum pro nobis effudit. Beati, quos amor Dei liberales & magnificos; miſeri, quos amor ſæculi, quos vanitas & voluptas prodigos faciunt. Hæc devotio Mariæ unguentum pretioſum ſuper Chriſti corpus effundentis, fidem ac pietatem ſanctæ Eccle-
Cant. 1. 11. ſiæ deſignat, quæ in Amoris Cantico ait: *Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum.* Id juxta litteram Mariæ manibus perfecit, & quotidie in omnibus membris ſuis ſpiritaliter implere non deſinit, quæ toto orbe diffuſa in Domino gloriantur, & dicunt: *Deo autem gratias, qui* ſem-

ſemper triumphat nos in Chriſto Jeſu, & odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco: quia Chriſti bonus odor ſumus Deo. Quæ cum potentiam divinæ virtutis ejus, quæ illi una cum Patre eſt, digna reverentia confitetur, laudat, & prædicat caput, illius unguento pretioſo perfundit. Cum vero aſſumptæ Myſteria humanitatis æque digna reverentia ſuſpicit, pedes Domini unguento nardi piſtici perfundit, quia illam ejus naturam, qua terram contingere, hoc eſt, inter homines converſari dignatus eſt, pia prædicatione commendat, ac devotis veneratur obſequiis. Unguentum contritionis ſuper pedes Jeſu mulier peccatrix effudit: unguentum devotionis ſuper ejus caput Maria jam Sancta & contemplatrix. Primum unguentum ex multis & variis peccatorum ſuorum ſpeciebus intra pectus ſuum decoxit igne pœnitentis amoris, dicens cum Propheta: *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis*. Nec tamen Deo vile eſt, quamvis ex vilibus ſpeciebus confectum ſit hoc unguentum, quia cor contritum & humiliatum Deus non deſpicit. Peccatricis manibus diſtillabatur, & extremis membris corporis, id eſt, pedibus fundebatur: & tamen non uſque adeo contemptibile aut vile fuit, quin totam domum vis aromatum & ſuavitas repleret odoris. Quod ſi attendamus quanta in unius peccatoris converſione fragantia reſpergatur Eccleſia, & quantis fiat odor vitæ ad vitam quivis pœnitens, ſi publice perfecteque pœniteat, profecto & de hoc pronuntiabimus; *Domus impleat eſt ex odore unguenti*. Denique & ſupernas beatorum manſiones attingit pœnitentiæ odor, ita ut (teſte ipſa Veritate) *Gaudium ſit inter Angelos Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente*. Sed pretioſius devotionis unguentum eſt, quod fit de divinis beneficiis humano generi collatis, quæ cum fuerunt in vaſculo pectoris, piſtillo crebræ meditationis contuſa atque contrita, deinde igne ſancti deſiderii decocta ſimul omnia, & demum impinguata oleo lætitiæ; erit unctio longe pretioſior excellentiorque priore. *Sacrificium laudis honorificabit me* (inquit Deus) non dubium autem quin excitet ad laudandum beneficiorum recordatio. Hoc unguentum Maria effudit ſuper caput Jeſu. Si enim in Chriſto caput ad Divinitatem referendum eſt, dicente Paulo, *Caput Chriſti Deus*, procul dubio caput ungit qui gratias agit, quoniam Deum tangit, non hominem. Non quia non ſit homo, qui Deus eſt, ſiquidem Deus & homo unus eſt Chriſtus: ſed quia omne bonum a Deo, non ab homine eſt, eitam ipſum quod per hominem miniſtratur. Profecto enim *Spiritus eſt qui vivificat, caro non prodeſt quidquam*. Propterea & *Maledictus, qui ſpem ſuam ponit in homine:* quoniam etſi ſpes noſtra tota merito pendet ex homine Deo, non tamen quia homo, ſed quia Deus eſt. Itaque illud pedibus, hoc capiti exhibetur; quoniam & humiliatio contriti cordis humilitati congruit carnis; & Majeſtatem decet glorificatio.

2. Cor. 2. 14. Beda. Pſal. 38. S. Bern. ſerm. 10. in Cantic. Luc. 15. Pſal. 49. 1. Cor. 2. Joan. 6. Jerem. 17.

3. *Et mittit duos ex Diſcipulis ſuis, & dicit eis: Ite in civitatem: & occurret vobis homo lagenam aquæ bajulans, ſequimini eum. Et quocumque introierit, dicite domino domus, quia Magiſter dicit: Ubi eſt refectio mea, ubi Paſcha cum Diſcipulis meis manducem? Et ipſe demonſtrabit cœnaculum grande, ſtratum, & illic parate nobis*. Veri Paſchatis, ſeu Sacrificii & Communionis Paſchalis præparatio ad Apoſtolorum ſucceſſores, & ad proprios Chriſtianorum Paſtores pertinet. Aquæ lagena in ſignum a Chriſto data, baptiſmi & pœnitentiæ ſymbolum eſt. Hac aqua purificatos eſſe oportet, qui Chriſtianum Paſcha celebrant. Manducari Paſcha legitimum non poteſt extra Jeruſalem civitatem ſancti, extra Eccleſiam Catholicam. Paranda eſt Anima ad Chriſtum excipiendum in ſacra Communione. Cœnaculum ſeu camera ſuperior eſſe debet, pars domus a terra remotior. *Quæ ſurſum ſunt* Coloſſ. 31.

quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram,

Pſal. 118. 32.
S. Auguſt. ſerm. 10. in hunc pſal.

Cœnaculum grande, cor per charitatem dilatatum. Conſtringitur enim cupiditate, dilatatur charitate. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum.* CORDIS *dilatatio, juſtitiæ eſt delectatio. Hæc munus eſt Dei, ut in præceptis ejus non timore pœnæ anguſtemur, ſed dilectione & delectatione juſtitiæ dilatemur.* Denique Cœnaculum ſtratum, cor variis ornatum virtutibus eſſe debet, ut Paſcha digne manducetur. Humilitate ornata ſit Anima, ut Deum ſuſcipiat qui in Incarnatione ſua, in morte, in ipſo Euchariſtiæ Sacramento ſemetipſum pro nobis humiliavit & exinanivit. Chriſtiana mortificatione, qua terrenas faſtidiat voluptates, inſtructa ſit, ut Chiſtum pro ſua, omniumque hominum ſalute crucifixum ſuſcipiat. Paupertate ſpiritus conſpicua ſit, qua radix omnium malorum cupiditas exſcinditur, ut Deum ſuſcipiat, qui pro nobis egenus factus eſt, cum dives eſſet ut illius inopia divites eſſemus.

4. *Et manducantibus illis, accepit Jeſus panem, & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, Hoc eſt Corpus meum. Et accepto calice, gratias agens dedit eis: & biberunt ex illo omnes. Et ait illis: Hic eſt Sanguis meus Novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur.* In umbra illius legalis Paſchæ non unus agnus occidebatur, ſed plures. Singuli occidebantur per domos: nam unus ſufficere non poterat univerſis, quoniam figura erat, non proprietas Dominicæ Paſſionis. Ergo in hac veritate qua ſumus, unus pro omnibus mortuus eſt: & " Idem per ſingulas Eccleſiarum domos in Myſterio panis

S. Gaud. Tract. 2. in Exod.

" ac vini reficit immolatus, vivificat creditus, conſecrantes ſanctificat conſecratus. Hæc Agni caro, hic ſanguis eſt ... Credas quia quod accipis, corpus eſt illius Panis cœleſtis, & ſanguis eſt illius ſacræ Vitis ..... Neſcit mendacium Veritas .... Pariter univerſa quemadmodum tradita ſunt credamus, non infringentes os ipſius illud ſolidiſſimum, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus.* Siquid autem ſuperfuerit etiam nunc in uniuſcujuſque ſenſu, quod expoſitione iſta non ceperit, ardore fidei concremetur: Quoniam Deus noſter ignis conſumens eſt. Panem in ſuum Corpus Chiſtus tranſmutat, ut nos in ſe ipſum tranſmutet, noſque ſecum unum efficiat corpus & unam carnem. Quis loquetur potentiam, magnificentiam, & bonitatem Domini? Chriſti ſanguis ejus bonitate & amore fit in Euchariſtiæ Sacramento lac filiorum, nexus & vinculum membrorum ipſius, fœderis æterni ſigillum, redemptio pretiumque ſervorum & captivorum. At illis qui ſacrilegum & perfidum Judam imitantur, fit venenum mortiferum, gladius ſeparationis a Chriſti corpore, ſigillum reprobationis, cauſa æternæ captivitatis. Lac filiorum eſt.

S. Joan. Chryſoſt.

Videtis quanta promptitudine parvuli papillas capiunt, & quanto impetu labia uberibus infigunt? *Accedamus cum tanta nos quoque alacritate ad hanc menſam: quin immo cum longe majori trahamus, tanquam infantes lactanei, Spiritus gratiam, & unus ſit nobis dolor hac eſca privari.* Nexus ac vinculum membrorum Chriſti eſt ſacra Euchariſtia. Qui ad illam accedit, non abhorreat a com-

S. Auguſt. Tract. 26. in Joann.
Joſue 24.

page membrorum; *Non ſit putre membrum, quod reſecari mereatur: non ſit diſtortum, de quo erubeſcatur: ſit pulchrum, ſit aptum, ſit ſanum: hæreat corpori, vivat Deo de Deo.* Euchariſtia fœderis æterni ſigillum eſt, hoc fœdus nuſquam violemus. *Teſtes vos eſtis,* (ait Joſue ad populum Iſrael) *quia ipſi elegeritis vobis Dominum ut ſerviatis ei.* Reſponderuntque: *Teſtes. Nunc ergo,* ait, *auferte Deos alienos de medio veſtri, & inclinate corda veſtra ad Dominum Deum Iſrael. Dixitque populus ad Joſue: Domino Deo noſtro ſerviemus, & obedientes erimus præceptis ejus.* Ita ſimus & nos affecti, cum ad ſacram

Com-

Communionem accedimus. Euchariſtia redemptio eſt pretiumque captivorum: ea refectus noli te diaboli iterum ſervituti ſubjicere.

5. *Petrus autem ait illi: Etſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ſed non ego.* Quid ais, Petre? Propheta dixit, *Quia oves diſpergentur*, & Chriſtus dictum confirmavit, & tu negas? Ideo Chriſtus illum cadere permiſit, ut & illius præſumptio & noſtra ſuperbia ſanaretur. *Si quis exiſtimat ſe aliquid eſſe,* *Galat. 6.* *cum nihil ſit, ipſe ſe ſe ſeducit.* Dicere debebat: Opem nobis feras ne ſcan- *S. Joannes* dalizemur: e contrario nimium ſibi arrogans, ait: *Etſi omnes ſcandalizati* *Chryſoſt.* *fuerint in te, ſed non ego.* Cum igitur Petrus Chriſti verbis non crederet, *Hom. 83.* a rebus ipſis eruditus. *in Matt.* Duplex nempe ipſius crimen erat: primum, quod Chriſtro prædicenti repugnavit, nimia de ſuis viribus fiducia; ſecundum quod ceteris ſeipſum præpoſuit: immo & tertium, quod ſibi totum tribuit. Magnum profecto dogma hinc diſcimus, quia " Nullo modo voluntas hominis ſufficit, niſi auxilio ſuperiore roboretur: Et quia nihil lucrari poterimus, ſi voluntas noſtra repugnat: quorum alterum Petrus, alterum Judas confirmat: Hic enim etſi præſidium Chriſti largum habuerit, tamen quia noluit attendere, nec quæ ab ipſo erant conferre, nullam inde utilitatem conſecutus eſt: Petrus vero, etſi bene animatus fuerat, divino tamen ſubtracto auxilio, ſtare non potuit. " Ne igitur totum Deo ita *Non potuit* tribuatis, ut oſcitandum dormiendumque vobis putetis: *id eſt noluit* nec rurſus ſi vigilatis, laboribus veſtris rem totam effici arbitremini. Neque enim deſides ac reſupinos jacere nos vult Deus, ac ideo nonnihil a nobis petit: nec arrogantia vult nos corrumpi: & ideo totum nobis non commiſit. Ita ex utraque parte incommodo remoto, quod utile eſt ad ſalutem, nobis reliquit. His rationibus Verticem quoque Apoſtolorum labi permiſit, humiliorem ipſum faciendo & ad majorem charitatem erigendo.

6. *Et aſſumit Petrum & Jacobum, & Joannem ſecum: et cœpit pavere, et tædere. Et ait illis: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem: ſuſtinete hic et vigilate.* Triſtitiæ pelago immerſus eſt, uno intuitu conſiderans proditionem Judæ, negationem Petri, ſcandalum & diſperſionem Apoſtolorum, populi Judaici reprobationem, excidium Jeruſalem; omnium hominum crimina, Chriſtianorum præſertim ſacrilegia, ſanguinem ejus pretioſum conculcantium; juſtitiæ divinæ peccatis totius humani generis, quæ in ſe ipſo portabat, imminentis ſeveritatem; ipſorum peccatorum deformitatem ac gravitatem. *Quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre* *Job. 31. 23.* *non potui.* Triſtis ſit anima noſtra cum anima Jeſu, ſed triſtis ſit uſque ad mortem peccati in nobis; ne Chriſtus etiam nunc nobis dicat: *Et ſuſtinui qui* *Pſal. 68. 21.* *ſimul mecum contriſtaretur, & non fuit: conſolantem me quæſivi, & non inveni.* Triſtes quidem erant Apoſtoli de Chriſti morte, ſed cum Chriſto triſtes non erant. Contriſtabantur enim illi carnaliter de via mortali, quæ mutanda fuerat morte, & reparanda reſurrectione: hinc erat illa triſtitia. *De* *S. Auguſt.* *illis enim eſſe debuit, qui cæci Medicum occiderunt, qui tamquam pernicioſe fe-* *Enarr. in* *brientes phrenetici, faciebant injuriam a quo illis fuerat ſalus allata. Ille vole-* *Pſal. 68.* *bat curare, illi ſævire: hinc triſtitia Medico.* *ſerm. 2.* Quære utrum invenerit hujus triſtitiæ comitem. Non enim ait, Suſtinui qui contriſtaretur, & non fuit; ſed, *qui ſimul contriſtaretur*, id eſt, ex ea re, qua ego, contriſtaretur, & *non inveni*. Ergo in triſtitia quam habebat Dominus de illis, pro quibus oravit, *Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt:* nullum comitem inve- *Luc. 23. 34.* nit. *Conſolantem me quæſivi, & non inveni.* Qui ſunt conſolantes? *Proficientes.* Ipſi enim nos conſolantur, ipſi ſunt ſolatio omnibus prædicatoribus veritatis. *Et dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potaverunt me aceto.* Hoc ipſum quod non inveni conſolantes, hoc ipſum quod non inveni qui

ſimul mecum contriſtaretur, hoc fuit fel meum, hoc mihi amarum, hoc acetum fuit: *amarum propter mœrorem, acetum propter eorum vetuſtatem.*

7. *Et dixit: Abba, Pater, omnia tibi poſſibilia ſunt, transfer calicem hunc a me: ſed non quod ego volo, ſed quod tu*, Afflictiones & cruces a Deo impoſitas, ſive exteriores, ſive interiores, carne licet repugnante ſuſcipere debemus; & noſtram divinæ conſormare ac plane ſubjicere voluntatem, dicentes: *Non quod ego volo, ſed quod tu*. Liberationem quidem a malis temporalibus, a morbis corporis, a calamitatibus tam publicis, quam privatis, ab anguſtiis & deſolationibus animi poſtulare a Deo poſſumus, ſed conditionatæ eſſe debent his de rebus preces noſtræ, ſi ita Deo placitum ſit, cujus voluntas nobis carior eſſe debet quam noſtra, ſi vere eum diligimus. Sed æternam beatitudinem, & omnia bona ſpiritualia ad eam perducentia & promoventia a Deo petere abſolute debemus, ſcilicet gratiam, charitatem, ceteraſque virtutes, perſeverantiam, &c. quia *Hæc eſt voluntas Dei, ſanctificatio noſtra*. In noſtræ voluntatis cum divina conformitate poſita eſt rectitudo cordis. Rectus eſt Deus, & ideo diſtortum cor illi non adquieſcit. Divina voluntas regula eſt immutabilis, indeficiens, ſuprema: ad illam igitur conformanda eſt voluntas noſtra ut recta ſit, utque ex eo-
Pſalm. 72. rum numero ſimus, de quibus ait Propheta: *Quam bonus Iſrael Deus his*
S. Auguſtin. *qui recto ſunt corde*. „ Filius Dei unicus portans infirmitatem tuam, &
Enarrat. 2. „ præfigurans in ſe paſſionem tuam, tamquam caput geſtans perſonam et-
in Pſ. 31. „ iam corporis ſui, cum appropinquaret paſſioni, ex homine quem gere-
„ bat contriſtatus eſt, ut te lætificaret; contriſtatus eſt ut te conſolare-
„ tur. Potuit enim ſine triſtitia eſſe Dominus iturus ad Paſſionem. Si po-
„ tuit miles, non potuit Imperator? Quomodo potuit Miles? Attende Pau-
1. Tim. 4. „ lum exultantem appropinquantem paſſioni: *Ego autem*, inquit, *jam deli-*
„ *bor, & tempus reſolutionis meæ inſtat. Bonum certamen certavi, curſum*
„ *conſummavi, fidem ſervavi: in reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam*
„ *reddet mihi Dominus in illa die juſtus Judex*. Videte quemadmodum exul-
„ tat venturus ad Paſſionem. Ergo gaudet coronandus, contriſtatur coro-
„ naturus. Quid igitur portabat? Infirmitatem quorumdam, qui veniente
„ tribulatione vel morte contriſtantur. Sed vide quomodo eos ducit in di-
„ rectionem cordis. Ecce tu volebas vivere, non volebas tibi aliquid acci-
„ dere; ſed Deus aliud voluit, *Duæ voluntates ſunt; ſed voluntas tua cor-*
„ *rigatur ad voluntatem Dei, non voluntas Dei detorqueatur ad tuam. Prava*
„ *eſt enim tua, regula eſt illa: flet regula, ut quod pravum eſt, ad regulam*
„ *corrigatur*. Vide quomodo hoc docet Dominus Jeſus Chriſtus. *Triſtis eſt*
„ *anima mea uſque ad mortem*: &, *Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat a me ca-*
„ *lix iſte*. Ecce oſtendit humanam voluntatem, ſed vide rectum cor: *Ve-*
„ *rum non quod ego volo, ſed quod tu*. Hoc ergo fac, gaudens in his quæ
„ tibi accidunt: & ſi venerit dies ille ultimus, gaude. Aut ſi ſubrepit hu-
„ manæ cujuſdam voluntatis fragilitas, cito dirigatur ad Deum: ut ſis ex
„ eis quibus dicitur: *Gloriamini omnes recti corde*. Quam pauci illi ſunt?
S. Auguſt. *Hæc eſt enim in hominibus magna & uſitata perverſitas, quia cum debeant vivere*
Enarrat. in *ipſi ſecundum voluntatem Dei, Deum volunt vivere ſecundum voluntatem*
Pſal. 48. *ſuam: & cum ipſi nolunt corrigi, illum volunt depravari; rectum non arbitrantes quod ille vult, ſed quod ipſi volunt.*

8. *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem, Spiritus quidem promptus eſt, caro vero infirma*. Multi ſuccumbunt tentationi, quia nec vigilant nec orant. Orandum ut vigilemus, vigilandum ut oremus: vigilandum ſimul & orandum ne in tentationem intremus. Si Petrus vigilaſſet & oraſſet, metu mortis & amore temporalis vitæ Dominum non negaſſet. *Spi-*

ritus

ritus quidem promptus eſt, caro autem infirma. Itaque quantum de ardore mentis confidimus, tantum de carnis fragilitate timeamus: ſed tamen, ſecundum Apoſtoli doctrinam, *Spiritu facta carnis mortificemus.*

9. Dederat autem Traditor ejus ſignum eis, dicens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum... Et cum veniſſet, ſtatim accedens ad eum, ait: Ave Rabbi: & oſculatus eſt eum. Quiſquis proximum prodit, Chriſtum prodit. Quot traditores in mundo, quos avaritia vel alia cupiditas ad arcana proximi in ejus perniciem revelanda, ad fortunam ejus evertendam impellit? Quot fraudes, quot ſimulationes, quot infidelitates, amicitiæ velo obtectæ? Ab ingratis domeſticis, amicis, qui nos produnt, vel fiducia noſtra quoquo modo abutuntur, hæ patiendæ ſunt injuriæ ſine amaritudine, ſine murmuratione, adorando Chriſti Jeſu bonitatem, & charitatem imitando, qui Traditori oſculum non negavit.

10. *Et exurgens ſummus Sacerdos in medium, interrogavit Jeſum, dicens: Non reſpondes quidquam ad ea quæ tibi objiciuntur ab his? Ille autem tacebat, & nihil reſpondit.* Verbum æternum ſilet, innocens & ſanctus pro defenſione ſua os coram judice non aperit, opprimi ſe patitur ac damnari ut nos juſtificet. Noſtram reparat innocentiam, non tuendo ſuam. Cauſam noſtram agit ut advocatus & mediator apud Patrem, negligendo ſuam apud injuſtum judicem. Ducitur ut Agnus manſuetus ad occiſionem, & non aperit os ſuum, ut Prophetia impleatur: *Oblatus eſt quia ipſe voluit, & non aperuit os ſuum: ſicut ovis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum.* Domini Jeſu ſilentium honoremus, cum ab hominibus maledicimur, & convitiis afficimur. Ipſos ut flagella iræ Dei intueamur, quomodo David intuebatur Semei ſibi maledicentem Deo permittente, & ejus maledicta ac inſultus ad ipſius Regis expiationem & exercitationem ordinante. *Dimittite eum ut maledicat juxta præceptum Domini: ſi forte reſpiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna.* Sed magis Chriſtum intueamur, qui paſſus eſt pro nobis, & nobis reliquit exemplum, ut ſequamur veſtigia ejus: *Qui cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur: tradebat autem judicanti ſe injuſte.*

Iſai. 53. 6. *2. Reg. 16.* *1. Petri 2. 23.*

11. *Et cœperunt quidam conſpuere eum, & velare faciem ejus, & colaphis eum cædere, & dicere ei: Prophetiza: & miniſtri alapis eum cædebant.* Imago Dei inviſibilis, ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus, Chriſtus Dei Filius, cœli terræque Dominus, atrociſſimis injuriis inhonoratur & immaniſſime læditur. In quinque ſenſibus ſuis patitur, ut ſenſuum noſtrorum expiet peccata & voluptates. Viſus patitur, velata facie; auditus, horrendis blaſphemiis; odoratus, fœtidis ſputis; tactus alapis & colaphis; guſtus, ſanguine in os ſacratiſſimum ex contuſione & vulneribus faciei manante. Cum tam indigna propter nos paſſus ſit Chriſtus, pudeat nos ſenſuum voluptates ſectari; pudeat Chriſtianas mulieres oculos circumducto nigrore fucare, & genas mendacio ruboris inficere, & mutare adulterinis coloribus crinem, & opus Dei & facturam ejus adulterare. „ Manus Deo „ inferunt, quando id quod ille formavit, reformare & transfigurare con„ tendunt; neſcientes quia opus Dei eſt omne quod naſcitur; diaboli quod„ cumque mutatur. Si quis pingendi artifex vultum alicujus & ſpeciem „ & corporis qualitatem æmulo colore ſignaſſet, & ſignato jam conſum„ matoque ſimulacro manus alius inferret, ut jam formata, jam picta „ quaſi peritior reformaret; gravis prioris artificis injuria & juſta indigna„ tio videretur. Tu te exiſtimas impune laturam tam improbæ temerita„ tis audaciam, Dei artificis offenſam? Ut enim impudica circa homines „ & in-

S. Cyprian. Tractat. de Diſciplina & Habitu Virginum.

„ & inceſta fucis lenocinantibus non ſis; corruptis violatiſque quæ Dei „ ſunt, pejor adultera detineris. Quod ornari te putas, quod putas comi, impugnatio eſt iſta divini operis, prævaricatio eſt veritatis.

12. *Et cum eſſet Petrus in atrio deorſum, venit una ex ancillis ſummi Sacerdotis: & cum vidiſſet Petrum calefacientem ſe, aſpiciens illum, ait: Et tu cum Jeſu Nazareno eras. At ille negavit dicens: Neque ſcio, neque novi quid dicas. Et exiit foras ante atrium, & gallus cantavit.* Chriſtus in Domo Caiphæ alapis & colaphis viſibiliter cæſus eſt a miniſtris Satanæ; Petrus in atrio Caiphæ inviſibiliter cæſus eſt colaphis ab ipſo Satana. Quod in ſuo corpore paſſus eſt Chriſtus, hoc in anima ſua patitur a diabolo peccator. „ Feciſti mihi, *Domine Jeſu*, de corpore tuo ſpeculum animæ „ meæ. Neſciebam contumelias & terrores, & colaphizantem me inceſ„ ſanter Satanam, niſi viderem artem medicinæ tuæ ſimilia ſimilibus cu„ rantem, & appenderem in ſtatera hinc calamitatem tuam, illinc iniqui„ tatem meam. Dediſti corpus tuum percutientibus, & genas tuas vellen„ tibus; faciem tuam non avertiſti a conſpuentibus in te, ut alapæ tuæ „ alapas meas removeant, & flagella flagellis expientur, & opprobria ex„ probrantium quæ ceciderunt ſuper te, auferant a me opprobrium ſempi„ ternum. Hæc ſunt linteamenta mundiſſima carnis tuæ, quibus vulnera „ mea alligaſti, o Samaritanæ miſericors, ut imponeres me ſuper jumen„ tum tuum, & perduceres in ſtabulum, quoniam vere languores noſtros „ ipſe tuliſti, & dolores noſtros ipſe portaſti, cujus livore ſanati ſumus. „ In domo ergo Principis Sacerdotum velata facie colaphizatur Chriſtus, „ quia in domo conſcientiæ cæcata mente colaphizatur Chriſtianus. Quod „ enim Chriſtus in publico, ego patior in occulto; quod ille foris a mi„ niſtris Caiphæ, ego intus a negotiis Satanæ: quia ſuper dorſum meum „ fabricaverunt peccatores, faciem mihi velaverunt, faciem meam in ter„ ra defixerunt, & dorſum incudem ſuam fecerunt: ſed adhuc intra do„ mum contineor, ubi puella moritur & ſuſcitatur. Nam & ibidem Pe„ trus negavit, dicens: *Neque ſcio, neque novi quid dicas. Neſcio hominem* „ *iſtum*. Nonne tibi Petrus in his verbis velatam habuiſſe faciem videtur? „ Unde tertio colaphizatus eſt, quia tertio negavit. Et Paulus tertio ro„ gavit Dominum ut auferret a ſe Angelum Satanæ qui eum colaphiza„ bat. Uterque ergo Apoſtolus colaphizatus eſt, uterque naufragium paſ„ ſus; ille intus, iſte foris. Voluiſſet quidem Satanas (ſi tamen licuiſſet) „ tamdiu Petrum colaphizando cribrare ſicut triticum, donec omnem ab „ ab eo fidei medullam excuſiſſet, ſed Ego (*inquit Chriſtus*) rogavi pro „ te, ut non deficiat fides tua. Unde reſpexit Chriſtus, & egreſſus foras „ flevit amare. Tamdiu faciem habuit velatam Petrus, donec reſpexit eum „ Chriſtus. Sed numquid non etiam prius reſpiciebat? Etiam: ſed Petrus re„ ſpicientem ſe Chriſtum non reſpiciebat, quia velatam faciem habebat. „ *Et recordatus eſt Petrus verbi quod dixerat ei Jeſus*: Recordatio Petri, re„ ſpectus fuit Chriſti. Ergo cum peccatorum flendo recordaris, a Chriſto „ videris; imo ſublato velamine Chriſtum vides. *Et egreſſus foras*. Pro„ pterea negabat, quia intus eſſe nolebat; & tamen quando negavit, foras „ egreſſus eſt. Unde foras? De domo Chriſti, de domo fidelium. At ubi „ de domo Caiphæ foras egreſſus eſt; in domum Chriſti intromiſſus eſt. „ Quot ſunt hodie qui dicunt, Nos ſumus de domo Eccleſiæ, & ſunt de „ domo Caiphæ, hoc eſt hypocriſis? Quod Petrus negando, hoc iſti faciunt „ affirmando: ſed niſi confitendo exeant foras & amare fleant, non intrant „ in Eccleſiam Chriſti. Amaritudo fletuum, velamen diluit oculorum. *Pe„ tri negatio magna pietatis diſpenſatione a Deo permiſſa eſt*, Ut is qui futu-

„ rus

Job. 6.
Iſai. 50.

Drogo Oſtienſis Sermon. de Paſſione Domini.

Digitized by Google

„ rus erat Paſtor Eccleſiæ in ſua culpa diſceret qualiter aliis miſereri debuiſ-
„ ſet. Prius itaque eum oſtendit ſibi, & tunc præpoſuit ceteris, ut ex ſua
„ infirmitate cognoſceret, quam miſericorditer aliena infirma tolleraret.

S. Gregor. M. Hom. 21.

CAPUT DECIMUMQUINTUM

Senſus Litteralis.

1. E*T confeſtim mane conſilium facientes ſummi Sacerdotes cum Senioribus & Scribis, & univerſo Concilio*: Pleno Senatu conſilium ineuntes, *vincientes Jeſum*, jam reum mortis ab ipſis proclamatum, *duxerunt* ad Tribunal ſæculare, *& tradiderunt Pilato* Judææ Præſidi a Cæſare conſtituto judicandum. *Et interrogavit eum Pilatus: Tu es Rex Judæorum? At ille reſpondens, ait illi: Tu dicis.* Ego ſum. *Et accuſabant eum ſummi Sacerdotes in multis. Pilatus autem rurſum interrogavit eum, dicens: Non reſpondes quidquam? Vide in quantis te accuſant. Jeſus autem amplius nihil reſpondit, ita ut miraretur Pilatus.* Alia quidem Pilato dixit, ſcilicet, Regnum ſuum non eſſe de hoc mundo, ſe ad hoc natum eſſe ut teſtimonium perhiberet veritati; nullam illum poteſtatem habiturum in ipſum Jeſum, niſi data illi eſſet deſuper, &c. Sed nihil reſpondit Jeſus ad accuſationum capita: tum quia id minime neceſſe erat ad innocentiam ſuam Præſidi comprobandam. *Sciebat enim quod per invidiam tradidiſſent eum ſummi Sacerdotes*: tum quia evidentes erant calumniæ, nec ſufficiebant teſtimonia ad eum morte damnandum. Unde Præſes palam declaravit ſe nihil dignum morte in eo invenire: tum quia mortem, quam pro omnium hominum ſalute pati decreverat, vitare noluit, ſuaque defenſione a ſeipſo avertere. Hæc Præſidi cauſa fuit admirationis. *Accuſatur Dominus, & tacet, & bene tacet, qui defenſione non indiget. Ambiant defendi qui timent vinci. Quid timeret, qui non ambiret ſalutem? Salus omnium ſuam prodidit, ut acquirat omnium.*

Joan. 18. & 19.

Infra Verſ 10.

S. Ambroſ. lib. 10. in Lucam numero 97.

2. *Per diem autem Feſtum*, in Feſto Paſchatis, quod monumentum erat liberationis Populi Iſrael ex Ægyptiaca ſervitute, *ſolebat dimittere illis unum ex vinctis, quemcumque petiiſſent. Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum ſeditioſis erat vinctus, qui in ſeditione fecerat homicidium. Et cum aſcendiſſet turba* in locum Prætorio vicinum, *cœpit rogare* ut gratiam alicui vinctorum faceret; *ſicut ſemper faciebat illis. Pilatus autem reſpondit eis, & dixit: Vultis dimittam vobis Regem Judæorum?* Regem veſtrum?... *Pontifices autem concitaverant turbam, ut magis Barabbam dimitteret eis.* Populum commoverunt, ut peteret dimitti Barabbam, non Jeſum. Sic in Scripturis comparativa interdum uſurpantur in ſenſu negante, ut Pſalm. 117. 8. *Bonum eſt confidere in Domino, quam confidere in homine.* Luc. 18. 14. *Deſcendit hic juſtificatus in domum ſuam ab illo.* Joan. 3. 19. *Et dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem.*

Joan. 18. 28

3. *Pilatus autem volens populo ſatisfacere*, ad populi deſiderium ſe accommodans, *dimiſit illis Barabbam, & tradidit Jeſum flagellis cæſum ut crucifigeretur.* Ante flagellis cædi juſſit, quam morte damnaret, ut odia eorum in Chriſtum expleret. *Milites autem duxerunt eum in atrium Prætorii, & convocant totam cohortem, & induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes ſpineam coronam.* Et coronam de ſpinis plexam capiti ejus impo-

ſue-

fuerunt, Regiæ ejus dignitati impudenter illudentes & inſultantes. Lege quæ diximus ad Caput 27. S. Matthæi.

4. *Et angariaverunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum, venientem de villa, patrem Alexandri & Rufi, ut tolleret crucem ejus.* Coegerunt Simonem, quem nonnulli cum Simone qui cognominatus eſt Niger (*Act.* 13. 1.) perperam confundunt, rure venientem, Patrem Alexandri & Rufi, qui tunc in Eccleſia Chriſtiana celebres fuiſſe videntur, cum Evangelium ſcriberet S. Marcus: hunc (inquam) coegerunt ut tolleret crucem Jeſu ſub graviſſimo pœnalis ligni pondere ſatiſcentis. Alexandri meminit S. Lucas *Act.* 19. 33. Rufi meminit S. Paulus *Rom.* 16. 13. Sed incertum eſt an illi ipſi ſint Simonis Cyrenæi filii.

5. *Erat autem hora tertia*, more Judæorum, mox tamen finienda, hora ſexta imminente (ut ex *Joannis* 19. 14. colligitur) & *crucifixerunt eum.*

6. *Et hora nona exclamavit Jeſus voce magna dicens: Eloi, Eloi, Lamma ſabacthani.* Vetera Exemplaria non omnia ita habuiſſe obſervat Vir Eruditus. Idem tamen ſignificat ac *Eli*, quod apud S. Matthæum habetur, ſolum pronuntiationis diſcrimen, *Eloi* Græca inflexione ſcriptum pro Hebraico *Elohim*, *Deus*.

7. *Jeſus autem emiſſa voce magna expiravit*: Quænam vox illa fuerit, *Luc.* 23. 46. expreſſius commemorat S. Lucas: *Et clamans voce magna Jeſus ait: Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum. Et hæc dicens, expiravit.*

8. *Et cum jam ſero eſſet factum*, primæ diei Azymorum, qua paſſus eſt Chriſtus (*quia Paraſceve erat quod eſt ante Sabbatum*) (dies præparationis ſeu pervigilium Sabbati, quo præparabantur, & fiebant omnia opera quæ Lex vel conſuetudo Sabbato fieri non patiebantur.) *Venit Joſeph ab Arimathæa nobilis Decurio, qui & ipſe erat exſpectans Regnum Dei, Vir bonus,* *Luc.* 23. 50. 51. *& juſtus*, Senator Hieroſolymorum, qui non conſenſerat *conſilio & actibus* ceterorum in Jeſum, cujus *Diſcipulus* erat, licet *occultus, propter metum* *Joan.* 19. 38. *Judæorum.* Mortuo tamen Jeſu timorem depoſuit, *& audacter introivit ad Pilatum, & petiit corpus ejus.* Vide quæ diximus ad cap. 27. S. Matthæi.

SENSUS MORALIS.

I. *Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barabbam dimitteret eis. Pilatus autem iterum reſpondens, ait illis: Quid ergo vultis faciam Regi Judæorum? At illi iterum clamaverunt: Crucifige eum.* Infideles & ingrati Judæi, qui tot Chriſti beneficiis crucem rependunt, ſed longe magis ingrati Chriſtiani, qui majoribus ab optimo Salvatore beneficiis affecti, illum rurſus criminibus ſuis crucifigunt. Nonne Barabbam præponunt Filio Dei, qui mundi errores ejus veritati; mundi amores ejus charitati; mundi terrores ejus promiſſis; voluntatem ſuam ejus mandatis; commoda ſua Religionis officiis anteponunt?

2. *Pilatus autem volens Populo ſatisfacere, dimiſit illis Barabbam, & tradidit Jeſum flagellis cæſum, ut crucifigeretur.* Quot crimina ſimul committit iniquus Judex! Populo diſplicere & a gratia Cæſaris excidere magis timet quam jus omne naturale, humanumque violare. Seditioſum & homicidam abſolvit. Auctorem vitæ illi poſtponit, innocentem voluntati inimicorum ejus tradit, crudeliter flagellari jubet. Flagellatum denique cruci addicit. *S. Hieron. in Matth.* *Traditus eſt itaque Jeſus militibus verberandus, & illud ſacratiſſimum corpus, pectuſque Dei capax flagella ſecuerunt. Hoc autem factum eſt ut quia ſcriptum* *Pſalm.* 31. *erat*, Multa flagella peccatorum, *illo flagellato nos a verberibus liberaremur,* *Pſalm.* 90. *dicente Scriptura ad virum juſtum: Flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.*

Digitized by Google

tuo. Flagella Dei ne reſugiamus, adverſus flagellantem ne murmuremus. Dulcia nobis ſint flagolla Patris, ne ſit amara ſententia Judicis. *Non tantum miſericordia vocantis eſt, ſed & verberantis & flagellantis. Quis eſt enim* *S. Auguſt. Enarrat. in Pſalm. 88. Serm. 2.* *filius cui non dat diſciplinam pater ejus? Det diſciplinam, dum non auferat miſericordiam*. Viſitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum: miſericordiam autem meam non auſeram ab eo. *Cædat contumacem, dum tamen reddat hæreditatem. Tu ſi promiſſa Patris bene agnoviſti, non timeas flagellari, ſed exhæredari.* Quem enim diligit Dominus corripit: *Hebr.12.16.* flagellat autem omnem filium quem recipit: *Peccator filius dedignatur flagellari, cum ſine peccato videat unicum flagellatum?*

3. Et induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes ſpineam coronam. Chlamydem coccineam induitur a militibus, & purpuream tunicam: „ In
„ altera deſignans martyrum palmas, in altera Regiæ poteſtatis inſignia; *S. Ambroſ. lib. 10. in Lucam numero 104. & 105.*
„ quod caro ejus fuſum toto terrarum orbe ſanguinem ſuſceptura eſſet pro
„ nobis, & paſſio regnum paritura de nobis. Corona quoque de ſpinis ca-
„ piti ejus adnexa, quid aliud quam divini operis munus oſtendit, quod
„ de peccatoribus mundi, tamquam ſæculi ſpinis triumphalis gloria Deo
„ quæreretur? Nec flagella vacant, quia flagellatus eſt ipſe, ne nos fla-
„ gellaremur. *Homo* enim *in plaga, & ſciens ferre infirmitates*, a nobis qui *Iſai. 53. 3. & 4.*
„ Deum antea fugiebamus, flagella detorquens; tam patiens Dominus ut
„ fugitivorum vinculis proprias manus, fugitivorum flagellis ſuum corpus
„ offerret. Deteſtabili itaque mentis affectu, honoratum tamen Judæi exi-
„ tum produnt; nam etſi compungentes coronant, illudentes adorant: etſi
„ corde non credunt, quem perimunt, confitentur. Illis deſuerunt boni o-
„ peris affectus, Deo tamen ſuus non deſuit honor: qui ſalutatur ut Rex,
„ coronatur ut victor, quaſi Deus & Dominus adoratur. Chriſtum Regem noſtrum, ſuperbiam, luxum, ambitionem hominum expiantem adoremus. Utinam Chriſtianorum nemo ipſi & myſteriis ejus illuderet, idque in ipſa ejus Regia, in templo ejus cultui conſecrato!

4. Et angariaverunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum, ut tolleret crucem ejus. Cruces nobis Deo volente impoſitas, ſive ab ipſo, ſive ab hominibus, ſponte, patienter, tranquille feramus: Chriſtum ſequamur, qui traditus ſævientium voluntati, ad irriſionem Regiæ Dignitatis, ſupplicii ſui juſſus eſt eſſe geſtator; ut impleretur quod Iſaias Propheta prævideraت, dicens: *Iſai. 9.* *Ecce natus eſt puer, & datus eſt nobis filius, cujus imperium ſuper humerum ejus*. Cum ergo Dominus lignum portaret crucis, quod in ſceptrum ſibi converteret poteſtatis, *erat quidem hoc apud impiorum oculos grande ludibrium, ſed manifeſtabatur fidelibus grande myſterium; quia glorioſiſſimus diaboli victor, & inimicarum virtutum potentiſſimus debellator, pulchra ſpecie triumphi ſui portabat trophæum, & invictæ patientiæ humeris, ſignum ſalutis adorandum Gentibus omnibus inſerebat: tanquam & tunc ipſa operis ſui imagine omnes imitatores ſuos confirmaret & diceret:* *S. Leo ſerm. 8. de Paſſ. Dom. c. 4.* Qui *non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.*

5. Et crucifigentes eum, diviſerunt veſtimenta ejus, mittentes ſortem ſuper eis, quis quid tolleret. Bona Eccleſiaſtica veſtimenta ſunt Chriſti, cum ſint patrimonia pauperum. A militibus dividuntur, cum inaniter effunduntur, vel avare ſervantur a Clericis, qui non ſunt eorum domini, ſed diſpenſatores dumtaxat. Hic autem *quæritur inter diſpenſatores ut fidelis quis inveniatur*. Clamant *pauperes: Noſtrum eſt quod effunditis: nobis crudeliter ſubtrahitur, quod a vobis inaniter effunditur.* *S. Bern.*

6. Erat autem hora tertia; & crucifixerunt eum. Crux victoriæ Chriſti inſtrumentum & trophæum: *Exaltatus* enim *Chriſtus Jeſus in ligno, retorſit*

mortem

S. Leo ſerm. 10. in Paſſ. Domini. *mortem in mortis auctorem, & omnes principatus, adverſaſque virtutes, per objectionem paſſibilis carnis eliſit, admittens in ſe antiqui hoſtis audaciam, qui in obnoxiam ſibi ſæviendo naturam, etiam ibi exactor auſus eſt eſſe debiti, ubi nullum potuit veſtigium invenire peccati. Evacuatum eſt igitur generale illud venditionis noſtræ & lethale chirographum, & pactum captivitatis in jus tranſit Redemptoris. Clavi illi, qui manus Domini pedeſque transfoderant, perpetuis diabolum fixere vulneribus, & ſanctorum pœna membrorum inimicarum fuit interfectio poteſtatum: ſic ſuam Chriſto conſummante victoriam, ut in ipſo*

Drogo Oſtienſis ſerm. de Paſſ. Dom. *& cum ipſo omnes, qui in eum crederent, triumpharent.* Quis adhuc crucem timeat? In cruce enim pendet omnis fructus vitæ, quia ipſa eſt arbor vitæ, quæ eſt in medio Paradiſi. Ipſa eſt altitudo, latitudo, ſublimitas & profundum: ipſa bonos colligit & remunerat, malos diſperdit & condemnat; ipſa eſt mœſtorum conſolatio, eſurientium refectio, perfectorum gloriatio. Circuire poſſum, Domine, cœlum & terram, & mare & aridam, & nuſquam te inveniam niſi tantum in cruce: ibi dormis, ibi paſcis, ibi *cubas in meridie*. Crux enim tua fides eſt, cujus latitudo charitas, longitudo longanimitas, altitudo ſpes, profundum timor. In hac cruce te invenit quicumque te invenit, in hac cruce anima ſuſpenditur a terra, & dulcia poma de ligno vitæ decerpit; in hac cruce Domino

Pſal. 3. 4. ſuo adhærens dulciter decantat: *Suſceptor meus es tu, gloria mea, & exaltans caput meum.* Nullus ergo te quærit, nullus invenit niſi crucifixus. *O glorioſa crux, radicare in me, ut aſcendam in te.*

7. *Et erat titulus cauſæ ejus inſcriptus, Rex Judæorum.* Chriſti enim morte Regnum ejus firmatum eſt. *Dominus regnavit a ligno* ſuper Iſrael Dei: & morte ſua Gentes accepit in hæreditatem. Amore ſuo regnet in nobis

Luc. 19. 14. Jeſus crucifixus, nihil ipſi repugnet in nobis. Ex eorum numero ne ſimus qui dicunt: *Nolumus hunc regnare ſuper nos.*

S. Auguſt. ſerm. 28. alias de Diverſis 76. 8. *Et cum eo crucifigunt duos latrones, unum a dextris, & alium a ſiniſtris ejus, Et impleta eſt Scriptura quæ dicit: Et cum iniquis reputatus eſt.* Quod duo cum Jeſu ab utroque latere crucifixi ſunt; oſtendit alios ſibi dextros,

Matt. 5. 10. alios ſiniſtros eſſe paſſuros; dextros, de quibus dicitur: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam.* Siniſtros autem de quibus dicitur, *Et ſi tra-*

1. Cor. 13. 3. *didero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Per crucem Chriſti pervenitur ad ejus Regnum: per crucem mundi & diaboli deſcenditur in infernum. *Nemo autem veſtrum patiatur ut ho-*

1. Petri 4. 15. *micida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem ut Chriſtianus, non erubeſcat; glorificet autem Deum in iſto nomine.*

9. *Similiter & ſummi Sacerdotes illudentes ad alterutrum cum Scribis dicebant: Alios ſalvos fecit: ſeipſum non poteſt ſalvum facere. Chriſtus Rex Iſrael deſcendat nunc de Cruce, ut videamus, & credamus.* Crux Chriſti,

1. Cor. 1. 21. confuſio ſapientium mundi. Omnem namque ſenſum humanæ mentis exceſſit divini altitudo conſilii: *Complacuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſal-*

S. Leo ſerm. de Paſs. Dom. *vos facere credentes*; Ut *mirabilior fieret conſtantia fidei ex difficultate credendi.* Inconſequens enim & irrationabile videbatur recipere animo, quod Creatorem omnium naturarum in ſubſtantia veri hominis Virgo intemerata peperiſſet, quod æqualis Patri Filius Dei, qui impleret omnia, contineret univerſa, furentium manibus comprehendi, iniquorum judicio condemnari, & poſt dedecora illuſionum, cruci ſe permiſiſſet affigi. *Sed in iis omnibus ſimul ſunt & humilitas hominis, & celſitudo Deitatis; nec miſericordiæ ratio majeſtatem miſerentis obſcurat: quia de ineffabili potentia factum eſt, ut cum homo verus in Deo inviolabili, & Deus verus eſt in carne paſſibili, conferretur homini gloria per contumeliam, incorruptio per ſupplicium, vita per mortem.*

mortem. Cum Dominus crucifixi corporis elevatione ſublimis, reconciliatio-
„ nem mundi exequeretur in quadam arce ſupplicii, Latronemque conver-
„ ſum ad paradiſi vocaret habitaculum, vos, Principes Judæorum, Legiſ-
„ que Doctores, nec conſcientiæ impietate compuncti, nec affectu ſceleris
„ mitigati, fixuris clavorum addebatis tela linguarum, dicentes: *Alios ſal-*
„ *vos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere. Si Rex Iſrael eſt, deſcendat*
„ *nunc de cruce, & credimus ei*. Sed his vocibus veſtris ſtultis atque blaſ-
„ phemis reddunt omnia elementa reſponſum, & unam in vos ſententiam
„ ferunt cœlum, terra, ſol, ſyderaque, indignos vos ſuo miniſterio prote-
„ ſtantes terribili motu, inſolitoque defectu, tenebras mundo veſtræ cæci-
„ tatis oſtentant. Quod ſi ad arguendum vos, nec cæleſtia nec inferna
„ ſufficiunt, & crucem Chriſti magis potuerunt petræ atque monumenta,
„ quam corda veſtra ſentire, ſaltem quod in Templo actum eſt advertite.
„ Velum cujus objectu intercludebantur Sancta Sanctorum, a ſummo uſque
„ ad imum diruptum eſt, & ſacrum illud myſticumque ſecretum, quod ſo-
„ lus ſummus Pontifex juſſus fuerat intrare, reſeratum eſt, ut nihil jam
„ eſſet diſcretionis, ubi nihil reſederat ſanctitatis. Repudiatos itaque vos
„ debuiſtis agnoſcere, & omne jus Sacerdotii perdidiſſe, quia verum erat
„ quod Veritas vobis dixerat: *Si crederetis Moyſi, crederetis & mihi*. Me-
„ rito ergo vos Teſtamentum utrumque condemnat, & gratia vacuatos,
„ & lege privatos, qui ideo reſiſtitis novis, quia non crediditis antiquis.

S. Leo ſerm. 10. de Paſſ. Domini.

Joan. 5. 45.

10. *Et hora nona exclamavit Jeſus voce magna dicens: Eloi, Eloi, Lamma ſabactani: quod eſt interpretatum: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* Illius querimoniæ anxietate, optime Jeſu, indicas verba eſſe dilectorum tuorum, quorum perſonam & cauſam aſſumpſeras: in tantum ut per Moyſen & per Apoſtolum ſuſtinueris vocari peccatum & maledictum, pro ſimilitudine pœnæ, non culpæ: quod pro eis voluiſti intelligi, qui deſeri a Deo propter peccata meruerant, quorum reconciliationis agebas cauſam. In qua allegator ſubtilis pro ſervis ſervilem non dedignaris accipere perſonam: & in tantum infirmis compateris, ut nec crucifigi, nec mori, dum illi vivant, & te patrocinante non pereant, nec erubeſcas, nec formides; altitudinem tuam derelinquens, ad tempus gloriæ tuæ majeſtatem evacuans, ut redeant diſperſi, & reſpirent derelicti. *Hæc eſt cauſa quare derelictus ſit, ut colligeret & revocaret inanitio tua eos qui fuerant derelicti, & qui ſine Deo fuerant dum dominaretur eis peccatum, reducti ad juſtitiam, conformes Chriſti, & Chriſti efficerentur & Dii*. Unde ſcriptum eſt: *Ego dixi, Dii eſtis*. In nobis quærenda cauſa derelictionis, ſuperbia, negligentia orandi, vigilantiæ defectus, &c.

Auctor. lib. de Cardinal. operibus Chriſt i. ſerm. de Paſſ. Chriſti apud S. Cypr.

11. *Jeſus autem emiſſa voce magna expiravit*. Clamor peccatorum noſtrorum Chriſto Jeſu mortem infert; Clamor Chriſti morientis, mortemque ſuam Patri offerentis nos ab æterna morte liberat. Ad Deum cum Jeſu & per Jeſum Filium ejus Dominum noſtrum clamemus, *Fideli Creatori commendantes animas noſtras in benefactis*. Toto corde clamemus, ut exandiri mereamur. *Flagrantia charitatis, clamor cordis eſt. Frigus charitatis, ſilentium cordis eſt*.

1. Petri 4. 19.

S. Auguſt. Enarr. in Pſal. 37.

12. *Videns autem Centurio, qui ex adverſo ſtabat, quia ſic clamans expiraſſet, ait: Vere hic homo Filius Dei erat*. Auditus invenit, quod non viſus; oculum ſpecies fefellit, auri veritas ſe infudit, oculus pronuntiabat infirmum, oculus fœdum, oculus miſerum, oculus morte turpiſſima condemnatum; auri Dei Filius, auri formoſus innotuit. Erat illi Centurio incircumciſus, ſed non aure, qui ad unam expirantis vocem ſub tot infirmitatis judiciis Dominum majeſtatis agnovit: ideoque non deſpexit quod vidit, quia credi-

S. Bern. ſerm. 28. in Cant.

dit

dit quod non vidit. Non autem credidit ex eo quod vidit, ſed ex eo quod *Rom. 10.* audivit, quia *Fides ex auditu.*

13. *Joſeph autem mercatus ſindonem, & deponens eum, involvit ſindone, & poſuit eum in monumento, quod erat exciſum de petra, & advolvit lapidem ad oſtium monumenti.* Vere dives Joſeph, qui totam Domini perſonam compoſitam reportarit. Vere dives, qui duplicem Chriſti ſubſtantiam a Pilato accepit. Plane dives, qui inæſtimabilem margaritam referre meruit. Quomodo enim non dives, qui mundi vitam & ſalutem nactus ſit? Quomodo non *S. Epiph. Hom. in Chriſti Jeſu ſepulturam.* dives, qui dono acceperit eum qui alit omnia, & omnibus dominatur? Vere dives es, o Joſeph, ſi perfecte noſti quem tenes. An Orientem ſepelis velut mortuum, qui orientis omnis Oriens exiſtit, Jeſum? Num tuis digitis, ut mortuo convenit, Jeſu claudis oculos qui immaculato digito cæci aperuit oculum? Os ei concludis, qui muto os aperuit? Manus obvolvis ejus, qui extendit areſactas manus? Pedes colligas ejus, qui pedibus motu deſtitutis inceſſum reddidit? Unguenta cæleſti Unguento affundis, quod ſe ipſum effudit, & ſanctimonia replevit? Divini Jeſu corporis adhuc ſanguine fluens latus audes abſtergere, qui profluvio ſanguinis laborantem ſanavit? Num aquis abluis corpus hominis Dei qui omnes abluit? Quas vero faces accendes veræ luci, illuminanti omnem hominem? Quales illi cantabis funebres nænias, qui ſine ullo ſilentio laudatur ab omni cœleſti exercitu? Num lachrymas pro eo fundis ut mortuo, qui lachrimatus mortuum quatriduanum reſuſcitavit? Beatas tuas manus, quibus portaſti portantem omnia! Joſeph & Nicodemus Cherubim anteceſſerunt, Deum Cherubim in ſe ipſis extollentes & geſtantes. Anteceſſerunt ſenis alis preditos miniſtri Dei effecti, qui non alis, ſed ſindonibus Dominum contexerunt & honorarunt. Joſephi ab Arimathæa pietatem imitemur, Chriſti corpus non jam mortuum, ſed vivens & glorioſum in ſacra Euchariſtiæ Communione ſuſcepturi. Cum Chriſto moriamur peccato, mundo corde Chriſtum ſuſcipiamus. Cor noſtrum ſive velut ſepulcrum novum, recordatione & imitatione Paſſionis & mortis Chriſti. Sit exciſum in petra, id eſt, in Chriſto fundatum & radicatum firma fide & charitate. Ejus oſtium occluſum ſit mundo & ejus amoribus, terrenis deſideriis, cunctiſque occaſionibus peccati, per ſacrum ſeceſſum & ſilentium. Sit Chriſtus ipſe verbo ſuo & gratia lapis vivus, qui viventis illius monumenti oſtium claudat tentationibus diaboli & mundi. *Et advolvit lapidem ad oſtium monumenti.*

CAPUT DECIMUMSEXTUM.

Senſus Litteralis.

Mirum eſt quod de hujus capitis authentia quidam dubitaverint, quod in pluribus Codicibus non inveniretur, ut refert S. Hieronymus in Epiſtola ad Hedibiam, Quæſtione 3. cum S. Irenæus Apoſtolorum proximus ætati illud ceu Canonicum agnoverit lib. 3. adverſus Hæreſes cap. 2. agnoverint & Patres ceteri; nec omiſſam a S. Marco Reſurrectionis Chriſti hiſtoriam ſit veriſimile. In omnibus, qui nunc extant, Codicibus Græcis habetur, illudque habent Syrus, Arabs, Æthiops, Perſa, & Latinus Interpretes.

1. *Et cum tranſiſſet Sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum.* Hic, *Emerunt*, uſurpat

pat

pat S. Marcus pro, *emerant*, inclinante enim die Paraſceves comparaverant aromata ad ungendum corpus Jeſus, ut ſtatim atque Sabbatum tranſiiſſet, hoc pietatis officio perſungerentur, ut colligitur ex S. Luca. *Et dies erat Paraſceves* (inquit) *& Sabbatum illuceſcebat. Subſecutæ autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, & quemadmodum poſitum erat corpus ejus. Et revertentes paraverunt aromata & unguenta: & Sabbato quidem ſiluerunt ſecundum mandatum. Una autem Sabbati, valde diluculo, venerunt ad monumentum, portantes, quæ paraverant, aromata.*

2. *Et valde mane una Sabbatorum*, prima die hebdomadæ, quæ deinceps Dominica apud Chriſtianos appellata eſt, *veniunt ad monumentum orto jam ſole*. Aoriſtus primus pro tempore præſenti hic, ut alibi ſæpe uſurpatur. ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου *oriente jam ſole*; cum primum ſolis lumen affulgere inciperet multis adhuc mixtum tenebris. *Et dicebant ad invicem*, in itinere, ignorantes appoſitam eſſe monumento cuſtodiam: *Quis revolvet nobis lapidem ab oſtio monumenti? Et reſpicientes* verſus ſepulchrum, viderunt *revolutum lapidem* ab Angelo; quod ipſis commode accidit; *Erat enim magnus valde*. Lapidiſque moles & grave pondus ipſas tenebat ſollicitas. Et introeuntes *in monumentum*, in ſpeluncam in qua exciſum erat ſepulchrum, *viderunt juvenem*, Angelum juvenis ſpecie, *ſedentem in dextris, coopertum ſtola candida, & obſtupuerunt. Qui dicit illis: Nolite expaveſcere: Jeſum quæritis Nazarenum crucifixum; ſurrexit, non eſt hic, ecce locus ubi poſuerunt eum*. Vacuum videte ſepulchrum & ſudaria quibus corpus ejus involutum fuerat antequam tumulo conderetur. Ne igitur hic ultra moram faciatis: ſed ite, *dicite Diſcipulis ejus, & Petro* imprimis Apoſtolici Collegii duci, *quia præcedet vos in Galilæam*, ibi eum videbitis redivivum, *ſicut dixit vobis. At illæ exeuntes* e monumento (*invaſerat enim eas tremor & pavor*) ex terræ motu, ex Angelica viſione, ex eventus novitate & admirabilitate: *& nemini* eorum quos obvios forte habuerunt, *quidquam dixerunt: timebant enim* Judæos: ſed cito Apoſtolis renuntiarunt quod viderant & audiverant.

3. *Surgens autem mane, prima Sabbati*, id eſt, hebdomadæ, *apparuit primo Mariæ Magdalenæ, de qua ejecerat ſeptem dæmonia*. Apparuit illi ſoli, ſub hortulani ſpecie, cum paululum receſſiſſet a monumento, & a ceteris mulieribus, quæ ad ſepulchrum remanſerant. *Illa vadens* cito *nuntiavit his qui cum eo*, ſcilicet Jeſu, *fuerant, lugentibus & flentibus* amiſſum Dominum & Magiſtrum. *Et illi audientes quia viveret* Jeſus, & viſus *eſſet ab ea, non crediderunt* ejus relationi.

4. *Poſt hæc autem duobus ex his*, qui fuerant cum Jeſu, quorum unus erat Cleophas, *ambulantibus oſtenſus eſt in alia effigie*, ut ipſis quidem videbatur. *Luc. 24.* *Oculi enim eorum tenebantur, ne eum agnoſcerent* (inquit S. Lucas) *euntibus in villam*, cui nomen Emmaus. *Et illi euntes nuntiaverunt ceteris* Diſcipulis: *qui nec illis crediderunt.*

5. *Noviſſime* poſt apparitiones memoratas, *recumbentibus illis undecim*, menſæ accumbentibus, ipſa Reſurrectionis die *apparuit*. Quamvis abeſſet Thomas, dicuntur *undecim*. Hoc ſcilicet numero Apoſtolica ſocietas tum nuncupabatur. *Et exprobravit incredulitatem eorum & duritiam cordis, quia iis qui viderant eum reſurrexiſſe non crediderunt*; ſcilicet Mariæ Magdalenæ, ceteriſque mulieribus, Petro & Joanni, & duobus illis Diſcipulis, quibus Emmauntem euntibus apparuit.

Luc. 24. verſ. 36. Joan. 20. 19. S. Auguſt. lib. 3. de conſenſu Evang. c. 25.

6. *Et dixit eis*, non tunc, ſed poſtea in Monte Galilææ, *Euntes in mundum univerſum*, non in ſolam Judæam, ut hactenus, ſed quocumque volueritis & poteritis, qua late patet orbis terrarum, vos & ſucceſſores veſtri, *Prædicate Evangelium omni creaturæ*. Omnibus hominibus, nullo diſ-

Matt. 28. 16. 17. 18. 19.

crimine ſexus, nationis, conditionis, omnibus Gentibus; deinceps enim E-dictum illud vos non obligabit, quo olim prohibueram ne *in viam Gentium* abiretis. Reſtringitur ab Evangeliſta creaturæ nomen ad homines, quo modo viventis vocabulum reſtringitur, cum Eva dicitur *Mater viventium*; & vox carnis, cum profitemur in Symbolo *carnis reſurrectionem*. Confer cum Epiſt. ad Coloſſ. cap. 1. 23. *Si tamen permanetis in fide fundati, & ſtabiles & immobiles a ſpe Evangelii, quod audiſtis, quod prædicatum eſt in univerſa creatura quæ ſub cœlo eſt.*

7. *Qui crediderit* Evangelio fide per dilectionem operante, fide quæ ſic appellatur, ex eo quod fiat id quod dicitur, fide quam innocentia morum, aut pœnitentia, & obedientia divinis mandatis comitantur; *& baptizatus fuerit, ſalvus erit*, vitam æternam conſequetur, ſi in fide & obſervantia divinæ legis perſeveret. *Qui vero non crediderit*, ut oportet, fidem ſuam Evangelicæ Legis obſervantia & ſanctis operibus oſtendens, condemnabitur Dei judicio, æternis ſuppliciis addicetur, gravioribus quam illi quibus Evangelium non eſt prædicatum. Non repetit alterum membrum, *& baptizatus non fuerit*, ſed tantum, *qui non crediderit, condemnabitur*, innuens
Matt. 10. interdum fidem ſufficere ad ſalutem, & ſine ipſa ſufficere nihil. *Quantum*
Rom. 10.10. namque *valeat etiam ſine viſibili Sacramento baptiſmi, quod ait Apoſtolus,*
S. Auguſt. lib. 4. de Baptiſmo c. 22. *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem; in ſancto Latrone declaratum eſt. Sed tunc impletur inviſibiliter, cum miniſterium baptiſmi non contemptus religionis, ſed articulus neceſſitatis excludit.*

8. *Signa autem*, id eſt, miracula, chariſmata a Deo tamquam ſigilla & teſtimonia veritatis, ejus miſſione, afflatu, auctoritate annunciatæ data, *eos qui crediderint, hæc ſequentur. In nomine meo*, id eſt, invocato nomine meo; aut, virtute mea ac potentia *dæmonia ejicient, linguis loquentur novis*, alienis, peregrinis, quas antea non noverant, nec didicerant. *Serpentes tollent*. Venenata animalia auferent ex locis quibus infeſta erant, quin etiam prehendent impune: ſic Paulus viperam quæ manum ejus invaſerat, illæſus in ignem excuſſit (Act. 28. 4.) *Et, ſi mortiferum quid biberint*, ſive fortuito,
1. Cor. 12. 4. 5. 6. & 7. ſive coacti a perſecutoribus, *non eis nocebit: Super ægros manus imponent, & bene habebunt*. Hæc autem promiſſio ſignorum & gratiarum (ut Theologi vocant) gratis datarum, non pertinet ad omnes & ſingulos Fideles, ſed ad aliquos tantum, nunc plures, nunc pauciores, prout Chriſto viſum fuerit ad fidem ſtabiliendam & propagandam. Credentibus autem indefinite hæc promittit, quia quæ aliquibus data ſunt, ad omnium utilitatem data ſunt. Neque etiam ad omnia tempora & loca hæc promiſſio pertinet, quaſi ſemper & ubique fiant ab iis qui crediderint, ſed quod non defutura ſint Eccleſiæ hæc dona & ſigna, cum opus fuerit. Per Apoſtolos autem & Apoſtolicos Viros factum eſt ut non eſſent neceſſaria poſteris. „ Cum
S. Auguſt. lib de Vera Relig. c. 25. „ enim Eccleſia Catholica per totum orbem diffuſa atque fundata ſit, nec „ miracula illa, *eadem & tam frequentia*, in noſtra tempora durare *permiſſa ſunt*, ne animus ſemper viſibilia quæreret, & eorum conſuetudine „ frigeſceret genus humanum, quorum novitate flagravit: nec jam nobis du„ bium eſſe oportet iis eſſe credendum, qui cum ea prædicarent, quæ pauci
S. Gregor. M. Hom. 29. in Evang. 1. Cor. 14. „ aſſequuntur, ſe tamen ſequendos populis perſuadere potuerunt. *Signa iſta neceſſaria in exordio Eccleſiæ fuerunt*. Ut enim ad fidem creſceret, mira„ culis fuerat nutrienda: quia & nos cum arbuſta plantamus, tamdiu eis „ aquam infundimus, quoſque ea in terra jam coaluiſſe videamus: & ſi ſe„ mel radicem fixerint, irrigatio ceſſabit. Hinc Paulus ait: Linguæ in ſi„ gnum ſunt, non fidelibus, ſed infidelibus.

9. *Et Dominus quidem Jeſus poſtquam locutus eſt eis*, de Regno Dei, quæ-

cum-

Digitized by Google

cumque dicta voluit & oportuit, per quadraginta dies a Reſurrectione glorioſa eis frequenter apparens, *aſſumptus eſt in cœlum*, ut homo, virtute propria Divinitatis ſuæ & Animæ beatæ, corpus glorificatum, prout vult moventis: *& ſedet a dextris Dei*, ad paternæ gloriæ, majeſtatis, imperii conſortium exaltatus, ut ipſi in omnibus æqualis. Quæ æqualitas per glorioſam ejus Reſurrectionem & Aſcenſionem ſupra omnes cœlos nobis innoteſcit. Unde S. Paulus: *Deus*, (inquit) „ Domini noſtri Jeſu Chriſti Pa- *Ephеſ. 1.*
„ ter gloriæ, det vobis ſpiritum ſapientiæ & revelationis, in agnitione ejus; „ illuminatos oculos cordis veſtri, ut ſciatis quæ ſit ſpes vocationis ejus, „ & quæ divitiæ gloriæ hæreditatis ejus in ſanctis, & quæ ſit ſupereminens „ magnitudo virtutis ejus in nos, qui credimus ſecundum operationem po- „ tentiæ virtutis ejus, quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans illum a mor- „ tuis, & conſtituens ad dexteram ſuam in cœleſtibus, ſupra omnem Prin- „ cipatum & Poteſtatem, & Virtutem, & Dominationem, & omne no- „ men quod nominatur non ſolum in hoc ſæculo, ſed etiam in futuro. Et „ omnia ſubjecit ſub pedibus ejus: & ipſum dedit caput ſupra omnem Eccle- „ ſiam, quæ eſt corpus ipſius, & plenitudo ejus qui omnia in omnibus adimpletur. Sedet a dextris Dei, ut æqualis Patri in gloria divinitatis, in *S. Thom. 3. p. Q. 58. Art. 2.* *poſſeſſione* beatitudinis, in Regia & judiciaria poteſtate. Seſſio autem quietem, æternamque glorioſi ſtatus immobilitatem ſignificat.

10. *Illi autem profecti* in mundum univerſum, ſicut eis Jeſus præceperat; non tamen ſtatim poſt Aſcenſionem ejus, ſed poſt Miſſionem Spiritus ſancti die Pentecoſtes; *prædicaverunt Evangelium ubique*, non in Judæa tantum, ſed in variis orbis terrarum plagis, quo eos ducebat Spiritus ſanctus; *Domino cooperante*, intrinſecus per gratiam ſuam ſimul operante Jeſu Chriſto cum Prædicatoribus & cum auditoribus qui Evangelio credebant: illis dans verbum virtute multa, & ſapientiam cui non poſſent reſiſtere adverſarii eorum: his cor aperiendo, & fidem inſpirando, quæ Dei donum eſt. *Et ſermonem*, Evangelii prædicationem, legitimam Prædicatorum miſſionem, doctrinæ veritatem, extrinſecus *confirmante* & obſignante *ſequentibus ſignis*. Miraculis, quæ ſola Dei virtute fieri poſſunt, qui falſitatem, errorem, mendacium approbare non poteſt, cum ſit prima & ſumma Veritas, quæ nec fallere poteſt, nec falli. Chriſtus igitur afferens medicinam, quæ corruptiſ- *S. Auguſt. lib. de Utilitate credendi c. 14.* ſimos mores ſanatura eſſet, *Miraculis conciliavit auctoritatem, auctoritate meruit fidem, fide contraxit multitudinem, multitudine obtinuit vetuſtatem, vetuſtate roboravit Religionem*, Poſt Chriſti Paſſionem, Reſurrectionem, & Aſcenſionem in cœlos, deſcenſumque Spiritus ſancti, nomen Chriſti Jeſu per Apoſtolorum prædicationem ubique propagatum eſt, & Gentes ad veri Dei notitiam per gratiam ejus adductæ, quæ antea verum Deum ignorabant univerſæ. „ Ante Reſurrectionem Chriſti notus tantum in Judæa
„ Deus, in Iſrael magnum nomen ejus: & ipſi qui noverant eum, tamen *S. Hieron. Epiſt. 3. de Morte Nepotiani*
„ ad inferos trahebantur. Ubi tunc totius orbis homines, ab India uſque „ ad Britanniam, a rigida Septentrionis plaga uſque ad fervores Atlantici „ Oceani tam innumerabiles populi, & tantarum Gentium multitudines.... „ Velut muſcæ & culices conterebantur: abſque notitia enim ſui Creatoris „ omnis homo pecus eſt. Nunc vero Paſſionem Chriſti & Reſurrectionem „ ejus, cunctarum gentium & voces & litteræ ſonant.

SENSUS MORALIS.

I. ET *cum tranſiſſet Sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Jacobi & Salome emerunt aromata ut venientes ungerent Jeſum*. Sanctarum Mu-

 lierum

lierum pietatem imitari debemus, ad monumentum Domini cum aromatibus proficiſci, id eſt cum fragrantia charitatis, cum odore virtutum & bonorum operum, cum ſanctis deſideriis. [*S. Gregor. M. Hom. 21. in Evang.*] Oratio & eleemoſyna pretioſa ſunt aromata, quorum odor Deo gratiſſimus eſt. *Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo* (inquit Propheta) [*Pſal. 160. 2*] *Repletus ſum acceptis ab Epaphrodito quæ miſiſtis, odorem ſuavitatis, hoſtiam acceptam, placentem Deo* (ait Apoſtolus) [*Philipp. 4. 18.*] *Oblatio juſti* (inquit Sapiens) *impinguat altare, & odor ſuavitatis eſt in conſpectu Altiſſimi*. [*Eccli. 35. 8.*] Qui carnem ſuam per caſtitatem, per mortificationem Chriſtianam Deo conſecrat, pretioſum unguentum ad Chriſti monumentum affert. *Sacrificia Deo grata, conflictationes dico animæ, jejunia, & ſeras & aridas eſcas, & appendices hujus officii ſordes, caro de proprio ſuo incommodo inſtaurat. Virginitas quoque & viduitas, & modeſta in occulto matrimonii diſſimulatio, & una notitia ejus, de bonis carnis adolentur*. [*Tertull. lib. de Reſurrectione carnis c. 7.*] Cum aromatibus ad Chriſti Jeſu monumentum veniunt mulieres Chriſtianæ, ſi orent „ In habitu ornato, cum verecundia & ſobrietate ornantes ſe, & non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veſte pretioſa: ſed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona. [*1. Tim. 2. 9. 10.*] *Si maxime ſollicitæ ſint de cultu & ornatu ejus* Qui abſconditus eſt cordis homo, in incorruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus, qui eſt in conſpectu Dei locuples. Sic enim aliquando & ſanctæ mulieres, ſperantes in Deo, ornabant ſe, ſubjectæ propriis viris. [*1. Petri 3. 4. 5.*]

Emerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum. Chriſtus in ſepulchro, fides mortua eſt in animo. [*S. Bern. ſerm. 1. pro Temp. Paſchali.*] Quid faciemus ei? Quod fecerunt ſanctæ mulieres. *Emerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum*. Numquid ut ſuſcitarent? Et nos ſcimus quia ſuſcitare noſtrum non eſt, ſed ungere nobis incumbit, ne fœteat qui hujuſmodi eſt, ne ſit ceteris odor mortis, ne pereffluat & penitus diſſolvatur. *Emant proinde aromata ſua tres mulieres mens, lingua, manus. Quærat igitur mens aromata ſua, ante omnia compaſſionis affectum, dehinc rectitudinis zelum, & inter hæc diſcretionis ſpiritum non omittat. Linguæ* quoque *aromata tria ſunt, Modeſtia in increpando, copia in exhortando, efficacia in perſuadendo*. Quia vero conſequens eſt ut cujus vita deſpicitur, ejus etiam prædicatio contemnatur, oportet ut & *Manus habeat aromata ſua, continentiam in carne, miſericordiam in fratre, patientiam in pietate*. [*Tit. 2.*] Unde Apoſtolus ait: *Sobrie, & juſte, & pie vivamus*. Hæc enim tria ſunt converſationi noſtræ maxime neceſſaria, quoniam primum debemus nobis, ſecundum proximo, tertium Deo. Plura dabit S. Bernardus.

2. ***Et valde mane una Sabbatorum veniunt ad monumentum, orto jam Sole***. Neſcit tarda molimina Spiritus ſancti gratia. Amor neſcit moras, cum officia exhibenda ſunt dilecto. Sponſa cito de lecto ſurgit, ut quærat dilectum. Qui Chriſtum vocantem continuo non ſequuntur, ſed retro reſpiciunt, & terrenis affectibus nimis tribuunt, non ſunt apti regno Dei. Igitur *valde mane* ad Chriſti monumentum conferre nos debemus, ejus nos obſequiis devovere, ipſi commori & cum ipſo reſurgere quantocyus, ſtatim atque Sol juſtitiæ per gratiam ſuam nobis affulget. *Orto jam Sole*. Non differenda converſio, non adoleſcentia & juventus mundo, vanitati, voluptatibus devovenda, provectior & ſerior ætas Deo reſervanda. Non imitandi Judæi, qui neglecta domo Dei, propria ædificia curabant, & ad Templum Dei excitandum nullo zelo movebantur, quam ob cauſam Deus illis ſterilitatem immiſit. [*Aggai 1. 2.*] *Populus iſte dicit: Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ*.

3. ***Et dicebant ad invicem: Quis revolvet nobis lapidem ab oſtio monumenti?***

ti? Et reſpicientes viderunt revolutum lapidem. Erat quippe magnus valde. Nullis difficultatibus exterretur amor, omnia impedimenta perrumpit charitas. Peccatori ante converſionem, aut initio converſionis difficile videtur revolvere lapidem pravæ conſuetudinis, removere ſæcularis converſationis impedimenta: *Quis*, inquit, *revolvet nobis lapidem?* Sed ſi in amore Dei creſcat & confirmetur, ſi in ejus gratia confidat, videbit revolutum lapidem. Teſtis S. Cyprianus, id in ſe ipſo expertus. „ Cum (*inquit*) in tenebris atque in nocte cæca jacerem, cumque in ſolo jactantis ſæculi nutabundus ac dubius veſtigiis oberrantibus fluctuarem, vitæ meæ neſcius, veritatis ac lucis alienus; difficile prorſus ad durum pro illis tunc moribus opinabar, quod in ſalutem mihi divina indulgentia pollicebatur, ut quis renaſci denuo poſſet; utque in novam vitam lavacro aquæ ſalutaris animatus, quod prius fuerat, exponeret; & corporea licet manente compage, hominem animo ac mente mutaret. Qui poſſibilis, ajebam, tanta converſio; ut repente ac perniciter exuatur, quod vel genuinum ſitu materiæ naturalis obduruit, vel uſurpatum diu ſenio vetuſtatis inolevit? Alta hæc & profunda penitus radice ſederunt. Quando parſimoniam diſcit, qui epularibus cœnis & largis dapibus aſſuevit? Et qui pretioſa veſte conſpicuus in auro atque in purpura fulſit, ad plebeium ſe ac ſimplicem cultum quando deponit? Faſcibus ille oblectatus & honoribus, privatus & inglorius eſſe non poteſt. Hic ſtipatus clientium cuneis, frequentiore comitatu officioſi agminis honeſtatus, pœnam putat eſſe cum ſolus eſt. Tenacius ſemper illecebris aſſuetum, neceſſe eſt, ut ſolebat, vinolentia invitet, inflet ſuperbia, iracundia inflammet, rapacitas inquietet, crudelitas ſtimulet, ambitio delectet, libido præcipitet. Hæc egomet ſæpe mecum: nam ut ipſe quamplurimis vitæ prioris erroribus implicitus tenebar, quibus exui me poſſe non crederem, ſic vitiis adhærentibus obſecundans eram, & deſperatione meliorum malis meis veluti jam propriis ac vernaculis favebam. Sed poſtquam undæ genitalis auxilio ſuperioris ævi labe deterſa, in expiatum pectus ac purum deſuper lumen infudit; poſtquam cælitus Spiritu hauſto in novum me hominem nativitas ſecunda reparavit; mirum in modum protinus confirmare ſe dubia, patere clauſa, lucere tenebroſa: facultatem dare quod prius difficile videbatur; geri poſſe, quod impoſſibile putabatur, ut eſſet agnoſcere terrenum fuiſſe quod prius carnaliter delictis obnoxium viveret; Dei eſſe cœpiſſe quod jam Spiritus ſanctus animaret.

S. Cypr. Epiſt. 1. Ad Donatum.

4. *Jeſum quæritis Nazarenum crucifixum: ſurrexit, non eſt hic, ecce locus ubi poſuerunt eum.* Crucifixus eſt, & ſurrexit. Paſſione & morte in cruce promeritus eſt gloriam reſurrectionis, vitam immortalem. *Sic* enim *oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam*, CHRISTUS *factus eſt pro nobis obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltavit illum, & dedit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen; ut in nomine Jeſu omne genuflectatur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.* Chriſto compati & commori debemus, ſi cum ipſo vivere, æternumque regnare velimus. *Cohæredes* ſumus Chriſti, per ejus gratiam qua filii Dei, & conſequenter hæredes facti ſumus: ſed audi conditionem: *Si tamen compatimur, ut & conglorificemur.... Fidelis ſermo: nam ſi commortui ſumus, & convivemus: ſi ſuſtinebimus, & conregnabimus.*

Luc. 24. *Philipp. 2. 8.* *Rom. 8. 17.*

Surrexit, non eſt hic. Quid viventem inter mortuos quæritis? Aliorum ſepulchra mortuorum domus illorum ſunt uſque in diem reſurrectionis generalis. *Sepulchra eorum domus illorum in æternum.* Chriſti ſepulchrum ve- *Pſal. 48. 12.*

lut hoſpitium eſt , ubi triduo quieſcit , tertia die ad vitam immortalem
Pſal. 140. 10. tranſiturus . *Singulariter ſum ego donec tranſeam* . Quidam a Prophetis , ab
ipſo Chriſto , ab Apoſtolis , ab aliis Sanċtis ſuſcitati ſunt iterum morituri,
Rom. 6. & in ſepulchrum rurſus inferendi : *Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non
moritur , mors illi ultra non dominabitur . . . . . Semper vivit ad interpellandum*
Hebr. 7. 25. *pro nobis . . . . Et Regni ejus non erit finis* . Hujus gloriæ conſortium , hujus
Luc. 1. 31. Regni una cum ipſo poſſeſſionem nobis promittit , ſi ſpiritaliter reſurgamus,
ſi vere moriamur peccato, & vivamus Deo, ſi deinceps non moriamur,
Deum deſerentes qui eſt vita noſtrarum animarum, ſi ad æterna bona
ferventiſſimis deſideriis ſuſpiremus , & per bona opera noſtram ad illa
vocationem certam facere ſatagamus. Ut futuram vitam nobis oſtenderet,
ad eamque aſpiraremus & tenderemus, Chriſtus reſurrexit . „ Duæ etenim
S. Gregor. „ vitæ erant (*inquit S. Gregorius*) quarum unam novimus , alteram ne-
M. Hom. 21. „ ſciebamus. Una quippe mortalis eſt , altera immortalis : una corruptio-
in Evang. „ nis , altera incorruptionis : una mortis , altera reſurrectionis . Sed venit
„ Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus , ſuſcepit unam, & o-
„ ſtendit alteram. Unam pertulit moriendo, & oſtendit alteram reſurgen-
„ do . Si ergo nobis mortalem vitam ſcientibus , reſurrectionem promitte-
„ ret carnis, & tamen hanc viſibiliter non exhiberet, quis ejus promiſſio-
„ nibus crederet ? Factus itaque homo apparuit in carne , mori dignatus
„ eſt ex voluntate, reſurrexit ex poteſtate, & oſtendit exemplo quod no-
„ bis promiſit in præmio .

5. *Sed ite , dicite Diſcipulis ejus & Petro , quia præcedet vos in Galilæam* .
Præit ſemper Jeſus illis qui ipſum crucifixum quærunt , præit gratia ſua
illos confirmans & recreans, ac ſpe beatitudinis æternæ conſolatur, in qua
ipſum videbunt glorioſum. Chriſti gloria aliis enarranda, ut ad ejus amo-
S. Gregor. rem accendantur. *Ite, dicite Diſcipulis ejus & Petro* . Petrus vocatur ex no-
mine, ne deſperaret ex negatione.

6. *At illæ exeuntes fugerunt de monumento : invaſerat enim eas tremor &
pavor* . Pœnis & crucibus interioribus conſolationes cœleſtes pii promerentur.
Mariæ Magdalenæ quæ juxta crucem Jeſu perſeveraverat magna conſtantia
& fidelitate, quæ a ſepulchro Domini amore ejus ſuccenſa non recedebat,
primo apparuit . Hæc eſt de qua ſeptem dæmonia ejecerat. Ubi
abundaverat delictum , ſuperabundavit & gratia . Apoſtolis *lugentibus &
flentibus* Chriſti Reſurrectio nunciatur . In illis impletur illud Domini Jeſu
promiſſum: *Beati qui lugent , quoniam ipſi conſolabuntur* . Statim non credunt
, ut eorum incredulitas ſtabiliendæ fidei Reſurrectionis Jeſu ſerviat ,
eiſque poſtmodum ipſam prædicantibus facilius credatur.

7. *Et dixit eis : Euntes in mundum univerſum , prædicate Evangelium omni
creaturæ . Qui crediderit , & baptizatus fuerit , ſalvus erit* . Fortaſſe aliquis
dixerit : Ego jam credidi , ſalvus ero . Verum dicit, ſi fidem bonis operi-
bus probat & ornat. Vere enim fidelis eſt, qui his quæ verbis dicit, mo-
Galat. 5. 6. ribus non contradicit , „ In Chriſto Jeſu neque circumciſio aliquid valet ,
„ neque præputium ; ſed fides quæ per charitatem operatur , (*inquit S.*
Jacobi 2. „ *Paulus* .) Quid proderit, (*inquit S. Jacobus* .) ſi fidem quis dicat ſe ha-
„ bere, opera autem non habeat ? Numquid poterit fides ſalvare eum ? Si
„ autem frater & ſoror nudi ſunt , & indigeant victu quotidiano , dicat
„ autem aliquis ex vobis illis : Ite in pace , calefacimini & ſaturamini :
„ non dederitis autem eis quæ neceſſaria ſunt corpori , quid proderit ? Sic
„ & fides , ſi non habeat opera , mortua eſt in ſemetipſa . . . . Tu credis
„ quoniam unus eſt Deus : Bene facis ; & dæmones credunt , & contre-
„ miſcunt . Vis autem ſcire , o homo inanis, quoniam fides ſine operibus
„ mor-

Digitized by Google

„ mortua eſt? Abraham pater noſter nonne ex operibus juſtificatus eſt, „ offerens Iſaac filium ſuum ſuper altare? Vides quoniam fides cooperaba- „ tur operibus illius: & ex operibus fides conſummata eſt?.... Sicut cor- „ pus ſine ſpiritu mortuum eſt, ita & fides ſine operibus mortua eſt. Hinc de quibuſdam falſis Fidelibus Paulus dicit: *Qui confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant.* Hinc Joannes ait: *Qui dicit ſe noſſe Deum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt.* Quod cum ita ſit, fidei noſtræ veritatem in vitæ noſtræ conſideratione debemus agnoſcere. *Tunc enim veraciter fideles ſumus, ſi quod verbis promittimus, operibus implemus. In die quippe baptiſmatis omnibus nos antiqui hoſtis operibus atque omnibus pompis abrenunciare promiſimus. Itaque unuſquiſque veſtrum ad conſiderationem ſuam mentis oculos reducat: & ſi ſervat poſt baptiſmum quod ante baptiſmum ſpopondit, certus jam quia fidelis eſt, gaudeat.* Sed ecce quod promiſit, minime ſervavit: ſi ad exercenda prava opera, ad concupiſcendas mundi pompas dilapſus eſt, videamus ſi jam ſcit plangere quod erravit.

Tit. 1. 16. *1. Joan. 2. 4.* *S. Gregor. M. Hom 29. in Evang.*

8. *Signa autem eos qui crediderint hæc ſequentur: In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, ſerpentes tollent,* &c. Sancta Eccle- „ ſia quotidie ſpiritaliter facit, quod tunc per Apoſtolos corporaliter fa- „ ciebat. Nam Sacerdotes ejus cum per exorciſmi gratiam manum creden- „ tibus imponunt, & habitare malignos ſpiritus in eorum mente contra- „ dicunt, quid aliud faciunt, niſi dæmonia ejiciunt? Et fideles quique qui „ jam vitæ veteris ſæcularia verba derelinquunt, ſancta autem myſteria „ inſonant, conditoris ſui laudes & potentiam, quantum prævalent, nar- „ rant, quid aliud faciunt niſi novis linguis loquuntur? Qui dum bonis „ ſuis exhortationibus malitiam de alienis cordibus auferunt, ſerpentes tol- „ lunt. Et dum peſtiferas ſuaſiones audiunt, ſed tamen ad operationem „ pravam minime pertrahuntur, mortiferum quidem eſt quod bibunt, ſed „ non eis nocebit. Qui quoties proximos ſuos in bono opere infirmari „ conſpiciunt, dum eis tota virtute concurrunt, & exemplo ſuæ operatio- „ nis illorum vitam roborant qui in propria actione titubant; quid aliud „ faciunt, niſi ſuper ægros manus imponunt, ut bene habeant? Quæ mi- „ racula tanto majora ſunt, quanto ſpiritalia: tanto majora ſunt, quanto „ per hæc non corpora, ſed animæ ſuſcitantur. Hæc ſigna, Fratres chariſ- „ ſimi, auctore Deo, ſi vultis, facitis. Corporalia illa miracula oſtendunt „ aliquando ſanctitatem, non faciunt: hæc vero ſpiritalia, quæ aguntur in „ mente, virtutem vitæ non oſtendunt, ſed faciunt. Illa habere & mali „ poſſunt: iſtis autem perfrui niſi boni non poſſunt. Unde de quibuſdam „ Chriſtus ait: *Multi mihi dicent in die illa: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis; Quia non novi vos, diſcedite a me omnes qui operamini iniquitatem.* Nolite ergo amare ſigna, quæ poſſunt cum reprobis haberi communia: ſed hæc, quæ modo diximus, *Charitatis atque pietatis miracula amate, quæ tanto ſecuriora ſunt, quanto & occulta: & de quibus apud Dominum eo major ſit retributio, quo apud homines minor eſt gloria.* Non multum abſimilis eſt S. Bernardi tropologia. Non difficile arbitror, inquit, noſſe quemadmodum intelligi ſigna poſſint præſentia, ut ſint indubitata ſigna credulitatis, ac per hoc & ſalutis. „ Primum *enim* opus fidei per dilectionem operantis, cordis compunctio eſt, „ in qua ſine dubio ejiciuntur dæmonia, cum eradicantur e corde pecca- „ ta. Exinde qui in Chriſtum credunt, linguis loquuntur novis, cum jam „ recedunt vetera de ore eorum, nec de cetero vetuſta protoparentum lin- „ gua loquuntur, declinantium in verba malitiæ ad excuſationes in pec- „ ca-

Idem ibid. *Matt. 7.* *S. Bern. ſerm. 1. de Aſcenſione Dom.*

„ catis. Ubi vero compunctione cordis, & oris confeſſione priora ſunt de-
„ leta peccata, ne recidivam patiantur, & jam ſint poſteriora pejora prio-
„ ribus, ſerpentes tollant neceſſe eſt, id eſt, ut venenatas ſuggeſtiones ex-
„ tinguant. Quid tamen agendum, ſi qua forte radix pullulat, quæ tam
„ velociter nequeat extirpari, ſed ſtimulat animum concupiſcentia carnis?
„ Profecto *ſi mortiferum quid biberint non eis nocebit*: Quoniam juxa Sal-
„ vatoris exemplum, cum guſtaverint, nolent bibere; id eſt, cum ſenſe-
„ rint, nolent conſentire. Sic enim non eis nocebit, (*quia nulla damnatio*
„ *eſt his qui ſunt in Chriſto Jeſu*) concupiſcentiæ ſenſus abſque conſenſu.
„ Quid tamen? Moleſta certe & periculoſa eſt ſic corruptæ & infirmæ af-
„ fectionis lucta: Sed *Qui crediderint, ſuper ægros manus imponent, & be-*
„ *ne habebunt*: Id eſt, ægras affectiones bonis operibus varient, & hoc re-
„ medio curabuntur.

S. Aug. ſerm. 263. alias de Tempore 174. & de Diverſis 90. 9. *Et Dominus quidem Jeſus, poſtquam locutus eſt eis, aſſumptus eſt, in cœlum, & ſedet a dexteris Dei*. Dominus noſter Jeſus Chriſtus aſcendit in cœlum, aſcendat cum illo & cor noſtrum: Qui de celo deſcendit, non no-
„ bis invidet cœlum, ſed quodammodo clamat, Membra mea eſtote, ſi a-
„ ſcendere vultis in cœlum. In hoc ipſi interim roboremur, in hoc votis
„ omnibus æſtuemus. Hoc meditemur in terris, quod computamur in cœ-
„ lis. Tunc exuturi carnem mortalitatis, nunc exuamus animi vetuſtatem.
„ Facile corpus levabitur in alta cœlorum, ſi non premat ſpiritum ſarcina
„ peccatorum .... *Manipulus primitiarum noſtrarum Chriſtus oblatus eſt, ad dexteram Patris aſſumptus, & aſſiſtit nunc vultui Dei pro nobis*. Sedet au-
„ tem habens in dextera miſericordiam, in ſiniſtra judicium: & miſericor-
S. Bern. ſerm. 11. de Aſcenſione Dom. „ diam multam nimis, & judicium multum nimis: in dextera aquam, in
„ ſiniſtra ignem immobiliter tenens. Et quidem corroboravit miſericordiam
„ ſuam ſuper timentes ſe ſecundum altitudinem cœli a terra: & miſericor-
„ dia hæc ab æterno & uſque in æternum ſuper timentes eum; ab æterno
„ per prædeſtinationem, in æternum per glorificationem. Similiter & in re-
„ probis terribilis eſt ſuper filios hominum, & utrinque ſtat fixa ſententia
„ æternitatis, & in his qui ſalvi fiunt, & in his qui pereunt. Aſcenſiones
„ in corde noſtro diſponamus in valle lachrymarum, in loco quem Deus
poſuit ut vitam æternam promereamur. Nihil ex nobis poſſumus, ſed *Benedictionem dabit Legiſlator*, ut eamus *de virtute in virtutem*, & videamus Deum Deorum in Sion. Deo ſerviamus in ſanctitate & juſtitia, in charitate & humilitate omnibus diebus noſtris; ut per humilitatem ad ſublimi-

Pſal. 83. 7. tatem gloriæ æternæ aſcendamus, quia hæc eſt via, & non eſt alia præter ipſam. Qui aliter vadit, cadit potius quam aſcendit; quia ſola eſt humilitas quæ exaltat, ſola quæ ducit ad vitam. *Chriſtus enim cum per naturam divinitatis non haberet quo creſceret vel aſcenderet, quia ultra Deum nihil eſt, per deſcenſum quomodo creſceret invenit, veniens incarnari, pati, mori, ne moreremur in æternum. Propter quod Deus exaltavit illum, quia reſurrexit, aſcendit, ſedet a dexteris Dei*. Vade & tu fac ſimiliter. Neque enim aſcendere potes, niſi deſcenderis, quia ut æterna lege fixum eſt: *O-*

Luc. 14. *mnis qui ſe humiliat exaltabitur*. O perverſitas, o abuſio filiorum Adam!
„ quia cum aſcendere difficillimum ſit, deſcendere autem facillimum, ipſi
„ & leviter aſcendunt, & difficilius deſcendunt, parati ad honores & celſi-
„ tudines graduum Eccleſiaſticorum ipſis etiam Angelis formidandos. Ad
„ ſequendum autem te, Domine Jeſu, vix inveniuntur qui vel trahi pa-
„ tiantur, qui velint duci per viam mandatorum tuorum.

Ephеſ. 4. 10. *Aſſumptus eſt in cœlum*. Chriſti in cœlum aſſumptio, gloriæ ejus, noſtræque ſalutis conſummatio eſt. *Aſcendit ſuper omnes cœlos, ut impleret omnia*.

Aſcen-

Aſcendit, ut viam nobis pararet. *Vado*, inquit, *parare vobis locum*. Pro- Joan.14.2.
phetæ vaticinium impletum eſt: *Aſcendit pandens iter ante eos*. Quia enim Michea 2.
ipſe eſt caput noſtrum, oportet illuc ſequi membra, quo caput præceſſit. 13. Pſal. 67.
Ut ubi ego ſum (inquit) *& vos ſitis*. Quamobrem *Aſcendens in cœlum, ca-* 19. Epheſ.4.
ptivam duxit captivitatem. Juſtorum animas in limbo detentas antequam
cœlum paſſione ac morte ſua reſeraſſet, captivitate ſolvit, in cœlumque
triumphans reduxit, utpote per victoriam ſuam acquiſitas. Secundo ſicut
Pontifex in Veteri Teſtamento intrabat in Sanctuarium, ut coram Deo ſta-
ret pro populo: ita & Chriſtus intravit in cœlum ad interpellandum pro
nobis. Ipſa enim repræſentatio ſui ex natura humana, quam in cœlum in-
tulit, eſt quædam interpellatio pro nobis: ut ex quo Deus humanam na-
turam ſic exaltavit in Chriſto, etiam eorum miſereatur pro quibus Filius Hebr.9.11.
Dei humanam naturam aſſumpſit. *Chriſtus autem aſſiſtens Pontifex futuro-* 12.24.
*rum bonorum, per amplius & perfectius Tabernaculum non manu factum, id
eſt, non hujus creationis; neque per ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed
per proprium ſanguinem introivit ſemel in ſancta, æterna redemptione in-
venta.... Non enim in manu facta ſancta Jeſus introivit, exemplaria vero-* Pſal.67.19.
rum; ſed in ipſum cœlum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis. Tertio
aſſumptus eſt, ut in cœlorum ſede quaſi Deus & Dominus conſtitutus, Epheſ.4.8.
exinde divina dona hominibus mitteret. *Aſcendens in altum, dedit dona
hominibus*. Quarto aſſumptus eſt in cœlum, ad fidem noſtram augendam
atque confirmandam, cujus objectum ea ſunt quæ non videntur. Unde ipſe
Dominus Diſcipulis ſuis ait, quod Spiritus ſanctus adveniens *arguet mun-
dum de juſtitia*, eorum ſcilicet qui credunt. Ipſa quippe fidelium compara-
tio, infidelium eſt vituperatio. Unde ſubdit: *Quia ad Patrem vado, &* Joan.16.10.
jam non videbitis me. Beati enim qui non vident & credunt. „ Erit ita- S. Auguſt.
„ que veſtra juſtitia qua mundus arguetur, quia vado ad Patrem, & jam Tract. 95.
„ non videbitis me: Quoniam in eum quem non videbitis credetis in me: in Evang.
„ & quando me videbitis, quod tunc ero, non videbitis me quod ſum vo- Joannis.
„ biſcum modo; non videbitis humilem, ſed excelſum; non videbitis mor-
„ talem, ſed ſempiternum; non videbitis judicandum, ſed judicaturum: &
„ de hac fide veſtra, id eſt, juſtitia veſtra, arguet Spiritus ſanctus incre-
„ dulum mundum. Quinto, Dominus Jeſus aſſumptus eſt in Cœlum, ad
ſpei noſtræ provectionem. Per hoc enim quod humanam naturam aſſump-
tam in cœlo collocavit, dedit nobis ſpem illuc perveniendi: quia *Ubi fue-* Matt.24.
rit corpus, illuc congregabuntur & Aquilæ. Unde ipſe Chriſtus ait: *Si a-* Joan.14.
*biero, & præparavero vobis locum, iterum veniam & accipiam vos ad me
ipſum: ut ubi ego ſum, & vos ſitis*. Sexto, Dominus Jeſus aſſumptus eſt
in cœlum ad erigendum charitatis affectum in cœleſtia. *Quæ ſurſum ſunt
quærite* (inquit Apoſtolus) *ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: Quæ ſur-
ſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram*. Nam *Ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt
& cor tuum*. Theſaurus autem noſter in cœlis eſt Chriſtus Jeſus. Et quia
Spiritus ſanctus amor eſt nos in Cœleſtia rapiens, ideo Diſcipulis ſuis ait: Joan.16.
„ Expedit vobis ut ego vadam: Si enim non abiero, Paracletus non veniet
„ ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos. *Quaſi diceret*: Expedit Tract. 94.
„ vobis ut hæc forma ſervi auferatur a vobis. Caro quidem factum Ver- in Joan.
„ bum: Habito in vobis; ſed nolo me carnaliter adhuc diligatis, & iſto la-
„ cte contenti ſemper infantes eſſe cupiatis. Si alimenta tenera, quibus vos
„ alui, non ſubtraxero, ſolidum cibum non eſurietis; ſi carni carnaliter
„ hæſeritis, capaces Spiritus non eritis. Intellectu & affectu plane purga-
tis, ut ſicut bonum novimus, ſic & velimus, quod ſolum perfecta Reli-
gio eſt, utroque Chriſtum in cœlos aſcendentem proſequamur. Memineri-
mus

mus Eliſæi, cui cum Elias dixiſſet, ut in diſceſſu vel aſcenſu ſuo poſtu-
4. Reg. 2. laret quod vellet, reſpondit: *Oro ut fiat ſpiritus tuus duplex in me*. At il-
le: *Rem difficilem poſtulaſti: attamen ſi videris quando tollar a te, erit quod
petiſti*. Quis ſpiritus iſte duplex qui quæritur, niſi illuminatio intellectus,
& affectus purgatio? Res difficilis, quia rarus in terris eſt qui illum ha-
bere mereatur, ut ſoli Deo vivens non noverit niſi Deum; nec cupiat
niſi Deum. *Attamen*, inquit, *niſi videris quando tollar a te, erit quod pe-
tiſti*.

10. *Illi vero profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & ſermo-
nem confirmante ſequentibus ſignis*. Præceptum obedientia; obedientiam ve-
Pſal. 18. 5. ro ſigna ſecuta ſunt. Profecti Apoſtoli prædicaverunt ubique ut Domini
mandatum implerent, & ut Prophetia impleretur: *In omnem terram exivit
ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*. Ipſis cooperatus eſt Do-
1. Cor. 3. 7. minus, ut promiſſa ſua impleret, utque compertum haberent, quia *Neque
qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus*. Deus
qui velle operatur in nobis ut incipiens, volentibus cooperatur ut perfi-
S. Cypr. ciens; ut compertum habeamus, *In nullo gloriandum, quando noſtrum ni-
hil ſit*, & *Totum Deo detur, qui voluntatem hominis & præparat adjuvan-
dam, & adiuvat præparatam*. Sed & nos ipſi Deo cooperemur neceſſe eſt,
S. Auguſt. ne gratia Dei vacua ſit in nobis. Prædicemus ubique Chriſtum Jeſum, &
hunc crucifixum, ipſum glorificemus, non verbis modo, ſed operibus &
ſancta converſatione, & ad ejus amorem atque obedientiam, quantum in
nobis eſt, alios accendamus & adducamus.

Finis Expoſitionis Sancti Evangelii ſecundum Marcum.

PRÆ-

Digitized by Google

PRÆFATIO

In Sanctum JESU-CHRISTI *Evangelium ſecundum Lucam.*

LUCAS patria Antiochenus, profeſſione Medicus, *Proſelytus* fuiſſe (a) traditur; ſive ex Paganiſmo ad Judæorum Religionem tranſierit, quæ communior eſt vocis iſtius ſignificatio; ſive ex Gentilibus converſus fuerit ad Chriſtum, quod veriſimilius colligitur ex Epiſtola ad (b) Coloſſenſes, ubi eum nominat S. Paulus ſeorſim ab iis *qui ſunt ex Circumciſione*. Ad Chriſti fidem adductus fuiſſe creditur a S. Paulo, cujus filium ſpiritualem illum nominat S. (c) Hieronymus. Ejuſdem Apoſtoli cognatum fuiſſe, quem ad Romanos (d) ſcribens, *Lucium* appellat, inflexa paululum nominis pronuntiatione, exiſtimavit Origenes. Ex numero 70. Diſcipulorum Chriſti non fuit, ut S. Epiphanio (e) viſum eſt; nec proinde unus ex duobus quibus ipſa die Reſurrectionis ſuæ euntibus Emmaus Dominus apparuit, quod S. (f) Gregorius conjecit: ſed Apoſtolorum diſcipulus, præſertim S. Pauli, cujus peregrinationum comes & laborum Apoſtolicorum ſocius fuit, ut S. (g) Irenæus, (h) Tertullianus, (i) Euſebius, SS. (k) Hieronymus & (l) Auguſtinus teſtantur. Scripſit Evangelium poſt SS. Matthæum & Marcum, in Achaiæ Bæotiæque partibus, anno Chriſti circiter 53. quædam altius repetens quam priores Evangeliſtæ, & audita magis quam viſa deſcribens, ut ipſe in Prooemio confitetur. De illo hunc locum (m) Apoſtoli plurimi (n) Veterum intelligunt: *Miſimus cum illo* (Tito ſcilicet) *Fratrem cujus laus eſt in Evangelio per omnes Eccleſias: non ſolum autem, ſed & ordinatus eſt ab Eccleſiis comes peregrinationis noſtræ, in hanc gratiam quæ miniſtratur a nobis ad Domini gloriam, & deſtinatam voluntatem noſtram.* S. Paulum cum de ſuo loquitur Evangelio, (*Rom.* 2. 16. & *c.* 16. 25. & 1. *Theſſal.* 1. 5.) intelligere Evangelium S. Lucæ quidam exiſtimarunt; quod a S. Paulo dictatum, & a Luca ſcriptum Auctor Synopſis Scripturæ Sacræ S. Athanaſio attributæ ait. Quod quidem eo ſenſu explicandum eſt quo S. Irenæus Libro 3.

(a) *S. Hieron. in Catal. ſcript. Eccleſ. & in Epiſt. ad Galat. p.* 226.
(b) *Coloſſ.* 4.
(c) *S. Hieron. in c.* 65. *Iſai.*
(d) *Rom.* 16. 21.
(e) *S. Epiph. Her.* 51.
(f) *S. Gregor. lib.* 1. *Mor. c.* 1.
(g) *S. Irenæus lib.* 3. *c.* 20.
(h) *Tertull. lib.* 4. *cont. Marcion. c.* 2.
(i) *Euſeb. lib.* 3. *c.* 4.
(k) *S. Hieron. in Catal. & prol. in Matt.*
(l) *S. Aug. lib.* 1. *de conſenſu Evang. c.* 1.
(m) 2. *Corint.* 8. 18.
(n) *Orig. Hom.* 1 *in Luc.* — *S. Chryſoſt. Hom.* 10. *in* 2. *Tim. & Hom.* 1. *in Act. S. Hieron. in Cat. ſcript. Eccleſ. Euſeb. lib.* 3. *Hiſt. c.* 4.
(o) *Tertull. lib.* 4. *cont. Marcion. c.* 2. & 5.

cap. 1.

cap. 1. ſcripſit: *Lucas ſectator Pauli, Evangelium a Paulo prædicatum litteris mandavit*. Et (o) Tertullianus : *Lucas non Apoſtolus, ſed Apoſtolicus; non magiſter, ſed diſcipulus, utique magiſtro minor; certe tanto poſterior quanto poſterioris Apoſtoli ſectator, Pauli ſine dubio: ut & ſi ſub ipſius Pauli nomine Evangelium Marcion intuliſſet, non ſufficeret ad fidem ſingularitas inſtrumenti, deſtituta patrocinio anteceſſorum: exigeretur enim id quoque Evangelium quod Paulus invenit, cui fidem dedit, cui mox ſuum congruere geſtiit ..... Paulus illuminator Lucæ .... Eadem auctoritas Eccleſiarum Apoſtolicarum, ceteris quoque patrocinabitur Evangeliis, quæ proinde per illas & ſecundum illas habemus, Joannis dico & Matthæi; licet & Marcus quod edidit, Petri affirmetur, cujus interpres Marcus. Nam & Lucæ Digeſtum Paulo adſcribere ſolent. Caput Magiſtrorum videri, quæ Diſcipuli promulgarunt*. Græce ſcripſit Evangelium S. Lucas, & ſtylo quidem elegantiori, quam Evangeliſtæ ceteri.

EX-

Digitized by Google

EXPOSITIO
LITTERALIS ET MORALIS
SANCTI
EVANGELII
SECUNDUM
LUCAM.

CAPUT PRIMUM

Senſus Litteralis.

I. Q*Uoniam quidem multi conati ſunt ordinare narrationem, quæ in nobis completæ ſunt rerum.* Quatuor primi capitis iſtius verſus rationem habent præfationis ab ipſomet ſancto Evangeliſta conſcriptæ, ut conſilium ſuum exponeret, fidemque Hiſtoriæ a ſe conſcribendæ conciliaret. Multi (inquit) huc uſque conati ſunt, non malo animo, quamquam privato conſilio & humana induſtria, ſcribere hiſtoriam rerum quæ Chriſto Jeſu geſtæ ſunt, ad implendum Vaticinia Prophetarum, eo quo geſtæ ſunt ordine. His certe verbis, *Multi conati ſunt*, nec Matthæum & Marcum perſtringit, qui non ſolum conati ſunt ſcribere Evangelium, ſed feliciter id ſunt executi; neque pſeudoapoſtolos, quos eo tempore falſa, fabuloſa, hæretica Evangelia jam ſcripſiſſe certum non eſt, & quos reprehendiſſet ac damnaſſet divinus Evangeliſta. Quoſdam igitur Apoſtolorum diſcipulos indigitare videtur, qui a Magiſtris prædicantibus & docentibus audita in pugillares retulerant, ac deinde continuam rerum, quarum certa & explorata erat cognitio, narrationem ex collectaneis ſuis contexere & adornare aggreſſi erant, irrito nihilominus conatu, ut S. Ambroſius interpretatur. *Qui ordinare conatus eſt*, inquit, *ſuo labore conatus eſt, nec implevit. Sine conatu enim ſunt donationes & gratia Dei, quæ ubi ſe infuderit, rigare conſuevit; ut non egeat, ſed redundet ſcriptoris* (S. Ambroſ. lib. 1. in Luc. n. 3.) *ingenium.* Non conati ſunt SS. Evangeliſtæ; *ſed divino Spiritu ubertatem dictorum, rerumque omnium miniſtrante, ſine ullo molimine cœpta complerunt.* Quod autem vertit Vulgatus Interpres, *narrationem quæ in nobis completæ ſunt rerum*, Græce πεπληροφορημένων verti etiam poſſe notat S. Ambroſius, *quæ in nobis redundant:* quod enim redundat, nulli deficit, & de completo nemo dubitat; cum fidem effectus adſtruat; exitus prodat. Nonnulli

ver-

verterunt, *Rerum quæ nobis abunde probatæ ſunt*, quarum ita certa & exploratà nobis veritas eſt, ut de illis ambigi non poſſit.

2. *Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipſi viderunt, & miniſtri fuerunt ſermonis*. Multi conati ſunt geſtorum Chriſti hiſtoriam texere, Myſteriorum, ſermonum, ac miraculorum ejus ſcribere narrationem, ſicut nobis tradiderunt qui teſtes illorum fuerunt, Virgo præcipue Deipara, & Apoſtoli; hæc enim ab initio nativitatis & conceptionis Chriſti, & Præcurſoris ejus Joannis plenam omnium fidem fecerat, Apoſtoli vero ab initio prædicationis ipſius, ſeu Sermonis Evangelici rerum omnium a Chriſto geſtarum, & traditæ ab eo doctrinæ non modo teſtes fuerant, verum etiam miniſtri ſermonis, id eſt, Prædicatores Evangelii a Domino Jeſu electi & conſtituti. „ Quod Lex & Prophetæ futurum prænuntiaverunt, hoc redditum atque completum in Evangelio demonſtratur. Cujus primi Prædicatores Apoſtoli fuerunt; qui Dominum ipſum & Salvatorem noſtrum Jeſum Chriſtum etiam præſentem in carne viderunt. Qui non ſolum ea quæ ex ore ejus audita, vel ab illo ſub oculis ſuis operata, dicta & facta meminerant; verum etiam quæ prius quam illi per diſcipulatum adhæſerant, in ejus nativitate vel infantia, vel pueritia, divinitus geſta, & digna memoria, ſive ab ipſo, ſive a parentibus ejus, ſive a quibuslibet aliis, certiſſimis indiciis & fideliſſimis teſtimoniis requirere & cognoſcere potuerunt, impoſito ſibi evangelizandi munere, generi humano annuntiare curaverunt.

S. Auguſtin. lib. 1. de Conſ. Evang. c. 1.

Qui ab initio ipſi viderunt, & miniſtri fuerunt ſermonis, id eſt, Verbi incarnati. Unde S. Joannes Epiſtola 1. ſcribit: *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectaverunt de Verbo vitæ: & vita manifeſtata eſt, & vidimus, & teſtamur, & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis*.

S. Ambroſ.

3. *Viſum eſt & mihi, aſſecuto omnia a principio diligenter, ex ordine tibi ſcribere, optime Theophile*, Viſum eſt & mihi, Spiritu tamen ſancto inſpirante, quemadmodum Apoſtoli in Actis aiunt, *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis*. Non igitur conſilio tantum humano, & propria voluntate atque electione S. Lucæ viſum eſt Evangelium ſcribere, ſed ſicut placuit ei qui in ipſo loquebatur Chriſtus; qui ut id quod bonum eſt, nobis quoque bonum videri poſſit, operatur. Sicut ergo cum aliquis interrogatus cur voluerit eſſe Chriſtianus, reſpondet, *Viſum eſt mihi*, non negat Deo viſum, a quo præparatur voluntas hominum: ita Sanctus Evangeliſta cum ait, *Viſum eſt & mihi*, non negat Spiritus ſancti afflantis inſpirationem, revelationem, & impulſum. Sed nec piam diligentiam excludit in perveſtigandis rebus, & judicium in ſeligendis quæ ſcriptis commendaret. *Viſum eſt & mihi aſſecuto omnia a principio diligenter*, id eſt, rebus omnibus quæ ad hiſtoriam & Vitam Chriſti Jeſu pertinebant ab origine repetitis, & accurate perveſtigatis, ea ſcribere, quæ Spiritu ſancto afflante & dirigente ſcribenda judicavi. Aſſecuto enim omnia, viſum eſt non omnia ſcribere; quia quæ fecit Jeſus ſi ſcribantur omnia, nec ipſum capere mundum poſſe arbitror (ait S. Joannes) Elegit igitur ex omnibus quæ judicavit apta, & ſufficere officio diſpenſationis ſuæ: unde etiam plurima ab aliis ſcripta prætermiſit, *Ut diverſa in Evangelio gratia refulgeret, & propriis quibuſdam ſinguli libri myſteriorum geſtorumque miraculis eminerent*; ait S. Ambroſius. Scribere autem ſe teſtatur *ex ordine*, id eſt, ſigillatim ac diſtincte, ſervatoque etiam quoad præcipua Hiſtoriæ capita ordine temporis quo res geſtæ ſunt; non quod in omnibus plane rebus ac verbis temporis ordinem accurate magis

S. Ambroſ. ibid. n. 10.

Joan. 21. 25. S. Auguſt. lib. 4. de Conſ. Evang. c. 8. S. Ambroſ. lib. 1. in Luc. n. 11.

gis ſervaverit, quam ceteri: ut in Harmonia Evangelica reliqui ad Lucam accommodandi omnino cenſeantur: quod Neotericis quibuſdam Commentatoribus viſum eſt. *Theophilo* porro ſuum Evangelium Lucas inſcribit, quo nomine etſi quemlibet hominem Deum diligentem, aut Deo dilectum ab illo deſignari Origenes, S. Epiphanius & S. Ambroſius exiſtimaverint, certum tamen ac definitum hominem eo nomine ſignificari communior eſt opinio, hoc imprimis argumento nixa, quod *optimus* ſalutetur, *optime Theophile*, qui titulus nonniſi illuſtribus & primariæ dignitatis atque auctoritatis viris tribui conſueverat, ut Feſto & Felice in Actis Apoſtolorum. Confer cum Act. verſ. 1.

Orig. Hom. 1. in Luc. S. Epiph. Hæreſi 52. S. Ambroſ. lib. 1. in Luc.

4. *Ut cognoſcas eorum verborum de quibus eruditus es veritatem*. Ut rerum de quibus viva voce, ſive ante ſive poſt baptiſmum inſtitutus es, veritatem, firmamque certitudinem recognoſcas, hanc legendo Hiſtoriam. Quod tamen non in unius Theophili, ſed in totius Eccleſiæ omniumque Chriſtianorum utilitatem & ſalutem a ſancto Evangeliſta ſuſceptum & executioni mandatum eſt.... Sic Evangelicæ Hiſtoriæ ſuæ præfatus Lucas, illius exordium ducit a Joannis Præcurſoris Chriſti nativitate admirabili, in quo adimpletum Malachiæ vaticinium: *Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam. Et ſtatim veniet ad Templum ſanctum ſuum Dominator quem vos quæritis, & Angelus Teſtamenti quem vos vultis.*

Malach. 3. 1

5. *Fuit in diebus Herodis, Regis Judææ, Sacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia, & uxor illius de filiabus Aaron, & nomen ejus Eliſabeth*. Quia Religionis inſtar eſt fidem de temporibus aſſerere, ut ſcite dixit Tertullianus, S. Evangeliſta tempus Nativitatis Joannis & Chriſti Domini accurate deſcribit, ut fidem Hiſtoriæ conciliet, ac vaticinium celebre Jacob morientis, & Judæ filio ſuo benedicentis, *Non auferetur Sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit exſpectatio gentium*, tunc temporis impletum eſſe ſignificet, *Fuit in diebus Herodis* Magni, alienigenæ, utpote Idumæi, *Regis Judææ*, Terræ Iſraeliticæ a Judæis habitatæ. Hoc ſcilicet titulo ab Herode Tetrarcha Galilææ diſtinguitur Herodes Magnus, quem Romani ſubactis Judæis Regem præfecerunt, & per quem adulterata Regum ſive Ducum e Judaico genere ſucceſſio prærogativam ſupremæ dignitatis & poteſtatis amiſit.

Geneſ. 49. 10

Zacharias ſancti Præcurſoris Pater ſummus Sacerdos non erat, quod S. Auguſtino viſum, aliiſque nonnullis; ſummus enim Sacerdos vices ſtationeſque minime obſervabat, ſed ipſi omni tempore ſacris operari jus fuit. 2. Lucas ſummum Sacerdotem *Pontificem* vocare ſolet. 3. Summus Sacerdos adolebat incenſum in Sancto Sanctorum, die ſolemni Expiationis (*Levit. 16. 29. & 30.* Zacharias vero in altari thymiamatis, quod erat extra velum, qualibet hebdomadæ die, Erat igitur ſimplex Sacerdos *de vice Abia*, quæ inter familias & claſſes Sacerdotales octava erat. Cum ſcilicet Aaronidæ Sacerdotes in magnum olim numerum excreviſſent, & ſimul omnes ſacro fungi non poſſent officio, ad vitandum confuſionem ac diſſenſionem in miniſterio Templi, diſtribuit eos David in viginti quatuor claſſes, quæ per vices ſuas & hebdomades in Templo miniſtrarent, jacta ſorte. Octava porro ephemeria Abiæ & ejus familiæ contigit. De Sacerdotalibus iſtis claſſibus plura Scaliger in Canone Iſagogico, ad Chronicon Euſebii, & in Appendice ad Librum de Emendatione Temporum, & Ligfoot in Horis Hebraicis.

S. Auguſt. Luc. 3. 2. Act. 4. 6. 1. Paralip. 23. 6. & c. 24. 5. 6. 7. 8. 2. Paral. 23. 8. Joſeph. Antiquit. lib. 7. c. 11.

Et uxor illius de filiabus Aaron. Uxores quidem nonniſi Hebræis parentibus natas ducere Sacerdotibus licebat, *ut genus Sacerdotale purum ſemper impermixtumque maneret* (inquit Joſephus) Verum extra genus Aaronis &

Levit. 21. 13 Joſeph. contra Appionem lib. 1.

Levi-

Digitized by Google

Philo. lib. 2. de Monarchia.

Leviticam Tribum uxorem ducere licebat non minoribus dumtaxat Sacerdotibus, ſed ipſi Pontifici, (tametſi Philoni aliter viſum.) Nam Joiada conjugem habuit Regis Jorami filiam, Achaziæ ſororem, ex Tribu Juda (4. *Reg.* 11.) & Barzillaius ſecundi ordinis Sacerdos uxorem duxit ex Tribu Galaad (*Eſdræ* 2. 61.) Quod Scriptura ſacra non reprehendit. Quod igitur Zachariam de filiabus Aaron uxorem duxiſſe narrat S. Lucas, non ſignificat obſequium Legi hac in re præſtitum, ſed Joannis nobilitatem ex utroque parente commendat, ut obſervat S. Ambroſius. *Non ſolum a parentibus, ſed etiam a majoribus Sancti Joannis nobilitas propagatur, non ſæculari poteſtate ſublimis, ſed religionis ſucceſſione venerabilis: ut non repente conceptam, ſed a majoribus acceptam, & ipſo infuſam jure naturæ fidem prædicare Dominici videretur adventus.*

S. Ambroſ. lib. 1. in Luc. n. 16.

6. *Erant autem juſti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & juſtificationibus Domini ſine querela.* Vera juſtitia ſinceraque pietate & ſanctimonia Deo, qui corda novit & probat, grati & accepti erant; non pietatis ſimulatione & extera ſpecie hominibus imponentes, ſed recti corde coram Deo; omnia ejus mandata, & imprimis maximum & primum charitatis mandatum obſervantes, omneſque Legis ceremonias & ſtatuta, famæque integerrimæ, ut a nemine jure reprehendi poſſent. *Juſtificationes* porro paſſim in Spiritura vocantur mandata Dei, quod eorum accurata obſervatio cum fide conjuncta juſtum hominem faciat, ejuſque juſtitiam magis ac magis augeat & demonſtret. *Non enim auditores legis juſti ſunt apud Deum, ſed factores legis juſtificabuntur.*... Et, *Ex operibus juſtificatur homo, non ex fide tantum.* Ceterum inde colligi non poteſt Joannis parentes omnis prorſus expertes peccati etiam levioris vixiſſe, quod privilegium uni Virgini Deiparæ vindicat Eccleſiæ doctrina. Zacharias enim Sacerdos fuit: omnes autem tunc Sacerdotes neceſſe habebant ex Lege Dei primitus *pro peccatis ſuis offerre ſacrificium, deinde pro populi.* SICUT *ergo nunc per orationis ſacrificium convincimur non eſſe ſine peccato, quoniam juſſi ſumus dicere,* Dimitte nobis debita noſtra, *ita & tunc per ſacrificia victimarum animalium convincebantur Sacerdotes ſine peccato non eſſe, qui pro ſuis peccatis jubebantur offerre.* Sed quoquo modo ſe habeat iſta quæſtio, utrum homo in hac vita ſine peccato eſſe poſſit per adjutorium gratiæ & Spiritus Dei, citra ſingulare privilegium, quod poſſe fieri S. Ambroſius ſenſit, in hunc ſenſum explicans quod de S. Joannis parentibus hic ſcriptum eſt: *Nobis ſufficit quod nullus in Eccleſia Dei fidelium reperitur in quolibet provectu excellentiaque juſtitiæ, qui ſibi audeat dicere non neceſſariam precationem orationis dominicæ,* Dimitte nobis debita noſtra; *& dicat ſe non habere peccatum, ne ſe ipſum decipiat, & veritas in eo non ſit, quamvis jam ſine querela vivat. Non enim qualecumque etiam tentationis humanæ, ſed grave peccatum eſt quod in querelam venit.* Dicti ſunt igitur Zacharias & Eliſabeth *ſine querela*, id eſt, ſine crimine: nulla enim querela juſta eſt de his in rebus humanis, qui non habent crimen, quod eſt *peccatum grave, accuſatione & damnatione digniſſimum*, ut definit S. Auguſtinus.

Rom. 2. 13. Jacobi 2. 24.

Levit. 9. 7. Hebr. 7. 27. S. Auguſt. Epiſt. 172 alias 95.

Legatur & lib. 2. de peccatorum meritis c. 13. & lib. de Perfectione juſtitia hominis c. 17.

S. Auguſt. Tract. 41. in Joan. n. 9.

7. *Et non erat illis filius, eo quod eſſet Eliſabeth ſterilis, & ambo proceſſiſſent in diebus ſuis.* Duplicem orbitatis cauſam S. Evangeliſta commemorat, naturalem infœcunditatem Eliſabethæ, illiuſque & Zachariæ ſenectutem, ut magnitudo miraculi commendetur.

8. *Factum eſt autem cum Sacerdotio fungeretur in ordine vicis ſuæ ante Deum, ſecundum conſuetudinem Sacerdotii, ſorte exiit ut incenſum poneret, ingreſſus in Templum Domini.* Cum in Templo ante Arcam ſacris operaretur Zacharias ſecundum ordinem Claſſis ſuæ: id eſt familiæ Abia, & inter ſe ſortiti

eſſent

eſſent hujus familiæ Sacerdotes quæ pars ſacri miniſterii cuique obtingeret, forte conſecutus eſt munus adolendi thymiamatis, quod Sacerdotum unus quotidie mane & veſpere Deo offerebat. Itaque ut hoc munus obiret, ingreſſus eſt in interiorem Templi partem, quæ *Sanctum*, ſive Sanctuarium vocabatur, in quo erat Altare ſuffitus, velo diremptum a Sancto Sanctorum, ubi quondam fuerat Arca. *Exod. 30. 7. 8.*

10. *Et omnis multitudo populi erat orans foris hora incenſi.* Plebs omnis, quam ſpontanea devotio adduxit, vel debitum pietatis & publici cultus officium (dies enim forte erat Sabbati) in atrio exteriore Templi orabat dum Sacerdos thymiama offerret, preces ſuas illius precibus adjungens. Quo forte alluditur Apocalypſis 8. 3. 4. *Et alius Angelus venit, & ſtetit ante Altare, habens thuribulum aureum, & data ſunt illi incenſa multa, ut daret de orationibus Sanctorum omnium ſuper altare aureum quod eſt ante thronum Dei. Et aſcendit fumus incenſorum de orationibus Sanctorum de manu Angeli coram Deo.*

11. 12. *Apparuit autem illi Angelus Domini, ſtans a dextris Altaris incenſi. Et Zacharias turbatus eſt videns, & timor irruit ſuper eum.* Angelus Gabriel a Deo miſſus, Zachariæ thus adolenti ſubito & improviſo apparuit, ſtans a dextris Altaris thymiamatis, fauſto prorſus omine. *Veri* ſcilicet *Sacerdotis adventum, ſacrificii univerſalis myſterium, cæleſtis donigaudium* nuntiaturus a Deo veniebat, ut ait Venerabilis Beda... Deus homo, & Virgo Mater, magna Myſteria paulo poſt perficienda, quæ *paraturam deſiderabant ut credi poſſent* (ait Tertullianus) Incarnationi Filii Dei fidem conciliabant Angelorum in humana ſpecie apparitiones tempore veteris Legis factæ: Virginis fœcunditati, mulierum ſterilium & vetularum conceptiones. Gabrielis igitur apparitio Zachariæ facta ut Eliſabetham ejus conjugem, ſterilem licet ac vetulam, ipſi parituram filium nuntiaret, mentes hominum ad credendum Dei Incarnati & Virginis matris complenda paulo poſt myſteria præparabat. Viſu autem repentino turbatus Zacharias, & timore vehementi correptus eſt. Perturbari enim ſolemus, & a noſtro alienari affectu, quando præſtringimur alicujus ſuperioris poteſtatis occurſu, ut ſcite S. Ambroſius obſervat: & ejuſmodi apparitiones improviſas Angelorum ſimiles affectus alias habuiſſe legimus. (*Judicum 6. 22. Daniel 10. 8.*)

13. *Ait autem ad illum Angelus: Ne timeas, Zacharia, quoniam exaudita eſt oratio tua: & uxor tua Elizabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen ejus Joannem.* Se proſpera nuntiare Angelus indicat verbis ſuaviſſimis Zachariam compellans, *Ne timeas, quoniam exaudita eſt oratio tua.* De precibus ob impetrandam prolem hic agi fruſtra quidam interpretes comminiſcuntur. Non enim veriſimile eſt ut cum pro populi peccatis, ſalute, redemptione ille offerret, ſiquidem populus eum exſpectabat offerentem, quod potuerit relictis publicis votis homo ſenex, uxorem habens anum, pro accipiendis filiis orare: præſertim quia nemo orat ut accipiat, quod ſe accepturum eſſe deſperat: uſque adeo autem ille jam ſe habiturum filios deſperabat, ut hoc Angelo promittenti non crederet. Ergo quod ei dicitur, *Exaudita eſt oratio tua*, pro populo intelligendum eſt: cujus populi quoniam ſalus & redemptio & peccatorum abolitio per Chriſtum futura erat, ad hoc nuntiatur Zachariæ filius naſciturus, quia Præcurſor Chriſti deſtinabatur. *Et uxor tua pariet tibi filium.* Orationis tuæ exauditæ ſignum eſt quod uxor tua pariet tibi filium, qui Meſſiam indigitabit Agnum Dei qui tollit peccatum mundi. *Et vocabis nomen ejus Joannem*, Hebraice *Jochanan*, hoc eſt, *gratioſum*; tum quia Dei gratia, non vi naturæ in utroque parente effœtæ naſciturus erat: tum quia dandæ mox per Meſſiam gratiæ nun-

S. Auguſt. lib. 2. Quæſt. Evang. Quæſt. 1.

nuntius & præco erat futurus. *Habent hoc merita Sanctorum ut a Deo nomen*
S. Ambroſ. *accipiant*. Sic Abraham, Jacob, Petrus, a Deo nomen accepere.

14. 15. *Et erit gaudium tibi, & exultatio, & multi in nativitate ejus gaudebunt*. Gaudium non ſolum privatum & domeſticum, ſed publicum erit
ex ejus nativitate, utpote publico bono nati. *Erit enim magnus coram Domino*. Hæc gaudendi cauſa præcipua, filii naſcituri eximia ſecundum Deum
dignitas, & magnitudo ſingularis. Erit magnus virtute, donis, miniſterio,
ut Propheta, ut Præcurſor & Baptiſta Domini, *Et vinum & ſiceram non*
Num.6.3.& Levit.13.9. *bibet*; Omne quod inebriare poteſt, toto vitæ ſuæ tempore non bibet, ut
Tertull. lib. verus Nazaræus Deo in perpetuum tempus conſecratus: *Et Spiritu ſancto*
de Jejuniis *replebitur adhuc ex utero matris ſuæ*. In ipſo matris utero adhuc exiſtens
c. 9. ſanctificabitur, doniſque Spiritus ſancti replebitur tanta copia, ut in alios
foras redundet gratiæ illius plenitudo, ſcilicet in matrem, cui Domini evangelizavit adventum. Cum enim ad illam acceſſiſſet ſancta Dei mater
Maria, ait illa: *Ecce ut facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo*. Nondum erat illi ſpiritus vitæ, ſed
S. Ambroſ. ſpiritus gratiæ, ait S. Ambroſius. Alius eſt ſpiritus vitæ hujus, alius gra-
lib. 1. in Luc. n. 33. tiæ: ille naſcendo ſumit exordium, moriendo defectum: iſte non temporibus, non ætatibus coercetur, non obitu extinguitur, non alvo matris excluditur. Jeremiæ Dominus ait, *Priuſquam exires de vulva ſanctificavi te*.
Jerem. 1.5. De Joanne idem probat hic locus. *Et Spiritu ſancto*, gratia ſanctificante,
donitque eximiis, & ſpeciatim Prophetiæ dono, *replebitur adhuc ex utero*
S. Cypr. *matris ſuæ*. Hunc locum ita intellexere S. Cyprianus, Origenes, S. Am-
Epiſt. 76. broſius, aliique Patres.
Orig. Hom. 4. & 7. in Luc.

16. *Et multos filiorum Iſrael convertet ad Dominum Deum ipſorum*. Multos
ad Chriſtum Jeſum convertet, pœnitentiæ prædicatione & exemplis efficaciter ſuadens ut illi credant ac pareant. Non enim ſe ipſum, ſed Chriſtum
Matt. 3.6. prædicabat: *Vox clamantis in deſerto, Parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus*: Et diſcipulos ſuos ad Chriſtum mittebat ut illi tamquam Magiſtro adhærerent, die quo dicebat: *Illum oportet creſcere, me autem minui.*
Joan. 3.30. Multos filiorum Iſrael convertet, non omnes. Omnes enim non crediderunt Joannis prædicationi, nec pœnitentiam egerunt, nec Chriſtum quem
prædicabat receperunt. *Omnis populus audiens, & publicani, juſtificaverunt Deum, baptizati baptiſmo Joannis. Phariſæi autem & Legiſperiti conſilium Dei ſpreverunt in ſemetipſos, non baptizati ab eo.*

17. *Et ipſe præcederet ante illum in ſpiritu & virtute Eliæ: ut convertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam juſtorum, parare Domino plebem perfectam*. Et ipſe Joannes præcedet ante Chriſtum Dominum ut præco ante Regem mox venturum; præcedet (inquam) in fervore, zelo, &
Eccli. 48.13. potentia Eliæ Prophetæ, quem *potentia nemo vicit*. Sicut Elias Chriſti Judicis Præcurſor & præco in ſecundo ejus adventu futurus eſt, ſic Joannes Præcurſor erit Chriſti Redemptoris in primo adventu jam iminente. Eo autem
ſpectatura eſt ejus legatio, ut Judeos in varias ſectas diviſos, Phariſæorum,
Sadducæorum, Eſſenorum, dogmatibus moribuſque plurimum diſſidentes,
quin & Samaritanos pariter expectantes Meſſiam, in cognitione & adoratione Chriſti Jeſu adunet, velut oves diſperſas ſub uno Paſtore, ſicque pacem
inter patres & filios, opinionum, rituum ac morum diſſimilitudine turbatam
componat. *Et incredulos* atque immorigeros filios *ad prudentiam juſtorum*, id
eſt, ad veram ſapientiam, qua præditi ſunt viri juſti & pii, ſeu quæ ad veram juſtitiam adducit, convertet: Hic miſſionis ejus finis: *Parare Domino plebem perfectam*, ex fide ſcilicet viventem, ſpe bonorum æternorum Deo ſervientem, Regno cælorum aptam.

Ut

Digitized by Google

Ut convertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam, ſive intelligentiam *juſtorum*, exponendo Legem ſpiritaliter, quam tunc Judæi carnaliter intelligebant. Efficiet igitur Joannes prædicatione ſua, quod ante judicium ultimum facturus eſt Elias, ut etiam filii ſic intelligant Legem, id eſt Judæi, quemadmodum patres eam intellexerunt, id eſt Prophetæ, in quibus erat & ipſe Moyſes. Sic enim cor patrum convertetur ad filios, cum intelligentia patrum perducetur ad intelligentiam filiorum; & cor filiorum ad patres eorum, dum in id quod ſenſerunt illi, conſentient & iſti, credendo in Chriſtum Deum, ipſumque adorando ut Redemptorem Iſrael totiuſque mundi.

S. Auguſt. lib. 20. de Civit. Dei c. 9.

18. *Et dixit Zacharias ad Angelum: Unde hoc ſciam? ego enim ſum ſenex, & uxor mea proceſſit in diebus ſuis.* Quo argumento, quo ſigno id noſcam, cum & ego, & uxor mea annos exceſſerimus procreandæ ſobolis? De promiſſi divini veritate paululum dubitavit Zacharias rei magnitudine perculſus, nec attendens ad Abrahami exemplum, & ad viſi cœleſtis circumſtantias. Cogitatio non abſimilis mentem Abrahami ſubierat, cum Deus illi filium promiſit. *Putas-ne* (inquit) *centenario naſcetur filius, & Sara nonagenaria pariet?* Sed repentinam illam cogitationem firmitate fidei ſuperaverat, nec Dei promiſſioni ullatenus diffidens, qui *vivificat mortuos, & vocat ea quæ non ſunt tamquam ea quæ ſunt:* immo *contra ſpem in ſpem credidit, ut fieret pater multarum gentium, ſecundum quod dictum eſt ei: Sic erit ſemen tuum. Et non infirmatus eſt fide, nec conſideravit corpus ſuum emortuum, & emortuam vulvam Saræ: in repromiſſione etiam Dei non hæſitavit diffidentia, ſed confortatus eſt fide, dans gloriam Deo: pleniſſime ſciens, quia quæcumque promiſit, potens eſt & facere. Ideo & reputatum eſt illi ad juſtitiam.* Non ita ſe geſſit Zacharias; naſcentem incredulitatis & diffidentiæ motum non ſtatim repreſſit, ſignum petiit, & ad ſuam uxoriſque provectam ætatem oculos mentis intendens, ad potentiam Dei promittentis non attendit.

Geneſ. 17. 17.

Rom. 4. 19. 20. 21. 22.

19. 20. *Et reſpondens Angelus dixit ei: Ego ſum Gabriel, qui adſto ante Deum, & miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi evangelizare. Et ecce eris tacens, & non poteris loqui, uſque in diem quo hæc fiant, pro eo quod non credidiſti verbis meis, quæ implebuntur in tempore ſuo.* Ego ſum Gabriel, cujus nomen *virtutem Dei* ſignificat, qui adſto in conſpectu Dei cum aliis Spiritibus primariis ejus Miniſtris, ad ejus mandata capeſſenda & legationes obeundas: & qui a Rege ſæculorum mitti ſoleo quoties miræ virtutis aliquid nuntiandum eſt; qui olim Danieli Chriſti adventum & mortem poſt ſeptuaginta hebdomades futuram ad delenda hominum peccata patefeci, miſſus ſum ad te ut Dei nomine hæc tibi fauſta nuntiarem, de quibus immerito dubitas. Quamobrem in pœnam incredulitatis tuæ, ſimul & in ſignum divinæ promiſſionis implendæ, ſurdus eris & mutus uſque in diem nativitatis pueri. Græcam vocem *σιωπῶν*, quam Vulgatus Interpres reddidit, *tacens*, Græci Commentatores & Viri plerique inter recentiores eruditi, exponunt, *eris ſurdus*; ne idem ab Angelo bis repetitum abſque neceſſitate videatur. Idem eſt enim eſſe mutum & non poſſe loqui. Ceterum Zachariæ audiendi ſimul & loquendi facultatem ad tempus ademptam fuiſſe ſatis ex eo apparet quod infra *Verſ.* 12. amici & cognati ejus ipſum nutibus dicuntur allocuti. *Innuebat patri ejus quem vellet vocari eum.* Ad quæ verba S. Ambroſius: *Zacharias* (inquit) *nutu interrogatur, quia incredulitas ei affatum eripuerat & auditum.*

Daniel 9. 1.

Euthym. Titus Boſtrenſis Theophyl.

S. Ambroſ. lib. 1. in Luc. n. 32.

21. *Et erat plebs exſpectans Zachariam: & mirabantur quod tardaret ipſe in Templo.* Plebs quæ precandi cauſa convenerat, exſpectabat donec pera-

cto thymiamatis ſacrificio egrederetur Sacerdos, ipſique ſolemni more benediceret. Unde ipſo longiorem quam ſolebat moram faciente, cum ob Angeli ſermonem, tum ob ſtuporem quo correptus ac detentus eſt, plebs tacita cogitabat quænam cauſa eſſe poſſet moræ diuturnioris.

N.6.24.

22. *Egreſſus autem, non poterat loqui ad illos*, pœnam ſentiens incredulitatis: Et videntes ipſum attonitum, & nutibus loquentem, *cognoverunt quod viſionem vidiſſet in Templo*, conjecerunt ipſi apparuiſſe Angelum. Vultus enim immutatio, interclusio ſpiritus, impedimentum vocis, viſorum inſolitorum ſigna ſunt. *Et ipſe erat innuens illis* quod ſibi contigerat: *& permanſit mutus*, ſecundum prædictionem Angeli.

S.Hieron. lib. 1. in Jovinian.

23. *Et factum eſt, ut impleti ſunt dies officii ejus, abiit in domum ſuam.* Mutus licet, permanſit in Templo, functiones ſuas exercens, donec impleta miniſterii ſui hebdomada in domum ſuam rediit. Sacerdotes enim Miniſterii ſui tempore in exedris Templi habitabant ab uxoribus ſeparati, & a rei familiaris curis liberi, ut Deo expeditius vacarent.

S.Ambroſ. lib.1. in Luc. n. 43.

Geneſ. 20. 18.

1.Reg.1. 6. Oſee 9. 14. 15. Exod.23. 26. Deuter. 7. 14. Gen. 22. 17. 18.

24. *Poſt hos autem dies concepit Eliſabeth uxor ejus, & occultabat ſe menſibus quinque, dicens: Quia ſic fecit mihi Dominus in diebus quibus reſpexit auferre opprobrium meum inter homines.* Cauſa occultationis, pudor, quod vetula concepiſſet. Hunc autem affectum illi Deus indidit, ne quid de Joanne palam innoteſceret, antequam certis teſtimoniis conſtaret de Chriſti conceptione, propter quem Joannes naſcebatur. Interim Eliſabeth Deum laudabat ob acceptum beneficium & benedictionem ſingularem, ablatumque ſterilitatis opprobrium. Partus igitur ſui erubeſcebat ætatem, & gaudebat tamen quod ſterilitatis probro liberata eſſet benigno Dei miſerentis intuitu. Probroſa apud Judæos ſterilitas, tum quod alicujus & quidem gravis peccati pœna videretur: tum quod ſœcunditas uteri ſingularis erat Dei benedictio Iſraelitis promiſſa: tum quia Deus Abrahæ numeroſam prolem, & Chriſtum ex ipſius genere naſciturum promiſerat: ideo alienas a benedictione populi Dei mulieres ſteriles cenſebant, quæ ad ejus propagationem, futurique Meſſiæ generationem nihil conferrent. At quamvis carnalium Judæorum opinione ſterilitas probroſa ſemper eſſet, non tamen apud Deum qui ſanctas mulieres diu ſteriles olim eſſe voluit, Saram, Rebeccam, Rachelem, Annam Samuelis matrem, & matrem Samſonis. Res enim adverſæ non minus quam proſperæ juſtorum reſpectu beneficia ſunt, illæ erudientis, probantis, & purgantis; hæ vero conſolantis Dei.

Iſaia 7.14. N. 36. 89.

S. Ambroſ. lib.2.in Luc.n.1.

25. 26. *In menſe autem ſexto*, ab eo tempore quo conceperat Eliſabeth; *miſſus eſt Angelus Gabriel a Deo*; immediate, non per intermedios ſpiritus, ſive ſuperiorum ordinum Angelos, *in civitatem Galilææ*, inſerioris, cui nomen *Nazareth*, in tribu Zabulon ſitam, duabus leucis a Monte Thabor, trium dierum itinere ab Hieroſolymis diſtantem; *ad Virginem deſponſatam*, ſed incognitam *viro*: de qua ſcilicet vaticinatus erat Iſaias Propheta, *Ecce Virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel.* Viro *nomen erat Joſeph*. Hic autem *de domo* ſeu familia *David* oriundus erat, ex qua & Virgo quæ illi nupſerat ſecundum legem. Confer quæ ad cap. 1. S. Matthæi dixi de Mariæ matris Chriſti deſponſatione. Quod autem deſponſata dicatur Joſeph, non quaſi promiſſa tantum eſſet, ſed nondum nupta, confirmat Evangeliſta cap. 2. verſ. 5. ubi eodem modo *deſponſatam* vocat, cum jam eſſet prægnans & in mariti poteſtate. Deſponſatam vero, de qua natus eſt, Virginem eſſe voluit Chriſtus, ut ejus famæ conſuleretur. *Maluit enim aliquos de ſuo ortu, quam de Matris pudore dubitare: nec putavit ortus ſui fidem matris injuriis adſtruendam. Et nomen Virginis Maria:* quod SS. Patres *Dominam, illuſtratam, Myrrham maris, & ſtellam*

Maris interpretantur. Hæc antonomaſtice *Virgo* ſemper a fidelibus appellata eſt; ut S. Epiphanius Hæreſi 78. obſervat. *Quis umquam* (inquit) *aut in qua generatione ſanctæ Mariæ nomen auſus eſt appellare, qui non ſciſcitanti ſtatim vocabulum Virginis adjunxit?*

S. Epiph. Orat. de laudibus Deiparæ Virginis

28. *Et ingreſſus Angelus ad eam dixit: Ave, gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus.* Ad eam acceſſit Angelus, cum ſola in conclavi (ut credere par eſt) contemplationi vacaret. *Sola in penetralibus, quam nemo virorum videret, ſolus Angelus reperiret, ſola ſine comite, ſola ſine teſte, ne quo de genere depravaretur affatu, ab Angelo ſalutatur.*

S. Bern. Hom. 2. in Evang. Miſſus eſt

Ave, gratia plena. Vox eſt ſalutantis & gratulantis. Ave, gratia plena, Deo acceptiſſima, eximie ſancta per gratiam qua major cogitari ſecundum hominis Dei gratiam non poteſt, ut Dei mater electa ſis. *Dominus tecum.* Tibi Dominus ſingulari prorſus ratione favet, ad incomparabilem te provehens dignitatem. *Benedicta tu in mulieribus*, ſive inter mulieres, ob Filii qui ſuper omnia Deus eſt benedictus in ſæcula futurum mox conceptum; ob fœcunditatem cum virginitate perpetua conjunctam, ob partum doloris expertem.

29. *Quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.* Ob conſpectum Angeli in peregrina ſpecie virilis ſexus apparentis, & inſolitam, neminique mortalium antea auditam ſalutationem, verecundia & ſubito pavore turbata eſt, & cogitabat quid ſibi vellet iſta ſalutatio. „ Et ideo cum verecundia; quia pavebat: cum prudentia; quia „ benedictionis novam formulam mirabatur, quæ nuſquam lecta eſt, nuſ- „ quam ante comperta. Soli Mariæ hæc ſalutatio ſervabatur. Bene enim „ ſola gratia plena dicitur, quæ ſola gratiam quam nulla alia meruerat, „ conſecuta eſt, ut gratiæ repleretur Auctore.

S. Ambroſ. lib. 2. in Luc. n. 8.

30. *Et ait Angelus ei: Ne timeas, Maria, inveniſti enim gratiam apud Deum.* Proprio nomine eam compellat Angelus; ut ſibi notam indicet, ac de ſua legatione certiorem faciat. *Inveniſti gratiam apud Deum:* nulla tibi timendi ratio eſt, ſiquidem ad te miſſus ſum a Deo, cui ſummopere places, & cujus gratia conſecuta eſt quicquid eſt in te meritorum. Huic uni gratiæ debes ſupremam, ad quam electa es, Matris Dei dignitatem.

31. *Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jeſum.* Mox concipies ex propria tua ſubſtantia, ex puriſſimo ſanguine, & paries filium, ut in te impleatur quod olim ab Iſaia Propheta prædictum eſt: *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium.* His verbis, *concipies in utero*, refelluntur Hæretici, qui Chriſto corpus ex cœleſti vel ſiderea ſubſtantia, non ex materna carne formatum tribuerunt, & per uterum Virginis tamquam per canalem in mundum tranſiiſſe dixerunt. Quem errorem & Prophetæ & Angeli verba refellunt. Quomodo enim Virgo Dei mater, niſi quia Chriſtus Deus in utero ejus fuit? Quomodo mater, ſi Chriſtus nihil ex utero ejus accepit quod matrem eam faceret? „ Matris uterum non appel- „ lat niſi filia uteri caro. Filia uteri porro non eſt, ſi ſibi nata eſt. *In ute-* „ *ro ejus conceptus eſt Filius, qui ex ea carnem accepit.* Sine cauſa eo ſe in- „ tulit, unde nihil extulit. Sed non ſine cauſa deſcendit in vulvam: ergo „ ex illa accepit. Quia ſi non ex illa accepit, ſine cauſa in illam deſcendit, „ maxime ejus qualitatis caro futurus, quæ non erat vulvæ, id eſt, ſpi- „ ritualis.

Iſai. 7. 14.

Tertull. lib. de Carne Chriſti c. 21. Ibid. c. 19.

Et vocabis nomen ejus Jeſum. Præcipientis verba ſunt: Ipſi nomen impone, *Jeſus*; utpote qui ſalvum facturus eſt populum ſuum a peccatis eorum. Iſaias dixerat, *Emmanuel*, Angelus quaſi interpretis vice ſungens, *Jeſum*, dixit. Eadem enim eſt utriuſque nominis ſignificatio. *Emmanuel*, id eſt, nobiſ-

Matt. 1.

nobiſcum Deus; mundum autem redimere liberando genus humanum a pec-
catis ſuis nemo tantum homo poterat, ſed Deus homo.

32. 33. *Hic erit magnus, & Filius Altiſſimi vocabitur: & dabit illi Do-
minus Deus ſedem David patris ejus: & regnabit in domo Jacob in æter-*
1.Tim.3.16. *num; & regni ejus non erit finis*. Hic erit abſolute & omni modo magnus,
Rom.1.4. quia Filius Dei unigenitus & conſubſtantialis non tantum erit, qualis eſt ab
Luc.24.19. æterno, ſed credetur, celebrabitur, coletur, *manifeſtatus in carne, declaratus*
Pſal.144. *in virtute, potens opere & ſermone*. Dictum eſt quidem de Joanne ab An-
S. Ambroſ. gelo, *Erit magnus*: ſed ille quaſi homo magnus, hic autem quaſi Deus ma-
lib.2.in gnus: „ Magnus enim Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis ejus
Luc.n.10. „ non eſt finis. *Hic eſt* quem *Deus pater* conſtituit hæredem univerſorum,
Hebr.1.2.3. „ per quem fecit & ſæcula: qui cum ſit ſplendor gloriæ & figura ſubſtan-
4.5. „ tiæ ejus, portanſque omnia verbo virtutis ſuæ, purgationem peccato-
„ rum faciens, ſedet ad dexteram majeſtatis in excelſis: tanto melior An-
„ gelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit. Cui enim
„ dixit aliquando Angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te?

S.Irenaus Lib.3.c.8. *Et dabit illi Dominus Deus ſedem David patris ejus*. Hunc eumdem qui
ſit Filius Altiſſimi & Davidis filium confitetur. Una igitur in Chriſto per-
ſona, unus filius; non alter Dei & hominis filius, ut impius Neſtorius
commentus eſt. Dabit illi Dominus ut vero Meſſiæ Davidi promiſſo, ejuſ-
que nepoti, ſolium ſeu Regnum, cujus temporale regnum Davidis typus
fuit; Regnum non unius Judææ finibus coercendum, ſed in univerſum ter-
rarum orbem diffundendum, ſecundum Prophetarum oracula. Pſal. 131. “
„ Propter David Servum tuum, non avertas faciem Chriſti tui. Juravit
„ Dominus David veritatem & non fruſtrabitur eam, de fructu ventris tui ponam
„ ſuper ſedem tuam. *Iſaiæ* 9.6.7. Parvulus natus eſt nobis, & filius datus eſt
„ nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum ejus, & vocabitur no-
„ men ejus Admirabilis, conſiliarius, Deus fortis, pater futuri ſæculi,
„ Princeps pacis. Multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis.
„ Super ſolium David, & ſuper Regnum ejus ſedebit, ut confirmet illud,
„ & corroboret in judicio & juſtitia, amodo & uſque in ſempiternum. *Hinc*
„ *Chriſtus* Rex David *vocatur Jeremiæ* 30. 8. 9. Non dominabuntur ei amplius
„ alieni: ſed ſervient Domino Deo ſuo, & David Regi ſuo, quem ſuſcita-
„ bo eis. *Ezechielis* 34. 22. 23. 24. Salvabo gregem meum, & non erit ultra
„ in rapinam, & judicabo inter pecus & pecus. Et ſuſcitabo ſuper eas Pa-
„ ſtorem unum, qui paſcat eas, ſervum meum David; ipſe paſcet eas, &
„ ipſe erit eis in paſtorem. Ego autem Dominus ero eis in Deum: & ſer-
„ vus meus David Princeps in medio eorum.

Dabit illi Dominus Deus ſedem David Patris ejus. Eum qui natura Rex
eſt, utpote verus Deus, Regem declarabit, ſecundum ipſius Davidis vatici-
nium: *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus,*
Pſal.2. *prædicans præceptum ejus. Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego ho-
die genui te. Poſtula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſ-
ſionem tuam terminos terræ.*

Et regnabit in domo Jacob in æternum. Non uni dumtaxat aut alteri
Rom.24. Tribui, ſed duodecim Tribuum univerſitati, & Gentibus merito fidei in fa-
Epheſ.4.11. miliam Jacob adſcitis, & velut oleaſtro in olivam inſertis, toti denique Ec-
12.13.14. cleſiæ veri Iſraelis domui Chriſtus Rex dominabitur, non per annos tantum
15.16. Apo- quadraginta, non relicto ſucceſſoribus regno, non cladibus & longa duraque
cal.7.4. & captivitate interrupto, ſed *in æternum*. Confer cum Iſaiæ 14. 1. “ Prope
ſeq. „ eſt ut veniat tempus ejus, & dies ejus non elongabuntur. Miſerebitur
„ enim Dominus Jacob, & eliget adhuc de Iſrael, & requieſcere eos fa-
„ ciet

„ ciet ſuper humum ſuam: adjungetur advena ad eos, & adhærebit domui
„ Jacob: & poſſidebit eos domus Iſrael ſuper terram Domini in ſervos & an-
„ cillas. *Iſai* 44. Et nunc audi Jacob ſerve meus, & Iſrael quem elegi .....
„ Effundam Spiritum meum ſuper ſemen tuum, & benedictionem meam ſu-
„ per ſtirpem tuam. Et germinabunt inter herbas, quaſi ſalices juxta præ-
„ terfluentes aquas. Iſte dicet: Domini ego ſum: ille vocabit in nomine
„ Jacob, & hic ſcribet manu ſua: & in nomine Iſrael aſſimilabitur. *Iſaiæ*
„ 49. 6. *Et dixit*: Parum eſt ut ſis mihi ſervus ad ſuſcitandas tribus Jacob &
„ fæces Iſrael convertendas. Ecce dedi te in lucem gentium, ut ſis ſalus
„ mea uſque ad extremum terræ.... Reges videbunt, & conſurgent Princi-
„ pes, & adorabunt propter Dominum quia fidelis eſt, & ſanctum Iſrael
„ qui elegit te.

Et regni ejus non erit finis. Ne quiſquam *æternum* acciperet pro longo tem-
poris intervallo, quo ſenſu interdum in Scripturis uſurpatur, addit Angelus; *S. Auguſt.*
Et Regni ejus non erit finis. Quo charactere Chriſti regnum ab humanis im- *lib. contra*
periis diſtinguitur, quæ omnia caduca eſſe & temporaria tum Hiſtoriæ do- *Priſcill. ad*
cent, tum nobiliſſimorum Regnorum exempla (Daniel. 7.) ubi de Chriſti Re- *Oroſium c. 7.*
gno ſubdit idem Propheta Verſ. 27. *Regnum autem & poteſtas & magnitudo re-* *& lib. 22.*
gni, quæ eſt ſubter omne cœlum, detur populo ſanctorum Altiſſimi, cujus regnum, *de Civit.*
regnum ſempiternum eſt, & omnes reges ſervient ei, & obedient. Et verſ. 13. *Dei c. 1.*
14. *Et ecce cum nubibus cœli quaſi Filius hominis veniebat, & uſque ad Anti-*
quum dierum pervenit: & in conſpectu ejus obtulerunt eum. Et dedit ei pote-
ſtatem, & honorem, & regnum, & omnes populi, tribus & linguæ ipſi ſer-
vient: poteſtas ejus poteſtas æterna, quæ non auferetur: & regnum ejus quod
non corrumpetur.

Verbis Angeli contraria ne quis exiſtimet Apoſtoli verba: *Deinde finis, cum* 1. *Cor.* 15. 24.
tradiderit regnum Deo & Patri. Ibi enim *finem non conſumentem, ſed perficien-*
tem ſignificat; ſicut cum dictum eſt; *Finis legis Chriſtus ad juſtitiam omni cre-* *S. Auguſt.*
denti, quo lex perficiatur, non quo aboleatur. Senſus ergo iſtorum verbo- *lib. contra*
rum eſt; Cum perduxerit ſanctos ſuos, qui ſunt regnum ejus, ad contem- *Origen. &*
plationem Patris, utique & ad ſuam, ſecundum id quod Deus eſt æqualis *Priſcil. c. 7.*
Patri. Non enim ſic tradit ut ipſe amittat: quia & *Pater dedit Filio habere*
vitam in ſemetipſo; nec utique amiſit ipſe. *S. Ambroſ.*

34. *Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet iſtud, quoniam virum* *lib. 2. in*
non cognoſco? Vox iſta, *quomodo?* non dubitantis eſt ac diffidentis, ſed in- *Luc. n.* 14.
quirentis & admirantis. *Non de effectu dubitavit, ſed qualitatem ipſius quæ-* 15. *Iſaia* 7.
ſivit effectus ..... Incredibilis & inaudita generatio ante audiri debuit, ut 14.
crederetur. Virginem parere, divini eſt ſignum myſterii, non humani. PRO- *S. Auguſt.*
PTER *hoc*, inquit Iſaias, *ipſe Dominus dabit vobis ſignum: Ecce virgo con-* *lib. 16. de ci-*
cipiet & pariet filium.... Legerat hoc Maria, ideo credidit futurum: ſed *vitate Dei*
quomodo fieret, ante non legerat; *Non enim quemadmodum fieret vel tan-* *c. 24. S. Gre-*
to Prophetæ fuerat revelatum. Tanti namque mandati myſterium non homi- *gor. Nyſſ.*
nis fuit, ſed Angeli ore promendum. De re certa erat, modum inquirebat, *Orat. in*
non curioſitatis, ſed piæ admirationis affectu. *Quomodo fiet iſtud, quoniam* *Nativ.*
virum non cognoſco? Et hactenus viro intacta ſum, & virum cognoſcere *Chriſti.*
mihi non licet, cum perpetuæ virginitatis voto ſim adſtricta. Quomodo *S. Auguſt.*
ergo concipere poſſum & parere? Beatæ Mariæ Virginitas (inquit Sanctus *lib. de ſan-*
Auguſtinus) *ideo gratior & acceptior, quia non eam conceptus Chriſtus* *cta Virgin.*
viro violaturo quam conſervaret ipſe præripuit, ſed prius quam concipere- *c. 4.*
tur jam Deo dicatam de qua naſceretur elegit. Hoc indicant verba, quæ *Beda in*
ſibi fœtum annuntianti Angelo Maria reddidit. Quomodo, *inquit*, fiet *hunc locum.*
iſtud, quoniam virum non cognoſco? *Quod profecto non diceret, niſi Deo* *S. Bern. Hom. 4. in Evang. Miſſus eſt.*

Digitized by Google

virginem ſe ante voviſſet. Sed quia hoc Iſraelitarum mores ante recuſabant, deſponſata eſt viro juſto, non violenter ablaturo, ſed potius contra violentos cuſtodituro, quod illa jam voverat. Quamquam etiamſi hoc ſolum dixiſſet, Quomodo fiet iſtud, *nec addidiſſet,* quoniam virum non cognoſco, *non quæſiſſet utique promiſſum ſibi filium quomodo femina paritura eſſet, ſi concubitura nupſiſſet. Poterat & juberi virgo permanere, in qua Dei Filius formam ſervi congruenti miraculo acciperet: ſed exemplo ſanctis futura virginibus, ne putaretur ſola virgo eſſe debuiſſe, quæ prolem etiam ſine concubitu concipere meruiſſet, virginitatem Deo dicavit, cum adhuc quid eſſet conceptura neſciret, ut in terreno mortalique corpore cœleſtis vitæ imitatio voto fieret, non præcepto; amore eligendi, non neceſſitate ſerviendi. Ita Chriſtus naſcendo de Virgine, quæ antequam ſciret quis de illa fuerat naſciturus, virgo ſtatuerat permanere, virginitatem ſanctam approbare maluit quam imperare.*

35. *Et reſpondens Angelus dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi: ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei.* Quæris quomodo fieri poſſit ut ſalva virginitate concipias & parias? Scito id Spiritus ſancti deſuper in te novo & incomprehenſo modo venientis virtute & efficacia, viri generationem ſupplente, admirabiliter perficiendum. *Et virtus Altiſſimi,* Chriſtus *Dei virtus & ſapientia,* objecto corpore quaſi umbra quadam te obteget, ut ſplendorem illum inacceſſibilem ſeſe caſtiſſimis tuis viſceribus infundentem ferre poſſis. Quis (inquit S. Bernardus) excepta fortaſſis illa quæ hoc ſola in ſe fœliciſſime meruit experiri, intellectu capere, ratione diſcernere poſſit, qualiter ſplendor ille inacceſſibilis virgineis ſeſe viſceribus infuderit, & ut illa inacceſſibilem ad ſe ferre potuiſſet, de portiuncula ejuſdem corporis, cui ſe animatæ contemperavit, reliquæ maſſæ umbraculum fecerit.

Vel potius, *Virtus Altiſſimi,* ipſe Spiritus ſanctus, de cujus, non ſubſtantia, ſed potentia concipietur quem paritura es, Filius, te fœcundabit, te proteget ac juvabit ut ſine ulla contaminatione, ſine ullo æſtu libidinis, concipias & parias. Confer cum verbis Chriſti Lucæ 24. 29. *Vos autem ſedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto.* Et Act. 1. 8. *Sed accipietis virtutem ſupervenientis Spiritus ſancti in vos,* & cum verbis ejuſdem Lucæ Act. 13. 38. *Jeſum a Nazareth: Quomodo unxit eum Deus Spiritu ſancto & virtute.* Spiritus ſanctus te virtute ſua teget ac fovebit, quemadmodum avis ova ſua ſovet ut pulli gignantur & vitali calore excludantur.

Ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei. Et propter admirabilem illam Spiritus ſancti operationem, ſancta illa proles ex ſubſtantia tua ſancto & ineffabili modo concepta, vocabitur, ſicut & vere erit, Filius Dei. „ Quamvis enim ipſe aliud ex Patre, aliud ex Virgine (*inquit S. Gregorius*) non tamen alius ex Patre, alius ex Virgine: ſed ipſe „ eſt æternus ex Patre, ipſe temporalis ex matre, ipſe qui fecit, ipſe qui factus eſt. Ipſe ante ſæcula de Patre ſine matre; ipſe in fine ſæculorum de „ matre ſine Patre, ipſe conditoris templum, ipſe conditor templi; ipſe auctor „ operis, ipſe opus auctoris: manens unus ex utraque & in utraque natura, „ nec naturarum copulatione confuſus, nec naturarum diſtinctione geminatus.

Ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum: Si diceret, ſancta caro vel ſanctus homo, vel ſanctus infans, quicquid tale poneret, parum ſibi dixiſſe videretur. Poſuit ergo indefinite *ſanctum,* quia quicquid illud ſit quod Virgo genuit, ſanctum proculdubio ac ſingulariter ſanctum fuit, & per Spiritus ſanctificationem, & per Verbi aſſumptionem.

S. Chryſ. Hom. 49. in Geneſ. S. Greg. lib. 16. Moral. c. 12. & Hom. 33. in Evang. Beda & Theophyl. in hunc locum. S. Bern. Hom. 4. ſuper Miſſus eſt. S. Hilar. lib. 2. de Trinit. n. 26, S. Auguſt. Epiſt. 187. alias 57. Quæſt. 2. c. 9. S. Gregor. lib. 33. Moral. c. 3. Theophyl. in hunc locum. S. Athan. Epiſt. ad Epictetum. S. Gregor. lib. 18. Moral. c. 27. p. 545. & 546. S. Bern. Hom. 4. ſuper Evang. Miſſus eſt.

Ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei. Quoniam non de homine, ſed de Spiritu ſancto concipies; non ſolum qui de ſinu

Patris

„ Patris in uterum tuum veniens obumbrabit tibi, ſed etiam id quod de tua „ ſubſtantia ſociabit ſibi, ex hoc jam vocabitur Filius Dei; quemadmodum „ & is qui a Patre eſt ante ſæcula genitus, tuus quoque amodo reputa„ bitur Filius. *Sic autem & quod natum eſt ex ipſo Patre erit tuus, & quod naſcetur ex te erit ejus; ut tamen non ſint duo filii: ſed unus. Et licet aliud quidem ex te, aliud ex illo ſit, jam non tamen cujuſque ſuus, ſed unus utriuſque erit Filius.*

Ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur abſolute, proprie, Filius Dei; non adoptione, ſed natura; tam vere, tam proprie Dei Filius, quam vere & proprie filius David, quam vere & proprie filius Mariæ Virginis vocatur & eſt, quia ejuſdem naturæ cum Deo, quia æterno Patri conſubſtantialis *Filius Dei vocabitur*, non ratione tantum conceptionis admirabilis ex Spiritu ſancto, ut Sociniani commentantur, ſed ratione æternæ generationis ex Deo, & unionis hypoſtaticæ naturæ aſſumptæ cum perſona Verbi, ut Eccleſia credit & confitetur. Hoc igitur verbum, *Ideoque*, cauſam hic non exprimit cur Chriſtus ſit Filius Dei, ſed ſignum & argumentum; id eſt, conceptio de Spiritu ſancto, ex Maria virgine, cauſa non eſt cur Jeſus Chriſtus ſit Filius Dei, ut impie contendunt Fauſtus Socinus, Volzogus, Epiſcopius, aliique Sociniani: ſed ineffabilis illa conceptio ſignum eſt, & argumentum convenientiæ probans quod Deus ſit verus: quia talis conceptio taliſque partus Deum decebat. Sicut reſurrectio Jeſu Chriſti ſignum eſt quod Filius Dei ſit, non cauſa: & invictum tamen argumentum ex divina convenientia Myſterii reſurrectionis ejus ad probandum quod verus, proprius ac naturalis Dei Filius ſit, Apoſtolus petit. *Reſuſcitans Jeſum, ſicut ſcriptum eſt: Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Divinam illam convenientiam conceptionis Filii Dei unigeniti ex Virgine S. Cyrillus Hieroſolymitanus exponit Catecheſi 17. *Cum enim*, inquit, *Chriſtus Filius Dei unigenitus naſci deberet, virtus Altiſſimi obumbravit ipſi, & Spiritus ſanctus in illam veniens ſanctificavit eam: quo poſſet eum per quem ſunt omnia ſuſcipere.*

S. Athan. lib. de Incarnat. S. Cyrill. Alexand. Epiſt. 1. ad Reginas ante Concil. Eph. S. Auguſt. ſerm. 214. Edit. pp. Benedict. in traditione Symboli 3. n. 7. Concilium Francofordienſe can. 1. & Libellus Epiſcoporum Italiæ contra hæreſim Felicis & Elipandi. Act. 13. 33.

Maldonatus vir ceteroquin eruditus hoc loco impegit, anſamque dedit Socinianis abutendi ſua interpretatione, quæ vel eo nomine rejicienda eſt quod nova ſit, & contra Regulam a ſacra Synodo Tridentina præſcriptam de Scripturæ ſacræ interpretatione non admittenda contra unanimem conſenſum Patrum, & contra eum ſenſum quem tenuit & tenet ſancta Mater Eccleſia. Ex verbis ſuis judicetur Maldonatus: *Alii omnes*, inquit, *quos viderim, ita interpretantur, quaſi de Chriſto ut Deo, aut certe ut homine in unam cum Deo perſonam aſſumpto, loquatur Angelus .... Quamobrem antiqui illi Auctores Neſtorii hæreſim duos in Chriſto filios, ſicut duas perſonas fingentis, ex hoc loco refutarunt, ut Gregorius & Beda. Quamquam ego quidem alium arbitror eſſe ſenſum, ut non de Chriſto qua Deus, neque qua homo perſonæ conjunctus divinæ, ſed de ſola conceptione humanaque generatione hoc intelligatur*, &c.

Pſal. 2. Maldonat. Comment. in Luc. c. 1.

36, 37. *Et ecce Eliſabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua; & hic menſis eſt ſextus illi, quæ vocatur ſterilis; quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.* En preſens ac domeſticum exemplum quo docearis Deum nova & ſupra omnem naturæ ordinem agendi ratione effecturum ut Filium ejus concipias. Eliſabeth cognata tua filium concepit jam anus; & tam compertum eſt ipſam eſſe prægnantem, cum menſis a conceptu ejus ſextus numeretur, quam vulgo notum erat eam eſſe ſterilem. Deus ergo qui duplici impedimento non obſtante, ſenectutis ſcilicet ac ſterilitatis, ipſam matrem fecit, te ſalva virginitate Matrem Filii ſui efficiet. Nulla enim res Deo impoſſibilis eſt. Dixit & facta ſunt: quæ promi-

ſit,

ſit, protens eſt & facere. Non ait Angelus, Non erit impoſſibile apud Deum omne factum, ſed omne verbum; quia quam facile poſſunt homines loqui quod volunt, etiam quod nullatenus facere poſſunt, tam facile, immo incomparabiliter facilius valet Deus opere implere quicquid illi verbo valent exprimere. Multum intereſt inter loqui & facere, ſed apud homines, non apud Deum: ſoli Deo quia idem eſt facere quod loqui, idem loqui quod velle, merito non erit impoſſibile apud Deum omne verbum. Potuerunt prævidere & prædicere Prophetæ Virginem vel ſterilem concepturam ac parituram, ſed numquid facere ut conciperet & pareret? Deus autem qui dedit eis poſſe prævidere, quam facile potuit tunc quod voluit per illos prædicere, tam facile potuit nunc quando voluit, per ſe ipſum quod promiſit implere. Siquidem *Apud Deum nec verbum diſſidet ab intentione, quia veritas eſt; nec factum a verbo, quia virtus eſt; nec modus a facto, quia ſapientia eſt.*

S. Bern. Hom. 4. ſuper Miſſus c. 7.

Vocat autem Angelus Eliſabeth cognatam Mariæ, tum ſenſu generali, quia Judæa erat, ſicut Apoſtolus Iſraelitas omnes cognatos ſuos ſecundum carnem appellat: tum maxime quia genere materno erat ex tribu Juda & familia David, quamvis paterno genere eſſet ex tribu Levi & filiabus Aaron.

Rom. 9. 1. 5. Ambroſ. lib. 3. in Luc. n. 5.

38. *Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum. Et diſceſſit ab illa Angelus.* Maria verbis Angeli credens ait: *Ecce ancilla Domini.* Conſentio ut in me humillima ancilla ſua operetur quod decrevit ac promiſit, qui jure ſuo facere de creatura ſua, & in illa poteſt quicquid voluerit: quin etiam id vehementer opto, tanta licet gratia me indignam agnoſcens. *Fiat mihi ſecundum verbum tuum.* Vide humilitatem, vide devotionem. *Ancillam ſe dicit Domini, quæ mater eligitur; nec repentino exaltata promiſſo eſt. Simul ancillam dicendo, nullam ſibi prærogativam tantæ gratiæ vindicavit, quæ faceret quod juberetur. Mitem enim humilemque paritura, humilitatem debuit etiam ipſa præferre.* Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum. *Habes obſequium, vides votum.* Ecce ancilla Domini, *apparatus officii eſt:* Fiat mihi ſecundum verbum tuum, *Conceptus eſt voti.* Tunc obumbrante Virginem Altiſſimi virtute, Filii Dei conceptio in caſtiſſimo ejus utero peracta eſt, ipſo momento quo diſceſſit Angelus ab ea, peracta legatione.

S. Ambroſ lib. 2. in Luc. n. 16.

39. 40. *Exurgens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum feſtinatione, in civitatem Juda: & intravit in domum Zachariæ, & ſalutavit Eliſabeth.* Paucis poſt diebus, quos in tanti contemplatione myſterii, & gratiarum actione inſumpſit (ut credere par eſt) exurgens Maria, Spiritus ſancti impulſu feſtinanter profecta eſt in montanam Judææ regionem, quæ ab Emmaus ſeu Nicopoli paulatim ad montem uſque oliveti conſurgit, & ad Auſtrum Hieroſolymorum verſus Hebron extenditur: in civitatem Tribus Juda, quæ forte erat ipſa Hebron, urbs Sacerdotalis. Ipſam porro non curioſitas, ſed charitas impulit ad iter, ut Eliſabethæ congratularetur, eique prægnanti officium exhiberet. Statim atque ab Angelo didicit Eliſabetham concepiſſe, non quaſi incredula de oraculo, nec quaſi incerta de nuntio, nec quaſi dubitans de exemplo, ſed quaſi læta pro voto, religioſa pro officio, feſtina pro gaudio, in montana perrexit. Mariam quæ ante ſola in intimis penetralibus verſabatur, non a publico virginitatis pudor, non a ſtudio aſperitas montium, non ab officio prolixitas itineris retardavit. In montana virgo cum feſtinatione, virgo officii memor, injuriæ immemor, affectu urgente, non ſexu, relicta perrexit domo.

S. Ambroſ lib. 2. in Luc. n. 18.

40. *Et factum eſt, ut audivit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, exultavit infans in utero ejus, & repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth.* Statim atque ſalutantis Mariæ verba audivit Eliſabeth, præ gaudio ſubſiliit infans in

utero

Digitized by Google

utero ejus, ita ut Mariæ ſalutatio cauſa fuerit exultationis Joannis. Exultavit autem ille non motu modoque naturali, ſed Spiritus ſancti illuſtratione & motione, quo eum in utero matris ſuæ repletum iri Gabriel Archangelus prædixerat, Chriſtum, cujus Præcurſor futurus erat, in utero Mariæ Virginis præſentem agnoſcens, credens, adorans, & quaſi demonſtrare jam tunc incipiens. Non ſolum ergo ſanctificatus eſt in utero Joannes, ſed a Chriſto ex matris Virginis utero operante Propheta inauguratus. Mariæ autem ſalutatione quaſi ſigno ſenſibili uſus eſt Chriſtus ad Spiritum ſanctum Joanni communicandum: Joannis vero exultatione ad eumdem Spiritum in Mariam refundendum. *Et repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth.* Hanc quidem exultationem non de fide, vel religione, vel qualicumque rationali cognitione veniſſe, Sanctus Auguſtinus opinatus eſt; frequentioribus tamen Patrum ſuffragiis contraria vincit ſententia, quæ Joannem in utero Chriſtum agnoviſſe, rationis uſu & Spiritu ſancti illuſtratione raptim & tranſeuntis in modum donatum aſſerit. *Ipſe erat Chriſtus, quem Joannes, cum adhuc in ventre matris ſuæ eſſet, & ille in vulva Mariæ, Dominum cognoſcens, exultans ſalutabat.* (inquit S. Irenæus) *Eliſabeth Prophetam portans, jam Domini ſui conſcium infantem, & inſuper Spiritu ſancto adimpleta* (inquit Tertullianus) *Ut Maria locuta eſt verbum quod Filius Dei in ventre matris ſuggeſſerat, exultavit infans in gaudio, & tunc primum Præcurſorem ſuum Prophetam fecit Jeſus.... Sancta erat Anima beati Joannis, & adhuc in matris utero clauſa, venturaque in mundum, quaſi per experientiæ ſenſum ſciebat quæ Iſrael ignorabat. Unde exilivit in gaudio. Senſerat enim veniſſe Dominum ſuum, ut ſanctificaret ſervum ſuum, anteqnam de matris utero procederet. Utinam mihi eveniat ut ab infidelibus ſtultus dicar qui talibus credidi!* (inquit Origenes.)

S. Irenæus lib. 3. c. 18. Tertull. lib. de Carne Chriſti c. 21. Origenes Hom. 7. in Luc.

„ Vocem prior Eliſabeth audivit, ſed Joannes prior gratiam ſenſit: illa „ naturæ ordine audivit, iſte exultavit ratione Myſterii: illa Mariæ, iſte „ Dominus ſenſit adventum.... Iſtæ gratiam loquuntur, illi intus operan„ tur, pietatiſque myſterium maternis adoriuntur profectibus; duplicique „ miraculo prophetant matres Spiritu parvulorum. Exultavit infans, reple„ ta eſt mater. Non prius mater repleta, quam filius: ſed cum filius eſſet „ repletus Spiritu ſancto, replevit & matrem (ait S. Ambroſius.) In eadem ſententia fuere SS. Cyrillus Hieroſolymit. Joannes Chryſoſt. Hieronymus, Petrus Chryſologus, Bernardus.

S. Ambroſ. lib. 2. in Luc. n. 23.

Quod S. Auguſtinum ſpectat, exultationem Joannis plane inuſitatam & novam fuiſſe fatetur, quia in utero, & ad ejus adventum quæ hominum Salvatorem fuerat paritura: ideoque hanc exultationem, & tamquam matri Domini redditam ſalutationem, ſicut ſolent miracula fieri, factam eſſe *divinitus in infante, non humanitus ab infante*; communi tamen ſententiæ non præjudicat. „ Quamquam (*inquit*) etiamſi uſque adeo eſt in illo pue„ ro acceleratus. uſus rationis & voluntatis, ut intra viſcera materna jam „ poſſet agnoſcere, credere, conſentire, quod in aliis parvulis ætas exſpecta„ tur ut poſſint, etiam hoc in miraculis habendum divinæ potentiæ, non „ ad humanæ trahendum eſt exemplar naturæ.... Quocirca nec quod fa„ ctum eſt in Joanne contemno, nec inde regulam quid ſentiendum ſit de „ parvulis figo: immo id in illo propterea mirabiliter prædico, quia in aliis „ non invenio.

SS. Cyrill. Hieroſol. Catech. 3. Chryſoſt. Hom. de S. Joann. Bapt. Hieron. Dial. adverſus Lucifer. Petr. Chryſol. ſerm. 84. Bern. ſerm. in Nativit. S. Joann. 10. S. Auguſt. Epiſt. 117. alias 57. ad Dardanum Quaſt. 2. c. 7.

42. *Et exclamavit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.* Prophetiæ Spiritu repleta Eliſabeth, ipſa verba Angeli Mariam ſalutantis uſurpat, ut ab eodem Deo motam appareat. *Novit ſermonem ſuum Spiritus ſanctus, nec unquam obliviſcitur. Et Prophe-*

tia

Digitized by Google

tia non ſolum rerum completur miraculis , ſed etiam proprietate verborum: Ideo autem Maria præ omnibus mulieribus benedicta eſt, quia fructus ventris ejus Jeſus Chriſtus Deus eſt benedictus in ſæcula: in quo Mariam ſingulari & excellenti modo, & nos omnes Pater æternus *Benedixit omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus , ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu ejus in charitate .*

S. Ambroſ. lib. 2. in Luc. n. 24. Epheſ. 1. 3.

43. *Et unde hoc mihi , ut veniat Mater Domini mei ad me?* Dei ejuſque Matris dignationem admiratur Eliſabeth, Dei Filium in utero Mariæ Virginis incarnatum agnoſcit & confitetur . *Unde hoc mihi ?* Unde mihi contigit tanta gratia, tantus honor, tanta felicitas? Non quaſi ignorans dicit; ſcit enim eſſe Spiritus ſancti gratiam & operationem ut Mater Prophetæ a Matre Domini ad profectum ſui pignoris ſalutetur : ſed quaſi non humani hoc meriti , ſed divinæ gratiæ munus eſſe cognoſcat , dicit, *Unde hoc mihi?* Hoc eſt , Quantum bonum mihi accidit, ut Mater Domini mei veniat ad me ? Non cognoſco meum. *Unde hoc mihi?* Qua juſtitia, quibus factis , pro quibus meritis ? Miraculum ſentio , cognoſco Myſterium.

S. Ambroſ. lib. 2. in Luc. n. 25.

44. *Ecce enim ut facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis , exultavit in gaudio infans in utero meo* : Ut primum ad aures meas pervenit vox ſalutationis tuæ , infans quem in utero geſto præ gaudio vehementi ſubſiliit. Hoc ſigno cognovit Eliſabeth , Spiritu ſancto revelante , Mariam eſſe Matrem Domini , & in caſtiſſimis viſceribus ſuis Filium Dei concepiſſe , cujus ſuus infans Præcurſor erat futurus.

S. Auguſt. Epiſt. 187. alias 57. ad Dardan. c. 7.

45. *Et beata quæ credidiſti , quoniam perficientur quæ dicta ſunt tibi a Domino* . O te felicem , quæ credidiſti rebus humanæ rationis comprehenſionem excedentibus ! o te beatam , ſiquidem perficientur quæ tibi ab Angelo , Dei nomine nuntiata & promiſſa ſunt ! Hæc Eliſabethæ verba eam de præterito , præſenti , atque futuro per Prophetiæ ſpiritum vaticinatam fuiſſe demonſtrant, quæ Mariam Virginem & promiſſionibus Angeli crediſſe cognovit: & Matrem Domini nominans, quod Redemptorem humani generis in utero portaret, intellexit ; & cum omnia perficienda prædiceret, quid etiam de futuro ſequeretur , aſpexit,

S. Gregor. Hom. 1. in Ezech.

46. *Et ait Maria*: *Magnificat anima mea Dominum* . Maria Virgo Spiritu ſancto afflata , carmen iſtud propheticum edidit , quod primum Novi Teſtamenti Canticum eſt. Ex intimi , inquit , pectoris affectu , totis animi viribus Dei magnitudinem laudo , illi pro immenſo , quod mihi contulit , beneficio immortales gratias ago.

47. *Et exultavit ſpiritus meus , in Deo ſalutari meo* . Non in me ipſa, ſed in Domino gloriabor , meumque Salvatorem ſumma cum exultatione laudabit anima mea . Uni enim illius miſericordiæ & gratiæ , non meis meritis acceptam fero , quam conſecuta ſum dignitatem & felicitatem .

48. *Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes* . Quia parvitatem , ſive humilem indignamque perſonam & vilem abjectamque conditionem ancillæ ſuæ propitius reſpexit , meque favore incomparabili proſecutus eſt : deinceps me beatam prædicabunt omnium ætatum & ſæculorum fideles.

Euthymius & Theophyl. in hunc locum .

49. 50. *Quia fecit mihi magna qui potens eſt , & ſanctum nomen ejus . Et miſericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum* . Mirabilia in me operatus eſt Omnipotens , cujus nomen ſanctum eſt & adorandum , præſtando ut Filium ejus unigenitum ſancti Spiritus operatione conciperem , ut mater fierem ac virgo permanerem . Id non ſolum omnipotentiæ ejus miraculorum , ſed & miſericordiæ infinitæ ſummum beneficium , quam in

om-

omnes cultores fideleſque divinæ ſuæ Majeſtatis ſervos per omnes ætates
exercet, ut in Pſalmis ſcriptum eſt: *Miſericordia Domini ab æterno & uſ-* *Pſal.* 102. 17
que in æternum ſuper timentes eum.

51. *Fecit potentiam in brachio ſuo, diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.* Ex- *Exod.* 15. 16.
ſerto brachio potentiam ſuam oſtendit. Humano modo loquitur. Magna *Job* 4. 9.
Dei efficacia per digitum, major per manum, maxima per brachium in *Pſal.* 77. 15.
Scripturis indicatur. Cogitationes & Conſilia hominum ſuperborum Deus & 89. 13. &
omnipotens diſſipavit, oſtenditque quam inania eſſent ac vana, Sennache- 98. 1.
rib, Holofernis, Antiochi, aliorum dejectione ac punitione, qui veram *Iſaia* 40. 10.
religionem, populumque Dei deſtruere & excidere moliti ſunt. Confer & 62. 8.
hunc locum cum verbis Pſalmi 89. 11. *Tu humiliaſti ſicut vulneratum ſuper-*
bum: in brachio virtutis tuæ diſperſiſti inimicos tuos. Et Pſalm. 33. 10. *Do-*
minus diſſipat conſilia gentium, reprobat autem cogitationes populorum, & re-
probat conſilia Principum.

52. *Depoſuit potentes de ſede, & exaltavit humiles.* Reges ac Principes
quorum potentiam populi verentur, ſuperbiæ merito e ſolio deturbat, & 1. *Reg.* 16.
in eorum locum humilis ſortis, & modeſti mitiſque animi homines eve- 2. *Reg.* 6. 21.
hit, quod Saulis & Davidis exemplo comprobatum. Confer cum verbis
Pſalmi 112. 6. 7. 8. *Quis ſicut Dominus Deus noſter qui in altis habitat; &*
humilia reſpicit in cœlo & in terra? Suſcitans a terra inopem, & de ſter-
core erigens pauperem. Ut collocet eum cum principibus, cum principibus po-
puli ſui, Et Eccleſiaſtici 10. *Sedes Ducum ſuperborum deſtruxit Deus, &*
ſedere fecit mites pro eis.

53. *Eſurientes implevit bonis, & divites dimiſit inanes.* Pauperes locu-
pletare, eſurientes bonis implere poteſt ac ſolet Deus, & eos qui divites
erant a ſe dimittere vacuos & ad inopiam redigere. Confer cum Pſal. 33.
11. *Divites eguerunt & eſurierunt, inquirentes autem Dominum non minuen-*
tur omni bono: & cum verbis Annæ matris Samuelis 1. Reg. 2. 5. *Repleti*
prius pro panibus ſe locaverunt, & famelici ſaturati ſunt.

54. *Suſcepit Iſrael puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ.* Iſraelitis Dux fuiſti
„ ſervis ſuis ſubvenit, & ſicut eos olim eduxit ex Ægypto, ita nunc Fi- in miſeri-
„ lio ſuo ad eorum, & totius generis humani redemptionem miſſo in mun- cordia tua
„ dum, porrecta miſericorditer manu eduxit e tenebris ignorantiæ, ex um- populo,
„ bra mortis, ex peccati ſervitute, in quibus tot ſæculis jacebant. Miſeri- quem rede-
„ cordiæ ſuæ recordari dicitur Deus figurata locutione, cum homines lon- miſti &
„ gis gravibuſque malis oppreſſos inſigni beneficio ſublevat. Confer cum portaſti
„ verbis Pſalmi 93. 3. *Recordatus eſt miſericordiæ ſuæ & veritatis ſuæ do-* eum in for-
mui [illegible]: & 2. Paralip. 6. 42. *Domine Deus, ne averteris faciem Chriſti* titudine tua
tui: memento miſericordiarum David ſervi tui. ad habitacu-
lum ſan-
ctum ſuum.
55. *Sicut locutus eſt ad Patres noſtros, Abraham & ſemini ejus in ſæcu-* *Exod.* 15. 13.
la. Fœdus ſempiternum cum Abraham, Iſaac & Jacob pepigit Deus, per- *Geneſ.* c. 12.
petuam illis & eorum poſteris miſericordiam promiſit, in eo poſitam quod 13. c. 15. 3.
Chriſtus ex eorum ſemine naſciturus eſſet. Fœdus illud ſacratiſſimum cum c. 17. 19. c. 18
Davide renovavit. Anni bis mille pene effluxerant a tempore promiſſionis 18. c. 22. 18.
Abrahamo patri credentium factæ, cum Chriſtus venit in mundum. Tunc c. 26. 4. c. 28.
oſtendit ſe decreviſſe revera. Iſraelitas ſemper eximia quadam miſericordia 14.
proſequi, & promiſſiones ſuas immutabiles ac irretractabiles eſſe, cum
Meſſiam ex ipſis naſci, & cum ipſis converſari voluit, & illis ante cete-
ras nationes verbum ſalutis, multis magniſque miraculis confirmatum, *Pſal.* 144. 13
nuntiari. *Fidelis Deus in omnibus verbis ſuis*, & *verax*: nec *incredulitas* *Rom.* 3. 3. 4.
populorum *fidem Dei* umquam *evacuabit .... Sine pœnitentia enim ſunt do-* & c. 11. 29.
na

Digitized by Google

na & vocatio Dei. Confer hunc locum cum Micheæ 7. 19. 20. *Revertetur, & miſerebitur noſtri: deponet iniquitates noſtras, & projiciet in profundum maris omnia peccata noſtra. Dabis veritatem Jacob, miſericordiam Abraham: quæ juraſti Patribus noſtris a diebus antiquis.*

S. Ambroſ. lib. 2. in Luc.

56. *Manſit autem Maria cum illa quaſi menſibus tribus, & reverſa eſt in domum ſuam*. Non ſolum officii cauſa tamdiu apud Eliſabetham manſit, ſed ut Joannes præſente Domino, quem olim demonſtraturus erat, novis gratiæ proficeret incrementis. Manſit autem cum illa quaſi menſibus tribus, ante partum ejus diſcedens, nono ſcilicet nondum expleto menſe, quod Euthymius & Theophylactus ex Evangeliſta colligunt, Nativitatem & Circumciſionem Joannis poſt Mariæ diſceſſum referente. Quamquam recentiores quidam reſpondeant Lucam hæc verba interjeciſſe *& reverſa eſt in domum ſuam*, ut hiſtoriam Viſitationis Mariæ abſolveret: neque Beatæ Virginis charitatem permiſiſſe putent ut cognatam periculo proximam deſereret. In re obſcura ſilere malim, quam ſententiam dicere. Quod nos ignorare Deus voluit, haud curioſius inquirendum eſt.

57. 58. *Eliſabeth autem impletum eſt tempus pariendi, & peperit filium*, a Deo promiſſum. *Et audierunt vicini & cognati ejus, quia magnificavit Dominus miſericordiam ſuam cum illa*, magnam erga illam miſericordiam exercuit, ingens ei beneficium præſtitit ablato ſterilitatis opprobrio, datoque filio effœta jam ætate: *& congratulabantur ei*.

Gen. 17. 12.

59. 60. *Et factum eſt in die octavo, venerunt circumcidere puerum, & vocabant eum nomine patris ſui Zachariam. Et reſpondens mater ejus dixit: Nequaquam, ſed vocabitur Joannes*. Die octavo, qui Circumciſioni infantium maſculorum Lege præſtitutus erat, cognati & amici Zachariæ in domum ejus venerunt, ut huic ceremoniæ intereſſent, quam in ipſa domo celebratam oſtendit puerperæ præſentia. Qui autem aderant, puero Zachariæ nomen paternum imponendum, honoris ſolatiique cauſa, ſuggerebant. Mater vero, docente Spiritu ſancto, Joannem vocandum declaravit.

61. 62. *Et dixerunt ad illam: Quia nemo eſt in cognatione tua qui vocetur hoc nomine*. Quamvis olim ab aliquo eventu nomina imponerentur infantibus; ea tamen ætate conſuetum erat parentum vel cognatorum nominibus illos vocare. *Innuebant autem patri ejus, Quem vellet vocari eum*. Zachariam patrem ejus utpote ſurdum ac mutum nutibus & ſignis rogabant, ut ortam de filii nomine controverſiam derimeret, declarando quomodo illum vocari vellet.

Tertull. lib. de Idololat. c. 13.

63. *Et poſtulans pugillarem ſcripſit, dicens: Joannes eſt nomen ejus*. Cum loqui non poſſet, codicillum ſeu tabellam poſtulans, ſcripſit in hæc verba: *Joannes eſt nomen ejus. Et mirati ſunt univerſi*. Qua de re Tertullianus: *Manibus ſuis* (inquit) *a corde dictat, & nomen filii ſine ore pronuntiat: loquitur in ſtylo, auditur in cera manus omni ſono clarior*. „ Hinc innotuit, „ Matri non nomen alicujus diſplicuiſſe degeneris, ſed id ſancto infuſum „ Spiritu, quod ante Zachariæ fuerat prænuntiatum. Et quidem ille mu- „ tus intimare vocabulum filii nequivit uxori: ſed per Prophetiam didicit „ Eliſabeth, quod non didicerat a Marito. *Joannes eſt nomen ejus*. Hoc eſt, „ Non nos ei nomen imponimus, qui jam a Deo nomen accepit. Habet „ vocabulum ſuum quod agnovimus, non quod elegimus.

S. Amb. lib. 2. in Luc. n. 31.

S. Ambroſ. lib 2. in Luc. n. 32.

64. *Apertum eſt autem illico os ejus, & lingua ejus*: Reſtitutus ei miraculo vocis uſus, & lingua ejus *quam vinxerat incredulitas, fides ſolvit: Et loquebatur benedicens Deum*, id eſt, gratias agens, non ob privata tantum beneficia, ſcilicet ob divinas revelationes, redditam vocem, acceptum filium;

Digitized by Google

lium; ſed ob publica longeque ſublimiora, ob impleta ſcilicet promiſſa Patribus facta, ob Filii Dei incarnationem, & redemptionem Iſrael, totiuſque mundi per Chriſtum proxime futuram.

65. *Et factus eſt timor ſuper omnes vicinos eorum.* Magnam religionem ac reverentiam omnium vicinorum animis tam admirabiles eventus ingenerabant: *& ſuper omnia montana Judææ divulgabantur omnia verba hæc*: id eſt, res omnes quæ in Joannis conceptu ortuque contigerant.

66. *Et poſuerunt omnes qui audierant in corde ſuo, dicentes: Quis putas puer iſte erit? Etenim manus Dei erat cum illo.* Et omnes qui audiverant vulgante fama, conſervabant corde, cogitantes quid hæc ſigna portenderent. Quis, inquiebant, & quantus vir futurus eſt iſte puer, cujus conceptus & ortus tantis miraculis factus eſt celeber? Hæc autem non fortuna vel caſu, ſed Dei ſingulari providentia & virtute gerebantur. *Etenim* (ait Evangeliſta) *Manus Dei erat cum illo.* Manus Dei, potentia Dei. Suam in Joanne potentiam tam inſignibus miraculis Dominus declarabat.

67. *Et Zacharias pater ejus repletus eſt Spiritu ſancto, & prophetavit dicens*, Prophetiæ lumine, quod Spiritus ſancti donum eſt, illuſtratus ac impletus, in has voces erupit.

68. *Benedictus Dominus Deus Iſrael; quia viſitavit & fecit redemptionem plebis ſuæ.* Laudetur & prædicetur tamquam omni gloria dignus, Dominus Deus Iſrael, omnium quidem Dominus, ſed Iſraelis præcipue ac piorum omnium a quibus colitur. Tunc temporis autem ſoli Iſraelitæ verum Deum colebant, ceteris Gentibus in tenebris Idololatriæ verſantibus. Unde verus Deus vocabatur *Deus Iſrael*, qua notione diſtinguebatur ab Idolis, a Diis gentium, de quibus ſcriptum eſt: *Omnes Dii gentium dæmonia.* Deus etiam Iſrael ſingulari ratione dicitur ob fœdus cum Abraham & ſemine ejus initum, & Moyſis tempore renovatum. Unde Iſrael *Populus Dei* ſemper eſt appellatus.

Quia viſitavit, non ut judex, ſed ut Salvator, non ut puniat, ſed ut beneficiis & gratiis cumulet; non per Prophetas, aut Angelos tantum, ſed per ſeipſum, carne indutus, homo factus, *Plebem ſuam*, longa infirmitate tabeſcentem, venditam ſub peccato, ſub jugo diaboli captivam, ut eam redimat, non vi, ut olim ex Ægypto; non cum bona hoſtium gratia, ut olim ex Babylone, ſed juſto & ſuperabundante pretio, ſanguine ſcilicet ſuo, pretio infinito, perſoluto Deo Patri. Redemptionem autem factam prædicat, non quod perfecta jam eſſet redemptio, quæ nonniſi morte ac reſurrectione Chriſti conſummanda erat, ſed quod inchoata eſſet adventu Redemptoris: & quod more Prophetarum res proxime futura quaſi præterita enuntietur propter certitudinem Prophetiæ. Dicitur autem veniſſe Chriſtus ad redemptionem plebis ſuæ Iſrael, quia licet redemptionem ſemetipſum dederit pro omnibus gentibus, primum tamen venit ut redimeret plebem ſuam Iſrael, ex qua naſci, & apud quam converſari, prædicare Evangelium ſuum, illudque innumeris miraculis confirmare dignatus eſt. Quamobrem *Non ſe miſſum*, ait, *niſi ad oves quæ perierant domus Iſrael.* Et Samaritanæ mulieri ait: *vos adoratis quod neſcitis: nos adoramus* Matt. 15. 14
quod ſcimus, quia ſalus ex Judæis eſt. Joan. 4. 22.

Hinc S. Paulus: „ Viri fratres, filii generis Abraham, & qui in vobis
„ timent Deum, vobis verbum ſalutis hujus miſſum eſt.... Et nos vobis Act. 13.
„ annuntiamus eam quæ ad Patres noſtros repromiſſio facta eſt: quoniam 26. 32.
„ hanc Deus adimplevit filiis noſtris, reſuſcitans Jeſum. *Et alibi:* Iſraeli-
„ tæ, quorum adoptio eſt filiorum, & gloria, & teſtamentum, & legiſ- Rom. 9. 4.
„ latio & obſequium, & promiſſa: quorum patres, & ex quibus eſt Chri-

„ ſtus

Digitized by Google

„ ſtus ſecundum carnem, qui eſt ſuper omnia Deus Benedictus in ſæcula.
Act.13.46. „ *Et rurſus*: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei: ſed quoniam re-
„ pellitis illud, & indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur
„ ad gentes. Sic enim præcepit nobis Dominus.

69. *Et erexit cornu ſalutis nobis in Domo David pueri ſui*. Cornu Hebraico loquendi more potentiam, alias etiam regnum ſignificat, (*Daniel* 7. 20. *& ſeq. &c.* 8. 21. *& Zachar.* 1. 18. 19.) Senſus igitur horum verborum eſt: Deus erexit nobis potentem Salvatorem in familia David ſervi ſui, cujus regnum ſpirituali modo in Jeruſalem renovabit. Confer cum
1.Reg. 2.10. verbis Annæ Matris Samuelis: *Dominus judicabit fines terræ, & dabit imperium Regi ſuo, & ſublimabit cornu Chriſti ſui*: & Pſal. 131. 17. *Illuc producam cornu David, paravi lucernam Chriſto meo*.

70. *Sicut locutus eſt per os Sanctorum, qui a ſæculo ſunt, Prophetarum ejus*. Sicut prædixit & promiſit per os ſanctorum ſuorum Prophetarum, qui ab antiquis temporibus fuerunt. Confer cum Lucæ 24. 27. ubi de apparitione Jeſu redivivi & glorioſi duobus Diſcipulis Emmauntem euntibus ſermonem faciens Evangeliſta noſter ait: *Et incipiens a Moyſe & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis, quæ de ipſo erant*.

71. *Salutem ex inimicis noſtris, & de manu omnium qui oderunt nos*. Potentem Salvatorem nobis dedit Deus, ut nos, quemadmodum promiſerat, ex inimicis noſtris liberaret, non carnalibus, ſed ſpiritualibus, quorum illi a quibus temporaliter oppreſſi olim ſumus & nunc opprimimur, typi ſunt.

72. 73. 74. 75. *Ad faciendam miſericordiam cum Patribus noſtris, & memorari teſtamenti ſui ſancti: juſiurandum quod juravit ad Abraham Patrem noſtrum daturum ſe nobis; ut ſine timore de manu inimicorum noſtrorum li-*
Act.15.11. *berati, ſerviamus illi, in ſanctitate & juſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris*. Potentem Salvatorem nobis ſuſcitans Deus miſericordiam ſuam Patribus noſtris per gratiam & fidem Chriſti ſalvatis, & eorum filiis per eamdem gratiam & fidem ſalvandis exhibuit: & ſe memorem eſſe demonſtravit fœderis ſancti cum Abraham initi, & jurejurando firmati, ut ex poteſtate inimicorum noſtrorum, peccati ſcilicet, mundi, carnis, diaboli per Chriſti gratiam & paſſionis ejus ac mortis virtutem liberati, Deo ſerviamus ſine timore, hoſtium ſalutis noſtræ debilitatis fractiſque viribus per cornu ſalutare, ſeu potentem illum, quem celebro, & fide in utero Virginis Matris intueor, Salvatorem. Per hunc (inquam) fiet ut Deo in ſanctitate & juſtitia, non Judaica, legali, & externa tantum, ſed ſpirituali, vera, ſincera, interiore ſerviamus; ipſum unum præ oculis habentes, idque perſeveranter, ad finem uſque vitæ noſtræ. Confer cum verbis S.
Deuteron. 18. 16. Petri Act. 3. 22. & ſeq. „ Moyſes quidem dixit: Quoniam Prophetam ſu-
„ ſcitabit vobis Dominus Deus veſter de fratribus veſtris, tamquam me,
„ ipſum audietis juxta omnia quæcumque locutus fuerit vobis. Erit au-
„ tem: Omnis anima quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur
„ de plebe. Et omnes Prophetæ a Samuel & deinceps qui locuti ſunt,
„ annuntiaverunt dies iſtos. Vos eſtis filii Prophetarum, & teſtamenti
Geneſ. 17. „ quod diſpoſuit Deus ad Patres noſtros, dicens ad Abraham: Et in ſemi-
„ ne tuo benedicentur omnes familiæ terræ. Vobis primum Deus ſuſci-
„ tans Filium ſuum, miſit eum benedicentem vobis: ut convertat ſe u-
„ nuſquiſque a nequitia ſua.

76. 77. *Et tu puer Propheta Altiſſimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus: Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus in remiſſionem peccatorum eorum*. Hucuſque de Chriſto, nunc de Joanne filio ſuo recens nato vaticinatur Zacharias, per elegantem apoſtrophem (qua figu-

figura & res non intelligentes, immo & inanimes interdum compellantur) converſa oratione. *Et tu puer* eris aliquando *Propheta Altiſſimi*, præibis enim ante Chriſtum *Dominum*, jam in carne præſentem, quam propter nos aſſumere dignatus eſt, ut pares vias ejus prædicando populo pœnitentiam, & ſcientiam ſalutis illi dando, cum illos docebis Jeſum Chriſtum ſeu Meſſiam a Deo promiſſum, ab illis exſpectatum, eſſe, verumque Salvatorem, & *Agnum Dei qui tollit peccata mundi:* ſic proderit illis ſcientia ſalutis ad *remiſſionem peccatorum eorum* virtute Sanguinis Chriſti conſequendam. In hunc ſenſum Apoſtolus ait; *Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine: Qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in Regnum Filii dilectionis ſuæ: in quo habemus redemptionem per Sanguinem ejus, remiſſionem peccatorum.* Joan.1.29. Coloſſ.1,12.13.

78. 79. *Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos Oriens ex alto.* Remiſſionem peccatorum ad intimam Dei miſericordiam refert, qua Chriſtus Sol juſtitiæ oriens ex alto, nempe ex ſinu Patris æterni, ad nos viſitandos venit: *Illuminare his qui in tenebris & in umbra mortis ſedent:* Ut illuminaret homines in ſummis ignorantiæ tenebris, & horrendo peccati ſtatu, quod mors eſt animæ, & mortis æternæ quaſi veſtibulum; jacentes. *Ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis.* Ut affectus aſtuſque noſtros dirigat in viam veritatis & juſtitiæ, qua tenditur & pervenitur ad pacem æternæ beatitudinis. Confer cum Zachariæ 6. 12. *Ecce vir Oriens nomen ejus,* Malach. 4. 21. *Orietur vobis timentibus nomen meum Sol juſtitiæ, & ſanitas in pennis ejus.* Iſaiæ 9. 2. *Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbræ mortis, Lux orta eſt eis.*

80. *Puer autem creſcebat* corpore & ætate, *& confortabatur Spiritu,* ſapientia & virtute proficiebat, Spiritu ſancto animum ejus roborante, & poſtquam a parentibus eſt educatus, ſeceſſit in deſerta, ibique auſteram vitam duxit, ut dignus pœnitentiæ prædicator, Chriſtique præco fieret, ſeque ad tantum miniſterium, ſub unius Dei oculis, procul ab hominum conſortio diſponeret, *uſque in diem oſtenſionis ſuæ ad Iſrael:* id eſt, donec veniret tempus quo Spiritu ſancto impellente prodiret in publicum, ſuumque miniſterium palam obiret, pœnitentiam Iſraeli prædicans, & Chriſtum annuntians. *S. Paulin. Carm. 5.* *S. Petr. Alexand. c. 13.* *S. Hieron. Dial. adv. Lucifer. c. 3.*

In deſertis nutritum & educatum a Matre, quæ vitandæ perſecutionis Herodianæ in infantes cauſa eo fugerat, Patrum nonnulli, quorum auctoritas reverenda, ſcripſere. *p. 138.* *S. Joann. Chryſoſt. Hom. 31. in Matt.*

SENSUS MORALIS.

I. Q*Uoniam quidem multi conati ſunt ordinare narrationem, quæ in nobis completæ ſunt rerum, ſicut tradiderunt nobis qui ab initio ipſi viderunt, & miniſtri fuerunt ſermonis.* Nihil iis quæ in Evangelio narrantur, credibilius; cum a diverſis ſcriptoribus, nullo patrocinio humano, nullo principum aut Magnatum favore fultis, nulla ingenii aut ſcientiæ ſæcularis claritate celebribus, nulla ſpe mercedis aut præmii temporalis, nulla cupiditate, nulla ambitione ductis, diverſis temporibus ac locis ſcripta ſint, cum Judæi Evangelio maxime reniterentur, e quibus tamen contrarium ſcribere nemo auſus eſt, atrociſſima perſecutione in Chriſtianum nomen graſſante. Quæ autem S. Evangeliſtæ ſcripſerunt, aut viderunt ipſi, aut ab oculatis teſtibus acceperunt: eorumque veritas innumeris confirmata miraculis, toto terrarum orbe prædicantibus Apoſtolis, & Apoſtolicis

Pſal. 92. 5. Viris agnita & recepta eſt. *Teſtimonia tua*, Domine, *credibilia facta ſunt nimis*. Eoque majori digna ſunt fide, quo id *quod Lex & Prophetæ futurum prænuntiaverunt, redditum atque completum in Evangelio demonſtratur*.

S. Auguſt. lib. de Conſenſu Evangel. c. 1.

Sicut tradiderunt nobis qui ab initio viderunt & miniſtri fuerunt ſermonis. Et nos Jeſum, ſpiritalibus oculis videmus, auribus cordis audimus, cum Evangelio credimus. Sed videre & audire non ſufficit, niſi Apoſtolorum exemplo miniſtri ſimus Verbi, id eſt, Chriſto ſerviamus, quia *Non auditores legis juſti ſunt apud Deum, ſed factores legis juſtificabuntur.... Eſtote ergo factores verbi, & non auditores tantum, fallentes voſmetipſos*. Gemina virtus eſt in homine perfecto, intentio & actio. Utramque virtutem Apoſtolis S. Lucas tribuit, *Qui ab initio viderunt, & miniſtri fuerunt ſermonis*. Intentio ad viſionem, miniſterium ad actionem pertinet. Finis intentionis eſt actio: principium actionis intentio. Utriuſque virtutis plenitudo quærenda eſt, ne aut inanis ſit actio ſine recta intentione, aut inanis intentio ſine bono opere.

Rom. 2. 13. *Jacobi* 1. 22. *S. Ambroſ. lib.* 1. *in Luc.*

3. *Viſum eſt & mibi aſſecuto omnia a principio diligenter, ex ordine tibi ſcribere, optime Theophile*. Theophilus, quem Deus diligit, & qui diligit Deum, Si Deum diligis, ad te ſcriptum eſt Evangelium: ſi ad te ſcriptum eſt, ſuſcipe munus Evangeliſtæ: pignus amici in penetralibus animi diligenter aſſerva. *Bonum depoſitum cuſtodi per Spiritum ſanctum qui habitat in nobis*: frequenter inſpice, lege, meditare. *Fides pignori prima debetur: fidem ſequitur diligentia; ne commiſſa tibi pignora aut ærugo aut tinea conſumat*.... Evangelium in animo tuo conſumit tinea, ſi quod bene egeris, male credas. Tinea hæreticus eſt. Scindit veſtimentum, qui ſeparat a Deo Verbum, ut Socinus. Scindit veſtimentum, qui res a Deo revelatas in Scriptura ſacra, vel Traditione quæ prior Scriptura eſt, & ad diſcretionem canonicarum & verarum Scripturarum a falſis neceſſaria, & ab Eccleſia Catholica propoſitas dividit, quod vult credens, quod non vult rejiciens, ut Lutherus & Calvinus. *Qui enim in Evangelio quod vultis creditis, quod non vultis non creditis, vobis potius quam Evangelio creditis* (inquit S. Auguſtinus) Evangelium in animo tuo conſumit ærugo, cum ſæcularium ſordibus cupiditatum animæ puritas infuſcatur, fides decoloratur. Ærugo mentis eſt rei cupiditas familiaris: ærugo mentis incuria eſt, ærugo mentis eſt ambitio dignitatum.

S. Ambroſ. n. 12. 1. *Tim.* 1. 14.

5. *Fuit in diebus Herodis, Regis Judææ, Sacerdos quidam nomine Zacharias.... & uxor illius de filiabus Aaron*. S. Joannis nobilitatem non parentum divitiæ, non ſæcularis poteſtas, ſed illorum pietas commendat, avorumque Deo conſecratorum longa ſeries. Nobilitas inanis ſine pietate. Primi nobiles, *filii Dei* appellati. Noſtræ electionis non eſt ut nobiles naſcamur. At ex Deo renati per baptiſmum, nobiles ſumus, ſi volumus, ſiquidem *magna nobis & pretioſa promiſſa donavit, ut per hæc efficiamur divinæ conſortes naturæ.... Ut filii Dei nominemur & ſimus*. Joannes Sacerdotali genere paterno & materno progenitus. Et Chriſtiani omnes, licet conjugati, commune quoddam Sacerdotium habent. *Regale Sacerdotium, gens ſancta*. Hinc Apoc. 1. de Jeſu Chriſto dicitur: *Lavit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo; & fecit nos Regnum & Sacerdotes Deo & Patri ſuo*. Cor igitur noſtrum Deo ſit conſecratum, animum a rebus temporalibus abſtrahamus, caſtitatem colamus, legem Dei fideliter obſervemus, in oratione ſimus aſſidui, omnibus religionis officiis dediti, in ſancto ſacrificio ferventes. Offeramus *ſpirituales hoſtias Deo, acceptabiles per Jeſum Chriſtum*.

2. *Petri* 1. 4. 1. *Joan.* 3. 1. 1. *Petri* 2. 5. 1. *Petri* 2.

6. *Erant autem juſti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & juſtificationibus Domini ſine querela*. Non omnis qui juſtus eſt ante homines,

pari-

Digitized by Google

pariter juſtus eſt apud Deum. Aliter enim vident homines, aliter Deus: homines faciem, Deus cor intuetur: & ideo fieri poteſt ut aliquis affectata bonitate, juſtus nobis videatur, tametſi juſtus coram Deo non ſit, ſi juſtitia non ex mentis ſimplicitate formetur, ſed adulatione ſimuletur. Soli Deo notus eſt, *qui abſconditus eſt cordis homo*. Perfecta igitur laus eſt in conſpectu Dei *juſtum eſſe*. Solus ille juſtus qui ab eo probatur, qui falli non poteſt, & qui idem eſt arbiter mentis & facti. Vera autem juſtitia in obſervantia omnium mandatorum Dei per charitatem poſita eſt. *Incedentes in omnibus mandatis*. In via mandatorum Dei ſemper incedere & proficere, numquam ſtare & quieſcere debemus, quamdiu in hac via ſumus. Juſti vero non ſumus, ſi in aliquibus tantum, non in omnibus Domini mandatis incedamus. *Quicumque enim totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus. Qui enim dixit, Non mœchaberis dixit & , Non occides. Quod ſi non mœchaberis, occides autem, factus es transgreſſor legis*. Sed & providendum eſt ad plenitudinem juſtitiæ, ne ulli demus juſte de nobis conquerendi occaſionem: *Providentes bona, non tantum coram Deo, ſed etiam coram hominibus*. Hoc eſt, *incedere ſine querela*. Nulla enim querela eſt, ubi & mentis bonitas concordat, & facti. Et plerumque juſtitia durior hominum querelam excitat (inquit S. Ambroſius.)

S. Ambroſ. lib. 1. in Luc. n. 17. — *1. Petri 3.4.* — *Jacobi 2. 10. 11.* — *Rom. 12.17.*

8. 9. 10. *Factum eſt autem cum Sacerdotio fungeretur in ordine vicis ſuæ ante Deum, ſecundum conſuetudinem Sacerdotii, ſorte exiit ut incenſum poneret; ingreſſus in Templum Domini: & omnis multitudo populi erat orans foris hora incenſi*. Sacerdotes Chriſti omnes functiones Eccleſiaſticas obeant tamquam Deo præſente, cum reverentia & fervore charitatis, a ſæcularibus negotiis, mundi vanitatibus, inſaniis falſis, & voluptatibus alieni, in Templo aſſidui, non per vices, ſed omnibus vitæ ſuæ diebus Deo miniſtrent, orationi vacent, Chriſti bonum odorem virtutum ſuarum fragrantia ubique diffundant, ordinem & conſuetudinem, rituſque Eccleſiæ religioſe ſervent, ne perturbato ordine pax Eccleſiæ turbetur. Puriores vero, devotiores, ferventiores ſe ſiſtant coram Domino, cum ad ejus Altare accedunt, non incenſum dumtaxat aut victimas legales oblaturi, ſed corpus & Sanguinem Chriſti Jeſu, cujus Sacrificii vetera illa typi erant. Sed & Laici fideles adſint hora incenſi, divino interſint Sacrificio & officiis Eccleſiæ, preces ſuas Sacerdotum orationibus, intentionem ſuam eorum intentioni adjungant, Chriſtum ſimul offerant Deo Patri victimam propitiationis pro ſuis peccatis; ſtent in ordine ſuo qua par eſt reverentia & humilitate, non intra cancellos Altaris, immo nec in Choro, ſed extra, ſecundum ſacros Canones & Eccleſiæ diſciplinam. *Et omnis multitudo populi erat foris orans hora incenſi*. Angelos ibi adeſſe, tempore incruenti Sacrificii venerabundos, certiſſimum eſt, illoſque illuminati fidelis cordis oculi intuentur. „ Angelus a *Zacharia* videtur in Templo, quia veri Sacerdotis jam nun- „ tiabatur adventus, & Cœleſte Sacrificium parabatur, in quo Angeli mi- „ niſtrarent.... Apparuit Angelus, & nunc præſto eſt, ſed non videtur, „ neque etiam in poteſtate noſtra eſt videre, ſed in poteſtate illius appa- „ rere. Tamen, etſi poteſtas non eſt videndi, eſt gratia promerendi ut vi- „ dere poſſimus.... Non dubites adſiſtere Angelum, quando Chriſtus ad- „ ſiſtit, quando Chriſtus immolatur.

S. Ambroſ. lib. 1. in Luc.

13. *Ait autem ad illum Angelus: Ne timeas, Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio tua: & uxor tua Eliſabeth pariet tibi filium*. Oraverant olim Zacharias & Eliſabeth ut filium a Deo obtinerent, nec tamen exauditi videbantur. Verum Angelus certiorem facit Zachariam quod non ſolum præſens ejus oratio pro ſalute Iſraelis, ſed & ea quam olim ſuderat ad filium

Digitized by Google

impetrandum exaudita ſit. Non diffidat itaque Chriſtianus, non turbetur, cum aliquid petit a Deo in oratione quod ſtatim non impetrat. Multa enim negari videntur, quæ ut congruo dentur tempore differuntur. Sed & ſæpe non exaudimur, quia petimus quod nobis non expedit. *Deus meus, clamabo per diem, & non exaudies, & nocte & non ad inſipientiam mihi.* Id-eſt, *Non exaudies ad temporalia, ut intelligam a te deſideranda ſempiterna. Non ergo relinquit Deus, & cum videtur relinquere, tollit quod male deſideraſti, & docet quid debeas bene deſiderare.* Deus non exaudit ad voluntatem, ſed ad ſanitatem. Chriſtianus fideliter Deo ſerviens multa deprecatur ſecundum ſæculum,; & non exauditur. Quis enim ſanitatem non petat, cum ægrotat? Et tamen forte adhuc ei ægrotare utile eſt. Petit alter filios, cui forte orbitas utilior eſt ad ſalutem. *At vero cum petis ut det tibi vitam æternam Deus, ſecurus eſto, accipies, ſi modo non accipis. Exaudiris, & neſcis: quod petis agitur, etſi neſcis in quo agitur. In radice res eſt, nondum in fructu.*

Pſal. 43. S. Auguſt. Enarr. in hunc Pſal.

S. Auguſt. Enarr. in Pſal. 59.

S. Ambroſ. lib. 1. in Luc. n. 30.

Uxor tua Eliſabeth pariet tibi filium. Deo gratias agant parentes non minus pro ortu, quam pro meritis filiorum: non enim mediocre munus eſt Dei, dare liberos propagatores generis, ſucceſſionis hæredes Divinum munus fœcunditas eſt parentis. Agant itaque patres gratias quia generaverunt: filii quia generati ſunt: matres quia conjugii præmiis honorantur. Filios educent in diſciplina & timore Domini.

S. Ambroſ.

14. 15. *Et multi in nativitate ejus gaudebunt; & erit magnus coram Domino.* In Sanctorum natali gaudendum, *Sanctus enim non ſolum parentum gratia, ſed etiam ſalus eſt plurimorum:* ſed gaudendum, non lætitia ſæculari, ſed gaudio ſpirituali, qui Spiritus ſancti fructus eſt cum charitate conjunctus. Gaudendum in Domino, non cum mundo, non in comeſſationibus & compotationibus, non in ludis, non in ſpectaculis, ſed in hymnis & canticis ſpiritualibus, quibus gratias agamus Deo qui Sanctos donis cœleſtibus cumulavit; & miſericordiæ ejus auxilium ad illorum imitationem per eorum merita & interceſſionem rogemus. Parvifaciamus ſæcularem magnitudinem, ut Chriſtiani deſideriis indignam. Magnitudinem animi, virtutis, pietatis, charitatis, humilitatis, caſtitatis, pœnitentiæ, aſſequi cum Dei gratia contendamus, ut magni ſimus coram Domino. Sic enim magnus S. Joannes, non quod fines alicujus propagaverit Imperii; non quod triumphos aliquos bellici certaminis adoreis præoptaverit; ſed quod in deſerto prædicans, delicias hominum, corporiſque laſciviam magna animi virtute depreſſerit. Parvulus ergo in ſæculo, magnus in ſpiritu. Hanc ſolam, quæ coram Domino vera eſt, magnitudinem Angeli annuntiant & commendant. Joannes magnus coram Domino pœnitentia, Spiritus ſancti plenitudine, zelo pro gloria Dei & Filii ejus Jeſu Chriſti, fidelitate & magnanimitate qua vitia reprehendit Herodis, Phariſæorum, Judæorum omnium, ac indefeſſam dat operam ut Patriarcharum Spiritus in filiis reviviſcat, ut via Domini in omnium cordibus præparetur.

S. Ambroſ. lib. 1. in Luc. n. 32.

Venerab. Beda in c. 1. S. Luca.

18. *Et dixit Zacharias ad Angelum: Unde hoc ſciam? Ego enim ſum ſenex, & uxor mea proceſſit in diebus ſuis.* Zacharias Sacerdotii Judæorum, Eliſabeth Legis typus eſt, quæ Sacerdotum doctrinis exercita, quaſi auxilio virili fulta, Spiritales Deo filios gignere debebat, ſed quaſi ob ſterilitatis injuriam minime valebat. Quamvis enim multi & ante Legem, & in Lege perfectiſſimæ vitæ fuerint: tamen neminem ad perfectum adduxit Lex, quæ regnum cœlorum reſerare niſi Chriſto præcedente non potuit. *Zacharias & Eliſabeth erant juſti ambo ante Deum:* Ita bona eſt Lex, & mandatum ſanctum, & juſtum, & bonum; ita etiam Sacerdotium

lega-

legale pro diſpenſatione temporis illius ſanctum, bonum, & juſtum eſt. Ambo proceſſerant in diebus ſuis. Nam Legis quaſi adoleſcentia vel juventus Moſaicis temporibus & deinceps efflornit: eam vero imminente Salvatoris adventu ſenectus incurvavit, quando & Sacerdotii ordo per ambitionem & contentiones Pontificum confuſus, & ipſa Lex per Phariſæorum traditiones diſciſſa, minus apta ad gignendum Deo filios effecta eſt. Seneſcente Lege, natus eſt Joannes; orta eſt gratia, ſine qua homines in Chriſtum credere, illumque ſuſcipere non poterant, neque juſtitiam Legis implere. *Lex data eſt ut gratia quæreretur: gratia data eſt ut Lex impleretur. Neque enim ſuo vitio non implebatur Lex, ſed vitio prudentiæ carnis: quod vitium per legem demonſtrandum, per gratiam ſanandum fuit.* Nam *Quod impoſſibile erat Legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus Filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne, ut juſtificatio Legis impleretur in nobis, qui non ſecundum carnem ambulamus, ſed ſecundum Spiritum.* *S. Auguſt. lib. de ſpiritu & Littera c. 19.* *Rom. 8. 3.*

20. *Et ecce eris tacens, & non poteris loqui uſque in diem quo hæc fiant, pro eo quod non credidiſti verbis meis.* Si ob veniale diffidentiæ peccatum Zachariam hominem juſtum, amicumque ſuum tam graviter caſtigat Deus, quam gravibus pœnis plectet eos qui gravia lethaliaque peccata committunt? *Si in viridi ligno* hæc fiunt, *in arido quid fiet?* Hinc cogites peccatum impunitum permanere non poſſe. Puniendum eſt aut a Deo vindicante, aut ab homine pœnitente. *Præveni illum: non vis ut ipſe puniat, tu puni. Tu agnoſce, ut ille ignoſcat. Differt manum a peccatis tuis, tu noli differre.* Cum vero temporalibus flagellis peccata tua caſtigat, ne obmurmures: cum reverentia, humilitate & patientia ſuſcipe flagellum Patris ideo corripientis & emendantis, quia diligentis. Divinam ejus manum adorando oſculare, ora ut hic urat, hic ſecet, hic non parcat, ut in æternum parcat. Pater filios ſuos ob minimas culpas corripit & emendat, in illos exercet ſeveritatem, quibus parat hæreditatem: extraneos vero & a familia ſua penitus alienos negligit ac relinquit. Ne dicas, ergo, *Peccavi, & quid mihi accidit triſte? Altiſſimus enim eſt patiens redditor.* Time ne ab ejus familia, ne ab electorum ejus grege alienus ſis, qui te dimittit deſideriis cordis tui, & in præſenti non punit, ut ſine fine in futuro ſæculo puniat. *Dominus vindicans vindicabit*, reprobos qui dies ſuos in bonis duxerunt, *congregans quaſi gregem ad victimam, & ſanctificans eos in die occiſionis.* Hinc Scriptor ſacer libri 2. Machabæorum, cap. 6. *Multo tempore non ſinere peccatoribus ex ſententia agere, ſed ſtatim ultionem adhibere, magni beneficii eſt indicium. Non enim ſicut in aliis nationibus, Dominus patienter exſpectat, ut eas, cum judicii dies advenerit, in plenitudine peccatorum puniat: ita & in nobis ſtatuit, ut peccatis noſtris in finem devolutis, ita demum in nos vindicet. Propter quod numquam quidem a nobis miſericordiam ſuam amovet: corripiens vero in adverſis populum ſuum non derelinquit.* Immo conſolatur & ſovet, flagellorum tempus contrahens, ipſiſque beneficia & gratias permiſcens, cum pio & filiali animo tolerantur, ut hic in Zacharia factum videmus, qui poſt novem menſium ſurditatem & ſilentium erepto linguæ uſu, ſeu loquendi facultate, ab Angelo Dei Legato impoſitum, ſimul filium cœleſtibus donis inſignem, auditum, linguæ uſum, prophetiam a Deo accepit, & domeſtici publicique gaudii ob talis ac tanti filii ortum, deguſtavit ſuavitatem. *Luc. 23. 31.* *S. Auguſt. Enarr. in Pſal. 44.* *Eccli. 5. 4.* *Jerem. 12.*

22. *Egreſſus autem non poterat loqui ad illos, & cognoverunt quod viſionem vidiſſet in templo. Et ipſe erat innuens illis, & permanſit mutus.* Zacharias Populi Judaici typus, ex quo jam ſene Chriſtus natus eſt ſecun-

Digitized by Google

dum carnem. Mutus erat tunc temporis, cum Prophetas ampliùs non ha-
S. Ambroſ. beret. *Lex enim & Prophetæ uſque ad Joannem:* ſignis dumtaxat ſacrifi-
lib. 1. in ciorum, aliarumque figurarum de Chriſto loquebatur. *Ceſſatio ſacrorum,*
Luc. n. 42. *& ſilentium Prophetarum, taciturnitas Prophetæ, & taciturnitas Sacerdotis*
eſt. ECCE, inquit Iſaias, *dominator Dominus exercituum auferet a Jeruſa-*
lem & a Juda Judicem & Prophetam, conſiliarium & ſapientem.... VER-
Iſai. 3. 1. BUM *in utero, Lex in ſilentio.... Ab Angelo jubetur tacere Zacharias, ab*
Angelo vox premitur Judæorum. Non enim humanæ, ſed divinæ hoc pote-
ſtatis imperium eſt; ut non loquatur Deo, qui non credidit Chriſto.... Cre-
damus ergo ut loquamur. Credat Judæus ut loqui poſſit. Loquamur in
Spiritu myſteria, intelligamus rationem ſacrificiorum veterum, ænigmata
Prophetarum. *Mutus eſt qui non intelligit Legem, mutus eſt qui non intelli-*
git divinarum ſeriem Scripturarum. Vox enim noſtra fides eſt.

23 *Et factum eſt ut impleti ſunt dies officii ejus, abiit in domum ſuam.*
Viſione licet Angelica, & filii promiſſione recreatus, ſurditate licet vocis-
que privatione a Deo afflictus, e templo non receſſit, nec in domum ſuam
rediit, ut doceamur nihil nos ab officio & Dei obſequio ſeparare debere,
non proſperitatem, non adverſitatem, non rei familiaris reſpectum, &c.
Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti? Tribulatio, an anguſtia? ...... Cer-
Rom. 8. 35. *tus ſum quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, ne-*
38. 39. *que Virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo,*
neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeperare a charitate Dei.

26. *In menſe autem ſexto miſſus eſt Angelus Gabriel a Deo in Civitatem*
Galilææ, cui nomen Nazareth, ad Virginem deſponſatam viro, cui nomen
erat Joſeph de domo David, & nomen Virginis Maria. Malus Angelus no-
ſtræ perditionis anctor fuit colloquendo cum Eva; Sanctus Angelus noſtræ
reparationis nuntius fuit, colloquendo cum Virgine Maria. Diabolus ſua
dumtaxat invidia impulſus, non mittente, ſed tantum permittente Deo,
Evam ſeduxit: ſanctus Angelus a Deo miſſus, qui ſolus reparationis no-
ſtræ auctor eſſe potuit, hanc reparationem nunciavit. Angelum mitti de-
cuit ad nuntiandum generis humani redemptionem, ſiquidem Angeli ſunt
adminiſtratorii Spiritus in miniſterium miſſi propter eos qui hæreditatem ca-
Hebr. 1. *piunt ſalutis*. Angelum mitti decuit ad nuntiandum incarnationem Filii
Dei, per quem Angelorum ruinæ reſtaurandæ eſſent. *Propoſuit* Deus *in*
Epheſ. 1. 10. *diſpenſatione plenitudinis temporum, inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cæ-*
Venerab. *lis & quæ in terra ſunt in ipſo*. Mitti decuit præ ceteris Gabrielem, cu-
Beda. jus nomen ſignificat fortitudinem Dei, ad illius Incarnationem nuntian-
dam qui principatus & poteſtates, rectores tenebrarum debellaturus erat,
Pſal. 23. de quo ſcriptum eſt: *Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio:*
Dominus virtutum ipſe eſt rex gloriæ.

Iſaiæ 9. 1. Miſſus eſt in Civitatem Galilææ. Ex ea ſcilicet Provincia naſci voluit
Chriſtus, in qua Judæi ſimul & Gentiles habitabant, quia populi utriuſ-
què Salvator futurus erat, & propter utriuſque redemptionem veniebat.
Civitati nomen Nazareth. Parvulam hanc & contemptam civitatem Chri-
ſtus conceptu ſuo nobilem fecit, & ab ea Nazarenus appellari voluit, de
Joan. 1. qua Nathanael dixit: *A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe?* In Judeæ Me-
tropoli crucifigi, in exiguis & obſcuris oppidulis concipi & naſci voluit,
ut ſuperbiam hominum confunderet humilitatis Magiſter. Humilitatem
ama, ut Chiſtum in anima tua concipias. In *Nazareth*, quod nomen *flo-*
rem ſignificat, eum concipi conveniens fuit, qui ſponſam alloquens ait:
Cant. 2. 1. *Ego flos campi, & lilium convallium*. Flos campi, non hortorum: quia flores
hortorum humana induſtria & diligentia coluntur & naſcuntur: flores au-
tem

Digitized by Google

tem camporum e terra oriuntur ſolo cælo operante: ſic Chriſtus in Virginis utero ſolius Spiritus ſancti virtute conceptus eſt. *Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum*. Flos ille divinus eſt, de quo Propheta: *Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet*. *Pſal. 84.* *Iſai. 11. 1.*

Miſſus ed ad Virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Joſeph. Virgo hæc tam venerabilis ut ſalutetur ab Angelo; tam humilis, ut deſponſata ſit fabro. Si non poteſt virginitatem humilis, imitare humilitatem Virginis. Laudabilis virtus virginitas, ſed magis neceſſaria humilitas. Illa conſulitur, iſta præcipitur. De illa dicitur: *Qui poteſt capere, capiat*: De iſta dicitur: *Niſi efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum*. Illa remuneratur, iſta exigitur. Poteſt denique ſine virginitate ſalvari, ſine humilitate non potes. Poteſt, inquam, placere humilitas quæ virginitatem deplorat amiſſam: ſine humilitate autem nec virginitas Mariæ placuiſſet. *Et ſi placuit ex virginitate, tamen ex humilitate concepit: & ut placeret virginitas, humilitas procul dubio fecit*. Si virginitatem in Maria non potes niſi mirari, ſtude humilitatem imitari, & ſufficit tibi. *Quod ſi & virgo, & humilis es; quiſquis es, magnus es*. *S. Bern. Hom. 1. ſuper. Miſſus. Matt. 19. Matt. 18.*

Miſſus eſt Angelus ad Virginem: *Quia ſemper eſt Angelis cognata virginitas. In carne præter carnem vivere non terrena vita eſt, ſed cæleſtis. Eſſe angelum felicitatis eſt, virginem eſſe, virtutis*. *S. Petr. Chryſ. ſerm. 143.*

Ad virginem deſponſatam Joſeph. Virgo deſponſata eſt Eccleſiæ typus, quæ eſt immaculata & innupta. *Concepit nos virgo de Spiritu, parit nos virgo ſine gemitu*. Maria alii nupta ab alio repleta, ſcilicet a Spiritu ſancto; quia *ſingulæ Eccleſiæ Spiritu quidem replentur & gratia; junguntur tamen ad ſpiritalis ſpeciem Sacerdotis*. *S. Ambroſ. lib. 1. in Luc. n. 7.*

28. *Et ingreſſus Angelus ad eam dixit: Ave gratia plena; Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus*. In Actibus Apoſtolorum legimus & Stephanum plenum gratia, & Apoſtolos fuiſſe repletos Spiritu ſancto, ſed longe diſſimiliter a Maria. Alioquin nec in illo habitavit plenitudo divinitatis corporaliter, quemadmodum in Maria: nec illi conceperunt de Spiritu ſancto quomodo Maria. In Apoſtolis, in Stephano, ceteriſque Sanctis fuit plenitudo ſufficientiæ, ut vocationis ſuæ officia digne implerent. *Idoneos nos fecit miniſtros novi Teſtamenti* (inquit Apoſtolus) In Maria Virgine fuit plenitudo excellentiæ, quam ipſi Angelus gratulatur, quia Chriſto gratiæ auctori, de quo ſcriptum eſt, *Gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt*, propinquiſſima fuit. In Chriſto eſt plenitudo redundantiæ: quia caput eſt gratiam in omnia membra corporis myſtici influens: *De cujus plenitudine omnes nos accepimus*. *S. Bern. Hom. 3. ſuper Miſſus.* *1. Cor. 3. 6.* *Joan. 1. S. Thomas 3. p. q. 27. A. 5.* *1. Joan. 16.*

Ave, gratia plena. In hac voce oblatio eſt muneris, non ſimplex ſalutationis officium. *Ave plena gratia*, hoc eſt, Accipe gratiam. *Hæc eſt gratia quæ dedit cælis gloriam, terris Deum, fidem gentibus, finem vitiis, vitæ ordinem, moribus diſciplinam. Hanc gratiam detulit Angelus, accepit Virgo ſalutem ſæculis redditura*. Ave gratia plena; *Quia ſingulis gratia ſe eſt largita per partes; Mariæ vero ſimul ſe totam dedit gratiæ plenitudo*. *S. Petr. Chryſ. ſerm. 143.*

Dominus tecum. Deus qui ubique æqualiter totus eſt per ſuam ſimplicem ſubſtantiam, aliter tamen eſt in rationalibus creaturis, quam in ceteris: & aliter in bonis quam in malis eſt per efficaciam. Ita ſane eſt in irrationalibus creaturis, ut tamen non capiatur ab ipſis. A rationalibus autem omnibus quidem capi poteſt per cognitionem, ſed a bonis tantum capitur etiam per amorem. In ſolis ergo bonis ita eſt, ut etiam ſit cum ipſis propter concordiam voluntatis. Singulariter tamen eſt cum Maria, cum qua tanta ei contenſio fuit, ut illius non ſolum voluntatem, ſed etiam carnem ſibi conjunge- *S. Bern. Hom. 3. ſuper Miſſus.*

ret, ac de ſua Virginiſque ſubſtantia unus Chriſtus fieret; *Qui etſi nec totus de Deo, nec totus de Virgine, totus tamen Dei, & totus Virginis eſſet, nec duo filii, ſed unus utriuſque filius.*

Ibidem. Dominus tecum. *Pater tecum, qui Filium ſuum facit & tuum. Filius tecum, qui ad condendum in te mirabile ſacramentum, miro modo & ſibi reſerat genitale ſecretum & tibi ſervat virginale ſignaculum. Spiritus ſanctus tecum, qui cum patre & Filio tuum ſanctificat uterum.*

S. Petr. Chryſ. Dominus tecum, *Præceſſit nuntium ſuum Deus*; jam erat in Virgine qui ad eam Angelum miſit.

Ave gratia plena, Dominus tecum. Cum homine juſto neceſſe eſt ut novo modo ſit Dominus per gratiam prævenientem, adjuvantem, operantem, cooperantem, efficaciter & inſuperabiliter moventem ad ſingulos actus bonos, ut divina impleat mandata, & ut in accepta gratia perſeveret. Neceſſe eſt ut cuſtodiat dona ſua in nobis; quia *Niſi Dominus cuſtodierit civi-*
Pſal. 126. 2. *tatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam.*

Benedicta tu in mulieribus. Dei benedictio beneficentiam ejus & donorum collationem ſignificat. Mundi Reges & Principes, etſi maximas dignitates ampliſſimaque munera ſubditis ſuis vel amicis conferre poſſint; illos tamen dignos iſtis muneribus ſive honoribus efficere non poſſunt. Deus Beatæ Virgini dignitatem quodam modo infinitam conferre volens Matris Dei, illam tantæ dignitati fecit idoneam gratiarum copia, virtutum, & donorum
Judith. 13. 23. plenitudine. Unde potiori jure benedicta quam Judith, quam Ozias Princeps populi his verbis laudavit: *Benedicta es tu filia a Domino Deo excelſo præ omnibus mulieribus ſuper terram.*

Benedicta tu in mulieribus, quia concipies & paries Filium Dei, Meſſiam Iſraeli promiſſum, *Qui eſt ſuper omnia Deus Benedictus in ſæcula.* Benedicta tu in mulieribus, quæ generalem illam maledictionem evaſiſti, qua
Geneſ. 3. dictum eſt, *In triſtitia paries filios*, & nihilominus illam qua dictum eſt,
Exod. 23. *Maledicta ſterilis in Iſrael*: ac ſingularem conſecuta es benedictionem, ut
Deuter. 7. nec ſterilis maneas, nec cum dolore parturias. Ne ſuſpectam habeas fœcunditatem, quia non aufert integritatem. Concipies, ſed ſine peccato. Gravida eris, ſed non gravata: paries, ſed non cum triſtitia: neſciens virum, & gignes filium. Illius eris mater, cujus Deus eſt pater. Filius paternæ claritatis, erit corona tuæ caſtitatis; ſapientia paterni cordis erit fructus uteri virginalis. Deum paries, & de Deo concipies.

Benedicta tu in mulieribus. Deus prævenit nos in benedictionibus dulcedinis. Si benedictionibus ejus & gratiis non cumulamur, culpa noſtra eſt, Deus paratus eſt dare, os cordis operiamus, & Spiritum attrahamus. *Di-*
Pſal. 80. 11. *lata os tuum, & implebo illud* (inquit) *Et non audivit populus meus vocem meam.* Offer Deo cor mundum, cor terrenis affectibus, mundique amore vacuum, & illud benedictionibus ſuis Dominus implebit. Id typice oſtendit Eliſæus Propheta, Viduæ imperans ut omnia vaſa vacua oleo impleret; cumque clauſo oſtio impleviſſet omnia, etiam ab omnibus vicinis com-
4. Reg. 4. modata, dixit filio, *Affer mihi adhuc vas. Et ille reſpondit: Non habeo, ſtetitque oleum.* Deus gratiæ ſuæ oleum in cor noſtrum infundere non deſinit, ſi terrenis affectibus vacuum fuerit; ſi clauſo oſtio bonam voluntatem, rectam intentionem, puras preces, cor immaculatum, corpus caſtum, ſancta opera illi offeramus: quæ quidem omnia ipſius munera ſunt. *Domi-*
Pſal. 84. 13. *nus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum.* Auferetur a nobis ſterilitatis maledictio & opprobrium; Spiritus ſancti virtute Chriſtus formabitur in nobis: ſine dolore pariemus fructus bonorum operum, cum delectatione & ſuavitate, quia ex charitate; cum e contra peccatorum

torum

torum animæ ſteriles ſint in bono, & malum cum dolore pariant: *Concepit dolorem, & peperit iniquitatem*. Pſal. 7. 15.

29. *Quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio*. Angeli apparatione & nova ſalutationis formula', nuſquam lecta, nuſquam antea comperta, Virgo caſtiſſima & prudentiſſima turbatur. *Trepidare virginum eſt, ad omnes viri ingreſſus pavere, omnes viri affatus vereri....* Diſcant mulieres propoſitum pudoris imitari, verborum vitare laſciviam, Maria etiam ſalutationem Angeli verebatur. S. Ambroſ. lib. 2. in Luc. n. 8.

Turbata eſt in ſermone ejus. Quod turbata eſt, verecundiæ fuit virginalis: quod non perturbata, fortitudinis: quod tacuit & cogitavit, prudentiæ. *Cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio*. Sciebat prudens Virgo ſæpe Angelum ſatanæ transfigurare ſe in Angelum lucis: & quia humilis & ſimplex erat, nihil tale penitus a ſancto Angelo ſperabat: ideo turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. Beatæ Virginis modeſtiam imitemur, laudibus ne extollamur humanis, immo potius illis turbemur, vanæ glorias inſidias metuentes. Imitemur & Beatæ Virginis prudentiam, ne credamus omni ſpiritui, ſed probemus ſpiritus, ſi ex Deo ſint: cum nos laudant homines & honore proſequuntur, indignitatem noſtram, defectus noſtros, vitia noſtra taciti cogitemus & conſideremus. *Et cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio*. Virginis denique fortitudinem imitemur, ne cor noſtrum quibuslibet eventis perturbetur; quod conſequemur, ſi in Deo fixum firmumque ſit. S. Bern. Hom. 3. ſuper. Miſſus. n. 9. 1. Joan.

30. 31. *Et ait Angelus ei: Ne timeas, Maria, inveniſti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in utero & paries filium, & vocabis nomen ejus Jeſum.* Inſolita ſalutatione, & benedictione quam tibi a Deo annuntio, ne turberis. In ejus enim gratia fundata eſt laus qua te exorno. *Inveniſti gratiam apud Deum:* non qualemcumque gratiam, ſed plenam, quæ ſcilicet *largo imbre totam funderet & infunderet creaturam*. „ Hæc cum dicit, & ipſe Angelus miratur, aut feminam tantum, aut omnes homines vitam meruiſſe per feminam; ſtupet Angelus totum Deum venire intra virginalis uteri anguſtias, cui tota ſimul anguſta eſt creatura. Hinc eſt, quod remoratur Angelus, hinc eſt quod virginem vocat de merito, de gratia compellat, vix cauſam prodit audienti, & an ſenſum promoveat, vix longa trepidatione componit. S. Petr. Chryſ. ſerm. 142.

„ *Ne timeas, inveniſti enim gratiam apud Deum*. Ut quid indebitam tibi dixeris gratiam Angelorum, quæ inveniſti gratiam apud Deum? Quam gratiam? Dei & hominum pacem, mortis deſtructionem, vitæ reparationem.

Ecce concipies, & paries filium. In hoc poſita eſt gratia illa ſingularis quam apud Deum inveniſti; 1. Quod ab æterno electa fueris ut ſis Dei Mater. 2. Quod in utero tuo Filius Dei mox concipiendus ſit, ac de ſubſtantia tua carnem ſumpturus. 3. Quod illum ipſum paritura ſis, quem Deus Pater ex ſinu ſuo in ſplendoribus Sanctorum ab æterno genuit. 4. Quod illi nomen Jeſus ſis impoſitura, quem hominibus Salvatorem per te dabit. *Et vocabis nomen ejus Jeſum*, nomen ſalutis & gratiæ. *Ipſe enim*, ut ait alius Evangeliſta, *ſalvum faciet populum ſuum a peccatis eorum*.

Ne timeas, inveniſti enim gratiam apud Deum. Timeat peccator judicem vindicemque Deum. Non timeat juſtus, qui gratiam invenit apud Deum. Quid filio timendum, niſi ne patri diſpliceat, ne ab ejus gratia excidat? Ceteroqui bonæ conſcientiæ fiducia lætus eſt. *Fugit impius nemine perſequente: juſtus autem quaſi leo confidens, abſque terrore erit .... Dominus ſalus mea* (inquit Juſtus) *quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo?* Proverb. 28. 1. Pſal. 26. 1. 2.

Et

Et vocabis nomen ejus Jeſum. Vis ut Chriſtus tibi ſit Jeſus, id eſt Salvator? Satage ut ſis de populo ejus. *Ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum a peccatis eorum.* Multi ſe profitentur de populo ejus, quos tamen pro populo ſuo non agnoſcit. Plerique ſunt qui paulo religioſiores videntur, quibus aliquando dicet; *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt a me.* Novit Dominus qui ſunt ejus, novit & quos elegerit a principio. *Quid me vocatis*, ait, *Domine, Domine, & non facitis quæ dico?* Fac quæ dicit Jeſus, & computabit te in populo ſuo. Fac quæ jubet in Evangelio, in Lege & Prophetis, quæ jubet per Miniſtros ſuos qui in Eccleſia præſunt; diſce ab ipſo Jeſu quia mitis eſt & humilis corde; & eris de beato populo ejus, quem elegit in hæreditatem ſibi.

S. Bern. Hom. 3. ſuper Miſſus. — *Matt. 15. 8.*

32. 33. *Hic erit magnus: & Filius Altiſſimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus ſedem David patris ejus, & regnabit in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis.* Magnus ab æterno Deus, magnus homo, magnus Doctor, magnus Propheta erit in tempore. *Quia Propheta magnus ſurrexit in nobis*: de quo a minori Propheta prædictum eſt: *Ecce veniet Propheta magnus, & ipſe renovabit Jeruſalem.* Hic erit magnus, quia magnificabit eum Deus in conſpectu Regum, adeo ut adorent eum omnes Reges terræ, omnes gentes ſerviant ei. Tam magnus erit, ut Filius Altiſſimi vocandus ſit, ut revera erit, non rapinam arbitratus ſe eſſe æqualem Deo. Filius Altiſſimi, non adoptione, ſed natura, ut nos adoptivos Dei filios per gratiam ſuam efficiat. *Filius Altiſſimi vocabitur*, etiam qua homo. Nam" Jeſus Chriſtus non ſic eſt Dei Patris Filius, ſicut nos ſumus. Ille „ eſt enim proprius, nos redempti; ille natus, nos facti; ille verus, nos „ adoptivi. Ille autem qui verus eſt filius, ipſe etiam verus eſt Deus; „ non adoptione generatus, ſed de Patre naturaliter natus. *Hinc Caſſianus*: „ Domini Salvatoriſque noſtri inde eſt origo, unde conceptus: & cum deſcendente in Virginem totius divinitatis plenitudine natus ſit, filius eſſe hominis non poterat, niſi prius Filius Dei fuiſſet. Et ideo miſſus ad „ annuntiandam ſacri ortus nativitatem Angelus Dei, cum ſacramentum „ conceptionis ante dixiſſet, partui ipſi nomen impoſuit, dicens, Ideo & „ quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei; hoc eſt, illius Filius „ nuncupabitur, quo generante eſt generatus. Dei ergo Filius Jeſus Chriſtus, qnia & a divinitate genitus, & a divinitate conceptus.

Luc. 7. 6. — *S. Fulg. ad Donat.* — *Caſſianus lib. 2. de Incarnat. c. 6.*

Hic erit magnus. Magnificetur & a nobis parvulis magnus Dominus, quos ut faceret magnos, factus eſt parvulus. *Parvulus* enim *natus eſt nobis: & filius datus eſt nobis.* Nobis natus eſt, non ſibi, qui ante tempora multo nobilius natus ex Patre, naſci temporaliter non indigebat ex matre. Non Angelis, qui cum magnum haberent, parvulum non requirebant. Nobis ergo datus, nobis natus, quia nobis neceſſarius. Utamur noſtro in noſtram utilitatem: de Salvatore ſalutem operemus. Studeamus effici ſicut parvulus iſte: diſcamus ab ipſo humilitatem & cordis manſuetudinem; *Ne magnus Deus ſine cauſa factus ſit homo parvus, ne gratis mortuus, ne in vacuum crucifixus.*

Iſai. 9. 6. — *S. Bern. Hom. 2 ſuper Miſſus n. 14.*

Et dabit illi Dominus Deus ſedem David patris ejus; non typicam, ſed veram; non temporalem, ſed æternam; non terrenam, ſed cœleſtem; in qua non unius regionis populo, ut David, ſed omnibus gentibus imperabit, Spiritus-ſancti unctione, & gratiæ ſuæ virtute omnipotentiſſima ſibi eorum corda ſubjiciens. *Et regnabit in domo Jacob in æternum*: non in illa domo Jacob exaſperante, quæ impie illum abnegavit, & inſipienter reſpuit ante faciem Pilati clamans, *Non habemus regem niſi Cæſarem*: non apud carnales, ſed ſpirituales Iſraelitas. *Non enim omnes qui ex Iſrael ſunt*,

Rom. 5.

Digitized by Google

ſunt, ii ſunt Iſraelitæ: neque qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes filii: ſed in
Iſaac vocabitur tibi ſemen: id eſt, non qui filii carnis, hi filii Dei; ſed qui
filii ſunt promiſſionis æſtimantur in ſemine. Solos igitur qui in fide Jacob
perfecti inveniendi ſunt, reputa in domo Jacob, vel potius ipſos noveris *S. Bern.*
fore ſpiritualem & æternam domum Jacob, in qua regnabit Dominus Je- *Hom. 4. ſu-*
ſus in æternum. Quis ex nobis eſt, qui juxta interpretationem nominis *per Miſſus.*
Jacob, ſupplantet diabolum de corde ſuo, luctetur cum vitiis & concupiſ-
centiis ſuis, ut non regnet peccatum in ſuo mortali corpore, ſed regnet
in eo Jeſus, & nunc quidem per gratiam, & in æternum per gloriam?
Chriſtianus in hac vita fit naturæ divinæ particeps in Chriſto Jeſu, & filia-
tionis ejus conſors per adoptionem Patris: in altera vita regni ejus æterni
conſors erit. *Viſita nos*, Domine, *in ſalutari tuo; ad videndum in bonita-* *Pſal. 105. 4.*
te electorum tuorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ, ut lauderis cum hæ-
reditate tua. Veni interim, Domine Jeſu, & aufer ſcandala de regno tuo,
quod eſt anima mea, ut tu ſolus regnes in ea. Venit enim avaritia, & ven-
dicat in me ſibi ſedem; jactantia cupit dominari mihi; ſuperbia vult mihi
eſſe rex; luxuria dicit, Ego regnabo: ambitio, detractio, invidia & iracun-
dia certant in me ipſo de me ipſo, cujus potiſſimum eſſe videar. Ego autem,
quantum valeo, reſiſto; renitor, quantum juvor; Dominum meum Jeſum
invoco; ipſum mihi Deum, ipſum mihi Dominum teneo dicens: Non ha-
beo Regem niſi Dominum Jeſum. Veni ergo, Domine, diſperge hoſtes tuos,
meoſque, in virtute tua, ut in me regnes in perpetuum, quia *Tu es ipſe rex* *Pſal. 43. 5.*
meus & Deus meus, qui mandas ſalutes Jacob.

33. *Et regni ejus non erit finis.* Qui hoc in Symbolo canimus & profi-
temur, æternumque cum Chriſto Jeſu nos regnaturos ſperamus, quid ca-
ducis, terrenis, perituriſque rebus inhæremus? Quid æternis temporalia præ-
ponimus?

34. *Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet iſtud, quoniam virum*
non cognoſco? Maria virginitatis vexillifera & Magiſtra, Virgo fidelis,
quam Deo voverat & conſecraverat virginitatem tam conſtanti fide ſerva-
re decreverat, ut Matris Dei imcomparabilem dignitatem potius recuſare
parata eſſet, quam virginitatis detrimentum pati, & fidem Deo voti reli-
gione obſtrictam violare, ſi Dei mater fieri & Virgo permanere non po-
tuiſſet. Et nos in votis Deo reddendis ejus exemplo fideles ſimus. *Red-*
dam tibi vota mea, quæ diſtinxerunt labia mea. Commune votum quo Deo *Pſal. 65.*
per ora patrinorum & fidejuſſorum noſtrorum in baptiſmo promiſimus nos
mandata ejus ſervaturos; quo mundo, ſatanæ & pompis ejus abrenuntia-
vimus, fideliter & accurate impleamus. Si quid nobis ſuggeratur officio
noſtro & voto contrarium, illud rejiciamus; cogitationes noſtras, corda
noſtra convertamus ad Deum, & in illo figamus. Carnem ſuam puram
cuſtodiant Chriſtiani, caſtitatem ſervent ſive virginalem, ſive conjugalem,
ſive vidualem, qui per baptiſma facti ſunt membra Chriſti, & templa Spi-
ritus ſancti. Spiritu Chriſti matres eſſe debent, & ſpiritu virgines, quot- *S. Auguſt.*
quot ad Dei poſſeſſionem aſpirat. *Sola* quidem *Maria ſpiritu & corpore ma-* *lib. de San-*
ter & virgo, & mater Chriſti, & virgo Chriſti: Eccleſia vero in ſanctis re- *cta Virginit.*
gnum Dei poſſeſſuris, ſpiritu quidem tota mater Chriſti eſt, tota Virgo Chriſti;
corpore autem non tota, ſed in quibuſdam virgo Chriſti, in quibuſdam
mater, ſed non Chriſti. Et conjugatæ quippe fideles feminæ & Virgines Deo
dicatæ, ſanctis moribus & charitate de corde puro & conſcientia bona, &
fide non ficta, quia voluntatem Patris faciunt, Chriſti ſpiritaliter matres
ſunt.

35. *Et reſpondens Angelus dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, &*

virtus

virtus Altiſſimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei. [S. Bern. Hom. 4. ſuper Miſſus.] Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, qui potentia ſua fœcundabit te: & illum modum quo de Spiritu ſancto concipies, Dei virtus & Dei ſapientia Chriſtus ſic in ſuo ſecretiſſimo conſilio obumbrando conteget & occultabit, quatenus ſibi tantum notus habeatur & tibi. Quid a me requiris, quod in te mox experieris? Scies, & feliciter ſcies, ſed illo doctore, quo & auctore.

Ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei, ipſa divinitate naturam humanam immediate ſanctificante, & perungente oleo exultationis præ conſortibus ſuis, [S. Petrus Chryſolog. ſerm. 60.] *Poſteaquam Dei Filius ſicut pluvia in vellus, toto divinitatis unguento noſtram ſe fudit in carnem, ab unguento nuncupatus eſt Chriſtus: & hujus nominis extitit ſolus auctor, qui ſic Deo perfuſus eſt & infuſus, ut homo Deuſque, eſſet unus Deus. Hoc ergo unguenti nomen effudit in nos, qui a Chriſto dicimur Chriſtiani, & impletum eſt illud quod cantatur in Canticis Canticorum, Unguentum effuſum nomen tuum.*

Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, &c. Ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei. Modus iſte quo natus eſt Chriſtus de Spiritu ſan- [S. Aug. Enchir. c. 80.] „ cto, inſinuat nobis gratiam Dei qua homo nullis præcedentibus meritis, „ in ipſo exordio naturæ ſuæ quo eſſe cœpit, verbo Dei copularetur in „ tantam perſonæ unitatem, ut idem ipſe eſſet Filius Dei, qui Filius ho- „ minis, & Filius hominis qui Filius Dei; ac ſic in naturæ humanæ ſuſ- „ ceptione fieret quodammodo iſta gratia illi homini naturalis, quæ nullum „ peccatum poſſit admittere.

[S. Leo ſerm. 4. in Nativ. Dom.] Nobis hæc incumbit obligatio ut ſancti ſimus, quia Chriſtiani, & de Spiritu ſancto renati. Nam *Omni homini renaſcenti aqua baptiſmatis inſtar eſt uteri virginalis: eodem Spiritu ſancto replente fontem, qui replevit & Virginem.* Gratia regenerationis non ſolum Chriſtiani cum Chriſto capite unum corpus efficiuntur, ſed unus Chriſtus, & unus Dei Filius. [S. Auguſt. Enarr. in Pſal. 142.] *Sicut enim corpus unum eſt*, (inquit Apoſtolus) *& membra multa habet, omnia autem membra corporis cum ſint multa, unum eſt corpus, ita & Chriſtus.* Non ait, ita & Chriſtus & corpus; ſed corpus unum membra multa, ita & Chriſtus: *Totum ergo Chriſtus. Tenete hoc fixum, & omnino commendate memoriæ, tamquam filii Eccleſiaſticæ eruditionis & fidei catholicæ, ut cognoſcatis Chriſtum caput & corpus, eumdemque Chriſtum Verbum Dei unigenitum, æqualem Patri; & inde videatis quanta gratia pertingatis ad Deum, ut ipſe voluerit eſſe nobiſcum unus, qui eſt cum Patre unus.*

36. 37. *Et ecce Eliſabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua*, &c. Ad bona licet opera, ad opera meritoria vitæ æternæ ſterilis per ſe natura ſit; Dei tamen promiſſis credendum eſt, & in ejus gratia confidendum, quæ veterum hominem renovare, & naturæ liberique arbitrii vires effœtas, infirmas, ſteriles, victrici virtute roborare & fœcundare poteſt; quod exemplis quotidianis demonſtravit, ex quo propter noſtram ſalutem incarnatus eſt ſexta mundi ætate. Hoc primum religionis fideique Catholicæ fundamentum, quia voluntas Dei omnipotentiſſima principium eſt omnium gratiæ ac miſericordiæ ipſius operationum. Gratiæ namque œconomia & efficacitas, confeſſione omnipotentiæ Dei in Symbolo exprimitur. Quamvis enim velle & nolle ſit in hominis poteſtate, [S. Auguſt. Enchirid. c. 69.] Deo tamen volenti ſalvum facere nullum humanum reſiſtit arbitrium, cum certa ſit immutabilis, & efficaciſſima Dei voluntas, qui *Omnia quæcumque voluit fecit in cœlo & in terra .... Quod utique non eſt verum, ſi aliqua voluit & non fecit; & quod eſt indignius, ideo non fecit, quoniam ne fieret quod volebat omnipotens, voluntas hominis impedivit. Hoc*

niſi

niſi credamus, periclitatur ipſum noſtræ confeſſionis initium, qua nos in Deum Patrem omnipotentem credere confitemur. Neque enim ob aliud veraciter vocatur omnipotens, niſi quoniam quicquid vult poteſt, nec voluntate cujuſpiam creaturæ voluntatis omnipotentis impeditur effectus. Hoc Angeli verba complectuntur: *Quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum*.

38. *Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum*. O inſignis gratia! o felix obedientia, quæ dum fidem humiliter dedit, cœli in ſe Opificem corporavit! „ Sic Evæ inobedientiæ nodus ſo- *S. Irenæus*
„ lutionem accepit per obedientiam Mariæ, quod enim alligavit virgo Eva *lib. 3. c. 33.*
„ per incredulitatem, hoc Virgo Maria ſolvit per fidem.... Quemadmodum *Idem lib. 5.*
„ enim illa per Angelicum ſermonem ſeducta eſt ut effugeret Deum, præva- *c. 19.*
„ ricata verbum ejus: ita & hæc per Angelicum ſermonem evangelizata eſt, „ ut portaret Deum, obediens ejus verbo. Et ſicut illa ſeducta eſt ut effu- „ geret Deum, ſic hæc ſuaſa eſt obedire Deo, uti virginis Evæ Virgo Ma- „ ria fieret advocata. Et quemadmodum adſtrictum eſt morti genus huma- „ num per Virginem, ſolvatur per Virginem: æqua lance diſpoſita virginalis „ inobedientia per virginalem obedientiam.

Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum. Semper ſolet eſſe *S. Bern.*
gratiæ divinæ familiaris humilitas. *Deus enim ſuperbis reſiſtit, humilibus* *Hom. 4.*
autem dat gratiam. Humiliter ergo reſpondit Virgo ſanctiſſima, ut ſedes *ſuper* Miſſus
gratiæ præparetur. Quæ eſt hæc tam ſublimis humilitas, quæ cedere non novit honoribus, inſoleſcere gloria neſcit? Mater Dei eligitur, & ancillam ſe nominat. Non magnum eſt eſſe humilem in abjectione; *Magna prorſus & rara virtus humilitas honorata*.

Fiat mihi ſecundum verbum tuum. His verbis affectus exprimitur deſiderantis. Quidni & orantis? *Nemo quippe orat, niſi quod credit & ſperat*. Vult autem a ſe requiri Deus quod pollicetur. Et ideo ſortè *Multa quæ dare diſpoſuit, prius pollicetur, ut ex promiſſione devotio excitetur, ſicque quod gratis daturus erat, devota oratio promereatur. Sic prius Dominus, qui omnes vult ſalvos fieri, merito nobis extorquet a nobis; & dum nos prævenit tribuendo quod retribuat, gratis agit ne gratis tribuat. Hoc utique prudens Virgo intellexit, quando prævenienti ſe muneri gratuitæ promiſſionis, junxit meritum ſuæ orationis*.

Dei ſuper nos conſiliis, providentiæ, voluntati, cum fide, humilitate, obedientia, propriique noſtri ſenſus abdicatione ſubditi ſimus, ſub viſibilis Angeli, prudentis ſcilicet ac pii Directoris moderamine Domino dicentes: *Fiat mihi ſecundum verbum tuum*. Divinæ gratiæ fideliter conſentiamus, & cum conſenſerimus, nihil nobis, ne ipſum quidem conſenſum, ſed totum Deo tribuamus, qui voluntatem & præparat adjuvandam, & adjuvat præparatam, & quem exigit conſenſum efficit; quem poſtulat, ut jura ſervet humanæ libertatis, donat; ut ſupremum dominum & vim omnipotentiſſimam divinæ ſuæ voluntatis & gratiæ oſtendat, ſuamque miſericordiam commendet, conſenſum noſtrum non expectantem, nec ab eo dependentem: Quia *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei*. *Rom. 9. 16.*

39. 40. *Exurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana cum feſtinatione, & intravit in domum Zachariæ & ſalutavit Elizabeth*. Maria Verbo incarnato fœta, Deo plena, pergit in montana Judææ cum feſtinatione, ut Spiritum ſanctificationis per ſuum æternique Patris Filium abunde effundat in Joannem. Dei Matrem imitentur fideles omnes, qui Chriſtum per fidem ſuis in cordibus conceperunt; imitentur Sacerdotes, qui Chriſtum in animabus pariunt. Deo pleni, qui charitas eſt, charitatem ipſam, Spiritum Dei transfundere curent in proximos, peccatores quærant ut illis

Spiri-

Spiritum aſſlent ſanctitatis, ut eos ad Deum ducant, ut Dei amorem in illis accendant. Nullis difficultatibus a ſalute proximorum procuranda deterreantur; non tepide, non lente, ſed ardente zelo & cum feſtinatione in Dei opere procedant. *Neſcit tarda molimina Spiritus ſancti gratia.*

S. Amb. lib. 2. in Luc. Idem n. 21.

Exurgens Maria, &c. Diſcant Chriſtianæ mulieres ſedulitatem quam prægnantibus & infirmis debeant exhibere cognatis. Diſcant virgines non circumcurſare per alienas ædes, non demorari in plateis, non aliquos in publico miſcere ſermones: Maria in domo ſeria, feſtina in publico, manſit apud cognatam ſuam tribus menſibus, non quod domus eam delectaret aliena, ſed quia frequentius videri in publico diſplicebat. Nec ſolum pudorem Mariæ, ſed humilitatem diſcant Virgines. Venit propinqua ad proximam, junior ad ſeniorem: nec ſolum venit, ſed etiam prior ſalutavit; *Decet enim ut quanto caſtior virgo, tanto humilior ſit. Noverit honorem deferre ſenioribus; ſit magiſtra humilitatis, in qua eſt profeſſio caſtitatis.* Eſt & cauſa pietatis, eſt etiam norma doctrinæ. Contuendum eſt enim quia ſuperior venit ad inferiorem, ut inferior adjuvetur: Maria ad Eliſabeth, Chriſtus ad Joannem. Hæc eorum qui Chriſtum annuntiant & portant norma ſit.

41. *Et factum eſt ut audivit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, exultavit infans in utero ejus, & repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth.* Gratiæ ſuæ primam communicationem per Mariam Virginem Matrem ſuam Chriſtus operatus eſt. Tunc primum Mediatrix hominum a Deo per Chriſtum & ſecundum Chriſtum inſtituta, Mediatrix (inquam) apud Mediatorem, Mediatrix interceſſionis apud Mediatorem redemptionis & propitiationis. Ad ipſam ergo confugiamus, ut ejus patrocinio repleamur Spiritu ſancto, & gaudio ſpirituali: *Quia ſic eſt voluntas ejus qui totum nos habere voluit per Mariam.*

S. Bern. ſerm. in Nativ. B. Vir. Mariæ. Theophyl. in Luc.

Et factum eſt ut audivit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, &c. Sic Chriſtus in Eccleſia & Miniſtris ejus inviſibili modo reſidens, in Animabus ſanctificationem earum operatur miniſterio verbi cum fide auditi. *Os Mariæ miniſtravit Filio Dei, qui in utero ejus erat. Vox Virginis vox erat incarnati in illa Dei, & idcirco etiam Præcurſorem in utero gratia proſecutus eſt, & Prophetam fecit.*

42. *Et exclamavit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.* Ex abundantia cordis os loquitur: Anima Spiritu ſancto repleta linguam movit ad Dei laudem. Deum in Maria incarnatum laudat Eliſabeth. *Benedicta tu inter mulieres*, benedictione ſingulari & eximia. Nulla enim mulier ſive in veteri, ſive in Novo Teſtamento gratiam habuit uberiorem, virtutes copioſiores, & perfectiores, majora dona, ampliora privilegia quam Virgo Maria. Fons autem gratiarum & benedictionum ejus, fructus ventris ejus. *Dominus enim redempturus mundum, operationem ſuam inchoavit a Maria; ut per quam ſalus omnibus parabatur, eadem prima fructum ſalutis hauriret ex pignore.*

S. Amb. lib. 2. in Luc. n. 27.

43. *Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Et unde hoc nobis ut Dominus noſter veniat ad nos per Incarnationis ſuæ Myſterium, veniat in nos per Euchariſtiæ Sacramentum, per gratiæ ſuæ beneficium? Noſtram Indignitatem agnoſcamus: humilitate non ſolum ſpeculativa, ſed affectiva nos diſponamus ad fructum Incarnationis ejus, & Euchariſtiæ, quæ Incarnationis extenſio eſt, capeſſendum. Sed & Beatæ Mariæ Virginis Matris miſericordiæ, nos in noſtris neceſſitatibus ſpiritualiter viſitantis beneficentiam admirati, in laudes ipſius erumpamus, & gratias agamus benedicto fructui ventris ejus Chriſto Jeſu, qui per illam ceu aquæductum de paradiſo exeuntem, aquam vivam gratiæ ſuæ in nos derivat. Dicamus

piæ

piæ humilitatis affectu: *Domine, quid eſt homo, quia innotuiſti ei, aut filius hominis quoniam viſitas eum?.... Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?*

Pſal. 8. 5.

44. *Ecce enim ut facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo.* Joannes adhuc in utero Matris poſitus, Verbi Incarnati per Mariam loquentis auditor eſt. Nos vero ab eo tempore quo rationis uſum attigimus, quoties Chriſtum per gratiæ ſuæ, per Concionatorum ac Miniſtrorum ſuorum voces ad cor noſtrum loquentem non audivimus? *Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra.*

Pſal. 94. 8.

45. *Et beata quæ credidiſti, quoniam perficientur ea quæ dicta ſunt tibi a Domino.* Beatior quia fide Chriſtum concepit, quam carne; quem & carne propterea concepit, quia Dei Verbo per Angelum nuntiato humiliter credidit. Et nos beati, ſi crediderimus. *Quæcumque enim crediderit anima, & concipit & generat Dei Verbum, & opera ejus agnoſcit.... Si ſecundum carnem una mater eſt Chriſti; ſecundum fidem tamen omnium fructus eſt Chriſtus. Omnis enim anima accipit Dei Verbum, ſi tamen immaculata & immunis a vitiis, intemerato caſtimoniam pudore cuſtodiat.*

S. Ambroſ. lib. 2. in Luc. n. 26.

46. 47. *Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum: exultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.* Propriis laudibus non extollitur humilis anima; nullum in ſe meritum agnoſcit: Dei dona in ſuum refundi Auctorem, totum Deo tribuit, nihil ſibi, penitus infixam habens animo illam ſancti Martyris & Epiſcopi Cypriani ſententiam: *In nullo gloriandum, quando noſtrum nihil ſit.* Ita ſuos avertit oculos ne videant vanitatem, Dominum in donis ſuis benedicens. *Magnificat anima mea Dominum.* „Sit in ſingulis Ma-
„ riæ anima ut magnificet Deum: ſit in ſingulis ſpiritus Mariæ ut exul-
„ tet in Deo. Magnificatur autem Dominus, non quod humana voce ali-
„ quid Deo poſſit adjungi, ſed quia magnificatur in nobis. Imago enim Dei
„ Chriſtus eſt; & ideo ſi quid juſtum fecerit anima aut religioſum, illam
„ Imaginem Dei, ad cujus eſt ſimilitudinem creata, magnificat. Et ideo
„ dum magnificat eum, magnitudinis ejus quadam participatione ſublimior
„ fit; ut illam imaginem ſplendido bonorum colore factorum, & quadam
„ æmulatione virtutis in ſe videatur exprimere. Magnificat autem Anima
„ Mariæ Dominum, & exultat ſpiritus ejus in Deo, eo quod & anima
„ & ſpiritu Patri Filioque devota, unum Deum ex quo omnia, & unum
„ Dominum per quem omnia, pio veneretur affectu.

S. Amb. lib. 2. in Luc. n. 27.

Magnificemus Dominum affectu, voce, opere, amando, laudando, propter ejus gloriam omnia bona opera quæ ipſe in nobis operatur dans velle & perficere, agendo. Magnificet anima noſtra Dominum qui ad imaginem ſuam illam creavit; qui in Adam miſerabiliter deformatam mirabilius renovavit. *Magnificavit Dominus facere nobiſcum, facti ſumus lætantes.* Nemo ſeipſum magnificet, ſed Dominum; a quo omnia bona accepit. *Quid enim habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?.... Qui gloriatur, in Domino glorietur.* Qui ſe ipſum magnificavit Lucifer; quantum in ipſo fuit, Deum exhonoravit, ideo non ſe exaltavit, ſed præcipitavit.

S. Bern. ſerm. in Cant. Magnificat. Pſal. 125. 3. 2. Cor. 4. 7. & c. 1. 31.

Magnificavit anima mea Dominum, ejus reverita Majeſtatem: *& exultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo*, ejus guſtans bonitatem & miſericordiam. Ex toto corde, & ex tota voluntate Deum laudo, & de ſalute quam generi humano præparari nunc video, totis præcordiis exulto. Nunc enim video de me aſſumi, quod credo pro me debere offerri. Vel certe ſecundum verborum diſtinctionem, convenienter animam ſuam magnificare Domi-

Hugo a S. Victore Tract. in Magnificat.

Digitized by Google

Dominum, & ſpiritum ſuum in Deo ſalutari ſuo exultare ait Virgo ſanctiſſima. Sæpe namque in Scripturis per animam affectus quidam & teneritudo mentis deſignatur: & ideo dum ſe ex anima magnificare aſſerit, nequaquam timore ſervili, ſed dilectionis affectu Deum ſe venerari oſtendit: & cum ſpiritum ſuum in Deo ſalutari ſuo exultare declarat, non eſſe ſalvationem hanc ſignificat, de qua caro gaudeat, ſed æternam potius & in bonis inviſibilibus præparatam, de qua ſpiritus exultat.

S. Bern. *Et exultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo*. Non in me, ſed in Deo meo exultavit ſpiritus meus, cognitione & amore ipſius ſervendo, idque non per me, ſed mediante & operante Jeſu filio meo, & Salvatore ſingulariter meo. Omnium quidem & mei conditor eſt, ſed mei ſolius in temporali generatione ſua filius eſt, & me mediante omnium ſalus eſt, quia carnem & ſanguinem ex me dignatur aſſumere, quæ pro ſalute omnium offerat Patri. Merito in ipſo exulto, quia ab ipſo eſt quod exulto: & quia ejus dona propter ipſum diligo, ideo in ipſo exulto.

A Matre ſua diſcant Chriſtiani in ſolo Deo & propter ſolum Deum de donis ejus exultare. Ut enim eos miſſos faciam qui in carnis voluptate exultant, qui *Lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus peſſimis*; ſunt qui acceptis gratiæ donis abutuntur, & ea quæ propter ſalutem animæ data ſunt, ad cupiditatis uſum & gloriam ſæculi convertunt. Iſti etſi a Deo habere videantur unde gaudent, nequaquam tamen in Deo gaudent: quia nec in Deo, nec propter Deum diligunt quod a Deo perceperunt. Qui autem gratia percepta ad amorem Dei convertunt quod ab ipſo accipiunt; illi a Deo & in Deo exultant, datorem magis diligentes quam donum. In donis igitur Dei velut in fine quieſcere non debemus, nec de ipſis

Hugo a S. Victore. propter ipſa, ſed propter Deum & in Deo gaudere; illis non frui, ſed uti ut ad Deum perveniamus; illa diligere ut arrhas ſponſi, ut munera amici, ut beneficia Domini.

48. *Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes*. Beatam prædicaverat Eliſabeth, meritum fidei ejus com-

Proverb. 2. mendaverat. *Beata* (inquit) *quæ credidiſti*! Maria vero in Dei miſericordis intuitum ſuum omne meritum refundit ſuamque profitetur indignitatem. Non auderet vilis ancilla Domini oculos ad eum levare, niſi ipſe prior ad ancillam ſuam miſericordes oculos convertere dignatus eſſet. Plenitudine gratiarum donata, benedictionibus cumulata, ad incomparabilem Matris Dei evecta dignitatem, firmiſſima poſuit humilitatis fundamenta, ubi tantæ magnitudinis ornamenta firmiter exciperet ac tuto ſervaret. Omnium enim Dei donorum, gratiarum, ac virtutum cuſtos humilitas. Et tu, Chri-

Eccli. 3. 20. 37. 6. ſtiane, *Quanto major es, humilia te in omnibus*, exemplo beatiſſimæ Virginis; quia Dominus *humilia reſpicit, & alta a longe cognoſcit*.

Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Omnes electi, non homines ſolum, ſed Angeli, per divinum uteri mei fructum benedicendi omni benedictione ſpirituali in Cœleſtibus, ideo beatam me prædicabunt, quia reſpexit Dominus humilitatem ancillæ ſuæ.

49. 50. *Quia fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctum nomen ejus. Et miſericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum*. Quod futurum agnoſco ut omnes generationes beatam me prædicent abſit ut meis tribuam meritis: totum id Deo acceptum refero, qui magna & mirabilia in me operatus eſt; nec mirum, cum ſit omnipotens; & ſanctum ſit nomen ejus. Propter nomen ſuum, non propter meum meritum tam magna mihi dona contulit. Nomen ejus bonitas ejus; nomen ejus ſanctitas ejus; nomen ejus miſericordia ejus, in me ſingulari & eximia ratione effuſæ ac declaratæ

Digitized by Google

ratæ. Adoremus in Incarnati Verbi Myſterio cum Maria Virgine Dei
omnipotentiam, ſanctitatem, miſericordiam. Omnipotentiam, qua ima
ſummis, hominem Deo in unitate perſonæ copulavit; ut Deus homo fa-
ctus ſit, ut homo fieret Deus: qua Virginem Filii ſui Matrem ſine detri-
mento virginitatis fecit: qua puellam infirmam per ſe & abjectam elegit,
ut ſerpentis antiqui caput contereret, & fortem armatum debellaret. In eo
manifeſtavit omnipotentiam ſuam, in quo pro nobis infirmus factus eſt:
quia *quod infirmum eſt Dei fortius eſt hominibus*. Laudemus in hoc my- *S. Auguſt.*
ſterio Dei ſanctitatem, qui ex virgine & Spiritu ſancto corpus Filio ſuo *lib. 10. de*
aptavit, ut in aſſumpta carne *materiam* haberet *medicaminis*, non *vulnus* *Geneſ. ad*
prævaricationis. In hoc Myſterio nominis Dei ſanctitas ſingulariter eluxit, *Lit. c. 20.*
quia *cum in omnibus matribus non fiat ſine peccati ſorde conceptio*, Maria
Virgo *inde purgationem traxit, unde concepit. Quo enim paterni ſeminis
tranſfuſio non pervenit, peccati ſe illic origo non miſcuit. Inviolata virginitas* *S. Leo ſerm.*
concupiſcentiam neſcivit, ſubſtantiam miniſtravit. Aſſumpta eſt de Matre *21. in Nata-*
Domini natura, non culpa. Creata eſt forma ſervi ſine conditione ſervili: *li Domini 2.*
*quia novus homo ſic contemperatus eſt veteri, ut & veritatem ſuſciperet ge-
neris, & vitium excluderet vetuſtatis*. Laudemus ſanctum Dei nomen in
hoc Myſterio, in quo ſanctificata eſt humanitas a Verbo aſſumpta ſub-
ſtantiva Dei ſanctitate illam undique immeante, ut *Pontificem* haberemus *Hebr. 7. 26.*
ſanctum, innocentem, impollutum, ſegregatum a peccatoribus, qui *nobis fa-* *1. Cor. 1.*
ctus eſt ſapientia a Deo, & juſtitia, & ſanctificatio, & redemptio. Sanctum
eſt in ſe Dei nomen, & in nobis ſanctificatur, dum ipſi in nomine ejus
ſanctificamur. Fides ejus, cognitio ejus, nomen ejus. Hoc nomen ſanctum
eſt, quia glorificatur a ſanctis & benedicitur, a perverſis blaſphematur.
Et nomen Dei per vos blaſphematur in gentibus. Dei ergo, qui magna fecit, *Rom. 2.*
nomen ſanctificatum eſt, quia dum Verbum in carne mirabiliter naſcitur,
gloria Dei per Verbum in hominibus declaratur. *Pater*, inquit, *manife-* *Joann. 17.*
ſtavi nomen tuum hominibus, & ideo te clarificavi ſuper terram. Dicamus
ergo cum Maria Virgine Deum laudantes: *Fecit mihi magna qui potens
eſt, & ſanctum nomen ejus*.

Laudemus denique & adoremus Dei miſericordiam in Incarnati Verbi
myſterio, quam in Mariam primum effundit eximia quadam ſingularique
ratione, cum Salvatoris Matrem effecit, & conſequenter in homines uni-
verſos, quibus Filium ſuum propitiatorem & victimam dedit pro ipſorum
ſalute ſibi offerendam. *Ipſe eſt* enim *propitiatio pro peccatis noſtris, non pro* *1. Joann. 2. 2.*
noſtris tantum, ſed etiam pro totius mundi. Incarnatio proprium bonitatis
& miſericordiæ opus, quo Pater Filium tradit ut ſervum redimat, quo
Filius ſe naturæ humanæ intime communicat, & perſonali ſubſtantivaque
unione conjungit, quo ſe ipſum ad miſerias & infirmitates noſtras incli-
nat, eaſque in ſe ſuſcipit, ut nos ſanet; quo carnem & ſanguinem pro
nobis aſſumit, ut in pretium noſtræ redemptionis impendat: *Quia apud
Dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio: & ipſe redimet* *Pſal. 119. 7.*
Iſrael ex omnibus iniquitatibus ejus. Miſericordiæ porro Domini fructum
illi ſoli percipiunt qui eum timent, non ſervili timore, ſed timore caſto
„ & filiali. Non eſt perſonarum acceptio apud Deum: Judæus & Græcus,
„ Barbarus & Scytha, ſervus & liber, maſculus & femina, in omni gente
„ & progenie, ſi *timet Deum, & operatur juſtitiam, acceptus eſt illi*. A *Coloſſ. 1. 2.*
„ timore incipitur, ut ad amorem perveniatur. Non deſperent adhuc ti- *S. Bern.*
„ mentes pro peccatis ſuis, quia miſericordia illius ſuper timentes eum. Mi- *in Cant. B.*
„ ſericordia ejus remittit peccata timentibus eum; remiſſio peccatorum nu- *Virg.*
„ trit amorem ſitientibus eum: qui autem diligunt eum, nomen ejus agnoſ-

„ cunt. Amor ipſe notitia eſt; ſed quanto adhuc a notitia ejus diſtamus; tanto
„ etiam minus amamus. Si autem nondum illum perfecte amare poſſumus,
„ quia nec perfecte novimus, vel cum amore timeamus. *Qui autem ſine amore*
„ *timet, non filius, ſed ſervus eſt: & hic timor pœnam habet, non notitiam.*

51. *Fecit potentiam in brachio ſuo, diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.* In Verbi Incarnati Myſterio divina potentia maxime eluxit, penes quam ſolam erat jus & ars & virtus opicii ſui redintegrandi. *Nemo niſi artifex operis ſui potens eſt: & figulo tantum in argillam ſuam jus eſt. Ita Dominus omnium, qui omnes fecerat, dignatus eſt ad noſtra deſcendere, noſque ſuſcipere in corpore ſuo, ut reficeret eadem arte, vel poteſtate qua fecerat.* Rerum creatio tyrocinium dumtaxat (ſi ita loqui fas eſt) fuit omnipotentiæ Dei; at in Verbi Incarnatione abſolutiſſimum ſui documentum exhibuit, tota erupit; omnia ſupra naturam molita eſt: ibi in creatæ naturæ anguſtias; hic in ſe ipſam Deitas viam ſuam quodammodo eſt experta. „ Quod omnipotens natura potuerit deſcendere ad humilitatem humanitatis, id poteſtatem magis oſtendit quam magna & quæ naturam ſuperant miracula. „ Nam quod magnum quippiam & excelſum effectum ſit a divina virtute, „ eſt quodammodo ſecundum naturam & conſentaneum. Ad id autem quod „ eſt abjectum & humile deſcenſus, eſt quædam inſignis & redundans copia „ poteſtatis, quæ minime impeditur in iis quæ ſunt præter naturam. Cœlos terraſque condere, ornare, regere, hominem creare, opus eſt manuum Dei. *Opera manuum tuarum ſunt cœli.... Manus tuæ fecerunt me & plaſmaverunt me.* Myſterium vero Incarnationis, & per illud generis humani reparatio, opus eſt exerti brachii Dei. *Fecit potentiam in brachio ſuo.*

S. Paulinus Epiſt. 1. ad Amandum.

S. Greg. Nyſſenus orat. catechet.

Per primi parentis defectionem ſuo fruſtratus conſilio videbatur Deus, omnique in homines, quos tot beneficiis ſibi adſtringere curaverat, & poteſtate & exſpectatione excidiſſe Diabolus ex adverſo ſuam propagaſſe potentiam, divinam irritaſſe ſententiam, nec hominis tantum, ſed Dei ſe victorem extitiſſe geſtiebat. Omnipotentiori ergo conſilio auxilioque opus fuit ad victricem poteſtatem diaboli comprimendam, & ad ſalutem hominis inexpugnabili præſidio firmandam. „ Omnis diſpoſitio ſalutis (*inquit S. Irenæus*) „ quæ circa hominem fuit, ſecundum placitum fiebat Patris, ut non vinceretur Deus, neque infirmaretur ars ejus. Si enim qui factus a Deo fuerat homo ut viveret, hic amittens vitam læſus a ſerpente qui depravaverat eum, jam non reverteretur ad vitam, ſed in totum projectus eſſet „ morti: victus eſſet Deus, & ſuperaſſet ſerpentis nequitia voluntatem Dei. „ Sed quoniam Deus invictus & magnanimus eſt, magnanimum quidem ſe „ exhibuit ad correctionem hominis.... Per ſecundum autem hominem alligavit fortem, & diripuit ejus vaſa, & evacuavit mortem, vivificans „ eum hominem qui fuerat mortificatus.

S. Irenæus lib. 3. cap. 33.

Fecit potentiam in brachio ſuo. Brachium ejus, Filius ejus eſt. Potentiam in brachio ſuo fecit: quia per id quod factum eſt in ipſo, redemptum eſt quod factum eſt ab ipſo. *Fecit potentiam*, fecit infirmitatem, & ipſa infirmitas potentia fuit; quia per illam victus eſt diabolus, & homo de ejus poteſtate ereptus. *Diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.* Profundo conſilio ſuo diſperſit eos. Profundum erat conſilium, ut pro homine Deus homo fieret, & pateretur innocens, ut redimeretur nocens. Tam altum enim conſilium diabolus prævidere non poterat. Sed captus eſt hamo Leviathan; & potentia ſapientiaque Dei diſperſit ſuperbum. Hoc *Miſterium* eſt *æternis temporibus tacitum*, hæc *Sapientia Dei in Myſterio, quæ abſcondita eſt, quam prædeſtinavit Deus ante ſæcula in gloriam noſtram, quam nemo principum hujus ſæculi cognovit: Si enim cognoviſſent, numquam Dominum gloriæ*

Hugo a Sancto Victore in Cant. B. Mariæ Virg.

Rom. 16. 25.

1. Cor. 2. 7. 8.

Digitized by Google

gloriæ crucifixiſſent. Deus itaque *fecit potentiam in brachio ſuo*, & *diſperſit ſuperbos mente cordis ſui*: quia per Incarnationem Filii ſui & potenter dæmones devicit, & prudenter ſupplantavit.

Diſperſit ſuperbos mente cordis ſui. Ab initio mundi tam Angeli quam homines ſuperbi diſperſi ſunt. Projectus eſt de cœlo draco magnus qui vocatur ſatanas, Lucifer & Angeli ejus. Qui in unitate veritatis ſtare noluerunt, in ſua vanitate diſperſi ſunt. Sed & homines ſuperbi qui turrim Babel ædificabant, diſperſi ſunt, unitate linguæ eorum diviſa. Omnis ſuperbus eo ipſo quod ſuperbit, diſperſus eſt: Quid enim ſuperbia niſi pulvis in altum ſublatus, & in ventum diſperſus? *Diſperſit ſuperbos mente cordis ſui*: Quia ex omni genere ſuperborum quoſdam conterit ut in æternum pereant; & quoſdam humiliat ut ad vitam redeant. *S. Bern. in Cantic. B. Virgin. Mariæ.*

Diſperſit ſuperbos mente cordis ſui. Judæos qui gloriabantur ſe eſſe de genere Abraham, & de ſua juſtitia præſumebant, & propterea juſtitiæ Dei non erant ſubjecti, abjecit, & per orbem in ſignum maledictionis diſperſit. Per Filium ſuum ſcilicet in carne venientem ex operibus Legis neminem juſtificari poſſe docuit, ſed per fidem quæ ex Deo eſt. Judæos (inquam) qui opera Legis contra Dei juſtitiam defendere conati ſunt, & humilem Chriſti adventum ſuperbe contempſerunt, a gratia ſua, in qua ſtare videbantur, abjecit; & Gentes peccata ſua humiliter confitentes, Deique juſtitiam præferentes aſſumpſit. *Hugo a Sancto Victore.*

52. *Depoſuit potentes de ſede, & exaltavit humiles*. Pravos Angelos e cœlo dejecit: humiles homines ad eorum ſedes implendans elegit. Depoſuit potentes de ſede, quando pervenit ſermo ad Regem Ninive, hoc eſt, *Jonæ 3.*
uſque ad Imperatores hujus ſæculi, & deſcendit de ſolio ſuo indutus ſacco *2. Reg. 6.*
& cinere, & humiliavit ſe ut iram Dei placaret. Depoſuit Saul & exal- *3. Reg. 12.*
tavit David. Depoſuit & ſuperbum Achab de ſede: *Nonne*, inquit, *vidiſti humiliatum Achab coram me?* Sed quia in humilitate non permanſit, ideo non exaltavit humilem, ſed ſuperbum damnavit. Deponit etiam quotidie potentes hujus ſæculi, alios quidem ad ſupplicium æternum, alios ad humilitatis regnum. Habet in manu ſua ſtateram ſuam, *cujus vult miſeretur*, *Rom. 9.*
& quem vult indurat. Cur autem hunc depoſitum damnat, & hunc repo- *Rom. 11.*
ſitum ſalvat, *altitudo divitiarum ſapientæ & ſcientiæ* ipſius eſt: quia *incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus*. Unum ſcire licet: *Si non humiliamur, non ſalvamur*. *S. Bern.*

53. *Eſurientes implevit bonis: & divites dimiſit inanes*. Eos qui in hac vita eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, verbis bonis, id eſt, Spiritus ſancti donis implet, eos in Regno ſuo ad menſam ſuam Angelorum pane, id eſt, ſui ipſius æterna contemplatione & poſſeſſione ſatiaturus. Eſurientes implentur, non faſtidientes; pauperes ſaturantur, id eſt, qui ſe vero bono, Dei gratia indigere cognoſcunt; divites, id eſt, qui ſuperbi ſunt & elati, & ſe præ aliis gratiarum donis abundare exiſtimant, dimittuntur inanes. Sicut ergo humiles modeſte de ſe ſentiendo majorem gratiam merentur accipere: ita ſuperbi de ſe præſumendo, ea quæ acceperant, juſto Dei judicio amittunt. *Numquam ergo tibi plenus & dives videaris, ne inanis & vacuus dimittaris*. Dic ſemper Domino Deo tuo: *Egenus & pauper ſum ego*. Alioqui dicet tibi Dominus: *Quia dicis: Quod dives ſum, & locupletatus, & nullius egeo: & neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis & pauper, & cæcus, & nudus*. *S. Bern. Pſal. 69. Apocal. 3. 17.*

54. 55. *Suſcepit Iſrael puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ. Sicut locutus eſt ad Patres noſtros, Abraham & ſemini ejus in ſæcula*. Suſcepit Iſrael ſervum ſuum, de terra longinqua venientem, laboribus & ærum-

Digitized by Google

nis fatigatum, jam ad videndum faciem Patris ſuſpirantem. Suſcepit nu-
S. Bern. triendum, perficiendum, & uſque ad faciem ſuam perducendum. Suſcepit naturam, ſuſcepit cauſam, ſuſcepit negotium ejus, ſuſcepit Pater Filium ſuum; ſuſcepit in Filio puerum ſuum, id eſt, totum corpus ejus, a primo juſto uſque ad noviſſimum. Suſcepit hominem, ſicut medicus ægrum, ut ſanaret infirmum, ut redimeret captivum, ut juſtificaret impium, ut ſalvaret juſtum: *Recordatus miſericordiæ ſuæ*, quam olim promiſerat, diu diſtulerat, tandemque promiſſionum ſuarum memor exhibebat in plenitu-
Galat. 4. 4. dine temporis mittens Filium ſuum *natum de muliere, factum ſub lege, ut eos qui ſub lege erant redimeret*. Cauſa vero quare ſuſcepit, ſola miſericordia ejus eſt, quia tempus miſerendi ejus, quia venit tempus. Humana hic merita conticeſcant.

57. *Eliſabeth impletum eſt tempus pariendi, & peperit filium; &c.* Eliſabeth Eccleſiæ typus, quæ cum ſterilis eſſet, pariendi virtutem aperto Chriſti latere in cruce accepit. Apertum eſt latus Chriſti morientis, & fluxerunt Sacramenta Eccleſiæ militantis. Multos deinceps filios per baptiſmum peperit. Hinc Angelorum gratulatio. Iſaiæ 54. *Lauda ſterilis, quæ non paris: decanta laudem & hinni quæ non pariebas: quoniam multi filii deſertæ magis quam ejus quæ habet virum, dicit Dominus*. Et cap. 60. 4. *Leva in circuitu oculos tuos & vide: omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi: Filii tui de longe venient, & filiæ tuæ de latere ſurgent. Tunc videbis, & afflues; & mirabitur, & dilatabitur cor tuum, &c.*

Cum anima prius ſterilis, per gratiam Dei fœcundata, bona opera parit, ipſi juſti omnes gratulari debent. Bonorum namque unius membri alia membra ſuum per charitatem cenſere debent, ac de eo in commune lætari, quia uno corpore continentur, cujus caput Chriſtus eſt; uno Spiritu vegetantur. *Si amas unitatem, etiam tibi habet quiſquis in illa habet ali-*
S. Auguſt. Tract. 32. in Joann. *quid. Tolle invidiam, & tuum eſt quod habeo. Tollam invidiam, & meum eſt quod habes. Livor ſperat, charitas jungit*. Bonorum operum editio, ſalutis fructus, animæ ſterili datur ex mera Dei miſericordia. *Audierunt vicini & cognati ejus, quia magnificavit Dominus miſericordiam ſuam cum illa, & congratulabantur ei*.

Octavo die venerunt circumcidere puerum. Chriſtiani quamvis juſti ſint, Pœnitentiæ tamen Sacramentum negligere non debent; ſpiritalem circumciſionem in ſe ipſis per quotidianam pœnitentiam, & mortificationem cupiditatum debent exercere. Quæ circumciſio perfecte non adimplebitur niſi
Epheſ. 5. die octavo, id eſt, in reſurrectione, cum Deus glorioſam ſibi Eccleſiam exhibebit, ſine macula & ruga; nullumque amplius peccatum committetur, nulla cupiditas, nullus ſuperfluus aut vitioſus affectus reſecandus remanebit: & *Nomen Dei & Agni erit in frontibus eorum*, qui ſcripti ſunt
Apoc. 22. in libro vitæ.

63. *Joannes eſt nomen ejus. Et mirati ſunt univerſi*. Qui gratiæ Auctorem, miſericordiæ victimam, Agnum Dei qui tollit peccatum mundi debebat indigitare, qui tempus Legis claudere & gratiæ tempus incipere; qui *Regnum Dei*, & *pœnitentiam prædicare* debebat, convenienter vocatus eſt Joannes, quod nomen gratiam & miſericordiam ſignificat. In Evangelico Prædicatore omnia gratiam ſpirare, omnia virtutem indicare debent. Non veteris hominis Adam illius terreni nomen & affectus præ ſe ferre debet; ſed novi hominis, ſecundi Adam, de cœlo Cœleſtis.

Mirati ſunt univerſi nominis novitatem & myſterium, utriuſque parentis in illius impoſitione conſenſum propheticum. Ante adventum Chri-
Joann. 1.17. ſti novum videbatur gratiæ nomen, *Nemo eſt in cognatione tua qui*

voce-

Digitized by Google

vocetur hoc nomine. Nam *Lex per Moyſen data eſt: Gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt*, cujus Joannes præco miſſus eſt & teſtis.

Mater contradicit & repugnat cognatis & vicinis ſuggerentibus ut filius patris ſui nomine vocetur Zacharias, & ait: *Nequaquam, ſed vocabitur Joannes*. Sæculi prudentiam conſulere, vocem carnalium hominum audire parentes non debent, cum de ſtatu, conditione, ſeu profeſſione filiis eligenda agitur; ſed Dei vocatio conſulenda, voluntas Dei exquirenda eſt. Non quod ſecundum naturam, aut familiæ utilitatem, ſed quod ſecundum gratiam convenientius eſt, & ad ſalutem æternam conducibilius, præeligendum eſt, ac præponendum. Hac in re, ſicut & in educatione ſancta filiorum, pater & mater conſentiant, ut Deum promereantur, & hominibus admirationem moveant. Eccli 25. 1. 2. *In tribus placitum eſt ſpiritui meo, quæ ſunt probata coram Deo & hominibus: concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier bene ſibi conſentientes.*

64. *Apertum eſt autem illico os ejus, & lingua ejus, & loquebatur benedicens Deum.* Dona Dei in ejus laudem convertenda ſunt. Accepta gratia, bono opere edito, ſtatim os aperiendum, lingua ad gratiarum actionem ſolvenda eſt. Zacharias typus peccatoris pœnitentis, cui gratia & miſericordia Dei ſuccurrit, auditumque interiorem reſtituit, & os aperit ad confeſſionem peccati. Ut primum autem gratias in ejus anima orta eſt, gratias Deo liberatori ſuo agat. *Et loquebatur benedicens Deum*. Zachariæ linguam fides ſolvit. *Credamus & nos, ut loquamur, ut lingua noſtra quæ incredulitatis vinculis eſt ligata, rationis voce ſolvatur: ſcribamus ſpiritu miſteria, ſi volumus loqui: ſcribamus prænuntium Chriſti non in tabulis lapideis; ſed in tabulis cordis carnalibus*. Gratiam loquamur, loquamur Chriſtum: *Credidi propter quod locutus ſum.* *S. Ambroſ. lib. 2. in Luc. n. 32.* *Pſal. 115. 1.*

66. *Et poſuerunt omnes qui audierant in corde ſuo, dicentes, Quis putas puer iſte erit?* Quis Joannes? Quæſtioni reſpondet Angelus: *Erit magnus coram Domino*. Reſpondet pater: Propheta: *Et tu puer Propheta Altiſſimi vocaberis*. Reſpondet Joannes: *Ego vox clamantis in deſerto*. Reſpondet Chriſtus: *Plus quam Propheta*. Angelus, Præcurſor Domini ſui. *Quid exiſtis in deſertum videre? Prophetam? Etiam dico vobis, & pluſquam Prophetam. Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.* Angeli reſponſio vitæ ſanctimoniam, ex qua vera magnitudo apud Deum æſtimatur, ſignificat. Reſponſio Zachariæ, ſapientiæ, divinique luminis in Joanne perfectionem. Reſponſio Joannis, ejus humilitatem probat. Reſponſio Chriſti, demonſtrat celſitudinem Miniſterii quod Joanni commiſſum eſt. *Matt. 11.*

67. 68. *Et Zacharias pater ejus impletus eſt Spiritu ſancto, & prophetavit dicens: Benedictus Dominus Deus Iſrael, quia viſitavit & fecit redemptionem plebis ſuæ.* „Vide (inquit S. Ambroſius) quam bonus Deus; & „ facilis indulgere peccatis: non ſolum ablata reſtituit, ſed etiam inſperata „ concedit. Ille dudum mutus prophetat; hæc enim Dei gratia maxima, „ quod eum qui negaverant, confitentur. Nemo ergo diffidat, nemo veterum conſcius delictorum præmia divina deſperet. „ *Novit Dominus mutare ſententiam, ſi tu noveris emendare delictum.* *S. Ambroſ. lib. 2. in Luc. n. 33.*

Benedictus Dominus Deus Iſrael, quia viſitavit & fecit redemptionem plebis ſuæ, &c. Gratias agit Deo Zacharias ob publicum Incarnationis Chriſti, & redemptionis omnium hominum per ipſum beneficium. Benedictus *Dominus* omnium jure poſſeſſionis; *Deus* omnium, jure creationis; *Deus Iſrael*, jure ſingularis protectionis & beneficentiæ. *Numquid non ipſe eſt pater tuus, qui poſſedit te, & fecit, & creavit te?* Dominum timeamus, Deum hono- *Deut. 32. 6.*

honoremus, colamus, adoremus: Domini Deique noſtri mandatis obediamus. *Filius honorat patrem, & ſervus Dominum ſuum: ſi ergo pater ego ſum, ubi eſt honor meus? & ſi Dominus ego ſum, ubi eſt timor meus?* Benedictus quia viſitavit plebem ſuam infirmam, redemit captivam, exaltavit abjectam, liberavit oppreſſam. „ Fidelis ſermo & omni acceptione dignus, „ quia Chriſtus Jeſus venit in mundum peccatores ſalvos facere, quorum „ primus ego ſum. Nulla cauſa fuit veniendi Chriſto Domino, niſi peccatores ſalvos facere. Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla eſt cauſa medicinæ. Si venit de cœlo magnus Medicus, magnus per totum orbem terræ „ jacebat ægrotus. Ipſe ægrotus genus humanum eſt. DOMINE, quid eſt „ homo, quod memor es ejus, aut filius hominis quoniam viſitas eum.

Malach. 1. 6. — *S. Auguſt. Serm. 175. alias 9. de Verbis Apoſtoli.*

Non ſolum infirmos viſitavit & curavit Chriſtus Dominus cœleſtis Medicus, ſed captivos redemit, *non corruptibilibus auro & argento, ſed pretioſo ſanguine ſuo*. Fecit redemptionem copioſam plebi ſuæ; non Judæis tantum, ſed omnibus gentibus, quas plebem ſuam fecit, cum antea non eſſent. *Vocabo non plebem meam, plebem meam; & non dilectam, dilectam; & non miſericordiam conſecutam, miſericordiam conſecutam. Et erit: In loco ubi dictum eſt eis: Non plebs mea vos, ibi vocabantur filii Dei*. Sic redempti, noſtri non ſumus, ſed Chriſti qui nos redemit. Nos illi totos debemus. *Non eſtis veſtri. Empti enim eſtis prætio magno.*

1. Petr. 1. — *Oſee 2. 24.* — *Rom. 9. 25. 26.* — *1. Cor. 6. 20.*

Benedictus Dominus, qui Chriſtum Jeſum potentem Salvatorem nobis dedit, *Mediatorem Dei & hominum*, qui *traditus eſt propter delicta noſtra, reſurrexit propter juſtificationem noſtram*: & utroque paſſionis & reſurrectionis ſuæ Myſterio firmam nobis ſalutem peperit. *Et erexit cornu ſalutis nobis*. Exaltatione porro ſua in gloria, nos prius ob peccata abjectos exaltavit, in poſſeſſionem ſuam ac hæreditatem nos accipiens, regnum ſuum in præſenti nos faciens, ut cum illo in æternum regnemus. *Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus, prædicans præceptum ejus. Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Poſtula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ*. At ſalutem extra dominum David, id eſt, extra Eccleſiam Chriſti conſequi non poſſumus. In hac enim *erexit cornu ſalutis nobis*, QUI *factus eſt ex ſemine David ſecundum carnem.*

Rom. 4. 25. — *Pſal. 2. 6. 7. 8.* — *Act. 13. 33.*

70. *Sicut locutus eſt per os ſanctorum, qui a ſæculo ſunt Prophetarum ejus*. Quod veteribus typus ſeu figuris, & vaticiniis delineavit ac prænuntiavit Deus de Meſſia, Salvatore ac Redemptore populi ſui & omnium gentium, jam tandem exhibuit, *Fidelis in omnibus verbis ſuis*. Adimplevit quod ab initio ſæculi promiſit per os ſanctorum, qui factus aut verbis de Chriſto prophetaverunt uno Spiritu, ſummaque conſenſione, & quaſi uno ore: *Per os ſanctorum qui a ſæculo ſunt, Prophetarum ejus*. Falſorum ſcilicet Prophetarum ora varia & diverſa, quia mendacia: Prophetarum vero ſanctorum unum os, quia per eos loquitur Dominus. Unde Iſaiæ 30. 2. Judæos increpans quod a Prophetis ſanctis conſilium non exquiſiviſſent: *Os meum* (inquit) *non interrogaſtis*. Vetus omne Teſtamentum. Prophetia novi.

Rom. 1. — *Pſal. 144.*

71. *Salutem ex inimicis noſtris, & de manu omnium qui oderunt nos.* Chriſtus Salvator nos ab inimicis noſtris liberavit, a diabolo, morte, peccato; quos inter magis timendum peccatum eſt, cum diabolus ſit extra nos, mors in carne, peccatum in anima & voluntate. *Et vos cum mortui eſſetis in delictis & præputio carnis veſtræ, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta: delens quod adverſus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio, affigens illud cruci: & exſpolians principatus & poteſtates, traduxit confidenter, palam triumphans*

Coloſſ. 2. 13. 14.

illos

illos in ſemetipſo. Gratias igitur agamus Deo Patri, *Qui eripuit nos de po-* Coloſſ. 1.13.
teſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum Filii dilectionis ſuæ; in quo habe- 14.
mus redemptionem per Sanguinem ejus, remiſſionem peccatorum. Gratias aga-
mus Filio, qui ad hoc venit in mundum, *ut diſſolvat opera diaboli*, ut ini- 1. Joan. 3.5.
micam mortem noviſſime deſtruat, quam abſorpſit in victoria per glorioſam
reſurrectionem ſuam; ut denique nos abluat a peccatis noſtris in ſanguine ſuo.
72. *Ad faciendam miſericordiam cum patribus noſtris, & memorari teſta-
menti ſui ſancti*. Ex mera miſericordia promiſſus eſt patribus Chriſtus re-
demptor, liberator, & mediator; ex mera miſericordia datus eſt: ex mera
denique miſericordia nobis incarnationis ejus & redemptionis per ipſum factæ
virtus nobis applicatur. „ Cum autem benignitas & humanitas apparuit
„ Salvatoris noſtri Dei, non ex operibus juſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſe- Tit. 3. 4. 5.
„ cundum ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit, per lavacrum regenerationis
„ & renovationis Spiritus ſancti quem effudit in nos abunde per Jeſum Chri-
„ ſtum Salvatorem noſtrum: ut juſtificati gratia ipſius, hæredes ſimus ſecun-
„ dum ſpem vitæ æternæ. MISERENDI noſtri cauſam Deus niſi in ſua bo-
„ nitate non habuit: & mirabilior eſt ſecunda hominum generatio, quam pri- S. Leo ſerm.
„ ma conditio; quia plus eſt in noviſſimis ſæculis reparaſſe Deum quod perie- 62. de Paſſ.
„ rat, quam a principio feciſſe quod non erat. Libertatem itaque innocentiæ Dom. 13.
„ naturalis, quam primorum parentum prævaricatione perdidimus, nulla per
„ ſe ſanctorum præcedentium merita receperunt: quia lata in tranſgreſſores
„ ſententia, omnem progeniem captivæ poſteritatis obſtrinxit, & nemo extitit
„ exors a damnatione, quia nullus fuit liber a crimine. Sed redemptio Salvato-
„ ris deſtruens opus diaboli, & rumpens vincula peccati, ita magnæ pietatis
„ ſuæ diſpoſuit ſacramentum, ut uſque ad conſummationem quidem mundi
„ præfinita generationum plenitudo decurreret, ſed renovatio originis per juſti-
„ ficationem indiſcretæ fidei ad omnia retro ſæcula pertineret. Incarnatio quip-
„ pe Verbi, & occiſio ac reſurrectio Chriſti, univerſorum fidelium ſalus facta
„ eſt, & ſanguis unius Juſti, quem nobis Pater donavit, qui eum pro reconci-
„ liatione mundi credimus fuſum, hoc contulit patribus, qui ſimiliter credi-
„ dere fundendum.
73. *Jusjurandum quod juravit ad Abraham patrem noſtrum daturum ſe no-
bis*. Promiſſiones ſuas juramento firmare dignatus eſt Deus, per ſemetipſum
jurans. Felices nos, quorum cauſa Deus jurat! Væ nobis, ſi nec Deo juranti
credamus! Credidit Abraham Dei promiſſionibus quamvis poſt viginti centu-
rias annorum adimplendis: & ſunt adhuc qui non credant adimpletis, ac mi-
raculorum auctoritate, tot ſæculorum fide confirmatis, dicente Domino, *Cum
exaltatus fuero, omnia traham ad me*, Nihil legalium inſtitutionum, nihil
Propheticarum reſedit figurarum, quod non totum in Chriſti ſacramenta
tranſierit. *Nobiſcum eſt ſignaculum circumciſionis, ſanctificatio chriſmatum, con-
ſecratio ſacerdotum. Nobiſcum puritas ſacrificii, Baptiſmi veritas, honor tem-* S. Leo.
*pli, ut merito ceſſarint nuncii, poſtquam nunciata venerunt. Nec vacuatur re-
verentia promiſſionum, quia plenitudo manifeſtata eſt gratiarum*. Verum quia
ſicut ait Apoſtolus, *Cæcitas ex parte in Iſrael facta eſt: nec qui filii carnis,* Rom. 11.25
ii filii ſunt promiſſionis: ineffabilis miſericordia Dei Iſraeliticum ſibi populum Rom. 9.36
in omnibus nationibus fecit, & ſaxeo illo Gentilium cordium rigore mol-
lito, veros Abrahæ filios de lapidibus excitavit: ut concluſis omnibus ſub
peccato, qui carne nati ſunt, ſpiritu renaſcantur: nec interſit quo patre ſit
quiſque genitus cum per indiſcretam unius fidei confeſſionem, & fons ba-
ptiſmatis faciat innocentes, & electio adoptionis confirmet hæredes. Sic
jusjurandum adimpletur, *quod* Deus *juravit ad Abraham patrem noſtrum*,
omniumque credentium, *daturum ſe nobis*.

74. 75. *Ut ſine timore de manu inimicorum noſtrorum liberati, ſerviamus il-
li: In ſanctitate & juſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris.* Hic incarnatio-
nis Filii Dei finis ac fructus eſt, ut ab inimicorum ſalutis noſtræ jugo &
tyrannide liberati, a ſervitute ſcilicet peccati & dæmonis, per gratiam Je-
ſu Chriſti, Deo ſerviamus, *ſine timore*, qui *ſpiritus* eſt *ſervitutis*: ſed in di-
Rom. 8. 15. lectione & charitate, qui *ſpiritus* eſt *adoptionis filiorum*. Hæc enim *breviſſi-*
S. Auguſt. *ma & appertiſſima differentia duorum teſtamentorum, timor & amor: illud*
lib. cont. *ad hominem veterem, hoc ad novum hominem pertinet.* Amore caſto, non ti-
Adimant. more ſervili fit ut Deo ſerviamus ſanctitate vera, interiore, ſpirituali,
c. 17. mundo corde, puro corpore: *in ſanctitate*: neminem in negotio circum-
venientes, nemini facientes injuriam, non malum pro malo reddentes, ſed
diligentes ſicut Chriſtus dilexit nos; & unicuique quod ſuum eſt redden-
tes: *& juſtitia*: non quæſtum ſpecie pietatis quærentes, non gloriam ab
hominibus deſiderantes & captantes, ſed recta ſinceraque intentione, oculo
ſimplici, unius Dei intuitu, utque ipſi placeamus: *coram ipſo*: non pervi-
ces, ad tempus, certiſque diebus, vitam noſtram Deum inter & mundum
dividentes; ſed perpetuo, ſine intermiſſione, perſeveranter: *Omnibus diebus
noſtris*. Hæc vitæ Chriſtianæ officia paucis etiam verbis complectitur Apo-
Tit. 2. 11. ſtolus. *Apparuit gratia Dei Salvatoris noſtri omnibus hominibus, erudiens*
12. 13. *nos, ut abnegantes impietatem, & ſæcularia deſideria, ſobrie, & juſte, &
pie vivamus in hoc ſæculo*; ſobrie ſcilicet reſpectu noſtri; juſte, reſpectu
proximi; pie, reſpectu Dei: in bono uſque ad finem vitæ noſtræ perſe-
verando: *Exſpectantes beatam ſpem & adventum gloriæ magni Dei, &
Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti: qui dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos redime-
ret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem
bonorum operum.*

76. 77. *Et tu puer, Propheta Altiſſimi vocaberis: præibis enim ante faciem
Domini parare vias ejus: Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus, in remiſſio-
nem peccatorum eorum*. Gratiæ Deo agendæ & ob publica, & ob privata
beneficia, exemplo Zachariæ. *Et tu puer*, cujus ortum mihi dum ſacris o-
perarer in Templo nunciavit Angelus, qui miraculo conceptus, in matris
utero ſanctificatus, cum publico gaudio natus divino omine a gratia Joan-
nes appellatus, *Propheta Altiſſimi vocaberis*, præſentem indignitans Salva-
torem, quem priores Prophetæ, de quibus ſcriptum eſt, *Lex & Prophetæ
uſque ad Joannem*, venturum prædixerunt. *Præibis enim ante faciem Domini*,
Præcurſor eris Chriſti, qui & *Dominus* & *Altiſſimus* eſt, ad parandum
vias ejus. Viam ſcilicet miſericordiæ, qua Deus venit ad nos; & viam
pœnitentiæ qua imus ad Deum, Joannes paravit Baptiſmo ſuo, prædica-
tione Pœnitentiæ, Regni cœlorum annuntiatione; converſationis ſeu vitæ
ſerverioris auſteritate. Ad hoc exemplar ſe conforment Concionatores E-
vangelici & Directores ſeu Moderatores conſcientiarum, quorum officium
ac miniſterium eſt vias Domini in Animabus parare.

Miniſterii vero ipſorum, ſicut & S. Joannis fructus eſt, 1. hominibus
2. Cor. 4. 5. Chriſtum prædicare, non ſe ipſos. *Non noſmetipſos prædicamus, ſed Jeſum
Chriſtum Dominum noſtrum*. 2. Illos præparare ut ſcientiam ſalutis a Chri-
ſto accipiant, qui interioris hominis oculos ſolos illuminat. Scientia enim
ſalutis non ex hominibus eſt, ſed ex Deo, per Jeſum Chriſtum Salvato-
S. Auguſt. rem noſtrum, „ Per hominem commemoratio aliqua ſignis verborum fieri
contra Ep. „ poteſt; docet autem unus verus Magiſter, ipſa incorruptibilis Veritas, ſo-
Fundamen- „ lus Magiſter interior. Qui etiam exterior factus eſt, ut nos ab exteriori-
ti c. 36. „ bus ad interiora revocaret; & formam ſervi accipiens, ut ejus ſublimitas
„ ſurgentibus innoteſceret, jacentibus humilis apparere dignatus eſt (*ait S.*

Au-

Digitized by Google

„ *Auguſtinus*) Si enim (*ut alibi ſcribi*) natura noſtra eſſet a nobis, profecto &
„ noſtram nos genuiſſemus ſapientiam, nec eam doctrina, id eſt, aliunde *Idem. lib. 11. de Civitate Dei c. 25.*
„ diſcendo percipere curaremus; & noſter amor a nobis profectus, & ad
„ nos relatus, ad beate vivendum ſufficeret; nec bono alio quo frueretur
„ ullo, indigeret. Nunc vero quia natura noſtra ut eſſet Deum habet Au-
„ ctorem, proculdubio ut vera ſapiamus, ipſum debemus habere doctorem;
„ ipſum etiam, ut beati ſimus, ſuavitatis intimæ largitorem. Scientia ſalutis haberi ſine fide non poteſt, quam fundaturus Filius Dei carnem aſſumpſit, & homines docuit, eamdemque per gratiam ſuam eorum mentibus inſtillat. *Quia ipſa mens, cui ratio & intelligentia naturaliter ineſt, vitiis quibuſdam tenebroſis & veteribus invalida eſt non ſolum ad inhærendum fruendo, verum etiam ad perferendum incommutabile lumen, donec de die in diem renovata atque ſanata fiat tantæ felicitatis capax: fide primum fuerat imbuenda atque purganda. In qua ut fidentius ambularet ad veritatem, ipſa veritas Deus Dei Filius homine aſſumpto, non tamen Deo conſumpto, eamdem conſtituit atque fundavit fidem; ut ad Deum iter eſſet homini per hominem Deum.* *S. Auguſt. c. 2. ejuſdem libri.* Ad ſcientiam igitur ſalutis a Chriſto recipiendam præparare Præcurſor, Concionator, Director poteſt; ſcientiam ſalutis dare non poteſt. *Non Doctor, neque Diſcipulus, ſed gratia ſola.* Id Chriſti beneficium, *Qui factus eſt nobis ſapientia a Deo, & juſtitia, & ſanctificatio, & redemptio: ut qui gloriatur, in Domino glorietur.* *2. Cor. 1. 24.* Scientiam illam ſalutis, heu quam pauci habent! Quam pauci ad eam a Chriſto obtinendam ſe præparant, Concionatores Evangelicos, & doctos pioſque Directores frequenter & obedienter audiendo! Scientiam prudentiamque ſæculi, carnalem, diabolicam multi habent; pauci ſapientiam deſurſum deſcendentem a Patre luminum. Eccur? Quia ſcientiam ſalutis non habent niſi qui Chriſti ſunt. *Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus, in remiſſionem peccatorum eorum.* Ejuſdem eſt ſcientiam ſalutis, & remiſſionem peccatorum dare, Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti: Concionatores & Directores Miniſtri ſunt dumtaxat Evangelii & reconciliationis. Remiſſionem peccatorum Joannes non dabat, ſed ad eam per Chriſtum recipiendam homines præparabat.
„ Agebatur baptiſmus pœnitentiæ, quaſi candidatus remiſſionis & ſanctifi- *Tertull. lib. de Baptiſmo c. 10.*
„ cationis in Chriſto ſubſecuturæ. Nam quod prædicabat baptiſmum pœ-
„ nitentiæ in remiſſionem delictorum, in futuram remiſſionem enuncia-
„ tum eſt. Siquidem pœnitentia antecedit, remiſſio ſubſequitur, & hoc
„ eſt viam præparare: Qui autem præparat, non idem ipſe perficit, ſed
„ alii perficiendum procurat. Ipſe profitetur ſua non eſſe cœleſtia, ſed
„ Chriſti, dicendo: *QUI* de terra eſt, de terra loquitur: Qui de ſupernis
„ venit, ſuper omnes eſt. Item in ſola ſe pœnitentia tingere, venturum
„ mox qui tingeret in Spiritu & igne.

78. 79. *Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos Oriens ex alto: illuminare his qui in tenebris & in umbra mortis ſedent, ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis.* Incarnatio, ceteraque Chriſti Myſteria: prima quæ mentibus noſtris affulget fidei lux, & omnium gratiarum, quæ ſalutem noſtram operantur, concatenatio, effectus ſunt miſericordiæ Dei, qui cum ſit *dives in miſericordia, propter nimiam charitatem ſuam qua dilexit nos, & cum eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos in Chriſto (cujus gratia eſtis ſalvati) & conreſuſcitavit, & conſedere fecit in cæleſtibus: ut oſtenderet in ſæculis ſupervenientibus abundantes divitias gratiæ ſuæ in bonitate ſuper nos in Chriſto Jeſu. Gratia enim eſtis ſalvati per fidem, & hoc non ex vobis: Dei enim donum eſt; non ex operibus, ut ne quis glorietur.* *Epheſ. 2.*

Ulte-

Illuminare his, qui in tenebris, & in umbra mortis ſedent, &c. Sol juſti-
tiæ, oriens ex alto, Filius Dei nos viſitavit aſſumpta carne, 1. Ut igno-
rantiæ, peccati, mortiſque tenebras diſpelleret. Ipſe enim lux mundi eſt, *Lux
vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. 2. Ut
Joan. 1. corda noſtra & affectus ad Deum dirigeret, via noſtra factus. *Ego ſum*
Joan. 14. 6. *via, veritas & vita*. Viam veritatis, viam juſtitiæ, viam rectam, viam novam,
viam ſanctorum, non ſolum nobis oſtendens, ſed in ea nos dirigens & du-
cens, ne aberremus; nos adjuvans & roborans, ne deficiamus. *Ad di-*
Pſal. 39. 1. 2. *rigendos pedes noſtros*. Dicamus ergo cum Davide:: *Exſpectans exſpectavi Do-
minum, & intendit mihi: Et ſtatuit ſupra petram pedes meos, & direxit greſ-
ſus meos*. 3. Viſitavit nos Dei Filius Incarnatione ſua, ut pacem evange-
licam nobis daret per Spiritum ſanctum, & ad pacem æternæ beatitudinis
nos perduceret; ad quam tendimus & quam prægustamus per gratiam ejus
cor noſtrum Deo ſubjicientem ad obſervantiam mandatorum ejus: & cor-
pus animæ per mortificationem ſanctam membrorum noſtrorum. Quatuor
S. Aug. Enchir. c. 118. „ ſtatus hominis, ante legem, ſub lege, in gratia, & in pace. Primus eſt,
„ cum in altiſſimis ignorantiæ tenebris nulla reſiſtente ratione ſecundum car-
„ nem vivitur. Secundus, cum per legem facta cognitione peccati, & divi-
„ no Spiritu nondum adjuvante, ſecundum legem volens vivere vincitur,
„ & ſciens peccat, peccatoque ſubditus ſervit: id agente ſcientia mandati,
„ ut peccatum operetur in homine omnem concupiſcentiam, cumulo præ-
„ varicationis adjecto, atque ita quod ſcriptum eſt impleatur; *Lex ſubin-
„ travit ut abundaret delictum*. Tertius, cum reſpiciente Deo, & ad im-
Rom. 5. 20. „ plenda quæ mandat adjuvante, ſpiritus hominis, qui Dei Spiritu agitur,
„ concupiſcit adverſus carnem fortiori robore charitatis; ut quamvis adhuc
„ ſit quod homini repugnet ex homine, nondum tota infirmitate ſanata,
„ ex fide tamen juſtus vivat, juſteque vivat, in quantum non cedit malæ
„ concupiſcentiæ, vincente delectatione juſtitiæ. In hoc ſtatu ſi pia perſe-
„ verantia quiſque proficiat, poſtrema pax reſtat, quæ poſt hanc vitam in
„ requie ſpiritus, deinde in reſurrectione etiam carnis implebitur. A primo
„ & ſecundo ſtatu Chriſtus nos eduxit magiſterio ſuo & adjutorio, doctrina
Evangelica & gratia. *Illuminare his qui in tenebris & in umbra mortis ſe-*
Joan. 1. *dent*. In tertio ſtatu nos conſtituit. *Lex* enim *per Moyſen data eſt, Gratia*
Rom. 6. 14. *& veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt*. Unde Apoſtolus: *Non ſumus ſub*
22. *lege, ſed ſub gratia .... Nunc vero liberati a peccato, ſervi autem facti
Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem vero vitam æternam*.
In vita autem æterna ſumma pax eſt & perpetua, quæ quartus eſt ſtatus,
ad quem Chriſtus nos dirigit & perducit. *Ad dirigendos pedes noſtros in
viam pacis*. Heu! quam ingrati ſunt homines Verbi incarnati viſitationi &
Joan. 3. 19. miſericordiæ! quam rebelles lumini! *Dilexerunt magis tenebras quam lucem*;
exurgere a mortuis nolunt ut eos Chriſtus illuminet: dirigentem in viam
rectam ſequi contemnunt: & *viam pacis non cognoverunt*; *non eſt timor Dei
ante oculos eorum*.

Pſal. 13. 80. *Puer autem creſcebat, & confortabatur Spiritu: & erat in deſertis
uſque ad diem oſtenſionis ſuæ ad Iſrael*. Joannem imitetur Prædicator pœ-
nitentiæ: hoc modo ſe diſponat ad ſacrum verbi miniſterium obeundum. In
pietate & charitate creſcat, oratione & virtutum exercitationibus proficere
ſatagat, donec vir factus in vita ſpirituali, evacuaverit quæ erant parvu-
li. *Puer autem creſcebat*. Scripturæ ſacræ, & SS. Patrum aſſidua lectio-
ne ac ſtudio ſcientia ejus zeluſque roborentur, ne conceptus inanes &
ſteriles, & verborum exquiſitorum fumos effundat, non panem frangat
eſurientibus animabus. Spiritum Dei, ſcientiam & veras regulas Chriſtianæ

vitæ

Digitized by Google

vitæ ac ſalutis ex ſacris Codicibus & ſanctorum Doctorum operibus hauriat. *Et confortabatur Spiritu.* In ſacro ſeceſſu, ac ſilentio maneat, ab hominum ſecundum ſæculum viventium ſocietate (Quantum fieri poteſt)& moribus alienus ac remotus, ante pœnitentiam agens quam prædicans. *Et erat in deſertis.* Non ſe ingerat, non propria electione, aut præcipiti zelo proſiliat ad ſacrum verbi miniſterium, ſed Dei vocationem, & Epiſcopi ſui mandatum exſpectet. *Uſque ad diem oſtenſionis ſuæ ad Iſrael.* CARO infirma. *Confortanda eſt itaque ſpiritu*: Spiritus enim promptus eſt. *Multi confortantur carne: Athleta Dei ſpiritu roborandus eſt, ut ſapientiam carnis elidat. Unde receſſit fugiens tumultum urbium, populi frequentiam. Erat in deſertis, ubi familiarior Deus.*

Origenes Hom. 11.

CAPUT SECUNDUM.

Senſus Litteralis.

I. F*Actum eſt autem in diebus illis, exiit Edictum a Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis.* Paulo poſt Joannis nativitatem, Cæſar Auguſtus Edicto promulgato juſſit ut cenſus per totum orbem Romanum ageretur, tam capitum, quam facultatum uniuſcujuſque. Eo autem pertinebat univerſalis ille cenſus, ut noſſet Imperii vires, ſubditorum omnium, etiam feminarum ac puerorum nominibus & facultaribus in publicas tabulas relatis, quæ in Archivis Imperii aſſervabantur. Cenſum ter egit Octavianus Auguſtus. Primum ac tertium cum Collega, medium ſolus. Primum cum M. Agrippa; tertium cum Tiberio; medium qui hic commemoratur, ſolus. Hunc autem imperando cenſum divinæ providentiæ conſilio ac decreto neſciens ſerviebat Auguſtus. Sic enim ab æterno Deus conſtituerat, ut Prophetiarum exitus & adimpletio de Chriſti Jeſu nativitate in Bethleem Juda ex tabulis ipſis cenſualibus probari poſſet.

Sueton. in Octavian. cap. 27.
S. Juſtinus Martyr. Apoloz. ad Anton. Pium p. 75.
Tertull. lib. 4. contra Marcion. c. 7. & 19.

2. *Hæc deſcriptio prima facta eſt a Præſide Syriæ Cyrino.* Secundum Græcum Textum præpoſitio *a* redundat, quam Verſiones Syriaca, Perſica, Æthiopica, Arabica pariter omittunt. *Prima* hæc fuit totius Imperii Romani *deſcriptio* univerſalis; Numquam enim antehac ita pacatum fuit ut cenſus univerſalis peragi poſſet: vel *prima* quam Romani in Judæa egerint, ut S. Juſtinus Martyr in *Dial. adverſus Tryphonem* interpretatur. Præfuit autem cenſus negotio Cyrinus, ſeu Quirinus vir Conſularis cum extraordinaria poteſtate ab Auguſto miſſus, cui adjunctum Sentium Saturninum tunc Syriæ Præſidem publicæ cenſus tabulæ a Tertulliano citatæ probant. Duplicem a Quirino Cenſum peractum Viri quidam Eruditi obſervant; primum ſub Herode Magno, alterum Archelao relegato: illum pacifice peractum; iſtum ſeditionis occaſionem fuiſſe duce Juda Gaulonita factæ, negantibus ſeditioſis tributum alienigenis, quales erant Romani, ſalva religione perſolvi poſſe. Primum a Quirino extra ordinem delegato; alterum ab eodem Præſide Syriæ peractum. Primi ſanctum Lucam; alterius Joſephum meminiſſe. *Hæc* itaque *deſcriptio prima facta eſt* a Quirino, qui poſtea Syriæ Præſes fuit. Hoc autem ſenſu commonebantur Judæi, ſceptrum a Juda defeciſſe, cum & Herodi alienigenæ & Auguſto, Cæſari, & Quirino ad cenſum peragendum extra ordinem Syriæ Præfecto vel inviti ſubeſſent.

Joſeph. lib. 18. Antiq. c. 1.

3. *Et ibant omnes ut profiterentur: ſinguli in ſuam civitatem.* Et omnes

ſe

Digitized by Google

ſe conferebant in civitatem quæ familiæ illorum caput erat , & ad quam ratione originis pertinebant, ut nomina ſua ac familias darent , & publice apud Acta denunciarent, ſimul ac facultates; atque ita ſuam Romano Imperio ſubjectionem profiterentur. Romani ſcilicet in ſingulis Provinciis morem cenſendi antiquitus ibi uſurpatum ſervarunt : Judæorum autem mos erat ut cenſus fieret per Tribus & familias.

4. 5. *Aſcendit autem & Joſeph a Galilæa de civitate Nazareth , in Judæam, in civitatem David , quæ vocatur Bethleem , eo quod eſſet de domo & familia David , ut profiteretur cum Maria deſponſata ſibi uxore prægnante.* Joſeph ex Nazareth Galilææ civitate , in qua habitabat , profectus eſt in Judæam , in Bethleem Davidis gentilem civitatem , eo quod ex domo & familia David eſſet oriundus : ut cum Maria uxore ſua gravida , tametſi intacta , nomen daret Joſeph enim & Sponſa caſtiſſima ex eadem tribu , ex eademque Davidis Regis ſtirpe erant.

S. Auguſt. lib. 4 de Trinit. c. 5.

6. *Factum eſt autem cum eſſent ibi , impleti ſunt dies* naturales & legitimi, *ut pareret* : novem (inquam) menſes & ſex dies , ab octavo Kalendas Aprilis quo conceptus creditur Chriſtus Jeſus , ad octavum Kalendas Januarias quo natus, computati, *ſicut a majoribus traditum ſuſcipiens Eccleſiæ cuſtodit auctoritas*.

S. Hieron. cont. Helvid. S. Juſtin. dial. cont. Thryp. p. 304. Orig. lib. 1. contr. Celſum. S. Hieron. in Epitaph. Paulæ. Euſeb. lib 7. Demon. Evang. c. 5.

7. *Et peperit filium ſuum primogenitum , & pannis eum involvit , & reclinavit eum in præſepio : quia non erat eis locus in diverſorio* . Peperit Virgo , inviolato virginitatis ſignaculo , ſine dolore , libera a maledictione Evæ; enixa eſt ſine ope obſtetricis *filium ſuum primogenitum* , & unigenitum , quem Evangeliſta primogenitum appellat, id eſt, naſcendi ordine primum, ante quem nullum alium genuerat , quamvis nec alium poſtea genuerit Virgo perpetua . Et pannis ſive faſciis eum involvit , ut recens natis infantibus fieri ſolet . *Et reclinavit eum in præſepio* . In ſpelunca Bethleemo vicina , ſive in ſuburbio Bethleemi ſita , ad quam Paſtores agere pecora ſua ſoliti eſſent, ſanctiſſima Virgo filium ſuum peperit, & pannis involutum reclinavit in præſepio: quia nullam invenire poterat domum in qua hoſpitarentur , tum ob turbam hoſpitum , cum ob paupertatem odioſam, & partum imminentem.

S. Epiph. Hær. 20. Paſtoris in regionibus calidis hyeme pernoctare & ſtabulare in agris mos eſt : unde contra Natale Domini menſe Decembri fruſtra hinc argumentum ducunt Scaliger & Grotius.

8. 9. *Et Paſtores erant in regione eadem* , ubi Turris Ader (id eſt, Gregis) *Vigilantes & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum*, ſub dio excubantes ad curam gregis: *& ecce Angelus Domini ſtetit juxta illos*, illis vigilantibus cælitus apparuit: *& claritas Dei circumfulſit illos* : Splendor eximius circum illos cœlo fulſit, quo & noctis tenebræ diſpellerentur, & divinitus miſſum nuntium intelligerent: *& timuerunt timore magno*: quæ hominum infirmitas eſt, ad ſubitas Angelorum apparitiones attonitorum .

10. *Et dixit illis Angelus : Nolite timere : ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum* , ſeu gaudii magni objectum vobis annuncio , quod non ad vos tantum privatim , ſed ad omnem populum Iſrael ſpectat : *Quod erit omni populo*.

11. *Quia natus eſt vobis hodie Salvator, qui eſt Chriſtus Dominus , in civitate David* . Vobis Iſraelitis natus eſt Salvator a Deo per Prophetas promiſſus, tamdiu deſideratus & exſpectatus, verus meſſias, Dominus & Deus veſter , *in civitate David* , Bethleem , ut prædixit Michæas , & ut palam innoteſcat hunc eſſe ex genere Davidis, cui facta promiſſio eſt.

Iſai. 62. 11. Zachar. 9. 9. Michea. 5. 2. Pſal. 134. 11.

12. *Et hoc vobis ſignum: Invenietis infantem pannis involutum , & poſitum in præſepio* . Hoc ſignum habete , quo Salvatorem Iſraeli promiſſum , & hac hora Bethleemi natum internoſcetis : invenietis illum faſciis puerilibus involutum , & in præſepi jacentem , Angelum Paſtoribus locum deſignaſſe

gnaſſe credibile eſt, Sanctum Lucam vero omnia Angeli verba non retuliſſe, ſed ea tantum in quibus aliquid eſſet myſterii; vel Paſtores interno Spiritus ſancti afflatu ductuque cognoviſſe locum in quo natus erat & poſitus Deus infans.

13. 14. *Et ſubito facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cæleſtis laudantium Deum, & dicentium: Gloria in Altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Et ſubito magna ſanctorum Angelorum multitudo ſe adjunxit Gabrieli tam fauſtum nuncium Paſtoribus revelanti. Huic autem cæleſtium ſpirituum multitudini militiæ nomen datur, ob ingentem numerum; ob præclaram Hierarchiarum & Ordinum diſpoſitionem; ob potentiam & virtutem, qua ad nutum Dei ſummi Imperatoris, *Domini virtutum, Domini exercituum*, hoſtes viſibiles vel inviſibiles, dæmones ſcilicet debellant. Deum autem hunc in modum laudabant ob collatum humano generi Incarnationis & Nativitatis Chriſti Domini Salvatoris noſtri beneficium: *Gloria in altiſſimis Deo:* Laus, honor, gratiarum actio Deo debetur: ejus itaque potentiam, ſapientiam, bonitatem, cæleſtes omnes Ordines concelebrent, quæ in hoc nati Salvatoris hominum myſterio maxime promicant: *& in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, hominibus quos Deus dilexit, & in quibus ſibi ab æterno complacuit. *Pax* enim illa cœleſtis, reconciliatio cum Deo, & ſalus per Incarnationem Filii Dei & ſecuta myſteria, quam Angeli hominibus exoptant, non ex meritis hominum, ſed ex gratuita Dei benignitate & miſericordia provenit. *Pax hominibus bonæ voluntatis*, a Deo ſecundum propoſitum bonæ voluntatis ſuæ vocatis & electis. Ad electos enim Incarnationis & ſequentium myſteriorum fructus imprimis & præcipue derivatur. *Pax hominibus bonæ voluntatis*; qui bonam voluntatem habent, ſinceris fidelibus, Deo gratis & probatis, quod totum eſt divinæ miſericordiæ, divini erga homines amoris, gratiæque munus. Confer cum Apoſtoli verbis ad Epheſios c. *1.* *3.* 4. & ſeq. „ Benedictus Deus & pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui benedixit nos omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in Chriſto: ſicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu ejus in charitate. Qui prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum per Jeſum Chriſtum in ipſum ſecundum propoſitum voluntatis ſuæ; in laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio ſuo. In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum, ſecundum divitias gratiæ ejus, quæ ſuper abundavit in nobis, in omni ſapientia & prudentia: ut notum faceret nobis ſacramentum voluntatis ſuæ, ſecundum beneplacitum ejus, quod propoſuit in eo, in diſpenſatione plenitudinis temporum, inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cœlis, & quæ in terra ſunt in ipſo: in quo etiam & nos ſorte vocati ſumus, prædeſtinati ſecundum propoſitum ejus, qui operatur omnia ſecundum conſilium voluntatis ſuæ.

Num quid non eſt numerus militum ejus? Job 25. 3.
An putas quia non poſſum rogare Patrem & exhibebit mihi modo plus quam duodecim Legiones Angelorum? *Matt.* 26. 53.

15. *Et factum eſt, ut diſceſſerunt ab eis Angeli in cœlum*, ſtatim atque peracta functione ſe receperunt in cœlum, unde miſſi a Deo fuerant, & ubi coram ejus adoranda Majeſtate perenniter adſiſtunt illum videntes, & amantes & laudantes: *Paſtores loquebantur ad invicem*, his verbis ſe mutuo invitabant: *Tranſeamus uſque Bethleem & videamus*, experimento probemus *hoc verbum quod factum eſt*, rem ſeu myſterium, *quod Dominus oſtendit nobis*, per Angelos revelavit ac patefecit.

16. *Et venerunt feſtinantes*, ne increduli vel ingrati divino beneficio viderentur: *& invenerunt Mariam & Joſeph, & Infantem poſitum in præſepio* quemadmodum illis nuntiaverat Angelus.

17. *Videntes autem cognoverunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc.*

Expe-

Digitized by Google

Experimento comprobarunt quod illis Angelus dixerat : ut quod S. Joannes
1. Joan. 1. poſtea ſcripſit, dicere & illi poſſent Fidei lumine illuſtrati : *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectaverunt de verbo vitæ : & Vita manifeſtata eſt, & vidimus & teſtamur.*

18. *Et omnes qui audierunt, mirati ſunt : & de his quæ dicta erant a Paſtoribus ad ipſos.* Et omnes qui audierunt Paſtores, narrantes quomodo ſibi apparuiſſent Angeli, & quid de Puero nuntiaſſent, vehementer admirati ſunt : *& de his*, id eſt, *de hjs, &c.* Præpoſitio *&* deeſt in Textu Græco & in Syriaca Verſione.

19. *Maria autem conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo.*
Maria obſervabat & memoriæ mandabat res omnes in Chriſti nativitate
geſtas, & quæ a Paſtoribus narrabantur de Angelis a ſe viſis auditiſque,
Beda in hunc locum. diligenter ſecum expendens, conferenſque præſentia cum præcedentibus,
cum dictis Gabrielis, Eliſabethæ, Zachariæ, rebuſque circa ſe, circa Joannem & ejus parentes geſtis, omnia tandem quæ ſecum ſunt acta a Do-
S. Ambroſ. lib. 2. in Luc. n. 54. mino, comparans cum his quæ noverat a Prophetis ſcripta de Domino,
ſummamque omnium conſenſionem animadvertens. Conferebat in corde,
nihil in vulgus indicans & jactans Virgo prudentiſſima & modeſtiſſima.

20. *Et reverſi ſunt Paſtores glorificantes & laudantes Deum in omnibus quæ audierant & viderant, ſicut dictum eſt ad illos.* Reverſi ſunt ad cuſtodiam gregis, glorificantes & laudantes Deum de omnibus quæ audierant, non ſolum ab Angelis, ſed a Maria & Joſeph; & quæ oculis ipſi ſuis viderant, certiores facti experientia ſua omnia congruere dictis Angeli.

21. *Et poſtquam conſummati ſunt dies octo ut circumcideretur puer : vocatum eſt nomen ejus Jeſus, quod vocatum eſt ab Angelo priuſquam in utero conciperetur.* Impleto tempore quod ex Lege Circumciſioni erat præſtitutum, cujus temporis dies ultimus erat a natali octavus, circumciſus eſt Puer, ut obſervandæ Legis daret exemplum, qui Legem ſolvere non venit, ſed adimplere; & qui ut de muliere naſci, ſic fieri ſub Lege dignatus eſt, Legis Auctor licet ac Dominus.

Circumciſionis Chriſti cauſas & rationes S. Epiphanius ſuſius exponit.
S. Epiph. Hæreſi 30. n. 28. „ Primum ut ſe carnem revera induiſſe monſtraret, propter Manichæum,
„ ceteroſque qui ſimilitudine quadam ac ſpecie dumtaxat apparuiſſe docue-
„ runt. Deinde ut corpus divinitati conſubſtantiale non eſſe demonſtra-
„ ret, ut Appollinaris exiſtimat : nec e celo delatum in terras, qui Va-
„ lentini error fuit. Tum ut cujus olim Circumciſionis auctor fuerat,
„ eam ad adventum uſque ſuum obſervatam fuiſſe merito comprobaret,
„ atque ut omnem Judæis excuſationem eriperet. Niſi enim circumciſus
„ foret, hoc ad ſui purgationem, ſive excuſationem afferre potuiſſent :
„ Nos Chriſtum præputio præditum probare nequivimus. Præterea vero
„ eum oportebat, qui Abrahamo circumcidendi ſui mandatum dederat, ut
„ ad veri & aſpectum fugientis adumbrandam imaginem apparens illud ſi-
„ gnum & aſpectabile præ ſe ferret, ratum illud ſua Circumciſione face-
„ re. Circumciſionem denique ſponte ſubiit, ut ea perſunctus nihil jam
„ eſſe neceſſariam oſtenderet, ſed aliam longe illa præſtantiorem, ſcilicet
„ Circumciſionem cordis.

Cum autem in ſolemni Circumciſionis ritu nomina pueris imponerentur, *Vocatum eſt nomen ejus Jeſus*, a Joſeph & Maria, non caſu aut humano conſilio, ſed divina juſſione, illis, antequam conciperetur, ab Angelo ſignificata. *Quod vocatum eſt ab Angelo prius quam in utero conciperetur.*

22. 23. *Et poſtquam impleti ſunt dies purgationis ejus ſecundum Legem Moyſi, tu-*

Digitized by Google

ſi, tulerunt illum in Jeruſalem, ut ſiſterent eum Domino, ſicut ſcriptum eſt in Lege Domini: Quia omne maſculinum adaperiens vulvam, ſanctum Domino vocabitur. Poſtquam impleti ſunt dies quibus Maria purganda videbatur, ſecundum Legem Moyſi, cui tamen hac in parte ſubdita non erat, cum immunda non eſſet, tum quia non ſuſcepto ſemine, ſed ex Spiritu ſancto Virgo conceperat, non hominem purum, originali peccato obnoxium quod ex concupiſcentia traducitur; ſed hominem Deum, Sanctum Sanctorum, Filium Altiſſimi: tum quia ſine corruptione, ſine dolore, ſine immunditiis partum mulierum vulgo conſequentibus; Purificationis autem Legem ſubiit Virgo puriſſima ad obedientiæ & humilitatis exemplum; & ne ſcandalum paterentur qui conceptionis & partus ejus divinum Myſterium ignorabant. Simul autem duabus Legibus paruit; uni quæ erat de Purificatione puerperæ; alteri quæ erat de præſentatione primogeniti in templo, ejuſque redemptione. *Tulerunt illum* (puerum ſcilicet Jeſum Parentes ejus, Maria & Joſeph) *ut ſiſterent*, id eſt, offerrent *eum Domino*, tamquam debitum & ſacrum: *ſicut ſcriptum eſt in Lege Domini:* QUIA *omne maſculinum adaperiens vulvam*, id eſt, quod primum naſcitur, *ſanctum Domino vocabitur*, id eſt, dicatum atque conſecratum: Nam primogenita mundorum animalium Deo immolabantur: primogenitum vero hominis redimebatur quinque ſiclis, eo quod Levitæ loco primogenitorum ſacris Templi miniſteriis mancipati eſſent. Legi primogenitorum Chriſtus ſubditus non erat, tum quia Legis conditor & Dominus; tum quia vulvam Matris non aperuit, ſed clauſo virginis utero egreſſus eſt. Virgo enim non ſolum ante partum & poſt partum, ſed & in partu S. Maria permanſit, quæ Eccleſiæ fides eſt, traditione Patrumque ſummo conſenſu firmata, ſcilicet S. Ambroſii in Epiſtola ad Siricium Papam contra Joviniani hæreſim, & Lib. de Inſtitutione Virginis cap. 7. S. Hieronymi in cap. 44. Ezechielis, S. Auguſtini Epiſtola *137.* alias *3.* ad Voluſianum, Libro de Hæreſibus ad Quodvultdeum cap. 82. Lib. 1. contra Julianum cap. 2. in Enchiridio cap. 24. & alibi, S. Paulini Epiſt. 4. S. Gaudentii Brixiani Epiſcopi cap. 9. S. Leonis Sermone 1. & 2. de Nativitate Domini, S. Petri Chryſologi Sermone 142. de Annuntiatione B. Mariæ Virginis; S. Ephrem in Oratione de margarita pretioſa; S. Procli Conſtantinop. Epiſcopi Oratione 1. in Deiparam; Theodoti Ancyrani Homil. in Natalem Domini; Theodoreti Dialogo 11. S. Fulgentii Lib. 1. de veritate Prædeſtinationis, cap. 2. Auctoris Sermonum ſub Euſebii Emiſſeni nomine editorum Sermone 2. de Nativitate Domini, Gennadii Libro de Dogmatibus Eccleſiaſticis cap. 69. Hormiſdæ Romani Pontificis Epiſt. 79. ad Juſtinum Imperatorem, Pelagii 1. in Confeſſione Fidei Epiſtolæ 16. ad Childebertum Regem ſubjecta; S. Hildephonſi Toletani Epiſcopi Libro de Virginitate ſanctæ Mariæ; Venerabilis Bedæ in hunc locum; S. Joannis Damaſceni Libro 4. de Fide cap. 15. S. Anſelmi Lib. de Sacramento Altaris cap. 3. S. Petri Damiani Opuſculo 36. de Dei omnipotentia, cap. 10. S. Bernardi Sermone 33. in Cantica. Quod ſi qui Veterum Chriſtum vulvam Matris aperuiſſe aiunt, & quidem ſolum, minus proprie locuti ſunt, & ita ſunt explicandi, ut de apertionis effectu, non de re ipſa, ſeu de apertione vera uteri & ſignaculi virginalis reſeratione locuti intelligantur. Significare, inquam, voluerunt Chriſtum ex clauſo exiſſe utero quemadmodum ſi apparuiſſet; atque matris fœcunditatem probaſſe: ſolum autem appertuiſſe matris uterum, quia ſolus clauſum invenit; quod enim clauſum non eſt, proprie non aperitur: nec alii infantes proprie aperiunt, cum corrupta jam matris virginitate apertum inveniant. Hic S. Iſidori Peluſiotæ Epiſtola 23. libri primi ſenſus eſt. *Quod in ſacra,* in-

Levitici 12.
S. Auguſt. lib. 3. in Levit. Quæſt. 4.
Exod. 13. 2.

inquit, *ſcriptura dictum eſt, quod omne primogenitum aperiens vulvam, ſanctum eſt Domino; non de omni primogenito dicitur: non hoc arbitrentur imperiti: ſed de uno illo qui cum partu ederetur, vulvam aperuit. Siquidem vulvam omnem viri conſortium & concubitus aperit. Quæ vero Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum peperit, ipſe ſine ſemine conceptus eam prodiens aperuit, & rurſus obſignatam reliquit.* Idem eſt ſenſus S. Amphilochii in Oratione de Occurſu Chriſti, ubi ſubdit: *Quantum attinet ad virginalem naturam, nullo modo patefactæ ſunt virginales portæ. Si in Domini qui natus eſt potentiam reſpicias, nihil ei clauſum eſt, ſed aperta ſunt omnia: nihil eſt quod obſtet, nihil quod negotium faciat: ſiquidem omnia Domino reſerata ſunt.* Sic denique intelligendus S. Hieronymus Dialogo 2. adverſus Pelagianos p. 431. poſtquam enim dixit illud, *Omnis qui aperit vulvam, ſanctus Domino vocabitur*, ad Chriſtum pertinere, ſubdit: *Omnes hæretici erraverunt, non intelli-*
Ezechiel. 44. *gentes Myſterium Nativitatis ejus; magiſque ad ſpecialem Nativitatem Salvatoris, quam ad omnium hominum referri poteſt hoc quod dicitur:* Qui aperuit vulvam, ſanctus vocabitur Domino. *Solus enim Chriſtus clauſas portas vulvæ virginalis aperuit, quæ tamen clauſæ jugiter permanſerunt. Hæc eſt porta orientalis, per quam ſolus Pontifex ingreditur & egreditur, & nihilominus ſemper clauſa eſt.*

S. Auguſt. Quæſt. 40. in Levit. S. Leo Epiſt. 16. alias 4. cap. 2. Levit. 12. 6.

24. *Et ut darent hoſtiam, ſecundum quod dictum eſt in Lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.* Profecti ſunt etiam in Jeruſalem ut in Templo Domini hoſtiam offerrent pro peccato, id eſt, immunditia legali, non filii (ut S. Auguſtinus & S. Leo putaverunt) ſed matris, in lege præſcriptam, ſcilicet *par turturum, aut duos pullos columbarum*, quæ pauperum erat oblatio, agnum offerre non valentium. Geminarum autem columbarum, aut turturum una offerenda erat in holocauſtum, ad gratiarum actionem pro felici partu; altera in ſacrificium pro peccato, id eſt, ad expiationem immunditiæ legalis; quæ tamen in Deipara Virgine nulla fuit, ut ſuperius diximus: Unde hac defuncta oblatione eſt *propter conſuetudinem legis, non propter neceſſitatem*, (ut S. Auguſtini verbis utar.)

25. 26. *Et ecce homo erat in Jeruſalem, cui nomen Simeon, & homo iſte juſtus & timoratus: exſpectans conſolationem Iſrael, & Spiritus ſanctus erat in eo: & reſponſum acceperat a Spiritu ſancto, non viſurum ſe mortem niſi videret Chriſtum Domini.* Tunc temporis homo juſtus & Deum timens, cui nomen Simeon (quem Laicum fuiſſe probabilius cenſent Euthymius &
Vide Allatium Diatriba de Simeonibus. Theophylactus, quam Sacerdotem Auctor Libri de communi eſſentia Patris & Filii apud S. Athanaſium, & Auctor libri de Vitis Prophetarum apud S. Epiphanium, cum Græculis recentioribus, atque Pictoribus, repugnante S. Lucæ ſilentio) Hieroſolymis erat. Hic adventum Meſſiæ exſpectabat, & ferventibus votis deſiderabat, ut finem acciperet peccatum, & adduceretur juſtitia ſempiterna: Is enim adventus Chriſti Domini finis, hæc veri Iſrael conſolatio: de qua Iſaiæ 49. 13. *Laudate cœli, exulta terra, jubilate montes laudem: quia conſolatus eſt Dominus Populum ſuum, & pauperum ſuorum miſerebitur.* Et cap. 52. 9. *Gaudete & laudate ſimul deſerta Jeruſalem: quia conſolatus eſt Dominus populum ſuum, redemit Jeruſalem.* Et cap. 62. 13. *Quomodo ſi cui mater blanditur, ita ego conſolabor vos & in Jeruſalem conſolabimini.* Et Jeremiæ 31. 11. 13. *Redemit enim Dominus Jacob, & liberavit eum de manu potentioris.... convertam luctum eorum in gaudium, & conſolabor eos.* Hæc conſolatio Iſrael, quam Simeon vir pius ac religioſus exſpectabat, ſpiritualia Meſſiæ beneficia, plebiſque Iſrael, & totius humani generis a ſervitute peccati, dæmoniſque jugo per Chriſtum Dominum redemptio. *Et Spiritus ſanctus erat in eo*, non ſolum

per

per gratiam ſanctificantem & charitatem quam in ejus corde diffuderat, ſed etiam per donum Prophetiæ. Et Spiritu ſancto revelante cognoverat, ſe non moriturum, *niſi videret*, non ſolum oculis fidei, ut juſti ac Prophetæ ceteri, ſed oculis corporis, *Chriſtum Domini*, Meſſiam promiſſum, a Domino ungendum oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis, id eſt, tota plenitudine Spiritus ſancti, ipſaque ſubſtantia Deitatis.

27. 28. *Et venit in Spiritu in templum:* afflatu & impulſu Spiritus ſancti. *Et cum inducerent puerum Jeſum parentes ejus.* Cum Maria Mater Jeſu, & Joſeph qui putabatur & jure conjugii erat ejus pater, illum inferrent in Templum, ut quod ex præſcripto Legis fieri ſolebat pro primogenitis, pro eo implerent, offerendo illum Domino ſolemni ritu: *accepit eum Simeon* ex manibus Virginis *in ulnas ſuas*, eumque ſumma devotione & charitate complexus, *benedixit Deum*, gratias agens quod promiſſa ſua implevisſet: *& dixit.*

29. *Nunc dimittis ſervum tuum, Domine, ſecundum verbum tuum in pace.* Domine, qui vitæ ac mortis ſupremum jus habes, qui me ſenem & maturum ævi hactenus in vita detinuiſti ut promiſſum erga me tuum impleres, nunc ſervum tuum dimittis, & hujus corporis vinculis ſolvis lætum ac voti compotem ad meliorem vitam, ad pacem æternam. Jam lætus morior, pace inter divinam Majeſtatem tuam & homines per Chriſtum tuum conciliata.

S. Cypr. lib. de mortalit. Origen. homil. 15. in Luc. S. Gregor. Nyſſ. & Chryſoſt. orat. de Occurſu Domini.

30. *Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum:* Chriſtum ſalutis Auctorem olim a te promiſſum, jam vero miſſum atque exhibitum.

31. 32. *Quod paraſti ante faciem omnium populorum.* Quem ab æterno paratum, expoſuiſti ſub oculis non Judæorum tantum, ſed omnium populorum, ut in eum credentes ſalutem æternam conſequantur. *Lumen ad revelationem gentium.* Hunc (inquam) in modo oriri feciſti, ut lumen revelandum gentibus in ſumma Dei ignorantia verſantibus: *& gloriam plebis tuæ Iſrael:* & ut ſingulare decus ac ornamentum Iſrael Populi tui, ex quo ſecundum carnem progenitus, cui promiſſus, a quo exſpectatus, apud quem victurus, prædicaturus, & Miracula editurus eſt. Confer cum Pſalmo 97. 2. 3. *Notum fecit Dominus ſalutare ſuum, in conſpectu gentium revelavit juſtitiam ſuam. Recordatus eſt miſericordiæ ſuæ, & veritatis ſuæ domui Iſrael.* Et Iſaiæ 49. 6. *Parum eſt ut ſis mihi ſervus ad ſuſcitandas tribus Jacob, & fæces Iſrael convertendas. Ecce dedi te in lucem gentium ut ſis ſalus mea uſque ad extremum terræ.* Ad Romanos 9. 4. Iſraelitæ, *quorum adoptio eſt filiorum, & gloria, & teſtamentum, & legislatio, & obſequium, & promiſſa: quorum Patres, & ex quibus eſt Chriſtus, qui eſt ſuper omnia Deus Benedictus in ſæcula.* Et ad Epheſios 2. *Memores eſtote vos gentes.... quia eratis in illo tempore ſine Chriſto, alienati a converſatione Iſrael, & hoſpites teſtamentorum, promiſſionis ſpem non habentes, & ſine Deo in hoc mundo. Nunc autem in Chriſto Jeſu vos qui aliquando eratis longe, facti eſtis prope in ſanguine Chriſti.... Et veniens evangelizavit pacem vobis qui longe fuiſtis; & pacem iis qui prope.* Prius autem commemoratur revelatio Gentium quam Iſraelis gloria: quia cum plenitudo Gentium introierit, tunc omnis Iſrael ſalvus fiet.

V. Beda Rom. 11. 25. 26.

33. *Et erant pater ejus & mater*, Joſeph & Maria, *mirantes ſuper his quæ dicebantur de illo*; a prima ejus conceptione; id eſt, quæ de illo dicta erant ab Angelo, ab Eliſabeth, Zacharia, Simeone. Omnia enim ſimul collata admirationem augebant. Joſeph Chriſti Patrem recte appellat Evangeliſta, quamvis ab eo non geniti, ſed ex Maria Virgine de Spiritu ſancto concepti, *Quia & virum Mariæ recte intelligimus ſine commixtione carnis*

Origenes hom. 10. S. Auguſt. lib. 2. de conſenſu Evang. c. 1.

nis ipſa copulatione conjugii ; & ob hoc etiam Chriſti Patrem multo conjunctius, qui ex ejus conjuge natus ſit, quam ſi eſſet aliunde adoptatus.

34. *Et benedixit illis Simeon*: Joſeph & Mariæ ſimul gratulatus eſt, ac beatos prædicavit qui talem filium haberent. Tum ad Mariam, quam a Spiritu ſancto edoctus matrem eſſe Chriſti ſine patre credebat, converſo ſermone: *Ecce*, inquit, *poſitus eſt hic in ruinam & in reſurrectionem multorum in Iſrael, & in ſignum cui contradicetur*: Scito hunc infantem expoſitum eſſe a Deo, cui ſi placet gloriæ ſuæ conſulere, ut ſit multis ex populo Iſrael occaſio ruinæ, ſcilicet reprobis culpa ſua pereuntibus; multis vero cauſa & auctor reſurrectionis ſive ſalutis, ſcilicet electis: & veluti ſignum in quod omnes jaciant ſagittas contradictionis ſuæ, ejus doctrinam ſpernentes & impugnantes, miracula dæmoni tribuentes, calumniis, blaſphemiis, tormentis atrociſſimis opprimentes, morte turpiſſima condemnantes. Confer cum 1. Petri cap. 2. verſ. 4. & ſeq. *Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, a Deo autem electum, & honorificatum: & ipſi tamquam lapides vivi ſuperædificamini.... Propter quod continet Scriptura : Ecce pono in Sion lapidem ſummum angularem electum, pretioſum: & qui crediderit in eum non confundetur. Vobis igitur honor credentibus: non credentibus autem lapis quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli, & lapis offenſionis, & petra ſcandali, his qui offendunt verbo, nec credunt in quo & poſiti ſunt*. Et 2. ad Corinthios 2. 14. 15. *Deo autem gratias.... qui odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco: quia Chriſti bonus odor ſumus Deo, in iis qui ſalvi ſiunt & in iis qui pereunt : aliis quidem odor mortis in mortem; aliis autem odor vitæ in vitam*. Obſervandum porro quod Simeon Chriſtum paratum *ante faciem omnium populorum ſalutare*, & *lumen* abſolute dixit, quia *divinum* * *propoſitum eſt ſalus & deificatio ſingulorum*: in ruinam autem, & reſurrectionem multorum, quia nec omnes ſalvantur, nec omnes pereunt. Quod autem multi ſalvantur, ſalvantis eſt donum, quod plures pereunt, pereuntium eſt meritum.

* Nomine autem *propoſiti*, generalem, conditionatam, ineſficacem ſalutis omnium voluntatem intelligit: non ſpecialem, abſolutam, & efficacem, quam S. Paulus *electionem ſecundum propoſitum* vocat. *S. Greg. Nyſſ. a S. Thoma in Catena citatus.*

35. *Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius : ut revelentur ex multis cordibus cogitationes*. Et tuam, o benedicta Mater, animam vis acerbiſſimi doloris, quaſi gladius acutiſſimus penetrabit, cum Filium tuum in cruce confixum & perfoſſum videbis, tum ferro clavorum & crudelis lanceæ, tum gladiis linguarum blaſphemantium. Gladius igitur non alius hic intelligendus eſt, quam tribulationis, quo materna anima vulnerata eſt doloris affectu. Ipſe fuit gladius in ore perſecutorum, de quibus in Pſalmo dicitur: Et *gladius in ore eorum*. Ipſi enim erant *filii hominum, quorum dentes arma & ſagittæ, & lingua eorum gladius acutus*. Nam & ferrum quod pertranſiit animam Joſeph, pro dura tribulatione poſitum mihi videtur. Aperte quippe dicitur : *Ferrum pertranſiit animam ejus, donec veniret verbum ejus*, id eſt, tamdiu fuit in dura tribulatione, donec fieret quod prædixit. Hinc enim magnus eſt habitus, & ab illa tribulatione liberatus.

Ut revelentur ex multis cordibus cogitationes. Hæc verba ad præcedentem Verſum referuntur, non ad iſtam Prophetiæ partem, *Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius*; ſenſus igitur iſte eſt : *Poſitus eſt Chriſtus in ruinam & in reſurrectionem multorum, & in ſignum cui contradicetur ; ut revelentur ex multis cordibus cogitationes*. Id eſt, ita fiet ut quod in multorum cordibus latuerit, manifeſtum fiat: ut cognoſcatur quo quiſque in Chriſtum fuerit animo, dum alii ipſi adhærebunt & in eum credent ; alii illum deſerent vel oppugnabunt : aliorum malignitas & *inſidiæ*, ſcilicet *Judæorum* ; aliorum *infirmitas*, ſcilicet *Diſcipulorum* per ejus paſſionem patebit.

S. Auguſt. Epiſt. 149. alias 59. Quæſt. ult. n. 33. Pſal. 58. 8. Pſal. 56. 5. Pſal. 104. 15. Cave ne cum Origene homil. 17. & S. Chryſ. hom. de occurſu Dom. Auctore Quæſtionum Veteris & Novi Teſt. inter S. Auguſt. opera editarum, &c.

36. 37.

36. 37. *Et erat Anna Prophetiſſa, filia Phanuel de tribu Aſer: hæc proceſſerat in diebus multis; & vixerat cum viro ſuo annis ſeptem a virginitate ſua.* Erat etiam tunc temporis Hieroſolymis mulier Prophetiæ dono inſignis, filia Phanuel de tribu Aſer; quæ quidem tribus cum novem aliis abducta erat in captivitatem, ſed tamen multi ex iis tribubus cum tribubus Juda & Benjamin permixti remanſerant religionis cauſa, cum primum regnum ſub Roboamo diviſum eſt, & tribuum illarum fortunam deinceps ſecuti fuerant. Erat autem tribus Aſer in Galilæa. Inde ortum ducebat Anna, quæ de magno Propheta Chriſto Jeſu prophetavit, ut omnis ſexus, omnis ætas, omniſque profeſſio ipſum mundi redemptorem eſſe a Deo promiſſum teſtaretur. Hæc vero mulier provectæ admodum erat ætatis, & a prima ſua pubertate, id eſt, ab anno circiter duodecimo quo nuptui data fuerat, ſeptem annos vixerat cum viro, ac deinceps ad annum uſque octogeſimum quartum ætatis vidua manſerat, inſigni continentiæ laude, ut ſequenti Verſu Evangeliſta commemorat, additque eam eximiæ fuiſſe ſanctitatis, ut ejus teſtimonium omni eſſe exceptione majus oſtendat. *Et hæc vidua uſque ad annos octoginta quatuor: quæ non diſcedebat de templo, jejuniis & obſecrationibus ſerviens nocte ac die.* Templum aſſidue frequentabat, jejuniis & orationibus ſine intermiſſione Deum colens. *Anna igitur & ſtipendiis viduitatis, & moribus talis inducitur, ut digna plane fuiſſe credatur, quæ Redemptorem omnium veniſſe nuntiaret.*

gladium dubitationem in Christi Paſſione interpreteris. *S. Auguſt. Epiſt. 149. Quæſt. ult. 2. Paralip. 11.*

S. Ambroſ. lib. 2. in Lucam. n. 62.

38. *Et hæc ipſa hora ſuperveniens, confitebatur Domino.* Eodem temporis momento quo Chriſtus in Templo offerebatur, opportune veniens, eodem ſcilicet afflata Spiritu quo Sanctus Simeon, Chriſtum Dominum viciſſim laudabat, & gratias agebat pro communi beneficio: *& loquebatur de illo omnibus qui exſpectabant redemptionem Iſrael;* omnibus præſentibus & occurrentibus, vel omnibus Hieroſolymitis, fidelibus, qui redemptionem Iſrael ſecundum Prophetarum vaticinia jam imminentem majori devotione ac fervore exſpectabant, declarabat Puerum Jeſum eſſe Meſſiam ac redemptorem a Deo promiſſum, ac omnium Dominum.

39. *Et ut perfecerunt omnia ſecundum Legem Domini, reverſi ſunt in Galilæam, in civitatem ſuam Nazareth.* Ut perfecerunt omnia quæ de matris Purificatione, & pueri primogeniti oblatione ac redemptione Lex præſcribit, *reverſi ſunt in Galilæam*, non immediate, ſed interpoſita fuga in Ægyptum, quæ non ex Nazareth inita fuit, ſed vel ex Jeruſalem, vel ex Bethleem, vel ex itinere Bethleem verſus. Unde S. Matthæus narrat Joſeph ex Ægypto in Judæam, non vero in Galilæam redire cogitaſſe, quod argumento eſt ex Judæa, non ex Galilæa fugiſſe in Ægyptum. Galilæam autem nominat ibi S. Lucas, ut ad ſequentem tranſeat hiſtoriam, prætermiſſa fuga Chriſti in Ægyptum, de qua S. Matth.

Matt. 2. 22.

40. *Puer autem creſcebat*, ſtatura & robore corporis *& confortabatur*, ſpiritu; animi dotes, vis ingenii, judicii, memoriæ; quin & Spiritus ſancti dona paulatim in eo emicabant: verumtamen *plenus* erat *ſapientia*, ab initio, *& gratia Dei erat in illo.* Cum itaque gratia & ſapientia ſtabili & nullius incrementi capace plenus eſſet, ſola hominum opinione creſcebat ſapientia & corroborabatur ſpiritu, quatenus divina dona ſe in eo magis magiſque temporis progreſſu exerebant ac manifeſtabant, qui *Dei virtus & ſapientia eſt*, & *in quo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.*

41. *Et ibant parentes ejus*, Maria & Joſeph, *per omnes annos in Jeruſalem*, ad Templum Domini, *in die ſolemni Paſchæ.* Joſeph ter per annos ſingulos in Templum proculdubio veniebat, ſecundum præſcriptum Legis jubentis ut omnes maſculi ter in anno ſe coram Domino ſiſterent, ſcilicet

Deuteron. 16. 16.

in Paſchate, in Pentecoſte, & in ſolemnitate Tabernaculorum. Cum autem veniſſet in die ſolemni Paſchæ, eumque Maria Virgo ſanctiſſima conjux religionis cauſa pro more comitata eſſet, ea contigerunt quæ de Jeſu puero duodecenni mox narrantur.

42. 43. *Et cum factus eſſet annorum duodecim, aſcendentibus illi Jeroſolymam ſecundum conſuetudinem diei feſti: conſummatiſque diebus*, rite celebratis diebus Azymorum, *cum redirent in* Galilæam, *remanſit puer Jeſus in Jeruſalem*, non errore, non caſu, ſed divino conſilio: *& non cognoverunt parentes ejus*. Inſciis parentibus remanſit. *Non otioſe ſuorum perhibetur immemor extitiſſe parentum, ſed ut nos inſtruat, quia non ſolum antequam parentes ipſi, verum etiam antequam Abraham fieret, ipſe eſt, in civitate potius ac templo Dei, quaſi paterno jure reſidere delectatur.*

Venerab. Beda.

44. 45. *Exiſtimantes autem illum eſſe in comitatu*, cum familiaribus & amicis, quibuſcum iter quaſi turmatim faciebant; *venerunt iter diei*; ſecuri quod in communi hoſpitio ſub veſperam eum invenirent, iter diei confecerunt. Exſpectatione vero ſua fruſtrati, *requirebant eum inter cognatos, & notos. Et non invenientes, regreſſi ſunt* die ſequenti *in Jeruſalem*, maxima ſollicitudine *requirentes eum*.

46. *Et factum eſt poſt triduum invenerunt illum*: tertia die invenerunt, *in templo, ſedentem in medio Doctorum audientem illos, & interrogantem eos*, inſtar diſcipuli quæſtiones proponentem de iis quæ ab illis docentibus audiebat, ſive de Lege ac Prophetis, quaſi diſcere velle videretur quæ ad Religionem pertinebant. Sedebat autem non in eodem quo Doctores ordine ac ſubſellio, ſed inferius inter auditores, modeſtiæ in omnibus præbens exemplum, & decorum ſervans pro ratione ætatis.

47. *Stupebant autem omnes, qui eum audiebant, ſuper prudentia & reſponſis ejus*. In admirationem rapiebantur quicumque illum audiebant tanta prudentia, tam intelligentis judicii vi dubia proponentem, & ad quæſtiones ipſi a Doctoribus propoſitas viciſſim reſpondentem.

48. *Et videntes*, parentes ejus, tam inſolitum eventum, *admirati ſunt*, non prudentiam & ſapientiam ejus quem æternam Sapientiam, & Dei Filium eſſe certiſſime noverant. *Et dixit mater ejus ad illum*: non publice, ut credere par eſt, ſed privatim, ne tali filio gloriari videretur: *Fili, quid feciſti nobis ſic?* Cur nobis inſciis remanſiſti, quos tui deſiderio non poſſe non angi probe noveras? *Ecce Pater tuus, & ego dolentes quærebamus te*. Maria Chriſtum interrogat tanquam filii ſummo dolore amiſſi, & incredibilio gaudio inventi, potiori jure mater, verumtamen Joſephum virum ſuum ſibi præponit ex reverentia & humilitate. *Pater tuus, & ego dolentes quærebamus te*, quia tenerrimo affectu amantes.

Orig. hom. 20. S. Epiph. Hæreſ. 30. Theophyl.

49. *Et ait ad illos: Quid eſt quod me quærebatis? neſciebatis quia in his, quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe?* Non erat cur me tam anxie quæreretis, ſiquidem cogitare poteratis me in domo Patris mei, ſcilicet in Templo, quærendum; & in ejus negotiis, in ejus gloria procuranda verſari oportere; pro ratione miniſterii officiique mei, quo ad hoc veni in mundum ut teſtimonium perhibeam veritati, ut doctrinam ſalutis hominibus tradam, ut glorificem Patrem meum cæleſtem, qui me miſit. Parentes igitur his verbis non reprehendit Jeſus, ſed docet nullum ipſis jus eſſe in ea quæ miniſterii ſui ſunt.

50. *Et ipſi non intellexerunt verbum, quod locutus eſt ad eos*. Quamvis Jeſum Deum & Chriſtum eſſe certo ſcirent ac firmiter crederent: tunc temporis tamen plene non intellexerunt verbi illius ſenſum ac myſterium; id eſt, quænam eſſent illa quæ dicebat Patris ſui negotia, in quibus eum verſari opor-

Digitized by Google

oportebat, docendo primum homines, ac deinde pro illis moriendo. Tres partes miniſterii Chriſti, *Facere, docere, pati & mori*.

51. *Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth, & erat ſubditus illis*. Deſcendit cum eis, & ipſos in domum ſecutus eſt, illiſque adhæſit & paruit, ne ſe emancipaſſe videretur, & poſtea, ut Patris cœleſtis negotiis vacaret, parentum obedientiam neglexiſſe. Non neceſſitate porro, ſed dignatione terrenis parentibus ſubditus fuit. *Non infirmitatis, ſed pietatis erat iſta ſubjectio*.

S. Ambroſ. lib. 2. in Lucam.

Et mater ejus conſervabat omnia verba hæc in corde ſuo: omnia dicta & facta Chriſti Virgo Mater ſingulari diligentia obſervabat, & memoria retinebat, etiamſi nondum omnium rationem intelligeret, eorumque meditatione paſcebat animum, fidemque ſuam alebat; Filii facta & dicta non muliebri loquacitate & jactantia divulgans, ſed ea ſcribens in tabulis cordis, ut ea cum Deus vellet, ad ejus gloriam, & Eccleſiæ utilitatem Diſcipulis ejus vulganda & prædicanda, ſive etiam ſcriptis mandanda narraret, ut S. Luc. narravit.

52. *Et Jeſus proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines*. Proficiebat ſapientiæ & gratiæ operibus, effectis, ſignis, quæ Scripturæ ſacræ uſu *Sapientia* & *Gratia* vocantur. (*Lucæ* 11. 31. *Jacobi* 3. 13. *Pſal.* 44. 3.)

Non profecit ſapientiæ & ſcientiæ habitu ac donis cum ab initio conconceptionis fuerit *Plenus gratiæ & veritatis*, & in ipſo *omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ* ſint *abſconditi*. Proficiebat dumtaxat ſapientia ſeu ſcientia uſu acquiſita & experimentali, non infuſa; proficiebat exteriori ſapientiæ oſtenſione & gratiæ manifeſtatione ſecundum proportionem ætatis. Quemadmodum ſol ab ortu in meridiem progrediens claritate proficere dicitur, non quod illa in ſe creſcat, ſed in effectu tantum, quia majorem lucem apud nos ſenſim diffundit. Sic explicat S. Gregorius Nazianzenus, anathema dicens iis, qui Chriſtum aſſerunt ex operibus perfectum: *Quod enim*, inquit, *initium habuit, aut proficit, aut perficitur, non eſt Deus: tametſi hæc idcirco de eo dicantur, quod paulatim ſeſe patefecerit*. Et alibi: *Ille*, inquit, *proficiebat ut ætate, ita ſapientia & gratia; non quod incrementum iſta caperent. Quid enim eo quod ab initio perfectum extitit, poſſet eſſe perfectius? Sed quod hæc paulatim aperirentur, ac ſeſe proderent*. Ita S. Cyrillus Alexand. *Credimus ex ipſo ventre uteroque Virginis, Emmanuelem ipſum, qui Deus erat, hominem prodiiſſe, plenum omnino ſapientia & gratia, quæ illi naturaliter inerat. Quodnam igitur incrementum caperet ille in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, qui cœleſtis gratiæ una cum Deo Patre largitor eſt? Quomodo igitur profeciſſe dictus eſt? Nimirum quod Deus Verbum cum incremento & ætate corporis ſui, divinorum bonorum ſignificationem commenſus fuerit*. Ita Theodoretus: *Merito*, (inquit) *cum ætatis incremento conjunxit profectum ſapientiæ. Nam pro menſura ætatis corporeæ, divina natura propriam revelabat ſapientiam*. Ita S. Hieronymus in commentariis Jeremiæ, hæc verba explicans, *Femina circumdabit virum*, quæ de Chriſto interpretatur. *Qui juxta incrementa quidem ætatis, per vagitus & infantiam proficere videbitur ſapientia & ætate, ſed perfectus vir, in ventre femineo ſolitis menſibus continebitur*. Ubi perfectum virum nonniſi ſapientia fuiſſe ſignificat, in qua nullum progreſſum habuit. Ita Titus Boſtrenſis: „ Implebatur „ (*inquit*) ſapientia & gratia, non quod ejus acceſſionem ullam caperet: „ ſemper enim ex divinitate quod plenum & perfectum eſt, habebat: ve„ rum ideo quod Deus Verbum una cum corporis ætate, paulatim ſapientiæ „ atque gratiæ oſtenſionem explicaret. *Ita Theophylactus*: Proficiebat ſa-

Coloſſ. 2. 3. Joan. 1.

S. Greg. Nazianz. orat. 1. ad Cledonium orat. 20. de Laudibus Baſilii.

S. Cyrill. Alexand. lib. 3. cont. Neſtor.

Theodoret. lib. 5. Haret. Fabul. c. 13.

S. Hieron. in cap. 31. Jerem.

Titus Boſtr. in cap. 2. S. Lucæ.

Theophyl. in hunc locum.

Digitized by Google

„ pientia, &c. Non quod ſapiens proficiendo factus fuerit, ſed quod pau-
„ latim ſapientiam ſuam detexerit.... Emicatio ſapientiæ ejus, profectus
(*S. Bern. hom. 2. in Evang. Miſſus eſt.*) „ ipſius eſt. *Ita S. Bernardus*: Neque enim minus habuit ſapientiæ, vel
„ potius non minor fuit ſapientia Jeſus conceptus quam natus; parvus
„ quam magnus. Sive ergo latens in utero, ſive vagiens in præſepio, ſi-
„ ve grandiuſculus interrogans Doctores in templo, ſive jam perfectæ æ-
„ tatis docens in templo, æque profecto plenus fuit Spiritu ſancto. Nec
„ fuit hora in quacumque ætate ſua, qua de plenitudine illa quam in ſui
„ conceptione accepit in utero vel aliquid minueretur, vel aliquid eidem
„ adjiceretur, ſed a principio perfectus, a principio, inquam, plenus fuit
„ ſpiritu ſapientiæ & intellectus, ſpiritu conſilii & fortitudinis, ſpiritu
„ ſcientiæ & pietatis; & ſpiritu timoris Domini. *Mox illud S. Lucæ de*
„ *profectu Chriſti declarans, ſubdit*: Nam quod de ſapientia & gratia hic
„ dictum eſt, non ſecundum quod erat, ſed ſecundum quod apparebat,
„ intelligendum eſt; non quia videlicet aliquid ei novum accideret, quod
„ ante non haberet, ſed quod accidere videbatur, quando volebat ipſe ut
„ videretur. Tu homo cum proficis, non quando, nec quantum vis, pro-
„ ficis: ſed te neſciente, tuus moderatur profectus, tua vita diſponitur.
„ At vero puer Jeſus, qui diſponit tuam, ipſe diſponebat & ſuam, &
„ quando volebat, & quibus volebat, ſapiens apparebat; quando & qui-
„ bus volebat, ſapientior; quando & quibus volebat, ſapientiſſimus; quam-
„ quam in ſe numquam eſſet niſi ſapientiſſimus. Similiter & cum ſemper
„ omni gratia plenus fuiſſet, ſive quam apud Deum, ſive quam apud ho-
„ mines habere deberet, pro ſuo tamen arbitrio eam nunc plus, nunc mi-
„ nus oſtentabat, prout cernentium vel meritis congruere, vel ſaluti ex-
„ pedire ſciebat.

(*S. Ambroſ. lib. de Incarnat.*) De ſapientiæ ſeu ſcientiæ experimentalis, non infuſæ, multo minus beatificæ aut divinæ profectu intelligendus S. Ambroſius. *Profectus eſt* (inquit) *ætatis, & profectus ſapientiæ, ſed humanæ eſt. Ideo ætatem ante præmiſit, ut ſecundum hominem crederes dictum. Ætas enim non divinitatis, ſed corporis eſt. Ergo ſi proficiebat ætate hominis, proficiebat ſapientia hominis. Sapientia autem ſenſu proficit, quia a ſenſu ſapientia. Jeſus autem proficiebat ætate & ſapientia. Quis ſenſus proficiebat? Si humanus, ergo & ipſe ſuſceptus eſt. Si divinus, ergo mutabilis per profectum. Quod enim proficit, utique mutatur in melius. Sed quod divinum eſt, non mutatur.* Quod autem hunc Iſaiæ locum ibidem explicans, *Priuſquam ſciat puer patrem, aut matrem, accipiet virtutem Damaſci, & ſpolia Samariæ*, ſubdit: *Sapientiam enim Dei futura & occulta non fallunt. Expers autem agnitionis infantia, per humanam utique imprudentiam quod adhuc non didicit ignorat;* Id unum ſignificat, Chriſtum ita ſe geſſiſſe ac ſi agnitionis expers eſſet; ac ſapientia profeciſſe ſecundum oſtenſionem & aliorum hominum opinionem; ne ſi in puerili ætate perfectam ſapientiam oſtenderet, non ejuſdem nobiſcum naturæ, ſed monſtri ſimilis videretur.

Proficiebat apud Deum & homines, id eſt, non ſimulate, non ficte, ſed vere ac ſincere, Deo hominibuſque teſtibus, judicibus, approbatoribus.

SENSUS MORALIS.

I. E*Xiit Edictum a Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis*, &c. Divinum ibi Myſterium declaratur, & divinæ diſpenſationi ac decretis neſciens ſervit Cæſar Auguſtus. Dum enim profeſſio ſæcularis obtenditur, ſpiritalis impletur, non terrarum Regi dicenda, ſed cœli.

„ Pro-

by Google

„ Profeſſio iſta fidei, cenſus eſt animorum; abolitio enim Synagogæ cenſu *S. Ambr. lib. 2. in Lucam*
„ vetuſto, novus cenſus Eccleſiæ parabatur, qui tormenta non exigeret, *n. 36. 37.*
„ ſed auferret: & ſpiritaliter in typo plebs ſua jam Chriſto nomina confe- *& 38.*
„ rebat. Non hic ſpatia terrarum, ſed mentium animorumque cenſentur:
„ nec deſcribuntur limites, ſed proferuntur: nec ætas ulla diſtinguitur, ſed
„ omnis adſcribitur: nullus enim ab hoc immunis eſt cenſu, quia omnis
„ ætas munifica Chriſto eſt, quem vagientes pueri martyrio confitentur,
„ quem intra uterum poſiti exultatione teſtantur. Nihil in hoc cenſu vereare
„ terribile, nihil immite, nihil triſte; ſola unumquemque fides ſignat. Vis
„ Chriſti audire cenſores? Jubentur cenſere ſine virgis: nec terrore, ſed gratia
„ plebem quærere: recondere gladium, non poſſidere aurum. Talibus cen-
„ ſoribus adquiſitus eſt orbis. Denique ut ſcias cenſum non Auguſti eſſe,
„ ſed Chriſti, totus orbis profiteri jubetur. Quis poterat totius orbis pro-
„ feſſionem exigere, niſi qui totius orbis habebat imperium? Non enim
„ Auguſti, ſed Domini eſt terra & plenitudo ejus, orbis terrarum, & uni- *Pſal. 23. 2.*
„ verſi qui habitant in eo.... Hæc eſt profeſſio prima, ſed mentium; cui
„ omnes profitentur, quia nullus excipitur; non præconis evocatione, ſed
„ Vatis, qui multo ante prædixit: Omnes gentes plaudite manibus, jubi-
late Deo in voce exultationis; quoniam Deus magnus, terribilis, rex ma- *Pſal. 46. 2. 3.*
gnus ſuper omnem terram. *Denique ut ſcias cenſum eſſe juſtitiæ, veniunt ad eum Joſeph & Maria, hoc eſt, juſtus & Virgo: ille qui Verbum ſervaret, iſta quæ pareret. Ubi confitentur juſtus & Virgo, niſi ubi naſcitur Chriſtus?* omnis *enim* ſpiritus qui confitetur Jeſum Chriſtum in carne veniſſe, de Deo eſt. *Joan. 4. 2.* *Ubi autem ſecundum altiorem rationem naſcitur Chriſtus, niſi in corde tuo, & in pectore tuo?* PROPE *eſt* enim *Verbum in ore tuo, & in corde tuo.* *Rom. 10. 8.*

Exiit Edictum a Cæſare Auguſto, &c. Orbe pacato naſcitur Rex pacificus. *S. Greg. M. hom. 8. in Evang.* Sub id tempus orbis deſcribitur, quia ille apparebat in carne, qui electos ſuos adſcriberet in æternitate. Ad hunc cenſum ut pertineamus, opera juſtitiæ faciamus; aſcendamus de Galilæa, quæ *tranſmigrationem* ſignificat; a mundi vanitate & corruptione tranſeamus *in civitatem Juda*, id eſt, *confeſſionis & laudis*; devotionis noſtræ tributum æterno Regi ſolvamus. A juſtitiæ ſemitis ne declinemus umquam, a charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu, ne excidamus; ne forte ſimus de numero reproborum, qui ad cenſum illum divinum non pertinent, ut ait Propheta: *Deleantur de libro* *Pſal. 68. 29.* *viventium, & cum juſtis non ſcribantur.*

4. 5. *Aſcendit autem & Joſeph.... ut profiteretur cum Maria deſponſata ſibi uxore prægnante.* Exemplo Salvatoris noſtri, qui deſcribi voluit, antequam *1. Petri 2. 15* naſceretur, cum Joſeph & Maria, diſcamus *ſubjecti* eſſe *omni humanæ creaturæ propter Deum, ſive Regi tamquam præcellenti, ſive Ducibus tamquam ab eo miſſis: quia ſic eſt voluntas Dei, ut benefacientes obmuteſcere faciamus imprudentium hominum ignorantiam.* Deus homini Imperatori ſe ſubditum profitetur: & homo ſe a Chriſto & Deo Rege Regum independentem eſſe vellet, ac ejus Lege ſolutum. O ſuperbiam & contumaciam puniendam!

6. 7. *Factum eſt autem, cum eſſent ibi, impleti ſunt dies ut pareret: & peperit Filium ſuum primogenitum; & pannis eum involvit, & reclinavit eum in præſepio: quia non erat eis locus in diverſorio.* Peperit Virgo Maria ſuum Deique Filium in *Betheleem*, quod nomen Domum *panis* ſignificat. *Hic eſt* *Joan. 6.* enim *panis vivus, qui de cælo deſcendit.* Civitas in qua naſciturus erat, di- *S. Gregor. hom. 8.* vino conſilio *Betbleem*, quaſi domus panis appellata eſt. Nomen id habebat omen; quia futurum erat ut ille ibi in carne appareret, qui electorum mentes interna ſatietate reficeret. Non in parentum domo, ſed in via naſcitur, ut oſtendat ſe per humanitatem aſſumptam quaſi in alieno naſci. Alienum

dico, non ſecundum poteſtatem, ſed ſecundum naturam. Nam de poteſta-
Joann. 1. te ejus ſcriptum eſt: *In propria venit*. In natura enim ſua ante tempora genitus: in noſtra ex tempore natus. Qui ergo æternus permanens, temporalis apparuit, alienum eſt quo deſcendit. In via natus eſt, quia venit ut nos errantes in patriam, quæ cœlum eſt, & in viam qua illuc pervenitur, reduceret. Natus in præſepio reclinatur, qui cœlos inclinavit, & ad nos deſcendit, ut fideles omnes, quaſi ſancta animalia, carnis ſuæ frumento reficeret, ne ab æternæ intelligentiæ pabulo jejuna remanerent.

S. Ambr. lib. 2. in Lucam n. 41. *Pannis eum involvit, & reclinavit eum in præſepio*. Hic lectulus, ille amictus Novi Salomonis. *Ille parvulus, ille infantulus fuit; ut tu vir poſſis eſſe perfectus: ille involutus in pannis, ut tu mortis laqueis ſis abſolutus: ille in præſepibus, ut tu in altaribus: ille in terris, ut tu in cœlis: ille alium locum in eo diverſorio non habebat; ut tu plures haberes in cœleſtibus ſedibus manſiones*. Qui cum dives eſſet, propter vos egenus factus eſt, ut illius
1. Cor. 8. 9. inopia divites eſſetis. *Meum ergo paupertas illa patrimonium eſt; & infirmitas Domini mea eſt virtus. Maluit ſibi egere, ut omnibus abundaret. Me illius infantiæ vagientis abluunt fletus, mea lachrymæ illæ delicta laverunt. Plus igitur, Domine Jeſu, injuriis tuis debeo quod redemptus ſum, quam operibus quod creatus ſum. Non prodeſſet naſci, niſi redimi profuiſſet*. Erubeſcat homo eſſe ſuperbum, pro quo humilis factus eſt Deus.

8. *Et Paſtores erant in regione eadem vigilantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum. Et ecce Angelus Domini ſtetit juxta illos*, &c. Non Sacerdotibus Jeruſalem, non Phariſæis & Doctoribus, non nobilioribus, & ditioribus Judææ, ſed ſimplicibus, & pauperibus, nativitatis Filii
Luc. 10. 21. ſui Myſterium Deus primum revelat. Hoc *abſcondit a ſapientibus & pru-*
1. Cor. 1. *dentibus, & revelavit parvulis*. Hujus rei ſi quæras rationem, nullam in-
27. 28. 29. venies niſi ejus beneplacitum, qui infirma mundi elegit ut confundat fortia; & ſtulta mundi, ut confundat ſapientes; & ignobilia & contemptibilia, & ea quæ non ſunt, ut ea quæ ſunt deſtrueret; ut non glorietur omnis caro in conſpectu ejus. *Ita Pater* (inquit Chriſtus) *quoniam ſic fuit placitum ante te*. Qui piſcatores Apoſtolos fecit, Paſtores ortus ſui primos Evangeliſtas eſſe voluit. Vigilantibus, & ſuper greges ſuos excu-
Venerab. bantibus Angelus apparuit, & claritas Dei circum illos fulſit: Epiſcopis
Beda in enim, & omnibus animarum Rectoribus cœleſtis luminis claritatem Deus
hunc locum. infundit, ſi vitæ innocentia, aſſidua manſione, & vigilantia paſtorali ſuper
Apoc. 3. 2. greges ſuos, ac ferventibus orationibus illam impetrare ſatagant. *Grex populus, nox ſæculum, Paſtores ſunt Sacerdotes*; quibus dicitur: *Eſto vigilans & confirma cetera quæ moritura erant*. Paſtoribus primum nativitatem ſuam nuntiari voluit bonus Paſtor, de quo ſcriptum eſt: „ Hæc dicit Do-
Ezechiel. 34. „ minus Deus; Ecce ego ipſe requiram oves meas, & viſitabo eas, ſicut
11. & ſeq. „ viſitat Paſtor gregem ſuum, in die quando fuerit in medio ovium ſuarum diſſipatarum, ſic viſitabo oves meas, & liberabo eas de omnibus locis, in quibus diſperſæ fuerint in die nubis & caliginis, & educam eas de populis, & congregabo eas de terris, & inducam eas in terram ſuam, & paſcam eas in montibus Iſrael, in rivis, & in cunctis ſedibus terræ. In paſcuis uberrimis paſcam eas.... Salvabo gregem meum, & non erit ultera in rapinam, & judicabo inter pecus & pecus. Et ſuſcitabo ſuper eas Paſtorem unum, qui paſcat eas ſervum meum David: ipſe paſcet eas, & ipſe erit eis in Paſtorem.

10. *Et dixit illis Angelus: Nolite timere: ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo*. Exortum eſt in tenebris lumen rectis corde; nulla igitur vobis eſt timendi ratio. Abſcedat timor, ſuccedat amor,

Digitized by Google

amor, quia *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret; ut omnis qui credit in ipſum non pereat, ſed habeat vitam æternam.* (Joan. 5.) Gaudium ſuum habet mundus, ſed vanum, breve, vitioſum; quod illum indignum facit gaudio magno, ſancto, perpetuo quod affert Chriſti nativitas. Qui enim de illius nativitate mundus gaudeat, quem non cognovit? Gaudium erit omni populo fideli, populo Dei, populo acquiſitionis, veris Iſraelitis, hæredibus & imitatoribus fidei Abraham. Gaudium eſt omnibus qui gaudii illius magni voluerint eſſe participes. His communis eſt lætitiæ ratio; quia Dominus noſter peccati mortiſque deſtructor, ſicut nullum a reatu liberum reperit, ita liberandis omnibus venit. Exultet ſanctus, quia appropinquat ad palmam. Gaudeat peccator, quia invitatur ad veniam. Animetur Gentilis; quia vocatur ad vitam. Gaude quiſquis Chriſtiano nomine pie & fideliter gloriaris. Tibi enim quondam abjecto, tibi extruſo a Paradiſi ſedibus; tibi per longa exilia morienti, tibi in pulverem & cinerem diſſoluto, cui jam non erat ſpes ulla vivendi, per Incarnationem Verbi poteſtas data eſt ut de longinquo ad tuum revertaris Auctorem, recognoſcas parentem, liber efficiaris ex ſervo, de extraneo proveharis in filium: ut qui ex corruptibili carne natus es, ex Dei Spiritu renaſcaris, & obtineas per gratiam quod non habebas per naturam: ut ſi Dei Filium per Spiritum adoptionis agnoveris, Deum patrem audeas nuncupare. (S. Leo ſerm. 1. in Nativ. Dom. & ſerm. 2. in eadem ſolemnit.) Gaudete in Domino, iterum dico, gaudete, quia *Generatio Chriſti origo eſt populi Chriſtiani, & natalis capitis, natalis eſt corporis. . . . Univerſa ſumma fidelium fonte orta baptimatis, ſicut cum Chriſto in Paſſione crucifixi, in Reſurrectione reſuſcitati, in Aſcenſione ad dexteram Patris collocati, ita cum ipſo ſumus in hac Nativitate congeniti. Quiſquis enim hominum in quacumque mundi parte credentium regeneratur in Chriſto intereiſo tramite originalis vetuſtatis, tranſit in novum hominem renaſcendo, nec jam in propagine habetur carnalis patris, ſed in germine Salvatoris, qui ideo filius hominis eſt factus, ut nos filii Dei eſſe poſſimus. Niſi enim ille ad nos humilitate deſcenderet, nemo ad illum ullis ſuis meritis perveniret.* (Idem ſerm. 6.)

11. *Quia natus eſt vobis hodie Salvator, qui eſt Chriſtus Dominus, in civitate David.* Natus eſt in tempore per quem condita ſunt tempora. *Natus* eſt *hodie* ex Virgine matre, qui ab æterno genitus eſt a Patre in ſplendoribus ſanctorum. Natus eſt hodie in forma ſervi nobis conſubſtantialis, qui ab æterno genitus eſt in forma Dei Patri coæqualis. *Natus eſt vobis* hominibus; propter vos & propter veſtram ſalutem de cœlis deſcendit, incarnatus eſt & homo factus, hodieque ex Virgine natus. *Nuſquam enim Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus ſimilari, ut miſericors fieret, & fidelis Pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi.* (Heb. 2. 16. 17.) Natus eſt Rex magnus, *Filius David*, promiſſionum verus hæres, *in Civitate David*. Hodie impletum eſt Michææ vaticinium: *Et tu turris gregis, nebuloſa filia Sion, uſque ad te veniet; & veniet poteſtas prima; regnum filiæ Jeruſalem. Nunc quare mœrore contraheris? Numquid Rex non eſt tibi, aut conſiliarius tuus periit, quia comprehendit te dolor ſicut parturientem?* (Michææ 4. 8. & 9.) .. *Et tu, Bethleem Ephrata, parvulus es in millibus Juda: ex te mihi egredietur qui ſit Dominator in Iſrael, & egreſſus ejus ab initio a diebus æternitatis.* (Mich. 5. 2.) Natus eſt vobis *Salvator*, cujus miſericordia & bonitas infinita, apud quem copioſa & ſuperabundans redemptio; qui non corruptibilibus auro & argento, ſed pretioſo ſanguine ſuo, vos & univerſum hominum genus redimat. Natus eſt vobis *Chriſtus*, in quo Spiritus ſancti plenitudo requieſcit: non enim ipſi dedit Pater Spiritum ad menſuram. Natus eſt vobis *Dominus*; fortis & potens, cujus jugum ſuave eſt, & onus leve; cui

ſervire

Digitized by Google

ſervire regnare eſt. A Salvatore cujus ſumma bonitas, cujus infinita potentia eſt, & qui potentiam ſuam ſub noſtrarum infirmitatum involucro abſcondit, ut ſuam erga nos bonitatem exerceat, quid non ſperare debemus? *Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?*

Rom. 8. 31. 32.

S. Auguſt. ſerm. 190. alias de Diverſis 61.

12. *Et hoc vobis ſignum: Invenietis infantem pannis involutum, & poſitum in præſepio.* In præſepi jacet, ſed mundum continet: ubera ſugit, ſed Angelos paſcit: pannis involvitur, ſed immortalitate nos veſtit: lactatur, ſed adoratur: locum in diverſorio non invenit, ſed templum ſibi in credentium cordibus facit. Ut enim fieret fortis infirmitas, infirma facta eſt fortitudo. *Et hoc vobis ſignum*, &c. Ibi agnoſcamus tantæ propter nos celſitudinis humilitatem. Inde accendamus charitatem, ut perveniamus ad ejus æternitatem.

S. Bern. ſerm. 3. & 4. in Nativ. Dom.

Et hoc vobis ſignum, &c. In ſignum poſiti ſunt panni tui, Domine Jeſu, ſed in ſignum cui a multis uſque hodie contradicitur. Nonne luxus veſtium, quo aut luxuria negotiatur, aut gloria inſoleſcit, pannis Salvatoris contradicit? Nonne exquiſita a divitibus hujus ſæculi ædium & variæ pretioſæ que ſupellectilis magnificentia contradicit judicio Salvatoris in ſtabulo & præſepi naſcentis? Cur, putas, ſtabulum elegit, cujus eſt orbis terræ & plenitudo ejus? Plane ut reprobet gloriam, damnet ſæculi vanitatem. Necdum loquitur lingua, & quæcumque de eo ſunt, clamant, prædicant, evangelizant: ipſa quoque infantilia membra non ſilent. In omnibus mundi judicium arguitur, ſubvertitur, confutatur. Ipſe eſt promiſſus per Iſaiam parvulus, *ſciens reprobare malum, & eligere bonum.* Bonum ergo humilitatio, abjectio, exinanitio; malum gloriæ, celſitudinis, & potentiæ ſæcularis appetitus; bonum paupertas; malum divitiarum cupiditas: bonum afflictio & mortificatio corporis; malum voluptas: ſiquidem illa reprobat, hæc elegit Puer ſapiens, Verbum infans. O homo, ſi nihil præter carnem vis audire, ecce Verbum caro factum eſt, illud audi vel in carne. Fuge voluptatem, ambitionem, avaritiam. Hoc tibi prædicat ſtabulum iſtud, hoc præſepe clamat, hoc membra illa infantilia manifeſte loquuntur, hoc lachrymæ & vagitus evangelizant.

Iſai. 7.

13. 14. *Et ſubito facta eſt cum Angelo multitudo militiæ Cœleſtis, laudantium Deum, & dicentium: Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Angelos Deum infantem adorantes ac laudantes imitemur. Venite, adoremus & procidamus ante Deum; ploremus coram Domino qui mirabiliter fecit nos, & mirabilius pro nobis naſcendo & moriendo reparavit nos. Præſepe ejus, panni ejus, ſicut & crux, *Judæis* quidem *ſcandalum*, *Gentibus autem ſtultitia*; fidelibus autem Chriſtianis *virtus Dei* ſunt *ad ſalutem*: Angelis objectum adorationis & laudis. *Facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cœleſtis, laudantium Deum*, &c. Et nos Angelorum, ſi meruerimus, candidati, cum ipſis voces noſtras jungamus, & ad laudem Deo in perpetuum dicendam nos admitte ſupplices oremus. Illorum interea ſequamur exemplum, ut quoties verbum ſalutis, doctrina & ſermo pietatis nobis traditur, prædicatur, legitur; vel ipſi quæ pietatis ſunt, in memoriam Deo præveniente & operante revocamus, *Deo ſtatim laudes corde, ore, & opere reddamus.* Simul laudant Angeli, quia redemptioni noſtræ voce ſuæ exultationis accommodant. Simul laudant, quia *dum nos conſpiciunt recipi, ſuum numerum gaudent impleri.*

Venerab. Beda in hunc locum.

S. Gregor. M. lib. 28. moral. c. 7.

Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Gloria Dei, & hominis cum Deo reconciliatio, præcipuæ ſunt Incarnationis

Digitized by Google

tionis & Nativitatis Chriſti rationes. Videbant Angeli opus curationis hominum, quod eis creditum fuerat, implere ſe non poſſe abſque Deo Salvatore: & medicinam ſuam parem non eſſe curandis hominum vulneribus. Unde ſicut ſi veniat peritiſſimus Medicus, & qui prius ſanare nequiverant videntes ſub Magiſtri manibus putredines ceſſare vulnerum, cicatrices obduci, redire ſanitatem, non invideant, ſed in laudem ſapientis Medici erumpant, & Dei præſertim qui ſibi ac ægrotis tantæ ſcientiæ hominem miſerit; ſic multitudo Angelorum de Chriſti adventu, de magni Medici ad ægrotos in terris jacentes, & nulla niſi ipſius arte & virtute ſanari valentes, deſcenſu Deum laudant, ejuſque gloriam feſtivo jubilo prædicant. Laudant Angeli competenter, laudemus & nos obedienter. Sunt illi nuntii ejus, ſumus & nos pecora ejus. Implevit in cœlo menſam ipſorum, implevit in terra præſepe noſtrum. Plenitudo menſæ ipſorum eſt, *Quia in principio erat Verbum, & Deus erat Verbum.* Plenitudo præſepii noſtri eſt, quia *Verbum caro factum eſt & habitavit in nobis.* Ut enim panem Angelorum manducaret homo, Creator Angelorum factus eſt homo. Illi laudant videndo, nos credendo: illi fruendo, nos petendo: illi capiendo, nos quærendo: illi intrando, nos pulſando.

Origen. hom. 12. in Luc. — *S. Auguſt. ſerm. 94. alias de Temp. 25.*

Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Prius quam Redemptor noſter carne naſceretur, diſcordiam cum Angelis habuimus, a quorum claritate atque munditia per primæ culpæ meritum, per quotidiana delicta longe diſtabamus. *Quia enim peccando extranei eramus a Deo, extraneos nos a ſuo conſortio deputabant Angeli cives Dei: ſed quia nos cognovimus Regem noſtrum, recognoverunt nos Angeli cives ſuos. Quia enim cæli Rex terram noſtræ carnis aſſumpſit, infirmitatem illa jam Angelica celſitudo non deſpicit.* Hinc homines coram ſe procidere ante Chriſti adventum patiuntur, coram ſe proſterni poſtea refugiunt, & ſe hominum conſervos profitentur: *Nec habere dedignantur hominem ſocium, qui ſuper ſe adorant hominem Deum.* Curemus ergo ne qua immunditia polluat, qui in æterna præſcientia & Dei cives & Angelis ejus æquales ſumus.

S. Greg. M. hom. 8. in Evang.

Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Quam adprecantur pacem Angeli, ea eſt Deo in gratiarum actionem pro dato nobis Filio ſuo Principe pacis offerenda: Quia *Non aliter pie colitur, niſi id ei, quod ipſe tribuit, offeratur.* Quid enim in theſauro dominicæ largitatis ad honorem dominici Natalis tam congruum poſſumus invenire quam pacem, quæ in Nativitate Domini primo eſt angelico prædicata concentu? „ Ipſa eſt enim
„ quæ parit filios Dei, nutrix dilectionis, & genitrix unitatis, requies beatorum, & æternitatis habitaculum; cujus hoc opus proprium & ſpeciale
„ beneficium eſt, ut jungat Deo, quos ſecernit de mundo. Unde Apoſtolus
„ ad hoc bonum nos incitat, dicens: *Juſtificati ergo ex fide, pacem habeamus*
„ *ad Deum.* Cujus ſententiæ brevitate omnium fere mandatorum continetur effectus: quia ubi fuerit veritas pacis, nihil ibi poteſt deeſſe virtutis.
„ Quid eſt autem pacem habere ad Deum, niſi velle quod jubet, & nolle
„ quod prohibet? Si enim humanæ amicitiæ pares animos, & ſimiles expetunt voluntates, nec umquam diverſitas morum ad firmam poteſt pervenire concordiam: quomodo divinæ particeps erit pacis, cui ea placent, quæ Deo diſplicent & iis appetit delectari, quibus illum novit offendi? Non eſt ille animus filiorum Dei, nec talem ſapientiam recipit
„ adoptiva nobilitas. Genus electum & regium regenerationis ſuæ reſpondeat dignitati. Diligat quod diligit Pater, & in nullo ab Authore ſuo diſſentiat, ne iterum dicat Dominus: FILIOS genui & exaltavi, ipſi autem ſpreverunt me. Agnovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præ-

S. Leo ſerm. 25. in Nat. Dom. 6. — *Rom. 5. 1.* — *Iſai. 1. 4.*

„ ſepe

„ ſepe domini ſui: Iſrael autem me non cognovit, & populus meus non
„ intellexit.

Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Hominibus bonæ voluntatis
S. Leo ibid. c. 4. quietem omnimodam Angeli non annuntiant, ſed pacem. Totus enim mundus in maligno poſitus eſt, & inſidiante diabolo & angelis ejus, hoc innumeris tentationibus laboratur, ut hominem ad ſuperna nitentem aut adverſa terreant, aut ſecunda corrumpant: ſed major eſt qui in nobis eſt, quam qui adverſus non eſt: & pacem cum Deo habentibus, ac ſemper Patri toto corde dicentibus: *Fiat voluntas tua*, nulla prævalere certamina, nulli poſſunt nocere conflictus. „ Accuſantes enim noſmetipſos confeſſioni-
„ bus noſtris, & conſenſum animo carnis concupiſcentiis denegantes, ini-
„ micitias quidem adverſum nos ejus, qui peccati auctor eſt, commove-
„ mus: ſed inexpugnabilem cum Deo pacem, gratiæ ejus ſerviendo firma-
„ mus: ut Regi noſtro non ſolum obedientia ſubjiciamur, ſed etiam judi-
„ cio copulemur. Quoniam ſi in eadem ſententia ſumus, ſi quod vult vo-
„ lumus, & quod improbat improbamus; ipſe jam pro nobis omnia bella
„ conficiet, ipſe qui dedit velle, donabit & poſſe: ut ſimus cooperatores
Pſal. 26. 1. „ operum ejus: & propheticum illud cum fidei exultatione dicamus: Do-
„ minus illuminatio mea & ſalus mea, quem timebo? Dominus defenſor
„ vitæ meæ, a quo trepidabo?

S. Leo ibid. c. 5. *Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. NATALIS *Domini natalis eſt pacis*. Ait enim Apoſtolus: *Ipſe eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum:*
Epheſ. 2. 14. 18. Quoniam ſive Judæus ſive Gentilis, *per ipſum habemus acceſſum in uno Spi-*
Joan. 14. 17. *ritu ad Patrem*; Qui ante paſſionis diem voluntaria diſpoſitione prælectum, Diſcipulos ſuos hac præcipue doctrina ſua informavit: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis*. Et ne ſub nomine generali pacis ſuæ qualitas lateret, adjecit: *Non quemadmodum mundus dat, ego do vobis*. Habet enim mundus amicitias ſuas, & multos facit perverſo amore concordes. Sunt etiam in vitiis pares animi, & ſimilitudo deſideriorum, æqualitatem gignit affectuum.... *Pax autem ſpiritalium a ſupernis veniens & ad ſuperna perducens, cum amatoribus mundi nulla nos vult communione miſceri, ſed omnibus obſtaculis reſiſtere, & ad vera gaudia a pernicioſis delectationibus evolare*.

Iſai. 57. *Et in terra pax bonæ voluntatis*. Sine charitate, ſine juſtitia, non eſt vera pax. *Non eſt pax impiis*: ſed *Pax multa diligentibus legem tuam* (Domine.)

15. 16. *Paſtores loquebantur ad invicem: Tranſeamus uſque Betbleem, & videamus hoc verbum quod factum eſt, quod Dominus oſtendit nobis. Et venerunt feſtinantes: Et invenerunt Mariam & Joſeph, & infantem poſitum in præſepio*. Cum ſancta ſuſpiratione gratiæ ſuæ Deus ad aliquod bonum opus nos excitat, a pio affectu tranſeundum eſt ad opus. *Tranſeamus uſque Betbleem*, &c. Sine mora gratiæ excitanti reſpondendum & affectus devotioni fervor in executione ſancti operis jungendus eſt, nihil negligendum, ubi de promerendo Deo, de inveniendo Jeſu agitur. *Et venerunt feſtinantes*. Nobis ſatis eſſe non debet bonum operari, ſed & alios ad bonum hortari & accendere pro viribus debemus; *Paſtores loquebantur ad invicem*. Vides feſtinare Paſtores; nemo enim cum deſidia Chriſtum requirens invenit. Vides Paſtores Angelo credidiſſe: & tu Patri, Filio,
Pſal. 118. Spiritui ſancto, Angelis, Prophetis & Apoſtolis crede. Non mediocre fi-
S. Ambroſ. dei tibi hoc videatur exemplum, non vilis perſona paſtorum. Certè quo
lib. 2. in Lucam n. 53. vilior ad prudentiam, eo pretioſior ad fidem. *Simplicitas quæritur, non ambitio deſideratur*. Cum feſtinatione & fervore Bethleem veniamus, in domum

Panis

Panis vivi, quæ eſt Eccleſia: ibi Chriſtum ipſum, quem in præſepi invenerunt & adoraverunt Paſtores, in Altari fidei oculis videbimus reipſa præſentem in Euchariſtiæ ſacramento, ſpeciebus panis velatum & quaſi involutum, vere Deum abſconditum. *Si cum fide acceſſerimus, proculdubio videbimus illum in præſepi jacentem. Siquidem hæc menſa vicem explet præſepis.* Chriſto Domino ibi adſiſtamus ut Maria & Joſeph; pura mente, caſto corpore, bonis operibus fœcundi; juſtitia quæ communis eſt virtus, conſpicui, ſimplicitate morum ornati, abſque fuco, abſque dolo, ut Paſtores: fide viva, charitate fervida intueamur, adoremus, ſumamus panem Domini, immo *Panem Dominum*: admiremur divitias bonitatis Chriſti Jeſu, qui ſe naſcens dedit nobis ſocium, conveſcens in edulium, ſe moriens in pretium, ſe regnans dat in prœmium. Quæ a Paſtoribus, a Concionatoribus verbi Dei audimus, quæ in piis libris legimus de Myſteriis Chriſti Jeſu, conſervemus & conſeramus in corde, ut Maria Virgo ſanctiſſima. *Maria autem conſervabat omnia verba hæc conferens in corde ſuo.* Eorum meditatione paſcamus animam, ut munda animalia ruminantes; eorum virtutem & gratiam piis meditationibus percenſeamus, colligamus. Deum denique poſt Communionem, poſt ſacram Concionem, poſt ſanctam meditationem glorificemus, laudemus, ipſique gratias agamus ob collata nobis beneficia. *Et reverſi ſunt paſtores glorificantes & laudantes Deum, in omnibus quæ audierant & viderant, ſicut dictum eſt ad illos.* S. Joan. Chryſoſt. hom. 31. de S. Philogonio.

21. *Et poſtquam conſummati ſunt dies octo ut circumcideretur puer, vocatum eſt nomen ejus Jeſus.* Chriſti Jeſu obedientiam & humilitatem imitemur, qui *Factus* eſt *ſub lege, ut eos qui ſub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus.* Notam ac remedium peccati ſuſcipere non eſt dedignatus, qui *ſimilitudinem carnis peccati* aſſumpſit, ut peccatores ſalvos faceret, Sanctus Sanctorum, Agnus ſine macula, Pontifex impollutus & a peccatoribus ſegregatus, Dei Filius unigenitus. Nec veſtigium quidem ullum vulneris habens, alligaturam non refugit vulneris. Non ſic impii, non ſic: non ſic agit perverſitas elationis humanæ. Erubeſcimus vulnerum ligaturam, qui de vulneribus interdum etiam gloriamur. Quem nemo poteſt arguere de peccato, ipſe peccati remedium auſterum pariter & verecundum ſine ulla neceſſitate ſuſcepit. Nos e contra inverecundi ad obſcœnitatem culpæ, erubeſcimus agere pœnitentiam, quod extremæ dementiæ eſt, male proni in vulnera, pejus in remedia verecundi. Galat. 4.4. S. Bern. ſerm. in Circumc. Dom.

Vocatum eſt nomen ejus Jeſus, ideſt, Salvator. Statim atque Jeſus vocatur, Salvatoris officium exercet, ſanguinis ſui pro nobis offerendo primitias. Illi ſoli ſalutis nomen accipiunt, illi ſoli vocantur ſalvandi & electi, qui ſunt ſpiritualiter circumciſi, circumciſione non manufacta: quod quidem nomen, non ſolum ante conceptionem ſuam in utero, ſed ab æterno in Dei præſcientia & prædeſtinatione, ſecundum miſericordiam ejus acceperunt.

22. *Et poſtquam impleti ſunt dies purgationis ejus, ſecundum legem Moyſi, tulerunt illum in Jeruſalem, ut ſiſterent eum Domino*, &c. Deipara Virgo primum templum eſt & altare, in quo ſe æterno Patri Chriſtus obtulit, ipſe Sacerdos & victima: *Ingrediens mundum, dicit; Hoſtiam & oblationem noluiſti: corpus autem aptaſti mihi: holocautomata & pro peccato non tibi placuerunt: Tunc dixi, Ecce venio. In capite libri ſcriptum eſt de me: Ut faciam Deus voluntatem tuam.* Sed & ſe offert ſummus Sacerdos, & offertur a parentibus, tempore a Lege præſcripto. Redimitur Redemptor omnium: Siſtitur in Templo Dominus Templi: ſubit legem ſupremus Legiſlator, ut Legi parere ab ipſo diſcamus, & per ipſum nos ſpirituales hoſtias offerre Deo in odorem ſuavitatis, in Spiritu ſancto quo Hebr. 10. 5. & ſeq.

uncti

Digitized by Google

uncti & conſecrati ſumus in baptiſmate. Offeramus igitur Chriſtum cum Maria Virgine; & ut digne offeramus, purificemus nos ipſos humili pœnitentia, offeramus caſtitatem mentis & corporis, & manſuetudinem cum amoris pœnitentis gemitibus: cujus oblationis typi fuere par turturum aut

Venerab. Beda in hunc locum. duo pulli columbarum pro Chriſto ſecundum Legem oblati. Sive fortia quis opera, ſeu infirma ediderit, quæ maſculi ac fœminæ vocabulis in Lege deſignantur, ut hæc legitime Domino valeant conſecrari, ovem neceſſe eſt innocentiæ, & turturem pariter ſive columbam compunctionis offerat.
„ Quia enim volucres hæ pro cantu gemitus habent, non immerito lachry-
„ mas humilium deſignant, quibus plurimum in ipſis etiam bonis operibus
„ indigemus: Quia etſi bona eſſe quæ agimus noverimus, qua tamen diſtri-
„ ctione a Domino examinanda, qua a nobis perſeverantia ſint conſumman-
„ da neſcimus. Qui vero divitias virtutum non habendo, de quibus ad Co-
1. Cor. 1. 5. „ rinthios Apoſtolus ſcribit, *Quia in omnibus divites facti eſtis in illo, in omni*
„ *verbo, & in omni ſcientia*; agnum vitæ innocuæ in actuum ſuorum gre-
„ ge non invenerit, duos ſaltem turtures, aut duos columbæ pullos offerat,
„ hoc eſt, ad lachrimarum flagitanda ſuffragia confugiat. Et bene *unum pro*
Levit. 12. „ *peccato, & alterum in holocauſtum*: Quia duo ſunt genera compunctionis.
„ Deum namque ſitiens anima prius timore compungitur, poſt amore. Prius
„ enim ſeſe in lachrymis afficit, quia dum mala ſua recolit, pro his perpeti
„ æterna ſupplicia pertimeſcit. At vero cum longa mœroris anxietate fue-
„ rit formido conſumpta, quædam jam de præſumptione veniæ ſecuritas
„ naſcitur, & in amore cœleſtium gaudiorum animus inflammatur. Qui er-
„ go prius flendo, ne duceretur ad ſupplicium, turturem pro peccato offe-
„ rebat, de altero facit holocauſtum, cum poſtmodum flere amariſſime inci-
„ pit, quia differtur a Regno. Columbam pro peccato offert, qui laborat
„ in gemitu ſuo, lavat per ſingulas noctes lectum ſuum, hoc eſt, per ſingu-
„ las pulſantis culpæ tenebras opera ſua bona, in quibus requieſcere debeat,
„ lachrymis abluere non ceſſat. Columbarum pullos in holocauſtum fe-
„ runt, qui patriæ cœleſtis abſentiam deflentes aiunt: *Super flumina Baby-*
Pſal. 136. 1. *lonis illic ſedimus & flevimus, dum recordaremur tui, Sion.*

25. *Et ecce homo erat in Jeruſalem, cui nomen Simeon, & homo iſte juſtus & timoratus, expectans conſolationem Iſrael, & Spiritus ſanctus erat in eo: & reſponſum acceperat a Spiritu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum Domini, & venit in Spiritu in templum. Et cum inducerent puerum Jeſum parentes ejus, ut facerent ſecundum conſuetudinem legis pro eo, & ipſe accepit eum in ulnas ſuas, & benedixit Deum.* Vir juſtus & religioſus fide, ſpe & charitate Chriſto occurrit, eumque complectitur; Spiritus ſancti inſpirationem & impulſum in omnibus ope-

Rom. 8. 14. ribus ſuis ſequitur: *Qui enim Spiritu Dei aguntur, hi ſunt filii Dei.* In illo Spiritus Dei habitat, ſpiritu vivit, ſpiritu ambulat, ſpiritu loquitur; deſideria carnis non perficit, ſed mortificat: mundi hujus ſpiritum non habet, pravos mores non ſequitur: non terrena bona concupiſcit; ſed diem Domini, adventum Chriſti in gloria & majeſtate. Hæc enim veri Iſrael

Lib. 2. de cultu Feminar. c. 7. conſolatio: Hæc *Dies Chriſtianæ exultationis*, ut loquitur Tertullianus. *Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum* (inquit juſtus) *quando veniam &*

Pſal. 41. *apparebo ante faciem Dei?* Deum timet juſtus, timore caſto, non ſervili: timet ut filius, ne patrem offendat: timet ut ſponſa, ne ſponſo diſpliceat. Felix Simeon, quia Chriſtum videre meruit: felicior qui credidit. Felices

Origenes Hom. 15. in Luc. & nos ſi credamus fide per dilectionem operante. *Beati qui non viderunt & crediderunt.* Cogita qualem fructum ſanctus Senex perceperit ex viſione & complexu Chriſti Salvatoris. Fimbriam veſtimenti Jeſu mulier tetigit,

ſigit, & ſanata eſt. Si illa ad extremam partem veſtimenti tantum emo-
lumentum habuit, quid putandum eſt de Simeone, qui in ſuas ulnas acce-
pit infantem, & brachiis tenens lætabatur atque gaudebat, videns parvu-
lum a ſe geſtari, qui ad vinctos venerat reſolvendos. Non minorem fru-
ctum te percepturum ſperes, ſi cum pari fide, ſpe, charitate, humilitate,
fervore ad Altare ſanctum communicaturus accedas. *Ecce Chriſtum vides,*
ipſum tangis, ipſum manducas: ipſe tibi concedit *non tantum videre, verum* *S. Chryſ.*
& tangere: & manducare, & intra te ſumere. Igitur accedat nemo cum
nauſea, nemo reſolutus, omnes accenſi, omnes ferventes. Ad templum adeas,
ſacroſancto Miſſæ ſacrificio & divinis officiis adſis in Spiritu, juſti Simeo-
nis exemplo; non curioſitate, non cupiditate ductus, non ut hominibus
placeas, non ut mori ſatisfacias; ſed ut Jeſum fide & charitate complecta-
ris, adores, æterno Patri offeras cum Sacerdote, propitiationis & ſalutis
victimam; ut Deum benedicas & laudes. *Et venit in Spiritu in Templum*
.... Et ipſe accepit eum in ulnas ſuas, & benedixit Deum. Chriſtum in ul-
nas ſuas accipere nihil Simeoni profuiſſet, niſi ipſum corde geſtaſſet.

29. *Nunc dimittis ſervum tuum, Domine, ſecundum verbum tuum in pa-*
ce: quia viderunt oculi mei ſalutare tuum. Si quis jacturam fieri arbitratur *S. Chryſ.*
cum ex hac vita diſceditur, hic nondum in fide perfectus eſt, juſtus cupit *hom. de Oc-*
corporeæ carcere molis ac fragilitatis exſolvi, cupit diſſolvi & eſſe cum *curſu Dom.*
Chriſto: quod multo melius eſſe fide intelligit. Ejus eſt mortem timere,
qui ad Chriſtum nolit ire: ejus eſt ad Chriſtum nolle ire, qui ſe non cre-
dat cum Chriſto incipere regnare. Non ſic Simeon qui vere juſtus fuit, *S. Cyprianus*
qui fide plena Dei præcepta ſervavit; cui cum divinitus reſponſum fuiſſet, *lib. de mor-*
quod non ante moreretur quam Chriſtum vidiſſet, & Chriſtus infans in *talit.*
templum cum matre veniſſet; agnovit in Spiritu natum eſſe jam Chriſtum,
de quo ſibi fuerat ante prædictum, quo viſo ſcivit ſe cito moriturum.
Lætus itaque de morte jam proxima, & de vicina accerſitione ſecurus,
accepit in manus Puerum, & benedicens Deum, exclamavit & dixit: *Nunc*
dimittis Servum tuum, Domine, ſecundum verbum tuum in pace, &c. Probans
ſcilicet atque conteſtans, *Tunc eſſe ſervis Dei pacem, tunc liberam, tunc tran-*
quillam quietem, quando de iſtis mundi turbinibus extracti, ſedis & ſecurita-
tis æternæ portum petimus, quando expuncta hac morte ad immortalitatem ve-
nimus; illa eſt enim noſtra pax, illa fida tranquillitas, illa ſtabilis & firma, &
perpetua ſecuritas.

Nunc dimittis ſervum tuum, Domine, ſecundum verbum tuum in pace, &c.
Chriſtum videre vehementer optabat ſanctus Senex & tamen ab illo tam
cito ſeparari conſentiebat; illi ſecundum divinitatem, quam ſecundum car-
nem magis adhærens, per iſtam tranſiens ad illam; & Spiritus ſancti Ma-
giſterio edoctus, Chriſtum jam ſecundum carnem non noſſe, aut ei ſenſi-
biliter adhærere, quod Apoſtolus poſtea profeſſus eſt: *Et ſi cognovimus ſe-* *2. Cor. 5. 16.*
cundum carnem Chriſtum, nunc jam non novimus. Hæc perfectionis regula, *Joan. 14. 6.*
quam Verbo caro factum nos docuit, ſe *Viam* dicens, *veritatem & vitam.* *S. Auguſt.*
Docuit ante Simeonem ad cor ejus loquens. *Intelligamus* & nos *quam nul-* *lib. 1. de Do-*
la res in via tenere nos debeat, quando nec ipſe Dominus in quantum via noſtra *ctrin. Chri-*
eſſe dignatus eſt, tenere nos voluerit, ſed tranſire: ne rebus temporalibus, quam- *ſtiana c. 34.*
vis ab illo pro ſalute noſtra ſuſceptis & geſtis, hæreamus infirmiter, ſed per eas
potius curramus alacriter, ut ad eum ipſum qui noſtram naturam a temporalibus libe-
ravit, & collocavit ad dexteram Patris, provehi atque pervehi mereamur.

31. *Quod paraſti ante faciem omnium populorum. Lumen ad revelationem*
Gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael. Chiſtus Jeſus ad ſalutem omnium a
Deo paratus & datus. Neque eos quos in cilicio & cinere pœnitentiam

actu-

Digitized by Google

acturos ait, ſi apud illos miracula feciſſet, injuſte noluit ſalvos fieri, cum
S. Auguſt. in Enchir. & alibi *poſſent ſalvi eſſe ſi vellent*; non ex ſe ipſis, ſed Deo voluntates eorum in bonum miſericorditer convertente, cui „ volenti ſalvum facere nullum hu„ manum reſiſtit abitrium; quia velle & nolle ſic in volentis vel nolentis „ eſt poteſtate, ut divinam voluntatem non impediat, nec ſuperet pote„ ſtatem. *Et* Quantælibet ſint voluntates Angelorum vel hominum, vel „ bonorum vel malorum, vel illud quod Deus, vel aliud volentes quam „ Deus, Omnipotentis voluntas ſemper invicta eſt, quæ mala eſſe num„ quam poteſt; quia etiam cum mala irrogat, juſta eſt. Deus igitur om„ nipotens ſive per miſericordiam cujus vult miſeretur, ſive per judicium „ quem vult obduret, nec inique aliquid facit, nec niſi volens quidquam „ facit, & omnia quæcumque vult facit. Salus igitur per Chriſtum parata eſt ante faciem omnium populorum, quia ex omni gente, & ex omni hominum genere, ſexu, profeſſione, Deus per Chriſtum ſalvat quos elegit in ipſo ante mundi conſtitutionem ut eſſent ſancti: & quia nemo fit ſalvus, niſi quem per Chriſtum ſalvum fieri velit; & ideo ſit rogandus ut velit; quia neceſſe eſt fieri ſi voluerit: quia denique Chriſtus ſanguinem
S. Auguſt. ſerm. 344. Edit. p. p. Benedict. ſuum pro omnibus ſudit. *Habuit ille ſanguinem unde nos redimeret, & ad hoc accepit ſanguinem, ut eſſet quem pro nobis redimendis effunderet. Sanguis Domini Dei tui, ſi vis, datus eſt pro te: ſi nolueris eſſe, non eſt datus pro te.. .. Sanguis Chriſti volenti eſt ſalus, nolenti ſupplicium.* Gentibus ac Judæis ortus eſt Chriſtus, lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. *Habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta eſt eis*; ſed Judæi pro maxima parte *dilexerunt tenebras magis quam lucem*; *ipſi fuerunt rebelles lumini*; unde Gentes ad lucem Evangelii vocatæ ſunt, & crediderunt in lucem, ut filii lucis eſſent. Chriſtus igitur Iſraelitici populi gloria, ex quo natus eſt, apud quem vixit, prædicavit, miracula fecit: ſed ejuſdem populi dedecus eſt, & condemnatio, quia ab eo repulſus & crucifixus. Timeant Chriſtiani, qui luce Evangelii abutuntur, & ſecundum
Matt. 21. 43. eam non vivunt, mundi & peccati tenebras magis diligentes, ne idem ipſis contingat quod Judæis: ne ab ipſis auferatur regnum Dei, & detur genti facienti fructus ejus.

33. *Et erant pater ejus & mater mirantes ſuper his quæ dicebantur de illo.* Si Maria & Joſeph diſcunt a Paſtoribus & a Simeone, cur tu diſcere dedignaris a Sacerdotibus? Si ſuperioris ordinis & ſanctitatis animas, amplioribuſque Spiritus ſancti donis cumulatas Deus non immediate docet omnia, ſed interdum per alias inferioris longe ſanctitatis & virtutis illuminat, ut Mariam & Joſeph per Paſtores, Zachariam, Simeonem: cur tu qui nullius es coram Deo meriti, a Paſtoribus Eccleſiæ, & viris ſapientia, ſcientia ſanctorum, & pietate conſpicuis, refugis audire & diſcere quæ Dei ſunt? Auditum interiorem admove ad ea quæ de Deo dicuntur. Fide attende ad Dei opera, ad Chriſti Jeſu Myſteria, & in eis novum ſemper aliquid miraberis, ut ejus magnitudinem, ſanctitatem & miſericordiam, bonitatis divitias, & adinventiones exquiſitas amoris immenſi quo nos dilexit, confitearis & laudes.

34. *Et benedixit illis Simeon: & dixit ad Mariam matrem ejus: Ecce poſitus eſt hic in ruinam & in reſurrectionem multorum in Iſrael: & in ſignum cui contradicetur.* In reſurrectionem multorum poſitus eſt; in hoc enim a Deo
Joan. 11. 25. 26. miſſus ut multi in ipſum credant, & qui crediderint, ſalvi fiant. *Ego*, in-
Joan. 10. 10. quit, *ſum reſurrectio & vita. Qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, vivet: & omnis qui vivit & credit in me, non morietur in æternum.* Et alibi: *Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant.* In ruinam vero mul-

multorum poſitus, qui in illum non credentes, aut adventus ejus benefi-
cio, ejuſque Myſteriis & gratiis abuſi, & ſanguinem teſtamenti pollutum
ducentes in quo ſanctificati ſunt, inde ſibi ruinam & damnationem arceſ- *Joan. 15.22.*
ſent, unde vitam & ſalutem haurire debuerant. *Si non veniſſem* (inquit)
& locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent, nunc autem excuſationem non
habent de peccato ſuo. Hoc ſenſu a Propheta dictum eſt: *Dominum exerci-* *Iſai. 8. 13.*
tuum ipſum ſanctificate, ipſe pavor veſter, & ipſe terror veſter. Et erit *14. 15.*
vobis in ſanctificationem, in lapidem autem offenſionis & in petram ſcanda-
li duabus domibus Iſrael, in laqueum & in ruinam habitantibus Jeruſalem.
Et offendent ex eis plurimi, & cadent, & conterentur, & irretientur &
capientur. Quo teſtimonio uſus eſt Apoſtolus, cauſam docens incredulita-
tis Judæorum. *Gentes*, inquit, *quæ non ſectabantur juſtitiam, apprehende-*
runt juſtitiam: juſtitiam autem quæ ex fide eſt. Iſrael vero ſectando legem *Rom. 9. 30.*
juſtitiæ in legem juſtitiæ non pervenit. Quare? Quia non ex fide, ſed quaſi ex *31. & ſeq.*
operibus: offenderunt enim in lapidem offenſionis, ſicut ſcriptum eſt: Ecce pono
in Sion lapidem offenſionis, & petram ſcandali: & omnis, qui credit in eum,
non confundetur. Domos autem Iſrael appellavit Propheta propter diviſio- *Iſai. 8.*
nem regni, & una deſignavit tum domum Ephraim, tum domum Judæ. *Theodoret.*
„ Et hi enim & illi progenitorem habuerunt Jacob. Docet autem eos qui Do- *in cap. 8.*
„ mino crediderint, ipſum habere ducem, qui omnes viæ difficultates faciles *Iſaia.*
„ reddet: incredulos vero tamquam in laqueo quodam, vel ſovea, vel obi-
„ ce, ſecundum Aquilam; vel ſcandalo, ſecundum alios, manere in Jeru-
„ ſalem, ubi eos Romanum bellum prorſus atteret, & velut in laqueo com-
„ prehendet. Pro *impotentes erunt*, Symmachus dixit *offendent*, Aquila
„ *ſcandalizabuntur.* Offendentes enim ad Crucem Domini & ceciderunt,
„ & contriti ſunt, captique ab hoſtibus, tamquam intra rete quoddam com-
„ prehenſi in civitate. Quanto graviores pœnas luent Chriſtiani, qui vitam
non ducunt fidei Chriſti congruentem, quam in baptiſmo ſunt profeſſi; &
Chriſti Evangelio pravis moribus contradicunt? *Et in ſignum cui contradicetur*
.... Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant. Si Chriſtus in ſignum
contradictionis poſitus eſt, ne conturbentur qui Chriſto ſincere ſerviunt,
ſi eis a mundo, id eſt, ab hominibus qui diligunt mundum, vel a fictis
& falſis fratribus, quos in omni ſocietate pati neceſſe eſt, quotidie con-
tradicitur. *Non eſt diſcipulus major domino ſuo. Si me perſecuti ſunt, &*
vos perſequentur. Non conturbentur Paſtores animarum, & evangelici *Joan. 15.20.*
Prædicatores, ſi eis contradicitur ab impiis, a peccatoribus cupiditates ſuas
præ Dei lege audientibus. *Si ſermonem meum ſervaverunt, & veſtrum*
ſervabunt.

35. *Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius*, &c. Beatæ Virginis ani- *S. Bern.*
mam vis doloris in Chriſti Paſſione pertranſivit, ut plus quam Martyrem *ſerm. in hæc*
non immerito prædicemus, in qua nimirum corporeæ paſſionis ſenſum ex- *verba Apoc.*
ceſſerit compaſſionis affectus. Ut Chriſtus corpore moreretur, fecit chari- Signum ma-
tas, qua majorem nemo habuit: Ut Maria corde commoreretur, fecit & gnum.
charitas, cui poſt illam ſimilis non fuit. Cogita dolorem Agar cum Iſmaele
puero in deſerto errantis, quæ pane & aqua deficientibus, abjectoque filio
ſubter arborem dixit, *Non videbo morientem puerum*, contentaque voce *Geneſ. 21.*
clamavit & flevit. Cogita Sephoram Moyſis uxorem ob filii ſui circum-
ciſionem, vulnuſque acutiſſima petra infanti inflictum gementem, & Moy-
ſi dicentem, *Sponſus ſanguinum tu mihi es.* Cogita Noemi mortuo ma-
rito filiiſque ad ſummam paupertatem redactam, dicentemque amicis *Exodi 4.*
mulieribus, *Ne vocetis me Noemi (id eſt, pulchram) ſed vocate me Mara* *Ruth. 1.*
(id eſt amaram) quia amaritudine valde dereplevit me omnipotens. Cogita Reſ- *2. Reg. 21.*

pha, quæ filiis ſuis a Gabaonitis in monte crucifixis, cilicium ſubſtravit ſibi ſupra petram, ab initio meſſis, donec ſtillaret aqua ſuper eos de cœlo, & non dimiſit aves lacerare eos per diem neque per noctem. Cogita
Jerem. 31. 15. vocem in excelſo auditam lamentationis, luctus & fletus, Rachel plorantis filios ſuos, & nolentis conſolari ſuper eis, quia non ſunt: & Mariæ dolorem in Paſſione & morte filii tanto acerbiorem fuiſſe conſidera, quanto major erat vis charitatis qua ſuum Deique Filium diligebat mater ſanctiſſima. Amiſſum uno funere ſponſum parentem, Dominum, & Filium a Matre quæ ſine viri conſortio concepit, quæ totam corporis ſubſtantiam ſola Filio miniſtravit; quæ infinitam ejus excellentiam, bonitatem, ſanctitatem, beneficentiam erga Judæos mortis ejus auctores optime novit, expende, & vide ſi eſt dolor ſimilis Beatæ Virginis Mariæ dolori. Sic ſumma gaudia quæ partus tempore perſenſit, & quibus cumulata eſt videns honores Filio ſuo ab Angelis, a Paſtoribus, a Magis, a ſancto Sene volente Deo delatos, excepit prædictio & denunciatio doloris acerbiſſimi, quem in ejus Paſſione ac morte paſſura erat. Ita cum electis ſuis & amicis agit Deus, eorumque gaudia tribulationibus, amaritudinibus, lachrymiſque miſcet.

Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes. Gladius verbi Dei, quem Chriſtus Jeſus venit mittere in terram, pertranſit animas electorum, eaſque a rerum terrenarum amore ſeparat, amoremque proprium & cupiditates in illis interficit. *Vivus eſt*
Hebr. 4. 12. *enim ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens uſque ad diviſionem animæ & ſpiritus, compagum quoque & medullarum & diſcretor cogitationum & intentionum cordis.* Sic probantur qui ex Deo ſunt, ſic revelantur ex multis cordibus cogitationes.

37. 38. *Et erat Anna Propheteſſa ..... Quæ non diſcedebat de templo, jejuniis & obſecrationibus ſerviens nocte ac die. Et hæc, ipſa ſuperveniens,*
S. Ambroſ. lib. de Viduis cap. 4. *confitebatur Domino: & loquebatur de illo omnibus qui exſpectabant redem-* „ *ptionem Iſrael.* Docet Anna quales deceat eſſe viduas, quæ immaturo ma„ riti obitu deſtituta, maturæ tamen adoream laudis invenit: non minus „ religionis officio, quam ſtudio caſtitatis intenta. Vidua, inquit, octogin„ ta & quatuor annorum, vidua quæ non diſcederet de templo, vidua quæ „ jejuniis & obſecrationibus nocte ac die ſerviret. Vides qualis vidua præ„ dicetur, unius viri uxor, ætatis quoque jam probata proceſſu, vivida re„ ligioni & effœta jam corpore: *Cui diverſorium in templo, colloquium in* „ *prece, vita in jejunio: Quæ dierum noctiumque temporibus indefeſſæ devotio*„ *nis obſequio, cum corporis agnoſceret ſenectutem, pietatis tamen neſciret æta*„ *tem.* Sic inſtituitur a juventute vidua, ſic prædicatur in ſenectute ve„ terana: quæ viduitatem non occaſione temporis, non imbecillitate corpo„ ris, ſed virtutis magnanimitate ſervaverit.

Et vixerat cum viro ſuo annis ſeptem a virginitate ſua. Et hæc vidua uſque ad annos octoginta quatuor, &c. „ Anna univira vidua Ruth bis conjugata
S. Aug. lib. de Bono Vidu. c. 7. „ beatior fuit, quia & propheteſſa Chriſti eſſe meruit: quam credendum eſt, „ etiamſi filios nullos habuit, quos quidem Scriptura reticendo reliquit in„ certum, eo Spiritu prævidiſſe Chriſtum ex Virgine proxime venturum, „ quo potuit agnoſcere & parvulum: unde merito etiam ſine filiis, ſi „ tamen eos non habuit, ſecundas nuptias recuſavit; quia noverat jam „ tempus eſſe, quo Chriſto non officio pariendi, ſed ſtudio continendi, „ nec conjugalibus fetandis viſceribus, ſed caſtificandis vidualibus moribus „ melius ſerviretur.

1. Tim. 5. & 6. *Non diſcedebat de templo, jejuniis & obſecrationibus ſerviens die ac nocte.* Sic in oratione & jejunio perſeverans, Deum promerebatur. Hoc vidua-

rum

Digitized by Google

rum Chriſtianarum exemplar, de quibus Apoſtolus: *Quæ autem vere vidua eſt & deſolata, ſperet in Deum, & inſtet obſecrationibus & orationibus nocte ac die. Nam quæ in deliciis eſt, vivens mortua eſt.* Deliciæ igitur ſpiritua„ les deliciis carnalibus in ſancta caſtitate ſuccedant, lectio, oratio, pſal„ mus, bona cogitatio, bonorum operum frequentatio, ſpes futuri ſæculi, „ & cor ſurſum, atque de his omnibus gratiarum actio Patri luminum, „ a quo omne datum optimum & omne donum perfectum deſcendit. „ Nam quando pro deliciis nuptarum, quas in carne virorum habent, alia„ rum carnalium deliciarum tanquam in ſolatium uſus aſſumitur, quid ego „ dicam quæ ſequantur mala, cum breviter Apoſtolus dixerit, viventem „ mortuam eſſe viduam, quæ in deliciis vivit?

40. *Puer autem creſcebat, & confortabatur plenus ſapientia, & gratia Dei erat in illo.* Creſcere vult Chriſtus in membris corporis ſui myſtici, incremento gratiæ & ſanctitatis, donec occurramus omnes in virum perfectum. *Veritatem* igitur *facientes in charitate, creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus: ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem juncturam ſubminiſtrationis, ſecundum operationem in menſuram uniuſcujuſque membri, augmentum corporis facit in ædificationem ſui in charitate.* Epheſ. 4. 15. & 16.

42. *Et cum factus eſſet annorum duodecim, aſcendentibus illis Jeroſolymam ſecundum conſuetudinem diei feſti, conſumatiſque diebus cum redirent, remanſit puer Jeſus in Jeruſalem, & non cognoverunt parentes ejus.* Sanctis Animabus ad perfectionem tendentibus, interdum ſe Jeſus abſcondit, eiſque ſenſibiles conſolationes ſubtrahit, illarum ut fidem exerceat, piaque augeat deſideria. *Revertere*, ait ſponſa cœleſtis dilecto ſuo. *Ideo nempe ſubtraxit ſe, quo avidius revocaretur; teneretur fortius.* Nec ſtatim atque revocatur, ad ipſam revertitur. *In lectulo meo*, inquit, *quæſivi per noctes quem diligit anima mea, quæſivi illum, & non inveni.* Cur vero non revertitur ad vocem & votum revocantis? *Ut deſiderium creſcat, ut probetur affectus, ut exerceatur amoris negotium.* Cant. 2. S. Bern. ſerm. 74. in Cant. & ſerm. 75.

44. 45. *Exiſtimantes autem illum eſſe in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & notos. Et non invenientes, regreſſi ſunt in Jeruſalem, requirentes eum. Et factum eſt poſt triduum invenerunt illum in Templo.* Quæramus Jeſum ſine mora, fideliter, perſeveranter, in Jeruſalem, in Eccleſia. Tres ſunt cauſæ cur quærentes fruſtrari ſolent, 1. *Cum non in tempore quærunt*: 2. *Aut non ſicut oportet*: 3. *Aut non ubi oportet.* Nullibi melius quæritur quam in Templo, in domo orationis. S. Bern. ibid.

46. *Et factum eſt poſt triduum invenerunt illum in templo ſedentem in medio Doctorum, audientem illos, & interrogantem eos.* In medio Doctorum ſedet Jeſus quaſi fons ſapientiæ; ſed quaſi exemplar humilitatis, audire prius & interrogare Doctores, quam inſtruere quærit indoctos. Ne etenim parvuli a ſenioribus erubeſcant diſcere, & ipſe ob ætatis humanæ congruentiam, hominibus auſcultare non erubeſcit Deus. Ne infirmus docere quis audeat, & ille puer doceri interrogando voluit, qui per Divinitatis potentiam verbum ſcientiæ ipſis ſuis doctoribus miniſtravit. Chriſtum Jeſum in Evangelio ſuo docentem humiliter audiamus, ſimus docibiles Dei. Sacram Scripturam cum pietate legamus, & quæ non intelligimus, oremus Deum ut intelligamus: Doctores interrogemus, audiamus Eccleſiam cui Spiritus ſanctus verum Scripturarum ſenſum revelavit. *In multitudine Presbyterorum prudentium ſta, & ſapientiæ illorum ex corde conjungere, ut omnem narrationem Dei poſſis audire, & proverbia laudis non effugiant a te.* Noli contendere verbis, ſed audi primum cum docilitate & pietate; deinde interroga cum modeſtia, non ex curioſitate, ſed ex pio affectu S. Greg. 3. P. Paſtor. c. 26. & Beda in hunc locum Eccli. 6. 35.

 diſcen-

Digitized by Google

diſcendi cor Dei in verbis Dei. *Audi tacens ſimul & quærens*. Et cum di-
Eccli. 32. 9. diceris quod ignorabas, Chriſto gratias age, qui te intus docet. „ De
S. Auguſt. lib. de Magiſtro c. 11. „ univerſis *enim* quæ intelligimus non loquentem qui perſonat foris, ſed „ intus ipſi menti præſidentem conſulimus veritatem, verbis fortaſſe ut „ conſulamus admoniti. Ille autem qui conſulitur, docet, qui in interiore „ homine habitare dictus eſt Chriſtus, id eſt, incommutabilis Dei virtus „ atque æterna ſapientia: quam quidem omnis rationalis Anima conſulit, „ ſed tantum cuique panditur, quantum capere propter propriam ſive ma- „ lam ſive bonam voluntatem poteſt.

47. *Stupebant autem omnes qui eum audiebant, ſuper prudentia & reſponſis ejus*. Prudentiam & reſponſa pueri Jeſu mirabantur, qui illum Deum eſſe & Dei ſapientiam ac virtutem ignorabant: ſed nobis major eſt admirandi ratio, quod annos triginta latere voluerit, ſapientiamque ſuam propter nos abſcondere. Vitam abſconditam Chriſti Jeſu adoremus, & humilitatis ejus imitatores facti, neſciri & latere magis amemus, quam in publicam lucem prodire; & hominum ſermonibus celebrari.

48. *Et dixit mater ejus ad illum: Fili, quid feciſti nobis ſic? Ecce Pater tuus & ego dolentes, quærebamus te*. Chriſtus amiſſus non invenitur ſine dolore & lachrymis. Amor doloris menſura eſt. Quo magis Deum a-
S. Aug. in Pſal. 37. mamus, cum dolore majori quærimus. „ Amor non poteſt eſſe ſine dolore. „ Nam & ille amat & non dolet, qui habet quod amat; qui autem amat, „ & nondum habet quod amat, neceſſe eſt ut in dolore gemat. Inde illud „ in perſona Eccleſiæ ſponſa Chriſti in Cantico Canticorum. Quoniam vul- „ nerata charitate ego ſum. Vulneratam ſeduxit charitate: amabat enim quid-
Cant. 2. 5. & 5. 8. „ dam, & nondum tenebat; dolebat quia nondum habebat. Ergo ſi dolebat, „ vulnerata erat: ſed hoc vulnus ad veram ſanitatem rapiebat. Qui hoc „ vulnere non fuerit vulneratus, ad veram ſanitatem non poteſt pervenire.

49. *Et ait ad illos: Quid eſt quod me quærebatis? Neſciebatis quia in his quæ Patris mei ſunt oportet me eſſe?* Verbo & exemplo docet nos Chriſtus, Dei cultui, amori, obſequio nihil eſſe præponendum; non humana negotia, non rei familiaris curam, non parentum ſocietatem, utilitatem, con-
Joan. 4. 34. ſolationem. Unde alibi ait: *Meus cibus eſt ut faciam voluntatem ejus qui miſit me*. Ipſe prius obſervare voluit, quod nobis obſervandum poſtea tradidit: *Qui amat patrem ſuum, aut matrem plus quam me, non eſt me dignus*. Hoc ſcilicet *Unum eſt neceſſarium*; hoc eſt, *omnis homo*, Deum diligere,
Matt. 10. 37. & mandata ejus ſervare. Diſcant Eccleſiaſtici Viri ſæcularibus negotiis non ſe immiſcere, quia illos Chriſto conſecratos in ejus negotiis totos & ſemper verſari oportet. *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus*.

51. *Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth, & erat ſubditus illis*. E-
S. Amb. in hunc locum. Origenes hom. 20. in Luc. xempla pietatis agnoſce. Diſce quid parentibus debeas Chriſti Jeſu exemplo, reverentiam & obedientiam, nec ſolum parentibus ſecundum carnem, ſed Superioribus qui nobis ſunt inſtar patrum. Si Jeſus Filius Dei ſubjicitur Joſeph & Mariæ, ego non ſubjiciar Epiſcopo, qui mihi a Deo ordinatus eſt pater? Non ſubjiciar Presbytero, qui mihi dignatione Domini præpoſitus eſt? Intelligebat Joſeph quia major ſe erat Jeſus qui ſubjiciebatur ſibi, & ſciens Majorem eſſe ſubjectum, trepidus moderabatur imperium. Videat ergo unuſquiſque, quod ſæpe melioribus præpoſitus ſit inferior, & nonnumquam accidat ut ille qui ſubjectus eſt, melior ſit eo qui ſibi videtur eſſe prepoſitus. Quod cum intellexerit dignitate ſublimior, non elevabitur ſuperbia ex eo quod major eſt; ſed ſciet ita ſibi meliorem eſſe ſubjectum, quomodo & Jeſus ſubjectus fuit Joſeph.

Et erat ſubditus illis. Quis? quibus? Deus hominibus; Deus (inquam) cui

Digitized by Google

„ cui Angeli ſubditi ſunt, cui principatus & poteſtates obediunt, ſubditus „ erat Mariæ: nec tantum Mariæ, ſed etiam Joſeph propter Mariam. Mi- „ rare ergo utrumlibet, & elige quid amplius mireris, ſive Filii benigniſſimam „ dignationem, ſive Matris excellentiſſimam dignitatem. Utrinque ſtupor, „ utrinque miraculum. Et quod Deus feminæ obtemperet, humilitas abſ- „ que exemplo; & quod Deo femina principetur, ſublimitas ſine ſocio. „ Diſce homo obedire, diſce terra ſubdi, diſce pulvis obtemperare. Deus „ ſe humiliat, & tu te exaltas? Deus ſe hominibus ſubdit, & tu domina- „ ri geſtiens hominibus, tuo te præponis Auctori... Quoties hominibus „ præeſſe deſidero, toties Deum meum præire contendo, & non ſapio ea „ quæ Dei ſunt. De ipſo namque dictum eſt: *Et erat ſubditus illis*. Si ho- „ minis imitari dedignaris exemplum, certe non erit tibi indignum ſequi „ Auctorem tuum. Si non potes forſitan ſequi eum quocumque ierit, di- „ gnare vel ſequi quo tibi condeſcendit. Si non potes ſublimem incedere „ ſemitam virginitatis, ſequere vel Deum per tutiſſimam viam humilitatis. *S. Bern. hom. 1. in Evang. Miſſus eſt.*

CAPUT TERTIUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. ANno *autem quinto-decimo Imperii Tiberii Cæſaris, procurante Pontio Pilato Judæam, Tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre ejus Tetrarcha Ituræa & Trachonitidis regionis, & Lyſania Abilinæ Tetrarcha, ſub Principibus Sacerdotum Anna & Caipha: factum eſt verbum Domini ſuper Joannem, Zachariæ filium, in deſerto.* Quia religionis inſtar eſt fidem de temporibus aſſerere, (ut ait alicubi Tertullianus) S. Lucas, ut fidem Hiſtoriæ Evangelicæ conciliet, epochas omnes accurate notat, & non modo Imperatoris, ſed Principum ſubalternorum & Magiſtratuum, nec non Sacerdotum qui Judæis præerant, cum Joannes Chriſti Præcurſor miniſterium ſuum obire cœpit. Is erat annus Imperii Tiberii Cæſaris, qui Auguſto ſucceſſit, decimus-quintus. Regem præter Cæſarem Judei non habebant, Judæa jam redacta in Provinciam, & Syriæ attributa. Judæam ſtricte ſumptam, prout a Galilæa diſtinguitur, poſt mortem Herodis, ex ejus teſtamento, & Cæſaris Auguſti beneficio, ethnarchiæ nomine obtinuerat Archelaus ejus filius: quo relegato Viennam Galliæ urbem, Pontius Pilatus Tiberii Imperatoris vice ac nomine hanc Provinciam procurabat ac moderabatur ut Præſes ſub Præfecto Syriæ, cum gladii poteſtate. Reliquæ terræ promiſſæ partes ſubalternis parebant Dominis ſeu Tetrarchis, ſub ſupremo Imperatoris dominio principalem quidem, ſed tamen præcariam exercentibus in ſua ditione poteſtatem. *Galilææ Tetrarcha* erat *Herodes* Antipas, Herodis magni filius, ad cujus Tetrachiam Peræa etiam pertinebat. *Philippus* Hærodis Magni filius alter, Antipæ frater, *Tetrarcha* erat *Ituræa*, quæ Batanæam & Auranitidem complectebatur, & *Trachonitidis*. Patrem Tetrarchiæ Zenodori Joſephus addit. Abilinæ, dictæ ab urbe Abila in monte Libano ſita, quæ pars principalior fuiſſe videtur poſſeſſionis Zenodori, *Tetrarcha* erat, ſeu Dynaſta *Lyſanias*, alterius forte Lyſaniæ nepos, cujus meminit Joſephus. *Lib. 15. Antiq. c. 13. & lib. 19. c. 4.*

Sub Principibus Sacerdotum Anna & Caipha. Pontificatu Maximo tunc fungebatur Caiphas, teſte Joſepho; ſed Annam Caiphæ ſocerum, ſummæ auctoritatis virum, patre Pontifice genitum, & ante Caipham Pontificatu

Maximo functum S. Lucas adjunxit, & Sacerdotum Principem pariter nominavit; ſicut & Joſephus ſemel functos Pontificatu ſolet *Summos Pontifices* appellare. Nec improbabilis eſt eruditorum quorumdam Interpretum conjectura, eo tempore quo omnia vænalia erant apud Romanos, Judæoſque, Pontifices contra Dei inſtitutionem crebro fuiſſe mutatos, & duos interdum fuiſſe, qui alternis annis ſummo Pontificatu fungerentur. Idque indicare S. Joannem, ubi ait: *Unus autem ex ipſis Caiphas nomine, cum eſſet Pontifex*
Joan. 11. 49. & 18. 13. *anni illius, &c.* & alio in loco: *Et aduxerunt eum ad Annam primum, erat enim ſocer Caiphæ qui erat Pontifex anni illius.*

Factum eſt verbum Domini ſuper Joannem Zachariæ filium in deſerto. Joannes Zachariæ filius, qui in deſerto verſabatur, Præcurſoris muneri ſe præparans, miſſus eſt, & mandatum accepit o Deo prædicandi ac baptizandi.

3. *Et venit in omnem regionem Jordanis*, id eſt in regionem circa Jordanem ſitam, *prædicans Baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum.* Confer cum Matth. 3. & Marc. 1.

4. *Sicut ſcriptum eſt in Libro Sermonum Iſaiæ Prophetæ: Vox clamantis in*
Iſai. 40. 5. *deſerto: Parate viam Domini: rectas facite ſemitas ejus:* complanate vias per quas venturus eſt.

5. *Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur: & erunt prava in directa, & aſpera in vias planas.* De Judæorum reductione ex captivitate Babylonica auctore Cyro Perſarum Rege, ſecundum litteram intelligitur hæc Iſaiæ Prophetia, typice vero de Chriſto univerſum hominum genus a diaboli & peccati ſervitute liberaturo. Metaphorica autem locutio eſt a Regum conſuetudine derivata, qui quoties, cum exercitu præſertim iter faciunt, præmittuntur qui vias complanent, ſolident, æquent, & per devia compendium faciant, ne quid itineri obſtet, aut moram faciat. Sic venturo Chriſto viam per pœnitentiam, ceteraſque virtutes ac bona opera parandam Joannes monebat; ut nulla pravitate affectuum, nulla aſperitate morum, nulla fœditate vitiorum, nullo ſuperbiæ tumore, nulla puſilli animi abjectione ac deſperatione, nulla virtutum vacuitate offenderetur.

6. *Et videbit omnis caro ſalutare Dei.* Omnis homo corporeis oculis ſalutis Auctorem a Deo miſſum conſpiciet.

7. 8. 9. *Dicebat ergo ad turbas, quæ exibant ut baptizarentur ab ipſo: Genimina viperarum, quis oſtendit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, Quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ. Jam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.* Confer cum Matthæi cap. 3. ubi hæc interpretati ſumus.

10. *Et interrogabant eum turbæ dicentes: Quid ergo faciemus?* Interrogabant eum quid facto eſſet opus, ut dignos pœnitentiæ fructus facerent, & vitarent excidium iramque venturam.

11. *Reſpondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det non habenti, & qui habet eſcas, ſimiliter faciat.* Commune omnibus dat præceptum, ut ex ſuperfluis ſuis, ſeu veſtimentis, ſeu cibis, pauperum inopiæ ſuccurrant; ne putent ablutionum & victimarum ceremoniis, aliiſque id
1. Petri 4. 9. genus ritibus ſe poſſe evadere iram divinam, ſed veris animi virtutibus,
Daniel 4. 24. & præcipue *charitate*, quæ *operit multitudinem peccatorum.* Simile conſi-
S. Hieron. Epiſt. ad lium Nabuchodonoſor Regi dedit Daniel: *Peccata tua eleemoſynis redime,*
Hedib. Q. 1. *& iniquitates tuas miſericordiis pauperum: forſitan ignoſcet delictis tuis:*

Quic-

Quicquid corpori noſtro tegendo ſufficere poteſt, & humanæ ſuccurrere imbecillitati, hoc una tunica; & quicquid in præſentibus alimentis neceſſarium eſt, hoc unius diei victus appellatur.

12. 13. *Venerunt autem & Publicani ut baptizarentur, & dixerunt ad illum: Magiſter, quid faciemus? At ille dixit ad eos: Nihil amplius quam quod conſtitutum eſt vobis, faciatis.* Judæi Romanorum ſocii in exactione tributorum Cæſaris, vel publici redemptores, ad Joannem accedentes ut baptiſmo pœnitentiæ initiarentur, interrogarunt quid facto eſſet opus ad iram Dei fugiendam. Reſpondit divinus Præcurſor: Nihil amplius exigatis, quam quod vobis a Principe conſtitutum eſt. Publicorum redemptionem non prohibet, ſed exactiones illicitas, rapinam, injurias.

14. *Interrogabant autem eum & milites, dicentes, Quid faciemus & nos? Et ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: & contenti eſtote ſtipendiis veſtris.* Judæi, qui vel Herodi Antipæ, vel Philippo Tetrarchis, vel Romanis militabant, in præſidiis præſertim, ubi ſalva religione tutius militiam profitebantur, Joannem pariter interrogabant quid agere deberent ad iram Dei fugiendam. Reſpondit ſanctus Præcurſor: *Neminem concutiatis*, id eſt, vi ac terrore pecuniam aut quid ſimile ne alicui extorqueatis: *Neque calumniam faciatis*, falſa crimina impingendo tanquam inſidiatoribus, aut fautoribus hoſtium, aut conſtitutorum ſubſidiorum fraudatoribus &c. Solent enim milites interdum injuriis cauſas aliquas, quantumvis falſas atque abſurdas prætexere, ut Provinciales impune opprimant. *Et contenti eſtote ſtipendiis veſtris*, obſoniis, ſeu annonæ præbitione, ſecundum Textum Græcum, quo nomine omnia prœmia militibus publicitus conſtituta ſignificantur.

15. *Exiſtimante autem populo*, ſive *exſpectante* (ſecundum vim Græci Textus) id eſt, exſpectatione dubitationeque ſuſpenſo, *& cogitantibus omnibus in cordibus ſuis de Joanne, ne forte ipſe eſſet Chriſtus*. (Id enim ut ſuſpicarentur, ejus ſanctitas, admirabilis vitæ ratio; & officium baptizandi permovebat). Unde & Senatores Judæorum, Populi ſermonibus excitati, Legatos ad illum miſerant interrogaturos quis eſſet, ut narrat S. Evangeliſta Joannes.

16. 17. *Reſpondit Joannes, dicens omnibus: Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cujus non ſum dignus ſolvere corrigiam calceamentorum ejus: Ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto & igni: cujus ventilabrum in manu ejus, & purgabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igni inextinguibili.* Confer cum Matthæi 3. noſtrumque ad illud caput commentarium vide. *Veniet fortior me*, incomparabiliter major dignitate, efficacia doctrinæ, ſanctitate, miraculis, baptiſmi virtute, divina omnipotentia, novæ Legis quam laturus eſt, regnique ſpiritualis duratione. Ille vos baptizabit & purgabit in Spiritu ſancto, qui *ignis* eſt, ſeu charitas, & quem ſub ignis ſpecie mittet: Non in aqua ſola, ut ego, ſed *in aqua & ſpiritu* vos baptizabit. Quid autem ventilabri, areæ, tritici, paleæ, horrei metaphora ſignificet, ad Matthæi cap. 3. expoſuimus. Eruditis quibuſdam Interpretibus videtur areæ nomine Judaicam Synagogam intelligi, de qua apud Iſaiam dicitur: *Tritura mea, & filii areæ meæ, quæ audivi a Domino exercituum Deo Iſrael, annuntiavi vobis*. Nomine ventilationis, excidium Urbis Jeruſalem ac Templi, gentiſque ruinam, ac diſperſionem, ſecundum illud Jeremiæ: *Et diſpergam eos ventilabro in portis terræ: interfeci & diſperdidi populum meum, & tamen a viis ſuis non ſunt reverſi*. Ita Verſum 17. S. Lucæ cohærere notant cum 7. & 9. de ira Genti illi ſuperventura, & de ſecuri ad radicem ar-

Joan. 1. 19.

Iſai. 21. 10.

Jerem. 15. 17.

borum poſita. Nomine tritici, electos, quos in Eccleſiam ſuam, deinde in cœlum, velut in horreum Chriſtus congregabit: nomine palcarum reprobos, quos in ignem æternum mittet.

18. *Multa quidem & alia exhortans evangelizabat populo*. His verbis argumentum Prædicationis S. Joannis compendio ſe narraſſe Evangeliſta ſignificat.

19. *Herodes autem*, Antipas, Herodis magni filius, frater Philippi, *Tetracha, cum corriperetur ab illo*, ſcilicet a Joanne, *de Herodiade uxore fratris ſui* Philippi, quam eo vivente duxerat, repudiata uxore legitima Aretæ filia: cum (inquam) de adulterio & inceſtu publico, *& de omnibus malis quæ fecit*, a ſancto Præcurſore corriperetur *Herodes*: *adjecit & hoc ſuper omnia, & incluſit Joannem in carcere*. Priora ſcelera novo hoc ſcelere cumulavit. Confer cum *Matthæi 14. verſ.* 8. *& ſeq.* & *Marci 6. verſ.* 17. *& ſeq.* Hæc eo quo geſta ſunt ordine temporis a S. Luca non commemorari, manifeſtum eſt.

Carcerem Herodianum, quo Joannes incluſus eſt, Evangeliſta noſter commemorat, ſicut Matthæus & Marcus: alia enim Joannis vincula non noverat, quæ modernus novæ Concordiæ Evangeliſtarum Auctor confinxit. Ea vero ſervato temporis ordine non commemorat, ut jam monui: & interdum ab Evangeliſtis res geſtas narrari non ſervato temporum ordine (quod & a profanæ Hiſtoriæ Scriptoribus fieri ſolitum eſt) S. Auguſtinus obſervat Lib. 2. de Conſenſu Evangeliſtarum cap. 5. *Cognoſcendum eſt* (inquit) *quod deinceps ad cetera talia valeat, ne ſimiliter moveant animumque conturbent, ſic unumquemque Evangeliſtam contexere narrationem ſuam, ut tamquam nihil prætermittentis ſeries digeſta videatur: tacitis enim quæ non vult dicere, ſic illa quæ vult dicere, illis quæ dicebat adiungit, ut ipſa continuo ſequi videantur: ſed cum alter ea dicit quæ alter tacuit, diligenter ordo conſideratus indicat locum ubi ea potuerit, a quo prætermiſſa ſunt, tranſilire, ut ea quæ dicere intenderat ita ſuperioribus copularet, tamquam ipſa nullis interpoſitis ſequerentur.*

11. *Factum eſt autem cum baptizaretur omnis Populus*, id eſt, Judæi omnium ordinum viri: *& Jeſu baptizato, & orante*, non ex neceſſitate, ſed exempli cauſa, ut omnem juſtitiam impleret: *apertum eſt cœlum*, aereum ſcilicet, id eſt, nubes ſciſſæ ſunt ac diviſæ:

22. *Et deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum; & vox de cœlo facta eſt; Tu es Filius meus dilectus, in te complacui mibi*. Vide Matth. 3. 16. 17. Deſcendit autem Spiritus Sanctus in Jeſum, ſub ſigno ſenſibili, 1. propter ipſum, ut eo inauguratus & unctus, Sacerdos, Rex, & Propheta ſignificaretur, & in eo impletas eſſe Prophetias palam declararetur. Confer cum Iſaiæ 11. 1. & 2. *Et egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet. Et requieſcet ſuper eum Spiritus Domini, Spiritus ſapientiæ & intellectus, Spiritus conſilii & fortitudinis, Spiritus ſcientiæ & pietatis, & requieſcet ſuper eum Spiritus timoris Domini*. Et c. 61. 1. *Spiritus Domini ſuper me, eo quod unxerit Dominus me: ad annuntiandum manſuetis miſit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam, & clauſis apertionem*. 2. Propter Joannem deſcendit, ut eo indicio Chriſtum cognoſceret, quem antea ex vultu non noverat, & de illo teſtimonium perhibere poſſet, dicens: *Quia vidi Spiritum deſcendentem, quaſi columbam de cœlo, & manſit ſuper eum. Et ego neſciebam eum, ſed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum deſcendentem & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto. Et ego vidi, & teſtimonium perhibui, quia hic eſt Filius Dei.*

3. Ut

3. Ut myſterium Trinitatis quod in mundi creatione obſcurius ſuerat revelatum, initio novi Mundi & novæ Legis manifeſtius pateſieret.

23. *Et ipſe Jeſus erat incipiens quaſi annorum triginta, ut putabatur filius Joſeph, qui fuit Heli, qui fuit Mathat.* Verbum illud, *incipiens*, ad annos ætatis minime refertur, quaſi Chriſtus trigeſimum ætatis annum tunc ingrederetur, cum a Joanne baptizatus eſt, ſed ad miniſterium Chriſti qui tunc incipiebat palam prodire, & Meſſiam agere, ut notarunt S. Juſtinus in Dialogo cum Tryphone, Origenes, Beda, Euthymius, & alii; ac fere plerique omnes viri eruditi conſentiunt. Quin & ipſe Lucas *Act.* 1. 22. ſatis mentem ſuam aperit, ubi de vita publica & miniſterio Jeſu loquens, eodem verbo utitur: *Incipiens* (inquit) *a baptiſmate Joannis*. Quod vero ſpectat annum quaſi trigeſimum hic notatum, non determinatur præciſe his verbis, *quaſi annorum triginta*, quotum ageret annum ætatis Jeſus, cum baptizatus eſt. Illa enim particula, *quaſi*, aliquam ſemper permittit libertatem cum additur numeris, præſertim rotundis, alioqui fruſtra apponeretur. Sic cum apud Matthæum cap. 17. & apud Marcum cap. 9. legas, Chriſtum *poſt dies ſex*, ab inſtituto ſcilicet ſermone, eſſe transfiguratum, Lucas tamen hac iterum uſus particula, refert id factum eſſe poſt hæc verba, *quaſi dies octo*. Unde non tam certum ætatis Chriſti Jeſu annum hic præciſe definire voluiſſe videtur S. Lucas, quam illam decadem a qua tum propius aberat Chriſtus, indicare. Sane quam ſit uſitatum rotundo numero utentibus, aliquos annos omittere, nemo ambigit. Id autem pæcipue ab Auctoribus ſacris uſurpatum S. Auguſtinus obſervat Quæſt. 47. in Exodum: *Scriptura* (inquit) *ſolet tempora ita nuncupare, ut quod de ſumma paulatim aut excedit, aut infra eſt, non computetur.* Hic itaque locus non cogit ut Jeſum annos præciſe triginta, & non paulo plures natum fuiſſe credamus, cum ſuum obire miniſterium incœpit.

Qui fuit Heli, qui fuit Mathat. Joſeph filium Jacob Matthæus, filium Heli appellat Lucas, quos ita conciliant Interpretes, Julium Africanum, Euſebium, SS. Auguſtinum & Hieronymum ſecuti, ut alter ſecundum naturam, alter ſecundum Legem ei pater fuerit. Jacob ſcilicet & Heli fratres uterinos fuiſſe, illum filium naturalem Mathan ex Eſtha conjuge, iſtum filium naturalem Heli ex eadem. Cum autem Heli mortuus eſſet ſine liberis, viduam ejus uxorem duxiſſe Jacob ad ſuſcitandum ſemen fratri ſuo; ex quo conjugio natus eſt Joſeph filius naturalis Jacob & filius legalis Heli. Syſtemati ſuo fidem conciliat Africanus ex veteri Traditione, quam ſe accepiſſe ſcribit ab iis qui orti erant ex Jeſu Chriſti Domini noſtri cognatione. Adverſus tam graves Auctores & tam antiquam Traditionem audiendi non videntur recentiores quidam Interpretes, qui naturalem ſucceſſionem a Luca, legalem a Matthæo exhiberi putant, quia Lucas ſcribebat Gentibus, quibus minus nota erat legalis ſucceſſio; Matthæus vero Hebræis, quibus magis accommodata erat genealogia legalis. Humanas enim rationes in ſcribenda Chriſti genealogia non attendiſſe ſanctos Evangeliſtas, ſed unum ſancti Spiritus afflatum ſecutos, perſuaſum habere debent Chriſtiani, & humiliter fateri ſe ignorare cur hunc vel illum ſcribendi ordinem SS. Evangeliſtæ ſecuti ſint, cur hic legalium, ille naturalium parentum ſeriem exhibuerit. Sane hæc verba, *Jacob genuit Joſeph*, naturalem; hæc vero, *Jeſus ut putabatur filius Joſeph, qui fuit Heli, qui fuit Melchi*, legalem ſucceſſionem exprimunt, ut Julius Africanus obſervavit. *Neque enim* (inquit) *poterat diſertius exprimi illa generandi ratio quæ eſt ſecundum Legem.* Ceterum omnes quos recenſet S. Lucas, patres legales non ſunt, ſed ſecundum naturam plerique, ut David pater Nathan,

Julius Africanus Epiſt. ad Ariſtidem, apud Euſebium lib. 1. Hiſtor. Eccleſiaſt. cap. 7. S. Hieron. in cap. 1. S. Matth. S. Auguſt. lib. 2. de conſenſu Evan. cap. 3. Et 2. Retract. c. 7. S. Ambr. lib. 3. in Luc. &c.

quem

quem ex Betſabee genuit, ſicut & Salomonem; Jeſſe pater David, Booz pater Obed quem ex Ruth Moabitide genuit, idemque patet in ſequentibus generationibus uſque ad Adamum.

24. 25. *Qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Janne, qui fuit Joſeph; qui fuit Mathathiæ, qui fuit Amos, qui fuit Nahum, qui fuit Heli, qui fuit Nagge.* Cum S. Irenæus in Genealogia Domini ſecundum Lucam generationes dumtaxat ſeptuaginta duas agnoſcat, & nunc ſeptuaginta ſex numerentur; cum aliunde Julius Africanus nullum inter Joſeph, Heli & Melchi gradum intermedium recenſeat, ſed Joſeph Heli, hunc Melchi fuiſſe filium ſcribat, ſine ulla vel Matthat, vel Levi mentione; recentiores quidem audaciori conjectura putant duos illos Levi & Mathan in Textum S. Lucæ inſertos eſſe a Librariis. Sed S. Hieronymus qui Novum Teſtamentum juſſu Damaſi Græcæ fidei reddidit, Matthat & Levi in S. Lucæ textu agnovit & ſervavit: & S. Auguſtinus *ſeptuaginta ſeptem perſonas, ſecundum generationes quas Lucas ſecutus eſt, inveniri* docet; & *Lucam a Domino uſque ad David quadraginta tres generationes enumerare:* Quod conſtare non poſſet, ſi Matthat & Levi expungerentur. Quamquam & S. Irenæi numerus conſtare poteſt, ſi verba ejus excluſive accipiantur, non connumeratis terminis duobus, Chriſto & Adamo, Joſeph etiam prætermiſſo & parentheſi incluſo, ut ſic intelligenda ſit genealogica S. Lucæ deſcriptio: *Jeſus* (qui *putabatur filius Joſeph*) erat filius Heli, *qui fuit Matthat, qui fuit Levi*, & expuncto *Kainan*, quem expungendum in Luca, ceu intruſum, doctiores ex Scriptura Veteris Teſtamenti probant. Videri poteſt Spanhemius Dubio Evangel. 24. cujus licet Heterodoxi non poſſum quin modeſtiam hoc loco commendem. *Solis* (inquit) *hominum ſuffragiis nihil in Sacra Scriptura loco movendum. Et ſane ſine Moyſis & Scriptoris Paralipomenon auctoritate nec Kainan excenturiandus fuiſſet. Religioſe enim in religioſis verſandum & ſumma reverentia adhibenda circa ea quæ Dei majeſtatem nobis repræſentant.*

S. Irenæus lib. 3. c. 33.

S. Auguſt. lib. 2. de conſenſu Evang. c. 5. & 6.

26. 27. *Qui fuit Mahath, qui fuit Mathathiæ, qui fuit Semei, qui fuit Joſeph, qui fuit Juda, qui fuit Joanna, qui fuit Reſa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri.* An Salathiel & Zorobabel de quibus S. Lucas, diverſi ſint a Salathiele & Zorobabele, de quibus S. Matthæus, an iidem ſint apud utrumque Evangeliſtam; & linea utraque Salomonis & Nathanis coaluerit ſive per nuptias, ſive aliqua alia ratione legali, in Salathiele vel Zorobabele: poſt Zorobabelem vero rurſus decuſſetur, & S. Matthæus texat genealogiam Joſeph ex Abiud filio Zorobabelis, S. Lucas ex Reſa filio Zorobabelis altero, anceps quæſtio, circa quam variæ ſunt Interpretum ſententiæ. Diverſos Salathieles & Zorobabeles fuiſſe, nullum argumentum ſolide probat. In rebus autem tanti momenti ſuis nimium indulgendun non eſt conjecturis.

28. 29. 30. 31. *Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Coſan, qui fuit Elmadan, qui fuit Her, qui fuit Jeſu, qui fuit Eliezer, qui fuit Jorim, qui fuit Mathat, qui fuit Levi, qui fuit Simeon, qui fuit Juda, qui fuit Joſeph, qui fuit Jona, qui fuit Eliakim, qui fuit Melea, qui fuit Menna, qui fuit Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit David.* Stemma genealogicum Jeſu Chriſti ex Davide pariter ducunt SS. Matth. & Lucas, ſed per diverſam lineam; Matthæus per Salomonem; Lucas per Nathan Salomonis ex eodem patre eademque matre fratrem.

32.33.34.35.36. *Qui fuit Jeſſe, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naaſſon, qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Eſron, qui fuit Phares, qui fuit Judæ, qui fuit Jacob, qui fuit Iſaac, qui fuit Abrahæ, qui fuit Thare,*

qui

Digitized by Google

qui fuit Nachor, qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale, qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech. Sale ab Arphaxad immediate genitum, conſtat ex Hebræo fonte *Geneſ.* 10. *verſ.* 24. & 1. *Paralip. cap.* 1. *verſ.* 18. inſitus itaque eſt *Kainan* aliena manu ex corrupta Verſione Septuaginta Interpretum. Abeſt non ſolum ab Hebraico Textu, ſed a Samaritano, & a Chaldaicis Paraphraſibus; a Vulgata Verſione Geneſeos & Paralipomenon, nec apud Joſephum occurrit. Vide Diſſertationem noſtram quartam in Hiſtoriam Veteris Teſtamenti, ſecundæ Mundi Ætatis.

37. 38. *Qui fuit Mathuſale, qui fuit Henoc, qui fuit Jared, qui fuit Cainan, qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei*. S. Matthæus ab Abrahamo deſcendit ad Jeſum Chriſtum, S. Lucas a Chriſto Jeſu aſcendit ad Adamum: quia Matthæo propoſitum erat oſtendere Chriſtum eſſe filium Abrahami & Davidis antonomaſtice, adeoque verum Meſſiam, cum promiſſio Adamo in genere data, poſt ad ſemen Abrahæ & familiam Davidis fuerit reſtricta a Deo. Lucas vero Chriſti genealogiam aſcendendo perduxit ad Adamum, ut doceret beneficia Meſſiæ non ſolum pertinere ad Abrahamum, & ejus poſteros, ſed ad ipſum etiam Adamum, cui prima promiſſio facta fuit. Secundo, id a Luca factum, ut ſuppleret quod prætermiſſum fuerat a Matthæo, & perfectam omnibus modis genealogiam Chriſti texeret, primique ac ſecundi Adami originem referret ad Deum, a quo ille per creationem temporariam, iſte per generationem æternam, & miſſionem œconomicam in plenitudine temporis. *De ipſo Adam, qui juxta Apoſtolum figuram accepit Chriſti, quid pulchrius potuit convenire, quam ſacroſancta generatio a Dei Filio inciperet, & uſque ad Dei filium deduceretur; creatuſque præcederet in figura, ut natus in veritate ſequeretur: ad imaginem factus præiret, propter quem Dei imago deſcenderet?* *S. Ambroſ. lib.* 3. *in Luc.*

Non mirum autem quod ab Abraham plures ſecundum Lucam generationes ſint uſque ad Chriſtum, pauciores ſecundum Matthæum, cum aliæ ſint in utroque ſtemmate genealogico perſonæ. Poteſt enim fieri ut alii longævam tranſegerint vitam, alterius vero generationis viri immatura ætate deceſſerint; cum videamus complures ſenes cum ſuis nepotibus vivere, alios vero viros ſtatim filiis obire ſuſceptis.

Quamquam vero eruditis quibuſdam viris viſum ſit Lucam Mariæ genealogiam, Matthæum Joſephi texere; & *Heli* qui idem ſit ac *Eliakin* ſeu *Joachim*, patrem fuiſſe naturalem Beatæ Virginis, civilem Joſephi, utpote generi, ratione veri Matrimonii cum Maria contracti, & hac facta hypotheſi facilior appareat utriuſque Evangeliſtæ conciliatio: novæ tamen ex adverſo difficultates occurrunt: nec videtur Lucas contra conſuetudinem egiſſe Scripturarum genealogias feminarum numquam texentium ut viri alicujus genus oſtendatur. Et hac in re, ut in ceteris, Veteres ſequi malim quam recentiores Auctores. *Cur Joſeph magis quam Mariæ generatio deſcribatur* (inquit S. Ambroſius) *cum Maria generaverit Chriſtum, & Joſeph a generatione Domini videatur alienus, dubitare poſſemus, niſi conſuetudo nos inſtrueret Scripturarum, quæ ſemper viri originem quærit.... Viri enim perſona quæritur, qui etiam in Senatu & reliquis Curiis civitatum generis aſſerit dignitatem.... Noli mirari quod Joſeph origo deſcripta eſt. Etenim ſecundum carnem natus, uſum debuit ſequi carnis: & qui in ſæculum venit, ſæculi debuit more deſcribi; maxime cum in Joſeph origine etiam origo ſit Mariæ. Nam cum vir juſtus fuerit Joſeph, utique ex Tribu ſua & ex patria ſua* (ſeu familia) *accepit uxorem: nec potuit juſtus facere contra id quod Lege præſcriptum eſt.* *S. Ambroſ. lib.* 3. *in Luc.* Uterque igitur Evangeliſta ſtemma genealogicum Joſeph exhibet, non Mariæ

riæ Virginis. Nec aliena a Chriſto cenſenda eſt origo Joſephi, cum natus ſit Chriſtus ex ea quam Joſephus duxerat uxorem ex eadem Tribu & familia David.

SENSUS MORALIS.

I. *ANno quintodecimo Imperii Tiberii Cæſaris*, &c. *Factum eſt verbum Domini ſuper Joannem Zachariæ filium in deſerto*. Quo tempore Chriſti Præcurſor miniſterii ſui obeundi mandatum a Deo acceperit, memorato Romanæ Reipublicæ Principe, & Judææ Regibus indicat Evangeliſta. Quia
S. Gregor. M. hom. 20. enim illum præcurrebat & prædicare veniebat Joannes, qui & ex Judæa quoſdam, & multo plures ex Gentibus redempturus erat, per Regem Gentium & Principes Judæorum Prædicationis ejus tempora deſignantur. Et in Prophetico quidem ſermone ſolis Judæis prædicato ſolum Judæorum Regnum deſcribitur his verbis: *Viſio Iſaiæ, in diebus Oziæ, Joathan, Achaz,*
Origen. hom. 21. Iſaia I. *& Ezechiæ Regum Juda*. At in Evangelio quod univerſo mundo prædicandum erat, Tiberii Cæſaris Imperium, qui totius orbis Romani dominus erat, deſcribitur. *Quia autem Gentilitas colligenda erat, & Judæa pro cul-*
S. Gregor. M. ibid. *pa perfidiæ diſpergenda, ipſa quoque deſcriptio terreni Principatus oſtendit, quoniam & in Romana Republica unus præfuiſſe deſcribitur, & in Judææ Regno per quartam partem plurimi principabantur*. Voce etenim Redempto-
Luc. 11. ris noſtri dicitur: *Omne regnum in ſe ipſum diviſum deſolabitur*. Ad finem ergo regni Judæa pervenerat, quæ tot Regibus diviſa ſubjacebat. Nec ſolum ſub quibus Regibus, ſed & ſub quibus Sacerdotibus prædicare cœperit Joannes, notatur, quia illum prænunciabat, qui Rex ſimul erat & Sacerdos.

2. *Factum eſt verbum Domini ſuper Joannem Zachariæ filium in deſerto*.
S. Ambroſ. lib. 2. in Luc. n. 68. Factum eſt verbum ut Sanctus Baptiſta Joannes pœnitentiam prædicaret. Joannes typus Legis, eo quod *Lex peccatum denuntiare potuit, donare non potuit*. Lex enim unumquemque qui viam gentium ſequebatur, revocat ab errore, reſtringit a crimine; pœnitentiam ſuadet ut gratiam conſequatur. *Lex autem & Prophetæ uſque ad Joannem:* Joannes vero prænuntius Chri-
Luc. 16. ſti. Ita *Lex Eccleſiæ prænuntia, & gratiæ pœnitentia eſt*. Bene itaque S. Lucas compendio uſus eſt ut Joannem declararet Prophetam dicens: *Factum eſt verbum Domini ſuper Joannem in deſerto*. Unum dixit, & omnia declaravit.

Joannem imitentur Sacerdotes & Doctores, e deſerto non exeant ad Miniſterium evangelicæ prædicationis, ad regimen Animarum, niſi a Deo vocati, jejuniis & oratione ad divinum opus præparati. Mundum non cognoſcant niſi in ordine ad Deum; ſolum Deum intueantur, cum ejus Evangelium ac Doctrinam mundo annuntiant. Quid Concionatoribus Evangelicis, Animarum Rectoribus, & Chriſti Sacerdotibus cum mundo, id eſt, cum hominibus qui diligunt mundum, cum ſæcularibus ſocietatibus, & converſationibus, cum ludis, conviviis, deliciis? Verbum Dei audiant in Scripturis docens, ad cor interius loquens, ut eo pleni eructare poſſint exterius verbum bonum. *Factum eſt verbum Domini ſuper Joannem in deſerto*.

3. *Et venit in omnem regionem Jordanis prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum*. Pœnitentia baptiſmus lachrymarum, *Laborioſus baptiſmus a* Patribus, & a Sacra Synodo Tridentina appellatur. Hunc baptiſmum in regione Jordanem circumjacente Joannes prædicavit, & plurimis ad eum venientibus dedit, ſed tamen baptiſmum ſuum in remiſſionem

Digitized by Google

nem peccatorum dare non potuit. Remiſſio etenim peccatorum in ſolo nobis baptiſmo Chriſti tribuitur. *Quia* ergo Joannes *Baptiſmum quod peccata ſolveret ; dare non poterat, prædicabat : ut ſicut incarnatum Verbum Patris præcurrebat verbo prædicationis, ita baptiſmum pœnitentiæ quo peccata ſolvuntur, præcurreret ſuo baptiſmate quo peccata ſolvi non poſſunt : ut quia ejus ſermo præcurrebat præſentiam Redemptoris, ipſum quoque ejus baptiſma præcedendo fieret umbra veritatis.*

S. Greg. M. hom. 20.

Prædicans baptiſmum pœnitentiæ. Inter omnia Chriſtianæ vitæ officia prædicanda maxime pœnitentia eſt. Hoc ſcilicet Chriſtianæ pietatis fundamentum. Hanc non diligit Mundus, ſed Deus imperat ut ejus ſaluti neceſſariam. ,, Deus *ſcilicet* poſt tot & tanta delicta humanæ temeritatis
,, a Principe generis Adam auſpicata, poſt condemnatum hominem cum
,, ſæculi dote, poſt ejectum paradiſo, mortique ſubjectum: cum rurſus ad
,, ſuam miſericordiam maturaviſſet : jam inde in ſemetipſo pœnitentiam
,, dedicavit, reſciſſa ſententia irarum priſtinarum, ignoſcere pactus operi
,, & imagini ſuæ. Itaque & populum ſibi congregavit, & multis bonita-
,, tis ſuæ largitionibus fovit ; & ingratiſſimum toties expertus, ad pœni-
,, tentiam ſemper hortatus eſt, & prophetando univerſorum Prophetarum
,, emiſit ora: mox gratiam pollicitus, quam in extremitatibus temporum
,, per Spiritum ſuum univerſo orbi illuminaturus eſſet, præire intinctio-
,, nem pœnitentiæ juſſit, ut quos per gratiam vocaret ad promiſſionem ſe-
,, mini Abraham deſtinatam, per pœnitentiæ ſubſignationem ante compo-
,, neret. Non tacet Joannes: Pœnitentiam initote, dicens ; jam enim ſa-
,, lus nationibus appropinquabit, Dominus ſcilicet aſſerens, ſecundum Dei
,, promiſſum. Cui præminiſtrans, pœnitentiam deſtinabat purgandis men-
,, tibus propoſitam: uti quicquid error vetus inquinaſſet, quicquid in cor-
,, de hominis ignorantia contaminaſſet, id pœnitentia verrens & radens &
,, foras abjiciens, mundam pectoris domum ſuperventuro Spiritui ſancto
,, paret, quo ſe ille cum cœleſtibus bonis libens inferat. Horum bono-
,, rum unus eſt titulus, ſalus hominis, criminum priſtinorum abolitione
,, præmiſſa. Hæc pœnitentiæ cauſa, hæc opera, negotium divinæ miſeri-
,, cordiæ curans, quod homini profecit, Deo ſervit.

Tertull. lib. de Pœnitentia c. 2.

4. *Vox clamantis in deſerto, Parate viam Domini.* Animo ſecedat in deſertum, affectu recedat de mundo neceſſe eſt, qui ſinceram vult agere pœnitentiam, fugiat de medio Babylonis. Spiritus enim ſæculi, & ſpiritus pœnitentiæ ſibi e regione adverſantur. Spiritus mundi, cupiditas & vanitas: ſpiritus pœnitentiæ charitas & humilitas. Quis in mundo pœnitentiæ locus, ubi quicquid eſt, *concupiſcentia carnis* eſt, *concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ*; ubi *eſſe inter nocentes innoxium, criminis eſt*; ubi *malos quiſquis non imitatur, offendit*; ubi *conſenſere jura peccatis, & cœpit licitum eſſe quodpublicum eſt?*

S. Cyprianus Epiſt. 2.

5. *Omnis vallis implebitur : & omnis mons & collis humiliabitur : & erunt prava in directa, & aſpera in vias planas.* Puſillanimitas omnis ac deſperatio in ſpem divinæ gratiæ erigatur : omnis præſumptio propriæ ſapientiæ ac juſtitiæ, omniſque ſuperbia deprimatur : omnis pravitas & aſperitas vitæ in mores rectos, ſeu æternæ legi conſentaneos, tractabiles, manſuetos, per Incarnationem Chriſti, per Incarnati Verbi virtutem mutetur. Hæc mutatio dexteræ excelſi. Hoc opus Salvatoris, ad quem corda per fidem, ſpem, & charitatem erigere debemus. *Et videbit omnis caro ſalutare Dei.*

Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur. Quid vallium,

S. Greg. M. hom. 20.

lium nomine (inquit S. Gregorius) niſi humiles ? Quid montium & col-
lium, niſi ſuperbi homines deſignantur ? In adventu ergo Redemptoris valles
impletæ, montes vero & colles humiliati ſunt ; quia juxta ejus vocem , *O-
mnis qui ſe exaltat , humiliabitur : & omnis qui ſe humiliat , exaltabitur* . Val-
lis etenim impleta creſcit , mons autem & collis humiliatus decreſcit : quia
nimirum „ In fide Mediatoris Dei & hominum hominis Chriſti Jeſu & Gen-
„ tilitas plenitutidem gratiæ accepit, & Judæa per errorem perfidiæ hoc un-
„ de tumebat , perdidit . Omnis enim ,vallis implebitur , quia corda humi-
„ lium ſacræ doctrinæ eloquio virtutum gratia replebuntur . *Unde ſcriptum*
„ *eſt* : Qui emittis fontes in convallibus . . . . Et valles abundabunt frumen-
„ to . *A montibus aqua dilabitur , quia* ſuperbas mentes veritatis doctrina
„ deſerit . *Fontes in convallibus ſurgunt , quia* mentes humilium verbum præ-
„ dicationis accipiunt . *Et erunt prava in directa , & aſpera in vias planas* .
„ Prava directa fiunt , cum malorum corda per injuſtitiam detorta , ad ju-
„ ſtitiæ regulam diriguntur . Et aſpera in vias planas immutantur , cum
„ immites atque iracundæ mentes per infuſionem ſupernæ gratiæ ad lenita-
„ tem manſuetudinis redeunt . Quando enim verbum veritatis ab iracunda
„ mente non recipitur , quaſi aſperitas itineris greſſum pergentis repellit .
„ Sed cum mens iracunda per acceptam manſuetudinis gratiam , correptio-
„ nis vel exhortationis verbum recipit , ibi planam viam Prædicator inve-
„ nit , ubi prius præ aſperitate itineris pergere , id eſt , prædicationis greſ-
„ ſum ponere non valebat .

8. *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ , & ne cœperitis dicere : Patrem
habemus Abraham . Dico enim vobis , Quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis
ſuſcitare filios Abrahæ* . Qui ſint digni pœnitentiæ fructus , S. Gregorius M.
S. Greg. M. hom. 20. explicat . „ Quiſquis , *inquit* , illicita nulla commiſit , huic jure conceditur
„ ut licitis utatur , ſicque pietatis opera faciat , ut tamen ſi noluerit , ea
„ quæ mundi ſunt non relinquat . At ſi quis in fornicationis culpam , vel
„ fortaſſe , quod eſt gravius , in adulterium lapſus eſt , tanto a ſe licita de-
„ bet abſcindere , quanto ſe meminit & illicita perpetraſſe . Neque enim par
„ fructus boni operis eſſe debet ejus qui minus , & ejus qui amplius deli-
„ quit : aut ejus qui in nullis , & ejus qui in quibuſdam facinoribus ceci-
„ dit, & ejus qui in multis eſt lapſus . *Cum ergo dicitur* , Facite fructus di-
„ gnos pœnitentiæ : *uniuſcujuſque conſcientia convenitur* : Ut tanto majora
„ quærat bonorum operum lucra per pœnitentiam , quanto graviora ſibi in-
„ tulit damna per culpam .

S. Ambr. lib. 2. in Luc. n. 5. *Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ* . Ædificationem
ſurgentis Eccleſiæ prænunciat Joannes , quæ non rupeis ſaxis, ſed vivis la-
pidibus exſtructa, in habitaculum Dei & faſtigium templi converſione no-
ſtrorum ſurrexit animorum . Etenim parabat Deus lapidea gentium idolis
ſervientium corda emollire , & de lapidibus offenſionis excitare cultores
Religionis, qui per fidem Chriſti , veri eſſent Abrahæ filii : de quibus A-
Galat. 3. poſtolus : *Omnes vos unum eſtis in Chriſto Jeſu . Si autem vos Chriſti ; ergo
ſemen Abrahæ eſtis , ſecundum promiſſionem hæredes* : nec ſolum Abrahæ,
ſed Dei filii : *Omnes enim filii Dei eſtis per fidem quæ eſt in Chriſto Jeſu*.
De his qui olim lapides inſenſibiles erant per duritiam cordis , nunc per
Chriſti gratiam admirabiliter mutatis ait S. Petrus : *Et ipſi tamquam lapi-
1. Petri 2. des vivi ſuperædificamini domus ſpiritualis* .

9. *Jam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt* . Utinam fœcundarum
uſum arborum poſſimus imitari , meritiſque creſcentibus longævæ humili-
tatis radice fundati , ſublimes ab humo , decori ad ſpeciem , adultos fru-
ctuoſorum operum vertices erigamus, ne Evangelica ſecuris agricolæ trun-
ci ra-

Digitized by Google

ci radicem ſylveſtris excidat. *Ad radicem ſecuris eſt poſita, faciat fructum qui poteſt gratiæ, qui debet pœnitentiæ. Adeſt Dominus qui fructum requirat, fœcundos vivificet, ſteriles reprehendat. Anni tres ſunt ex quo venit, & fructum in Judæis invenire non potuit: utinam inveniat in nobis! Juſſus eſt ſuccidi infructuoſos, ne terram occupent: Sed qui adhuc non habet fructum, conetur ut afferat in futurum.* Bonus ille cultor agri interveniet pro nobis infœcundis, pro nobis infructuoſis; ut detur ſpatium, patientia deferatur; ne ſorte & nos aliquem fructum ferre Deo poſſimus.

S. Ambroſ. lib. 2. in Luc. n. 76.

10. *Et interrogabant eum turbæ dicentes: Quid ergo faciemus? Reſpondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet eſcas, ſimiliter faciat.* Miſericordia commune omnibus officium ac præceptum eſt. *Miſericordia* enim *plenitudo virtutum eſt.* Miſericordiæ tamen ipſius pro poſſibilitate conditionis humanæ menſura ſervatur, ut non ſibi unuſquiſque totum eripiat: ſed quod habet, cum paupere partiatur.

S. Ambroſ. ibid. n. 76.

Qui habet duas tunicas, det non habenti. Exemplum in tunica ponit, quæ uſui noſtro magis neceſſaria eſt quam pallium. *Ad fructum* enim *dignum pœnitentiæ pertinet, ut non ſolum exteriora quæque & minus neceſſaria, ſed ipſa valde neceſſaria dividere cum proximis debeamus, ſcilicet vel eſcam qua carnaliter vivimus, vel tunicam qua veſtimur. Quia enim in lege ſcriptum eſt.* Diliges proximum tuum ſicut te ipſum: *minus proximum amare convincitur, qui non cum eo in neceſſitate illius etiam quæ ſibi ſunt neceſſaria partitur.* Superflua quippe divitum, neceſſaria pauperum.

S. Gregor. M. hom. 20. in Evang.

12. *Venerunt autem & Publicani ut baptizarentur, & dixerunt ad illum: Magiſter, quid faciemus? At ille dixit ad eos: Nihil amplius quam quod conſtitutum eſt vobis faciatis.* Prædicator Evangelicus cavere debet ne publicam turbet tranquillitatem, & laqueum injiciat Animabus, invehendo in conditiones quaſdam & functiones reipublicæ neceſſarias. Prudentiam Joannis imitetur, vitæ crimina ab ipſo vitæ genere diſcernentis. Sine tributis & vectigalibus Reſpublica defendi non poteſt. Ideo tributa Regibus perſolvi, jubet Chriſtus. *Reddite*, inquit, *quæ ſunt Cæſaris Cæſari.* Et Apoſtolus: *Neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolum propter iram, ſed etiam propter conſcientiam. Ideo enim & tributa præſtatis: miniſtri enim Dei ſunt, in hoc ipſum ſervientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal.* Sed injuſtæ exactiones divina lege prohibentur. Sicut enim publica poteſtas, ita & tributa, non ad uſum hujus aut illius, ſed ad bonum commune ſunt conſtituta. Publica igitur onera cum publicis neceſſitatibus æquanda ſunt: ita quidem ut liceat his qui Reipublicæ præſunt ex publicis obventionibus ſe ſuoſque pro dignitatis ratione ſuſtentare: non item modum exigendi petere a ſuo & aulicorum luxu ac libidine; aut ex publicanorum malis artibus & adinventionibus. Regibus igitur plus exigere nefas quam lex Dei permittit, cujus eſt in omnes Principes ſummum Imperium: Publicanis plus exigere nefas, quam a publica Poteſtate conſtitutum eſt. *Nihil amplius quam quod vobis conſtitutum eſt, faciatis.* Moderata & juſta ſancti Præcurſoris reſponſio, ut & iniquitas locum non habeat, & conſtitutum habeat vectigal effectum. Non enim dixit, Nihil exigatis: ſed, Nihil amplius exigatis. Unde intelligimus quod apud Deum non tam exactio, quam exactio iniqua damnetur. Igitur *Quod Cæſar præcipit, ferendum eſt; quod Imperator indicit, tolerandum eſt: ſed fit intolerabile, dum illud præda exactionis accumulat.*

Luc. 20. 26.

Rom. 13. 7.

Antiquus Auctor ſermonis inter Auguſtinianos olim de Verbis Domini 19. nunc in Appendice 82. forte S. Maxim. Taurin.

Qui tributa, vectigalia, publica onera redimunt, aut Regis vel Reipublicæ nomine exigunt, aut imponunt, quæ Cæſaris ſunt, reddant Cæſari, quæ Dei, Deo. Cæſari tributa, Deo timorem: timorem cum dico, ava-

ritiam

ritiam prohibeo. Miſereantur conſervorum, ut & ipſi miſericordiam à Deo
conſequantur. Sciant Dominum eadem menſura qua menſi fuerint, remen-

S. Gregor. Nazianz. orat. 9. ad Julianum tributorum æxequatorem.

ſurum. „ Satis ſuperque grave eſt liberis hominibus ſervitute premi, tan-
„ tumque inter eos qui ex eadem terræ maſſa coagmentati ſunt, inter-
„ eſſe, ut alii imperent, alii Imperio teneantur: alii tributa conſtituant,
„ alii tributi cauſa deſcribantur: alii injuriam inferre, maloque afficere im-
„ pune poſſint; alii ne quid patiantur, laborent ac precibus contendant:
„ eaque circa unam & eamdem imaginem, circa unam & eamdem digni-
„ tatis præſtantiam contingere, circa ejuſdem vitæ hæredes, & pro qui-
„ bus Chriſtus æque mortuus eſt. Satis, inquam, hæc liberis hominibus
„ moleſta ſunt: ne quid huic jugo ponderis addatur, ne quid pœnæ illi,
„ qua primum noſtrum peccatum mulctatum eſt, acerbitatis accedat.

14. *Interrogabant autem eum & milites, dicentes: Quid faciemus & nos?*

S. Auguſt. Epiſt. 138. alias 5. ad Marcellin. n. 2.

*Et ait illis: Neminem concutiatis, neque calumnium faciatis: & contenti eſto-
te ſtipendiis veſtris.* Si Chriſtiana Diſciplina omnia bella culparet, hoc po-
tius militibus conſilium ſalutis petentibus in Evangelio diceretur, ut abji-
cerent arma, ſeque omnino militiæ ſubtraherent. Dictum eſt autem eis,
Neminem concutiatis, &c. Quibus proprium ſtipendium ſufficere debere
præcepit, militare utique non prohibuit. *Proinde qui doctrinam Chriſti, ad-
verſam dicunt eſſe Reipublicæ, dent exercitum talem quales doctrina Chriſti
eſſe milites juſſit, dent tales provinciales, tales maritos, tales conjuges, ta-
les parentes, tales filios, tales dominos, tales ſervos, tales Reges, tales ju-
dices, tales denique debitorum ipſius fiſci redditores & exactores, quales eſ-
ſe præcepit doctrina Chriſtiana, & audeant eam dicere adverſam eſſe reipu-
blicæ; immo vero non dubitent eam confiteri magnam, ſi obtemperetur, ſalu-
tem eſſe reipublicæ.* „ Quid enim culpatur in bello? an quia moriuntur

S. Aug. lib. 22. contra Fauſt. cap. 74.

„ quandoque morituri, ut domentur in pace victuri? hoc reprehendere ti-
„ midorum eſt; non religioſorum. Nocendi cupiditas, ulciſcendi crudeli-
„ tas, impacatus atque implacabilis animus, feritas rebellandi, libido do-
„ minandi, & ſi qua ſimilia hæc ſunt quæ in bellis jure culpantur; quæ
„ plerumque ut etiam jure puniantur, adverſus violentiam reſiſtentium,
„ ſive Deo, ſive aliquo legitimo imperio jubente, gerenda ipſa bella ſu-
„ ſcipiuntur a bonis, cum in eo rerum humanarum ordine inveniuntur,
„ ubi eos vel jubere tale aliquid, vel in talibus obedire juſte ordo ipſe
„ conſtringit. Alioquin Joannes, cum ad eum baptizandi milites venirent,
„ dicentes, *Et nos quid faciemus?* reſponderet eis, Arma abjicite, militiam
„ iſtam deſerite, neminem percutite, vulnerate, proſternite. Sed quia ſcie-
„ bat eos, cum hæc militando facerent, non eſſe homicidas, ſed mini-
„ ſtros legis, & non ultores injuriarum ſuarum, ſed ſalutis publicæ de-
„ fenſores; reſpondit eis, *Neminem concuſſeritis, nulli calumniam feceritis,
„ ſufficiat vobis ſtipendium veſtrum.* Sed quia Manichæi Joannem aperte
„ blaſphemare conſueverunt, ipſum Dominum Jeſum Chriſtum audiant
„ hoc ſtipendium jubentem reddi Cæſari, quod Joannes dicit debere ſuffi-

Matth. 22. 21.

„ cere militi. *Reddite* (inquit) *Cæſari quæ Cæſaris ſunt, & Deo quæ Dei
ſunt.* Et *Ad hoc enim tributa præſtantur, ut propter bella neceſſario militi
ſtipendia præbeantur.* Qui leguntur milites ut adverſus publicos hoſtes
Rempublicam defendant; Animarum ſuarum hoſtibus ne ſuccumbant. Qui
cives, provinciales, & paganos ab hoſtili violentia tueri debent; illis ne
violentiam inferant aut calumniam. Qui publicas injurias ulciſcuntur, ne
injuria afficiant Creatorem ſuum ac Redemptorem. Qui excubias agunt
in præſidiis, & caſtris, ſollicite vigilent & orent ne a diabolo intercipian-
tur & captivi ducantur, caveant ne graventur corda ſua a crapula &
ebrie-

Digitized by Google

ebrietate, Animam ſuam a peccato diligenter cuſtodiant, divinam gratiam aſſiduis precibus jugiter implorent, quia *Niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam.*

16. *Ego quidem aqua baptizo vos.... Ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto & igne.* Cum ex duabus naturis conſtet homo, anima & corpore, viſibile per viſibile elementum; inviſibile per inviſibile myſterium conſecratur. *Aqua enim corpus abluitur, Spiritu animæ delicta mundantur. Aliud agimus, aliud invocamus; licet etiam in ipſo fonte ſanctificatio divinitatis aſpiret.... & ideo aliud fuit baptiſma pœnitentiæ, aliud gratiæ eſt.* (*S. Ambroſ. lib. 2. in Luc. n. 79.*) Illud Joannes adminiſtrabat: iſtud confert Chriſtus. Illius in nomine, auctoritate, virtute, inviſibili manu, operatione, Spiritu peccatores baptizantur, animæ abluuntur & mundantur, peccata omnia remittuntur, Chriſtiani ex omni gente Deo conſecrantur. *Ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto & igne.* Baptiſmum noſtrum jugiter in memoriam revocemus, ob collatum nobis a Chriſto tantum beneficium gratias agamus omnibus diebus vitæ noſtræ. Chriſti membra effecti, filii Dei, Chriſti cohæredes, vitam ducamus Chriſtiano dignam nomine. Frumentum eſſe ſtudeamus, mundo & pravis cupiditatibus moriamur ut fructum afferamus; Quia *Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet; ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* (*Joan. 12. 24.*) Si triticum ſimus, in horreum cœleſte nos inferet Chriſtus; ſi palea ſimus, id eſt, ſi bonis operibus vacui, in ignem projiciemur qui non extinguetur; in ignem qui paleas ſemper comburet, numquam conſumet. Hic per verbum & gratiam Chriſti frumenta inviſibiliter diſcernantur a paleis. Non enim ſeipſos diſcernunt fideles ab infidelibus, peccatores a juſtis, electi a reprobis, ſiquidem totum a Deo acceperunt per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. Ille in nobis incipit bonum opus & perficit; ille dat velle & perficere, ſine quo nihil poſſumus. *Quis te diſcernit* (inquit Apoſtolus) *Quid autem habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?* (*1. Cor. 4. 7.*) Sed in extremo judicio ultima diſcretio & ſeparatio frumentorum a paleis fiet. *Cujus ventilabrum in manu ejus, & purgabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igni inextinguibili.* Ventilabri indicio (in-„ quit S. Ambroſius) diſcriminandorum Dominus declaratur jus habere me- (*S. Ambroſ. ibid. n. 82.*)
„ ritorum; eo quod dum frumenta in area ventilantur, plena a vacuis,
„ ab inanibus fructuoſa veluti quodam auræ ſpirantis examine ſeparantur.
„ Per hanc igitur comparationem oſtenditur quod Dominus judicii die ſo-
„ lidæ merita fructuſque virtutis ab inanis jactantiæ, exiliumque factorum
„ infructuoſa levitate diſcernat: perfectioris meriti viros locaturus in man-
„ ſione cœleſti. *Ipſe enim perfectior fructus eſt, qui meruerit ejus eſſe conformis, qui ſicut granum tritici cecidit, ut plurimos fructus afferret in nobis; inviſus paleis, inanibus meritis non amicus.*

21. *Factum eſt autem cum baptizaretur omnis populus, & Jeſu baptizato & orante, apertum eſt cœlum.* (*S. Ambroſ. ibid. n. 83. & 91.*) Baptizatus eſt Dominus, non mundari volens, ſed mundare aquas; ut ablutæ per carnem Chriſti immaculatam, baptiſmatis jus haberent. Et ideo qui ad Chriſti lavacrum venerit, peccata deponit. O divinum humilitatis exemplum! Sub Joannis manu caput inclinat verus Dei Filius; Sanctus Sanctorum, Auctor gratiæ, cum peccatoribus in Jordanem deſcendit, baptiſma pœnitentiæ non refugit. *Si pro nobis Chriſtus lavit, immo nos in corpore ſuo lavit; quanto magis nos noſtra delicta lavare debemus! Quo magis opere, quo magis myſterio Deus quam hoc probatur, quando per totum mundum, qua generis humani conditio diffunditur, uno momento in uno corpore Deus fraudem vetuſti erroris abolevit, gratiam regni*

cœleſtis effudit ? Unus enim merſit, ſed elevavit omnes : unus deſcendit, ut aſcenderemus omnes : unus omnium peccata ſuſcepit, ut in illo omnium peccata morerentur. Purificate igitur vos, quia purificavit ſe ille pro nobis, qui purificatione non eguit. Chriſti humilitatem imitemur, cum illo deſcendamus, ut cum illo pariter aſcendamus. Ejus exemplo vacemus orationi, quia etſi peccata dimiſſa ſunt in baptiſmo, nondum tamen concupiſcentia & infirmitas carnis ſublata eſt, novorum radix & fomes peccatorum. Mare Rubrum tranſivimus, necatos gratulamur Ægyptios; ſed in deſerto mundanæ converſationis hoſtes alii occurrunt, Chriſti gratia, noſtroque labore vincendi. Ideo *Oportet ſemper orare*, donec ad proſſimam vitæ æternæ patriam, ad terram viventium perveniamus, *& numquam deficere*.

Venerab. Beda in hunc locum. *Luc. 18. 1.*

23. *Et ipſe Jeſus erat incipiens quaſi annorum triginta*, &c. Triginta annorum tempus exſpectat temporis conditor, ut ſuum palam obeat miniſterium. Annos triginta deliteſcit. Vitam ejus abſconditam & ſilentium honoremus, humilitatem imitemur. Ad publicas Eccleſiaſtici miniſterii functiones, ad prædicationem & regimen Animarum nemo proſiliat, ſed in latebris, in ſacro ſeceſſu Deo probatus, non ſolum tempus legitimum & maturam ætatem exſpectet, ſed Dei voluntatem exquirat, ſibi per Eccleſiæ Præſides, & ſapientes ac ſanctos conſcientiarum Moderatores ſignificandam.

CAPUT QUARTUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. JESUS *autem plenus Spiritu ſancto*, qui ſuper eum requieverat, & ſe in omnibus ejus actionibus magis quam antea demonſtrabat, ita ut non ſolum ejus deſcenſu ſub viſibili ſpecie Filius Dei declaratus, non ſolum ejus donis cumulatus, ſed tota divinitatis ejus plenitudine inunctus probaretur, *regreſſus eſt a Jordane* ubi fuerat baptizatus, *& agebatur a Spiritu in deſertum*. Non ſuaſione tantum, & ſuggeſtione, ſed efficaci ejuſdem Sancti Spiritus impulſu ducebatur in deſertum Judææ: *diebus quadraginta* ibi manſit, *& tentabatur a diabolo. Et nihil manducavit in diebus illis;* toto illo temporis intervallo nihil penitus manducavit: *& conſummatis illis diebus eſuriit*.

3. *Dixit autem illi diabolus: Si Filius Dei es, dic lapidi huic, ut panis fiat*. Solo verbo ac imperio quemvis circumjacentium lapidum in panem converte.

Deuteron. 8. 3.

4. *Et reſpondit ad illum Jeſus: Scriptum eſt, Quia non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo Dei*: id eſt, eo omni cui Deus alendi virtutem indiderit; ſive Dei virtute, ſine qua nec alimenta corporea prodeſſent, ſuſtentatur.

5. 6. *Et dixit*, ſive ſuſtulit *illum diabolus in montem excelſum*, id permittente Chriſto; *& oſtendit illi omnia regna orbis terræ* in momento temporis. *Et ait illi* ſpiritus mendax: *Tibi dabo poteſtatem hanc univerſam*, totum illud qua late patet imperium; *& gloriam illorum* regnorum; *quia mihi tradita ſunt, & cui volo do illa*. Sic loquitur diabolus, quaſi Deus curam ſuam a rebus humanis avertiſſet, cœloque contentus, ſummum illi in res terrenas imperium reliquiſſet: quæ opinio hinc atheiſmi, hinc idololatriæ fons eſt. Diſſimulat Malignus, quod intelligit ac experimento novit,

Digitized by Google

novit, *Quod dominetur Excelſus ſuper regnum hominum, & cuicumque voluerit, det illud*: & per eum Reges regnant, & Domini eſt terra & plenitudo ejus: & *Poteſtas ejus poteſtas æterna & regnum ejus in generationem & generationem. Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati ſunt: juxta voluntatem enim ſuam fecit tam in virtutibus cœli quam in habitatoribus terræ: & non eſt qui reſiſtat manui ejus, & dicat ei, Quare feciſti?* *Daniel. 4.*

7. 8. 9. 10. 11. 12. *Tu ergo ſi adoraveris coram me* proſtratus, *erunt tua omnia*, me donante. *Et reſpondens Jeſus dixit illi: Scriptum eſt: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies*. In Deuteronomio ſcriptum eſt, *timebis*: ſed timor Dei, quo nomine ſumma reverentia ſignificatur, omnia hominis erga Deum officia complectitur. *Deuteron.6.*

Et duxit illum in Jeruſalem, per aera ſuſtulit, *& ſtatuit eum ſuper pinnam Templi*, in ſummo Templi faſtigio; *& dixit illi: Si Filius Dei es, mitte te deorſum: ſcriptum eſt enim: Quod Angelis ſuis mandavit de te, ut conſervent te; & quia in manibus tollent te*, ſuper brachia te geſtabunt ſeu ſuſtentabunt ambulantem, *ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Et reſpondens Jeſus ait illi: Scriptum eſt: Non tentabis Dominum Deum tuum.* Confer cum Matthæi 4. & Marci 1. *Deuteron. 16.*

13. *Et conſummata omni tentatione*, omni tentatione viſibili & inviſibili, omni tentationis genere, quo pro tunc aggredi permiſſum eſt Jeſum, *tentatum per omnia pro ſimilitudine abſque peccato*, diabolus *receſſit ab illo uſque ad tempus*, a Deo conſtitutum, ſcilicet uſque ad tempus Paſſionis, quo ipſum per ſe & per miniſtros aperte oppugnaturus erat. Luc. 22. 53. *Hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum*, & Joannis 14. 30. *Venit enim Princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam.* *Hebr.4.15.*

14. *Et regreſſus eſt Jeſus in virtute Spiritus*, afflatu & impulſu Spiritus ſancti, non humano ductus affectu, *in Galilæam*, unde venerat prius in Judæam ut baptizaretur a Joanne: *& fama exiit per univerſam regionem de illo.*

15. *Et ipſe docebat in Synagogis eorum*, ut Propheta jam miraculis celeber, *& magnificabatur ab omnibus*: apud omnes in magna æſtimatione & honore erat.

16. *Et venit Nazareth, ubi erat nutritus*, ſeu educatus, *& intravit ſecundum conſuetudinem ſuam*, prout mos ejus erat a ſui manifeſtatione & ab initio Miniſterii ſui; *& ſurrexit legere*, ut legeret aliquem Scripturæ locum, quem poſtea populo exponeret.

17. 18. 19. *Et traditus eſt illi liber Iſaiæ Prophetæ*, juſſu Archiſynagogi. *Et ut revolvit librum*, *invenit* divino conſilio, proprioque delectu, *locum ubi ſcriptum erat: Spiritus Domini ſuper me* requievit, *propter quod unxit me*: quia ſuper me requievit inviſibiliter a primo conceptionis meæ inſtanti, non ad menſuram mihi datus, ſed plene in me effuſus, cum gratiæ, virtutum, donorumque infinita copia, ideo me inauguravit & conſecravit ad munus prædicationis. *Evangelizare pauperibus miſit me*. Miſit me ut evangelium annuntiarem pauperibus ſpiritu, iis qui ſe viles & miſeros agnoſcunt, ac veris opibus deſtitutos, propria juſtitia vacuos, miſericordia & gratia Dei in omnibus egentes. *Sanare contritos corde*: ut ſanem fractos animo, deſperabundos ob gravia peccatorum ſuorum vulnera, vulneribus peccatorum ſuorum contuſos & contritos. *Prædicare captivis remiſſionem*. Ut annuntiem & afferam captivis liberationem a ſervitute peccati & diaboli, longe excellentiorem ac magis optandam ea libertate quam Judæi carnales exſpectant, ſperantes ſub Meſſia Rege ſe jugum Romanorum, & cujuſcumque alienigenarum Principatus excuſſuros. *Et cæcis viſum*: ut ſe-

Iſai. 61. 1. *Joan.3.34.* Dimitte eos qui confracti ſunt liberos. *Iſai. 58. 6.* Qui ſanat contritos corde, & alligat contritiones eorum. *Pſal. 146.3.*

dentes in ignorantiæ & peccatorum tenebris Evangelica doctrina illuminem, Dei cognitione, fidei luce illuſtrem. *Dimittere confractos in remiſſionem*: Ut eos qui in ſummis horrendæ ac duriſſimæ captivitatis anguſtiis verſantur, libertate donatos dimittam. Quod ad majorem explicationem a Chriſto vel ab Evangeliſta additum eſt, ad alium Iſaiæ locum alludentibus, & ad Pſalmi 146. verſ. 3. *Prædicare annum Domini acceptum*. Veri Jubilæi annum, tempus quo divina bonitas gratiam ſuam in homines uberrime profundet, antiqui Jubilæi anno typice ſignificatum, qui buccinæ ſonitu per præconem publicum ſolebat indici; & quo libertate donabantur qui ſervi facti erant, condonabantur debita, in priſtinas poſſeſſiones reſtituebantur qui ex iis fuerant ejecti. Non ad annum primum dumtaxat prædicationis Chriſti hæc verba referenda ſunt cum S. Epiphanio, ſed ad totum tempus Legis gratiæ, a Chriſti adventu uſque ad ſæculi finem intercedens, ut S. Irenæus explicat. *Et diem retributionis*, ſive ultionis de inimicis generis humani, diabolo ſcilicet & angelis ejus ejiciendis foras, & palam debellandis, & exſpoliandis. Hæc poſtrema verba in codicibus Græcis & Syriaca Verſione deſunt, ſed in Hebræo fonte Iſaiæ leguntur. S. Irenæus *diem retributionis* intelligit diem ultimi judicii, in qua retribuet Dominus unicuique ſecundum opera ejus. Refellit autem Valentinianos, qui Chriſtum uno tantum anno prædicaſſe & menſe duodecimo paſſum aſſerebant, illo Iſaiæ loco abuſi.

Levit. 25. 10. *S. Epiph. Hæreſ.* 51. Annus autem Domini acceptabilis tempus hoc in quo vocantur ab eo qui credunt ei, & acceptabiles ſunt Deo: hoc eſt omne ab adventu ejus tempus, uſque ad conſummationem, in quo ut fructus eos qui ſalvantur, acquirit. *S. Irenæus lib.* 2. *c.* 38. *Theodoret. in c.* 61. *Iſaiæ*.

Hunc Iſaiæ locum in quo clariſſima de Chriſto Prophetia continebatur, Chriſtus evoluto libro, qui tunc in Synagoga legebatur, & quem ipſi tradiderat miniſter, ſelegit ut miſſionem ſuam ac legationem probaret. Et hæc quidem de Chriſto prophetice, & ad litteram etiam longe excellentius quam de Iſaia dicta erant. Sicut enim liberatio ex captivitate Babylonica & imago & pignus fuit liberationis animarum per Meſſiam; ita annuntiatio ejus ab Iſaia facta typus fuit annuntiationis per Chriſtum faciendæ, qui tanti beneficii non modo prædicator, ſed auctor fuit. *Non ſolum enim remiſſionem peccatorum nobis largitus eſt, & a diaboli tyrannide nos exemit, divinumque lumen demonſtravit: ſed futuram quoque vitam promiſit, & juſtum judicium interminatus eſt. Annum enim Domini acceptabilem, priorem ejus adventum appellari arbitror: diem vero retributionis, diem judicii* (inquit Theodoretus.)

20. *Et cum plicuiſſet librum, reddidit Miniſtro* Synagogæ, a quo acceperat, *& ſedit*, munus Doctoris ſuo ſibi jure vindicans. *Et omnium in Synagoga oculi erant intendentes*, ſeu defixi, *in eum*.

21. *Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta eſt hæc Scriptura in auribus veſtris*. Hæc Scriptura, hoc Prophetæ oraculum, quod modo me legente audiviſtis, hodie coram vobis impletur. Quibus verbis ſe Meſſiam eſſe palam profitetur ac declarat.

22. *Et omnes teſtimonium illi dabant* ſapientiæ & doctrinæ, & *mirabantur in verbis gratiæ*. Alludit ad Verſ. 2. Pſal. 44. *Diffuſa eſt gratia in labiis tuis*, &c. *Quæ procedebant de ore ipſius*: ſtupefacti ob gratiam, vim & efficaciam ſermonum ejus, *dicebant*: *Nonne hic eſt filius Joſeph*, pauperis fabri concivis noſtri?

23. *Et ait illis: Utique dicetis mihi hanc ſimilitudinem: Medice cura te ipſum*. Tritum proverbium: Tuos prius cura quam alienos; in tuam primum patriam, quæ multis tibi cara debet eſſe nominibus, beneficentiam exerce. *Quanta audivimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua*. Admiranda illa opera quæ te patraſſe audivimus apud Capharnaitas, fac in gratiam concivium tuorum. Miracula poſtulabant Nazareni non ut crederent, ſed partim ex ambitione, ſe digniores exiſtimantes bene-

beneficiis Chriſti, eaque jure ſibi deberi putantes: partim ex incredulitate, quia ſe in dubium revocare ſignificabant miracula quæ alibi a Chriſto patrata celebrabantur, niſi ſimilia in patria ſua faceret. Unde S. Matthæus: *Et non fecit ibi virtutes multas, propter incredulitatem illorum*. Matt. 13. 58.

24. *Ait autem: Amen dico vobis, Quia nemo Propheta acceptus eſt in patria ſua*. Nemo Propheta popularibus & concivibus ſuis gratus eſt. Quaſi dicat, Vobis imputate, quod hic non edam miracula, quia me contemnitis; tantum abeſt ut mihi credatis. Vide ad Matthæi 13. 57. Quod autem ſuperbia ſua & incredulitate ſe indignos miraculis & beneficiis divinis Nazareni præſtarent, cum alioqui Dei bonitas ad benefaciendum non ſolum Judæis, verum etiam Gentibus, proclivis ſit, probat duobus exemplis ex Scriptura Sacra petitis: primum eſt Viduæ Sareptanæ: alterum Naamani Syri. Illius fidei, venerationi erga Eliam Prophetam, & charitati: Iſtius pariter fidei in Deum Iſraelis, reverentiæ & obedientiæ qua Eliſæum Prophetam proſecutus eſt, miracula conceſſa ſunt, quæ ceteris apud quos ſancti illi Prophetæ verſabantur & prædicabant, ob incredulitatem negata ſunt.

25. 26. *In veritate dico vobis, Multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Iſrael*, egeſtate & fame extrema laborantes, quando clauſum eſt cœlum, pluviam non dans, *annis tribus & menſibus ſex; cum facta eſſet fames magna in omni terra*: adeo ut fames per univerſam terram graſſaretur: *& tamen ad nullam illarum miſſus eſt Elias niſi in Sarepta Sidoniæ*, urbem regionis ac ditionis Sidoniorum, cujus incolæ gentiles erant, *ad mulierem viduam*. Summam porro temporis in veteri Teſtamento non expreſſam, ex traditione vel ex propria ſcientia Chriſtus addidit. 3. Reg. 17. 18; verſ. 1. Jacobi 5. 17. 25. 26.

27. *Et multi leproſi erant in Iſrael ſub Eliſæo Propheta*, id eſt, tempore Eliſæi: *& nemo ex illis mundatus eſt*, a pollutione lepræ, *niſi Naaman Syrus*. 4. Reg. 5.

28. *Et repleti ſunt omnes in Synagoga ira hæc audientes*. Quod ſcilicet illos miraculis indignos tacita ipſiſque odioſa comparatione argueret, qua alienigenis, quin etiam credituris poſtponebantur.

29. *Et ſurrexerunt, & ejecerunt illum extra civitatem: & duxerunt illum uſque ad ſupercilium montis, ſuper quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum*. Populari ſeditione & impetu Jeſum non ſolum extra Synagogam, ſed extra civitatem ejecerunt ut hoſtem, & quaſi reum mortis traxerunt.

30. *Ipſe autem tranſiens per medium illorum ibat*. Seu divina virtute factus turbæ furenti inconſpicuus, ſive mutatis ſubito eorum voluntatibus, ſive mentibus obſtupefactis, ſine vi, ſine fuga per medium illorum ambulans, elapſus eſt.

31. *Et deſcendit in Capharnaum, civitatem Galilææ, ibique docebat illos Sabbathis*. Marcion mus ille Ponticus, Evangelii & Apoſtoli corroſor, omiſſis omnibus quæ apud S. Lucam ad hunc uſque locum legimus, ſic Evangelium iſtud auſpicabatur: *Anno quintodecimo Principatus Tiberiani, Deus deſcendit in civitatem Galilææ Capharnaum*: ſubtexens deinde illud quod Nazarethæ factum mox recenſuimus, ceteris quæ præceſſerunt deletis. Tertull. lib. cont. Marcion. c. 7. S. Epiph. Hæreſ. 42.

32. *Et ſtupebant in doctrina ejus, quia in poteſtate erat ſermo ipſius*. Rationem modumque docendi ipſius qui poteſtatem & auctoritatem divinam præ ſe ferret, vehementer admirabantur.

33. 34. 35. 36. *Et in Synagoga erat homo habens dæmonium immundum, & exclamavit voce magna, dicens: Sine, quid nobis & tibi, Jeſu Nazarene?* Marci 1. 23. & ſeq.

Veniſti perdere nos? Scio te quis ſis: Sanctus Dei. Et increpavit illum Jeſus, dicens: *Obmuteſce*, *& exi ab eo*. Et cum *projeciſſet illum*, quem vexabat hominem, *dæmonium in medium*, ſeu in terram coram omni populo proſtraviſſet, *exiit ab illo*, *nihilque illum nocuit*. Illæſum reliquit. *Et factus eſt pavor in omnibus*, adſtantibus, *& colloquebantur ad invicem*, *dicentes*: *Quid eſt hoc verbum*, quid hoc rei eſt, *quia in poteſtate & virtute imperat ſpiritibus immundis*, *& exeunt*, ad ejus imperium, ſine mora? *Et divulgabatur fama de illo in omnem locum regionis*. Nomen ejus celebre factum eſt in omni circumquaque regione. Lege Commentarium noſtrum in *cap.* 1. *S.* *Matt.* 8.14. *Marci*, ubi hæc expoſuimus.

Marci 1.30. 38. 39. *Surgens autem Jeſus de Synagoga*, *introivit in domum Simonis*, Petri, *Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus*, *& rogaverunt illum pro ea*. *Et ſtans ſuper illam*, propius ad illam accedens, *imperavit febri*, *& dimiſit illam* febris. *Et continuo ſurgens*, *miniſtrabat illis*, Jeſu ſcilicet ac Diſcipulis ejus. Confer cum *Matthæi* 8. 14. & *Marci* 1. 30. noſtroſque in hæc loca vide commentarios.

Marci 1.34. 40. 41. *Cum autem ſol occidiſſet*, *omnes qui habebant infirmos variis languoribus* afflictos, *ducebant illos ad eum*: *at ille ſingulis manus imponens*, *curabat eos*. *Exibant autem dæmonia a multis*, *clamantia & dicentia*: *Quia tu es Filius Dei*, *& increpans non ſinebat ea loqui*, *quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum*. Vide Commentarium noſtrum in cap. 8. S. Matth. & in cap. 1. S. Marci.

42. *Facta autem die egreſſus*, *ibat in deſertum locum*: *& turbæ requirebant eum*, *& venerunt uſque ad ipſum*: *& detinebant illum*, *ne diſcederet ab eis*: apud ſe retinere conabantur, commodorum temporalium cauſa quæ ex ejus miraculis percipiebant.

43. 44. *Quibus ille ait*: *Quia & aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei*; *quia in hoc miſſus ſum*, a Deo Patre meo. Hic præcipuus miſſionis meæ ſcopus, non ut miracula faciam, quæ ad miſſionis tantum meæ, doctrinæque confirmationem, velut ſigilla adhibeo. *Et erat prædicans in Synagogis Galilææ*.

SENSUS MORALIS.

S. Ambroſ. lib. 4. *in Luc. n.* 4. 1. 2. *Jeſus autem plenus Spiritu ſancto regreſſus eſt a Jordane*; *& agebatur a Spiritu in deſertum diebus quadraginta & tentabatur a diabolo*. *Et nihil manducavit in diebus illis*; Merito Dominus noſter Jeſus Chriſtus jejunio ſuo nos atque deſerto adverſus voluptatum informat illecebras, & tentari ſe a Diabolo Dominus omnium patitur; ut in illo omnes vincere diſceremus. Tria autem a Domino ad ſalutem noſtram prin-

2.*Tim.* 2.5. cipaliter ordinata Sanctus Evangeliſta deſcripſit. *Tria ſunt enim quæ ad uſum proficiunt ſalutis humanæ*, *ſacramentum*, *deſertum*, *jejunium*. Nemo coronatur, niſi qui legitime certaverit: *Nemo autem ad certamen virtutis admittitur*, *niſi prius ab omnibus ablutus maculis delictorum*, *gratiæ cœleſtis munere conſecretur*. Quiſquis igitur per ſacramenta mundatus eſt, & Spiritu Dei ſanctificatus, mundum affectu ſaltem relinquat, ne theſaurus, quem portat in vaſe fictili, corrumpatur & amittatur. Spiritus Dei amorem ſacri ſeceſſus inſpirat, in quo Deus ad cor loquitur; & ſacer ſeceſſus

1.*Joan.*5.19. Dei Spiritum in homine conſervat. *Scimus quoniam ex Deo ſumus*; *&*
*S. Ambroſ. in Pſal.*36. *mundus totus in maligno poſitus eſt*. Sæpe nautæ, maxime in tempeſtate, fu-
& lib. 4. *in* „ giunt terram; & tamen cum eam fugiunt navigantes, ipſa potius fugere
Luc. n. 32. „ videtur a navigantibus. Et tu ſi fugias mundum hunc, & ipſe te effu-
„ giet:

Digitized by Google

„ giet : ſi prætereas terram hanc , & ipſa te præteribit . Et tu in mari hoc
„ navigas , & in hoc ſæculo fluctuas : fuge terram ; ſaxa habet , lapides ha-
„ bet .... Fuge ſæculi mare , & naufragium non timebis . Et ſi frequenter
„ arborum vertices ſpirantium verberent flabra ventorum ; ſolidatis tamen
„ radicibus nullus occaſus eſt : at in mari furentibus ventis , etſi non o-
„ mnium naufragium , omnium tamen periculum eſt. Ita enim adverſis fla-
„ tibus nequitiæ ſpiritalis, nullus in arena ; vel in ſolo tutus eſt , & naves
„ Tharſis vehementi ſæpe ſpiritu conteruntur.

Et conſummatis illis diebus eſuriit. Omnibus omnia factus eſt Jeſus, pauper pauperibus , dives divitibus , flens flentibus , eſuriens eſurientibus , ſitiens ſitientibus , profluus abundantibus . *In carcere cum paupere eſt , cum Maria flet , cum Apoſtolis epulatur , cum Samaritana ſitit : in deſerto eſurit : ut cibus primi hominis , quem prævaricatione guſtaverat , jejunio Domini ſolveretur . Noſtro periculo Adam ſcientiæ boni & mali famem ſolvit , noſtro emolumento famem ille ſuſcepit* . Primus Adam gula victus eſt in paradiſo voluptatis; ſecundus Adam abſtinentia & jejunio quadragenario vicit in deſerto, in loco horroris & vaſtæ ſolitudinis. Arma noſtra ſunt jejunia. Jejunio præterita peccata expiantur , tentationes præſentes divino hoc ſcuto repelluntur, futuræ caventur, omnes eliduntur. Chriſtus innocens carnem ſuam ſanctam quadragenario jejunio mortificat , homo peccator carnem ſuam ſpiritui Deoque rebellem caſtigare & domare refugit : imo ſaginat eam ad peccatum , quaſi ad hoc conditus ſit ut ſecundum carnem vivat.

S. Ambroſ. lib. 4. in Luc. n. 6.

3. 4. *Dixit autem illi diabolus : Si Filius Dei es , dic ut lapides iſti panes fiant : & reſpondit ad illum Jeſus : Scriptum eſt , Non in ſolo pane vivit homo , ſed in omni verbo Dei* , &c. Tria docemur eſſe præcipua tela diaboli, quibus ad convulnerandam mentem hominis conſuevit armari : gulæ unum, aliud jactantiæ, ambitionis tertium. *Inde* autem *cœpit , unde jam vicit . Et ideo inde incipio in Chriſto vincere , unde in Adam victus ſum*. Diſcamus igitur cavere gulam , cavere luxuriam , quia telum eſt diaboli . Laqueus tenditur, cum opiparum convivium præparatur, lautæ epulæ, quæ conſtantiam ſæpe mentis inclinant. Sumamus igitur ſcutum fidei, loricam abſtinentiæ : ſed vide arma Chriſti , quibus tibi , non ſibi vicit . Nam qui majeſtate ſua lapides in panem poſſe converti naturæ alterius transfuſione monſtravit , docet nihil tibi pro diaboli arbitrio , nec declarandæ virtutis contemplatione faciendum . Caveamus igitur vaſerrimi hoſtis inſidias, qui ſæpe falſa boni imagine, falſa pietatis ſpecie nos decipit, ea ſuggerens quæ ad Dei gloriam tendere videantur, & in Angelum lucis ſe transfigurans noſtram ut ſibi conciliet fiduciam . Quibus armis tentationes vincantur , Chriſtus docet. 1. Verbo Dei . 2. Ejus humili adoratione & religioſæ ſervitutis illi ſoli debitæ officio. 3. Viarum extraordinariarum, quæ in vita Chriſtiana & ſpirituali frequentibus illuſionibus obnoxiæ ſunt , declinatione. Chriſtus enim Jeſus non utitur poteſtate quaſi Deus, ſed quaſi homo commune ſibi arceſſit auxilium ; ut divinæ pabulo lectionis intentus, famem corporis negligat, alimentum verbi cœleſtis acquirat . Huic intentus Moyſes panem non deſideravit : huic intentus Elias famem prolixioris non ſenſit jejunii. *Non enim poteſt qui Verbum ſequitur , panem deſiderare terrenum, cum ſubſtantiam panis cœleſtis accipias.*

S. Ambroſ. lib. 4. in Luc. n. 17. 18.

S. Ambroſ. lib. 4. in Luc. n. 19.

7. *Tu ergo ſi adoraveris coram me , erunt omnia tua* . Dæmonem ſuperbi utriuſque ſexus imitantur, qui potentiam ſuam, generis claritatem, pulchritudinem, auctoritatem, aliaſve dotes jactant, ut ſe ab aliis quaſi adorari impetrent . Nabuchonoſoros , Amanem , alioſque cogita diabolicæ ſuperbiæ imitatores : fortior hæc quam libidinis tentatio . Herodes enim dimidiam dum-

Daniel. 3. Judith 3. 13. Eſther 3.

dumtaxat regni ſui partem ſtulta promiſſione obtulit impudicæ ſaltatrici: ſuperbi vero & ambitioſi plerique ita comparati ſunt ut adoratoribus ſuis omnia promitterent, nt diabolus. Quid de ſuperbis illis mnlieribus dicam, quæ formæ illecebris abuſæ, varia cultus & luxns lenocinia, varias artes adhibent, ut plnrimos ſibi adoratores devinciant? Monſtra ſunt ipſo diabolo magis timenda, qui ſtudium placendi per decorem invitatorem libidinis illis inſpirat, qui omnem cultus muliebris habituſque luxum ſubniniſtrat, quo luxuria negotiatur aut gloria inſoleſcit. Favores omnes, ac voluptates adoratoribus ſuis & impudicis amatoribus pollicentur. *Tu ergo ſi adoraveris coram me, erunt omnia tua*. Periculoſiſſimæ tentationis tela Chriſti clypeo repellat vir Chriſtianus: *Scriptum eſt, Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies*. Verbi Dei lectio & meditatio armamentarium eſt contra tentationes omnes. *Quiſquis intus verbo Dei paſcitur, non quærit in iſta eremo voluptatem. Qui uni Deo tantum ſubjectus eſt, non quærit in monte, id eſt, in terrena elatione jactantiam. Quiſquis æterno ſpectaculo incommutabilis veritatis adhæreſcit, non per faſtigium bujus corporis, id eſt, per hos oculos præcipitatur, ut temporalia & inferiora cognoſcat*; (inquit S. Augnſtinus Lib. De vera Religione.)

8. *Et duxit illum in Jeruſalem, & ſtatuit eum ſuper pinnam Templi*, &c. Heu quam mnlti in ſummum Templi faſtigium, ad Eccleſiaſticas Dignitates a diabolo ducuntur, ut lapſu graviore ruant! Non Dei vocatione, ſed diabolica ambitione provehuntnr. Quos Deus vocat, & in ſacris Ordinibus ac Dignitatibus ſive Miniſteriis Eccleſiaſticis conſtituit, hos gratia ſua conſervat, ſuſtentat & protegit, ne cadant. Quos vero diabolus ducit & evehit, qui ambitione, ſuperbia, cupiditate, otioſæ vitæ amore feruntur, hos certa manet ruina. Qui enim præcipites non ruerent, quibns nullæ ſunt vires niſi ex præſumptione, nulla vigilantia niſi ex cæcitate, nullum auxilium niſi ex propria infirmitate?

13. *Et conſummata omni tentatione, diabolus receſſit ab illo uſque ad tempus*. Prope omninm criminum fontes hæc tria genera demonſtrantur eſſe vitiorum (inquit S. Ambroſius) carnis delectatio, vana gloria, ambitio. Neque enim conſnmmatam omnem tentationem Scriptura dixiſſet; niſi in his tribns eſſet omnium materia delictorum, quorum ſemina in ipſa origine ſunt cavenda. *Finis ergo tentationum, finis eſt cupiditatum; quia cauſæ tentationum cauſæ cupiditatum ſunt. Cauſæ autem cupiditatum ſunt carnis oblectatio, ſpecies gloriæ, aviditas potentiæ*. His exhauſtis tentationibus, diabolns, cui mille nocendi artes, etſi invidere non deſinat, tamen inſtare formidat, qnia frequentius refugit triumphari. Sed recedit uſque ad tempus, gravius poſtmodum impugnaturus. Semper ergo vigilandum eſt. Semper ad nova certamina ſuſtinenda munire nos Chriſtianorum virtutum præſidio debemns. Non unum telum diabolus habet, ut tentatio ſancti viri Job demonſtravit; frequentat ſpicula, ut aut præmio vincat, aut tædio.
S. Ambr. lib. 4. in Luc. n. 39. „ Primo cupiditate vulnera, ſecundo pietate, tertio ſanitate; mentis enim pa-
„ riter & corporis pugnat ulceribus. Diverſitas quoque ipſa tentationum pro
„ diverſitate certantium eſt. Avaritiæ damno dives urgetur, pater diſpendio
„ filiorum, homo doloribus, corpus nlceribus. Quanta hæc tela! unde Do-
„ minus noluit habere quod perderet, & ideo pauper huc venit, ne diabolus
Joan. 14.30. „ haberet qnod auferret. *Venit* (inquit) *Princeps mundi hujus, & in me non*
„ *habet quidquam*. Noluit etiam paucorum eſſe pater, ut eſſet omnium. Fru-
„ ſtra autem corporis tentaretur ulceribus, qui contemneret omnes corporis
„ paſſiones. Fortitudine fidei opus eſt in his Chriſtianæ militiæ præliis. Non enim contra carnem & ſanguinem, ſed contra inſidias ſpiritales nobis eſt certamen.

„ men. Vides magnificentiam Chriſtiani viri, qui certat cum rectoribus S. Amb. ib. n. 37.
„ mundi; & licet conſtitutus in terris, adverſus ſpiritalia nequitiæ, quæ ſunt
„ in cœleſtibus, animi virtute decernit. Non enim de terrenis contendimus,
„ ut dimicemus in terra: ſed ſpiritalibus propoſitis præmiis, de regno Dei &
„ Chriſti hæreditate, neceſſe eſt ſpiritalia prius impedimenta ſuperentur. Corona
„ propoſita eſt, ſubeunda certamina ſunt. Nemo poteſt, niſi vicerit, co-
„ ronari: nemo poteſt vincere, niſi ante certaverit. Ipſius quoque coronæ
„ major eſt fructus, ubi major eſt labor. *Arcta* enim *& anguſta eſt via,*
„ *quæ ducit ad vitam .... Lata vero & ſpatioſa, quæ ducit ad mortem.*
„ Et ideo tentationem timere non debemus; eſt enim cauſa victoriæ, ma-
„ teria triumphorum.

17. 18. *Et traditus eſt illi liber Iſaiæ Prophetæ. Et ut revolvit librum, invenit locum ubi ſcriptum erat: Spiritus Domini ſuper me: propter quod unxit me, evangelizare pauperibus miſit me, ſanare contritos corde, prædicare captivis remiſſionem, & cæcis viſum,* &c. Chriſtus plenitudine Spiritus ſancti ad ſacerdotium æternum conſecratus, & velut unguento perfuſus, de quo ſcriptum eſt: *Unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ conſortibus tuis.* Oleum lætitiæ dixit Spiritum ſanctum, ne creaturam putares. „ Olei enim hujuſ-
„ modi natura eſt, ut nequaquam naturæ alterius humido miſeatur. Læti-
„ tia quoque non corpus ungit, ſed intima cordis illuminat. Et bene oleum Pſal. 44. S. Amb. lib. 1. de ſpiritu ſancto c. 9.
„ letitiæ dicitur quo unctus eſt Chriſtus. Neque enim uſitatum fuit ei o-
„ leum & commune quærendum, quo aut vulnera curantur, aut æſtus
„ levatur: cum fomentum vulnerum ſuorum ſalus mundana non quære-
„ ret, nec refectionem corporis fatigati virtus ſempiterna depoſceret. *Nec mirum ſi habet oleum lætitiæ, qui fecit exultare morituros, triſtitia mundum exuit, mæſtæ fætorem mortis abolevit. Ergo unguentum Chriſti eſt Spiritus.* Ab hoc unguento Jeſus nuncupatus eſt Chriſtus, qui ſic Deo perfuſus eſt & inſuſus, ut homo Deuſque eſſet unus Deus. Ad hoc autem unctus eſt Spiritu ſancto, ut illum in nos effunderet, ac per ejus gratiæ medicinalis, illuminatricis, liberatricis ineffabilem efficaciam Animarum noſtrarum vulnera ſanaret, nos a morte ad vitam, a ſervitute in perfectam libertatem, e tenebris ad lucem, ſumma miſeria ad ſupremam æternamque felicitatem revocaret, noſque interim divitiis ſpiritualibus repleret. *Evangelizare pauperibus miſit me, ſanare contritos corde, prædicare captivis remiſſionem &, cæcis viſum, dimittere confractos in remiſſionem.* Hoc quo unctus eſt Spiritus ſancti unguento & ſubſtantiva atque increata ſanctitate membra ſua perfundens Chriſtus, non ſolum nos Chriſtianos effecit, gentem ſanctam, regale Sacerdotium, ſed Chriſtos. *Non ſolum caput noſtrum unctum eſt, ſed & corpus ejus nos ipſi* (inquit S. Auguſtinus) *Concorporans nos ſibi, faciens nos membra ſua; ut in illo & nos Chriſti eſſemus .... Inde autem apparet Chriſti corpus nos eſſe, quia omnes ungimur, & omnes in illo & Chriſti & Chriſtus; quia quodam modo totus Chriſtus caput & corpus.* Tantis Chriſti Domini beneficiis ne ſimus ingrati: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis,* quos annuntiavit Chriſtus; dies iræ & furoris Domini ſequetur, dies ultionis & judicii, in quo adſtabimus omnes ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque retributionem vel beatitudinis vel pœnæ æternæ ſecundum operum ſuorum merita. Ad terribilem illum diem nos præparemus, audientes Chriſti vocem nobis prædicantis *Annum Domini acceptum, & diem retributionis.* Mentes & corda in ipſum defigamus. *Et omnium in Synagoga oculi erant intendentes in eum.* Deo gratias agamus perennes, qui nos ad Chriſtianam Religionem vocavit, quam ſolam eſſe veram cognoſcimus ex prophetiarum adimpletione in Chriſto & in Eccleſia, & ex Miraculis qui- S. Aug. in Pſal. 26.

bus

bus Evangelii prædicatio obſignata & confirmata eſt. *Quia hodie impleta eſt hæc Scriptura in auribus veſtris.*

25. 26. *In veritate dico vobis, Multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Iſrael,* &c. *& ad nullam illarum miſſus eſt Elias, niſi in Sarepta Sidoniæ ad mulierem viduam.* Vidua cenſu pauper, fide dives; corporalis panis egens, ſed inviſibilis cibi verbi Dei, quo anima vivit, magis avida; alienigena, omni ſolatio temporali deſtituta, ceteris præfertur, & Prophetæ hoſpitio, ſolatioque recreatur, ut farina & oleo multiplicatis ſuſtentetur ipſa & filii ejus trium amorum & ſex menſium ſpatio, quibus fames magna fuit in omni terra. Vidua hæc Eccleſiæ typus, de qua ſcriptum eſt: *Lætare ſterilis quæ non paris, erumpe & exclama, quæ non parturis; quoniam multi filii deſertæ magis quam ejus quæ habet virum.* Ad hanc, cum fames eſſet verbi divini in omni terra, miſſus eſt Chriſtus, qui aridam terram rore cœleſti Evangelii Gratiæque ſuæ rigavit, & clauſum cœlum reſeravit. Hydriam farinæ & vas olei non defectura ſpopondit: *perpetuitatem* nempe *ſacramentorum* promiſit *cœleſtium, & non defuturam ſpiritalis exultationis gratiam; munimenta vitæ, fidei ſignacula, dona virtutum,* largitus eſt. *Deſcendit* Verbum divinum *ſicut pluvia in vellus*, ut paulo poſt exſiccato vellere, terram irroraret univerſam: *Et ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram.* Nam primo intra Judæam divini cœpit ros ſermonis humeſcere (*Notus* enim *in Judæa Deus*) cum arida fidei totius orbis univerſa terra maneret. Sed ubi Joſeph greges Deum negare cœperunt, & auſu vario immanium delictorum contrahere divinitatis offenſam, tunc per omnes terras fuſo imbris rore cœleſtis, populus Judæorum æſtu perfidiæ ſuæ cœpit areſcere, cum Eccleſiam ſanctam ex omnibus terrarum partibus congregatam propheticæ nubes, & ſalutaris imber Apoſtolicus irrigarent. Viduæ igitur Sareptanæ, ad quam, Viduis Iſraelitibus prætermiſſis, Elias a Deo miſſus eſt, exemplo oſtenditur ac typo, *Quod ad inſtaurandam Eccleſiam Dei Filius humani corporis ſacramenta ſuſceperit, abdicato populo Judæorum, quibus conſiliarius & Propheta, beneficiorumque adempta ſunt miracula dominicorum: eo quod civico quodam invidiæ nevo in Dei Filium credere noluerunt.*

3. Reg. 17. Iſaia 54. 1. S. Ambroſ. lib. de Viduis c. 3. Judic. 6. Pſal. 71. 6.

Multæ viduæ erant in diebus Eliæ &c. *& ad nullam illarum miſſus eſt Elias, niſi in Sarepta Sidoniæ ad mulierem viduam.* Heroicum in Sareptana illa muliere charitatis exemplum non ſolum mirentur, ſed imitentur Chriſtiani. Mulier erat alienigena, vidua, omni deſtituta ſubſidio, cui alendorum cura incumbebat liberorum; pugillus tantum farinæ reliquus erat, quo deficiente mors exſpectatur; nihil tamen horum illam ab eroganda Prophetæ eleemoſyna prohibuit, retardavit, quamvis ille peregrinus eſſet, ipſi ignotus, & religione ab ipſa ſeparatus. Cum igitur neque paupertate, neque alendorum ſollicitudine filiorum, neque gravi fame, neque tanta egeſtate, neque mortis imminentis metu fuerit ab hoſpitalitatis & beneficentiæ officio impedita, quæ Chriſtianis divitibus erit excuſatio? Sed dicet ſortaſſe quiſpiam: Adducito mihi Prophetam, & eadem benevolentia illum ſuſcipiam. Non ſolum Prophetam, ſed ipſum Prophetarum Dominum tibi adducam, communem Deum ac Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum: ipſe enim ait: *Eſurivi, & dediſtis mihi manducare.* Si viduæ illius charitatem imiteris, ſi eleemoſynam pauperibus, non dico ex neceſſario tuo, ſed ſaltem ex ſuperfluo erogaveris, parem, imo longe majorem benedictionem conſequeris. Non hydria farinæ, neque lecythus olei, indeficientes ad breve tempus, ſed vita æterna mercedis loco tibi reddetur, Dei miſericordia, eſca ſpiritualis. *Si enim Elias exiguæ farinæ annonam conſecutus, quod mulierem majorem ſui quam filiorum rationem habuiſſe perſpexit, aream in viduæ*

S. Joannes Chryſoſt. Hom. in Eliam & Viduam Tom. 5. Ducæi.

Idem in Catena Græcor. Patrum.

domo,

Digitized by Google

domo, torcularque inſtruxit, ac ex inexhauſtis vaſis vicem reddidit, alens quæ ſe aluiſſet vicaria hoſpitalitatis mercede, cogita quantam Eliæ Dominus gratiam ſit initurus, ſi una cum filiis hæredem ac curatorem ipſum reliqueris.

27. *Et multi leproſi erant in Iſael ſub Eliſæo Propheta; & nemo eorum mundatus eſt niſi Naaman Syrus*. Cur non curabat fratres, non curabat cives, non ſanabat Propheta conſortes; cum ſanaret alienos, ſanaret eos qui obſervantiam Legis, & Religionis conſortium non habebant: niſi quia *Voluntatis eſt medicina, non gentis: & divinum munus votis eligitur, non naturæ juri defertur? Diſce, Chriſtiane, rogare quod cupias impetrare: faſtidioſos viros cœleſtium profectus munerum non ſequuntur..... Nemo ſanatus oſtenditur, niſi qui religioſo officio ſtuduit ſanitati. Non enim dormientibus divina beneficia, ſed obſervantibus deferuntur.*

S. Ambroſ. lib. 4. in Luc. n. 49.

Naaman Gentilis Populi typus alter; ejus ad Eliſæum Prophetam acceſſus, figura vocationis Gentium; lepræ mundatio cum Jordane corpus abluit, figura remiſſionis peccatorum per baptiſmatis gratiam ſalutaris. Per mundationem Naaman Syri a lepra, ſignificata eſt emundatio nationum in Chriſto lumine earum, quæ ſeptem maculis capitalium delictorum inhorrebant, idololatria, blaſphemia, homicidio, adulterio, ſtupro, falſo teſtimonio, fraude. Quapropter ſepties quaſi per ſingulos titulos in Jordane lavit... Quia *unius lavacri vis & plenitudo Chriſto ſoli dicabatur, facturo in terris ſicut ſermonem compendiatum, ita & lavacrum*. A puella juniore ex captivis monitus Naaman, eſſe in terra Iſrael qui poſſet eum a lepræ contagione mundare, ad Regem Iſrael venerat, a quo miſſus ad Eliſæum mandatum acceperat ut ſepties in Jordane mergeretur. Tunc ille ſecum tractare cœpit meliores aquas habere ſe in patria, in quibus ſæpe ſe merſiſſet, nec tamen a lepra eſſet mundatus; eaque revocatus cogitatione ac diffidentia, non obediebat mandatis Prophetæ: ſed admonitione & perſuaſionibus ſervorum adquievit, ac merſit. Mundatuſque ſtatim intellexit, *Non aquarum eſſe quod unuſquiſque mundatur, ſed gratiæ*. Illa porro ex captivis junior puella, typus eſt Eccleſiæ Domini ex gentibus congregatæ, & antea depreſſæ captivitate peccati, quando libertatem adhuc gratiæ non habebat; cujus conſilio vanus ille Populus Nationum verbum audivit Propheticum, de quo ante diu dubitavit; poſtea tamen ubi credidit exequendum, ablutus eſt ab omni contagione vitiorum. *Et ille quidem dubitavit antequam ſanaretur; tu jam ſanatus es, & ideo dubitare non debes*. Ille Syrus ſepties merſit in Lege: tu autem baptizatus es in nomine Trinitatis, confeſſus es Patrem, recordare quid feceris: confeſſus es Filium, confeſſus es Spiritum ſanctum, mundo mortuus es, & Deo reſurrexiſti; & quaſi in illo mundi conſepultus elemento, peccato mortuus, ad vitam es reſuſcitatus æternam. Gratias age Domino Prophetarum Chriſto Jeſu Salvatori noſtro, ad quem miſſus es, & a quo mundatus es a lepra peccati per aquam Baptiſmatis. Beneficii magnitudinem cogita: non enim omnes leproſi ab ipſo mundati ſunt, non omnes baptiſmate purgati, longe plures in infidelitate & peccato relicti, occulto, ſed tamen juſto Dei judicio pereunt. Gratuitam in te Dei miſericordiam agnoſce: *Non fecit taliter omni Nationi*. Cum Naaman Syro dicas: *Non faciet ultra ſervus tuus holocauſtum aut victimam Diis alienis, niſi Domino ſoli*.

Tertull. lib. 4. cont. Marcion. c. 9.

S. Ambroſ. lib. de Myſteriis ſive de Initiandis c. 3. & 4.

4. Reg. 5.

29. *Et ſurrexerunt, & ejecerunt illum extra civitatem*, &c. In Evangelio completum eſt quod per Prophetam de ſe prænuntiavit Dominus; *Retribuebant mihi mala pro bonis*. Nam cum Chriſtus beneficia in Judæos diffunderet, illi injurias irrogabant. Nec mirum ſi perdiderunt ſalutem, qui ejecerunt de ſuis finibus Salvatorem. Dominus enim nec volentes repudiat,

Pſal. 34. 12.

S. Ambroſ. lib. 4. in Luc.

diat, nec invitos alligat, nec ejicientibus reluctatur, nec rogantibus deeſt. Inhumanum, ingratum, ſacrilegum Nazarenorum facinus execramini, qui Chriſtum e civitate ſua ejecerunt, & duxerunt in ſupercilium montis ut præcipitarent eum: ſed longe magis deteſtanda Chriſtianorum ingratitudo, qui per fidem cognoſcentes illum eſſe Filium Dei, longeque majoribus ab illo affecti beneficiis, e cordibus ſuis illum per mortale peccatum ejiciunt.

S. Ambroſ. lib. 4. in Luc. n. 36. S. Ambr. lib. 4. in Luc. n. 36.

30 *Ipſe autem tranſiens per medium illorum ibat.* Hinc intellige, non ex neceſſitate, ſed libere paſſum Dominum Jeſum, nec captum a Judæis, ſed a ſe ipſo oblatum. Etenim quando vult capitur, quando vult elabitur, quando vult ſuſpenditur, quando vult non tenetur. Hic ſeditioſæ & ingratæ turbæ ſe ſubduxit, quia *Malebat adhuc Judæos ſanare quam perdere; ut inefficaci furoris exitu deſinerent velle, quod implere non poſſent.* Vides igitur (ait S. Ambroſius) & hic divinitatis eſſe quod operatus eſt, & illic voluntatis eſſe quod captus eſt. Nam quemadmodum a paucis teneri potuit, qui a populo non tenetur? *Sed noluit ſacrilegium eſſe multorum; ut in auctores culpæ crucis invidiam retorqueret; atque a paucis quidem affigeretur, ſed pro toto orbe moreretur.* O incomparabilem Salvatoris amantiſſimi bonitatem!

33. *Et in Synagoga erat homo habens dæmonium immundum,* &c. Impudici, adulteri, fornicatores, molles, Dæmonium immundum habent, a quo illorum Animæ miſerum in modum poſſidentur. Chriſti verbis & mandatis torqueri ſe putant, Concionatorum & Paſtorum, piorumque hominum admonitiones & increpationes impatientiſſime ferunt; ſanctas inſpirationes, quibus a voluptatibus carnis revocantur, rejiciunt; cum putant, quod falſa illorum pax turbetur, quod ad pœnitentiam ante tempus ſenectutis invitentur, quod ſeparatio ab occaſionibus proximis peccati illis imperetur. Etſi Chriſtum ore confitentur, ut dæmones, factis tamen negant ejus puritatem & ſanctimoniam renuentes imitari, & membra ejus facientes membra meretricis, quæ ſumma eſt Dei injuria. *Sine, quid nobis & tibi Jeſu Nazarene? Veniſti perdere nos? Scio te quis ſis: Sanctus Dei.* Cum impudici homines Chriſtianis mulieribus adulantur, blandiſque ſermonibus, laudibus, verbis amatoriis illarum inſidiantur caſtitati, ſilentium illis protinus imponant, Chriſti poteſtatem & virtutem invocent, ut immundum ab illis dæmonium expellat, ſupplices orent ne ſibi noceat. *Obmuteſce & exi,* Qui de impudicitia tentantur, Chriſto Jeſu adhæreant, ejus gratiam invocent, cujus virtute pravi concupiſcentiæ motus refrænantur. *In poteſtate & virtute imperat immundis ſpiritibus, & exeunt.*

38. *Surgens autem de Synagoga, introivit in domum Simonis: Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus, & rogaverunt illum pro ea.* Cum aliquis in Chriſtiana familia febribus corporis vexatur, vota Deo nuncupantur, novemdiales devotiones in Memoriis Sanctorum pro ejus valetudine fiunt: cum animi febribus, quæ pravæ cupiditates & vitia ſunt, tenetur, cum mors irrepit ſceleris effectu, tentante diabolo, carne ſaudente, ſalus ejus negligitur, ſupernus Medicus non quæritur, non invocatur, Sanctorum preces apud divinam Majeſtatem non adhibentur. Et tamen longe vehementior, longe periculoſior eſt animæ quam corporis febris. Huic nemo homo mederi poteſt, ſed nec Angelus. Filium Dei deſcendere oportuit ut febribus humani cordis mederetur. *Et ſtans ſuper illam, imperavit febri.* Corda in rerum terrenarum amore defixa ad ſe ſurſum evexit; infirmi animi motus per gratiam ſuam medicinalem ordinatos, ſuæque Legi ſubjectos, in obſequium ſuum convertit, eorum immuta-

mutatis objectis, ut membra quæ olim ſerviebant iniquitati, juſtitiæ cum alacritate ſervirent. *Et continuo ſurgens miniſtrabat illis*. Nemo putet obſequium ſe præſtare Deo, cum aliqua opera ex ſe bona facit in ſtatu & in affectu peccati; a febre peccati curari neceſſe eſt, ut opera noſtra grata ſint Deo. *Imperavit febri, & dimiſit illam: & continuo ſurgens miniſtrabat illis.*

Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem. *Rom. 6.*

40. *Cum autem ſol occidiſſet, omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum: at ille ſingulis manus imponens, curabat eos.* Omnes quibus erant infirmi corporaliter, ducebant illos ad Jeſum: modo pauci ſunt qui ſuos ſpiritualiter infirmos ad eum ducant: immo pravis plerumque conſiliis & exemplis ab eo abducunt, prohibentes ne pœnitentiam agant, ne mundo renuncient, ne Deo ſe devoveant. „ Noli prohibere benefacere eum qui poteſt (*inquit Sapiens*). Velle debemus ut „ omnes nobiſcum diligant Deum, & totum quod vel eos adjuvamus, „ vel adjuvamur ab eis, ad unum illum finem referendum eſt. Si enim „ in theatris nequitiæ qui aliquem diligit hiſtrionem, & tamquam magno „ vel etiam ſummo bono ejus arte perfruitur, omnes diligit qui eum di„ ligunt ſecum, non propter illos, ſed propter eum quem pariter dili„ gunt; & quanto eſt in ejus amore ferventior, tanto agit quibus poteſt „ modis ut a pluribus diligatur, & tanto pluribus cupit eum oſtendere; „ & quem frigidiorem videt, excitat eum quantum poteſt laudibus illius; „ ſi autem contravenientem invenerit, odit in illo vehementer odium di„ lecti ſui, & quibus modis valet, inſtat ut auferat: Quid nos in ſocie„ tate dilectionis Dei agere convenit, quo perfrui, beate vivere eſt; & „ a quo habent omnes qui eum diligunt, & quod ſunt, & quod eum dili„ gunt; de quo nihil metuimus ne cuiquam poſſit cognitus diſplicere; & „ qui ſe vult diligi, non ut ſibi aliquid, ſed ut eis qui diligunt æternum „ præmium conferatur, hoc eſt, ipſe quem diligunt? Infirmi ſunt quicumque illum non amant. Animæ enim ſanitas, charitas eſt. Ab ea qui deficit, langueſcit. Infirmos itaque noſtros ſecundum animam, domeſticos, familiares, cognatos, amicos, omnes ducamus ad Jeſum, ut ſanentur. Medicus eſt potentia in ſanandis omnis generis languoribus; ſapientia in cognoſcendis; clementia ac bonitate in ſuſcipiendis infirmis nulli comparandus. *Omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum: at ille ſingulis manus imponens, curabat eos.*

Proverb. 3. 27.
S. Auguſt. lib. 1. de Doctrina Chriſt. c. 29.

42. *Facta autem die egreſſus, ibat in deſertum locum: & turbæ requirebant eum, & venerunt uſque ad ipſum, & detinebant illum, ne diſcederet ab eis.* Piam turbarum illarum ſollicitudinem imitemur: Chriſtum Jeſum fide quæramus: *Sentite de Domino in bonitate & in ſimplicitate cordis quærite illum.* Ad eum ſpe tendamus & veniamus: *Dirige viam tuam, & ſpera in illum . . . . Qui timetis Dominum, ſperate in illum, & in oblectationem veniet vobis miſericordia.* Ipſum teneamus charitate, ne unquam a nobis diſcedat: *Inveni quem diligit anima mea; tenui eum, nec dimittam.*

Sap. 1.
Eccli. 2. 6. & 9.
Cant. 3.

CA-

CAPUT QUINTUM.

Senſus Litteralis.

1. & 2. FActum *eſt autem, cum turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, & ipſe ſtabat ſecus ſtagnum Geneſareth, & vidit duas naves ſtantes ſecus ſtagnum; piſcatores autem deſcenderant, & lavabant retia.* Quadam die, cum Jeſus ſtaret ad littus Lacus Geneſaretici, ſive Maris Tiberiadis, aut Galilææ, ut alias in hiſtoria Evangelica appellatur, & a turbis magno concurſu ad audiendum verbum Dei confluentibus premeretur, vidit naves duas ad ſtagni littus quieſcentes; Piſcatores autem quidam deſcenderant, & lavabant retia; alii reſarciebant, alii qui remanſerant in navibus, experiebantur num aliquid capere poſſent, mittentes retia in Mare, ut conſtat ex hujus loci collatione cum *Matthæi cap. 4. verſ. 18. & 21. & Marci 1. verſ. 16. & 19.* eandem hiſtoriam narrantibus, cujus plures circumſtantias hic S. Lucas commemorat. Vide quæ ad Matthæi cap. 4. diximus.

3. *Aſcendens autem in unam navim, quæ erat Simonis* Petri, ne a turba opprimeretur; *rogavit eum a terra reducere puſillum*, navim paulnlum e littore ſubducere; *& ſedens docebat de navicula turbas.*

4. *Ut ceſſavit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum*, navigium tuum provehe in altum Mare, ſive in profundiorem ſtagni locum: *& laxate retia veſtra in capturam.* Retia jacite ad piſcandum.

5. 6. *Et reſpondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete.* Solo tuo verbo ac imperio fretus, cum cetera omnia ſpei noſtræ adverſentur, rete cum fiducia jaciam. *Et cum hoc feciſſent, concluſerunt* uno jactu retis *piſcium multitudinem copioſam: rumpebatur autem rete eorum.*

7. *Et annuerunt ſociis, qui erant in alia navi, ut venirent, & adjuvarent eos.* Signo eos vocarunt, quia longius aberant, quam ut vox eo pervenire poſſet. *Et venerunt, & impleverunt ambas naviculas* piſcibus captis, *ita ut pene mergerentur* præ onere.

8. 9. *Quod cum vidiſſet Simon Petrus*, divina virtute id fieri intelligens, ſuamque tenuitatem agnoſcens, *procidit ad genua Jeſu, dicens: Exi a me, quia homo peccator ſum, Domine.* Indignus ſum conſortii tui honore & gratia, & ut in navicula mea maneas. *Stupor enim circumdederat eum, & omnes qui cum illo erant, in captura piſcium, quam ceperant;* id eſt ob prodigialem piſcationem.

10. *Similiter autem Jacobum & Joannem filios Zebedæi*, qui erant ſocii *Simonis* in piſcatione, ſtupor occupaverat. *Et ait ad Simonem Jeſus: Noli timere*, bono animo eſto: hujus piſcationis miraculum omen eſt piſcationis alterius, quam brevi exercebis: *ex hoc jam eris homines capiens*, ad vitam (Hæc enim vis eſt verbi Græci ζωγρῶν qui hucuſque cepiſti piſces ad mortem. Non tibi autem capies, ſed Deo.)

11. *Et ſubductis ad terram navibus, relictis omnibus, ſecuti ſunt eum.* Relictis omnibus, navi, retibus, piſcibus, ſociis, familia, ſe illi ut diſcipulos & comites perpetuos adjunxerunt.

12. 13. 14. *Et factum eſt, cum eſſet in una civitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Jeſum, & procidens in faciem, rogavit eum, dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare. Et extendens manum, tetigit eum, dicens: Volo,*

Mun-

Mundare: Et confeſtim lepra diſceſſit ab illo. Et ipſe præcepit illi ut nemini dicrret; ſed, Vade, oſtende te Sacerdoti, & offer pro emundatione tua, ſicut *Marci* 1.
præcepit Moyſes, in teſtimonium illis. In agro Capharnaum miraculum iſtud a Chriſto editum eſt. Chriſtus tunc temporis in civitate degebat, ex eaque egreſſus, obvium habuit hominem lepra obſitum, & ab hominum ſocietate propterea ſeparatum, urbeque pulſum: qui proſtratus adorationis cauſa, oravit eum magna fide dicens: *Domine, ſi vis potes me mundare:* Non tantum mundum pronuntiare, ut Levitici Sacerdotes. Idque ſola voluntate potes. Confer cum *Matthæi 8.* & noſtrum Commentarium lege.

15. 16. *Perambulabat autem magis ſermo de illo:* fama illius magis ac magis diffundebatur celebrius evadebat nomen ejus: *& conveniebant turbæ multæ ut audirent* docentem, *& curarentur* ejus virtute *ab infirmitatibus ſuis. Ipſe autem ſecedebat in deſertum, & orabat;* non quod infirmus eſſet, orationeque & ſeceſſu indigeret, ſed ut exemplum præberet.

17. *Et factum eſt in una dierum,* quadam die, *& ipſe ſedebat docens. Et erant Phariſæi ſedentes, & Legis Doctores, qui venerant ex omni caſtello Galilææ & Judææ, & Jeruſalem: & virtus Domini erat ad ſanandum illos.* Cum ipſe Jeſus ſedens doceret, & Phariſæi Legiſque Doctores qui ex omnibus oppidis & pagis Galilææ & Judææ, & Jeroſolymis venerant, illum audituri & obſervaturi, juxta illum ſederent, virtus Domini ad ſanandum infirmos, non illi data ad tempus, ut Prophetis, ſed congenita, eo tempore ſe exerebat.

18. 19. 20. *Et ecce viri portantes in lecto hominem qui erat Paralyticus, & quærebant eum inferre, & ponere ante eum. Et non invenientes qua parte illum inferrent præ turba, aſcenderunt ſupra tectum, & per tegulas ſummiſerunt eum cum lecto in medium ante Jeſum. Quorum fidem, ut vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi peccata tua,* quæ morbi cauſæ. Confer cum *Matthæi* 9. & *Marci*, noſtrumque videſis Commentarium.

26. *Et ſtupor apprehendit omnes, & magnificabant Deum. Et impleti ſunt timore,* ſeu Dei reverentia, *dicentes; Quia vidimus mirabilia hodie.* Rem admirandam. Populus merito judicabat, non tam quod ægro ſanitas eſſet a Chriſto reddita (quod contigerat ſæpius) quam quod eo miraculo probaſſet Jeſus ſibi jus eſſe ac poteſtatem condonandi peccata, in cujus rei fidem Paralyticum curaverat.

27. 28. *Et poſt hæc exiit, & vidit Publicanum nomine Levi,* qui & Matthæus, *ſedentem ad telonium, & ait illi: Sequere me. Et relictis omnibus,* opibus, quæſtuoſo vivendi genere, & quod ex rationibus ipſi debebatur, familiaribus, ſociis, amicis, *ſurgens ſecutus eſt eum,* confeſtim & abſque mora. Confer cum *S. Matthæi cap. 9.* noſtrumque Commentarium in eum locum lege. Confer & cum 2. cap. S. Marci.

33. 34. *At illi dixerunt ad eum; Quare Diſcipuli Joannis jejunant frequenter & obſecrationes faciunt, ſimiliter & Phariſæorum: tui autem edunt & bibunt? Quibus ipſe ait: Numquid poteſtis filios ſponſi, dum cum illis eſt ſponſus, facere jejunare?* ad jejunandum compellere: *Venient autem dies cum ablatus fuerit ab illis Sponſus, tunc jejunabunt in illis diebus.* Confer cum cap. 9. S. Matthæi, & cap. 2. S. Marci, noſtroſque lege in utrumque Commentarios.

SENSUS MORALIS.

1. FActum *eſt autem, cum turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, &c.* Magnus ad audiendum Chriſtum Judaici populi concurſus,

Digitized by Google

ſus, fructus exiguus. Chriſtianorum plurimi Dei verbum audiunt, Sacramenta frequentant, pauci convertuntur. Pia deſideria, & tranſitoriæ devotionis affectus ad ſalutem non ſufficiunt ſine bonis operibus ac perſeverantia in eis.

3. *Aſcendens autem in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum a terra reducere puſillum. Et ſedens docebat de navicula turbas.* Navis Petri, Eccleſia Catholica Romana, cui niſi Eccleſiæ ceteræ communione junguntur, ſchiſmaticæ ſunt. Hanc fidei puritas, doctrinæque morum integritas a terra dimovet, cœlo conjungit. In ea ſola Chriſtus reſidet: hæc *Schola unitatis*, in qua poſuit *Cathedram veritatis*. In ea docet, hanc ſanctificat, regit, tuetur, Miniſtris ſuis in ea cooperatur ad conſummationem uſque ſæculi. Vult autem ſuperiores Miniſtros non typho ſuperbiæ inferioribus imperare, ſed humili charitate ſervire: *Non dominantes in cleris, ſed formam fieri gregis ex animo*: Nimia cum ſæcularibus hominibus familiaritate ſeſe contemptui & oblocutionibus turbarum non exponere, ſed vita ſanctiore, & a Laicorum moribus ſejuncta conciliare ſibi auctoritatem & reverentiam populorum. *Rogavit eum a terra reducere puſillum.* Denique ſignificat temperate utendum verbo ad turbas, ut nec terrena eis præcipiantur, nec ſic a terrenis in profundiora Sacramentorum recedatur, ut ea penitus non intelligant.

S. Auguſt. — *1. Petri 5. 3.* — *S. Auguſt. lib. 2. Quæſt. Evang. Quæſt. 21.*

4. *Ut ceſſavit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia veſtra in capturam.* Prædicationis Evangelicæ retia ſine Chriſti auctoritate, vacatione, ejuſque ac Vicariorum ipſius miſſione minime laxanda ſunt. *Quomodo enim prædicabunt, niſi mittantur?* Ut vero cum hominibus converſari, & illis loqui ac prædicare ceſſavit Chriſtus, id eſt, poſt ejus Paſſionem, Reſurrectionem, & glorioſam Aſcenſionem, Eccleſia apud omnes Nationes diffuſa eſt, & in altum mare quaſi provecta per Apoſtolos & eorum Succeſſores, quibus in perſona Petri dictum eſt: *Duc in altum, & laxate retia veſtra in capturam.* Petrus enim ob ſuum in Miniſterio Eccleſiaſtico Primatum, perſonam Eccleſiæ gerebat. Una hæc navis eſt, quæ Chriſtum Jeſum vehit ad remotiſſimas orbis novi gentes. Huic uni, non Schiſmaticis Sectis credita eſt gratia convertendi populos ad Chriſtum.

Rom. 10. 14. — *S. Auguſt.*

5. *Et reſpondens Simon, dixit: Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete.* Animarum converſioni fruſtra Prædicator Evangelicus adlaborat, niſi Dominus gratiæ ſuæ benedictione labores ejus præveniat & proſequatur. Non enim eloquentiæ ſuæ aut doctrinæ viribus; ſed uni divinæ gratiæ auxilio, quæ Doctorem & diſcipulum in benedictionibus dulcedinis prævenit, confidere debet. *Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus.* Piſcatio duplex, noctis, & diei. Prima infructuoſa & inanis, ſine lumine, ſine miſſione, ſine Chriſti verbo, abſque benedictione, in navi a qua abeſt. Hæc Hæreticorum & Schiſmaticorum prædicatio eſt, qui verbum Dei adulterant, qui Chriſti mandatum ex ore legitimorum Paſtorum, qui Apoſtolis per continuam Ordinationum ſeriem in Eccleſiæ regimine ſucceſſerunt, non exſpectant. Altera fructuoſa & felix eſt, quæ fit in lumine fidei, affulgente Sole juſtitiæ, in Chriſti verbo, ab Eccleſiæ Catholicæ Miniſtris, qui ſunt filii diei, non noctis, neque tenebrarum; in veritatis manifeſtatione, cum divinæ protectionis certiſſima fiducia, quam Chriſtus in verbis ſuis fidelis, Eccleſiæ ſuæ non defuturam promiſit, uſque ad conſummationem ſæculi. *Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.*

Matt. 28. 20.

6. Et

Digitized by Google

6. *Et cum hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam, rumpebatur autem rete eorum.* Ne ſcandalizentur infirmi, cum Eccleſiæ rete rumpi vident. Hæc enim calamitas multitudinem ſequitur. Rete Eccleſiæ rumpunt Heretici, cum verbum Dei, fideique puritatem corrumpunt: Schiſmatici, cum Eccleſiæ ſcindunt unitatem: mali Miniſtri, cum ejus auctoritatem contemnunt, nec Prælatis ſubeſſe & parere, & ordinem Hierarchicum, ſancitamque Sacris Canonibus, Sedis Apoſtolicæ Decretis, & Epiſcoporum Statutis ac Mandatis diſciplinam ſervare nolunt: pravi Chriſtiani, cum clavium Apoſtolicarum ſpernunt poteſtatem, vel ſanctitatem Eccleſiæ indignis moribus contaminant & inhonorant. „ Quod retia rumpebantur piſcium copia (*inquit S. Auguſtinus*) & naviculæ impletæ ſunt, ita ut mergerentur, ſignificat hominum carnalium multitudinem tantam futuram in Eccleſia, ut cum diſruptione pacis, exeuntibus inde hæreſibus & ſchiſmatibus tanta remaneret & tanta eſſet futura illi amiſſio fidei & bonorum morum, ut Chriſto dicere videatur talis Eccleſia, *Exi a me, quia homo peccator ſum*: tamquam turbis carnalium repleta, & eorum moribus pene ſubmerſa, regimen ſpiritualium, in quibus maxime Chriſti perſona eminet, a ſe repellat quodammodo. Non enim hoc voce linguæ dicunt homines bonis Miniſtris Dei, ut eos a ſe repellant: ſed voce morum & actuum ſuorum ſuadent a ſe recedi, ne per bonos regantur: & eo vehementius quo deferunt eis honorem, & tamen factis ſuis a ſe recedere admonent: ut honorificentiam eorum ſignificaverit Petrus, cadens ad pedes Domini; mores autem in eo quod dixit, *Exi a me, Domine, quia homo peccator ſum.* Quod tamen quia non fecit Dominus; non enim receſſit ab eis, ſed eos ſubductis navibus ad littus perduxit: ſignificat in bonis & ſpiritalibus viris non eſſe oportere hanc voluntatem, ut peccatis turbarum commoti, quo quaſi ſecurius tranquilliuſque vivant, Munus Eccleſiaſticum deſerant.

S. Auguſt. lib. 2. Quæſt. Evang. Quæſt. 2.

8. *Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Jeſu, dicens: Exi a me, quia homo peccator ſum, Domine.* Paſtor & Prædicator humilis vix concipere poteſt quomodo illius miniſterio Deus uti velit in Eccleſiæ regimine, in diſpenſatione Sacramentorum, in prædicatione verbi Dei, in converſione animarum: Quamvis probe noverit gloriam gratiæ ejus eo magis eluceſcere, quo infirmiora & viliora ſunt inſtrumenta, quibus uti dignatur, *Exi a me, quia homo peccator ſum, Domine.* Chriſtum honorant, qui ad illum per frequentem communionem accedunt cum fiducia: honorant pariter, qui rarius accedunt ex humilitate, indignitatem ſuam cum ſumma Dei Majeſtate & infinita ſanctitate comparantes. Sed magis honorant, qui corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta ad ſacram Menſam frequenter accedentes, piam fiduciam, ſanctumque fervorem cum humilitate conjungunt, procidentes ad genua Jeſu, & dicentes: *Exi a me, quia homo peccator ſum, Domine.*

9. *Stupor enim circumdederat eum, & omnes qui cum illo erant, in captura piſcium, quam ceperant.... Et ait ad Simonem Jeſus: Noli timere: ex hoc jam homines eris capiens.* Obſtupeſcit ac timet fidelis Dei Miniſter, cum per eum Chriſtus magni quidpiam ſacro Miniſterio & Animarum converſione ac regimine operatur. Hinc Dei potentiam, bonitatem ac miſericordiam admiratur & celebrat: hinc hominum laudes applauſuſque timet, ſuperbiamque ſuis laboribus & operibus inſidiantem. *Ne cum aliis prædicaverim* (inquit Apoſtolus) *ipſe reprobus efficiar.* Sed timorem ejus ſedat Chriſtus, & illius animum pia fiducia confirmat, cum unam ejus gloriam quærit, cum ſtudiis omnibus & toto fervore charitatis enititur ut ho-

1. Cor. 9. 27.

Digitized by Google

homines illi capiat, & ad ejus cognitionem, amorem, obedientiam adducat: cum tandem relictis omnibus, illum ſequitur & illi adhæret.

12. *Et ecce vir plenus lepra, & videns Jeſum, & procidens in faciem, rogavit eum, dicens: Domine, ſi vis potes me mundare. Et extendens manum, tetigit eum dicens: Volo, mundare. Et confeſtim lepra diſceſſit ab illo.* Lepra, peccati præcipue carnalis figura eſt. Impudicus, vir plenus lepra, quæ corpus pariter animumque fœdat, membra interioris hominis conſumit, illos qui cum ipſo familiariter converſantur, periculoſa contagione inficit, a civitate Sanctorum infirmum excludit. Morbi tamen tam fœdi, tam horrendi, tam periculoſi non deſperanda curatio eſt, ſi infirmus Jeſum reſpiciens oculis fidei, ſuam indignitatem agnoſcat, in faciem coram cœleſti Medico procidat, humiliter ipſum deprecetur, de illius ſumma poteſtate minime dubitans, in infinita bonitate confidens, ab ejus miſericordiſſima voluntate ſanitatis beneficium exſpectet, de profundis clamans ad Dominum, & in eum ſperans, quia apud ipſum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio, qui vult omnes ſalvos fieri, neminem perire. *Domine, ſi vis, potes me mundare.* Peccatorem contritum & humiliatum Chriſtus non deſpicit, gratiæ ſuæ manum ſuper illum extendit, illum ad Sacerdotes mittit ut peccata confiteatur. Illorum miniſterio, Chriſti vero voluntate, & poteſtate in Sacramento penitentiæ mundatur. *Vade, oſtende te Sacerdoti.* Satisfactio ſalutaris ſubjungenda, munus offerendum quo divina juſtitia placetur, peccatum expiecur, ac in futurum caveatur. *Et offer pro emundatione tua.* Sic lep[illegible] peccati in oculis Domini confeſtim diſparebit. *Et confeſtim lepra diſceſſit ab eo.*

16. *Ipſe autem ſecedebat in deſertum, & orabat.* Sacerdotibus ſuis & Evangelii Miniſtris exemplum præbuit Chriſtus, ut iterdum in ſacram ſolitudinem ſecedant, unique orationi & Chriſtianarum veritatum meditationi vacent: ſe purgare ſtudeant a ſordibus & imperfectionibus quas in hominum ſocietate contraxerunt, ut ſuum Miniſterium ſanctius exerceant; impleri Deo & ejus veritatibus, non ſterili dumtaxat ſpeculatione, ſed pio affectu, intimoque guſtu, ut illas in populorum ſalutem abundantius profundant. Prius conchæ fiant, quam canales: cum Deo colloquantur, ipſumque audiant in receſſu, ut de illo & pro illo fructuoſius ad populum loquantur in promptu. Contra vanam gloriam, quæ ex hominum applauſu, & talentorum excellentia ſæpe naſcitur, & bonis operibus inſidiatur, oratione ſe muniant ac humilitate.

18. *Et ecce viri portantes in lecto hominem qui erat Paralyticus: & quærebant eum inferre, & ponere ante eum. Et non invenientes qua parte illum inferrent præ turba, aſcenderunt ſupra tectum, & per tegulas ſummiſerunt eum cum lecto in medium ante Jeſum.* Falſis amicis plenus eſt mundus, qui nos in pravis cupiditatibus & animi morbis adulatione ſua, iniquis conſiliis, officiis & exemplis fovent: pauci ſunt qui ſalutem animæ nobis procurare ſatagant. Id tamen eſt veræ amicitiæ officium. Chriſtiana amicitia charitas eſt; qua propter Deum amicus diligitur, eique verum ac ſummum bonum expetitur & pro viribus procuratur, ſcilicet bonum ſalutis & beatitudinis æternæ, quod eſt omnis appetitionis finis. Ad hoc bonum debemus & a quibus diligimur duci, & quos diligimus ducere (inquit S. Auguſtinus.) Verus amicus amicum ab occaſionibus proximis peccati, a via perditionis revocat, ad Chriſtum trahit, in domum ejus infert, quæ eſt Eccleſia, admonitionibus ſuis, rectis conſiliis, orationibus, bonis exemplis ponit ante Jeſum. Multa licet ac pene inſuperabilia impedimenta ejus converſioni obeſſe videantur, omnia tentat charitas ut cum cum lecto

pravæ

pravæ conſuetudinis in quo tranquille, ſed lethaliter quieſcit, omnipotenti Medico ſiſtat, ejuſque miſericordiam pro infirmo eo infeliciore, quo ſuam infirmitatem non ſentit, obtineat. Piorum amicorum precibus ſæpe annuit Jeſus. *Quorum fidem ut vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi peccata tua.*

Et ecce viri portantes in lecto hominem qui erat Paralyticus, & quærebant eum inferre, & ponere ante eum. Anima per diuturnam illecebræ carnalis inertiam velut paralytica, Eccleſiæ Miniſtris, bonis Paſtoribus ac Doctoribus, qui eam ſublevent, & Chriſto offerant, eique ſpem ſanationis ſuggerant, opem interceſſionis tribuant, committenda eſt. Quatuor viros Paraliticum portantes S. Marcus commemorat. Quatuor ſcilicet virtutum cardinalium ſubſidio ad Deum fertur anima, de quibus in æternæ Sapientiæ laude dicitur: *Sobrietatem enim & prudentiam docet, & juſtitiam & virtutem, quibus utilius nihil eſt in vita hominibus.* Ad Deum fertur peccator timore, fide, ſpe, charitate. His ponitur anima in medio ante Jeſum. *Venerab. Beda in hunc locum. Sap. 8.7.*

Et non invenientes qua parte illum inferrent præ turba, aſcenderunt ſupra tectum per tegulas. Et ſummiſerunt illum cum lecto in medium ante Jeſum. Sæpe anima ad Deum reſipiſcens, ſupernæque gratiæ remedio cupiens innovari, conſuetudinis impedimento retardatur. Sæpe inter ipſas orationis ſecretæ delicias, & ſuave cum Domino colloquium, turba cogitationum interveniens, mentis aciem intercludit, ne Chriſtus videatur. Inter hæc quid agendum? Cor ſurſum levandnm eſt; in tectum domus in qua Chriſtus docet, aſcendendum: *Scriptura Sacra*, Lex Domini diu noctuque meditanda eſt. *In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam? in cuſtodiendo ſermones tuos.*

26. *Et confeſtim conſurgens coram illis, tulit lectum in quo jacebat: & abiit in domum ſuam magnificans Deum.* Veræ converſionis hæc ſigna ſunt. 1. Dei mandatis fideliter & prompte obedire. 2. Pravas cupiditates & peccati reliquias pro viribus deſtruere; quicquid nos ad peccatum pellexit, removere & abolere. 3. In interiori ſeceſſu, immo & exteriori, quantum fas eſt vivere, & vitare ſocietates quæ ad peccatum inducere poſſunt. *Sanus qui languebat, lectum reportat domum, cum anima peccatorum remiſſione acceptâ, ad internam ſui cuſtodiam cum ipſo ſe corpore refert, ne poſt veniam quid unde iterum juſte feriatur, admittat.* 4. Deo gratias agere, omniaque opera noſtra ad ejus gloriam referre. *Pſal. 18. Beda.*

27. *Et poſt hæc exiit, & vidit Publicanum nomine Levi, ſedentem ad telonium, & ait illi: Sequere me. Et relictis omnibus, ſurgens ſecutus eſt eum. Et fecit ei convivium magnum Levi in domo ſua.* Reſpexit Deus ab æterno Levi publicanum oculis miſericordiæ ſuæ, eumque gratis elegit ut eſſet ſanctus, Apoſtolus, & Evangeliſta Jeſu Chriſti Filii ſui. *Vidit*, non caſu, ſed ſecundum conſilium & propoſitum voluntatis ſuæ. Vocavit illum ſedentem ad telonium, negotiis animæ ſaluti periculoſis implicatum, avaritiæ laqueis irretitum: *& ait illi, Sequere me.* Juſtificavit, obedientiæ gratiam ipſi tribuens. *Et relictis omnibus, ſurgens ſecutus eſt eum.* Cœleſtis convivii, id eſt, æternæ gloriæ pignus illi tribuit, cum ejus convivio aſſidere dignatus eſt. *Et fecit ei convivium magnum Levi in domo ſuo.*

Et relictis omnibus ſurgens, &c. Qui vere converſus ad Deum eſt, 1. E peccato ſurgit ſine mora, omnibus peccandi occaſionibus relictis. 2. Chriſtum ſequitur, bona opera faciendo, *ſecutus eſt eum*: ſequi enim, imitari eſt: ideoque ut pauperem Chriſtum non tam greſſu quam affectu conſectari poſſet Levi, reliquit propria, qui rapere ſolebat aliena, perfectamque nobis abrenunciationis ſæculi formam tribuens, non ſolum lucra reliquit vectigalium, ſed & periculum contemſit a ſæculi Principibus imminens; quia vectigalium rationes imperfectas atque incompoſitas relinquebat. Tan- *Vide Bedam.*

Digitized by Google

ta enim cupiditate ſequendi Dominum ductus eſt, ut in ullo prorſus hujus vitæ reſpectum vel cogitationem ſibimet reſervaverit. 3. Peccator vere converſus grati animi ſignificatione miſericordiam beneficientiſſimi Salvatoris perſequitur. *Et fecit ei convivium magnum Levi in domo ſua*. 4. Se Chriſti diſcipulum palam profitetur, & alios ad ipſius comitatum invitat & adducit. *Et erat turba multa Publicanorum, & aliorum, qui cum illis erant diſcumbentes*.

31. 32. *Non egent, qui ſani ſunt, Medico, ſed qui male habent. Non veni vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.* Morbus animæ, peccatum eſt; ſanitas, juſtitia; Medicus, Chriſtus Jeſus; remedium, Pœnitentia. Sanitas animæ per gratiam Chriſti cognoſcitur, deſideratur, quæritur: per eam Pœnitentiæ ſalubris medicina diligitur, recipitur, operatur. Qui Pœnitentiæ remedium reſpuunt, aut phrenetici ſunt, qui ſe infirmos non putant; aut deſperati, qui ſanari ſe poſſe non exiſtimant: aut ſtulti, qui ſanitatem non curant; aut temerarii, qui remedio ſibi opus eſſe non cenſent: aut delicati ſupra modum & effæminati, qui remedii amaritudinem ferre nolunt; aut imprudentes, qui peritioribus Medicis curam ſalutis ſuæ committere renuunt.

33. *At illi dixerunt ad eum: Quare diſcipuli Joannis jejunant frequenter, & obſecrationes faciunt, ſimiliter & Phariſæorum: tui autem edunt & bibunt?* Hi ſunt hypocritarum characteres, 1. Alios contemnere. 2. Propria opera oſtentare & commendare. 3. Externa Legis opera pluris facere quam interiorem ſanctitatem. 4. Se iis aſſimilare quorum nomen eſt ob famam virtutis celebrius 5. Aliis obloqui & inſultare, eorumque virtutibus ac meritis detrahere. Contra qui vere ſunt humiles, bene & honorifice de aliis ſentiunt. 2. Propria opera abſcondunt. 3. Interiorem ſanctimoniam pluris faciunt quam externa Legis opera, tametſi hæc minime negligant. 4. Seſe infra omnes deprimunt: in aliis commendant quicquid vel ſpeciem habet virtutis: culpas & defectus aliorum excuſant, vel pia compaſſione tolerant, vel denique fraterna charitate corripiunt.

34. 35. *Numquid poteſtis filios Sponſi, dum cum illis eſt Sponſus, facere jejunare? Venient autem dies, cum ablatus fuerit ab illis Sponſus, tunc jejunabunt.* Chriſtus Jeſus amicos ſuos a Pœnitentiæ laboribus non diſpenſat, ſed per Spiritus ſancti gratiam præparat. Corda primum renovat, diffuſa in illis charitate, ut deinde jejuniis & obſecrationibus aſſidue vacent, & mortificationem ejus in corporibus ſuis portent. Nunc tempus eſt adimplendi ea quæ deſunt Paſſionum Chriſti in carne noſtra mortali, ſiquidem cœleſtis Sponſi viſibili præſentia deſtituti ſumus, & ad eam in cœlis conſequendam ſuſpiramus & contendimus, ubi ſedet ad dexteram Patris, & regnat in æternum. Cum ipſo nos regnaturos in gloria ſperamus, ſi tamen compatimur, & cœlorum regno vim faciamus per pœnitentiam, & auſterioris vitæ exercitationes. Pœnitentiæ ergo Miniſtri diſpenſare pro arbitrio pœnitentes non poſſunt a jejuniis, orationibus & mortificationibus carnis; ſed Evangelicas & Eccleſiaſticas Regulas ſequi tenentur. Verumtamen pœnitentiæ remedia generibus & qualitatibus morborum, viribuſque ægrotantium accommodare & attemperare debent; & aliter cum imperfectis & incipientibus, aliter cum proficientibus vel perfectis agere, ne ſimiles illis ſint qui commiſſuram panni novi aſſuunt veſtimento veteri, aut mittunt no-
S. Gregor. M. vum vinum in utres veteres; quod ſine diſpendio non fit. *Ars artium, regimen animarum*.

CA-

CAPUT SEXTUM

Senſus Litteralis.

1. 2. FActum *eſt autem in Sabbato ſecundo-primo cum tranſiret per ſata, vellebant Diſcipuli ejus ſpicas, & manducabant confricantes manibus. Quidam autem Phariſæorum dicebant illis: Quid facitis quod non licet in Sabbatis?* Sabbatum ſecundo-primum erat illud quod proxime contingebat Feſtum Pentecoſtes. Sabbatum namque quod proxime Feſtum Paſchatis contingebat, vel in quod ipſa Phaſchæ ſolemnitas incidebat, vocabatur *Magnus dies Sabbati*, ſeu primum Sabbatum. Sabbata quæ proxime contingebant Feſta Pentecoſtes, & Tabernaculorum apud Judæos ſecundum Paſcha proxime ſolemnia, dicebantur etiam Magna ſive prima Sabbata ſimili ratione. Legimus enim apud Joſephum Lib. 2. de bello Judaico cap.
37. Sabbatum quod incidebat in Feſtum Tabernaculorum, vocari *Sabbatum* *Joan. 19.31.*
maxime honoratum. Atque ita cum tria eſſent Sabbata prima, id eſt, maxima, diſtinctionis cauſa Sabbatum Paſchale quod ordine temporis prius eſt, dictum eſt *πρωτόπρωτον*, *primorum-primum*: Sabbatum Pentecoſtes, *δευτερόπρωτον*, *primorum-ſecundum*: Sabbatum Feſti Tabernaculorum, *τριτόπρωτον*, *primorum-tertium*.

3. 4. 5. *Et reſpondens Jeſus ad eos, dixit: Nec hoc legiſtis quod fecit Da-* *1. Reg. 21.*
vid, cum eſuriiſſet ipſe, & qui cum illo erant: Quomodo intravit in domum Dei, in Templum: *& panes propoſitionis*, id eſt, ibi in menſa expoſitos & Domino conſecratos, *ſumpſit & manducavit, & dedit his qui cum ipſo erant: quos non licet manducare niſi tantum Sacerdotibus? Et dicebat illis: Quia Dominus eſt Filius hominis, etiam Sabbati.*

Hæc ad Chriſtum Jeſum non pertinere, neque ipſum nomine Filii hominis ſignificari, Crellius & Volzogen. Sociniani, eodemque ſpiritu afflatus Grotius impie negant, & eo nomine quemlibet hominem, ſeu genus humanum indicari contendunt contra manifeſtum Evangelii ſenſum & antiquam perpetuamque Traditionem ab Apoſtolis ad nos propagatam & in Eccle- *S. Irenæus*
ſia conſervatam. *Non alterum Filium hominis novit Evangelium niſi hunc qui* *lib. 3. c. 18.*
ex Maria, qui & paſſus eſt (inquit S. Irenæus) *De Filio hominis*, (inquit *Tertull. lib.*
Tertullianus) *duplex eſt noſtra præſcriptio, nequo mentiri poſſe Chriſtum ut* *4. contra*
ſe Filium hominis pronuntiaret, ſi non vere erat: neque Filium hominis con- *Marcion. c.*
ſtituti, qui non ſit natus ex homine, vel patre, vel matre; atque ita diſcu- *10. 12. &*
tiendum cujus hominis filius accipi debeat, Patris, an matris. Si ex Deo *14.*
Patre eſt, utique non ex homine. Si non & ex homine, ſupereſt ut ex homine ſit matre. Si ex homine, jam apparet quia ex Virgine. Et infra: Chriſtus *Dominus Sabbati dictus, quia Sabbatum ut rem ſuam tuebatur. Quod etiam ſi deſtruxiſſet, merito, qua Dominus magis ille qui inſtituit.* Et rurſus: *Evangelium nomen Chriſtianorum, utique a Chriſto deductum, odio futurum conteſtatur propter Filium hominis, quod eſt Chriſtus.* S. Hilarium, S. Joannem Chryſoſtomum, ceteroſque Patres hic ſubjungere minime neceſſe eſt, cum veritas evidentiſſima ſit; & ſoli olim Prodici hæretici aſſeclæ qui Gnoſticorum nomen ſibi ſumebant, nomen *Domini Sabbati* uſurparent, illud Chriſto detrahentes, ut refert S. Clemens Alexandrinus Libro 3. Stromatum. p. 438.

6. 7. 8. 9. 10. 11. *Factum eſt autem & in alio Sabbato ut intraret in Synagogam, & doceret. Et erat ibi homo, & manus ejus dextera erat ari-*

da. Erat ibi homo, cujus manus dextera erat arida. *Obſervabant autem Scribæ & Phariſæi, ſi in Sabbato curaret, ut invenirent unde accuſarent eum*: quaſi violati Sabbati reum, ſi curaret; quaſi immiſericordem vel impotentem, ſi non curaret. *Ipſe vero ſciebat cogitationes eorum*: quod veræ divinitatis argumentum eſt: Corda enim ſcrutari, & cogitationes intelligere, Dei proprium eſt. *Et ait homini qui habebat manum aridam: Surge, & ſta in medium*, ne ullum adſtantium lateat infirmitas tua, & miraculum in tui gratiam nunc a me patrandum. *Et ſurgens ſtetit*, ut juſſerat Jeſus. *Ait autem ad illos Jeſus: Interrogo vos ſi licet Sabbato bene facere, an male; animam ſalvam facere, an perdere?* Vitam homini ſervare, an eripere? *Et circumſpectis omnibus*, ipſo oculorum nutu illis invidiam & pronum ad calumnias animum exprobrans; *dixit homini: Extende manum tuam. Et extendit: & reſtituta eſt manus ejus*, ſana facta eſt ſicut altera. *Ipſi autem repleti ſunt inſipientia*, furore perciti: *& colloquebantur ad invicem quidnam facerent Jeſu?* Quid contra Jeſum agerent. Confer cum Matthæi 12.

12. 13. 14. *Factum eſt autem in illis diebus, exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei*. De Eccleſia ſua ſollicitus, cui mox electurus erat Paſtores, & doctrinæ ſuæ ſummam expoſiturus, totam noctem duxit in oratione ad Deum, ut tanti momenti negotium illi commendaret. *Et cum dies factus eſſet, vocavit Diſcipulos ſuos: & elegit duodecim ex ipſis, quos & Apoſtolos nominavit*, quaſi miſſos, ſive legatos, qui operum ejus, doctrinæ ac reſurrectionis teſtes eſſent, & Eccleſias per totum orbem fundarent. Confer cum *Matthæi* 10. & *Marci* 3. Summus autem eſt inter Matthæum & Lucam conſenſus, quamvis eundem non ſervent narrationis ordinem. Sermonem enim Domini in Monte vocationi Apoſtolorum ille præmittit, iſte poſtponit.

17. 18. 19. *Et deſcendens cum illis, ſtetit in loco campeſtri*, in planitie, *& turba Diſcipulorum ejus*, eorum qui ipſum aſſidue ſectabantur, ex quibus Apoſtolos elegerat: *& multitudo copioſa plebis ab omni Judæa & Jeruſalem, & maritima, & Tyri & Sidonis*: & ora maritima, in qua ſunt Tyrus & Sidon: *Qui venerant ut audirent eum* docentem, *& ſanarentur* ejus omnipotenti virtute *a languoribus ſuis. Et qui vexabantur a ſpiritibus immundis, curabantur*. Dæmones enim ex eorum coporibus ejiciebat: *Et omnis turba quærebat eum tangere*; *vel fimbriam veſtimentorum ejus attingere, quia virtus* illi ingenita ratione divinæ naturæ *de illo exibat*, ſe exerebat, *& ſanabat omnes*,

20. 21. 22. *Et ipſe elevatis oculis in Diſcipulos ſuos, dicebat*; ad eos præſertim ſermonem ſuum dirigens: *Beati pauperes*, ſpiritu, qui divitias mei cauſa contemnitis, tenui ſorte veſtra contenti; *quia veſtrum eſt regnum Dei. Beati qui nunc eſuritis*, qui famem toleratis, non quavis de cauſa, ſed quia ſummo divinæ juſtitiæ in vobis aliiſque propagandæ deſiderio tenemini, qui propterea injuſte damnati bona veſtra perdidiſtis, qui bona veſtra recuperare non poteſtis, nec jus veſtrum obtinere, quia juſti eſtis & pii. Beati (inquam) eſtis qui hanc eſuriem patimini propter regnum cœlorum, *Quia ſaturabimini. Beati qui nunc fletis, quia ridebitis*: Luctus brevis æterno gaudio munerabitur. *Beati eritis cum vos oderint homines, & cum ſeparaverint vos, & ejecerint nomen veſtrum tanquam malum propter Filium hominis*: cum vos ex ſuo conſortio & civili & ſacro, tamquam abominandos ejecerint, & nomen veſtrum tamquam ſceleratorum expunxerint ex Populo Dei. Beatitudines Evangelicas plenius refert S. Matthæus, cap. 5. contractius hic deſcribit S. Lucas. Noſtrum in Matthæum Commentarium lege.

23. *Gau-*

Digitized by Google

23. *Gaudete in illa die, & exultate, ecce enim merces veſtra multa eſt in cælo.* Cum hæc patiemini, vehementer exultare debetis, certa ſpe mercedis quæ vobis in cœlò parata eſt; *ſecundum hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.* Talem fuiſſe Prophetarum, qui ad Judæos miſſi ſunt, ſortem cogitate; ſimilem coronam vobis poſt hujus vitæ ſtadium paratam eſſe confidentes, interim gaudete.

24. 25. 26. *Verumtamen væ vobis divitibus*, qui in terrenis opibus fiduciam, amorem, felicitatem veſtram collocatis, *quia habetis conſolationem veſtram*, non veram, ſed veſtram, quam exoptatis, in qua conquieſcitis: non alia vobis exſpectanda felicitas eſt. *Væ vobis, qui ſaturati eſtis*, qui ſplendide epulamini, qui crapulæ indulgetis, *quia eſurietis*, in futuro ſæculo, omnis veri boni æternam egeſtatem patientes. *Væ vobis, qui ridetis nunc*, qui omnes gaudii carnalis occaſiones captatis in hac vita, in qua mille cauſæ lugendi: *Quia lugebitis & flebitis*, in perpetuum, in tenebras exteriores amandati, ubi erit fletus & ſtridor dentium. *Væ cum benedixerint vobis homines*, cum vobis homines ſæculo dediti applauſerint: *Secundum hæc enim faciebant Pſeudoprophetis patres eorum*, id eſt, Judæorum hujus temporis Majores. Dogmata quippe ſua & vaticinia Pſeudoprophetæ Procerum & Populi cupiditatibus accommodabant, loquentes placentia.

27. 28. 29. *Sed vobis dico, qui auditis: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos.* Diligite homines, non errores; perſonas inimicorum, non vitia: immo inimicitiam & odium in eis pro viribus deſtruite, benefaciendo. *Benefacite*, eorum neceſſitatibus, cum ope veſtra indigent, ſuccurrite. Probatio enim dilectionis, exhibitio eſt operis. *Benedicite maledicentibus vobis.* Apprecamini bona his qui famæ veſtræ clam detrahunt, vel aperte vobis inſultant & conviciis vos impetunt: *& orate* Deum *pro calumniantibus vos*, ſeu falſa crimina vobis imponentibus. *Et qui te percuſſerit in maxillam, præbe illi & alteram: & ab eo qui aufert tibi veſtimentum, etiam tunicam noli prohibere.* Ita ſis animo præparatus, ut potius alteram maxillam præbeas, & tunica etiam ſpoliari ſinas, quam ut ulciſcaris injuriam: maleficia quælibet ab inimicis illata, ſive in perſona, ſive in rebus, ſuſtine potius quam ut violes charitatem. Vide commentarium noſtrum in *Matthei* 5.

30. *Omni autem petenti te tribue*, ſive amico, ſive inimico; ſive concivi, ſive extraneo, pro modo illius indigentiæ, tuarumque facultatum: *& qui aufert quæ tua ſunt, ne repetas*. Si quis quod tuum eſt, aut tibi debetur, uſurpet, injuſteque retineat, noli adverſus eum litigando jus tuum rigide urgere cum charitatis detrimento.

31. *Et prout vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis ſimiliter.* S. *Ambroſ.*
Ne videatur Dominus Legem diſſolvere, in beneficiis vicem ſervat, quam *lib.* 5. *in*
negligit in injuriis. Cum enim duo ſint Legis naturalis univerſalia præce- *Luc. n.* 74.
pta, negativum unum, affirmativum alterum: negativum, quod imperfectius eſt, in Lege veteri ponitur, Tobiæ 4. 16. *Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias.* Affirmativum, quod majoris eſt perfectionis, adeoque novæ Legi convenit, hic poſitum eſt.

32. *Et ſi diligitis eos*, tantum, *qui vos diligunt, quæ vobis eſt gratia?* Quam poteſtis ex hoc facto gratiam, ſeu mercedem a Deo exſpectare? *Nam & peccatores diligentes ſe diligunt. Et ſi benefeceritis his, ſolummodo, qui vobis benefaciunt, quæ vobis eſt gratia, ſiquidem & peccatores hoc faciunt?* Confer cum *Matthæi* 5. 46. *et* 47.

34. *Et ſi mutuum dederitis his, a quibus ſperatis recipere* mutui beneficii vicem, *quæ gratia eſt vobis? Nam et peccatores peccatoribus fæneran-*

tur, ſeu mutuum dant, *ut recipiant æqualia*. Id eſt, parem mutui vicem; ſi forte indiguerint, ſeu fœnus ſorti congruum, aut ipſam ſortem, ſeu tantumdem quantum datum eſt.

35. 36. *Verumtamen diligite inimicos veſtros: benefacite, & mutuum date, nihil inde ſperantes:* Nullum fœnus, nullum par aut ſimile beneficium ex mutuo ſperantes, immo ne ipſam quidem ſortem. Mutuum date ſolo charitatis impulſu, non ſpe proprii cujuſvis commodi ab eo, cujus neceſſitati ſuccurritis, recipiendi: immo liberaliter date, quamvis ſpem recuperandæ ſortis nullam vel exiguam habeatis, *& erit merces veſtra multa*, a Deo; *& eritis filii Altiſſimi*, ejus benignitatem ac beneficentiam imitando, *quia ipſe benignus eſt ſuper* ſive erga *ingratos & malos. Eſtote ergo miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt*. Nomine Patris Deum indigitat veteris novique Teſtamenti Scriptura. *Numquid non ipſe eſt Pater tuus,*
Deuter. 32. 6. *qui poſſedit te, & fecit, & creavit te?* Nomen hoc Deo maxime conveniens, de quo Tertullianus: *Tam pater nemo, tam pius nemo.*

37. 38. *Nolite judicare* temere, vitæ alienæ cenſores maligni ne ſitis, *& non judicabimini. Nolite condemnare* alios, *& non condemnabimini. Dimittite*, condonate injurias, *& dimittemini*, & vobis Deus peccata condonabit. *Date, & dabitur vobis. Menſuram bonam & confertam & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum.* Hæc metaphora, qua merces æterna ſecundum menſuram & proportionem charitatis a Deo conferenda ſignificatur ab eorum conſuetudine petita eſt, qui res aridas metiuntur, ut triticum; ſolent enim ea quæ metiuntur comprimere, deinde modium ſuccutere, poſtremo cumulare, ita ut aliquid redundet. *Dabunt in ſinum veſtrum.* Præmium incomparabiliter majus operibus veſtris, benignitate veſtra & charitate in ſinum veſtrum a Deo effundetur, Deus ipſe æternum fruendus. Phraſis Hebræa eſt, ex more Orientalium petita, qui veſtes laxas & ſinuoſas gerebant, ut commodum illis eſſet ſinu excipere quæ in copia dabantur. *Eadem quippe menſura, qua menſi fueritis, remetietur vobis.* Quales erga proximum fueritis, talem & vos Deum experiemini judicem, rigidum & ſeverum, ſi inhumani; benignum & clementem, ſi benigni & clementes fueritis. Confer cum *Matthæi cap. 7. 1.*

39 *Dicebat autem illis & ſimilitudinem: Numquid poteſt cæcus cæcum ducere? Nonne ambo in foveam cadunt?* Phariſæos perſtringit duces cæcos, quibus præceptoribus Judæi utebantur: quorum inſtitutionem ac mores ſi ſequi pergant, eoſque imitari, cum illis in præcipitium ruent. Confer cum *Matthæi* 15. 14.

40. *Non eſt Diſcipulus ſuper magiſtrum: perfectus autem omnis erit, ſi ſit ſicut Magiſter ejus.* Majorem in diſcipulo quam in magiſtro perfectionem nemo expectat. Quare tu, Phariſæe, qui te ducem ac præceptorem præbes fratri cæco, imperito, vitioſo, cæcus pariter ac vitioſus, illum doctiorem ac meliorem non reddes. Confer cum *Matthæi* 10. 24. & *Joannis* 13. 16.

41. 42. *Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo eſt, non conſideras?* Quid leviora delicta in proximo tuo obſervas & acriter reprehendis, graviora autem in te ipſo non conſideras? Alios corripere vis, ſuperbe cenſor, & te ipſum negligis? *Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater, ſine ejiciam feſtucam de oculo tuo, ipſe in oculo tuo trabem non videns?* Cæcus es, qui trabem in oculo tuo non vides, id eſt, gravius peccatum; arrogans, qui alios reprehendere præſumis levioribus delictis obnoxios. *Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, & tunc perſpicies ut educas feſtucam de oculo fratris tui.* Hypocrita, quem

ſimula-

Digitized by Google

ſimulatio ſanctitatis, non dilectio juſtitiæ, ad alienæ vitæ cenſuram impellit, ejice primum trabem de oculo tuo, ut oculus tuus purgatus proximi oculum ſine perturbatione pravoque affectu videre poſſit, ac illum corripere valeas in ſpiritu lenitatis & charitatis. Confer cum *Matthæi* 7. 3.

43. 44. *Non eſt enim arbor bona, quæ facit fructus malos: neque arbor mala faciens fructum bonum.* Arbor bona, voluntas bona; arbor mala, voluntas mala. Arbor in radice celatur, in ramis declaratur, in pomo magis eniteſcit; ſic voluntas bona vel mala ex bonis vel malis operibus. *Unaquæque enim arbor de fructu ſuo cognoſcitur. Neque enim de ſpinis colligunt ficus: neque de rubo vindemiant uvam.* Confer cum Matthæi 7. 18.

45. *Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bonum:* & *malus homo de malo theſauro profert malum: ex abundantia enim cordis os loquitur.* Sicut ex theſauro ea ſola depromi poſſunt quæ recondebat; ſic ex corde caſto & recto caſti rectique ſermones; ex corde pravo ſermones pravi, & mala opera proferuntur.

46. *Quid autem vocatis me, Domine, Domine, & non facitis quæ dico?* Fruſtra me Dominum vocatis, ſi præcepta mea non ſervatis.

47. 48. 49. *Omnis qui venit ad me, & audit ſermones meos, & facit eos; oſtendam vobis cui ſimilis ſit: ſimilis eſt homini ædificanti domum, qui fodit in altum,* qui profunde fodit, *& poſuit fundamentum ſuper petram: inundatione autem facta illiſum eſt flumen domui illi, & non potuit eam movere,* concutere: *fundata enim erat ſuper petram, Qui autem audit & non facit, ſimilis eſt homini ædificanti domum ſuam ſuper terram ſine fundamento: in quam illiſus eſt fluvius, & continuo cecidit, & facta eſt ruina illius magna.* Firmum ædificii fundamentum niſi ponatur, procellis & fluctibus irruentibus reſiſtere non poteſt; ſed concutitur & diruitur: ita niſi doctrina Evangelii, ſtudiumque pietatis alto corde recondantur, & ad praxim redigantur, totum ædificum ſpiritale concutietur procellis tentationum, & adverſitatum, penituſque corruet. Confer cum *Matthæi* 7. 21.

SENSUS MORALIS:

2. Quid *facitis quod non licet in ſabbatis?* Comeſſationibus & ebrietati indulgere Chriſtianis quovis tempore vetitum eſt: ſed Dominicis Feſtiſque diebus multo magis vetitum, quibus Animæ ſuæ ſanctificationi maxime incumbere debent, in Deo quieſcere, Dei charitatem imitari, qui ſex creationis diebus omnia propter hominem produxit, & ſeptimæ diei quietem ad ipſius hominis utilitatem ordinavit: Apoſtolorum exemplo, ſpicæ divinarum Scripturarum colligendæ, & pia meditatione confricandæ, ut in iis latentia Myſteria, ſenſuſque eruantur, ad animam eſurientem reficiendam: non lautiores epulæ, ſed ſimplices cibi & facile parabiles corpori quærendi; bona opera his maxime diebus exercenda, manus ad pauperum inopiam ſublevandam extendendæ. *Et circumſpectis omnibus dixit homini: Extende manum tuam.* Puræ manus ad Deum tota die levandæ & expandendæ, ut remiſſio peccatorum, & divinæ gratiæ adjutorium impetretur. In cœlum ſuſpicientes Chriſtiani *manibus expanſis, quia innocuis; capite nudo, quia non erubeſcimus; ſine monitore, quia de pectore, oramus* &c. Legenda Sanctorum Acta, virtuteſque ſectandæ. *Nec hoc legiſtis quod fecit David cum eſuriſſet ipſe, et qui cum illo erant.* Eccleſia frequentanda, ſumendum de manibus Sacerdotum Chriſti corpus, cujus typi erant panes Tertull. Apologet. c. 30.

propo-

propoſitionis: domeſtici ad ſacram communionem verbis & exemplis frequenter inducendi: curandum ut in hunc finem mundi ſint, præſertim a
Iſai. 58. 13. 14. mulieribus. *Quomodo intravit in domum Dei, & panes propoſitionis ſumpſit, & manducavit, & dedit his qui cum ipſo erant*, &c. Benedictionibus ſpiritalibus illi ſoli cumulantur, qui voluntatem ſuam Dominicis Feſtiſque diebus non faciunt, & in viis ſuis pravis non ambulant, ſed in viis mandatorum Dei, & faciunt voluntatem ejus quæ eſt eorum ſanctificatio. *Si averteris a ſabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die ſancto meo, & vocaveris ſabbatum delicatum, & ſanctum Domini glorioſum, & glorificaveris eum, dum non facis vias tuas, & non invenitur voluntas tua ut loquaris ſermonem: tunc delectaberis ſuper Domino, & ſuſtollam te ſuper altitudines terræ, & cibabo te hæreditate Jacob patris tui*. (Ait Dominus per Prophetam.) „ Quem locum explicans S. Hieronymus: Lege (inquit) præce-
„ ptum eſt, ne in Sabbatis opus ſervile faciamus, ne accendamus ignem,
„ ut in uno ſedeamus loco; ut illa tantum faciamus opera, quæ ad animæ
„ ſalutem pertinent. Quod ſi juxta litteram accipiamus, penitus impleri non
„ poteſt. Quis enim poteſt hoc facere, ut tota die ac nocte ſedens in Sab-
„ bato, de uno loco non recedat, immo ne leviter quidem ſe commoveat,
„ quod ſi fecerit, tranſgreſſor Legis ſit? Ex uno igitur mandato, quod
„ juxta litteram impoſſibile eſt, & cetera cogimur ſpiritualiter intellige-
Joan. 8. „ re, *Ne faciamus ſervile opus, & perdamus animæ libertatem*. QUI *enim*
Jerem. 17. „ *facit peccatum, ſervus eſt peccati*. Ne onus portemus in Sabbato, quod
Pſal. 37. „ portabat ille qui dicit: *Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, &*
„ *ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me*. Ne iniquitas, quæ ſedet ſuper
„ talentum plumbi, in nobis habeat poteſtatem: ne nos voluptas corporis
Zachar. 5. „ & libido ſuccendat....... Qui ſic quieſcit in Sabbato, & lavat inter in-
„ nocentes manus ſuas, nec movet pedes ut ſuas faciat voluntates, iſte ce-
Hebr. 4. „ lebrat Sabbata Domini delicata. Qui *ſabbatiſmus* repromittitur nobis in cœ-
„ leſtibus, & gloria præparatur, dum non facimus vias noſtras in Sabbato,
„ nec invenitur voluntas noſtra ut loquamur ſermonem: quo ſcilicet nec
„ opere, nec ſermone peccemus. Alioquin ſi hæc tantum prohibentur in
„ Sabbato, ergo in aliis ſex diebus libertas nobis tribuitur delinquendi. Quod ſi ſtultum eſt credere, *ſupereſt ut Sabbatum, quod interpretatur requies, omni tempore ſanctificandum ſit a fidelibus, dum non carnis, ſed animæ faciunt voluntates*.

12. 13. *Exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Et cum dies factus eſſet, vocavit Diſcipulos ſuos, & elegit duodecim ex ipſis, quos & Apoſtolos nominavit*. Non omnis qui orat, aſcendit in montem, (eſt enim oratio quæ peccatum facit) ſed qui bene orat, a terrenis ad ſu-
S. Amb. lib. 5. in Luc. n. 41. periora progrediens, verticem curiæ ſublimis aſcendit. *At ille non aſcendit in montem, qui de ſæculi divitiis aut de honore ſollicitus eſt: non aſcendit in montem, qui fundi jus optat alieni. Aſcendit ille qui Deum quærit, aſcendit ille qui curſus ſui dominica adjumenta depoſcit. Omnes magni, omnes ſublimes montem aſcendunt; non enim cuicumque Propheta dicit*: Aſcen-
Iſai. 40. de in montem excelſum, qui evangelizas Sion. *Non veſtigiis multis corporalibus, ſed factis ſublimioribus in hunc montem aſcendas. Sequere Chriſtum,*
Pſal. 114. *ut ipſe eſſe mons poſſis*. Montes enim in circuitu ejus. *Quære in Evangelio, invenies ſolos cum Domino montem aſcendiſſe Diſcipulos*.

S. Ambroſ. ibid. n. 43. *Et erat pernoctans in oratione Dei*. Chriſtus ad functiones Sacerdotii ſui, & ad bona opera ſe præparans vigiliis, ſeceſſu, oratione, nobis præbet exemplum. *Orat Dominus, non ut pro ſe obſecret, ſed ut pro me impetret. Nam etſi omnia poſuerit Pater in poteſtate Filii, Filius tamen ut hominis*

formam

*formam impleret, obſecrandum Patrem putat eſſe pro nobis, quia advocatus
eſt noſter .... Obedientiæ Magiſter ad præcepta virtutis ſuo nos informat ex-
emplo.* Advocatum habemus apud Patrem. *Si advocatus eſt, debet pro meis
intercedere peccatis.* Et erat pernoctans in oratione Dei. *Species tibi da-* 1.Joan. 1. 2.
*tur, forma præſcribitur, quam debeas æmulari. Quid enim te pro ſalute tua
facere oportet, quando pro te Chriſtus in oratione pernoctat? Quid te facere
convenit, cum vis aliquod pietatis officium adoriri, quando Chriſtus miſſurus
Apoſtolos oravit prius, & ſolus oravit?* In electione Epiſcoporum, ſecun-
di Ordinis Sacerdotum, aliorumque Eccleſiæ Miniſtrorum, Dei voluntas
exploranda & conſulenda in oratione eſt, ut ii eligantur & conſecrentur,
quos ipſe elegerit, vocaverit, miſerit. *Neque* enim *quiſquam ſumit ſibi ho-* Hebr. 5.
norem, ſed qui vocatur a Deo tamquam Aaron.

20. *Beati pauperes, quia veſtrum eſt regnum Dei.* Quatuor benedictioni-
bus Evangelicis, pro numero virtutum cardinalium, S. Lucas octo com-
„ plexus eſt, quas S. Matthæus recenſuit. *Beati pauperes ſpiritu.* Habes
„ temperantiam, quæ a peccato abſtinet, ſæculum calcat, illecebroſa non S. Ambroſ.
„ quærit. *Beati qui eſuriunt & ſitiunt:* Qui enim eſurit, eſurienti compa- ibid. n. 64.
„ titur, compatiendo largitur, largiendo fit juſtus; quia *Juſtitia ejus ma-* 65.66.67.
„ *net in ſæculum ſæculi.* Unde in Matthæo ſitim & famem intelligimus Pſal. 3.
„ ſpiritalem, qua cibus juſtitiæ deſideratur aut potus, quia virtus quaſi
„ materia quædam virtutum eſt, ut juſtus æqualem ſe inferioribus præ-
„ ſtat, dolum excludat, veritatem requirat. *Beati qui nunc fletis, quia ri-
„ debitis.* Habes prudentiam, cujus eſt flere occidua, & ea quæ æterna
„ ſunt quærere: lugere ſæcularia, quæ ſeipſa compugnent: Deum pacis
„ inquirere, qui ſtulta mundi elegit, ut confundat ſapientes: & qui ea
„ quæ non ſunt deſtruat, ut quæ ſunt, poſſit adipiſci: *Beati eritis cum vos
„ oderint homines.* Habes fortitudinem, ſed eam quæ non odium mereatur
„ ex crimine; ſed perſecutionem patiatur ex fide; ſic enim ad paſſionis
„ pervenitur coronam, ſi gratiam hominum negligas, divinam ſequaris.

24. *Væ vobis divitibus, quia habetis conſolationem veſtram.* Non quoſ- Pſal. 48.7.
cumque divites divina hæc maledictio ferit, ſed *Qui confidunt in virtute
ſua, & in multitudine divitiarum ſuarum gloriantur*, qui terrenis opibus
abutuntur, qui Deo gratiam non referunt de bonis quæ acceperunt; divi-
tes avaros, qui cenſum ad communem uſum datum ad ſublevandam pau-
perum inopiam non impendunt: quibus dominantur divitiarum cupiditas
& amor cum charitate Dei pugnans. *Non cenſus igitur, ſed affectus in
crimine eſt.* Timeant ergo divites, qui cor ſuum a terrenis opibus non S. Ambroſ.
abſtrahunt, qui terrenis bonis utuntur ut cupiditatibus ſuis ſatisfaciant, ut ibid. n. 69.
voluptates conſectentur, ut præſentis vitæ ſæculique deliciis tranquille
fruantur, & Chriſti crucem ac mortificationem rejiciant ac vitent. Væ
illis, quia habent conſolationem ſuam, temporalem ſcilicet ac inanem.
Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in ma- Pſal.75.6.
nibus ſuis. Et quamquam tota ætate cuſtodiæ miſerabilis ſollicitas avara
mens tendat excubias, quo nulla pœna gravior eſt, ſucceſſorum profutu-
ra compendiis anxio timore ſervare; tamen quoniam avaritiæ ſtudia &
deſideria congerendi, inani quadam voluptate paſcuntur: qui conſolatio-
nem vitæ præſentis habuerunt, remunerationem perpetuam perdiderunt.
Igitur *Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere.* Nam *Qui confidit in divitiis* Pſal.61. 11.
ſuis, corruet. Divites avari, ſuperbi, ingrati, in pauperes inhumani, ti- Proverb. 2.
mete. *Agite nunc divites, plorate, ululantes in miſeriis veſtris quæ adve-* 18.
nient vobis. Jacobi ult.

25. *Væ vobis qui ſaturati eſtis, quia eſurietis! Væ vobis qui ridetis nunc,*

quia

quia lugebitis & flebitis. Vita præſens tempus eſt famis, abſtinentiæ, jejunii, non ſaturitatis: tempus eſt fletus & lachrymarum, non riſus & gaudii: tempus eſt interimendi crimina, mortificandi cupiditates, corpus ſpiritui ſubjiciendi: tempus lugendi propria alienaque peccata, & exilium a patria cœleſti. Dives ille purpuratus ſaturabatur epulans quotidie ſplendide, ſed dirum *væ* ſuſtinebat eſuriens, quando de Lazari, quem deſpexerat, digito guttam aquæ quærebat. *Væ qui opulenti eſtis in Sion.... Qui*
Amos 6. 1. 4. 5. 6. *dormitis in lectis eburneis, & laſcivitis in ſtratis veſtris: qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti: Qui canitis ad vocem pſalterii.... Bibentes vinum in phialis, & optimo unguento delibuti: & nihil patiebantur ſuper contritione Joſeph*. Verum, ait Dominus, extrema gaudii
Iſai. 65. 13. 14. veſtri luctus æternus occupabit: *Ecce ſervi mei comedent, & vos eſurietis: Ecce ſervi mei bibent, & vos ſitietis: Ecce ſervi mei lætabuntur, & vos confundemini: Ecce ſervi mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione ſpiritus ululabitis*. Non cibo ſolum & potu, ſed univerſim omni bono egebitis. *Divites eguerunt & eſurierunt:*
Pſal. 33. 11. *inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono.*

26. *Væ cum benedixerint vobis homines: ſecundum hæc enim faciebant pſeudoprophetis patres eorum*. Quatuor vitia in mundo regnantia terribilibus maledictionibus ferit Chriſtus. 1. Cupiditatem lucri terreni: *Væ vobis divitibus!* 2. Curam immoderatam corporis proprii: *Væ vobis qui ſaturati eſtis!* 3. Abundantiam inanis lætitiæ & ſæcularis gaudii: *Væ vobis, qui nunc ridetis!* 4. Amicitiam favoremque mundi: *Væ cum benedixerint vobis homines*, non tantum boni, ſed & mali, vobis adulando, voſque laudando. Væ vobis ſi laudes eorum & applauſus aucupemini, diſſimulando veritatem, loquendo eis placentia, cupiditatibus eorum favendo, ut olim Pſeu-
Jerem. 5. 30. 31. doprophetæ, de quibus ſcriptum eſt: *Stupor & mirabilia facta ſunt in terra: Prophetæ prophetabant mendacium, & Sacerdotes applaudebant manibus ſuis; & populus meus dilexit talia: quid igitur fiet in noviſſimo ejus?* Hanc maledictionem timeant Sacerdotes & Miniſtri Domini, Doctores, & con-
Galat. 1. 9. 10. ſcientiarum Moderatores: & cum S. Paulo dicant: *Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepiſtis, anathema ſit. Modo enim hominibus ſuadeo, an Deo? An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem.*

26. *Sed vobis dico qui auditis: Diligite inimicos veſtros*, &c. Inimicos diligere corde, verbo, & opere, novæ Legis perfectio, Chriſti præceptum,
Tertull. lib. Ad Scapulam. S. Baſilius in Regulis brevioribus interrog. 128. Chriſtiani proprius character eſt. *Amicos diligere, omnium eſt: inimicos, ſolorum Chriſtianorum*. Benefacite his qui oderunt vos. *Quoniam autem homo conſtat ex animo & corpore: quod quidem ad animum attinet, inimicos diligemus caſtigando, admonendo, & omnibus modis ad ſanitatem revocando: quod vero ad corpus attinet, beneficiis ipſos ſublevando, cum aliqua re egeant ad vitam neceſſaria*. Quod autem id fieri poſſit, Dominus oſtendit, ac docuit, qui charitatem Patris & ſuam, ſervata uſque ad mortem obe-
Rom. 5. 8. dientia declaravit, idque pro inimicis, non pro amicis. *Commendat autem charitatem ſuam Deus in nobis, quoniam cum adhuc inimici eſſemus ſecun-*
Epheſ. 5. 1. 2. *dum tempus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt.... Eſtote ergo imitatores Dei, ſicut filii chariſſimi, & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis.*

Benedicite maledicentibus vobis; benedicite, & nolite maledicere, *& orate pro calumniantibus vos*, Chriſtum crucifixum, Stephanum protomartyrem pro inimicis orantes imitati, necnon patientiam & manſuetudinem

Da-

Davidis Semei maledictis & conviciis ne verbulum quidem acerbius reſpondentis. *Et qui percutit in maxillam, præbe illi & alteram.* Sic Christus *cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur; tradebat autem judicanti ſe injuſte.* Sic agendo, ab homine quidem victus videris, ſed diabolum viciſti, iram ſuperaſti, immo vincis inimicum. Sic enim indignantis impetus frangitur, ira ſedatur, homo peccator ad pœnitentiam invitatur. Perſectio igitur Evangelicæ Legis non in hoc ſolo poſita eſt, ut ab inimico percuſſus non repercutiat; ſed ut ad novas & graviores injurias perſerendas paratus ſit, ut procuret ſalutem fratris. „ Quod „ ad miſericordiam pertinere hi maxime ſentiunt, qui eis, quos multum „ diligunt, tamquam filiis vel quibuſdam dilectiſſimis ſuis, ægrotantibus „ ſerviunt, vel parvulis, vel phreneticis, a quibus multa ſæpe patiuntur. „ Et ſi eorum ſaluti id exigat, præbent ſe etiam, ut plura patiantur, „ donec vel ætatis, vel morbi infirmitas tranſeat. Quos ergo Dominus „ Medicus animarum curandis proximis inſtruebat, quid eos aliud docere „ poſſet, niſi ut eorum, quorum ſaluti conſulere vellent, imbecillitates „ æquo animo tolerarent?

Petri 1. c. 2. 21.

Beda in hunc locum.

35. *Verumtamen diligite inimicos veſtros: benefacite, & mutuum date, nihil inde ſperantes: & erit merces veſtra multa, & eritis filii Altiſſimi, quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos.* Finis Legis charitas, quam ſæpe Chriſtus inculcat. Non affectu ſolum, ſed effectu diligendus proximus. Mutuum dandum abſque uſurarum exactione, maxime pauperibus. *Non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, ſed aperies eam pauperi & dabis mutuum, quo eum indigere perſpexeris.* Hoc Legis præceptum, ſed ultra progreditur Evangelii perfectio. Jubet Chriſtus, ut cum mutuum damus, id faciamus nihil ex mutuo ſeu ratione mutui, non exigentes modo, ſed ſperantes; immo ut mutuum demus pauperi, etſi nulla ſpes ſit recipiendæ ſortis: jubet ut ſors pauperi, qui ſolvendo non eſt, miſericorditer remittatur. „ Date mutuum iis a quibus non ſperatis vos, quod datum fuerit, recepturos. Nullum hic damnum eſt, ſed compendium. „ Minimum datis, multum recipietis: in terra datis, & id vobis ſolvetur „ in cœlo: fœnus amittitis, mercedem magnam habebitis: fœneratores eſſe deſinitis, filii eritis Altiſſimi: eritis miſericordes, qui vos Patris æterni probetis hæredes. Sed fœneratorum vos delectat & uſurarum vocabulum. Id quoque non invideo. Docebo quomodo boni fœneratores „ eſſe poſſitis, quomodo bonas quæratis uſuras. Dicit Salomon: *Fœnerat* „ *Domino qui miſeretur pauperi, ſecundum datum autem ejus retribuet ei...* „ Putatis quod hominem ſubtraham vobis debitorem? Deum provideo, „ Chriſtum ſubrogo, illum demonſtro qui fraudare non poſſit.... Ille „ ſcribit quicquid egenus acceperit: Evangelium ejus cautio eſt: ille promittit pro omnibus indigentibus: ille dicit fidem, quid dubitatis dare? Si „ quis vobis dives hujus ſæculi offeratur, qui fide promittat ſua pro aliquo „ debitore, ſtatim numeratis pecuniam: pauper eſt vobis Dominus cœli & „ conditor mundi hujus; & adhuc deliberatis quem quæratis fidejuſſorem.

Deutr. 15. 8.

S. Ambr lib. de Tobia c. 16.

Proverb. 19. 17.

Mutuum date, nihil inde ſperantes. In veteri Lege uſuram prohibuit Deus: in nova ſortem ipſam remitti jubet pauperi reddere non valenti. „ Prius igitur fuit, ut fructum fœnoris eradicaret, quo facilius aſſuefaceret hominem ipſi quoque fœnori, ſi forte, perdendo, cujus fructum didiciſſet amittere. Hanc enim dicimus operam Legis fuiſſe procurantis „ Evangelio. Quorumdam tunc fidem paulatim ad perfectum diſciplinæ „ Chriſtianæ nitorem, primis quibuſque præceptis balbutientis adhuc benignitatis informabat. *Quidam Chriſtianæ illius diſciplinæ radii promicant*

Tertull. lib. 4. cont. Marcion. c. 17.

„ *Eccle-*

„ *Eccleſiaſtici* 29. 10. *& ſeq.* Multi non cauſa nequitiæ non fœnerati ſunt, „ ſed fraudari gratis timuerunt. Verumtamen ſuper humilem animo fortior eſto, & pro eleemoſyna non trahas illum. Propter mandatum aſſume pauperem: & propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum. „ Perde pecuniam propter fratrem & amicum tuum: & non abſcondas illam ſub lapide in perditionem. Pone theſaurum tuum in præceptis Altiſſimi, & proderit tibi magis quam aurum.

36. *Eſtote ergo miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt.* Homo innocens magnitudinis & poteſtatis Dei gerebat imaginem, accepto in creaturas inferiores imperio. Homo lapſus, & ſimilis jumentis inſipientibus per peccatum factus, cui naſci culpa, vivere pœna, mori neceſſitas, propriæ miſeriæ ſemper & ubique portat imaginem. Homo reparatus, qui miſericordiæ Dei opus eſt, divinam illam perfectionem debet imitari.

S. Auguſt. *Eſtote miſericordes* &c. *Summa Religionis, imitari quem colas*, Deum colimus ſumme miſericordem, non ſolum erga bonos, ſec etiam erga malos & ingratos benignum & beneficum. Filii ejus ſumus per gratiam adoptionis: illius itaque miſericordiam debemus imitari. 1. Non judicando temere de proximo, in partem benigniorem opera ejus interpretando, ſi dubium ſit quo fine fiant; neminem nobis ipſis non præponendo coram Deo. *Nolite judicare, & non judicabimini.* 2. Miſericordiam in proximum exercere debemus, non condemnando cum acerbitate eos ipſos quorum peccata manifeſta ſunt, non exaggerando eorum culpas, non vulgando, ſed minuendo, excuſando, celando, quantum veritas & juſtitia patiuntur. *Nolite condemnare, & non condemnabimini.* 3. Miſericordiam in proximum exercere debemus, injurias nobis illatas ipſi remittendo: Quod quidem medium omnino neceſſarium eſt ad remiſſionem peccatorum noſtrorum obtinendam, *Dimittite, & dimittemini.* Quod proximo dimittimus, leve eſt; quæ nobis a Deo remittuntur injuriæ, graviſſimæ ſunt, infinitæ ſunt. Nonne rationi fideique renuntiaſſe videtur, qui commutationem ſibi tam opportunam reſpuit? 4. Miſericordiam in proximum exercere debemus dando indigentibus. Dare non cunctetur charitas, quod ſe reddituram promittit Veritas. *Date, & dabitur vobis.* Tanta Dei bonitas eſt, ut cum imperare jure ſuo poſſit ut indigenti proximo ſubveniamus, ad id officii nos invitare dignetur promiſſione mercedis ampliſſimæ, pretioſiſſimæ, infinitæ, æternæ, quæ non alia quam ipſe eſt. *Menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum.* Gloriam ſuam cum noſtra utilitate & ſuprema felicitate conjunxit.

39. *Dicebat autem illis & ſimilitudinem: Numquid poteſt cæcus cæcum ducere? Nonne ambo in foveam cadunt?* Quis ignarum Medicum? Quis imperitum in rebus ſuis gerendis Procuratorem eligat? Salutem ſuam non diligit, qui conſcientiam ſuam cæco Directori committit. Ignorantia divinæ legis nec Paſtores, nec oves, nec Directores, nec eos qui ab ipſis diriguntur abſolvit, ambo in foveam cadunt. Eſto, neſciant eſſe peccata quæ faciunt, ſcire tamen tenentur, & abſolute poſſunt. Volentes igitur peccant, tametſi ignorantes. *Quia voluit fecit, etiamſi non quia voluit peccavit, neſciens peccatum eſſe quod fecit: ita nec peccatum ſine voluntate eſſe potuit, ſed voluntate facti, non voluntate peccati, quod tamen factum peccatum fuit; hoc enim factum eſt quod fieri non debuit.* Et cæci ducis, & cæci qui ducitur, ignorantia, & peccatum eſt, & cauſa peccati, & pœna peccati, quia Deus juſto judicio pluit ſuper peccatores laqueos: & *Lege infatigabili ſpargit pœnales cæcitates ſuper illicitas cupiditates.*

S. Auguſt. lib. 1. Retract. c. 15.

S. Auguſt. alibi.

Cæcus eſt 1. Qui ſuam prius quam alienam vitam non diſcutit. *Quid autem*

autem vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo eſt, non conſideras? 2. Qui ſeipſum prius quam alterum non redarguit: *Aut quomodo potes dicere fratri tuo, Frater, ſine ejiciam feſtucam de oculo tuo, ipſe in oculo tuo trabem non videns?* 3. Qui ſe prius quam alium non emendat: *Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, & tunc perſpicies ut educas feſtucam de oculo fratris tui.*

43. *Non eſt enim arbor bona, quæ facit fructus malos, neque arbor mala faciens fructus bonos.* Ex fructibus de arbore judicare licet: ex vita & operibus de Directore. Opera manifeſte mala, verba ſeductionis, doctrina & opiniones Eccleſiæ Fidei & ſanctiori morum Diſciplinæ contrariæ, trabem in oculo eſſe indidant, nec tutum eſſe talem ſequi ducem. Contra vero, bonos Paſtores & Directores probat doctrinæ ſanitas & integritas morum. *Galat.* 5. Unaquæque enim arbor de fructu ſuo cognoſcitur. Fructus cordis carnalis ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, diſſenſiones, iræ, invidiæ, ebrietates, comeſſationes, &c. Fructus cordis ſpirituales ſunt charitas, pax, patientia, benignitas, bonitas, manſuetudo, fides, continentia, caſtitas, &c. Boni fructus non ſunt præclari ſermones, aut inſignia quædam & per ſe laudabilia opera, ſed totum corpus (ut ita loquar) operum, totius vitæ tenor, quæ bonum Chriſti odorem circumquaque diffundit: & Spiritum ejus demonſtrat. A Deo aſſiduis precibus petenda eſt prudentia ſpiritus, attentio, vigilantia, fidelitas, puritas cordis ad cognoſcendum homines Dei, & diſcernendum ſpiritus, utrum ex Deo ſint. Cum revelatur hypocryſis, cum cupiditas foras prodit, cum ad peccatum provocat, aut in peccato fovet Director, cum per viam latam ducit, illi credere, illum ſequi, cæcam illi obedientiam exhibere, illuſio eſt, cæcitas eſt.

CAPUT SEPTIMUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. 3. 4. 5. *Cum autem impleſſet omnia verba ſua in aures plebis*, cum ſuperiorem ſermonem ad populum abſolviſſet, *intravit Capharnaum... Centurionis autem cujuſdam ſervus male habens erat moriturus*, proximus morti: *qui illi erat pretioſus*, imprimis charus. *Et cum audiſſet de Jeſu*, quod in urbem adveniſſet, & miracula plurima ederet, *miſit ad eum Seniores Judæorum*, Magiſtratus, aut Præpoſitos Synagogæ, *rogans eum ut veniret* in ædes ſuas, *& ſalvaret ſervum ejus. At illi cum veniſſent ad Jeſum, rogabant eum ſollicite, dicentes ei: Quia dignus eſt ut hoc illi præſtes*, quod poſtulat beneficium. *Diligit enim gentem noſtram*, ob cultum unius veri Dei, cujus nos populum & adoratores eſſe novit: *& Synagogam*, ſuis ſumptibus, *ædificavit nobis*.

6. 7. 8. 9. 10. *Jeſus autem ibat cum illis. Et cum jam non longe eſſet a domo, miſit ad eum Centurio amicos, dicens: Domine, noli vexari*, ne te fatiges; *non enim ſum dignus ut ſub tectum meum intres. Propter quod & meipſum non ſum dignum arbitratus ut venirem ad te*: ne quidem me dignum exiſtimavi qui coram te me ſiſterem, & ipſe tibi ſupplicarem, ſed patronos & interceſſores adhibui: *Sed dic verbo, & ſanabitur puer meus*. Solo verbo & imperio ſervum meum ſanare potes. *Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites, & dico huic, Vade, & vadit: & alii,*

& alii, *Veni*, *& venit* : *& ſervo meo*, *Fac hoc*, *& facit*. Licet enim homo ſim majoribus Poteſtatibus ſubjectus, Militibus tamen, qui mihi ſubditi ſunt, & ſervo meo jubeo; & illi ad nutum mihi protinus obediunt; quanto magis tibi, qui Deus es, parebit morbus ut fugiat, ſanitas perfecta ut ſtatim ſuccedat! *Quo audito*, *Jeſus miratus eſt* : *& converſus ſequentibus ſe turbis dixit*: *Amen dico vobis*, *Nec in Iſrael tantam fidem inveni*. Vere non inveni tantam fidem, etiam in Iſrael, ita illuminatam, ita humilem, ita actuoſam & efficacem. Confer cum *Matthæi* 8. ubi hæc uberius expoſita.

11. *Et factum eſt deinceps*, *die ſequenti*, *ibat in civitatem*, *quæ vocatur Naim*: ſitam in Tribu Iſſachar, in finibus Tribus Zabulon, quam torrens Ciſon alluit ad Aquilonem, in ſecnndo milliario montis Thabor ad Meridiem, non procul a Nazareth & Endor; *& ibant cum eo Diſcipuli ejus*, *& turba copioſa*.

12. 13. *Cum autem appropinquaret portæ civitatis*, *ecce defunctus efferebatur*, ad ſepulchrum (nam Judæorum ſepulchra extra urbes erant) *filius unicus matris ſuæ*, *& hæc vidua erat*, cui nulla amplius ſpes prolis. Quæ quidem circumſtantiæ ad luctus magnitudinem ſignificandam pertinent. Tritum apud Hebræos proverbium: *Luctus ſicut in morte primogeniti*. *Et turba civitatis multa cum illa*, quæ funus proſequebatnr. *Quam cum vidiſſet Dominus*, *miſericordia motus ſuper eam*, illi pio compatiens affectu, *dixit illi*: *Noli flere*.

Jerem. 6. 26. *Zacharia* 12. 10.

14. 15. *Et acceſſit*, ultro, non rogatus: *& tetigit loculum*, ſeu lectum in quo mortuus efferebatur. *Hi autem qui portabant* feretrum, *ſteterunt*: *Et ait*: *Adoleſcens*, *tibi dico*, *Surge*. Non orat, ſed imperat, ſe mortis & vitæ ſupremum Dominum oſtendens. *Et reſedit*, ſtatim ſuberecto corpore ſedit in feretro, *qui erat mortuus*, *& cœpit loqui*, ſe redivivnm evidentibus indiciis oſtendens. *Et dedit illum matri ſuæ*, quæ lugebat amiſſum, nt illam in viduitate ſolaretur & adjuvaret.

16. 17. *Accepit autem omnes*, huic miraculo præſentes, *timor* reverentiæ erga Deum, *dicentes*, quo affecti dicebant: *Quia Propheta magnus*, ille a Deo promiſſus, potens opere & ſermone Meſſias, *ſurrexit in nobis*, inter nos apparuit: *& quia Deus viſitavit plebem ſuam!* Redemptorem dando tamdiu deſideratum & exſpectatum. *Et exiit hic ſermo in univerſam Judæam de eo*, *& in omnem circa regionem*. Hujus miraculi fama in Judæam univerſam, finitimaſqne regiones propagata eſt.

18. 19. 20. *Et nuntiaverunt Joanni*, qui ab Herode detinebatur in carcere (alia enim Joannis vincula, quibus a Synedrio juſſus ſit alligari Hieroſolymis, fruſtra quidam comminiſcuntur) Nuntiaverunt (ait Evangeliſta noſter) Joanni Baptiſtæ *Diſcipuli ejus de omnibus his*, quæ de Jeſu & admirandis ejus operibus audiverant. *Et convocavit duos de Diſcipulis ſuis Joannes* (illis nempe aditus ad præceptorem ab Herode non negatus, qui Joannem reverebatur) *& miſit ad Jeſum*, *dicens*: *Tu es qui venturus es*, *an alium exſpectamus?* Minime dubitabat quin Jeſus eſſet Meſſias a Deo promiſſus, veruſqne Dens: non enim ignorabat, quem ex matris utero in utetero Virginis cognoverat: non ignorabat, ſuper qnem Spiritum ſanctum deſcendentem in ſpecie columbæ viderat in baptiſmo, & vocem Patris audiverat dicentem: *Tu es Filius meus dilectus*, *in te complacui mihi*. Non ignorabat: quem indigitaverat Agnum Dei tollentem peccata mundi: de quo prædicaverat Judæis: *Qui poſt me venit*, *prior me eſt*: *ille vos baptizabit in Spiritu ſancto & igni*: &c. *Medius veſtrum ſtetit*, *quem vos neſcitis*: Hanc igitur interrogationem in ore Diſcipulorum ſuorum poſuit, ut a Chriſto erudirentur, ac ipſiuſmet teſtimonio & miraculis diſcerent, Meſſiam

Digitized by Google

ſiam eſſe a Deo promiſſum Iſraeli, præter quem alius non erat exſpectandus. *Cum autem veniſſent ad eum viri*, miſſi a Joanne, *dixerunt: Joannes Baptiſta miſit nos ad te, dicens: Tu es qui venturus es, an alium exſpectamus?*

21. 22. 23. *In ipſa autem hora multos curavit a languoribus & plagis, & ſpiritibus malis, & cæcis multis donavit viſum.* Miraculis oſtendens quis eſſet. *Et reſpondens dixit illis: Euntes renuntiate Joanni quæ audiſtis & vidiſtis: quia cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes evangelizantur:* ut revocari in dubium jure non poſſit, Prophetarum vaticinia de Meſſia venturo in me fuiſſe completa. *Et beatus eſt, quicumque non fuerit ſcandalizatus in me*, qui ſcandali & lapſus occaſionem ex me, id eſt, ex tenui conditione mea, ex paupertate, ex imminentibus vexationibus, ex acerbitate & ignominia mortis, non ſumpſerit. Confer cum *Matth. cap.* 11. ubi hæc uberius expoſita. *Iſai. 35. 5. & c. 61. 1.*

24. 25. 26. 27. 28. *Et cum diſceſſiſſent nuntii Joannis, cœpit de Joanne*, id eſt, in Joannis commendationem, *dicere ad turbas: Quid exiſtis in deſertum videre, arundinem vento agitatam?* hominem levem & inconſtantem? *Sed quid exiſtis videre, hominem mollibus veſtimentis indutum? Ecce qui in veſte pretioſa ſunt & deliciis*, qui veſtibus pretioſis & magnificis induti ſunt, & in deliciis vivunt, *in domibus Regum ſunt*: non in deſerto quærendi. *Sed quid exiſtis videre, Prophetam? Utique dico vobis, & plus quam Prophetam*: antiquis omnibus Prophetis præſtantiorem. *Hic eſt de quo ſcriptum eſt: Ecce mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.* Non iiſdem omnino verbis, eodem tamen ſenſu Malachiæ vaticinium citarunt Chriſtus Dominus & Evangeliſta noſter. *Dico enim, Major inter natos mulierum Propheta Joanne Baptiſta nemo eſt; qui autem,* (ut exiſtimatis) *minor eſt in regno Dei, major eſt illo.* Ego, quem vos parvifacitis, & minorem Joanne putatis, major ſum Joanne, ut ipſemet palam teſtatus eſt Regnum Dei annuntians. Confer cum *Matthæi* 11. *Malach. 3. 1*

29. 30. *Et omnis populus audiens, & Publicani juſtificaverunt Deum*, Dei conſilium juſtum eſſe prædicarunt, ſummamque ejus bonitatem ac miſericordiam grato animo collaudarunt, *baptizati baptiſmo Joannis*, in pœnitentiæ indicium, cujus præco miſſus erat Joannes, *Phariſæi autem & Legiſperiti conſilium Dei ſpreverunt in ſemetipſos, non baptizati ab eo.* Propoſitum Dei, quo clementer decreverat Judæos per Joannem ad pœnitentiam excitare, certa fide facta priores culpas ſe miſericorditer condonaturum, admirati ſunt rudes & vitæ minus probatæ homines, promiſcuum vulgus & publicani: contra vero aſpernati ſunt in ſemetipſis Phariſæi, qui ceteris doctiores & ſanctiores videbantur, freti ritibus & factis quibuſdam ſpecioſis. Hæc eſſe Chriſti verba, non Evangeliſtæ probabilius eſt.

31. 32. 33. 34. 35. *Ait autem Dominus: Cui ergo ſimiles dicam homines generationis hujus*, iſtius temporis, *& cui ſimiles ſunt?* Hæc verba, *Ait autem Dominus*, in multis veteribus Codicibus Græcis, Latiniſque non habentur, nec ea legerunt S. Ambroſius, Theophylactus, Syrus & Arabs Interpretes. *Similes ſunt pueris ſedentibus in foro, & loquentibus ad invicem, & dicentibus: Cantavimus vobis tibiis* lætiora, *& non ſaltaſtis: lamentavimus*, lugubria cecinimus & quaſi lamentati ſumus, *& non ploraſtis. Venit enim Joannes Baptiſta, neque manducans panem, neque bibens vinum;* cibo vulgari & communi non utens, auſteritate vitæ, velut lugubri cantu, gentem hanc ad pœnitentiam excitaturus; *& dicitis, Dæmonium habet. Venit Filius hominis*, ego ipſe; *manducans & bibens*, cibo communi uſus, omnibus ſe accommodans, ut facili converſatione & comitate ſua,

Digitized by Google

quaſi lætiore tibiarum cantu, ad cœleſtis patriæ amorem omnes alliceret: *& dicitis: Ecce homo devorator & bibens vinum, amicus publicanorum, & peccatorum*. Nec Joanni viro auſtero, nec mihi credidiſtis, ſed & illum, & me calumniis atrociſſimis impetiviſtis. *Et juſtificata eſt Sapientia ab omnibus filiis ſuis*. Et ſapientiſſimum Dei conſilium, quo Joannem præconem pœnitentiæ miſerat primum, victu multo ſeveriore quam eſſet Phariſæorum qui vitæ auſteritate gloriabantur, deinde Jeſum facili converſatione & comitate ſeſe hominibus accommodantem, approbatum eſt & laudatum ab omnibus qui per gratiam facti ſunt filii Sapientiæ, quibus Increata & Incarnata Sapientia Jeſus Chriſtus *dedit poteſtatem filios Dei fieri, his qui*
1. *Joan.* 1. *credunt in nomine ejus*. Confer cum Matthæi 11. ubi hæc uberius expoſita.

Marc. 14. 3. 36. *Rogabat autem illum quidam de Phariſæis*, Simon, *ut manducaret cum illo. Et ingreſſus domum Phariſæi, diſcubuit*, menſæ accubuit, in lecto ſtratus pro more regionis.

37. 38. *Et ecce mulier quæ erat in civitate peccatrix, ut cognovit quod Jeſus accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum unguenti: & ſtans retro ſecus pedes ejus lacbrymis cœpit rigare pedes ejus, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes ejus, & unguento ungebat*. Mulier *quæ erat in civitate*, ſive Naim, ſive potius Jeruſalem, quæ antonomaſtice civitas dicta, cujus veluti ſuburbium erat Bethania, ubi erat Mariæ ſororis Lazari & Marthæ domus. *Peccatrix*, vitæ parum pudicæ; famoſa quæ omnibus erat ſcandalo ob luxum & amatores multos, moreſque meretricios. Unde Veterum plurimi ipſam ex illis fœminis fuiſſe cenſent, de quibus Jeſus ait Principibus Sacerdotum & Senioribus Populi: *Publicani & meretrices præcedent vos in regno Dei*, ipſamque *meretricem* appellare non dubitant. Inter alios S. Joannes Chryſoſtomus Homilia 61. in Joannem, S. Hieronymus Præfatione in Oſee Prophetam, & Commentario in cap. 26. Sancti Matthæi: Sanctus Ambroſius lib. 6. in Lucam; Sanctus Auguſtinus in Pſalmum 125. Sanctus Gregorius M. Homilia 33. Venerab. Beda Lib. 3. in Lucam cap. 1. &c. Peccatricem ergo ea ſolum ratione ab Evangeliſta noſtro nuncupatam, quod non ſatis accurata eſſet ac religioſa in ſervanda Lege Sabbati, & quod capillos ſuos diebus Sabbati intorqueret atque componeret, ac *Magdalenam* appellatam a voce *Magdela*, vel *Megaddela*, quæ plicatricem muliebrium capillorum ſignificat, recens figmentum eſt ex Libris Talmudicis derivatum. Quænam fuerit mulier illa peccatrix, an eadem cum Maria Magdalena, & cum Maria Lazari ſorore, an ab utraque, vel ab alterutra diverſa, quæſtio eſt eruditorum virorum Diſſertationibus vexata. Græcos Patres pene omnes Peccatricem mulierem de qua hic Evangeliſta noſter, a Maria Lazari ſorore diſtinguere: Latinos Patres contrariam plerumque propugnare ſententiam, & Mariam Lazari ſororem cum Peccatrice confundere: neutram opinionem Scripturæ Sacræ palam aperteque repugnare: eidem tamen magis eſſe conſonam Latinorum Patrum ſententiam, olim oſtendi Diſſertatione 17. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi 1. Nec ab ea me dimovent aſſertione Diſſertationes a Viris ingenio doctrinaque clariſſimis eo de argumento nuper editæ. Horum enim argumenta me occupaſſe ac diluiſſe confido. In his porro *Si*
1. *Cor.* 11. 16 *quis contentioſus videtur eſſe, nos hanc conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei*. Cur ergo (inquies) hæc Peccatrix ab Evangeliſta noſtro proprio nomine non vocatur Maria Lazari ſoror, vel Maria Magdalena? Reſpondeo, ibi nomen ejus poni, ubi ſola laus ejus prædicatur, hic ſubticeri, ubi prioris vitæ fit mentio; quomodo & proprium notiuſque Mat-

thæi

Digitized by Google

thæi nomen retinent SS. Marcus & Lucas, ubi de Publicani vocatione agitur.

Mulier quæ erat in civitate peccatrix. Sic vocari non ex præſenti ſtatu, ſed ex vita anteacta, probabile eſt, ut ad Galatas 2. 15. *Nos natura Judæi, non ex gentibus peccatores.* Vel peccatricem vocari opinione vulgi, cui nondum nota erat illius converſio; cum tamen antea & a dæmoniis ipſam corporaliter vexantibus, & a peccatis liberata fuiſſet a Chriſto Jeſu. Sic verbum, *erat*, accepit Syrus Interpres: *Iſte ſi eſſet Propheta, noſſet quænam ſit, & qualis rumor ipſius: ſiquidem peccatrix eſt mulier quæ tetigit ipſum:* Hæc *ut cognovit quod Jeſus accubuiſſet in domo Phariſæi*, opportunitatem captans, quamvis non invitata, intravit in domum, domino, domeſticiſque ob nobilitatem ac viciniam nota; afferens *alabaſtrum unguenti*, ſeu vaſculum ex alabaſtrite plenum unguento pretioſo. Et manens retro juxta pedes ejus, præ pudore & ſenſu indignitatis ſuæ, lachrymis pedes ejus rigavit; peccata deflens ſua eorumque remiſſionem a Chriſto his vocibus quovis ſermone eloquentioribus petens. Et capillis capitis ſui tergebat, ut eos Chriſti obſequio conſecraret, quibus ad laqueos profanis amatoribus ſtruendos abuſa fuerat. *Et oſculabatur pedes ejus*, in caſti amoris argumentum. *Et unguento ungebat*, ex more Orientalium, non caput tantum, quod fieri honoratis hominibus ſolebat, ſed ipſos etiam pedes, ne quid ad ſummam animi demiſſionem teſtandam deeſſet.

39. *Videns autem Phariſæus, qui vocaverat eum* ad convivium, *ait intra ſe, dicens: Hic ſi eſſet Propheta, ſciret utique quæ & qualis eſt mulier quæ tangit eum, quia peccatrix eſt.* Sciret cujus vitæ ac famæ, nec ab ea ſe tangi permitteret. Phariſæorum enim hoc erat ſcitum, Flagitioſorum hominum contactu, non minus quam leproſorum ſe contaminari, quod falſum erat. Et ut vera fuiſſet Phariſaica illa traditio, ad emendatos non debebat extendi. Errabat igitur Simon, non in eo ſolum capite, ſed & in eo quod Jeſum Prophetam non eſſe judicaret ex eo quod noſſe non videretur quæ & qualis eſſet mulier. Quaſi vero Prophetæ omnia noverint, non ea tantum quæ placet Deo illis revelare, ut probat exemplum Eliſæi 4. *Reg.* 4. 17. Ideo Jeſus, cui interiores Phariſæi cogitationes erant perſpectæ & exploratæ, temerarium ejus judicium emendat.

S. Petrus Chryſol. ſerm. 94.

40. 41. 42. 43. *Simon, habeo tibi aliquid dicere: at ille ait: Magiſter dic.* Loquendi veniam comiter petit ab hoſpite, ejuſque captat attentionem, ut illi ſalutaris ſit inſtructio & correctio: tum propoſita parabola oſtendit ſibi notum eſſe quæ & qualis eſſet fœmina, quis & qualis Phariſæus, non in exteriori tantum converſatione, ſed & in intimis cordis penetralibus. Ita ſe non modo Prophetam, ſed Deum eſſe & divino conſilio permiſiſſe demonſtravit, ut ad eum mulier peccatrix accederet, illumque tangeret ad pietatis officia.

Duo debitores erant cuidam fœneratori, ſeu creditori (inquit Jeſus,) *unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta*; ille plus decuplo quam iſte. *Non habentibus illis unde redderent, donavit utriſque*: debitum utrique liberaliter remiſit: *Quis ergo eum plus diligit?* Secundum Textum Græcum; *Quis ergo eum plus diliget?* Chriſtus, ſecundum Vulgatam lectionem de dilectione prævia remiſſioni debiti, & cujus intuitu majus debitum condonaverit miſericors creditor, interrogaſſe videtur: ſecundum Textum Græcum, de dilectione debiti remiſſionem conſequente, & ad gratiarum agendarum officium pertinente; ut magis diligere debeat creditorem, cui magis debitum gratis condonatum eſt. *Reſpondens Simon dixit: Æſtimo, quia*

Digitized by Google

is plus diligit, *cui plus donavit*. Rationi conſentaneum reſponſum Chriſtus ſumma æternaque Ratio approbat. *Recte* (inquit) *judicaſti*.

Hujus Parabolæ finis eſt oſtendere Phariſæo, Mulierem illam, quam deſpiciebat ſeu peccatricem, & cujus contactu Chriſtum contaminari judicabat, ipſo Simone longe ſanctiorem eſſe ſiquidem plus Chriſtum Deum & hominem diligebat, cui ardentioris amoris ſigna exhibuit. Fœnerator ſeu creditor in illa Parabola Deus eſt, ſive Chriſtus Jeſus: duo debitores ob peccata, Simon & Mulier. Plus illa debebat, quia magis peccatrix: Huic ergo majus debitum condonabat Deus, ac proinde magis diligebat Deum; quin & ardentius erat inpoſterum dilectura ob beneficium remiſſionis peccatorum, ex quo dilectio quæ donante Deo, qui prior dilexit nos, præceſſerat, augetur, ut aucta perfici mereatur.

44. 45. 46. 47. *Et converſus ad mulierem*, quæ retro ad pedes ejus erat provoluta, *dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis* abluendis *non dediſti*, ut hoſpitibus peregre advenientibus fieri ſolet: *Hæc autem lacbrymis rigavit pedes meos*, *& capillis ſuis terſit*, in ſignum amoris pœnitentis, & periculum animæ ſuæ ex peccatis imminens lugentis, ut olim Eſther Regina, de qua ſcriptum eſt: *Confugit ad*

Eſther 24.

Dominum, pavens periculum quod imminebat. Cumque depoſuiſſet veſtes regias, fletus & luctus apta indumenta ſuſcepit, & pro unguentis variis cinere implevit caput, & corpus ſuum humiliavit jejuniis: omniaque loca in quibus antea lætari conſueverat, crinium laceratione complevit. Et deprecabatur Dominum Deum Iſraël. Pergit Chriſtus: *Oſculum mihi non dediſti*: Ne uno quidem oris oſculo me venientem excepiſti: *Hæc autem ex quo intravit*, *non ceſſavit oſculari pedes meos*. *Oleo*, etiam communi, *caput meum non unxiſti*, quod perſunctoriæ fuiſſet amicitiæ officium: *Hæc autem unguento* (pretioſo) *unxit pedes meos*. Convivis oleum affundi ſolitum, Pſalmi 23.

Pſal. 23. 5. Impinguaſti in oleo caput meum, & calix meus inebrians quam præclarus eſt.

verba probant. *Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa*, *quoniam dilexit multum*. Cauſam remiſſionis peccatorum Chriſtus indicat: Charitas enim eſt quæ cooperit multitudinem peccatorum. Dilectioni Dei peccata condonantur: ſine vero Dei amore non remitterentur. *Cui autem minus dimittitur*, *minus diligit*. Menſura remiſſionis peccatorum, dilectio Dei eſt. Multa dimittuntur ei qui magis diligit: minus ei dimittitur, qui minus diligit: nihil ergo dimittitur ei qui non incipit ſaltem diligere Deum, ut omnis juſtitiæ fontem, ut loquitur ſacra Synodus Tridentina. *Cui autem*

S. Auguſt.

minus dimittitur, *minus diligit*. Ille minus diligit, qui ſe minus peccatorem, immo juſtum exiſtimans, nec Chriſti gratia ſibi opus eſſe confidens, ut qui Legis operibus ſit juſtificatus, ut præſumebat Phariſæus ille, modica aut prope nulla dilectionis ſigna Chriſto exhibet. *Dictum eſt hoc propter Phariſæum illum, qui vel nulla vel pauca ſe putabat habere peccata. Non enim Dominum invitaret, niſi aliquantum diligeret. Sed quam parum erat? Non oſculum dedit, non ſaltem aquam ad pedes, & ſi non lachrymas: non illo obſequio proſecutus eſt, quo illa mulier, quæ noverat quid ſanaretur, & a quo ſanaretur. O Phariſæe, ideo parum diligis, quia parum tibi dimitti ſuſpicaris: non quia parum dimittitur; ſed quia parum putas eſſe quod dimittitur.*

48. *Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata*. Hæc verba ſumma cum poteſtate dicta, quorum ſenſus eſt: Per me tibi condonantur, qui cum hac poteſtate in mundum veni.

S. Auguſt. ſerm. 99.

49. *Et cœperunt qui ſimul accumbebant, dicere intra ſe: Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit?* Quis aut quantus hic eſt, qui jus dimittendi peccata, quod Dei proprim eſt, ſibi arrogat? Et diſcumbentes, & mulier illa

Illa noverant hominem non poſſe peccata dimittere. Cum ergo omnes hoc noſſent, illa quæ credidit eum dimittere poſſe peccata, plus quam hominem eſſe intellexit.

50. *Dixit autem ad mulierem: Fides tua te ſalvam fecit.* Hujus fidem opponit incredulitati convivarum. Fides tua, qua credidiſti me tibi poſſe remittere peccata; fides per dilectionem operans, fides pœnitentiam operata, te ſalvam fecit a peccatis tuis. Hunc locum ſic explicat Tertullianus libro 4. adverſus Marcionem, cap. 18. ex hujus hiſtoriæ ſerie probans Dominicæ carnis veritatem. *Illius autem peccatricis fœminæ argumentum* (inquit) *eo pertinebat, ut cum pedes Domini oſculis figeret, lacbrymis inundaret, crinibus detergeret, unguento perfunderet, ſolidi corporis veritatem, non phantaſma inane tractaverit. Et ut peccatricis pœnitentia, ſecundum Creatorem meruerit, veniam præponere ſolitum ſacrificio. Sed etſi pœnitentiæ ſtimulus ex fide acciderat, per pœnitentiam ex fide juſtificatam, ab eo audiit, Fides tua te ſalvam fecit, qui per Abacuc pronuntiaret: Juſtus ex fide ſua vivet.* Abi ſecura de remiſſione peccatorum; tranquillo animo eſto: *Vade in pace.*

SENSUS MORALIS.

2. 3. *Centurionis cujuſdam ſervus male habens, erat moriturus, qui illi erat pretioſus. Et cum audiſſet de Jeſu, miſit ad eum Seniores Judæorum, rogans eum ut veniret, & ſalvaret ſervum ejus.* Dominus pretioſa ſit ſervorum vita temporalis, pretioſior animæ ſalus. Curam illorum gerant in infirmitate; illis provideant ut patres; non propter ſua commoda eos diligant, ſicut diligunt equos & canes, ſed propter Chriſtum communem Dominum: illorum converſioni conſulant & ſanctificationi, pro illis Chriſto ſupplicent, Sanctorum & in terris viventium, & cum illo regnantium precibus ipſos commendent: illos denique tractent ut *cariſſimos in Domino fratres.* Sapientem audiant, immo Spiritum ſanctum per os ejus dicentem: *Servus ſenſatus ſit tibi dilectus quaſi anima tua.... Ne defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum.* *S. Paulus Epiſt. ad Philemonem. Eccli. 7. 23.*

6. *Non ſum dignus ut ſub tectum meum intres.* Chriſtum in cor noſtrum invitet oratio plena fide, humilitate, fiducia. Nemo Chriſti gratia dignus eſt, niſi qui ſe indignum ſincere exiſtimat; qui gratiæ ejus omnipotentiſſimam virtutem agnoſcit & confitetur ad ſanandum animas a morbis cupiditatum noxiarum. Chriſtum in domo corporis noſtri per Communionem Sacramentalem recipere nihil prodeſt; contra, obeſt plurimum, niſi per communionem ſpiritualem, per fidem charitate formatam recipiatur etiam in corde.

12. *Cum appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris ſuæ,* &c. Adoleſcens ille defunctus, peccatoris typus eſt, nondum tumulo pravi habitus & perverſæ conſuetudinis ſepulti. Illi interdum miſericorditer occurrit Chriſtus, loculum quo mortua effertur Anima, id eſt corpus, gravibus morbis, aut aliis calamitatibus tangit, ut impetum cupiditatum & carnalium voluptatum ſiſtat, quibus in abyſſum damnationis effertur. Sed fruſtra corpus tangeret, niſi loqueretur ad cor, & imperiali atque efficaciſſima voce gratiæ ſuæ ſpiritaliter mortuum ſuſcitaret. *Adoleſcens, tibi dico, ſurge.* Tribus mortuis, quos Chriſtum ſuſcitaſſe in Evangelio legimus, tria peccatorum genera figurata ſunt, quos hodieque ſuſcitat Chriſtus. Filia enim Principis Synagogæ intus erat in domo, nondum erat elata in publicum. Ibi intus ſuſcitata eſt, viva pa- *S. Auguſt. ſerm. 98. alias 44. de Verbis Domini.*

rentibus reddita. Filius Viduæ noſtræ jam quidem non in domo, ſed tamen nondum in ſepulchro, parietibus elatus erat, terræ mandatus non erat. Lazarus jam erat ſepultus, immo fœtebat quatriduanus in monumento. Sunt ergo qui peccatum intus in corde habent, in facto nondum habent. Neſcio quis commotus eſt aliqua concupiſcentia. Dicit enim Dominus: *Matt. 5.28.* *Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo*. Nondum acceſſit corpore, conſenſit corde: mortuum intus habet, nondum extulit. Et ut fit, aliquando audito verbo Dei tanquam Domino dicente, *Surge*: condemnatur conſenſus ad iniquitatem, reſpiratur in ſalutem atque juſtitiam. Surgit mortuus in domo, reviviſcit in cogitationis ſecreto. Facta eſt ita reſurrectio animæ mortuæ intus inter latebras conſcientiæ, tamquam intra domeſticos parietes. Alii poſt conſenſum eunt in factum, tanquam efferentes mortuum, ut quod latebat in ſecreto, appareat in publico. Numquid illi deſperati ſunt? Nonne & illi juveni dictum eſt, *Tibi dico*, *Surge?* Nonne & ille redditus eſt matri ſuæ? Sic ergo & qui jam fecerit, ſi forte commonitus & commotus verbo veritatis ad Chriſti vocem reſurgit, vivus redditur. Qui autem faciendo quod malum eſt, etiam mala conſuetudine ſe implicant, ut ipſa conſuetudo mali non ſinat eos videre quia malum eſt, ſunt defenſores malorum factorum ſuorum, iraſcuntur cum reprehenduntur; hi conſuetudine maligna preſſi, tamquam ſepulti ſunt. Quo quiſque modo mortuus ſit, celeriter a peccato reſurgat. Sive adhuc peccatum in corde conceptum eſt, & non proceſſit in factum, pœniteat, corrigatur cogitatio, ſurgat mortuus intra domum conſcientiæ. Sive jam quod cogitavit admiſit; nec ſic deſperetur. Non ſurrexit mortuus intus, ſurgat elatus. Pœniteat facti, de proximo reviviſcat: non eat in profundum ſepulturæ, non accipiat deſuper conſuetudinis molem. Sed forte jam urgetur conſuetudinis pondere, nec ipſe deſperet: profundus mortuus eſt, ſed altus eſt Chriſtus. Novit clamando terrena onera rumpere, novit intrinſecus per ſeipſum vivificare; ſolvendum Diſcipulis tradere.

Et reſedit qui erat mortuus, & cœpit loqui, & dedit illum matri ſuæ. *Amb. lib. 5. in Luc. n. 92.* Vidua hæc adoleſcentis mater, typus eſt Eccleſiæ, quæ Sponſi ſui præſentia viſibili deſtituta in terris, quodammodo vidua eſt. Luget non unum filium, ſed plurimos ſpiritaliter mortuos per peccatum; unumquemque plangit quaſi filium unigenitum; ita ſingulos amat, ita chara illi eſt ſingulorum ſalus. Nihil per ſeipſum poteſt mortuus, pro illo flet Eccleſia; piæ matris lachrymis cor Jeſu movetur, illum ſuſcitat verbo ſuo; ſurgit mortuus, loquitur per confeſſionem, dat vitæ ſigna, redditur Matri. *Etſi grave peccatum eſt quod pœnitentiæ tuæ lachrymis ipſe lavare non poſſis, fleat pro te mater Eccleſia, quæ pro ſingulis tamquam pro unicis filiis vidua mater intervenit; compatitur enim quodam ſpiritali dolore naturæ, cum ſuos liberos lethalibus vitiis ad mortem cernit urgeri*. Viſcera ſumus de viſceribus ejus.... Doleat igitur pia mater, turba multa compatiatur bonæ parenti. Jam reſurges a funere, jam liberaberis a ſepulchro: ſtabunt illi miniſtri tui funeris, incipies vitalia loqui, timebunt omnes; unius enim exemplo plurimi corrigentur. Laudabunt etiam Deum, qui tanta nobis remedia vitandæ mortis indulſerit.

16. *Accepit autem omnes timor, & magnificaverunt Deum, dicentes: Quia Propheta magnus ſurrexit in nobis, & quia Deus viſitavit plebem ſuam.* Converſio peccatorum, Incarnationis Filii Dei fructus & argumentum eſt. Has converſiones fideles admirantur, carnales homines non ſolum irrident, ſed timent. *Accepit autem omnes timor*. Timent (inquam) ne gra-

tia

tia & miſericordia Dei illos a ſæculi voluptatibus & pravarum cupiditatum objectis avellat.

19. *Et convocavit duos de Diſcipulis ſuis Joannes, & miſit ad Jeſum, dicens: Tu es qui venturus es, an alium exſpectamus?* Paſtores, Doctores, Concionatores, Moderatores conſcientiæ, diſcipulos ſuos ad Jeſum mittere & ducere, non ſibi ipſis illigare & devincire debent. Tunc Animarum ſalus recta procuratur; cum Dei & Jeſu Chriſti verbo, inſpirationibus, voci fidei, documentis, miraculis, exemplis attentæ redduntur. Scientia Joannis & Diſcipulorum ejus in eo poſita erat ut venturum Redemptorem exſpectarent. Exſpectabant authorem fidei Chriſtum, nos eumdem in ſecundo adventu exſpectamus fidei ac juſtitiæ conſummatorem & remuneratorem.

22. *Euntes renunciate Joanni quæ audiſtis & vidiſtis*, &c. Miſſionem ſuam, quæ extraordinaria eſt, Chriſtus Jeſus miraculis confirmat, quæ non modo in corporibus, ſed & in animabus operatur. 1. Mentes illuminat, *Cæci vident*, 2. Voluntates dirigit: *Claudi ambulant*. 3. Peccatorum maculas emundat: *Leproſi mundantur*. 4. Cordis aures aperit ut gratiæ vocem audiant: *Surdi audiunt*. 5. Peccatoribus maxime induratis animæ vitam reſtituit: *Mortui reſurgunt*. 6. Pauperibus, humilibus, manſuetis, divitias fidei, & Evangelicarum veritatum intelligentiam communicat: *Pauperes evangelizantur*.

24. *Quid exiſtis in deſertum videre? Arundinem vento agitatam?* Ut quis in deſerto, in ſolitudine, in Monaſterio Deo fidelis ſit, nec arundini vento agitatæ ſimilis, neceſſe eſt ut ſancti Præcurſoris exemplo. 1. Gratiæ vocationem ſequatur. 2. Ut Dei verbo nutriatur, ac rerum cœleſtium meditationibus paſcatur. 3. Gratiæ Chriſti unice innitatur, in eaque confidat. 4. Vitam pœnitentem agat, & a luxu deliciiſque ſæculi penitus alienam. 5. Nullam cum hominibus ſecundum carnem & pravos ſæculi mores viventibus foveat ſocietatem. 6. Chriſtum exſpectet venturum in gloria, ejuſque adventum exſpectans, omnium præſentis ſæculi conſolationum privationem patienter ſuſtineat. 7. Ex ſacro receſſu non exeat niſi Chriſti impulſu, & propter ejus negotia & gloriam procurandam. 8. Nihil a mundo exſpectet præter perſecutiones, exemplo Joannis aliorumque Sanctorum. Vita Religioſa tutior. In Monaſteriis Deo conſecrati vivunt purius, cadunt rarius, reſurgunt frequentius, moriuntur ſecurius.

26. *Sed quid exiſtis videre? Prophetam? Utique dico vobis, & plus quam Prophetam*, &c. Paſtor animarum & conſcientiarum Moderator S. Joanni Baptiſtæ ſimilis eſſe debet. 1. Lumine divino ſit illuſtratus, Dei verbo plenus, in viis Dei eruditus, Evangelicis documentis, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ regulis inſtructus: *Prophetam*. 2. Luci jungat ardorem, fide viva & per dilectionem operante conſpicuus ſit; Chriſtum Jeſum non procul videat, ſed quaſi digito demonſtret, ejuſque imaginem omnibus vitæ ſuæ operibus exprimat, ut S. Joannes: *& plus quam Prophetam*. 3. Legitime vocatus & miſſus ſit a Deo per poteſtatem Eccleſiæ a Chriſto traditam & ab Apoſtolis continua ſucceſſione derivatam. *Ecce ego mitto*. 4. Angelus ſit innocentia vitæ, caſtitate morum; in cœlum aſcendat oratione & cœleſtium bonorum amore, in terris verſetur humilitate, charitate, zelo in procurandis Eccleſiæ utilitatibus & ſalute animarum: *Angelum meum*. Una illius cura ſit, unum negotium, viam Jeſu Chriſti in animabus parare; illas docere verbo veritatis, purgare Pœnitentiæ operibus & ſacramento, probare an ſincere in viis Dei ambulent, antequam ad Communionem corporis Chriſti admittantur. *Qui præparabit viam tuam ante te.*

Digitized by Google

39. *Ecce mulier quæ erat in civitate peccatrix, ut cognovit quod accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum unguenti. Et ſtans retro ſecus pedes ejus, lacbrymis cœpit rigare pedes ejus, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes ejus, & unguento ungebat.* Mulierem quæ non peccatrix ſolum ſed totius civitatis facta fuerat ipſa peccatum, Chriſtus pœnitentem recipit in gratiam, ut nemini peccatori de ſalute deſperandum oſtendat, modo veram agat pœnitentiam, cujus imaginem in hujus converſione Peccatricis Evangeliſta noſter deſcribit. 1. Peccator cognoſcere debet per fidem, Chriſtum Salvatorem noſtrum nos ad pœnitentiam invitare, expectare, & ad peccata remittenda & delenda veniſſe. *Ut cognovit quod Jeſus accubuiſſet in domo Phariſæi.* 2. Per orationem & pia deſideria quærendus eſt. 3. Sine mora quærendus, ne ſalutis opportunitas amittatur: *Ut cognovit*. 4. Fide viva ad Jeſum accedendum eſt. 5. Cordis motibus & affectibus Deo ſupplicandum. 6. Cum verecundia & humilitate accedendum, *Stans retro ſecus*. De culpa, non de pœnitentia erubeſcendum eſt coram hominibus. Imitanda mulier peccatrix, quæ non invitata irruit convivio ubi ſuus Medicus recumbebat, & quæſivit pia impudentia ſanitatem. Quæ frontoſa fuerat ad perditionem, frontoſior facta eſt ad ſalutem. 7. Ad pedes Domini procumbendum. Locus hic peccatori vere pœnitenti opportunus, ut qui male ambulavit, veſtigia recta quærat, & in illo complea-
Pſal. 36. tur quod à Rege Propheta dictum eſt: *A Domino greſſus hominis dirigentur, & viam ejus volet.* 8. Nulla prætermittenda occaſio eſt deflendi peccata, & Chriſti pedes lacrymis rigandi, ut laborioſo pœnitentiæ baptiſmate omnia vitæ præcedentis delicta abſtergantur. *Lacrymis cœpit rigare pedes ejus.* Pœnitentiæ lacrimæ incipere debent, non finiri, quia tota vita Chri-
S. Petrus Chryſolog. ſerm. 93. ſtiani perpetua pœnitentia eſſe debet. *En mutatur ordo rerum: pluviam terræ cœlum dat ſemper: ecce nunc rigat terra cœlum: immo ſuper cœlos, et uſque ad ipſum Dominum imber humanarum proſilit lachrymarum:* ut juxta Pſalmiſtam & de aquis fletuum cantetur illud: *Et aequæ omnes quæ ſuper cœlos ſunt laudent nomen Domini. O quanta vis in lacrymis peccatorum! rigant cœlum, terram diluunt, extinguunt gehennam, delent in omne facinus latam divinæ indignationis ſententiam ..... In peccatricis caput purgandis criminibus refluebat unda, ut ſuo fonte mulier in novum baptiſma ſuorum dilueret illuviem peccatorum.*

9. Omnia quibus ad Deum offendendum abuſus eſt peccator, ſive animi ſive corporis ſive fortunæ bona, ad ſatisfaciendum Deo convertere
Rom. 6. 19. debet. *Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem* (ait Apoſtolus) *ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem.* Hoc mulier peccatrix in converſione ſua præſtitit.
S. Gregor. M. Hom. 33. in Evang. *Lacrymis cœpit rigare pedes ejus, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes ejus, & unguento ungebat.* Oculis ter[illegible] concupiverat, ſed hos jam per pœnitentiam conterens, flebat. Capillos ad compoſitionem vultus exhibuerat, ſed jam capillis pedes Domini tergebat. Ore ſuperba dixerat, ſed pedes Domini oſculata, os in Redemptoris ſui veſtigiis figebat. *Quot ergo in ſe habuit oblectamenta, tot de ſe invenit holocauſta: convertit ad virtutum numerum, numerum criminum; ut totum ſerviret Deo in pœnitentia, quicquid ex ſe Deum contempſerat in culpa.* Capillis capitis ſui tergebat, ut juxta Pſalmiſtam, verticem capilli quo perambulaverat
S. Petrus Chryſolog. in delictis ſuis, in ſanctitatem tali verteret ſervitute. *Et oſculabatur pedes ejus.* Præceſſerant intervenientes lachrymæ, ut oſcula devota ſequerentur, quia *Lachrymæ ſatisfactionis ſunt documenta: oſcula ſunt reconciliationis indicia.* 10. Pedes Domini ungendi; miſericordiæ unguentum in

paupe-

pauperes effundendum. Superflua egenis impendenda. Capilli ſuperflua corporis: ex iis quæ abundant, ſuccurendum indigentibus. *Superflua divitum, neceſſaria pauperum. Tibi ſuperflua ſunt, ſed Domini pedibus neceſſaria ſunt.* *S. Auguſt.*

Peccatricis hujus pœnitentiam imitemur: ad pedes Jeſu procumbamus; nondum enim poſſumus ad caput venire; quia *peccator ad pedes, juſtus ad caput*. Sicut torrentem lachrymas fundamus die ac nocte, & non taceat pupilla oculi noſtri. *Quam magna deliquimus, tam granditer defleamus: alto vulneri longa & diligens medicina non deſit; pœnitentia crimine minor non ſit.* VENITE *adoremus, & procidamus ante Deum, plore-* *S. Ambroſ. lib.6.in Luc.* *S. Cypr.* *Idem lib. de Lapſis.*
„ *mus coram Domino qui fecit nos*. Lamentari eum putamus ex toto cor-
„ de, jejuniis, fletibus, planctibus Dominum deprecari, qui ex primo cri-
„ minis die lavacra quotidie celebrat, qui epulis affluentibus paſtus, & ſa-
„ gina largiore diſtentus, cruditates ſuas poſtridie ructat, nec cibos & potus
„ ſuos cum pauperum neceſſitate communicat? Qui hilaris ac lætus incedit,
„ quomodo mortem ſuam deflet? An illa ingemiſcit & plangit, cui vacat
„ cultum pretioſæ veſtis induere; nec indumentum Chriſti, quod perdidit,
„ cogitare? accipere pretioſa ornamenta, & monilia elaborata, nec divini
„ & cœleſtis ornatus damna deflere? Tu licet ornamenta peregrina & veſtes
„ ſericas induas, nuda es. Auro te licet & margaritis, gemmiſque condeco-
„ res, ſine Chriſti decore deformis es. Et quæ capillos tuos inficis, vel nunc
„ in doloribus deſine. Et quæ nigri pulveris ductu oculorum lineamenta de-
„ pingis vel nunc lachrymis oculos tuos ablue. Si quem de tuis charis mor-
„ talitatis exitu perdidiſſes, ingemiſceres dolenter & fleres. Facie inculta,
„ veſte mutata, neglecto capillo, vultu nubilo, ore dejecto, indicia mœ-
„ roris oſtenderes. Animam tuam miſera perdidiſti, ſpiritaliter mortua ſu-
„ pervivere hic tibi, & ipſa ambulans funus tuum portare cœpiſti, & non
„ acriter plangis, non jugiter ingemiſcis? Non te vel pudore criminis, vel
„ continuatione lamentationis abſcondis?

Unguento pedes Chriſti Jeſu ungamus, *Chriſti bonus odor ſimus Deo*, bonorum operum exemplis proximos ædificantes, quos pravis exemplis offendimus. Offeramus Deo ſpiritales hoſtias in odorem ſuavitatis. *2. Cor. 2.*

„ Capillis pedes Chriſti tergamus, pauperum miſeriam ſublevantes. Ri-
„ gat namque lachrymis Redemptoris pedes, ſed capillis ſuis non tergit, qui
„ utcumque proximorum dolori compatitur, ſed tamen eis ex his quæ
„ ſibi ſuperfluunt, non miſeretur. Plorat, & non tergit, qui verba qui-
„ dem doloris tribuit, ſed non miniſtrando quæ deſunt, vim doloris mi-
„ nime abſciudit. *Si frater & ſoror nudi ſint, & indigeant victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini, & ſaturamini; non dederitis autem eis quæ neceſſaria ſunt corpori, quid proderit? Sic & fides, ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa.* Pedes Jeſu oſculemur, pedes ejus, miſericordia & juſtitia: *Omnes viæ Domini miſericordia & veritas.* Timore juſtitiam, amore miſericordiam oſculemur & complectamur. *Oſculum mutui amoris indicium eſt, oſculum pignus eſt charitatis.* *Jacob. 2. 15* *S. Ambroſ. lib.6.in Luc.*

39. *Videns autem Phariſæus qui vocaverat eum, ait intra ſe: Hic ſi eſſet Propheta, ſciret utique quæ & qualis eſt mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix eſt.* Superbus peccatoribus inſultat, in Deum irreligioſus, in peccatores immiſericors eſt. Mulier peccatrix irrupit in domum, quo non erat invitata: ſed vulnera habebat, & illuc venerat ubi Medicus recumbebat. *Ille autem qui invitaverat Medicum, ſanus ſibi videbatur, propterea non curabatur.* *S. Auguſt. in Pſal. 125.*

41. *Duo debitores erant cuidam fœneratori: unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. Non habentibus illis unde redderent, donavit utriſque.*

Quis

Quis ergo eum plus diligit? Reſpondens Simon *dixit: Æſtimo quia is cui plus donavit. At ille dixit ei: Recte judicaſti*. Væ illi qui Deum non amat etiam
poſt plurima & ingentia beneficia, & multorum condonationem peccatorum! Quanto plus Deo debent Judæi quam Pagani; Chriſtiani quam Judæi; Catholici quam Hæretici; Eccleſiaſtici Religioſique Viri aut Deo conſecratæ Virgines, omneſque de mundi corruptione vocati & ſegregati, quam ſæculares homines ac fœminæ? Debita quibus apud Deum gravamur, & ad pœnas dandas tenemur, peccata ſunt. Multum in eo genere debet, qui de ſua juſtitia præſumens, ſeque aliis peccatoribus ſuperbe comparans, ſe minus debere arbitratur. Multum ſemper debet homo divinæ miſericordiæ, ſive remittenti peccata, ſive prævenienti, & ab iis ſervanti. Hic multa commiſit, & multorum debitor factus eſt: ille gubernante Deo pauca commiſit. Cui deputat ille quod dimiſit, huic & iſte deputat quod non commiſit. Adulter non fuiſti in illa tua vita præterita plena ignorantia, nondum illuminatus, nondum bonum malumque diſcernens, nondum credens in illum qui te neſcientem regebat. Hoc tibi dicit Deus tuus: *Regebam te mihi, ſervabam te mihi. Ut adulterium non committeres, ſuaſor defuit, ut ſuaſor deeſſet, ego feci. Locus & tempus defuit, & ut hæc deeſſent, ego feci. Adfuit ſuaſor; non defuit locus, non defuit tempus: ut non conſentires ego terrui. Agnoſce ergo gratiam ejus cui debes & quod non admiſiſti. Mihi debet iſte quod factum eſt, & dimiſſum vidiſti: mihi debes & tu quod non feciſti. Nullum eſt enim peccatum quod facit homo, quod non poſſit facere & alter homo, ſi deſit Rector a quo factus eſt homo.*

S. Aug. ſerm. 99. alias 23. ex Hom. 50.

1. Cor. 11. 46. *Oleo caput meum non unxiſti: hæc autem unguento unxit pedes meos.* Caput Domini, divinitatem allegorice ſignificat, *Caput Chriſti Deus*: pedes, myſterium Incarnationis deſignant. Utrumque viva fide credendum ut juſtificemur. Judæi, quorum perſonam gerebat Phariſæus, Chriſti caput non unxerunt, quia Jeſum eſſe Deum non crediderunt. Peccatrix, quæ Gentilium ad Chriſtum converſorum typus fuit, pedes ejus unxit, quia Incarnationis ejus Myſterium credidit, & Divinitatis plenitudinem in eo corporaliter habitantem: Unde poſtea unxit & caput, ut ait S. Ambroſius.

S. Gregor. M. Hom. 23.

Oſculum mihi non dediſti, hæc autem ex quo intravit, non ceſſavit oſculari
» *pedes meos*. Oſculum dilectionis eſt ſignum. Judaicus populus oſculum
» Domino non dedit, quia ex charitate eum amare noluit, cui ex timo-
» re ſervivit. Vocata autem Gentilitas Redemporis ſui veſtigia oſculari
» non ceſſat, quia in ejus amore continuo ſuſpirat. Unde hæc Sponſæ
» vox: *Oſculetur me oſculo oris ſui*. Oſculum Sponſi deſiderat, quæ ad ejus
S. Amb. lib. » obſequium ſe per amorem parat..... Quis eſt populus iſte qui amplius
6. in Luc. n. » debet, niſi nos, quibus amplius creditum eſt? Illis credita ſunt eloquia
25. 26. » Dei, nobis creditur partus Virginis. Creditus eſt Emmanuel nobiſcum
» Deus, credita Domini crux, mors, reſurrectio. Et ſi Chriſtus pro om-
» nibus paſſus eſt, pro nobis tamen ſpecialiter paſſus eſt; quia pro Eccle-
» ſia paſſus eſt. Itaque non eſt dubium quod plus debeat, qui plus acce-
» pit. Et ſecundum hominem plus fortaſſe offendit, qui plus debuerit: ſed
» per miſericordiam Domini cauſa mutatur, ut amplius diligat qui amplius
» debuit; ſi tamen gratiam conſequatur. *Gratiam enim & qui reddit habet;*
& qui habet in eo ipſo quod habet, ſolvit; nam & reddendo habetur, & habendo redditur. Et ideo quoniam nihil eſt quod digne Deo referre poſſimus
» (Quid enim referamus pro ſuſceptæ carnis injuria? Quid pro verberi-
» bus, quid pro cruce, obitu, ſepultura?) *Væ mihi ſi non dilexero!* Audeo
» dicere: Non reddidit Petrus, & ideo plus dilexit. Non reddidit Paulus?
» Reddidit quidem mortem pro morte, ſed alia non reddidit, quia multa

» debebat

„ debebat. Audi ipſum dicentem quia non reddidit: *Quis prior dedit illi*, „ *& retribuetur ei?* Reddamus licet crucem pro cruce, funus pro funere, „ numquid reddimus quod ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo habemus om- „ nia? *Reddamus ergo amorem pro debito, charitatem pro munere, gratiam* „ *pro ſanguinis pretio: plus enim diligit, cui donatur amplius.*

57. *Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.* Miſericordiæ divinæ & remiſſionis peccatorum menſura, Dei dilectio eſt. Abſque ſincero Dei amore, nulla remiſſio. *Cæleſtis debitor totum debitum charitate compenſat, & ad incrementum totius fœnoris amoris ſolius exigit & requirit uſuram. Plectendus debitor, qui dilectione ſola ſuam negligit redimere cautionem.* Vis ſcire, homo, quid Deo debeas? Quod factus es, Dei creditum eſt: quod es rationis capax, Dei fœnus eſt; quod diſcretionem boni malive poſſides, accepiſti: & quod vivendi normam acceperis per chirographum legis ſtipulanti Deo ſpopondiſſe te non potes diffiteri. Sed dum te per vitia carnis in lutum inſtar ſuis demergis, & quadrupedum more vivens qua præditus es ratione privaris, & divinæ legis ſubſtantiam diſſipas, mundana voluptate captivus, factus es glorioſi fœnoris debitor luctuoſus: cui deficientibus virtutum lucris, criminum multiplicatur uſura. Sed licet in hac re cecideris, licet fueris in iſta devolutus, vide ne deſperes: homo, remanſit tibi unde piiſſimo ſatisfacias creditori. *Abſolvi vis? Ama. Charitas cooperiet multitudinem peccatorum.... Ama ergo homo Deum, & ama totus, ut poſſis omnia ſine labore vincere peccata. Teneræ militiæ, delicati conflictus eſt, amore ſolo de cunctis criminibus reportare victoriam.* Quid eſt autem quod ſubjunxit Chriſtus? *Cui minus dimittitur, minus diligit?* Ergo ad peccandum ſatis eſt ut major charitas comparetur? Abſit. *Charitas de præteritis ſubvenit, non liberat de futuris: charitas neſcit peccare cum diligit: non eſt charitas ſi delinquit: charitas Dei cuſtos eſt ſanctitatis.* S. Petrus Chryſolog ſerm. 94.

Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Quid dilectionem credimus, niſi ignem? & quid culpam, niſi rubiginem? Ait ergo Jeſus: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*, ac ſi aperte diceret: *Incendit plene peccati rubiginem, quia ardet valde per amoris ignem. Tanto namque amplius peccati rubigo conſumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis igne concrematur.* S. Gregor. Hom. 33. in Evang.

Dilexit multum. Eccleſia ſpeciem accipit peccatricis, ſicut Chriſtus formam peccatoris accepit. *Et ideo nemo tantum poteſt diligere, quantum illa quæ in pluribus diligit.* Nec Petrus ipſe qui dixit; *Domine tu noſti quia amo te*; quia Eccleſia dilexit in Petro. Nec Paulus ipſe, quia Paulus quoque ejus eſt portio. Et tu plurimum dilige, ut & tibi plurimum remittatur. S. Ambroſ. lib. 6. in Luc. n. 22.

48. *Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata.* Idem vere pœnitentibus dicit Chriſtus, cum illos per Eccleſiæ ſuæ Miniſtros abſolvit, quibus poteſtatem dedit remittendi peccata. Hæreticorum vox eſt, *Quis eſt hic qui etiam peccata dimittit?* Daturus erat Dominus hominibus Spiritum ſanctum, & ab ipſo Spiritu ſancto fidelibus ſuis dimitti peccata, non meritis hominum, volebat intelligi. Quod ut evidentius oſtenderet, poſt Reſurrectionem ſuam ait: *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, &c. hoc eſt, *Spiritus dimittit, non vos. Spiritus autem Deus eſt. Deus ergo dimittit, non vos. Sed ad Spiritum quid eſtis vos?* Neſcitis quia Templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis? *Deus ergo habitat in templo ſancto ſuo, hoc eſt, in ſanctis ſuis fidelibus, in Eccleſia ſua: per eos dimittit peccata, quia viva templa ſunt. Sed qui dimittit per hominem, poteſt dimittere & præter hominem. Neque enim minus idoneus eſt per ſe dare, qui poteſt per alium dare.* Joan. 20. 22. S. Auguſt. ſerm. 99. alias 23. ex Hom. 50. 1. Cor. 5. 16.

CA-

CAPUT OCTAVUM.

Senſus Litteralis.

S. Hieron. Comment. in c. 27. S. Matth.

1. 2. ET *factum eſt deinceps, & ipſe* JESUS *iter faciebat per civitates &*
3. *caſtella, prædicans & evangelizans regnum Dei: & duodecim* A-
poſtoli *cum illo* erant. *Et mulieres aliquæ* ipſum comitabantur, pro more
gentis antiquo (conſuetudinis enim Judaicæ fuit, ut mulieres de bonis
ſuis victum atque veſtitum præceptoribus miniſtrarent) *quæ erant curatæ*
& liberatæ *a ſpiritibus malignis*, illas corporaliter poſſidentibus & vexanti-
bus, *& infirmitatibus* corporis: *Maria quæ vocatur Magdalene*, ſic dicta aut
a voce Syriaca *Magdaletha*, id eſt, *Magnifica, florida, creſcens*, aut a ver-
bo Hebraico *Gadal*, unde *Magedal;* vel *Magdala*, id eſt, *Excelſa, Turri-
ta*. Hanc ipſam eſſe cenſeo peccatricem, de qua ſuperiori capite Evange-
liſta noſter: *de qua ſeptem dæmonia exierant*, quibus Deus in peccatorum
pœnam eam corporaliter vexandam tradiderat, a quibus per Jeſum libera-
ta, pœnitentiam egit, a peccatis abſoluta eſt, illumque in grati animi ſi-
gnificationem ſecuta eſt e Bethania in Galilæam, per civitates & caſtella præ-
dicantem, & inde in Bethaniam regreſſa eſt, & cum Lazaro & Martha fratre
ſororeque ſua vixit, verbum Domini jugiter audiens, de qua S. Joannes cap. 11.
2. ait: *Maria autem erat quæ unxit Dominum unguento, & exterſit pedes ejus capil-
lis ſuis: cujus frater erat Lazarus*. Quæ *Ante ſex dies* Paſchæ, quod ultimum
fuit prædicationis Chriſti, *accepit libram unguenti nardi piſtici, pretioſi &
unxit pedes Jeſu, & exterſit pedes ejus capillis ſuis*, ut refert S. Joannes cap.
12. & partem *ſuper caput ipſius recumbentis effudit*, ut S. Matthæus cap. 26.
commemorat: cujus denique defenſionem contra murmurationem Judæ pro-
ditoris Jeſus ſuſcepit, dicens: *Quod habuit hæc fecit: prævenit ungere corpus
meum in ſepulturam* (Marci 14. 8.) Quia ſcilicet ungere non potuit Je-
ſum poſt mortem, qui reſurrectione ſua religioſum illius officium præve-
nit (*Marci* 16. *3*. 2.) & illi primo redivivus & glorioſus apparuit, ut
refert ibid. S. Marcus Verſ. 9. *Surgens autem mane prima Sabbati, apparuit
primo Mariæ Magdalene, de qua ejecerat ſeptem dæmonia*, Quam proprio no-
mine vocans, *Maria*, Reſurrectionem ſuam Diſcipulis nuntiare juſſit, cum
ad pedes ejus ſeſe inclinanti, ut eos pro more oſcularetur, dixit: *Noli me
tangere: nondum enim aſcendi ad Patrem meum*, &c. (Joan. 20.) Illam qui-
dem corporaliter a dæmonibus non poſſeſſam & vexatam Interpretes qui-
dam S. Gregorio M. præeunte exiſtimant, per malignos ſpiritus vitia in-
telligentes, quæ Judæi dæmonia vocant, ut in Tractatu Talmudico Joma;
Malus affectus eſt Satan; in Gittim, *Ebrietas eſt dæmonium*; ſed hæc minus
probabilis opinio. Inter has mulieres, quæ Chriſtum civitates & caſtella
Galileæ peragrantem, & Evangelium ſuum prædicantem ſequebantur, *erat
& Joanna uxor Chuſæ Procuratoris Herodis*, id eſt, Herodis Tetrarchæ do-
mui & facultatibus Præfecti. An vidua eſſet, an permittente marito a pie-
tate & fide Chriſti non alieno Chriſtum ſequeretur, incertum: *& Suſan-
na, & aliæ multæ quæ miniſtrabant ei de facultatibus ſuis*. Quem locum
Tertullianus lib. 4. *Adverſus Marcionem*, cap. 19. ſic illuſtrat: *Quod divites
Chriſto mulieres adhærebant, quæ & de facultatibus ſuis miniſtrabant ei, inter
quas & uxor Regis Procuratoris, de Prophetia eſt. Has enim vocabat per Iſa-
iam: Mulieres divites exſurgite, et audite vocem meam, ut diſcipulas, primo,*

de hinc

Digitized by Google

de hinc ut operarias et miniſtras oſtenderet. Filiæ in ſpe audite ſermones meos. Dies anni mementote cum labore in ſpe. Cum labore enim quo ſequebantur, et ob ſpem miniſtrabant. Iſai. 31. 9.

4. 5. 6. 7. 8. *Cum autem turba plurima convenirent, et de civitatibus properarent ad eam* magna frequentia auditores, doctrinæ ejus admirabili efficacia, & miraculorum fama excitati, *dixit per ſimilitudinem*; hanc parabolam propoſuit pro concione, ut ad populi captum ſermonem ſuum accommodaret. *Exiit qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum: et dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam, et conculcatum eſt* a tranſeuntibus, *et volucres cœli comederunt illud. Et aliud cecidit ſupra petram*, in terram petroſam: *et natum aruit*, cum germinare cœpiſſet, ſtatim exaruit, *quia non habebat humorem*, ſive radicem. Humor enim radice hauritur: radix profundam terram poſtulat. *Et aliud cecidit inter ſpinas*, pars alia ſeminis cecidit in terram ſpinarum feracem; *et ſimul exorte ſpinæ* cum bono ſemine, *ſuffocaverunt illud* jam in culmos aſſurgens. *Et aliud cecidit in terram bonam, et ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.* NON enim *audiebant ultro* (inquit Tertullianus) *qui aures habebant, ſed oſtendebat aures cordis neceſſarias.* Tertull. lib. 4. contra Marcion. c. 19.

9. 10. *Interrogabant autem eum Diſcipuli ejus, quæ eſſet hæc parabola?* quis eſſet parabolæ ſenſus? *Quibus ipſe dixit: Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei*, arcana doctrinæ evangelicæ quam expono; *ceteris autem in parabolis; ut videntes non videant, et audientes non intelligant.* Ceteris autem, quibus non eſt datum a Deo ut Evangelio credant, in parabolis proponuntur, ad quarum finem cum animum non advertant, videntes ſimilitudinem ſenſibilem, non vident latentem ſenſum: & auribus corporis audientes, non intelligunt quid ſignificent parabolæ, ob cæcitattem ſuam ac pertinaciam, ut prædixerat Iſaias. Iſai. 6. 9. Rom. 11. 8. 9. 10.

11. 12. 13. 14. 15. *Eſt autem hæc parabola.* Hic eſt ſenſus & ſignificatio parabolæ quam mox proponebam. *Semen eſt verbum Dei. Qui autem ſecus viam*, qui deſignantur portione ſeminis ſecus viam cadentis, *hi ſunt qui audiunt; deinde venit diabolus*, tamquam avis rapax, *et tollit verbum de corde eorum*, oblivionem & incuriam inducendo, *ne credentes ſalvi fiant. Nam qui ſupra petram*; qui deſignantur parte ſeminis in terram petroſam cadentis, hi ſunt, *qui cum audierint* Evangelii prædicationem, *cum gaudio ſuſcipiunt verbum; & hi radices non habent*, ſimiles ſunt ſegeti quæ radices non habet; *quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt* a fide aut vera pietate. *Quod autem in ſpinas cecidit*; qui deſignantur ſemine inter ſpinas cadente, *hi ſunt qui audierunt, & a ſollicitudinibus & divitiis, & voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur, & non referunt fructum.* Cum in iis divinum ſemen proficere & matureſcere videatur, negotium ſæcularium curis, divitiarum amore, & voluptatum carnalium illecebris ſuffocatur, & ſterilem exitum habet. *Quod autem in bonam terram*; qui denique ſemine in bonam fertilemque terram cadente deſignatur, *hi ſunt, qui in corde bono & optimo audientes, verbum retinent, & fructum afferunt, in patientia*, inter adverſa ſpe bonorum æternorum conſtantes & perſeverantes. Confer cum *Matthæi* cap. 13. ubi hanc parabolam expoſuimus.

16. 17. *Nemo autem lucernam accendens, operit eam vaſe*, ſeu modio, *aut ſubtus lectum ponit: ſed ſupra candelabrum ponit, ut intrantes domum videant lumen: Non eſt enim occultum, quod non manifeſtetur, nec abſconditum quod non cognoſcatur; & in palam veniat.* Nihil ocultum eſt quod non manifeſtari debeat, & palam cognoſci. Confer cum *Matthæi* 5. 15. & *Marci* 4. 21.

18. *Videte ergo quomodo audiatis*, quo affectu, & quo fructu ſermones meos audia-

audiatis, vos per quos doctrina mea mundo prædicanda eſt: *Qui enim habet dabitur illi; & quicumque non habet, etiam quod putat ſe habere, auferetur ab illo*. QUID *dabitur?* (inquit Tertullianus) *Adjectio fidei, vel ſalus ipſa. Quid auferetur? Utique quod dabitur*. Confer cum *Matth.* 13. 12.

Tertull. lib. 4. contra Marcion. c. 19.

19. 20. 21. *Venerunt autem ad illum mater, & fratres ejus*; conſobrini; *& non poterant adire eum præ turba: & nuntiatum eſt illi: mater tua, & fratres tui ſtant foris, volentes te videre*, ſeu alloqui. *Qui reſpondens, dixit ad eos*, qui id nuntiabant: *Mater mea & fratres mei hi ſunt, qui verbum Dei audiunt, & faciunt*. Hoc abutebantur loco Marcionitæ, ut Chriſtum vere natum non fuiſſe, veram carnem non habuiſſe probarent; contra quos Tertullianus:

Ibidem.

„ Venimus ad conſtantiſſimum argumentum om-
„ nium qui Domini nativitatem in controverſiam deferunt. Ipſe, inquiunt,
„ conteſtatur ſe non eſſe natum, dicendo, Quæ mihi mater, & qui mi-
„ hi fratres? Ita ſemper hæretici aut nudas aut ſimplices voces conjecturis
„ quo volunt rapiunt; aut rurſus conditionales & rationales, ſimplicitatis
„ conditione diſſolvunt, ut in hoc loco. Nos contrario dicimus, primo non
„ potuiſſe illi annuntiari, quod mater & fratres ejus foris ſtarent quærentes
„ videre eum, ſi nulla illi mater, & fratres nulli fuiſſent, quos utique norat
„ qui annuntiaret, vel retro notos, vel tunc ibidem compertos, dum eum
„ videre deſiderant, vel dum ipſi nuntium mandant. Ad hanc primum pro-
„ poſitionem noſtram ſolet ex diverſo reſponderi, Quid enim ſi tentandi
„ gratia nuntiatum eſt ei? Sed hoc Scriptura non dicit, quæ quanto ſigni-
Matt. 19. 3. Matt. 22. 35. „ ficare ſolet ex tentatione quid factum: Ecce Legis Doctor aſſurrexit ten-
„ tans eum: & de tributi conſultatione, Et acceſſerunt ad eum Phariſæi
„ tentantes eum; tanto ubi non facit tentationis mentionem, non admittit
„ tentationis interpretationem...... At vere mater & fratres ejus foris ſta-
„ bant. Supereſt & diſpicere ſenſum non ſimpliciter pronuntiantis, Quæ
„ mihi mater aut fratres? quaſi ad generis & nativitatis negationem, ſed
„ & ex cauſæ neceſſitate & conditione rationali. Tam proximas enim per-
„ ſonas foris ſtare extraneis intus defixis ad ſermones ejus, amplius & a-
„ vocare eum a ſolemni opere quærentes, merito indignatus eſt. Non tam
„ abnegavit, quam abdicavit. Atque adeo cum præmiſiſſet, Quæ mihi ma-
„ ter, & qui mihi fratres? ſubjungens, Niſi qui audiunt verba mea & fa-
„ ciunt ea? tranſtulit ſanguinis nomina in alios, quos magis proximos pro
„ fide judicaret. Nemo autem transfert quid niſi ab eo qui habet id quod
„ transfert. Si ergo matrem & fratres eos fecit qui non erant, quomodo
„ negavit eos qui erant? meritorum ſcilicet conditione, non ex primorum
„ negatione, in ſemetipſo docens, Qui patrem aut matrem, aut fratres
„ præponeret verbo Dei, non eſſe dignum diſcipulum. Ceterum ex hoc
„ magis matrem & fratres confitebatur, quod illos nolebat agnoſcere, quod
„ alios adoptabat, confirmabat quos ex offenſa negabat, quibus non ut ve-
„ riores ſubſtituit, ſed ut digniores. Denique nihil magnum ſi fidem ſan-
„ guini præpoſuit, quem non habebat, Confer cum Matthæi cap. 12. 46.
& noſtris in eum locum Commentariis.

22. 23. 24. 25. *Factum eſt autem in una dierum*, quadam die, *& ipſe* JESUS *aſcendit in naviculam, & Diſcipuli ejus, & ait ad illos: Transfretemus trans ſtagnum*, lacum Geneſareth. *Et aſcenderunt*, ſolverunt e littore. *Et navigantibus illis obdormivit* JESUS, *& deſcendit procella venti in ſtagnum*, ventus procelloſus commovit lacum, *& complebantur*; adeo ut eorum navicula fluctibus impleretur, *& periclitabantur*; periculum erat ne mergerentur. *Accedente autem ſuſcitaverunt eum, dicentes: Præceptor, perimus. At ille ſurgens, increpavit ventum, & tempeſtatem aquæ, & ceſſavit.*

vit. Dormiebat Jeſus, & cor ejus vigilabat. Vento & fluctibus impe-
ravit minacibus verbis, ut ſe maris & ventorum Dominum eſſe oſten- *Pſal.* 88.
deret, de quo ſcriptum eſt: *Tu dominaris poteſtati maris, motum autem flu-
ctuum ejus tu mitigas*. Eo porro imperante, ſedata eſt tempeſtas: *& facta
eſt tranquillitas. Dixit autem illis: Ubi eſt fides veſtra?* Quam modica! *Qui
timentes, mirati ſunt ad invicem dicentes*, cum Diſcipuli, tum homines alii
qui erant in navi, reverentia & ſtupore correpti, quaſi Deo præſente, dixe-
runt: „ Quis putas hic eſt, *qualis & quantus? Deus certe*: quia & ventis
„ & mari imperat, & obediunt ei. *AGNORANT* ſubſtantiæ Auctorem ſu-
„ um, quæ famulis quoque ejus obedire conſueverant (*inquit Tertullianus*
„ *libro* 4. *contra Marcionem, capite* 20.) Inſpice Exodum, Marcion, aſpice
„ Mari Rubro vaſtiori ſuper omnia ſtagna Judææ, virgam Moyſi imperan-
„ tem, ut funditus proſciſſum, & pari utrimque ſtupore diſcriminis fixum,
„ ſicco populum pede, inteſtino itinere tranſmitteret, rurſuſque ſub ejuſ-
„ dem virgæ nutu redeunte natura, Ægyptium exercitum undarum con-
„ cordia obrueret: in quod opus & Auſtri ſerviverunt. Lege & ſortes fa-
„ miliæ dirimendæ, in tranſitum ejus Jordanis machæram fuiſſe, cujus im-
„ petum atque decurſum plane & Jeſus docuerat Prophetis tranſmeantibus
„ ſtare. Quid ad hæc? Si tuus Chriſtus eſt, non erit potentior famulis
„ Creatoris. Sed his ſolis exemplis uſus eſſem, ſi non etiam prædicatio ma-
„ rinæ iſtius expeditionis Chriſtum anteceſſiſſet. Nam cum transfretat, Pſal-
„ mus expungitur: Dominus, inquit, ſuper aquas multas: cum undas freti *Pſal.* 28. 3.
„ diſcutit, Abacuc adimpletur: Diſpargens, inquit, aquas itinere: cum ad *Habacuc*
„ minas ejus eliditur mare, Naum quoque abſolvitur. Comminans, inquit, 3. 10.
„ Mari, & areſaciens illud, utique cum ventis quibus inquietabatur. Con- *Naum.* 1.
fer cum Matthæi 8. 23. & noſtris ad eum locum Commentariis.

26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. *Et navigaverunt*,
JESUS & Diſcipuli ejus, *ad regionem Geraſenorum* (ſeu Gadarenorum, ſe-
cundum Græcum Textum) *quæ eſt contra Galilæam*, in oppoſita ripa Ga-
lilææ, cujus incolæ præcipui Gentiles erant. *Et cum egreſſus eſſet* JESUS
ad terram, cum e navi deſcendiſſet *occurrit illi vir quidam, qui habebat
dæmonium jam temporibus multis*, qui a longo tempore poſſidebatur & ve-
xabatur a dæmone; *& veſtimento non induebatur, neque in domo manebat,
ſed in monumentis. Is ut vidit Jeſum, procidit ante illum, & exclamans
voce magna dixit: Quid mihi & tibi eſt, Jeſu Fili Dei Altiſſimi?* Quid
mihi moleſtus es? *Obſecro te ne me torqueas*, ante judicii tempus. *Præci-
piebat enim ſpiritui immundo ut exiret ab homine; multis enim temporibus
arripiebat illum*, frequenter illum invadebat & vexabat. *Et vinciebatur
catenis & compedibus cuſtoditus; & ruptis vinculis agebatur a dæmo-
nio in deſerta*: Licet catenis & compedibus vinctus cuſtodiretur, a dæ-
monio tamen ruptis vinculis agebatur cum impetu, inſtar furentis equi
in deſerta. *Interrogavit autem illum Jeſus, dicens, Quod tibi nomen eſt? At
ille dixit; Legio, quia intraverant dæmonia multa in eum*, in infelicem il-
lum hominem. *Et rogabant illum*, JESUM ſcilicet, cujus divinam poteſta-
tem erant experti, *ne imperaret illis ut in abyſſum irent*; ne illos imperio
ſuo detruderet in tartara. *Erat autem ibi grex porcorum multorum, paſcen-
tium in monte; & rogabant eum ut permitteret eis in illos ingredi, & per-
miſit illis. Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intraverunt in porcos, &
impetu abiit grex per præceps in ſtagnum, & ſuffocatus eſt*, aquis. *Quod
ut viderunt factum qui paſcebant* gregem, *fugerunt, & nuntiaverunt in
civitatem* Gergeſam vel Gadaram, *& in villas*, circumjacentes. *Exierunt
autem*, incolæ, *videre quod factum eſt: & venerunt ad Jeſum, & inve-*

nerunt

» aqua, Chriſtus in Spiritu: ille pœnitentiam ſuadebat, hic peccata dona-
» bat. Et ideo Petrus non exſpectavit populi ſententiam, ſed ſuam pro-
» miſit dicens, *Chriſtum Dei*: qui & ſemper eſt, nec cœpit ut eſſet, &
» eſſe non deficit. In uno hoc nomine & Divinitatis & Incarnationis ex-
» preſſio, & fides Paſſionis eſt.

21. 22. *At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc, dicens: Quia* *S. Ambroſ.*
oportet Filium hominis multa pati, &c. Multis ex cauſis jubet tacere diſci- *ibid. n. 101.*
pulos. 1. Ut fallat Principem mundi. 2. Ut declinet jactantiam, doceat *104. 107.*
humilitatem. 3. Ne rudes & imperfecti adhuc Diſcipuli maximæ prædi-
cationis molibus opprimantur. Non ſtatim prædicandus eſt Gentibus Chri-
ſtus Dei Filius, ſed primum ipſis prædicandus eſt unus Deus, mundi &
omnium quæ in eo ſunt conditor, gubernator & Dominus, in quo vivi-
mus & ſumus & movemur, cujus & genus ſumus; ut non ſolum propter
munera lucis & vitæ, verum etiam propter cognationem quamdam gene-
ris diligendus a nobis ſit. Deinde opinionem illam, quæ eſt de idolis, de-
ſtruamus; ut non poſſit auri argentique vel ligni materia vim in ſe ha-
bere divinam. Cum unum Deum eſſe perſuaſeris, tunc indicio ejus ad-
ſtrues per Chriſtum nobis ſalutem datam; incipiens ab illis quæ geſſit in
corpore, & ea divina deſcribens, ut pluſquam homo fuiſſe videatur, vi-
ctam unius virtute mortem, mortuumque ab inferis ſuſcitatum; paulatim
enim fides creſcit, ut cum ſupra homines fuiſſe videatur, Deus eſſe cre-
datur. Hunc prædicationis ordinem ſervavit Paulus apud Athenienſes. Ce-
terum, Chriſtus prædicandus eſt catechumenis, & quidem crucifixus, nec
ad baptiſmum admittendi ſunt ſine fide expreſſa Incarnationis & Paſſionis
Chriſti, &c. ut docet ibidem S. Ambroſius: quod Operariis Evangelicis ad
Sinas, Japonios, alioſque Gentiles miſſis obſervandum omnino, niſi ſe ab
Apoſtolica doctrina alienos haberi velint. Hic ergo *prohibentur*, Apoſtoli
Jeſum *evangelizare Dei Filium*, *ut evangelizarent poſtea crucifixum*. Quia
oportet Filium hominis multa pati, &c. *Hæc eſt fidei gloria, ſi vere intel-
ligas crucem Chriſti. Aliæ cruces nihil mihi proſunt, ſola crux Chriſti mihi
utilis eſt, & vere utilis*, per quam mihi mundus crucifixus eſt, & ego *Galat. 6. 14.*
mundo. *Si mihi crucifixus eſt mundus, ſcio quia mortuus eſt, non diligo eum:
ſcio quia præterit, non concupiſco eum: ſcio quia corruptela conſumit hunc
mundum, quaſi fœtidum vito, quaſi luem caveo, quaſi nociturum relinquo.*

23. *Dicebat autem ad omnes: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemet-
ipſum, & tollat crucem ſuam quotidie, & ſequatur me.* In omnibus Chri-
ſti membris impleri neceſſe eſt Paſſionis ejus Myſterium. Cum ipſo cru-
cifigi oportet, qui cum ipſo reſurgere; cum illo mori, qui cum ipſo vi-
vere æternum volunt. Veteris hominis actibus renunciandum, cum pra-
vis cupiditatibus pugnandum eſt, caro crucifigenda cum vitiis & concupi-
ſcentiis per continuam pœnitentiam. Chriſti mandatum eſt, non merum
conſilium; non perfectos dumtaxat, ſed omnes omnino Chriſtianos ſpe-
ctat, ſine diſpenſatione; omnes vitæ dies ſine exceptione. *Dicebat ad o-
mnes ..... quotidie.* Qui quotidie ſunt in deliciis, viventes mortui ſunt,
a Chriſto alieni ſunt. Caro regenerati, corpus eſt crucifixi.

24. *Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam: nam qui
perdiderit animam ſuam propter me, ſalvam faciet illam.* Omnes beati eſ-
ſe, & in æternum vivere cupiunt: ſed alii vitam æternam & beatam cru-
ce & mortificationibus hujus vitæ quaſi momentaneis redimunt: *Momen-* *2. Cor. 4. 17.*
*taneum hoc & leve tribulationis noſtræ æternum gloriæ pondus operatur in
nobis.* Alii tranſitoriam & quaſi momentaneam felicitatem numquam fi-
niendis cruciatibus & æterna morte ſibi procurant. An illi ſe ipſos vere

amare cenſendi ſunt? *Neſcio quo inexplicabili modo, quiſquis ſe ipſum, non Deum amat, non ſe amat; & quiſquis Deum, non ſe ipſum amat, ipſe ſe amat. Qui enim non poteſt vivere de ſe, moritur utique amando ſe. Non ergo ſe amat, qui ne vivat ſe amat. Cum vero ille diligitur de quo vivitur, non ſe diligendo magis diligit, qui propterea non ſe diligit, ut eum diligat de quo vivit.*

S. Auguſt. Tract. 125. in Joann.

Tertull. lib. 4. cont. Marcio. c. 21

Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam, &c. „ Certe Filius hominis hanc ſententiam emiſit. Perſpice igitur & tu cum Rege Babylonio fornacem ejus ardentem, & invenies illic tamquam Filium hominis (nondum enim vere erat, nondum ſcilicet natus ex homine) jam tunc iſtos exitus conſtituentem. Salvas facit animas trium fratrum, qui eas pro Deo perdere conſpiraverant; Chaldæorum vero perdidit, quas illi per idololatriam ſalvas facere maluerant. Quæ eſt iſta nova doctrina, cujus vetera documenta ſunt? Quamquam & prædicationes martyriorum tam futurorum, quam a Deo mercedem relaturorum decucurrerunt. *Vide*, inquit Iſaias, *Quomodo perit juſtus, & nemo excipit corde, & viri juſti auferuntur, & nemo conſiderat.* Quando magis hoc fit quam in perſecutione Sanctorum ejus? Utique non ſimplex, nec de naturæ lege communis, ſed illa inſignis & pro fide militaris; in qua qui animam ſuam propter Deum perdit, ſervat illam: ut & hic tamen judicem adcognoſcas, qui malum animæ lucrum perditione ejus, & malum animæ detrimentum ſalute ejus remuneraturus.

Iſai. 57. 1.

Tertull. ibidem.

26. *Nam qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc Filius hominis erubeſcet, cum venerit in majeſtate ſua.* „ Id Dominus noſter Jeſus Chriſtus merito pronuntiavit, Minoratus a Patre modico citra Angelos: Vermis, & non homo; ignominia hominis, & nullificamen populi, quatenus ita voluit ut livore ejus ſanaremus, ut dedecore ejus ſalus noſtra conſtaret. Et merito ſe pro ſuo homine depoſuit, pro imagine & ſimilitudine ſua, non aliena: *Ut, quoniam homo non erubuerat lapidem & lignum adorare, eadem conſtantia non confuſus de Chriſto, pro impudentia idololatriæ ſatis Deo faceret per impudentiam fidei.*

S. Ambroſ. lib. 7. in Luc. n. 1.

27. 28. *Sunt aliqui hic ſtantes, qui non guſtabunt mortem, donec videant Regnum Dei. Factum eſt autem poſt hæc verba fere dies octo, & aſſumpſit Petrum, & Jacobum & Joannem, & aſcendit in montem ut oraret.* Semper Dominus ſicut ad prœmia erigit futura virtutum, atque utilem ſæcularium rerum docet eſſe contemptum: ita etiam infirmitatem mentis humanæ præſentium remuneratione ſuſtentat. Arduum quippe eſt crucem tollere, & animam periculis, morti corpus offerre: negare quod ſis, cum velis eſſe: quod non ſis, raroque quamvis excelſa virtus, futuris præſentia commutat. *Difficile quippe videtur hominibus, ut ſpem periculis emant: damnoque præſentium futuræ lucrum mercentur ætatis.* Ideo Chriſtus, ne quis deſperatione frangatur aut tædio, quoniam vitæ dulcis illecebra conſtantem quoque mulcet affectum, continuos vivendi ſucceſſus fidelibus pollicetur. Non habes igitur quod queraris, non habes quod excuſes: *Arbiter omnium dedit & virtuti prœmium, & infirmitati remedium; ut præſentibus ſuſtineatur infirmitas, virtus futuris. Si fortis es, contemne mortem: ſi imbecillis es, fuge. Sed nemo poteſt fugere mortem, niſi vitam ſequatur. Vita tua Chriſtus eſt, ipſa eſt vita quæ mori neſcit.* Itaque ſi volumus mortem non timere, ſtemus ubi Chriſtus eſt; ut & de nobis dicat: *Vere ſunt aliqui hic ſtantes, qui non guſtabunt mortem.* Non ſatis eſt ſtare, niſi ubi Chriſtus eſt, ſtetur; ſoli enim non queunt guſtare mortem, qui poſſunt ſtare cum Chriſto.

29. *Et*

29. *Et facta eſt, dum oraret, ſpecies vultus ejus altera, &c.* Ut Chriſti Myſteria recte cognoſcantur, in montem cum illo aſcendendum eſt, a terrenis rebus aſſurgendum, in ſeceſſu ſerventer orandum eſt; gratiæ ipſius beneficium eſt, ut cum illo aſcendat cor noſtrum in montem ſanctum, ut ibi orando mutetur homo interior & veluti transfiguretur, ut exterius etiam in mortificatione ſenſuum, in ſimplicitate & modeſtia, in converſationis candore, in morum innocentia, transfigurationis ſpiritualis veſtigia appareant: *Et veſtitus ejus albus & refulgens.* In oratione & Filii Dei majeſtatem, & exceſſum amoris ejus, quo mortem crucis pro nobis ſubire non dubitavit, oculis fidei conſiderantes, & cum illo intrantes in nubem, transformamur in eamdem imaginem, tamquam a Domini Spiritu & Chriſtum crucifixum velut faſciculum myrrhæ in ſinu noſtro gerentes, ad ejuſdem contemplationem in gloria aſcendimus, ut incomparabili ſuavitate perfuſi, & corde corporeque noſtro in Deum vivum exultantibus, dicamus cum Petro: *Præceptor, bonum eſt nos hic eſſe.* Dei vocem de nube, de fidei umbra lucem obſcuritati admixtam habente, in oratione audimus, dicentem: *Hic eſt Filius meus dilectus, ipſum audite.* Audite, non Moyſem jam & Eliam, ſed Filium meum dilectum, novæ Legis, Gratiæque auctorem, revelatorem ac Doctorem veritatis, immo Veritatem ipſam, fidei veſtræ conſummatorem. Multis modis vobis loquentem in Evangelio ſuo, per Eccleſiam ſuam, per ſervos ſuos Novi Teſtamenti Miniſtros, Paſtores veſtros; vita ſua, morte, myſteriis omnibus, arcanis inſpirationibus vobis loquentem. *Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra.* Illum unum intueamur ut exemplar noſtrum, ut Legislatorem noſtrum, ut Sacerdotem noſtrum, ut Magiſtrum noſtrum, omnium Prophetarum illuminatorem, omnium Prophetiarum complementum. *Et dum fieret vox, inventus eſt Jeſus ſolus.* „ Revelemus igitur nos faciem noſtram,
„ ut revelata facie gloriam Dei ſpeculantes, in eamdem imaginem refor- *S. Amb. lib.*
„ memur. Aſcendamus in montem, deprecemur Dei Verbum, ut in ſpe- *7. in* **Luc. n.**
„ cie & pulchritudine ſua nobis appareat, & conſortetur & proſpere pro- 12.
„ cedat, & regnet. Et hæc enim myſteria ſunt, & altius referuntur;
„ etenim pro tua poſſibilitate aut minuitur tibi Verbum, aut creſcit, ac
„ niſi altioris prudentiæ cacumen aſcendas, non tibi apparet Sapientia,
„ non tibi apparet Myſteriorum cognitio, non tibi apparet quanta ſit glo-
„ ria, quanta ſit ſpecies in Dei Verbo: ſed Dei Verbum quaſi quodam ap-
„ paret in corpore, non habens ſuam ſpeciem neque decorem.... Sed ſi
„ dum hominem eſſe conſideras, de Virgine credas generatum, & paula-
„ tim aſpiret fides, quod de Spiritu Dei natus ſit, incipis montem aſcen-
„ dere. Si in cruce poſitum triumphantem de morte videas, non perem-
„ ptum: ſi videas quod terra tremuit, ſol refugit, tenebræ offuſæ ſunt ocu-
„ lis perfidorum, monumenta aperta ſunt, mortui ſurrexerunt, ut eſſet in-
„ dicio quia Gentilis populus qui mortuus erat Deo, tamquam reſeratis ſui
„ corporis tumulis, infuſo crucis lumine reſurrexit: ſi hoc videas Myſte-
„ rium, in excelſum aſcendiſti montem, alteram Verbi gloriam cernis.

38. 39. *Et ecce vir de turba exclamavit, dicens: Magiſter, obſecro te, reſpice in filium meum, quia unicus eſt mihi: & ecce ſpiritus apprehendit eum, & ſubito clamat, & elidit, & diſſipat eum, cum ſpuma, & vix diſcedit, dilanians eum.* Puer iſte arreptitius, typus eſt peccatoris ab adoleſcentia mortali peccato & diaboli ſervituti addicti. 1. Spiritus malus apprehendit eum peccati ſuggeſtione, delectatione, conſenſu. *Ligavit eum ſpiritus in alis ſuis.* *Oſee 4. 19.* 2. Subito clamat, ardens peccati deſiderium, libidinem vehementem in corde & corpore illius accendens, & ad opera mala, ad peccata publi-

 ca,

ca, quæ ſcandalum Eccleſiæ creant, inſtigans. *Clamor Sodomorum & Go-*
Geneſ. 18. 20. *morrhæ multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggravatum eſt nimis*. 3. Elidit
illum, & in nova peccata identidem præcipitem agit, ut terræ magis ac
magis adhæreat. *Peccatum* enim *quod pœnitentia non diluit, mox ſuo pondere*
in aliud trahit. 4. Diſſipat eum, pravarum cogitationum varietate. *Cogita-*
S. Greg. M. *tiones meæ diſſipatæ ſunt, torquentes cor meum*. 4. Spumas libidinum in eo
Job. 17. 11. excitat per crapulam & ebrietatem. Venter enim eſcis repletus & vino æ-
ſtuans, facile ſpumat in libidine. 5. Vix abeo diſcedit, dilanians eum, pec-
cati conſuetudine & pravis habitibus legi mentis repugnantibus. *Adoleſcens*
Proverb. 22. *juxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea*. Ut ſanetur pecca-
6. tor ſic a dæmone arreptus, neceſſe eſt. 1. Ut Dei miſericordiam imploret
clamore magno, clamore cordis, deſiderio vehementi, fide magna, ferven-
te oratione. *Exclamavit dicens, Magiſter, obſecro te, reſpice in filium meum,*
& quia unicus eſt mihi. Reſpice in animam meam, quæ mihi unica eſt,
oculis miſericordiæ tuæ. *Reſpice in me & miſerere mei, quia unicus &*
Pſal. 24. *pauper ſum ego. Tribulationes cordis mei multiplicatæ ſunt: de neceſſitatibus*
16. 17. 18. *meis erue me. Vide humilitatem meam & laborem meum; & dimitte univer-*
ſa delicta mea. 2. Accedat ad Jeſum per pœnitentiam, accedat affectu cor-
Vener. Beda dis contriti & humiliati: *Adduc huc filium tuum*. 3. Mirum non videatur ſi
in hunc lo- dæmonium elidat & diſſipet accedentem: quia ſæpe converſi ad Deum poſt
cum. peccata, majoribus noviſque antiqui hoſtis pulſantur inſidiis, agentis videli-
cet ut vel odium virtutis incutiat, vel expulſionis ſuæ vindicet injuriam.
Fili, accedens ad ſervitutem Dei, ſta in juſtitia & timore, & præpara ani-
Eccli. 2. 1. *mam tuam ad tentationem*. 4. Dæmonem increpat Jeſus per os pii conſcien-
tiæ Moderatoris, & omnipotenti gratiæ ſuæ virtute ejicit ex anima pecca-
toris, quem ſanum & juſtificatum reddit Patri ſpirituali, pane vivo, ſe ipſo
ſcilicet nutriendum, & verbo ſuo educandum. *Et increpavit Jeſus ſpiri-*
tum immundum, & ſanavit puerum, & reddidit illum patri ejus.

44. *Stupebant autem omnes in magnitudine Dei; omnibuſque mirantibus in*
omnibus quæ faciebat, dixit ad Diſcipulos ſuos: Ponite vos in cordibus ve-
ſtris ſermones iſtos: Filius enim hominis futurum eſt ut tradatur in manus
hominum. Magnitudo Dei non ſolum in miraculis admiranda, ſed & in
paſſione Filii ſui. Quod dæmonia ſpiritu ſuo ejecerit, admirabile certe o-
pus; quod carne paſſus ſit, longe admirabilius. Illud potentiæ, iſtud amo-
ris erga homines miraculum. Dæmonia ex hominibus nonnullis, quos cor-
poraliter vexabant, ejecit tempore miniſterii ſui: dæmonia ex cordibus o-
Joan. 12. 31. mnium electorum ſuorum paſſione ac morte ſua expulit. *Nunc Princeps*
hujus mundi ejicietur foras. Verus Chriſtianus paſſionem Chriſti non ſo-
lum memoria recogitare ac meditari debet, ſed ejus vulnera corde impreſſa
gerere: *Ponite vos in cordibus veſtris ſermones iſtos*. Chriſto compati, &
commori debet Crucifixi filius, in cruce genitus, ad imaginem & ſimili-
Philipp. 2. 5. tudinem ejus reformandus. *Hoc ſentite in vobis, quod & in Chriſto Jeſu*.
Hoc Myſtetium non capit animalis & carnalis homo. Timet quippe ne
in Chriſti Jeſu paſſione obligationem inveniat cum illo patiendi, & car-
nem ſuam cum vitiis & concupiſcentiis crucifigendi: *At illi ignorabant*
verbum iſtud, & erat velatum ante eos ut non ſentirent illud: & timebant
eum interrogare de hoc verbo.

48. *Quicumque ſuſceperit puerum iſtum in nomine meo, me recipit ....*
Nam qui minor eſt inter vos omnes, hic major eſt. Ambitioſis cogitationibus
in mentes Diſcipulorum a diabolo immiſſis medetur Magiſter cœleſtis,
ipſis ſuadendo ut puero, quem ob eorum oculos juxta ſe ſtatuit, mores
ſuos conforment, ut inſtar innocentiæ puerilis ſimplicitatem ſine arrogantia,
cha-

charitatem ſine invidia, devotionem ſine iracundia conſervent. Unde ſubjungit: *Quicumque ſuſceperit puerum iſtum in nomine meo, me ſuſcipit.* Ut formam virtutis, quam natura duce puer obſervat, ipſi pro nomine Chriſti, ejus gratia præveniente & adjuvante ſequantur. *Qui minor eſt*, inquit, *inter vos omnes*, humilitate, *hic major eſt* dignitate. Id carnales homines non capiunt: Veritas tamen fidei eſt, doctrinæ Chriſti principium. Gradus ad veram celſitudinem humilitas, ſimplicitas, manſuetudo, innocentia, & infantia Chriſtiana, qua ſine regnum cœlorum conſequi non poſſumus. In diaboli mundique victoria Chriſti magnitudo eluxit; hanc vero victoriam humilitate reportavit. *Tota victoria Salvatoris, quæ & diabolum ſuperavit, & mundum, humilitate eſt concepta, humilitate eſt confecta.* Non alio modo vincemus, non alio modo exaltabimur. *Venerab. Beda in hunc locum.* *S. Leo ſerm. 36.*

51. *Factum eſt autem dum complerentur dies aſſumptionis ejus, & ipſe faciem ſuam firmavit ut iret in Jeruſalem.* Obfirmare animum ſuum fide & oratione adverſus imminentes tentationes & calamitates debet vir Chriſtianus. Metus mortis eos frangere non poteſt, qui illam intuentur ut viam in cæleſtem Jeruſalem. Dies mortis eorum, dies eſt aſſumptionis ad Deum, *Chriſtiani hominum genus morti expeditum.* „ Mori timeat, ſed qui *Tertull.*
„ ex aqua & Spiritu non renatus, gehennæ ignibus mancipatur: mori ti- *S. Cypr. lib.*
„ meat, qui non Chriſti cruce & paſſione cenſetur: mori timeat, qui ad *de Mortali-*
„ ſecundam mortem de hac more tranſibit: mori timeat, quem de ſæcu- *tate.*
„ lo recedentem perennibus pœnis æterna flamma torquebit: mori timeat,
„ cui hoc mora longiore confertur, ut cruciatus ejus & gemitus interim
„ differatur.... Si in Chriſtum credimus, fidem verbis & promiſſis ejus
„ habeamus, & non morituri in æternum, ad Chriſtum, cum quo & vi-
„ cturi & regnaturi ſemper ſumus, læta ſecuritate veniamus. Quod inte-
„ rim morimur, ad immortalitatem morte tranſgredimur: nec poteſt vi-
„ ta æterna ſuccedere, niſi hinc contigerit exire: Non eſt exitus iſte, ſed
„ tranſitus, & temporali itinere decurſo, ad æterna tranſgreſſus.

53. *Et non receperunt eum, quia facies ejus erat euntis in Jeruſalem.* Non mirum quod cives Samariæ qui a vera pietate defecerunt, veræ pietatis profeſſores Jeruſalem euntes, in domum Domini properantes ad confitendum nomen ejus, ad eum adorandum in ſpiritu & veritate, refugiant & rejiciant. Qui Deum quærunt illique uni placere volunt, Mundo placere non poſſunt. *Si mundus vos odit* (inquit Chriſtus) *ſcitote quia me priorem vobis odio habuit: ſi de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum erat diligeret; quia vero de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Mementote ſermonis mei: Non eſt major ſervus Domino ſuo.* *Joan. 15. 18. 19. 20.*

54. 55. *Cum vidiſſent autem Diſcipuli ejus Jacobus & Joannes, dixerunt: Domine, vis dicimus ut ignis deſcendat de cœlo, & conſumat illos? Et converſus increpavit illos dicens: Neſcitis cujus ſpiritus eſtis.* Cavendum Eccleſiæ Miniſtris ne in eorum animos zelus amarus irrepat, & ne ſpecie Ordinis Hierarchici tuendi, Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſovendæ, ultionem exerceat. Chriſti manſuetudinem & charitatem imitentur: adverſus vitia, non contra homines iraſcantur: ignem excitent conſumentem peccata, & peccatores ſanctificantem, quem Chriſtus venit mittere in terras, & ardere vult in omnium animis, ignem divini amoris, non ignem zeli præcipitis & amari, homines ſæpe perdentem, in quos exercetur, & qui exercent. Quod Diſcipulos increpavit Jeſus, quia ignem in Samaritanos, qui illum non receperant, volebant e cœlo evocare, oſtendit nobis non ſemper in eos qui peccaverint vindicandum; quia *Nonnumquam amplius prodeſt clementia tibi ad patientiam, lapſo ad correctionem. Denique Samaritani citius* cre- *S. Ambroſ. lib. 7. in Luc. n. 27.*

crediderunt, a quibus hoc loco ignis arcetur. Simul diſce quia recipi noluit ab his quos ſciebat non ſimplici mente converſos; nam ſi voluiſſet, ex indevotis devotos feciſſet.... Diſcipuli recipi intra Samariam geſtiebant: ſed Deus quos dignatur vocat, & quos vult religioſos facit. Non eſt autem commotus Dominus adverſus Samaritas illum inhumane repellentes, ut oſtenderet quia non habet ultionis ſtudium perfecta virtus: nec ulla eſt iracundia, ubi plenitudo eſt charitatis. *Dilectio ſummum fidei ſacramentum, Chriſtiani nominis theſaurus, quam Apoſtolus totis viribus Spiritus ſancti commendat, cujus niſi patientiæ diſciplinis eruditur?* CHARITAS *patiens eſt, benigna eſt, charitas non æmulatur, non agit perperam, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum.... Omnia ſuffert, omnia ſuſtinet.* Quamobrem ſi zelus rectitudinis quandoque exigit ut Rector animarum erga ſubditos ſæviat, *furor ipſe de amore fit, non de crudelitate: quatenus & jura diſciplinæ foris exhibeat, & intus paterna pietate diligat, quos foris quaſi inſequendo caſtigat.*

Tertull. lib. de Patientia. 1. Cor. 13. 4. 5. S. Greg. M. Hom. 17. in Evang.

57. *Ambulantibus illis in via, dixit quidam ad illum: Sequar te quocumque ieris. Dixit illi Jeſus: Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.* Humana præſumptio Chriſtum quocumque ierit, ſe poſſe ſequi gloriatur: Chriſtiana humilitas nihil boni cogitare, loqui, operari propriis viribus ſe poſſe confitetur; non poſſe ſequi niſi vocantem, prævenientem, trahentem, greſſus ſuos in via Mandatorum Dei & in beneplacito ejus dirigentem. Eam gratiam nullis ſuis meritis conſequi ſe poſſe agnoſcit: per miſericordiam Dei, & gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti omnia ſe poſſe confidit, Chriſtum ſequi pauperem, humilem, crucifixum, in proſperis & adverſis, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, in vita & in morte. Omnia ſe poſſe confidit in eo tantum qui ſe confortat: nec eum qui ſe offert, recipi; nec eos omnes qui ſe non offerunt repudiari: quia *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.*

Rom. 9.

59. *Ait autem ad alterum: Sequere me. Ille autem ait: Domine, permitte mihi primum ire, & ſepelire patrem meum. Dixitque ei: Sine ut mortui ſepeliant mortuos ſuos*, &c. Amor proprius interdum ſpeciem pietatis obtendit, ne Chriſto vocanti fideliter ac prompto animo pareamus. Pietatis officium prohibere putandus non eſt pietatis Magiſter, ſed ab eo tantum prohibetur Diſcipulo paterni funeris cura, „ Ut intelligas humana poſthabenda divinis. Bonum ſtudium, ſed majus impedimentum; nam qui „ partitur ſtudium, derivat affectum: & qui dividit curam, differt profe„ctum. Ergo prius obeunda quæ maxima ſunt; nam & Apoſtoli, ne oc„cuparent ſtudium diſpenſandi, Miniſtros pauperibus ordinarunt: & ipſis, „ cum a Domino mitterentur, neminem in via ſalutare præſcriptum eſt: „ non quod benevolentiæ diſpliceret officium, ſed quod perſequendæ de„votionis intentio plus placeret.... Non ergo paterni funeris ſepultura „ prohibetur, ſed neceſſitudini generis divinæ religionis pietas antefertur: „ illud conſortibus relinquitur, hoc mandatur electis. Sæcularia ſæcularibus Eccleſiaſtici Religioſique Viri relinquant; ne pietatis ſpecie ſe negotiis ſæcularibus implicantes, a Miniſterio ſuo & Clericalis aut Religioſæ Vitæ officiis avocentur, & gratiæ ſuæ fideliter reſpondere prohibeantur, unique Deo militare ac placere, cui ſe ſingulari conſecratione devoverunt.

S. Ambroſ. lib. 7. in Luc. n. 34. 41.

62. *Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.* Qui ad regnum Dei, ad Eccleſiaſticum Miniſterium, ad Chriſtianam perfectionem vocatus, ad ea quæ poſt tergum ſunt reſpicit, humanam

manam gloriam, opes, dignitates, ſæculi voluptates, non eſt aptus regno Dei. In Pythagoricorum præceptis erat: *Qui ad Templum veneris, ne greſſum converte:* Quod Simplicius ad Epictetum ſic interpretatur: *Qui ſeſe ad Deum contuleris, eum in dubio hærere, aut humana curare non decet.* Melius S. Paulus, ut divino Spiritu afflatus: *Unum autem, quæ quidem retro ſunt obliviſcens, ad ea vero quæ ſunt priora extendens me ipſum, ad deſtinatum perſequor, ad bravium ſupernæ vocationis Dei, in Chriſto Jeſu.* Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei: *Vocat te Oriens, & tu attendis Occidentem.*

Philipp. 3. 13. 14.
Vide S. Auguſt. de Verbis Dom.

CAPUT DECIMUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. P*Oſt hæc autem deſignavit Dominus*, ad Evangelium ſuum prædicandum, e numero credentium in eum, *& alios Septuaginta duos*, Diſcipulos. Græci vulgo Codices & Syriaca Verſio, multique veterum Patrum, rotundo numero Septuaginta, numerant. Apoſtolis in Eccleſiæ Hierarchia ſucceſſerunt Epiſcopi, Septuaginta duobus Diſcipulis ſecundi ordinis Sacerdotes, curam Animarum ſub Epiſcopis gerentes. *Et miſit illos binos ante faciem ſuam: in omnem civitatem & locum quo erat ipſe venturus*, Binos & binos miſit ante ſe, tum ad mutuam opem, tum ad teſtimonii firmitatem; ut populum ſanationum beneficiis delinirent, & Evangelii prædicatione ad Chriſtum excipiendum præpararent. *Et dicebat illis: Meſſis quidem multa, operarii autem pauci.* Unde mirum vobis eſſe non debet, quod Operariorum Evangelicorum numerum electione veſtra auxerim. *Rogate ergo Dominum Meſſis*, Deum, *ut mittat operarios in meſſem ſuam*, ut novos Prædicatores mittat, ad finem uſque ſæculi in Eccleſia ſua laboraturos. Nemo enim in meſſe abſque Domini miſſione & gratia laborare poteſt. Confer cum *Matthæi 9. 37. 38.* noſtriſque in hos Verſus Commentariis.

3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. *Ite, ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos*, inermes, manſuetos, ut nemini nocere, omnibus prodeſſe, veſtro etiam periculo ſtudeatis. *Nolite portare ſacculum, neque peram, neque calceamenta.* Temporalium rerum ſollicitudini, quæ Miniſterii Evangelici impedimentum eſt, renuntiate: *& neminem per viam ſalutaveritis*: ne longius protracta ſalutationis officia moram feſtinantibus afferant. Sic Eliſæus mittens Giezi ſervum ſuum cum baculo ut puerum ſuſcitaret: *Si occurrerit tibi homo, non ſalutes eum: & ſi ſalutaverit te quiſpiam, non reſpondeas illi.* Vide Tertullianum lib. 4. Contra Marcionem, cap. 24. *In quamcumque domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui: & ſi ibi fuerit filius pacis*, vir pace dignus, quæ veræ juſtitiæ comes & Spiritus ſancti fructus eſt; dignus (inquam) non ſuis meritis, ſed æterna & gratuita Dei miſerentis electione; *requieſcet ſuper eum pax veſtra*, veſtræ precationis effectum conſequetur: *ſin autem, ad vos revertetur.* Veſtræ charitatis fructum & præmium refereis. *In eadem autem domo manete*, in qua primum fueritis benevole excepti, *edentes & bibentes quæ apud illos ſunt*, cibis vulgaribus quæ ab illis vobis apponuntur, contenti, nec lautiora convivia quærentes: *Dignus eſt enim operarius mercede ſua*, ſive cibo ſuo. Cibus quem vobis apponunt, non eſt gratuitus, ſed debitus. Si ſpiritalia il-

4. Reg. 4. 29.

lis ſeminatis, non magnum eſt ſi temporalia eorum metatis. *Nolite tranſ-*
1. Cor. 3. *ire de domo in domum. Et in quamcumque civitatem intraveritis, manducate quæ apponuntur vobis.* Phariſaicas de ciborum delectu traditiones ne anxie obſervetis: omnibus utimini cibis permiſſis, communi frugalique apparatu. *Et curate infirmos qui in illa ſunt*, eo quod vobis confero ſanationum dono; *& dicite illis: Appropinquavit in vos regnum Dei.* Brevi accedet ad vos Meſſias olim patribus noſtris promiſſus, & nobis a Deo datus. *In quamcumque autem civitatem intraveritis, & non ſuſceperint vos, exeuntes in plateas ejus, dicite: Etiam pulverem qui adhæſit nobis*, a pedibus noſtris, *de civitate veſtra, extergimus* ſive excutimus *in vos*, ut ſit contra vos in teſtimonium in die judicii. *Tamen hoc ſcitote, quia appropinquavit regnum Dei.* Vobis tamen ſignificamus adveniſſe tempus Meſſiæ: nec per nos ſtetiſſe quin in illum crederetis, & credendo ad regnum Dei perveniretis. *Dico vobis, quia Sodomis in die illa* judicii noviſſimi *remiſſius erit quam iſti civitati.* Civitas hæc graviores pœnas dabit quam Sodoma. Confer cum *Matthæi* 10.

13. 14. 15. *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethſaida; quia ſi in Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtutes quæ factæ ſunt vobis*, ſi apud Tyrios & Sidonios facta fuiſſent miracula, quæ apud vos edita ſunt a me, Diſcipuliſque meis, *olim in cilicio & cinere* ſedentes pœniterent: *Verumtamen Tyro & Sidoni remiſſius erit in judicio quam vobis.* Acerbiora quam illos vos manent ſupplicia, utpote magis obduratos & magis ingratos bonitati & gratiæ Dei. *Et tu, Capharnaum, uſque ad cœlum exaltata*, tua magnitudine, pulchritudine, divitiis tam elata, tam celebris, *uſque ad infernum demergeris*, everteris ob incredulitatem tuam, civeſque tui demergentur in infernum. Nec mirum eſſe debet ſi urbes incredulæ tam graves ob ſpretum & repudiatum Evangelium, cujus vos Prædicatores inſtituo, daturæ ſint pœnas: *Qui* enim *vos audit*, o dilecti Diſcipuli, *me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit: qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me.* Confer cum *Matthæi* 11.

17. 18. 19. 20. *Reverſi ſunt autem ſeptuaginta duo* Diſcipuli ad Jeſum *cum gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmonia ſubjiciuntur nobis in nomine tuo:* cum illis auctoritate tua & invocatione nominis tui jubemus ut ex hominum quos vexant, corporibus agrediantur, protinus parere coguntur. *Et ait illis: Videbam Satanam ſicut fulgur de cælo cadentem.* Nihil mihi novi aut inexpectati refertis. Intuebar enim Satanæ regnum & imperium in homines mira celeritate everſum iri, & diſſolutis operibus ſuis, falſiſque religionibus quibus illos illigaverat, tam cito caſurum, quam cito e cœlo cecidit ſuperbia ſua. Quod in caſu regni Babylonici adumbratum eſt. *Quomodo*
Iſai. 14. 12. 13. 14. 15. *cecidiſti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris? corruiſti in terram qui vulnerabas gentes? Qui dicebas in corde tuo: In cœlum conſcendam, ſupra aſtra Dei exaltabo ſolium meum; ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis: aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo. Verumtamen ad infernum detraheris in profundum laci.*

Pergit Chriſtus: *Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici.* Serpentum & ſcorpionum nomine dæmoniorum omne genus hic intelligitur, ut Pſal. 91. 13. *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem:* Omnem poteſtatem diaboli, omnem ejus exercitum calcabitis & virtute nominis
Tertull. Scorpiaci c. 1. mei contereti: *& nihil vobis nocebit.* Promiſſionem probavit eventus. Unde Tertullianus: *Nobis fides præſidium, ſi non & ipſa percutitur diffidentia ſignandi ſtatim & adjurandi, & urgendi beſtiæ calcem: hoc denique modo e-*

iam

jam Ethnicis ſæpe ſubvenimus, donati a Deo ea poteſtate qnam Apoſtolus dedicavit, cum morſum viperæ ſprevit... At tu, fides ſi vigilat, ibidem ſcorpio pro ſolea anathema inlidito, et relinquito in ſuo ſopore morientem. Verumtamen in hoc nolite præcipue vel nimium *gaudere, quia ſpiritus mali vobis ſubjiciuntur:* Quod etſi magnum, non tamen maximum donum eſt, utpote ad aliorum utilitatem, non ad veſtram ſanctificationem vobis conceſſum; nec eos, quibus confertur, Deo gratos, juſtos, ſanctos & electos efficiens: *Gaudete autem quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis*, in libro vitæ: quod ſperare & confidere poteſtis ex æterno & immutabili Dei miſerentis & eligentis propoſito.

21. 22. *In ipſa hora exultavit* Jeſus *Spiritu ſancto* illum movente & impellente, *et dixit: Confiteor tibi Pater Domine cœli et terræ*, gratias ago, *quod abſcondiſti hæc a ſapientibus et prudentibus*, ab hominibus qui prudentes & ſapientes ſunt ſecundum ſuam & aliorum ſæculo ſervientium opinionem; *et revelaſti ea parvulis*, Diſcipulis meis, viris ſimplicibus & humilibus. *Etiam, Pater, quoniam ſic fuit placitum ante te.* Ita certe, hoc laude digniſſimum eſt, ſiquidem ſapientiſſimo conſilio & propoſito voluntatis tuæ id decreviſti, & iſtos præ aliis elegiſti, quibus regni tui Myſteria revelares. *Omnia mihi tradita ſunt a Patre meo.* Sermonem ad Diſcipulos convertit. Omnium Myſteriorum cognitionem, totamque ſcientiæ ſuæ plenitudinem mihi Deus Pater meus communicavit. *Et nemo ſcit quis ſit filius, niſi Pater; et quis ſit Pater, niſi Filius, et cui voluerit Filius revelare.* Non hoc humana ratio, aut innata hominibus Dei notio, ſed ſola revelatio, ſola fides docere potuit. *Edocuit Dominus, quoniam Deum ſcire nemo poſſit, niſi Deo docente, hoc eſt, ſine Deo non cognoſci Deum.* Confer *S. Irenæus lib. 4. c. 4.* cum *Matthæi* 11. 15.

23. 24. *Et converſus ad Diſcipulos ſuos, dixit: Beati oculi, qui vident* & credunt, *quæ vos videtis. Dico enim vobis, quod multi Prophetæ et Reges voluerunt videre quæ vos videtis*, Chriſtum ſcilicet omnium Prophetarum exſpectationem ac deſiderium, *& non viderunt: et audire quæ auditis:* illius nempe coram loquentis doctrinam, & ſermones, *et non audierunt.* Confer cum *Matthæi* 13. noſtrumque in Verſus iſtos lege Commentarium.

25. 26. 27. 28. *Et ecce quidam Legiſperitus*, quem alium fuiſſe ab eo cujus interrogationem S. Matthæus cap. 22. 35. commemorat, probabilius S. Auguſtino viſum eſt; *ſurrexit* e ſubſellio forte Synagogæ, in quo honoris cauſa ſedebat, *tentans illum*, experiri volens an aliquid Legi, aut *S. Auguſt. lib. 2. de conſenſu Evang. c. 73.* Magiſtrorum interpretationibus contrarium Jeſus reſponderet; *& dicens: Magiſter, quid faciendo vitam æternam poſſidebo?* Quid me facere oportet, ut quam prædicas & promittis, vitam æternam conſequar? *At ille dixit ad eum: In Lege quid ſcriptum eſt? Quomodo legis?* Quodnam primum & maximum mandatum? Quæ totius legis ſumma? Quomodo legis eo loco qui nunc oculis tuis obſervatur? *Ille reſpondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua; & proximum tuum ſicut te ipſum. Dixitque illi* JESUS *Recte reſpondiſti:* Verba Legis recte protuliſti: *hoc fac, et vives.* Supereſt ut opere impleas quod legis, & vitam conſequeris æternam.

29. *Ille autem volens juſtificare ſeipſum*, volens oſtendere ſe juſtitiam legis & apprime noſſe, & accurate implere, *dixit ad Jeſum: Et quis eſt meus proximus?* Maximum & primum dilectionis Dei mandatum ſe impleviſſe exiſtimabat ſuperbus Doctor, diligenter obſervando Legis ceremonias,

& ex-

Digitized by Google

& externa opera, ſecundum interpretationes Magiſtrorum. Quia vero dubitari poterat quam late pateret nomen proximi, ea de re Chriſti ſententiam rogat, ut ſi reſponderet Dominus ex recepta Legiſperitorum opinione, proximum eſſe quemlibet Iſraelitam, non alium, illud quoque præceptum, adeoque totam Legem ſe impleviſſe gloriaretur.

S. Hieron. in cap. 20. S. Matth. & Epiſt. 27.

30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. *Suſcipiens autem Jeſus*, loquendi vices, dixit: *Homo quidam* natione Judæus, *deſcendebat ab Jeruſalem in Jericho*, quæ via erat latrociniis infamis, ubi collis *Adomim* dictus a viatorum cruore ibi effuſo; *& incidit in latrones, qui etiam deſpoliaverunt eum, & plagis impoſitis abierunt, ſemivivo relicto*, in ſtatu tam deplorando, ut certiſſime periturus eſſet, ſi nemo ſuccurret. *Accidit autem ut Sacerdos quidam deſcenderet eadem via, et viſo illo præteriit*, ex adverſo, nullo miſericordiæ ſenſu commotus, *ſimiliter & Levites, cum eſſet ſecus locum*, cum appropinquaſſet ad locum, ubi jacebat infelix ille homo, *& videret eum, pertranſiit*, de ſublevanda ejus miſeria minime curans. *Samaritanus autem quidam, iter faciens, venit ſecus eum*, & ad eum propius acceſſit, *& videns eum*, genere licet ac religione alienus, *miſericordia motus eſt: & appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum & vinum*: Oleo & vino, quæ viatici loco ferebat, in ejus vulnera infuſus, ea ut abſtergeret, ac dolorem interim leniret, faſciis ea conſtrinxit; *& imponens illum in jumentum ſuum, duxit in ſtabulum*, in diverſorium, *curam ejus egit. Et altera die*, ſequenti die abiturus, *protulit duos denarios, & dedit ſtabulario*, hoſpitii domino, *& ait: Curam illius habe*, donec ſanus fuerit; *& quodcumque ſupererogaveris*, ſive ad alimenta, ſive ad medicamenta, *ego cum rediero, reddam tibi. Quis horum trium videtur tibi proximus fuiſſe illi qui incidit in latrones?* Quis erga illum implevit proximi officium? An Sacerdos; an Levites, qui viſo illo prætererierunt? An Samaritanus qui illi ſuccurrit? At ille dixit: *Qui fecit miſericordiam in illum*, nempe Samaritanus. Admirabili prudentia uſus eſt Chriſtus, ut Legiſperitum fateri cogeret contra pravam, ſed tamen vulgatam Judæorum opinionem, omnem hominem quamvis religione alienum, eſſe alteri homini proximum, illique omnia dilectionis officia eſſe impendenda ſecundum Legem Dei; nec audiendos qui ſolos Iſraelitas nomine proximi intelligerent. Hic illius ſeu hiſtoriæ ſeu parabolæ finis. *Et ait illi* Jeſus: *Vade, & tu fac ſimiliter*. Agedum, Samaritanum illum imitare, & quod ille præſtitit Judæo, tu Judæus ne dubites præſtare etiam extraneo; imo ſi res ita ferat, etiam Samaritano. Id niſi præſtiteris, te proximum diligere, & Legem implere ne exiſtimes. Probatio enim dilectionis, exhibitio eſt operis.

38. 39. 40. 41. 42. *Factum eſt autem, dum irent* Jeſus & Diſcipuli ejus Hieroſolyma; *& ipſe intravit in quoddam caſtellum*, ſeu oppidulum, Bethaniam ſcilicet: *& mulier quædam Martha nomine, excepit illum il domum ſuam*. Chriſtum excepiſſe Martha dicitur, quamvis Lazarus & Maria ſimul in eadem domo cum illa habitarent, ſive quod illa major natu eſſet, ſive quod rei familiaris procuratione & adminiſtratione quaſi materfamilias haberetur. *Et huic erat ſoror nomine Maria, quæ etiam ſedens ſecus pedes Domini*, more diſcipulorum, quiete, diligenter, aſſidue, *audiebat verbum illius*, huic uni rei incumbens. *Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium*, ſollicita in variis miniſteriis, rerumque Chriſto & diſcipulis ejus excipiendis, & reficiendis neceſſariarum præparatione. *Quæ ſtetit & ait*, quæ coram Domino ſe ſiſtens, ait: *Domine, non eſt tibi curæ quod ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? Dic ergo illi ut me adjuvet*, ut mecum partem laboris ſubeat. *Et reſpondens dixit illi Dominus*:

Joann. 11. 21.

Mar-

Martha, *Martha*, *ſollicita es*, *& turbaris erga plurima*, variis curis diſtraheris, & huc illuc inquieta diſcurſas: *porro unum eſt neceſſarium*. Una tamen res eſt ad ſalutem neceſſaria, cui omnia hominum ſtudia, curæ omnes incumbere & intendere debent. *Maria optimam partem elegit*, *quæ non auferetur ab ea*. Maria meliorem ac præſtantiorem functionem elegit, ſtudium ſcilicet audiendi doctrinam ſalutis, & res divinas contemplandi, quæ futuræ beatitudinis prægustatio eſt, in altera vita perficienda, non auferenda.

SENSUS MORALIS.

1\. *POſt hæc autem deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos*, *& miſit illos binos ante faciem ſuam*, &c. Myſtica eſt illa Diſcipulorum combinatio. *Quod binos mittit*, *ſacramentum eſt charitatis* (ait S. Auguſtinus) ſunt enim duo charitatis præcepta, dilectio Dei & proximi; nec minus quam inter duos exerceri charitas poteſt. Regnum itaque quod in mundo inſtituere venit Dominus, totum in charitate fundatum eſſe oſtendit, cum binos & binos ante faciem ſuam Diſcipulos mittit. *S. Auguſt. lib. 2. Quæſtion. Evang. cap. 14.*

3\. 4. *Ite*, *ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos*. *Nolite portare ſacculum*, *neque peram*, *neque calceamenta*, *& neminem per viam ſalutaveritis*. Abſque miſſione & vocatione divina, nullus ſperandus eſt Evangelicæ Prædicationis, Eccleſiaſticique Miniſterii fructus. Orandus igitur Dominus eſt, precibus, gemitibus, jejuniis exorandus, ut dignos, quos ſolus ipſe facit Miniſtros & operarios in meſſem ſuam mittat; agnos in medium luporum, ut lupos ipſos ab innata feritate convertant patientia, manſuetudine, caritate, bonorum operum exemplo, non minus quam verbi miniſterio. In una autem Dei providentia, qui ſe Miniſtris Evangelii ſui regnum Dei pure ac fideliter prædicantibus & quærentibus, ſubventurum promiſit, non in mediis humanis, non in prudentiæ humanæ politicis artibus confidere debent Evangelici Operarii & Miſſionarii. Hanc enim formam in Apoſtolis ac ſeptuaginta duobus Diſcipulis Chriſtus illis tradidit, *Nolite portare ſacculum*, *neque peram*, *neque calceamenta*, *& neminem per viam ſalutaveritis*. Tanta Prædicatori debet in Deo eſſe fiducia, ut præſentis vitæ ſumptus quamvis non provideat, tamen ſibi hos non deeſſe certiſſime ſciat: ne dum mens ejus occupatur ad temporalia, minus aliis provideat æterna.... Quis prædicationis officium ſuſcipit, dignum non eſt ut onus ſæcularium negotiorum portet, ne dum ejus collum deprimit, ad prædicanda cœleſtia non aſſurgat. *Venerab. Beda.*

10\. 11. *In quamcumque autem civitatem intraveritis*, *et non ſuſceperint vos*, *exeuntes in plateas ejus*, *dicite*: *Etiam pulverem qui adhæſit nobis de civitate veſtra*, *extergimus in vos*, &c. Væ illis qui doctrinam ſalutis, qui cœleſtia documenta, qui Evangelicam Veritatem non amant, non audiunt, non recipiunt. Auferetur ab illis verbum Dei, auferetur ab illis Sacerdos & Propheta, prædicator & Paſtor illis deerunt in tempore neceſſitatis & anguſtiæ. Eo major hæc pœna, quo minus peccatores ſolis rebus ſenſibilibus deditos movet ac terret. Timeamus ne veritates Evangelicæ quæ nobis ut media ſalutis æternæ prædicantur, in teſtimonium contra nos convertantur coram Deo propter duritiam noſtram & cor impœnitens. Caveamus ne Chriſti & Prædicatorum ejus, Paſtorumque noſtrorum vocem audientes, obduremus corda noſtra. Ob contemptum, repudiatum, neglectum verbum veritatis, gravius damnabuntur ac punientur Chriſtiani quam Judæi,

Digitized by Google

dæi, immo quam Sodomitæ: non enim in Angelos dumtaxat irruunt ut iſti, non in Chriſtum paſſibilem adhuc & mortalem ſæviunt ut illi, ſed Chriſtum Jeſum jam glorioſum, immortalem, ad dexteram Patris ſedentem oppugnant, Spiritui ejus ſancto reſiſtunt, Sanguinem ejus conculcant, Myſteria ejus irrita ducunt, præcepta illius violare non metuunt. *Dico vobis, quia Sodomis in die illa remiſſius erit quam illi civitati.... Tyro & Sidoni remiſſius erit in judicio quam vobis*. Si Gentibus infidelibus tantæ gratiæ
Rom. 11. factæ eſſent, quantæ vobis collatæ ſunt, in cilicio & cinere pœnitentiam forte egiſſent. Cur illis factæ non ſint, vobis autem collatæ? *O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei! Quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus!* Impœnitentiam tamen veſtram eo gravius puniendam ſcitote, quo majores gratiæ fuerunt, quibus fideliter reſpondere noluiſtis. Et quod magis vos extuleritis per ſuperbiam, & ambitionem, eo profundius vos in infernum demergendos ne dubitetis. Major elatio graviori caſui, præcipitio ac ruinæ obnoxia eſt. Cui multum datum eſt, multum quæretur ab eo. Potentes potenter tormenta patientur. *Et tu Capharnaum uſque ad cælum exaltata, uſque ad infernum demergeris*. Quam grave ſit autem eorum peccatum, qui non obediunt Evangelio, qui veritati contradicunt, qui Prædicatores Evangelicos & Paſtores animarum ſuarum in Chriſti nomine ipſos docentes, pro eo legatione fungentes, ejus auctoritate ipſos regentes non audiunt, ſed ſpernunt, ex eo compertum eſt, quod in Chriſtum ipſum hæc injuria, contemptuſque redundet. Eadem enim increata æternaque Veritas in Patre eſt per eſſentiam, in Filio per generationem æternam, eadem in Chriſto incarnata, eadem Apoſtolis per Spiritum ſanctum inſpirata & tradita, eadem ad Epiſcopos Apoſtolorum ſucceſſores per traditionem Apoſtolicam continua ſucceſſione derivata. *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me.*

17. 18. *Reverſi ſunt autem ſeptuaginta duo cum gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmonia ſubjiciuntur nobis in nomine tuo. Et ait illis: Videbam ſatanam ſicut fulgur cadentem de cælo*. Cavendum ne de donis Dei ſuperbiamus, ne nobis ipſis propter hæc dona placeamus, ne ab aliis propterea magnifieri & laudari gaudeamus. Superbia enim & vana in ſeipſis complacentia Angelos de cœlo dejecit. Sua, inquam, poteſtate delectati, velut
S. Auguſt. lib. 10. de Civitate Dei c. 1. bonum ſuum ſibi ipſi eſſent, a ſuperiore communi omnium beatifico bono ad propria defluxerunt; & habentes elationis faſtum pro excelſiſſima æternitate, vanitatis aſtutiam pro certiſſima veritate, ſtudia partium pro individua charitate, ſuperbi, fallaces, invidi effecti ſunt. *Videbam ſatanam ſi-*
2. Petri 2. 4. *cut fulgur cadentem de cælo*. Timeant homines ſuperbi, ſiquidem *Deus Angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos*.

20. *Verumtamen in hoc nolite gaudere quia ſpiritus vobis ſubjiciuntur: gaudete autem quod nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis*. De ſola Dei in nos miſericordia gaudendum, non de donis quæ bonis & malis communia eſſe poſſunt. Quid enim prodeſſet nobis poteſtas expellendi dæmones in Chriſti nomine ex aliorum corporibus, ſi animis noſtris per pravas cupidi-
S. Aug. in Pſal. 130. tates & vitia dominentur? Vidit Dominus quod Diſcipulos ſuos tentaret ſuperbia ex potentia miraculorum, & ille qui Medicus venerat ſanare tumores noſtros, & ferre infirmitates noſtras, continuo ait: *Nolite in hoc gaudere, quia dæmonia vobis ſubjecta ſunt: ſed gaudete quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cælo*. Non omnes Chriſtiani boni dæmones ejiciunt; omnium tamen nomina ſcripta ſunt in cœlo; non ſecundum prædiſtinationem æternam, ſed ſecundum præſentem juſtitiam, & piam Chriſtianæ ſpei fidu-

Digitized by Google

fiduciam .. Non eos voluit gaudere ex eo quod proprium habebant, ſed ex eo quod cum ceteris ſalutem tenebant. Inde voluit gaudere Apoſtolos, unde gaudes & tu .... Nullus fidelis habet ſpem, ſi nomen ejus non eſt ſcriptum in cœlo. Omnium fidelium qui eligunt Chriſtum, qui ambulant viam ejus humiliter, quam ipſe docuit humilis, nomina ſcripta ſunt in cælo. Cujuſvis contemptibilis in Eccleſia, qui credit in Chriſtum, & diligit Chriſtum, & amat pacem Chriſti, nomen ſcriptum eſt in cœlo; cujuslibet quem contemnis. Et quid ſimile ipſi & Apoſtolis, qui tanta miracula fecerunt? Et tamen Apoſtoli reprimuntur ex eo quod de bono proprio gaudebant, & jubentur gaudere unde gaudet & ille contemptibilis. Non in nobis ergo, ſed in Domino gaudeamus, non de magnitudine donorum, ex quibus rationes reddendæ creſcunt; ſed de Dei erga nos charitate, noſtraque in ipſum mutua dilectione; de qua licet præſumere non debeamus, pie tamen confidere poſſumus, ſi non reprehendit nos cor noſtrum, ſi mandata Dei cuſtodimus, ſi Chriſti veſtigia ſequimur, ſi terrena bona, mundique gloriam bonis æternis & Dei gloriæ poſtponimus. *Domine, non eſt exaltatum cor meum, neque elati ſunt oculi mei; neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus ſuper me: ſi non humiliter ſentiebam, ſed exaltavi animam meam.* Humiliare ſe debet anima ne Deo diſpliceat, & meditari quod dictum a Sapiente eſt Spiritu ſancto inſpirante: *Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam.* Hoc ſacrificio Deus colendus. *Humilitas cordis ſacrificium eſt.* Quandiu hic vivimus, perfecti eſſe non poſſumus, ſed ad perfectionem tendere continuo debemus per viam humilitatis, quæ ſanctorum hic militantium perfectio eſt. *Ipſa eſt perfectio noſtra humilitas.*

Pſal. 130.
Eccli. 3. 20.
S. Auguſt.

21. *In ipſa hora exultavit Spiritu ſancto, & dixit: Confiteor tibi Pater, Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc a ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis: etiam Pater, quoniam ſic placuit ante te:* Adoranda Dei erga electos ejus conſilia, propter quos omnia Incarnati Filii ſui Myſteria ab æterno decrevit, in tempore implevit. Hos elegit ſecundum propoſitum voluntatis ſuæ, in laudem gloriæ gratiæ ſuæ, ut eſſent ſancti & immaculati in conſpectu ejus; ut eſſent hæredes regni; elegit immeritos & creavit in Chriſto Jeſu in operibus bonis, quæ præparavit ut in illis ambularent: non elegit intuitu meritorum, quia ejus gratia eſt omne meritum; & dum merita coronat, ſua dona coronat in nobis. Nulla eſt præelectionis eorum ratio, niſi beneplacitum æterni Patris: *Etiam Pater, quoniam ſic placuit ante te.* His ita revelantur ſalutis noſtræ Myſteria, ut ea cognitio in iis inanis & infructuoſa non ſit, ſed bonorum operum fructus pariat, & ſalutem operetur. Plurima ſciunt prudentes & ſapientes ſæculi ſpeculativam forte Myſteriorum Religionis noſtræ cognitionem excellenter habent, de Deo, rebuſque divinis præclare diſſerunt; ſed ſcientiam ſanctorum, ſcientiam ſalutis non habent, quia nec Dei magnitudinem, nec rerum terrenarum vanitatem, nec hominis vilitatem, indignitatem, nihilum; nec bonitatem & amorem infinitum Chriſti in homines, quo tanta pro eorum ſalute & geſſit, & docuit, & pertulit; nec horrendam peccati deformitatem ſatis norunt. Sapientes ſunt in oculis ſuis, ſed revera cæci; acuti ad vana, hebetes ad æterna; oculos habent, quibus non vident; aures quibus non audiunt ſalutis Myſteria, æternæ vitæ verba, Auctorem & conſummatorem fidei, Mediatorem & viam ſalutis, victimam reconciliationis noſtræ, principium omnis gratiæ, omniſque boni quod cogitamus, loquimur, & operamur, Jeſum, in quo benedixit nos Pater omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus. Hæc ſolis humilibus revelantur. „ Abſcondiſti hæc

„ a ſa-

Digitized by Google

S. Auguſt. Epiſt. 118. alias 56.

„ a ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis. *Hinc ſcite S. Auguſtinus ait:* Via ad capeſſendam & obtinendam veritatem prima humilitas,
„ ſecunda humilitas, tertia humilitas. Non quo alia non ſint præcepta: ſed
„ niſi humilitas omnia quæcumque bona facientes & præceſſerit, & commit-
„ tetur, & conſecuta ſuerit, & propoſita quam intueamur, & appoſita cui
„ adhæreamus, & impoſita qua reprimamur, jam nobis de aliquo bono fa-
„ cto gaudentibus totum extorquet de manu ſuperbia.

26. *In Lege quid ſcriptum eſt? Quomodo legis?* Lex Dei, Evangelium, vitæ noſtræ regula eſt, a Spiritu ſancto dictata; hanc legere, hanc diſcere, hanc meditari, ſecundum hanc vivere debemus, non ſecundum opiniones hominum, vel ſecundum mores ſæculi. Viam aliam quærere, errare eſt. Secundum Dei legem judicabimur in noviſſimo die. Tunc a nobis quæret juſtus Judex: *In Lege quid ſcriptum eſt?* Quid in Evangelio legiſti? Cur præcepta mea non impleviſti adeo facilia, adeo ſalutaria; quorum obſervatoribus prœmium æternæ beatæque vitæ promiſſum eſt? *Sermo quem locutus ſum, ille judicabit eum in noviſſimo die.*

Joan. 12. 48.

27. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. & proximum tuum ſicut te ipſum.* Hæc Chriſtianæ ſumma Religionis, Deo tamquam ultimo fini prædominante amore conjungi, ſubdi ac ſervire, eumque ſupremo honore colere, quod non fit niſi amando. *Hoc enim colitur quod diligitur: unde quia Deus rebus omnibus major aut melior invenitur, plus omnibus diligendus eſt ut colatur.* Ex toto corde diligendus Deus zelotes, quem minus amat, qui cum ipſo aliquid amat, quod propter illum non amat. Non autem ſegnis & iners eſſe poteſt amor Dei. Amor operatur magna, ſi eſt; ſi autem non operatur, amor non eſt. *Dilectio vacare non poteſt.* Quid enim de quoquam homine etiam male operatur, niſi amor? *Da mihi vacantem amorem, & nihil operantem.* Flagitia, adulteria, homicidia, facinora, luxurias omnes, nonne amor operatur? *Purga ergo amorem tuum; aquam fluentem in cloacam converte ad hortum. Quales impetus habebas ad mundum, tales habebas ad Artificem mundi.* Non vobis dicitur, Nihil ametis. abſit. Pigri, mortui, deteſtandi mihi eritis, ſi nihil ametis. Amate, ſed quid ametis videte. Amor Dei, amor proximi charitas dicitur. Amor mundi, amor hujus ſæculi cupiditas dicitur. Cupiditas refrænetur, charitas excitur.

S. Aug. in Pſal. 77.

Idem Præfat. in Pſal. 31.

Diliges Dominum Deum tuum ex corde tuo. Ne mundum ametis, ut eum qui fecit mundum libere ametis. *Obligata enim anima amore terreno, quaſi viſcum habet in pennis, volare non poteſt. Mundata vero ab affectibus ſordidiſſimis ſæculi, tanquam extenſis pennis, & duabus alis reſolutis ab omni impedimento, id eſt, duobus præceptis dilectionis Dei & proximi volat. Quo niſi ad Deum aſcendens volando, quia aſcendit amando? Quod antequam poſſit gemit in terra, ſi jam ineſt ei volandi deſiderium,* & dicit: *Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam?* Quo autem volabit? De mediis ſcandalis, ubi gemebat etiam ille cujus hæc vox eſt, a commixtione malorum hominum, a paleis quibus grana commixta ſunt, volare vult, ubi non patiatur conjunctionem & ſocietatem iniqui alicujus: ſed vivat in ſancta ſocietate Angelorum, civium in æterna Jeruſalem.

S. Auguſt. Præfat. in Pſal. 121.

Et proximum tuum ſicut ipſum. Qui ſancte & ſpiritaliter diligit proximum, aut eum amat quia juſtus eſt, aut ut juſtus fiat. Sic enim & ſeipſum amare debet, at quia juſtus eſt, aut juſtus ut ſit. Sic diligit proximum tamquam ſeipſum ſine ullo periculo. Qui enim aliter ſe diligit, injuſte ſe diligit, quoniam ad hoc ſe diligit ut ſit injuſtus, ad hoc ergo ut ſit malus, ac per hoc

S. Auguſt. apud Venerab. Bedam in c. 13. Epiſt. ad Rom.

jam

jam non ſe diligit: *Qui* enim *diligit iniquitatem, odit animam ſuam*. Nemo autem proximos diligere poteſt, aut quia juſti ſunt, aut ut juſti ſint, niſi Deum etiam diligat tamquam omnis juſtitiæ fontem. Nam quemadmodnm nemo alterum diligere poteſt, aut quia Muſicus eſt, aut ut Muſicus ſit, niſi Mnſicam præcipue diligat: ita impoſſibile eſt ut proximus ametur, vel quia juſtus eſt, vel ut ſit juſtus, niſi æterna juſtitia, quæ Deus eſt, præcipue diligatur.

Diliges Dominum Deum tuum, &c. Quæ diſputationes, quæ litteræ quorumlibet Philoſophorum, quæ leges quarumlibet civitatum, duobus his præceptis ſunt ullo modo comparandæ? Hic Phyſica, quoniam omnes omnium naturarum cauſæ in Deo Creatore ſunt. Hic Ethica, quoniam vita bona & honeſta non aliunde formatur, quam cum ea quæ diligenda ſunt, quemadmodum diligenda ſunt, diliguntur, hoc eſt Deus & proximus. Hic Logica, qnoniam veritas lumenque animæ rationalis nonniſi Deus eſt. Hic etiam laudabilis Reipublicæ ſalus: neque enim conditur & cuſtoditur optime civitas, niſi fundamento & vinculo fidei, firmæque concordiæ, cum bonum commnne diligitur, quod ſummum ac veriſſimum Deus eſt, atque in illo invicem ſinceriſſime ſe diligunt homines, cum propter illum ſe diligunt, cui, quo animo diligant, occultare non poſſunt.

S. Auguſt. Epiſt. 137. alias 3. c. 5.

28. *Dixitque illi: Recte reſpondiſti: hoc fac, & vives.* Fac, Domine, ut faciam, ſine quo nihil facere poſſum. Præbe vires efficaciſſimas infirmæ & languenti voluntati. „ Da mihi te, Dens meus, redde te mihi, te enim „ amo, & ſi parum eſt, amem validius. Non poſſum metiri quantum de„ ſit mihi amoris ad id quod ſat eſt, ut currat vita mea in amplexus tuos, „ nec avertatur donec abſcondatur in abſcondito vultus tni. Hoc ſolum „ ſcio, quia male mihi eſt præter te, non ſolum extra me, ſed & in me ip„ ſo, & omnis copia quæ Deus meus non eſt, egeſtas eſt. Fac ut vivam immortaliter diligendo te, & proximum propter te, qui mortuus ſum diligendo mundum, meque ipſum amando pluſquam te. Nam *Qui non diligit, manet in morte.*

S. Auguſt. lib. 13. Confeſſ. c. 8.

29. *Ille autem volens juſtificare ſeipſum, dixit ad Jeſum: Et quis eſt meus proximus?* Quam late pateret nomen proximi, non erat Veteris Teſtamenti tradere. *Incboatio ergo quædam facta eſt ſub pædagogo, ut Magiſtro perfectio ſervaretur: cum tamen idem Deus & pædagogum parvulis dederit, Legem illam ſcilicet per famulum ſuum; & Magiſtrum grandioribus, id eſt, Evangelium per Unicum ſuum.*

S. Auguſt. lib. de Diverſis Quæſt. octoginta tribus Quæſt. 53.

30. *Suſcipiens autem Jeſus dixit: Homo quidam deſcendebat ab Jeruſalem in Jericho, & incidit in latrones*, &c. *Homo quidam* intelligitur Adam, & totum in eo genus humanum. *Jeruſalem*, civitas pacis illa cœleſtis, a cujus beatitudine lapſus eſt. *Jericho*, mortalitatem noſtram. *Latrones*, diabolum & angelos ejus deſignant, qui hominem ſpoliaverunt immortalitate: *& plagis impoſitis*, peccata ſuadendo, reliquerunt *ſemivivum*: quia ex parte qua poteſt intelligere & cognoſcere Deum vivus eſt homo; ex parte qua peccatis contabeſcit & premitur, mortuus eſt, & ideo ſemivivus dicitur. *Sacerdos* autem & *Levita*, qui viſo eo prætererunt, Sacerdotinm & miniſterium veteris Teſtamenti ſignificant, quæ non poterant prodeſſe ad ſalutem. *Samaritanus* Cuſtos interpretatur, & ideo ipſe Dominus ſignificatur hoc nomine. Alligatio vulnerum, eſt cohibitio peccatorum. *Oleum*, conſolatio ſpei bonæ, propter indulgentiam datam ad reconciliationem pacis. *Vinum*, exhortatio ad operandum ferventiſſimo ſpiritu. *Jumentum* ejus eſt caro, in qua ad nos venire dignatus eſt. Imponi jumento, eſt in ipſam Incarnationem Chriſti credere. *Stabulum* eſt Eccleſia, ubi reficiuntur viatores de peregrinatione redeuntes

Origenes Hom. 34. in Lucam

S. Auguſt. lib. 2. Quæſt. Evang. Quæſt. 19. & ſerm. 171. alias 37. de Verbis Domini c. 2. 3.

deuntes

S. Ambroſ. lib. 7. in Luc. n. 73. & ſeq.

deuntes in æternam patriam. *Altera dies* eſt poſt Reſurrectionem Domini: *Duo denarii*, ſunt vel duo præcepta charitatis, quam per Spiritum ſanctum acceperunt Apoſtoli ad evangelizandum ceteris; vel duo Teſtamenta, quæ imaginem in ſe habent æterni Regis expreſſam, quorum pretio vulnera noſtra curantur. Redempti enim ſumus pretioſo ſanguine, ut ultimæ mortis ulcera vitaremus. Hos ergo duos denarios accipit *ſtabularius*, Apoſtolus, Paſtor, ut curam habeat hominis vulnerati. Huic Chriſtus mercedem promittit ſe redditurum, cum revertetur, in die ſcilicet Judicii. Ergo quoniam nemo magis proximus quam qui vulnera noſtra curavit, diligamus eum quaſi dominum, diligamus eum quaſi proximum; nihil enim tam proximum quam caput membris. Diligamus etiam eum qui imitator eſt Chriſti: diligamus eum qui inopiæ alterius corporis unitate compatitur. *Non enim cognatio facit proximum, ſed miſericordia; quia miſericordia ſecundum naturam. Nihil enim tam ſecundum naturam, quam ſanare conſortem naturæ.*

S. Auguſt. lib. 1. de Doctrina Chriſt. c. 30.

36. 37. *Quis horum trium videtur tibi proximus fuiſſe illi, qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit miſericordiam in illum. Et ait illi Jeſus: Vade, & tu fac ſimiliter.* Ut videlicet eum eſſe proximum intelligamus, cui vel exhibendum eſt officium miſericordiæ, ſi indiget; vel exhibendum eſſet, ſi indigeret. Ex quo eſt jam conſequens, ut etiam ille a quo nobis hoc viciſſim exhibendum eſt, proximus ſit noſter. Proximi enim nomen ad aliquid eſt, nec quiſquam eſſe proximus niſi proximo poteſt. Nullum autem exceptum eſſe, cui miſericordiæ denegetur officium, quis non videat? Quando uſque ad inimicos etiam porrectum eſt eodem Domino dicente, *Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos.*

S. Auguſt. ſerm. 102. alias 26. de Verbis Dom.

41. 42. 43. *Martha, Martha, ſollicita es, & turbaris erga plurima. Porro unum eſt neceſſarium, Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Repetitio nominis, indicium eſt dilectionis, aut forte movendæ intentionis, ut audiret attentius, bis vocata eſt; Martha, Martha, audi. Sollicita es, & turbaris erga plurima. Porro unum eſt neceſſarium, unum illud ſupernum, unum ubi Pater & Filius, & Spiritus Sanctus ſunt unum. Ad hoc unum non nos perducit, niſi multi habeamus cor unum. Bona ſunt Myſteria circa pauperes, & maxime circa Sanctos ſervitia debita, obſequia religioſa. Redduntur enim, non dantur, dicente Apoſtolo: *Si nos*

1. Cor. 9. 11.

vobis ſpiritalia ſeminavimus, magnum eſt ſi carnalia veſtra metamus? Bona ſunt, exhortamur ad hæc: melius eſt tamen quod elegit Maria. Illud enim habet ex neceſſitate occupationem: iſtud ex charitate ſuavitatem. Vult homo occurrere quando miniſtrat; & aliquando non poteſt: quæritur quod deeſt, paratur quod adeſt, diſtenditur animus. Nam ſi Martha ad illa ſufficeret, adjutorium Sororis non poſceret. Multa ſunt, diverſa ſunt, quia carnalia ſunt, quia temporalia ſunt: etſi bona ſunt, tranſitoria ſunt. Marthæ autem quid ait Dominus? *Maria meliorem partem elegit.* Non tu malam, ſed illa meliorem. Audi unde meliorem: *Quæ non auferetur ab ea.* A TE *auferetur aliquando onus neceſſitatis; æterna eſt dulcedo veritatis.* Non auferetur ab ea quod elegit. *Non aufertur, ſed tamen augetur. In hac autem vita augetur, in alia vita perficietur, numquam auferetur.* Ceterum tu Martha, in bono miniſterio benedicta, pro iſto labore tuo mercedem quæris, quietem. Modo occupata es circa multum miniſterium, paſcere vis mortalia corpora, licet Sanctorum: Numquid cum veneris ad illam patriam, invenies peregrinum, quem ſuſcipias hoſpitio? Invenies eſurientem, cui panem frangas? Sitientem, cui potum porrigas? Ægrum quem viſites? Litigantem quem concordes? Mortuum quem ſepelias? Omnia iſta ibi non erunt: ſed quid ibi erit? Quod Maria elegit: ibi paſcemur, non paſcemus.

Hoc

Digitized by Google

Hoc ibi erit plenum atque perfectum, quod hic elegit Maria: de illa menſa opulenta, de Verbo Domini micas colligebat. Nam vultis noſſe quid ibi erit: Dominus ipſe dicit de ſervis ſuis: *Amen dico vobis, quia faciet eos recumbere, & tranſibit, & miniſtrabit illis*. Recumbere quid eſt, niſi vacare? Recumbere quid eſt, niſi requieſcere? Quid eſt, *Tranſibit, & miniſtrabit illis?* Prius tranſit, & ſic miniſtrat. Sed ubi? In illo convivio ſuperno de quo dicit: *Amen dico vobis, Multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham & Iſaac & Jacob in regno cælorum. Ibi Dominus paſcit, ſed prius hinc tranſit* .... Venit Dominus, fecit divina, paſſus eſt humana. Numquid adhuc conſpuitur? Numquid adhuc flagellatur? Numquid adhuc ſpinis coronatur? Numquid adhuc crucifigitur? Numquid adhuc lancea vulneratur? Tranſivit. Unde Evangelium ait: *Cum veniſſet hora ut Jeſus tranſiret de hoc mundo ad Patrem*: Ille tranſivit ut paſcat; nos ſequamur, ut paſcamur.

Luc. 12. 37. — *Matt. 8. 11.* — *Joan. 13. 1.*

Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Intenta erat Martha quomodo paſceret Dominum; intenta Maria quomodo paſceretur a Domino. A Martha convivium Domino parabatur, in cujus convivio Maria jam epulabatur. *In Principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum: & Deus erat Verbum*: Ecce quod Maria audiebat. *Et Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*: Ecce cui Martha miniſtrabat. Ergo *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea*. Hoc enim elegit, quod ſemper manebit. Circa unum ſe voluit occupari. Jam tenebat. *Mihi autem adhærere Deo bonum eſt*. Sedebat ad pedes Capitis noſtri. *Quanto humilius ſedebat: tanto amplius capiebat. Confluit enim aqua ad humilitatem convallis: denatat de tumoribus collis*. Non ergo Dominus opus reprehendit, ſed munus diſtinxit. *Sollicita es, & turbaris erga plurima: Porro unum eſt neceſſarium*. Jam hoc ſibi Maria elegit. *Tranſit labor multitudinis, & remanet charitas unitatis*. Ergo quod elegit, non auferetur ab ea. A te autem, quod elegiſti, auferetur; ſed bono tuo, ut quod melius eſt detur. Auferetur a te labor, ut requies detur. Tu navigas, illa in portu eſt.

Joan. 1. 1. — *S. Auguſt. ſerm. 104. alias 27. de Verbis Dom.* — *Pſal. 72. 28.*

Martha, Martha, ſollicita es, & turbaris erga plurima .... *Maria optimam partem elegit*. In his duabus mulieribus, quæ ambæ fuerunt Domino gratæ, ambæ amabiles, ambæ diſcipulæ, duæ vitæ figuratæ ſunt, præſens & futura, laborioſa & quieta. ærumnoſa & beata, temporalis & æterna. In Martha erat imago præſentium, in Maria futurorum. Quod agebat Martha, hoc ſumus: quod agebat Maria, hoc ſperamus. Hoc agamus bene, ut illud habeamus plene.

S. Auguſt. ibid.

Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Studeamus igitur & nos habere, quod nemo nobis poſſit auferre, non ut perfunctoria; ſed ut diligens audientia & religioſa mentis intentio verbo Dei deferatur, ſolent enim etiam ipſius ſemina verbi cœleſtis auferri, ſi ſecus viam ſint ſeminata. Agat te ſicut Mariam deſiderium ſapientiæ; hoc enim majus, hoc perfectius opus.

S. Ambroſ. lib. 7. in Luc. n. 85.

Unum eſt neceſſarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. OTIUM *ſanctum quærit charitas veritatis: negotium juſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis. Quam ſarcinam ſi nullus imponit, percipiendæ atque intuendæ vacandum eſt veritati: ſi autem imponitur, ſuſcipienda eſt propter charitatis neceſſitatem: ſed nec ſic omni modo veritatis delectatio deſerenda eſt, ne ſubtrahatur illa ſuavitas, & opprimat iſta neceſſitas.*

S. Auguſt. lib. 19. de Civit. Dei c. 19.

Unum eſt neceſſarium. Varias inter vitæ hujus occupationes & curas quibus turbatur, plurima inter negotia quibus detinetur, de uno illo neceſſario, quod eſt æterna ſalus, frequentius cogitet Chriſtianus homo. Laboret

ut Martha, ſed propter Chriſtum; omnia ſui ſtatus officia religioſe impleat; omnia opera ſua pia intentione & charitate ferventi ſanctificet, Chriſto ſerviendo, & ad Dei gloriam totam actionum ſuarum & officiorum ſeriem referendo: Chriſtum ſuſcipiat, eique neceſſaria miniſtret in pauperibus. *Quod enim* (inquit) *uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis*. Verum cor identidem ſurſum erigat ad Deum. Curet, quantum poteſt, ut a ſæcularibus curis, ſollicitudinibus, & turbulentis negotiis expeditus & liber, colligat ſe intra ſe, ad cor redeat; de Deo cogitet, Deo vacet, Deum adoret. *Vacate, & videte quoniam ego ſum Deus*. Hoc unum, & maxime neceſſarium negotium. Non ſollicitudo temporalium, non varietas negotiorum, non multiplicitas curarum ſæcularium nobis dominetur; non cor noſtrum ita impleat, ita occupet ac diſtrahat, ut ab æternorum bonorum cogitatione & deſiderio nos avertat. Provideamus Dominum in conſpectu noſtro ſemper, gemamus & ſuſpiremus ad cœleſtem patriam, ubi unum negotium noſtrum erit Deum videre, amare, & laudare in æternum.

CAPUT UNDECIMUM.

Senſus Litteralis.

1. ET *factum eſt, cum eſſet in quodam loco orans, ut ceſſavit, dixit unus ex Diſcipulis ejus ad eum*: Accidit aliquando, ut cum oraret Jeſus in quodam loco, poſtquam orandi finem fecit, unus ex Diſcipulis ejus, illius exemplo ad orandum impulſus, diceret ei, ſuo & condiſcipulorum nomine: *Domine, doce nos orare, ſicut docuit & Joannes Diſcipulos ſuos*. Doce nos optimum orandi modum, ſolemnem aliquam orandi formulam nobis præſcribe, quemadmodum Joannes Diſcipulis ſuis præſcripſit.

2. 3. 4. *Et ait illis: Cum oratis, dicite: Pater, ſanctificetur nomen tuum*. Agnoſcatur, prædicetur ac laudetur ab omnibus hominibus, ſicut ab Angelis laudatur, nominis tui ſanctitas. *Adveniat regnum tuum*; regnum gratiæ, & gloriæ, quo in electorum tuorum corpore Chriſto Capiti adunato, tibique plane ſubjecto, æternum regnabis. *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*. Panem neceſſitatis noſtræ da nobis in ſingulos dies. *Et dimitte nobis peccata noſtra*. Ne punias peccata noſtra, ſed ea nobis miſericorditer parce, culpam dele, pœnam condona; *ſiquidem & ipſi dimittimus omni debenti nobis*. Nam & nos, ex tuo præcepto, injurias nobis illatas condonamus, ſpe veniæ ſub hac conditione per Filium tuum nobis promiſſæ. *Peccatum* notione Linguæ Syræ, qua loquebatur Chriſtus, peculiari, *debitum*, & peccatores dicuntur *debitores*, ut eruditi Interpretes ante nos obſervarunt. *Et ne nos inducas in tentationem*. Ne nos vinci permittas a tentatione, aut tentari ſupra quam poſſumus, ſed a periculis tentationum nos eripe, & da vires, gratiæ tuæ auxilium potentiſſimum, efficaciſſimum & maxime neceſſarium tribue, ut tentationi reſiſtere, & inſidias ſatanæ vincere poſſimus. Confer cum *Matthæi 6.* ubi eadem orationis formula plenius habetur, duabuſque petitionibus auctior, quæ tamen in aliis continentur, ut S. Auguſtinus obſervat. *Apud Evangeliſtam Matthæum* (inquit) *ſeptem petitiones continere Dominica videtur Oratio, quarum tribus æterna poſcuntur, reliquis quatuor temporalia, quæ tamen propter æterna conſequenda ſunt neceſſaria. Nam quod dicimus*, Sanctificetur nomen tuum, Adveniat Regnum tuum, Fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra

S. Auguſt. Enchir. c. 115. & 116.

(*quod*

(quod non abſurde quidam intellexerunt in ſpiritu & corpore) omnino *ſine fine retinenda ſunt; & hic inchoata quantumcumque proficimus, augentur in nobis; perfecta vero, quod in alia vita ſperandum eſt, ſemper poſſidebuntur. Quod vero dicimus*, Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Et ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos a malo, „ Quis non videat
„ ad præſentis vitæ indigentiam pertinere? In illa itaque vita futura, ubi
„ nos ſemper ſperamus futuros, & nominis Dei ſanctificatio, & regnum
„ ejus, & voluntas ejus in noſtro ſpiritu & corpore perfecte atque immor-
„ taliter permanebunt. Panis vero quotidianus ideo dictus eſt, quia hic eſt
„ neceſſarius, quantus animæ carnique tribuendus eſt; ſive ſpiritaliter, ſi-
„ ve carnaliter, ſive utroque intelligatur modo. Hic eſt etiam quam po-
„ ſcimus remiſſio, ubi eſt commiſſio peccatorum; hic tentationes quæ nos
„ ad peccandum vel alliciunt vel impellunt; hic denique malum unde cu-
„ pimus liberari: illic autem nihil iſtorum eſt. Evangeliſta vero Lucas in
„ Oratione Dominica petitiones non ſeptem, ſed quinque complexus eſt:
„ nec ab iſto utique diſcrepavit, ſed quomodo iſtæ ſeptem ſint intelligen-
„ dæ, ipſa ſua brevitate commonuit. Nomen quippe Dei ſanctificatur in
„ ſpiritu. Dei autem regnum in carnis reſurrectione venturum eſt. Oſten-
„ dens ergo Lucas tertiam petitionem duarum ſuperiorum eſſe quodam-
„ modo repetitionem, magis eam prætermittendo facit intelligi. Deinde
„ tres alias adjungit, de pane quotidiano, de remiſſione peccatorum, de
„ tentatione vitanda. At vero quod ille in ultimo poſuit, *Sed libera nos*
„ *a malo*; iſte non poſuit, ut intelligeremus ad illud ſuperius quod de ten-
„ tatione dictum eſt, pertinere. Ideo quippe ait, *Sed libera*; non ait, Et
„ libera, tanquam unam petitionem eſſe demonſtrans. (Noli hoc, ſed
„ hoc). ut ſciat unuſquiſque in eo ſe liberari a malo, quod non infertur
„ in tentationem. *Quæ igitur in Græco S. Lucæ Textu hic ſupplentur Peti-*
„ *tiones duæ, ex S. Matthæo additæ ſunt & intruſæ.*

Hunc Evangeliſtæ noſtri locum Tertullianus urget contra Marcionem, *Tertull. lib.*
ut alium Deum a Creatore non orari ex Chriſti inſtituto demonſtret. *4. contra*
„ Sed quia, *inquit*, & Joannes novum aliquem orationis ordinem induxerat, *Marcion. c.*
„ ideo hoc & a Chriſto poſtulandum Diſcipulus ejus non immerito præ- *27.*
„ ſumpſerat, ut & illi de proprio Magiſtri ſui inſtituto, non alium, ſed
„ aliter Deum orarent. Proinde nec Chriſtus ante orationis notitiam di-
„ ſcipulo contuliſſet, quam Dei ipſius. Ita & ipſe in eum docuit oratio-
„ nem, quem Diſcipulus uſque adhuc noverat. Denique ſenſus orationis
„ quem Deum ſapiant recognoſce. Cui dicam, Pater? Ei qui me omnino
„ non fecit? A quo originem non traho? An ei qui me faciendo & in-
„ ſtruendo generavit? A quo ſpiritum ſanctum poſtulem? A quo nec mun-
„ dialis ſpiritus præſtatur? An a quo fiunt etiam Angeli ſpiritus? Cujus
„ & in primordio Spiritus ſuper aquas ferebatur. Ejus regnum optabo ve-
„ nire, quem numquam regem gloriæ audivi? An in cujus manu etiam
„ corda ſunt regum? Quis dabit mihi panem quotidianum; qui nec mi-
„ lium mihi condit, an qui etiam de cœlo panem Angelorum quoti-
„ dianum populo ſuo præſtitit? Quis mihi delicta dimittet? Qui ea non
„ judicando non retinet? An qui ſi non dimiſerit, retinebit ut judicet?
„ Quis non ſinet nos deduci in tentationem? Quem poterit tentator non
„ timere, an qui a primordio tentatorem Angelum prædamnavit? Hoc
„ ordine qui alii Deo ſupplicat, & non Creatori, non orat illum, ſed in-
„ famat.

5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. *Et ait illis: Quis veſtrum habebit amicum, & ibit*

ad illum media nocte, & dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes? Exemplo familiari & ſenſibili, ab eo quod cuique accidere poteſt petito, Diſcipulos ad orandum humiliter, ferventer & perſeveranter, Chriſtus excitat. Si quis veſtrum haberet amicum, & illum adiret intempeſta nocte, hora nequaquam opportuna, & diceret illi: Amice, da mihi mutuo tres panes: *Quoniam amicus meus venit de via ad me*; imbre aut nocte impulſus in domum meam divertit, eumque excipere debeo; & reficere defeſſum ac eſurientem; *& non habeo quod ponam ante illum*, nec emere ſera nocte licet. *Et ille de intus reſpondens*, de interiore conclavi, ſeu cubiculo, dicat: *Noli mihi moleſtus eſſe, jam oſtium clauſum eſt*, quod aperire non poſſum ſine incommodo, ſorte nec ſine periculo: *& pueri mei*, filii mei, *mecum ſunt in cubili* & quieſcunt: *non poſſum ſurgere, & dare tibi panes. Et ſi ille perſeveraverit pulſans; dico vobis, etſi non dabit illi ſurgens*, etſi non ſurgeret ad dandum illi, *eo quod amicus ejus ſit: propter improbitatem tamen ejus ſurget*, propter aſſiduam & importunam ejus poſtulationem, *& dabit illi quotquot habet neceſſarios. Et ego dico vobis: Petite* a Deo, *& dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulſate, & aperietur vobis*. Inſtate orationi, & in ea perſeverate, & vos impetraturos confidite quod oratis. Si enim importunus flagitator tantum obtinet ab homine amico, quid non a Deo Patre optimo ſupplex & aſſiduus precator obtinebit? *Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, invenit, & pulſanti aperietur. Quis autem ex vobis patrem petat panem, numquid lapidem dabit illi* loco panis? *Aut piſcem*, aut ſi piſcem petierit, *numquid pro piſce ſerpentem dabit illi? Aut ſi petierit ovum, numquid porriget illi ſcorpionem?* Piſcem cum ſerpente, ovum cum ſcorpione confert, propter ſimilitudinem. Nam ut de anguilla taceam, quæ eſt angui ſimillima, omnis piſcis repit in aquis, ut ita loquar, quomodo ſerpens in terra. Et ſcorpionis corpus eſt ovo ſimile, maxime ſi ſit album, quale habet ſcorpionum prima ſpecies apud Nicandrum, Ælianum, Avicennam, & alios. Nec mole ab ovo ſcorpiones plurimum diſtant in Judæa, ut probat Bochartus. *Si ergo vos, cum ſitis mali, noſtis bona data*, res bonas, *dare filiis veſtris, quanto magis Pater veſter de cœlo*, Pater veſter cœleſtis *dabit Spiritum bonum petentibus ſe?* Dona Spiritus ſancti, ad quæ impetranda præcipue directa eſt dominica oratio. Confer cum *Matthæi 7. 8. & ſeq.*

Bochart. Hierozoici lib. 4. c. 29. p. 641.

14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. *Et erat* JESUS *ejiciens dæmonium, & illud erat mutum*, hominem mutum fecerat. *Et cum ejeciſſet dæmonium, locutus eſt mutus, & admiratæ ſunt turbæ. Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia*. Non ejicit dæmonia niſi auxilio Beelzebub illorum Principis. *Et alii tentantes ſignum de cœlo quærebant ab eo*, ut exploratum haberent eum Dei virtute, non ope Satanæ dæmones ejicere. *Ipſe autem* JESUS *ut vidit cogitationes eorum*, quod divinitatis ejus argumentum erat, *dixit eis: Omne regnum in ſe ipſum diviſum*, adverſus ſe ipſum diviſum *deſolabitur*, deſtruetur: *& domus ſupra domum cadet*, & omnis domus adverſus ſe diviſa, ſeu diſſidens, corruet. *Si autem & Satanas in ſe ipſum diviſus eſt, quomodo ſtabit regnum ejus?* Nonne diſcordia inteſtina dilabetur? *Quia dicitis in Beelzebub me ejicere dæmonia*. Videte ergo quam abſurdum ſit quod dicitis me auxilio Beelzebub ejicere dæmonia, quaſi ipſe adverſus ſe ipſum pugnet. *Si autem ego in Beelzebub ejicio dæmonia, filii veſtri*, qui Exorciſtas agunt, *in quo ejiciunt?* An ope Beelzebub? Id certe non putatis. *Ideo ipſi judices veſtri erunt*, voſque blaſphemiæ convincent, qui divina opera Principi dæmoniorum tribuere non veremini. *Porro ſi in digito Dei ejicio dæmonia, profecto pervenit in vos*

Act. 19. 13. Joſephus lib. 8. Antiq. c. 1.

re

regnum Dei. Si divina potentia, ſi Spiritu Dei ejicio dæmonia, certiſſimum argumentum eſt Meſſiæ tempus adveniſſe, illumque jam apud vos agere, qui diaboli opera deſtructurus & regnum everſurus eſt. Sicut enim digitus Dei in Moyſe operans mirabilia, magnalia, terribilia, ſignum erat proximæ liberationis Populi Iſrael ex Ægypto: ita nunc digitus Dei per me dæmones ejiciens, aliaque edens miracula, ſignum eſt liberationis humani generis a diaboli peccatique ſervitute. Confer cum *Matthæi* 12, 24. *& ſeq.* & *Marci* 3. 22. *& ſeq.* *Exod. 8, 19.*

21. 22. 23. *Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum*, palatium ſuum, domum ſuam, *in pace ſunt omnia quæ poſſidet*, omnia bona ejus in tuto ſunt, his tranquille fruitur. *Si autem fortior eo ſuperveniens vicerit eum, univerſa arma ejus auferet, in quibus confidebat, & ſpolia ejus*, id eſt, ſupellectilem omnem, *diſtribuet*. Fortiorem ſe dæmone ſignificat Chriſtus, & in mundum ſe veniſſe ut vires ejus frangat & imperium evertat, utque expoliet principatus & poteſtates, palam triumphans illos in ſemetipſo. *Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit*. Confer cum *Matthæi* 12.

24. 25. 26. *Cum immundus ſpiritus exierit de homine, ambulans per loca inaquoſa*, arida, inculta, deſerta, *quærens requiem*, quærens locum ubi habitet & quieſcat, *& non inveniens*, quia unica ejus quies eſt hominibus nocere, & eos evertere, *dicit: Revertar in domum meam unde exivi* invitus & coactus. *Et cum venerit, invenit eam ſcopis mundatam, & ornatam*, præparatam ad eum excipiendum. *Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe*, dæmones innumeros ſe nocentiores; *& ingreſſi habitant ibi*, in domo ſcilicet ſive homine a quo fuerant expulſi: *& fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus*. Poſtremus hominis illius ſtatus pejor eſt priore.

27. 28. 29. *Factum eſt autem cum hæc diceret, extollens vocem quædam mulier de turba dixit illi: Beatus venter qui te portavit, &* felicia *ubera quæ ſuxiſti*. O beatam, quæ te peperit, lactavitque Matrem! *At ille dixit: Quinimo, beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud*. Ex hoc loco contra Marcionem probat Tertullianus Chriſtum vere natum ex muliere, vere matrem habuiſſe. *Rurſus proinde felicitatem ab utero & uberibus matri ſuæ tranſtulit in Diſcipulos; a qua non tranſtuliſſet, ſi eam non haberet.* *Lib. 4. contra Marcion. cap. 26.*

29. 30. 31. 32. *Turbis autem concurrentibus, cœpit dicere: Generatio hæc, generatio nequam eſt*. Phariſæi iſti & Scribæ, homines perverſi: ſignum quærit novum de cœlo, *& ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Jonæ Prophetæ. Nam ſicut fuit Jonas ſignum* ſive oſtentum *Ninivitis*, quo agnoverunt Deum ad Ninivem ſubvertendam, extremaſque pœnas illis inferendas paratum eſſe, niſi pœnitentiam agerent; *ita erit & Filius hominis generationi iſti*: Sic ego ſignum ero genti huic peccatrici. *Regina Auſtri ſurget in judicio cum viris*, ſeu adverſus viros *generationis hujus, & condemnabit illos, quia venit a finibus terræ audire Sapientiam Salomonis & ecce pluſquam Salomon hic*, ego ſcilicet qui vos alloquor. *Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum generatione hac, & condemnabuat illam, quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem Jonæ; & ecce pluſquam Jonas hic*. Confer cum *Matthæi* 12. & noſtros in hunc locum lege Commentarios. *3. Reg. 10. 1. 2. Paralip. 9. 1. Jona 3. 5.*

33. 34. 35. 36. *Nemo lucernam accendit, & in abſcondito ponit, neque ſub modio; ſed ſupra candelabrum, ut qui ingrediuntur lumen videant*. Quamobrem etſi non plerique ſapientia mea, prædicatione, miraculis moveantur, neque convertantur, ſapientiam tamen meam, & doctrinam ſalutis abſcon-

dere non debeo, nec a prædicatione regni Dei ceſſare. *Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus*. Omnium affectionum operumque tuorum quaſi lucerna eſt oculus mentis tuæ. *Si oculus tuus fuerit ſimplex*, purus, nullis pravis affectibus excæcatus, *totum corpus tuum lucidum erit*: omnia opera tua lucida erunt & recta: *ſi autem nequam fuerit* oculus mentis tuæ, *etiam corpus tuum tenebroſum erit*: omnia opera, quibus velut membris conſtat vita tua, tenebroſa erunt, veræ ſapientiæ luce deſtituta. *Vide ergo ne lumen quod in te eſt, tenebræ ſint*, ne mens tua, judiciumque obtenebretur illicitarum cupiditatum nubilo, quibus fiet ut de rebus divinis, de rebus ad ſalutem animæ tuæ pertinentibus non recte judices, quia prout unuſquiſque affectus eſt, ſic judicat. *Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, & ſicut lucerna fulgoris illuminabit te*. Si ergo affectiones tuæ omnes, omniaque opera, illuſtrentur, regantur, imperentur ab oculo ſive corde ſimplici, puro, ac recto, quod nulla ex parte obnubilent tenebræ cupiditatum carnis, totum quod in te eſt interius exteriuſque lucidum erit; omnes tuæ facultates, actiones omnes lucidæ & rectæ erunt; totus vitæ tuæ tenor lucidus erit, ſicut corpus quod lucernæ fulgore illuſtratur. Confer cum *Matthæi* 5. 15. *&* 6. 22.

37. 38. 39. 40. *Et cum loqueretur, rogavit illum quidam Phariſæus ut pranderet apud ſe*: & ingreſſus in domum invitantis, *recubuit*. *Phariſæus autem cœpit intra ſe reputans dicere*, ſive cogitare, *quare non baptizatus eſſet ante prandium*? Cur manus more Judaico non abluiſſet, totas merſando, vel aqua perfundendo cum brachii parte cubito tenus? *Et ait Dominus ad illum: Nunc vos, Phariſæi, quod deforis eſt calicis & catini mundatis*: cum exterioribus ablutionibus adeo ſcrupuloſa religione ſeu potius ſuperſtitione ſtudetis, ſimiles eſtis illi qui exteriorem calicis aut catini ſuperficiem mundaret, & ſordes ex interiori abſtergere non curaret: corpus diligenter abluitis, animum purgare negligitis: *Quod autem intus eſt veſtrum, plenum eſt rapina & iniquitate. Stulti, nonne qui fecit quod deforis eſt, etiam id quod de intus eſt fecit?* Nonne Deus qui condidit corpus, creavit & animum? Ac proinde animi cura non minor gerenda eſt quam corporis, imò major, utpote nobilioris, & Deum propius attingentis.

41. *Verumtamen quod ſupereſt, date eleemoſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis*. Verumtamen ex iis quæ habetis, pro modo facultatum veſtrarum, date eleemoſynam, & ſordes omnes ab animis veſtris abſtergentur, purgatiſque & ſanctificatis animis, nihil vobis erit immundum.

Maimonides Tract. de Decimis c. 2.

42. 43. 44. *Sed væ vobis Phariſæis, quia decimatis mentham, & rutham, & omne olus*, qui decimas perſolvitis, & perſolvendas eſſe docetis ex herbis nullius pretii, ut mentha, rutha, & omni olerum genere, quorum decimatio Lege Domini præſcripta non eſt: *& præteritis judicium, & charitatem Dei*: & prætermittitis æquitatis naturalis officia, & Dei mandata, imprimiſque præcepta charitatis, in quibus ſumma divinæ Legis eſt. *Hæc autem oportuit facere*, quæ Lege Dei præſcripta ſunt, *& illa non omittere*, nimirum ſpontaneas oblationes decimarum, quas in moribus habetis. *Væ vobis Phariſæis, quia diligitis* & ambitioſe affectatis *primas cathedras in Synagogis, & ſalutationes in foro*: publice ſalutari amatis, honoris & reverentiæ cauſa. *Væ vobis, quia eſtis ut monumenta quæ non apparent, & homines ambulantes ſupra neſciunt*. Similes eſtis ſepulchris, nullo ſigno diſtinctis, ſuper quibus homines incaute ambulantes legalem contrahunt immunditiam: animum vitiis ſcatentem & fœtidum habetis, quamvis ſpeciem pietatis hominum oculis exhibeatis, hypocritæ.

45.

Digitized by Google

45. *Reſpondens autem quidam ex Legiſperitis, ait illi: Magiſter, hæc dicens etiam contumeliam nobis facis.* Decretis ac obſervantiis fœderati erant Phariſæi & Legiſperiti. Phariſæi Legiſperitorum decreta & traditiones accuratiſſime obſervabant: Legiſperiti Phariſæorum ſanctimoniam magnis laudibus efferebant. Hinc quod iſtis injurioſum videbatur, illi quoque ſibi contumelioſum cenſebant; maxime cum plerique Legiſperiti Phariſæi eſſent.

46. *At ille*, JESUS, *ait: Et vobis Legiſperitis væ, quia oneratis homines oneribus, quæ portare non poſſunt*, ſtatutorum veſtrorum graviſſimis oneribus opprimitis homines: *& ipſi uno digito veſtro non tangitis ſarcinas*: & ne digitum quidem admovere velletis ad ſublevandos homines ſub earum ſarcinarum pondere.

47. 48. 49. 50. 51. *Væ vobis qui ædificatis monumenta Prophetarum, Patres autem veſtri occiderunt illos. Profecto teſtificamini* operibus veſtris *quod conſentitis operibus patrum veſtrorum*, & eorum facinora reipſa approbatis: *Quoniam ipſi quidem eos occiderunt: vos autem ædificatis eorum ſepulchra*, ſpecie quidem pietatis; animo tamen non abſimili, & in ſanctorum perſecutionem ac cædem æque propenſo. Prophetæ magno ſcilicet, quem Moyſes apud vos ſurrecturum prædixit, Prophetarum illuminatori & fini, mihi, qui vobis loquor, inſidias ſtruitis, & mortem inferre meditamini. *Propterea & Sapientia Dei dixit*, id eſt, ego qui ſum Sapientia Patris, dico: *Mittam ad illos Prophetas & Apoſtolos, & ex illis occident, & perſequentur: ut inquiratur ſanguis omnium Prophetarum, qui effuſus eſt a conſtitutione Mundi, a generatione iſta*; ut a gente iſta pœnæ repetantur ob effuſionem ſanguinis omnium Prophetarum ab orbe condito; *a ſanguine Abel uſque ad ſanguinem Zachariæ, qui periit inter Altare & Ædem*; inter altare holocauſtorum ſitum in medio atrii Sacerdotum, & inter ipſam ædem ſacram Templi, illud ſcilicet ædificium quod Sanctum & Sancta Sanctorum complectitur. *Ita dico vobis, requiretur ab hac generatione.* Profecto gens iſta pœnas dabit ob ſanguinem Juſtorum ab ea effuſum. Confer cum *Matthæi* 23.

52. *Væ vobis Legiſperitis, quia tuliſtis clavem ſcientiæ: ipſi non introiſtis, & eos qui introibant, prohibuiſtis.* Suſtuliſtis, & vobis arrogaſtis clavem ſcientiæ, poteſtatem interpretandi Legem & Prophetas, cujus in poſſeſſionem mitti clave data cum pugillaribus, ſolemnis mos eſt: *ipſi non introiſtis* in Prophetiarum ſenſum, non illum attigiſtis, cæcitate veſtra præpediti; non intellexiſtis, quod ex Prophetarum oraculis perſpicuum eſt, Meſſiæ tempus adveniſſe, meque Chriſtum eſſe a Deo promiſſum: & eos qui ad introeundum, id eſt ad credendum in me parati videbantur, prohibuiſtis, avocantes eos a ſermonibus meis audiendis, ex quibus me verum eſſe Meſſiam intelligere potuiſſent. Confer cum *Matthæi* 23.

53. 54. *Cum autem hæc ad illos diceret, cœperunt Phariſæi & Legiſperiti graviter inſiſtere*, illum multis quæſtionibus captioſe propoſitis urgere, *& os ejus opprimere de multis*, & inſtare ut ad multa ſimul reſponderet, *inſidiantes ei, & quærentes aliquid capere de ore ejus, ut accuſarent eum.* Reſponſa ejus inſidioſe aucupabantur, ſi quid forte ex ore ejus elicerent, quod in malam partem verti poſſet, & argui vel accuſari quaſi contrarium Dei honori, Legi, Seniorum ſcitis; vel Cæſaris juribus.

SENSUS MORALIS.

Tertull. lib. de Oratione. 1. **D**Ixit unus ex Diſcipulis ejus ad eum: *Domine, doce nos orare*. Docuerat & Joannes diſcipulos ſuos adorare, ſed omnia Joannis Chriſto præſtruebantur, donec ipſo aucto, ſicut idem Joannes prænunciabat illum augeri oportere, ſe vero diminui, totum præminiſtri opus cum ipſo ſpiritu tranſiret ad Dominum. Ideo nec exſtat in quæ verba Joannes docuerit adorare, quod terrena cœleſtibus ceſſerint. *Deus ſolus docere potuit, ut ſe vellet orari. Ab ipſo igitur ordinata religio orationis, & de Spiritu ipſius jam tunc cum ex ore divino ferretur, animata, ſuo privilegio aſcendit in cœlum, commendans Patri quæ Filius docuit.*

Tertull. ibid. 2. *Cum oratis, dicite: Pater, Sanctificetur nomen tuum, Adveniat regnum tuum*, &c. Hæc oratio quantum ſubſtringitur verbis, tantum diffunditur ſenſibus. Neque enim propria tantum orationis officia complexa eſt, venerationem Dei, aut hominis petitionem, ſed omnem pene ſermonem Domini, omnem commemorationem diſciplinæ, ut revera in oratione *Breviarium totius Evangelii* comprehendatur.... „ Compendiis paucorum verborum „ quot atringuntur edicta Prophetarum, Evangeliorum, Apoſtolorum, ſermo„ nes Domini, parabolæ, exempla, præcepta? Quot ſimul expunguntur of„ ficia? Dei honor in Patre, fidei teſtimonium in nomine, oblatio obſequii in „ voluntate, commemoratio ſpei in regno, petitio vitæ in pane, exomologeſis „ debitorum in deprecatione, ſollicitudo tentationum in poſtulatione tutelæ.

Pater, ſanctificetur nomen tuum. Ordo petitionum ordinem indicat deſideriorum; ordo vero deſideriorum, ordinem charitatis, qua Deus colitur. Non timore ſervili, ſed filiali dilectione Deus colendus, adorandusque in ſpiritu & veritate. Propter ſeipſum expetendus, quærendus ac diligendus eſt. Illo uno fruendum, id eſt, amore illi inhærendum propter ſeipſum. Primum ergo cordis noſtri deſiderium debet eſſe Dei gloria, ſanctificatio Nominis ejus & regnum gratiæ ejus. *Sanctificetur nomen tuum.* Deſiderium alterum ferri debet in adventum regni Dei per gloriam ejus, quæ perfectio erit divinæ adoptionis, plenitudo cognitionis Dei & Chriſti Jeſu, conſummatio charitatis, electorum omnium ceu membrorum unio ſempiterna Chriſto capiti, Sabbatiſmus æternus populi Dei. *Adveniat regnum tuum.* Tertium deſiderium eſt ſanctificationis noſtræ, & quotidiani gratiæ ejus adjutorii ad illam maxime neceſſarii. Panis noſter quotidianus, Dei gratia eſt; patrimonium, gloria... Illa neceſſaria eſt ne deficiamus in via: illam petere in oratione debemus, donec ad patriam pervenerimus, in qua pane cœleſti ipſo Deo ſatiabimur. *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.* Quartum deſiderium eſt remiſſionis peccatorum noſtrum per miſericordiam Dei. Viatori quippe non ſolum neceſſarius eſt cibus quo ſuſtentetur, ſed & impedimenta removeri oportet, quibus ejus iter prohiberi vel retardari poteſt, ſolvenda debita, finiendæ lites, conciliandi inimici. Quæ omnia tibi facilia ſunt, Chriſtiane, ſi charitatem habeas per Spiritum ſanctum in corde diffuſam. Si vero non habes, hanc a Deo poſtula, qui recte petentibus dare paratus eſt. *Et dimitte nobis peccata noſtra, ſiquidem & ipſi dimittimus omni debenti nobis.* Quintum deſiderium eſt perſeverantiæ in amore Dei ſuper omnia. Quid autem eſt petere ne tentationi ſuccumbamus, quam donum perſeverantiæ petere? Peregrinamur in hoc mundo, theſaurum gratiæ portantes in vaſis fictilibus, inter medios hoſtes, a dextris & a ſiniſtris inſidiantes ut pretioſum illum theſaurum nobis eripiant. Sollicite ergo vigilandum & orandum eſt ne eorum inſidiis capiamur, ne inſultibus ſuccumbamus. *Et ne nos inducas in tentationem.* Hæc primaria & fundamentalia Chriſtiani hominis deſideria, cete-

Digitized by Google

cetera accidentia ſunt. *Præmiſſa legitima & ordinaria oratione, quaſi fundamento, accidentium ejus eſt deſideriorum, jus eſt ſuperſtruendi extrinſecus petitiones.* Tertull. lib de Orat.

℣. 8. *Et ait ad illos: Quis veſtrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes? .... Et ſi ille perſeveraverit pulſans, dico vobis, etſi non dabit illi ſurgens eo quod amicus ejus ſit, propter improbitatem tamen ejus ſurget, & dabit illi quotquot habet neceſſarios. Et ego dico vobis; Petite, & dabitur vobis; quærite & invenietis: pulſate & aperietur vobis.* Quis nobis magis amicus Deo, qui nobis Filium ſuum unigenitum dedit? Quis magis amicus Chriſto, qui pro nobis Corpus ſuum tradidit? Patet ſemper janua miſericordiæ ejus. Nullum intempeſtivum tempus eſt ipſum adeundi & orandi. Paratus eſt, non ad commodandum tantum, ſed ad donandum, non tres panes materiales, ſed ſeipſum panem vitæ æternæ. Nullum intempeſtivum tempus eſt accedendi cum fiducia ad thronum gratiæ ejus. (S. Ambroſ. lib. 7. in Luc. n. 87.) Ab hoc media nocte David panes petiit, & accepit; petiit quando dicebat: *Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi*; ideo meruit hos panes quos appoſuit nobis edendos. (Pſal. 118. 62.) Petiit, cum dicit, *Lavabo per ſingulas noctes lectum meum*; neque enim timuit ne excitaret dormientem, quem ſcit ſemper vigilantem. (Iſai. c. 7.) Nuſquam illi moleſti ſumus orando, nuſquam importuni: immo optat maxime ut orantes ab illo cœleſtia dona petamus, donec obtinuerimus; placet ut perſeverantia noſtra in oratione vim illi inferamus. *Hæc vis Deo grata eſt.* (Tertull. lib. de Orat.) Sine intermiſſione igitur oremus; in oratione perſeveremus. „ Do-
„ minus noſter Jeſus Chriſtus inter nos petitor, cum Patre dator, non uti- S. Auguſt.
„ que nos tantum hortaretur ut peteremus, niſi dare vellet. Erubeſcat hu- ſerm. 105.
„ mana pigritia: Plus vult ille dare, quam nos accipere: plus vult ille mi- alias 29. de
„ ſereri, quam nos a miſeria liberari..... Pulſa, dare vult. Et quod dare vult, Verbis Dom.
„ differt, ut amplius deſideres dilatum, ne vileſcat cito datum. Cum autem
„ perveneris ad tres panes, hoc eſt, ad cibum & intelligentiam Trinitatis,
„ habes & unde vivas, & unde paſcas.... Cibus & Panis æternus, & Pater,
„ & Filius, & Spiritus ſanctus. Diſce & doce; vive & paſce. Deus qui ti-
„ bi dat, nihil melius quam ſe tibi dat. Avare, quid aliud quærebas? Aut
„ ſi aliud petas, quid tibi ſufficit, cui Deus non ſufficit;

Amice, commoda mihi tres panes. Amicum cum uxore & mancipio ad- S. Bern.
veniſſe cogita, ut ſuum cuique panem apponere velit amicus. „ Ego quidem ſerm. de tri-
„ amicum venientem ad me non alium intelligo quam me ipſum. Nemo bus Panibus
„ quippe charior mihi, nemo germanior eſt. Ad me ergo de via venit ami- in Rogat.
„ cus, cum tranſitoria deſerens, ad cor redeo. Deinde tunc vere ſibi quiſque
„ amicus eſt, cum de via redit, quoniam qui diligit iniquitatem, odit animam
„ ſuam. A die itaque converſionis meæ de via venit mihi amicus. Venit de re-
„ gione longinqua, ubi paſcere porcos, & ipſorum ſiliquas inſatiabiliter eſuri-
„ re ſolebat. Venit fame laborans; ego mendicus, & in domo mea non eſt
„ panis. Feſtina, inquit, diſcurre, ſuſcita amicum tuum illum magnum, quo
„ majorem dilectionem nemo habet, ſed neque ſubſtantiam ampliorem. Quæ-
„ re, pete, pulſa; quia omnis qui petit accipit, & qui quærit invenit, &
„ pulſanti aperietur. Clama & dic: *Amice, commoda mihi tres panes.* Qui
„ ſunt iſti panes? Panis *veritatis*, Panis *charitatis*, Panis *fortitudinis*. His
„ tribus egere me fateor, veniente ad me amico de via, cum uxore & man-
„ cipio. Deficit quippe ratio mea præ ignorantia veritatis, languet voluntas
„ præ inedia affectionis, infirmatur caro præ inopia fortitudinis. Nam & ra-
„ tio minus intelligit quæ agenda ſunt; & voluntas minus diligit intellecta;
„ & ad hæc etiam corpus quod corrumpitur, aggravat animam, ut non quæ-
„ cumque volumus, hæc faciamus. *Arvit cor meum*, etiam & corpus meum,
„ *quia oblitus ſum comedere panem meum.* Neque enim paterer hunc defe-
„ ctum,

„ ĉtum, ſi jugiter exercitata eſſet ratio in inquiſitione veritatis, voluntas in
„ deſiderio charitatis, carp in operatione virtutis: Commoda ergo mihi, ami-
„ ce, Deus meus, Salvator meus, qui mihi inimico tuo amicus fieri digna-
„ tus es, *Commoda mihi tres panes*, ut intelligam, ut diligam, ut faciam
„ voluntatem tuam. *Sic enim vivitur, & in talibus vita ſpiritus mei*, dicen-
„ te Scriptura: *Quoniam vita in voluntate ejus.*

Pſal. 29. 11. *Quis autem ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi?
Aut piſcem, numquid pro piſce ſerpentem dabit illi? Aut ſi petierit ovum,
numquid porriget illi ſcorpionem?* Opus eſt ut habeamus charitatem, fidem,
S. Auguſt. ſpem, ut nobis dulce ſit quod a Deo datur. Et hæc ipſa dona Dei ſunt, fi-
ſerm. 105. des, ſpes, charitas. Nunc manent tria hæc, fides, ſpes, charitas, *major au-*
1. *Cor.* 13. *tem horum eſt charitas*. Panis, qui piſce & ovo major eſt, ſymbolum eſt cha-
13. ritatis. Propterea pani lapidem oppoſuit, quia duritia contraria eſt charita-
ti. Hæc autem cordis duritia, non eſt a Deo, ſed ab hominis malitia. Piſ-
cis ſymbolum eſt fidei. Ut enim piſcis inter fluĉtus vivit: ita inter fluĉtus
tempeſtateſque hujus ſæculi vivit pia fides; ſævit mundus, & integra eſt.
Tantum contrarium fidei ſerpentem antiquum obſerva, de quo ait Apoſto-
lus: *Timeo autem ne ſicut ſerpens Hevam ſeduxit aſtutia ſua, ita corrumpan-*
2. *Cor.* 11. *tur ſenſus veſtri, & excidant a ſimplicitate, quæ eſt in Chriſto*; id eſt, quæ eſt
2. & 3. in fide Chriſti. *Habitare*, inquit, *Chriſtum per fidem in cordibus veſtris*. Dia-
Epheſ. 3. 17. bolus ergo non corrumpat fidem, non devoret piſcem. Pius Pater piſcem
petentibus, fidei rogantibus incrementum, ſerpentem non immittet, nec il-
lum nocere ſinet orantibus. Ovum ſymbolum eſt ſpei, de qua ſcribit Apo-
Rom. 8. 24. ſtolus: *Spe enim ſalvi facti ſumus: Spes autem quæ videtur, non eſt ſpes: nam*
& 25. *quod videt quis, quid ſperat? Si autem quod non videmus ſperamus, per pa-
tientiam exſpectamus*. Quod enim videt quis, quid ſperat? Ovum eſt, pullus
nondum eſt. Et teſtudine tectum eſt, non videtur, quia operitur: cum pa-
2. *Cor.* 4. tientia exſpectetur, ferveſcat, ut excludatur & vivat pullus. Intende, ex-
13. tendere in anteriora, obliviſcere præterita. *Quæ enim videntur, temporalia
ſunt, quæ autem non videntur æterna*. Noli retro reſpicere. Ovo tuo ſcor-
pium time. Vide quia de cauda percutit, quam retro habet. Non ergo ſcor-
pius perimat ovum tuum, mundus iſte ſpem tuam veneno contrario. Quan-
ta tibi loquitur mundus, quanta poſt dorſum ſtrepit, ut retro reſpicias, id
eſt, ut in rebus præſentibus ſpem tuam ponas; & ab eo quod promiſit
Chriſtus, ſed nondum dedit, avertas animum tuum, & velis requieſcere in
mundo pereunte? Ovum petenti non porriget ſcorpium pius Pater, ſed
ipſe retro reſpiciens, te ſcorpioni, id eſt, mundo percutiendum offers.

13. *Si ergo vos cum ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris, quanto
magis Pater veſter de cœlo dabit Spiritum bonum petentibus ſe?* Spiritus bo-
nus, divini amoris ſpiritus eſt, quem Deus jubet ut ab illo petamus. So-
lum hoc donum Deo dignum eſt, & illis quibus Filium ſuum dedit. Nihil
frequentius, nihil ferventius petere debemus. Sed heu, nihil infrequentius,
nihil frigidius petitur. Vota nuncupant Chriſtiani, Miſſas celebrari curant,
novemdialia precum offerunt, pias peregrinationes ſuſcipiunt ob valetudi-
nem recuperandam, ob evincendam litem, ob temporalium bonorum con-
ſervationem vel adeptionem, ob proſperum negotii cujuſvis exitum: quo-
tuſquiſque eſt qui Spiritum bonum a Deo petat?

14. 15. *Et erat ejiciens dæmonium; & illud erat mutum ..... Quidam au-
tem ex iis dixerunt: In Beelzebub Principe dæmoniorum ejicit dæmonia.*
Quorumdam linguam ligat dæmon, illoſque mutos efficit, ut eos ſub im-
perio ſuo, & miſerabili ſervitute retineat, impediens ſcilicet ne peccata con-
fiteantur Sacerdoti, quod neceſſarium eſt ad excutiendum Satanæ jugum,

& ad

& ad Dei miſericordiam obtinendam; vel ne confiteantur integre. Ligat autem eorum linguam humani timoris, & pudoris mali vinculis, ut remedium timeant, qui morbum peccati non timent: ut erubeſcant ulcus peccati oſtendere Medico ad curationem, qui non erubeſcunt ante Deum ob ipſius peccati fœditatem. Confeſſionem fugiunt ut publicationem ſui, *pudoris magis memores quam ſalutis; velut illi qui in partibus verecundioribus corporis contracta vexatione conſcientiam medentium vitant, & ita cum erubeſcentia ſua pereunt.* Ut hujuſmodi muti loquantur, ut peccata ſua integre, ſincere, contrito corde confiteantur, ejiciendus eſt dæmon ex eorum animo, quod ſola gratia Dei per Jeſum Chriſtum operari poteſt. Solus Chriſtus in Spiritu Dei ejicere poteſt dæmonem ex corde peccatoris, inſpirando illi amorem pœnitentem, auferendo arma in quibus dæmon confidebat, ſcilicet amorem voluptatum, cupiditatem divitiarum, & ſuperbiam vitæ, ſeu honorum & gloriæ ſæcularis deſiderium ac ambitionem. Franguntur vires dæmonis, arma ejus auferuntur, cum vincitur ac deſtruitur cupiditas ſortiori robore charitatis.

Tertull. lib. de Pœniten. tia.

Aliorum linguam ſolvit dæmon ut male loquendo regnum ejus firment ac propagent blaſphemiis in Deum, calumniis & detractionibus in Dei ſervos. *Quidam autem ex eis dixerunt: in Beelzebub Principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* Nonne eorum linguam ſolvit, movetque dæmon, qui Sacerdotes quoſdam velut Eccleſiæ inimicos infamant, quos in aſſerenda & propugnanda doctrinæ ejus veritate, in ſanctiore morum diſciplina tuenda & firmanda, in ejiciendis errorum & peccati dæmoniis occupatos conſpiciunt ac ſuſpiciunt omnes quibus ſimplex eſt oculus, nullaque invidiæ nebula obtenebratus. Verum qui calumnias hoc modo patiuntur, ſorte ſua ſe felices putent, Deo nihilominus & Eccleſiæ ſervire non deſinant: meminerunt ſermonis Domini: *Non eſt diſcipulus ſupra Magiſtrum. Si Patrem-familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domeſticos ejus?*

Matt. 10. 24.

22. *Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt omnia quæ poſſidet. Si autem fortior eo ſuperveniens vicerit eum, univerſa arma ejus auferet, &c.* Chriſtus Jeſus forti armato infinite fortior, illum tamen non poteſtate ſola, ſed juſtitia debellavit. Homini quaſi jure dominabatur diabolus, qui ſe ejus imperio volens ſubdiderat: unde ut juſte vinceretur, de homine vincendus fuit. Ideo Filius Dei homo factus eſt, ut diabolum debellaret. *Superbia hoſtis antiqui non immerito ſibi in omnes homines jus tyrannicum vindicabat, nec indebito dominatu premebat, quos a mandato Dei ſpontaneos in obſequium ſuæ voluntatis illexerat. Non itaque juſte amitteret originalem dedititii generis ſervitutem, niſi de eo quem ſubegerat vinceretur.* Habebat ergo diabolus juſtam quodammodo in homines poteſtatem, non tamen juſtam illos captivos detinendi & excarnificandi voluntatem. Unde non diabolus qui invaſit, non homo qui meruit, ſed juſtus Dominus qui expoſuit. „Non enim a poteſtate, ſed a voluntate juſtus injuſtuſve quis „ dicitur. Hoc ergo diaboli quoddam in hominem jus, etſi non jure ac„ quiſitum, ſed nequiter uſurpatum, juſte tamen permiſſum. Sic itaque „ homo juſte tamen captivus tenebatur, ut tamen nec in homine, nec in „ diabolo illa eſſet juſtitia, ſed in Deo. Quamobrem incarnatus Dei Fi„ lius diabolum non ſola potentia, ſed & juſtitia maxime debellavit, ho„ mineſque ab ejus tyrannide eripuit. Præclare diſſerentem ea de re S. Au„ guſtinum audiamus. Non autem diabolus potentia Dei, *inquit*, ſed ju„ ſtitia ſuperandus fuit. Nam quid Omnipotente potentius, aut cujus crea„ turæ poteſtas poteſtati Creatoris comparari poteſt? Sed cum diabolus „ vitio perverſitatis ſuæ factus ſit amator potentiæ, & deſertor oppugna„tor-

S. Leo ſerm. 2. in Nativit. Dom.

S. Bern. Epiſt. 190.

S. Auguſt. lib. 13. de Trinit. c. 13.

, torque juſtitiæ; ſic enim & homines eum tanto magis imitantur, quan-
, to magis neglecta vel etiam peroſa juſtitia, potentiæ ſtudent, ejuſque vel
, adeptione lætantur, vel inflammantur cupiditate; placuit Deo, ut pro-
„ pter eruendum hominem de diaboli poteſtate, non potentia diabolus,
„ ſed juſtitia vinceretur: atque ita & homines imitantes Chriſtum, juſti-
„ tia quærerent diabolum vincere, non potentia. Non quod potentia qua-
„ ſi mali aliquid fugienda ſit, ſed ordo ſervandus eſt, quo prior eſt juſti-
„ tia. Nam quanta potentia poteſt eſſe mortalium? Teneant ergo morta-
„ les juſtitiam, potentia immortalibus dabitur.

26. *Et fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus*. Dæmon ex hominis animo expulſus, revertendi voluntatem non deponit. Novit unde cor minus munitum ſit, unde facilius poſſit impugnari: *Januas* obſervat per quas intret, *cupiditatis, & timoris*. Si qui juſtificatus eſt, minus vigilet, de ſua victoria ſecurus, ſi bonis operibus & aſſidua ferventique oratione ſuam cum Deo reconciliationem non confirmet; ſi velut in propria juſtitia, & fulgido virtutum ornatu ſibi complaceat, ac in ſe, non in Domino glorietur, in talem animam velut *ſcopis mundatam & ornatam* cum gaudio redit. *Tunc vadit & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi. Et fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus*. Si enim Judæi ex Ægypti ſervitute liberati, & Dei Populus per fœdus Legis effecti, cui factæ ſunt promiſſiones, & ex quo Chriſtus ſecundum carnem, in pejorem longe ſtatum inciderunt, rejecto Chriſto, mortique tradito; ſine Templo, ſine ſacrificiis & Sacerdotibus, extorres e patria, vagi, ſervi, omnibus inviſi: quanto deterior ſtatus eſt Chriſtiani, qui a divina adoptione excidit, amiſſa Baptiſmi gratia, Chriſti ſanguine conculcato, Spiritu ſancto rejecto, & ſpiritu immundo in locum ejus introducto? *Irritam quis faciens Legem Moyſi, ſine ulla miſeratione duobus vel tribus teſtibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit?.... Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis*. Frequenti in eadem vel nova crimina relapſu fit ut homo ſibi dimiſſus, ſibique donatus induretur, induratus in finali impœnitentia moriatur. *Nec ſeipſo quippe homo divina voluntate contempta, niſi pernicioſe uti poteſt. Se quippe amans, donatus eſt ſibi*. Hinc Deus per Prophetam ait: *Populus meus non audivit vocem meam, & Iſrael non intendit mihi. Et dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis*.

S. Auguſt. ſerm. 32. alias 20. de Diverſis.

Hebr. 10. 28.

S. Auguſt. lib. 15. de Civit. Dei c. 2.

Pſal. 82.

27. 28. *Quædam mulier de turba dixit illi: Beatus venter qui te portavit, & ubera quæ ſuxiſti. At ille dixit: Quinimo beati qui audiunt verbum Dei & cuſtodiunt illud*. Quid aliud his verbis docet nos Chriſtus, niſi carnali cognationi genus noſtrum ſpiritale præponere: nec inde beatos eſſe homines, ſi juſtis & ſanctis carnis propinquitate junguntur, ſed ſi eorum doctrinæ ac moribus obediendo atque imitando cohæreſcunt? *Beatior ergo Maria percipiendo fidem Chriſti, quam concipiendo carnem Chriſti*. Denique fratribus ejus, id eſt, ſecundum carnem cognatis, qui non in eum crediderunt, quid profuit illa cognatio? *Sic & materna propinquitas nihil Mariæ profuiſſet, niſi felicius Chriſtum corde quam carne geſtaſſet*.

S. Auguſt. lib. de ſancta Virginitate c. 3.

33. 34. *Nemo lucernam accendit, & in abſcondito ponit &c. Lucerna corporis tui eſt oculus tuus*. Duo ſunt ad vitam recte inſtituendam neceſſaria, lucerna fidei, & bonæ intentionis oculus. Fides lucerna eſt, in caliginoſo quidem loco lucens, ſed tamen interiorem hominem illuminans, ne in via offendat. Hanc accendit Deus in cordibus noſtris, non ſolum

ut

ut luceat, ſed ut ardeat per charitatem. Lumen porro fidei abſcondi non
debet a nobis, ſed foras erumpere, & per opera bona quaſi ſuper cande-
labrum poni, ut qui ingrediuntur, lumen videant, & impleatur quod præ-
cipit Chriſtus: *Luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra
bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.* Bona autem omni
ex parte non ſunt opera, niſi recta intentione fides dirigatur. *Bonum* ſci- *S. Auguſt.*
licet *opus intentio facit, intentionem fides dirigit.* Pura & recta intentio,
Chriſtianæ vitæ oculus eſt. *Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. Si oculus
tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit: ſi autem nequam fue-
rit, etiam corpus tuum tenebroſum erit.* „ Quid per oculum exprimitur (in- *S. Greg. lib.*
„ quit S. Gregorius M.) niſi opus ſuum præveniens cordis intentio? Quæ *28. Moral.*
„ priuſquam ſe in actione exerceat, hoc jam quod appetit contemplatur: *c. 6.*
„ Et quid appellatione corporis deſignatur, niſi unaquæque actio, quæ in-
„ tentionem ſuam quaſi intuentem oculum ſequitur? Lucerna itaque cor-
„ poris eſt oculus: quia per bonæ intentionis radium, merita illuſtrantur
„ actionis. *Et ſi oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit:*
„ Quia ſi recte intendimus per ſimplicitatem cogitationis, bonum opus ef-
„ ficitur, etiamſi minus bonum eſſe videatur. *Et ſi oculus tuus nequam*
„ *fuerit, totum corpus tuum tenebroſum erit:* quia cum perverſa intentio-
„ ne quid vel rectum agitur, etſi ſplendere coram hominibus cernitur,
„ apud examen tamen interni Judicis obſcuratur. Unde & recte ſubjun-
„ gitur: *Vide ergo ne lumen quod in te eſt, tenebræ ſint.* Quia ſi hoc quod
„ bene nos agere credimus, ex mala intentione fuſcamus; quanta ipſa ma-
„ la ſunt, quæ mala eſſe etiam cum agimus non ignoramus; Etſi ibi nil
„ cernimus, ubi quaſi diſcretionis lumen tenemus: qua cæcitate in illa of-
„ fendimus, quæ ſine diſcretione perpetramus? Vigilanti igitur cura per
„ cuncta opera intentio nobis noſtra penſanda eſt, ut nil temporale in his
„ quæ agit appetat, totam ſe in ſoliditate æternitatis figat: ne ſi extra fun-
„ damentum actionis noſtræ fabrica ponitur, terra dehiſcente ſolvatur. Un-
„ de Job 38. dicitur: *Super quo baſes illius ſolidatæ ſunt?* Baſes quippe u-
„ niuſcujuſque ſunt animæ intentiones ſuæ. Nam ſicut fabrica columnis,
„ columnæ autem baſibus innituntur: ita vita noſtra in virtutibus, virtutes
„ vero in intima intentione ſubſiſtunt. Et quia ſcriptum eſt: *Fundamentum* *1. Cor. 3.*
„ *aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Je-*
„ *ſus;* tunc baſes in fundamento ſunt, cum intentiones noſtræ in Chriſto
„ roborantur. Incaſſum vero alta ſuper ſe baſes ædificia erigunt, ſi non
„ ipſæ in fundamento ſolidatæ conſiſtunt: quia quamlibet ſumma opera ina-
„ niter faciunt, ſi intentiones cordium extra æternitatis certitudinem defle-
„ ctuntur, & vitæ veræ præmia non requirunt: tantoque graviora ruinæ
„ ſuper ſe damna ædificant, quanto altiora ædificia extra fundamentum
„ portant: quia cum æternæ vitæ præmiis non intendunt, quo plus ſe
„ quaſi in virtutibus erigunt, eo in gloriæ inanis foveam profundius ca-
„ dunt.

36. *Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum.* Si univerſitas operum tuorum omni ex parte lucida fuerit, ut ſcilicet bona ſit operatio, & recta puraque operantis intentio, nullaque pars tenebrarum alterutram obnubilet, id eſt, nulla peccata quibus obſcuratur oculus hominis interioris, nempe vel tumor ſuperbiæ, vel lutum luxuriæ, vel pulvis avaritiæ, de quibus Apoſtolus ait, *Rom. 13.* *Abjiciamus ergo opera tenebrarum:* omnis vitæ tuæ tenor lucidus erit, & te ſplendidum fulgidumque reddet, tum in præſenti vita, ſplendore gratiæ: *Juſtorum* enim *ſemita, quaſi lux ſplendens, procedit & creſcit uſque ad perfe-* *Proverb. 4. 8.*
ctum

Digitized by Google

ctum diem: tum in futuræ ſplendore gloriæ. *Tunc* enim *fulgebunt juſti ſicut* [Matt. 13. 43.] *Sol in regno Patris eorum.*

39. *Nunc vos Phariſæi, quod deforis eſt calicis & catini mundatis; quod autem intus eſt veſtrum, plenum eſt rapina & iniquitate.* Chriſtus ad prandium invitatus, non pepercit ei cujus ad menſam recumbebat. Quinimo [S. Auguſt. ſerm. 106. alias 30. de Verbis Dom.] *Magis objurgando pepercit, ut correcto in judicio parceret.* Hinc dlſcant Sacerdotes & Concionatores non eſſe paraſitos, non adulari ut ad epulas invitentur, veritatem non diſſimulare, publicos peccatores coram omnibus arguere; privatos privatim docere & corripere: miſſionis ſuæ finem hunc eſſe meminiſſe, *Ut deſtruatur corpus peccati.*

Summa ſtultitia eſt, externa dumtaxat pietatis officia, morum gravitatem, modeſtiam in ornatu, frugalitatem in menſa præ ſe ferre; conſcientiæ vero munditiem, animæ fanctlmoniam, ſine qua nemo videbit Deum, negligere. Quid proderant Phariſæis ſuperſtitioſæ ante prandium lotiones, cum ſordidas & immundas animas haberent? *Quod autem intus eſt veſtrum, plenum eſt rapina & iniquitate?* Et quid prodeſſet Chriſtianis Baptiſmus ipſe ſine interiori ſanctificatione, & fide quæ cor mundat, ſine conſcientiæ bonæ interrogatione? *Quod & vos nunc ſimilis formæ ſalvos facit baptiſma,* [1. Petri 3.] *non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum, per reſurrectionem Jeſu Chriſti, qui eſt in dextera Dei.* Quam ſtultum eſt pietatis ſpeciem & larvam præ ſe ferre ut hominibus placeas, a quibus æterna felicitas tua non pendet; pietatis veritatem non ſectari ut placeas Deo, qui te ſolus beatum ſui fruitione facere poteſt? Curam gerere corporis, non animæ, ſecundum quam ad imaginem Dei creatus es, & cujus dumtaxat ſanctitate, puritate, pulchritudine ex gratia, charitate, ceteriſque virtutibus comparata, ejus oculis placere potes! *Stulti, nonne qui fecit quod deforis eſt, etiam id quod de intus eſt, fecit?*

41. *Verumtamen quod ſupereſt, date eleemoſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis.* Eleemoſyna ſcilicet animo pœnitente erogata peccata expiat, & pro illis ſatisfacit: *Miſericordia & veritate redimitur iniquitas* (inquit Salo- [Proverb. 16. 6.] mon) *Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pau-* [Daniel. 4. 24.] *perum* (ait Daniel Regi Nabuchodonoſor) *Eleemoſyna ab omni peccato, & a morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna eſt* [Tobiæ 4. 11. 12.] *coram ſummo Deo eleemoſyna omnibus facientibus eam* (ait Tobias.) *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis* (ait Siracides.) [Eccli. 3. 33. & c. 29. 15.] *Concluđe eleemoſynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo.* Eleemoſyna genus quoddam baptiſmatis eſt. Nam [S. Cypr. Tract. de Opere & Eleemoſ.] *Sicut Lavacro aquæ ſalutaris gehennæ ignis extinguitur, ita eleemoſynis atque operibus juſtis delictorum flamma ſopitur. Et quia ſemel in Baptiſmo remiſſio peccatorum datur, aſſidua & jugis operatio Baptiſmi inſtar imitata, Dei rurſus indulgentiam largitur.... Miſericors docet ac monet miſericordiam fieri; & quia ſervare quærit quos magno pretio redemit, poſt Baptiſmi gratiam ſordidatos docet denuo poſſe purgari. Agnoſcamus itaque, fratres chariſſimi, divinæ indulgentiæ munus ſalubre; & emundandis purgandiſque peccatis noſtris, qui ſine aliquo conſcientiæ vulnere eſſe non poſſumus, medelis ſpiritalibus vulnera noſtra curemus.*

CA-

CAPUT DUODECIMUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. MUltis autem turbis circumdantibus JESUM, *ita ut ſe invicem con-*
3. *culcarent, cœpit dicere ad Diſcipulos ſuos: Attendite a fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis:* Cavete a Phariſæis, eorum vitate commercium, ne mores eorum noxios imitemini, qui virtutis & ſanctitatis ſimulatione populum devinciunt, ut in errorem inducant. *Nihil autem opertum eſt, quod non reveletur, neque abſconditum, quod non ſciatur.* Perverſi Phariſæorum mores non ſemper latebunt; ſed detracta larva ſanctitatis, eorum vitia dies Domini revelabit. Vel, Evangelium, quod nunc opertum eſt, & a cujus fide populum avocant, quantum poſſunt Phariſæi & Legiſperiti, prædicatione veſtra orbi revelabitur univerſo. *Quoniam quæ in tenebris dixiſtis, in lumine dicentur: & quod in aurem locuti eſtis in cubiculis, prædicabitur in tectis.* Quæ clam & ſecreto dixiſtis metu Phariſæorum, Legiſperitorum, Senatorum, palam & aperte dicentur, ut omnes audire poſſint; cum Spiritus ſanctus, quem mittam vobis, dederit vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere omnes adverſarii veſtri.

4. 5. *Dico autem vobis amicis meis, Ne terreamini ab his qui occidunt corpus,* qui mortem corpori poſſunt inferre, & qui publica poteſtate ad piorum perſecutionem abutuntur, *& poſt hæc non habent amplius quid faciant,* cum animæ nocere non poſſint, quæ in Dei manu eſt: *Oſtendam autem vobis quem timeatis.* Quem timere merito debeatis: *Timete eum, qui poſtquam occiderit* corpus, *habet poteſtatem mittere* animam ſuperſtitem *in gehennam,* æternis ſuppliciis, ſi rea fuerit, cruciandam. *Ita dico vobis, Hunc timete.* Hic vobis præcipue timendus eſt: homines autem qui vitam corporis vobis eripere poſſunt, ne ita timeatis, ut metu malorum quæ vobis inferre poſſunt, ab officio veſtro, & obedientia Deo debita vel minimum unquam recedatis. Confer cum *Matthæi* 10. 28.

6. 7. *Nonne quinque paſſeres veneunt dipondio,* id eſt, duobus aſſariis, ſive duobus aſſibus minutis, *& unus ex illis non eſt in oblivione coram Deo?* & tamen cum apud homines ſint ita viles ut multi ſimul tam exiguo pretio vendantur, ſingulos tamen novit Deus; & ſingulorum providam curam gerit. *Sed & capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt.* Sed veſtri Deus longe majorem curam gerit, quam paſſerum, vobis amore ſingulari proſpicit, ut pater amantiſſimus & providentiſſimus, adeo ut capillorum capitis veſtri numerum noverit, quemadmodum homines poſſeſſionum ſuarum. Novit a fortiori Deus & diſponit omnia quæ vobis eveniunt. *Nolite ergo timere.* Quæ enim vobis inferentur ad hominibus mala, vobis non nocebunt, ſed proderunt plurimum ad probationem virtutis, ad ſalutem & gloriam. *Multis paſſeribus pluris eſtis vos.* Deus vos pluris facit quam infinitos paſſeres, & quæ ad veſtram utilitatem pertinent, providentia & dilectione ſingulari procurat.

8. 9. *Dico autem vobis: Omnis quicumque confeſſus fuerit me coram hominibus, & Filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei.* Qui hominum timore poſtpoſito meam fidem corde & ore palam & aperte confeſſus fuerit, ſeque meum eſſe diſcipulum verbis & operibus declaraverit, & ego illum eſſe meum fatebor, & tanquam meum recipiam & remunerabo coram Angelis Dei in ſupremo judicio. Secundum Græcum Textum,

Qui-

Digitized by Google

Tertull. Scorpiaci c. 9. ſic interpret. Qui Chriſti eſt, in Chriſto ſit neceſſe eſt: ſi in Chriſto eſt Chriſto utique confitetur, cum ſe Chriſtianum confitetur,

Quicumque confeſſus fuerit in me; quam lectionem Tertullianus in Scorpiaco, & S. Chryſoſtomus homil. 35. in Matthæum ſequuntur. Sed revera idem ſenſus eſt, quamvis *τὸ in me*, ſenſum ſingularem exprimere Chryſoſtomus cenſeat, neminem ſcilicet confiteri poſſe Chriſtum, niſi per gratiam ipſius. Verum S. Cyprianus libro 3. Teſtimoniorum ad Quirinum, cap. 16. eodem modo legit hunc locum, quo nos in Vulgata noſtra. *Qui autem negaverit me coram hominibus; negabitur coram Angelis Dei.* Qui metu damnorum temporalium vel tormentorum ſe meum diſcipulum eſſe negaverit ore vel opere, coram hominibus; hunc etiam negabo meum eſſe, hunc repellam a me, & rejiciam in ultimo judicio, inter hædos, maledictos, flammis æternis damnatum. Confer cum *Matthæi* 10. 32.

10. *Et omnis, qui dicit verbum in Filium hominis, remittetur illi: ei autem, qui in Spiritum ſanctum blaſphemaverit, non remittetur.* Illis qui convicium in me dicunt quatenus homo ſum, meque non cognoſcentes, opera humanitatis meæ calumniantur, me ſeductorem propter novitatem doctrinæ, potatorem vini propter vitam communem, filium fabri propter paupertatem appellant, facilius convitium illud & blaſphemia remittetur: utpote qui ex ignorantia peccent. Qui autem opera divinitatis meæ conſiderantes, qualia ſunt, dæmonia ejicere, morbos curare, & adhuc non credentes illa calumniantur, dæmoniſque operationi adſcribunt. quæ nonniſi Spiritus ſancti virtute poſſunt effici, hoc peccatum illis difficilius remittetur, utpote ex malitia & pertinacia blaſphemantibus, & claudentibus ſibi viam per quam pervenitur ad veniam. Confer cum *Matth.* 12. 22. noſtrumque in hanc Domini ſententiam Commentarium lege.

11. 12. *Cum autem inducent vos in Synagogas*, cum in Conventus Judæorum *& ad Magiſtratus, & Poteſtates* trahemini propter confeſſionem nominis mei, & Evangelii prædicationem, *Nolite ſolliciti eſſe qualiter, aut quid reſpondeatis, aut quid dicatis*; Nolite anxie cogitare de rebus aut verbis, quæ reſpondere debeatis; & qua ratione propugnare debeatis Evangelii doctrinam, quam pernicioſæ novitatis nomine accuſant & impugnant. *Spiritus enim ſanctus docebit vos in ipſa hora quid oporteat vos dicere.* Hunc locum contra Marcionem Tertullianus profert, ut Chriſtum Jeſum non alio quam Creatoris nomine locutum & operatum fuiſſe probet. „ Perductos (*inquit*) ad Poteſtates, prohibet ad interrogationem cogitare de „ reſponſione: Sanctus enim (*inquit*) Spiritus docebit vos ipſa hora quid „ eloqui debeatis. Si ejuſmodi documentum Creatoris eſt, ejus erit & præ„ceptum, cujus præceſſit exemplum. Balaam Prophetes in Arithmis ac„cerſitus a Rege Balac ad maledicendum Iſraelem, cum quo prœlium „ inibat, ſimul Spiritu implebatur, non ad quam venerat maledictionem, „ ſed quam illi ipſa hora Spiritus ſanctus ſuggerebat, benedictionem pro„nuntiabat, ante profeſſus apud nuntios regios, mox etiam apud ipſum, „ id ſe pronuntiaturum quod Deus ori ejus indidiſſet.

Tertull. lib. 4. cont. Marcion. c. 28.

Numer. 22. 23. & 24.

13. 14. *Ait autem ei quidam de turba*, ipſum interpellans ut judicem vel arbitrum: *Magiſter, dic*, jube *fratri meo*, ea qua polles auctoritate, *ut dividat mecum hæreditatem*, ne plus juſta parte detineat, ſed jure mihi debitam portionem mihi det. *At ille dixit illi: Homo, quis me conſtituit judicem aut diviſorem ſuper vos?* Reſpondet ad mentem interpellantis, qui non tam illum rogabat, quam hanc velut officii ejus functionem expoſtulabat, de terrenis bonis, quam ſpiritualibus & æternis magis ſollicitus: Quis mihi munus illud tribuit vel demandavit judicandi lites de rebus terrenis exortas, vel familiæ erciſcundæ, ſeu dividendarum hæreditatum? Quaſi dicat. Non hic miſſionis meæ finis, ea poteſtate uti nolo, neque id munus exer-

exercere, quod regni ſpiritalis Legiſlatorem, & cæleſtis doctrinæ Magiſtrum non decet. *Bene terrena declinat, qui propter divina deſcenderat: nec Judex eſſe dignatur litium, & arbiter facultatum, vivorum habens mortuorumque judicium, arbitriumque meritorum. Non ergo quod petas, ſed a quo poſtules intuendum eſt: nec coram majoribus intento animo putes minoribus obſtrependum. Unde non immerito refutatur hic frater, qui Diſpenſatorem cæleſtium geſtiebat corruptibilibus occupare.*

S. Amb. lib. 7. in Luc. n. 121.

15. *Dixitque ad illos*, nempe ad Diſcipulos ſuos, & ad ceteros omnes qui tunc adſtabant: *Videte, & cavete ab omni avaritia*: Conſiderate præſens factum, fratrem ſcilicet diſcordiam propter hæreditatem, & cavete ab omni cupiditate & ſtudio immodico bonorum temporalium; non ſolum ab ea qua retinetur alienum, ſed etiam ab ea qua plus nimio quæritur quod ſuum eſt: *Quia non in abundantia cujuſquam vita ejus eſt ex his quæ poſſidet*. Non conſtat vita hominis ex opum abundantia, nec ideo quiſquam diutius vivit, quia ditior eſt.

16. 17. 18. 19. 20. 21. *Dixit autem ſimilitudinem ad illos, dicens*: Hanc doctrinam propoſita parabola illis explicuit, ut melius caperent, & firmius retinerent. *Hominis cujuſdam divitis uberes fructus ager attulit, & cogitabat intra ſe dicens: Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos?* Ditior factus, ſimulque avarior, anxie cogitabat ubi novos fructus reponeret, quia veteribus plena erant horrea. Et dixit, *Hoc faciam: Deſtruam horrea mea*, quæ minus capacia ſunt, *& majora faciam*, & ædificabo ampliora: *& illuc congregabo omnia quæ nata ſunt mihi*, uberes agrorum meorum fructus proxime colligendos, *& bona mea*: ſcilicet fructus veteres in veteribus horreis reconditos. *Et dicam animæ meæ*, mihi ipſi: *Anima, habes multa bona poſita in annos plurimos*. Seipſum alloquitur: Hæc autem compellatio familiaris eſt Hebræis, & vehementiam affectus indicat, quo homo ſeipſum excitat ad actum aliquem eliciendum. *Requieſce, comede, bibe, epulare*. Requieſce jam depoſita ſollicitudine, bonis partis fruere, indulge voluptati, jam gaude ſecurus, nihilque ſenſibus tuis nega, quo poſſint oblectari. Dixit autem illi Deus, *Stulte*, qui confidis in multitudine divitiarum tuarum, *hac nocte animam tuam repetunt a te*: Hac ipſa nocte, qua hæc animo tuo verſas, repetetur a te anima tua, quæ non tui, ſed alieni juris eſt; repoſcetur vita tua, quam ut depoſitum accepiſti, non ut cenſum. Jam mors eſt in januis. *Quæ autem paraſti*, & tanta cupiditate collegiſti in annos plurimos, *cujus erunt?* Cui cedent? Non tibi, qui nihil tecum ex hoc mundo auferes præter opera tua, ſecundum quæ a Deo judicandus es: ſed aliis, a quibus forte maxime abhorres. *Sic eſt qui ſibi theſaurizat, & non eſt in Deum dives*. Sic illi eveniet qui ſolis divitiis temporalibus acquirendis & accumulandis eſt occupatus, & non laborat ut veras divitias ſibi pariat, ut dives fiat operibus bonis, quibus Deum promeremur; ut theſauros habeat in cœlo repoſitos.

Pſal. 41: Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? & Pſal. 102 Benedic anima mea Domino.

22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. *Dixitque ad Diſcipulos ſuos: Ideo dico vobis: Nolite ſolliciti eſſe animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori quid induamini*. Quia nimia ſollicitudo neceſſariorum facile animum ad avaritiam inclinat, ideo dico vobis ut ab omni ſollicitudine etiam neceſſariorum caveatis. *Anima plus eſt quam eſca, & corpus plus quam veſtimentum*. Deus qui ſine ſollicitudine veſtra dedit vobis corpus & animam, quæ majora ſunt, dabit in eo confidentibus minora, ſcilicet eſcam & veſtimentum. *Conſiderate corvos, quia non ſeminant, neque metunt, quibus non eſt cellarium, neque horreum, & Deus paſcit illos*, victum illis providet: *Quanto magis vos pluris eſtis illis?* Quanto magis vobis neceſſaria ſub-

ſubminiſtrabit, cui potior cura de vobis eſt? Si deformes aves, & inconditæ vocis, & infauſti ominis, tamen alere non dedignatur Deus; quanto magis alimenta tribuet hominibus a quibus colitur & invocatur? Scriptores Hebræi & Arabes fabulantur pullos corvorum albos in lucem prodire, quos cum ita ſui diſſimiles vident parentes, illos deſerunt: illi autem ora aperiunt, & Deus muſcas, ſimileſque beſtiolas illis immittit, quæ in ora eorum ingreſſæ, cibi ipſis ſunt, donec nigreſcant; & tum demum parentes in nidum regreſſi alunt eos; ideo (inquiunt) in illis avibus potiſſimum elucet Dei providentia. Hanc fabulam, quam Patres etiam nonnulli ſuis Commentariis inſeruerunt, egregie refellit Bochartus lib. 2. Hierozoici, cap. 11. *Quis autem veſtrum cogitando poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum? Si ergo neque quod minimum eſt poteſtis, quid de ceteris ſolliciti eſtis?* Minus eſt cubiti unius ad ſtaturam corporis adjectio, quam vitæ ipſius conſervatio. Si ergo primum non eſt in veſtra poſitum poteſtate, multo minus alterum. Vitæ veſtræ conſervatio & propagatio in Dei manu eſt, qui æterna curantibus non patietur deeſſe temporalia. Quid igitur ſolliciti eſtis de his quæ ad vitæ conſervationem neceſſaria ſunt, cum Deus illa ſervis ſuis provide & amanter ſubminiſtret? & ſi deſint ordinaria ſubſidia, mediis extraordinariis illis ſubveniat? *Conſiderate lilia quomodo creſcunt: non laborant, neque nent: dico autem vobis, Nec Salomon in omni gloria ſua veſtiebatur ſicut unum ex iſtis. Si autem fœnum quod hodie eſt in agro*, herbam quæ hodie in agro floreſcit, *& cras* areſacta *in clibanum mittitur*, Deus ſic veſtit, *quanto magis vos puſillæ fidei?* Quanto majorem veſtimenti veſtri curam geret, puſillæ fidei homines? *Et vos nolite quærere* cum anxietate *quid manducetis aut quid bibatis: & nolite in ſublime tolli:* Ne animo ſuſpendamini, & inquieti ſitis, ne hujuſmodi curis diſtrahamini. *In ſublime tolli*, prorſus nihil aliud dicit quam diſtractionem, & mentis inſtabilem verſionem, nunc hoc, nunc illud cogitantis, & ab hoc in illud ſalientis, & ſemper ſublimius quiddam imaginantis ſecum. Hanc igitur ſollicirudinem, hoc eſt, ita in ſublime tolli, quia a Deo abducit, prohibet Dominus. *Hæc enim omnia gentes mundi*, id eſt, huic mundo addictæ, nec alium curantes, *quærunt* cum ſollicitudine. *Pater autem veſter*, Deus quem agnoſcitis pro patre, *ſcit quoniam his indigetis*. In eum ergo cogitationes, curaſque veſtras jactate, & ipſe vos enutriet, nec dabit in æternum fluctuationem juſtis. *Verumtamen quærite primum regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis*. Confer cum *Matthæi 6.*

S. Chryſ. ſerm. de Elia. Olympiodorus in Jobum. S. Gregor. lib. 30. in Job. S. Iſidorus lib. 12. Originum c. 7. Caſſiodorus in Pſal. 146. Autor Comment. in Pſal. inter Opera. S. Hieron. in eumdem Pſal. Syriaca Verſio. Theophyl. in hunc locum.

32. *Nolite timere, puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis regnum*. Diſcipulos ac fideles ſuos alloquitur, quos gregem vocat, ut Deum non communi tantum modo, ſed peculiari ſuum eſſe paſtorem meminerint, puſillum autem gregem, id eſt, contemptum, ignobilem, pauperem, temporalibus præſidiis deſtitutum. *Nolite timere*, ne vitæ neceſſaria vobis deſint. Deus enim pater veſter ultro & pro benignitate ſua mere gratuita, & amore erga vos ſingulari, conſtituit dare vobis regnum cœleſte & æternum: quanto magis ergo dabit vobis temporalia ſubſidia?

33. 34. *Vendite quæ poſſidetis, & date eleemoſynam*. Hoc animo eſtote, ut ſi res poſtulet, omnes poſſeſſiones veſtras vendatis, & venditionis pretium pauperibus erogetis, ut Chriſtum lucrifaciatis. *Facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt*, crumenas e quibus pecunia perdi non poteſt, *theſaurum non deficientem in cœlis, quo fur non appropiat; neque tinea corrumpit*. Divitias non perituras, ſcilicet bonorum operum merita in cœlis congregate, quem theſaurum nec fur ſubripit, nec tinea corrumpit. *Ubi enim theſaurus veſter eſt, ibi & cor veſtrum erit*, Confer cum *Matthæi 6. 20.*

35. 36.

Digitized by Google

35. 36. 37. 38. 39. 40. *Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris.* Qui dominum exſpectant, & ad miniſterium obeundum parati ſunt, alte cincti eſſe debent, ne impedimento ſit veſtium onus & prolixitas, cum veſtes ſunt oblongæ, quales erant apud Orientales: & ſi nox eſt, lumina debent habere parata, ne quid in mora ſit, cum dominus advenerit. *Et vos ſimiles hominibus exſpectantibus dominum ſuum quando revertatur a nuptiis*, a nuptiali convivio, quod nocte celebrabatur: *ut cum venerit, & pulſaverit, confeſtim aperiant ei. Beati ſervi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes*, & ad illum excipiendum paratos. Ita & vos felices, ſi Chriſtus vos vigilantes invenerit, & bonis operibus deditos, fidei lucerna præeunte, cum ad januam pulſaverit hora mortis veſtræ.

Amen dico vobis, quod præcinget ſe in morem miniſtri, *& faciet illos diſcumbere* ad menſam ſuam, *& tranſiens*, menſam circumiens, *miniſtrabit illis*. Illos ſummo honore afficiet, novas & inexpertas delicias manifeſtæ contemplationis ſuæ, ſub convivii ſymbolo ſignificatas, illis ſubminiſtrabit in cœlo. *Et ſi venerit in ſecunda vigilia*, intempeſta nocte, *& ſi in tertia vigilia venerit*, poſt mediam noctem (quæ in tres aut quatuor vigilias olim dividebatur) *& ita venerit*, vigilantes & paratos ad illum excipiendum, *beati ſunt ſervi illi. Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non ſineret perfodi domum ſuam* a furibus nocturnis, *& vos eſtote parati, quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet*: Ego ipſe veniam ad judicium ſicut fur nocturnus. Semper ergo vigilate, ne improviſus veniam. Confer cum *Matthæi* 24. 43. & 44.

41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. *Ait autem Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes?* An nos tantum ſpectat, qui te ſequimur, an omnes qui ſalvi fieri volunt? *Dixit autem Dominus: Quis putas eſt fidelis diſpenſator & prudens*, fidelis & prudens œconomus, *quem conſtituit Dominus ſupra familiam ſuam*, ſupra famulitium ſuum, *ut det illis in tempore tritici menſuram*; quæ ſingulis in diem deſtinata eſt? *Beatus ille ſervus, quem cum venerit Dominus, invenerit ita facientem*. Paſtores Eccleſiæ proprie ſpectat hæc parabola. Beatus ille, quem Dominus invenerit prudenter & fideliter munus ſuum obeuntem. *Vere dico vobis, Quoniam ſupra omnia quæ poſſidet, conſtituet illum*. Magno & excellenti præmio illum munerabit, fruitione ſui, æterna beatitudine, quæ ſtatus eſt omnium bonorum aggregatione perfectus. *Quod ſi dixerit ſervus ille in corde ſuo: Moram facit dominus meus venire*, & interim ejus abſentia fretus, *cœperit percutere ſervos & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari, veniet dominus ſervi illius in die qua non ſperat, & hora qua neſcit, & dividet eum*, e numero ſervorum ſuorum fidelium ſegregabit, *partemque ejus cum infidelibus ponet*, & damnabit illum ac puniet ut ſervos infideles. *Ille autem ſervus, qui cognovit voluntatem domini ſui, & non præparavit*, & paratum ſe non exhibuit ad eam exequendam, *& non fecit voluntatem ejus, vapulabit multis*, gravius plectetur. *Qui autem non cognovit, & fecit digna plagis*, qui peccavit ex ignorantia non affectata, *vapulabit paucis*, levius punietur. *Omni autem cui multum datum eſt, multum quæretur ab eo: & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo*. Pro acceptorum proportione rationem a Deo exigendam Chriſtus ſignificat. Cui multa dona collata ſunt a Deo, major ab eo ratio exigetur: & cui plura commendata ſunt, plurium ratio ab eo repoſcetur. Prior ſententiæ pars ſpectat dona in uſus proprios & ad propriam cujuſque ſanctificationem a Deo col-

lata: poſterior, dona collata in uſus alienos, ſive ad aliorum utilitatem, qui ejus inſtitutioni, curæ, gubernationi ſunt commiſſi.

49. *Ignem veni mittere in terram; & quid volo niſi ut accendatur?* Ignem charitatis in terram miſſurus veni, per Spiritum ſanctum in cordibus hominum diffundendum, quo illuſtrentur, purgentur, inflammentur: & quid opto vehementius quam ut ardeat? Vel, ignem perſecutionis, quæ Evangelii prædicationem ſequetur, non ex ejus natura, ſed ex hominum malitia, quia cum doctrina Evangelii everſura ſit idololatriam & ſcelera omnia, inde commovebuntur homines terreni adverſus cœleſtem illam doctrinam, & ejus Prædicatores. *Et quid volo niſi ut accendatur?* Id eſt, Utinam jam ardeat ignis ille exploraturus & purgaturus Chriſti gregem! *Ipſe melius interpretabitur ignis illius qualitatem, adjiciens: Putatis veniſſe me pacem mittere in terram? Non, dico vobis, ſed ſeparationem.... Igitur & ignem everſionis intendit, qui pacem negavit. Quale prælium, tale & incendium; qualis machæra, talis & flamma* (inquit Tertullianus.)

Tertull. lib. 4. Adverſus Marcion. c. 29.

50. *Baptiſmo autem habeo baptizari, & quomodo coarctor donec perficiatur?* Prius quam ignis ille toto orbe accendatur, paſſionem & mortem ſubire me oportet, in qua meo ipſe ſanguine perfundar, ut morientis Jacob vaticinium illud in me impleatur: *Lavabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum*: Angor autem vehementer præ deſiderio baptiſmum illum perficiendi, & mortem ſubeundi. Anxius ſum propter moram paſſionis & mortis, quam pro generis humani redemptione ſubire decrevi. Hujus enim vehementi deſiderio teneor, ut homines redimam, & in redemptorum cordibus divinum illum charitatis ignem accendam, quo conſummatur iniquitas.

Geneſ. 49.

51. 52. 53. *Putatis quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis, ſed ſeparationem: Erunt enim ex hoc quinque in domo una* ſeu familia *diviſi, tres in duos*, ſeu contra duos, *& duo in tres dividentur*, diſſidebunt, quia prout hi aut illi Evangelicam Fidem & vitam profitebuntur vel rejicient, contraria ſcindentur in ſtudia, partes in contrarias abibunt. *Pater in filium* inſurget religionis cauſa, *& filius in patrem ſuum: mater in filiam, & filia in matrem, & ſocrus in nurum ſuam, & nurus in ſocrum ſuam*. Confer cum *Matthæi* 10. 34.

54. 55. 56. 57. *Dicebat autem & ad turbas: Cum videritis nubem orientem ab occaſu, ſtatim dicitis, Nimbus venit*, ſtatim prævidetis pluviam futuram: *& ita fit: & cum Auſtrum ſtantem, dicitis, Quia æſtus erit: & fit. Hypocritæ, faciem cœli & terræ noſtis probare, hoc autem tempus quomodo non probatis?* Ex ſignis quibuſdam ſenſibilibus in cœlo aut in terra apparentibus obſervatis & cognoſcitis quale futurum ſit tempus, an pluvioſum, an ſiccum & calidum: & tamen hoc tempus adventus Meſſiæ tot ac tantis ſignis a Prophetis prænunciatum ac demonſtratum, non cognoſcitis & probatis; nec obſervatis ſigna illa eſſe in me, ac meo ad vos adventu impleta? *Quid autem & a vobis ipſis non judicatis quod juſtum eſt?* Cur ex rebus quæ apud vos geruntur, non judicatis? Non eſtis tam imprudentes ut in judicio contendere velitis cum eo qui certam habet actionem nulla exceptione elidendam, nulla tergiverſatione fruſtrandam. Quod ſi talem creditorem opportuno tempore placandum vobis cenſetis, antequam in jus vocemini, ne poſtea deterius vobis contingat ſententia judicis, quid cunctamini cum Deo tranſigere dum licet, dum bonas conditiones per me vobis clementer offert? Hunc ſenſum confirmat ſequens Verſus. Confer cum *Matthæi* 16. 2.

Terræ promiſſionis mare erat ad Occidentem, ideo nubes ab occaſu ortaſignum erat illis pluviæ.

58. 59. *Cum autem vadis cum adverſario tuo ad Principem*, ſeu Magi-

ſtra-

Digitized by Google

ſtratum, ſive cum ab eo in judicium vocaris, *in via da operam liberari ab illo*; compone cum eo negotium, *ne forte trahat te ad judicem, & judex tradat te exactori*, ſeu lictori, *& exactor mittat te in carcerem. Dico tibi, Non exies inde, donec etiam noviſſimum minutum reddas*, noviſſimum obolum: donec totum debitum reſtitueris. Ita niſi conſcientiam tuam cum Deo componere per pœnitentiam cures, quandiu in hoc ſæculo quaſi in via ambulas, ſeveriſſimum in te judicium exercebitur: dæmonibus juſtitiæ Dei miniſtris traderis, & detruderis in carcerem tartareum, unde numquam exeas, quia numquam ſolves debitum infinitum, quo illius juſtitiæ obſtringeris. Confer cum *Matthæi* 5. 25.

SENSUS MORALIS.

1. Attendite a fermento Pharifæorum, quod eſt hypocriſis.* Hypocriſis appoſite fermento comparatur, nam ſicut modicum fermentum totam farinæ, cui injicitur, maſſam corrumpit, univerſamque mox conſperſionem ſuo ſapore commaculat; ita ſimulatio, cujus ſemel animum imbuerit, tota virtutum ſinceritate & veritate fraudabit. Cavenda itaque hypocriſis, non ſolum ne hypocritas imitemur ſub larva pietatis & juſtitiæ crimina occultantes; ſed ne ab ipſis decipiamur, & in errorem inducamur vel contra fidem, vel contra Chriſtianam morum diſciplinam. De hoc fermento vitando monet etiam Apoſtolus: *Itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis & veritatis*. Fruſtra autem hominibus illudere ſpecie ſanctitatis conantur hypocritæ: illorum occulta crimina, cogitationes ipſæ, & intentiones cordis ſupremum judicem Deum non latent, & in ultimo judicio palam revelabuntur. *Laus impiorum brevis eſt, & gaudium hypocritæ ad inſtar puncti. Si aſcenderit uſque ad cœlum ſuperbia ejus, & caput ejus nubes tetigerit, quaſi ſterquilinium in fine perdetur*. In fine perdetur, qui in principio florere videbatur. Momentaneum gaudium eſt hypocritarum in hac vita de mundi gloriola, de inani fama probitatis & ſanctitatis quam aucupantur; æternus luctus, & cruciatus erit in altera vita ob hypocriſim, ceteraque vitia. *Gaudium hypocritæ adinſtar puncti*. Laus hominum quam ambiunt, vana eſt, brevis eſt; laus Dei & merces, quam amittunt, æterna. Illuminabit enim Deus abſcondita tenebrarum & manifeſtabit conſilia cordium: & tunc laus erit unicuique a Deo. *Nihil autem opertum eſt quod non reveletur, neque abſconditum quod non ſciatur*.

Ven. Beda in hunc locum. — *1. Cor. 5. 8.* — *Job. 20. 5.* — *1. Cor. 4. 5.*

4. 5. *Dico autem vobis amicis meis, Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & poſt hæc non habent amplius quid faciant. Oſtendam autem vobis quem timeatis*, &c. Timenda eſt, non mors corporis, quod tandem poſt breve tempus moriturum eſt, ſed mors animæ, quæ ad vitam æternam creata eſt. Quam ſtultum eſt vitam animæ propter vitam corporis conſervandam amittere, cum e contra vita corporis propter animæ ſalutem exponenda ſit. Inimicus homo, tyrannus quem times, ſub cujus comminationibus expalleſcis, non poteſt occidere animam tuam: uſque ad corpus ſævit, tu noli ſævire in animam tuam. „ Ab illo occidi non poteſt, a „ te poteſt; non lancea, ſed lingua. Inimicus qui te percutit, finit hanc „ vitam: os autem quod mentitur, occidit animan. Ex his ergo quæ in „ hoc tempore homines timent, conjiciunt quæ timere debeant. Timet „ enim carcerem, & non timet gehennam? Timet quæſtionarios tortores, & non timet infernales angelos? Timet cruciatum temporalem, & „ non timet pœnas ignis æterni? Timet ad modicum mori, & non timet

S. Aug. ſerm. 161. alias 18. de Verbis Apoſtoli, Sap. 1. 11.

Digitized by Google

„ in æternum mori?.... Vita corporis anima eſt, vita animæ Deus eſt:
„ .... Sæviat igitur inimicus, minetur mortem, faciat ſi permittitur, ex-
„ cludat de carne animam tuam: anima tua non excludat a ſe vitam
„ ſuam. Si recte plangis, & putas te miſerabiliter dicere potenti inimico
„ tuo, Noli ferire, parce ſanguini meo: non tibi dicit Deus: *Miſerere*
„ *animæ tuæ placens Deo?* Cum occiditur corpus, migrat anima: ubi erit?
„ Si non efflavit vitam ſuam, id eſt, Deum ſuum, in illo erit quem non
„ perdidit, in illo erit quem non a ſe excluſit. Si autem obtemperas in-
„ firmitati animæ tuæ, dicenti tibi: Ferit Inimicus, & dimitto te: non
„ times Deum dicentem tibi: Peccas, & dimitto te? De timore vano ti-
„ morem utilem capiamus. Timor vanus eſt omnium hominum timen-
„ tium amittere temporalia, quandoque migraturorum, & migrare trepi-
„ dantium, volentium ſemper differre quod non poſſunt auferre... Hinc
„ increpandi, hinc objurgandi, hinc plangendi homines timentes mori,
„ & nihil aliud agentes niſi ſerius mori.... Habes quid agas ut numquam
„ moriaris. Si times mortem, ama vitam. Vita tua Deus eſt, via tua
„ Chriſtus eſt, vita tua Spiritus ſanctus eſt. Non illi places male agen-
„ do. Templum ruinoſum non inhabitat, templum ſordidum non ingre-
„ ditur. Sed geme ad illum, ut mundet ſibi locum; geme ad illum ut
„ ædificet templum ſibi: quod tu deſtruxiſti, ipſe conſtruat; quod tu ex-
„ terminaſti, ipſe reformet; quod tu dejeciſti, ipſe erigat.... Et cum ti-
„ morem correxeris, & utiliter timere cœperis, non temporales crucia-
„ tus, ſed æterni ignis ſupplicia, & ideo adulter non fueris, nondum lau-
„ dandus es: non quidem ita dolendus ut ante, ſed tamen nondum lau-
„ dandus. *Quid enim magnum eſt, timere pœnam? Magnum eſt, ſed amare juſtitiam.*

S. August. ibid. c. 8. 9. 10.

Ne terreamini ab his qui occidunt corpus.... Oſtendam autem vobis quem timeatis, &c. Cum Dominus timorem incuſſerit, & vehementer incuſſerit, & repetendo verbum comminationem geminaverit, abſit ut dicam, Male times. Plane time, nihil eſt quod magis timere debeas. Sed interrogo te, Si non te videret Deus quando facis, nec quiſquam te convinceret in judicio illius, faceres? Inſpice te ipſum. Si faceres, ergo pœnam times; caſtitatem nondum amas, charitatem nondum habes: *Serviliter times, formido eſt mali, nondum dilectio boni. Sed time tamen, ut iſta formido cuſtodiat te, ut perducat ad dilectionem. Timor enim iſte quo gehennam* ***times, & ideo mala non facis, continet te, & ſic volentem peccare animum interiorem non ſinit. Eſt enim quidam cuſtos timor, quaſi pædagogus legis; littera eſt minans, nondum gratia juvans. Cuſtodiat tamen te timor iſte, dum non facis timendo, & veniet charitas: intrat in cor tuum, & quantum illa intrat, tantum timor exit. Timor enim id agebat, ne faceres: charitas id agit ut nolis facere, etiamſi impune poſſis admittere.*** Intrat charitas, pellit timorem. Non autem intrat & ipſa incomitata. Habet ſecum ſuum timorem, quem introducit ipſa, ſed illum caſtum, permanentem in ſæculum ſæculi. ***Servilis timor eſt, quo times cum diabolo ardere: timor caſtus eſt, quo times Deo diſplicere.*** Conſiderate, & ipſos humanos interrogate affectus. Timet ſervus offendere dominum ſuum, ne jubeat eum verberari, jubeat in compedes mitti, jubeat carcere includi, jubeat eum piſtrino conteri. Hæc timens ſervus non peccat: ſed quando ſenſerit abſentes oculos domini tui, nec habuerit teſtem a quo poſſit convinci, facit. Quare facit? Quia pœnam timebat, non juſtitiam diligebat. ***Vir autem bonus, vir juſtus, homo liber, delectatur ipſa juſtitia, & ſi poſſit ſine teſte peccare, teſtem reformidat & Deum: & ſi poſſit audire Deum dicentem ſibi,***

Video

*Video te cum peccas, non te damnabo, ſed diſplices mihi: ille nolens diſpli-
cere oculis Patris, non formidoloſi Judicis, timet, non ne damnetur, non ne
puniatur, ſed ne offendat gaudium paternum, ne diſpliceat oculis amantis.
Si enim amat ipſe, & amantem ſui Dominum ſentit, non facit quod diſplicet
amanti ſe.* Lubricos & inhoneſtos amatores attendite: Si quis amore femi-
næ laſcivus & nequam veſtit ſe aliter quam illi placet, aut ornat ſe aliter
quam illi placet: illa dixerit, Nolo habeas talem byrrhum; non habet:
ſi per hyemem illi dicat, In lacerna te amo; eligit tremere, quam diſpli-
cere. Numquid illa cui diſplicet, damnatura eſt? Numquid in carcerem
miſſura? Numquid tortores adhibitura? Hoc ſolum ibi timetur, Non te
videbo: hoc ſolum ibi contremiſcitur, Faciem meam non videbis. *Si hoc
impudica dicit, & terret: Deus dicit & non terret? Sane plurimum, ſed
ſi amamus. Si autem non amamus, non inde terremur ut ſervi, de igne,
de gehenna, de atrociſſimis tartareis minis, de exaggeratiſſimis diaboli Ange-
lis, ejuſque ſuppliciis. Vel inde terreamur. Si illud minus amamus, vel illa
timeamus.*

7. *Nolite ergo timere, multis paſſeribus pluris eſtis vos.* Providentia Dei,
conſolatio juſtorum eſt. Sollicitudinis, anxietatis, & humani timoris ra-
dix, defectus eſt fidei & fiduciæ in divina providentia noſtro bono invigi-
lante. Nec Dei ſapientia falli, nec omnipotentia vinci, nec paternus amor *Pſal. 54.23.*
ſeipſum negare poteſt: quid timeamus, quid diffidamus? *Jacta ſuper Domi-
num curam tuam, & ipſe te enutriet; non dabit in æternum fluctuationem
juſto.* Solus Deus ſcit quanti valeamus, quia ſolus ſcit quanti nos amet:
inde enim tantum æſtimandi, unde ab illo amati. Homo *divini ingenii cu-
ra* (inquit Tertullianus.) Studium igitur Deo placendi ſit una hominis
cura. Vigilat jugiter Deus ut homini benefaciat; vigilet jugiter homo ut
Deo ſerviat, illique gratias agat. Redamare illum non pigeat ſe amantem,
& ſe ipſum in præmium amoris illius promittentem. *Nolite ergo timere,
multis paſſeribus pluris eſtis vos,*

8. *Omnis quicumque confeſſus fuerit me coram hominibus, & Filius hominis
confitebitur illum coram Angelis Dei.* Quantum præmium confitentis? *Qui
autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram Angelis Dei.* Quanta
pœna negantis? Cujus enim eſſe poteſt, niſi diaboli, qui a Chriſto rejici- *Rom. 10.10.*
tur, & negatur? Chriſtus porro confitendus corde, ore & opere. *Corde e-* *Ad Tit. 1.*
nim *creditur ad juſtitiam; ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* Sed væ illis *16.*
qui *confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant, ad omne opus bonum re-
probi.* Ad vitam cum ſanguine profundendam paratus eſſe debet omnis ho-
mo Chriſtianus, potius quam Chriſti fidei renunciet, vel ejus mandata
tranſgrediatur; quanto magis ad cetera bona temporalia amittenda, ne
Chriſti jacturam faciat? *Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti? Tribulatio?* *Rom. 8. 35*
an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculum? an perſecutio? an gla- *& ſeq.*
*dius? ſicut ſcriptum eſt: Quia propter te mortificamur tota die, æſtimati ſu-
mus ſicut oves occiſionis. Sed in his omnibus ſuperamus propter eum qui dile-
xit nos. Certus ſum enim quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque
principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, ne-
que altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare a cha-
ritate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu.*

13. *Ait autem ei quidam de turba: Magiſter, dic fratri meo ut dividat
mecum hæreditatem.* Bonorum temporalium cupiditas occaſio eſt diſſenſio-
num, litium, ſcandalorum: ſacratiores neceſſitudines dirimit. Chriſtiano *Tertull.*
indignum terrenis bonis inhærere. *Ex ſubſtantia familiari fratres ſumus* *Apolog.*
(inquiebat Tertullianus, Ethnicos alloquens) *quæ penes vos fere dirimit* *c. 39.*

fraternitatem. Itaque qui animo animaque miſcemur, nihil de rei communicatione dubitamus. Chriſtianus pro rebus terrenis litigare non debet, cum prudentis & probi arbitri, vel arbitrorum judicio controverſia quæ illi cum proximo intercedit, componi poteſt: periculo amittendi charitatem exponere ſe litigando non debet: ſi litigare cogatur alterius improbitate compulſus, ita comparatus ſit ut res temporales amittere malit, quam violare fraternam charitatem. *Servum Dei non oportet litigare* (inquit Apoſtolus) Putari poſſet judicium habere adverſus alterum non eſſe peccatum, ſed tantummodo id extra Eccleſiam velle judicari, niſi ſecutus adjungeret: *Jam quidem omnino delictum eſt inter vos quod judicia habetis.* Et ne quiſquam hoc ita excuſaret, ut diceret, Juſtum ſe habere negotium, ſed iniquitatem ſe pati, quam velit a ſe judicum ſententia removeri, continuo talibus cogitationibus vel excuſationibus occurrit atque ait: *Quare non magis injuriam patimini?* Sic locum Apoſtoli S. Auguſtinus interpretatur. Et alibi: „ Sunt alii (*inquit*) „ qui rebus infirmitati conceſſis inhærent aliquantum dilectione. Non rapit „ villam alienam, ſed ſic amat ſuam, ut ſi perdiderit, conturbetur. Non „ tollit aliena, ſed repetit ſua, & habet cum fratre ſuo judicium. Talibus „ enim dicitur, Jam quidem omnino delictum eſt in vobis, quia judicia ha- „ betis vobiſcum. Verum ipſa judicia in Eccleſia jubet agi, non ad forum „ trahi, tamen delicta eſſe dicit. Contendit enim Chriſtianus pro rebus ter- „ renis amplius quam decet eum cui promiſſum eſt regnum cœlorum. Non „ totum cor ſurſum levat, ſed aliquam partem ejus trahit in terra.

2. Tim. 2. 1. Cor. 6. 7. S. Auguſt. Enchirid. c. 78. Videſis & S. Joan. Chryſoſt. Hom. 16. in 1. ad Cor. 1. Cor. 6. 7. S. Aug. in Pſal. 80.

Magiſter, dic fratri meo ut dividat mecum hæreditatem. Non ei dixit Dominus, Veniat frater tuus. Sed nec miſit ut adeſſet, aut cum adfuiſſet, interpellari dixit, Proba quod dicebas. *Petebat dimidiam hæreditatem, petebat in terra dimidiam: in cœlo Dominus offerebat totam. Plus Dominus dabat, quam ille poſtulabat.*

14. *Et ille dixit illi: Homo, quis me conſtituit judicem aut diviſorem ſuper vos?* Homo, *qui enim pro magno habes iſtam hæreditatem, quid es niſi homo? Volebat illum facere aliquid pluſquam eſt homo. Quid plus illum volebat facere, cui volebat avaritiam tollere?* Ego dixi, Dii eſtis, & filii Excelſi omnes. *Ecce quod eum volebat facere, inter Deos numerare, qui avaritiam non habet.*

S. Auguſt. ſerm. 107. alias de Tempore 196. & de Diverſis 28. Pſal. 41. 6.

15. *Dixitque ad illos: Videte & cavete ab omni avaritia.* Forte tu avarum & cupidum diceres, ſi quæreret aliena: ego autem dico, *Cupide & avare non appetas nec tua.* Hoc eſt, *ab omni.* Non leviter habendum eſt, quando Dominus noſter, Redemptor noſter, Salvator noſter, qui mortuus eſt pro nobis, qui ſanguinem ſuum pretium dedit ut redimeret nos; Advocatus noſter, Judex noſter dicit, *Cavete.* Novit ille quantum mali ſit: nos non novimus, illi credamus. *Cavete ab omni avaritia.* Meum ſervo (inquis) non alienum tollo. *Cavete &c. Non ſolum avarus eſt qui rapit aliena: ſed & ille avarus eſt qui cupide ſervat ſua. Sed ſi ſic culpatur qui cupide ſervat ſua, quomodo damnatur qui rapit aliena?* Cavete ab omni avaritia; quia non in abundantia cujuſquam vita ejus eſt, ex his quæ poſſidet. *Multa qui recondit, quantum inde tollit ut vivat? Cum tulerit inde, & quodam modo cogitatione ſeparaverit quod ſufficiat unde vivat, videat cetera cui remaneant: ne forte cum ſervas unde vivas, colligas unde moriaris. Ecce Chriſtus, ecce Veritas, ecce ſeveritas.* Cavete, *dicit Veritas:* Cavete, *dicit ſeveritas. Si non amas veritatem, time ſeveritatem.* Non in abundantia cujuſquam vita ejus eſt ex his quæ poſſidet. *Crede illi, non te fallit. Contra tu dicis, Immo in abundantia hominis eſt vita ejus ex his quæ habet. Ille non te fallit: tu te fallis.*

S. Auguſt. ibid.

16. *Di-*

16. Dixit autem ſimilitudinem ad illos: Hominis cujuſdam divitis uberes fructus ager attulit: & cogitabat intra ſe dicens: Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos? Quis non miſereatur ſic miſere curis ob-
„ ſeſſi? Ipſa fertilitate miſer erat ac trepidus. Miſerabilis præſentibus &
„ paratis bonis, miſerabilior ob ea quæ adhuc exſpectabat. Num enim pro-
„ ventus ei fert terra? Gemitus ei producit. Non fructuum copiam colli-
„ git? Imo curas, dolores, & graves anxietates. Peræque enim ac egeſta-
„ te preſſi, miſer affligitur & ejulat. Nonne enim ejuſmodi vocem edit,
„ cujuſmodi ſolet emittere qui anguſtia preſſus mendicat? Quid faciam?
„ Quod ceteros lætitia perfundere ſolet, id angit & excruciat avarum. Ex
„ his enim omnibus quibus affluit, nihil decerpit gaudii: quin ipſæ potius un-
„ dique affluentes divitiæ ejus pungunt & lancinant animum, ne ad exter-
„ nos ſorte vel tranſcurſim aſpiciens, in egenos cogatur nonnihil conferre
„ ſubſidii. *Quid faciam?* (inquit) Parata tibi erat reſponſio (dives avare)
„ hoc inire conſilium debebas; Eſurientium animas explebo, aperiam hor-
„ rea, & omnes indigos vocabo: imitabor Joſeph præconio exhibitæ homi-
„ nibus benignitatis celebrem: vocem emittam magnificam; Quicumque pa-
„ nibus indigetis, venite ad me, participes futuri gratiæ a Deo mihi colla-
„ tæ. At longe a tam ſano conſilio dives avarus: *Deſtruam* (inquit) *horrea mea, & majora faciam, & illuc congregabo omnia quæ nata ſunt mihi, & bona mea.* Quantas ſollicitudines pariunt divitiæ? Contra vero mentis tranquillitatem & pacem parit Chriſtiana mediocritas, vel Evangelica paupertas. Quam imprudenter bona vocantur, quorum ipſa copia hominem quieſcere non ſinit; quæ ſine labore ſervari non poſſunt, nec ſine dolore ab iis, qui illis adhærent, amittuntur? immo illis in ſupplicia vertuntur amittendi metu? Vera bona ſunt, quæ Deus paravit & promiſit diligentibus ſe; bona cœleſtia, quæ ſanctis deſideriis multiplicantur, quæ animo reconduntur, illumque tanto amplius dilatant, quanto magis augentur; quæ facile ſervantur, modo ſemper amentur. Nova ſemper conſilia init divitum hujus ſæculi cupiditas, terram invertunt, colligunt, erigunt homines terreni, & bona vocant quæ momento perire, ipſiſque eripi poſſunt; de bonis æternis non cogitant, non curant.

S. Baſil. hom. de avaritia in illum S. Lucæ locum. Deſtruam horrea mea.

Deſtruam horrea mea, & majora faciam. Iniquitatis horrea procul dubio digna ſunt quæ diruantur. Everte miſer tuis ipſe manibus quod male ædificaſti. Solve horrea, unde nullus unquam ſolatium ac levamen conſecutus eſt. A fundamentis excidito avaritiæ cuſtodem, educ & diſperde pauperibus abſconditas in malum domini ſui divitias. *Deſtruam horrea mea, & majora faciam.* Ubi vero & iſta frumento adimpleveris, quid amplius cogitabis? An rurſus deſtrues & ædificabis? Habes, ſi vis apothecas, domos pauperum; theſauriza tibi theſauros in cælo, quos fur deprædari non poteſt, nec tinea vel ærugo corrumpere. Ne dixeris, Erogabo pauperibus, cum nova horrea complevero. Vitam tibi inſipienter polliceris, non ut ſis in pauperes liberalior, ſed ut inſtantem mendicum a te propulſes, atque ab eroganda eleemoſyna te excuſes. Quid prohibet quominus nunc liberaliter eroges? Nonne inops adeſt? Nonne plena ſunt horrea? Nonne merces a Domino parata? Nonne mandatum manifeſtum? Spiritum ſanctum audi per os Salomonis dicentem: *Ne dicas, Vade & revertere, cras tibi dabo, cum ſtatim poſſis dare.* Neſcis enim quid ſuperventura paritura ſit dies. Qualia præcepta contemnis? Quantam te Deo beneficentiſſimo gratiam habere, quam hilarem datorem ac munificum in egenos eſſe oportebat, quod non ipſe pro foribus alienis cogeris obſtreperus eſſe & querulus, ſed tuas alii occupant? Nunc autem triſtis es & petentibus difficilis: occurſum pauperum vitas, ne forte aliquid vel modicum erogare cogaris. Non habeo (in-

S. Baſil. ibidem.

Proverb. 3. 28.

quis)

quis) non dabo: nam & pauper ego quoque ſum: Pauper es profecto & & omnium egens bonorum: pauper, (inquam) charitate, pauper benignitate in indigos, pauper fide erga Deum, pauper æterna ſpe. Quamobrem frumenti quodcumque poſſides, fratres tuos ſac participes. Cras forte marceſcet. Hodie egenti da. Avaritiæ genus peſſimum eſt, nolle ne ea quidem quæ facile corrumpuntur, inopi dare. Verum, ais: Cui facio injuriam, ſi mea retineo, conſervoque? quæ illa, dic mihi, tua? Unde acce-

S.Baſil.ibid. pta? „ Perinde facis ac ſi quis in theatro locum ſpectandi mox ut antè- „ verit aliis arripere, ceteros arceat ab ingreſſu, ſuo unius uſui id vindi- „ cans, quod ad communem omnium uſum propoſitum eſt. Tales divites „ exiſtunt. Communia namque cum priores obtinuerint, propria faciunt „ occupando. Nam ſi tantum quiſque uſurparet, quantum ad propriæ ne- „ ceſſitatis ſolatium ſufficit, ſuperfluumque tribueret egentibus, nemo di- „ ves, nemo pauper eſſet. Unde tibi hæc bona? Si a caſu dixeris, impius „ es, eum non agnoſcens qui te condidit, neque ei qui dedit, rependens „ gratiam. Quod ſi ex Deo te illa habere fateris, dic mihi quamobrem „ hæc ſortitus es? Non enim juſtus eſt Deus, qui ea quæ ſunt ad victum „ inæqualiter nobis diviſerit. Cur tu dives es, ille pauper? Non ob aliam „ certe cauſam, niſi ut tu benignitatis ac fidelis adminiſtrationis mercedem „ accipias, ille vero patientiæ præmiis honoretur. Tu vero inſatiabilis ava- „ ritiæ lacertis omnia circumplexus, & tot homines illis privans, nemi- „ nem te lædere putas. Quis eſt avarus? Ille qui neceſſariis non eſt con- „ tentus. Quis peculator? Ille qui ad ſe unum transfert quæ ſingulorum „ ſunt. Tu ergo non avarus? non tu peculator, cum ea quæ ad diſpen- „ ſandum recepiſti, tibi propria facis? Eſurientis eſt panis, quem retines: „ nudi veſtis, quam in arca cuſtodis; egentis argentum, quod terræ in- „ foſſum poſſides.

19. 20. *Et dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona poſita in annos plurimos: requieſce, comede, bibe, epulare.* O dementiam! Si porcinam habuiſſes animam, quid aliud ipſi enunciare potuiſſes? *Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te: quæ autem paraſti, cujus erunt?*

S.Baſil.ibid. Superat æternam pœnam irriſio iſta ſtultitiæ. Stulte, qui tibi ſapiens videris, Anima cui dixiſti, *Habes multa bona*, hodie a te repetitur, & nul-

S. Auguſt. ſerm. 107. lum habet bonum. *Contemnat hæc bona, & ſit ipſa bona, ut quando repetitur, exeat ſecura. Quid enim iniquius eſt homine, qui multa bona habere vult, & bonus ipſe eſſe non vult?*

21. *Sic eſt qui ſibi theſaurizat, & non eſt in Deum dives.* Dives avarus divitias non ſuis aut pauperum neceſſitatibus ſublevandis congregat, ſed ut illis velut ultimo ſuo fine fruatur, ut illarum poſſeſſione delectetur, ut illas Dei vice diligat; ut illas poſſideat quaſi ſuas; non ut diſpenſet quaſi bona Dei ſui, quorum eſt œconomus conſtitutus. Maledicti divites, qui divitiarum ſuarum uſum ad Deum & ad ſalutem æternam non reſerunt, qui illas ſecundum voluntatem legemque Dei non diſpenſant, qui non

1.Tim.6.18. ſtudent *divites fieri in operibus bonis facile tribuere, communicare, theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.* Qui ſuperflua bonorum ſuorum per manus pauperum in cœlum non trajicit, ſummæ Veritatis judicio ſtultus eſt.

22. *Dixitque ad Diſcipulos ſuos: Ideo dico vobis: Nolite ſolliciti eſſe animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori quid induamini.* A rerum temporalium ſollicitudine facilis in avaritiam lapſus eſt. Vitanda igitur ſollicitudo, ut avaritia omnis caveatur. In Dei providentia confidendum. Creator noſter eſt, Pater noſter, Dominus noſter: nos opus ejus, populus ejus, & oves

Digitized by Google

& oves paſcuæ ejus. Dedit nobis corpus, vitam, & omnia. Potens eſt, benignus, beneficus: quid timemus ne in iis quæ corpori ſuſtentando, & conſervandæ vitæ neceſſaria ſunt, nobis deficiat ejus providentia, quæ nec viliſſimis animalibus deeſt? In noſtra induſtria, in hominum amicitia & promiſſis confidimus: in Dei optimi, potentiſſimi, beneficentiſſimi providentia & promiſſis confidere dubitamus? Diffidentia & ſollicitudo animum ſuſpendens, vitium eſt Infidelium: Fiducia in Deo, virtus eſt Chriſtianorum, *Hæc omnia gentes mundi quærunt: Pater autem veſter ſcit quoniam his indigetis. Verumtamen quærite primum regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* Inſipiens eſt qui primum quærit quod minoris momenti eſt, quod vilius, quod homini cum animantibus commune eſt; illud vero negligit quod excellentius, quod magis neceſſarium, quod hominis proprium ſummumque bonum. *Indecorum eſt homines curare de cibo, qui militant regno. Novit Rex quemadmodum familiam ſuam paſcat, alat, veſtiat.* „ Chriſtianus de vita, de regno, de immortalitate certus, „ depaſtus & veſtitus non debet neceſſitate pulſari, cum videat Deum „ hodie nato, & perituro in craſtinum germini tantam veſtitus gloriam „ contuliſſe: ſed ſicut ariditati iſta, ſicut clibani deputantur incendio, ita „ mortis, ita gehennæ ignibus deſtinantur, qui præſentia ſibi a Deo præſtari dubitant, cum futura ſibi jam ſentiunt contributa.

S. Ambroſ. lib. 7. in Luc. n. 130.

S. Petr. Chryſ. ſerm. 163.

32. *Nolite timere, puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis regnum.* Pro magnitudine certaminis præmii proponitur magnitudo. Hinc eſt quod Diſcipulis ſuis Chriſtus Regnum ceu præmium proponit ac promittit, ut in certamine non cedant periculis, non timori: pericula deſpicit qui tendit ad regnum: victoriæ cupidus neſcit timere. *Nolite timere, puſillus grex.* Puſillus grex mundo, magnus Deo. Puſillus, quia quos elegit ad gloriam, ad ovium innocentiam & manſuetudinem Chriſtianam inſtituit. Puſillus grex, qui non de magno minuitur, ſed creſcit de puſillo. *Puſillus grex:* naſcentis Eccleſiæ ſic deſignat infantiam, quam ad Regni ſui venire inſulas incrementis cœleſtibus mox promittit. *Complacuit Patri veſtro dare vobis regnum.* Vos ad regnum prædeſtinavit ſecundum propoſitum voluntatis ſuæ, ſecundum divitias gratiæ ſuæ, ut eſſetis ſancti & immaculati in conſpectu ejus; non quia ſancti eratis, non veſtrorum intuitu meritorum; quia per gratiam & miſericordiam ejus donatur vobis omne meritum. *Nolite timere, puſillus grex.* Vox eſt boni Paſtoris, qui animam uam pro ovibus poſuit, illis ut cœleſte Regnum procuraret. *Tibi* ergo *Rex* Chriſtus, *tibi Sacerdos, tibi Paſtor, tibi ſacrificium, tibi ovis, tibi agnus, tibi totum factus eſt, qui fecerat totum. Et qui ſibi numquam, tibi toties immutatur, propter te varias monſtratur in formas, qui manet unica ſuæ Majeſtatis in forma. Et quid plura? Dat ſe tibi Deus homo, ut ferre potes, quia ut eſt non potes ſuſtinere.*

S. Petrus Chryſ. ſerm. 22. & 23.

Nolite timere, quia complacuit Patri veſtro dare vobis Regnum. Promiſſionem Regni ſine timore ſervus non audit: qui enim libertate indignus eſt, capere non poteſt qua ratione vocari poſſit ad Regnum. *Dominus ergo ſervorum mentes tali voce confirmat, ne eos repentinus promiſſi regni proſternat auditus. Regnum velle ſervum, crimen eſt; adire, periculum; temeritas, non timere.*

S. Petr. Chryſ. ſerm. 23.

33. *Vendite quæ poſſidetis, & date eleemoſynam. Facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt, &c.* Non poteſt dominari omnibus, niſi is qui propriis non tenetur. Dejectæ mentis eſt, qui familiaris rei meminit cum vocatur ad Regnum: jacens animus plebeius nummulum theſauris regalibus anteponit: pauper ſenſus parvis incubans perdit magna, & inhians temporali-

Idem ſerm. 22. & 23.

bus,

Digitized by Google

bus, deſerit ſempiterna. Abjicere debet habitum ſervitutis qui ſe Regem credit divinitus conſecratum. Eſt conſuetudinis, eſt animi felicis, ut adſcitus ad Regnum, quod fuit proprium, quod privatum, mox parentibus, propinquis, civibus indigentibus eroget, ne ſit mendicus animo, qui ſenſu dives factus eſt & honore. Tali ergo providentia Dominus, conſilio tali vilia & caduca jubet ut vendamus, ut largiamur, ut donemus, qui in cœleſti regno Deum noſtrum & omnia in ipſo volumus poſſidere.

S. Leo ſerm. 8. „ *Vendite quæ poſſidetis, & date eleemoſynam*. Cibus egeni, regni cœle-
„ ſtis eſt pretium: & largitor temporalium hæres efficitur æternorum.
„ Unde autem exigua iſta impendia tanta æſtimari taxatione meruerunt?
„ Niſi quia pondera operum charitatis lance penſantur, & cum amatur
„ ab homine quod Deus diligit, merito in ejus aſcenditur Regnum, in
„ cujus tranſitur affectum.

Idem ſerm. 9 *Vendite quæ poſſidetis, & date eleemoſynam*. Quamvis laudabile ſit intemperantiam fugere, & turpium voluptatum damna vitare, multique magnifice facultates ſuas dedignentur occulere, & in copia affluentes vilem atque ſordentem horreant parcitatem: non eſt tamen talium aut felix abundantia, aut probanda frugalitas, ſi ipſis tantum propriæ opes ſerviant, ſi eorum bonis nulli juvantur pauperes, nulli foventur infirmi; ſi de magnarum abundantia facultatum non captivus redemptionem, non peregrinus ſolatium, non exul ſentit auxilium. *Hujuſmodi divites egentiores ſunt omnibus egenis. Perdunt enim illos reditus quos poſſunt habere perpetuos: & dum brevi nec ſemper libero incubant uſui, nullo juſtitiæ cibo, nulla miſericordiæ ſuavitate paſcuntur; foris ſplendidi, intus obſcuri; abundantes temporalium, inopes æternorum: Quia ipſi animas ſuas fame afficiunt, & nuditate dehoneſtant, qui de iis, quæ terrenis horreis commendarunt, nihil theſauris cœleſtibus intulerunt.*

Facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt, theſaurum non deficientem in cœlis. „ Pater iſte ditare vult filios, non nudare. Novo modo, immo cœ-
„ leſti modo, qui hunc audit, vendendo comparat, recondit erogando;
S. Petr. „ dum amittit, acquirit. *Facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt*. Qui the-
Chryſ. ſerm. „ ſaurizantes temporaliter arguebat, ad totum cupiditatis fomitem jubet
25. „ ſacculos ſine fine perquiri. Chriſte, quo te pertrahit amor tuorum? Ut
„ avarum lucrifacias, facis eum quod deſiderat, non quod oportet audire:
„ ſacculos imperas; æternos theſauros, qui non deficiant, vis parari, ut
„ avarus dum conſueta percurrit ad lucra, aut virtutem capiat, aut a vir-
„ tute capiatur. Vere Pater es, qui cum tuis quibuſcumque parvulis ſic
„ agis. Namque & nos interdum noſtris parvulis petentibus noxia ingeri-
„ mus ſalutaria ſub ſpecie noxiorum; fallentes inſipientiam, non decipien-
„ te affectum. *Facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt, theſauros non de-*
„ *ficientes in cœlo*. Sacculus cur paratur? Quid ibi clauſtra, ubi ipſa cuſtos
„ eſt innocentia? Quid ſignaculum, ubi fraudis ſuſpicio non habetur? Si &
„ in cælo ſacculis opus eſt, cura non amittitur, ſed mutatur. Domine,
„ tu vidiſti quia in theſauris tota fides, tota ſpes in ſacculis ſit avaris; &
„ ideo imputribiles in cœlis ſacculos vis parari, ut qui te non ſequitur ad
„ cœlum, ſequatur ſaltem ſacculos ſuos. Avare, fac tibi ſacculos, & fac
„ jubente Deo, quia votis tuis annuit divina Majeſtas. Sed fac tibi ſaccu-
„ los erogando, quia quicquid pauper acceperit, Pater cœleſtis ſuſcipit.
„ Et ubi recondit? In cœlo. Et ne forte perdidiſſe te doleas vel uſuram,
„ centuplum in cœleſti fœnore recipies, quicquid in cælos paupere tranſ-
„ miſeris perferente. *Uſura mundi centum ad unum: Deus unum accipit ad centum: & tamen homines cum Deo nolunt habere contractum. Sunt forſitan*

de

Digitized by Google

de cautione ſolliciti? Quare? Nonne homo homini exiguæ chartulæ obligatione conſtringitur? Deus tot & tantis voluminibus cavet; & debitor non tenetur? Sed dicis, Eſto quod debeat; quo exigente reſtituet? Se ipſo, quia non poteſt ille mentiri; idem ipſe eſt & executor & debitor. Non erit in reddendo durus qui profuſus eſt in largiendo. Crede homo Deo quod tibi Deus dedit: majora reddere vult, cum vult debere largitor.

35. 36. *Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris, & vos ſimiles hominibus exſpectantibus Dominum ſuum, quando revertatur a nuptiis.* Cautos nos facit Chriſtus, & vult eſſe expeditos ad exſpectanda noviſſima: ut poſt noviſſima quæ ſunt in hoc ſæculo metuenda, ſuccedat requies quæ non habet finem. Erunt tunc ſecuri, qui modo non ſunt ſecuri: & iterum tunc timebunt, qui modo timere nolunt. *Ad hanc exſpectationem, & propter hanc ſpem Chriſtiani facti ſumus. Ab amore ſæculi hujus vocati ſumus, ut aliud ſæculum ſperemus & diligamus. In hoc abſtinere nos debemus ab omnibus illicitis concupiſcentiis, hoc eſt, lumbos accinctos habere debemus: & fervere & lucere in operibus bonis, hoc eſt, lucernas ardentes in manibus habere.* Unde alibi Dominus ait: *Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo ſunt....... Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum qui in cœlis eſt.* Quid eſt lumbos accinctos habere? *Declina a malo.* Quid eſt, lucernas ardentes in manibus habere? *Et fac bonum.* Quid eſt quod adjunxit Chriſtus, *Et vos ſimiles hominibus exſpectantibus Dominum ſuum, quando revertatur a nuptiis:* niſi quod in illo Pſalmo ſequitur, *Inquire pacem, & perſequere eam?* Hæc tria, hoc eſt, abſtinentia a malo, & operatio boni, & ſpes præmii æterni, commemorata ſunt in Actibus Apoſtolorum, ubi ſcriptum eſt, quia docebat eos Paulus *de continentia, de juſtitia, & ſpe vitæ æternæ.* Ad continentiam pertinet, *Sint lumbi veſtri præcincti.* Ad juſtitiam pertinet, *Et lucernæ ardentes in manibus veſtris.* Ad exſpectationem Domini, quæ eſt ſpes vitæ æternæ, pertinet, *Et vos ſimiles hominibus exſpectantibus dominum ſuum quando revertatur a nuptiis.* Prius declina a malo deinde fac bonum: prius accinge lumbos tuos, & tunc accende lucernam: & cum hoc feceris, ſecurus exſpecta Dominum, venienti dicturus: *Feci quod juſſiſti, redde quod promiſiſti.* Veſtes oblongas & diffluentes accingebant ſervi, ut expediti eſſent ad miniſtrandum; viatores, ut expediti eſſent ad iter agendum; milites, ut eſſent expediti ad pugnandum. Chriſtianus ſervus eſt Dei, miles Chriſti, viator in mundo, ideo illi merito dicitur:

S. Auguſt. ſerm. 108. alias 39. de Verbis Domini.

Pſal. 33.15.

Act. 22.25.

Sint lumbi veſtri præcincti. In lumbis eſt tota corporis cauſa, ex lumbis tota carnis negotia ſuſcitantur; in lumbis tota eſt humani lapſus, humanæ fragilitatis occaſio. *Conſtringenda eſt ergo caro continentiæ cingulo, ne effuſa vitiis, ac toto peccatorum gravata pondere, ſupernis & cœleſtibus inſiſtere non poſſit inceſſibus.* Huc ſpectat quod ait Apoſtolus: *Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & avaritiam, quæ eſt ſimulacrorum ſervitus.*

S. Petrus Chryſ. ſerm. 24.

Coloſſ. 3. 5.

Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris: & vos ſimiles hominibus exſpectantibus dominum ſuum. „ Duo ſunt quæ jubentur, „ & lumbos reſtringere, & lucernas tenere: ut & munditia ſit caſtitatis in „ corpore, & lumen veritatis in operatione. Redemptori enim noſtro „ unum ſine altero placere nequam poteſt, ſi aut is qui bona agit, adhuc „ luxuriæ inquinamenta non deſerit; aut is qui caſtitate præeminet, nec- „ dum ſe per bona opera exercet. Nec caſtitas ergo magna eſt ſine bono „ opere, nec opus bonum eſt aliquid ſine caſtitate. Sed ſi utrumque agi- „ tur,

S. Greg. M. Tom. 13. in Evang.

„ tur reſtat ut quiſquis ille eſt ſpe ad ſupernam patriam tendat, & nequa-
„ quam ſe a vitiis pro mundi hujus honeſtate contineat. Quia etſi quæ-
„ dam bona aliquando pro honeſtate inchoat, in ejus tamen intentione non
„ debet permanere, nec per bona opera præſentis mundi gloriam quærere;
„ ſed totam ſpem in Redemptoris ſui adventum conſtituat.

Et vos ſimiles hominibus exſpectantibus dominum ſuum, quando revertatur a nuptiis: ut cum venerit, & pulſaverit, confeſtim aperiant ei. Chriſtianus non ſolum ad Dei voluntatem faciendam paratus ſemper eſſe debet ut ſervus vigil & fidelis; non ſolum fidei lampadem lectione & meditatione verbi Dei ſemper lucentem, amore Dei & proximi ſemper ardentem, oleo bonorum operum ſemper plenam habere; verum etiam Dominum ſemper exſpectare, qui a nuptiis revertetur, cum electarum animarum, quas ſibi deſponſavit, completo numero, veniet ad judicium, & earum felicitatem reſurrectione corporum conſummabit; vel cum ex præſenti ſæculo juſtorum animas eripiet, ac in fide & juſtitia ſibi jam deſponſatas, in ſempi-
S.Greg.ibid. ternum ſibi copulabit in gloria. *Venit Dominus cum ad judicium properat: pulſat vero cum jam per ægritudinis moleſtias eſſe mortem vicinam deſignat. Cui confeſtim aperimus, ſi hunc cum amore ſuſcipimus. Aperire enim judici pulſanti non vult, qui exire de corpore trepidat, & videre eum, quem ſe contempſiſſe meminit, judicem formidat. Qui autem de ſua ſpe & operatione ſecurus eſt, pulſanti confeſtim aperit: quia lætus judicem ſuſtinet: & cum tempus propinquæ mortis advenerit, de gloria retributionis hilareſcit.* Vigilemus igitur in vitæ Chriſtianæ officiis, & attendamus ne graventur corda noſtra in crapula & ebrietate, in voluptatibus carnis, in curis & deliciis hujus ſæculi. Obſervemus omnes dies, imo omnia momenta; quia neſcimus quando veniat ultimus dies, ultimumque vitæ noſtræ momentum, ex quo pendet æternitas.

37. *Beati ſervi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes: Amen dico vobis, quod præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.* Vigilat, qui ad aſpectum veri luminis mentis oculos apertos
„ tenet: Vigilat, qui ſervat operando quod credit: Vigilat, qui a ſe tor-
„ poris & negligentiæ tenebras repellit: Hinc Apoſtolus ait: *Evigilate ju-*
1.Cor.15.34. „ *ſti, & nolite peccare*: &, *Hora eſt jam nos de ſomno ſurgere.* Deo in hoc mundo vivamus, ut ad menſam ejus in regno ſedentes, in ipſo & de
Rom. 13.11. ipſo vivamus. *Amen dico vobis, quod præcinget ſe*, id eſt ad retributionem præparabit; *& faciet illos diſcumbere*, id eſt, æterna quiete renovari. Di-
„ ſcumbere quippe noſtrum, in regno quieſcere eſt. Unde alibi Dominus
„ ait: *Venient, & recumbent cum Abraham, Iſaac & Jacob.*

Matt. 8. 38. *Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, &*
S.Greg.ibid. *ita invenerit, beati ſunt ſervi illi.* „ Prima vigilia, primævum tempus eſt,
„ id eſt pueritia; ſecunda, adoleſcentia vel juventus; tertia, ſenectus. Qui ergo
„ vigilare in prima vigilia noluit, cuſtodiat vel ſecundam: ut qui conver-
„ ti a pravitatibus ſuis in pueritia neglexit, ad vias vitæ ſaltem in tem-
„ pore juventutis evigilet: & qui evigilare in ſecunda vigilia noluit, ter-
„ tiæ vigiliæ remedia non amittat: ut qui in juventute ad vias vitæ non
„ evigilat, ſaltem in ſenectute reſipiſcat.... Non eſt quid homo excuſatio-
„ nis inveniat. Deus deſpicitur, & exſpectat; contemni ſe videt, & revo-
„ cat; injuriam de contemptu ſuo ſuſcipit, & tamen quandoque reverten-
„ tibus etiam præmia promittit. Sed nemo hanc ejus longanimitatem ne-
Rom. 2. 4. „ gligat: quia tanto diſtrictiorem juſtitiam in judicio exiget, quanto lon-
„ giorem patientiam ante judicium prærogavit. *Ignoras* (inquit S. Paulus) *quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem ſecundum du-*
ri-

Digitized by Google

ritiam tuam & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ & revelationis juſti judicii Dei.

42. *Quis putas eſt fidelis ſervus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam?* &c. Paſtores vigilare præ ceteris debent, fideles eſſe, in opus miniſterii ad mortem uſque incumbere; dona Domini ſibi ipſis non tribuere, nec ad quæſtum, aut gloriam propriam convertere, ſed ad ipſius Domini gloriam, ad familiæ ejus, id eſt, Eccleſiæ utilitatem & animarum ſalutem, prudenter, in tempore, ad menſuram omnibus & ſingulis curæ ſuæ commendatis diſpenſare. Ad laborem ipſos excitet, & ne deficiant in laboribus, ſuſtentet promiſſa merces. Quæ vero merces? Omnia bona Dei, Deus ipſe ſummum bonum. *Vere dico vobis, Quoniam ſupra omnia quæ poſſidet, conſtituet illum.*

45. 46. *Quod ſi dixerit ſervus ille in corde ſuo: Moram facit Dominus meus: & cæperit percutere ſervos & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari: veniet Dominus ſervi illius in die qua non ſperat, & hora qua neſcit, & dividet eum, partemque ejus cum infidelibus ponet.* Improbi Paſtores qui ſuperbe & violenter in Clero dominantur, & dignitate ſua aut beneficio abutuntur ut laute vivant, ut otio ac voluptati ſerviant, divini judicii ſeveritatem experientur; mortem præmaturam, ſubitam, vel improviſam: *Veniet Dominus ſervi illius in die qua non ſperat, & hora qua neſcit*: æternam a Deo ſeparationem; *& dividet eum*: tormenta ſine fine cum diabolo & reprobis: *partemque ejus cum infidelibus ponet.*

47. 48. *Ille autem ſervus, qui cognovit voluntatem domini ſui, & non præparavit, & non fecit ſecundum voluntatem ejus, vapulabit multis: qui autem non cognovit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.* Tanto magis reus homo eſt, graviorique pœnæ obnoxius, quanto majorem Dei, Legiſque illius ac mandatorum cognitionem habet. *Cum etiam ignorantes Dominum nulla exceptio tueatur a pœna* (inquit Tertullianus) *Quia Deum in aperto conſtitutum, & vel ex ipſis cæleſtibus bonis incomprehenſibilem ignorari non licet*) *quanto cognitum deſpici periculoſum eſt? Deſpicit porro, qui bonorum & malorum intellectum ab illo conſecutus, quod intelligit fugiendum, quodque jam fugit reſumens, intellecti ſuo, id eſt, Dei dono contumeliam facit.* Qui autem non cognovit voluntatem Domini, legem ejus, mandata ejus, officiaque ſua, quæ noſſe poterat ac debebat, nihilominus reus eſt, cum ejus mandata tranſgreditur, æternæque pœnæ obnoxius, quamvis mitiori. Oſtendit itaque Dominus gravius peccare hominem ſcientem quam neſcientem. „ Nec

Tertull. lib. de Pœnitentia c. 5.

„ tamen ideo confugiendum eſt ad ignorantiæ tenebras, ut in eis quiſque
„ requirat excuſationem. Aliud eſt enim neſciſſe, aliud ſcire noluiſſe. Vo-
„ luntas quippe in eo arguitur, de quo dicitur, *Noluit intelligere ut bene*
„ *ageret.* Sed & illa ignorantia quæ non eſt eorum qui ſcire nolunt, ſed
„ eorum qui tamquam ſimpliciter neſciunt, neminem ſic excuſat ut ſem-
„ piterno igne non ardeat, ſi propterea non credidit quia non audivit om-
„ nino quod crederet, ſed fortaſſe ut mitius ardeat. Non enim ſine cauſa
„ dictum eſt: EFFUNDE iram tuam in gentes quæ te non noverunt. *Et*
„ *quod ait Apoſtolus*: In revelatione Domini Jeſu de cælo, cum Angelis
„ virtutis ejus in flamma ignis dantis vindictam iis qui non noverunt
„ Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui
„ pœnas dabunt in interitu æternas a facie Domini.

S. Auguſt. lib. de Gratia & libero Arbit. c. 3.
Pſal. 35.
Pſal. 78. 6
2. Theſſ. 1. 8.

CA-

Digitized by Google

CAPUT DECIMUMTERTIUM.

Senſus Moralis.

Act. 5. 37. Joſeph. lib. 18. Antiq. c. 1. & lib. 20. c. 3. Item lib. 1. de Bello Judaico c. 17. & lib. 7. c. 28.

1. A*Derant autem quidam ipſo in tempore*, quo Chriſtus populum docebat, nuntiantes illi ceu rem novam, quæ tum forte Hieroſolymis acciderat, *de Galilæis*, Judæ Gaulonitæ ſeu Galilæi Sectatoribus, *quorum ſanguinem Pilatus miſcuerat cum ſacrificiis eorumdem*; quod ſcilicet ſeditioſam doctrinam prædicti Judæ ſecuti, qui tributum Cæſari non ſolvendum, nec alium Dominum præter Deum agnoſcendum vulgaverat, quo tempore Quirinus Judæam deſcripſit, ideoque male perierat, res novas contra Romanum Imperium, & obſequium Cæſaris moliebantur, cum tempore Paſchatis Hieroſolymam ad offerendum ſacrificium veniebant.

2. *Et reſpondens dixit illis* (JESUS,) *Putatis quod hi Galilæi*, quos occidi juſſit Pilatus, *præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia paſſi ſunt?* Exiſtimatis ipſos flagitioſiores fuiſſe ceteris illius Nationis & ſectæ hominibus, quaſi graviorum & plurium ſemper ſint rei peccatorum, quos Deus magnis calamitatibus opprimi ſinit, aut mala morte plectit? *Non, dico vobis*: Non ita ſe res habet. Sæpe enim ex magna malorum turba Deus paucos ſeligit, quorum pœnam ceterorum admonitionem & exemplum eſſe velit, ſicut in legionum decumatione ab Imperatoribus exercitus fieri ſolet. *Sed niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis*, ſive in præſenti ſæculo, calamitatibus & pœnis vobis imminentibus oppreſſi, ſive in futuro, ſive in utroque.

Iſaia 8. 6. Joan. 9. 7. S. Hieron. in c. 8. Iſai.

4. 5. *Sicut illi decem & octo, ſupra quos cecidit turris in Siloe*, ad fontem Siloe, unde aquæ ductus in Urbem ferebatur, ad quem fontem magnus erat hominum concurſus, vel ut ſe purificarent, vel ut ſanationem languorum ſuorum, poſt motum & turbationem aquæ ab Angèlo, exſpectarent. *Putatis quia & ipſi* decem & octo homines, qui turris illius ruinis nuper ſunt oppreſſi, *debitores fuerint*, rei hujuſmodi pœnæ & mortis, *præter omnes homines habitantes in Jeruſalem?* præ omnibus incolis Jeruſalem? *Non, dico vobis*; non ita eſt, *ſed ſi pœnitentiam non egeritis, omnes ſimiliter peribitis*.

S. Ambroſ. lib. 7. in Luc. n. 160. & ſeq. 2. Petr. Chryſ. ſerm. 106.

6. 7. *Dicebat autem, & hanc ſimilitudinem*, ſeu Parabolam: *Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua, & venit quærens fructum in illa, & non invenit*. Pater ille familias, Deus eſt; vinea, Judaicus populus; ficus Hieroſolymitani cives, ad ſpirituales fructus proferendos per Prophetas & Sacerdotes exculti. Confer cum Iſaiæ 5. 7. *Vinea Domini exercituum, domus Iſrael eſt: & vir Juda germen ejus delectabile: & expectavit ut faceret judicium, & ecce inquitas; & juſtitiam, & ecce clamor*. Venit Dominus quærens fructum juſtitiæ, pietatis, bonorum operum, & non invenit, ſed inania tantum legalium ceremoniarum folia. Quærebat autem Dominus, non quia fructum ficulneæ deeſſe neſciret, ſed ut oſtenderet in figura quia fructum jam Synagoga habere deberet. (inquit S. Ambroſius.)

8. *Dixit autem ad cultorem vineæ*, Chriſtum Dominum, qui doctrina & miraculis Judæos velut vineam ſuam electam excoluit: *Ecce anni tres ſunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non invenio; ſuccide ergo illam, ut quid etiam terram occupat?* Ficus frugiferæ ultra tertium annum fructus non differunt; jam vero plures ſunt anni, ex quo

venio

venio quærens fructum in Synagoga, & jam tertius eſt annus quo fruſtra ipſam excolis, Fili mi, (tertius enim tum agebatur annus prædicationis Chriſti) *Succide ergo illum*, & eradica, ut quid etiam terram occupat, & otioſam inutilemque reddit, quæ ſi fertilem arborem geſtaſſet, uſum ſui præbuiſſet?

9. *At ille*, cultor ſcilicet vineæ, *reſpondens*, *dicit illi: Domine*, *dimitte illam et hoc anno*, *uſque dum fodiam circa illam*, *et mittam ſtercora*, ut extremam curam, & omnia opportuna adhibeam ad fertilitatem ei procurandam (quod anno ultimo prædicationis Chriſti, & Paſſionis ejus, per ipſummet; ſequentibus autem per Apoſtolos factum eſt) *et ſi quidem fecerit fructum*, bene eſt: *ſin autem*, *in futurum*, cum tibi placuerit, *ſuccides eam*. Non dixit: Si fecerint fructum, permanebunt ut erant: ſed, Si fecerint fructum, ſuſpenſa ſententia eſt, ut ſubaudiatur, transferes eos in Eccleſiam Gentium & in alteram vineam tranſplantabis. Venit Dominus tertio, & non invenit in eis fructum. Dedit primum Legem per Moyſen, ſecundo locutus eſt per Prophetas: tertio ipſe deſcendit. Et poſt paſſionem datis ad pœnitentiam quadraginta quatuor annis, quia non fecerunt fructum, quarto ſubverſi ſunt.

S. Hieron. in c. 3. Habacuc ad illum Verſum, Ficus enim non florebit & non erit germen in vineis.

10. 11. 12. 13. *Erat autem* (JESUS) *docens in Synagoga eorum Sabbatis*, quibus Judæi frequentes conveniebant in Synagogas, ut Legem edocerentur, & precarentur. *Et ecce mulier quæ habebat Spiritum infirmitatis annis decem et octo*, quæ ab annis octodecim patiebatur morbum a ſpiritu malo immiſſum, *et erat inclinata*, capite in pectus contracto, corpore in terram curvato, præ frequentibus convulſionibus, *nec omnino poterat ſurſum reſpicere*. *Quam cum videret Jeſus*, *vocavit eam ad ſe*, ultro, non rogatus, propenſiſſima ad benefaciendum & ſuccurrendum miſeris voluntate; *et ait illi*; *Mulier*, *dimiſſa es ab infirmitate tua*, ſoluta & liberata a vinculis infirmitatis, quibus te Satanas tenebat alligatam. *Et impoſuit illi manus*. Operatorio ſermone, contactuque vivifico perfectam illi ſanitatem reſtituit. *Et confeſtim erecta eſt*, *et glorificabat Deum*. Dei gloriam, potentiam, miſericordiam prædicabat, Chriſto gratias agens.

Adcr. lib. de Morbis Evangelicis.

14. *Reſpondens autem Archiſynagogus*, *indignans quia Sabbato curaſſet Jeſus*, *dicebat turbæ: Sex dies ſunt*, *in quibus oportet operari*; *in his ergo venite*, *& curamini*, *& non die Sabbati*. Princeps quidam Synagogæ, religionis zelique ſpeciem invidiæ, qua in Chriſtum urebatur, pretexens, ipſumque Jeſum per latus petens, ait turbæ in Synagoga congregatæ: Sex dies ſunt operibus & labori manuum deſtinati; illis diebus venite, & præbete vos curandos, & non Sabbato, quod quiete & ceſſatione ab omni opere ſanctificandum eſt.

15. 16. *Reſpondens autem ad illum Dominus*, alioſque ipſi ſimiles una coarguens, *dixit: hypocritæ*, qui aliud ſermone oſtentatis, ſcilicet zelum Legis; aliud corde premitis, ſcilicet invidiam ob operum meorum admirabilitatem, *unuſquiſque veſtrum Sabbato non ſolvit bovem ſuum aut aſinum a præſepio*, *& ducit adaquare?* Nonne unuſquiſque veſtrum Sabbato ſolvit bovem ſuum aut aſinum a præſepio cui alligati ſunt, & adaquatum ducit? *Hanc autem filiam Abrahæ*, *quam alligavit Satanas*, *ecce decem & octo annis*, *non oportuit ſolvi a vinculo illo die Sabbati?* quanto magis licitum eſt, imo religioſum ac pium, homini ſubvenire die Sabbati, & præſertim iis qui ex genere Abrahæ cenſentur, cum quo & poſteris ejus Deus fœdus iniit? Cum ergo Satanas hanc Abrahæ filiam per annos octodecim inſanabilis morbi vinculo detineret alligatam, an Sabbati religionem violavi, cum vinculum illud verbo & impoſitione manus ſolvi? Num ſervile hoc opus cenſendum eſt?

17. *Et cum hæc diceret, erubeſcebant omnes adverſarii ejus: & omnis populus gaudebat in univerſis quæ glorioſe fiebant ab eo.* Adverſarii ejus pudore ſuffundebantur, populus gaudebat quod tam admirabilia, tamque glorioſa opera ederet.

18. 19. 20. 21. *Dicebat ergo: Cui ſimile eſt regnum cœlorum, & cui ſimile æſtimabo illud? Simile eſt grano ſinapis, quod acceptum homo miſit in horreum ſuum, & crevit, & factum eſt in arborem magnam, & volucres cœli requieverunt in ramis ejus. Et iterum dixit: Cui ſimile æſtimabo regnum Dei? Simile eſt fermento quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſata tria, donec fermentaretur totum.* Confer cum Matthæi 13. ubi utramque illam Parabolam expoſuimus.

22. *Et ibat per civitates & caſtella, docens, & iter faciens in Jeruſalem?* ut Feſtum aliquod ſecundum Legem celebraret, quod quale fuerit, Interpretes non conveniunt. Neque enim certum & exploratum habetur ex Evangelica Hiſtoria, quo tempore hæc geſta & dicta ſint a Chriſto Domino.

23. 24. *Ait autem illi quidam: Domine, ſi pauci ſunt qui ſalvantur?* Circa hanc quæſtionem varia erant Magiſtrorum placita. R. *Resb. Lachiſh*, ait: *Quid dereliquit ſtatutum unum non obſervatum, judicabitur in gehenna.* Contra vero R. *Jochanan* ait: *Ne ſic judices de Iſraele: nam etiamſi non didicerit niſi ſtatutum unum, evadet gehennam.* Ex adverſo R. Rabba dicit: *Duo tantum introierunt in terram Chanaan de ſexaginta myriadibus: ſic etiam erit in diebus Meſſiæ.* Chriſtus curioſæ quæſtioni reſpondendum non duxit, nihil enim intereſt ad ſalutem ſcire quot ſalventur, ſed quales eſſe oporteat, & qualem viam inire debeant, qui ſalutem æternam conſequi volunt. Id docet eo loci Chriſtus. *Ipſe autem dixit ad illos: Contendite intrare per anguſtam portam: quia multi dico vobis, quærent intrare, & non poterunt.* Omnibus ſtudiis & viribus enitimini, ut per arctam illam vivendi rationem; quæ ſecundum Deum & virtutem eſt, quæ ardua eſt & difficilis, in Dei regnum intretis. Metaphora eſt ſumpta a domo, cujus janua anguſta eſt, quam non ſubit, niſi qui vires contendit. Multi quærent intrare in regnum cœlorum, inefficacibus deſideriis id optabunt: quotuſquiſque enim eſt, qui beatus eſſe non optet? *Sed non poterunt*, quia gratiæ Dei deerunt, ad viam illam arduam illos invitanti, nec tanti illis erit vita æterna, ut propter ipſam hujus ævi commodis carere velint.

Ligfoot in Horis Hebraicis.

25. 26. 27. 28. *Cum autem introierit Pater-familias & clauſerit oſtium:* cum elapſum fuerit tempus poſt quod in domum ſuam cœleſtem nullum amplius admittere Dominus decrevit, fruſtra exſpectatis quos invitaverat, *incipietis foris ſtare, & pulſabitis oſtium*, ſtabitis foras, fruſtra contendentes intrare, & inutiliter *dicentes: Domine, aperi nobis; & reſpondens dicet vobis: Neſcio vos unde ſitis.* Pro ignotis vos habeo. *Tunc incipietis dicere: Manducavimus coram te, & bibimus, & in plateis noſtris docuiſti.* Tecum familiariter viximus, cibum tecum ſumpſimus, te audivimus apud nos docentem, diſcipulique tui fuimus. *Et dicet vobis: Neſcio vos unde ſitis: Diſcedite a me omnes operarii iniquitatis.* Hæc verba, *operarii iniquitatis*, habitum dumtaxat ac ſtudium ſeu conſuetudinem totius vitæ, non unum aut alterum actum ſignificare, Volzogenius Socinianus commentator, & Grotius falſo, temere, erronee aſſerunt; ut propter ſolum peccati habitum & conſuetudinem, non propter unum aut alterum crimen ſeu voluntate, ſeu opere perpetratum, hominem a regno cœlorum excludi, & in tenebras exteriores ejici, id eſt, in infernum detradi innuant, ſecundum Socinianæ Moralis principia. *Ibi erit fletus, & ſtridor dentium: cum videritis Abraham et Iſaac et Jacob, et omnes Prophetas in Regno Dei,*

vos

Digitized by Google

vos autem expelli foras. Cœleſti & æterna domo, regnoque excluſi, & tenebroſo carcere, ſuppliciiſque ſempiternis damnati, flebitis & ſtridebitis dentibus; cum præſertim videritis Abraham, Iſaac, Jacob, & omnes Prophetas, ex quorum genere vos eſſe gloriamini, in regno cœleſti felicem in æternum vitam agentes.

29. 30. *Et venient ab Oriente & Occidente, & Aquilone, & Auſtro*, a quatuor mundi plagis homines, *& accumbent in Regno Dei*; cujus vos ſolos hæredes fore ob generis prærogativam, & Legem a Deo acceptam, præſumebatis. *Et ecce ſunt noviſſimi qui erunt primi, et ſunt primi qui erunt noviſſimi*. Gentiles qui nunc a Deo alieniſſimi, & hoſpites teſtamentorum vobis videntur, & quos tanquam ultimos omnium mortalium contemnitis, erunt primi in regno cœlorum: vos autem qui nunc primi eſtis Dei cognitione, patrum genere, promiſſionum jure, regni cœlorum exſpectatione; omnium noviſſimi eritis, a Regno cœlorum in perpetuum excluſi.

31. *In ipſa die*, qua ſuperiorem Chriſtus habuit concionem, *acceſſerunt quidam Phariſæorum*, benevolentiam erga ipſum ſimulantes, & *dicentes illi. Exi et vade hinc, quia Herodes vult te occidere*; idque Herodis ipſius inſtinctu Phariſæos illos feciſſe Chriſti reſponſum oſtendit, ad Herodem, a quo miſſi erant, directum. Herodes ſcilicet politicis artibus & vafritie inſignis, Jeſum interficere veritus, ne populum offenderet, injecto tamen metu illum finibus Tetrarchiæ ſuæ arcere voluit, quia Joannis innocentiæ teſtimonium magna auctoritate & libertate paſſim perhibebat. Ideo Phariſæos miſit, qui Chriſto metum incuterent mortis ab illo imminentis, ſuaderentque ut ſeceſſu & fuga ſaluti ſuæ conſuleret.

32. *Et ait illis: Ite, dicite Vulpi illi* (ſic Herodem vocat propter inſignem aſtutiam cum timiditate conjunctam) *Ecce ejicio dæmonia, et ſanitates perficio hodie et cras, et ſequenti die conſummor*. Herodi renuntiate, me terrore mortis non commoveri, nec impediri poſſe quominus opus, quod dedit mihi Pater, perficiam. Dæmonia ergo ejicere, & infirmos curare pergam, & nunc & in poſterum, quamdiu mihi libuerit, & brevi moriar. Mortem ſuam *conſummationem* vocat, quia per eam opus redemptionis noſtræ perfecit. Confer cum Hebr. 2. 10. *Decebat enim eum, propter quem omnia, et per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, Auctorem ſalutis eorum per paſſionem conſummare*.

Videſis S. Aug. in Pſal. 63. ad illum Verſ. Tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt; & *ſerm. 2. in Pſal. 88. n. 7.*

33. *Verumtamen oportet me hodie et cras, et ſequenti die ambulare*, libere operari, & munus peragere meum ſine metu Herodis, & cujuſcumque alterius, hic hærere, vel alio migrare, cum voluero. Trepidare vulpis eſt, non Leonis de Tribu Juda. Non eſt metuendum ne mihi mors in Galilæa, vel in Peræa inferatur, *quia non capit*, non contingit, non expedit *Prophetam perire* ſeu morte affici *extra Jeruſalem*, ubi Synedrium magnum eſt, a quo Prophetæ judicantur. Unde in Tractatu *Sanhedrim*, c. 1. habetur: *Non judicant Tribum, nec Pſeudoprophetam, nec ſummum Pontificem, niſi Hieroſolymis, et judicio Septuaginta unius*. Fuere quidem Prophetæ nonnulli extra Jeruſalem occiſi, ſed pauci præ iis qui ea in Urbe trucidati erant.

Ligfoot in Horis Hebraicis.

34. 35. *Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis Prophetas, et lapidas eos qui mittuntur ad te*; id eſt, quæ occidere & lapidare ſoles, &c. reprehenſionis vitiorum ac ſcelerum tuorum impatiens; *quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum avis nidum ſuum ſub pennis, et noluiſti? Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta*. Urbs veſtra excidetur, omniſque regio vicina ſic vaſtabitur ut remaneat deſerto ſimilis. *Dico autem* vobis: *Quia non videbitis me donec veniat cum dicatis*: Non videbitis me Hieroſolymis uſque ad diem illum, quo Urbem ingrediar ſedens ſuper aſinam, ut impleantur

Vide Joſeph. lib. 7. de Bello Jud. c. 1.

Digitized by Google

Vaticinia Prophetarum, & mihi velut Regi & Triumphatori cum palmis ſeu ramis olivarum occurrentes & acclamantes dicetis: *Benedictus qui venit in nomine Domini*. Confer cum Matthæi 23. 37. 38. & 39.

SENSUS MORALIS.

2. *Putatis quod hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerunt? Non, dico vobis*. Humanorum judiciorum temeritatem Chriſtus Dominus compeſcit. Plerumque enim judicant homines, graviorum peccatorum reos eſſe, qui a Deo magis in hoc mundo affliguntur, vel ſubitis calamitatibus opprimuntur. Ita judicabant amici Job: *Utinam Deus loqueretur tecum, et aperiret labia ſua tibi, ut oſtenderet tibi ſecreta ſapientiæ, et quod multiplex eſſet lex ejus, et intelligeres quod multo minora exigeris ab eo, quam meretur iniquitas tua*. Sic judicabant barbari Inſulæ Melitenſis incolæ, cum viperam S. Pauli manum invaſiſſe viderunt. *Utique* (inquiebant) *homicida eſt homo hic, qui cum evaſerit de mari, ultio non ſinit eum vivere*. Sic judicabant, qui Galilæorum illorum caſum nuntiabant, quorum ſanguinem Pilatus cum ſacrificiis illorum miſcuerat, flagitioſiores fuiſſe ceteris Galilæis: judicabant plerique de turba quæ Chriſtum audiebat, tum hos Galilæos, tum decem & octo homines, qui repentina Turris Siloe ruina nuper fuerant oppreſſi, præ ceteris omnibus conterraneis vel concivibus ſuis peccatores fuiſſe & Deo inviſos. Rem porro non ita ſe habere Chriſtus declarat, ut doceat non eſſe temere judicandum de iis qui a Deo affliguntur & temporaliter puniuntur. Quamvis enim in futuro ſæculo pro menſura peccatorum puniat reprobos; in præſenti tamen ſæpe peccatores caſtigat ut erudiat, ut emendet, ut ad pœnitentiam adducat, ut ſalvet; interdum ut paucorum exemplo terreat ceteros, & vel timore pœnarum a peccato cohibeat: ſæpe juſtos, ut probet, ut purificet; ſæpe reprobos temporali proſperitate frui ſinit, graviores in futuro ſæculo pœnas daturos. *Domus eorum ſecuræ ſunt et pacatæ, et non eſt virga Dei ſuper illos.... Ducunt in bonis dies ſuos, et in puncto ad inferna deſcendunt.... Quia in diem perditionis ſervatur malus, et in diem furoris adducetur*. Hinc David: *Mei autem* (inquit) *pene moti ſunt pedes, pene effuſi ſunt greſſus mei, quia zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns. Quia non eſt reſpectus morti eorum, & firmamentum in plaga eorum. In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Ideo tenuit eos ſuperbia*, &c. Et alter Propheta: *Juſtus quidem es, Domine, ſi diſputem tecum: verumtamen juſta loquar ad te. Quare via impiorum proſperatur, bene eſt omnibus qui prævaricantur & inique agunt? Plantaſti eos & radicem miſerunt; proficiunt, & faciunt fructum .... Congrega eos quaſi gregem ad victimam, & ſanctifica eos in die occiſionis*. Temeraria igitur judicia quiſque caveat, cor ſuum, actuſque ſcrutetur & recogitet, primum peccatorum ſe coram Deo reputet, graviores ſe divinæ juſtitiæ pœnas debere humiliter agnoſcat, placare illam ſatagat pœnitentiæ gemitibus & operibus. *Væ enim etiam laudabili hominum vitæ, ſi remota miſericordia diſcutiat eam Deus*.

Job. 25. 5. 6. — Act. 28. 4. — Job. 21. — Pſal. 72. — Jerem. 12. — S. Auguſt.

3. *Sed niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis*. Impunitum a Deo relinqui peccatum non poteſt, cum juſtus ſit: aut a Deo puniatur neceſſe eſt, aut ab homine pœnitente, contrito, & ſibimetipſi irato, quod Deum graviter offenderit. Pœnitentiam agere peccatoribus, non conſilii tantum res eſt, ſed præcepti omnes omnino ſpectantis. Omnes qui pœnitentiam non egerint, poſtquam in mortale peccatum lapſi ſunt, certa ma-

nex

net damnatio. Niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis; etſi non eodem mortis genere quo Galilæi illi homines vel Judæi, eo certe quod omnium maxime timendum, de quo ſcriptum eſt: *Mors peccatorum* Pſal.33.22. *peſſima*. Mala ſiquidem eſt in mundi amiſſione, pejor in carnis ſeparatione, peſſima in vermis igniſque duplici contritione. S. Bern. Epiſt 105. Hæc ſecunda mors, quæ non fit ſeparatione animæ & corporis, ſed in æternam pœnam potius S. Auguſt. lib. 13. de utriuſque complexu. Hæc malorum omnium maximum. *Numquam* enim Civit. Dei *erit homini pejus in morte, quam ubi erit mors ipſa ſine morte*. Hoc malum c. 11. ſola pœnitentia declinari poteſt. *Si de Exomologeſi retractas* (ait Tertullianus) Tertull. lib. *gehennam in corde conſidera, quam tibi Exomologeſis extinguet: & pœnæ prius magnitudinem imaginare, ut de remedii adeptione non dubites*. de Pœnit.

6. *Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua, & venit quærens fructum in illa, & non invenit*. „ Arbor ficulnea, moraliter genus hu„ manum eſt. Triennium, tria ſunt tempora: unum ante Legem, alterum S. Auguſt. „ ſub Lege, tertium ſub Gratia. Eos appellat Chriſtus in hac arbore, qui ſerm. 110. „ per omne tempus fructum dare noluerunt: & propter hoc imminebat alias 31. de „ ſecuris radicibus arboris infructuoſæ. Intercedit colonus, *differtur ſuppli*- Verbis Dom. „ *cium, ut adhibeatur auxilium*. Qui intercedit colonus, eſt omnis ſanctus; „ qui intra Eccleſiam orat pro eis qui ſunt extra Eccleſiam. Et quid orat? „ *Domine, dimitte illam & hoc anno, uſque dum fodiam circa illam, &* „ *mittam ſtercora: & ſi quidem fecerit fructum; ſin autem, in futurum ſucci*„ *des eam*: quando ſcilicet venies judicare vivos & mortuos. Interim tem„ pore iſto ſub gratia, parce peccatoribus, parce infidelibus, parce ſterili„ bus, parce infructuoſis. *Uſque dum fodiam circa illam, & mittam ſterco*„ *ra*. Quid eſt circumfodere, niſi humilitatem & pœnitentiam docere? Foſ„ ſa enim humilis terra eſt. Stercora ſimiliter in bono intellige. Sordes „ ſunt, ſed fructum dant. *Sordes cultoris, dolores ſunt peccatoris*. Qui agunt „ pœnitentiam, in ſordibus agunt: ſi tamen intelligant, & veraciter agant. „ Eja arbor infructuoſa, noli derideas, quia parcitur tibi: dilata eſt ſecuris, „ noli eſſe ſecura: veniet ad judicium Dominus, & amputaberis.

Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua, & venit quærens fructum in illa, & non invenit. Per baptiſmum Chriſto inſiti, & in vinea ejus, ſcilicet Eccleſia Catholica plantati, fructum quem a nobis exſpectat, in tempore ſuo dare debemus. Tempus fructuum, id eſt, bonorum operum, totus vitæ noſtræ curſus eſt. Chriſtianus catholicus, qui fidem habet, charitatem vero & bona opera non habet, ficus ſterilis eſt. Jam multos annos fructum Myſteriorum ſuorum, verbi ſui, Sacramentorum, gratiarum ſuarum, flagellorum, infirmitatum, calamitatum, quibus nos veluti ablaqueat & ſtercorat, a nobis exſpectat Dominus. Patientia Dei quouſque abutimur? Ut quid locum in Eccleſia occupamus? Inutiles certe in ea ſumus, immo aliis nocemus degeneri converſatione & pravis exemplis. Timeamus ergo ſecurim jam ad radicem poſitam. *Succide illam, ut quid etiam terram occu*- S. Petrus *pat?* „ Infructuoſa arbor intricat ceſpitem, exhaurit terræ vires, cultorem Chryſol. „ conficit damno, afficit tædio poſſidentem; excidere iſtam lucrum eſt, ſerm. 1.6. „ commodum non habere. Sic homo qui naturæ donum, munus animæ, „ rationis beneficium, excellentiam ſenſus, judicium mentis, artis indu„ ſtriam, culturæ bonum, per ſteriles atque inopes actus evertit, occupat, „ mergit, Auctori fructum, cultori gratiam negat: ſicut arbor e terra, „ ſic iſte e vita meretur excidi. Et ſicut infœcunda arbor, ſi fuerit in vi„ nea, dum fundit mortiferam ſubjectis viribus umbram, inimica non ſibi „ ſoli, ſed etiam palmitibus fit fœcundis: ita homo deſes & ignavus, ſi „ præſit populis, non ſibi ſoli fit noxius, ſed multis, dum ſequentes ſe

Digitized by Google

S. Ambroſ. lib. 7. in Luc. n. 131. „ ſuo vitiat & perdit exemplo. *Succide ergo illam, ut quid etiam terram occupat?* Quod de Judæis dictum, omnibus, & nobis maxime cavendum „ eſt, ne fœcundum Eccleſiæ locum vacui meritis occupemus; qui quaſi „ malogranata benedicti, fructus ferre debemus internos, fructus pudoris, „ fructus conjunctionis, fructus mutuæ charitatis & amoris, ſub uno utero Eccleſiæ matris incluſi; ne aura noceat, ne grando decutiat, ne æſtus „ cupiditatis exurat, ne humoris imber elidat.

7. *Domine, dimitte illam & hoc anno, uſque dum fodiam circa illam, & mittam ſtercora: & ſiquidem fecerit fructum; ſin autem, in futurum ſuccides illam.* Cum Dominus ad Synagogam fructum quæſiturus veniſſet per Legem, per Prophetas, per ſe ipſum, adhuc Evangelici temporis annum conceſſit, *annum placabilem Domino*, de quo Iſaias. (Iſai. 61. 1.) Toto illo tempore, quod ad ultimum uſque adventum Chriſti currit, operarii Evangelici ficum infructuoſam colunt, circa illam fodiunt, illamque ſtercorant. „ Quid eſt „ circa ficulneam fodere, niſi infructuoſas mentes increpare? Omnis quippe foſſa in imo eſt: & nimirum increpatio dum mentem ſibi demonſtrat, „ humiliat. Quoties ergo aliquem de peccato ſuo corripimus, toties ex „ culturæ debito circa infructuoſam arborem fodimus. Quoties ad ejus memoriam vitia anteacta revocamus, quaſi infructuoſæ arbori cophinum „ ſtercoris verſamus, ut ad compunctionis gratiam quaſi de fœtore pingueſcat. *Cum enim ſe per pœnitentiam ad lamenta mens excitat, & ad bonæ operationis gratiam reformat, quaſi per tactum ſtercoris redit ad fœcunditatem operis radix cordis. Plangit quod feciſſe ſe meminit; diſplicet ſibi qualem ſe fuiſſe recolit, intentionem contra ſe dirigit, atque ad meliora animum accendit. Ex fœtore ergo ad fructum reviviſcit arbor, quia de conſideratione peccati ad bona opera ſe reſuſcitat animus.* (S. Greg. M. Hom. 31. in Evang.)

10. 11. 12. 13. *Erat autem docens in Synagoga eorum Sabbatis. Et ecce mulier quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo, & erat inclinata, nec omnino poterat ſurſum reſpicere. Quam cum vidiſſet Jeſus, vocavit eam ad ſe, & ait illi: Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua. Et impoſuit illi manum, & confeſtim erecta eſt, & glorificabat Deum.* Quam clemens Dominus, „ quam pius in utroque, cum aut miſeretur, aut vindicat! In Synagogæ „ typo arborem excidi jubet, in typo Eccleſiæ feminam ſalvat. Mulier (in„ quam) infirma, Eccleſiæ figura eſt, quæ cum menſuram Legis & reſurrectionis impleverit, in illa quiete perpetua in ſublime erecta faſtigium, „ inclinationem noſtræ infirmitatis ſentire non poterit. (S. Amb. lib. 7. in Luc. n. 173. & 175.)

Ecce mulier quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo, & erat inclinata, &c. Curva erat, ſurſum reſpicere non poterat; quia *Surſum cor*, „ ſine cauſa audiebat. Qui curvus eſt, terram intuetur, terrena felicitate „ lætatur, iſtam ſolam putat eſſe vitam beatam, ubi beatus eſſe poſſit, „ aliam non credit. Quicumque tam curvus eſt, erigatur. Si per ſe ipſum „ non poteſt, invocet Deum. Numquid enim & mulier illa per ſe ipſam „ erecta eſt? Væ illi eſſet, ſi manum ille non porrexiſſet. (S. Auguſt. ſerm. 110. alias 31. de Verbis Domini.)

Et erat inclinata, nec omnino poterat ſurſum reſpicere. In corpore corruptibili anima conſtituta terrena quadam contagione conſtringitur, & tali „ onere quodammodo depreſſa curvatur, ut in imo multa, quam in ſummo „ unum facilius concupiſcat & cogitet. Nam hoc etiam ſancta Scriptura „ ita dicit: *Corpus quod corrumpitur aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem.* (Sap. 9. 15.) Sed ideo venit Salvator noſter, qui „ mulierem illam in Evangelio per decem & octo annos curvam, quæ fortaſſe hoc ſignificabat, verbo ſalutis erexit, ut anima Chriſtiana non fruſtra „ audiat, *Surſum cor:* nec fruſtra reſpondeat, *ſe habere ad Dominum.* (Idem Epiſt. 131. alias 156.)

Et

Digitized by Google

Et erat inclinata, nec omnino poterat ſurſum reſpicere. Omnis peccator ter- *S. Greg. Hom. 31. in Evang.*
„ rena cogitans, cœleſtia non requirens, ſurſum reſpicere non valet: quia
„ dum deſideria inferiora ſequitur, a mentis ſuæ rectitudine curvatur, &
„ hoc ſemper videt, quod ſine ceſſatione cogitat. Ad corda veſtra redite,
„ fratres chariſſimi, quid horis omnibus in cogitationibus veſtris volvatis, aſ-
„ picite. Alius de honoribus, alius de pecuniis, alius de prædiorum ambitu
„ cogitat. Hæc cuncta in imo ſunt, & quando mens talibus implicatur, ab
„ ſtatus ſui rectitudine flectitur. Et quia ad cœleſte deſiderium non aſſurgit,
„ quaſi mulier inclinata ſurſum reſpicere nequaquam poteſt.

„ *Hanc cum vidiſſet Jeſus, vocavit ad ſe*, &c. Vocavit, & erexit: illumi- *Ibidem*
„ navit, & adjuvit. *Vocat, ſed non erigit, quando per ejus gratiam illumina-
mur, ſed exigentibus noſtris meritis*, ſeu peccatis, *adjuvari non poſſumus. Ple-
rumque enim videmus quæ agenda ſunt, ſed opere non implemus. Nitimur,
& infirmamur. Mentis judicium rectitudinem conſpicit, ſed ad hanc operis for-
titudo ſuccumbit: quia nimirum jam de pœna peccati eſt, ut ex dono quidem
poſſit bonum conſpici, ſed tamen ab eo quod aſpicitur contingat per meritum re-
pelli. Uſitata enim culpa obligat mentem, ut nequaquam ſurgere poſſit ad re-
ctitudinem. Conatur, & labitur: quia ubi ſponte diu perſtitit, ibi & cum no-
luerit, coacta cadit*. Bene de hac noſtra incurvatione ex typo humani ge-
„ neris per Pſalmiſtam dicitur: *Miſer factus ſum, & curvatus ſum uſque* *Pſal. 37. 7.*
„ *in finem*. Unde curvatus eſt? Quia elatus erat. Si fueris humilis, erige-
„ ris; ſi fueris elatus, curvaberis: non enim deerit Deo pondus unde te
„ curvet. Illud erit pondus, faſcis peccatorum tuorum: hoc replicabitur
„ in caput tuum, & curvaberis. Quid eſt autem curvari? Non ſe poſſe *S. Auguſt. in hunc*
„ erigere. Talem invenit Dominus mulierem per decem & octo annos cur- *Pſal. n. 10.*
„ vam: non ſe poterat erigère. Tales ſunt qui in terra cor habent. De
„ his alius Propheta, malignos ſpiritus in typo hoſtium populi Dei deſi- *Iſai. 51. 23.*
„ gnans, ait: *Quid dixerunt animæ tuæ, Incurvare, ut tranſeamus*. Recta
„ quippe ſtat anima, cum ſuperna deſiderat, & nequaquam flectitur ad ima.
„ Sed maligni ſpiritus cum hanc in ſua rectitudine ſtare conſpiciunt, per
„ eam tranſire non poſſunt. Tranſire namque eorum, eſt immunda illi deſi-
„ deria ſpargere. Dicunt ergo, *Incurvare, ut tranſeamus*: quia ſi ipſa ſe ad *S. Greg.*
„ ima appetenda non dejicit, contra hanc illorum perverſitas nullatenus con- *Hom. 31. in*
„ valeſcit. Nos ergo viam malignis in nobis ſpiritibus damus, cum ad tem- *Evang.*
„ poralia appetenda curvamur. Gibboſos a Sacerdotio Lex vetus repellebat,
„ quia *Quiſquis ſolis terrenis intentus eſt, membrum ſummi Sacerdotis non eſt*: *Levit. 21.*
nec in eorum numero dignus eſt cenſeri, de quibus ait Apoſtolorum Prin-
ceps: *Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens ſancta*. *1. Petri 2. 9.*

Hanc cum vidiſſet Jeſus, vocavit ad ſe, &c. Vidit, prædeſtinando per gra- *Ven. Beda.*
„ tiam; vocavit, illuſtrando per doctrinam; impoſuit manus, ſpiritalibus
„ donis adjuvando; erexit, ad glorificandum Deum in operibus bonis uſque
„ in finem firmam provehendo. *Quos enim prædeſtinavit, hos & vocavit;* *Rom. 8. 30.*
*& quos vocavit, hos & juſtificavit; quos autem juſtificavit, illos & glori-
ficavit*.

Et impoſuit illi manus. Ab iis quos Chriſtus miſericordia ſua reſpexit, &
per gratiam ſuam vocavit, & tetigit, diabolum expellit Eccleſia per impo-
ſitionem manuum Sacerdotalium, & Abſolutionis Sacramentalis verba. Sic
ab inviſibilibus vinculis ſolvuntur, quos alligavit Satanas.

14. *Reſpondens autem Archiſynagogus, indignans quia Sabbato curaſſet Je-
ſus, dicebat turbæ: Sex dies ſunt in quibus oportet operari, in his ergo ve-
nite, & curamini, & non in die ſabbati*. Fallitur Archiſynagogus. Ma-
giſter in Iſrael ignorat opera tantum ſervilia & mercenaria, non opera

 chari-

Digitized by Google

charitatis, non opera Dei ſabbatis prohiberi. Religionis enim & charitatis

Ven. Beda

operibus in Deo requieſcitur, quæ maxime quies ſabbato præcipitur. *Lex in ſabbato non hominem curare, ſed onera ferre, hoc eſt, peccatis gravari prohibuit.* Dominicis maxime Feſtiſque diebus animam noſtram curare debemus; vinculorum, quibus a diabolo ſumus alligati, ſolutionem; ſpiritualium noſtrarum infirmitatum ſanationem quærere in Eccleſiæ Sacramentis, & auditione verbi Dei; mentes ad cœleſtia erigere per orationem; Deum glorificare, illique pro acceptis beneficiis gratias agere.

S. Aug. ſerm. 111. *alias* 32. *de Verbis Domini.*

23. 24. *Ait autem illi quidam: Domine, ſi pauci ſunt qui ſalvantur? Ipſe autem dixit ad illos: Contendite intrare per anguſtam portam.* Pauci ſunt „ qui ſalvantur in comparatione multorum periturorum. Nam ipſi pauci ma- „ gnam maſſam facturi ſunt. Cum venerit ventilator ferens ventilabrum „ in manu ſua, mundabit aream ſuam, frumenta recondet in horreum: „ paleas autem comburet igni inextinguibili. Tanta maſſa proceſſura eſt „ de hac area, ut impleat horreum cœli. Non enim contrarius ſibi eſſet „ Dominus Chriſtus, qui dixit: *Pauci ſunt qui intrant per anguſtam portam, multi per latam viam pereunt*: & qui alio loco dixit: *Multi ab O-* „ *riente & Occidente venient*. Non ergo alii pauci, alli multi: ſed ipſi „ pauci, qui multi: pauci in comparatione perditorum, multi in ſocietate Angelorum. Audite Apocalypſim: *Poſt hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, ſtantes ante thronum, & in conſpectu Agni, amicti ſtolis albis, et palmæ in manibus eorum.* Hæc eſt maſſa ſanctorum. Ut cum ipſis partem aliquam & ſocietatem habeamus in vita immortali & æterna, eniti & contendere debemus ut intremus per anguſtam portam. Nec enim ignavi & deſides, qui viribus omnibus eniti nolunt in cauſa ſalutis, nec per anguſtam portam ingredi, & arduam Evangelii viam ſequi; nec quid de propriis viribus vel Dei gratia in finem uſque præſumunt, ſalutem æternam conſequentur. Deo ejuſque miſericordiæ & gratiæ tempus agendi ſemper adeſt, nec moribus illi fit mora, nec cauſis anceps ſuſpenditur ullis: verumtamen contemplandum eſt ne quis noſtrum deſit gratiæ Dei; tempore accepto, diebus ſalutis utendum, cum janua patet, cum adhuc nos invitat & patienter exſpectat Dominus; ne tempus veniat cum clamabimus, & non exaudiemur, ſicut ſceleſtis ille Antiochus, qui Dei vindice manu attritus illum rogabat, *a quo non erat miſericordiam conſecuturus*. Juſto Dei judicio fit, ut qui recte vivere cum poſſet noluit, amittat poſſe cum voluerit. Juſtum eſt ut qui Chriſtum ceu præceptorem ſuum agnoſcere, ut exemplar ſuum imitari noluerant, ab eo ut ignoti rejiciantur. *Neſcio vos unde ſitis*. Fruſtra dicent qui ſecundum Evangelii regulam non vixerunt, qui per arctam viam non ſunt ingreſſi, ſe Sacramenta frequentaſſe, ſe verbum Dei audiviſſe, Chriſtianam fidem fuiſſe profeſſos. *Manducavimus coram te et bibimus, & in plateis noſtris docuiſti.* Nihil illis proderunt verbi Dei auditio, Chriſtianæ fidei profeſſio, Corporis & Sanguinis Chriſti participatio, qui Evangelicam Legem vel quoad unum caput violaverint, qui opera fide Chriſtiana digna non fecerint, & ad mortem uſque in juſtitia & charitate non perſeveraverint. *Et dicet vobis, Neſcio vos unde ſitis: diſcedite a me omnes operarii iniquitatis.*

Matt. 8. 11.

Apoc. 7. 9.

32. *Ite, dicite Vulpi illi, Ecce ejicio dæmonia, & ſanitates perficio hodie et cras, et tertia die conſummor: Verumtamen oportet me hodie et cras, et ſequenti die ambulare.* Vulpinas diaboli fraudes ſemper obſervare, ab iiſque ſumma vigilantia cavere debemus, ne blanditiis & illecebris voluptatum & rerum temporalium, vel incommodorum & mortis etiam

ter-

Digitized by Google

terrore ab officio noſtro dimoveri umquam poſſimus. Operi Dei ſemper incumbendum ad conſummationem uſque vitæ noſtræ, bona opera continuo exercenda, ac ſi tres dumtaxat vitæ dies nobis ſupereſſent; in via Dei ſemper ambulandum & progrediendum eſt, & ad cœleſtem Jeruſalem tendendum, ubi conſummabitur charitas, quia nulla erit cupiditas.

CAPUT DECIMUMQUARTUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. *ET factum eſt, cum intraret Jeſus in domum cujuſdam Principis Phariſæorum Sabbato manducare panem, & ipſi obſervabant eum.* Intravit Jeſus die Sabbati in domum cujuſdam e primariis Phariſæis, ut cibum ſumeret. Phariſæi autem qui eidem convivio intererant, obſervabant num forte aliquid facturus eſſet alienum a ritibus ad ſabbati religionem pertinentibus, quos Legiſperitorum auctoritas & uſus introduxerat. *Et ecce homo quidam hydropicus, erat ante illum.* Stans ſpe recuperandæ ſanitatis a potentiſſimo & beneficentiſſimo Salvatore.

3. 4. 5. 6. *Et reſpondens Jeſus dixit ad Legiſperitos & Phariſæos, dicens: Si licet ſabbato curare:* Legiſperitis & Phariſæis ſimul recumbentibus quæſtionem juris controverſi propoſuit, illos interrogans, utrum ſabbato morbos curare liceret? *At illi tacuerunt*, non approbatione veritatis, ſed metu confuſionis, falſam, quam propugnabant, ſententiam diſſimulantes, ne palam a Chriſto refellerentur. Sentiebant enim non licere, niſi mortis periculum ex curationis dilatione immineret. *Ipſe vero apprehenſum ſanavit eum*, manu apprehendens, ſolo contactu ſanavit, *ac dimiſit. Et reſpondens ad illos*, rurſus eos compellans, *dixit: Cujus veſtrum aſinus aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum die ſabbati?* Argumentum eſt a minori ad majus quaſi diceret. Si tantam geritis curam pecudis, ne ſubmergatur; quanto major cura gerenda eſt hominis hydropici, ne aqua ſuffocetur? *Et non poterant ad hæc reſpondere.* Tanta vis erat veritatis a Chriſto cum auctoritate expoſitæ, ut eos ſilere cogeret.

7. 8. 9. 10. 11. *Dicebat autem & ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos.* Ad animum convivarum attendens, qui primas ſedes eligere & ambire ſoliti erant, propoſita parabola ſpiritalem in illis hydropiſim, ſcilicet ſuperbiæ tumorem, ſanare aggreſſus eſt. *Cum invitatus fueris ad nuptias*, ſive ad convivium nuptiale, *non diſcumbas in primo loco, ne forte honoratior te*, tibique merito præponendus, *ſit invitatus ab illo*, a quo vocatus es, *& veniens is qui te & illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum* debitum, quem contra ordinem & decorum occupas, *& tunc incipias cum rubore noviſſimum locum tenere*, & tunc pudore ſuffuſus, in noviſſimum locum deſcendere compellaris. *Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in noviſſimo loco*, quam potes humillimum locum elige: *ut cum venerit qui te invitavit*, ordinem ſpectans convivarum, *dicat tibi: Amice, aſcende ſuperius*; loco honoratiori ſedeas. Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus: *Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.* Cummune erat adagium, cujus veritas in omni actionum genere, etiam civilium, comperta. Confer cum Proverbiorum 25. 6. & 7. ubi Spiritus ſanctus per Salomonem ait: *Ne glorioſus appareas coram Rege, & in loco Magnorum non ſteteris. Melius*

lius eſt enim ut dicatur tibi: Aſcende huc: quam ut humilieris coram Principe.

12. 13. 14. *Dicebat autem & ei qui ſe invitaverat*; alterum in illius animo hydropem, ſcilicet avaritiam ſanare volens: *Cum facis prandium aut cœnam, noli* ſolum *vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites: ne forte te & ipſi reinvitent, & fiat tibi retributio.* Nc (inquam) ipſos invites ſpe vicis recipiendæ: ſic enim mercedem beneficentiæ tuæ in hoc ſæculo recipiens, prœmium in futuro ſæculo ſperare non poteris. *Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos et cæcos*, omnes qui opis indigent *et beatus eris, quia non habent retribuere tibi*, non habent unde tibi vicem rependant: *retribuetur enim tibi* longe excellentior fructuoſiorque merces, juge convivium in regno Dei, *in reſurrectione juſtorum*. Non prohibet Chriſtus honeſta inter divites convivia, in teſtimonium amicitiæ, in fomentum & firmamentum concordiæ, in grati animi ſignificationem, ad gaudii etiam, quod ſecundum Deum eſt, demonſtrationem, ſed ne retributionis & mutuæ ad convivium vocationis intuitu, vel amicitiæ carnalis affectu, vel aliis de cauſis ſeu divinæ legi contrariis, ſeu indifferentibus, adornentur convivia: & opera miſericordiæ non ſolum negligenda non eſſe, ſed imprimis exercenda & præferenda docet, ut quæ ſine ſpe humanæ vicis & temporalis retributionis, Dei cauſa & amore præſtantur. Benefacere ſine ſpe humanæ retributionis non ſolum vitæ Chriſtianæ, ſed civilis honeſtatis officium eſt, Ethnicis ipſis Philoſophis lumine naturali cognitum. „ In collocando beneficio (*inquit Cicero*) hoc maxime „ officii eſt, ut quiſque maxime opis indigeat, ita ei maxime opitulari. „ Quod contra fit a pleriſque: a quo enim plurimum ſperant, etiamſi il„ le his non eget, tamen ei potiſſimum inſerviunt. *Et Plinius*: Volo (*in„ quit*) eum qui ſit vere liberalis, tribuere amicis, ſed amicis dico paupe„ ribus: non ut iſti qui iis potiſſimum donant, qui donare maxime poſſunt.

Cicero lib. 1. de Officiis.

Plinius lib. 9. Epiſt. 30.

15. *Hæc cum audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus, dixit illi: Beatus qui manducabit panem in Regno Dei*: id eſt, qui ad cæleſte illud æternumque convivium admittetur, ubi juſti inebriabuntur ab ubertate domus Dei, & torrente voluptatis potabuntur. Ex hujus hominis exclamationc occaſionem ſumpſit Jeſus explicandi propoſita parabola, cur Judæorum plurimi a ſœlici illa ſorte excludendi eſſent.

16. 17. 18. 19. 20. *At ipſe dixit ei: Homo quidam fecit cœnam magnam, et vocavit multos.* Homo quidam typice Deum; ſervus, Chriſtum Dominum deſignat; cœna, beatitudinem æternam, quæ poſt finem vitæ mortalis, tamquam diei, electis exhibenda eſt; multi vocati, Judæorum populum. *Et miſit ſervum ſuum.* Sic unigenitum Filium Dei ob ſuſceptam ſervi formam Scriptura vocat, de quo illud Iſaiæ oraculum intelligendum eſt: „ Et nunc dicit Dominus, formans me ex utero ſervum ſibi, ut re„ ducam Jacob ad eum, & Iſracl non congregabitur: & glorificatus ſum „ in oculis Domini, & Deus meus factus eſt ſortitudo mea. Et dixit, Pa„ rum eſt ut ſis mihi ſervus ad ſuſcitandas tribus Jacob, & fæces Iſrael „ convertendas. Ecce dedi te in lucem gentium, ut ſis ſalus mea uſque „ ad extremum terræ. Hunc itaque ſervum ſuum, in quo complacuit ſibi anima ejus, *ſervum* ſuum *David*, ex Davidis ſcilicet genere & familia natum, *Orientem* appellatum, miſit Deus *hora cœnæ dicere invitatis ut venirent, quia jam parata ſunt omnia*. Judæi per Legem & Prophetas invitati, a Chriſto Jeſu noviſſime vocantur ſtatuto tempore ad cæleſte convivium, diciturque eis ut veniant per fidem & Evangelii ſuſceptionem.

Iſai 49. 5. 6.

Iſai. 42. 1. Ezech. 34. 23. 24. Zachar. 3. 8.

18. 19. 20. *Et cœperunt ſimul omnes*, ad unum quaſi ex compacto, *excuſare. Primus dixit ei: Villam emi, et neceſſe habeo exire*, e civitate, *et videre illam*,

Digitized by Google

illam, ut videam & diſponam illam: *rogo te habe me excuſatum*. Et alter dixit: *Juga* ſeu paria *boum emi quinque*, *& eo probare illa*, an apta ſint aratro: *rogo te habe me excuſatum. Et alius dixit: Uxorem duxi: & ideo non poſſum venire*. Illam relinquere non poſſum. Significat hæc pars parabolæ, Judæorum Magiſtratus, Legiſperitos, Phariſæos, olim per Prophetas, poſtea per Joannem, noviſſime per Chriſtum Jeſum ad pœnitentiam & ad cæleſte regnum vocatos, propter amorem ſæculi ejus vocationi parere recuſaſſe.

21. 22. 23. 24. *Et reverſus ſervus nunciavit hæc Domino ſuo. Tunc iratus pater-familias, dixit ſervo ſuo: Exi cito in plateas & vicos civitatis, & pauperes ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc*. Cum primores Judæorum Chriſti ſalutaria monita deſpexiſſent, ſecnndum Patris decretum ac mandatum cito, ante paſſionem ſcilicet ſuam, Judæam percurrens, plebejos, idiotas, piſcatores, publicanos, quin & fœminas vitæ antea diſſolutæ, ad cæleſte convivium invitavit, plurimique vocanti paruerunt, & in domum Dei, id eſt, in Eccleſiam ſunt admiſſi. Et ait ſervus: *Domine, factum eſt ut imperaſti, & adhuc locus eſt*. Nondum ex ſolo Iſraele numerus electorum, immo nec crediturorum Evangelio impletus eſt. Et ait Dominus ſervo: *Exi in vias & ſepes*, extra civitatem, extra Judæam, ad Gentes errantes ac palabundas, & quaſi ſepibus interpoſitis a veri Dei cognitione, ac fœdere ſecluſas, *& compelle intrare*, virtute Spiritus ſancti, miraculorum auctoritate, gratiæ invictiſſime tametſi ſuaviſſime trahentis & moventis efficacia, *ut impleatur domus mea*: ut, quod vehementer opto, numerus electorum impleatur. *Dico autem vobis quod nemo virorum illorum*, qui tam honorifice, tam amanter vocati venire recuſarunt, *guſtabit cœnam meam*; ad cæleſte (inquam) convivium nemo illorum admittetur.

Hanc parabolam egregie Tertullianus ediſſerit adverſus Marcionem.
„ Cœnæ paratura, *inquit*, vitæ æternæ ſaturitatem figurat. Dico primo *Tertull. lib.*
„ extraneos & nullius juris affines invitari ad cœnam non ſolere; certe *4. Adverſ.*
„ facilius ſolere domeſticos & familiares. Ergo Creatoris eſt invitaſſe, ad *Marcion.*
„ quem pertinebant qui invitabantur, & per Adam qua homines, & per *c. 32.*
„ Patres qua Judaici, non ejus ad quem neque natura pertinebant, neque
„ prærogativa. Dehinc ſi is mittit ad convivas qui cœnam paravit; ſic
„ quoque Creatoris eſt cœna, qui miſit ad convivas admonendos, ante
„ jam vocatos per Patres, admonendos autem per Prophetas: non qui ne-
„ minem miſerit ad monendum, nec qui nihil prius egerit ad vocandum,
„ ſed ipſe deſcenderit ſubito: tantum quod innoteſcens, jam invitans; tan-
„ tum quod invitans, jam in convivium cogens; eadem faciens horam
„ cœnandi & ad cœnam invitandi. Excuſant ſe invitati. Si ab alio Deo,
„ merito, quia ſubito invitati. Si non merito, ergo nec ſubito. Si autem
„ non ſubito invitati, ergo a Creatore, a quo olim. Cujus denique decli-
„ naverant vocationem tunc primo dicentes ad Aaronem: Fac nobis Deos
„ qui præeant nobis: *atque exinde*, Aure audientes & non audientes, *vo-* *Exod. 32. 1.*
„ *cationem ſcilicet Dei; qui pertinentiſſime ad hanc parabolam per Jeremiam*, *Jerem. 5. 21.*
„ Audite, *inquit*, vocem meam & ero vobis in Dominum, & vos mihi
„ in populum, & ibitis in omnibus viis meis quaſcumque mandavero vo-
„ bis. *Ecce invitatio Dei*. Et non audierunt (*inquit*) neque adverterunt
„ iram ſuam. *Ecce recuſatio populi*. Sed abierunt in iis quæ concupierunt *Jerem. 7. 23.*
„ corde ſuo malo. Agrum emi, & boves mercatus ſum, uxorem duxi. *24. 25. 26.*
„ *Et adhuc ingerit*: Et emiſi ad vos omnes famulos meos Prophetas. *Hic*
„ *erit Spiritus ſanctus admonitor convivarum die & ante lucem*. Et non
audit

Digitized by Google

audiit populus mens, & non intendit auribus ſuis, & obduravit collum ſuum. *Hoc ut Patri-familias renunciatum eſt, motus tunc (bene quod & motus; negat enim Marcion moveri Deum ſuum, ita & hoc meus eſt) mandat de plateis & vicis civitatis facere ſublectionem. Videamus an eo ſenſu*
Jerem. 2. 31. *rurſus per Jeremiam*: Numquid ſolitudo factus ſum domui Iſraelis? aut terra in incultum derelicta? Id eſt, *Numquid non habeo quos adlegam aut unde adlegam?* Quoniam dixit populus meus, Non venimus ad te. *Itaque miſit ad alios vocandos ex eadem adhuc civitate. Dehinc loco abundante, præcepit etiam de viis & ſepibus colligi; id eſt, nos jam de extraneis gentibus: illa ſcilicet æmulatione, qua in Deuteronomio*: Avertam faciem meam ab eis, &
Deuter. 38. 20. 21. monſtrabo quid illis in noviſſimis, *id eſt, alios poſſeſſuros locum eorum*:
„ Quoniam genitura perverſa eſt, filii in quibus fides non eſt. Illi obæmu-
„ lati ſunt me in non Deo, & provocaverunt me in iram in idolis ſuis: &
„ ego obæmulabor eos in non natione, in natione inſipienti provocabo eos
„ in iram; in nobis ſcilicet, quorum ſpem Judæi gerunt, de qua illos gu-
„ ſtaturos negat Dominus; derelicta Sione tamquam ſpecula in vinea & in
„ cucumerario caſula, poſteaquam & noviſſimam in Chriſtum invitationem
„ recuſavit.... Interea qui cœnæ iſtius vocationem in cæleſte convivium
„ interpretaris ſpiritalis ſaturitatis & jucunditatis, memento & terrenas
„ promiſſiones vini & olei & frumenti, & ipſius civitatis, æque in ſpirita-
„ lia figurari a Creatore.

Brevius S. Auguſtinus parabolæ iſtius ſenſum aperit lib. 2. Quæſtionum Evangelicarum, Quæſtione 30. *Quod de civitate* (inquit) *adducit invitatos ad Cœnam, de ipſa gente Judæorum qui crediderunt ſignificat debiles peccatis; non habentes ſuperbiam quaſi juſtitiæ, quæ mendax primates eorum a gratia prohibebat. Quod autem de ſepibus & viis alios adduci juſſit, cum adhuc locus eſſet, gentes ſignificat, propter diverſas vias ſectarum, & ſpinas peccatorum.*

25. 26. 27. *Ibant autem turbæ multæ cum eo*. Ingens hominum multitudo Jeſum ſequebatur, quorum varie affecti erant animi: *& converſus dixit ad illos: Si quis venit ad me*, ſeque meam ſectari velle doctrinam ac diſciplinam profitetur, *& non odit* comparative, id eſt, ſi præ me diligat, ſi mihi meorumque obſervationi mandatorum præponat *patrem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam*, id eſt, vitam ſuam, *non poteſt meus eſſe diſcipulus. Et qui non bajulat crucem ſuam, & venit poſt me*; qui moleſta quæque, perſecutiones, tormenta, crucem ipſam pro Evangelio meo ac Diſciplina perpeti non eſt paratus, *non poteſt meus eſſe Diſcipulus*. Confer cum Matthæi 10. 37. & 38. Duabus autem ſimilitudinibus declarat Jeſus, quam ſerio explorare debeat animi ſui diſpoſitionem & affectum, qui Chriſtianam profeſſionem aggreditur, utrum ſcilicet ad incommoda & pericula quæ illam comitari ſolent, offenſas propinquorum, bonorum jacturam, vitæ diſcrimina, mortem ipſam patiendam ſit paratus, potius quam deſerat fidem & juſtitiam.

28. 29. 30. *Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non prius ſedens* ad menſam vel abacum, *computat ſumptus qui neceſſarii ſunt, ſi habeat ad perficiendum?* ſi habeat omnia quæ ad operis conſummationem ſunt neceſſaria. *Ne poſteaquam poſuerit fundamentum, & non potuerit perficere* quod aggreſſus eſt, *omnes qui vident* ædificii initia *incipiant illudere ei, dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare*. O virum imprudentem!

31. 32. 33. *Aut quis Rex iturus committere bellum adverſus alium Regem, non ſedens prius cogitat*, id eſt, maturo conſilio perpendit, *ſi poſſit cum de-*

Digitized by Google

cem millibus occurrere ei, cum illo prælio confligere, *qui cum viginti millibus venit ad ſe? Alioqui illo*, cui bellum indixit, *adhuc longe agente*, *legationem mittens*, *rogat ea quæ pacis ſunt*; id eſt, Legatos de pace mittit. *Sic ergo omnis ex vobis*, *qui*, animi præparatione, & affectu, *non renunciat omnibus quæ poſſidet*, nec paratus eſt amittere omnia bona temporalia, neceſſitudines omnes carnales poſtponere, vitam ipſam devovere, ſi ſalva fide & pietate retineri nequeant, *non poteſt meus eſſe diſcipulus*; non poteſt officium implere Chriſtiani, tantoque indignus nomine eſt.

34. 35. *Bonum eſt ſal: ſi autem ſal evanuerit, in quo condietur?* Si virtutem ſuam amiſerit, a quo illi reſtituetur condiendi vis & efficacia? *Neque in terram, neque in ſterquilinium utile eſt, ſed foras mittitur.* Nec per ſe fructus profert, neque alteri ad fructum prodeſt. Nam res ſale conſperſæ ſterileſcunt; & urbes quaſdam ira victorum ſale ſeminatas legimus, ne aliquod ex eis germen oriretur. *Qui habet aures audiendi, audiat*, intelligat nihil quidem melius eſſe ac præſtantius quam Fidem & Diſciplinam Chriſtianam profiteri: Verum ſi Chriſtianus amore mundi captus perdat ſaporem gratiæ & ſapientiæ Dei qua imbutus fuerat, & vitam ab Evangelio alienam duxerit, nec ſibi, nec aliis prodeſſe poterit, ſed foras projicietur in gehennam.

SENSUS MORALIS.

1. *CUm intraret Jeſus in domum cujuſdam Principis Phariſæorum Sabbato manducare panem, & ipſi obſervabant eum.* Phariſæorum domos ingredi, eorumque fieri conviva dignatur Jeſus, ut præſentibus verbo & miraculis proſit. Converſationis ejus inter homines regula, caritas eſt & beneficentia erga homines. Divino illi Exemplari conformare ſe debent Sacerdotes & Rectores animarum; cum ſæcularibus converſari, eorum conviviis intereſſe non debent, niſi compellat neceſſitas, urgeat caritas, ut eos doceant, Chriſto lucrifaciant, auctoritate ſua, gravitate, modeſtia, temperantia illos ædificent. Meminerint Eccleſiaſticos Viros a ſæcularibus obſervari; ſibi ipſis ergo attendant, illudque Apoſtoli monitum animo tenus gerant impreſſum: *Nemini dantes ullam offenſionem, ut non vituperetur miniſterium noſtrum.*

2. 4. *Et ecce homo quidam hydropicus ante illum.... Ipſe vero appreben-* 2. Cor. 6. 3.
ſum ſanavit eum ac dimiſit. Phariſæorum metu ſanitatem a Chriſto po-
ſtulare non audebat Hydropicus propter Sabbatum, ſed ſolum ante oculos
ejus ſtabat, ut Medici Optimi Maximi miſericordia intuitu miſeriæ illius
ad illi ſuccurrendum excitaretur. Prævenit enim Miſericordia preces mi-
ſerorum, illiſque etiam non rogata ſubvenire ſolet. Ille porro Hydropi-
cus divitis avari typus eſt. *Sicut enim ille quanto magis abundat humore* S. Auguſt.
inordinato, tanto amplius ſitit; ſic iſte quanto eſt copioſior divitiis, quibus non lib. 2. Quæſt.
bene utitur, tanto ardentius talia concupiſcit. Unde avaro hæc Sancti Job Evang.
verba recte accommodantur: *Tenebitur planta illius laqueo: & exardeſcet* Quæſt. 29.
contra eum ſitis. Impio quippe ſitire (inquit S. Gregorius M.) eſt hujus Job. 18.
mundi bona concupiſcere. „ Unde Redemptor noſter ante Phariſæi do- S. Greg. lib.
„ mum hydropicum curat, & cum contra avaritiam diſputaret, ſcriptum 14. Moral.
„ eſt: *Audiebant autem omnia hæc Phariſæi, qui erant avari, & deride-* c. 6. Luc. 16.
„ *bant illum.* Quid eſt ergo quod ante Phariſæi domum hydropicus cura-
„ tur, niſi quod per alterius ægritudinem corporis, in altero exprimitur
„ ægritudo cordis? Hydropicus quippe quo amplius biberit, & amplius ſi-
„ tit, omnis avarus ex potu ſitim multiplicat: quia cum ea quæ appetit
„ ade-

„ adeptus fuerit, ad appetenda alia amplius anhelat. Qui enim adipiſcen-„ do plus appetit, huic ſitis ex potu creſcit. Salvatoris manu, gratia efficaciſſima & robuſtiſſima omnipotentis Medici tangatur & apprehendatur dives avarus neceſſe eſt, ut ab eo tollatur *radix omnium malorum cupiditas*; ut amor nummi extinguatur tantum creſcens, quantum ipſa pecunia creſcit; ut bene uti diſcat divitiis, & lubenter pauperibus erogare; ut denique liber dimittatur a captivitate & ſervitute idolorum. *1. Theſſal. 3* *Avaritia enim eſt ſimulacrorum ſervitus.* (ait Apoſtolus). *Ipſe vero apprehenſum ſanavit eum ac dimiſit.*

5. *Cujus veſtrum aſinus aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum die ſabbati?* *Beda in hunc locum.* Phariſæorum errorem & malignitatem ſapientia convincit Jeſus, caritate emendat; victis non inſultat, ſed benigne docet, propoſitam a ſe quæſtionem competenti ſolvit exemplo, ut convincantur ſe violare ſabbatum *opere cupiditatis*, qui Dominum ſabbati arguere non verebantur quod eum violaret *opere caritatis*.

8. 10. *Cum invitatus fueris ad nuptias, non diſcumbas in primo loco..... Sed cum vocatus fueris, recumbe in noviſſimo loco*, &c. *S. Baſilius in Regulis fuſius diſput. c. 21.* Primum locum ſibi indebitum optare, quærere, uſurpare, ambitio eſt: ſibi debitum aut tributum ratione dignitatis, antiquitatis, conſuetudinis, amare, vanitas; pertinaciter recuſare, occulta plerumque ſuperbia. „ Ex præcepto Domini æ-„ que ad omnes pertinet noviſſimum locum occupare. Verumtamen pu-„ gnax nimis ea de re damnanda contentio eſt: nempe ut quæ modeſtiæ „ inimica ordinem tollat, & perturbationem ac tumultum inducat. Quin „ etiam ſi in eo pervicaces ſimus, neque ſit qui alteri cedat, ſimile quid-„ dam eveniet plane, ac ſi de principe loco pugnaremus. Quamobrem co-„ gnito quid nos facere decens ſit, loci aſſignationem arbitrio permitta-„ mus illius apud quem ſumus, ſicut Dominus videtur admonuiſſe, quan-„ do dixit pertinere ad patrem-familias hujuſmodi locorum diſtributionem. „ Hoc enim modo & inter nos viciſſim ſupportabimus in caritate, hone-„ ſte omnia & ſecundum ordinem facientes; & demonſtrabimus, omiſſa „ vehementi atque obſtinata illa contentione, neutiquam nos oſtentationis, „ aut captandæ cauſa gloriæ popularis humilitatem conſectari. Quin ce-„ dendo potius, parendoque ad veram humilitatem pervenimus: quando-„ quidem majus ſuperbiæ ſignum eſt nimis præfracte contendere, quam „ principem locum in ſubſelliis tenere, quandocumque id facere juſſi, ob-„ temperamus.

Recumbe in noviſſimo loco. *Geneſ. 13.* Abrahami modeſtiam & humilitatem imitemur, qui ceſſit nepoti ſuo Loth, juniori ſenex, magnis gratiis a Deo cumulatus, omnibuſque virtutibus egregius homini nulla in re eximio. Non igitur iis tantum qui nobis ſuperiores ſunt, vel æquales, ſed iis qui minores videntur, ac deteriores exiſtimantur, cedamus, eoſque honore præveniamus. Quod ſi recte ſapiamus, nullos nobis inferiores coram Deo, ſed omnes ſuperiores arbitrabimur. *Philip. 2. 3.* *Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam* (ait Apoſtolus) *ſed in humilitate ſuperiores ſibi invicem arbitrantes.* Neque ſolum nobis id incumbit officii, qui innumeris peccatis obruti ſumus: ſed & ſi quis plurimorum ſibi conſcius eſt meritorum, niſi ſe omnium extremum putaverit, nullum commodum ex tantis meritis & *S. Joannes Chryſoſt. Hom. 33. in Geneſ.* virtutibus reportabit. Hæc enim vera humilitas & modeſtia eſt, cum quis occaſionem habens ut extollatur, ſe ipſum deprimit & humiliat. His enim gradibus ad verum conſcendet immortalis gloriæ faſtigium, ſecundum *Eccli. 3. 20.* promiſſionem Domini. *Qui ſe humiliat, exaltabitur.* Igitur. *Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam: quoniam*

magna

Digitized by Google

Magna potentia Dei ſolius, & ab humilibus honoratur. Prophetam audi di-
centem: *Humiliatus ſum uſquequaque, Domine, vivifica me ſecundum verbum* Pſal. 118.
tuum. Quibus verbis ſignificat, ita ſe a Domino poſſe vivificari, ſi de ſuis 107.
ipſe virtutibus humiliter ſentiat. *Ut cum venerit qui te invitavit, dicat ti-
bi: Amice, aſcende ſuperius.* Veniens Dominus, quem humilem invene- Venerab.
rit, amici nomine beatificans, ſuperius aſcendere præcipiet. *Quicumque* Beda in c.
enim humiliaverit ſe ſicut parvulus, hic eſt major in Regno cælorum. 14. S. Lucæ.

Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus. Ne nunc quærere inci-
pias, quod tibi ſervatur in fine. *Hæreditas enim ad quam feſtinatur in prin-
cipio, in noviſſimo benedictione carebit.* Veruntamen in hac etiam vita qui
recumbit in noviſſimo loco, qui vere humilis eſt, Domino veniente exal- Proverb. 20.
tatur, quia quotidie Dominus Jeſus ſuas Nuptias intrat, quotidie mores, 21.
ſedes, habitus convivantium dijudicat, & ſuperbos deſpiciens, humilibus
ſæpe tanta ſui Spiritus præſtat munera, ut eos merito ſimul diſcumben-
tium, hoc eſt, in fide quieſcentium cœtus unanimi admiratione glorificet,
ſtupenſque in Auctoris ſui laudem proſiliat, dicens: *Mihi autem nimis ho-* Pſal. 138. 17
norati ſunt amici tui, Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum.

Recumbe in noviſſimo loco. „ Non eſt periculum quantumcumque te hu-
milies, quantumcumque te putes minorem quam ſis, hoc eſt, quam te
veritas habeat. Eſt autem grande malum, horrendumque periculum, ſi S. Bern.
vel modice plus vero te extollas; ſi vel uni in tua cogitatione te præ- ſerm. 37. in
feras, quem forte parem tibi Veritas indicat, aut etiam ſuperiorem. Cantica.
Quemadmodum enim ſi per oſtium tranſeas, cujus ſuperliminare nimis
depreſſum ſit, non nocet quantumcumque te inclinaveris; nocet autem
ſi vel tranſverſi digiti ſpatio plus quam oſtii patitur menſura, te ere-
xeris, ita ut impigas, & capite quaſſato collidaris: ſic in anima non
eſt plane timenda quantalibet humiliatio; horrenda autem nimiumque pa-
venda vel minima temere præſumpta erectio. Quamobrem *Noli te, homo,
comparare majoribus, noli minoribus, noli aliquibus, noli uni.* Quid ſcis enim
ſi unus ille quem forte omnium viliſſimum atque miſerrimum reputas,
cujus vitam ſceleratiſſimam ac ſingulariter fœdiſſimam horres, & pro-
pterea illum putas ſpernendum, non modo præ te, qui forte jam ſobrie,
juſte, & pie vivere te confidis, ſed etiam præ ceteris omnibus ſcelera-
tis tamquam omnium ſceleratiſſimum: quid ſcis, inquam, ſi melior te
& illis mutatione dexteræ Excelſi in ſe quidem futurus ſit, in Deo ve-
ro jam ſit? Et propterea non mediocrem, non vel penultimum, non
ipſum ſaltem inter noviſſimos locum eligere nos voluit: ſed, *Recumbe,*
inquit, *in noviſſimo loco*: ut ſolus videlicet omnium noviſſimus ſedeas,
teque nemini non dico præponas, ſed nec comparare præſumas.

11. *Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur,* detrudetur in profundum in- Iſai. 14. 13.
ferni, ſicut rex ille ſuperborum Lucifer. *Vidi impium ſuperexaltatum, &* Pſal. 36. 35.
*elevatum ſicut cedros Libani. Et tranſivi, & ecce non erat, & quæſivi eum,
& non eſt inventus locus ejus.* Sic humiliabuntur omnes, qui ſua ſorte, &
loco in quo Deus eos conſtituit, non contenti, locum ſuperiorem deſide-
rant, & aſſequi ſtudiis omnibus nituntur. Tranſit honor hujus ſæculi,
tranſit ambitio. In futuro Chriſti judicio, nec abſidæ gradatæ, nec cathe-
dræ velatæ &c. adhibebuntur ad defenſionem, ubi cœperint accuſare con-
ſcientiæ, & conſcientiarum arbiter judicare. *Quæ hic honorant, ibi onerant;* S. Auguſt.
quæ hic relevant, ibi gravant. Quantus erit ſuperborum pudor, quanta Epiſt. 23.
confuſio, quanta humiliatio, cum illos irridebunt juſti in extremo judicio alias 203.
dicentes: *Ecce homo qui non poſuit Deum adjutorem ſuum, ſed ſperavit in* Pſal. 51. 9.
multitudine divitiarum ſuarum, & prævaluit in vanitate ſua.

Et

Et quicumque ſe humiliat, exaltabitur. „ Tanto enim quiſque Deo pro-
S. Aug. ſerm. „ pinquior eſt, quanto humilior. In rebus viſibilibus, ut excelſa quiſque
351. alias „ contingat, in excelſum erigitur: Deus autem cum ſit omnium excel-
50. inter „ ſentiſſimus, non elatione, ſed humilitate contingitur. Unde Propheta
Hom. 50. „ ait: *Quoniam excelſus Dominus, & humilia reſpicit, & alta a longe co-*
Pſal. 137. 7. „ *gnoſcit*. Illa reſpicit, ut attollat; iſta cognoſcit, ut dejiciat. Non ergo
„ ſe arbitretur ab oculis Dei abſcondi ſuperbia: Deus enim excelſa cogno-
„ ſcit. Nec ſe rurſus Deo conjunctam putet, excelſa enim a longe co-
„ gnoſcit. Quiſquis itaque pœnitentiæ recuſat humilitatem, Deo propin-
„ quare non cogitat. Aliud eſt enim levare ſe ad Deum; aliud eſt leva-
„ re ſe contra Deum. Qui ante illum ſe projicit, ab illo erigitur: qui ad-
verſus illum ſe erigit, ab illo projicitur. *Alia eſt enim ſoliditas magnitudi-
nis, alia eſt inanitas inflationis. Qui foris tumeſcit, intus tabeſcit.* Qui *eli-*
Pſal. 83. 2. *git abjectus eſſe in domo Dei magis quam habitare in tabernaculis peccato-*
„ *rum*; eligit illum Deus ut inhabitet in atriis ejus, & nihil ſibi aſſumen-
„ tem ille in ſedem beatitatis aſſumit. Unde in Pſalmo ſuaviſſime & ve-
„ riſſime canitur: *Beatus vir cujus eſt aſſumptio abs te, aſcenſiones in corde*
Ibid. „ *ſuo diſpoſuit, in valle lacrymarum, in loco quem poſuit*. Hoc eſt, *Qui ſe*
„ *humiliat, exaltabitur*. Sicut enim aſcenſus exaltationem indicat; ita val-
„ lis humilitatem & convallis plorationes.

S. Auguſt. *Omnis qui ſe exaltat, humiliabitur; & quicumque ſe humiliat, exaltabi-*
lib. 14. de *tur*. Qua ratione id fiat etiam in hac vita, egregie S. Auguſtinus exponit.
Civit. Dei *Pia humilitas facit ſubditum ſuperiori; nihil eſt autem ſuperius Deo: & ideo*
c. 13. *exaltat humilitas quæ facit ſubditum Deo. Elatio autem quæ in vitio eſt, eo ipſo
quo reſpuit ſubjectionem, & cadit ab illo, quo non eſt quidquam ſuperius, & ex*
Pſal. 78. 18. *hoc erit inferius*, & fit quod ſcriptum eſt: *Dejeciſti eos dum allevarentur*. Non
„ enim ait, cum elati fuiſſent, ut prius extollerentur, & poſtea dejicerentur;
„ ſed cum extollerentur, tunc dejecti ſunt. *Ipſum quippe extolli, jam dejici eſt*.
„ Quapropter quod nunc in civitate Dei, & civitati Dei in hoc ſæculo peregri-
„ nanti maxime commendatur humilitas, & in ejus Rege, qui eſt Chriſtus;
„ maxime prædicatur; contrariumque huic virtuti elationis vitium, in ejus
„ adverſario qui eſt diabolus, maxime dominari ſacris litteris edocetur: pro-
„ fecto iſta magna eſt differentia, qua civitas utraque diſcernitur; una
„ ſcilicet ſocietas piorum hominum, altera impiorum, ſingula quæque
„ cum angelis ad ſe pertinentibus, in quibus præceſſit hac amor Dei, hac
„ amor ſui. Ad civitatem igitur Dei nemo pertinet, niſi qui ſe humiliat.

12. *Dicebat autem & ei qui ſe invitaverat: Cum facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites.... Sed voca pauperes debiles, claudos & cæcos. Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in reſurrectione juſtorum.* Inſtruere convivia, & ad illa amicos, fratres, cognatos, vicinos invitare, cupiditatis, voluptatis, vanitatis, aut carnalis amicitiæ inſtinctu, peccatum eſt: fovendæ caritatis & Chriſtianæ amicitiæ cauſa eos vocare, laudabile eſt. Caritas porro non quærit quæ ſua ſunt; benefica & liberalis eſt, ſine intuitu retributionis & commodi temporalis. Ad convivia caritatis vocantur qui non poſſunt retribuere, pauperes invitantur, mittuntur partes iis qui non præparaverunt. Ex hoc Chriſti monito natæ ſunt agapæ ſeu convivia primorum Chriſtianorum, quibus divites Chriſtiani pauperes fraterne excipiebant; quem morem corruptum, cum ſeorſim divites epularentur, caſtigat S. Paulus 1. *ad Corinthios* 11. 20. 21. 22. De his conviviis Tertullianus Apologetici cap. 39. *Cœna noſtra de nomine rationem ſui oſtendit. Id vocatur quod dilectio penes Græcos. Quantiſcumque ſumptibus*

con-

Digitized by Google

conſtet, lucrum eſt pietatis nomine facere ſumptum. Siquidem inopes quoſque refrigerio iſto juvamus, non qua penes vos paraſiti affectant ad gloriam famulandæ libertatis ſub auctoramento ventris inter contumelias ſaginandi, ſed qua penes Deum major eſt contemplatio mediocrium.

Voca pauperes debiles, &c. Sic hoſpitalitas exercetur in Sacris Litteris adeo commendata: *Nam hoſpitalem remuneraturis eſſe, affectus avaritiæ eſt.*

S. Ambroſ. lib. 7. in Luc. n. 195.

Noli vocare amicos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites, ſed voca pauperes: in his enim & amicos, & fratres, & cognatos, immo Deum ipſum reperies, illumque habebis debitorem. Promiſſorum ſuorum nobis chirographum fecit. Non mutuo accipiendo, ſed promittendo, ſe nobis debitorem fecit. Non poſſumus ei dicere, Redde quod accepiſti; quod enim pauperibus damus, Domino offerimus de ejus donis ac datis: ſed dicere poſſumus: *Redde quod promiſiſti*, ſiquidem cautionem nobis reliquit in Evangelio, dicens: *Retribuetur enim tibi in reſurrectione Juſtorum.*

S. Auguſt.

16. 17. *Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos. Et miſit ſervum ſuum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent, quia jam parata ſunt omnia.* Deus qui bonorum noſtrorum non eget, qui ſeipſo beatus eſt, nos invitat ad delicias gloriæ ſuæ, ad participationem lætitiæ ſuæ, ad ubertatem domus ſuæ, ad æternam ſui fruitionem, nos invitat viliſſimos homines, miſerrimos peccatores. „ Judæos vocavit olim per Prophetas ſuos. „ Sæpe miſſi ſunt, ſæpe vocaverunt, ut ad horam cœnæ venirent. Illi „ autem invitantes acceperunt, cœnam repudiaverunt. Prophetas legerunt, „ & Chriſtum occiderunt. Sed quando occiderunt, tunc nobis cœnam ne- „ ſcientes præparaverunt. Parata jam cœna, immolato Chriſto poſt reſur- „ rectionem Chriſti commendata, quam ſciunt fideles, cœna Domini, e- „ juſque manibus & ore firmata, miſſi ſunt Apoſtoli, ad quos miſſi fuerant „ ante Prophetæ. Venite ad Cœnam, *quia jam parata ſunt omnia*. Omnia quæ ad noſtram ſalutem pertinent Chriſtus Jeſus conſummavit: ſumptus fecit convivii, ſanguinem ſuum dedit, gratiam nobis meruit & gloriam; aſcendit in cælum, ut pararet nobis locum. Toto igitur fidei, ſpei, & caritatis fervore ad cæleſtem illam cœnam properemus.

18. 19. 20. *Et cœperunt ſimul omnes excuſare. Primus dixit ei: Villam emi.* In villa empta dominatio notatur; ergo ſuperbia caſtigatur. Habere enim villam, tenere, poſſidere, homines ſibi in alia ſubdere, dominari delectat. Vitium malum, vitium primum. Primus enim homo dominari voluit, qui dominum habere noluit. Quid eſt dominari, niſi propria poteſtate gaudere? Eſt major poteſtas, illi ſubdamur, ut tuti eſſe valeamus. *Villam emi, rogo te, habe me excuſatum.* Inventa ſuperbia venire noluit.

S. Auguſt. ſerm. 12. alias 33. de Verbis Domini.

Villam emi. Quid per villam, niſi terrena ſubſtantia deſignatur? Exit ergo videre villam, qui ſola exteriora cogitat propter ſubſtantiam. Divites ergo qui toti circa bona temporalia occupantur, ad cæleſte convivium per divini verbi prædicatores, per Dei gratiam corda illorum pulſantem invitati, ſe excuſant. *Rogo te*, inquiunt, *habe me excuſatum*. Humilitas ſonat in voce, ſuperbia in actione. Nam dum illis dicimus, Ad Deum convertimini, ſuperbe ne ſapiatis, in divitiis ne confidatis, ex illis beneſacite pauperibus, facile tribuite, inanibus ſumptibus parcite, ſtudete divites fieri operibus bonis, theſauros non deficientes, non perituros, in cælo congregate, animo ſaltem renuntiate omnibus quæ poſſidetis; nonne illos ad dominicam cœnam vocamus? Cum vero reſpondent, Converti non poſſum, vivere debeo ut vivunt divites in hoc ſæculo, non poſſum renuntiare divitiis, eleemoſy-

S. Gregor. M. Hom. 36. in Evang.

Digitized by Google

moſynas erogare prohibent ſumptus in villarum emptione, in novis ædificiis, in varia ſupellectili, in curribus & equis, in veſtium pompa, in conviviorum apparatu, in filiorum & filiarum educatione & collocatione faciendi: verumtamen ora pro me, quia peccator ſum; dum (inquam) ita reſpondent, nonne rogant & excuſant? Nonne humilitatem præ ſe ferunt in voce, & ſuperbiam exercent in actione?

S. Aug. & Greg. ibidem. *Et alter dixit: Juga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te habe me excuſatum.* Quinque juga boum, ſenſus carnis hujus; quia per iſtos terrena requiruntur. „ Boves enim terram verſant. Sunt autem homines remoti a „ fide, terrenis dediti, carnalibus occupati: noluut credere aliquid niſi ad „ quod ſui corporis ſenſu quinquepartito perveniunt. Per corporales igitur „ ſenſus, quia interna comprehendere neſciunt, ſed ſola exteriora cognoſcunt, recte curioſitas deſignatur. Quæ dum alienam vitam quærit diſcutere, ſemper ſua intima neſciens, ſtudet exteriora cogitare. Grave namque eſt curioſitatis vitium, quæ dum cujuslibet mentem ad inveſtigandam vitam proximi exterius ducit, ſemper ei ſua intima abſcondit, ut „ aliena ſciens, ſe neſciat: & curioſi animus quanto peritus fuerit aliena „ meriti, tanto fiat ignarus ſui. Propter hoc ait: *Eo probare illa*: quia aliquando probatio ad curioſitatem pertinere ſolet.

Et alius dixit: Uxorem duxi, & ideo non poſſum venire. Uxoris nomine voluptas carnis hic intelligitur, quæ multos impedit ne ad cæleſte convivium perveniant. Sunt homines qui dicunt, Non eſt homini bene, niſi
1.Cor.15.32 cui adſunt carnis deliciæ, dicentes: *Manducemus & bibamus, cras enim moriemur*. Qui hoc dicit, uxorem duxit, carnem amplexatur, carnis voluptatibus jocundatur, a cœna excuſatur: obſervet ne fame interiore moriatur. *Tempus breve eſt, reliquum eſt ut & qui habent uxores ſint tamquam non*
1.Cor.7.29. *habentes, & qui emunt tamquam non poſſidentes, & qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur. Præterit enim figura hujus mundi.* In matrimonio quæratur prolis fœcunditas, non carnalis voluptas. Qui ad cœnam Do-
1.Joan.2.15 mini venire vultis, *Nolite diligere mundum, nec ea quæ in mundo ſunt.*
S. Auguſt. Non dixit Apoſtolus: Nolite habere, ſed, *Nolite diligere*. Habuiſti, poſſediſti, dilexiſti. *Amor rerum terrenarum, viſcum eſt ſpiritalium pennarum.*
Pſal. 54. Ecce concupiſti, hæſiſti. Quis dabit tibi pennas ſicut columbæ? Quando volabis ubi vere requieſcas? Quando hic ubi male hæſiſti, perverſe requieſcere voluiſti. *Nolite diligere mundum; nec ea quæ in mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non eſt caritas Patris in eo. Quoniam omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ.* Ad triplex iſtud concupiſcentiæ genus pertinent excuſationes invitatorum ad cœnam myſticam. Concupiſcentia carnis, *Uxorem duxi*. Concupiſcentia oculorum, *Quinque juga bovum emi*. Ideo autem a parte totum per ſolos oculos commemorati ſunt illi ſenſus, quia oculorum eſt in quinque ſenſibus principatus. Superbia vitæ, *Villam emi*.

21. *Et reverſus ſervus nuntiavit hæc Domino ſuo. Tunc iratus Paterfamilias, dixit ſervo ſuo: Exi cito in plateas & vicos civitatis, & pauperes ac debiles, & cæcos & claudos introduc huc.* Quia venire ſuperbi renuunt,
1. Cor. 1. pauperes eliguntur. Nam *Infirma mundi eligit Deus, ut confundat fortia*. Pauperes & debiles dicuntur, qui judicio ſuo apud ſemetipſos infirmi ſunt.
S. Greg. M. Hom. 36. in Evang. „ Nam pauperes & quaſi fortes ſunt, qui & poſiti in paupertate ſuperbiunt. Cæci vero ſunt, qui nullum ingenii lumen habent. Claudi ſunt, „ qui rectos greſſus in operatione non habent. Sed dum morum vitia in „ membrorum debilitate ſignantur, profecto liquet, quia ſicut illi peccatores fuerunt qui vocati venire noluerunt: ita hi quoque peccatores „ ſunt,

Digitized by Google

„ ſunt, qui invitantur, & veniunt, ſed *peccatores ſuperbi reſpuuntur, ut*
„ *peccatores humiles eligantur. Hos elegit Deus, quos deſpicit mundus.* Pau-
„ peres, & debiles, cæci & claudi vocantur, & veniunt: quia infirmi
„ quique atque in hoc mundo deſpecti plerumque tanto celerius vocem
„ Dei audiunt, quanto & in hoc mundo non habent ubi delectentur....
„ Veniant mendici, quia ille invitat, qui *propter nos pauper factus eſt cum* *S. Aug. ſerm. 112.*
„ *dives eſſet, ut illius paupertate* mendici *ditaremur*. Veniant debiles, quia *2. Cor. 8. 9.*
„ *non eſt opus ſanis medicus, ſed male habentibus*. Veniant claudi qui ei di- *Pſal. 16. 5.*
„ cant: *Dirige greſſus meos in ſemitis tuis*. Veniant cæci qui dicant: *Illu-*
mina oculos meos, ne umquam obdormiam in morte. Tales venerunt ad ho-
ram, illis prius invitatis ſua excuſatione reprobatis.

22. 23. *Et ait ſervus: Domine, factum eſt ut imperaſti, & adhuc locus eſt.*
Et ait Dominus ſervo: Exi in vias & ſepes, & compelle intrare, ut implea- *S. Greg.*
tur domus mea. „ Alii vocantur, & venire contemnunt; alii vocantur & *Hom. 26. in*
„ veniunt; alii compelluntur ut intrent. Vocantur & venire contemnunt, *Evang.*
„ qui donum quidem intellectus accipiunt, ſed eumdem intellectum ope-
„ ribus non ſequuntur. Vocantur & veniunt, qui acceptam intellectus
„ gratiam operando perficiunt. Sic vocantur, ut etiam compellantur, qui
„ mundi adverſitate ad Deum ducuntur. Sæpe namque nonnulli ad tem-
„ poralem gloriam proficere volentes, aut longa ægritudine tabeſcunt, aut
„ afflicti injuriis concidunt, aut percuſſi gravibus damnis affliguntur, & in
„ mundi dolore vident, quia nihil confidere de ejus voluptate debuerunt;
„ ſeque ipſos in ſuis deſideriis reprehendentes ad Deum corda convertunt.
De his Dominus per Prophetam dicit: *Ecce ego ſepiam viam tuam ſpinis,* *Oſee 4. 2. 6.*
& ſepiam eam maceria, & ſemitas ſuas non inveniet: & ſequetur amatores
ſuos, & non apprehendet eos: quæret, & non inveniet eos, & dicet: Va-
dam, & revertar ad virum meum priorem, quia bene mihi tunc erat, magis
quam nunc. Poſtquam enim peccatrix anima vias ſuas ſpinis ſeptas, mun-
di delectationes amaritudinibus permixtas, deſideria ſua duris obicibus &
difficultatibus vidit impedita, relictis amatoribus ſuis ad amorem viri prio-
ris redit. *Quia plerumque poſtquam in hoc mundo obtinere non poſſumus quæ*
volumus, poſtquam in terrenis deſideriis de impoſſibilitate laſſamur, tunc ad
mentem Deum reducimus: tunc placere incipit qui diſplicebat, & is cujus
nobis amara fuerant præcepta, repente dulceſcit in memoria; & peccatrix
anima quæ adultera conata eſt eſſe, nec tamen aperto opere potuit, decernit
eſſe fidelis conjux. Qui ergo hujus mundi adverſitatibus fracti ad Dei amo-
rem redeunt, atque a præſentis vitæ deſideriis corriguntur, quid niſi compel-
luntur ut intrent?

24. *Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum qui vocati ſunt, guſta-*
bit cœnam meam. Vocat nos Deus per ſe, vocat per Angelos, vocat per
Prophetas, vocat per Apoſtolos, vocat per Paſtores, vocat plerumque per
miracula, vocat per flagella; vocat aliquando per mundi hujus proſpera,
vocat aliquando per adverſa. *Nemo contemnat, ne dum vocatus excuſat,* *S. Greg. M.*
cum voluerit intrare non valeat.

28. 31. *Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non prius ſedens com-*
putat ſumptus qui neceſſarii ſunt, ſi habeat ad perficiendum, &c. Aut quis
Rex iturus committere bellum adverſus alium Regem, non ſedens prius cogi-
tat ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit
„ *ad ſe? &c.* Sumptus ad turrim ædificandam; vires ad diſcipulatum Chri- *S. Aug. lib. 2.*
„ ſti obtinendum; & decem millia præliaturi cum rege qui habebat viginti *Quæſt. E-*
„ millia, ſimplicitatem Chriſtiani dimicaturi cum duplicitate diaboli; hoc *vang.*
„ eſt, cum dolis & fallaciis ejus, in affectu conſtituit renuntiantis omnibus *Quæſt. 31.*

 quæ

„ quæ ſunt ejus. Ita enim concludit: *Sic ergo omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quæ ſunt ejus, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Inter quæ „ omnia etiam ipſa temporalis vita intelligatur neceſſe eſt, quam oportet „ ſic poſſidere ad tempus, ut non te impediat ab æterna, qui eam fuerit „ minatus auferre. Sicut autem de turri non perfecta per opprobrium deterruit dicentium; *Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare*: ſic in rege cum quo dimicandum eſt, ipſam pacem accuſavit, „ cum ait: *Adhuc illo longe agente legationem mittens, rogat ea quæ pacis ſunt*: Significans etiam minas immmentium a diabolo tentationum non „ ſuſtinere homines qui non renuntiant omnibus quæ poſſident, & pacem „ cum eo facere conſentiendo illi ad committenda peccata. Turrem quippe ædificare, & contra Regem illum dimicare, eſſe diſcipulum Chriſti „ eſt: habere autem ſumptus ad perficiendam turrim, & habere fortia decem millia contra viginti millia regis, renuntiare eſt omnibus quæ ſunt „ ejus.

Ut Chriſtianæ vitæ turrim ſuper fidei fundamentum ædificemus & erigamus, cujus culmen ad cælum pertingat, computandi ſunt ſumptus neceſſarii; in oratione, omnibuſque operibus bonis perſeverandum, Chriſtus ſequendus & imitandus; vita noſtra ad Evangelii leges ac regulas exigenda, crux quotidie ferenda eſt; contra diabolum, mundum, carnem & cupiditates ſine intermiſſione pugnandum eſt; pax cum his hoſtibus numquam ineunda; omnibus renuntiandum propter Chriſtum. Omnia relinquere ut Chriſtum ſequamur, conſilium perfectionis eſt, & apoſtolica virtus: renuntiare omnibus, præceptum eſt, reſque ad ſalutem omnino neceſſaria. Omnibus renuntiat, qui nulli rei temporali corde adhæret, qui ad omnia relinquenda & amittenda animo paratus eſt, ſi Deus juſſerit, ſi Chriſtianæ vitæ officiis impedimento ſint; qui hujus mundi rebus utitur ut *viatico itineris*, non ut *illecebra manſionis*. Id non minus neceſſarium ut boni Chriſtiani ſimus, quam pecuniæ vis ad turrim perficiendam, & copiæ ad bellum feliciter gerendum.

S. Ambroſ.

34. *Bonum eſt ſal. Si autem ſal evanuerit, in quo condietur? &c.* Si Chriſtianus pravis moribus fuerit, ſi a Chriſtianæ Legis obſervantia, quam in baptiſmo vovit, deficiens, cupiditatibus ſuis ſervierit, corruptionem ſæculi ſecutus fuerit, vitam duxerit Chriſtiano nomine & profeſſione indignam, Deo magis diſplicet quam Paganus; ſalis inſtar evanidi, ac penitus inutilis, terraque & ſterquilinio pejoris, contemnitur a Chriſto, a facie ejus projicietur, conculcabitur: quia propter illum nomen Chriſti blaſphematur inter gentes.

CAPUT DECIMUMQUINTUM.

Senſus Litteralis.

Tertull. lib. de Pudicit. S. Hieron. Epiſt. 146. ad Damaſum.

1. 2. Erant *autem appropinquantes ei publicani & peccatores* publici, ut *audirent illum* vitæ melioris præcepta tradentem, pœnitentiam, regnumque cælorum prædicantem: *& murmurabant Phariſæi & Scribæ* ſemper ad calumniam parati, *dicentes*: *Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis*. Peccatores ad colloquium & familiaritatem admittit, & cum illis cibum ſumit, quos velut immundos vitare deberet, ſi vir ſanctus eſſe ac Propheta, Legiſque Moſaicæ ſtudioſus obſervator.

Publi-

Publicanos autem illos Judæos fuiſſe, non Gentiles, contra Tertullianum probat S. Hieronymus.

3. 4. 5. 6. 7. *Et ait ad illos Parabolam iſtam, dicens.* Jeſus illorum calumniæ propoſitis tribus Parabolis ſive ſimilitudinibus ſequentibus reſpondet. *Quis ex vobis homo* eſt, *qui habet centum oves, & ſi perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deſerto* paſcentes, *& vadit ad illam* quærendam, *quæ perierat*, ſeu quæ amiſſa erat aberrando ab ovili, *donec inveniat eam: & cum invenerit eam*, tardigradam & teneram oviculam *imponit in humeros ſuos gaudens* quod illam recuperaverit: *& veniens domum, convocat amicos & vicinos*, gaudiumque ſuum cum illis communicat, *dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat?* Id eſt, quam amiſeram. *Dico vobis, quod ita gaudium erit in cælo* inter Angelos, *ſuper uno peccatore pœnitentiam agente*, ob unum peccatorem ſerio pœnitentem, vereque ad Deum converſum, *quam ſuper nonaginta novem juſtis*, quam ob ingentem juſtorum numerum, *qui non indigent pœnitentia*; etiamſi tantus eſſet numerus hominum qui a Deo ejuſque lege non receſſerunt.

8. 9. 10. *Aut quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam unam*, tametſi modici valoris, *nonne accendit lucernam, & everrit domum, & quærit diligenter, donec inveniat: & cum invenerit, convocat amicas & vicinas*, ut lætitiæ ſuæ participes efficiat, *dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram? Ita dico vobis, gaudium erit coram Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.* Cum vel unus peccator ſinceram pœnitentiam agit. Tantum igitur abeſt ut peccatores qui ſpem faciunt emendationis, averſari debeamus; quin potius de illorum converſione gaudere decet, ad eamque procurandam illorum colloquium, & convictum non refugere, ut Dei miſericordem affectum imitemur. Similitudines ſumptæ ſunt ab eo quod hominibus evenire ſolet, quibus cariores fiunt res deperditæ, cum recuperantur, majorique inde gaudio afficiuntur, quam ex reliquorum poſſeſſione bonorum, tametſi majoris illa ſint pretii.

Drachma quarta pars ſicli ſacri octo circiter aſſes monetæ Gallicæ valebat.

11. 12. 13. *Ait autem* Jeſus, tertiam proponens Parabolam, quæ in eumdem ſcopum collineat; divinæ ſcilicet benignitatis & miſericordiæ erga peccatores reſipiſcentes oſtenſionem & commendationem: *Homo quidam habuit duos filios, & dixit adoleſcentior ex illis*, minus ſapiens, mente inconſtantior, paterni imperii jugum impatienter ferens, & ad maleſanam aſpirans libertatem, dixit, inquam, patri: *Pater, da mihi portionem ſubſtantiæ quæ me contingit.* Da mihi ratam meam partem bonorum tuorum, quæ ad me reditura eſt in partitione hæreditatis. *Et diviſit illis ſubſtantiam.* Facultates ſuas inter illos partitus eſt. *Et non poſt multos dies, congregatis omnibus* quæ a patre acceperat, *adoleſcentior filius peregre profectus eſt in regionem longinquam*, a paterna domo longe diſſitam, *& ibi diſſipavit ſubſtantiam ſuam*, bona ſua dilapidavit, *vivendo luxurioſe.* Per ſeniorem filium ſignificari populum Judaicum, per juniorem Gentes, S. Auguſtinus, aliique e Veteribus ſentiunt: alii convenientius & ad litteram, per priorem juſtos, per alterum peccatores.

S. Auguſt. lib. 2. Quæſt. Evang. Quæſt. 52.

S. Ambroſ. lib. 2. de Pœnit. c. 3.

14. 15. 16. *Et poſtquam omnia conſummaſſet* ſeu conſumpſiſſet, *facta eſt fames valida in regione illa, & ipſe cœpit egere*, ad extremam redactus eſt egeſtatem, ita ut victus ipſi deficeret, ingraveſcente annona. *Et abiit, & adhæſit uni civium regionis illius*, operam illi ſuam ad qualecumque miniſterium offerens: *& miſit illum in villam ſuam, ut paſceret porcos*, quo nullum erat vilius ſervitium. *Et cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis,*

S. Pacianus Epiſt. 2. 1. S. Hieron. Epiſt. 146. Ubi tamen Judæos etiam & Gen-

Mes in typo duorum filiorum myſtico ſenſu appoſite exponit.

quas porci manducabant, de cibis viliſſimis, de fructibus ſiliquiferarum arborum, quales ſunt glandes & caſtaneæ, quibus ruſticanos pauperes veſci non novum, ut teſtis eſt Horatius: *Vivit ſiliquis, & pane ſecundo*: & Perſius: *Invigilat ſiliquis, & grandi paſta polenta*: ſed tam vilis cibus in ſumma annonæ difficultate juveni ganeoni diſpenſabatur ad menſuram, *& nemo illi dabat*, ad ſaturitatem.

17. 18. 19. *In ſe autem reverſus*, ad ſanam mentem rediens, priſtinæque pœnitens inſipientiæ, intemperantiæ, & luxuriæ, *dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo!* Quam multi in domo patris mei ſervi ſunt mercede conducti, quibus ſuppetit cibus ad ſatietatem; ego autem hic ad viliſſimam ac miſerrimam ſervitutem redactus, fame pereo, minus paſtus quam porci. *Surgam & ibo ad Patrem meum*, veniam exoraturus, *& dicam ei: Pater, peccavi in cælum*, in Deum, cæli Dominum, in Deum cujus cælum ſedes eſt, *& coram te*: & in te: *Jam non ſum dignus vocari filius tuus*, degeneri converſatione, luxuria, patrimonii dilapidatione tactus ſum indignus filii nomine ac juribus: *Fac me ſicut unum de mercenariis tuis*. Habe me in domo tua quaſi mercenarium.

20. 21. *Et ſurgens venit ad patrem ſuum*. Itineri ſe accinxit ut ad patrem rediret. *Cum autem adhuc longe eſſet* a paterna domo, *vidit illum pater ipſius*, & miſericordia motus eſt, *& accurrens*, benigne præveniens eum, *cecidit ſuper collum ejus*, tenero complexus eſt affectu, *& oſculatus eſt eum*, in ſignum reconciliationis. *Dixitque ei filius*, prout corde conceperat: *Pater, peccavi in cælum, & coram te; jam non ſum dignus vocari filius tuus*.

22. 23. 24. *Dixit autem pater ad ſervos ſuos*, immemor injuriarum, memor clementiæ, paternæque bonitatis, quam unam conſuluit hac in occaſione: *Cito proferte ſtolam primam*, id eſt, priſtinam, quam ante geſſerat, & decoxerat, veſtem honoris, & filiis peculiarem, qua diſcernebantur a ſervis, *& induite illum, & date annulum in manum ejus*, notam ingenuitatis & dignitatis; *& calceamenta in pedes ejus*, quibus adverſus offendicula muniantur: *& adducite vitulum ſaginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur*: Lautius & hilarius ſolito convivium parate: *Quia hic filius meus mortuus erat* mihi, & *revixit*, ipſum recuperavi; *perierat & inventus eſt*: perditus erat, & mihi reſtitutus eſt.

25. 26. 27. 28. *Erat autem filius ejus ſenior in agro, & cum veniret, & appropinquaret domui paternæ, audivit ſymphoniam & chorum*, concentum, & choros ſaltantium. *Et vocavit unum de ſervis, & interrogavit quid hæc eſſent*, id eſt, quid ſignificarent. Senior filius juſtorum, ſed tamen imperfectorum typus eſt; filius junior ad Patrem reverſus, figura peccatorum pœnitentium. *Iſque dixit illi: Frater tuus venit, & occidit pater tuus vitulum ſaginatum*, in ſignum lætitiæ, *quia ſalvum illum recepit. Indignatus eſt autem*, non de fratris reditu & reconciliatione, ſed de inſolito convivii hanc ob cauſam apparatu, & de gaudii demonſtratione tam ſolemni; *& nolebat introire* in triclinium aut aulam convivii, ut communis lætitiæ particeps eſſet. *Pater ergo illius egreſſus, cœpit rogare illum*, ut ad convivium introiret, & cum tota familia collætaretur.

29. 30. *At ille reſpondens dixit patri ſuo: Ecce tot annis ſervio tibi, & nunquam mandatum tuum præterivi* ſive tranſgreſſus ſum, *& numquam dediſti mihi hædum, ut cum amicis meis epularer. Sed poſtquam filius tuus hic* prædilectus, *qui devoravit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus*, qui bona ſibi a te data, patrimonium ſuum per luxuriam obligurivit, *venit*, ſive re-

dit

Digitized by Google

dilt cogente miſeria & extrema egeſtate, *occidiſti illi*, id eſt, propter illum, *vitulum ſaginatum*.

31. 32. *At ipſe dixit illi: Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt*. Nihil circa te novi accidit, quod extraordinariæ ſolemniſque lætitiæ cauſa fuerit; menſæ quotidie aſſides meæ; omnibus bonis meis communiter mecum uti potes: *epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & revixit; perierat, & inventus eſt*.

SENSUS MORALIS.

1. **E***Rant autem appropinquantes ei Publicani, & Peccatores, ut audirent illum*. Chriſtus Jeſus trahit ad ſe peccatores ut verbum ejus audiant, qui primus eſt ad converſionem gradus. Prima gratiæ medicinalis Salvatoris operatio eſt ut infirmi quærant Medicum; ut cæci accedant ad lucem; ignari ad veritatem; miſeri ad miſericordiam appropinquent. Nemo appropinquare poteſt niſi adducatur; nemo venire, niſi trahatur.

Hæc ut cujuſquam ſtudio affectuque petatur,
Ipſa agit, & cunctis dux eſt venientibus ad ſe,
Perque ipſam niſi curratur, non itur ad ipſam.
Ergo ad iter per iter ferimur: ſine lumine lumen
Nemo videt; vitam ſine vita inquirere, mors eſt.

S. Proſper Carm. de Ingratis p. 2. in fine.

Ad Chriſtum Jeſum per fidem, per orationem, per amorem, per verbi ejus meditationem appropinquemus, illique adhæreamus, ſi ſalvi eſſe volumus. *Erant appropinquantes publicani & peccatores, ut audirent illum*.

2. *Et murmurabant Phariſæi & Scribæ dicentes: Quia hic peccatores recipit & manducat cum illis*. „ Murmurabant Phariſæi, non minus invidi „ quam ſuperbi; malitiam de dominica bonitate capiebant: de pietate Dei „ impii reddebantur; fiebant de Chriſti miſeratione crudeles; ſumebant de „ cœleſti curatione languorem, & pœnitentium veniam vertebant in Ju- „ dicis reatum. *Peccatores recipit*: ſed peccatores eſſe non ſinit, quos re- „ cipit. Peccator Deum non violat appropinquans: Deus peccatorem ſan- „ ctificat, cum appropinquat. Chriſtus peccata non recipit, cum recipit „ peccatorem. Attendere debebant Phariſæi, non quales venerant, ſed „ quales redibant peccatores. Paulus miſſus eſt ab illis perſecutor, rediit „ prædicator.

S. Petrus Chryſologus ſerm. 168.

Et murmurabant Phariſæi, &c. „ Vera juſtitia compaſſionem habet, „ falſa juſtitia dedignationem: quamvis & juſti ſoleant recte peccatoribus „ dedignari. Sed aliud eſt quod agitur typo ſuperbiæ; aliud, quod zelo di- „ ſciplinæ. Dedignantur etenim, ſed non dedignantes: deſperant, ſed non „ deſperantes: perſecutionem commovent, ſed amantes: quia etſi foris in- „ crepationes per diſciplinam exaggerant, intus tamen dulcedinem per ca- „ ritatem ſervant. Præponunt ſibi in animo ipſos plerumque quos corri- „ gunt; meliores exiſtimant eos quoque quos judicant. Quod videlicet „ agentes, & per diſciplinam ſubditos, & per humilitatem cuſtodiunt ſe- „ metipſos. At contra hi qui de falſa juſtitia ſuperbire ſolent, ceteros „ quoſque deſpiciunt, nulla infirmantibus miſericordia condeſcendunt: & „ quo ſe peccatores eſſe non credunt, eo deterius peccatores fiunt. De „ quorum numero Phariſæi extiterunt, qui dijudicantes Dominum quod „ peccatores ſuſciperet, arenti corde ipſum fontem miſericordiæ reprehen- „ debant. Sed quia ægri erant, ita ut ſe ægros eſſe neſcirent; quatenus „ quod erant agnoſcerent, cæleſtis eos Medicus blandis fomentis curat, be- „ nignum paradigma objicit, & in eorum corde vulnerum tumorem premit.

S. Greg. M. Hom. 34. in Evang.

4. 5. 6. *Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, & ſi perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deſerto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam: & cum invenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens? &c.* Lætantur cæli, & qui illic Angeli, pœnitentia hominis. *Heus tu peccator, bono animo ſis: videbis ubi de tuo reditu gaudeatur. Quid illa ſimilitudinum dominicarum argumenta nobis volunt? Quod mulier drachmam perdidit, & requirit, & reperit, & amicas ad gaudium invitat, nonne reſtituti peccatoris exemplum eſt? Errat & una Paſtori ovicula, ſed grex una carior non erat: una illa conquiritur, una pro omnibus deſideratur, & tandem invenitur, & humeris Paſtoris ipſius refertur: multum enim errando laboraverat.* Tanta vis iſtius Parabolæ antiquis Eccleſiæ Paſtoribus viſa eſt ad excitandum in animis fidelium tenere pietatis affectum, ut eo fine in ſacris Calicibus boni Paſtoris amiſſam ovem humeris reportantis imaginem inſculpi & exprimi curaverint, teſte Tertulliano, Libro *De Pudicitia*.

Tertull. lib. de Pœnit. c. 8.

S. Petrus Chryſologus ſerm. 168.

Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, &c. „ Homo habens oves „ centum, Chriſtus eſt. Paſtor bonus, Paſtor pius, qui in una ove, hoc „ eſt, in Adam, poſuerat totum gregem generis humani, hanc inter amœ„ na paradiſi, hanc in regione vitalis Paſcuæ collocaverat: ſed illa vocem „ Paſtoris oblita, dum lupinis ululatibus credidit, & caulas perdidit ſalu„ tares, & tota lethalibus ſauciata eſt vulneribus. Hanc ergo Chriſtus ve„ niens quærere in mundum, in utero Virginis invenit. Venit ſuæ nati„ vitatis in carne, & in crucem levans, humeris ſuæ impoſuit Paſſionis, „ & gaudens toto Reſurrectionis gaudio, per Aſcenſum ad cæleſtem tulit „ manſionem *Et vocavit amicos, & vicinos*; hoc eſt, Angelos, dicens il„ lis: *Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat.* Congra„ tulantur & congaudent Chriſto Angeli de ovis dominicæ reditu, nec in„ dignantur ſibi præſidere in ſolio Majeſtatis, quia de cæleſtibus invidia „ cum diabolo fuerat fugata, nec poterat per Agnum qui peccata mundi „ tulerat, in ſuperna amplius invidiæ penetrare peccatum. Chriſtus nos „ quæſivit in terra, nos illum quæramus in cælis. Ille nos portavit ad „ ſuæ divinitatis gloriam, nos illum noſtro portemus in corpore. *Glorifi„ cate* (inquit Apoſtolus) *& portate Deum in corpore veſtro*. Ille Deum „ in corpore ſuo portat, qui nullum portat in ſuæ carnis operatione pec„ catum.

1. Cor. 6. 20.

Anima peccatoris ovis eſt perdita, drachma eſt amiſſa. Nec ad gregem redire ſuis viribus poteſt ovis errans, niſi a bono Paſtore quæratur & portetur; nec drachma, ſeu anima illius imagine inſignita, & peccato perdita, illi reſtitui, niſi diligenter quæratur in domo. *Erravi ſicut ovis quæ periit, quære ſervum tuum, Domine.* „ Ovis perdita quæratur, ovis perdita „ vivificetur, propter quam Paſtor ejus nonaginta novem dimiſit in mon„ tibus, & eam quærens Judaicis laceratus eſt vepribus. Sed adhuc quæ„ ritur, adhuc quæratur, ex parte inventa adhuc quæratur. Ex ea nam„ que parte qua dicit Propheta, *Mandata tua non ſum oblitus*: inventa eſt; „ ſed per eos qui mandata Dei eligunt, colligunt, diligunt adhuc quæri„ tur, & per ſui Paſtoris ſanguinem fuſum atque diſperſum, in omnibus „ gentibus invenitur.

Pſal. 118. 176.

S. Auguſt. ſerm. 32. in hunc Pſal.

Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, &c. Boni Paſtoris officia erga peccatores in hac Parabola deſignantur. Ipſos quærere debet pia ſollicitudine, ac perſeverante diligentia: *Nonne dimittit nonaginta novem in deſerto, et vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam?* 2. Illorum infirmitates portare, illiſque compati prudenti commiſeratione & benignita-

te;

Digitized by Google

te; ita tamen ut ſecundum Legem Dei benignitas illius dirigatur. 3. Nullis parcere debet laboribus ut illos ad Deum revocet. *Et cum invenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens*. 4. Suam erga illos caritatem gaudii de illorum converſione concepti ſignificationibus demonſtrare; gaudium illud ad Chriſtum referre, cujus gratiæ opus eſt animæ peccatricis converſio, quam *Non doctor, neque diſcipulus, ſed gratia ſola efficit*; nec ſibi ipſi plaudere, in ſe ipſo gloriari, aut vano gaudio affici, ſed Chriſto Domino ſummo Animarum Paſtori gratias agere; alioſque ad Deum propterea collaudandum excitare in domo ejus, id eſt in Eccleſia, cujus lacrymis, gemitibus & precibus converſio peccatorum a Deo donatur. *Et veniens domum convocat amicos et vicinos, dicens illis; Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat.*

Aut quæ mulier habens drachmas decem, etc. Perditionis animarum cauſa triplex. 1. Ignorantia Legis Dei, & officiorum ſuorum; fideique defectus & imbecillitas. 2. Moralis Chriſtianæ corruptio, morumque depravatio. 3. Negligentia Paſtorum. Tria ergo præſtanda ſunt ad converſionem animarum. 1. Accendenda lucerna fidei verbi Dei prædicatione, & piorum lectione librorum. *Nonne accendit lucernam?* 2. Everrenda domus ſeu Eccleſia, & a pernicioſis corruptæ Moralis opinionibus, quas privati quidam doctores invexerunt, & a pravis moribus ac ſcandalis purganda: *et everrit domum?* 3. Paſtores pii, eruditi, & gloriæ Dei zelo flagrantes Eccleſiis præficiendi ſunt, qui ad converſionem & ſanctificationem animarum curis & laboribus indefeſſis incumbant: *et quærit diligenter donec inveniat eam?* *S. Gregor. Nyſſ. lib. de Virginit. c. 12.* Sed & nos ipſi demus operam cum gratia Dei; ut ejus imago terrenorum affectuum & peccatorum fimo ac ſordibus in nobis obſcurata & obruta reformetur; eam ob rem accendamus lucernam fidei in cordibus noſtris; conſcientiam noſtram everramus ab operibus mortis; quæramus tandem quæ drachma, quæ virtus nobis deſit; quia nihil proſunt reliquæ ſi vel una deficiat. *Induite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti et dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam: ſupportantes invicem, et donantes vobiſmetipſis, ſi quis adverſus aliquem habet querelam: ſicut et Dominus donavit vobis, ita et vos. Super omnia autem hæc, caritatem habete, quod eſt vinculum perfectionis.* *Coloſſ. 3. 12. 13. 14.* Hæc drachma eſt ſedulo requirenda, ſi forte amiſſa ſit; eaque inventa vicinæ ſeu contubernales animæ facultates congratulari debent ac in Domino gaudere, omniaque in Dei gloriam operari. *Et cum invenerit, convocat amicas et vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram.*

10. *Ita dico vobis, gaudium erit in cælo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.* *S. Greg. M. Hom. 34. in Evang.*
„ Gaudium majus in cælo eſt de converſis peccatoribus, quam de
„ juſtis ſtantibus, quia plerumque cautiores, humiliores, & ferventiores
„ reſurgunt: & quotidiano experimento novimus quod plerumque hi qui
„ nullis ſe peccatorum molibus oppreſſos ſciunt, ſtant quidem in via ju-
„ ſtitiæ; ſed tamen ad cæleſtem patriam anxie non anhelant; tantoque
„ ſibi in rebus licitis uſum præbent, quanto ſe nulla illicita perpetraſſe
„ meminerunt. Et plerumque pigri remanent ad exercenda bona præci-
„ pua, quia valde ſecuri ſunt quod nulla commiſerint mala graviora. At
„ contra nonnumquam hi qui ſe aliqua illicita egiſſe meminerunt, ex ip-
„ ſo ſuo dolore compuncti, inardeſcunt in amorem Dei, ſeſeque in ma-
„ gnis virtutibus exercent, cuncta difficilia ſancti certaminis appetunt,
„ omnia mundi derelinquunt, honores fugiunt, acceptis contumeliis læ-
„ tantur, flagranti deſiderio ad cæleſtem patriam anhelant: & quia ſe
„ erraſſe a Deo conſiderant, damna præcedentia lucris ſequentibus com-

„ pen-

Digitized by Google

„ penſant. Majus ergo de peccatore converſo, quam de ſtante juſto
„ gaudium fit in cælo, quia & Dux in prælio plus eum militem diligit,
„ qui poſt fugam reverſus hoſtem fortiter premit, quam illum qui num-
„ quam terga præbuit, & numquam aliquid fortiter geſſit. Sic agricola il-
„ lam amplius terram amat, quæ poſt ſpinas, uberes fruges profert, quam
„ eam quæ numquam ſpinas habuit, & numquam fertilem meſſem pro-
„ ducit.

S. Ambroſ. lib. de Interpellatione Job. c. 7.

11. 12. *Homo quidam habuit duos filios: & dixit adoleſcentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem ſubſtantiæ quæ me contingit. Et diviſit illis ſubſtantiam.* Sub adoleſcentis typo ſignificatur inſipientia peccatoris. Ea ſcilicet ætas magis ad vitium lubrica eſſe conſuevit. *Habet enim pueritia innocentiam, ſenectus prudentiam, ipſa vicina adoleſcentiæ juventus bonæ exiſtimationis intuitum, & verecundiam delinquendi: adoleſcentia ſola eſt invalida viribus, infirma conſiliis, vitio calens, faſtidioſa monitoribus, illecebroſa deliciis.* Unde David totius temporis ejus veniam ſibi a Domino poſtulavit, dicens: *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas, ne memineris, Domine*; quia tunc maxime calor corporis fervet, & æſtu ſanguinis vaporantis igneſcit. Quæ major hominis inſipientia, quam divinæ dominationis imperio, obedientiæ jugo eximi velle, ſui juris eſſe, ſuo arbitratu vivere, a ſe ipſo regi? Væ peccatori, ſi ſuperbum illud cordis ejus deſiderium exaudiens, illum ſibi ipſi relinquat Deus, ac dimittat propriæ voluntati! Quid eſt voluntas hominis, quam levis, quam improvida, quam inconſtans, niſi a ſuprema, ſapientiſſima, & immutabili Dei voluntate regatur? Cum ejus directionem & moderamen excuſſit, perdita eſt, quamvis ſana, & robuſta; quid nunc eveniet ſi ab ejus imperio ſe ſubtrahat, cum infirma eſt, cæca, languens, invalida?

S. Auguſt. lib. 2. Quæſt. Evang. Quæſt. 13.

Petiit peccator, ut ſibi pars ſubſtantiæ quæ eum tangeret, daretur a Patre, *Tamquam anima poteſtate ſua delectata, id quod ille eſt vivere, intelligere, meminiſſe, ingenio alacri excellere, omnia iſta divina ſunt munera, quæ in poteſtatem accipiens per liberum arbitrium, quia diviſit pater liberis ſubſtantiam, minor filius in regionem longinquam profectus eſt, male utendo naturalibus bonis, eo ipſo quod Patrem deſeruit cupiditate fruendi creatura, relicto ipſo Creatore.*

S. Hieron. Epiſt. 146.

Subſtantia Dei eſt omne quod vivimus, ſapimus, cogitamus, loquimur. Hæc Deus univerſis æqualiter & in commune largitus eſt. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Iſte eſt dexter oculus, qui a ſcandalis obſervandus eſt, hæc lucerna corporis, hoc talentum quod non eſt in ſudario colligendum, id eſt delicate otioſeque tractandum, nec in terra defodiendum, terrenis ſcilicet cogitationibus obſcurandum. Subſtantiæ ergo ſeu bonorum nomine, quæ Deus homini dedit, intelliguntur, omnia dona & talenta, ſive naturæ, ſive gratiæ, quorum uſus libero illius arbitrio commiſſus eſt, ut virtus & meritum locum haberent.

13. *Et non poſt multos dies, congregatis omnibus, adoleſcentior filius peregre profectus eſt in regionem longinquam, & ibi diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſe.* Primus peccatoris gradus ad malorum cumulum, receſſus a Deo eſt. Infinita diſtantia eſt inter amorem Dei & amorem ſui: momento tamen temporis ab uno ad alterum pertranſitur. Statim atque regnare ceſſat in corde caritas, neceſſe eſt ut regnet cupiditas, & totum operum corpus corrumpat. Qui ſe ipſum perverse amat, ſpiritales animæ ſuæ divitias penitus diſſipat. Donorum Dei cuſtos caritas eſt. Donorum ejus maximum. Spiritalia bona ſolus ille conſervare poteſt, qui dedit. „ Non multos poſt dies
„ peregre profectus eſt in regionem longinquam, *&c. Quia* Non multo
„ poſt inſtitutionem humani generis placuit animæ per liberum arbitrium
„ ferre

„ ferre ſecum quamquam velut potentiam naturæ ſuæ, & deſerere eum *S. Auguſt.*
„ a quo condita eſt, præfidens viribus ſuis; quas vires tanto conſumit ci- *lib. 2.*
„ tius, quanto eum deſerit a quo datæ ſunt. Itaque hanc vitam prodigam *Quæſt.*
„ vocat, amantem fundere atque ſpatiari pompis exterioribus, intus ina- *Evang.*
„ neſcentem, cum ea quiſque ſequitur quæ ab illa procedunt, & relinquit *Quæſt. 33.*
„ eum qui ſibi eſt interior. Regio itaque longinqua, oblivio Dei eſt. *Diſ-*
„ *ſipavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſe*. Luxuria eſt inimica Deo, ini-
„ mica virtutibus; perdit omnem ſubſtantiam patris, & ad præſens volu- *S. Hieron.*
„ ptate deliniens, futuram non ſinit cogitare paupertatem.

14. 15. *Et poſtquam omnia conſummaſſet, facta eſt fames valida in regio-* *S. Ambroſ.*
ne illa, & ipſe cœpit egere. Et abiit, et adhæſit uni civium regionis illius. *lib. 7. in*
Et miſit illum in villam ſuam, ut paſceret porcos. Famem patitur peccator *Luc. n. 2.*
qui a Deo receſſit, ejuſque bona dilapidavit: Famem non epularum, ſed *15.*
bonorum operum; quæ ſunt miſerabiliora jejunia. *Etenim qui recedit a verbo Dei, eſurit: quia Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo Dei. Qui recedit a fonte, ſitit; qui recedit a theſauro, eget; qui recedit a ſapientia, hebetatur; qui recedit a virtute, diſſolvitur. Merito ergo iſte egere cœpit, qui theſauros ſapientiæ & ſcientiæ Dei, divitiarumque cœleſtium altitudinem dereliquit. Egere ergo ideo cœpit, & famem pati, quia nihil prodigæ ſatis eſt voluptati. Semper famem patitur, qui alimentis cœleſtibus neſcit impleri.* Quanta inanitas in mente, cui deeſt panis veritatis! Quanta fames in corde, cui deeſt cibus caritatis!

Et adhæſit uni civium regionis illius, Principi hujus mundi, rectori tene-
brarum harum, diabolo, qui miſit illum in villam ſuam, ut paſceret por- *S. Hieron.*
cos. Porcus animal immundum eſt, quod cœno & ſordibus delectatur.
„ Talis eſt dæmonum multitudo, quæ per idola manufacta, cruore pecu-
„ dum & victimis paſcitur; & noviſſime ſaginatiore quadam hoſtia, ipſius
„ hominis morte ſaturatur. Miſit ergo eum in poſſeſſionem ſuam, id eſt,
„ fecit eum ſuum eſſe famulum, ut paſceret porcos, immolans ei ani-
„ mam ſuam. Qui Deo ſervire noluit, fit mancipium diaboli. Nulla durior, fœdior, miſerabilior ſervitus, peccati, carnalium cupiditatum, dæmonis ſervitute.

16. *Et cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis, quas porci manducabant, et nemo illi dabat*. Peccator bonis ſpiritualibus privatus, famem ſuam paſcit inanibus & fœdis terrenorum bonorum & carnalium voluptatum deſideriis, in his cupiditatem ſuam alere cupit; ſed famem non explet, magis
inflammatur cupiditas. Voluptates ſæculi, ſunt porcorum cibus, in luto ſe
volutantium, & in terram ſemper pronorum. „ Dæmonum cibus eſt ebrie- *S. Hieron.*
„ tas, luxuria, fornicatio, & univerſa vitia. Hæc blanda ſunt, & laſci- *Epiſt. 146.*
„ va, & ſenſus voluptate demulcent, ſtatimque ut apparuerint, ad uſum
„ ſui provocant. Quibus ideo luxurioſus adoleſcens non poterat ſaturari,
„ quia ſemper voluptas famem ſibi habet, & tranſacta non ſatiat: & ſa-
„ tanas, cum aliquem ſua arte deceperit, & proprium ei impoſuerit ju-
„ gum, ultra ad abundantiam vitiorum non procurat, ſciens eſſe jam mor-
„ tuum. *In miſeris illis diaboli mancipiis oraculum illud Propheticum imple-*
„ *tur*: Omnibus meretricibus dantur mercedes: tu autem dediſti mercedes *Ezech. 16.*
„ cunctis amatoribus tuis, & mercedes non accepiſti. *33.*

Et cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis. Siliquæ porcorum, libri obſcœni, fabuloſæ Romantiorum (ut vulgo loquimur) hiſtoriæ, amorem profanum excitantes & alentes, amatoria comœdorum carmina; quæ ſæcularium & carnalium mentes ſuavitate ſua delectant, & pectoris interna devinciunt: verum ubi cum ſummo ſtudio fuerint perlecta, nihil aliud ni-

ſi

Digitized by Google

ſi inanem ſonum, & ſermonum ſtrepitum ſuis lectoribus & auditoribus tribuunt, nullam ſaturitatem veritatis, nullam juſtitiæ refectionem tribuentes.

17. *In ſe autem reverſus, dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo!* Primus ad peccatoris converſionem gradus eſt extremæ ſuæ miſeriæ conſideratio, & comparatio infeliciſſimi ſtatus ſui cum felici ſtatu juſtorum, qui Deo ſervientes, gratiæ ſuavitate abunde reficiuntur. Ut huic ſalutiferæ conſiderationi vocare incipiat peccator, ad ſe revertatur neceſſe eſt, tamquam expergiſcens ab ebrietate aut gravi ſomno. Ad ſe revertitur, qui a ſe longe receſſerat, cum a Deo receſſit. Revertitur quandoque adverſitate urgente, & vexatione (ut ita loquar) dante intellectum, qui proſperitate inſlante, exul cordis ſui factus erat. Revertitur ut miſeriam ſtatus ſui cognoſcat, divinæ gratiæ luce præveniente. Quando peccamus, extra nos ſumus; deſipimus, extra mentem noſtram & cor noſtrum ferimur; cum autem reſipiſcimus, in nos ipſos revertimur. *Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo!* Diſcrimen eſt inter ſervos, mercenarios, & filios in domo Dei. Servi pœnæ timore a peccato abſtinent. Mercenarii ſpe mercedis peragunt opera a Deo injuncta, legi ejus ac mandatis obediunt. Filii ex amore filiali Deo ſerviunt, nihil magis timent quam ne patrem offendant, ne patri diſpliceant; nihil magis optant quam ut patris gratia, amore, præſentia & ſocietate fruantur. Mercenarii juſti ſunt & miſericordes, non ob ipſam juſtitiam, & ipſum miſericordiæ bonum, ſed ut a Deo terrenæ felicitatis, vel etiam æternæ, quatenus aliquid præter Deum eſſe intelligitur, bonum conſequantur. Qui autem ſic affecti ſunt, ſpe compelluntur ad obſequium præceptorum, ne eorum prævaricatione, quæ juſſa ſunt, careant concupitis. Qui autem perfecta charitate diligit, ut filius, non ideo imperata cuſtodit, quia aut timore pœnarum, aut præmii aviditate compellitur; ſed quia hoc ipſum quod a Deo jubetur, eſt optimum. Servos, qui ſolo pœnæ timore non peccant, cum revera ſint inimici juſtitiæ, Deus amplecti refugit, ac famelicos & inanes ſpiritualium bonorum dimittit, quæ non deſiderant, cum non ament. Mercenariis vero, quamquam non pleno integroque deſiderio, omnino tamen pietati & divinorum mandatorum obſervantiæ animum adjungentibus, mercedem Deus tribuit, ac ſpiritalem cibum dat in tempore; verbi ſui, ſacramentorum ſuorum alimentis, gratiæ ſuæ ſuavitate illos ſuſtentat. *Quanti mercenarii in domo patris mei panibus abundant, ego autem hic fame pereo!* O quantis meipſum bonis privavi! O quantis meipſum malis implicui! Cur e paterna domo diſceſſi, jugum excutiens quaſi juvenculus indomitus? Cur Dei donis abuſus ſum; cur gratias & virtutes amiſi, diſſipavi? Cur me dæmonis addixi ſervituti, tam duræ, tam turpi, tam mortiferæ? Spiritualis alimoniæ extremam patior inopiam. Experientia didici, humanam mentem ad imaginem Dei conditam nullis bonis temporalibus, nulla terrena voluptate, ſed uno Deo impleri & ſatiari poſſe. *Væ animæ audaci, quæ ſperavit, ſi a te receſſiſſet, ſe aliquid melius habituram! Verſa & reverſa in tergum, & in latera, & in ventrem, & dura ſunt omnia. Et tu ſolus requies. Et ecce ades; & liberas a miſerabilibus erroribus, & conſtituis nos in via tua, & conſolaris, & dicis: Currite, ego feram, & ego perducam, & ibi ego feram.*

S. Auguſt. lib. 6. Confeſſ. cap. 16.

18. 19. *Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccavi in cælum, & coram te: jam non ſum dignus vocari filius tuus: fac me ſicut unum de mercenariis tuis.* Secundus converſionis gradus eſt, propoſitum renuntiandi peccatis, illaque & occaſiones illorum ſincere & abſque mora deſerendi

ferendi; bona & non ficta voluntas ad Deum redeundi, paternæ illius bonitatis & miſericordiæ intuitu, quo in ſpem veniæ peccator erigitur. *Surgam*, qui peccatorum pondere gravatus & oppreſſus jaceo: ſurgam, quia loquentem ad cor meum audio: *Surge qui dormis, & exſurge a mortuis, & illuminabit te Chriſtus.* Revertar bene, unde male diſceſſi, redibo ab patrem meum, conditorem, dominum, curatorem & proviſorem; revertar ad illum qui ſolet exſpectare & prævenire peccatores. *Surgam, & ibo ad patrem meum.* Qua ſpe? Qua fiducia? Illa qua pater eſt. Ego perdidi quod erat filii: ille quod patris eſt non amiſit. *Apud patrem non intercedit extraneus, intus eſt in patris pectore ipſe qui intervenit & exorat affectus. Urgentur patris viſcera iterum filium genitura per veniam.* S. Petrus Chryſol. ſerm. 2.

Tertius converſionis gradus eſt, odium & deteſtatio peccati ex amore Dei concepta, qua peccator illi ut patri ſumme bono ſe diſplicuiſſe dolet, ac peccatum humiliter confiteri proponit. *Pater, peccavi in cælum, & coram te.* Amoris nomine Deum appellat, quia veræ pœnitentiæ fundamentum, Dei amor eſt. *Pœnitentiam certam non facit niſi odium peccati, & amor Dei* (ait S. Auguſtinus.) Humiliat ſe pœnitens tamquam divina gratia & miſericordia indignum. Per Spiritum adoptionis jus habemus vocandi Deum patrem noſtrum: ſed eo jure excidimus, cum Spiritum ſanctum a nobis recedere compulimus per mortale peccatum. *Jam non ſum dignus vocari filius tuus.* Indignitatis propriæ confeſſio, humiliationis peccatori debitæ acceptio eſt. Hanc amat, quiſquis divinæ juſtitiæ ordinem amat: divinæ autem juſtitiæ ordinem diligit, quiſquis Deum ipſum diligit. Hinc pœnitentiæ laboribus humiliter ſe ſubjicit peccator ſincere converſus: *Fac me ſicut unum de mercenariis tuis.*

Pater, peccavi in cælum, et coram te. Peregre profectus eſt, & in regionem longinquam fugit; ſed accuſatores ſuos, & teſtes ſuos, divini Patris oculos, non reſugit. In ſe itaque reverſus agnoſcit quod David pœnitens: Pſal. 138. 7. 8.
Quo ibo a Spiritu tuo, et quo a facie tua fugiam? Si aſcendero in cælum, tu illic es, ſi deſcendero in infernum, ades, &c. Videt per totum mundum nuda Dei oculis delicta conſiſtere: non cælum, non terram, non maria, non abyſſum, non ipſam noctem, Deo poſſe velare peccata. Sentit quantum ſit ſceleris in Dei peccare conſpectu: *Peccavi,* inquit, *in cælum, et coram te. Jam non ſum dignus vocari filius tuus.* Eo magis gratiæ donis ſum indignus, quo donis ipſis naturæ ſum abuſus. Eo magis ſum indignus in gratiam tuam recipi, quod primam gratiam in baptiſmo acceptam amiſi. *Fac me ſicut unum ex mercenariis tuis,* ut tota die, id eſt, quandiu vitam mihi commodaveris, opus tuum agam, donec optata veniat, ſicut mercenarii, dies mea; nec umquam negare valeam tibi debitam tot titulis ſervitutem. Qui ſcilicet *penes extraneum ſervam ſenſerat libertatem, penes patrem credit ſibi futuram liberam ſervitutem.*

Non ſum dignus vocari filius tuus; fac me ſicut unum ex mercenariis tuis. S. Petrus Chryſol.
Operabor & ego in vinea tua; putabo & ego Spiritus falce interiores meæ vitis rationalis ſuperfluos palmites, crimina, cupiditates, carnalia deſideria reſecabo. Excolam dulcem caritatis botrum; mandatis tuis ſepiam animam meam, ne eam humi hærentem ſerpens deprædetur. *Fac me ſicut unum de mercenariis tuis.* Humeris meis crucis tuæ aratrum impone, colam ſulcum animæ meæ, effodiam vomere, exſcindamque ſpinas ferentia & noxia Maligni germina, ſuperſeminabo cæleſtia ſemina. *Delicta juventutis meæ, et ignorantias meas ne memineris.*

20. *Et ſurgens venit ad patrem ſuum.* E peccato ſurgere, & ad Deum redire toto corde ſuo non tardat vere pœnitens. Converſionis propoſito

ſtatim

ſtatim opus adjungit. Eo majore fiducia venit, quo majori dolore de Patris
offenſa compunctus eſt. Deum fide quærens per dilectionem operante, ſibi
S. Petrus mox invenit eſſe præſentem. *Cum autem ad huc longe eſſet, vidit illum pa-*
Chryſol. *ter ipſius, & miſericordia motus eſt, & occurrens cecidit ſuper collum ejus, &*
ſerm. 3. *oſculatus eſt eum*. Sic Deus prævenit peccatorem. Venit ad pœnitentiam
Pſal. 112.5. nondum pervenit ad gratiam. Venit ad Patrem, & adhuc longe eſt. Vi-
Pſal. 39.13. det illum venientem *qui in altis habitat, & humilia reſpicit, & alta a lon-*
Pſal. 37.5. *ge cognoſcit*. Videt illum Pater a longe, ut & ipſe Patrem poſſit attende-
re, fugata obſcuritate quæ circumfuſa fuerat de reatu; de qua Propheta
ait: *Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui ut viderem... Iniqui-
tates meæ gravatæ ſunt ſuper me: & lumen oculorum meorum, & ipſum non
eſt mecum*. Lumen illud peccator non recuperaret, niſi Deus illum miſeri-
corditer reſpiceret ac præveniret. Videt illum Deus, quia ſe diligere inci-
pientem diligit. Ante oculos enim haberi nonniſi qui diliguntur dici ſo-
S. Aug. lib. lent. *Et miſericordia motus eſt, & accurrens cecidit ſuper collum ejus*, ut e-
2. Quæſt. rigeret jacentem, *ut amoris onere onus tolleret peccatorum*, ut leve & ſuave
Evang. Evangelii jugum ejus cervici imponeret. *Venite ad me*, inquit, *omnes qui*
Quæſt. 33. *laboratis & onerati eſtis. Tollite jugum meum ſuper vos: jugum enim meum*
S. Petrus *ſuave eſt, & onus meum leve*. Videtis quia *filius juvatur iſtius Patris one-*
Chryſol.
Matt. 11.27 *re, non gravatur*.
S. Auguſt. *Et oſculatus eſt eum*. Oſculum, ſymbolum reconciliationis, pignus ve-
niæ. *Conſolari verbo gratiæ Dei ad ſpem indulgentiæ peccatorum, hoc eſt poſt
longa itinera remeantem mereri a Patre oſculum caritatis*.

21. *Dixitque ei filius: Pater, peccavi in cælum, & coram te, jam non
ſum dignus vocari filius tuus*. Certant in animo pœnitentis humilitas & fi-
ducia, verecundia & amor. Filii nomine & privilegiis indignum ſe fate-
tur, & tamen Deum patrem confidenter appellat, qui *Miſit Spiritum Filii
ſui* in cor ejus *clamantem, Abba (Pater)* Quam miſericors, quam pius,
qui nec offenſus patris nomen dedignatur audire! *Pater peccavi in cælum*
S. Amb. lib. " *& coram te*. Hæc eſt prima confeſſio apud Auctorem naturæ, præſulem
7. in Luc. n. " miſericordiæ, arbitrum culpæ. Sed etſi Deus novit omnia, vocem tamen
225. " tuæ confeſſionis exſpectat. *Ore* enim *confeſſio fit ad ſalutem*: Quia allevat
Rom. 10. 10. " pondus erroris quiſquis ipſe ſe onerat; & accuſationis excludit invidiam,
Prov. 17.18. " qui accuſatorem prævenit confitendo. *Juſtus* enim *in primordio ſermonis ac-*
" *cuſator eſt ſui*. Fruſtra autem velis occultare quem nihil fallat: & ſine pe-
" riculo prodas, quod ſcias eſſe jam cognitum. Confitere magis, ut inter-
" veniat pro te Chriſtus, quem advocatum habemus apud Patrem; roget
" pro te Eccleſia, illachrymet populus. Nec vereare ne non impetres. *Ad-*
" *vocatus ſpondet veniam, patronus promittit gratiam, reconciliationem tibi pa-*
" *ternæ pietatis pollicetur aſſertor. Crede, quia Veritas eſt; acquieſce, quia Virtus*
" *eſt*. Habet cauſam ut pro te interveniat, ne pro te gratis mortuus ſit. Ha-
" bet & cauſam ignoſcendi Pater, quia quod vult Filius, vult & Pater.
" *Jam non ſum dignus vocari filius tuus*. Hoc vult fieri per gratiam, quo
S. Aug. lib. " ſe indignum eſſe per merita confitetur. Non addit quod in illa reditus ſui
2. Quæſt. " ac pœnitentiæ meditatione dixerat, *Fac me ſicut unum de mercenariis tuis*.
Evang. " Cum enim panem non haberet, vel mercenarius eſſe cupiebat: quod poſt
" oſculum patris generoſiſſime jam dedignatur.

22. *Dixit autem pater ad ſervos ſuos: Cito proferte ſtolam primam, & in-
duite illum, & date annulum in manum ejus, & calceamenta in pedes ejus*.
Quo magis ſe deprimit peccator, omnibuſque Dei donis ſe agnoſcit indi-
gnum, eo majoribus gratiis a Deo cumulatur. Chriſto Jeſu, ejuſque juſti-
tia, meritis, virtutibus induitur ejus nuditas Spiritum promiſſionis ſanctum
acci-

Digitized by Google

accipit, quo velut annulo ſignatur novum fœdus reconciliationis: accipit annulum in manus, ad opera juſtitiæ jam paratas: novis auxiliis munitur, per calceamenta ſignificatis, ut ambulet ſine offenſione in via mandatorum Dei; ut conculcet leonem & draconem, ut dæmonem & tentationes ejus vincat.

Certant peccatoris humilitas & Dei clementia. Ait peccator, *Non ſum* S. Joannes
„ *dignus vocari filius tuus*. Ne me tamen abigas ab aula tua, Domine, Chryſ. Hom.
„ ne me inventum hoſtis errantem velut captivum abducat: neque me de Filio Prodigo.
„ prope tremendam & myſticam Menſam tuam ſiſtas: non enim audeo
„ apertis oculis intueri Sancta Sanctorum. Sine me cum Catechumenis in-
„ tra Eccleſiæ fores conſiſtere, ut contemplatus quæ in ea perficiuntur
„ Myſteria, rurſus eorum participem fieri ſenſim concupiſcam: ut divinis
„ laticibus perfuſus, turpium animæ veſtium ſordes abſtergam; ut cum tuas
„ margaritas * a piis viris abripi videro, manus & ipſe dignas quæ tale mu- * Sic Euchariſtiam vocat.
„ nus accipiant, habere deſiderem. Peccatorem pœnitentem ita affectum videns Deus, jubet ſervis, ſcilicet Sacerdotibus, ut ſtolam primam proferant, primam ſcilicet baptiſmatis dignitatem, reparatam juſtitiam Abſolutionis beneficio; & dent annulum, divitiarum indicem, theſauri cuſtodem, ſignaculum Spiritus: & calceamenta in pedes ejus: hoc eſt, ut ſermonibus Evangelicis ejus animæ veſtigium omni ex parte adſtringant, ne ſerpens ejus inſidiatus calcaneo, in priorem illum peccati errorem pertrahat. Dari jubet calceamenta in pedes ejus, ut *calceatu pedes in præparationem Evangelii pacis*, Epheſ. 6.15. ſanctæ vitæ exemplo Eccleſiam ædificet, Chriſtumque prædicet, non verborum, ſed operum eloquentia. *Stola ſpiritale indumentum, & veſtimentum* S. Amb. lib. *eſt nuptiale. Annulus quid eſt aliud, niſi ſinceræ fidei ſignaculum, & expreſ-* 7. in Luc. n. *ſio veritatis? Calceamentum, Evangelii præparatio eſt, ad cæleſtium curſum* 231. *dirigens præparatos, ut non in carne ambulemus, ſed in ſpiritu.*

23. 24. *Et adducite vitulum ſaginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur: quia hic filius meus mortuus erat, & revixit: perierat, & inventus eſt. Et cœperunt epulari.* Peccator reconciliatus, ſacrificii Chriſti fit particeps, carne ejus nutritur, cujus communio ſigillum eſt reconciliationis; guſtat donum cæleſte, guſtat & videt quam ſuavis eſt Dominus, & beatus vir qui ſperat in eo. Ex hinc vitam agit hominis inventi, hominis novi, hominis a morte peccati redivivi. Nec mundo vivit amplius, in quo perditus eſt; nec peccato, quod ipſi mortem attulit; nec ſibi ipſi, qui nec ſeipſum invenire perditum, nec mortuum reſuſcitare valuit; ſed Deo, qui *Sic dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui cre-* Joan. 3.16. *dit in illum non pereat, ſed habeat vitam æternam:* Chriſto, qui a ſummo cælo egreſſus eſt, & exultavit ut gigas ad currendam viam, ut illi occurreret; qui carne aſſumpta ſuper collum ejus cecidit, eumque complexus & oſculatus eſt; qui mortuus eſt ut illum ſuſcitaret; qui Corpus & Sanguinem ſuum in Euchariſtiæ ſacramento ſiſtit & abſcondit, ut illum nutriat.

Et adducite vitulum ſaginatum, & occidite. Vitulus ſaginatus, Chriſti S. Joannes
„ Jeſu Domini noſtri typus pro peccatis noſtris immolati. Adducite, im- Chryſ. Hom. in Parab. de
„ molate vitulum, qui peccati jugum non ſuſtinuit, virginem & ex Vir- Filio Prodigo.
„ gine natum, qui ſequitur eos qui illum ſequuntur, non ex neceſſitate,
„ ſed ſponte; qui non utitur robore ſuo, neque cornibus, ſed prompte cer-
„ vicem inclinat iis qui mactare ipſum volunt. Occidite eum qui ſponte
„ occiditur, qui ſanctificat immolantes; qui myſtice occiſus jam non mo-
„ ritur; qui comeditur ab iis qui ipſum norunt, & numquam conſumitur,
„ qui comedentes beatos efficit. *Et manducemus, & epulemur*, &c. *Noſtis ſpirituales delicias qui eas deguſtatis*, (ait S. Joannes Chryſoſtomus) *&*

re-

recordamini tremendorum Myſteriorum, ac Miniſtrorum ſacri officii, (nempe
Diaconorum) *imitantium Angelorum alas tenuibus ſuis lineis velis quæ ſi-
niſtris humeris inſident, & qui in Eccleſia diſcurrunt, clamantque*: NE QUI
EX CATECHUMENIS *ne quis eorum qui non edunt, nullus ex explorato-
ribus; ne quis eorum, qui non poſſunt intueri vitulum qui comeditur; neve
quis eorum qui ſpectare non poſſunt cæleſtem ſanguinem, qui effunditur in re-
miſſionem peccatorum; ne quis indignus hoſtia vivente; ne quis non initiatus;
ne quis eorum qui non poſſunt impollutis labiis tremenda Myſteria attingere.
Deinde ſubjunguntur voces Angelorum collaudantium de cælis, & dicentium:
Sanctus Pater, qui voluit mactari vitulum ſaginatum, qui peccatum non no-
vit. Sanctus Filius ſimul & vitulus qui ſemper occiditur ſponte, & ſemper
vivit: Sanctus paracletus Spiritus ſanctus, qui ſacrificium perficit.*

S. Amb. lib. 7. in Luc. n. 132. 123.

Et adducite vitulum ſaginatum, & occidite, & manducemus, & epule-
„ *mur*. Occiditur vitulus ſaginatus, ut carnem Domini ſpiritali opimam
„ virtute per gratiam ſacramenti Myſteriorum conſortio reſtitutus epule-
„ tur. Nemo enim niſi qui timuerit Deum (quod eſt initium ſapientiæ)
„ niſi ſignaculum ſpirituale vel cuſtodierit, vel receperit, niſi Dominum
„ prædicaverit, Sacramentis debet intereſſe cæleſtibus. *Manducemus, & epu-
lemur*. Epulantem patrem inducit, ut oſtenderet quoniam *Paternus cibus
eſt ſalus noſtra, & paternum gaudium noſtrorum redemptio peccatorum eſt.*

S. Aug. lib. 2. Quæſt. Evang. Quæſt. 33. n. 5.

Cito proferte ſtolam primam, „ &c. Stola prima, eſt dignitas quam perdi-
„ dit Adam. Servi qui eam proferunt, reconciliationis Prædicatores. Annu-
„ lus in manu, pignus Spiritus ſancti propter gratiæ partitionem, quæ digi-
„ to bene ſignificatur. Calceamenta in pedes, præparatio evangelizandi *ad*
„ *non tangenda terrena*. Vitulus ſaginatus ipſe idem Dominus, ſed ſecundum
„ carnem ſatiatus opprobriis. Quod autem imperat ut adducant eum, quid
„ aliud niſi ut prædicent eum, & annuntiando venire faciant in exhauſta fa-
„ me viſcera filii eſurientis? Nam etiam ut occidant eum jubet, hoc eſt,
„ ut mortem ejus inſinuent: tunc enim cuique occiditur, cum credit occi-
„ ſum. *Et epulemur* (inquit) *quia hic filius meus mortuus erat, & revixit;*
„ *perierat, & inventus eſt*. Iſtæ epulæ atque feſtivitas nunc celebrantur, per
„ orbem terrarum Eccleſia dilatata atque diffuſa. *Vitulus enim ille in Cor-
pore & Sanguine Dominico & offertur Patri, & paſcit totam domum.*

Tertull. lib. de Pænit. c. 8.

*Manducemus, et epulemur, quia hic filius meus mortuus erat, et revixit;
perierat, et inventus eſt.* „ Prodigum filium revocat, & poſt inopiam pœni-
„ tentem libens ſuſcipit, immolat vitulum præopimum, convivio gaudium
„ ſuum exornant. Quidni? Filium enim invenerat, quem amiſerat; cario-
„ rem ſenſerat, quem lucrifecerat. Quis ille nobis intelligendus pater?
„ Deus ſcilicet. *Tam pater nemo; tam pius nemo. Is ergo te filium ſuum, etſi
acceptum ab eo prodegeris, etſi mundus redieris, recipiet, quia rediſti: magiſ-
que de regreſſu tuo, quam de alterius ſobrietate lætabitur. Sed ſi pœniteat ex
animo, ſi famem tuam cum ſaturitate mercenariorum paternorum compares,
ſi porcos immundum relinquas pecus, ſi Patrem repetas vel offenſum: Deli-
qui, dicens, nec dignus ego jam vocari tuus. Tantum relevat confeſſio deli-
ctorum: quantum diſſimulatio exaggerat.*

25. 26. 27. 28. 29. 30. *Erat autem filius ejus ſenior in agro: et cum veni-
ret, et appropinquaret domui, audivit ſymphoniam et chorum: et vocavit unum
de ſervis, et interrogavit quid hæc eſſent. Iſque dixit illi, Frater tuus venit,
et occidit pater tuus vitulum ſaginatum, quia ſalvum illum recepit. Indignatus
eſt autem, et nolebat introire: Pater ergo illius egreſſus, cœpit rogare illum.*
Qui vere juſti ſunt, Deo gratias agere, & congratulari ac congaudere de-
bent, non ſolum de reditu & converſione peccatorum, ſed de gratiis, favo-

ribus,

ribus, & conſolationum ſpiritualium abundantia, quibus ſæpe pœnitentes cumulat præ juſtis, qui ſemper in ejus obſequio perſeverarunt. Nemo ſibi plus quam alteri a Deo deberi exiſtimet; immo nihil ſibi: & cum diu ſervierit, & omnia fecerit, dicat adhuc: *Servi inutiles ſumus*. In ea civitate, in eo regno, in ea familia, in eo corpore ſe eſſe meminerint, ubi unius bona ſunt omnium & ſingulorum per caritatem. *Ut enim cupiditas nihil ſine anguſtia, ita nihil cum anguſtia caritas tenet*. Patrem colere, illi ſervire, & in omnibus obſequi tantum pergamus, de illius hereditate ſecuri, ſi perſeveraverimus in ejus obedientia. *Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt*. Cum beatitudinem æternam, quæ Deus eſt, obtinuerimus, *noſtra erunt ad videndum ſuperiora, noſtra erunt ad convivendum æqualia, noſtra erunt ad dominandum inferiora*. Caveamus ne invidia in corda noſtra ſurrepat. *Invidia malum vetuſtum, prima labes, antiquum virus, ſæculorum venenum, cauſa funeris. Hæc in principio Angelum dejecit de cælo. Hæc de paradiſo hominem principem noſtræ generationis excluſit. Ipſa hunc ſeniorem fratrem paterna ſecluſit è domo. Hæc Abrahæ progeniem, populum ſanctitatis, ad Auctoris ſui cædem, ad mortem ſui Salvatoris armavit. Invidia inteſtinus hoſtis, non carnis quatit muros, non elidit ſepta membrorum, ſed in ipſam cordis arietat arcem, & antequam viſcera ſemiant, ipſam dominam corporis animam prædo capit, & adducit incluſam. Si ergo volumus cæleſtem mereri gloriam, ſi æterni Patris inhabitare domum, invidiam totis armorum cæleſtium viribus comprimamus: quia ſicut nos Deo jungit charitas, a Deo invidia ſic ſejungit*.

Lib. 2. Quæſt. Evang. Quæſt. 33. n. 10.

S. Petrus Chriſ. ſerm. 4. de Filio Prodigo.

Erat autem filius ejus ſenior in agro, &c. Allegorico ſenſu, duo filii, duo ſunt populi, ſenior & major Judaicus, de quo Dominus ait: *Filius meus primogenitus Iſrael* junior, Gentilis; qui religione ac moribus longius receſſit a Deo, & cum meretricibus ſubſtantiam ſuam diſſipavit, quo nomine ſuperſtitiones intelliguntur: relicto ſcilicet uno connubio legitimo veri Dei, cum turba dæmoniorum cupiditate turpiſſima fornicatus eſt. Tandem fame veritatis ſtimulante, in ſe reverſus eſt & pœnitentiam egit vocante & occurrente Deo per Evangelii prædicationem. Redeuntem ſuſcepit cæleſtis Pater, fide & juſtitia donata, gratiaque Spiritus ſancti in eum effuſa, Euchariſtiæ Sacramento, Chriſti, tamquam vituli ſaginati, carne refectus eſt. Feſtivò gaudio totus orbis reſonuit ob vocationem & converſionem gentium, quia *Qui erant longe, facti ſunt prope in ſanguine Chriſti*. Interea ſenior filius, populus Iſrael ſecundum carnem, qui non eſt in domo, ſed in agro, id eſt, in ipſa hæreditaria opulentia Legis & Prophetarum, terrena potius operatur, & pro terrena hereditate Deo ſervit, audiens illam Eccleſiæ gentium lætitiam, & Spiritu ſancto plenos Apoſtolos ſeu Viros Apoſtolicos vocibus conſonis Evangelium prædicare: audiens etiam concorditer converſantium cor unum & animam unam in Dei laudes conſpirantem; vocat unum de ſervis, & interrogat quæ illa ſint; legit aliquem Prophetarum, & quærit cur iſta feſta in Eccleſia celebrentur. Reſpondet ei ſervus Patris, Propheta: *Frater tuus venit, & occidit pater tuus vitulum ſaginatum, quia ſalvum illum recepit*. Sed indignatur etiam nunc Judæus, & adhuc non vult introire in Eccleſiam; ſibi præpoſitas gentes queritur; paterni gaudii, & convivii dedignatur eſſe participem. Cum ergo plenitudo gentium intraverit, egredietur opportuno tempore Pater ejus, ut & jam omnis Iſrael ſalvus fiat, cui ex parte cæcitas facta eſt velut abſentia in agro, donec plenitndo filii minoris longe in idololatria gentium conſtituti redux ad manducandum vitulum intraret. Erit enim quandoque aperta vocatio Judæorum in ſalutem Evangelii. Quam manifeſtationem Evangelii tamquam egreſſum patris appellat ad rogandum majorem filium.

Exod. 4. 22.

S. Auguſt. lib. 2. Quæſt. Evang. Quæſt. 33. Vide & S. Hieron. Epiſt. 146.

Digitized by Google

CAPUT DECIMUMSEXTUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. D*icebat autem* JESUS *& ad Diſcipulos ſuos* hanc parabolam, cum tres præcedentes ad Phariſæos & Scribas contra ſe murmurantes direxiſſet: *Homo quidam erat dives, qui habebat villicum*, ſive œconomum, cui totius rei familiaris; omniumque bonorum ſuorum adminiſtrationem ac diſpenſationem crediderat; *& hic diffamatus eſt*, delatus ſive accuſatus *apud illum quaſi diſſipaſſet bona ipſius. Et vocavit illum*, non leviter credens quod fama loquebatur, *& ait illi: Quid hoc audio de te?* Quid eſt quod de te audio? *Redde rationem villicationis tuæ*, ſeu adminiſtrationis: *jam enim non poteris villicare.* Non patiar te deinceps adminiſtrare bona mea, niſi tempore, quod præſtituo, rationes reddideris.

3. 4. *Ait autem villicus intra ſe: Quid faciam, quia dominus aufert*, ſive auferre decrevit *a me villicationem? Fodere non valeo*, cum labori manuum aſſuefactus non ſim, neque duris operibus pares ſint vires corporis mei: *mendicare erubeſco*, quia in hunc uſque diem honoratus vixi. Deficiam; proculdubio in rationibus reddendis, & a munere meo amovebor: in his anguſtiis unde mihi victum comparabo? *Scio quid faciam, ut cum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos ſuas.* Debitores domini mei beneficiis mihi devinciam, ut cum amotus fuero a munere meo, recipiant me in domos ſuas, victumque mihi alternis liberaliter ſubminiſtrent.

5. 6. 7. *Convocatis itaque ſingulis debitoribus domini ſui, dicebat primo: Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados*, ſeu batos *olei.* (Quiſque cadus viginti-ſeptem circiter pintas Pariſienſes continebat.) *Dixitque illi: Accipe cautionem tuam*, ſchedulam ſeu chirogrophum, *& ſede cito, & ſcribe quinquaginta.* Scribe aliam, qua fatearis te debere quinquaginta. *Deinde alii dixit: Quantum debes domino meo? Qui ait: Centum coros tritici.* (Corus menſura erat quaſi ſextarium continens.) Ait illi: *Accipe litteras tuas, & ſcribe octoginta.* His combuſtis aut laceratis, ne quis te ad ſolvendum cogere poſſit, ſcribe alias, quibus te fatearis octoginta cororum debitorem. Sic uni quinquaginta cados olei, alteri viginti coros tritici remiſit: & ſimiliter egit cum reliquis proportione ſervata, ut parabola ſubintelligitur.

8. *Et laudavit dominus*, ſeu herus, homo ille dives, *villicum iniquitatis*, injuſtum & infidelem œconomum, *quia prudenter feciſſet*: Non facti improbitatem, & fraudem, ſed ſolertiam & induſtriam infidi œconomi, quamvis læſus laudavit: quod ſcilicet ea ſolertia & induſtria, quam hujus ſæculi homines prudentiam vocant, rebus ſuis in futurum proſpexiſſet: *Quia filii hujus ſæculi prudentiores filiis lucis in generatione ſua ſunt.* Homines huic ſæculo dediti, ejuſque legibus ac moribus ſervientes, ſagaciores ſunt, magiſque induſtrii in rebus ſuis gerendis, in genere ſuo, in iis quæ ad hujus mundi commoda ſibi procuranda ſpectant, quam homines vitæ melioris cognitione illuſtrati in veris, ſpiritualibus, æterniſque bonis ſibi procurandis. Prudentiores dixit, non abſolute, nec vere ac reipſa, ſed prudentia carnis, prudentia falſa, prudentiores in rebus caducis & temporariis; *in generatione ſua.*

9. *Et ego vobis dico: Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis*, de divitiis injuſtis, quas ſcilicet ſoli iniqui divitias reputant, veras & ſolidas di-

vitias

vitias negligentes: Facite vobis amicos de divitiis hujus mundi, quæ cæleſtibus comparatæ, falſæ ſunt & adulterinæ: conciliate vobis amicos ex divitiis, quæ pleriſque ſunt iniquitatis inſtrumenta, fomenta avaritiæ, ſatellites voluptaptis, irritamenta malorum: *ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula*. Ut cum vita vos defecerit, & ratio adminiſtrationis veſtræ Deo reddenda fuerit, ſit qui vos recipiat in cæleſtes manſiones; Chriſtus ſcilicet, qui ſibi factas eleemoſynas reputat, quæ pauperibus erogantur: vel ut vos in cælum precibus ſuis introducant juſti & ſancti pauperes, quorum neceſſitatibus ſublevandis terrena bona impendiſtis.

Eadem vocabula in linguis Hebraica, Syriaca & Arabica *Juſtitiam* & *veritatem* eadem pariter *mendacium* & *iniquitatem* ſignificant. Interdum etiam ἀδικίαν, Helleniſtæ ad ſignificandam *falſitatem* uſurpant ut aliquot exemplis ex Verſione 70. Viri Eruditi probant,

10. 11. *Qui fidelis eſt in minimo, & in majori fidelis eſt: & qui in modico iniquus eſt*, ut plurimum *& in majori iniquus eſt. Si ergo in iniquo Mammona fideles non fuiſtis: quod verum eſt, quis credet vobis?* Si in falſis divitiis adminiſtrandis & diſpenſandis fideles non fuiſtis, ſed iis abuſi eſtis ad luxum, aut avare ſervaſtis, contra mentem ac mandatum Domini, pauperibus non erogantes: quis veras & cæleſtes divitias vobis credet? *Et ſi in alieno fideles non fuiſtis, quod veſtrum eſt, quis dabit vobis?* Si fideles non fuiſtis in diſpenſatione bonorum quæ a vobis aliena ſunt, quæ extra vos ſunt, quæ ad animum veſtrum non pertinent; quæ vobis invitis eripi poſſunt, & ad alios tranſire; quis dabit vobis ſpiritalia & cæleſtia bona, quæ animum attigunt, & totum hominem beatum efficiunt, ſpe in hoc ſæculo, reipſa in futuro? Quis dabit vobis bona conſentanea, intima, æterna? Quis dabit opes divinæ gratiæ, dona Spiritus ſancti, quæ invitis eripi non poſſunt, quæ fidelibus ſervis numquam auferuntur a Domino? Quis dabit vobis mercedem veſtram, theſaurum non deficientem in cælis? Divitiæ temporales res ſunt parvi pretii, modici valoris, æternorum comparatione bonorum. Qui ergo in iis diſpenſandis infidelis eſt, in uſu ſpiritualium donorum multo magis infidelis erit. Quemadmodum ergo probant homines ſervos ſuos, & quos in rebus minoris prætii ac momenti fideles invenerint, iis majoris momenti bona vel negotia credunt & committunt: contra vero iis quos infideles compererint in minimis, majora non credunt: ita Deus infidelibus temporalium ſuorum bonorum diſpenſatoribus ſpiritalia & cæleſtia bona non donat.

Lactant.

13. *Nemo ſervus poteſt duobus dominis ſervire: aut enim unum odiet, & alterum diliget: aut uni adhærebit, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſervire & Mammonæ*, id eſt, divitiis. Serviunt Mammonæ, quibus præcipuum circa divitias ſtudium eſt, quod ſtudium radix eſt illiberalitatis & immiſericordiæ. Confer cum *Matthæi 6. 24.*

14. *Audiebant autem omnia hæc Phariſæi, qui erant avari, & deridebant illum*, geſtu quodam narium adhibito contemptum ſignificantes: quæ vis eſt verbi Græci ἐξεμυκτήριζον. Sic vertiginoſis nihil ſtare videtur. Sic palato corruptis nihil recte ſapit. Sic *Amara ſunt vitioſis & male viventibus præcepta juſtitiæ.*

15. *Et ait illis: Vos eſtis qui juſtificatis vos coram hominibus*; juſti videri juſtitia legali & externa ſtudetis & affectatis: *Deus autem novit corda veſtra*, in quibus nihil eſt veræ ſanctimoniæ & juſtitiæ: *Quia quod hominibus altum eſt, abominatio eſt ante Deum*. Quod ſecundum opinionem ac judicium hominum ſublime & eximium eſt, quale eſt eſſe divitem, honoratum, magnam ſanctimoniæ ſpeciem præſeferre, Deo eſt horrori & abominationi, ſi abſit vera animi probitas, ſi avaritia, ſuperbia, hypocriſis regnent in corde.

16. *Lex & prophetæ uſque ad Joannem* durarunt, Meſſiamque venturum prænuntiarunt, ac rudimenta quædam pietatis aperte propoſuerunt, reli-

qua ſub generalibus terminis & figurarum myſticis involucris occultantes; & temporalia bona veri Dei cultoribus promittentes. *Ex eo regnum Dei evangelizatur* : Ab eo tempore , ſcilicet a diebus Joannis Baptiſtæ , regnum Dei prædicatur; *& omnis in illud vim facit*. Infinita hominum multitudo in illud intrare nititur , ſibique vim facit ut illud adeat. Quamobrem terrenorum bonorum contemptu, & profuſa in pauperes diſtributione , aliiſque veræ juſtitiæ operibus ad illud enitendum eſt. Confer cum *Matthæi* 11. 12.

17. *Facilius eſt autem cælum & terram præterire*, *quam de Lege unum apicem*, minimam litterulam , *cadere*. Suis præceptis non aboleri legem docet, ſed impleri. Evangelica enim perfectio finis eſt Legis. Lex velut pædagogus manuduxit ad divitiarum contemptum , quarum quidem uſum , non amorem permiſit. Lex terrenæ felicitatis & bonorum temporalium promiſſione bona cæleſtia & æternam felicitatem adumbravit, in ſpemque illorum veros Iſraelitas, Abrahæ filios ſecundum ſpiritum excitavit. Præceptis igitur Evangelicis præcepta Legis perficiuntur & implentur ; regni cælorum promiſſione legis promiſſiones conſummantur. Confer cum *Matt*. 5. 18.

18. *Omnis qui dimittit uxorem ſuam*, *& alteram ducit*, *mæchatur*: *& qui dimiſſam a viro ducit*, ſuperſtite marito , *mæchatur* . Confer cum *Matthæi* 5. 32. *& Marci* 10. 11. Divortium juſtis de cauſis Lex probavit : aliam uxorem ducere, illa vivente cui datus fuerat repudii libellus , non probavit, ſed toleravit, cum a carnalibus & duri cordis hominibus aliud impetrari non poſſet. Chriſtus divortium permiſit in cauſa fornicationis ; uxorem aliam ducere prohibuit priori ſuperſtite ; matrimonii jus ad primam originem revocans, quo Adamus & Eva, vir & uxor , indiſſolubili fœdero ſunt conjuncti. *Manet matrimonium, quod non rite diremptum eſt*. *Manente matrimonio nubere*, *adulterium eſt*. *Ita ſi conditionaliter prohibuit dimittere uxorem*, *non in totum prohibuit*, *& quod non prohibuit in totum*, *permiſit alias ubi cauſa ceſſat ob quam prohibuit*. *Et jam non contrarium Moyſi docet*, *cujus præceptum alicubi conſervat*; *nondum dico confirmat*. Joannis autem , cujus proxime meminerat, & Herodis occaſione hanc a Chriſto prolatam fuiſſe ſententiam, qui & ſuam uxorem Arethæ Regis filiam dimiſerat , & Philippi fratris ſui uxorem contra Legem duxerat , exiſtimavit Tertullianus. *Facta igitur mentione Joannis Dominus*, *& utique ſucceſſus exitus ejus*, *illicitorum matrimoniorum et adulterii figuras jaculatus eſt in Herodem*: *adulterum pronuntians etiam qui dimiſſam a viro duxerit*: *quo magis impietatem Herodis oneraret*, *qui non minus morte quam repudio dimiſſam a viro duxerat*, *et hoc fratre habente ex illa filiam*, *et vel eo nomine illicite*; *ex libidinis*, *non ex Legis inſtinctu*, *ac propterea Prophetam quoque adſertorem Legis occiderat*.

Tertull, lib. 4. contra Marcion. cap. 34.

19. *Homo quidam erat dives*, *qui induebatur purpura et byſſo*, veſtibus pretioſis & mollibus: *et epulabatur quotidie ſplendide*; genio & deliciis non per intervalla, ſed quotidie indulgens, cui ad epularum ſplendidum & exquiſitum apparatum nihil deerat . Ad argumentum unde ſermonem incœperat Chriſtus regreditur, de uſu ſcilicet divitiarum: & exemplo , exituque diſſimili duorum hominum, unius divitis , alterius pauperis , divitias ad regnum cælorum capeſſendum obeſſe magis quam pauperum ſublevandas neceſſitates non eroget: contra vero plurimum juvare paupertatem , ſi quis illam æquo animo patiatur.

20. 21. *Et erat quidam mendicus*, *nomine Lazarus*, *qui jacebat ad januam ejus* , in via publica , ſub dio , prope januam divitis , in ipſius conſpectu, ut ignorantiam cauſari nullatenus poſſet, *ulceribus plenus*, cujus totum corpus ulcus videbatur: *cupiens ſaturari de micis*, *quæ cadebant de menſa*

divitis,

Digitized by Google

divitis, & nemo illi dabat. His verbis duo ſignificantur, & divitis inhumanitas, qui de penu tam locuplete, de menſa tot ſerculis inſtructa nihil pauperi miſerit, ne fruſtulum quidem panis, & eximia Lazari patientia, cui ſumma votorum fuerit tantum accipere ad vitam ægre ſuſtentandam, quantum canibus projici ſolet: *ſed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus,* ſanie & ſanguine quaſi projecti cadaveris illecti. Hæcne ſit hiſtoria, an parabola, non conſtat, Interpretibus in varias ſententias diviſis. Veterum tamen præcipui hiſtoriam eſſe ſentiunt; tunc quod in parabolis perſonarum nomina exprimi non ſoleant, hic autem *Lazarus* proprio nomine deſignetur: *Ut quid illic Lazari nomen*, inquit Tertullianus, *ſi non in veritate res eſt?* Tum quod nullam parabolam ex rebus quæ in altera vita fiunt, ſed ex rebus, quæ ſenſibus ſunt obviæ, Chriſtus ſumpſerit. Quod autem divitis nomen Chriſtus non expreſſerit, divina ejus moderatione factum volunt, ne illi infamiam, ſibi invidiam conflaret. S. Joannes Chryſoſtomus in Homil. de Divite & Lazaro, & S. Cyrillus Alexand. in Catena Græcorum Patrum, ex qua ejus teſtimonium profert S. Thomas, & Theophylactus parabolam vocant. Auctor Quæſtionum & Reſponſionum ad Orthodoxos inter opera S. Juſtini, nec hiſtoriam, nec parabolam eſſe cenſet (Quæſt. 60.) ſed hypothypoſim. Ita vocant Eloquentiæ Magiſtri figuram orationis, qua res vera coloribus veriſimilibus depingitur, oculis & veluti ſubjicitur. Eorum qui parabolā eſſe volunt, opinionem juvat vetuſtiſſimus Codex Græcus quo Beza utebatur, & aliud manuſcriptum Exemplar, in quibus ſic legitur: *Dixit autem & aliam parabolam: Homo quidam erat dives,* &c. Hanc præfationem Robertus Stephanus ex vetuſtiſſimo exemplari ab amicis in Italia collato, ad marginem hujus loci etiam adjecit in Græca, quam adornavit, Novi Teſtamenti Editione. Quod Lazari nomen ſpectat, mendico cuilibet hominum ope deſtituto apprime convenit. Significat enim *Adjutorium Dei.*

S. Irenæus lib. 4. c. 4. Tertull. lib. de Anima c. 7. S. Ambroſ. lib. 8. in Luc. n. 13.

22. *Factum eſt autem ut moreretur Mendicus, & portaretur*, ejus anima cui totius nomen per ſynecdochen tribuitur, *ab Angelis in ſinum Abrahæ*, id eſt, in locum quietis & ſalutis, in quem Abraham credentium pater poſt hujus vitæ procellas receptus eſt. Phraſis illa Hebraica ſumpta eſt vel a puerulis, qui parentibus ſunt chariſſimi, quos illi in ſinu ſive gremio fovent, in quo etiam ſuaviter interdum quieſcunt & dormiunt: vel ab antiquo more conviviorum, in quibus dilectiſſimi & honoratiſſimi ſolebant recumbere in ſinu ejus qui convivii princeps eſſet. Unde Chriſtus piorum fœlicitatem ſub convivii figura deſcribens ait: *Dico autem vobis quod multi ab Oriente & Occidente, & recumbent cum Abraham, & Iſaac, & Jacob in Regno cælorum.* His ergo verbis, *& portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ*, ſummus Lazari ſignificatur honos, qui in illa quietis & felicitatis juſtorum regione Abrahæ proximus eſſet, cujus eximiam fidem, & invictam in malis perferendis conſtantiam fuerat imitatus. *Mortuus eſt autem & dives, & ſepultus eſt in inferno*; in locum tormentorum oculis noſtris ſubtractum detruſus eſt, ubi *ſubterraneus ignis arcani ad pœnam theſaurus*, qui *non abſumit quod exurit: ſed dum erogat reparat*, & in æternum cruciabit impios. De hujuſmodi tamen ignis natura, qualitatibus, & loco, non eſt operoſius diſputandum. *Quis ignis* (inquit S. Auguſtinus) *cujuſmodi, & in qua mundi vel rerum parte futurus ſit, hominem ſcire arbitror neminem, niſi forte cui divinus Spiritus oſtendit.*

Synop. Critic. Matt. 11. Tertull. in Apolog. S. Auguſt. lib. 20. de Civit. Dei cap. 16.

23. 24. *Elevans autem oculos ſuos, cum eſſet in tormentis, vidit Abraham a longe, & Lazarum in ſinu ejus.* Oculi, & eorum elevatio, Abrahami conſpectus, clamor, lingua, & ejus refrigeratio, hic metaphorice intelligenda. Chriſtus ſcilicet futuræ vitæ ſtatum accommodate ad captum ho-

minum deſcribens, animabus tribuit a corpore ſolutis, quod hominibus in hac mortali vita convenit, & evenire ſolet; ſicut Deo membra & actus corporei metaphorice adſcribuntur. *Elevans oculos ſuos*, conſiderationem ſuam ad ea quæ ſupra ſe erant, dirigens; *cum eſſet in tormentis*, quæ multiplicis ſunt generis in inferno damnatorum, *vidit Abraham a longe*, in loco ſcilicet quietis, a quo ipſe longe remotus erat; *& Lazarum in ſinu ejus*, felicitatis illius conſortem. Miror quod alieni a Romanæ Eccleſiæ communione Interpretes, noſtrorum de limbo Patrum ſententiam ſugillent, cum S. Auguſtinus antiqui & novi Teſtamenti Sanctos comparans, ſcripſerit: *Si non abſurde credi videtur, antiquos etiam Sanctos, qui venturi Chriſti tenuerunt fidem, locis quidem a tormentis impiorum remotiſſimis, ſed apud inferos fuiſſe, donec eos inde ſanguis Chriſti, & ad ea loca deſcenſus erueret, profecto deinceps boni fideles effuſo illo pretio jam redempti, prorſus inferos neſciunt, donec etiam receptis corporibus bona recipiant quæ merentur.*

S Auguſt. lib. 20. de Civit. Dei c. 15.

24. *Et ipſe clamans, dixit: Pater Abraham*; Patrem vocat, quia eo generis auctori gloriari ſolebant Judæi, ex quibus fuerat Dives ille epulo: *Miſerere mei, & mitte Lazarum*, quem tecum in beata illa regione video placide quieſcentem, quantum mutatum ab illo, qui ad januam meam jacebat, cujus nulla commiſeratione tactus fui, cui nec micas panis de menſa mea cadentes mittere ſum dignatus; mitte, precor, *ut intingat extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma*. Senſus eſt, Divitem qui olim Lazarum contempſerat, nunc libenter illi ſupplicaturum, ſi aliquod vel minimum tantorum cruciatuum levamen-
„ tum impetrare poſſet. *Crucior in hac flamma*. Dicerem quidem ſic arſu-
„ ros ſine ullo ſuo corpore ſpiritus, ſicut ardebat apud inferos ille Dives
„ (inquit S. Auguſtinus) niſi convenienter reſponderi cernerem, talem
„ fuiſſe illam flammam, quales oculi quos levavit, & Lazarum vidit;
„ qualis lingua cui humorem exiguum deſideravit infundi, qualis digitus
„ Lazari de quo id ſibi fieri poſtulavit: ubi tamen erant ſine corporibus
„ animæ. Sic ergo incorporalis & illa flamma qua exarſit, & illa guttula
„ quam popoſcit; qualia etiam ſunt viſa dormientium ſive in exſtaſi cernen-
„ tium res incorporales, habentes tamen ſimilitudinem corporum. Nam &
„ ipſe homo cum ſpiritu, non corpore, fit in talibus viſis, ita ſe tamen
„ tunc ſimilem ſuo corpori videt, ut diſcernere omnino non poſſit. *At vero gehenna illa, quod etiam ſtagnum ignis & ſulphuris dictum eſt, corporeus ignis erit, & cruciabit corpora damnatorum, ut & hominum & dæmonum; ſolida hominum, aeria dæmonum; aut tantum hominum corpora, cum ſpiritibus, dæmones autem ſpiritus ſine corporibus, hærentes ſumendo pœnam, non impertiendo vitam, corporalibus ignibus. Unus quippe utriſque ignis erit, ſicut Veritas dixit.*

S. Aug. lib. 21. de Civit. Dei cap. 10.

25. 26. *Et dixit illi Abraham: Fili, recordare, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur*, ſolatio, quiete, certa beatitudinis exſpectatione magnis interim gaudiis ſuſtentata fruitur, *Tu vero cruciaris*. Textus Græcus habet: ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου *Recepiſti bona tua*: id eſt, bona tibi a Deo deſtinata: *Bona tua*: non tam vere quam opinione tua bona: illa quæ tu vera, immo ſumma bona duxiſti; quibus uſus es non ut tibi creditis ſub certa lege ac modo, ſed ut plane propriis; in quibus denique fiduciam tuam poſuiſti. *Nunc autem hic conſolatur, tu vero cruciaris*. Sic bonorum malorumque vices a Deo ſunt conſtitutæ, ut quibus hic optime eſt, iis plerumque in altera vita peſſime ſit. *Et in his omnibus*, præterea, *inter nos & vos magnum chaos firmatum eſt*, abyſſus magna, *immenſa diſtantia ſublimitatis ac profunditatis* (ut loquitur Tertullianus.)

nus.) *Ut hi, qui volunt hinc tranſire ad vos, non poſſint, neque inde huc tranſmeare*: Ut impoſſibile ſit ſortis noſtræ mutationem fieri: & nos ex loco quietis & beatitudinis ad locum tormentorum deſcendere ut vobis opem feramus; aut vos ex inferis emergere & ad ſuperas ſedes aſcendere. Omne inter nos & vos commercium magna voragine interclusum eſt.

27. 28. *Et ait* Dives: *Rogo ergo te, Pater, ut mittas eum*, nempe Lazarum, *in domum patris mei: habeo enim quinque fratres, ut teſtetur illis*, ut eos commonefaciat ut certus & oculatus teſtis eorum quæ hic aguntur, *ne & ipſi* meum exemplum ſecuti *veniant in hunc locum tormentorum*.

29. *Et ait illi: Habent Moyſen & prophetas*, id eſt, ſcripta Moſis & Prophetarum: quæ per omne Sabbatum in Synagogis leguntur, & de vita recte inſtituenda, bonorumque & malorum finibus ſatis ſuperque illos docent, illis credant, & obediant.

30. *At ille dixit: Non, Pater Abraham, ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pænitentiam agent*. Non audient illos; ſed ſi aliquem audiant a mortuis redivivum, credent ejus verbis, & mores perditos emendabunt. Privato ſui amore, magis quam fratrum, pro illis rogat Dives, metuens ne ex eorum conſortio; quos ad ſimilem morum diſſolutionem & immiſericordiam exemplo ſuo provocaverat, tormenta ſua augerentur. *S. Gregor. lib. 4. Dial. cap. 33.*

31. Ait autem illi: *Si Moyſen & prophetas non audiunt*, ſi illis non credunt, quorum ſacroſancta auctoritas eſt, utpote qui Spiritu ſancto inſpirante locuti ſunt; *neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit*, eoſque commonefaciat de bonorum & malorum ſorte in altera vita, *credent*; tantum abeſt ut mores in melius ſint emendaturi. Quod Abraham dicit: *Habent Moyſen & prophetas*, non iſtos Evangelio præpoſuit; ſed quia Evangelium, ſicut dicit Apoſtolus, teſtimonium habet a Lege & prophetis, illis credendo poſſe eos ſignificat ad Evangelium pervenire. Sicut alio loco ipſe Dominus dicit, *Si crederetis Moyſi, crederetis & mihi: ille enim de me ſcripſit*. Denique ad hoc pertinet quod dicit: *Si Moyſen & prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent*. Quia cum prænuntiaverunt Moyſes & prophetæ qui ſurrexit a mortuis, hoc ipſum etiam de illo quod reſurrecturus eſſet a mortuis, quibus non credendo utique nec Chriſto volunt credere. Multo minus ergo cuilibet poſſunt credere qui a mortuis reſurrexerit, quando ei non credunt, cujus reſurrectionem Moyſes & Prophetæ prædicaverunt, quibus credere nolunt. *S. Aug. lib. 2. Quæſt. Evang. Quæſt. 38. n. 4. Rom. 3. 21. Joan. 5. 46. Luc. 16. 31.*

SENSUS MORALIS.

1. 2. HOMO *quidam erat dives, qui habebat villicum, & hic diffamatus eſt apud illum, quaſi diſſipaſſet bona ipſius. Et vocavit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: jam enim non poteris villicare*. Dei villici & œconomi ſumus. Noſtra non ſunt talenta, noſtra non ſunt bona, quæ noſtræ fidei credidit, ut illis ad ſalutem noſtram & ſanctificationem, quæ voluntas ejus eſt, uteremur. Solus ille vere dives eſt, cujus eſt aurum, argentum, orbis terræ, & plenitudo ejus; a quo acceperunt, quicumque bona aliqua habent, cujuſcumque ſint generis, animi, corporis, fortunæ, naturæ, gratiæ. Qui bonis illis non utuntur ſecundum ejus voluntatem, & legem ab eo præſcriptam, diſſipant bona domini ſui. De illorum uſu rationem exiget accuratam in hora mortis noſtræ: *Redde rationem villicationis tuæ*. Nunc orandum, nunc laborandum eſt, ut talentis, bonis, divitiis nobis creditis recte utamur; quia tunc tempus non erit amplius orandi, & laborandi: *Venit* enim *nox in qua nemo operari poteſt*. Bonis omnibus in perpetuum privati, a domo Domini extorres,

æternam patiemur egeſtatem, ad impotentiam recte agendi & orandi redacti. *Quid faciam, quia Dominus meus aufert a me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubeſco*. Curam Animæ noſtræ geramus, illi conſulamus in futurum. Bona Domini noſtri in noſtram utilitatem arte innoxia & ſancta convertamus; pauperes, qui ejus ſunt amici, nobis conciliemus. Ipſorum eſt præcipue regnum cælorum, patrimonium illorum eſt & hæreditas: interceſſione ſua apud Dominum efficient, ut ad illius poſſeſſionem & nos admittamur, ſi illorum inopiam ſublevemus. Prudentiam infidelis œconomi imitemur. Utamur lumine fidei noſtræ in negotio & periculo æternitatis & ſalutis noſtræ, ſicut ille ſuæ rationis lumine uſus eſt in negotio temporali: prudentia Spiritus utamur, ſicut ille uſus eſt prudentia carnis, prudentia ſæculi. Vera prudentia eſt, ſic temporalibus uti bonis, ut conſequamur æterna: vera prudentia eſt divitiis uti ceu mediis & inſtrumentis ad ſalutem. *Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter feciſſet: quia filii hujus ſæculi prudentiores ſunt filiis lucis*. In hac Parabola non omnia debemus ad imitandum ſumere. „Non enim aut Domino noſtro fa-

S. Auguſt. lib. 2. Quæſt. Evang. Quæſt. 34.

„ cienda eſt in aliquo fraus, ut de ipſa fraude eleemoſynas faciamus: aut
„ eos a quibus recipi volumus in tabernacula æterna, tamquam debitores
„ Dei & Domini noſtri fas eſt intelligi; cum juſti & ſancti ſignificentur
„ hoc loco, qui eos introducant in tabernacula æterna, qui neceſſitatibus
„ ſuis terrena bona communicaverint: de quibus etiam dicit, quod ſi quis
„ alicui eorum calicem aquæ frigidæ dederit tantum in nomine diſcipuli,
„ non perdet mercedem ſuam: ſed etiam e contrario ducuntur iſtæ ſimili-
„ tudines, ut intelligamus ſi laudari potuit ille a Domino qui fraudem facie-
„ bat, quanto amplius placeant Domino Deo, qui ſecundum ejus præceptum
„ illa opera faciunt. *Redde rationem villicationis tuæ*. Rationem petit Do-

S. Petrus Chryſol. ſerm. 125.

„ minus, non ut exigat, ſed relaxet: petit ut petatur: petit hic, ne petat
„ ibi: petit in ſæculo, ne petat in judicio: petit cito, ne pœnarum tempus
„ ſatisfactionis tempus excludat. *Redde rationem villicationis tuæ, jam enim*
„ *non poteris villicare*. Venit finis vitæ, tempus mortis, jam te apparitio
„ ſuperna conſtringit, jam judicium vocat. Feſtina ergo; ne ſatisfactionis
„ tempus perdas, qui tempus operis perdidiſti. *Redde rationem*. Hoc eſt,
„ compone rationem, compone tua, ne reddas mea.... *Ait intra ſe, Quid*
„ *faciam?* Semper homo bona facere tunc cupit, quando mors faciendi tem-
„ pus ademit. *Ait intra ſe*. Quærit intra ſe conſilium, qui foris, unde ſibi
„ jam ſuccurreret, non habebat. *Fodere non valeo*. Non vires iſti, ſed tem-
„ pora defecerant ad laborem. *Mendicare erubeſco*. Confuſionem futuri judi-
„ cii pertimeſcit, in quo jam non pœnitendi tempus eſt, ſed pœnarum, &
„ ubi *reus plus de conſcientia, quam de gehennæ erubeſcit incendio*. MENDICARE ERUBESCO. Et quis non erubeſcit in cæleſtibus mendicare? *Miſer, quem temporalitas habuit divitem, mendicum ſempiternitas poſſidebit: & habebit hunc nudum tartarus, quem locupletum ſuſcipere cælum potuit*.

9. *Et ego vobis dico: Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula*. Divitiæ plerumque ſunt vel fructus, vel ſemina iniquitatis & injuſtitiæ; per eleemoſynam fiunt fructus caritatis, & ſemina æternæ gloriæ. De illis inimici fiunt, cum avara manu reconduntur & retinentur vel in ſumptus inanes, illegitimos, vitioſos effunduntur: De illis fiunt amici, qui nos in æterna tabernacula recipiant, cum liberali ma-

S. Amb. lib. 7. in Luc. n. 245.

„ nu in pauperes erogantur. *Facite vobis amicos de Mammonæ iniquitatis*.
„ Largiendo pauperibus, Angelorum nobis, ceterorumque Sanctorum gra-
„ tiam comparemus. *Non Domini* ſumus, *ſed potius alienarum villici fa-*
„ *cultatum*. Pulchre autem iniquum Mammona dixit; quia variis divitia-

rum

„ rum illecebris noſtros avaritia tentat affectus, ut velimus ſervire divitiis.
Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant *S. Aug. ſerm.*
vos in æterna tabernacula. „ Qui ſunt qui habebunt tabernacula æterna, *113. alias*
„ niſi Sancti Dei? Et qui ſunt qui ab ipſis accipiendi ſunt in tabernacula *35. de ver-*
„ æterna, niſi qui eorum indigentiæ ſerviunt, & quod eis opus eſt, hila- *bis Domini.*
„ riter ſubminiſtrant? Recordemur in noviſſimo judicio Dominum eſſe di-
„ cturum eis qui ſtabunt ad dexteram ejus: *Eſurivi, & dediſtis mihi man-*
„ *ducare, &c.* Et cum illi quærerent quando ei obſequia iſta præbuiſſent,
„ reſpondit, *Quando uni ex minimis meis feciſtis mihi feciſtis*. Iſti minimi
„ ſunt, qui recipiunt in tabernacula æterna .... Illi ſunt, qui omnia ſua
„ dimiſerunt, & ſecuti ſunt eum, & quicquid habuerunt pauperibus diſtri-
„ buerunt, ut Deo ſine ſæculari compede expediti ſervirent, & ab oneri-
„ bus mundi liberatos, velut pennatos ſurſum humeros tollerent. *Facite*
„ *vobis amicos de Mammona iniquitatis*. Hoc quidam male intelligendo ra-
„ piunt res alienas, & aliquid inde pauperibus largiuntur, & putant ſe fa-
„ cere quod præceptum eſt.... Nolo ſic intelligatis. De juſtis laboribus fa-
„ cite eleemoſynas: ex eo quod recte habetis, date. Non enim corrupturi
„ eſtis judicem Chriſtum, ut non vos audiat cum pauperibus, quibus tol-
„ litis. Si enim deprædareris aliquem invalidum tu validior & potentior,
„ & veniret tecum ad judicem hominem quemlibet in hac terra, ſi tu de
„ præda & ſpoliatione illa inopis dares aliquid judici ut pro te judicaret,
„ judex ille vel tibi placeret? Nempe pro te judicavit, & tamen tanta vis
„ eſt juſtitiæ, ut & tibi diſpliceat. Noli tibi talem pingere Deum, noli
„ collocare in templo cordis tui tale idolum..... Nolite eleemoſynas face-
„ re de fœnore & uſuris.... Zacchæum imitemini, qui, ſi quem deſrau-
„ daſſet, reddebat quadruplum.

Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis. Mammona iniquitatis, divi- *Luc. 19.*
„ tiæ ſunt ſæculi omnes, undecumque congregentur. Pecunia eſt, quam *S. Auguſt.*
„ nomine divitiarum appellat iniquitas. Si enim veras divitias quæris, aliæ *ibidem.*
„ ſunt. Talibus Job nudus abundabat, quando Deo cor plenum habebat, &
„ laudes Deo perditis omnibus rebus tamquam gemmas pretioſiſſimas pro-
„ ferebat. Iſtæ autem ab iniquitate appellantur divitiæ. Habes illas, non
„ reprehendo: hæreditas venit, pater tuus dives fuit, & dimiſit tibi. Ho-
„ neſte acquiſiſti: de juſtis laboribus plenam domum habes, non reprehen-
„ do. Tamen etiam ſic noli illas dicere divitatis. Nam ſi dicis illas divi-
„ tias, amabis illas; & ſi amaveris illas, peribis cum illis. *Perde, ne pe-*
„ *reas: dona, ut acquiras: ſemina, ut metas*. Has divitias noli appellare,
„ quia veræ non ſunt. Paupertate plenæ ſunt, & ſemper obnoxiæ caſibus.
„ Quales divitiæ ſunt, propter quas latronem times? Si veræ divitiæ eſſent,
„ ſecuritatem tibi darent. Ergo illæ ſunt veræ divitiæ, quas cum habueri-
„ mus, perdere non poſſumus. Ab illis temporalia bona dicuntur divitiæ,
„ *Quorum os locutum eſt vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis*, &c.
„ *Beatum dixerunt populum cui hæc ſunt*: ſed, *Beatus populus cujus Dominus* *Pſal. 143.*
„ *Deus ejus*. Dicis quod beatum te facit fundus tuus. Quare? Quia inde vi-
„ vis. Attende unde vivas. Ille eſt unde vivis, cui dicis: *Apud te eſt fons* *Pſal. 35.10.*
„ *vitæ*. O Domine Deus noſter, ut veniamus ad te, fac nos beatos de te.
„ Cum tenuerimus te, nec te perdemus, nec nos peribimus.

10. 11. 12. *Qui fidelis eſt in minimo, & in majori fidelis eſt: & qui in mo-*
dico iniquus eſt, & in majori iniquus eſt. Si ergo in iniquo Mammona fideles *S. Gauden-*
non fuiſtis: quod verum eſt, quis credet vobis? Et ſi in alieno fideles non fui- *tius ſermone*
ſtis; quod veſtrum eſt quis dabit vobis? Divitiæ bona ſunt modica & contem- *de Villico ini-*
ptibilia, falſa, aliena, ſecundum verba Chriſti, qui veritas eſt. Chriſtiani ſu- *quitatis.*

mus

Digitized by Google

mus propter vitam æternam. Sola bona cæleſtia & æterna magna ſunt, vera,
noſtra. „ Dominus Jeſus ſalutarium mandatorum verus Magiſter diſcipulos
„ ſuos vel tunc Apoſtolos, vel nunc univerſos credentes invitare volens ad
„ eleemoſynas fideliter exercendas, ſimilitudinem propoſuit villici, ut exem-
„ plo hujus perſonæ nihil noſtrum in hoc ſæculo eſſe ſignaret, ſed diſpenſatio-
„ nem nobis creditam facultatum Domini noſtri, vel ad utendum ex eis ſuffi-
„ cienter cum gratiarum actione; vel ad diſtribuendum conſervis, prout cui-
„ que opus eſt: nec licere nobis paſſim facultatibus abuti commiſſis, aut expen-
„ ſas uſurpare ſuperfluas, cum ſit erogationis ratio Domino venienti reddenda.
Si in iniquo Mammona fideles non fuiſtis, quod verum eſt quis credet vobis?
S. Gaudent. ibid. „ Quis ei qui terrenas facultates, iniquitatis plerumque materiam ſuggeren-
„ tes, diſpenſare fideliter neſciat, committendas putet eſſe veras cæleſtium
„ rerum divitias; quibus fidelis diſtributor ac juſtus rite meritoque perfrui-
Pſal. 3. 3. „ tur? Nam *Gloria & divitiæ in domo ejus, & juſtitia ejus manet in ſæcu-*
„ *lum ſæculi*. Subdit Chriſtus Dominus: *Et ſi in alieno fideles non fuiſtis,*
„ *quod veſtrum eſt quis dabit vobis?* Profecto enim quicquid in hoc ſæculo
„ eſt, alienum nobis eſt, qui retributionem futuram ſperantes, velut hoſpi-
„ tes & peregrini in hoc mundo converſari jubemur, ut unuſquiſque noſtrum
Pſal. 38.13. „ ſecurus Domino audeat confiteri: *Advena ego ſum apud te & peregrinus,*
„ *ſicut omnes patres mei*. Propria vero credentibus & æterna poſſeſſio eſt il-
„ la cæleſtis, ubi eſſe cor & theſaurum noſtrum novimus, ubi jam toto af-
„ fectu mentis per fidem nobis habitare præſumimus. Quoniam *Converſatio*
Philip. 3.22. „ *noſtra in cælis eſt*. Noſtrum eſt igitur cælorum regnum, ſi pollicenti Do-
„ mino in humilitate cordis & ſpiritus manſuetudine ſerviamus. *Beati enim*
„ *pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum*. Quod utique regnum
„ non poteſt adipiſci omnis qui in alieno hujus ſæculi patrimonio temporarie
„ ſibi credito idoneus ac fidelis diſpenſator non fuerit... *Non poteſtis Deo ſer-*
„ *vire & mammonæ*. Dei enim Chriſti ſervos atque diſcipulos imperare opor-
„ tet pecuniæ, non ſervire: ne dum cupiditati ejus obedimus, a caritate ſer-
„ vitutis ejus dominante pecunia ſeparemur. Diſpergendæ ergo ſunt pecu-
„ niæ indigentibus ſecundum præceptum Creatoris omnium Dei: quoniam
„ neque noſtræ ſunt, neque illas ſine iniquitate ac ſui pernicie avarus quiſ-
„ quam detinet. Gravis pecuniarum ſarcina eſt, quæ tenacium ſui mentes
„ avaritiæ pondere ad terram deprimit, nec emergere ad ſuperna, cælumque
„ ſuſpicere, ubi vita noſtra eſt, omnino permittit... Quoniam vero arcta &
„ anguſta via eſt quæ ducit ad vitam, oneratos divitiarum terreſtrium faſci-
„ bus ingredi per illam non capit. Expeditos quærit ac tenues, omnique
„ continentia caſtigatos, & (ut ita dixerim) filo gracili ſimiles: qui et-
„ iam per foramen illius myſticæ acus facile tranſeant, ſpiritales effecti.

S. Joan. Chryſ. Hom. in Crucem, & quomodo Joſeph fuerit figura Chriſti. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis*, „ &c. Multa eſt enim eleemo-
„ ſynæ vis, ſunt pauperes veſtrorum animorum medici, benefici, patroni, ac
„ defenſores. Non enim quantum accipis, tantum tribuis. Das pecuniam,
„ & cælorum regnum accipis. Solvis paupertatem, ac tibi Dominum placa-
„ bilem reddis. Vides haud parem eſſe retributionem. Hæc in terra, illa in
„ cælo. Hæc pereunt, illa manent. Hæc intereunt, illa omni ſuperiora la-
„ be exiſtunt. Id cauſæ etiam cur majores noſtri præ ſacrarum ædium fori-
„ bus pauperum ſtationem collocarunt, ut vel ſegniſſimum alieniſſimumque
„ ab humanitate pauperum aſpectus eleemoſynæ admoneret... Quemadmodum
„ enim in templorum atriis ac veſtibulis fontes haberi mos olim erat, præ-
„ ſertim in Oriente, ut Deo preces oblaturi manus abluerent, & mundas il-
„ las in preces extenderent: ſic pauperes fontium loco pro foribus majores
„ ſtatuerunt ut ſicut aqua manus abluebant, ſic eleemoſynis animæ ſordes

„ ab-

Digitized by Google

„ abſtergerent, ſicque preces ſunderent. Neque enim aqua ſic maculas cor-
„ poris detergit, ac eleemoſynæ vis animæ ſordes emundat.
„ *Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis.* Damnatur in Lege qui pe- *S. Paulinus*
„ cuniam ſuam dederit ad uſuram, & munera ſuper innocentes acceperit: *Epiſt. 12. ad*
„ ecce Evangelii gratia oſtendit nobis quomodo eadem crimina ad innocen- *Severum.*
„ tiam ſanctitatemque commutentur; nec pœnæ, ſed præmii retributio con-
„ ſequatur, ſi tantum in præcepta divina ſalutaris cupiditate fidei converta-
„ mur. Da ad uſuram pecunias tuas, ſed Chriſto, & ſalutaris uſura eſt.
„ Item in ſæculo corrupti muneribus reorum judices condemnantur: ſed
„ quiſquis homo præventus in aliquo peccato, diffidens innocentiæ tuæ, af-
„ fers pretium ſalutis tuæ judici noſtro, ne verearis quaſi corruptionis inju-
„ riam juſtitiæ Dei facere. Accipit a te Chriſtus libens ſalutis tuæ pretium;
„ quia mavult miſericordiam, quam ſacrificium.... *Facite vobis amicos de*
„ *mammona iniquitatis; ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacu-*
„ *la.* Viciſſitudine quadam copiæ & inopiæ humanum genus temperatur,
„ ut intelligamus conſilium communis Auctoris, quo divitem pauperi, &
„ pauperem diviti præparavit; ut abundans egenti ſubſtantia alimoniæ ſit,
„ & opulento inops materia juſtitiæ, *ut fiat æqualitas*: & in illo ſæculo re- *2 Cor. 3. 14.*
„ penſanda illis egeſtate præſenti opibus æternis, redundet illorum abundan-
„ tia ad inopiam noſtram, ſi noſtra iſthic abundantia ad illorum indigentiam
„ commodaverit. Seminemus ergo illis carnalia, ut metamus ab illis ſpiri-
„ talia. Laboret nunc de terrenis manus, ut tunc de cæleſtibus anima refi-
„ ciatur. Spes præſens ædificet rem futuram. Faciamus iſthic tecta, quæ
„ nos illic tegant. Paſcatur iſthic pauper, ubi me divite eget; ut me illic
„ paſcat, ubi me egente ſaturabitur.
„ *Si in alieno fideles non fuiſtis, quod veſtrum eſt quis dabit vobis?* Fœne- *S. Paulinus*
„ remur Domino de bonis Domini: Nihil enim ſine ejus munere poſſide- *de Gazo-*
„ mus, ſine cujus nutu nec ipſi ſumus. Et nos præcipue quid noſtrum *phylacio ſi-*
„ putemus, qui majori & ſpeciali debito non ſumus noſtri? & non ſolum *ve de bene-*
„ quia facti a Deo, ſed & empti ſumus ſanguine Domini; quo pretio & *ficentia in*
„ viles & venales eſſe deſiſtimus, quia vilior ſervitute libertas liberum eſ- *pauperes.*
„ ſe juſtitiæ. Talis enim liber ſervus peccati, & captivus eſt mortis. Sua
„ igitur Domino dona referamus: demus illi qui in omni paupere accipit
„ .... Bonorum noſtrorum non eget, qui omnia dedit: ſed immenſa ejus
„ juſtitia pariter & bonitas de ipſis muneribus ſuis vult ſibi munera invi-
„ cem fieri, ut ſibi materiam erga te beneficentiæ pariat, quia bonus eſt:
„ & tibi faciat meritum quod digne recipias quod juſtum eſt. Deus qui,
„ quantum in ipſo eſt, vult omnem hominem ſalvum fieri, quia in o-
„ mni homine opus ſuum diligit, impenſe largiturus eſt de ſuis opibus,
„ ſi tu tibi ipſe non ſis invidus & avarus de iis quæ Deus tua fecit, non
„ ut cauſa tibi ad mortem, ſed ut pretium ad vitam ſorent. O abundan-
„ tia bonitatis Dei! Vult fœnerari ex iis quæ ipſe largitus eſt, cupit de-
„ bitor fieri donorum ſuorum, ut cum multa tibi ratione tuam reddat u-
„ ſuram. Propera igitur tam uberem tibi adſtringere debitorem, ut & a-
„ micum te ex ſervo vocet, & in tuis terreſtribus nummis te expertus
„ fidelem, de ſuis cæleſtibus theſaurus divitem faciat. Ne trepides, ne
„ cuncteris, ne parcas. Eſto violentus Deo, rape regna cælorum. Qui ve-
„ tat aliena contingi, ſua gaudet invadi: & qui damnat avaritiæ rapaci-
„ tatem, laudat fidei rapinam.... Potuerat Dominus omnipotens æque
„ univerſos divites facere, ut nemo indigeret altero: ſed infinitæ bonita-
„ tis conſilio ſic paravit miſericors & miſerator Dominus, ut tuam in il-
„ lis mentem probet. Fecit miſerum, ut agnoſceret miſericordem, Fecit

„ ino-

Digitized by Google

„ inopem, ut exerceret opulentum. Materia divitiarum tibi eſt fraterna
„ paupertas, ſi intelligas ſuper egenum & pauperem; nec tibi tantum ha-
„ beas quod accepiſti; quia ideo & illius partem tibi in hoc ſæculo con-
„ tulit Deus, ut tibi deberet quicquid de ſuis donis tuo voluntario affe-
„ ctu indigentibus obtuliſſes, ac te viciſſim in æterna die de illius parte
„ ditaret. Per ipſos enim nunc accipit Chriſtus, & tunc pro ipſis repen-
„ det.

S. Aſterius Amaſeæ Epiſcopus Homil. in Parabolam de Oeconomo iniquo.

„ *Si in alieno fideles fuiſtis, quod veſtrum eſt quis dabit vobis?* Dei ſunt
„ quæcumque poſſidemus. Horum nobis uſus dumtaxat permiſſus eſt, diſ-
„ penſatio credita. Recordare, ſi ſorte accidit, ut aliquando per æſtivum
„ tempus iter agens, viridem arborem conſpiceres, patulam illam & al-
„ tam, lataque aptam umbra, ut vel domus impleret vicem. Hujus tu
„ delectatus amœnitate ſubiſti umbram, ſubque ea, quamdiu licuit, com-
„ moratus es. Quia vero iterum abire oportebat, cogitante te ut diſcede-
„ res, alius quiſpiam viator acceſſit: ac tu quidem ſarcinam ſuſtuliſti; il-
„ le depoſuit, tuaque omnia ſtatim excepit, ſtratum, ramorum umbram,
„ aquam præterfluentem; cœpitque ille recubare, tu tuum proſequi iter.
„ Delectatus eſt & ille, tuumque reliquit tectum; eademque ipſa arbor
„ una die decem ſorte hoſpitum ad breve tempus diverſorium fuit; ac
„ quæ omnibus uſu patuit, unius erat veri domini. Haud aliter vitæ hu-
„ jus facultates, ac bona, cum multos delectent ac paſcant, dominio ta-
„ men ad ſolum attinent Deum, qui immortalem poſſidet vitam. Vidiſti
„ quoque commune diverſorium, quo contigit agentem iter divertere.
„ Multa inde accepiſti, cum nihil intuliſſes, lectum, menſam, poculum,
„ diſcos, aliaque omnis generis vaſa. Ubi autem necdum iis quantum ſa-
„ tis videbatur uſus eſſes, ſupervenit alius anhelabundus ac pulverulen-
„ tus, urgens te, atque a diverſorio exire compellens, alienaque ceu pro-
„ pria repetens. Talis eſt omnino vita noſtra, ac ſi quid dictis tranſito-
„ rium magis ac caducum eſt.... Ne ſenſuum quidem noſtrorum ſumus
„ Domini, ſed œconomi, cum ſecundum legem Domini iis uti debeamus.
„ Quicquid enim legibus ac præceptis adſtringitur, ſervum plane ac ob-
„ noxium legislatori eſſe noſcitur. Quod ſi ne ipſæ quidem corporis no-
„ ſtri partes ac membra libera ſuique juris exiſtunt, ſed Domini volunta-
„ te ad functiones ſuas diriguntur; quid his dicemus, qui ſibi perſuadent,
„ auri ſe, argenti, agrorum, ceterarumque rerum, nullis obnoxiam ra-
„ tionibus obtinere poſſeſſionem? *Nihil, o homo, tuum eſt. Servus es, tua-
que omnia Domini ſunt. Servus enim non habet peculium liberum.* Secundum
Domini legem ac mandata opes tuas, immo opes ejus diſpenſa, da eſu-
rienti, tege nudum, cura male affectum, ne egenum ac in triviis proje-
ctum neglexeris.

S. Bruno Signinus in hunc locum.

„ *Qui fidelis eſt in minimo, & in majori fidelis eſt*, &c. Hoc ſpeciatim de
„ Prælatis Eccleſiæ dictum S. Bruno Signinus Epiſcopus interpretatur. Ma-
„ jora igitur Eccleſiæ negotia, inquit, eis committenda, & credenda non
„ ſunt, qui in vita privata fideles non extiterunt, & de illo modico quod
„ habebant, pietatis & miſericordiæ opera non fecerunt. At vero illos in prio-
„ ratu fore fideles dubitare non debemus, quos de modico quod poſſident, liben-
„ ter aliis ſubvenire videmus. Sic enim Apoſtolus præcepit Epiſcopos non cu-
„ pidos eſſe, nec turpis lucri ſectatores. Valde igitur conſiderandum eſt in ele-
„ ctione Præpoſitorum, quales in modico fuerint, & quid pietatis & miſeri-
„ cordiæ habuerint: quoniam qui in modico fideles non ſunt, in magnis quo-
„ que fideles non ſunt. *Si ergo in iniquo mammona fideles non fuiſtis, quod verum
„ eſt, quis credet vobis?* Si de divitiis, quæ fugitivæ, & fallaces, & tran-

„ ſito-

Digitized by Google

„ ſitoriæ ſunt, miſericordiam non feciſtis, quis Eccleſiæ regimen, quod
„ verum & ſanctum eſt, & ſine dolo diſpenſari debet, vobis credere &
„ committere audeat? Noverint Eccleſiaſtici Viri, ſe bonorum Eccleſiaſticorum multo minus eſſe dominos, œconomos & diſpenſatores dumtaxat ſe eſſe meminerint. Bona enim Eccleſiæ ſunt *oblationes fidelium*, *pretia peccatorum*, *patrimonia pauperum* (ut ſacri Canones loquuntur)

14. *Audiebant omnia hæc Phariſæi, qui erant avari; & deridebant illum.* Veritas cupiditatem impugnans ab hominibus ſæculo deditis plerumque contemnitur & irridetur. Veritatem amant lucentem, oderunt eam redarguentem. Sed Deus non irridetur. In eorum qui verbum ſuum contempſerunt interitu ipſe quoque ridebit, illoſque ſubſannabit. Dei verbis minus afficiunrur avari; cum enim animos eorum terrenos reddat cupiditas, fidem, cujus objectum ſunt bona cæleſtia & inviſibilia, in illis pene extinguit.

19. *Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura & byſſo: & epulabatur quotidie ſplendide.* Divitiarum amor, luxus, lautiores epulæ, miſericordiæ erga pauperes defectus, ad divitum damnationem ſufficiunt. Vita enim Chriſtiana quæ mortificationis & pœnitentiæ vira eſt, cum molli, delicata, & voluptaria vivendi ratione non convenit. Quæ conventio crucis cum deliciis; paupertaris & humilitatis Chriſti cum faſtu & luxu divitiarum; amoris hujus vitæ, carnalis quietis, mundi, cum pugna adverſus cupiditates, cum ſtudio ſalutis, cum deſiderio bonorum æternorum? Non nominatur dives, tantum habet commune naturæ nomen homo, proprium autem nequitiæ ſuæ crudelitatem.

„ *Homo quidam erat dives.* Homo corporis ſpecie, animi ſenſu bellua: *S. Joan.*
„ dives poſſeſſionibus, ſed & dives criminibus; dives auro, ſed egenus in *Chryſ. de*
„ Chriſto; cui multa veſtis erat, ſed animam nudam habebat. Purpurea illi *Lazaro &*
veſtis erat, ſed a Dei regno ejectus erat. Epulabatur & delectabatur, non *Divite.*
ut juſti in Domino, ſed in omnibus ſenſuum illecebris.

20. 21. *Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui jacebat ad januam* *S. Gregor.*
ejus, ulceribus plenus, cupiens ſaturari de micis quæ cadebant de menſa divi- *M. Hom. 40.*
tis; & nemo illi dabat: ſed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus. *in Evang.*
„ Habuiſſet fortaſſe aliquam excuſationem dives, ſi Lazarus pauper & ul-
„ ceroſus ante ejus januam non jacuiſſet, ſi remotus fuiſſet, ſi ejus inopia
„ non eſſet oculis importuna. Rurſum ſi longe eſſet dives ab oculis ulce-
„ roſi pauperis, minorem toleraſſet in animo tentationem pauper. Sed dum
„ egenum & ulceratum ante januam divitis & deliciis affluenris poſuit, in
„ una eademque re & ex viſione pauperis non miſerenti diviti cumulum
„ damnationis intulit, & rurſum ex viſione divitis tentatum quotidie pau-
„ perem probavit. Quantas namque hunc egenum tentationes creditis in
„ ſua cogitatione toleraſſe, cum ipſe egeret pane, & non haberet etiam
„ corporis ſalutem; atque ante ſe divitem cerneret ſalutem & delicias ha-
„ bere cum voluptate? Se dolore & frigore affici, illum gaudere conſpice-
„ ret, & byſſo & purpura veſtiri? ſe deprimi vulneribus, illum diffluere ac-
„ ceptis rebus; ſe egere, illum nolle largiri? Quantus in corde pauperis tu-
„ multus tentationis fuit? Certe ad pœnam ſufficeret paupertas, etiamſi ſa-
„ nus fuiſſet: ſuffeciſſet ægritudo, etiamſi ſubſidium adeſſet: ſed ut proba-
„ retur amplius pauper, ſimul hunc & paupertas & ægritudo rabefecit: ar-
„ que inſuper videbat procedentem divitem obſequentibus cuneis circumful-
„ ciri, & ſe in infirmitate & inopia a nullo viſitari. *Ex una ergo re omnipotens Deus duo judicia exhibuit, dum Lazarum pauperem ante januam divitis jacere permiſit, ut & dives impius damnationis ſibi augeret ultionem, & ten-*

tatus

Digitized by Google

tatus pauper creſceret ad remunerationem. Conſpiciebat ille quotidie cui non miſereretur: videbat iſte de quo probaretur. Duo inferius corda, ſed unus deſuper inſpector, qui & hunc tentando exercebat ad gloriam: & illum tolerando exſpectabat ad pœnam.

S. Joannes Chryſoſt. Hom. 1. de Divite & Lazaro.

Homo quidam erat dives, &c. *Et erat quidam mendicus nomine Lazarus*, &c. Dives iſte purpuratus & ſplendidus non accuſatur quod avarus fuerit, quod res alienas rapuerit, quod adulter fuerit, non quia crimen aliud commiſerit; ſola in illo condemnatur ſuperbia, immiſericordia, vita mollis & voluptaria.

S. Joannes Chryſoſt. paſſim in Homiliis ejuſdem argumenti.

Dives ille in hac vita miſer, Lazarus felix. Nam juſtis & ea quæ in futuro ſunt ſæculo, & ea quæ hic ſunt, multam præbent voluptatem; improbi vero Divites tum illic puniuntur, tum hic diſcruciantur exſpectatione futuri ſupplicii; malæ conſcientiæ carnificina, in qua gravis peccatorum tumultus, jugis metus, tempeſtas, turbatio, cogitationum interior accuſatio; prava apud probos omnes & æquos rerum æſtimatores opinio. Juſti autem, etiamſi hic innumera perpetiantur acerba, bona tamen ſpes alit illos & conſolatur, habentque voluptatem firmam, ſtabilem, & immobilem; & poſt hæc innumera illos manent bona, quemadmodum & Lazaro accidit.... Non ideo miſer Lazarus, quia ulceribus plenus in corpore; ſed ideo miſer dives, quia ulceribus plenus in animo, nullam illorum curam gerebat. Ulcera Lazari lingebant canes: Divitis peccata lingebant dæmones: & quemadmodum hic fame cibi, ita ille fame omnis virtutis tabeſcebat. Ex animi bonis ac malis quiſque felix æſtimandus aut miſer. Beatior itaque juſtus pauper, æger, derelictus; quam improbus dives, byſſo & purpura indutus, numeroſo ſtipatus famulitio, ſplendidis epulis quotidie recreatus.... Divites, ne putetis divitias aliquid eſſe magni, ſi deſit virtus. Pauperes, ne judicetis paupertatem eſſe malum. Lazarum attendite veritatis utriuſque doctorem. Etenim ſi hic in paupertate non eſt indignatus, quam veniam merentur qui id faciunt in divitiis? Si fame, tantiſque malis oppreſſus gratias egit, quid excuſationis afferent, qui rebus affluentibus nolunt ad eamdem pervenire virtutem? Rurſus pauperes qui indigne moleſteque ferunt egeſtatem, quam impetrabunt veniam, cum hic in fame, penuria, ſolitudine, & adverſa valetudine vitam aſſidue trahens juxta ædes divitis, & ab

S. Chryſ. Orat. 2. de Lazaro.

omnibus neglectus, deſpectus, derelictus, tam admirabilem patientiam exhibuerit ſpectaculum dignum Deo, Angelis, & hominibus.... Ab hoc diſcamus non pro beatis habere divites, neque pro miſeris habere pauperes. Immo ne dives quidem ille eſt qui multis opibus abundat, ſed qui multis non eget. Nec is pauper eſt qui multa poſſidet, ſed qui multa concupiſcit. Nam mentis affectu, non facultatum modo, paupertas & opulentia æſtimandæ ſunt. Quemadmodum igitur eum qui perpetuo ſitit, non dixerimus recte valere, etiamſi copia rerum affluat, etiamſi juxta fluvios ac fontes accumbat: ſic homines qui nullum ponunt modum cupiditati, ſanos & vere divites ne exiſtimetis.

22. *Factum eſt autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem & dives, & ſepultus eſt in inferno.* Divites non magis mors reveretur, quam pauperes; æquo pulſat pede pauperum tabernas, Regumque turres; omnes æquat, omnes in pulverem redigit. Pompam funeris inſpice, aliquam adhuc conditionum animadvertes differentiam: tumulos aperi & ſcrutare, cineres, vermes, fœtorem, putredinem utrobique videbis: cinerem divitis, a cinere pauperis diſcernere non valebis. At juſti pauperis, & mali divitis ſors longe diverſa. Lazarus in ſinum Abrahæ, in locum quietis & ſempiternæ felicitatis ab Angelis vehitur:

Digitized by Google

tur: en quo ducit via anguſta per quam inceſſit. Dives a Dæmonibus in
inferno ſepelitur: en quo ducit via ſpatioſa per quam ambulavit; en quo
ducit vita mollis & voluptaria; en quo ducit amor divitiarum, ſuperbia,
luxus, immiſericordia erga pauperes; en quo ducit deſtituta virtutibus
proſperitas. *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.* *Job 21. 13.*
.... *VÆ qui opulenti eſtis in Sion .... Ingredientes pompatice domum Iſrael.* *Amos 6.*
.... *Qui ſeparati eſtis in diem malum, & appropinquatis ſolio iniquitatis.*
Qui dormitis in lectis eburneis, & laſcivitis in ſtratis veſtris: Qui comedi-
tis agnum de grege, & vitulos de medio armenti. Qui canitis ad vocem
Pſalterii, bibentes vinum in phialis, & optimo unguento delibuti, & nihil
patiebantur ſuper contritione Joſeph. Morte Lazari, & divitis mutatæ ſunt
utriuſque vices: innotuit omnibus uter fuerit vere dives, uter egenus &
pauper; quodque Lazarus opulentiſſimus, Dives epulo pauperrimus fuerit.
Quemadmodum enim actores in ſcena, Regum ac Ducum perſonas, item
Medicorum ac Rhetorum, Sophiſtarum, ac Militum aſſumentes ingre-
diuntur, cum ipſi nihil horum ſint: ſic ſane & in præſenti vita pauper-
tas ac divitiæ nihil aliud ſunt quam perſonæ. Sicut igitur in theatro ſe- *S. Chryſ.*
dens, ſi quem videris ex iis qui inferius ludunt, perſonam gerentem Re- *ibid.*
gis, non judicas eum beatum, neque Regem eſſe credis, imo nec ipſe
optaveris eſſe talis; nec ipſum magnifacis ob veſtem pretioſam, ſed ob
conditionis permanentis vilitatem deſpicis: ſic in hoc mundo velut in
theatro ſedens, & quaſi in ſcena ludentes ſpectans, ubi videris complures
divites, ne putes vere divites eſſe, ſed divitum perſonis obtectos cogita.
Pauperior omnibus plerumque eſt, qui divitias terrenas habet, in malum
ſuum ſcilicet congregatas, nec afferentes ſatietatem, ſed inflammantes cu-
piditatem. Detrahe illi perſonam, conſcientiam, conſidera, ſcrutare ani-
mum, graviſſimam illic invenies virtutis inopiam, omniumque hominum
abjectiſſimum & indigniſſimum reperies. Detrahetur autem divitibus per-
ſona ſeu larva qua in hac vita induti ſunt, coram Dei tribunali, & ap-
parebunt quales ſunt in animo, egeni, miſeri, ſpurci, fœtidi, nudi, hor-
ribiles. *Quia dicis, quod dives ſum & locupletatus, & nullius egeo: &*
neſcis quia tu es miſer & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus .... *Apocal. 3.*
Eſt quaſi dives, cum nihil habeat: & eſt quaſi pauper, cum in multis divi- *7.*
tiis ſit. Redemptio animæ viri, divitiæ ſuæ. *Proverb.*
13. 17.

23\. *Elevans autem oculos ſuos, cum eſſet in tormentis, vidit Abraham a*
longe, & Lazarum in ſinu ejus. Infernus carcer eſt, mortis ſecundæ locus,
centrum tormentorum. Quicquid in omni ſuppliciorum genere acerbum
eſt aut cogitari poteſt, Dei juſtitia in infernum congeſſit ad pœnam re-
proborum. Ibi oculos aperire & attollere coguntur, quos in terra & re-
bus terrenis defixos ſemper habuerunt, dum in hoc mundo viverent. Fe-
licem juſtorum ſortem agnoſcunt, ad incrementum ſupplicii, cumulumque *Titus Bo-*
deſperationis. Sic dives epulo quo acerbius excrucietur, cernit Lazarum in *ſtrorum*
ſinu Abrahæ ſuaviter quieſcentem. „ Quemadmodum enim Deus Adamo *Epiſcopus*
„ e Paradiſo ejecto, ex adverſo Paradiſi ſedes aſſignavit, quo creber ejuſ- *in hunc lo-*
„ dem conſpectus conceptum dolorem ſubinde inſtauraret, eaque ratione *cum.*
„ bonorum e quibus exciderat jacturam magis ſentiret: ita Lazarum, ad *S. Pet. Chry-*
„ cruciatuum illius augmentum, divitis hujus aſpectui objecit. *Vidit A-* *ſol. ſerm.*
„ *braham a longe, & Lazarum in ſinu ejus.* Fruſtra reſpicit Lazarum ſur- *66.*
„ ſum, qui ante deorſum Lazarum videre deſpexit. De talibus ait Pro- *Pſal. 16. 11.*
„ pheta: *Oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram.* Longe illi erat Abra-
„ ham, cui non fuerat proximus pauper. Vidit Abraham divitiarum con-
„ ſortem, ſed inhumanitatis exortem. Abraham dives, ſed plus humani-

„ tate

„ tate quam cenſu: Dives epulo inhumanitate inſignior quam divitiis; „ Abraham ſibi peregrinus, civis hoſpitum fuit: Dives epulo palatia poſſidens tectum pauperi negavit. Abraham ſervos ſuſcipiens, Dominum „ recipere meruit: Dives epulo ſingulari pauperi negans micas, ſtillam „ refrigerii perdidit.

24. *Et ipſe clamans dixit: Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma....* SUPERBUS *temporis, mendicus inferni. Pauper enim ille perveniebat ad micam; ille vero non perveniebat ad guttam.* Mortuus eſt dives, & ſepultus in inferno. *Si ſic moriuntur ſuperbi rerum ſuarum conſervatores, & nihil inde pauperibus largientes; quomodo moriuntur qui rapiunt res alienas;* Mitte Lazarum ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. *Quaſi reliquum corporis ab incendio haberet immune: ſed lingua plus ardet, quæ miſericordia ut fieret; jubere neglexerit. In lingua majus ſentit incendium, quæ maledixit pauperi, miſericordiæ contradixit. Lingua in tormentis prima eſt, quæ derogando pauperi, pauperis blaſphemavit Auctorem.* Similia tormenta divitibus ſuperbis & immiſericordibus in futuro ſæculo parata ſunt, ut raptoribus rerum alienarum. *Siquidem & hoc rapina eſt, non impartiri de tuis facultatibus.* Hinc Dominus Judæos increpans per Prophetam, ait: *Produxit terra proventum ſuum, & non intuliſtis decimas, ſed rapina pauperis eſt in domibus veſtris.* Quoniam, inquit, oblationes ſolitas non dediſtis, rapuiſtis ea quæ ſunt pauperis. Hoc autem dicit, declarans divitibus quod res pauperum poſſident, etiamſi paterna hæreditate obvenerint; etiamſi undecumque aliunde collegerint pecunias. Et alibi ait: *Fili, eleemoſynam pauperis ne defraudes, & oculos tuos ne tranſvertas a paupere.* Sive, ut habet alia Verſio, *Ne ſpolies vitam pauperis:* „ Qui autem ſpoliat, aliena tollit. Et ſpoliatio vere dici„ tur; cum aliena accepta detinemus. Diſcant igitur divites, qui eleemo„ ſynam pro facultatum ſuarum ratione non faciunt, quod ſupplicio afficien„ tur non ſecus ac qui aliena rapuerunt. Pecuniæ enim Domini ſunt, un„ decumque eas collegerimus: & illis plura poſſidere conceſſit non ut in lu„ xum, ludos, ſplendidas epulas omnemque molitiem effundant, ſed ut e„ gentibus diſtribuant: Quemadmodum enim receptor quiſpiam qui regias „ pecunias accepit, ſi neglexerit iis, quibus juſſus eſt, diſtribuere, & in „ proprias delicias conſumpſerit, damnatur peculatus, & graviſſimas dat „ pœnas: ita divites receptores ſunt Dominicarum pecuniarum, quas di„ ſtribuere jubentur conſervis egentibus. Quamobrem ſi quid amplius, quam poſtulat neceſſitas ſua & ſuorum, neceſſitas (inquam) vitæ ſtatuſque, in proprios ac domeſticos ſumptus expenderint, graviſſimas in futuro ſæculo pœnas dabunt. *Non enim ſunt ipſorum quæ poſſident,* (ſuperflua) *ſed conſervorum. Parcamus igitur iis tamquam alienis, ut fiant noſtra. Quomodo autem illis parcemus tamquam alienis? Si illas non in uſus ſupervacuos inſumpſerimus, ſed pauperibus erogaverimus.*

S. Auguſt. ſerm. 102. alias 24. de Verbis Dom.

S. Petrus Chryſolog.

S. Joannes Chryſoſt. Orat. 2. de Lazaro. Malach. 3. 10. ſecundum Verſionem Græcam.

25. *Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur, tu vero cruciaris.* Vix aliquis ita deſperate malus eſt, ut bonum aliquod opus non faciat; ideo & reprobis mercedem aliquam temporalem Deus rependit. Nemo ita perfecte juſtus eſt ut non peccet: ideo & bonos temporalibus pœnis Deus expiat. Utrumque declarat Pater credentium his verbis Divitem compellans: *Recepiſti bona tua in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala:* id eſt, ſi quid boni feciſti, ſi qua merces tibi debebatur, hanc in mundo recepiſti, deliciis affluens & divitiis. Et ſi quid hic mali fecit, id expiavit fame, inopia, ulceri-

S. Chryſ. Orat. 3. de Lazaro.

„ ceribus. Ambo nudi ad Dei tribnnal perveniſtis; ille peccatis, tu juſti-
„ tia. Quamobrem hic æterno ſolatio; tu ſempiternis ſuppliciis cruciaris.
„ Cum igitur aliquem videris improbam vitam agentem, nec acerbi quid-
„ quam & adverſi in hoc mundo patientem, ne beatum illum putes, ſed
„ deſſe potius & deplora, velut triſtia omnia & acerba in futuro ſæculo
„ perpeſſurum, quæ ſors divitis epulonis fuit. Rurſus ubi videris aliquem
„ virtutis ſtudioſum, innumeris in hac vita affligi moleſtiis, felicem exi-
„ ſtima, ut qui & hic omnia peccata ſua dilnerit, & illic multam habeat
„ paratam mercedem, quemadmodum evenit Lazaro. *Hæ ſunt ſcilicet viæ,*
quas Deus humanæ vitæ aſſignavit, in quibus ſingulis & bona oſtendit & ma-
la, ſed ordine præpoſtero atque converſo. In una enim moſtravit temporalia *Lactantius lib. 6.*
prius mala cum æternis bonis, qui eſt ordo melior: in altera temporalia prius
bona cum æternis malis, qui eſt ordo deterior: ut quicumque præſentia mala
cum juſtitia delegerit, majora & certiora conſequatur bona quam fuerunt il-
la quæ ſprevit: quiſquis autem præſentia bona præpoſuerit juſtitiæ, in majo-
ra & longiora incidat mala quam fuerunt illa quæ fugit.

Recordare quia recepiſti bona in vita tua. „ Hæc ergo vita quam vides,
„ non eſt tua. Percepiſti bona tua. Hæc ergo quæ de longinquo ſuſpiras *S. Auguſt.*
„ deſiderans, non ſunt tua. Percepiſti bona tua in vita tua: Hæc enim *ſerm. 41.*
„ bona tua exiſtimaſti: alia non credidiſti, non ſperaſti: percepiſti illa in *alias 11. ex*
„ vita tua. Illam enim ſolam vitam tuam putaſti, quando poſt mortem *editis a Sir-*
„ nihil futurum ſperaſti, nihil triſte timuiſti. Percepiſti ergo bona tua in *mondo.*
„ vita tua: Lazatus autem mala. Non dixit, *ſua*, ſed *mala*, quæ homi-
„ nes putant, quæ homines timent, quæ homines pro magno devitant.
„ Bona ſua non percepit, nec tamen perdidit. Sicut autem non additum
„ eſt, *ſua*; ſic nec hoc additum eſt, *in vita ſua*. Alia enim erat vita ipſius,
„ quam ſperabat in ſinn Abrahæ. Nam hic mortuus erat, hic non vive-
„ bat: illa morte mortuus erat, quam dicit Apoſtolus, *Mortui enim eſtis,*
„ *& vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo*. Pauper mala temporalia *Coloſſ. 3. 3.*
„ ferebat: Deus autem bona ejus differebat, non auferebat. Quid ergo,
„ Dives, apud inferos deſideras, quod cum divitiis fruereris, non ſperaſti?
„ Nonne tn es ille, qui pauperis contemptor Moyſen Prophetam irride-
„ bas? Noluiſti ergo fidem poſſidere cum proximo in paupertate ejus,
„ modo frueris bonis ejus? Irriſiſti eum, quando audiſti, *Fidem poſſide cum* *Eccli. 22. 28.*
„ *proximo in paupertate ipſius, ut & bonis ejus perfruaris*. Modo vides lon-
„ ge bona ejus, & non cum eo poſſides. Ventura enim erant illa bona,
„ ventura inviſibiliter. Quando enim non videbantur, credenda erant, ne
„ quando videntur, remaneret tibi, dolere poſſe, & non poſſe tenere.

Recordare, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala, &c. *S. Petr.*
„ Pauper dives vulnere, cenſu nudus, exutns corpore, veſtitus pœnis, a- *Chryſol.*
„ nimam quam ſolam non tegebant vulnera, Deo in hoſtiam jugiter offe- *ſerm. 65.*
„ rebat. Hinc eſt quod recepit pro doloribus requiem, pro opprobrio glo-
„ riam, pro contumeliis honorem, pro deſpectu gratiam, pro pœnis im-
„ mortalitatem, pro vulneribus præmia, pro ſiti refrigerii fontem, pro
„ fame cæleſtis menſæ delicias ſempiternas; & quem divitis angulus non
„ cepit, ſinus divinæ conſolationis includit. Tu dives, fulgens quondam
„ purpura, nunc tegere fimo: pro coccino veſtire flammis, pro molli
„ diſcubitu ſuſtine tormentorum dura, pro lautis ferculis epulare pœnas,
„ copias inopia compenſa, ebrietates ſiti digere: pro odoribus aſpergere
„ fœtore. Iſta enim tibi deſpiciendo pauperem taliter tu mutaſti.

26. *Et in his omnibus, inter nos & vos magnum chaos firmatum eſt: ut*

hi qui volunt hinc tranſire ad vos non poſſint, neque inde huc tranſmeare. Duplex damnatorum pœna. 1. Pœna damni, ſeu beatitudinis æternæ, quæ Deus eſt, privatio. *Cum eſſet in tormentis, vidit Abraham a longe & Lazarum in ſinu ejus.* 2. Pœna ſenſus, ignis ſupplicium; *Crucior in hac flamma.* Utraque æterna & ſine fine. Nullum cælum inter infernumque commercium. Nulla inter Sanctos & reprobos poſt mortem ſocietas. Permanens & inamiſſibilis illorum beatitudo, ex qua ſe numquam excidere poſſe certiſſime ſciunt: æterna iſtorum pœna, ex qua ſe nunquam evadere poſſe noverunt. A Chriſti corpore æternum ſeparati, a Sanctorum ſocietate æternum excluſi: tormentorum loco æternum alligati: in ſtagno ignis & ſulphuris ſine fine cruciandi. Nulla ſpes redemptionis. *Magnum chaos inter nos & vos firmatum eſt, ut hi qui volunt hinc tranſire ad vos, non poſſint, neque inde huc tranſmeare.* „ Sanctorum ſcilicet animæ, quamvis mi-

S. Greg. M. Hom. 40. in Evang.

„ ſericordes, tunc tamen Dei juſtitiæ conjunctæ, tanta rectitudine con„ ſtringuntur, ut nulla ad reprobos compaſſione moveantur. Ipſæ quippe „ Judici concordant, cui inhærent, & eis quos eripere non poſſunt, nec „ ex miſericordia condeſcendunt: quia tantum illos tunc a ſe videbunt ex„ traneos, quantum & ab eo, quem diligunt, Auctore ſuo conſpiciunt re„ pulſos. Nec injuſti ergo ad beatorum ſortem tranſeunt, quia damnatio„ ne perpetua conſtringuntur: nec juſti ad reprobos tranſire poſſunt, quia „ electi jam per juſtitiam Judicis, eis nullo modo ex aliqua compaſſione „ miſerentur.

27. *Et ait: Rogo ergo te, Pater, ut mittas eum in domum patris mei. Habeo enim quinque fratres, ut teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum,* Perverſus & inordinatus amor quo reprobi conſanguineos ſuos vel alios dilexerunt, in eis permanet ut magis torqueantur. Pars damnationis eſt ac tormenti æternas illorum exprobrationes pati, quos male dilexerunt, & quos malis exemplis ſuppliciorum ſuorum conſortes fecerunt. Dives qui conſanguineis ſuis divitias reliquit, inſtrumenta vitiorum, & vitæ mollis ac voluptariæ, durique & immiſericordis erga pauperes animi præbuit exempla, gravius inde punitur in inferis. Incrementum illud pœnarum ſuarum ut avertat Dives epulo, Abrahamo ſupplicat ut mittat Lazarum ad fratres ſuos commonefaciendum, ne & ipſi in hunc locum tormentorum veniant. Verum nulla deſideria, nullæ præces in inferis exaudiuntur, quia ſola charitas impetrat quod poſtulatur. *Habeo enim quinque fratres, ut teſtetur illis, &c.* „ Impudenter præſumit aliis im-

S. Petr. Chryſol. ſerm. 122.

„ petrare pœnitentiam, qui ſibi tam crudeliter ad veniam nihil providit. „ Putas quod quinque fratribus tuis ſufficit Lazarus, qui tibi tanto tem„ pore, tot vulneribus ſuis, toto clamans corpore nihil profecit?

29. *Et ait illi Abraham: Habent Moyſen & Prophetas, audiant illos.* 30. *At ille dixit: Non, Pater Abraham: ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.* 31. *Ait autem illi: Si Moyſen & Prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.* Vidit Dives ſibi negatam miſericordiam, quia ipſam negaverat. Vidit quod verum eſſet, *Judicium ſine miſericordia illi qui non fecerit miſericordiam.* „ Et qui noluit ſuo tempore

S. Aug. ſerm. 41. alias 11 ex editis a Sirmondo.

Jacobi 2, 13.

„ pauperis miſereri, fratrum ſuorum ſero miſertus eſt. Ille qui cum fra„ tribus ſuis ſolebat irridere Prophetas, & (ut veriſimile eſt) de Prophe„ tis monentibus bona, prohibentibus mala, terrentibus de tormentis fu„ turis, & futura præmia promittentibus dicere ſolebat, Quæ vita poſt „ mortem; quæ memoria putredinis; qui ſenſus cineris? Omnes illuc fe„ runtur, ſepeliuntur; quis inde reverſus auditus eſt? Recolens hæc ver-

„ ba

„ ba ſua; propterea volebat Lazarum redire ad fratres ſuos, ut jam non
„ dicerent, Quis inde reverſus eſt? Et ad hoc apte digneque reſponſum
„ eſt. (Videtur enim fuiſſe Judæus, & propterea dixiſſe, *Pater Abra-*
„ *ham.*) *Si Moyſen & Prophetas non audiunt, nec ſi quis a mortuis reſur-*
„ *rexerit, credent.* Impletum eſt in Judæis, quia Moyſen & Prophetas non
„ audierunt, nec Chriſto reſurgenti crediderunt. Nonne hoc illis ante præ-
„ dixerat? *Si crederetis Moyſi, crederetis & mihi: de me enim ille ſcripſit.* *Joan. 5. 46.*
Si Moyſen & Prophetas non audiunt, &c. „ Major Scripturarum fides, *S. Chryſ. Orat. 4. de Lazaro.*
„ quam redeuntis defuncti. Omnis enim mortuus ſervus eſt: quæ vero
„ Scripturæ loquuntur, verba ſunt Domini. Proinde etiamſi mortuus,
„ reviviſcat, etiamſi Angelus e cælo deſcendat, maxime & præ omnibus
„ credendum eſt Scripturis. Nam angelorum, hominumque mortuorum
„ pariter ac viventium Dominus illas condidit. Præterea, illos qui deſi-
„ derant ut mortui illuc redeant, fidem eorum quæ in altero ſæculo a-
„ guntur facturi, ſupervacanea quærere, etiam ab hujus mundi tribunali-
„ bus demonſtratur. Gehenna non videtur incredulis: credentibus enim
„ perſpicua eſt, & manifeſta. Tribunalia videntur, quotidieque audimus
„ quod ille ſupplicio affectus eſt, illius proſcripta bona, alius operatur in
„ fodinis, alius vivus combuſtus eſt, alius alio ſupplicii genere periit: &
„ tamen hæc cum audiunt mali, facinoroſi, malefici, non emendantur.
„ Multi frequenter in criminibus deprehenſi, poſtea quam pœnam effuge-
„ runt, perfoſſoque carcere elapſi ſunt, eadem rurſus, & multo graviora
„ crimina perpetrant. Ne igitur quæramus audire a mortuis, quæ multo
„ clarius quotidie nos ſacræ litteræ docent. Nam ſi noviſſet Deus, quod
„ mortui excitati viventibus eſſent ad ſalutem profuturi, id nequaquam
„ omiſiſſet, qui cuncta nobis utilia procurat. Ad hæc, ſi aſſidue erant ex-
„ citandi mortui, nobiſque renuntiaturi quæ in altera vita geruntur, hoc
„ ipſum progreſſu temporis fuiſſet contemptum: perverſa etiam dogmata
„ facile diabolus invexiſſet. Potuiſſet enim frequenter oſtendere phantaſ-
„ mata & inania ſimulacra, aut ſubornare, qui mortem ac ſepulturam ſi-
„ mularent, ac ſe rurſus oſtenderent quaſi a mortuis excitatos, ac per il-
„ los quæcumque vellet perſuadere deluſis hominibus: quemadmodum Pſeu-
„ doprophetas, Pſeudoapoſtolos, Pſeudochriſtos excitavit, ut homines in
„ errorem pertraheret. Sed Deus præcluſit illi viam ad has inſidias, no-
„ ſtrique miſertus, non permiſit ut mortui propterea reſurgerent, ut quæ
„ in altera vita aguntur hominibus nuntiarent: docens nos ut Scripturis
„ potius credamus, quam ceteris omnibus teſtimoniis. Deus namque res
„ multo clariores, illuſtrioreſque quam ipſa foret reſurrectio mortuorum,
„ nobis commonſtravit: orbem convertit univerſum, errorem abegit, ve-
„ ritatem induxit, per homines piſcatores & viles hæc omnia peregit.
Moyſen & Prophetas habemus; Chriſtum, quod majus eſt, & Apoſtolos, audiamus illos: Scripturas legamus ut Epiſtolam omnipotentis Dei ad nos miſſam, ſumma cum veneratione, fide, obedientia. Secundum illas ſentiamus, ſecundum illas vivamus. In omnibus dubiis, anguſtiis, languoribuſque noſtris, ad Scripturarum divinum lumen oculos mentis convertamus, adoranda verba Scripturarum meditemur, ut *per conſolationem Scripturarum ſpem habeamus*. *Rom. 15. 14.* Qui Scripturæ non credit, Chriſti & Apoſtolorum miracula referenti, & credendi ac recte vivendit regulam continenti; nec miraculis crederet. Filius Dei de cælis deſcendi ut Evangelium ſuum, ut pœnitentiam, ut Regnum cælorum nobis prædicaret: mortuus eſt, & ab inferis, quo deſcenderat, reverſus, reſurrexit, ut ſuam prædicationem con-

Digitized by Google

firmaret. Fruſtra quis ſibi perſuadeat illos qui pœnitentiam non agunt Chriſto prædicante, & prædicationem ſuam tam invictis argumentis, & ſignis confirmante, pœnitentiam acturos, ſi vel Angelus de cælo, vel mortuus e tumulo prodiret, ejus neceſſitatem incredulis annuntiaturus.

Habent Moyſen & Prophetas, audiant illos. Divinarum Scripturarum lectioni aſſidue vacare Chriſtiani homines debent. „ Neque vero quiſquam
„ vanas illas & abſurdas excuſationes prætexat: Ego forenſibus cauſis af-
„ fixus ſum, publica gero negotia, artificium exerceo, uxorem habeo,
„ alio liberos, familiæ curam gero, ſæcularis homo ſum; non eſt meum
S. Joan. „ legere Scripturas, ſed eorum qui mundo valedixerunt, qui ſolitudinem
Chryſ. Orat. „ petierunt, qui continentiam profitentur. Quid ais? Non eſt tui negotii
3. de Lazaro. „ Scripturas evolvere, quoniam innumeris curis diſtraheris? Imo tuum ma-
„ gis eſt quam illorum. Neque enim illi perinde Scripturarum egent præ-
„ ſidio, atque vos in mediis negotiorum undis jactati. Nam Monachi qui-
„ dem a foro forenſibuſque negotiis liberi, quippe in deſerto fixere tugu-
„ riola, neque cum quoquam habent commercium, velut in portu tuti
„ tranquille Deo ſerviunt. Nos contra velut in medio mari fluctuantes,
„ innumeriſque peccatis obſtricti, opus habemus perpetuo jugique Scriptu-
„ rarum ſolatio. Illi procul a conflictu ſedentes, multa vulnera non acci-
„ piunt: tibi vero quia perpetuo ſtas in acie, quia frequentes accipis pla-
„ gas, magis opus eſt remediis, ut quem & uxor provocat, & filius con-
„ triſtat, atque ad iram commovet, & cui inſidiatur hoſtis, & invidet a-
„ micus, & vicinus inſectatur, & commilito ſupplantat, & paupertas eſt
„ moleſta, & domeſticorum amiſſio luctum affert, & proſperitas inflat, &
„ adverſitas contrahit: variæ iracundiæ, variæ curarum, variæ perturba-
„ tionis, variæ mœroris, variæ jactantiæ, variæ tumoris occaſiones nos un-
„ dequaque circumvallant, innumeraque ex omni parte tela volitant: unde
„ neceſſe eſt indeſinenter a Scripturis arma ſumere... Carnis concupiſcentiæ
„ acrius inſurgunt adverſus eos qui in hominum vivunt frequentia, quos
„ & decora facies, & corporis nitor capit per oculos, & verbum obſcœ-
„ num per aures ingreſſum demulcet, ipſorumque ſæpe turbat rationem,
„ & arte modulata cantiuncula conſtantiam animi labefacit. Opus igitur
„ habemus divinis remediis, quo & acceptis vulneribus medeamur, & ea
„ quæ infligi poſſunt prohibeamus, eminus venientia diaboli ſpicula extin-
„ guentes, depellenteſque per aſſiduam Scripturarum lectionem. Neque e-
„ nim fieri poteſt ut quiſquam ſalutem aſſequatur, niſi perpetuo verſetur in
„ lectione ſpirituali. Immo præclare nobiſcum agitur, etiamſi perpetuo hu-
„ jus medicamenti participes, aliquando ſalutem conſequi poſſimus. Quod
„ ſi quotidie vulneremur, medelam vero nullam adipiſcamur, quæ fuerit
„ ſpes ſalutis? Nonne vides opifices omnia artis inſtrumenta habere parata
„ & integra, quamvis compellat fames, affligat inopia, omnia ſuſtinere
„ potius, quam illa vendant; potius mutuum accipere ad uſuram, quam
„ illa oppignerent. Norunt enim quod illis divenditis vel oppigneratis ars
„ ipſis inutilis futura ſit; illis autem manentibus, contractum æs alienum
„ diſſolvere aliquando poſſint, artem exercentes ſuam. Hoc ſane animo ſi-
„ mus oportet: quemadmodum enim illis artis inſtrumenta ſunt malleus, in-
„ cus, forceps: ſic & nobis inſtrumenta ſunt Apoſtolorum ac Prophetarum li-
2. Tim. 3. 16. „ bri, *Omniſque Scriptura divinitus inſpirata, & utilis ad docendum, ad ar-*
„ *guendum, ad corripiendum, ad erudiendum in juſtitia: ut perfectus ſit homo*
„ *Dei, ad omne opus bonum inſtructus*. Et quemadmodum opifices per artis in-
„ ſtrumenta ſuæ, quicquid faciendum ſuſceperunt, perficiunt: ſic & nos

per

„ per ſacros libros animam noſtram quodammodo fabricamur, depravatam „ corrigimus, inveteratam renovamus. Et artifices quidem formam rebus „ corporeis addunt, ſed vaſorum materiam arte ſua immutare non poſ- „ ſunt: Tu vero ligneum vas acceptum aureum reddere potes Scriptura- „ rum lectione: *Vas*, inquam, *in honorem ſanctificatum*, *& utile Domino*, „ *ad omne opus bonum paratum*. Sacros igitur libros penes ſe habeat, le- „ gat, meditetur, quiſquis ſalutis ſuæ ſtudioſus eſt. Quemadmodum enim „ arma regalia ædibus, ubi repoſita ſunt, multam præbent cuſtodiam ac „ munimen, dum latrones & ſcelerati eas aggredi, perfodere, diripere non „ audent: ſic ubicumque fuerint libri ſpirituales, illinc arcetur vis omnis „ diabolica, multaque inhabitantibus accedit conſolatio: quandoquidem ipſe „ ſacrorum librorum aſpectus ſegniores nos reddit ad peccandum. Quod „ ſi acceſſerit diligens lectio, non aliter quam in ſacris adytis rebus divi- „ nis initiata Anima repurgatur, meliorque reddetur, Deo cum ipſa per „ Scripturam ſuam colloquente.

2.Tim.2.21.

„ Inanis autem eſt eorum excuſatio, qui divinæ Scripturæ lectionem „ negligunt, quod eam ſe non intelligere prætexant. Quis enim hiſtorias, „ miracula, morumque præcepta non intelligit? Non intelligis? (inquis) „ Quomodo intelligere poſſes, qui ne leviter quidem inſpicere ac legere „ curas? Sume librum in manus, lege hiſtoriam omnem, & quæ perſpi- „ cua ſunt memoria tenens, ea quæ obſcura ſunt frequenter percurre. „ Quod ſi lectionis aſſiduitate ſenſum eorum quæ ſcripta ſunt aſſequi non „ valeas, accede ad ſapientiorem, vade ad doctorem.... Magna adverſus „ peccatum munitio eſt Scripturarum lectio: magnum præcipitium Scri- „ pturarum ignoratio: magna ſalutis perditio, nihil ſcire ex divinis legi- „ bus: ea res & hæreſes peperit, & vitam corruptam invexit, & ſurſum „ deorſum miſcuit omnia. Nam fieri non poteſt ut quis ſine fructu diſce- „ dat, qui aſſidue, attento, fideli, pioque animo Scripturas Sacras perle- „ git. Ne teſtamentum Patris, ne Dei verba, ne cibum animæ, ne vul- „ nerum pharmaca noſtrorum, ne armamentarium in quo gladii & cly- „ pei adverſus ſalutis noſtræ hoſtes pugnaturis neceſſarii inveniuntur, ne- „ gligamus. Hæc enim propter nos ſcripta ſunt.

CAPUT DECIMUMSEPTIMUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. ET *ait* JESUS *ad Diſcipulos ſuos*: *Impoſſibile eſt ut non veniant ſcan-*
dala, ſpectata hominum propenſione ad malum, & Dei provi-
dentia, qui melius convenientiuſque judicavit ex hæreſibus quæ ſanam fi-
dei doctrinam adulterant, ex ſchiſmatibus quæ unitatem ſcindunt, ex cri-
minibus quæ mores corrumpunt, bona elicere, quam ſcandala omnipoten-
tiæ ſuæ vi penitus impedire. *Væ autem illi per quem veniunt*, qui ſcilicet
aliis cauſa eſt offenſionis. *Utilius eſt illi, ſi lapis molaris imponatur circa col-
lum ejus*, collo ejus alligetur, *ut projiciatur in mare* (quod ſupplicii genus
peculiare fuiſſe videtur Palæſtinis) *quam ut ſcandalizet unum de puſillis
iſtis*: id eſt, quam ut alicui cauſam vel occaſionem det prava doctrina aut
malis exemplis, a fide vel divinæ legis obſervantia deficiendi. Confer cum
Matthæi 18. 7. & *Marci* 9. 41.
3. 4. *Attendite vobis*. Cavete ne alicui offenſionis & ſpiritualis ruinæ cau-

cauſa ſitis, etiam iis a quibus injuria eſtis affecti: *Si peccaverit in te frater tuus*, quivis homo, quem habere debes ut fratrem, jure naturæ matris unius, *increpa illum*, corripe, argue; fortiter quidem, ut vitium expugnes, ſed in ſpiritu lenitatis, ut fraternam cures ægritudinem: *& ſi pœnitentiam egerit*, ſi culpam agnoſcat, & veniam petat, dimitte illi. *Et ſi ſepties in die*, id eſt, ſæpius, frequentiſſime *peccaverit in te, & ſepties in die* de illata dolens injuria *converſus fuerit ad te, dicens, pœnitet me: dimitte illi*. Confer cum *Matthæi* 18. 15. *&* 21. cum *Levitici* 19. 17. 18. ubi legimus: *Non oderis fratrem tuum in corde tuo, ſed publice argue eum, ne habeas ſuper illo peccatum. Non quæres ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum*. Et Eccleſiaſtici 19. 15. 16. 17. 18. *Corripe amicum, ne forte non intellexerit, & dicat, Non feci: aut ſi fecerit, non iterum addat facere. Corripe proximum, ne forte non dixerit; & ſi dixerit, ne forte iteret. Corripe amicum, ſæpe enim fit commiſſio: Et non omni verbo credas. Eſt qui labitur lingua, ſed non ex animo.... Corripe proximum, antequam commineris. Et da locum timori Altiſſimi.*

S. Auguſt. lib. 1. Retract. c. 23. 5. *Et dixerunt Apoſtoli Domino: Adauge nobis fidem*: Non eſſe donum Dei humiliter agnoſcentes. Explicatione ergo indiget quod ſcripſit S. Auguſtinus, cum Presbyter adhuc eſſet; in Expoſitione quarumdam propoſitionum ex Epiſtola ad Romanos: *Noſtrum eſt enim credere & velle, illius autem dare credentibus & volentibus facultatem bene operandi per Spiritum ſanctum, per quem caritas diffunditur in cordibus noſtris*. Id enim *verum eſt quidem, ſed eadem regula, & utrumque ipſius eſt, quia ipſe præparat voluntatem: & utrumque noſtrum, quia non fit niſi volentibus nobis* (ut ipſemet Auguſtinus explicat.)

6. Dixit autem Dominus: *Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis*, id eſt, quæ minima videatur, ſed tamen firmam & caritate ferventem; *dicetis huic arbori moro*; erit in veſtra poteſtate dicere huic arbori: *Eradicare, & tranſplantare in mare: & obediet vobis*. Confer cum *Matthæi* 17. 19.

7. 8. 9. 10. *Quis autem veſtrum habens ſervum arantem aut paſcentem*, aratorem, aut paſtorem ovium, *qui regreſſo de agro dicat illi*: qui dicat illi, poſtquam de agro reverſus eſt: *Statim tranſi, recumbe?* Accede, & mecum ſede ad menſam. *Et non dicat ei: Para quod cœnem*, para mihi cœnam, *& præcinge te, & miniſtra mihi donec manducem & bibam*: ſtes præcinctus (qui mos erat miniſtrantium ſervorum in regionibus ubi veſtes oblongæ ferebantur) donec mihi cœnanti miniſtraveris: *& poſt hæc tu manducabis & bibes? Numquid gratiam habet ſervo illi, quia fecit quæ ei imperaverat?* An illi devinctum ſe putat herus, & gratias agit pro miniſterio? *Non puto*. Non ſolum enim quicquid a domino præſcribitur ſervus agere tenetur, ſed omnes operas ſuas domini ſui commodis devovere. *Sic & vos, cum feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis* a Deo, ne illum vobis putetis debitorem. Vobis enim nihil debet ratione operum veſtrorum, quæ ipſi debentur omnia ut ſupremo Domino; quamvis ratione promiſſionum ſuarum & ex mera miſericordia, vobis æternæ mercedis debitor fit: ſed *dicite: Servi inutiles ſumus: quod debuimus facere, fecimus*. Præcepta hic non opponuntur conſiliis, ſed fuſiori ſignificatione ſumitur præcepti nomen pro omni actu virtutis, pro omni opere Deo grato, etiam quod ſponte fit ut noſtrum in Deum amorem teſtemur. Et præceptis enim, & conſiliis accurate præſtitis, adhuc ſervos inutiles nos exiſtimare ac profiteri debemus.

11. 12. 13. 14. *Et factum eſt, dum iret in Jeruſalem*, poſtremo, *tranſibat per mediam Samariam & Galilæam*. Id eſt, per ipſa confinia Galilææ Orientalis, & Samaritanæ regionis, non recta per Samariam, quod alioqui bre-

breviſſimum erat iter. *Et cum ingrederetur quoddam caſtellum*: id eſt, cum
jam proxime ingreſſurus eſſet, *occurrerunt ei decem viri leproſi* (Extra op- *Joan. 4. 4.*
pida enim degebant, procul ab aliorum hominum ſocietate, qui hoc mor- *Joſephus lib.*
bo laborabant) *qui ſteterunt a longe*, ut Lex jubebat, ne alios morbi conta- *20. Anti-*
gione inficerent. *Et levaverunt vocem dicentes: Jeſu præceptor, miſerere no- quit. c. 5. & in Vita ſua.*
ſtri. Quos ut vidit, dixit: Ite, oſtendite vos Sacerdotibus. Id eſt alicui Sa- *Levit. 13. 46*
cerdotum, ad quos ſpectabat lepræ judicium. *Et factum eſt, dum irent* Hie-
roſolymam, concepta recuperandæ valetudinis fiducia, *mundati ſunt*. So-
lemnia Legis in curatione decem leproſorum prævenit, quos tantummodo
ire juſſos ut oſtenderent ſe Sacerdotibus, „ in itinere purgavit, ſine tactu *Tertull. lib.*
„ jam & ſine verbo, tacita poteſtate, & ſola voluntate; quaſi neceſſe ſit *4. contra*
„ ſemel remediatore languorum & vitiorum annuntiato Chriſto, & de ef- *Marcionem*
„ fectibus probato, de qualitatibus curationum retractari: aut Creatorem *c. 35.*
„ in Chriſto ad Legem provocari; ſi quid aliter quam Lege diſtinxit, ipſe
„ perfecit: cum aliter utique Dominus per ſemetipſum operetur, ſive per
„ Filium: aliter per Prophetas famulos ſuos; maxime documenta virtutis
„ & poteſtatis; quæ ut clariora & validora, qua propria, diſtare a vica-
„ riis fas eſt . . . . . . Igitur quoniam ipſe erat authenticus Pontifex Dei
„ Patris, inſpexit illos ſecundum Legis arcanum, ſignificantis Chriſtum eſ-
„ ſe verum diſceptatorem & elimatorem humanarum macularum. Sed &
„ quod in manifeſto fuit Legis, præcepit: Ite, oſtendite vos Sacerdotibus.
„ Cur, ſi illos ante erat emundaturus? An quaſi Legis illuſor, ut in iti-
„ nere curatis oſtenderet nihil eſſe Legem cum ipſis Sacerdotibus? Et uti-
„ que viderit, ſi cui tam opinioſus videbitur Chriſtus; immo digniora ſunt
„ interpretanda & fidei juſtiora: Ideo illos remediatos, qui ſecundum Le-
„ gem juſſi abire ad Sacerdotes, obaudierant: neque enim credibile eſt
„ emeruiſſe medicinam a deſtructore Legis obſervatores Legis. Sed cur pri-
„ ſtino Leproſo nihil tale præcepit? . . . . Diſce cauſas. In Samariæ regio-
„ nibus res agebatur, unde erat & unus interim ex Leproſis. Samaria au-
„ tem deſciverat ab Iſraele, habens ſchiſma illud ex decem Tribubus, quas
„ avulſas per Achiam Prophetam collocaverat apud Samariam Jeroboam.
„ Sed & alias ſemper ſibi placentes erant Samaritani de montibus & pu-
„ teis patrum . . . . Itaque qui & per Amos, *Væ* dixerit eis *qui confident*
„ *in monte Samariæ*; jam & ipſam reſtituere dignatus, de induſtria jubet
„ oſtendere ſe Sacerdotibus, utique qui non erant niſi ubi & Templum,
„ ſubjiciens Samaritam Judeo, quoniam ex Judæis ſalus Iſraelitæ & ſama-
„ ritano. Tota enim promiſſio Tribui Judæ Chriſtus fuit: ut ſcirent Hie-
„ roſolymis eſſe & Sacerdotes & Templum & matricem religionis, & fon-
„ tem, non puteum ſalutis. Et ideo, ut vidit agnoviſſe illos Legem Hie-
„ roſolymis expungendam, ex fide jam juſtificandos ſine Legis ordine re-
„ mediavit. Unde & unum illum ſolutum ex decem, memorem divinæ
„ gratiæ Samaritem miratus, non mandat offerre munus ex Lege; quia
„ jam ſatis obtulerat, gloriam Deo reddens, hoc & Domino volente inter-
„ pretari Legem. Et tamen cui Deo gratiam reddidit Samarites, quando
„ nec Iſraelites alium Deum uſque adhuc didiciſſet? Cui alii, quam cui
„ omnes remediati retro a Chriſto? Ideo *Fides tua te ſalvum fecit*, audit:
„ quia intellexerat veram ſe Deo oblationem, gratiarum ſcilicet actionem,
„ apud verum Templum & verum Pontificem ejus Chriſtum facere debe-
„ re. *Ita hunc locum explicat Tertullianus.*

15. 16. 17. 18. 19. *Unus autem ex illis ut vidit quia mundatus eſt*, ac
priſtinæ ſanitati reſtitutus; *regreſſus eſt, cum magna voce magnificans Deum*,
ejuſque poteſtatem in Chriſto agnovit, prædicavit, adoravit; *& cecidit in*

faciem ante pedes ejus gratias agens; *& hic erat Samaritanus*. *Reſpondens autem Jeſus*, loqui incipiens, *dixit*: *Nonne decem mundati ſunt*, *& novem* alii *ubi ſunt*? *Non eſt inventus qui rediret*, *niſi hic alienigena*. Nemo ex illis decem ad me reverſus eſt, ut gratias pro accepto beneficio ageret, niſi hic Samaritanus alienus a genere Iſrael. Et ait illi: *Surge*, *vade*, *quia Fides tua te ſalvum fecit*.

20. 21. *Interrogatus autem a Phariſæis? Quando venit regnum Dei*, quando complebuntur quæ nobis promiſſa ſunt de Meſſia ſuper nos regnaturo? *Reſpondens eis dixit*: *Non venit regnum Dei cum obſervatione*, cum ſplendore mundano divitiarum, cum terrena poteſtate, cum regio ſatellitio, cum militaribus copiis & triumphali apparatu, ut carnalium hominum oculis obſervari poſſit. *Neque dicent*: *Ecce hic*, *aut ecce illic*. Non erit quod dicatur, In illo monte, aut in iſto deſerto eſt. *Ecce enim regnum Dei intra vos eſt*. In medio veſtri eſt Meſſias quem exſpectatis; ejuſque dominatio, ut pote ſpiritualis, in animos hominum per fidem & caritatem exercenda eſt.

22. 23. 24. *Et ait ad diſcipulos ſuos*: *Venient dies* perſecutionum & triſtitiæ, *quando deſideretis videre unum diem Filii hominis*, vel una die frui præſentia mea viſibili, quemadmodum nunc fruimini, *& non videbitis*. *Et dicent vobis*: *Ecce hic*, *& ecce illic* eſt Chriſtus: multi enim ſurgent pſeudochriſti. *Nolite ire*, *neque* illos *ſectemini*. Totam Judæorum Gentem in Diſcipulis ſuis Chriſtum hic compellaſſe perſpicuum eſt. *Nam ſicut fulgur coruſcans de ſub cælo*, *in ea quæ ſub cælo ſunt*, *fulget*: *ita erit Filius hominis in die ſua*. Sicut fulgur ab una cæli parte in alteram, ab Oriente in Occidentem coruſcat, ſic ergo ſubito veniam ad judicium. Alium enim Chriſti adventum fruſtra Judæi exſpectant. Diem autem ſuum vocat diem adventus ſui ad judicium, quia cum gloria & majeſtate veniet ut electos ſuos remuneret, ultionemque de hoſtibus ſuis ſumat, æternis illos ſuppliciis addicens. Quia vero Hieroſolymorum excidium ultimi judicii typus fuit, hic etiam a Chriſto prænunciatum intelligi poteſt. Confer cum *Matthæi* 24. *verſ*. 23. 24. 25. 26. *&* 27.

25. *Primum autem oportet illum multa pati*, *& reprobari a generatione*
Pſal.117.22. *hac*. Antequam adveniat ille dies, oportet me multa pati, & reprobari a populo iſto, ut impleatur quod per Prophetam prædictum eſt: *Lapidem quem reprobaverunt ædificantes*, *hic factus eſt in caput anguli*: *a Domino factum eſt iſtud*.

26. 27. 28. 29. 30. 31. *Et ſicut factum eſt in diebus Noe*, *ita erit & in diebus Filii hominis*. *Edebant*, *& bibebant*; *uxores ducebant*, *& dabantur virgines ad nuptias*, *uſque ad diem qua intravit Noe in Arcam*: *& venit diluvium* iſtius temporis hominibus improviſum & inexſpectatum, *& perdidit omnes*. *Similiter ſicut factum eſt* Sodomæ & Gomorrhæ *in diebus Lot*: ita fiet hominibus tempore ſecundi adventus Chriſti *Edebant*, *& bibebant*, *emebant & vendebant*, *plantabant & ædificabant*: toti erant terrenis curis occupati, toti in voluptates immerſi, de Deo minime cogitantes, ejuſque judicia non reformidantes. *Qua die autem exiit Lot a Sodomis*, *pluit ignem & ſulphur de cælo*. Deus ignem ſulphureum in urbes abominandas immiſit, *& omnes perdidit*. *Secundum hæc erit*, id eſt, eadem fient, *quo die Filius hominis revelabitur*. In gloria ſua conſpicuus videbitur. *In illa hora qui fuerit in tecto*, *& vaſa ejus*, inſtrumenta & ſupellex *in domo*, *ne deſcendat tollere illa*: *& qui in agro ſimiliter* fuerit, *non redeat retro*, in domum, ut aliquid tollat, ſed fugiat ſine mora imminens exitium. Hieroſolymitanum excidium magis ſpectat hæc hypotypoſis, quam generale judicium:

clum: quamquam & ad illud ſecundum ſenſum moralem referatur. Confer cum *Matthæi* 24. 37. 38. 39. 17. *&* 18.

32. 33. *Memores eſtote uxoris Lot*, cogitate quid illi acciderit: ſolummodo reſpexit retro, & periit. *Quicumque quæſierit animam ſuam ſalvam facere*, id eſt, ſemetipſum ab imminentibus periculis eximere, vitamque conſervare ſuam, deſerendo fidem, aut Chriſtianæ profeſſionis officia, *perdet illam*, ſeipſum perdet: *& quicumque perdiderit illam*; quicumque vitam ſuam certo periculo expoſuerit pro Deo, *vivificabit eam*: veram æternamque vitam ſibi procurabit. Confer cum *Matthæi* 10. 39. *Theophyl. in hunc locum.*

34. 35. *Dico vobis, In illa nocte*, tempore ſcilicet adventus Chriſti ad judicium, quod ſanctis dies erit lætiſſima; reprobis vero nox horrenda, æternæ noctis initium: tempore illo calamitoſo, *unus aſſumetur*, e periculo educetur velut apprehenſa manu, *& alter relinquetur*, communi exitio *involvendus*. *Duæ erunt molentes in unum, una aſſumetur, & altera relinquetur: duo in agro, unus aſſumetur, & alter relinquetur*. Confer cum *Matth.* 24. 40. *&* 41.

36. 35. *Reſpondentes dixerunt illi* Diſcipuli: *Ubi, Domine?* Quo aſſumentur? Qui dixit illis: *Ubicumque fuerit corpus, Illuc congregabuntur & aquilæ*. In aera ad me venientem in nubibus electi mei ex omnibus mundi partibus, ex omnibus locis & gentibus aſſumentur & congregabuntur, ſicut aquilæ ad cadaver, æternæ felicitatis pabulum in me, & per me habituri.

SENSUS MORALIS.

1. 2. *Impoſſibile eſt ut non veniant ſcandala: væ autem illi per quem veniunt, &c.* Væ illi qui fratribus, pro quibus mortuus eſt Chriſtus, occaſionem ruinæ præbet prava doctrina, pravis conſiliis, pravis exemplis. Væ illi qui propriis gravatus peccatis, alienorum inſuper fit particeps reuſque peccatorum. Hic ſatius eſſet gravi ſupplicio vitam finire temporalem corporis, quam perpetuam Animæ mortem ſibi aliiſque inferre publico peccato & ſcandalo, quod ſpiritale homicidium eſt. *Puſilli* ſunt & infirmi qui ſcandalizantur levi de cauſa: verumtamen illorum infirmitati conſulendum fraterna caritate, quantum poſſibile eſt, & ab iis abſtinendum actionibus, aut verbis, quæ illis forent offendicula. Si tamen de veritate, aut de opere virtutis ſcandalum ſumitur, melius eſt ut permittatur ſcandalum naſci, quam ut veritas relinquatur. Non enim puſillorum ſeu infirmorum, ſed Phariſæorum, ſive inimicorum veritatis & juſtitiæ ſcandalum iſtud eſt; nec datur fratribus occaſio ruinæ, ſed illi ſoli ſibimetipſis ruinæ cauſæ ſunt, illa in perniciem ſuam vertentes, quæ ad eorum converſionem, vel ſpiritalem profectum & ædificationem deſtinata erant & ordinata. Chriſtianus quilibet regnum peccati cum in ſe tum in aliis deſtruere debet, ut bonus Miles Chriſti. Væ illi, qui regnum peccati prava doctrina, conſiliis, auctoritate, exemplis ſtabiliens & propagans diabolo militat. *Ven. Beda*

3. *Attendite vobis: Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum, & ſi pœnitentiam egerit, dimitte illi*. Parum eſt caritati nullam offenſionis occaſionem præbere fratribus, ipſorum etiam ſaluti cooperari debet correptione fraterna. Quin etiam injuriæ nobis ab ipſis illatæ condonandæ ſunt. Ignoſcendum eſt fratri, ut tibi ignoſcatur. *Induite vos, ſicut electi Dei, ſancti & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam: ſupportantes invicem, & donantes vobiſmetipſis, ſi quis adverſus aliquem habet querelam: ſicut et Dominus donavit vobis, ita et vos*. *Coloſſ. 3. 12. 13. S. Auguſt. ſerm. 114.*

Ea

Digitized by Google

Ea conditione Deus nobis peccata dimittit, ut proximis, quod adverſum nos peccaverunt, dimittamus. Ea conditio in Oratione Dominica expreſſa eſt. *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Qui mentitur in precibus, beneficio caret: qui mentitur in precibus & perdit cauſam, & invenit pœnam. Qui tibi dictavit preces, Advocatus eſt tuus; ſi mentiris, teſtis eſt: ſi non te corrigis, judex erit tuus. Ergo & dic, & fac. Quia ſi non dicis, contra jus petendo non impetras. Si autem dicis, & non facis, etiam mendacii reus eris. Vis accipere? da: Vis ut dimittatur tibi? dimitte. Ne inimicitias in corde noſtro retineamus. Plus enim inimicitiæ retentæ vitiant cor noſtrum. Ut ergo proximus utiliter corripiatur & pro ipſo & pro nobis, cum benignitate corripiatur; nobis ipſis attendamus, ne qua ſubrepat amaritudo, ne qua verborum acerbitas, qua vulnus exacerbaretur, non curaretur. *Attendite vobis.* Cum humilitate &
Galat. 6. 1. 2. 3. lenitate corripite. *Fratres, & ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, hujuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans te ipſum, ne & tu tenteris. Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis Legem Chriſti. Nam ſi quis exiſtimat ſe aliquid eſſe, cum nihil ſit, ipſe ſe ſeducit.* Nullum caritati & miſericordiæ erga fratres modum ponamus: ſiquidem quotidie in multis Deum offendentes, indigemus ut nullum ſuæ erga nos miſericordiæ ponat modum. Dei erga nos bonitas, benignitas, potentia, noſtræ erga fratres bonitatis benignitatis, & patientiæ lex & menſura eſſe debet. *Et ſi ſepties in die peccaverit in te, & ſepties in die converſus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me, dimitte illi.*

S. Ambroſ. lib. 8. in Luc. n. 21. *Attendite vobis: Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum, &c.* Attendite, ut neque difficilis venia, nec remiſſa ſit indulgentia; ne quem vel auſtera percellat invectio, vel conviventia invitet ad culpam. Plus enim proficiet amica correptio, quam accuſatio turbulenta: illa pudorem incutit, hæc indignationem movet. Unde Apoſtolus ait: *Nolite quaſi inimicum exiſtimare, ſed corripite ut fratrem.*

2 Theſſal. 3. 15. 5. *Et dixerunt Apoſtoli Domino: Adauge nobis fidem.* Fides fundit orationem, fuſa oratio impetrat fidei firmitatem. Tunc maxime neceſſaria fides, cum dimittendæ injuriæ, falſaque ultionis voluptas ſacrificanda eſt caritati. *Domine, adauge nobis fidem.* Fides eſt donum Dei. Hanc ille ſolus augere
S. Gregor. M. lib. 22. Moral. c. 14. poteſt, qui dedit. Hinc Apoſtoli Domino dixerunt: *Adauge nobis fidem:* ut quæ jam accepta per initium fuerat, quaſi per augmenta graduum ad perfectionem veniret. *Domine, adauge nobis fidem;* non ut arbores eradicemus, non ut montes transferamus, ſed ut pravas cupiditates eradicemus, arbores malas, quæ malos fructus faciunt; eaſque in mari pretioſi ſanguinis tui ſubmergamus.

10. *Sic & vos, cum feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Servi inutiles ſumus: quod debuimus facere, fecimus.* Cum toti ſimus Dei, jure creationis, jure redemptionis, illi debemus quicquid boni agere poſſumus. Deinde nihil boni operari, imo ne cogitare quidem poſſumus ex nobis; ſed pia deſideria, recta conſilia, & juſta omnia opera a Deo ſunt. In nobis ſine nobis bonam voluntatem operatur ut incipiens; idemque volentibus cooperatur ut perficiens. Præterea, nemo eſt cui non plurima peccata ſint condonata. Igitur nemo tantum præſtare poteſt, quin plus pro indulgentiæ beneficio debeat. Accedit quod in multis quotidie offendimus omnes, in ipſiſque operibus bonis multi defectus ſubrepunt. Unde quotidie opus habemus divina miſeratione. Nullum ergo præmium a Deo mereremur, ſi nobiſcum ſummo jure agere voluiſſet. Quod autem mereamur vitam æternam bonis operibus, totum eſt miſericordiæ, qua Deus nos eve-

xit ad dignitatem filiorum ſuorum. Quamobrem *In nullo gloriandum, quando noſtrum nihil ſit* (inquit S. Cyprianus.) *Nam quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Rom. 11. 35. Hinc Salvianus: *Non offerat totum pro debito, ſi debere ſe totum non putat pro reatu. Totum ergo peccator aliquis oblaturus eſt? Imo nihil, ſi non cum fide: imo nihil, ſi non cum ambitu* (id eſt, ſupplici devotione) *imo nihil, ſi non cum prece: imo nihil, ſi non hoc animo, ut hoc ipſum inter præcipua Dei beneficia reputet quod animum offerendi dedit.* Salvian. lib. 1. ad Eccleſ. Cathol.

Cum feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Servi inutiles ſumus. Quis Chriſtianorum omnia, quæ præcepta ſunt, facit? Non ergo ſervi dumtaxat inutiles, ſed ſervi iniqui ſumus, digni qui multis vapulemus.

12. *Cum ingrederetur quoddam caſtellum, occurrerunt ei decem Leproſi, qui ſteterunt a longe.* Lepra peccati nos à Deo longe removet. A Chriſti corpore ſeparatur, quicumque in mortale peccatum labitur. Putre membrum eſt Chriſto capiti non conjunctum, nec ejus vita vivens. Ad illum accedere incipit, ſi ſe indignum agnoſcat qui accedat, ſi ſtet a longe, divinam miſericordiam humili oratione imploret. Magna voce, deſiderio & caritate, ac ferventi ardore ad Deum clamandum eſt per Jeſum Chriſtum Magiſtrum & Salvatorem noſtrum, qui duplicem lepram, ignorantiæ ſcilicet ac cupiditatis, gratiæ ſuæ luce & caritatis infuſione ſanet. *Et levaverunt vocem, dicentes: Jeſu præceptor, miſerere noſtri.* Ad Sacerdotes ac Paſtores, Pœnitentiæ & reconciliationis Miniſtros ſubinde ſe conferat peccator, ſecundum Chriſti præceptum: eis lepram ſuam oſtendat, peccata confiteatur, qui ſcientiam habeant diſcernendi inter pollutum & mundum, nec admittant ad Sancta niſi perfecte mundatos, & in quibus nulla mali veſtigia prioris, nullus peccati mortalis affectus, nulla ad proximas occaſiones peccandi adhæſio remaneat. *Ite, oſtendite vos Sacerdotibus.* Accepta denique reconciliationis gratia caveat peccator, ne ingrati animi vitio ſe reddat divinis beneficiis indignum. Liberatori ſuo gratias agat, & ad pedes ejus proſtratus illum adoret atque glorificet, ut ille Evangelii Samaritanus, & dicat: *Fortitudinem meam ad te cuſtodiam, quia Deus ſuſceptor meus es, Deus meus, miſericordia eius præveniet me.* Pſal. 58. 10.

17. 18. *Nonne decem mundati ſunt, & novem ubi ſunt? Non eſt inventus qui rediret & daret gloriam Deo, niſi hic alienigena.* „ Decem Leproſi omne
„ genus humanum deſignant lepra peccati infectum, & extra cæleſtem Je-
„ ruſalem propter immunditiam conſtitutum, & procul a Deo ſtans. Et hoc Theoph. in hunc locum.
„ ipſum procul ſtare, ſpeciem habet ſupplicandi. Miſericordi enim & volen-
„ ti omnibus benefacere, magna occaſio eſt ad miſerendum, nullum videre
„ participem ſuæ bonitatis. Propter hoc enim inclinavit ſe, ut ſanaret eos
„ qui tam male habebant. Quamvis autem omnem naturam ſanaverit lepra
„ infectam, pro omnibus & incarnatus & mortuus: attamen Judæi, quam-
„ vis a Domino mundati fuiſſent a lepra peccati, ingrati fuerunt, & non
„ averſi ſunt a via vanitatis ſuæ, ita ut darent gloriam ei qui ſalvos eos fe-
„ cerat, hoc eſt, ut crederent ei, quod cum Deus eſſet, extremam paſſio-
„ nem tulerit. *Hæc enim eſt gloria Dei, caro et Crux.* Hi igitur incarnatum
„ & crucifixum Dominum gloriæ non ſunt confeſſi. Alienus autem popu-
„ lus Gentilium agnovit eum qui mundaverat, & glorificavit eum creden-
„ do quod tam miſericors & potens ſit Dominus, ut & propter nos viliſ-
„ ſima tulerit, quod eſt miſericordiæ; & cum pertulerit, nihil inde incom-
„ modi in ſuam naturam acceperit; quod potentiæ eſt.

„ 20. *Ecce regnum Dei intra vos eſt.* Volenti ſemper adeſt regnum Dei.
„ Regnum enim Dei eſt Angelorum more vivere. Tunc enim vere dicitur Theoph. in hunc locum.
„ regna-

„ regnare Deus, quando nihil mundanum Animabus noſtris verſatur, ſed
„ omnino aliter vivitur quam mundus ſolet. Hanc autem vitam intra nos
„ habemus, hoc eſt, quando voluerimus. Non enim longo tempore, neque
„ longa peregrinatione eſt opus, ſed prope nos eſt & fides, & poſt fidem di-
Rom. 10. 8. „ vina vita. Hinc Apoſtolus ait: *Prope eſt verbum in ore tuo, et in corde tuo:*
„ *hoc eſt verbum fidei quod prædicamus.* Credere enim, & ſecundum fidem am-
„ bulare, ſicut dignum eſt vocatione, intra nos eſt.

26. 28. *Et ſicut factum eſt in diebus Noe, ita erit et in diebus Filii homi-
nis..... Similiter ſicut factum eſt in diebus Loth*, &c. Deploranda cæcitas &
ſocordia hominum, qui naturalibus & civilibus actionibus toto vitæ tempo-
re ſunt occupati, & terrenis curis penitus immerſi; de futuro ſæculo, de
æternitate, de regno Dei non cogitantes; de bonis operibus, quibus ad illud
pervenitur, non curantes; quaſi ad edendum & bibendum, ad emendum &
vendendum, ad plantandum & ædificandum, ad congerendas opes, ad rem
domeſticam amplificandam, tantum creati eſſent. Inter hæc morte interci-
piuntur, judicio divino ſiſtuntur imparati, & in ſtagnum ignis & ſulphuris
detruduntur, æternum cruciandi, quia pœnitentiamnon egerunt. Timete
imminentem interitum & damnationem; neque voseva ſuros præſumatis,
quia tam nefaria forte non committitis peccata ac homines qui temporibus
Noe vivebant, vel Sodomæ & Gomorrhæ cives. Nam & vulgaria de-
S. Auguſt. locus hic a Vener. Beda citatus. licta, quæ levia vel nulla homines plerumque exiſtimant, eos plerum-
que in damnationem præcipites trahunt. *Væ peccatis hominum, quæ ſola
inuſitata inhorreſcimus* (inquit S. Auguſtinus) *uſitata vero pro quibus ablu-
endis Filii Dei ſanguis effuſus eſt, quamvis tam magna ſint, ut omnino
claudi contra ſe faciant regnum Dei, ſæpe videndo omnia tolerare, ſæpe
tolerando nonnulla etiam facere cogimur. Atque utinam, o Domine, non
omnia quæ non potuerimus prohibere, faciamus!* Ad pœnitentiam igitur ve-
Tertull. lib. de Pœnit. lut ad Arcam myſticam confugiamus: eam amplectamur ut naufragi ali-
cujus tabulæ fidem; hæc nos peccatorum fluctibus merſos prolevabit, &
in portum divinæ clementiæ protelabit. Angelo, extra Sodomam nos tra-
henti, id eſt, gratiæ Dei pareamus. Deſeramus cito peccandi occaſiones,
ſocietates malas, ne iræ & terribili judicio Dei maneamus expoſiti. *Secun-
dum hæc erit, qua die Filius hominis revelabitur.* In foribus eſt; improvi-
ſus adveniet. Statutum eſt omnibus hominibus ſemel mori. Poſt hæc au-
tem judicium. Neſcimus quando venturus eſt Filius hominis. Igitur *qui*
Theophyl. in hunc locum. *fuerit in tecto, & vaſa ejus in domo, ne deſcendat tollere illa; & qui in
agro, ſimiliter non redeat retro.* Qui in ſummis eſt virtutibus, ne deſcendat
propter temporale aliquod, & excidat a ſuo faſtigio: ſed reſiſtat malitiæ,
& non demulceatur. Et is qui in agro, ſimiliter non revertatur ad ea quæ
poſt ſe. Nam eum qui in agro eſt, hoc eſt mundo, & operatur virtutem,
Luc. 9. 62. non oportet reverti ad ea quæ poſt ſe, ſed urgeri ad anteriora. *Nemo mit-
tens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.*

S. Aug. Enn. in Pſal. 69. 32. *Memores eſtote uxoris Loth.* Time verbum Domini dicentis: *Memen-
tote uxoris Loth.* Et ipſa in viam liberata de Sodomis, retro reſpexit; ubi
reſpexit, ibi remanſit: facta eſt ſtatua ſalis, ut condiat te. Exemplo enim
tibi data eſt, ut cor habens, non remaneas fatuus in via. Attende ma-
nentem, & tranſi: attende reſpicientem retro, & tu in anteriora extentus
Philipp. 3. 13. eſto, ſicut Paulus. Quid eſt, non reſpicere retro? *Quæ retro oblitus*, inquit.
Ideo ſequeris vocatus ad ſupernam palmam, de qua poſtea glorieris. Quia
2. *Tim.* 4. 8. idem Apoſtolus dicit: *Supereſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Do-
minus in illa die juſtus judex.*

Memen-

„ *Mementote uxoris Loth.* Omnes ſpectat iſtud Domini Jeſu monitum. Ma-
„ ritata mulier voluit facere adulterium, de loco ſuo quo pervenerat retro *S. Aug. Enn.*
„ reſpexit. Vidua quæ jam ſic permanere voverat, voluit nubere, hoc voluit *in Pſal. 75.*
„ quod licuit ei quæ nupſit; ſed illi non licuit, quia de loco ſuo retro re-
„ ſpexit. Virgo eſt caſtimonialis, jam dicata Deo; habebat & cetera quæ
„ vere ornant ipſam virginitatem, & ſine quibus illa virginitas turpis eſt.
„ Quid ſi enim ſit corpore integra, & mente corrupta? Quid eſt quod di-
„ xi? Quid ſi nullus detigerit corpus, ſed ſi forte ebrioſa ſit, ſuperba ſit,
„ litigioſa ſit, linguoſa ſit? Hæc omnia damnat Deus. Si antequam vo-
„ viſſet nupſiſſet, non damnaretur: elegit aliquid melius, ſuperavit quod ei
„ licebat, ſuperbit, & illicita tanta committit. Hoc dico, Nubere licet an-
„ tequam voveat, ſuperbire numquam licet. O tu virgo Dei nubere nolui-
„ ſti, quod licet: extollis te, quod non licet. Melior virgo humilis, quam
„ maritata humilis; ſed melior maritata humilis quam virgo ſuperba. Quæ
„ autem reſpexit ad nuptias, non quia voluit nubere, damnatur; ſed quia
„ jam anteceſſerat, & fit uxor Loth reſpiciendo retrorſum. Non ſitis pigri
„ qui poteſtis, quibus aſpirat Deus apprehendere gradus meliores: quia non
„ iſta ideo loquimur ut non voveatis; ſed ut voveatis & reddatis: *Vovete & Pſal. 74.*
„ *reddite Domino Deo noſtro.* Quia audiſti, *reddite*, non vis vovere? Ergo
„ vovere volebas & non reddere? Immo utrumque fac. Unum ſit ex profeſ-
„ ſione tua, aliud ex adjutorio Dei perficietur. *Aſpice eum qui te ducit, &
non reſpicies retro unde te educit. Qui te ducit, ante te ambulat; unde te
educit, poſt te eſt. Ama ducentem, & non te damnat retro reſpicientem.*

CAPUT DECIMUMOCTAVUM.

Senſus Litteralis.

1. D*Icebat autem JESUS Parabolam ad illos*, ad Diſcipulos & eos qui illum ſequebantur: *Quoniam oportet ſemper orare & non deficere.* Quæ quidem Parabola eo ſpectabat, ut aſſidue & perſeveranter orandum eſſe doceret, nec deſpondendum eſſe animum præ tædio, aut impetrandi deſperatione, aut ob rei petitæ dilationem.

2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. *Judex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat & hominem non verebatur:* & timore Dei, & hominum pudore vacuus, cui nec conſcientiæ cura, nec famæ. *Vidua autem quædam erat* deſerta & contempta *in civitate illa, & veniebat* crebro *ad eum dicens: Vindica me*, id eſt, defende me *de adverſario meo*: ab improbo homine qui me opprimit, eripe me pro ratione officii tui jus dicendo. *Et nolebat* illam ab injuria tueri *per multum tempus. Poſt hæc autem* cum ſæpius illum adiret gemens vidua, *dixit intra ſe: Etſi Deum non timeo, nec hominem revereor*, id eſt, etſi neminem verear; *tamen, quia moleſta eſt mihi hæc vidua, vindicabo illam*, injuriam quam ipſi infert adverſarius, propulſabo, jus illi dicam: *ne in noviſſimo veniens ſugillet me.* Ne omni tempore veniens, aures meas querulis vocibus, importunis clamoribus, & forte maledictis obtundat. Ait autem Dominus: *Audite quid Judex iniquitatis dicit.* Non conferuntur hoc loco paria, ſed minus cum majore. Si ab improbo Judice id obtinetur, quanto magis a Deo? *Deus autem non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte, & patientiam habebit in illis?* Deus tam miſericors, tam benignus non arcebit injuriam ab

electis

electis ſuis quos diligit, quorum preces ipſi moleſtæ non ſunt; quamvis die ac nocte ad illum clament, ſed gratæ? Semper ne eorum liberationem differet? *Dico vobis, quia cito faciet vindictam illorum.* Brevi, opportuno tempore ſecundum providentiæ & juſtitiæ ſuæ legem illos a perſecutionibus & malis omnibus eripiet. *Verumtamen Filius hominis veniens* ad faciendam vindictam in Nationibus, ad liberandum electos ſuos, *putas, inveniet fidem in terra?* Id eſt, in hominibus? Fidem hic intelligit cum pia fiducia & caritate conjunctam, quæ ad perſeveranter orandum excitat. Hac interrogationis figura raros dicit tunc inveniendos fideles. In tantum enim invaleſcet filius iniquitatis, ut etiam, ſi poſſibile eſſet, ſeducere electos. In raris enim ſolet hujuſmodi interrogandi figura uti, ſicut & cum dicit: *Quis putas fidelis & prudens ſervus?* Atque hoc loco idem ſignificans quod pauci numero erunt, qui erga Deum & inter ſe fidem ſervabunt, hac interrogatione uſus eſt. Merito autem ſermoni de oratione ſermonem de fide connexuit, quoniam omnis orationis fundamentum ac baſis eſt fides. Niſi enim crediderit homo quod hoc quod petit, accepturus ſit in ſuam utilitatem, vana eſt oratio quam facit. Et propterea Dominus de oratione docens, etiam fidei meminit, declarans interim paucorum fore tunc orare, quandoquidem fides in paucis invenietur; fides (inquam) caritate formata & animata. *Quoniam* enim *abundavit iniquitas, refrigeſcet caritas multorum.*

Theophyl. in hunc locum.

Matt. 24. 12.

9. 10. 11. 12. *Dixit autem & hanc Parabolam ad quoſdam, qui in ſe confidebant tamquam juſti*, plus æquo ſibi placentes, & fiduciam ponentes in ſanctimonia & virtutibus, quibus ſe præditos falſo exiſtimabant, *& aſpernabantur ceteros*, tamquam homines nullius pretii. Conſequens enim eſt ut aliena deprimat, qui ſua miratur. *Duo homines aſcenderunt in Templum*, (quod in monte ſitum erat) *ut orarent; unus Phariſæus, & alter publicanus. Phariſæus ſtans* in atrio Iſraelitarum, *hæc apud ſe orabat*, ſic intra ſe ipſum loquens Deum compellabat: *Deus, gratias ago tibi, quia non ſum ſicut ceteri hominum*, id eſt, ſicut omnes præter me, *raptores, injuſti, adulteri, velut etiam hic publicanus*, id eſt, nec etiam ut iſte publicanus, profeſſione peccator. *Jejuno bis in Sabbato*, Jejunare conſuevi bis qualibet hebdomade. Hebdomada ſcilicet a ſabbato incipiens & in ſabbatum deſinens a præcipuo die nomen ſumebat. Unde prima dies hebdomadæ *Una ſabbati* vocabatur, Hebraico loquendi more. Dies illi jejunii apud Judæos Lege præſcripti non erant, ſed ſponte ſuſcepti & obſervati, nempe dies ſecundus & quintus, ſeu dies Lunæ & Jovis: quod Moyſen die quinto montem conſcendiſſe, & ſecundo deſcendiſſe, Traditiones Judaicæ ferrent. *Jejuno bis in ſabbato.* Ab adulterio adeo ſum alienus, ut carnis petulantiam ſingulis hebdomadibus bidui jejunio compeſcam. *Decimas do omnium quæ poſſideo.* Tam longe abſum a rapina, ut ſolvam decimas non ſolum frugum & fructuum terræ, ſed & minorum olerum, potius commodis meis aliquid detrahens, quam ut quidquam faciam contra traditiones & inſtituta majorum. Hujus Phariſæi juſtitiam longe ſuperabat Zachæus, qui dimidium bonorum ſuorum pauperibus dabat. Nam in minutis illis aliquid extra Legem præſtare facillimum eſt, in quo tamen Phariſæi ſummam ſingularis cujuſdam ſanctimoniæ ponebant.

Theophyl. Maimonides in Tract. Taanith. Gloſſa ad Tractatum Talmudis Bava Kama.

13. *Et Publicanus a longe ſtans*, in atrio ſcilicet exteriori, quod patebat Gentibus, procul ab Altari, vel in ipſo Templi veſtibulo, quaſi indignum ſe reputans qui propius accederet, *nolebat nec oculos ad cælum levare:* peccatorum ſuorum memor, non modo manus non audebat ad cælum tollere, ne falſa jactatione iram Dei provocaret, ſed ne oculos quidem. *Sed percu-*

percutiebat pectus ſuum, qui ſeſe accuſantium geſtus eſt, *dicens: Deus, propitius eſto mihi peccatori*. Hujus precationis ſenſus ex toto Pſalmo 51. ſumptus eſt.

14. *Dico vobis, Deſcendit hic juſtificatus in domum ſuam ab illo*. Hic in domum ſuam rediit a peccatis abſolutus, & gratia donatus a Deo, & non ille: *Quia omnis qui ſe exaltat humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur*. Sententia eſt Chriſto Jeſu familiaris. Confer cum *Matthæi* 23. 12. & *Luc.* 14. 11. Hanc Parabolam contra Marcionem Tertullianus contorquet Libro 4. cap. 36. „ Cum (*inquit*) Templum Creatoris inducit, & duos „ adorantes diverſa mente deſcribit, Phariſæum in ſuperbia, publicanum „ in humilitate; ideoque alterum reprobatum, alterum juſtificatum deſ„ cendiſſe, utique docendo qua diſciplina ſit orandum, eum & hic oran„ dum conſtituit, a quo relaturi eſſent eam orandi diſciplinam, ſive repro„ batricem ſuperbiæ, ſive juſtificatricem humilitatis. Alterius Dei nec tem„ plum, nec oratores, nec judicium invenio penes Chriſtum, niſi creato„ ris. Illum jubet adorare in humilitate, ut allevatorem humilium; non „ in ſuperbia, ut deſtructorem ſuperborum. *Ejuſdem Parabolæ finem brevi„ ter exponit Libro* de Oratione, *cap.* 13. At qui cum modeſtia & humili„ tata adorantes magis commendabimus Deo preces noſtras, ne ipſis qui„ dem manibus ſublimius elatis, ſed temperate ac prope elatis; ne vultu „ quidem in audaciam erecto. Nam ille Publicanus qui non tantum pre„ ce, ſed & vultu humiliatus atque dejectus orabat, juſtificatior Phariſæo „ procaciſſimo diſceſſit.

15. 16. 17. *Afferebant autem* quidam *ad illum & infantes, ut eos tangeret*, id eſt, ut impoſitione manuum eis benediceret: *quod cum viderent Diſcipuli, increpabant illos*, verbiſque durioribus arcebant, quod turmatim ad Jeſum accederent, eumque pene obruerent. *Jeſus autem convocans illos*, ſigno facto infantium ductoribus ſeu geſtatoribus, *dixit: Sinite pueros venire ad me, & nolite vetare eos, talium eſt enim regnum Dei. Amen dico vobis: Quicumque non receperit regnum Dei ſicut puer*: qui non receperit Evangelium ea ſimplicitate, docilitate, morum innocentia, quam præ ſe fert puerilis
ætas, *non intrabit in illud*. Confer cum *Matthæi* 19. 13. 14. 15. & *Marci* *S. Auguſt.*
10. Ex hoc loco S. Auguſtinus probat Baptiſmum Chriſti parvulis eſſe ne- *ſerm.* 115.
ceſſarium. *Cui tangendi offeruntur*, inquit, *niſi Medico? Cui? Salvatori. Si* *alias* 36. *de*
Salvatori, utique ſalvandi. Cui? niſi illi qui venit quærere & ſalvare quod *Verbis Do-*
perierat. Ubi iſti perierant? Quantum ad ipſos proprie attinet, innocentes video, *mini.*
reatum quæro. Unde? Apoſtolum audio: Per unum, *inquit*, hominem peccatum intravit in mundum; & per peccatum mors, & ita in omnes homi-
nes pertranſivit, in quo omnes peccaverunt. „ Veniant ergo parvuli, ve- *Rom.* 5. 12.
„ niant, audiatur Dominus, *Sinite parvulos venire ad me*. Veniant parvu„ li, languidi ad Medicum veniant, perditi ad Redemptorem veniant, nemo „ prohibeat. In ramo adhuc nihil commiſerunt, ſed in radice perierunt. Bene„ dicat Dominus puſillos cum magnis: tangat Medicus & puſillos & „ magnos. Cauſam parvulorum commendamus majoribus. Loquimini pro „ tacentibus, orate pro flentibus. Si non fruſtra eſtis majores, eſtote tuto„ res: tuemini eos qui adhuc cauſam ſuam agere non poſſunt. Commu„ nis fuit perditio, ſit communis inventio: ſimul perieramus, ſimul inve„ niamur in Chriſto. Diſpar eſt meritum, ſed communis eſt gratia. Nihil „ habent mali, niſi quod de fonte traxerunt: nihil mali habent niſi quod „ de origine traxerunt. Non eos impediant a ſalute, qui ad id quod tra„ xerunt multa addiderunt.

18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. *Et interrogavit eum quidam Princeps,*

ceps, id eſt, vir primariæ nobilitatis, *dicens: Magiſter bone, quid faciens vitam æternam poſſidebo? Dixit autem ei Jeſus: Quid me dicis bonum? Nemo bonus niſi ſolus Deus. Mandata noſti? Non occides: Non mœchaberis: Non furtum facies: Non falſum teſtimonium dices: Honora Patrem tuum & matrem. Qui ait; Hæc omnia cuſtodivi a juventute mea. Quo audito, Jeſus ait ei: Adhuc unum tibi deeſt*, ut perfectus ſis: *Omnia quæcumque habes vende, & da pauperibus*: Hoc tibi ſaluberrimum do conſilium, ut ab avaritiæ vinculis omnino liber, nullum habeas impedimentum, quod ab æternæ vitæ conſecutione te retardet. Divitiarum autem abjectione & erogatione pauperibus facienda te detrimentum aliquod ſubire ne exiſtimes: quinimo magnum tibi lucrum accedet. *Et habebis theſaurum in cælo*. Porro negotiatio eſt aliquid amittere ut majora lucreris. Et hoc impedimento rejecto, hac
S. Auguſt. depoſita ſarcina, *veni, & ſequere me. His ille auditis, contriſtatus eſt: quia dives erat valde* & divitiarum amore irretitus, illis renuntiare facile non poterat. *Non eſt* enim *in carendo difficultas, niſi cum eſt in habendo cupiditas*. Tantum dolor cruciat amittentem, quantum amor tenuerat poſſidentem. *Videns autem Jeſus illum triſtem factum, dixit: Quam difficile, qui pecunias habent*, & ſpem in illis ac fiduciam ponunt, *in regnum Dei intrabunt? Facilius eſt enim camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in regnum Dei. Et dixerunt qui audiebant: Et quis poteſt ſalvus fieri?* Quis ergo ſalutem conſequi poteſt, cum nemo ſit qui divitias non amet? *Ait illis: Quæ impoſſibilia ſunt apud homines, poſſibilia ſunt apud Deum*. Quamvis humanas vires ſuperet renuntiare divitiis, & illas pauperibus diſtribuere; Dei tamen auxilio bonam voluntatem inſpirantis & adjuvantis id perfici poteſt. Confer cum *Matthæi* 19. & *Marci* 10. Hunc locum adverſus Marcionem vertit Tertullianus Libro 4. cap. 36. „ Reſcidit-ne Chriſtus priora
„ præcepta non occidendi, non adulterandi, non furandi, non falſum te-
„ ſtandi, diligendi patrem & matrem? An & illa ſervavit, & quod deerat
„ adjecit? Quamquam & hoc præceptum largitionis in egenos ubique dif-
„ fuſum ſit in Lege & Prophetis, uti glorioſiſſimus ille obſervator præce-
„ ptorum, pecuniam multo cariorem habiturus traduceretur. Salvum eſt
„ igitur & hoc in Evangelio, Non veni diſſolvere Legem & Prophetas,
„ ſed adimplere. Simul & cetera dubitatione liberavit, manifeſtando u-
„ nius eſſe & Dei nomen & optimi, & vitam æternam, & theſaurum
„ in cælo, & ſemetipſum; cujus præcepta ſupplendo & conſervavit &
Mich. 6. „ auxit: ſecundum Michæam quoque hoc loco recognoſcendus, dicen-
„ tem: Si annuntiavit tibi homo quid bonum? Aut quid a te Dominus ex-
„ quirit, quam facere judicium, diligere miſericordiam, & paratum eſſe
„ ſequi Dominum Deum tuum? Et homo enim Chriſtus annuntians quid
„ ſit bonum, ſcientiam Legis; *Præcepta*, inquit, *ſcis?* Facere judicium;
„ *Vende*, inquit, *quæ habes*; diligere miſericordiam: *Et da*, inquit, egenis;
„ paratum eſſe ire cum Deo; *Et veni*, inquit, *ſequere me*.

28. 29. 30. *Ait autem Petrus*, omnium Apoſtolorum nomine loquens: *Ecce nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te. Qui dixit eis: Amen dico vobis: Nemo eſt qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios propter regnum Dei*, id eſt, propter Evangelium, *& non recipiat multo plura in hoc tempore, & in ſæculo venturo vitam æternam*. Confer cum *Matthæi* 19. & *Marci* 10.

31. 32. 33. 34. *Aſſumpſit autem Jeſus duodecim* Apoſtolos ſeorſim, *& ait illis: Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt per Prophetas de Filio hominis. Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conſpuetur: & poſtquam flagellaverint, occident eum,*

&

& tertia die reſurget. Et ipſi nihil horum intellexerunt, & erat verbum iſtud abſconditum ab eis, id eſt, res iſta erat eis abſcondita; ſermo illis obſcurus videbatur, *& non intelligebant quæ dicebantur*. Obvium nempe verborum ſenſum repudiantes, altiorem ſenſum illis ſubeſſe ſuſpicabantur, quem Dominus ipſis opportuno tempore revelaret, Aut certe non capiebant quomodo ea congruerent cum Vaticiniis Prophetarum de Meſſia, receptiſque de ejus regno opinionibus. Confer cum *Matthæi* 20. 17. & *Marci* 10. 32. & ſeq.

35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. *Factum eſt autem, cum* JESUS *appropinquaret Jericho*, cum huic urbi proximus eſſet, *cæcus quidam ſedebat ſecus viam, mendicans. Et cum audiret turbam prætereuntem*, quæ Jeſum ſequebatur, *interrogabat quid hoc eſſet*: unde tantæ multitudinis concurſus & motus? *Dixerunt autem ei, quod Jeſus Nazarenus tranſiret. Et clamavit dicens: Jeſu fili David, miſerere mei*. Noverat ſcilicet illum potentem ſermone & virtute cæcis plurimis viſum reſtituiſſe; quin & intus illuminato fidei oculo Meſſiam eſſe credebat Iſraelitis a Deo promiſſum, & ex familia David oriturum. *Et qui præibant, increpabant eum ut taceret*, ne moleſtus eſſet Jeſu: *Ipſe vero multo magis clamabat: Fili David miſerere mei*. Contendebat vocem, ut oculos Chriſti in ſe converteret, ejuſque miſerationem excitaret. *Stans autem Jeſus* pauliſper ſiſtens gradum, *juſſit illum adduci ad ſe. Et cum appropinquaſſet, interrogavit illum, dicens: Quid tibi vis faciam?* Non ut ignorans, ſed ne ille præſentibus alia petere videatur, *Theophyl.* ipſe alia dare, & dum ille petit pecuniam, ipſe, ut oſtentator, cæcitatem ſanaret. Nam fortaſſis inſipienter talia fingere poſſet invidia. Propterea cum interrogaſſet, & comperiſſet eum recipiendi viſus valde cupidum, dat quod petit. *At ille dixit: Domine ut videam. Et Jeſus dixit illi: Reſpice, fides tua te ſalvum fecit*. Credidiſti quod ego ſum Chriſtus, meque tibi viſum reddere poſſe, ideo vides, ut confidiſti. *Vox a vero lumine progreſſa, lumen cæco facta eſt*. Ille ipſe qui dicit, *Fiat lux, & facta eſt lux*, qui lucem locutus eſt, & creavit, dixit cæco, *Reſpice; & confeſtim vidit & ſequebatur illum* cæcus illuminatus, *magnificans Deum*, Dei magnitudinem prædicans illique gloriam reddens in Chriſto Jeſu, & cum ipſo, & per ipſum ſalutis ſuæ Auctorem. *Et omnis plebs ut vidit*, tantum miraculum, *dedit laudem Deo*. Confer cum *Matthæi* 20. 29. & ſeq. & *Marci* 10. 46. & ſeq. Hunc locum adverſus Marcionitas Tertullianus contorquet. *Tertull. lib.*

„ Ne, *inquit*, Jeſum filium David negaretis maniſeſtiſſime confirmavit cæ- *4. cont.*
„ ci prædicationem, & ipſa remuneratione medicinæ, & teſtimonio fidei. *Marcion.*
„ *Fides*, inquit, *tua te ſalvum fecit*. Quid vis cæcum crediſſe? Ab alio *c. 36.*
„ Deo deſcendiſſe Jeſum ad dejectionem Creatoris? ad deſtructionem Legis
„ & Prophetarum? Non illum eſſe, qui ex radice Jeſſe, & ex fructu lum-
„ borum David deſtinabatur, cæcorum quoque remunerator? Sed nondum
„ puto ejuſmodi tunc cæci erant, qualis Marcion, ut hæc fuerit cæci il-
„ lius fides, qua crediderit in voce, *Jeſu fili David*. Qui hoc ſe & cogno-
„ vit, & ab omnibus cognoſci voluit, fidem hominis et ſi melius oculatam,
„ et ſi veri luminis compotem, exteriori quoque viſione donavit, ut &
„ nos regulam ſimulque mercedem fidei diſceremus. Qui vult videre Je-
„ ſum, David filium credat per Virginis cenſum. Qui non ita credet, *non*
„ audiet ab illo; *Fides tua te ſalvum fecit*. Atque ita cæcus remanebit.

SENSUS MORALIS.

S. Aug. Epiſt. 130. alias 121. c. 8. 1. 2. 3. 4. *Dicebat autem parabolam ad illos, Quoniam oportet ſemper orare, & non deficere*, &c. Cum multiloquium prohibuerit Chriſtus, mirum videri poteſt cur nos ſic orare adhortatus ſit, qui novit quid nobis „ neceſſarium ſit prius quam petamus ab eo, ut diceret, *Oportet ſemper* „ *orare, & non deficere*; Viduæ cujuſdam propoſito exemplo, quæ de ſuo „ adverſario cupiens vindicari, judicem iniquum ſæpe interpellando flexit „ ad audiendum, non juſtitia vel miſericordia permotum, ſed tædio ſuperatum: ut hinc admoneremur, quam certius nos exaudiat miſericors & „ juſtus Dominus Deus ſine intermiſſione orantes, quoniam illa nec ab iniquo & impio judice potuit aſſidua interpellatione contemni: & quam libens atque placatus bona deſideria impleat eorum, a quibus aliena peccata novit ignoſci, ſi quo cupiebat illa pervenit, quæ voluit vendicari.

S. Auguſt. ibid. c. 1. 5. *Vidua autem quædam erat in civitate illa* &c. Quam præ ceteris viduæ debent vacare orationibus ſatis hinc intelligi poteſt, quod omnibus ad ſuſcipiendum orandi ſtudium de viduis propoſitum eſt exhortationis exemplum. Quid autem in hoc operis genere in viduis electum eſt, niſi deſtitutio & deſolatio? „ Quapropter ſi ſe omnis anima intelligat in hoc ſæculo „ deſtitutam atque deſolatam, quamdiu peregrinatur a Domino, profecto „ quamdam viduitatem ſuam Deo defenſori aſſidua & impenſiſſima prædicatione commendat. Ora ergo ut vidua Chriſti, nondum habens ejus „ conſpectum, cujus precaris auxilium. Et licet ſis ditiſſima, ſicut pauper „ ora. Nondum enim veras futuri ſæculi divitias habes, ubi nulla damna „ formides. Licet habeas filios & nepotes, numeroſamque familiam, ſicut „ deſolata ora: incerta ſunt enim omnia temporalia, etiam uſque in finem „ vitæ hujus in noſtram conſolationem manſura. Tu autem ſi ea quæ „ ſurſum ſunt quæris & ſapis, æterna & certa deſideras, quæ quamdiu „ nondum habes etiam ſalvis omnibus atque obſequentibus tuis, tamquam „ deſolatam deputare te debes.

Oportet ſemper orare, & non deficere. Continua & perſeverans eſſe debet Chriſtiani hominis oratio. Orare ſemper oportet eum qui divinæ opis ſemper eget. Reſiſtere ſemper oportet orationis clypeo eum qui ſemper ab inimico expugnatur. Deſiderium tuum, oratio tua: ſi ſemper deſideras, Pſal. 9. 17. ſemper oras. *Deſiderium pauperum exaudivit Dominus: præparationem cordis* Pſal. 37. 10. *eorum audivit auris tua. Et, Domine, ante te omne deſiderium meum, &* S. Auguſt. Enarrat. in Pſal. 37. n. 14. *gemitus meus a te non eſt abſconditus*. Numquid ſine intermiſſione genuflectimus, corpus proſternimus, aut manus levamus? Si ſic dicimus nos orare, hoc ſemper non poſſumus facere. Sed eſt alia interior ſine intermiſſione oratio, quæ eſt deſiderium. *Quicquid aliud agas, ſi deſideras illud ſabbatum, non intermittis orare. Si non vis intermittere orare, noli intermittere deſiderare. Continuum deſiderium tuum, continua vox tua eſt. Tacebis, ſi amare deſiteris. Qui tacuerunt, de quibus dictum eſt*: Quoniam ab- Matt. 24. 12. undavit iniquitas, refrigeſcet caritas multorum. *Frigus caritatis, ſilentium cordis eſt: flagrantia caritatis, clamor cordis eſt. Si ſemper manet caritas, ſemper clamas; ſi ſemper clamas, ſemper deſideras; ſi deſideras, requiem recordaris*. Igitur *ſemper orare, & numquam deficere*, quid eſt aliud quam S. Auguſt. Epiſt. 130. c. 9. *beatam vitam, quæ nulla niſi æterna eſt, ab eo qui eam ſolus dare poteſt, ſine intermiſſione deſiderare? Semper ergo hanc a Domino Deo deſideremus, & oramus ſemper. Sed ideo ab aliis curis atque negotiis, quibus ipſum deſiderium quodammodo tepeſcit, certis horis ad orandi negotium mentem*

tem revocamus, verbis orationis nos ipſos admonentes id quod deſideramus, intendere, ne quod tepeſcere cœperat omnino frigeſcat, & penitus extinguatur, niſi crebrius inflammetur.

6. 7. *Audite quid Judex iniquitatis dicit. Deus autem non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Dico vobis quia cito faciet vindictam illorum.* Pars electorum in hac vita, gemitus eſt & oratio. Clamant ad Deum die ac nocte, fervente & perſeverante oratione. Cito illos exaudit Deus, tametſi interim differat eorum a malis præſentibus liberationem. Animum igitur non deſpondeamus orantes. Etſi enim non exaudimur ad voluntatem, exaudiemur ad ſalutem, ſi oremus ſicut oportet. Moleſtiæ ſcilicet, tribulationeſque temporales plerumque proſunt vel ad ſanandum tumorem ſuperbiæ, vel ad probandam exercendamve patientiam, cui probatæ & exercitatæ clarior merces uberiorque ſervatur; vel ad quæcumque flagellanda & abolenda peccata; tamen nos neſcientes quid iſta proſint, ab omni tribulatione optamus liberari. Sic Apoſtolus ab Angelo ſatanæ, a ſtimulo carnis ut liberaretur, Dominum rogans, ſtatim non eſt exauditus, quia illi non expediebat, ſed audivit: *ſufficit tibi gratia mea. Nam virtus in infirmitate per-*
„ *ficitur.* In his ergo tribulationibus, quæ poſſunt & prodeſſe & nocere,
„ quid oremus ſicut oportet neſcimus: & tamen quia dura, quia moleſta,
„ quia contra ſenſum noſtræ infirmitatis ſunt, univerſali humana volunta-
„ te, ut a nobis hæc auferantur, oramus. *Sed hoc devotionis debemus Domino Deo noſtro, ut ſi ea non abſtulerit, non ideo nos ab eo negligi exiſtimemus, ſed potius patientia malorum bona ſperemus ampliora: ſic enim virtus in infirmitate perficitur. Nonnullis quippe impatientibus Dominus Deus quod petebant conceſſit iratus, ſicut contra Apoſtolo negavit propitius.* „ Nam legimus Iſrae-
„ litæ quid & quomodo rogaverint & acceperint; ſed expleta concupiſcen-
„ tia, impatientia eſt graviter caſtigata. Dedit & Regem petentibus ſecun-
„ dum cor eorum, ſicut ſcriptum eſt, non ſecundum cor ſuum. Dedit etiam
„ quod diabolus poſtulavit, ut probandus ejus famulus tentaretur. Exaudi-
„ vit rogantes & immundos ſpiritus, ut in multos ſues legio dæmonum
„ mitteretur. Hæc ſcripta ſunt, ne forte ſe quiſque magnipendat, ſi fuerit
„ exauditus, cum aliquid impatienter petit, quod non impetrare plus pro-
„ ſit; aut ſe abjiciat, & de divina erga ſe miſeratione deſperet, ſi non exau-
„ diatur, cum forte aliquid petit, quo accipiendo affligatur atrocius, vel a
„ proſperitate corruptus penitus evertatur. In talibus ergo quid oremus, ſi-
„ cut oportet, neſcimus. Unde ſi aliquid contra quam oramus, acciderit,
„ patienter ferendo, & in omnibus gratias agendo, hoc potius oportuiſſe
„ quod Dei, non quod noſtra voluntas habuit, minime dubitare debemus.
Quiſquis autem illam unam petit a Domino, & hanc requirit, certus ac ſecurus petit, nec timet ne forte obſit cum acceperit, ſine qua nihil prodeſt quicquid aliud orando ſicut oportet acceperit. Ipſa eſt enim una vera & ſola beata vita, ut contemplemur Domini delectationem in æternum, immortales atque incorruptibiles corpore & Spiritu. Propter hanc unam cetera requiruntur, & non indecenter petuntur. Iſtam quiſquis habuerit, omnia quæ vult habebit, nec aliquid ibi velle habere poterit, quod non decebit. Ibi quippe eſt fons vitæ, quem ſitire nunc oportet in oratione.

S. Auguſt. Epiſt. 130. c. 14.

2. Cor. 12. 17.

Num. 11. 25.

8. *Veruntamen Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?* Præcepto de perſeverantia orationis, mentionem fidei Chriſtus ſubjungit, quia fides orationis fundamentum eſt. *Si fides deficit, oratio perit. Quis enim orat quod non credit? Ergo ut oremus, credamus; & ut ipſa non deficiat fides, qua oramus, oremus. Fides fundit orationem, fuſa oratio fidei impetrat firmitatem.*

S. Auguſt. ſerm. 115. alias 36. de Verbis Dom. c. 1.

9. 10. & ſeq. *Dixit autem & ad quoſdam, qui in ſe confidebant tamquam juſti, & aſpernabantur ceteros, parabolam iſtam. Duo homines aſcenderunt in Templum ut orarent, unus Phariſæus, & alter Publicanus*, &c. Oratio, ut dixi, ex fidei ſonte derivatur. *Fides* autem *non eſt ſuperborum, ſed humilium*. Ideo hanc parabolam ſubjunxit Dominus, ut orationem humilem eſſe oportere doceret. *Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus, gratias ago tibi, quia non ſum ſicut ceteri hominum .... velut etiam hic Publicanus.* Non hæc gratiarum actio eſt, ſed oſtentatio. Gratiarum actio humilis ſit neceſſe eſt, dona Dei ad illius gloriam unice referat, non ad ſuam; alioquin Phariſaica, non Chriſtiana gratiarum actio eſt. Timeat Chriſtianus ab *altitudine diei*, ab ipſarum ſplendore virtutum. Vereatur ne umbram tantum virtutis habeat, & externam pietatis ſpeciem, non ſpiritum, qui caritatis eſt & humilitatis. Ne ſe cum ſceleratis comparet, ſed cum ſanctis, quorum comparatione ſe maximum peccatorem ſemper agnoſcet ac reputabit. Ceteros non contemnet umquam, ſed ſe coram Deo meliores aut ſecundum præſentem juſtitiam, aut ſecundum prædeſtinationem æternam eſtimabit. *S. Auguſt. ſerm. 115. alias 36. de Verbis Dom. Et Enarrat in Pſal. 31.* Quid rogaverit Deum Phariſæus, quære in verbis ejus, nihil invenies. Aſcendit orare; noluit Deum rogare, ſed ſe laudare. Parum eſt Deum non rogare, ſed ſe laudare; inſuper & roganti inſultare... Non quia dicebat, *Non ſum ſicut ceteri homines, injuſti, raptores, adulteri*, neque quia jejunabat bis in ſabbato: neque quia decimas dabat, non erat peccator, Quod ſi ſine ullis peccatis eſſet, *ipſa ſuperbia grande crimen* erat. Quis tandem ſine peccato? Quis gloriabitur caſtum ſe habere cor; aut quis gloriabitur mundum ſe eſſe a peccatis? Habebat ergo ille peccata; ſed perverſus, & neſciens quo veniſſet, *erat tamquam in ſtatione Medici curandus, & ſana membra oſtendebat, vulnera tegebat*... Quiſquis merita ſua jactat, qualiacumque illa ſint, ſimilis eſt Phariſæo, qui quod a Deo ſe dicebat accepiſſe, ſuperbe tamen jactabat. Cum dicebat, *Gratias tibi*, fatebatur ſe a Deo accepiſſe quod habebat. *Unde ergo ſuperbus? Non quia de bonis ſuis Deo gratias agebat, ſed quia ſuper alterum ſe de ipſis bonis extollebat.*

13. *Et Publicanus a longe ſtans, nolebat nec oculos ad cœlum levare; ſed percutiebat pectus ſuum, dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori.* Publicanus de longinquo ſtabat, & Deo tamen ipſe propinquabat. Cordis conſcientia removebat, pietas applicabat. De longinquo ſtabat, ſed Dominus *Pſal. 137.* eum de propinquo attendebat. *Excelſus* enim *Dominus, & humilia reſpicit, & alta a longe cognoſcit.* Non ſolum de longinquo ſtabat Publicanus, ſed nec oculos ad cœlum levare audebat. Ut aſpiceretur, non aſpiciebat: premebat conſcientia, ſpes ſublevabat. *Percutiebat pectus ſuum dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori.* Pœnas de ſe ipſo exigebat: propterea Dominus confitenti parcebat. *Quid miraris, ſi Deus ignoſcit, quando ipſe ſe agno-* *Pſal. 33. 19.* *ſcit?* Tunſio pectoris, obtritio cordis. *Juxta eſt Dominus iis qui tribulato ſunt corde, & humiles ſpiritu ſalvabit.* Se attendebat Publicanus pœnitens ut primo ſibi diſpliceret, & ſic Deo placeret. Ipſe ſibi judex erat, ut Chriſtus intercederet; ipſe puniebat, ut ille liberaret; ipſe accuſabat, ut ille defenderet. Adeo defendit eum, ut pro ipſo dixerit ſententiam.

16. *Dico vobis: Diſcedit hic juſtificatus in domum ſuam ab illo: Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur; & qui ſe humiliat, exaltabitur.* Audiſti ſententiam, cave cauſam malam: *audiſti ſententiam, cave ſuperbiam.* Miſeriam tuam agnoſce, ut Dei miſericordiam impetres. Peccata tua agnoſce, ut tibi Deus ignoſcat. *Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, &*

pecca-

Digitized by Google

Peccatum meum contra me eſt ſemper. Tibi ſoli peccavi. Quod te coram Deo fateris, apud homines eſſe non refugias, omnium minimum, omnium poſtremum. Nihil tibi tribue, niſi jus agendæ pœnitentiæ, cum Tertulliano dicens: ***Peccator omnium notarum cum ſim, nulli rei niſi pœnitentiæ natus.*** Humilia te in omnibus, ut preces tuæ Deo gratæ ſint: quia ***Oratio humiliantis ſe nubes penetrabit.*** **Tertull. lib. de Pænit.**

17. *Quicumque non accepit regnum Dei ſicut puer*, ***non intrabit in illud.*** **Theoph.** Docet humilitatem opere ſuo Dominus. Non enim amandat, ſed ſuaviter amplexatur infantes. Docet autem & per ſermonem, quod regnum cælorum eſt eorum qui ſimiliter affecti ſunt ut pueri. Puer non inflatur, nec aliquem contemnit: innocens eſt, ſimplex, neque in proſperis extollitur, neque in triſtibus dejicitur. Unde qui vivit in omni humilitate, ſimplicitate, & innocentia, ille Deo acceptus eſt; & qui accipit regnum Dei ſicut puer, hoc eſt abſque dolo & curioſitate, ſed fideliter. Non dixit autem, Horum eſt regnum, ſed talium: *Non enim virtutis eſt non poſſe peccare, ſed nolle, atque ita tenere perſeverantiam voluntatis, ut voluntas infantiam, uſus imitetur naturam.... Non* igitur *pueritia, ſed æmula puerilis ſimplicitatis bonitas deſignatur.* **S. Ambroſ. lib. 8. in Luc n. 57.**

18. *Et interrogavit eum quidam Princeps, dicens, Magiſter bone, quid faciens vitam æternam poſſidebo?* &c. Director quærendus & eligendus eſt pius & eruditus, qui viam cæli nos doceat. Perſuaſum imprimis eſſe nobis debet, nos vitam æternam conſequi non poſſe nihil agendo, & in molli otio torpendo. *Quid faciens?* 2. Viribus opus eſt bonæ voluntatis ad ambulandum in via ſalutis. Bonam porro voluntatem ſolus Deus, qui ſumme bonus eſt, dare poteſt. *Nemo bonus, niſi ſolus Deus.* Non ſolum neceſſe eſt noſſe quæ agenda ſunt, ſed magnis & totis viribus voluntatis opus eſt, ut quæ agenda ſunt facere valeamus. Has autem vires ſola gratia Chriſti efficaciſſima donat, ſine qua nihil poſſumus. Sine ipſa Mandata Dei non implentur ut oportet, nempe ex caritate. Quis ergo dicere poteſt, *Hæc omnia cuſtodivi a juventute mea?* Deus cor interrogat, non manum.

22. *Quo audito, Jeſus ait ei: Adhuc unum tibi deeſt:* &c. Duo neceſſaria ſunt ad ſalutem. 1. Legem omnibus communem implere. 2. Fidelem eſſe gratiæ Dei in iis quæ ab unoquoque noſtrum ſingulatim poſtulat. Omnia bona ſua dare pauperibus, & Chriſtum pauperem ſequi, conſilium perfectionis eſt. Præparatio vero ad id exequendum, ſi Deus a nobis exigat, præceptum eſt, cum ejus voluntas ſit rebus omnibus præponenda. *Omnia quæcumque habes, vende, & da pauperibus*, &c. „Poſtquam adoleſcens omnia „ mandata ſervaſſe dixit a juventute, præſcripſit ei Dominus paupertatem „ *caput omnium virtutum*. Vide legem Chriſtiana vita dignam. *Omnia quæ-* „ *cumque habes, vende.* Nam *ſi quid reliqueris, illius ſervus es.* Et diſtribue „ *non divitibus cognatis, ſed pauperibus.* Habet autem & diſtribuendi verbum „ emphaſim quamdam, *ut cum dijudicatione, & non fortitudo diſpergatur bo-* „ *na.* Quoniam autem cum paupertate & alias habere virtutes Chriſtianum „ oportet, propterea dicit, *Et veni, ſequere me*: hoc eſt, & in omnibus aliis „ eſto diſcipulus meus, & ſemper ſequere, non hodie quidem, cras autem „ non. Ut autem avaro promiſit cæleſtem theſaurum, non attendit ille. Ser- „ vus enim erat pecuniarum: ideo ut audivit, abiit triſtis, eo quod poſſeſ- „ ſionis privatio eſſet ei dicta, propter quam ipſe vitam æternam deſiderabat, „ ut perpetuo divitiis frui poſſet. **Theoph. in hunc locum.**

Adhuc unum tibi deeſt. Metuendum eſt ne quod initio fuit obex perfectionis, poſtmodum impedimentum fiat ſalutis; & ne gratia neglecta ſubtrahatur.

24. *Quam difficile qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt!* Non dicit quod impoſſibile ſit tales ſalvari, ſed difficile. *Tenaciores* enim *viſco adhærent pecuniæ, & difficile abſtrahitur qui a talibus eſt comprehenſus.* Ubi enim multæ divitiæ, ibi ut plurimum cupiditas dominatur: in regnum autem caritatis ingredi cupiditas non poteſt. *Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in regnum Dei.* „ Cum igitur „ prius impoſſibile, ſit, inuit magis impoſſibile eſſe ſalvari divitem. Ita „ ſane, vere impoſſibile eſt ſalvari eum qui dives eſt. Nec dicas quod ſal„ vatus ſit dives quiſpiam qui ſua dederit: Non enim dives ſalvatus eſt, „ ſed quia pauper factus eſt, vel divitiarum ſuarum fidelis diſpenſator. Di„ ves eſt, qui ſibi reſervat divitias: diſpenſator, cui concreditæ ſunt propter „ alios. Addit Theophylactus, impoſſibile eſſe divitem ſalvari, pecunias au„ tem habentem, difficile. Hoc eſt, *Qui habetur & tenetur a pecuniis, ac ſervit eis, non ſalvabitur: Qui vero pecunias habet*, ſive *dominus illarum eſt, & non habetur ab eis, difficile ſalvabitur propter humanam infirmitatem. Quippe quandiu pecunias habemus, molitur diabolus nos ſupplantare, ne regula diſpenſationis recte utamur & difficile eſt effugere ejus laqueos, & propterea bona eſt paupertas, & quaſi tentatione ſuperior.*

35. *Et cum appropinquaret Jericho, cæcus quidam ſedebat ſecus viam, mendicans*, &c. Nos ipſos agnoſcamus in hac imagine. Cæci ſumus, ignorantes, miſeri, pauperes per peccatum effecti. Quid eſt viſus corporis, quo privati ſunt cæci, niſi fons tentationum, laqueorum, peccatorum? Et tamen cæcitatem corporalem magnum malum reputamus. *Quale gaudium erit mihi, qui in tenebris ſedeo, & lumen cœli non video* (inquiebat Tobias) & privationem oculorum cordis parvipendimus, qua fit ut nos ipſos non cognoſcamus, ut reſpectu ſummæ veritatis, bonorum æternorum, rerum denique ad ſalutem noſtram ſpectanctium cæci ſimus. Occurrit nobis in via Jeſus, qui aperit oculos cæcorum, tranſit propter ſalutem noſtram: ad eum clamemus magna voce, ferventi oratione, fide viva: nihil nos prohibeat quo minus ipſius miſericordiam imploremus. *Ipſe vero multo magis clamabat: Fili David, miſerere mei.* Oratio fidei humilis, fervens, perſeverans, Deum nobis propitium reddet; oculos Jeſu, qui lux vera eſt, ad nos convertet, gratiæ lumen ab illius bonitate impetrabit. *Stans autem Jeſus juſſit illum adduci ad ſe. Et cum appropinquaſſet, interrogavit illum, dicens, Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, ut videam.* Oculos habemus, & non videmus, nec videre digni ſumus lucem tuam & veritatem tuam, Domine; dicas, obſecramus, Animæ noſtræ, *Reſpice* & continuo videbit, quia Deus illius es tu, ſolus dignus illius adoratione, amore, ſervitute: cetera vero omnia vanitas & afflictio ſpiritus. Da non ſolum oculos ut te cognoſcamus, ſed pedes ut te ſequamur; linguam, qua te laudemus; cor quo te ſuper omnia diligamus. *Et confeſtim vidit, & ſequebatur illum magnificans Deum.* Chriſtum Jeſum ſequi, eſt illum imitari, & vitam agere illo dignam, qui de tenebris nos vocavit in admirabile lumen ſuum. Non verbis ſolum, ſed magis operibus magnificandus a nobis eſt & glorificandus. Non ſolum autem Deum glorificare debemus, ſed & aliis auctores eſſe ut illum glorificent & verbis, & factis, *Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.*

Venerab. Beda. Videt, *inquit*, & ſequitur qui bonum quod intelligit operatur. Videt ſed non ſequitur qui bonum quidem intelligit ſed operari contemnit.

CA-

CAPUT DECIMUMNONUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. ET *ingreſſus JESUS perambulabat Jericho*, id eſt, per mediam ur-
3. 4. bem pertranſibat. *Et ecce vir nomine Zachæus*, erat in ipſa ur-
be: *& hic Princeps erat publicanorum*, præfectus, caput, & director ſocietatis quæ vectigalia Jericho redemerat, ſeu primarius quæſtor: *& ipſe dives*, ut vulgo id hominum genus, divitiis magna ex parte male & injuſte quæſitis. *Et quærebat videre Jeſum quis eſſet*, hoc eſt, fama & celebritate nominis ſibi notum vultu noſſe cupiebat: *& non poterat præ turba* Dominum circumſtante; *quia ſtatura puſillus erat. Et præcurrens*, id eſt, cum præcucurriſſet ad locum qua tranſiturus erat Jeſus, *aſcendit in arborem ſycomorum* (quæ aliis ficus ſilveſtris, aliis ficus Ægyptia, aliis ſycaminus) *ut videret eum*; *quia inde erat tranſiturus*. Hæc enim arbor magnæ proceritatis, ex qua Jeſum tranſeuntem facile intueri poſſet.

Dioſcorides. Leo in Africa deſcriptione lib. 9. Celſus lib. 3. de re Medica c. 18.

5. 6. 7. *Et cum veniſſet ad locum, ſuſpiciens Jeſus*, id eſt, oculos ſurſum attollens, *vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe, feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere*. Oportet ut hodie hoſpitio me recipias. Ignotum proprio nomine compellat, ut ſe Dei Filium oſtendat. Zachæi noverat affectum, qui lubenter illum invitaſſet, niſi conſcientia peccatorum obſtitiſſet. *Et feſtinans deſcendit* ex arbore, *& excepit illum* in domum ſuam *gaudens*, qui jam in corde ſuo habitabat per fidem, quam donaverat. *Et cum viderent omnes* Judæi, & Phariſæi in primis, *murmurabant dicentes, quod ad hominem peccatorem*, id eſt, flagitioſæ profeſſionis & mali nominis *divertiſſet*: ſive ad hominem ethnicum, ut nonnulli veterum Patrum interpretantur.

S. Auguſt. ſerm. 174. alias 3. de Verbis Apoſt. Tertull. lib. 4. adverſ. Marcion. c. 37. S. Cyprianus Epiſt. 63. S. Ambroſ. lib. 1. Offic. c. 30.

8. *Stans autem Zachæus*, coram Chriſto ſe ſiſtens ut diſcipulus coram Magiſtro, ac novæ meliorisque vitæ rationem publice profeſſurus, *dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus; & ſi quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum*. Jam paratus ſum mediam bonorum meorum partem dare pauperibus, eamque ad hunc uſum deputo: & ſi quid delationibus, fraude, vel malis artibus cuiquam extorſi, paratus ſum reddere quadruplum, Moſaicæ ſcilicet Legis imitatione, ac Romano etiam jure, quo cautum fuerat ut ſi quid per vim extorſiſſent publicani, in quadruplum tenerentur.

Exodi. 22. 1. L. Hoc. Edicto. de Publicanis.

9. 10. *Ait Jeſus ad eum:* necnon ad Dicipulos, populumque adſtantem: *Quia hodie ſalus domui huic facta eſt*, huic familiæ & imprimis patri-familias, *eo quod & ipſe ſit filius Abrahæ*, tum genere, tum fide, ac proinde promiſſionum hæres. Ejus ergo ſalus mihi negligenda non fuit, qui ſum miſſus ad oves quæ perierant domus Iſrael. Venit enim Filius hominis quærere & ſalvum facere quod perierat, Zachæum Judæum fuiſſe hinc colligunt Interpretes eruditi. 1. Quia nomen pure Hebræum eſt, ut apparet ex 2. *Edræ* 9. & 7. 14. 2. Quod Jeſum non reprehendunt murmurantes quod apud hominem incircumciſum epuletur, ſed quod apud peccatorem, id eſt, Judæum quidem, ſed viventem præter Legem. 3. Quod de quadruplo dicit, ad Moſaicam Legem reſpicit. Nec obſtat quod Princeps publicanorum dicitur. Nam Judæis non interdicebatur publica conducere, præſertim ſi qui Romana civitate donati eſſent. Nam Joſephus Ju-

Joſeph lib. 8. de bello Judaico.

Judæos quoſdam in Judæa Equites Romanos fuiſſe docet. Ab Equitibus autem conduci vectigalia ſolebant. Sed & Matthæus Publicanus fuit. Quod ſi quis Zachæum Gentilem fuiſſe putet, quod multi Patres exiſtimarunt, *filium Abrahæ* vocari dicendum eſt, quia fidei & obedientiæ ejus imitatione inter veros Iſraelitas adſcitus eſt, ut impleretur quod S. Joannes initio Prædicationis ſuæ prædixerat: *Potens eſt Deux ex lapidibus iſtis ſuſcitare filios Arabæ.*

11. *Hæc illis audientibus, adjiciens dixit parabolam, eo quod eſſet prope Jeruſalem: & quia exiſtimarent quod confeſtim regnum Dei manifeſtaretur.* Spem conceperant Apoſtoli perfectam Myſteriorum intelligentiam nondum aſſecuti, futurum ut Chriſtus hoc itinere Hieroſolyma verſus, prius quam pateretur, ſicut prædixerat, iniret poſſeſſionem regni temporalis, ſibi glorioſam, populo ſalutarem. Nondum enim apertus illis erat ſenſus ut intelligerent Scripturas. Chriſtus igitur propoſita parabola ſignificat regnum ſuum temporale non eſſe, *Redemptionem Iſrael* alio ſenſu intelligendam; Judæos illum ut Regem non agnituros, ideo ab illis auferenda eſſe dona ſpiritalia, quibus abuſi fuerant, ad Gentes transferenda.

12. 13. 14. 15. *Dixit ergo: Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere ſibi regnum*, ut Regni poſſeſſionem adiret, *& reverti*; ea mente ut Regno potius ad ſuos reverteretur, quorum etiam Rex erat optimo jure. *Vocatis autem decem ſervis ſuis*, antequam *itineri ſe committeret, dedit eis decem mnas*, certam pecuniæ ſummam, æqualibus portionibus; *& ait ad illos: Negotiamini dum venio.* Collocate pecuniam, & quæſtum ex ea facite, donec revertar. *Cives autem ejus oderant eum: & miſerunt legationem poſt illum, dicentes: Nolumus hunc regnare ſuper nos. Et factum eſt ut rediret* ad ſuos, *accepto regno, & juſſit vocari ſervos, quibus dedit pecuniam, ut ſciret quantum quiſque negotiatus eſſet*, id eſt, negotiando lucratus eſſet.

Mna Hebræa æquabat valorem 31. nummorum ſcutatorum & dimidii circiter ſcutati monetæ Gallicæ.

16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. *Venit autem primus, dicens: Domine, mna tua decem mnas acquiſivit*, ſeu tibi peperit. *Et ait illi: Euge, bone ſerve, quia in modico*, quod tibi commiſeram, *fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſuper decem civitates*; reges decem civitates vice mea. *Et alter venit dicens: Domine, mna tua fecit quinque mnas*, id eſt, quinque mnas ad ſortem negotiando adjecit. *Et huic ait: Et tu eſto ſuper quinque civitates. Et alter venit dicens; Domine, ecce mna tua, quam habui repoſitam in ſudario*, metuens ne quis illam mihi ſurriperet, aut mutuo datam non redderet. *Timui enim te, quia homo auſterus es; tollis* enim, ut vulgo dicitur, *quod non poſuiſti*, exigis quod non dediſti, *& metis quod non ſeminaſti. Dicit ei: De ore tuo te judico, ſerve nequam*, ex verbis tuis te reum pronuntio. *Sciebas*, inquis, *quod homo auſterus ſum*, ſeu ſeverus, & quare *non dediſti pecuniam meam ad menſam* fœneratorum, *ut ego veniens cum uſuris utique exegiſſem illam?* ut mihi fructificaret. *Et adſtantibus dixit: Auferte ab illo mnam*, in pœnam ignaviæ & malæ adminiſtrationis, *& date illi qui decem mnas habet. Ex dixerunt ei: Domine, habet decem mnas. Dico autem vobis: Quia omni habenti dabitur, & abundabit; ab eo autem qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo.* Æquum eſt ut habenti multum, ac proinde ſedulo & laborioſo amplius detur. Confer cum parabola talentorum, *Matthæi* 25. 14. & ſeq.

27. *Veruntamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare ſuper ſe*, qui dominationem meam contumaciter reſpuerunt, *adducite huc*, dicit Rex Miniſtris ſuis, *& interficite ante me.* Extremo ſupplico perduelles plectantur in conſpectu meo, ut mihi conſtet de vindicta.

Quod ſpectat parabolæ ſenſum, hunc S. Auguſtinus ediſſerit libro 2.
„ *Quæſtionum Evangeliearum*, Quæſt. 46. Homo nobilis ipſe Dominus no-

„ ſter

Digitized by Google

„ ſter Jeſus Chriſtus intelligitur. Regio longinqua, Eccleſia Gentium uſ-
„ que ad fines terræ. Reverti tamen ſe dicit: Abiit enim ut plenitudo
„ Gentium intraret; revertetur ut omnis Iſrael ſalvus fiat. Per decem
„ mnas, Legem ſignificat propter Decalogum. Decem autem ſervos, quibus
„ ſub illa poſitis gratia prædicata eſt. Sic enim intelligendum eſt eis datas
„ mnas ad uſum, cum intellexerunt eam ipſam Legem remoto velamine ad
„ Evangelium pertinere. Cives ejus qui poſt eum miſerunt legationem, di-
„ centes ſe nolle ut regnet ſibi, Judæi ſunt, qui etiam poſt reſurrectionem
„ ejus miſerunt perſecutores Apoſtolis, & prædicationem Evangelii reſpue-
„ runt. Rediit autem accepto regno, quia in manifeſtiſſima & eminentiſ-
„ ſima claritate venturus eſt, qui eis humilis apparuit, cum diceret: *Re-*
„ *gnum meum non eſt de hoc mundo.* Quod autem ſervi reddentes rationem
„ ex eo quod acceperant laudantur qui lucrati ſunt, ſignificat eos bonam red-
„ dere rationem, qui bene uſi ſunt eo quod acceperunt, ad augendas divitias
„ Domini per eos qui credunt in eum. Quod qui facere nolunt, in illo ſi-
„ gnificati ſunt qui mnam ſuam in ſudario ſervavit. *Sunt enim homines hac ſi-*
bi perverſitate blandientes ut dicant, Sufficit ut de ſe unuſquiſque rationem red-
dat, quid opus eſt aliis prædicare aut miniſtrare, ut etiam de ipſis reddere ra-
tionem quiſque cogatur, cum apud Dominum etiam illi ſint inexcuſabiles, qui-
bus Lex data non eſt, neque audito Evangelio dormierunt, quia per creaturam
poterant cognoſcere Creatorem, cujus inviſibilia a conſtitutione mundi per ea
quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur? Hoc eſt enim quaſi metere ubi non ſe-
minavit, id eſt, etiam impietatis reos tenere, quibus verbum Legis aut Evan-
gelii non miniſtratum eſt. Hoc autem veluti periculum judicii devitantes, pigro
languore a verbi miniſtratione conquieſcunt, & hoc eſt quaſi in ſudario ligare
quod acceperunt. „ Menſam quo danda erat pecunia, profeſſionem ipſam re-
„ ligionis accipimus, quæ tamquam publice proponitur ad uſum neceſſarium
„ ſaluti. Quod autem unus eorum qui bene uſi ſunt decem adquiſivit, &
„ alter quinque, ſignificat eos eſſe acquiſitos in gregem Dei, a quibus ipſa
„ Lex per gratiam intellecta eſt: ſive quia Decalogo continetur, ſive quia
„ ille per quem lata eſt, libros quinque conſcripſit: ad hoc pertinent & de-
„ cem & quinque civitates quibus eos præponit... Quod autem ab illo qui
„ uti noluit aufertur quod acceperat, & ei datur qui decem habebat, *ſi-*
gnificatur & illum poſſe amittere munus Dei, qui habens non habet, id eſt, non
utitur; & in eo augeri qui habens habet, hoc eſt bene utitur. Inimicos ergo
ſuos, quos jubet coram ſe interfici, ſignificat impietatem Judæorum, qui
ad eum converti noluerunt.

28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. „ Et his dictis, præcedebat,
„ *ducis in morem ante turbam gradiebatur*, aſcendens Jeroſolymam. Et fa-
„ ctum eſt, cum appropinquaſſet ad Bethphage & Bethaniam, *Id eſt, cum*
„ *circa ea loca eſſet*, ad Montem Oliveti, miſit duos Diſcipulos ſuos, di-
„ cens: Ite in caſtellum quod contra vos eſt: in quod introeuntes invenietis
„ pullum aſinæ alligatum, cui *ſive ſuper quem* nemo umquam hominum ſe-
„ dit: ſolvite illum, & adducite. Et ſi quis vos interrogaverit: Quare ſol-
„ vitis? Sic dicetis ei: Quia Dominus *omnium* operam ejus deſiderat; *ſive,*
„ *eo opus habet.* Abierunt autem qui miſſi erant, *id eſt, quos miſerat Je-*
„ *ſus*: & invenerunt, ſicut dixit illis, ſtantem pullum. Solventibus autem
„ illis pullum, dixerunt domini ejus ad illos: Quid ſolvitis pullum? At il-
„ li dixerunt: Quia Dominus eum neceſſarium habet. Et duxerunt illum
„ ad Jeſum, & jactantes, *id eſt, injicientes & extendentes* veſtimenta ſua
„ ſupra pullum, impoſuerunt Jeſum. Eunte autem illo ſubſternebant veſti-
„ menta ſua in via, in ſignum ſubjectionis. Id apud Iſraelitas olim factum

ſacra

Digitized by Google

ſacra teſtatur Hiſtoria. Sic cum Jeſu Rex conſtitutus eſt, *Unuſquiſque tol-*
4. Reg. 9.13. *lens pallium ſuum, poſuerunt ſub pedibus ejus*. Idem uſu receptum apud Gentes, Plutarchus teſtis eſt in Vita Catonis Minoris. *Provincia*, inquit, *abeuntem non votis & præconiis, ſed lacrymis & inſatiabili amplexu milites proſequebantur, ſternentes veſtes per ea loca quibus ipſe pedibus iturus erat.*

Et cum appropinquaret jam JESUS *ad deſcenſum* ſeu clivum *Montis Oliveti, cœperunt omnes turbæ diſcipulorum*, omnes diſcipuli turbæ populi permixti, *gaudentes laudare Deum voce magna ſuper omnibus, quas viderant, virtutibus*, ſeu miraculis, *dicentes: Benedictus qui venit Rex in nomine Domini*, Meſſias a Deo promiſſus & tamdiu expectatus: *Pax in cælo, & gloria in excelſis*. Vetus diſſidium hominum cum Deo diremptum eſt. Propterea Deo gratiæ agantur, ejuſque gloria celebretur. Confer cum *Matthæi* 21. 1. & *Marci* 11. 1.

39. 40. *Et quidam Phariſæorum de turbis*, id eſt, plebi permixti, *dixerunt ad illum: Magiſter, increpa diſcipulos tuos*, impone illis ſilentium, ne adulationibus delectari videare. *Quibus ipſe ait: Dico vobis, quia ſi hi tacuerint, lapides clamabunt*. Potius eveniet ut lapides clament, quam ut Regnum meum non prædicetur, & celebretur; cum ita ſit a Deo conſtitutum, nec decretum ejus irritum fieri poſſit.

40. 41. 42. 43. 44. *Et ut appropinquavit Jeroſolymis, videns civitatem; flevit ſuper illam, dicens: Quia ſi cognoviſſes & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis*. O te felicem, ſi intelligeres vel in hac die qua ad te poſtremum venio, quæ pacem tibi procurare poterant ac felicitatem. Nunc autem ea ignoras, quaſi longe remota eſſent ab oculis tuis, me Salvatorem Deumque tuum, apud te præſentem non agnoſcens, immo & morti quamprimum tradere parata. Hæc autem ignorantia tua tam craſſa, tam affectata, cauſa erit exitii tui. *Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coanguſtabunt te undique*. Veniet enim tempus cum obſideberis, & caſtris ante mœnia tua poſitis, te circumdabunt, & arctiſſime prement hoſtes tui, Romani ſcilicet Exercitus; *& ad terram proſternent te*, omnes munitiones tuas, Templum, arces, ædes funditus evertent & ſolo æquabunt, *& filios tuos qui in te ſunt*, habitatores tuos occident, & ad terram allident: *& non relinquent in te lapidem ſuper lapidem*. Sic te vaſtabunt, ut non relinquant lapidem lapidi cohærentem: *eo quod non cognoveris tempus viſitationis tuæ*. Cauſa autem excidii tui erit, quod non cognoveris tempus quo te Deus viſitavit miſſo Chriſto, id eſt, me ipſo, & quod oblatam ſalutem neglexeris.

Vide Joſeph. lib. 7 de Bello Judaico c. 18.

45. 46. 47. 48. *Et ingreſſus in Templum, cœpit ejicere vendentes in illo & ementes, dicens illis: Scriptum eſt: Quia domus mea domus orationis eſt: vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum*. Confer cum *Matthæi* 21. 12. & *Marci* 11. 15. *Et erat docens quotidie in Templo. Principes autem Sacerdotum, & Scribæ, & Principes plebis*, id eſt, primarii ex plebe, *quærebant illum perdere*. Quærebant opportunitatem ipſum e medio tollendi; *& non inveniebant quid facerent illi*, & modum non inveniebant quo ſuam in illum conjurationem exequerentur: *Omnis enim populus ſuſpenſus erat audiens illum*. Quaſi extra ſe raptus erat præ admiratione, divina ejus docendi ratione, & dicendi ſuavitate captus.

Iſaia 56. Jerem. 7.

Digitized by Google

SENSUS MORALIS.

1. 2. E*T ecce vir nomine Zachæus, & hic Princeps erat Publicanorum, &*
3. 4. *ipſe dives. Et quærebat videre Jeſum quis eſſet, & non poterat præ*
turba, quia ſtatura puſillus erat. Et præcurrens aſcendit in arborem ſycomo-
rum, &c. Deſiderium cognoſcendi ſpiritualia & inviſibilia bona, in homine
terrenis opibus abundante magna & ſingularis gratia eſt; primum ſemen ſa-
lutis in animo illius, eſt deſiderium cognoſcendi Salvatorem. Sed deſide-
rium iſtud fructuoſum eſſe non poteſt, niſi Dei gratia qui illud ſeminavit
ſive inſpiravit. Duo ſunt quæ hujuſmodi hominum converſionem impe-
diunt, turbarum & negotiorum ſæcularium tumultus, humanique cordis
anguſtia reſpectu rerum ſpiritualium & ad ſalutem pertinentium. *Et non*
poterat videre præ turba, quia ſtatura puſillus erat. E turba ſecedant neceſſe
eſt, & gratiæ divinæ auxilio aſcendant in crucem divites, publicani, mili-
tes, aulici, & quicumque ſecularibus negotiis ſunt impliciti, ut Chriſtum
Jeſum cognoſcant & ſequantur. *Agnoſce Chriſtum, gratia plenus eſt. Hoc*
tibi vult fundere, quo plenus eſt: hoc tibi dicit, Quære dona mea, obliviſcere S. Aug. ſerm.
merita tua; quia ſi ego quærerem merita tua, non venires ad dona mea. Noli 174. alias
te extollere, puſillus eſto, Zachæus eſto.... „ Sed dicturus es, Si Zachæus 8. de Verbis
„ fuero, præ turba non potero videre Jeſum. Noli eſſe triſtis, aſcende li- Apoſt. c. 3.
„ gnum, ubi pro te pependit Jeſus, & videbis Jeſum. Conſidera Zachæum
„ volentem in turba videre Jeſum, & non valentem. Humilis enim erat,
„ turba ſuperba erat: & ipſa turba ad videndum Dominum ſe ipſam impe-
„ diebat.... Turba dicit humilibus, humilitatis viam gradientibus, injurias
„ ſuas Deo dimittentibus, vindictam de inimicis non requirentibus inſul-
„ tans: Indefenſe, ignave, qui te non potes vindicare! Turba impedit, ne Luc. 23. 34.
„ videatur Jeſus, qui pendens ait: *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid*
„ *faciunt*. Hunc ergo volens videre Zachæus, in quo figurabatur perſona
„ humilium; non attendit turbam impedientem; ſed aſcendit ſycomorum,
„ quaſi fatui promi lignum. *Nos enim*, inquit Apoſtolus, *prædicamus Chri-* 1. Cor. 1. 23.
„ *ſtum crucifixum, Judæis quidem ſcandalum*: attende ſycomorum: *Gentibus*
„ *autem ſtultitiam*. Denique de cruce Chriſti nobis inſultant ſapientes hujus
„ mundi, & dicunt, Quale cor habetis, qui Deum colitis crucifixum?
„ Quale cor habemus? Non utique veſtrum. *Sapientia hujus mundi ſtultitia* 1. Cor. 3. 19.
„ *eſt apud Deum*. Ideo vos Jeſum videre non poteſtis, quia ſycomorum
„ aſcendere erubeſcitis. Apprehendat Zachæus ſycomorum, *aſcendat humilis*
„ *crucem*. Parum eſt aſcendat, *ne de cruce Chriſti erubeſcat, in fronte illam figat,*
ubi ſedes pudoris eſt. Irriſes ſycomorum: & ipſa me fecit videre Jeſum. Irri- 1. Cor. 1. 25
des ſycomorum, quia homo es: *Stultum autem Dei ſapientius eſt hominibus*.

5. *Suſpiciens Jeſus vidit illum; & dixit ad eum: Zachæe feſtinans deſcen-*
de: quia hodie in domo tua oportet me manere. Vidit Dominus Zachæum.
Viſus eſt, & vidit: ſed niſi viſus eſſet, non videret. Quos enim prædeſtinavit
illos & vocavit.... *Ut videremus, viſi ſumus; ut diligeremus, dilecti ſumus.* Pſal. 58. 11.
Deus meus, Miſericordia ejus præveniet me.

6. 7. *Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens*, Vocationi gratiæ
prompto, ſimplici & alacri animo obediendum eſt. Illius bonum ſumme æ-
ſtimandum, fideliter illi reſpondendum; bonæ voluntatis ſinceritas operibus
comprobanda. Qui pauperes recipit, Chriſtum Jeſum recipit ut Zachæus.
Carnalium hominum murmur minime curandum eſt iis qui Jeſum ſequi vo-
lunt. *Et cum viderent omnes, murmurabant*, &c. *Stans autem Zachæus, di-*
xit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus:

& ſi

& ſi quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. Reſtitutio & eleemoſyna, neceſſariæ ſunt ad ſalutem. Satisfaciendum eſt hominibus accurata reſtitutione; Deo ſatisfaciendum eleemoſynarum largitione, peccatis & facultatibus proportionata. Reſtituendum in primis quod proximo, ſeu vi, ſeu fraude ablatum eſt. *Si enim res aliena, propter quam peccatum eſt, cum reddi poſſit, non redditur, non agitur pœnitentia, ſed fingitur: ſi autem veraciter agitur non remittetur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.* Facta autem reſtitutione, peccata eleemoſynis redimenda ſunt, ſi ſuperſint facultates. *Alterum enim non ſat eſt: nec habet gratiam liberalitas, ſi injuria perſeverat; quia non ſpolia, ſed dona quæruntur.* Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, &c. *Ideo mihi dimidium teneo, non quod habeam, ſed unde reddam. Vere ecce quod eſt ſuſcipere Jeſum, in cor ſuſcipere. Ibi enim erat Chriſtus, in Zachæo erat, & de illo ſibi dicebat, quod ex ore ejus audiebat.* Sic enim Apoſtolus dicit: *Habitare Chriſtum per fidem in cordibus veſtris.*

S. Auguſt. Epiſt. 153. alias 54. — *S. Ambroſ. lib. 8. in Luc.* — *Epheſ. 3. 17.*

S. Auguſt. ibid. c. 5.

9\. *Ait Jeſus ad eum, Quia hodie ſalus domui huic facta eſt,* &c. Turba Jeſum reprehendit quod in domum peccatoris intraſſet: *Hoc erat reprehendere quod in domum ægroti intravit Medicus.* „ Quia ergo velut peccator Za„ chæus irriſus eſt, irriſus eſt autem ab inſanis ſanatus, Dominus reſpon„ dit irridentibus, *Hodie ſalus huic domui facta eſt.* Ecce quare intravi. Utique *ſi Salvator non intraſſet, ſalus in illa domo facta non eſſet.... Voca & tu Jeſum, noli tibi ſanus videri. Cum ſpe ægrotat, qui Medicum ſuſcipit: deſperate ægrotat, qui per inſaniam Medicum cædit. Qualis ergo ejus inſania, qui Medicum occidit? Quanta vero bonitas & potentia Medici, qui de ſanguine ſuo inſano interfectori ſuo medicamentum fecit?* Venit enim Filius hominis quærere & ſalvum facere quod perierat. *Simus ergo inter illos quos ſanat.*

12\. 13. 14. 15. *Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere ſibi regnum, & reverti,* &c. Chriſtus Jeſus Dominus noſter ſecundum divinam naturam ex Deo Patre natus, ſecundum humanam naturam ex regia progenie David, poſt glorioſam Reſurrectionem ſuam admirabili Aſcenſione ſua rediit in cælum, ſecundum quod Diſcipulis ſuis prædixerat: *Exivi a Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.* Status gloriæ, potentiæ, & immortalitatis, cum ſtatu infirmitatis, humilitatis, & immortalitatis, comparatus, vere regio longinqua eſt. Regni poſſeſſionem inivit, regni æterni, regni cujus non erit finis. Redibit ſtatuto tempore, vivos & mortuos judicaturus. Interim minas ſeu talenta dedit non ſolum Eccleſiæ ſuæ Paſtoribus & Miniſtris, ſed Chriſtianis ſingulis, varia dona contulit recte collocanda, & in ejus gloriam impendenda. *Negotiamini dum venio.* Omnia bona corporis & animæ, naturæ, & gratiæ minæ ſunt, talenta Dei, munera quorum nobis adminiſtratio commiſſa, & creditus uſus eſt ad ejus gloriam, ad ſalutem noſtram, ad proximorum ædificationem. De talentorum uſu, profectu, incremento rationem ab omnibus & ſingulis exiget Chriſtus Rex noſter cum in univerſali, tum in particulari judicio. *Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti.* Væ illis qui donis Dei abuſi fuerint, qui minas ſeu talenta vel amiſerint per ſuperbiam & vanam gloriam, vel inutilia reliquerint per acediam, inertiam, otium, negligentiam, mollis & voluptariæ vitæ amorem. Væ illis qui ſervi peccati, mundi, carnis, dæmonis eſſe malunt, quam Chriſti ſubditi. Væ illis qui ſecundum mores corruptos mundi & carnalium hominum opiniones viventes, Chriſti Jeſu imperium excutere ſe velle declarant, & ſin minus verbis, operibus certe dicunt, Se ejus dominationem reſpuere. *Nolumus hunc regnare ſuper nos.*

16\. 17.

16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. *Venit autem primus , dicens : Domine , mna tua decem mnas acquiſivit* , &c. Ante Chriſti tribunal cum fiducia comparebit fidelis ſervus , qui nihil ſibi , ſed totum Deo tribuerit , nec propriæ induſtriæ , ſed Dei gratiæ rectum uſum accepti talenti tribuerit . *Domine, mna tua decem mnas acquiſivit* . Principium boni uſus gratiæ , ipſa gratia eſt. Sine gratia Chriſti nihil poſſumus . *Sine me* , inquit , *nihil poteſtis facere*. Cum gratia Chriſti omnia poſſumus. *Omnia poſſum in eo qui me confortat*. Inſtrumenta ſumus infirma, quæ Deus ad omnia opera ſupernaturalia applicat; quæ operatur in nobis. Dicamus ergo cum Apoſtolo: *Non ego, ſed gratia Dei mecum*. Hoc humilitatis Chriſtianæ , adeoque virtutis omnis ſolidum fundamentum eſt, veræque ſanctitatis character . *Quid habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris , quaſi non acceperis?* 1. Cor. 4. 7. Sicut autem bonum uſum talentorum, & donorum Dei, totum gratiæ ejus acceptum referunt fideles ſervi; eaque pars eſt boni uſus & profectus incrementique talentorum: ita dona ſua laudat & coronat in eis Dominus , cum eorum fidelitatem laudat & remunerat . *Euge bone ſerve, quia in modico fuiſti fidelis , eris poteſtatem habens ſuper decem civitates*. Sola hæc laus utilis & vera eſt, quæ dabitur a Deo, qui nec falli poteſt, nec corrumpi. Quæ laboris & remunerationis, quæ meriti & præmii proportio? Labor modicus eſt & brevis, præmium infinitum & æternum. *Id enim quod in præſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtræ , ſupra* 2. Cor. 4. 17. *modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis* . Et , *Non* Rom. 8. 18. *ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam , quæ revelabitur* S. Auguſt. *in nobis*. Si vos terret labor, ad præmium attendite. *Si vis ſuſtinere labo-* Enarrat. in *rem , attende mercedem . Cum autem attenderis quid ſis accepturus , omnia* Pſal. 36. *tibi erunt vilia quæ pateris , nec digna æſtimabis pro quibus illud accipias.* ſerm. 2. 16. *Miraberis tantum dari pro tantillo labore*, &c.

20. *Et alter venit dicens: Domine, ecce mna tua, quam habui repoſitam in ſudario*, &c. Non ſolum a malo declinandum eſt , ſed faciendum bonum. Non ſolum reus eſt qui Dei donis abutitur , ſed qui ea ſecundum Dei mandatum non collocat, non impendit ad ejus gloriam, ad ſui ſanctificationem, ad Eccleſiæ utilitatem . Otium crimen eſt ſervis ad laborem vocatis. Deo optimo Maximo ſerviendum non timore pœnæ, ſed amore juſtitiæ. Miſericors eſt, ſperate in illum ; juſtus eſt , timete , ne gratias & dona quibus abutimini, aut quibus fideliter reſpondere negligitis, juſto judicio auferat a vobis. *Auferte ab illo mnam, & date illi qui decem mnas habet*. In caritate creſcite, ne ſi in vobis langueſcat, tandem , Deo permittente, extinguatur. Chriſto Regi veſtro obedite, Legem ejus, & officia ſtatus veſtri religioſe implete , ne æterna morte ut inimici ejus damnemini. *Verumtamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc, & interficite ante me*.

41. 42. 43. 44. *Et ut appropinquavit, videns civitatem, flevit ſuper illam, dicens: Quia ſi cognoviſſes & tu , & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis*. Sic Jeſus flet ſuper animam peccatricem, quæ ruinæ ſuæ ac perditionis ipſa cauſa eſt. Fleamus & nos ipſi ut Chriſtiani , ut pœnitentes . Odium peccati, amor Dei , perditio animæ noſtræ , quam ſanguinis ſui pretio redemit Chriſtus , fontes lacrymarum ex cordibus noſtris eliciant . Cognoſcamus quæ nobis pacem Dei, quæ exuperat omnem ſenſum , pacem & felicitatem æternam procurare poſſunt . Cognoſcamus tempus quo nos Deus viſitat ſive per beneficia , ſive per flagella : pœnitentiam agamus, cum adeſt miſerendi tempus, quia veniet dies judicii & ultionis. *Si cognoviſſes & tu ; & quidem in hac die*

tua

Digitized by Google

tua quæ ad pacem tibi : nunc autem , quia cæcus eſſe mavis , quam in Evangelii luce ambulare , *hæc abſcondita ſunt ab oculis tuis* . Hieroſolymorum obſidio , expugnatio, vaſtatio , deſolatio , typus eſt animæ rebellis a
S. Auguſt. Epiſt. 140. alias 120. c. 2. Deo derelictæ . Quia miſericordiam Dei contempſit , Chriſtumque peccatis ſuis iterum crucifixit , juſtitiam ejus experietur . *Qui enim injuſte ordinat ſe in peccatis, juſte ordinatur in pœnis* .

CAPUT VIGESIMUM.

Senſus Litteralis.

1.2.3.4. E*T factum eſt in una dierum* hebdomadis ipſius qua paſſus eſt Je-
5.6.7.8. ſus , *docente illo populum & evangelizante* , *convenerunt Prin-*
cipes Sacerdotum, *& Scribæ* , ſeu Legiſperiti, *cum Senioribus* , id eſt , primoribus populi , Senatoribus ; quibus hominum generibus conſtabat Synedrium: *& aiunt dicentes ad illum*: his illum verbis compellarunt: *Dic nobis in qua poteſtate hæc facis* , & vendentos ementeſque ejicis e Templo? Quo jure, qua auctoritate: *aut quis eſt qui dedit tibi hanc poteſtatem* ? Ad nos enim qui Præpoſiti Synagogæ ſumus, veros a falſis Prophetis diſcernere pertinet . *Reſpondens autem Jeſus , dixit ad illos : Interrogabo vos & ego unum verbum*: unum a vobis quæro, *reſpondete mihi: Baptiſmus Joannis de cælo erat , an ex hominibus ?* Qua auctoritate baptizabat Joannes , divina, an humana? *At illi cogitabant intra ſe, dicentes*: ſic apud ſe ratiocinabantur : *Quia ſi dixerimus ; De cælo , dicet : Quare ergo non credidiſtis illi? Si autem dixerimus: Ex hominibus, plebs univerſa lapidabit nos ; certi ſunt enim Joannem Prophetam eſſe*. Qui Jeſum in ſermone capere tam ſæpe nitebantur , quæſtione ab illo propoſita ita coarctati ſunt, ut nullum illis pateret effugium niſi in ignorantiæ profeſſione. *Et reſponderunt ſe neſcire unde eſſet*. Ignorantiam prætexunt Magiſtri in Iſrael. Lapidari timent a plebe Principes Synagogæ, Seniores plebis. Metuunt ne in ſe recidat ſeditioſa immodeſtia & violentia, cui illam aſſueſecerant : nam cum inimicos ſuos publicis judiciis opprimere & e medio tollere non poſſent, in eos plebem concitare ſolebant; quod vocabant *judicium zeli* , ut obſervat Grotius . *Et Jeſus ait illis : Neque ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio* . Siquidem ſimulatis vos neſcire quod ſcitis , aut pro officii veſtri ratione ſcire debetis , ne confiteamini , quam odiſtis, veritatem : neque ego vobis dicam quod ſcio, quia indigni eſtis qui audiatis. Confer cum *Matt.* 21. 23. *& Marci* 11. 27. *& ſeq.*

9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. *Cœpit autem dicere ad plebem Parabolam hanc: Homo plantavit vineam, & locavit eam colonis : & ipſe peregre fuit multis temporibus* . Itinere ſuſcepto , diu extra patriam ſuam verſatus eſt. *Et in tempore*, fructuum, *miſit ad cultores ſervum, ut de fructu vineæ darent illi: qui cæſum dimiſerunt eum inanem. Et addidit alterum ſervum mittere :* poſt hæc & alium ſervum miſit : *Illi autem hunc quoque cædentes , & afficientes contumelia, dimiſerunt inanem*. Nullum illi fructum dederunt, quem vineæ Domino offerret . *Et addidit tertium mittere* : miſit & tertium : *qui & illum vulnerantes ejecerunt . Dixit autem Dominus vineæ : Quid faciam? Mittam filium meum dilectum : forſitan , cum hunc viderint , verebuntur*, id eſt reverebuntur. Dixit, *forſitan*, non ut ignorans futurum quod pejus eum affecturi eſſent quam Prophetas : ſed illud dicit quod fieri de-

ri debebat: Chriſtum enim revereri debebant. At illi uſque adeo non ſunt reveriti, ut etiam occiderint. Hic autem loquendi modus Scripturis familiaris eſt, ut cum dicitur, *Si forte audiant*. Neque enim ſic loquitur Deus quaſi futurum ignoret, ſed ne quidam præſcientiam Dei neceſſariam inobedientiæ cauſam eſſe dicant, idcirco ejuſmodi verborum figura utitur. *Quem cum vidiſſent coloni, cogitaverunt intra ſe dicentes*, inita ſimul conjuratione: *Hic eſt hæres, occidamus illum, ut noſtra fiat hæreditas*. Sublato hærede, vineam poſſidebimus. *Et ejectum illum extra vineam occiderunt*. Extra Jeruſalem Chriſtum Jeſum occiderunt Judæi. Vel, extra Populum, qui nomine vineæ intelligitur, illum occiderunt, quia mortis ei fuerunt actores, non ſua ipſi manu, ſed tradiderunt illum Pilato & Gentibus; dixerunt enim, *Non licet nobis interficere quemquam*. Unde Militum manibus occiſus eſt. *Quid ergo faciet illis Dominus vineæ? Veniet & perdet colonos iſtos, & dabit vineam aliis. Quo audito*, Principes Sacerdotum, legiſperiti, & Senatores, intelligentes quo tenderet parabola, & quod de ipſis dicta eſſet, *dixerunt illi: Abſit*. Malum iſtud omnem Deus avertat, ut filium Domini vineæ, id eſt, Meſſiam occidamus. Jeſum enim Chriſtum eſſe, ſive Meſſiam, credere nolebant.

Theophyl. in c. 20. S. Lucæ.

17. 18. *Ille autem aſpiciens eos, ait: Quid eſt ergo hoc, quod ſcriptum eſt: Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli?* Si Chriſtum occidere non decreviſtis, cur de vobis ſcriptum eſt inſigne illud Vaticinium? *Omnis qui ceciderit ſuper illum lapidem, conquaſſabitur: ſuper quem autem ceciderit, comminuet illum*. „ Lapidem ſeipſum nominat Chri- *Theoph.*
„ ſtus, ædificantes autem doctores ipſos, quemadmodum & Ezechiel di-
„ cit: *Ædificantes parietem, & linientes abſque temperatura*, hoc eſt, qui
„ ad gratiam loquuntur, & cooperiuntur delicta populi, & veluti in ſu-
„ perficie vitia populi liniunt velut parietem quemdam. Quomodo autem
„ reprobaverunt lapidem illum? Quia dicebant, non eſt ex Deo. Duas au-
„ tem Judæorum perditiones hic deſignat: Unam animarum, in quam in-
„ cidebant ſcandalizati: *Omnis enim qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, con-*
„ *fringetur*. Alterum captivitatis, quam contemptus & rejectus ille lapis
„ eis attulerit: *ſuper quem autem ceciderit, comminuet illum*. Sic igitur
„ comminuti ſunt Judæi, & ſicut paleæ diſperſi ſunt ab una area Judææ
„ in totum Mundum. Prius autem ceciderunt ſuper lapidem, hoc eſt,
„ ſcandalizati ſunt, deinde lapis cecidit ſuper eos, & ultus eſt illos. Præ-
„ cedit enim peccatum meum, diende ſequitur juſta Dei vindicta.

19. *Et quærebant Principes Sacerdotum, & Scribæ, mittere in illum manus illa hora*. Jeſum ipſa hora apprehendere; ſed ipſos cohibuit populi metus ne illi vim inferrent: ideo autem manus in Chriſtum injicere meditabantur, quia hac parabola ſe notari ac perſtringi animadverterunt. *Cognoverunt enim quod ad ipſos dixerit ſimilitudinem hanc*, id eſt, quod de ipſis loqueretur. Confer cum *Matthæi* 21. 33. & *Marci* 12. 1.

20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. *Et obſervantes*, quærentes opportunitatem ipſum perdendi, *miſerunt inſidiatores*, homines fraudolente ſubornatos, *qui ſe juſtos ſimularent*, qui religionis & juſtitiæ zelum ſimulabant, ſeu probitatis ſpeciem præ ſe ferebant, *ut caperent eum in ſermone*, ut arrepta ex ipſius verbis occaſione calumniam ipſi ſtruerent, *ut traderent illum Principatui & poteſtati Præſidis. Et interrogaverunt eum, dicentes: Magiſter, ſcimus, quia recte dicis & doces, & non accipis perſonam* nullam rationem habes perſonarum; *ſed viam Dei in veritate doces: Licet nobis* qui Dei populus ſumus, ſecundum Legem Moyſi, *tributum dare Cæſari, an non? Conſiderans autem dolum* & malitiam *illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis?*

Digitized by Google

tis? Oſtendite mihi denarium. Cujus habet imaginem & inſcriptionem? Reſ-
pondentes dixerunt ei: Cæſaris, Et ait illis: Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris,
Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo. Et non potuerunt verbum ejus reprehendere
coram plebe: & mirati in reſponſo ejus, ſapientiam reſponſi ejus admirati,
tacuerunt. Confer cum *Matthæi* 22. 15. & *Marci* 12. 13.
27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. *Acceſſerunt autem quidam Saddu-*
cæorum, qui negant eſſe reſurrectionem, & interrogaverunt eum, dicentes:
Magiſter, Moyſes ſcripſit nobis: Si frater alicujus mortuus fuerit habens uxo-
rem, & hic ſine liberis fuerit, ut accipiat eam frater ejus uxorem, & ſu-
ſcitet ſemen fratri ſuo. Uxorem fratris ſui defuncti ducat, & ex ea ſuſci-
piat filium, qui in nomen defuncti tranſeat, ejuſque filius & hæres nun-
cupetur. *Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus*
eſt ſine filiis. Et ſequens accepit illam, & ipſe mortuus eſt ſine filio. Et ter-
tius accepit illam. Similiter & omnes ſeptem, & non reliquerunt ſemen, &
mortui ſunt. Septem illi fratres eandem uxorem alter poſt alterius mortem
acceperunt, & nulla ex ea ſuſcepta prole obierunt. *Noviſſime omnium mor-*
tua eſt & mulier. In reſurrectione ergo, cujus eorum erit uxor? ſiquidem ſe-
ptem habuerunt eam uxorem. Hac cavillatione fidem reſurrectionis futuræ
oppugnabant. *Et ait illis Jeſus: Filii hujus ſæculi*, homines qui in hoc
ſæculo vitam agunt mortalem, *nubunt, & filiæ eorum traduntur ad nu-*
ptias. Illi vero qui digni habebuntur ſæculo illo, vita futuri ſæculi, *& re-*
ſurrectione beata *ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores: neque enim*
ultra mori poterunt: in immortalibus autem ſubſtantiis locum non habet
generatio, quæ finis eſt nuptiarum. *Æquales enim Angelis ſunt*, immor-
talitate, caſtitate, numero completo, ad cujus proinde complementum
propagatione non ſit opus: *Et filii ſunt Dei*, adoptione conſummata, in
vitam immortalem, etiam ſecundum corpus, ſolius Dei virtute regenera-
ti: *cum ſint filii reſurrectionis*. Omnes quidem reſurgemus, ſed *non omnes*
immutabimur, (ait Apoſtolus,) Reſurgent & reprobi, ſed non reſurgent
in conſilio Juſtorum; non erunt *filii reſurrectionis*, qui ab operibus mor-
tuis ante finem mortalis hujus vitæ non reſurrexerunt. Reſurgent non
ad vitam, ſed ad mortem æternam, quæ *ſecunda mors* in Scriptura Sacra
Apoc. 20. 6. & c. 2. 8. vocatur. *Beatus & Sanctus qui habet partem in reſurrectione prima: in his*
ſecunda mors non habet poteſtatem. Quid ſit autem ſecunda mors, explicat
rurſus S. Joannes loquens de reprobis: *Pars illorum*, inquit, *erit in ſtagno*
ardenti igne & ſulphure: quod eſt mors ſecunda.
37. 38. *Quia vero reſurgant mortui*, quod futura ſit reſurrectio mortuo-
rum, *& Moyſes oſtendit ſecus rubum*, Dei apparitionem in rubo ardente
ſibi factam commemorans: *Sicut dicit Dominum, Deum Abraham, &*
Deum Iſaac, & Deum Jacob. Deus autem non eſt mortuorum, ſed
viventium. Vivunt igitur Patriarchæ. Animæ ergo cum corporibus non
intereunt: & corpora ſua aliquando reſumpturæ ſunt Dei virtu-
te, ut Dei promiſſionibus, & conſummata beatitudine, Patriarchæ, cete-
rique electi pariter fruantur. *Omnes enim vivunt ei*. Vivunt quoad Dei po-
tentiam & decretum, qui mortuos meliori vitæ reddere conſtituit & po-
teſt. Confer cum *Matthæi* 22. 13. & *Marci* 12. 18. Niſi Patriarchæ vixiſ-
ſent apud Deum in ſpe reſurrectionis, non dixiſſet, *Ego ſum*, ſed, *Ego*
eram. De rebus enim perditis & corruptis dicere ſolemus, Ego eram do-
minus hujus & ejus rei. Nunc autem quia dicit, *Ego ſum*, oſtendit quod
ſit viventium Dominus & Deus, & non omnino corruptorum, etiamſi
mortui ſint (ait Theophylactus.)
39. 40. *Reſpondentes autem quidam Scribarum, dixerunt ei: Magiſter, be-*
ne

Digitized by Google

ne dixiſti: egregie confutaſti Sadducæos. *Et amplius non audebant eum quidquam interrogare.* Alias quæſtiones illi deinceps proponere non auſi ſunt Sadducæi.

41. 42. 43. 44. *Dixit autem ad illos*, ad Phariſæos ſcilicet ac Legiſperitos: *Quomodo dicunt Chriſtum, filium eſſe David? & ipſe David dicit in Libro Pſalmorum: Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. David ergo Dominum illum vocat, & quomodo filius ejus eſt?* Non dubitabant Phariſæi quin ad Meſſiam Pſalmus ille 109. ſpectaret; quin Meſſiam Dominum ſuum David appellaret; quin Meſſias filius Davidis ſecundum carnem futurus eſſet. Altiorem ergo de ſe opinionem indere volebat Jeſus, ſcilicet ſe non tantum eſſe filium David, ſed & Deum ac Dominum ejus. Confer cum *Matthæi* 22. 44. & *Marci* 12. 36.
Pſal. 109.

45. 46. 47. *Audiente autem omni Populo dixit Diſcipulis ſuis: Attendite a Scribis*, cavete a Legis Doctoribus, *qui volunt ambulare in ſtolis*, qui togas ad talos uſque demiſſas induti, gravitatem oſtentant, *& amant ſalutationes in foro, & primas cathedras in Synagogis* & publicis conventibus, *& primos diſcubitus*, honoratiorem locum *in conviviis: qui devorant domos viduarum, ſimulantes longam orationem:* prolixiorum precum ſpecie munera eliciunt a viduis, & earum facultates emungunt. *Hi* propterea *accipient damnationem majorem*, gravius a Deo punientur.

SENSUS MORALIS.

1. D*Ic nobis in qua poteſtate hæc facis? Aut quis eſt qui dedit tibi hanc poteſtatem?* Prophetarum vaticinia, Joannis teſtimonium, Chriſti miracula, illum a Deo miſſum demonſtrabant. Chriſti ergo exemplo tueri ſe non poſſunt Hæretici, ac excuſare, quo minus ſuæ miſſionis documenta proferant: ſiquidem nec a Prophetis prædicti ſunt novi illi apoſtoli ac reformatores, nec miracula ediderunt ut Chriſtus; & Eccleſiæ illos interrogantis auctoritatem ſuperbe contemnunt, contumaciter rejiciunt, quod non fecit Chriſtus. Illis ergo merito dicitur: *Quis eſtis? Quando? & unde veniſtis?*
Tertull. de Præſcript. Hæret.

5. 6. 7. 8. *At illi cogitabant intra ſe, dicentes: Quia ſi dixerimus, De cælo: dicet, Quare ergo non credidiſtis illi? Si autem dixerimus, Ex hominibus, plebs univerſa lapidabit nos.... Et reſponderunt ſe neſcire unde eſſet.* Deo inviſi ſunt, damnationique obnoxii Eccleſiæ Miniſtri, qui veritatis confeſſionem & prædicationem ex commodis ſuis ſuſpendunt; illam docent, prædicant, defendunt; cum ex ejus prædicatione, confeſſione, defenſione, gloriam, honores & temporalem aliquam utilitatem conſequi poſſunt: illam ſilentio premunt, diſſimulant, malis artibus abſcondunt, & in juſtitia detinent, cum ea ſe redargui, convinci, damnari animadvertunt vel perſentiſcunt. Veritatem in animo ſuo deſpexit, inhonoravit, prodidit, qui ſolo hominum timore illam non impugnat. A Deo igitur cordium ſcrutatore judicabitur ut proditæ veritatis reus. Qui obedire nolunt veritati, nec illi teſtimonium perhibere; ignorantiæ, errori, mendacio, juſto Dei judicio traduntur. *Et reſponderunt ſe neſcire unde eſſet.* Simplicitas & humilitas indoctæ plebis oculos aperiunt ſæpe ſæpius ut lucentem videant veritatem: ſuperbia & invidia claudunt oculos doctiorum & ſapientum ſecundum propriam, mundique opinionem, ne veritatem

agnoſcant & confiteantur. Sic populus certus erat. *Joannem Prophetam eſſe*: Principes vero Sacerdotum, Scribæ, & Senatores, *reſponderunt ſe neſcire unde* baptiſmus ejus *eſſet*.

9. 10. 11. *Homo plantavit vineam, & locavit eam colonis.... Et in tempore miſit ad cultores ſervum, ut de fructu vineæ darent illi. Qui cæſum dimiſerunt eum inanem*. Donorum ſuorum uſum, fructum myſteriorum, ſanguiniſque ſui ab illis exigit Chriſtus, quibus eorum diſpenſationem credidit, vocando illos ad ſacrum Miniſterium. Tempus ſemper eſt colendi vineam Domini; tempus ſemper eſt fructus illi dandi. Hos exigit verbo ſuo, Paſtorum & Concionatorum adhortationibus & monitis; Sanctorum exemplis, gratiæ ſuæ piis inſpirationibus. Has inanes qui dimittit, Spiritum ſanctum contumelia afficit; Chriſtum e vinea ejicit, Dei Filium occidit.

13. 14. 15. *Dixit autem Dominus vineæ: Quid faciam? Mittam filium meum dilectum: forſitan cum hunc viderint, verebuntur*. Deus miſit Filium ſuum in Incarnatione: mittit quotidie ad ſacrum Altare, ubi a Paſtoribus immolatur & offertur: illum oculis fidei videntes Sacerdotes & Paſtores, non revereantur ſolum & adorent, ſed imitentur; ſe pro Eccleſia & animarum ſalute devoveant, quietem ſuam, immo vitam, ſi opus ſit, immolent, ut Eccleſiæ filios acquirant; reddant Domino optatum vineæ ſuæ fructum: omnia ſua, ſeque ipſos impendant, & ſuperimpendant pro animabus Chriſti ſanguine redemptis...... Chriſtum in animabus occidunt Sacerdotes & Paſtores avari, ambitioſi, voluptatum amatores, otioſi, deſides, qui negligentia ſua aut pravis exemplis ad vitam fidei & gratiæ in illis extinguendam cooperantur. Chriſtum in pauperibus occidunt, qui Eccleſiæ bona, redituſque ſuorum beneficiorum ad illorum ſublevandam inopiam non diſpenſant, cum ex illis delibarunt, quod victui ſuo & veſtitui neceſſarium eſt: ſed pauperum patrimonium ſibi vindicant quaſi domini, & quaſi hæreditate poſſiderent; avaritia crudeli recondentes & ſervantes; aut prodiga manu in luxum, in ludos, in convivia, in ſumptus ſuperfluos effundentes. *Cogitaverunt intra ſe dicentes: Hic eſt hæres, occidamus illum, ut noſtra fiat hæreditas. Et ejectum illum extra vineam occiderunt*. Veniet, veniet tandem Dominus vineæ, & quis ſuſtinebit adventum ejus, quis ſtabit ad videndum illum? Miniſtros infideles, Paſtores mercenarios, injuſtos, violentos, patrimonii pauperum ſacrilegos raptores perdet, æterniſque pœnis addicet. *Veniet, & perdet colonos iſtos, & dabit vineam aliis*. Pro Eccleſia orandum, pro ejus Paſtoribus ac Miniſtris, pro nobis ipſis, qui & vineæ Domini coloni ſumus, ut ejus aſpirante, præveniente, adjuvante & cooperante gratia, fructus bonorum operum, caritatis, ſalutis, fructus æternitate dignos feramus, illique offeramus. *Deus virtutum convertere: reſpice de Cœlo, & vide, & viſita vineam iſtam: & perfice eam quam plantavit dextera tua*.

Pſal. 79. 15. 16.

25. *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo*. Et Principibus, & Deo jura ſua reddenda. Illis honor, obedientia, tributa, vectigalia: huic ſupremus cultus & adoratio, amor ſuper omnia, totius Legis obſervantia, ſacrificium, decimæ, oblationes, animus & homo integer ejus imagine ſignatus. *Imaginem Cæſaris Cæſari, quæ in nummo eſt; & imaginem Dei Deo, quæ in homine eſt; ut Cæſari quidem pecuniam reddas, Deo temetipſum*.

Tertull. lib. de Idol. c. 15.

Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo. Non dixit, *Date*; ſed, *Reddite*: debitum igitur eſt. „ Cuſtodit te Princeps tuus ab hoſtibus, vitam tuam pacatam facit: debes itaque ei pro his tributum „ præ-

Theoph. in hunc locum.

„ præſertim cum & ipſum quem profers nummum ab illo habes. Igitur „ numiſma Regis iterum illi redde: interim autem tibi lucraris, quod per „ ipſum quæ vitæ debita ſunt præſtantur. Sic denique & quæ Dei ſunt, „ Deo ſunt reddenda. Dedit tibi mentem, illam redde ei, juxta mentem „ operans. Dedit tibi rationem, redde ei illam, ne fias brutis inſipientibus „ ſimilis, ſed facias omnia ut rationalis. Dedit tibi animam & corpus, „ omnia reddi ei, & imaginem ſuam reſtitue ei per fidem, ſpem, & ca- „ ritatem incendens. *Sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cæleſtis.* 1.Cor.15.49

35. *Illi vero qui digni habebuntur ſæculo illo, & reſurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores.* Futuro ſæculo digni habebuntur, qui præſens ſæculum & omnia bona tranſitoria contempſerint, ut annos æternos & inviſibilia æternaque bona Chriſtiana ſpe conſectarentur. Ad felicem illum ſtatum beatæ reſurrectionis tendamus bonæ vitæ meritis. Caſtitatem ſervemus, unuſquiſque ſecundum ſuum ſtatum, propriumque donum, ut aliquando *pares* ſimus *Angelis Dei*: moriamur penitus peccato & mundo, cupiditates noſtras mortificemus; ut ſortem Sanctorum aſſequamur, beatam immortalitatem: *Neque enim ultra mori poterunt.* Exſpoliemus veterem hominem cum actibus ſuis, ut filii Dei vivamus, ut illius hæreditatem incorruptibilem & incontaminatam in cælis conſequamur, in novam vitam geniti, in qua nihil reliquum erit ex veteris Adami vita, nulla neceſſitas, nulla cupiditas, nulla infirmitas, nulla perturbatio; ſed perfecta ſecundum corpus & animam ſanitas, immortalitas, felix non peccandi neceſſitas, æterna pax & ex ſummi boni fruitione nuſquam amittenda certiſſima ſecuritas. *Et filii ſunt Dei, cum filii ſint reſurrectionis.* *Tertull. lib. de Reſurrect. carnis c. 63.*

37. *Quia vero reſurgant mortui, & Moyſes oſtendit*, &c. Reſurget igitur caro, *& quidem ipſa, & quidem integra.* „ In depoſito eſt ubicumque a- „ pud Deum, per fideliſſimum ſequeſtrem Dei & hominum, Jeſum Chri- „ ſtum, qui & homini Deum, & hominem Deo reddet, carni ſpiritum, „ & ſpiritui carnem. Utrumque jam in ſemetipſo fœderavit, ſponſam „ ſponſo, & ſponſum ſponſæ comparavit. Nam etſi animam quis conten- „ derit ſponſam, vel dotis nomine ſequetur animam caro. Non erit ani- „ ma proſtituta, ut nuda ſuſcipiatur a ſponſo. Habet inſtrumentum, ha- „ bet cultum, habet mancipium ſuum carnem; ut collectanea comitabi- „ tur. Sed caro eſt ſponſa, quæ & in Chriſto Jeſu Spiritum ſponſum per „ ſanguinem pacta eſt. Hujus interitum quem putas, ſeceſſum ſcias eſſe. „ Quam Deus manibus ſuis ad imaginem Dei ſtruxit; quam de ſuo afflatu ad ſimilitudinem ſuæ vivacitatis animavit; quam incolatui, fru- „ ctui, dominatui totius ſuæ operationis præpoſuit, quam Sacramentis ſuis „ diſciplinisque veſtivit: cujus munditias amat, cujus caſtigationes probat, „ cujus paſſiones ſibi adpreciat; hæccine non reſurget toties Dei?

CAPUT VIGESIMUMPRIMUM.

Senſus Litteralis.

4.Reg.12.10 Ioſeph.lib.5. Antiquit. c 8.

1. 2. 3. 4. **R**E*ſpiciens autem*, JESUS, *vidit eos, qui mittebant munera ſua in gazophylacium, divites*. Gazophylacium, arca erat in Templo collocata, in qua bene clauſa unum tantum foramen ſuperne relictum erat, excipiendis muneribus quæ Templo offerebantur. *Vidit autem & quamdam Viduam pauperculam mittentem æra minuta duo. Et dixit: Vere dico vobis, Quia vidua hæc pauper plus quam omnes miſit*, ſi ejus animus & affectus ſpectetur. *Nam omnes hi ex abundanti ſibi miſerunt in munera Dei*: Ex eo quod ſibi redundabat, ſive ſupererat, munera Deo contulerunt: *Hæc autem ex eo, quod deeſt illi*, ex penuria ſua, *omnem victum ſuum quem habuit, miſit*: totum quod illi ad vitam ſuſtentandam opus erat. Confer cum *Marci* 12. 41.

5. 6. 7. 8. *Et quibuſdam dicentibus de Templo*, præ admiratione, *quod bonis*, id eſt, præclaris *lapidibus* conſtructum, & *donis* magnificis ac pretioſis *ornatum eſſet, dixit: Hæc quæ videtis, venient dies, in quibus non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur*. Veniet tempus, quo tam magnificum ædificium ita deſtruetur, ut nec lapis lapidi cohæreat. *Interrogaverunt autem illum dicentes: Præceptor, quando hæc erunt, & quod ſignum cum fieri incipient?* Quo ſigno cognoſcetur illa proxime futura? *Qui dixit: Videte ne ſeducamini: Multi enim venient in nomine meo, dicentes: Quia ego ſum*: & dicent, Ego ſum Chriſtus; & *tempus appropinquavit*, quo hujuſmodi ſeductores nomen meum uſurpantes orientur: *Nolite ergo ire poſt eos*. Cavete ne illis credatis.

9. 10. 11. *Cum autem audieritis prælia, & ſeditiones* excitari, *nolite terreri; oportet primum hæc fieri, ſed nondum ſtatim finis*. Hæc quidem certiſſime contingent, ſed nondum adeſt tempus Templi & Urbis excidio divinitus præfinitum. *Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, & regnum adverſus regnum. Et terræ motus magni erunt per loca*, in locis nonnulli, & *peſtilentiæ*, & *fames, terroreſque de cælo*, terriculamenta, ſeu extraordinariæ aeris impreſſiones & *ſigna magna* iræ Dei & vindictæ imminentis *erunt* in cælo conſpicua. Romphæa ſcilicet Urbi imminens de cælo apparuit; flamma in Templo viſa, fores Templi ſponte apertæ, currus & armatæ phalanges conſpectæ in nubibus, vox in Templo audita, *Migremus*, cum exeuntium ſono; fanaticus homo nomen Jeſu ferens, per
Lib. 6.c.31. annos quatuor clamans; *Væ, væ Hieroſolymis; Væ, væ Urbi & Populo & Templo*, ut Joſephus commemorat in Libris *De bello Judaico*.

12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. *Sed ante hæc omnia, injicient vobis manus ſuas, & perſequentur* vos, *tradentes in Synagogas & cuſtodias, trahentes ad Reges & Præſides, propter nomen meum*: propter confeſſionem nominis mei, quod me Chriſtum eſſe confeſſi fueritis. *Continget autem vobis in teſtimonium*. Hæ perſecutiones vobis contingent ut teſtimonium perhibeatis veritati. *Ponite ergo in cordibus veſtris*, memori mente conditum tenete, *non præmeditari* anxie & ſollicite, *quemadmodum reſpondeatis: Ego enim dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes adverſarii veſtri*. Vobis dabo facultatem loquendi; ſuggeramque vobis ſermonem ſapientem, cui veſtri & veritatis hoſtes nihil

oppo-

opponere poterunt quod veri ſpeciem habeat. Id impletum in Stephano,
de quo ſcriptum eſt: *Et non poterant reſiſtere ſapientiæ, & Spiritui, qui lo- Act. 6. 10.*
quebatur. Hunc locum tractans Tertullianus præclare dixit: *Quid enim ſa- lib. 4. con-*
pientius & incontradicibilius confeſſione ſimplici, & exerta in Martyris nomi- tra Mar-
ne cum Deo invaleſcentis? cion c. 39.

Trademini autem a parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, &
morte afficient ex vobis: & eritis odio omnibus propter nomen meum: & ca-
pillus de capite veſtro non peribit. Nihil damni ſentietis: etſi enim aliquid
patiamini ad tempus, & vitam ipſam temporalem amittatis, ſecuri eſtote
majus inde lucrum acceſſurum, gloriam ſcilicet ſempiternam. *In patientia*
veſtra poſſidebitis animas veſtra. Per patientiam ſalvos facietis voſmetipſos.
In patientia & ſpe erit ſortitudo veſtra. Hæc arma quibus nominis mei ho-
ſtes vincetis.

20. 21. 22. 23. 24. *Cum autem videritis circumdari ab exercitu Jeruſalem,*
tunc ſcitote quia appropinquavit deſolatio, ſive excidium *ejus*. *Tunc qui in Ju- Iſai. 22.*
dæa ſunt, fugiant ad montes, in loca tuta: *& qui in medio ejus*, ſcilicet Ju- *Daniel. 9.*
dææ, *diſcedant*; *& qui in regionibus* vicinis, *non intrent in eam*, ne conclu- *Joſeph. lib 4.*
ſi pereant gladio, vel igne, vel fame: *Quia dies ultionis* divinæ *hi ſunt*, *de bello Ju-*
ut impleantur omnia quæ ſcripta ſunt a Prophetis de Templi & Urbis exci- *daico c. 3.*
dio. *Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus*, quia onere gra- *& lib. 6. c. 1.*
vatæ fugere non poterunt: *Erit enim preſſura magna ſuper terram, & ira* *Euſeb. lib. 3.*
populo huic. Malis graviſſimis regio iſta opprimetur, & ira Dei in hunc po- *Hiſt. Eccleſ.*
pulum ſæviet. *Et cadent in ore gladii*, id eſt, acie gladii peribunt: *& qui* *c. 5.*
reliqui fuerint, *captivi ducentur in omnes gentes*. *Et Jeruſalem calcabitur a* *Joſeph. lib. 7.*
Gentibus, donec impleantur tempora Nationum. Jeruſalem tenebitur a Genti- *de Bello c.*
bus jure victoriæ, donec tempora dominio gentium in Populum Judaicum a *17.*
Deo conſtituta, ſeu ultima tempora quartæ Monarchiæ a Daniele præſcri-
pta impleantur, & judicii generalis tempus adveniat. Vel, *donec plenitudo* *Rom. 11. 25.*
gentium intret in Eccleſiam, *& ſic omnis Iſrael ſalvus fiat*. Confer cum
Matth. 24. 25. & *Marci* 13. 14.

25. 26. 27. 28. *Et erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis; & in terris preſ-*
ſura Gentium, extrema anxietas & conſternatio Gentium, *præ confuſione ſo-*
nitus maris & fluctuum: areſcentibus hominibus præ timore, & exſpectatione
calamitatum, *quæ ſupervenient univerſo orbi*. Secundum Chriſti adventum
hæc ſigna ſpectant. Ad illum ſcilicet tranſit poſtquam de Templi & Urbis
excidio dixit, ut alteri Diſcipulorum quæſtioni reſponderet, ut ex *Matthæi*
24. 3. compertum eſt. *Nam virtutes cælorum movebuntur*: omnis ornatus &
diſpoſitio cæli perturbabitur: *Et tunc videbunt Filium hominis venientem in*
nube cum poteſtate magna, & majeſtate. His autem fieri incipientibus, reſpi-
cite, & levate capita veſtra; quoniam appropinquat redemptio veſtra. Bono
eſtote animo, proxime enim complebitur redemptio corporis veſtri, plena
illa & conſummata liberatio a ſervitute corruptionis, a perſecutionibus, a
malis omnibus. *Scimus enim quod omnis creatura ingemiſcit, & parturit uſ-* *Rom. 8. 22.*
que adhuc. Non ſolum autem illa, ſed & nos ipſi primitias Spiritus habentes, *20. 24.*
& ipſi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei exſpectantes, redemptionem
corporis noſtri. Spe enim ſalvi facti ſumus.

29. 30. 31. 32. 33. *Et dixit illis ſimilitudinem; Videte ficulneam, & omnes*
arbores: cum producunt jam ex ſe fructum, ſcitis quoniam prope eſt æſtas. Ita
& vos cum videritis hæc fieri, ſcitote quoniam prope eſt regnum Dei; ſive
regni Dei perfectio, quo ſubjectis hoſtibus pacifice & tranquille regnaturus
ſum ſuper corpus electorum meorum tunc in cælis collectum & adunatum.
Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant, quæ

vobis futura denuntio. *Cælum & terra tranſibunt; verba autem mea non tranſibunt*. Quæcumque promiſi, juſſi, vel prædixi, certiſſime complebuntur. Confer cum *Matthæi* 24. 29. *& ſeq.* & *Marci* 13.

34. 35. 36. *Attendite autem vobis*, cavete *ne forte graventur corda veſtra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ*, quibus obtunditur animus, & impeditur ne divina cogitet, Deique judicium metuat: *& ſuperveniat in vos repentina dies illa*; ne repente vobis ſuperveniat terribilis judicii dies. Metaphora eſt a navibus onere prægravatis, ac proinde ſidentibus. *Tamquam laqueus enim ſuperveniet in omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis terræ*. Ex improviſo ſuperveniet omnibus qui ſic in terra habitant, ut eorum animus in res terrenas defixus ſit, & in illis quieſcat. *Vigilate itaque omni tempore orantes, ut digni habeamini*, id eſt, efficiamini, *fugere iſta omnia quæ futura ſunt*, ſeductiones Pſeudoprophetarum, iram Dei, æterna impiorum ſupplicia: *& ſtare* cum fiducia *ante Filium hominis*: ante tribunal meum. Magna eſt hujus verbi emphaſis, *Ut digni habeamini*; ſignificat enim omnia deberi gratiæ Dei.

37. 38. *Erat autem diebus* ſive per dies *docens in Templo*: *noctibus vero exiens morabatur in monte qui vocatur Oliveti*, in oratione pernoctans. *Et omnis populus manicabat ad eum in Templo audire eum*. Diluculo conveniebat in Templum, ut illum audiret,

SENSUS MORALIS.

1. 2. R*Eſpiciens autem vidit eos, qui mittebant munera ſua in gazophyla-*
3. 4. *cium divites, &c.* Nunc etiam manum & cor divitis & pauperis Chriſtus Jeſus reſpicit. Ab ipſo uno videri ament & quærant divites, qui ad Templorum ornatum, ad incrementum divini cultus, vel ad pauperum ſuſtentationem donaria & eleemoſynas conferunt. Alioquin mercedem inviſibilem & æternam caritatis non recipient, quia receperunt mercedem inanem vanitatis. *Receperunt mercedem ſuam*. Pauper qui ex neceſſario ſuo demit aliquid ut Deo & aliis pauperioribus offerat, ſpectaculum eſt Chriſti Jeſu oculis dignius, quam dives qui ex ſuperfluo ſuo abundantius erogat. Bona opera non ideo magna ſunt coram Deo, quod a divitibus, magnatibus & potentibus fiant, ſed quod animo vere Chriſtiano, animo paupere; ab avaritia & cupiditate bonorum temporalium, ab amore ſæculi purgato; qui viduæ inſtar cæleſtis Sponſi mortem luget, illiuſque deſiderio ingemiſcit: qui totum quod eſt, quod operatur, quod poſſidet, ſua, ſeque ipſum in primis offert Deo, & tamen ſe pene nihil offerre exiſtimat. *Vidit autem & quamdam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo*. De magnitudine muneris judicat æquiſſimus æſtimator & munificentiſſimus remunerator Deus non ex ipſo munere quod offertur, ſed ex animo offerentis. *Reſpexit Dominus ad Abel & ad munera ejus. Ad Cain vero & ad munera illius non reſpexit*. Applauſus & laudes quæ magna divitum dona ſequuntur, vana gloria & complacentia quæ illa ſæpe comitatur; imperfecta religio, & modica fides offerentium, ſæpe illorum pretium apud Deum minuit. Contra pauper, fide, caritate & humilitate dives magna ſemper munera Deo offert, quantumvis modica hominibus videantur, quia pretium, magnitudinem, excellentiam ex religione offerentis accipiunt. *Et dixit: Vere dico vobis quia vidua hæc pauper, plus quam omnes miſit*. Dives qui multum offert, multum ſibi ſervat; pauper qui totum erogat, ſolam in Deo fiduciam retinet. Oblatio & eleemoſyna ex ſuperfluo Deo grata, & ad ſalutem neceſſaria homini eſt: oblatio & eleemoſyna ex neceſſario, longe gratior:

Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte dum dicitur mihi per ſingulos dies, Ubi eſt Deus tuus. *Pſal.* 41. 3. *Geneſ.* 4.

tior: vitæ enim propriæ ſacrificium eſt. Hic eſt gratiæ triumphus, quæ animam Chriſtianam ſupra metum paupertatis evehit fide divinæ providentiæ, religionis amore. *Omnes hi ex abundanti ſibi miſerunt in munera Dei: hæc autem ex eo quod deeſt illi, omnem victum ſuum quem habuit, miſit.*

6. *Hæc, quæ videtis, venient dies, in quibus non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.* Quæ oculis carnis magnifica, quæ humanæ curioſitati admirabilia ſunt, nec æſtimatione Chriſti, nec membrorum ejus admiratione digna habentur. Qui alios habent oculos quam corporis, ſcilicet illuminatos fide divina oculos mentis, aliam pulchritudinem conſiderant & ſuſpiciunt quam lapidum, ædificiorum, omniumque rerum creatarum. Cogitant enimvero illas brevi perituras: ſolam Dei pulchritudinem indeficientem eſſe & æternam. *Tu autem, Domine, in æternum permanebis, ſolium tuum in generationem & generationem.* Quæcumque pulchra ſunt in operibus naturæ vel artis non teneant animam meam; teneat eam Deus, qui fecit hæc, bona quidem valde; ſed ipſe eſt bonum meum, non hæc. Quæcumque in mundo pulchra ſunt, ab illa pulchritudine veniunt quæ ſuper animas eſt, cui ſuſpirat anima mea die ac nocte. *Sero te amavi, Pulchritudo tam antiqua & tam nova, ſero te amavi. Et ecce intus eras, & ego foris, & ibi te quærebam; & in iſta formoſa quæ feciſti, deformis irruebam. Mecum eras, & tecum non eram. Ea me tenebant longe a te, quæ ſi in te non eſſent, non eſſent.* *Lament. Jerem. 5.19.* *S. Auguſt. in Confeſſ.*

8. *Videte ne ſeducamini, &c.* Seducuntur, qui cæcos aut corruptos conſcientiæ ſuæ Moderatores eligunt; qui ſecundum Chriſti Jeſu doctrinam & Evangelium illos non inſtituunt, ſed ſecundum opiniones hominum, quas probabiles vocant, ſecundum mores ſæculi, ſecundum prudentiam carnis. Cavendi ſeductores, qui ſpecie ſingularis perfectionis, paſſivæ orationis, & myſticæ quietis, ſimplices animas ab actibus virtutum, a piorum librorum, & maxime a Novi Teſtamenti lectione, a frequentatione Sacramentorum, a vitæ pœnitentis exercitiis & Chriſtiana mortificatione, a meditatione myſteriorum Chriſti, ab ejus cruce avertunt: qui naturæ corruptæ cupiditatibus & propenſionibus blandiuntur; qui cum ſpiritu cœperint, ſæpe carne conſummantur, homines cupidi, elati, voluptatum amatores magis quam Dei, crucis Chriſti inimici, Mulieres præſertim dirigere dicam, an perdere amantes? longaque & ſecreta colloquia cum ipſis miſcentes. *Videte ne ſeducamini: multi enim venient in nomine meo, dicentes, Quia ego ſum: & tempus appropinquavit: Nolite ergo ire poſt eos.* Sed heu! ſeduci amat maxima pars hominum in rebus animæ ſalutem & morum inſtitutionem ſpectantibus; nuncque completur illud Apoſtoli oraculum: *Erit enim tempus, cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi magiſtros prurientes auribus, & a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.* Sed & a vobiſmetipſis cavete, quia principium ſeductionis in vobis ipſis eſt, in concupiſcentiis, in amore proprio. *Timeo autem, ne ſicut Serpens Hevam ſeduxit in aſtutia ſua, ita corrumpantur ſenſus veſtri, & excidant a ſimplicitate, quæ eſt in Chriſto.* Pſeudoapoſtolos cavete, operarios ſubdolos, transfigurantes ſe in Apoſtolos Chriſti: *Et non mirum; ipſe enim Satanas ſe transfigurat in Angelum lucis. Non eſt ergo magnum, ſi miniſtri ejus transfigurentur velut miniſtri juſtitiæ: quorum finis erit ſecundum opera ipſorum.* *2. Tim. 4.3.* *2. Cor. 11.*

9. *Cum audieritis prælia & ſeditiones, nolite terreri, &c.* Bella, ſeditiones, & aliæ calamitates hic a Chriſto prænunciatæ, flagella Dei ſunt. His utitur Deus ultionum ad puniendum Reges & populos in divinam ſuam Majeſtatem perduelles; inteſtinamque carnis adverſus ſpiritum in

 utriſ-

utriuſque pugnam. Solus Deus omnipotens & bonus ex tantis malis bonum elicere poteſt. Ejus miſericordiæ ſerviunt in electis, ejus vero juſtitiæ in majori numero reproborum. His terreri malis non debet Chriſtianus. His terrentur improbi, qui non diligunt adventum Chriſti, quibus hæc mala graviorum præſagia ſunt æternorumque tormentorum. His juſti non terrentur, quibus media ſunt purgationis interioris & ſanctificationis, ut cum fiducia compareant ante tribunal Chriſti; necnon præſagia proximæ liberationis, & regni Salvatoris.

12. *Sed ante hæc omnia injicient vobis manus ſuas; & perſequentur, tradentes in Synagogas & cuſtodias, trahentes ad Reges & Præſides propter nomen meum: continget autem vobis in teſtimonium.* Perſecutio utilis eſt, quæ fidem probat, patientiam exercet, ab amore Mundi Chriſtianos avellit, Chriſto arctius conjungit, cor examinat & purgat, veritatem Confeſſorum glorioſis teſtimoniis, Martyrum ſanguine confirmat, ſpem excitat, caritatem magis accendit. „ Quis ergo non omnibus viribus elaboraret ad

S. Cypr. de exhort. Martyrum.

„ tantam claritatem pervenire, ut amicus Dei fiat, ut cum Chriſto ſta-
„ tim gaudeat, ut poſt tormenta & ſupplicia terrena præmia divina per-
„ cipiat? Si militibus ſæcularibus glorioſum eſt, ut hoſte devicto redeant
„ in patriam triumphantes: quanto potior & major eſt gloria, victo dia-
„ bolo ad patriam triumphantem redire, & unde Adam peccator ejectus
„ eſt, illuc proſtrato eo qui ante dejecerat, trophæa victricia reportare?
„ Offerre Deo acceptiſſimum munus, incorruptam fidem, & virtutem men-
„ tis incolumen, laudem devotionis illuſtrem? Comitari eum, cum venire
„ cœperit, vindictam de inimicis recepturus? Lateri ejus aſſiſtere, cum ſe-
„ derit judicaturus? Cohæredem Chriſti fieri, Angelis adæquari; cum Pa-
„ triarchis, cum Apoſtolis, cum Prophetis cæleſtis regni poſſeſſione læta-
„ ri? Has cogitationes quæ perſecutio poteſt vincere? Quæ poſſunt tormen-
„ ta ſuperare? Durat fortis & ſtabilis religioſis meditationibus fundata mens:
„ & adverſus omnes diaboli terrores & minas mundi animus immobilis per-
„ ſtat; quem futurorum fides certa & ſolida corroborat. Clauduntur ocu-
„ li in perſecutionibus terræ, ſed patet cælum; minatur Antichriſtus, ſed
„ Chriſtus tuetur: mors infertur, ſed immortalitas ſequitur: occiſo mun-
„ dus eripitur, ſed reſtituto paradiſus exhibetur; vita temporalis extingui-
„ tur, ſed æterna reparatur.

S. Cypr. de bono Patientiæ.

19. *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.* Chriſtiana patientia prætium ſalutis eſt. Per eam peccatores juſtitiam inveniunt, pœnitentes recipiunt, juſti conſervant, pro ea certant ad mortem uſque Martyres, præmio illius fruuntur Sancti; ſeque ipſos poſſident, Deum poſſidentes. *Patientia eſt quæ nos Deo commendat & ſervat, ipſa eſt quæ iram temperat, quæ linguam frænat, quæ mentem gubernat, pacem cuſtodit, diſciplinam regit, libidinis impetum frangit, tumoris violentiam comprimit, incendium ſimultatis extinguit, coercet potentiam divitum, inopiam pauperum refovet; tuetur in virginibus beatam integritatem, in viduis laborioſam caſtitatem, in conjunctis & maritatis individuam charitatem: facit humiles in proſperis, in adverſis fortes, contra injurias & contumelias mites: docet delinquentibus cito ignoſcere; ſi ipſe delinquas, diu & multum rogare: tentationes expugnat, perſecutiones tolerat, paſſiones & martyria conſummat. Ipſa eſt quæ fidei noſtræ fundamenta firmiter munit: ipſa eſt quæ incrementa ſpei ſublimiter provehit: ipſa actum dirigit, ut tenere poſſimus viam Chriſti, dum per ejus tolerantiam gradimur: ipſa efficit ut perſeveremus filii Dei, dum patientiam Patris imitamur.* Amemus & imitemur patientiam Dei, patientiam Chriſti: rependamus illi, quam pro nobis ipſe de-

Tertull. lib. de Patientia.

pen-

pendit. Offeramus *patientiam ſpiritus*, *patientiam carnis*, qui in reſurrectionem carnis & ſpiritus credimus. *Si tanta ſuffert Anima ut poſſideat unde pereat, quanta debet ſufferre ne pereat? &c.*

S. Auguſt. lib. de Patientia c. 7.

25. *Et erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis, &c.* Miſericordia Dei hæc ſigna præmittit, ut ejus iram per pœnitentiam fugiamus, Divini judicii timorem fides in nobis excitet. Omnibus communis erit judicii metus, paucis utilis. Solo malorum temporalium timore areſcere homines poſſunt, converti non poſſunt. Timor malorum inviſibilium & æternorum, quem fides excitat, ſpes comitatur, caritas ſanctificat & perficit, *timor Domini ſanctus permanens in ſæculum ſæculi*, ad ſalutem utilis eſt. *Obſervabo me ab iniquitate mea, quoniam omnia judicia ejus in conſpectu meo, & juſtitias ejus non repuli a me.*

Undique Deus terret, quia non vult invenire quos damnet. *inquit. S. Auguſt. ſerm. 19. alias 4 ex editis a Sirmondo Pſal. 17. 24.*

28. *His autem fieri incipientibus, reſpicite & levate capita veſtra, &c.* Securi ſint boni, Judicem ipſorum nullus adverſarius corrumpit, aut circumvenit, nullus teſtis illudit. Sed quantum ſecuri ſunt boni, tantum timeant mali. Non talis judicat, cui aliquid abſcondatur. Numquid enim Deus judicans quæſiturus eſt teſtes, per quos diſcat quis ſis? Unde poteſt falli quis ſis, qui noverat quis eſſes futurus? Te interrogat, non alium de te. „ Dominus interrogat juſtum & impium. Interrogat autem te, „ non ut diſcat a te, ſed ut confundat. Habentes ergo judicem talem, „ quem nemo contra nos fallit, nemo pro nobis; ſic agamus, ut ejus judi-„ cium venturum non timeamus, ſed exſpectemus & deſideremus. Num-„ quid enim frumenta timent ne mittantur in horreum? Immo optant vehe-„ menter & deſiderant. Numquid oves timent ne ponantur ad dexteram? „ Immo nihil eis tam tardum eſt, quam donec fiat. Hi vero ex animo & to-„ ta ſinceritate dicunt, cum orant, VENIAT REGNUM TUUM. Mali vero hominis in his verbis & cor trepidat, & lingua titubat. Quomodo enim dicis, *Veniat regnum tuum?* Ecce veniat: qualem te inveniet? Sic ergo age ut ſecurus ores. Sic vive ut diligas adventum ejus.

S. Aug. ſerm. 47. de Ovibus c. 6.

29. *Et dixit illis ſimilitudinem: Videte ficulneam, & omnes arbores: cum producunt jam ex ſe fructum, ſcitis quoniam prope eſt æſtas, &c.* Iniqui videntur florere ad tempus, & juſti laborare; ſed quare? Quia nox eſt adhuc. Quid eſt, nox eſt? Non apparent merita juſtorum, & quaſi nominatur felicitas impiorum. Tam diu videtur herba lætior quam arbor, quam diu hyems eſt. Herba enim per hyemem viget, arbor per hiemem quaſi arida eſt: cum Sol exierit ferventior tempore æſtatis, arbor quæ per hyemem arida videbatur, expletur foliis, profert fructus; herba autem areſcit: videbis honorem arboris, herba arida eſt; ſic & modo juſti laborant antequam veniat æſtas. *Eſt vita in radice, nondum apparet in ramis. Radix autem noſtra caritas eſt.* Et quid ait Apoſtolus? *Ut ſupra debeamus habere radicem, ut vita ſit Paſtor noſter, quia habitatio noſtra non debet recedere de cælo, quia in hac terra debemus ſicut mortui ambulare: ut ſupra viventes, infra mortui ſimus; non ut ſupra mortui infra vivamus.* Quia ergo non debet recedere vita noſtra & cor noſtrum deſuper, quid ait Apoſtolus? *Mortui enim eſtis.* Et ne timeres, *Vita veſtra abſcondita eſt*, ait, *cum Chriſto in Deo.* Ecce ubi eſt radix noſtra. Quando autem apparebit honor noſter, tamquam in foliis & fructibus, ſequitur & dicit, *Cum Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos cum illo apparebitis in gloria.*

S. Auguſt. Enarrat. in Pſal. 48. ſerm. 2. n. 3.

Coloſſ. 3. 3.

34. *Attendite autem vobis, ne forte graventur corda veſtra in crapula & ebrietate, & curis hujus vitæ, & ſuperveniat in vos repentina dies illa.* Lugendum eſt quod maxima pars hominum voluptatibus carnis & ſenſuum ita ſit irretita, vel ſæculi negotiis ita implicata, ut de æternitate, de Dei

judicio,

judicio, de morte minime cogitent. Cum repentina mors & improviſa tam multis ſuperveniat, ſecuri vivunt: terribilibus Dei minis in ſacra Scriptura intonantibus non excitantur. Sedent, immo jacent in terra quieti, non ſapientes; non deſiderantes, non cogitantes quæ ſunt in cælo, ſed quæ ſuper terram. Ideo *tamquam laqueus* incautas aves, illos intercipiet mortis
August. judiciique dies. *Amor rerum terrenarum, ſpiritualium viſcus pennarum*. Vigilandum igitur, orandum eſt omni tempore, ſiquidem incerti ſumus qua hora ad tribunal Chriſti vocandi ſumus. Qui Deum & ejus voluntatem ſemper deſiderat, qui juſtitiam in hac peregrinatione ſemper eſurit & ſitit, ſemper orat. Vigilandum Chriſtianis, ne officiis ſuis deſint; orandum, ut gratiam impetrent qua fideliter illa impleant. *Vigilate itaque omni tempore*
1. Theſſal. 5. *orantes, ut digni habeamini fugere iſta omnia, quæ futura ſunt, & ſtare ante Filium hominis*: ait Chriſtus Dominus. *Dies Domini ſicut fur in nocte, ita veniet* (ait Apoſtolus) *cum enim dixerint: Pax & ſecuritas; tunc repentinus eis ſuperveniet interitus, ſicut dolor in utero habenti, & non effugient. Vos autem, fratres, non eſtis in tenebris, ut vos dies illa tamquam fur comprehendat: omnes enim vos filii lucis eſtis, & filii diei: non ſumus noctis neque tenebrarum. Igitur non dormiamus ſicut & ceteri, ſed vigilemus, & ſobrii ſimus. Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrii ſunt, nocte ebrii ſunt. Nos autem qui diei ſumus, ſobrii ſimus, induti loricam fidei, & charitatis, & galeam ſpem ſalutis.*

CAPUT VIGESIMUMSECUNDUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. **A** *Ppropinquabat autem dies feſtus Azymorum*, dies ille ſolemnis, quo Judæi panibus azymis veſci incipiebant, ſecundum Legem; qui dies Paſcha vocatur ab Agni Paſchalis immolatione: *& quærebant Principes Sacerdotum, & Scribæ* ſeu Legiſperiti, *quomodo Jeſum interficerent*, an dolo, an vi manifeſta, & quo tempore: *timebant vero plebem*: ideo palam violentas manus in illum injicere non audebant.

3. 4. 5. 6. *Intravit autem Satanas in Judam, qui cognominabatur Iſcariotes, unum de duodecim*. Intravit non in corpus Judæ, ſed in animum, pravis ſuggeſtionibus conſentientem. *Cum diabolus jam miſiſſet in cor ut traderet eum Judas, &c.* (ut dicitur Joannis 13.) *Et abiit, & locutus eſt cum Principibus Sacerdotum & Magiſtratibus*, ſeu Præfectis excubiarum Templi, *quemadmodum illum traderet eis. Et gaviſi ſunt, & pacti ſunt pecuniam illi dare. Et ſpopondit*. Mutuo ſe obligavit, & coram illis palam profeſſus eſt, ſe Jeſum traditurum, *Et quærebat opportunitatem ut traderet illum ſine turbis*, id eſt, clam populo, qui ſolebat eum ſequi vel ſine tumultu.

7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. *Venit autem dies Azymorum* primus & ſolemnis, *in qua neceſſe erat occidi Paſcha*, Agnum Paſchalem immolari. *Et miſit Petrum, & Joannem, dicens: Euntes parate nobis Paſcha*, ſine mora Paſchale convivium inſtruite, *ut manducemus. At illi dixerunt: Ubi vis paremus? Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis in civitatem*, cum primum civitatem ingrediemini, *occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans*, vas fictile aqua plenum; *ſequimini eum in domum, in quam intrat*, ſeu intrabit; *& dicetis patri-familias domus: Dicit tibi Magiſter, Ubi eſt diverſorium, ubi Paſcha cum Diſcipulis meis manducem? Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum*

naculum magnum ſtratum, inſtructum menſis & lectulis, omnique ſuppellectili ad apparatum convivii neceſſaria, *& ibi parate* quod nobis neceſſe eſt ad Paſchalem Cœnam. *Euntes autem, invenerunt ſicut dixit illis* Jeſus, ſervum, domum, patrem-familias, cœnaculum ſtratum, *& paraverunt Paſcha*, ſecundum ejus mandatum.

14. 15. 16. *Et cum facta eſſet hora*, cum cœnandi tempus eſſet, quippe multa jam nocte, *diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo. Et ait illis: Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar.* Ardentiſſime deſideravi hanc ultimam cœnam Paſchalem vobiſcum peragere, in qua ſingularia & eximia amoris mei vobis exhibiturus ſum argumenta, & magna myſteria traditurus, antequam patiar. *Dico enim vobis, Quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei.* Paſcha non celebrabo vobiſcum, donec impleatur in regno Dei, id eſt, in regno cælorum, quod illa victima & cœna legali ac typica ſignificatur, ſcilicet liberatio perfecta a peccato & a morte ſtipendio peccati, quam adumbrabat liberatio ex Ægyptiaca ſervitute, cujus quidem liberationis monumentum erat Paſcha. Vel, donec manducem vobiſcum poſt reſurrectionem meam, typicis ſacrificiis per mortem meam impletis. Vel, donec illud manducem vobiſcum in Eccleſia, quæ Dei regnum eſt, in myſtica Euchariſtiæ menſa, convivium ipſe pariter & conviva, & Paſcha veſtrum, ut Apoſtolus ait: *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus.* Unde Origenes lib. 8. Contra Celſum: *Quiſquis*, inquit, *cogitat Paſcha noſtrum immolatum eſſe Chriſtum, celebrandumque hoc Feſtum edendo carnem Verbi, numquam non Paſcha facit, quod interpretatur ac ſi dicas* TRANSITORIA, *tranſiens ſemper ratione, omnique cogitatione atque actione ad Deum, a negotiis ſæcularibus, & ad civitatem ejus feſtinans.*

Theophyl. in hunc locum.

1. Cor. 5. 7. p. 392. Edit. Cantabrig.

17. 18. *Et accepto calice, gratias egit, & dixit: Accipite, & dividite inter vos.* Calix iſte communis eſt, quo ex more cœnæ in orbem bibebatur, patre-familias proxime ſibi diſcumbentibus poculum porrigente, aliis vero de manu in manum ſibi mutuo tradentibus. Calix vero de quo Verſ. 20. calix myſticus eſt, in quo Chriſtus Sanguinis ſui Myſterium conſecravit. *Dico enim vobis, Quod non bibam de generatione vitis*, id eſt de fructu vitis, ſeu vino, *donec regnum Dei veniat.* Poſtremum ſcilicet illud convivium eſt, quod vobiſcum facio ante mortem meam, qua ſum a Patre clarificandus, & poteſtatem omnem in cælo & terra accepturus.

Theophyl.

19. 20. *Et accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens: Hoc eſt corpus meum*, illud ipſum *quod pro vobis datur*, quod pro veſtris peccatis immolatur, verum proinde corpus, a Dei Verbo ex Virgine aſſumptum, *vivificum*. Veritas enim non mentitur, *Hoc*, quod me facere videtis, in hujus inſtitutione Myſterii, *facite in meam commemorationem*, ad perennem mortis meæ memoriam ſacrum hunc ritum & ſacrificium celebrate. *Similiter & calicem* accepit, *poſtquam cœnavit*, poſt cœnam legalem, *dicens: Hic eſt calix Novum Teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur.* Hic calix, quem manibus teneo, inſtrumentum authenticum eſt, quo Novum fœdus ſeu Teſtamentum ſancitur & obſignatur per ſanginem meum in ipſo calice contentum: Qui ſanguis pro vobis fundetur in cruce. Secundum vim Græci Textus, *Qui pro vobis funditur*, quæ vox non ſolum idem ſignificat ac *effundetur*, rem ſcilicet mox futuram deſignans ut præſentem; ſed myſticam ſanguinis Chriſti effuſionem in calice Euchariſtico: quemadmodum Agni Paſchalis ſanguis ad pedem Altaris effundebatur. Sicut ergo vero ſanguine animalium vetus Teſtamentum ſancitum eſt, dicente Moyſe: *Hic eſt ſanguis fœderis*: ita vero ſanguine Chri-

ſti,

S. Cyrill. Alexand.

Concil. Trid. Seſſ. 22. c. 1 & can. 2. Tertull. Adverſus Marcion. lib. 4. c. 40.

Teſtamentum conſtituens ſanguine ſuo obſignatum.

Exod. 24. 8.

ſti, non figura vacua ſanguinis ejus Novum Teſtamentum eſt obſignatum, ut umbræ in veritatem, figura in manifeſtationem, & Lex in Evangelium verteretur. Nec vero typus ſanguinis, id eſt vinum, ſed ſanguis ipſe pretioſus Chriſti effuſus eſt in remiſſionem peccatorum. Dicendo autem, *Quod pro vobis datur, & effunditur*, non pro ſolis Apoſtolis ſignificat corpus „ ejus eſſe datum, & ſanguinem ejus effuſum, ſed pro humano genere. „ Vetus enim Paſcha perficiebatur ob liberationem ex Ægyptiaca ſervitute, „ & ſanguis agni effundebatur obſervata primogenita. Novum autem Paſ- „ cha propter remiſſionem peccatorum, & conſervationem cogitationum „ ſanctificatarum & conſecratarum Deo.

Theoph. in hunc locum.

21. 22. 23. *Verumtamen ecce manus tradentis me, meeum eſt in menſa.* Unus ex vobis ſimul mecum diſcumbentibus, qua manu jam cibum ſumet, eadem mox hoſtibus me tradet. *Et quidem Filius hominis, ſecundum quod definitum eſt, vadit*: Secundum quod æterno Dei conſilio conſtitutum eſt, ad paſſionem & mortem vadit: *Væ autem homini illi per quem tradetur*; cujus proditionem Deus præſcivit tantum ac permiſit, non effecit; quamvis eam ordinaverit ac direxerit ad finem redemptionis noſtræ per paſſionem & mortem Chriſti, & ad gloriam ſuam. Traditoris vero ſupplicium non ſolum præſcivit, ſed decrevit. *Non enim caſus ruentium, nec malignitatem iniquorum, neque cupiditates peccantium prædeſtinatio Dei aut excitavit, aut ſuaſit, aut impulit: ſed plane prædeſtinavit judicium ſuum, quo unicuique retributurus eſt prout geſſit, ſive bonum, ſive malum: quod judicium omnino futurum non eſſet, ſi homines Dei voluntate peccarent*. Confer cum *Act.* 2. 23. ubi S. Petrus de Jeſu pro concione loquens Iſraelitis ait: *Hunc definito conſilio & præſcientia Dei traditum, per manus iniquorum affigentes interemiſtis*. Et cap. 4. 27. 28. *Convenerunt vere in civitate iſta adverſus ſanctum puerum tuum Jeſum, quem unxiſti, Herodes & Pontius Pilatus, cum Gentibus & populis Iſrael, facere quæ manus tua, & conſilium tuum decreverunt fieri.*

S. Proſper in Reſponſ. ad Object. Vincent.

23. *Et ipſi* Apoſtoli *cœperunt quærere inter ſe, Quis eſſet ex eis, qui hoc facturus eſſet*, Dominum ſcilicet traditurus.

24. 25. 26. 27. *Facta eſt autem & contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major*, ſive quis cenſendus eſſet maximus. Veriſimile non videtur erudito Interpreti Apoſtolos tam luctuoſo tempore vacaſſe ambitioſo certamini. Iſtam igitur contentionem non tunc, ſed olim inter illos factam, a S. Luca hic referri putat: quia Chriſtus memor quod olim inter ſe de primatu diſceptaſſent, abiturus, ut dilectionis, ita & humilitatis præcepta illis tradidit. *Dixit autem eis: Reges Gentium dominantur eorum*, ſeu potius earum, durumque in ſubditos imperium exercent: *& qui poteſtatem habent ſuper eos benefici vocantur*, Beneficorum nomen, alioſque titulos honorificos affectant. *Vos autem non ſic* agere debetis: *ſed qui major eſt in vobis, fiat ſicut minor*, ſeu junior, ſecundum vim Græci Textus, *& qui præceſſor eſt*, ſeu ordine, gradu, dignitate, auctoritate ſuperior, fiat *ſicut miniſtrator*, ſe velut omnium miniſtrum gerat. *Nam quis major eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat? nonne qui recumbit? Ego autem* Dominus, Magiſter, ac Deus veſter *in medio veſtrum ſum, ſicut qui miniſtrat*. Confer cum *Matthæi* 20. 25. & *Marci* 10. 42. & ſeq.

Grotius in hunc locum.

28. 29. 30. *Vos autem eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis*; id eſt, in rebus adverſis me non deſeruiſtis. *Et ego*, in præmium fidelitatis & conſtantiæ veſtræ, *diſpono*, præparo ſeu polliceor *vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus, regnum*; non terrenum & temporale, ſed cæleſte; *ut edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo*: ut menſæ meæ conſortes

ſitis,

ſitis, id eſt, primos honores in regno meo habeatis: & ineffabilibus deliciis mecum perfruamini, & torrente voluptatis potemini: *& ſedeatis ſuper thronos*, poteſtatis meæ participes, *judicantes duodecim Tribus Iſrael.* Confer cum *Matth.* 19. 28.

31. 32. *Ait autem Dominus: Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos ut cribraret ſicut triticum.* Satanas veſtræ omnium ſalutis adverſarius, ſibi a Deo permitti petiit ut vos tentationibus ſuis agitaret, ventilaret, vexaret, fidemque vobis excuteret, ſicut triticum in cribro ſurſum atque deorſum vertitur, & concutitur. *Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua;* ut penitus non extinguatur, non intereat, quamquam grave ac lethale vulnus acceptura ſit cum me negabis. *Et tu aliquando converſus* ad pœnitentiam, & efficaciſſima gratiæ meæ virtute in fide confirmatus, viciſſim *confirma fratres tuos*, Chriſtianos omnes, ipſoſque Condiſcipulos, ne in fide deficiant; pro ipſis ora, ſicut ego pro te oravi, illiſque firmiſſimæ & conſtantiſſimæ fidei exemplo præluceas. *Simon, Simon, ecce ſatanas expetivit vos ut cribraret ſicut triticum.* Ne gloriarentur Apoſtoli, & ſuis viribus tribuerent quod ſoli pene inter tot millia Judæorum dicerentur in tentationibus permanſiſſe cum Domino, oſtendit eos, ſi non juvantis ſe Domini eſſent opitulatione protecti, eadem procella cum ceteris potuiſſe conteri. De Petro dici poteſt, quod de lapſis qui fidem in perſecutione exterius negaverant, S. Cyprianus ad Antonianum ſcribit: *Nec putemus mortuos eſſe, ſed magis ſemianimes jacere eos, quos perſecutione funeſta ſauciatos videmus: Qui ſi in totum mortui eſſent, numquam de eiſdem poſtmodum & Confeſſores & Martyres fierent. Sed quoniam eſt in illis quod pœnitentia ſequente revaleſcat, ad fidem & ad virtutem de pœnitentia robur armatur.* In Petri negantis Chriſtum animo manſit ſemen fidei, quod pœnitentia ſequente revaleſceret, ut etiam commentatur poſt S. Ambroſium Enarratione in Pſalm. 43. n. 40. Theophylactus. *Rogavi ut non deficiat fides tua*: Quamvis enim brevi tempore concutiendus ſis, *habes tamen recondita ſemina fidei, ut etiamſi folia abjecerit ſpiritus invadentis, radix tamen vivat, & non deficiat fides tua.*

Vener. Beda in hunc locum.

Litteralem iſtius loci ſenſum S. Auguſtinus explicat, & ad Petri perſeverantiam in fide, gratiæque ſpecialis & efficaciſſimæ neceſſitatem ut perſeveraret, pertinere docet. „ Si ad liberum arbitrium hominis (*inquit*)
„ quod non ſecundum gratiam, ſed contra eam defendis, pertinere dicis ut
„ perſeveret in bono quiſque, vel non perſeveret, non donante Deo ſi
„ perſeveret, ſed humana voluntate faciente, quid moliturus es contra ver-
„ ba dicentis: *Rogavi pro te, Petre, ne deficiat fides tua?* An audebis dice-
„ re, etiam rogante Chriſto ne deficeret fides Petri, defecturam fuiſſe, ſi
„ eam Petrus deficere voluiſſet, hoc eſt, ſi eam uſque in finem perſevera-
„ re noluiſſet: Quaſi Petrus aliud ullo modo vellet, quam pro illo Chri-
„ ſtus rogaſſet ut vellet. Nam quis ignorat tunc fuiſſe perituram fidem
„ Petri ſi ea quæ fidelis erat voluntas ipſa deficeret; & permanſuram, ſi
„ eadem voluntas maneret: ſed quia præparatur voluntas a Domino, ideo
„ pro illo Chriſti non poſſet eſſe inanis oratio. Quando rogavit ergo ne
„ fides ejus deficeret, quid aliud rogavit, niſi ut haberet in fide liberri-
„ mam, fortiſſimam, invictiſſimam, perſeverantiſſimam voluntatem? Ecce
„ quemadmodum ſecundum gratiam Dei, non contra eam, libertas defen-
„ ditur voluntatis. Voluntas quippe humana non libertate conſequitur gra-
„ tiam, ſed gratia potius libertatem, & ut perſeveret delectabilem perpe-
„ tuitatem, & inſuperabilem fortitudinem.

S. Auguſt. de Corrept. & Grat. c. 8.

Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, &c. Commune erat omni-

S. Leo ſerm. 3. in Anniv. Aſſumt. ſuæ c. 3.

omnibus Apoſtolis periculum de tentatione ſormidinis, & divinæ protectionis auxilio pariter indigebant; quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere: & tamen „ Specialis a Domino Petri cura ſuſcipitur, & „ pro fide Petri proprie ſupplicatur, tamquam aliorum ſtatus certior ſit futu- „ rus, ſi mens Principis victa non ſuerit. In Petro ergo omnium fortitudo „ munitur, & divinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, ut firmitas quæ per „ Chriſtum Petro tribuitur, per Petrum Apoſtolis conferatur.

S. Leo ſerm. 2. c. 2. 3.

Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, fides quam confeſſus es, quam prædicaturus es, quam ore meo laudavi, ob quam Eccleſiæ meæ gubernacula tibi commiſi: rogavi (inquam) pro te, ut non deficiat in Eccleſia, & in Sede tua. „ Soliditas enim illius fidei, quæ in Apoſtolorum Prin- „ cipe eſt laudata, perpetua eſt. Et ſicut permanet, quod in Chriſto Petrus „ credidit; ita permanet quod in Petro Chriſtus inſtituit.... In univerſa Ec- „ cleſia, *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*, quotidie Petrus dicit: & omnis lin- „ gua quæ confitetur Dominum, magiſterio hujus vocis imbuitur. Hæc fi- „ des diabolum vincit, & captivorum ejus vincula diſſolvit. Hæc erutos „ mundo inſerit cælo, & portæ inferi adverſus eam prævalere non poſſunt. „ Tanta enim divinitus ſoliditate munita eſt, ut eam neque hæretica um- „ quam perrumpere pravitas, nec pagana potuerit ſuperare perfidia.

In hunc ſenſum S. Bernardus Epiſtola 190. ſeu Tractatu de Erroribus Petri Abailardi, ad Innocentium II. Pontificem Maximum ſcribit: *Oportet ad veſtrum referri Apoſtolatum pericula quæque & ſcandala emergentia in regno Dei, ea præſertim quæ fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi reſarciri damna fidei, ubi non poſſit fides ſentire defectum. Hæc quippe hujus prærogativa Sedis. Cui enim alteri aliquando dictum eſt?* Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua, *Ergo quod ſequitur, a Petri ſucceſſore exigitur:* Et tu aliquando converſus confirma fratres tuos.

Theophyl. in hunc locum.

Poſteriora illa verba ſic explicat Theophylactus: *Quia te habeo ut Principem Diſcipulorum, poſtquam negato me fleveris, & ad pœnitentiam veneris, confirma ceteros. Hoc enim te decet, qui poſt me Eccleſiæ petra es & firmamentum*. Non ſolum autem Apoſtolos, ſed omnes, qui ad conſummationem uſque ſæculi futuri ſunt, fideles Petrus confirmavit pœnitentiæ ſuæ exemplo, ne poſt peccatum deſperent de venia.

33. 34. *Qui dixit ei: Domine, tecum paratus ſum & in carcerem, & in mortem ire. At ille dixit: Dico tibi, Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges noſſe me*. Donec ter negaveris, dicens quod non noveris me. „ Multa caritas animoſum reddidit Petrum ut polliceretur quæ tunc ſibi e- „ rant impoſſibilia (inquit Theophylactus) Dominus autem ubi videt eum „ viribus ſuis nimis confidentem temeraria loqui (oportebat enim audita ve- „ ritate, quæ ei dicebat quod tentandus eſſet, non reluctari, non ſuperbe „ ſapere, ſed timere) manifeſtat ei tentationis ſpeciem, nempe negationem.

Euthymius in hunc locum & Theophyl.

35. 36. *Et dixit eis: Quando miſi vos ſine ſacculo & pera, & calceamentis, numquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc qui habet ſacculum*, ſeu crumenam pecunia refertam, *tollat*, ſeu ferat ſacculum illud ſive crumenam; *ſimiliter & peram* inſtructam cibo: *& qui non habet* crumenam; cui pecunia deeſt, *vendat tunicam ſuam, & emat gladium*. Prohibuerat olim Chriſtus Diſcipulis, ne peram, aut ſacculum, & calceamenta in itinere ferrent; prohibet inferius Petro ne gladio utatur ad vim reppellendam. Sibi ipſi contrarius non eſt; ſed nunc longe alia tempora, longe aliam ipſorum ſortem futuram ſignificat: illis & penuriam rerum omnium, & graviſſima pericula imminere: adeo ut ſi quis præſidiis humanis uti voluiſſet, crumenam & peram velut in difficillimo itine-

itinere ſibi comparare debuiſſet; quin & gladium vendita tunica, ſi aliunde non poſſet. Nam per loca latrociniis infeſta cum gladio iri ſolet. Hæc igitur per emphaſim dicta, ut obſervat Euthymius. Diſcipulos, quibus juſſerat, ut ſi quis in maxilla dextera illos percuteret, aliam ipſi offerrent, gladiis armari non præcipit patientiæ Magiſter, ſed hac figura ſermonis ſignificat *imminentes inſidias Judæorum*. Denique ſi quæ contrarietas in his Domini dictis prima fronte videretur, cum S. Auguſtino reſpondendum eſſet: *Nulla inconſtantia præcipientis, ſed ratione diſpenſantis, pro temporum diverſitate, præcepta, vel conſilia, vel permiſſa mutari*.

Matth. 6.
S. Chryſ. Hom. ſingulari in illa verba Apoſtoli. Salutate Priſcillam & Aquilam

37. 38. *Dico enim vobis, Quoniam adhuc hoc quod ſcriptum eſt, oportet impleri in me*. Præter alia multa Vaticinia Prophetarum jam in me impleta vel implenda, illud etiam quod ab Iſaia prædictum eſt; in me impleri oportet: *Et cum iniquis deputatus eſt*. More ſceleratorum tractabitur, damnabitur, crucifigetur. *Etenim ea, quæ ſunt de me* prædicta, *finem habent*, id eſt, jam perficientur & conſummabuntur. *At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladii hic. At ille dixit eis: Satis eſt*. Hac de re ſatis. Chriſti mentem aſſecuti non erant Apoſtoli, quamobrem ſermonem eorum abrumpit humano more. Quando enim cum aliquo colloquimur, & videmus eum non intellexiſſe quæ diximus, quandoque dicimus, *Bene*, non approbando reſponſum, ſed progrediendo ad alia, ne illum conturbemus: maxime ſi tunc minime neceſſe ſit ut ſermonem noſtrum plane intelligat, & alias ipſi perſpicuum fore non dubitemus, quod ænigmaticis forte verbis ſignificare voluimus. Sicut ergo cum dixit, *Solvite templum hoc*, &c. non explicuit Diſcipulis horum verborum ſenſum, ſed eventu rerum, & Spiritus ſancti imprimis lumine revelandum in aliud tempus diſtulit; ita & quod dixerat: *Qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium*; horum verborum intelligentiam illis non negans, ſed differens.

S. Auguſt. lib. 22. cont. Fauſt. c. 77.
Iſai. 53. 12.
Theophyl. in hunc locum.

39. 40. 41. 42. *Et egreſſus ibat ſecundum conſuetudinem in montem Olivarum*, quo ſedere ſolebat orationis cauſa: *ſecuti ſunt autem illum & Diſcipuli. Et cum perveniſſet ad locum* illum, *dixit illis: Orate ne intretis in tentationem*, id eſt, ne tentationi cedatis. *Et ipſe avulſus eſt ab eis*, paululum abſceſſit, *quantum jactus eſt lapidis: & poſitis genibus orabat, dicens: Pater, ſi vis, transfer calicem iſtum a me*, vel, Si velles transferre, ſecundum vim Græci Textus. *Verumtamen non mea voluntas, ſed tua fiat*.

43. *Apparuit autem illi Angelus de cælo, confortans eum*, animos illi addens, ſolatiumque afferens propoſita gloriæ magnitudine, mortiſque fructu, generis humani ſalute: Filius enim Dei humanæ naturæ & ejus affectionibus voluntate Patris ac ſua permiſſus, in illis mortis imminentis anguſtiis conſolationem angelicam admiſit, qui paulo minor Angelis propter nos fieri dignatus eſt. *Et factus in agonia*, in extrema anxietate & angore animi conſtitutus, *prolixius* & intentius *orabat*. *Et factus eſt ſudor ejus ſicut guttæ* ſeu grumi *ſanguinis decurrentis in terram*. Sudor fuit inſtar ſanguinis, ſive mixtus ſanguini, quod fieri poſſe per naturam vim intus patientem, ac proinde per poros ejicientem una cum aqua ſanguinem, præſertim ubi corpus rarum eſt ac delicatum, & ſanguis ſubtilis, Medici obſervant. Serpentium meminit Diodorus Siculus, qui morſu ſuo angores graviſſimos efficiunt, & profluxum ſudoris inſtar ſanguinis.

Diod. Siculus lib. 17

Hiſtoriam de Chriſti ſudore ſanguineo, & Angeli conſolatione, quidam olim ex S. Lucæ textu temere ſuſtulerunt, quod Ariani ad detrahendam Chriſto Jeſu divinitatem illa abuterentur, ut S. Hieronymus refert lib. 2. *Contra Pelagianos*. In Græcis & Latinis Codicibus compluribus ſuo tempore deſideratam, S. Hilarius teſtatur libro 10. *De Trinitate*. Nunc vero

nulli

nulli extant Codices Græci vel Latini in quibus hæ deſint hiſtoriæ; quas Syriaca & aliæ Verſiones Orientales etiam complectuntur. Privata ergo quorumdam ſuperſtitione hæc deleta fuiſſe certum eſt, tam inſignia humanæ infirmitatis argumenta Chriſto tribuere metuentium, ne ipſius Divinitati derogare viderentur.

45. 46. 47. 48. *Et cum ſurrexiſſet ab oratione, & veniſſet ad Diſcipulos ſuos, invenit eos dormientes præ triſtitia. Et ait illis: Quid dormitis? Surgite, orate, ne intretis in tentationem. Adhuc eo loquente, ecce turba*, quam ſe Romanis Militibus adjunxerat, *& qui vocabatur Judas, unus de duodecim* Apoſtolis, *antecedebat eos: & appropinquavit Jeſu ut oſcularetur eum. Jeſus autem dixit illi: Juda, oſculo Filium hominis tradis?* Me tradis oſculo, pacis ſigno, diſcipulus Magiſtrum, ſervus Dominum?

49. 50. 51. *Videntes autem hi qui circa ipſum erant.* Apoſtoli, *quod futurum erat*, quod ſcilicet mox Jeſus capiendus eſſet, *dixerunt ei: Domine, ſi percutimus in gladio?* Percutiemuſne gladio ut vim repellamus? *Et percuſſit unus ex illis*, ſcilicet Petrus, natura fervidior, non exſpectato Domini reſponſo, *ſervum Principis Sacerdotum, & amputavit auriculam ejus dexteram. Reſpondens autem Jeſus, ait: Sinite uſque huc.* Nolite ultra progredi in vi repellenda, hic conſiſtite. *Et cum tetigiſſet auriculam ejus, ſanavit eam*, patientiam ſuam ac manſuetudinem miraculo demonſtrans, non minus quam potentiam, qua hoſtes opprimere potuiſſet, niſi capi & pati ad conſummandam humani generis ſalutem decreviſſet.

52. 53. *Dixit autem Jeſus ad eos, qui venerant ad ſe, Principes Sacerdotum & Magiſtratus* ſeu Præfectos excubiarum *Templi, & Seniores*, ſive Senatores: *Quaſi ad latronem exiſtis cum gladiis & fuſtibus*, ut me comprehenderetis. Quid iſta cohorte, iſtis armis, iſta vi opus erat? *cum quotidie vobiſcum fuerim in Templo*, palam docens, *non extendiſtis manus in me. Sed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum.* Hoc tempus eſt quo vobis, & tenebrarum Principi, cujus eſtis miniſtri, poteſtas conceditur in me ſæviendi, ut Prophetarum vaticina impleantur.

54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. *Comprehendentes autem eum, duxerunt ad domum Principis Sacerdotum*, Caiphæ: *Petrus vero ſequebatur a longe. Accenſo autem igne in medio atrii, & circumſedentibus illis*, ſcilicet militibus, *erat Petrus in medio eorum. Quem cum vidiſſet ancilla quædam* Principis Sacerdotum *ſedentem ad lumen*, id eſt, ad ignem, *& eum fuiſſet intuita, dixit: Et hic cum illo erat*, cum Jeſu Nazareno. *At ille negavit eum, dicens: Mulier non novi illum. Et poſt puſillum*, paulo poſt, *alius videns eum dixit: Et tu de illis es*, ſcilicet ex Diſcipulis ejus. *Petrus vero ait: O homo, non ſum* ex ipſis. *Et intervallo facto quaſi horæ unius, alius quidam* id *affirmabat, dicens: Vere & hic cum illo erat, nam & Galilæus eſt. Et ait Petrus: Homo, neſcio quid dicis, Et continuo adhuc illo loquente, cantavit gallus. Et converſus Dominus reſpexit Petrum*, cum oculis corporis, tum maxime oculis miſericordiæ ſuæ. *Et recordatus eſt Petrus verbi Domini ſicut dixerat:* Recordatus eſt verbi iſtius, quod illi Dominus, cordium ſcrutator, præſciuſque futuri dixerat: *Quia prius quam gallus cantet, ter me negabis: & egreſſus foras Petrus, flevit amare.*

63. 64. 65. *Et viri qui tenebant illum, illudebant ei, cædentes*, pugnis & palmis. *Et velaverunt eum, & percutiebant faciem ejus: & interrogabant eum dicentes: Prophetiza, Quis eſt, qui te percuſſit? Et alia multa blaſphemantes dicebant in eum.*

66. 67. 68. 69. *Et ut factus eſt dies*, primo ſtatim diluculo, *convenerunt Seniores plebis, & Principes Sacerdotum, & Scribæ, & duxerunt illum in conci-*

concilium ſuum, dicentes: Si tu es Chriſtus, dic nobis. Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi: Si autem & interrogavero, ſi qua argumenta proponam, quibus me Chriſtum eſſe convincam, *non reſpondebitis mihi, neque dimittetis*, ſive abſolvetis a vinculis & morte. *Ex hoc autem erit Filius hominis*, ego ipſe, *ſedens a dextris virtutis Dei*, ut judex veſter, omniumque hominum vivorum & mortuorum.

70. 71. *Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Filius Dei? Qui ait: Vos dicitis, quia ego ſum.* Id eſt; Sum, quem me eſſe dicitis. *At illi dixerunt: Quid adhuc deſideramus teſtimonium? Ipſi enim audivimus de ore ejus*, manifeſtam blaſphemiam. Jeſum interrogant Principes Sacerdotum, Legiſperiti, & Senatores, ſit-ne *Filius Dei*: reſpondet: *Ego ſum*. Eo ſenſu ſe Filium Dei eſſe affirmat, quo illi interrogabant. Non quærebant autem an gratia & adoptione Dei filius eſſet, ſed an natura, an verus, unigenitus, & conſubſtantialis Dei Filius eſſet. Quo ſolo ſenſu affirmare ſe Dei Filium criminationis de blaſphemia præbere poterat occaſionem. Sileant ergo Sociniani.

SENSUS MORALIS.

3. I*Ntravit autem Satanas in Judam.* Sicut qui divinæ gratiæ inſpirationibus & motionibus obtemperant, tandem accipiunt Spiritum inhabitantem, quo filii Dei fiunt; ita qui diaboli ſuggeſtionibus libere conſentiunt, tandem Deo eos penitus deſerente mancipia diaboli fiunt, ac tunc in ipſos ingredi ſatanas dicitur. Ad infelicem illum ſtatum per gradus pervenitur. Sic Judas primum avaritia tentatus, furto ſe addixit, pecuniam pauperibus deſtinatam ſacrilege ſubripiens. 2. Videri voluit eorum defenſor quos ipſe ſpoliabat, inſignis hypocrita. 3. A Magiſtro admontius, de malitia nihil remiſit. 4. Suggeſſit illi Satanas, ut Chriſtum prodendo lucrum ſibi pararet: cui ſuggeſtioni poſtquam conſenſit jam intraſſe in eum ſatanas dicitur; nempe ut quod animo propoſuerat, id pacto firmaret: iterumque intraſſe in eum, penitus ſcilicet narratur, poſt ſacrilegam Euchariſtiæ Communionem, & obdurationem animi ad divinos Chriſti in ſuprema Cœna ſermones, ut quod pacto firmaverat, reipſa impleret. Avaritia & cupiditas bonorum temporalium cor Virorum Eccleſiaſticorum aperit diabolo, quemadmodum aperuit illi cor Judæ. „ Qui avaritiæ tantationi „ ſuccumbit, clavem cordis ſui diabolo tradit. *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli....* Multi hodie Judæ ſcelus, „ quo Dominum ac Magiſtrum, Deumque ſuum pecunia vendidit, velut „ immane ac nefarium exhorrent, nec tamen cavent. Nam cum pro muneribus falſum contra quemlibet teſtimonium dicunt, profecto quia veritatem pro pecunia negant, Dominum vendunt. Ipſe enim dixit. *Ego ſum veritas.* Cum ſocietatem fraternitatis aliqua diſcordiæ peſte commaculant. Dominum produnt, quia *Deus caritas eſt.* Qui etiamſi nullam „ pecuniam dent, Dominum argenteis vendunt, quia Principis ſæculi imaginem; id eſt, exempla hoſtis antiqui, neglecta Conditoris; ad quam „ creati ſunt, imagine, ſumunt. Nam ſicut Joannes Baptiſta, qui non pro „ Chriſti confeſſione, ſed pro defenſione veritatis occubuit, ideo tamen pro „ Chriſto, quia pro veritate Martyrium ſuſcepit: ita è contrario, qui caritatis & veritatis jura ſpernit. Chriſtum qui eſt Veritas & Caritas, prodit: maxime cum non infirmitate vel ignorantia ſubrepente, ſed in ſimilitudinem Judæ quærit opportunitatem, ut arbitris abſentibus, veritatem „ mendacio, virtutem crimine mutet.

Joann. 12. 6.
Joan. 13. 27.
Vener. Beda in hunc locum.

8. *Et miſit Petrum & Johannem dicens: Euntes, parate nobis Paſcha, ut manducemus.* Comedamus & nos hoc Paſca ſpiritualiter in azymis ſinceritatis & veritatis, omne fermentum malitiæ ex cordibus noſtris eliminantes. „ Et intelligamus dies Azymorum omnem quæ in ſpirituali lumine eſt
Theophyl. in hunc locum. „ converſationem, quæ nullam vetuſtatem primæ in Adam inobedientiæ „ habeat; in qua converſatione ſi fuerimus, impinguandi ſumus Myſteriis „ Chriſti. Præparabunt itaque hæc Sacramenta Petrus & Joannes, activa „ & contemplativa vita, fervor zeli, & manſuetudo pacifica. Oportet enim „ fideles eſſe bonum operando, & zelo ferventes adverſus malitiam, & manſuetos erga male operantes. Odio enim habenda malitia, non is qui male agit, cujus habenda eſt cura. Infirmus enim eſt. Quod ſi habuerimus „ Petrum & Joannem adornantes cœnam, vitam bonam, & vera dogmata, „ occurret nobis homo lagenam aquæ portans. Renovabitur in nobis homo „ interior ſecundum imaginem Conditoris per gratiam Spiritus ſancti. Aqua „ enim Spiritus ſancti gratiam, vas figulinum quod facile confringitur, cor „ humanum ſignificat. Humilitas enim & contritio cordis diſpoſitio eſt ad „ gratiam. *Humilibus dat gratiam* Dominus. Cœnaculum ſtratum, eſt Anima noſtra, ad quam venit Jeſus ut amoris ſui Myſteria in nobis perficiat, „ & unitatem cum Patre, ſeipſo, & Spiritu ſancto in nobis operetur. Ita „ autem venit ad nos & ſuam in nobis expromit efficaciam optimus Dominus, ut nos amantiſſime præveniat, cœnaculumque cordis noſtri ſternat „ ipſe, & adornet, nec exſpectet ut veniamus ad eum. Verumtamen & nos ipſos diſponere per gratiam & cum gratia illius debemus ad comedendum Paſca Chriſtianum, ad Corpus Chriſti digne manducandum. Digne autem manducare non poſſumus, niſi diſcipuli ſimus Chriſti, ab illoque didicerimus diligere juſtitiam & odiſſe iniquitatem; niſi ex Ægypto & Pharaonis ſervitute liberati fuerimus; niſi carni & operibus ejus, niſi mundo, diabolo, peccato renuntiaverimus. Judæi legale Paſcha manducare non potuerunt in Babylone captivi: nec nos Chriſtum Paſcha noſtrum in Sacroſancta Euchariſtiæ Communione digne recipere & manducare poſſumus, ſi ſervi peccati ſimus, vel in proximis peccati occaſionibus verſemur; *Ubi eſt diverſorium, ubi Paſcha cum diſcipulis meis manducem*? Ad hoc Paſcha, ad ſacram Corporis & Sanguinis Chriſti Communionem; ferventiſſimo caritatis deſiderio nos præparare debemus, ut Chriſti Jeſu Salvatoris noſtri reſpondeamus amori, ſeipſum nobis intime communicare & unire volentis, noſque ſibi commiſcere, & unum cum ipſo efficere corpus, ardentiſſime deſiderantis, *Et ait* illis: *Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum*. Hinc Euchariſtiæ ab antiquis *Deſiderata* vocabatur: & cum recens baptizati e ſacro fonte ad Altare ducerentur; Euchariſtiam percepturi, Pſalmus ille re-
Pſal. 41. citari vel cani ex Eccleſiæ inſtituto ſolebat: *Quemadmodum deſiderat cervus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te, Deus*. Animo cæleſtes ſimus, noſtra converſatio ſit in cælis, ſiquidem manducamus panem vivum qui de cælo deſcendit. Cœleſtem æternamque communionem deſideremus, & ad eam ſanctis operibus tendamus: quod deſiderium Euchariſtica Communio in nobis operabitur, ſi digne manducaverimus Corpus Chriſti. Hinc enim myſteriorum & Spiritus Chriſti Jeſu imperfecta ratione participes ſumus: in regno Dei plene & perfecte participes erimus, cum replebimur Divinitatis ejus ſempiterna fruitione, quam pretioſi Corporis & Sanguinis ejus temporalis perceptio præfigurat. *Dico enim vobis, Quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei*. Euchariſtiæ ſacroſanctum ſacrificium digne offert, Chriſti corpus & ſanguinem per communionem ſanctiſſimi ſacramenti digne recipit & manducat, qui grato animo

Digitized by Google

rio ſacrificium ejuſdem corporis & ſanguinis in cruce pro nobis oblatum recolit; & vitæ Chriſtianæ operibus demonſtrat ſe mortuum eſſe peccato, mundo, & ſibimetipſi. *Hoc facite in meam commemorationem*. Chriſti ſanguis in cruce, in ſancto Altari, in cordibus noſtris effuſus, novum fœdus Deum & nos inter arctioribus nexibus adſtringat & obſignet. *Hic eſt calix, novum teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur*. Cor noſtrum altare ſit, in quo Chriſtum offeramus Patri; non crux, in qua illum iterum crucifigamus. Cum ad myſticam Menſam accedimus, probemus noſmetipſos, & conſideremus an manus noſtræ & opera ſint manus & opera hominis vere Chriſtiani & diſcipuli Jeſu, non proditoris. Chriſti traditor eſt, qui poſt fidem ipſi in baptiſmo oppigneratam, cum ejus inimicis, mundo, diabolo, & peccato ſocietatem init. *Verumtamen ecce manus tradentis me, mecum eſt in menſa*.

24. *Facta eſt autem & contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major*. Superbiæ & ambitionis vulnus quis merito non timeat, a quo ante Chriſti mortem & Spiritus ſancti deſcenſum nec ipſi tuti fuerunt Apoſtoli, viri ex infima ſorte, pauperes, ac rudes? Caveamus igitur ne in perditionem aliqua inter nos de prælatione poſſit eſſe contentio. Si enim contendebant Apoſtoli, non excuſationi obtenditur, ſed cautioni proponitur. Una datur omnibus forma ſententiæ, ut non de prælatione jactantia ſit, ſed de humilitate contentio; eoque ſe Dominus proponit imitandum. Egebamus omnium, ipſe nullorum; & tamen præbuit ſe humilitatis auctorem, cum Diſcipulis miniſtraret. Quod utique non faciebat ſtudio utilitatis, ſed exercitatione virtutis. Ille major & celſior inter Eccleſiæ Paſtores & Miniſtros, qui humilior, qui præeſſe non amat & clero dominari, ſed prodeſſe Eccleſiæ & ejus membris, laborioſa, indefeſſa, & nuſquam otioſa caritate; exemplo Chriſti, Animarum ſupremi Domini ac Paſtoris. *Ego autem in medio veſtrum ſum, ſicut qui miniſtrat*.

S. Amb. lib. 10. in Luc. n. 50. 51.

28. 29. *Vos autem eſtis, qui permanſiſtis mecum in tribulationibus meis*. Fidelitatem & perſeverantiam Diſcipulorum ac ſervorum ſuorum Dominus laudat, quam in illis per gratiam ſuam operatur. Noſtra vult eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona. Vere fideles ſumus, ſi nec proſpera, nec adverſa nos ab ejus caritate ſeparent. Animos noſtros in adverſis erigat ac roboret ſpes regni cæleſtis, a Chriſto parati eis qui in fide, caritate, humilitate, patientia, inter adverſa quæque uſque ad mortem perſeverant. *Et ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus regnum*. Sicut Pater mihi regnum addixit acquirendum per humilitatem, labores, paſſiones, crucem & mortem; & ego vobis diſpono & addico gloriam æternam, deliciaſque incomparabiles & ineffabiles, ſimili ratione acquirendas, ſimilibuſque conditionibus poſſidendas. Unde Apoſtolus ait: *Scientes quod ſicut ſocii paſſionum eſtis, ſic eritis & conſolationis*. Et, *Si commortui ſumus, & convivemus: ſi ſuſtinebimus, & conregnabimus*. Nihil etiam efficacius eſt ad deterrendum Chriſtianos ab ambitione, quam magnificentia promiſſionum Chriſti. Res enim plane indigna eſt iis, quibus æterna gloria in cælo repoſita eſt, vanam & fallacem gloriam in terris quærere.

1. Cor. 1. 7. 2. Tim. 2. 11. 12.

31. 32. *Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos ut cribraret ſicut triticum: ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua*. Chriſtianos omnes tentare ac dejicere expetit Satanas: nobis igitur adverſus ejus inſidias continuo vigilandum: orandus continuo Deus, ne nos tentari ſinat ultra quam reſiſtere poſſumus, ſed ut faciat cum tentatione proventum, ut poſſimus ſuſtinere, muniti ſcuto fidei, & omnia nequiſſimi adverſarii tela ignea extinguere divino igne fervidæ caritatis. Chriſti gratia ſuppliciter & humili-

ter imploranda eſt, quæ ſola nobis firmitatem ac ſoliditatem frumenti tribuere poteſt; ſine qua leves paleæ eſſemus, tentationum ventis non ſolum agitatæ, ſed abreptæ & excuſſæ, paleæ inutiles, & ad comburendum colligendæ. Orandum in Chriſto, per Chriſtum, & cum Chriſto, ut non deficiat fides noſtra. *Rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua.* Fideles ſimus Deo & in proſperis rebus, & in adverſis. Inde enim periculoſæ tentationes oriuntur, quibus nos cribrat Satanas ſicut triticum. Sed *Nemo frangitur adverſarum rerum moleſtia, qui proſperarum delectatione non capitur.* Perſeverantiam in fide & in omni opere bono, uſque in finem, a Deo ſine intermiſſione petamus, ſiquidem ex nobis nihil poſſumus; & deficiemus in via, niſi quotidiano gratiæ Chriſti adjutorio ſuſtentemur & adjuvemur. *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* QUID *ei rogavit* (inquit S. Auguſtinus) *niſi perſeverantiam uſque in finem? Quæ profecto ſi ab homine homini eſſet, a Deo poſcenda non eſſet.*

S. Auguſt. lib. 2. de ſerm. Dom. in Monte c.9.

Idem lib. de Corrept. & Gratia c.6.

Et tu aliquando converſus confirma fratres tuos. In Petro & per miniſterium Petri, confirmatur fides Chriſtianorum omnium, quorum eſt Paſtor omnium Paſtorum, quorum eſt caput totius Eccleſiæ, cujus erat figura, & cujus gerebat perſonam. Hanc fidem confirmavit 1. *Per Apoſtolatum.* 2. *Per Martyrium.* 3. *Per Epiſtolas ſuas.*

S. Auguſt. ſerm. 210. alias 74. de Diverſis n.6

S. Auguſt. Enarrat. in Pſal. 36. ſerm. 1.

33. *Qui dixit ei: Domine, tecum paratus ſum & in carcerem & in mortem ire.* Eo infirmiores ſumus, quo nos exiſtimamus fortiores. Cum enim de viribus noſtris præſumimus, jam a Deo in quo & ex quo eſt omnis fortitudo noſtra, deſerti ſumus. *Unuſquiſque ſe tentatione tamquam interrogatus agnoſcit, ſicut Petrus quas vires haberet fides ejus utique neſciebat, quando dixit Domino:* Tecum paratus ſum & in carcerem & in mortem ire. *Dominus autem qui noverat eum, prædixit ubi deficeret, prænuntians illi infirmitatem ejus, tamquam tacta vena cordis ejus. Proinde Petrus qui ante tentationem præſumpſit de ſe, in tentatione didicit ſe.*

40. & 41. *Orate ne intretis in tentationem.* Exſpectanda non eſt tentatio ut oremus, ſed orandum ne in tentationem incidamus. Chriſtus orans in Monte Olivarum ante paſſionem ſuam, orandi exemplum formamque nobis tradit. Orationis Chriſtianæ conditiones in Oratione Capitis noſtri attendamus. 1. Seceſſum, animique a terrenis affectibus avulſionem. *Et ipſe avulſus eſt ab eis.* 2. Humiliationem interiorem & exteriorem coram Deo. *Et poſitis genibus orabat.* 3. Fiduciam filialem in Deum: *Pater, ſi vis, transfer calicem iſtum a me.* 4. Voluntatis humanæ cum divina voluntate conformationem. *Verumtamen non mea voluntas, ſed tua fiat.* 5. Conſolationem externarum, quas in rebus adverſis nobis Deus ſubminiſtrat per Sacerdotes, alioſque viros religioſos & pios, humilem, & cum actione gratiarum acceptionem. *Apparuit autem illi Angelus de cælo, confortans eum* 6. Generoſum certamen contra affectus omnes ac motus qui Dei voluntati in nobis repugnant, intenſioremque fervorem orationis, cum tentatio vel agnor ingraveſcit. *Et factus in agonia, prolixius orabat* 7. Colluctationem adverſus peccatum uſque ad ſanguinem, & ad mortem uſque. *Et factus eſt ſudor ejus ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram* .... NONDUM *enim uſque ad ſanguinem reſtitiſtis, adverſus peccatum repugnantes.*

Hebr. 12.4.

24. *Pater, ſi vis, transfer calicem iſtum a me: verumtamen non mea voluntas, ſed tua fiat.* Nullum ſacrificium Deo acceptius eſt ſacrificio propriæ voluntatis ſine quo cetera bonorum operum ſacrificia illi non placent. Recti corde ſunt, qui hoc volunt quod Deus vult. Parcit peccatoribus, tu vis ut jam perdat peccatores. Diſtorti cordi es, & pravæ voluntatis,

quando

Digitized by Google

„ quando aliud vis, aliud vult Deus. Converte cor tuum, & dirige ad
„ Deum: quia & Dominus infirmis compaſſus eſt. Vidit in corpore ſuo, id *S. Aug.*
„ eſt, in Eccleſia ſua infirmos, qui primo voluntatem ſuam ſequi tentarent; *Enarr. in*
„ ſed cum viderent voluntatem Dei aliam eſſe, dirigerent ſe & cor ſuum ad *Pſal. 93. n.*
„ ſuſcipiendam & ſequendam voluntatem Dei. Ne voluntatem Dei velis *18. & 19.*
„ torquere ad voluntatem tuam, ſed tuam corrige ad voluntatem Dei. Vo-
„ luntas Dei ſic eſt quomodo regula: ecce, puta, torſiſti regulam, unde
„ habes corrigi? Illa autem integra manet: regula eſt enim incommutabilis.
„ Quamdiu integra eſt regula, habes quo te convertas, & corrigas pravita-
„ tem tuam. Quid autem volunt homines? Parum eſt, quia voluntatem
„ ſuam tortuoſam habent: etiam volunt voluntatem Dei tortam facere ſe-
„ cundum cor ſuum, ut hoc faciat Deus quod ipſi volunt, cum ipſi hoc de-
„ beant facere quod Deus vult. Quomodo autem complexus eſt Dominus
„ ex duabus voluntatibus unam factam in homine quem portabat? Præfigu-
„ rans in corpore ſuo, id eſt in Eccesia ſua futuros quoſdam, qui volunta-
„ tem ſuam vellent facere, ſed ſequerentur poſtea Dei: quia infirmos quoſ-
„ dam oſtendit, quod ad ipſum pertineant, & eos præfiguravit in ſe. *Nam*
„ *ideo & toto corpore ſanguinem ſudavit quia in corpore ſuo, id eſt, in Eccle-*
„ *ſia ſua, Martyrum ſanguinem oſtendit. Toto corpore ſanguis exibat: Ita Ec-*
„ *cleſia ejus habet Martyres, per totum corpus ejus fuſus eſt ſanguis.* ET FA-
„ CTUS EST SUDOR EJUS SICUT GUTTÆ SANGUINIS. Quoſdam
„ ergo infirmos in ſe præfigurans, vel in corpore ſuo, ex perſona infirmo-
„ rum compatiens illis, ait: *Pater, ſi vis, transfer calicem iſtum a me.* O-
„ ſtendit hominis voluntatem: ſi in ipſa voluntate permaneret, jam pravum
„ cor videretur oſtendere. Sed ſi compaſſus eſt tibi, & te liberat in ſe; imi-
„ tare quod ſequitur, dicens: *Verumtamen non mea voluntas, ſed tua fiat.*
„ Si cœperit tibi ſubrepere voluntas humana: O ſi occidat Deus inimicum
„ iſtum meum, ut non me perſequatur! O ſi poſſet fieri ut non ab illo pa-
„ terer tanta! Jam ſi perſeveraveris, & hoc tibi placuerit, & vides quia non
„ hoc vult Deus, pravus corde es.

Et factus eſt ſudor ejus, ſicut guttæ ſanguinis, &c. Sanguineum ſudorem ex Chriſti venis elicit vis doloris pro peccatis noſtris & totius mundi. Lachrymas ſaltem ex oculis noſtris eliciat ſincerus & vehemens pro peccatis noſtris dolor, eliciat vis amoris pœnitentis. Sudor ordinarius, primi Adami pœna eſt: *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo.* Sudor ſanguineus, ſecundi Adami, pœnitentiam in ſemetipſo dedicantis, ſatisfactio & meritum eſt. Serpentes quoſdam angores graviſſimos, & profluxum ſudoris inſtar ſanguinis efficere, ex Diodoro Siculo ſupra retulimus. Ictui ſerpentis antiqui ſanguineus ille ſudor adſcribendus. Mors peccati, venenum ſerpentis Chriſtum attingere & vulnerare non potuit: ſed vulneraverat Adamum, & totum in illo humanum genus. Chriſtus vero fidejuſſor factus pro nobis, pœnas peccatorum noſtrorum in ſe ſuſcepit, attritus eſt propter iniquitates noſtras, vulneratus eſt propter peccata noſtra & ſanguineum ſudorem horrore peccati emiſit. *Et factus eſt ſudor ejus ſicut guttæ ſanguinis.* Demus operam ne ſit inanis & ſine fructu reſpectu noſtri ſudor Chriſti ſanguineus: & ne de anima noſtra dicatur: *Multo labore ſudatum eſt, & non exivit de ea nimia rubigo ejus.* *Exech. 24. 12.*

54. *Petrus vero ſequebatur a longe*, &c. Sequebatur a longe, qui mox erat
„ negaturus; neque enim negare potuiſſet, ſi Chriſto proximus adhæſiſſet. *S. Amb. lib.*
„ Negavit, quia de ſe præſumpſit. *Tecum paratus ſum*, inquit, *& in carcerem* *10. in Luc.*
„ *& in mortem ire.* Devotionem conſideravit, non reſpexit conditionem. *n. 72. 74. 75.*
„ Multatus, quia dixit ſe animam ponere, quod non humanæ infirmitatis,
„ ſed divinæ eſt poteſtatis... Ubi negat Petrus? Non in monte, non in tem-

 plo,

„ plo, non in ſua domo: ſed in Prætorio Judæorum, in domo Principis Sa-
„ cerdotum. Ibi negat, ubi veritas non eſt: ibi negat, ubi Chriſtus ca-
„ ptus, ubi Jeſus ligatus eſt. Quid niſi erraret, quem intromiſit oſtiaria, in-
„ terrogavit oſtiaria, & oſtiaria Judæorum? Male Eva induxit Adam; male
„ Petrum introduxit fœmina. Sed ille in Paradiſo labitur, ubi non venialis cul-
„ pa: hic in Prætorio Judæorum, ubi difficilis innocentia. Hujus lapſus exemplo admonemur impiorum conſortium & colloquia, proximaſque peccandi occaſiones fugere, nobis ipſis attendere, timere ne fragilitas noſtra ſibi ipſi relinquatur, ne gratia ad tentationem vincendam neceſſaria, in pœnam præcedentium infidelitatum, in pœnam ſuperbiæ, negligentiæ, torporis, occulto ſed tamen juſto Dei judicio nobis ſubtrahatur.

CAPUT VIGESIMUMTERTIUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. ET *ſurgens omnis multitudo eorum*, qui concilio adverſus Jeſum interfuerant, Pontificum, Legiſperitorum, Senatorum, *duxerunt illum ad Pilatum. Cœperunt autem illum accuſare dicentes: Hunc invenimus ſubvertentem*, id eſt, depravantem & inducentem in errores, *gentem noſtram, & prohibentem tributa dare Cæſari*, Romanorum Imperatori, ut Judas ille ſeditionis publicæ in Galilæa ſignifer, *& dicentem ſe Chriſtum Regem eſſe*, ſe Meſſiam eſſe Patribus noſtris promiſſum, & a nobis exſpectatum, qui regnaturus eſt in populo Iſraël, excuſſo exteræ dominationis jugo.

3. 4. 5. 6. 7. *Pilatus autem interrogavit eum, dicens: Tu es Rex Judæorum? At ille reſpondens, ait: Tu dicis:* Rex ſum ego, non terreſtris tamen regni, ſed cæleſtis. Regnum meum non eſt de hoc mundo. *Ait autem Pilatus ad Principes Sacerdotum & turbas: Nihil invenio cauſæ in hoc* Joan. 16.33. *homine*, nullum crimen morte puniendum. Ipſe hominis habitus a regni affectati ſuſpicione longe abeſt. *At illi invaleſcebant*, pervicacius inſtabant, *dicentes: Commovet populum*, novam ſpargens doctrinam, quod prohibere tui muneris eſt, cum adverſetur publicæ tranquillitati. *Commovet populum docens per univerſam Judæam, incipiens a Galilæa uſque huc. Pilatus autem audiens Galilæam, interrogavit ſi homo Galilæus eſſet: & ut cognovit quod de Herodis poteſtate eſſet*, id eſt, e regione Herodis juriſdictioni ſubdita (Herodes enim Tetrarcha erat Galilææ, ubi Chriſtus eſt educatus) *remiſit eum ad Herodem*, tum ut ab ejus cauſæ judicio ſe extricaret, tum ut Herodi gratificaretur, *qui & ipſe Jeroſolymis erat illis diebus*, ob celebrationem Paſchatis, cum Judaicam Religionem exterius profiteretur.

8. 9. 10. 11. 12. *Herodes autem viſo Jeſu, gaviſus eſt valde. Erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audierat multa de eo* laude & admiratione digna, *& ſperabat ſignum aliquod videre ab eo fieri*. Miraculnm aliquod illum editurum ſperabat coram ſe, idque vehementer optabat, ut oculos & animum re nova paſceret: quaſi Dei omnipotentia humanæ curioſitati inſervire debeat. *Interrogabat autem eum* Herodes *multis ſermonibus. At ipſe nihil ei reſpondebat*, certe noſcens illum ſibi non crediturum, cujus nempe animus adverſus veritatem obduratus erat. *Stabant autem Principes Sacerdotum & Scribæ, conſtanter*, id eſt, pertinaci contentione,

tione, *accuſantes eum. Sprevit autem illum Herodes cum exercitu ſuo*, ſive cum miniſtris ſuis, indignum ſua celſitudine ratus, ſi metuere videretur hominem neque armis, neque opibus, neque regnandi artibus inſtructum: *& illuſit indutum veſte alba*: illuſit ei ut homini fatuo, qui ne verbum quidem ad ſui defenſionem reſpondere poſſet: ac veſte alba ſeu ſplendidiore per ludibrium indutum, quaſi candidatum immaginarii Imperii, *remiſit ad Pilatum. Et facti ſunt amici Herodes & Pilatus in ipſa die: nam antea inimici erant ad invicem*: ſive odium ex æmulatione quæ Reges inter & Romanos Præſides frequens erat, ortum eſſet; ſive ob Galilæos a Pilato neci datos, & uſurpatam Herodis ipſius juriſdictionem.

13. 14. 15. 16. *Pilatus autem convocatis Principibus Sacerdotum, & Magiſtratibus* ſive Senatoribus, *& plebe, dixit ad illos: Obtuliſtis mihi hunc hominem quaſi avertentem populum* a Romani Imperii reverentia; *& ecce ego coram vobis interrogans, nullam cauſam*, ſive nullum crimen *invenio in homine iſto ex his in quibus eum accuſatis. Sed neque Herodes* ullum tale crimen in eo invenit: *nam remiſi vos ad illum*, qui res Jeſu melius noſſe poterat, cum Jeſus in ejus ditione præcipue converſatus ſit: *& ecce nihil dignum morte actum eſt ei*. Nihil ab Herode in illum præjudicatum eſt, quo dignus morte notaretur. *Emendatum ergo illum dimittam?* Caſtigatum, ſeu flagris cæſum. Præpoſitum erat Pilato hanc pœnam Jeſu irrogare, ut quoquo modo Judæorum animos mitigaret, illumque morti eximeret. Nimirum Legibus Romanis arbitraria erat pœna, *Si quis novas & uſu vel ratione incognitas Religiones induceret, ex quibus animi hominum moverentur* (ut loquitur Paulus Juriſconſultus.) Hoc crimen, quam Majeſtatis, videbatur Pilato magis in Jeſum congruere: ut ſolent qui aliud quam jus intuentur, quærere aliquid quod obtendant injuriæ.

17. 18. 19. 20. 21. 22. *Neceſſe autem habebat*, ex conſuetudine, *dimittere eis*, in feſto Paſchatis, *unum* reum: *exclamavit autem ſimul univerſa turba, dicens, Tolle hunc* e medio, capitali ſupplicio illum addicito, *& dimitte nobis Barabbam: qui erat propter ſeditionem quamdam factam in civitate, & homicidium, miſſus in carcerem. Iterum autem Pilatus locutus eſt ad eos, volens dimittere Jeſum: At illi ſucclamabant, dicentes; Crucifige, crucifige eum. Ille autem tertio dixit ad illos: Quid enim mali fecit iſte?* Non faciam: rem enim iniquam poſtulatis, *Nullam cauſam mortis invenio in eo. Corripiam ergo illum, & dimittam.* Confer cum *Matthæi* 27. & *Marci* 15.

23. 24. 25. *At illi inſtabant vocibus magnis, poſtulantes ut crucifigeretur*, ut quod jure non poterant, clamoribus obtinerent, *& invaleſcebant*, id eſt prævaluerunt, *voces eorum. Et adjudicavit fieri petitionem eorum*. Decrevit ut fieret quod illi petebant, nimirum ut Jeſus crucifigeretur. *Dimiſit autem illis eum, qui propter homicidium & ſeditionem miſſus fuerat in carcerem, quem petebant*, cujus liberationem urgebant. *Jeſum vero tradidit voluntati eorum*, ut crucifigeretur. Confer cum *Matthæi* 27. 23. & *Marci* 15. 14. *& ſeq.*

26. 27. 28. 29. 30. 31. *Et cum ducerent eum* ad Calvariæ montem, qui locus patibularis erat, *apprehenderunt Simonem quemdam Cyrenenſem, venientem de villa: & impoſuerunt illi crucem portare poſt Jeſum*; id eſt, a tergo ipſius ſub eodem onere præeuntis. *Sequebatur autem illum multa turba populi, & mulierum, quæ plangebant & lamentabantur eum. Converſus autem ad illas Jeſus, dixit: Filiæ Jeruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros*. Hieroſolymitanæ mulieres, non mea ſed veſtra, & civium veſtrorum cauſa flete; quibus mala graviſſima ob mortem meam imminent. *Quoniam ecce venient dies* extremæ calamitatis, obſidionis, & excidii Urbis veſtræ, *in quibus dicent*:

Beatæ ſteriles, & ventres qui non genuerunt, & ubera quæ non lactaverunt: Quia duplex eſt dolor matrum, videre filios miſeriæ participes: *Tunc incipient dicere Montibus: Cadite ſuper nos: & collibus: Operite nos.*
Iſai. 2. 19. Oſee 10. 8. Joſeph. lib. 6. de Bello Judaico c. 46. Locutiones iſtæ proverbiales a Chriſto uſurpatæ ſunt ad eventuum ſingularium ſignificationem, quo magis ex his divina ipſius præſcientia appareret. Nam & matrum ea fuit miſeria tempore Hieroſolymitanæ obſidionis, ut ſuos ipſæ filios præ fame comederent, & plurimi ſe in ſpecus abdiderunt, ubi tamen a Romanis militibus inventi, miſere contrucidati ſunt. *Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?* Si ego juſtus pœnas do tam acerbas, quid non patientur mortis meæ, aliorumque criminum rei? Et hæc locutio proverbialis erat. Nam Hebræi viros bonos lignum viride, malos lignum aridum vocant. Pſalm 1. *Beatus vir qui non abiit in conſilio impiorum .... Et erit tamquam lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo. Et folium ejus non defluet, &c. Non ſic impii, non ſic.* Et Ezech. 20. 47. *Exſcindam & viride lignum & aridum*, id eſt, *Juſtum & impium*, ut ipſe interpretatur cap. 21. 3. Senſus igitur eſt: Si talia faciunt Romani in me ligno humido, feraci, ſemper virente, & ſemper vitali propter Deitatem, & per fructus doctrinæ meæ alente omnes, quid non facient in vobis, populo arido, ligno ſterili ab omni vivifica juſtitia, & nullum fructum afferente? Theophyl. in hunc locum.

33. 34. *Ducebantur autem & alii duo nequam cum eo*, duo homines facinoroſi, *ut interficerentur. Et poſtquam venerunt in locum, qui vocatur Calvariæ, ibi crucifixerunt eum, & latrones, unum a dextris, & alterum a ſiniſtris*, ut medius inter illos pendens Jeſus, ipſis latronibus facinoroſior videretur. Supplicium crucis dirum, ſervile, infame, Judæis inuſitatum, ut probat Caſaubonus Exercit. 16. in Baronium.

Jeſus autem dicebat: Pater, dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt. Si neceſſaria eſſet attentio mentis ad actionis pravitatem, ut peccatum imputetur, non peccaſſent Chriſti crucifixores, qui vere ignorabant quid facerent, adeoque nulla fuiſſet cauſa cur Chriſtus Patrem oraſſet ut mortis ſuæ peccatum illis remitteret. Error itaque de peccato quod Philoſophicum vocant recentiores Moralis Evangelicæ corruptores, a Chriſto in cruce pendente damnatus eſt. *Dividentes vero veſtimenta ejus*, milites Romani, qui crucifixerant eum, *miſerunt ſortes*: Pallium diviſerunt, ſortem ſuper tunicam miſerunt. Confer cum *Joannis* 19. 23. 24.

35. 36. 37. *Et ſtabat populus ſpectans, & deridebant eum Principes cum eis, dicentes: Alios ſalvos fecit, ſe ſalvum faciat, ſi hic eſt Chriſtus Dei electus.* Si verus eſt Meſſias, de quo Deus apud Iſaiam ait: *Ecce ſervus meus, ſuſcipiam eum: electus meus, complacuit ſibi in illo anima mea.* (cap. 42. verſ. 1.) Non plebs tantum, ſed & ipſi Senatores in cruce pendenti crudeliter inſultabant. *Illudebant autem ei, & Milites accedentes, & acetum offerentes ei*, qui potus erat vulgaris illorum, ut ex Spartiano, aliiſque Scriptoribus antiquis colligitur. Nec inſolitum fuiſſe Judæis potum illum, colligitur ex verbis Booz ad Ruth: *Concede panem, & intinge buccellam tuam in aceto.* Quibus autem verbis milites Chriſto illuderent, refert etiam Evangeliſta: *Et dicentes: Si tu es Rex Judæorum*, Meſſias ille potens & virtutibus celeber, *ſalvum te fac* ab imminente morte.
Ruth. 2. verſ. 14.

38. *Erat autem & ſuperſcriptio*, ſeu inſcriptio *ſcripta ſuper eum*, ſuper caput ejus, in ſuperiore crucis parte, *litteris Græcis, & Latinis, & Hebraicis: Hic eſt Rex Judæorum.* Linguas tituli alio ordine recenſet S. Joannes, ſcilicet Hebræam, Græcam, & Latinam. Quænam lingua primum

locum

Digitized by Google

locum teneret, incertum. Confer cum *Matth.* 27. 37. *Marci* 15. 26. & *Joannis* 19. 19.

39. 40. 41. 42. 43. *Unus autem de his, qui pendebant latronibus, blaſphemabat eum, dicens: Si tu es Chriſtus, ſalvum fac temetipſum, & nos:* teipſum & nos a morte imminente libera, & e cruce ſolve. *Reſpondens autem alter, increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es?* Tu non magis Deum times, quam ceteri, contumeliis afficiens Jeſum crucifixum, cum ſimili pœnæ ſubjaceas, Deique judicio mox ſiſtendus ſis. *Et nos quidem juſte* punimus; *nam digna factis recipimus: hic vero nihil mali geſſit*, nihil umquam fecit quod reprehenſionem mereretur, nedum hanc mortem crucis. Fama ſanctitatis & miraculorum Jeſu ad omnium aures pervenerat. Non mirum itaque quod Latronem non lateret; ſed & ſingulari mentis illuſtratione a Spiritu ſancto cognovit non tantum eſſe hominem juſtum, ſed Deum mundique Redemptorem cognovit, credidit, & confeſſus eſt. *Et dicebat ad Jeſum: Domine, memento mei, cum veneris in Regnum tuum.* Cum regni, non alieni, ſed tui, poſſeſſionem adiveris. *Et dixit illi Jeſus: Amen dico tibi: Hodie mecum eris in Paradiſo.* Non aliquando, ut verecunde petis; ſed *hodie*, ſtatim a morte; non ſolum tui memor ero, ſed *mecum eris*, tanquam ſocius conſolationis, qui ſocius es paſſionis & imitator patientiæ; fidei tuæ, ſpei, caritatis, pœnitentiæ præmium hodie percipies *in Paradiſo*, id eſt, in loco voluptatis & quietis perpetuæ Juſtorum. Sicut homo quidem in cruce Jeſus, ut Deus autem ubique, & illic & in paradiſo, implens omnia, & nuſquam abſens. *Theophyl.*

44. 45. *Erat autem fere ſexta, & tenebræ factæ ſunt in univerſam terram, uſque in horam nonam. Et obſcuratus eſt Sol, & velum Templi ſciſſum eſt medium.* Confer cum *Matthæi* 27. 45. & 51.

46. *Et clamans voce magna Jeſus, ait: Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum, Et hæc dicens, expiravit.* Vox magna index fuit illum non neceſſitate aut infirmitate mori, ſed voluntate; index fuit vehementiſſimi illius affectus, ſummæque erga Patrem fiduciæ. *In manus tuas*, tibi, tutelæ, curæque tuæ *commendo ſpiritum meum*, Animam meam apud te depono, quam a te accepi, moxque ſum reſumpturus. Confer cum *Matthæi* 27. 50. *Pſal.* 30. 6.

47. 48. 49. *Videns autem Centurio quod factum fuerat*, Solis deliquium extra naturæ ordinem, tremorem terræ, hominem velut ſuo arbitrio expirantem, *glorificavit Deum*, Dei potentiam agnovit & confeſſus eſt, *dicens: Vere hic homo juſtus erat*, id eſt, innocens, verax, ac proinde Filius Dei, quem ſe eſſe dixit. *Et omnis turba eorum, qui ſimul aderant ad ſpectaculum illud*, qui ad ſpectandum crucis ſupplicium convenerant, *percutientes pectora ſua*, in ſignum compunctionis & pœnitentiæ, *revertebantur. Stabant autem omnes noti ejus*, diſcipuli, conſanguinei, amici, *a longe*, procul a cruce, *& mulieres quæ ſecutæ eum erant a Galilæa, hæc videntes.* Confer cum *Matth.* 27. 55. & 56. & *Joann.* 19. 25. Tunc impletum eſt *Pſal.* 37. 12.
illud Vaticinium: *Et qui juxta me erant, de longe ſteterunt, &c.*

50. 51. 52. 53. *Et ecce vir nomine Joſeph, qui erat Decurio*, id eſt, Conſul ſive Senator Urbis, *vir bonus & juſtus, hic non conſenſerat conſilio & actibus eorum*, id eſt, Principum Sacerdotum, & Synedrii: *ab Arimathæa civitate Judææ* oriundus, *qui expectabat & ipſe regnum Dei*, ſeu Meſſiæ adventum, ut pii omnes Iſraelitæ. *Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus Jeſu. Et depoſitum* de cruce *involvit ſindone, & poſuit eum in monumento exciſo* in rupe, *in quo nondum quiſquam poſitus fuerat.*

54. 55.

54. 55. 56. *Et dies erat Paraſceves*, id eſt, præparationis, *& Sabbatum illuceſcebat*, id eſt, imminebat nox, qua poſt occaſum ſolis incipiebat Sabbatum more Judaico. *Subſecutæ autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, & quemadmodum poſitum erat corpus ejus*, ubi, & quo modo atque ſitu ſepultum, obſervarunt. *Et revertentes paraverunt aromata, & unguenta: & Sabbato quidem ſiluerunt*, ſive quieverunt, *ſecundum mandatum* Legis, nec aliquid egerunt quoad aromatum & unguentorum apparatum, niſi elapſo Sabbato.

SENSUS MORALIS.

2: 3. 4. 5. *COeperunt autem illum accuſare, dicentes; Hunc invenimus ſubvertentem gentem noſtram, &c.* Chriſtus Jeſus blaſphemiæ adverſus Deum, proditionis erga Principem, ſeditionis in populo excitatæ accuſatus, eorum qui calumniam patiuntur conſolatio eſt. Quis innocentia ſua contra hujuſmodi accuſationes tutus eſſe poteſt, ſiquidem illis appetitus eſt
Pſal. 63. Sanctus Sanctorum? *Exacuerunt ut gladium linguas ſuas, intenderunt arcum, rem amaram, ut ſagittent in occultis immaculatum. Subito ſagittabunt eum, & non timebunt, firmaverunt ſibi ſermonem nequam. Narraverunt ut abſconderent laqueos, dixerunt: Quis videbit eos?* Pacificam Chriſti Jeſu doctrinam quaſi ſeditioſam criminantur Judaici Sacerdotes, Legiſperiti, & Senatores, quia falſas illorum Traditiones impugnabat, illorumque detegebat hypocriſim, & populum a vita corruptiſſima in rectam viam revocabat. Sic Evangelicæ Doctrinæ corruptores, cum a piis eruditiſque Theologis accuſantur, ac refelluntur, cum ab Epiſcopis damnantur; accuſatores ſuos ut publicæ tranquillitatis perturbatores, ut ſeditioſos, ut Novatorum partiarios, apud Poteſtates accuſant, & calumniis opprimere nituntur. *Commovet populum, docens per univerſam Judæam, incipiens a Galilæa uſque huc.* Sic olim impius Rex Achab Eliam accuſavit quod Iſrael conturbaret, quia Iſraelitas a falſorum Deorum cultu revocabat. *Tu-ne es ille qui conturbas*
3. Reg. 18. 17. 18. *Iſrael? Et ille ait: Non ego turbavi Iſrael, ſed tu, & domus patris tui, qui dereliquiſtis mandata Domini, & ſecuti eſtis Baalim.*

11. *Sprevit autem illum Herodes cum exercitu ſuo: & illuſit indutum veſte alba.* A mundo & hominibus carnalibus contemni, & irrideri, ſors piorum eſt. Qui ſecundum Evangelium vivunt, ab hominibus ſecundum ſæculi genium ac mores viventibus ſpernuntur, irridentur, plerumque ſtultitiæ elogio notantur, maxime in Aulis Principum, ubi rara pietas; ubi plus curioſitatis, quam fidei. Qui pietatis cauſa ſpernuntur & illuduntur, Chriſti ab Herode & Aulicis ejus illuſi modeſtiam, humilitatem, patientiam imitentur: ſilentio illum glorificent. *At ipſe nihil illi reſpondebat.* Feliciores ſe exiſtiment, cum propter Chriſtum ſugillantur ut ſtulti, quam ſi ſummam ſapientiæ laudem apud homines mundo ſervientes conſequerentur. Et qui pios ut homines inſipientes, debilis ingenii, puſilli animi contemnunt,
1. Cor. 3. 18. 19. ipſi Dei judicio ſtultiſſimi ſunt. Nemo ſe ſeducat; *Si quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſæculo, ſtultus fiat ut ſit ſapiens. Sapientia enim hujus mundi ſtultitia eſt apud Deum.*

24. *Et Pilatus adiudicavit fieri petitionem eorum.* Pilatus innocentiam Jeſu agnoſcebat, illum dimittere volebat; illum tamen Cæſaris timore, & inimicorum ipſius Jeſu clamoribus victus, Barabbæ poſtpoſuit, Latroni Salvatorem, ſeditioſo pacificum, homicidæ Auctorem vitæ: & flagellandum, illudendum, crucifigendum tradidit voluntati eorum. Sic urgentibus tentationibus, quæ nos ad peccatum incitant, & tumultuariis vocibus clamant:

ut

ut Chriſtus in cordibus noſtris rurſum crucifigatur, forte volumus dimittere Jeſum, ipſum offendere nolumus, nullam invenimus cauſam cur debeat iterum in nobis crucifigi; ſed clamores cupiditatum noſtrarum vincunt tandem imperfectam boni voluntatem, ſeu velleitatem; timore vel cupiditate ad conſenſum inflexi, Mundum, diabolum, amorem noſtrum proprium Chriſto, ejuſque legi, veritati, caritati præponimus. *Jeſum vero tradidit voluntati eorum.*

26. *Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem quemdam Cyrenenſem, venientem de villa: & impoſuerunt illi crucem portare poſt Jeſum.* „ Crux „ ſuper humeros Chriſti Jeſu imponitur ut trophæum, quod Chriſtus in „ homine, & homo portat in Chriſto .... Bonus ordo noſtri profectus „ eſt, ut prius crucis ſuæ trophæum, ipſe erigeret, deinde Martyribus „ traderet erigendum. Non Judæus eſt qui crucem portat, ſed alienige- „ na, atque peregrinus: nec præcedit, ſed ſequitur, juxta quod ſcriptum „ eſt: *Qui vult venire poſt me, tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* *S. Ambroſ. lib. 10. in Luc. n. 107.*

Et impoſuerunt illi crucem portare poſt Jeſum. „ Crucem noſtram fera- „ mus omnes poſt Jeſum: ferant Prælati, ferant & ſubditi; Doctores pa- „ riter & populus. Crux eſt mortificatio affectionum, ita ut moveri ne- „ queant & operari. Nam qui crucifigitur, clavis affigitur, & operari non „ poteſt. Unde Doctor ſecundum Chriſtum debet prior ipſe crucem tolle- „ re, & carnes ſuas timore Dei configere, deinde eam auditoribus impo- „ nere. Impletur autem & hoc loco Iſaiæ Vaticinium; *Cujus principatus* „ *ſuper humerum ejus*. Principatus enim Domini, & regnum, crux eſt. „ *Humiliavit ſemetipſum* (ait Apoſtolus) *factus obediens uſque ad mortem* „ *mortem autem crucis: Propter quod & Deus exaltavit illum*..... Non „ aliter regnat in nobis Jeſus niſi per afflictionem, atque ita qui in deli- „ ciis vivunt, inimici ſunt Chriſti. Ille autem poteſt fieri ſubditus Chri- „ ſti, & tollere crucem ſuam, qui virtutem exercet; qui venit a villa, „ relinquens mundum, & quæ ſunt in mundo, & ad Jeruſalem illam ſu- „ pernam & liberam tendit. *Theoph. in c. 23. S. Lucæ.* *Iſai. 9.* *Philipp. 2.*

34. *Jeſus autem dicebat: Pater, dimitte illis: non enim ſciunt quid faciunt.* Novus Sacerdos in novo crucis Altari ſeipſum in ſacrificium offert *pro ignorantiis Populi*. Sic impletum eſt illud Iſaiæ: *Ipſe peccata multorum tulit, & pro tranſgreſſoribus rogavit.* Hujus orationis fructus fuit Judæorum plurimorum converſio. *Videbat quoſdam ſuos inter multos alienos; illis jam petebat veniam, a quibus adhuc accipiebat injuriam. Non enim attendebat quod ab ipſis moriebatur, ſed quia pro ipſis moriebatur.* Pro illis veniam oravit, ut nemo de ſui peccati dimiſſione deſperet. Viderunt Chriſtum ſuo ſcelere morientem, & crediderunt in Chriſtum ſuis ſceleribus ignoſcentem. *Quouſque biberent ſanguinem quem fuderant, de ſua ſalute deſperaverunt.* *Hebr. 9. 7.* *Iſaia 53.* *S. Auguſt. Tract 31. in Joann. n. 9.*

Pater, dimitte illis, quia neſciunt quid faciunt. Attendamus, & faciamus ſecundum exemplar quod nobis in monte monſtratum eſt. *Quem petit? Pro quibus petit? Quis petit? Ubi petit? Patrem Filius, pro impiis crucifixus, inter ipſas injurias non verborum, ſed mortis illatæ, pendens in Cruce: tanquam ad hoc extentas manus habuerit, ut ſic pro illis oraret, ut dirigetur oratio ejus tamquam incenſum in conſpectu Patris, & elevatio manuum ejus ſacrificium veſpertinum.* Vere *Dominus miſerator & miſericors, longaminis, & multæ miſericordiæ, & verax.* Moritur ut martyr ſuæ Divinitatis & Charitatis; utrumque illud Fidei & Moralis Evangelicæ fundamentum in Cruce confirmat: Divinitatem hac voce, *Pater*; Charitatem iſtis; *Dimitte illis*. „ Chriſti pro te morientis Charitatem imitare. Lan- *S. Auguſt. Enarrat. in Pſal. 85. Verſ. 15. n. 20.*

„ gues, anhelas, ægritudine ſauciaris, non potes tibi tollere odium. Spe-
Idem ſerm. 49. alias de Temp. 237. n. 9. & 12. „ ra in Deum, Medicus eſt, pro te pependit in ligno, & nondum eſt
„ vindicatus. Quid vis vindicari? Ideo enim odiſti ut vindiceris. Vide pen-
„ dentem Dominum tuum, & tibi de ligno tamquam de tribunali præci-
„ pientem. Vide pendentem, & tibi languenti de ſuo ſanguine medica-
„ mentum facientem. Vindicari vis? Vide pendentem, audi precantem:
„ *Pater, dimitte illis, quia neſciunt quid faciunt.* Sed potuit hoc facere,
„ dicis mihi: ego non poſſum. Ego enim homo ſum, ille Deus. *Deus*
„ *ergo ut quid homo, ſi non corrigitur homo?*

Pater, dimitte illis, quia neſciunt quid faciunt. „ Iſti qui ſanos ſe puta-
S. Aug. ſerm. 125. alias 9. de Verbis Apoſtol. n. 2. & 3. „ bant, multo periculoſius & deſperatius ægrotabant; & ipſa ægritudine
„ qua mentes perdiderant, etiam Medicum cædebant. Parum eſt, cæde-
„ bant: dicam totum; non ſolum cædebant, ſed etiam occidebant. Ille
„ autem etiam cum occideretur, Medicus erat; vapulabat & curabat;
„ patiebatur phreneticum, nec deſerebat ægrotum: tenebatur, alligabatur,
„ colaphis percutiebatur, arundine plagas accipiebat, irridebatur, inſulta-
„ batur ei, poſtremo audiebatur, damnabatur, ligno ſuſpendebatur, undi-
„ que circumſremebatur; & Medicus erat. Agnoſcis phreneticos, agnoſce
„ & Medicum. *Pater, dimitte illis, quia neſciunt quid faciunt.* Illi *perdi-
ta mente ſæviebant, & Medici ſanguinem ſæviendo fundebant: ille autem
etiam de ipſo ſanguine ſuo ægrotis medicamenta faciebat.* „ Non enim fru-
„ ſtra dixit, *Pater, dimitte illis*: Orat Chriſtianus, & exauditur; orat
„ Chriſtus, & non exauditur? Nam qui exaudit cum Patre, quia Deus
„ eſt, quomodo non exauditur homo, quod pro nobis factus eſt? Prorſus
„ exauditus eſt. Ibi erant, ibi ſæviebant; de his erant qui reprehendebant
„ eum, & dicebant, *Ecce cum publicanis & peccatoribus manducat.* Erant
„ in ipſo populo, a quo ipſe Medicus occidebatur, *& in ejus ſanguine et-*
„ *iam ipſis antidotum parabatur.*

39. 40. 41. 42. 43. *Unus autem de his qui pendebant latronibus, blaſphe-
mabat eum dicens: Si tu es Chriſtus, ſalvum fac temetipſum, & nos.* Deum
blaſphemando pati, ſine fide, ſine ſpe, ſine caritate pati & mori, extrema
in hoc mundo pœna peccati eſt, & peccatum ad mortem, pro quo non
oravit Chriſtus; caracter denique reproborum eſt. Beatus eſt qui in hac
vita caſtigatur & punitur a Deo, ſi crucem ſuam humiliter accipiat, pa-
tienter ferat, amore pœnitente pœnas ſuas conſecret, Deo benedicat. *Ne-
mo autem veſtrum patiatur ut homicida aut fur, aut maledicus, aut alienorum
appetitor. Si autem ut Chriſtianus, non erubeſcat: glorificet autem Deum in
iſto nomine.... Itaque & hi qui patiuntur ſecundum voluntatem Dei, fideli*
1. Petri. 4. 15. [19.] *Creatori commendent animas ſuas in benefactis.* Primus fructus fidei & pœ-
nitentiæ in peccatore ſuorum peccatorum pœnas dante, eſt timor judicio-
rum Dei, cor ejus utiliter concutientis. *Neque tu times Deum; qui in ea-
dem damnatione es.* Secundus eſt pœnarum ſuarum cum pœnis Jeſu Chri-
ſti comparatio, & juſtitiæ Dei erga ſeipſum agnitio ac humilis adoratio.
Et nos quidem juſte, nam digna factis recipimus: Hic vero nihil mali geſſit.
Tertius eſt, Chriſti Jeſu humiliationibus, ignominiis, paſſione & morte
non offendi. Quartus, humilis oratio. Quintus, nihil aliud petere quam
ut Jeſus memor ſit noſtri, nos habeat in corde; ſolam ab illo miſericor-
diam poſtulare, omnibus honoribus, ac favoribus in regno ejus ſe indi-
gnum cenſere ac profiteri. *Et dicebat ad Jeſum: Domine, memento mei,
cum veneris in regnum tuum.* Sextus, corrigere peccantes, innocentiam op-
preſſam tueri. Hoc animo patientibus & morientibus incredibile ſolatium
per ſpem vivam Deus infundit, & Chriſtus Jeſus in pœnarum tolerantia

ſibi

ſibi per caritatem conjunctos, ad gloriæ ſuæ conſortium vocat. *Et dixit illi Jeſus: Amen dico tibi: Hodie mecum eris in Paradiſo.*

Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum. Nemo fit membrum
Chriſti niſi aut baptiſmate in Chriſto, aut morte pro Chriſto. Unde &
Latro ille, non ante crucem Domini ſectator, *ſed in cruce confeſſor, inter* *S. Auguſt.*
Martyres computatur, qui ſuo ſanguine baptizantur, quod pleriſque non ba- *lib. 1. de*
ptizatis ſervente perſecutione provenit. „ Tanto namque pondere appen- *Anima &*
„ ſum eſt, tantumque valuit apud eum qui hæc novit appendere, quod *ejus Origi-*
„ confeſſus eſt Dominum crucifixum, quantum ſi fuiſſet pro Domino cru- *ne c. 9. n. 11*
„ cifixus. Tunc enim fides ejus de ligno floruit, quando Diſcipulorum
„ marcuit; niſi cujus mortis terrore marcuerat, ejus reſurrectione revire-
„ ſceret. Illi enim deſperaverunt de moriente, ille ſperavit in commo-
„ riente: Refugerunt illi auctorem vitæ, rogavit ille conſortem pœnæ.
„ Doluerunt illi tamquam hominis mortem, credidit ille regnaturum eſſe
„ poſt mortem: Deſeruerunt illi ſponſorem ſalutis, honoravit ille ſocium
„ Crucis. Inventa eſt in eo menſura Martyris, qui tunc in Chriſtum cre-
„ didit, quando defecerunt qui futuri erant Martyres. Et hoc quidem o-
„ culis Domini clarum fuit, qui non baptizato, tamquam martyrii ſan-
„ guine abluto, tantam felicitatem ſtatim contulit, ſed etiam noſtrum
„ quis non conſideret quanta fide, quanta ſpe, quanta caritate mortem
„ pro Chriſto vivente ſuſcipere potuit, qui vitam in moriente quæſivit?
„ Huc accedit, quia non incredibiliter dicitur, Latronem qui tunc credi-
„ dit, juxta Dominum crucifixum, aqua illa quæ de vulnere lateris ejus
„ emicuit, tamquam ſacratiſſimo baptiſmo fuiſſe perfuſum.

Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum. Corde creditur ad
juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Qualis ille Latro inventus *S. Auguſt.*
eſt, pendens in cruce cum Domino, agnoſcens in cruce Dominum. *Alii* *Enarrat. in*
non cognoverunt miracula facientem, agnovit ille in ligno pendentem. Erat il- *Pſal. 39. n.*
le confixus omnibus membris, manus clavis inhærebant, pedes transfixi erant, *15.*
totum corpus adjungebatur ligno; totum corpus non vacabat ceteris membris,
lingua vacabat & cor: corde credidit, ore confeſſus eſt. Memento mei (*in-*
quit) Domine, cum veneris in regnum tuum. *Salutem ſuam longe futu-*
ram ſperabat, & poſt longum tempus accipere contentus erat; in longum ſpe-
rabat, dies non eſt dilatus. Ille dixit, Memento mei, cum veneris in re-
gnum tuum: *ille reſpondit:* Amen dico tibi, Hodie mecum eris in Para- *S. Ambroſ.*
diſo. *Paradiſus habet ligna felicia: Hodie mecum in ligno crucis, hodie me-* *lib. 10. in*
cum in ligno ſalutis.... Uberior eſt gratia quam precatio; *ſemper enim Do-* *Luc. n. 121.*
minus plus tribuit, quam rogatur. Hodie mecum eris in Paradiſo. *Vita eſt*
enim eſſe cum Chriſto; ideo ubi Chriſtus, ibi vita, ibi regnum.

Domine, memento mei, &c. In corde fidelium tres manere virtutes, fi-
dem, ſpem, caritatem, Apoſtolus teſtatur; quas ſubita repletus gratia &
accepit Latro, & ſervavit in cruce. „ Fidem namque habuit, qui regna- *1. Cor. 13.*
„ turum Dominum credidit, quem ſecum pariter morientem vidit. Spem *S. Gregor.*
„ habuit, qui regni ejus aditum poſtulavit. Caritatem quoque in morte *M. lib. 18.*
„ ſua vivaciter tenuit, qui fratrem & collatronem pro ſimili ſcelere mo- *Moral. c. 23.*
„ rientem, & de iniquitate ſua redarguit, & ei vitam quam non cogno-
„ verat, prædicavit. Ille qui talis ad crucem venit ex culpa, ecce qualis
„ a cruce recedit ex gratia. Latro in hora mortis convertitur, nemo deſ-
peret: Unus tantum convertitur, nemo præſumat, nemo pœnitentiam
differat.

Hodie mecum eris in Paradiſo. Se gratiam meritis non dare, hoc exem-
plo confirmat Dominus. *Pro nihilo ſalvos facies illos*, ait Propheta, id *Pſal. 55.*

eſt,

S. Auguſt. Enarrat. in Pſal. n.12. Idem Tract. 31. in Joan. n. 11.

eſt, gratis data gratia tua. *Quid ille Latro attulerat ad Crucem? De fauce ad judicium, de judicio in lignum, de ligno in Paradiſum. Credidit propter quod locutus eſt. Sed & ipſam fidem quis donavit, niſi qui juxta pependit?*

Hodie mecum eris in Paradiſo. Ipſa Crux tribunal fuit. In medio enim Judice conſtituto, unus Latro qui credidit, liberatur; alter qui inſultavit, damnatus eſt. *Jam ſignificabat quod facturus eſt de vivis & mortuis, alios poſiturus ad dexteram, alios ad ſiniſtram; ſimilis ille Latro futuris ad ſiniſtram, ſimilis alter futuris ad dexteram, judicabatur, & judicium minabatur.*

Arnold. Bonæ vallis Abbas Tract. de 7. Verbis Dom.

46. *Et clamans voce magna Jeſus ait: Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum.* „ Et hæc dicens expiravit. *Inclinans caput, quaſi gratias* „ *agens*, poteſtative emiſit animam (*ait Arnoldus Abbas*) conſummans „ omnem legalium rationem hoſtiarum, & ultimam ænigmatibus anti- „ quis manum imponens. Seſe itaque totum obtulit Patri, & conſumma- „ ta eſt illius holocauſti plenitudo, expenſis in illud Miniſterium carne „ ſimul & ſpiritu: quia & pro carne & pro ſpiritu hominis agebatur, & „ totus homo totum Chriſtum habuit ſanatorem, dum & caro in mede- „ lam carnis oblata eſt in ligno, & ad ſanctificationem animæ obtinendam „ ſpiritus ille deſcendit ad inferos, & aſcendit ad ſuperos: ibi confringens „ ferreos vectes, hic portas aperiens æternales.

Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum. Hæc Chriſtiane moriendi forma, ut animam noſtram immortalem eſſe credentes, eam quaſi depoſitum quoddam fidelis Creatoris curæ, cuſtodiæ, defenſioni contra malignos ſpiritus commendemus.

CAPUT VIGESIMUMQUARTUM.

Senſus Litteralis.

1.2.3.4.5. UNa *autem ſabbati*, prima die hebdomadæ, quæ apud nos
6.7.8.9. Dominica dicitur, *valde diluculo*, ſummo mane, primo diluculi puncto, *venerunt ad monumentum* piæ mulieres, quæ Jeſum a Galilæa ſecutæ fuerant, *portantes quæ paraverant* ipſa nocte *aromata*, ad ungendum corpus Jeſu; *& invenerunt lapidem revolutum a monumento. Et ingreſſæ* intra ſeptum, ipſumque ſepulchrum propius inſpicientes, *non invenerunt corpus Domini Jeſu. Et factum eſt dum mente conſternatæ eſſent de iſto*, dum eam ob rem perplexæ eſſent, *ecce duo viri*, Angeli duo in ſpecie virorum, *ſteterunt ſecus illas*, ſubito & inſperato eis apparuerunt, *in veſte fulgenti*, gloriæ illorum indice. *Cum timerent autem*, & *declinarent vultum in terram*, timoris, verecundiæ, & venerationis ſenſu, tum quod cæleſtem fulgorem imbecilles earum oculi ferre non poſſent, *dixerunt ad illas* Angeli: *Quid quæritis viventem cum mortuis?* Autor vitæ ſolus inter mortuos liber, non poterat in ſepulchro diutius detineri. *Non eſt hic, ſed ſurrexit: recordamini qualiter locutus eſt vobis, cum adhuc in Galilæa eſſet*, ab Hieroſolymitanorum Judæorum perſecutione tutus, *dicens*, quod divina præſcientia noverat: *Quia oportet Filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi, & die tertia reſurgere. Et recordatæ ſunt verborum ejus*, ſcilicet Domini Jeſu Chriſti. *Et regreſſæ a monumento, nuntiaverunt*

hæc

hæc omnia illis undecim Apoſtolis primum , *& ceteris omnibus* Diſcipulis Jeſu.

10. 11. 12. *Erat autem Maria Magdalene , & Joanna , & Maria Jacobi, & ceteræ quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apoſtolos hæc;* quæ hoc nuntium ad Apoſtolos retulere. *Et viſa ſunt ante illos ſicut deliramentum verba iſta.* Hæc mera ſomnia, nugæ, ac fabulæ, viſa ſunt Apoſtolis: *& non crediderunt illis. Petrus autem ſurgens cucurrit ad monumentum* , comite Joanne ; *& procumbens* , id eſt , prono capite , & propenſo collo diligenter introſpiciens, *vidit linteamina*, quibus involutum fuerat corpus Jeſu , *ſola poſita* , ſine corpore , *& abiit* , rediit in domum , *ſecum mirans quod factum fuerat* . Stupendum eventum tacite admiratus . Confer cum *Matthæi* 28. *Marci* 16. & *Joannis* 20.

13. 14. 15. 16. *Et ecce duo ex illis*, Diſcipulis Jeſu , *ibant ipſa die in Caſtellum* , in pagum ſeu villam , *quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab Jeruſalem*, ſtadiis ſexaginta diſtantem, id eſt , ſeptem milliaribus Italicis cum dimidio , ſive duabus leucis Gallicis cum dimidia , *nomine Emmaus* . Pago nomen Emmaus . *Et ipſi loquebantur ad invicem de his omnibus quæ acciderant*. Colloquebantur in itinere de paſſione & morte Chriſti , & de his quæ mulieres , Petruſque & Joannes nuntiaverant . *Et factum eſt dum fabularentur, & ſecum quærerent* , id eſt, ſimul his de rebus conferrent , *& ipſe Jeſus appropinquans ibat cum illis . Oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoſcerent* . Vi divina impediebantur ne propius conſiderarent ea ex quibus cognoſci Jeſus poterat , non effigie mutatus, * ſed alio dumtaxat habitu illis apparens, ſcilicet peregrini; idque multis de cauſis: nempe ut ambiguam ſuam de illo ſententiam revelarent , ut ulcus detegerent , ac pharmacum ſuſciperent. 2. Ut dulcior eis poſt multam moram eſſet ejus agnitio. 3. Ut doceret ex Moyſe & Prophetis. 4. Ut magis crederent corpus Domini non ultra eſſe tale ut ſimpliciter ab omnibus videri poſſet , quamvis illud ipſum quod paſſum eſt , ſurrexerit : & converſationem ejus poſt reſurrectionem longe aliam eſſe , & non communem : non qualis eſt mortalium , ſed diviniorem . Propterea tenebantur oculi eorum ne illum agnoſcerent : a quibus enim volebat, videbatur.

* *S. Auguſt. lib. 3. de Conſenſu Evang. c. 25 Theophyl. in hunc locum.*

17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. *Et ait ad illos : Qui ſunt hi ſermones quos confertis ad invicem ambulantes, & eſtis triſtes?* Qua de re in itinere diſſeritis , vultu adeo triſti & tetrico ? *Et reſpondens unus , cui nomen Cleophas , dixit ei : Tu ſolus peregrinus es in Jeruſalem , & non cognoviſti quæ facta ſunt in illa his diebus?* Tu ſolus ex his qui habitant in agro Jeroſolymitano, ignoras quæ in Urbe acta ſunt his diebus ? Vel , Tu-ne ſolus omnium hic ut peregrinus vivis & hoſpes , id eſt, ita ignarus rerum Jeroſolymitanarum, ut ea quæ nota ſunt omnibus, etiam advenis, ignores ? *Quibus ille dixit: Quæ?* Quænam illa ſunt ? *Et dixerunt: De Jeſu Nazareno , qui fuit vir Propheta, potens in opere & ſermone , coram Deo , & omni populo*: Qui fuit Propheta non qualiſcumque , ſed inter ipſos Prophetas eminens docendi modo & factis , cui teſtimonium a Deo datum eſt per miracula , & ab omni populo per fidem ejus ſermonibus datam , & per innocentiæ & beneficentiæ ipſius prædicationem : *Et quomodo eum tradiderunt ſummi Sacerdotes & Principes noſtri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum*. Pontifices , & Senatores noſtri ipſum tradiderunt Pilato , & injuſtam mortis ſententiam ab illo extorſerunt , effeceruntque ut crucifigeretur . *Nos autem ſperabamus quia ipſe eſſet redempturus Iſrael* . Hunc eſſe verum Meſſiam arbitrabamur , qui liberaturus eſſet Iſraelem ab externæ dominationis jugo, & regnum David in florentiſſimum ſanctiſſimumque ſtatum reſtituturus

(nam

(nam rationem liberationis a tyrannide diaboli & peccati ſervitute tunc temporis nondum intelligebant) *& nunc ſuper omnia tertia dies eſt hodie quod hæc facta ſunt*. Verumtamen dies tertius agitur ex quo hæc facta ſunt, ex quo nempe damnatus & crucifixus fuit, ſi forte inde aliquid boni exſpectari poſſit. *Sed & mulieres quædam ex noſtris*, noſtri cœtus, *terruerunt nos*, nos obſtupeſecerunt & attonitos reddiderunt: *Quæ ante lucem fuerunt ad monumentum, & non invento corpore ejus, venerunt* ad nos, *dicentes, Se etiam viſionem Angelorum vidiſſe*, ſibi apparuiſſe Angelos, *qui dicunt eum vivere. Et abierunt quidam ex noſtris*, Petrus & Joannes, *ad monumentum, & ita invenerunt ſicut mulieres dixerunt*, ita ſe rem habere comprobarunt, ſicut mulieres retulerant: *Ipſum vero* Jeſum *non invenerunt*.

25. 26. 27. *Et ipſe dixit ad eos: O ſtulti, & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti ſunt Prophetæ!* O homines ſenſu & intelligentia deſtituti, quorum cor tardius eſt ad credendum non ſolum ſermonibus Jeſu Magiſtri veſtri, ſed & Prophetarum vaticiniis, quorum veritatem probavit eventus! *Nonne hæc oportuit pati Chriſtum*, ſecundum Prophetarum oracula, & Dei decretum ipſis revelatum, *& ita intrare in gloriam ſuam?* per paſſionem ſcilicet ac mortem. *Eum autem qui modico quam Angeli minoratus eſt, videmus Jeſum, propter paſſionem mortis gloria & honore coronatum* (ait Apoſtolus) *Et incipiens a Moyſe & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis, quæ de ipſo erant*. Chriſtus enim finis Legis & Prophetarum; veteris Legis ſacrificia, typi erant ſacrificii a Chriſto in cruce oblati; in Libris Moyſis, in Pſalmis, in Prophetis, in omnibus Scripturarum veteris teſtamenti libris, aliqua ſunt ad Chriſtum typice, & prophetice, aut myſtice pertinentia.

Hebr. 2. 9. Vide Euſeb. in libris Demonſtrationis Evangelicæ.

28. 29. 30. 31. *Et appropinquaverunt caſtello*, ſeu pago *quo ibant*, nempe Emmaus, *& ipſe ſe finxit longius ire*. Ita ſe compoſuit, quaſi longius iturus eſſet, paſſuſque aliquot ſorte progreſſus eſt, ut ſe abire velle ſignificaret, niſi inſtanter manere rogaretur. Nihil ergo falſi, nihil ſimulationis in illa Chriſti actione ſuit. Adde ex S. Auguſtino, non omne quod fingimus, mendacium eſſe, ſed quando id fingimus quod nihil ſignificat, tunc eſſe mendacium. „ Cum autem fictio noſtra refertur ad aliquam ſi- „ gnificationem, non eſt mendacium, ſed aliqua figura veritatis. Alioquin „ omnia quæ a ſapientibus & ſanctis viris, vel etiam ab ipſo Domino fi- „ gurate dicta ſunt, mendacia deputabuntur, quia ſecundum uſitatum in- „ tellectum non ſubſiſtit veritas talibus dictis... Quid ergo ſignificat, quod „ ſe ire longius Dominus finxit, cum comitaretur Diſcipulis, exponens „ eis ſacras Scripturas, utrum ipſe eſſet ignorantibus? Quid putamus, ni- „ ſi quia hoſpitalitatis officio ad ſuam cognitionem pervenire poſſe homi- „ nes intimavit? Ut cum longius ipſe ab hominibus abſceſſerit ſuper o- „ mnes cælos, tamen ita cum eis ſit, qui hæc exhibent ſervis ejus, ut „ cum dicere cœperint, Domine, quando te vidimus hoſpitem & addu- „ ximus: tamquam eum ſcilicet qui longe abſceſſerat: reſpondeat ille: „ Cum uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Ex hoc igitur loco nihil extundere poſſunt mendacii & æquivocationum ac reſtrictionum mentalium patroni, quod damnato illorum errori faveat.

S. Auguſt. Lib. 2. Quæſt. Evang. Quæſt. 51.

Matth. 25. 38.

Et coegerunt illum, conſtanti prece, *dicentes: Mane nobiſcum, Domine, quoniam adveſperaſcit, & inclinata eſt jam dies*. Jam ſol ad occaſum vergit: *& intravit cum illis* in diverſorium. *Et factum eſt, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit*, id eſt, gratias egit Deo, *ac fregit, & porrigebat illis*, ut patrem-familias ſe gerens, ſicut ſolebat dum cum Diſcipulis ſuis mortalis verſaretur. Panem iſtum communem fuiſſe, non

Eucha-

Euchariſticum, probabilius eſt, quamvis Euchariſtiæ typus fuerit, ut panes in deſerto miraculo multiplicati, quos ſimili ritu Chriſtus in cælum reſpiciens *benedixit* ſeu *gratias egit*, fregit, & *diſtribuit*. (*Matth.* 14. & 15. *Marci* 6. & 8. *Lucæ* 9. & *Joannis* 6.) Certe Euchariſtiam ſub ſolis panis, non vini ſymbolis a Chriſto conſecratam, & abſque verbis ſolemnibus, *Hoc eſt corpus meum*, nemo probabit. Præterea, Chriſtus in ipſa panis diſtributione a duobus Diſcipulis agnitus, ſtatim diſparuit, & ſtatim e menſa ſurgentes regreſſi ſunt in Jeruſalem ad undecim Apoſtolos. Unde incertum eſt an panem illum comederint. Ad Euchariſticam ergo communionem locus ille non pertinet, niſi typice. *Et aperti ſunt oculi eorum, & cognoverunt eum, & ipſe evanuit ex oculis eorum*, ſolo voluntatis ſuæ arbitrio inconſpicuum ſe præbens.

32. 33. 34. 35. *Et dixerunt ad invicem: Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?* Niſi mens noſtra caligine quadam tecta fuiſſet, potueramus eum, antequam nobiſcum accumberet, agnoſcere ex docendi modo, & ex divina efficacia animos incendente, qualem ſentire quondam, ipſo docente ſolebamus. *Et ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in Jeruſalem: & invenerunt congregatos undecim* Apoſtolos, *& eos qui cum illis erant* congregati, *dicentes: Quod ſurrexit Dominus vere, & apparuit Simoni* Petro, Apoſtolorum primo. Nuntium de reſurrectione Domini eſſe indubitatum ajebant, utpote cui non mulieres ſolæ, ſed ipſe Petrus teſtimonium perhiberet. *Et ipſi* Diſcipuli Emmauntini *narrabant quæ geſta erant in via: & quomodo cognoverunt eum in fractione panis*, in menſa, dum panem frangeret, non antequam diſcumberent.

36. 37. 38. 39. 40. *Dum autem hæc loquuntur*, dum hæc narrarent duo illi Diſcipuli undecim Apoſtolis, ceteriſque cum eis congregatis, *ſtetit Jeſus in medio eorum, & dicit eis; Pax vobis: ego ſum, nolite timere*. Poſtrema illa verba, *Ego ſum*, &c. abſunt a Codice Græco; illa tamen agnoſcunt Vulgatus Interpres Latinus, necnon Syrus & Arabs. Scribarum incuria elapſa non dubito, cum a S. Hieronymo, qui Novum Teſtamentum Græcæ fidei juſſu S. Damaſi reddidit, in divina Bibliotheca legantur. *Conturbati vero & conterriti, exiſtimabant ſe ſpiritum videre*, quod ſubito & inſperato, clauſiſque foribus illis viſus eſſet. *Et dixit eis: Quid turbati eſtis, & cogitationes* variæ, dubiæ, ac perplexæ *aſcendunt in corda veſtra?* id eſt, corda veſtra ſubeunt & occupant. *Videte manus meas, & pedes, quia ego ipſe ſum: Palpate, & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet ſicut me videtis habere*, carnem & oſſa, quæ tangi & palpari poſſint, ſicut manus & pedes vobis contrectandas offero. Videte manus & pedes vulnerum cicatricibus inſignitos, manibus probate an oculi veſtri fallantur. Confer cum *Marci* 16. 44. & *Joannis* 20. 19.

41. 42. 43. *Adhuc autem illis non credentibus*, firma fide, *& mirantibus præ gaudio* vehementi, quod eorum judicium obſcurabat; quia rebus adverſis, ſummaque triſtitia oppreſſi, vix rebus credere lætis poſſumus; *dixit: Habetis hic aliquid quod manducetur?* Tribus argumentis redivivi corporis ſui veritatem Chriſtus Apoſtolis probavit, judicio viſus accurato, judicio tactus, & cibi ſumptione. *At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi, et favum mellis*, victum tenuem & pauperem, quo vitam ſuſtentabant. *Et cum manducaſſet coram eis, ſumens reliquias dedit eis*, ut eum vere comediſſe oblatum cibum minime dubitarent. Unde Apoſtoli ajunt, Petro omnium nomine loquente: *Hunc Deus ſuſcitavit tertia die, & dedit eum manifeſtum fieri, non omni populo, ſed teſtibus præordinatis a Deo: nobis qui* *Act.* 10. 41.

Digitized by Google

manducavimus & bibimus cum illo , poſtquam reſurrexit a mortuis . Comedit autem Chriſtus poſt glorioſam Reſurrectionem ſuam, non neceſſitate, ſed poteſtate. „ Quomodo contrarium eſt (*inquit S. Auguſtinus*) & Chriſtum „ poſt Reſurrectionem cibatum , & in reſurrectione quæ promittitur , ci- „ borum indigentiam non futuram; cum & Angelos legamus ejuſdem mo- „ di eſcas eodemque modo ſumpſiſſe, non ficto & inani phantaſmate, ſed „ manifeſtiſſima veritate; nec tamen neceſſitate; ſed poteſtate? Aliter enim „ abſorbet terra aquam ſitiens, aliter ſolis radius candens: illa indigentia, „ iſte potentia . Futuræ ergo reſurrectionis corpus , imperfectæ felicitatis „ erit, ſi cibos ſumere non potuerit: imperfectæ felicitatis , ſi cibis egue- „ rit.

S. Auguſt. Epiſt. 102. Alias 29. Quæſt. 1.

44. *Et dixit ad eos: Hæc ſunt verba, quæ locutus ſum ad vos, cum adhuc eſſem vobiſcum , Quoniam neceſſe eſt impleri omnia , quæ ſcripta ſunt in Lege Moyſi, & Prophetis, et Pſalmis de me.* Duobus argumentis Reſurrectionem ſuam Chriſtus iterum confirmat , altero ex prædicatione ſua , altero ex Prophetarum oraculis petito . Res quas videtis impletas , ſcilicet paſſio , mors , & reſurrectio mea tertia die , ita contigerunt ſicur prædixi vobis, cum adhuc in carne mortali vobiſcum converſatur: cum dicerem , Oportere impleri quæ de me ſcripta ſunt in Lege, Prophetis, & Libris hagiographis (in quibus Hebræi Pſalmos imprimis numerabant) ſiquidem præſcientia Dei falli non poteſt.

45. 46. 47. 48. *Tunc aperuit illis ſenſum , ut intelligerent Scripturas* ; id eſt, mentem illorum divino ſuo lumine illuſtravit, & Scripturarum intelligentia donavit ; quod ſingulare Dei donum eſt . *Et dixit eis : Quoniam ſic ſcriptum eſt , et ſic oportebat Chriſtum pati , et reſurgere a mortuis tertia die*, ut Dei decreto definitum, typiſque veteribus ac Prophetarum vaticiniis prænunciatum eſt: *et prædicari in nomine ejus* , id eſt , vices ejus obeundo, ejus mandato & auctoritate, *Pœnitentiam et remiſſionem peccatorum in omnes Gentes , incipientibus* Prædicatoribus ejus & Legatis Evangelii prædicationem *ab Jeroſolyma* , ut ſcriptum eſt Iſaiæ 11. 23. *Quoniam de Sion exibit lex , et verbum Domini de Jeruſalem* . Non ſolis ſenſuum teſtimoniis , ſed firmiſſimis Scripturarum ſacrarum documentis reſurrectionis ſuæ veritatem Chriſtus firmavit , ne quid fallaciter cum carnalibus Diſcipulorum ſenſibus egiſſe putaretur . *Dubitantes Diſcipulos ſuos* (inquit S. Auguſtinus) *quamvis conſpecto et contrectato ejus corpore , majore documento Scripturarum voluit confirmare , quam quod ſeipſum viſibilem atque palpabilem mortalium ſenſibus admovebat* .

S. Auguſt. Lib. De Unitate Eccleſia, cap. 10.

Vos autem teſtes eſtis horum , vitæ ſcilicet ac prædicationis doctrinæque meæ, miraculorum, paſſionis , mortis , reſurrectionis , a Deo præordinati & electi. Sive, *Eritis mihi teſtes in Jeruſalem, et in omni Judæa , et Samaria, et uſque ad ultimum terræ.*

Act. 1. 8.

49. *Et ego mitto promiſſum Patris mei in vos* : Brevi mittam donum Spiritus ſancti , vobis a me promiſſum Patris mei nomine , ut eo roborari mihi teſtimonium perhibere firmius atque conſtantius poſſitis . *Vos autem ſedete , quoadusque induamini virtute ex alto* . Manete interim Jeroſolymis quieti, & exſpectate donec Spiritus ſanctus e cælo in vos illabatur , voſque divino robore confirmet ad quælibet pericula adeunda , ad quælibet mala toleranda in prædicatione Evangelii.

50. 51. 52. 53. *Eduxit autem eos foras in Bethaniam*: eduxit eos extra Jeruſalem , ad eam Bethaniæ partem , quæ erat in Monte Oliveti , in quo Monte ſæpe preces & lacrymas ad Patrem fuderat Chriſtus Jeſus: ut qui locus ſubmiſſionis ejus & humiliationis teſtis fuerat, idem eſſet & gloriæ.

Et

Et elevatis manibus ſuis, id eſt, ſuper eorum capita protenſis, *benedixit eis*, ſolemni ritu bene illis precatus eſt: & omni benedictione ſpirituali ipſos intus cumulavit. *Et factum eſt dum benediceret illis*, ſimul atque ritum illum valedicens implevit, *receſſit ab eis*, corpore ab illis disjunctus eſt, *et ferebatur in cælum*, paulatim via recta aſcendit propria virtute. *Et ipſi* Diſcipuli *adorantes* cum eum corpore in terram proſtrato adoraſſent ut Regem gloriæ, mundique Dominum, *regreſſi ſunt in Jeruſalem* ſecundum ejus mandatum, *cum gaudio magno*, quia rationem admirabilem qua procurata erat generis humani redemptio jam intelligebant, & divinum illud promiſſum mittendi Spiritus ſancti mox implendum certiſſime credebant, & firmiſſime ſperabant. *Et erant ſemper in Templo*, quotidie, ſtatis orationis horis, *laudantes et benedicentes Deum*. AMEN. Forte & cœnaculum in quo ab Aſcenſione uſque ad Pentecoſten delituerunt Apoſtoli & Diſcipuli, erat in Templo; in illudque recepti ſunt ab aliquo Sacerdotum aut Levitarum in Chriſtum credentium, qualis erat Barnabas. Confer cum *Actuum* 1.

SENSUS MORALIS.

1. 2. U*Na autem Sabbati, valde diluculo, venerunt ad monumentum, por-*
3. 4. *tantes quæ paraverant aromata*. Quoties aliquid propter Deum & Chriſtum Jeſum agendum eſt, diſponere nos debemus ad illud, qualecumque ſit, bonum opus & Chriſtianæ pietatis officium; 2. Illud exequi diligenter ac ferventer debemus. *Valde diluculo venerunt ad monumentum, portantes quæ paraverunt aromata*. Animam porro fidelem, & in Deo confidentem difficultates, labores, impedimenta a Mundo & hominibus Mundi amatoribus oppoſita, non deterrent a Chriſti obſequio, quia ejus gratiæ auxilio tollenda ſperat. *Et invenerunt lapidem revolutum a monumento*. Afflictiones quidem, ſiccitates, amaritudines interiores ſæpe experitur Anima fidelis & Deum diligens, ſanctoque ardore quærens in Chriſtianæ pietatis & vitæ ſpiritualis exercitiis, omni ſolatio ſenſibili deſtituta Jeſum quem quærebat, non invenit: *Et ingreſſæ non invenerunt corpus Domini Jeſu*. Veruntamen tædio, mœſtitiæ, timori, deſolationi ſuccedit conſolatio Deo providente, qui ſibi fideliter ſervientes non deſerit. *Et factum eſt, dum mente conſternatæ eſſent de iſto, ecce duo viri ſteterunt ſecus illas in veſte fulgenti*, &c.

5. 6. 7. 8. *Quid quæritis viventem cum mortuis?* Qui veterem hominem cum actibus ejus in ſe ipſo mortificat & crucifigit, Chriſtum a mortuis redivivum invenit. Non invenitur in morte peccati, in ejus occaſionibus proximis, ex iis emergere neceſſe eſt, & pœnitentiam agere, ut novæ Jeſu Chriſti vitæ ſimus participes. Non eſt hic, ſed ſurrexit. Per piam meditationem revocanda ſunt in memoriam verba ejus, & ſacroſancta Myſteria, ut fides noſtra firmetur, ſpes excitetur, caritas augeatur & nutriatur. *Recordamini qualiter locutus eſt vobis, cum adhuc in Galilæa eſſet, dicens: Quia oportet Filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi, & die tertia reſurgere. Et recordatæ ſunt verborum ejus.*

13. & ſeq. *Et ecce duo ex illis ibant ipſa die in caſtellum, quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab Jeruſalem, nomine Emmaus: & ipſi loquebantur ad invicem de his omnibus quæ acciderant*. Ex abundantia cordis os loquitur. Qui Deum diligunt, de Deo, rebuſque ſanctis diſſerunt in via iſta qua ad patriam cæleſtem pergimus. Qui mundum diligunt, de mundo ejuſque re-

rebus confabulantur. *Qui de terra eſt, de terra loquitur.* Illis qui de Chriſto Jeſu colloquuntur & pios ſermones miſcent, ipſe intimius præſentem ſe exhibet, gratiam conſerens uberiorem. *Et factum eſt, dum fabularentur, & Jeſum quærerent: & ipſe Jeſus appropinquans ibat cum illis.* Contigit ſæpe ut ſe abſcondat piis animabus, illumque vere diligentibus, ut illarum fidem exerceat. Cum illo ambulant, & ignorant; illum in ſe inhabitantem habent, nec id intelligunt, *Oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoſcerent.* Duobus illis Diſcipulis non quidem plene credentibus, ſed tamen ſe loquentibus Dominus apparuit; ſed eis ſpeciem quam recognoſcerent, non oſtendit. Hoc ergo egit foris Dominus in oculis corporis, quod apud ipſos agebatur intus in oculis cordis. *Ipſi namque apud ſemetipſos intus & amabant, & dubitabant: eis autem Dominus foris & præſens aderat, & quis eſſet, non oſtendebat. De ſe ergo loquentibus præſentiam exhibuit, ſed de ſe dubitantibus cognitionis ſuæ ſpeciem abſcondit.*

S. Greg. M. Hom. 23. in Evang.

17. *Et ait ad eos: Qui ſunt hi ſermones quos confertis ad invicem ambulantes, & eſtis triſtes?* Eſt triſtitia carnis quæ mortem operatur; eſt triſtitia ſecundum Deum, quæ vitam operatur & ſalutem. Triſtitia de Chriſti Jeſu paſſione & morte, cujus per peccata noſtra cauſæ ſumus, adeo ut vere nobis dici poſſit, *Auctorem vitæ interfeciſtis*, ſalutaris eſt, quia ex amore pœnitente, ex caritate ſaltem inchoata & imperfecta procedit. Chriſti Jeſu paſſioni & morti compatiendum, quia *Si compatimur, & conglorificabimur.*

Rom. 8. 17.

18. *Tu ſolus peregrinus es in Jeruſalem, & non cognoviſti quæ facta ſunt in illa his diebus?* Quot Chriſtiani in Eccleſia ita peregrini ſunt & hoſpites, ut Chriſtum Jeſum & ejus Myſteria, præcepta, promiſſa vix cognoſcant poſt tot ſæculorum ſeriem, tot vaticinia, tot prædicationes, tot miracula! Sic peregrinum eſſe in Jeruſalem, crimen eſt. Verum alia quadam ratione peregrinum eſſe, virtus eſt, & Chriſtiani hominis officium. Exiſtimare & gerere nos debemus ſicut peregrinos in hoc mundo; ut ex iis ſimus *qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur*; ut nec mundum, nec rem prorſus ullam quæ eſt in mundo diligamus manſoria dilectione, ut loquitur S. Auguſtinus. *Omnium divinarum Scripturarum plenitudo & finis eſt dilectio rei qua fruendum eſt*, ſcilicet Dei, *& rei quæ nobiſcum ea re frui poteſt*, ſcilicet proximi. *Hoc ergo ut noſſemus atque poſſemus, facta eſt tota pro ſalute noſtra per divinam providentiam diſpenſatio temporalis, qua debemus uti, non quaſi manſoria quadam dilectione atque delectatione, ſed tranſitoria potius, tamquam viæ, tamquam vehiculorum vel aliorum quorumlibet inſtrumentorum, ut ea quibus ferimur, propter illud ad quod ferimur, diligamus.* Sic Abraham credentium Pater, ceterique Patriarchæ, ſe peregrinos & hoſpites ſuper terram exiſtimarunt, & vitam ſuam peregrinationem appellarunt. Abraham „ Fide demoratus eſt in Terra repromiſſionis tamquam in aliena, „ in caſulis habitando, cum Iſaac & Jacob cohæredibus repromiſſionis ejuſdem. Expectabat enim fundamenta habentem civitatem, cujus artifex „ & conditor Deus.... Juxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis „ repromiſſionibus, ſed a longe eas aſpicientes & ſalutantes, & confitentes quia peregrini & hoſpites ſunt ſuper terram. Qui enim hæc dicunt, „ ſignificant ſe patriam inquirere. Et ſi quidem ipſius meminiſſent de qua „ exierunt, habebant utique tempus revertendi: nunc autem meliorem appetunt, id eſt, cæleſtem. Ideo Deus non confunditur vocari Deus eorum: paravit enim illis civitatem. *Eodem ſpiritu David Rex ait, Deum orans:* Advena ego ſum apud te & peregrinus, ſicut omnes patres „ mei. Sic affecti eſſe debent Chriſtiani. *Chariſſimi, obſecro vos tam-*

1. Cor. 7. 31.

S. Auguſt. Lib. 1. De Doctr. Chriſt. c. 35.

Hebr. 11. 9. 10. 13. 14. 15. 16.

Pſal. 38. 13.

1. Pet. 2.

quam

ſtam advenas & peregrinos abſtinere vos a carnalibus deſideriis, quæ militant adverſus animam. Quamdiu ſumus in corpore, peregrinamur a Domino. Quodlibet hic abundet, nondum ſumus in illa patria, quo redire feſtinamus. *Cui peregrinatio dulcis eſt, non amat patriam: ſi dulcis eſt patria, amara eſt peregrinatio: ſi amara peregrinatio, tota die tribulatio. Quando non eſt tribulatio? quando in Patria delectatio.* „ Delectationes in dextera tua uſque in finem. *Ibi viſio ſine defectu, amor ſine faſti-* „ *dio.* Sed ſint copiæ, redundet affluentia hujus ſæculi, detur ſecuri- „ tas quod non pereant. Dicat Deus deſuper, Æternus in his eris, æ- „ terna tecum erunt iſta, ſed meam faciem non videbis. Nemo carnem „ conſulat, ſpiritum conſulite; reſpondeat vobis cor veſtrum; reſpon- „ deat ſpes, fides, caritas quæ in vobis eſſe cœpit. Ergo-ne ſi accipere- „ mus ſecuritatem nos in affluentia bonorum ſæcularium ſemper futuros, „ & diceret nobis Deus, Faciem meam non videbitis, gauderemus in il- „ lis bonis? Eligeret forte aliquis gaudere & dicere, Abundant mihi iſta, „ bene mihi eſt, nihil amplius quæro. *Nondum cœpit eſſe amator Dei,* „ *nondum cœpit ſuſpirare tamquam peregrinus.* Abſit, abſit. Recedant o- „ mnia ſeductoria, recedant blandimenta falſa, recedant ea quæ nobis quo- „ tidie dicunt, *Ubi eſt Deus tuus?* Effundamus ſuper nos animam noſtram, „ confiteamur in lacrymis, gemamus in confeſſionibus, in miſeriis ſuſpiremus. *Quicquid nobis adeſt præter Deum noſtrum, non eſt dulce. Nolumus omnia quæ dedit, ſi non dat ſeipſum qui omnia dedit.*

S. Auguſt. Enarr. in Pſal. 85. n. 11.

Pſal. 41. 14.

26. *Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?* Pati etiam oportet Chriſtianum, & ita intrare in gloriam. Hæc via ſalutis eſt, a Chriſto monſtrata & calcata. Hæc via capitis noſtri, hæc via membrorum; hæc Eccleſiæ, omniumque electorum via. Tota clavis cæli, Chriſti crux & ſanguis. Fruſtra viam faciliorem, commodiorem, naturæque corruptæ deſideriis magis accommodatam quis quæreret. Qui naturæ blanditur, illam magis corrumpit, Deoque indignam reddit. Sanctificari & ſalvari niſi per Pœnitentiam & Crucem non poteſt. *Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Chriſti promiſſis non credis? Quid tibi promiſit Chriſtus, niſi quod oſtendit in ſe? Quid oſtendit in ſe? Mortuus eſt & reſurrexit, aſcendit in cælum. Vis ſequi? Imitare paſſionem exſpecta promiſſionem. *Quare amas habere quod Chriſtus, ſi times pati quod Chriſtus?*

Act. 14. 21.

S. Auguſt. in Pſal. 96. n. 16. 17.

„ 29. 30. 31. Et coegerunt illum, dicentes: Mane nobiſcum, quoniam „ adveſperaſcit, & inclinata eſt jam dies.... Et factum eſt, dum recum- „ beret cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat il- „ lis. Et aperti ſunt oculi eorum, & cognoverunt eum. *Hæc hoſpitalita-* „ *tis merces.* Tene hoſpitem, ſi vis agnoſcere Salvatorem. Quod tulerat „ infidelitas, reddidit hoſpitalitas. An neſcitis quia ſi quem Chriſtianum ſuſceperitis, ipſum ſuſcipitis? Nonne ipſe dicit: *Hoſpes fui, & ſuſcepiſtis me?* Et quando ei dicitur, *Domine quando te vidimus hoſpitem?* Reſpondet: *Cum uni ex minimis meis feciſtis, mihi feceſtis.* Cum ergo Chriſtianus „ Chriſtianum ſuſcipit, ſerviunt membra membris; & gaudet caput, & „ ſibi imputat datum, quod membro ejus fuerit erogatum. Hic ergo pa- „ ſcatur Chriſtus eſuriens, accipiat potum ſitiens, veſtiatur nudus, ſuſci- „ piatur peregrinus, viſitetur ægrotus. Hoc habet neceſſitas itineris. Sic „ in iſta peregrinatione vivendum eſt, ubi eget Chriſtus. *Eget in ſuis, plenus eſt in ſe: ſed qui eget in ſuis, & plenus eſt in ſe, egentes adducit ad ſe.*

S. Auguſt. Serm. 235. 236. Alias de Tempo. 140. & de Diverſis 88.

„ *Et cognoverunt eum,* &c. Chriſtum in fractione panis cognoſcunt, quem

in Scripturæ ſacræ expoſitione non cognoverant. Audiendo ergo præcepta
S. Greg. M. „ Dei illuminati non ſunt, faciendo illuminati ſunt. *Non enim auditores*
Hom. 23. „ *legis juſti ſunt apud Deum, ſed factores legis juſtificabuntur*. Quiſquis ergo
Rom. 2. „ vult audita intelligere, feſtinet ea quæ jam audire potuit, opere imple-
„ re. Ecce Dominus non eſt cognitus dum loqueretur, & dignatus eſt
„ cognoſci dum paſcitur. Hoſpitalitatem ergo diligite, caritatis opera a-
Hebr. 13. „ mate. *Caritas fraternitatis maneat in vobis, & hoſpitalitatem nolite oblivi-
ſci. Per hanc enim placuerunt quidam, Angelis hoſpitio receptis.*

Et aperti ſunt oculi eorum, & cognoverunt eum. In fractione panis Chri-
ſtus Dominus cognoſcitur: Euchariſtia enim eſt *Panis vitæ & intellectus*;
oculos aperit, ut Chriſtum, ejuſque Myſteria magis ac magis cognoſca-
mus: hinc *Cœna lucis* ab antiquo Patre vocatur. Hujus typus fuit mel
„ quod deguſtavit Jonathas debellatis Philiſtæis. *Illuminati ſunt* (inquit)
1. Reg. 14. 29 „ *oculi mei, eo quod guſtaverim paululum de melle iſto*. Ubi voluit Dominus
S. Auguſt. „ agnoſci? In fractione panis. Securi ſumus, panem frangimus, & Domi-
Serm. 235. „ num agnoſcimus. Noluit agnoſci, niſi ibi, propter nos, qui non eum
Alias De Tempor. 140 „ viſuri eramus in carne, & tamen manducaturi eramus ejus carnem.
„ Quiſquis ergo fidelis es, quiſquis non inaniter Chriſtianus vocaris, quiſ-
„ quis Eccleſiam non ſine cauſa ingrederis, quiſquis verbum Dei cum ti-
„ more & ſpe audis, conſoletur te fractio Panis.... Dominus præſenta-
& Serm. „ vit ſe ipſum in fractione panis. Diſcite ubi Dominum quæratis, diſcite
234. Alias „ ubi habeatis, *diſcite ubi agnoſcatis, quando manducatis*. Norunt enim
de Diverſis „ Fideles aliquid quod melius intelligunt in iſta lectione, quam illi qui
87. „ non noverunt. *Non enim omnis panis, ſed accipiens benedictionem Chriſti,
fit Corpus Chriſti. Ibi illi agnoverunt, exultaverunt, ad alios perrexerunt,
jam ſcientes invenerunt, narrantes quod viderant, in Evangelio addiderunt.*

S. Auguſt. 32. *Et dixerunt ad invicem: Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum
Serm. 234. loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?* Verbum Dei ignis eſt, qui
Alias De piorum auditorum animos in ejus amorem accendit. Ardete igne carita-
Diverſis tis, ut a dæmonibus diſcernamini, qui credunt, & contremiſcunt. „ Ar-
87. „ dor iſte ſurſum vos rapit, ſurſum tollit, in cælum levat. Quicquid mo-
„ leſtiarum paſſi fueritis in terra, quantumcumque Chriſtianum cor deor-
„ ſum humiliatum premat inimicus; ſumma petit ardor dilectionis. Si fa-
„ culam teneas ardentem, rectam capite ſurſum teneas; flammæ crinis
„ ſurgit in cælum: deprime faculam, flamma in cælum it: fac faculam
„ capite deorſum, numquid & flammam deponis in terram? Quacumque
„ ardens vergit, flamma aliam viam neſcit, cælum petit. Spiritus ferven-
„ tes accendimini igne caritatis: fervere facite vos laudibus Dei, & mo-
„ ribus optimis. Alter calidus, alter frigidus: calidus frigidum accendat:
„ & qui parum ardet, optet augmentum, oret adjumentum. Dominus
„ paratus eſt dare, non panſis cordibus optemus accipere.

36. *Dum autem hæc loquuntur, ſtetit Jeſus in medio eorum, & dicit eis:
Pax vobis: ego ſum, nolite timere.* Siſtit ſe Jeſus in medio eorum, qui de
illo, ejuſque Myſteriis loquuntur cum pietatis affectu. Adeſt in medio o-
vium bonus Paſtor, ut illas conſoletur, in fide confirmet, in ſpem eri-
gat, caritatem accendat & augeat. Oremus ut ſtet in medio cordis no-
ſtri, nobiſque pacem illam afferat, quam mundus dare non poteſt, pacem
veram, quæ fructus eſt caritatis; pacem æternam, quæ merces eſt cari-
Pſal. 45. 15. tatis. *Declina a malo, & fac bonum, inquirere pacem, & perſequere eam.*
Ut quæramus pacem, præcipitur nobis: ut autem ſequamur eam, pro-
mittitur nobis. Pacem habeamus cum Deo, cum nobis ipſis, cum proxi-
1. Cor. 5. mo. *Obſecramus pro Chriſto, reconciliamini Deo*, & pacem cum illo habe-
bitis,

Digitized by Google

bitis, numquam finiendam, ſi in ejus obedientia perſeverare velitis. Pacem cum vobis ipſis habete. Omnia in vobis ordinata ſint: corpus animæ; ſenſus & appetitus rationi; anima & ratio Deo ſubjiciantur. Hæc vera pax eſt. Quid enim aliud pax eſt quam *Tranquillitas ordinis*? Pacem cum proximo ſervate. *Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes*, ut Deus pacis & dilectionis ſit ſemper vobiſcum. *Domus terrena cohabitatores multos non capit; poſſeſſio pacis cum multis habitatoribus creſcit*. Pacem ſi amemus, habemus. „ Laudandi ſunt qui a-
„ mant pacem: qui autem oderunt, melius interim docendo ac tacendo
„ pacandi, quam vituperando provocandi. Verus pacis amator, inimico-
„ rum ejus amator eſt. Quemadmodum enim ſi lucem iſtam amares, cæcis
„ non iraſcereris, ſed eos doleres; quale enim bonum tu caperes, noſſes,
„ & ideo quanto bono illi fraudarentur conſpiciens, miſericordia tibi digni
„ viderentur; & ſi opes haberes, ſi artem, ſi medicamentum, potius ad
„ eos ſanandos curreres, quam damnandos: ita ſi pacis amator es, quiſquis
„ es, miſerere eum qui non amat quod amas, qui non habet quod habes.
„ Talis quippe eſt res quam diligis, ut non invideas compoſſeſſori tuo. *Ha-*
„ *bet tecum pacem, & tibi non anguſtat poſſeſſionem*. Quid agit pax in hujus
„ adhuc regionis incertis, in iſta peregrinatione mortalitatis noſtræ; cum
„ adhuc nemo eſt alteri conſpicuus, nemo videt cor alterius? Quid agit
„ pax? De incertis non judicat, incognita non confirmat: proclivior eſt ad
„ bene credendum de homine, quam ad male ſuſpicandum. Non ſe mul-
„ tum dolet errare, cum bene credit etiam de malo: pernicioſe autem,
„ cum male ſentit forte de bono. Neſcio qualis ſit: quid perdo, ſi credo
„ quia bonus eſt? Si incertum eſt, licet ut caveas, ne forte verum ſit; non
„ tamen damnes, tamquam verum ſit. Hoc pax jubet.

Rom. 12. 18.

S. Auguſt. Serm. 357. *Alias* 35. *ex editis a Sirmondo*.

Idem, Enarr. in Pſal. 147. *n.* 16.

39. *Videte manus meas, & pedes, quia ego ipſe ſum: palpate & videte; quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere*. De ſepulchro
„ Dominus Jeſus ſurrexit, ſanatis vulneribus, ſervatis cicatricibus. *Hoc e-*
„ *nim Diſcipulis ſuis expedire judicavit ut cicatrices ejus ſervarentur, unde*
„ *cordis vulnera ſanarentur*. Quæ vulnera? Infidelitatis. Apparuit enim o-
„ culis eorum veram exhibens carnem: & putaverunt ſe ſpiritum videre.
„ Non leve vulnus hoc cordis eſt.... Pereat dubitatio, ſequatur digna lau-
„ datio.... Agnoſcant Diſcipuli verum corpus, quod agnovit ipſis prædicantibus mundus. Chriſti reſurrectione fides futuræ noſtræ reſurrectionis in nobis confirmetur. Non eſt incredibilis reſurrectio membrorum, poſita & probata reſurrectione capitis. Cicatrices in corpore ſuo glorioſo Chriſtus ſervavit, & Diſcipulis oſtendit, ut meminerimus carnem noſtram pœnitentiæ clavis crucifigendam, ſi ad gloriam beatæ reſurrectionis pervenire volumus.

S. Auguſt. Serm. 116. *Alias ex editis a Pariſienſibus*.

45. 46. 47. *Tunc aperuit illis ſenſum ut intelligerent Scripturas. Et dixit eis: Quoniam ſic ſcriptum eſt; & ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere a mortuis tertia die: & prædicari in nomine ejus pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum in omnes gentes*. Scripturarum ſacrarum intelligentiam privato cujuſque ſpiritui aſſerere, illuſio Hæreticorum eſt, ſiquidem eam ſancti Apoſtoli nonniſi poſt Chriſti Domini Reſurrectionem ſingulari illius dono conſecuti ſunt. Fructus pietatis eſt, humilitatis, orationis, paupertatis ſpiritus, & fidei captivantis mentem in obſequium Chriſti. Chriſti gratiam humili & ferventi oratione petamus, ut voluntatem Dei in ejus verbis diſcere poſſimus; ut Scripturas ſacras intelligere, amare, meditari, & ſecundum illas vitam noſtram inſtituere valeamus, pugnando contra cupiditatem, exercendo caritatem. Finis enim Scripturarum eſt: *Caritas de corde*

S. Auguſt.

puro, & conſcientia bona; & fide non ficta. SCRIPTURA *non damnat niſi cupiditatem, non præcipit niſi caritatem, atque ita informat mores hominum.* Veni Domme, clauſa ſunt corda; aperi & intra.

S. Auguſt. Serm. 116. alias 4. ex additis a Pariſienſ. Lege & Enarrat. in Pſal. 147. n. 20.

Et dixit eis: Quoniam ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere a mortuis tertia die. „ Viderunt hoc Apoſtoli, Chriſtum viderunt patientem, viderunt pendentem, videbant poſt Reſurrectionem viventem. Quid ergo non videbant? Corpus, id eſt Eccleſiam. Illum videbant, illam non videbant. Sponſum videbant, ſponſa adhuc latebat. Promittat & ipſam. *Sic ſcriptum eſt, & ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere a mortuis tertia die.* Hoc ſponſus eſt: quid de ſponſa? *Et prædicari in nomine ejus pœnitentiam & remiſſionem peccatorum per omnes gentes, incipientibus ab Jeruſalem.* Hoc nondum videbant Diſcipuli: Eccleſiam per omnes gentes. „ Caput videbant, & de corpore capiti credebant. Per hoc quod videbant, „ quod non videbant credebant. Similes illis ſumus & nos: videmus aliquid „ quod ipſi non videbant, & non videmus aliquid quod ipſi videbant. Quid „ nos videmus quod ipſi non videbant? Eccleſiam per omnes gentes. Quid „ non videmus quod ipſi videbant? Chriſtum in carne conſtitutum. Quomodo illi caput videbant, & de corpore credebant: ſic nos corpus videmus, de capite credamus. Invicem nos adjuvent viſa noſtra. *Adjuvit eos viſus Chriſtus, ut futuram Eccleſiam crederent: adjuvat nos viſa Eccleſia, ut Chriſtum reſurrexiſſe credamus. Impleta eſt fides illorum, impletur & noſtra: impleta eſt illorum de capite, impletur noſtra de corpore. Totus Chriſtus & illis & nobis innotuit: ſed totus ab eis non eſt viſus, nec a nobis totus eſt viſus. Ab eis caput eſt viſum, corpus creditum: a nobis corpus viſum, caput creditum. Nulli tamen deeſt Chriſtus: in omnibus plenus eſt, & adhuc ei reſtat corpus.*

49. *Et ego mittam vobis promiſſum Patris mei in vos*, Spiritum ſanctum, quem & olim Pater meus per Prophetas, & nuper ipſe ore proprio propromiſi me miſſurum, ut vos doceat omnem veritatem; vos in Evangelii prædicatione & Eccleſiæ fundatione ac regimine dirigat; vos in periculis quibuſque pro nomine meo adeundis, ac in rebus adverſis quibuſcumque pro nomine meo perferendis confirmet, roboret, conſoletur. Illud vero donum non vobis ſolis, quos Evangelii mei Prædicatores elegi, ſed omni Eccleſiæ meæ mittam brevi, ut promiſi. Promiſſum illud ſuum die Pentecoſtes implevit Dominus, ſine quo nec credere poſſemus Filium Dei mortuum eſſe, & a mortuis reſurrexiſſe; nec remiſſionem peccatorum in nomine ejus ſperare; nec crucem & pœnitentiam diligere, amplecti, ferre; illamque ferendo, Chriſtum ſequi. Spiritum ſanctum porro ut recipiamus, a mundi tumultibus, a periculoſis ſocietatibus, ab occaſionibus peccati, a vanitate, a voluptatibus ſæculi ſecedendum eſt, ſæculi moribus renuntiandum; in Myſtica Jeruſalem, in Eccleſiæ unitate manendum eſt; in oratione & bonis operibus perſeverandum. *Vos autem ſedete in civitate, quoad uſque induamini virtute ex alto.... Et erant ſemper in Templo laudantes & benedicentes Deum.*

S. Auguſt. Serm. 264.

50. 51. 52. *Eduxit autem eos foras in Bethaniam, & elevatis manibus ſuis* benedixit eis ut Caput, ut Pater, ut Sacerdos, omni benedictione ſpirituali illos cumulavit, expanſis ſuper illos manibus in protectionem. *Et factum eſt, dum benediceret illis, receſſit ab eis*, ut illos ſibi arctius & ſanctius uniret. „ Fixi enim erant in homine, & Deum cogitare non poterant. Tunc enim cogitarent Deum, ſi ab illis, & ab eorum oculis homo „ auferretur, nt amputata familiaritate quæ cum carne erat facta, diſcerent „ vel abſente carne divinitatem cogitare. Hinc alias dixerat: *Expedit vobis*

Digitized by Google

„ *ut ego vadam*, &c. quaſi diceret: *Tollo me a vobis exterius, & me ipſo* „ *impleo vos interius*. Numquid enim ſecundum carnem, & cum carne intrat „ in cor Chriſtus? Secundum divinitatem poſſidet cor; ſecundum carnem per „ oculos loquitur ad cor & admonet foras, habitans intus, ut interius nos „ convertamur; & vivificemur ex ipſo, & formemur ex ipſo; quia forma „ eſt omnium infabrificata. *Et ferebatur in cælum*, ut locum nobis pararet. *S. Auguſt. Serm. 263. Alias De Temp. 174. de Diverſis, 90. n. 2.* „ Aſcendit in cælum Chriſtus Jeſus Dominus noſter: aſcendat cum illo & „ cor noſtrum. Caput noſtrum eſt, & nos corpus ejus. Cum aſcendit in cæ- „ lum, nos ab illo non ſeparamur. Qui de cælo deſcendit, non nobis invidet „ cælum: ſed quodam modo clamat: Membra mea eſtote, ſi aſcendere vul- „ tis in cælum. In hoc ergo ipſi interim roboremur, in hoc votis omnibus „ æſtuemus. Hoc meditemur in terris, quod computamur in cælis. Tunc „ exuturi carnem mortalitatis, nunc exuamus animi vetuſtatem. *Facile corpus levabitur in alta cælorum, ſi non premat ſpiritum ſarcina peccatorum.*

53. *Et ipſi adorantes, regreſſi ſunt in Jeruſalem cum gaudio magno.* Et nos cum ſanctis Apoſtolis animo conjuncti, & de Chriſti gloria exſultantes, illum ad dexteram Patris ſedentem adoremus, *Qui ſalvare in perpetuum poteſt accedentes per ſemetipſum ad Deum: ſemper vivens ad interpellandum pro nobis.* AMEN. *Fiat, fiat.* *Hebr. 7. 25.*

Finis Expoſitionis ſancti Evangelii ſecundum Lucam.

PRÆ-

PRÆFATIO

In Sanctum JESU-CHRISTI *Evangelium ſecundum Joannem.*

JOHANNES, patria Galilæus, Zebedæi, & Salomæ filius, Jacobi Majoris frater inter Apoſtolos ætate junior, ad Apoſtolatum a Chriſto Jeſu cum fratre vocatus, eum relicta navicula, retibus, & patre ſecutus eſt. Inter Apoſtolos Chriſto magis dilectus fuit, virginitatis merito. Unde illi Chriſtus in cruce Matrem Virginem virgini commendavit. Arcanorum Chriſti Jeſu conſcius fuit cum Petro & Jacobo: illique uni in ſinu ſuo diſcumbenti in ultima Cœna, proditorem indicavit Dominus. Illud S. Johannis Apoſtoli Privilegium: *Diſcipulus ille quem diligebat Jeſus: & qui recubuit in cœna ſuper pectus ejus.* De quo S. Gregorius Nyſſenus ſcribit: *Verbi amavit ubera, qui ſupra pectus Domini in Cœna recubuit & veluti quamdam ſpongiam, cor ſuum appoſuit fonti vitæ: & ex ineffabili quadam traditione repletus Chriſti myſteriis, nobis quoque exhibet mamillam a Verbo impletam, noſque implet bonis, quæ ei a fonte ſunt indita, magna voce prædicans quod ſemper eſt Verbum.* Perſecutionem in Chriſtianos movente Domitiano Imperatore, Romæ miſſus in ferventis olei dolium, purior & vegetior exivit quam intraverat. Ab eodem in Pathmos Inſulam relegatus, ubi ſcripſit Apocalypſim infinita futurorum Myſteria continentem. Interfecto autem Domitiano, & Actis ejus ob nimiam crudelitatem a Senatu reſciſſis, ſub Nerva Imperatore rediit Epheſum, ibique maximam partem Eccleſiarum Aſiæ fundavit & rexit. Evangelium ſcripſit Epheſi, ex Pathmo redux, noviſſimus omnium, rogatus ab Aſiæ Epiſcopis & Eccleſiis, & a Spiritu ſancto impulſus, adverſus Cerinthum, alioſque Hæreticos, & maxime tunc Ebionitarum dogma conſurgens, qui Chriſtum Jeſum ante Mariam non fuiſſe, impie aſſerebant. Unde divinam ejus generationem expoſuit. Sed & alia cauſa illum ad ſcribendum movit, ut ſupple-

Johann. 13. 23 25. & cap. 21. 20. S. Greg. Nyſſ. Hom. 1. in Cant.

Tertull. Lib. De Praſcript. c. 36. S. Hieron. lib. 1. cont. Jovinian. c. 14. Idem Lib. De Viris Illuſtr. S. Irenæus Lib. 3. cap. 1.

Digitized by Google

ret nimirum quod aliorum Evangeliſtarum Hiſtoriæ deerat. Cum enim tres alios unius tantum anni, quo paſſus eſt Chriſtus, poſt carcerem Johannis, hiſtoriam texuiſſe animadverteret, anno illo prætermiſſo, cujus Acta a tribus expoſita fuerant, ſuperioris temporis, & Johannis carcerem præcedentis, geſta narravit. Et ſeriem quidem ipſam generationis Chriſti ſecundum carnem, utpote a Matthæo & Luca prius traditam, Johannes merito prætermiſit. *Ab ipſa vero ejus Divinitate ſumpſit initium, quippe quæ ipſi a Spiritu ſancto tamquam præſtantiori fuiſſet reſervata.* Scite Origenes ſcribit, *Primitias Scripturarum omnium Evangelium eſſe; Evangeliorum vero primitias, Evangelium a Johanne traditum; cujus ſenſum percipere nemo poteſt, niſi qui ſupra pectus Jeſu recubuerit, vel acceperit a Jeſu Mariam, quæ etiam ipſius mater fiat.*

Euſeb. Lib. 3 Hiſtor cap. 24. Clemens Alex. apud Euſeb. Lib. 6. c. 14.

Orig. Præf. in Johan. Edit. Græco-lat. D. Huetii.

Evangelium ſuum Græce ſcripſit Sanctus Johannes, cujus autographum in Eccleſia Epheſina conſervatum adhuc fuiſſe ſæculo VII. Chronicon Alexandrinum teſtatur. In Hebræam linguam ante quartum ſæculum translatum, & Tiberiade in Judæorum ſecretioribus Bibliothecis reconditum, teſtis eſt S. Epiphanius. Evangelium S. Johannis non modo emendate quod ad Græcum ſermonem attinet, verum etiam cum ſumma elegantia tum in verbis, tum in argumentationibus, & in tota orationis compoſitione ſcriptum eſſe, S. Dionyſius Alexandrinus obſervat apud Euſebium Libro VII. Hiſtoriæ, cap. XXV. Johanni Evangelium Eccleſia Catholica ſemper recepit; ſoli Alogi Hæretici rejecerunt, & Cerintho abſurde adſcripſerunt. Initium Evangelii ſecundum Johannem, quidam Platonicus aureis litteris conſcribendum, & per omnes Eccleſias in locis eminentiſſimis proponendum eſſe dicebat, ut ex Simpliciano Mediolanenſi Epiſcopo refert S. Auguſtinus. Illud Platonicus alter, Amelius nomine, qui ſub finem Sæculi III. floruit, celebrat, Johannem Barbari nomine indigitans. *Atque hoc plane Verbum erat* (inquit) *per quod, ſempiternum cum eſſet, exiſtebant omnia quæ fiebant, quemadmodum Heraclitus loqueretur: quod ipſum videlicet Barbarus etiam ille, apud Deum in principii gradu ac dignitate conſtitutum,* immo

S. Epiph. Hær. 50. c. 3. Idem Hæreſ. 51. c. 3.

S. Aug. Lib. 10. De Civit. Dei, cap. 29.

Apud Euſeb. Lib. 11. Præpar. Evang. cap. 19.

immo & Deum ſimul eſſe pronuntiat: per quod facta ſimpliciter omnia ſint, in quo quicquid factum eſt, & vivens, & vita, & aliquid pro ſua quodque natura fuerit: idem porro in corpora delabi tradit, & carne indutum, humanam ſpeciem præ ſe ferre, ſic tamen ut ſuæ interea naturæ majeſtatem oſtendat: adeoque ſolutum ubi jam fuerit, Dei locum denuo capeſſere, ac Deum prorſus eumdem eſſe, qui erat, priusquam in corpus, atque in carnem hominemque deſcenderet.

Digitized by Google

EXPOSITIO
LITTERALIS ET MORALIS
SANCTI
EVANGELII
SECUNDUM
JOHANNEM.

CAPUT PRIMUM

Senſus Litteralis.

1. 2. IN *principio erat Verbum*, *& Verbum erat apud Deum*, *&*
Deus erat Verbum. Cum primum rerum univerſitas crea-
ri cœpit, ante omnia, ab æterno erat *Verbum*, per quod
perfecta eſt creatio initio temporis, & redemptio in ple-
nitudine temporis: erat cum Deo; ſive, ſubſiſtebat apud
Deum Patrem, ut perſona diſtincta: & Verbum illud
erat Deus, vere & natura, Patri conſubſtantialis. *In prin-*
cipio erat Verbum. Conticeſcat Arius dicens: *Erat quando non erat*. His enim
verbis, *In principio erat*, tranſcenduntur tempora, ſignificatur æternitas. Un-
de Deus de ſe ipſo ait: *Ab initio ego ipſe*. Ne autem verbum exterius & tranſ- *Iſai. 43. 13.*
iens, vel interius quidem, ſed minime ſubſiſtens fingeretur, ſubjungit Evan-
geliſta, *Et Verbum erat apud Deum*. Obmuteſcat Sabellius. Niſi enim eſſet perſo-
na diſtincta a Patre, cum ipſo, ſeu apud ipſum ab æterno ſubſiſtere non vere di-
ceretur. Confer cum *Proverbiorum* 8. 22. Verbum autem illud eſt Deus de
Deo, non accidens, ut conceptus noſtri; non volubile, ut hominum cogita-
tiones, ſed unius naturæ cum Deo, utpote coæternum. Sileant Sociniani. *Hoc*
erat in principio apud Deum. Hoc Verbum ab æterno erat in ſinu Patris, illi
coexiſtens. De initio prædicationis Evangelicæ, non de principio temporis &
mundi, hunc S. Johannis locum tam abſurde quam impie Sociniani interpre-
tantur, quaſi nihil aliud ſignificare voluerit S. Evangeliſta, quam Chriſtum
extitiſſe cum Johannes Baptiſta docere cœpit. Ineptum namque eſt metapho-
ricum ſenſum comminiſci ac detortum, ubi obvius & naturalis planus ac per-
ſpicuus eſt. Senſus autem naturalis & obvius horum verborum, *In principio*,
ad initium Evangelicæ prædicationis perrinere, nullibi in Scriptura reperies. Nec
aliquem appellari Dei Verbum, quod Dei voluntati hominibus patefaciendæ ſit
deſtinatus; aut fuiſſe apud Deum, quod ſoli Deo notus eſſet. Sane tunc temporis

Deo

Digitized by Google

Deo cognitus erat Johannes Baptiſta, & ejus voluntati pateſaciendæ deſtinatus, nec tamen de eo dicitur, *Erat in principio, erat apud Deum, & Deus erat*; immo negatur, *Non erat ille lux*. Verbum autem erat apud Deum, & Deus erat ab æterno, & antequam mundus crearetur: ſiquidem omnium creator eſt, ut Verſu 3. dicitur: *Omnia per ipſum facta ſunt*. Præterea ſi Jeſus ob eximias dotes & munera dumtaxat, non natura Deus eſſet, ut volunt Sociniani, cur illum Deum appellaſſet Evangeliſta antequam divina illa munera iniret? Cur hominem factum Deum non dixiſſet potius & prius, quam Deum factum hominem, ſeu Verbum carnem factum? 3. Jeſum Chriſtum initio Evangelii fuiſſe, Socinianorum ſenſu falſum eſſet; ſi locum haberet illorum interpretatio. Angeli enim ad Zachariam & ad Mariam legatio eſt initium Evangelii: tunc autem nondum erat conceptus Jeſus in utero Virginis Matris: nec eo tempore voluntatem Dei annuntiabat, ut vel metaphorice Verbum dici poſſet. Sed nec Deus ratione miniſterii, quod nondum obibat, dici potuiſſet, ut jam obſervabam; nec ratione deſtinationis aut electionis ad illud. Nam & Moyſes, & Prophetæ, hoc ſenſu Deus appellari potuiſſent, quia Dei miniſtri erant & Legati. Denique hæc locutio *In principio*, aut *Ab initio*, cum legitur in Scripturis ſine determinatione, ſignificat abſolute principium temporis, Geneſ. 1. *In principio creavit Deus cælum & terram*. Matth. 19. *Qui fecit hominem ab initio, maſculum & fæminam fecit eos .... Ab initio autem non fuit ſic*. Johan. 8. *Diabolus homicida erat ab initio*. 1. Johan. 11. *Cognoviſtis eum qui ab initio eſt*. Socinianæ igitur hujus loci interpretationes detortæ ſunt, abſonæ, ſacrilegæ.

In principio erat Verbum. Cum nos docturus eſſet S. Evangeliſta hoc Verbum eſſe unigenitum Dei Filium, ne paſſibilem quiſpiam naturam ſuſpicaretur, Verbi appellatione omnem abſtulit ſuſpicionem. *In principio erat Verbum*, nihil aliud quam quod ſemper ſit, ſignificat. Ecce veram Philoſophiam & divina dogmata (inquit S. Johannes Chryſoſtomus) non qualia Gentilium, qui tempora & Deos hos antiquiores, alios juniores poſuerunt: ſed nihil tale in noſtra Religione. Nam ſi Deus eſt, nihil eo ſuperius: ſi omnium Conditor, primus: ſi Dominus & Princeps omnium, omnia poſt ipſum, & creaturæ, & ſæcula. Cum de terra Moyſes loqueretur, non dixit: In principio erat terra, ſed, *In principio* creavit Deus terram. Quidni igitur eodem modo Evangelium exorſus eſſet Joannes, dicens, In principio creavit Deus Verbum, ſi vere creatum eſſet? Hoc autem Verbum ſubſtantia quædam eſt in perſona ex ipſo Patre ſine paſſione proveniens. Quemadmodum autem iſtud, *In principio erat Verbum*, æternitatem ſignificat, ita iſtud, *Hoc erat in principio apud Deum*, coæternitatem nobis oſtendit. Numquam enim ſolus & ſine Verbo Pater fuit, ſed ſemper Deus apud Deum erat, & in perſona quidem propria. Hoc Verbum antiqui Rationem, Sermonem, Sophiam ſive Sapientiam Dei appellarunt. Unde Tertullianus: *Ante omnia* (inquit) *Deus erat ſolus, ipſe ſibi & mundus, & locus, & omnia. Solus autem, quia nihil aliud extrinſecus præter illum. Ceterum ne tunc quidem ſolus; habebat enim ſecum, quam habebat in ſemetipſo, Rationem ſuam ſcilicet. Rationalis enim Deus, & ratio in ipſo prius, & ita ab ipſo omnia: quæ ratio ſenſus ipſius eſt. Hanc Græci Λόγον dicunt, quo vocabulo etiam ſermonem appellamus*.

S. Johan. Chryſoſt. Hom. 1. 2. & 3. in Johan.

Lib. adv. Praxeam. cap. 5.

S. Cyrill. Alexand.

In principio erat Verbum, id eſt in Patre, qui principium illius eſt ſine principio, per ineffabilem generationis modum. In hoc principio quod eſt in omnia, & ſuper omnia erat Verbum, non cum omnibus ſub pedibus ejus, ſed extra omnia in ipſo naturaliter, ceu fructus coæternus, in ipſa

Pa-

Patris ſubſtantia ſemper manens & ex ipſa ſemper effulgens, velut ex Sole ſplendor, aut tamquam ab igne innatus ei calor. Unde ad illum ait Pater apud Pſalmiſtam: *Tecum principium in die virtutis tuæ in ſplendoribus Sanctorum, ex utero ante Luciferum genui te*. *Pſal* 109.

3. *Omnia per ipſum facta ſunt*, viſibilia & inviſibilia *& ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt*. Nulla eſt ex rebus creatis, quæ per Verbum condita non fuerit, Patri cooperans, & æqualis cum illo potentiæ. Hæc adjecit S. Evangeliſta, ne quis exiſtimaret Spiritum ſanctum a Filio factum; aut Deum eſſe peccati auctorem. Nam *peccatum nihil eſt, & nihil ſunt homines cum peccant*. Et idolum non per Verbum factum eſt: habet quidem formam quamdam humanam, ſed ipſe homo per Verbum factus eſt; nam forma hominis in Idolo non per Verbum facta eſt: & ſcriptum eſt, *Scimus quia nihil eſt idolum*. Ergo iſta non ſunt facta per Verbum: ſed quæcumque naturaliter facta ſunt, quæcumque ſunt in creaturis, omnia omnino quæ fixa in cælo ſunt, quæ fulgent deſuper, quæ volitant ſub cælo, & quæ moventur in univerſa natura rerum, omnis omnino creatura . . . . . Nulla forma, nulla compages, nulla qualiſcumque ſubſtantia, quæ poteſt habere pondus, numerum, menſuram, niſi per illud Verbum eſt, & ab illo Verbo Creatore, cui dictum eſt, *Omnia in menſura & numero & pondere diſpoſuiſti*. Confer cum Apoſtolo 1. Corinth. 8. 6. *Nobis tamen unus Deus Pater ex quo omnia, & nos in illum, & unus Dominus Jeſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum*. Coloſ. 1. 16. 6. *Quoniam in ipſo condita ſunt univerſa in cælis & in terra, viſibilia & inviſibilia*. Hebr. 1. 2. *Noviſſime diebus iſtis locutus eſt nobis Deus in Filio, quem conſtituit hæredem univerſorum, per quem fecit & ſæcula*, id eſt, orbem univerſum, & quæcumque ſunt in eo, creaturas. Et cap. 11. 3. *Fide intelligimus aptata eſſe ſæcula Verbo Dei*. Creatio autem proprium Dei ſolius opus eſt. Id ſibi uni vendicat Iſaiæ 44. ℣. 24. *Ego ſum Dominus faciens omnia, extendens cælos ſolus, ſtabiliens terram, & nullus mecum*. Perperam igitur ad ſolam creationem ſpiritalem, ſeu reſtaurationem generis humani per Evangelium, hæc verba reſtringunt Sociniani, *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt*. Nullam enim exceptionem S. Johannes affert, immo ſuſpicionem omnem exceptionis amovet, dicens: *Et ſine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt . . . . Ipſius* quidem *ſumus factura, creati in Chriſto Jeſu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus*, ſed hic ſenſus alterum non excludit: immo ejuſdem erat homines reſtaurare, qui creaverat. Hæc igitur verba, *Omnia per ipſum facta ſunt*, ſcripta ſunt a S. Evangeliſta contra Cerinthum, Nicolaitas, &c. qui rerum viſibilium creationem neſcio cui fictitiæ virtuti a ſummo Deo diſtinctæ tribuebant. Hunc igitur errorem deſtruere volens S. Evangeliſta & *Regulam veritatis conſtituere in Eccleſia, quia eſt unus Deus omnipotens, qui per Verbum ſuum omnia fecit, viſibilia & inviſibilia: ſignificans quoque quoniam per Verbum per quod Deus perfecit conditionem, in hoc & ſalutem his qui in conditione ſunt, præſtitit hominibus: ſic inchoavit in ea quæ eſt ſecundum Evangelium doctrina*: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Omnia per ipſum facta ſunt, *In omnibus ergo eſt & hæc quæ ſecundum nos eſt conditio*. Omnia per ipſum facta ſunt, non ut per miniſtrum, per organum, per inſtrumentum, ut aiebant Ariani; ſed per efficaciſſimum, omnipotens, & coæternum Patris Verbum, quo Deus Pater *dixit, & facta ſunt*. Iſta igitur præpoſitio *Per*, ſignificat tantum poteſtatem univerſa creandi, ſicut & divinam eſſentiam, Filio a Patre communicatam, & qui-

Margin notes: *S. Auguſt. Tract.* 1. *in Johan. n.* 13. — 1. *Cor.* 8. 4. — *Sap.* 11. 21. — *Epheſ.* 2. — *S. Irenæus Lib.* 5. *cap.* 11. — *S. Aug. Tract.* 1. *in Johan.*

quidem ab æterno. *Omnia per ipſum facta ſunt. Noli ergo credere factum; per quod facta ſunt omnia, ne non reficiaris per Verbum, per quod reficiuntur omnia.*

4. *In ipſo vita erat, & vita erat lux hominum.* In ipſo Verbo vita erat tamquam in fonte, ex quo vita Angelorum & hominum derivatur. Ipſum Verbum vita erat eſſentialis & æterna, ut de ſe ipſo ait: *Ego ſum via, veritas & vita.* Et *ſicut Pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & Filio habere vitam in ſemetipſo.* Et *Hoc eſt teſtimonium, quoniam vitam æternam dedit nobis Deus, & hæc vita in Filio eius eſt.* His verbis, *In ipſo vita erat*, deſtruit S. Johannes Gnoſticorum figmenta, qui aliam Dei emanationem *Verbum*, aliam *Vitam*, in Æonum ſuorum inſano ſyſtemate diſtinguebant. Non diſſimulandum, duas præcipuas fuiſſe legendi hujuſce textus rationes apud antiquos; alteram quæ hæc verba, *In ipſo vita erat*, cum ſuperioribus jungeret, ita claudens ſententiam ſuperiorem: *Et ſine ipſo factum eſt nihil*. Et puncto interpoſito ſic alteram inciperet: *Quod factum eſt in ipſo vita erat, &c.* Ita SS. Cyrillus Alexand., Auguſtinus, Venerabilis Beda, &c. Alteram, quæ hæc verba, *Quod factum eſt*, jungeret cum illis, *Et ſine ipſo factum eſt nihil*, ita ut ad eamdem ſententiam pertineant, poſt quam interpunctione poſita quartus Verſus incipiat: *In ipſo vita erat, &c.* Ita S. Johannes Chryſoſtomus, Alexandrini atque Ægyptii, teſte S. Ambroſio in Pſalmum 36. n. 35. S. Hieronymus in Iſaiæ cap. 44. Nonnus, Theophylactus, Eutymius. Neutram Catholico ſenſui officere S. Ambroſius agnoſcit lib. 3. de Fide, cap. 6. Quamquam Enarratione in Pſalmum 36. priorem lectionem ſequatur. Nec defuere qui ſenſum perducerent uſque ad illa verba, *quod factum eſt in ipſo*, hiſque interpunctione diſtinctis, aliam ſic inciperent ſententiam: *Vita erat, & vita erat lux hominum.* Ita legerunt SS. Gregorius Nyſſenus, lib. 1. contra Eunomium, & Epiphanius in Ancorato n. 75. ubi priorem lectionem acerbe notat quaſi Spiritui ſancto injurioſam. Tertiam vero hanc lectionem velut mendoſam S. Auguſtinus merito rejicit Libro 5. de Geneſi ad litteram, cap. 14. Quicquid autem factum eſt per Verbum, res omnes creatas, in illo vitam eſſe, quamvis pleræque in ſe ipſis inanimæ ſint, eo ſenſu explicat, quo artefacta vivere dicimus in mente artificis.

S. Aug. Tract. 1. in Johan. „ Attendite arcam, *Inquit.* in arte, & arcam in opere. Arca in opere „ non eſt vita, arca in arte vita eſt: quia vivit anima artificis, ubi ſunt „ iſta omnia antequam proferantur. Sic ergo quia Sapientia Dei, per „ quam facta ſunt omnia, ſecundum artem continet omnia antequam fa„ bricet omnia: hinc quæ fiunt per ipſam artem, non continuo vita ſunt, „ ſed quicquid factum eſt, vita in illo eſt. Terram vides, eſt in arte ter„ ra: cælum vides, eſt in arte cælum: ſolem & lunam vides, ſunt & „ iſta in arte: ſed foris corpora ſunt, in arte vita ſunt.

S. Auguſt. Pergit S. Evangeliſta, *Et vita erat lux hominum*. Deus Verbum, quod in ſe ipſo vita erat, & vitæ æternæ Auctor hominibus eſt, lux etiam eſt, non corporeorum oculorum, ſed mentium, lux eſt hominum, non pecorum, quia pecora non habent rationales mentes, quæ poſſint videre ſapientiam. Homo autem factus ad imaginem Dei, habet rationalem mentem, *Joan. 8. 12.* per quam poſſit percipere ſapientiam. Hinc de ſe ipſo ait Chriſtus: *Ego ſum lux mundi. Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ*, Vita ſine luce triſtis eſt. Verbum & Vita eſt, & Lux.

5. *Et Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.* Lux illa, ſcilicet, æterna Sapientia & Veritas, lucet hominibus ignorantiæ & peccati tenebris obſitis, & magna pars hominum peccatorum eam non percepit infidelitatis & pravarum cupiditatum tenebris obſiſtentibus ac

præ-

Digitized by Google

præpedientibus. „ Quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis, (*inquit*
„ *Apoſtolus*) Deus enim illis manifeſtavit. Inviſibilia enim ipſius a creatu- *Rom. 1. 19.*
„ ra mundi, per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur, ſempiterna *& ſeq.*
„ quoque ejus virtus & divinitas ita ut ſint inexcuſabiles. Quia cum cogno-
„ viſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; ſed
„ evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum:
„ dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.

6. 7. 8. *Fuit homo miſſus a Deo, cui nomen erat Johannes.* Chriſti &
Præcurſoris diſcrimen ſimplicibus ac perſpicuis verbis denuntiat. Extitit
merus homo, tametſi eximiis Spiritus ſancti donis ornatus, miſſus a Deo
immediate, atque evidenter, cujus miſſionem ortus admirandus, vaticinia
Prophetica, doctrina, prædicatio, baptiſmus, vitæ innocentia & auctoritas
comprobabant: cui nomen *Johannes* divinitus impoſitum. Hujus teſtimo-
nio dictis ſuis fidem conciliat S. Evangeliſta. Hunc enim, cujus erat Præ-
curſor a Deo deſtinatus ac miſſus, Chriſtum Jeſum, Deum verum ac Do-
minum omnium eſſe ſecundum naturam, teſtatus eſt, clamans: *Parate* *Iſai. 40.*
viam Domini, rectas facite ſemitas Dei noſtri. Cum de Verbo Deo loqui- *S. Cyrill.*
tur, non ait, *Fuit Verbum*, ſed, *In principio erat Verbum*, æternitatem e- *Alexand.*
jus ſignificans, & opinionem quod creatus ſit, ex animo prorſus evellens:
cum vero de Johanne Baptiſta loquitur, ait: *Fuit homo*, quibus verbis &
temporaliter illum incœpiſſe, & verum hominem, non Angelum natura
ſignificat, tametſi officio & miniſterio Angelus fuerit, de quo nempe di-
ctum eſt: *Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit* *Marci 1.*
viam tuam ante te. A Deo miſſum addit Evangeliſta, oſtendens firmiſſi-
mum ejus eſſe teſtimonium. Nec enim is qui ad prædicandum a Deo miſ-
ſus erat, aliud protulit, quam quod ei mandatum erat. Itaque verax eſt
teſtis, qui ſit a Deo edoctus.

*Hic venit in teſtimonium, ut teſtimonium perhiberet de lumine, ut omnes cre-
derent per illum.* Miſſus eſt tamquam idoneus omnino teſtis, ut teſtimo-
nium præberet Jeſum eſſe Chriſtum a Deo promiſſum, Dei Filium, exi-
miam illam veramque lucem, quæ Patrem æternum, ejuſque voluntatem
hominibus patefacit; *Splendorem gloriæ, & imaginem ſubſtantiæ Patris,* *Heb. 1. 3.*
qui *lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt ullæ.* Teſtimonium autem præ- *1. Johan.*
buit lumini, id eſt Chriſto, qui cum hominis teſtimonio non indigeret, eo *1. 5.*
tamen uti voluit propter ſalutem noſtram, ut ipſemet ait: *Vos miſiſtis ad* *Johan. 5.*
Johannem; & teſtimonium perhibuit veritati. Ego autem non ab homine teſti- *33. 34.*
monium accipio: ſed hæc dico ut vos ſalvi ſitis. Johannem ergo Deus per-
hibere voluit teſtimonium Jeſu Chriſto Filio ſuo, *Ut omnes crederent per
illum*, ſcilicet per Johannem, id eſt, ejus miniſterio ac prædicatione ad cre-
dendum in Chriſtum præpararentur. Miſſus eſt quidem, teſtimonium per- *S. Cyrill.*
hibuit ut omnes crederent: non tamen omnes crediderunt, qui illius te- *Alexand.*
ſtimonium & prædicationem audivere; quæ incredulorum perverſitas fuit,
de quibus Propheticum illud uſurpandum eſt: *Domus Iſrael nolunt adire te,
quia nolunt audire me. Omnis quippe domus Iſrael attrita fronte eſt, & duro
corde.* *Ezech. 3. 7.*

Non erat ille lux, ſed ut teſtimonium perhiberet de lumine. Johannes non
erat Lux illa increata & immenſa, ſed lucis præco ac teſtis; non Sol, ſed
Solis juſtitiæ Præcurſor; *Lucerna* quidem *ardens, & lucens*, ſed a primige-
nia illa & vera luce accenſa.

9. 10. ***Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc*** *S. Aug. Lib.*
mundum. Ille ſolus vera lux erat, qui omnem hominem naſcentem illu- *1. de peccato-*
minat, omnes & ſingulos luce rationis & intelligentiæ; ex omni homi- *rum meri-*
 tis, c. 25.

num genere aliquos luce fidei & gratiæ: ita ut ex his omnibus qui ſic il-
luminantur ad ſalutem, nemo niſi per illum illuminetur, ſcilicet per Deum
Verbum. „ Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. *I-*
„ *deo dictum eſt, quia* Nullus hominum illuminatur, niſi illo lumine veri-
„ tatis, quod Deus eſt: ne quiſquam putaret ab eo ſe illuminari a quo au-
„ dit ut diſcat: non dico, ſi quemquam magnum hominem, ſed nec ſi
„ Angelum ei contingat habere doctorem. Adhibetur enim ſermo verita-
„ tis extrinſecus vocis miniſterio corporalis, verumtamen Neque qui plan-
1. Cor. 3. 7. „ tat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus. Audit
„ quippe homo dicentem vel hominem vel Angelum; ſed ut ſentiat & co-
„ gnoſcat verum eſſe quod dicitur illo lumine intus mens ejus aſpergitur,
„ quod æternum manet, quod etiam in tenebris lucet. Sed ſicut Sol iſte
„ a cæcis, quamvis eos ſuis radiis quodammodo veſtiat, ſic ab ſtultitiæ te-
„ nebris non comprehenditur. *Illuminat omnem hominem*: Non quia nullus
S. Aug. En- „ eſt hominum qui non illuminetur, *luce Fidei*, ſed quia niſi ab ipſo nul-
chiridii cap. „ lus illuminatur. Minime vero diſſimulandum eſt, participium Græcum
103. ἐρχόμενον referri poſſe ad τὸ φῶς & ſic reddi Verſiculum illum: *Erat lux
vera, quæ illuminat omnem hominem veniens in hunc mundum*, id eſt, quan-
do oritur mundo. Hoc ſenſu infra cap. III. 19. dicitur: *Lux venit in mun-
dum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem*. Et cap. XII. 46.
*Ego lux in mundum veni: ut omnis qui credit in me, in tenebris non ma-
neat*. Id a S. Auguſt. obſervatum.

Lib. 1. de *In mundo erat*: Verbum jam inde ab initio præſens divinitate & poteſta-
Peccatorum te, tandemque novo modo præſens aſſumpta humanitate per Incarnationis
meritis, cap. Myſterium: *& mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognovit*.
25. Carnales homines Creatorem ſuum non cognoverunt, non coluerunt, non
illi debitam reverentiam & obedientiam exhibuerunt.

11. 12. 13. *In propria venit*, in mundum a ſe conditum, quaſi in domum
ſuam, *& ſui* domeſtici, nempe homines ab illo conditi, *eum non receperunt*
ut Dominum ac redemptorem ſuum, a Deo Patre miſſum. Cum vero præ-
cipue miſſus eſſet ad Judæos velut ad populum Dei peculiarem, illum reje-
Deuteron. cerunt ingrati. *Pars Domini Populus ejus, Jacob funiculus hæreditatis ejus*
32. 9. (ait Moyſes) *Non ſum miſſus niſi ad oves quæ perierunt domus Iſrael* (ait
Chriſtus Dominus.) Qui cum gratiam repudiaſſent, ad gentes tranſlata eſt.
Ita mundus quidem per pœnitentiam ac fidem illuminatur, cum primum
Chriſtum ignoraret: ſed Judæorum Populus manſit in tenebris, e quibus edu-
Johann. 9. ci noluit. Ideo Salvator ait: *In judicium ego in hunc mundum veni, ut qui*
39. *non vident, videant, & qui vident, cæci fiant*. Legantur S. Johannes Chry-
ſoſt. Homil. VIII. in Johannem, S. Auguſt. Tract. II. in Johannem n. 12.
& S. Cyrillus Alexand.

*Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his
qui credunt in nomine ejus*. His autem qui eum receperunt, credendo Je-
ſum eſſe Chriſtum, Dei filium, generis humani Salvatorem, dedit eis hoc
jus, hanc dignitatem, hoc privilegium, ut nominentur & ſint filii Dei, ſi-
ve Judæi ſint, ſive Gentiles. Non enim eſt diſtinctio Judæi & Græci,
nec gentium aut perſonarum exceptio apud Deum, qui ex mera gratia,
non ex operibus, ne quis glorietur, ex omni gente in filios adoptat, ſe-
cundum beneplacitum voluntatis ſuæ, eiſque jus ad hæreditatem incorru-
ptibilem & incontaminatam in cœlis tribuit. *Qui non ex ſanguinibus*, id-
eſt, ex viri & feminæ commercio: *neque ex voluntate carnis*, id eſt, ex con-
cupiſcentia & libidine: *neque ex voluntate viri*; neque adoptione aut
inſtitutione hominum; jus illud ad cæleſtem hæreditatem conſecuti

ſunt:

ſunt: *ſed ex Deo nati ſunt*. Quod nec carnalis ex Judaica gente generatio, nec legales adoptiones præſtare poſſunt; quod nec circumciſio, nec juſtitia Legis conferre; id fides in Chriſtum per dilectionem operans, & regeneratio per Spiritum ſanctum præſtat, ut filii Dei nominemur, & ſimus. Confer cum Jacobi 1. 18. *Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis, ut ſimus initium aliquod creaturæ ejus*. Et cum Johann. 3. 5. & 6. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex Spiritu, ſpiritus eſt.*

14. *Et verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*. Deus Verbum, ab æterno ſubſiſtens, factus eſt homo, non definens eſſe quod erat, ſed incipiens eſſe quod non erat; non converſione divinitatis in carnem, ſed aſſumptione humanitatis in Deum: ſicut *Verbum* mentis noſtræ, *cum ſit vox, non mutatur in vocem; ſed manens in mentis luce, & aſſumpta carnis voce, procedit ad audientem, & non deſerit cogitantem*. Interdum anima, interdum caro in Scripturis totum hominem ſignificat. Hic carnis potius quam hominis nomen uſurpavit S. Evangeliſta, ut veritatem humanæ Chriſti naturæ ſignificaret expreſſius, diſtinctionemque naturarum in una Dei hominiſque perſona inconfuſe unitarum, & ſubſiſtentium, utque Dei dilectionem magis commendaret, qui ſemetipſum ita humiliavit, ut viliorem etiam & imbecilliorem hominis partem aſſumeret, nobiſque fieret in omnibus ſimilis & conſubſtantialis. Hebr. 11. *Quia ergo pueri communicaverunt carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eiſdem: ut per mortem deſtrueret eum qui habebat mortis imperium, id eſt diabolum, & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant ſervituti. Nuſquam enim Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus ſimilari, ut miſericors fieret, & fidelis Pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta Populi*. Non autem ait S. Evangeliſta Verbum ad carnem veniſſe, ſed carnem factum eſſe, ne habitudine ſicut in Prophetas, aut Sanctos alios ipſum veniſſe ſuſpiceris, ſed revera carnem factum eſſe, id eſt hominem. Quocirca etiam Deus eſt ſecundum naturam in carne, & cum carne, quippe qui propriam illam ſibi habeat, & in ipſa atque cum ipſa adoretur, ut ab Iſaia prædictum eſt: *Viri ſublimes ad te tranſibunt, & tui erunt: poſt te ambulabunt, vincti manicis pergent; & te adorabunt, teque deprecabuntur: Tantum in te eſt Deus, & non eſt abſque te Deus. Vere tu es Deus abſconditus, Deus Iſrael Salvator.*

S. Auguſt. Serm. 187. Alias De Temp. 27.

Iſai. 45. 14. 15.

Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis, inter nos commoratus eſt, nobis convixit, nobiſcum eſt converſatus toto diſpenſationis ſuæ tempore. Sic inter nos manſit, ut a ſinu Patris, id eſt a ſecreto, quo cum illo & in illo eſt, non receſſerit. Sic in nobis habitavit, ut ubique ſit totum. „ Quid mirabilius quam id quod accidit in vocibus noſtris, verbiſque ſonantibus, in „ re ſcilicet raptim tranſitoria? Cum enim loquimur, ne ſecundæ quidem „ ſyllabæ locus eſt, niſi prima ſonare deſtiterit, & tamen ſi unus adſit au„ ditor, totum audit quod, dicimus; & ſi duo adſint, tantumdem ambo „ audiunt, quod & ſingulis totum eſt: & ſi audiat multitudo ſilens, non in„ ter ſe particulatim comminuunt ſonos tamquam cibos, ſed omne quod ſo„ nat, & omnibus totum eſt, & ſingulis totum. Itane jam non illud eſt po„ tius incredibile, ſi verbum hominis tranſiens quod exhibet auribus, Ver„ bum Dei permanens non exhiberet rebus, ut quemadmodum hoc ſimul „ auditur a ſingulis etiam totum, ita illud ſimul ubique ſit totum? Non ita„ que metuendum eſt corpuſculum infantiæ, ne in illo tantas Deus anguſtias paſſus eſſe videatur. Neque enim mole, ſed virtute magnus eſt Deus .....

S. Auguſt. Epiſt. 137. Alias 3.

Digitized by Google

„ Ipſa magnitudo virtutis ejus, quæ nullas in anguſto ſentit anguſtias, ute-
„ rum virginalem non adventitio, ſed indigena puerperio fœcundavit; ipſa
„ ſibi animam rationalem, & per eamdem etiam corpus humanum, totum-
„ que omnino hominem in melius mutandum, nullo modo in deterius mu-
„ tata coaptavit; nomen humanitatis ab eo dignanter aſſumens, divinitatis
„ ei largiter tribuens.... Hic ſi ratio quæritur, non erit mirabile: ſi exem-
„ plum poſcitur, non erit ſingulare. *In talibus rebus tota ratio facti eſt po-*
„ *tentia facientis.*

Et vidimus gloriam ejus quaſi Unigeniti a Patre, plenum gratiæ & veritatis. Splendorem divinæ majeſtatis in eo corporaliter inhabitantis, & in ejus Myſteriis, Transfiguratione, Paſſione, Reſurrectione, Aſcenſu ad cælum, doctrina, & miraculis coruſcantem; gloriam (inquam) dignam Unigenito Dei. Particula *quaſi* non ſolam ſimilitudinem, ſed & veritatem ſignificat, ut multis Scripturæ Sacræ exemplis probari poteſt. Num. 11. 1. *Ortum eſt murmur populi quaſi dolentium pro labore.* 2. Eſdræ 7. 2. *Ipſe quaſi vir verax & timens Deum plus ceteris videbatur.* Oſee 4. 4. *Populus tuus ſicut hi qui contradicunt Sacerdoti.* Matth. 14. 5. *Quia ſicut Prophetam eum habebant.* Igitur particula Græca ὡς, Latina *quaſi*, ipſum fuiſſe vere Unigenitum Dei affirmat, vel proportionem deſignat inter perſonam Unigeniti Filii Dei, & gloriam illi convenientem. Addit S. Evangeliſta: *Plenum gratiæ & veritatis.* Quæ verba cum ſuperioribus illis cohærent: *& habitavit in nobis*: ita ut illa, *Vidimus gloriam ejus quaſi Unigeniti a Patre*, velut parentheſi clauſa intelligantur. Plenitudo gratiæ & veritatis, proprii ſunt Verbi Incarnati characteres. Moſaicæ Legi Gratia & Veritas ab Apoſtolo paſſim opponitur: Gratia, quia Lex *occaſio* erat *peccati*, *& miniſtratio mortis*: Veritas, quia Lex figuras rerum a Chriſto præſtandarum & umbras futurorum bonorum continebat. Chriſtus plenus gratiæ, qui Spiritum ſanctum, ejuſque dona ſine menſura accepit. Plenus gratiæ gratum facientis, & gratis datæ; plenus gratiæ, quam in nos effudit abunde. Plenus gratiæ, qua nos a maledicto Legis liberavit, noſque Deo per mortem ſuam reconciliavit; plenus veritatis, quam nos docuit ut Magiſter; & qua Legis ceremonias implevit. Plenus gratiæ & veritatis, quia complementum eſt promiſſionum omnium, quæ originem ſuam ex gratia ſeu miſericordia Dei habuerant, & veritas omnium figurarum. Confer cum Rom. 15. 8. „ Dico enim Chriſtum Jeſum

Rom. 7. 11.
2. Cor. 3. 7.

„ miniſtrum fuiſſe Circumciſionis propter veritatem Dei, ad confirmandas
„ promiſſiones Patrum. *Et Coloſſ.* 2. 16. 17. Nemo vos judicet in cibo
„ aut potu, aut in parte diei feſti, aut Neomeniæ, aut Sabbatorum: quæ
„ ſunt umbræ futurorum, corpus autem Chriſti. *Et Hebr.* 9. 24. 25. 26.
„ Non enim in manufacta Sancta Jeſus introivit, exemplaria verorum ſed
„ in ipſum cælum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis. Neque ut ſæpe
„ offerat ſemetipſum, quemadmodum Pontifex intrat in Sancta per ſingulos
„ annos in ſanguine alieno: alioquin oportebat eum frequenter pati ab ori-
„ gine mundi: nunc autem ſemel in conſummatione ſæculorum, ad deſti-
„ tutionem peccati, per hoſtiam ſuam apparuit.

15. *Johannes teſtimonium perhibet de ipſo, & clamat dicens: Hic erat, quem dixi: Qui poſt me venturus eſt, ante me factus eſt; quia prior me erat.* Ille cui teſtimonium perhibuit Johannes, erat verbum caro factum, *& clamavit* palam, libere, alta & clara voce prædicavit, dicens: Hic eſt de quo dixi, antequam illum vidiſſem, & baptizaſſem: *Qui poſt me venturus eſt* ad prædicandum Evangelium regni cæleſtis, *ante me factus eſt*, jure mihi antepoſitus eſt, quia prior me erat æternitate, præſtantior digni-

S. Auguſt. Tract. 5. in Johann.

dignitate. Quid mirum quod S. Præcurſor Chriſtum ante ſe genitum dicat, cum de ſe ipſo Chriſtus pronunciaverit: *Antequam Abraham fieret ego ſum*? Hæc eſt cauſa prælationis (inquit S. Ambroſius) ut merito antelatus videatur, qui proprii Patris ſempiterna virtus eſt. *Poſt me venit qui ante me factus eſt*; hoc eſt ſupra meritum meum factus, ſupra meam gratiam, tempore carnis poſterior, divinitatis honore venerabilis. *Poſt me* enim *venit*, temporis eſt: *prior me erat*, æternitatis: *ante me factus eſt*, honoris, quia etiam Incarnationis Myſterium ſupra humanam eſt gratiam.

S. Amb. Lib. 3. de Fide, cap. 10. n. 67. & 68.

16. *Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.* Ex plenitutudine gratiæ & veritatis, Chriſto inexiſtente (inquit S. Evangeliſta) omnes nos qui in ipſum credimus, gratiam fidei, remiſſionis peccatorum, juſtitiæ, dona Spiritus ſancti accepimus pro menſura donationis ejus, qui plenitudinem illam habuit ut eam ceu caput in membra ſua effunderet. *Ipſe* enim *eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt principium, primogenitus ex mortuis: ut ſit in omnibus ipſe primatum tenens: quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem inhabitare: & per eum reconciliare omnia in ipſum, pacificans per ſanguinem crucis ejus ſive quæ in terris, ſive quæ in cælis ſunt.* Gratiam autem ab illo accepimus non qualemcumque, ſed cumulatam; gratiam ſuper gratiam. Vel, gratiam loco gratiæ, id eſt gratiam gratiæ quaſi ſuccenturiatam & jugiter ſuccedentem, ſubinde novam, ſeu gratiam vitæ æternæ pro gratia fidei & juſtitiæ, præmium pro bonis operibus, in quibus *creati ſumus in Chriſto Jeſu*. Nam pro quo merito accipis vitam æternam? Pro gratia. *Si enim fides gratia eſt, & vita æterna quaſi merces eſt fidei: videtur quidem Deus vitam æternam tamquam debitam reddere: (cui debitam? Fideli, quia promeruit illam per fidem.) Sed quia ipſa fides gratia eſt; & vita æterna gratia eſt pro gratia.* Vel denique, Gratia Novi Teſtamenti data eſt pro gratia Teſtamenti Veteris. Et illud enim gratia fuit, ſeu gratuitum Dei beneficium. Hæc poſtrema expoſitio a SS. Johanne Chryſoſtomo & Cyrillo Alexandrino traditur. Sed & S. Auguſtinus *gratiam pro gratia*, id eſt, *pro Teſtamenti Veteris promiſſionibus, Teſtamenti Novi promiſſiones* nos accepiſſe alias commentatur,

Coloſſ. 1. 18. 19.

S. Auguſt. Tract. 1. in Johann.

S. Johann. Chryſoſt. Hom. 13. in Johann.

S. Auguſt. in Pſal. 81.

17. *Quia Lex per Moyſen data eſt, Gratia & Veritas per Chriſtum facta eſt.* Lex data eſt per Moyſen, tamquam per Mediatorem & Miniſtrum; Gratia vero qua Lex impleretur, & Veritas per ceremonias Legis, per vetera ſacrificia, terrenaque promiſſa adumbrata, per Jeſum Chriſtum revelata & exhibita eſt. In præceptis ſcilicet atque Sacramentis Veteris Teſtamenti *aliud fuiſſe* intelligendum eſt, „ quod per gratiam Novi Teſtamenti facien-
„ do donaretur implendum, aliud quod per veritatem patefactam removen-
„ do demonſtraretur impletum: cum Dei & proximi dilectione ſuſciperetur
„ Legis perficienda præceptio; Circumciſione autem, atque aliorum illius
„ temporis Sacramentorum ceſſatione oſtenderetur Legis perſoluta promiſ-
„ ſio. Præceptum quippe reos faciebat ad deſiderandam ſalutem, promiſſum
„ autem figuras celebrabat ad exſpectandum Salvatorem: ut per adventum
„ Novi Teſtamenti illos liberaret gratia donata, illas auferret veritas red-
„ dita. Ipſa enim Lex quæ per Moyſen data eſt, Gratia & Veritas per
„ Jeſum Chriſtum facta eſt: Gratia ſcilicet, ut data indulgentia pecca-
„ torum, quod præceptum erat ex Dei dono cuſtodiretur; Veritas au-
„ tem, ut ablata obſervatione umbrarum, quod promiſſum erat ex Dei
„ fide præſentaretur.

S. Auguſt. Lib 22. contra Fauſtum, c. 6.

18. *Deum nemo vidit umquam, unigenitus Filius qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit.* Deum nemo homo carne mortali circumdatus vidit umquam ſicuti eſt, ſive ſecundum eſſentiam: quicumque enim Deum vidiſſe di-

S. Auguſt. Epiſt. 147. Alias 112. cuntur, Job, Jacob, Moyſes, Elias, Iſaias, imagines quaſdam & ſpecies creatas viderunt, in quibus eis apparere voluit, non ipſam Dei naturam. Deum nemo vidit umquam oculis corporis, vel ipſa mente aliquando comprehendit. Aliud eſt enim videre: aliud eſt totum videndo comprehendere. Nemo Deum umquam viribus ſuis vidit. Nemo cum Deo ita familiaris fuit, ut ejus conſilia pervideret ac penetraret. *Quis* enim *cognovit ſenſum* *S. Ambroſ. lib. 1. in Luc.* *Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit?* Non Moyſes, non aliquis Prophetarum: unde non mirum ſi ſummorum myſteriorum veritatem nobis plene ac perſpicue aperire non potuerint ac declarare. Id nimirum unigeniti Filii proprium eſt, qui cum ſit ejuſdem cum Patre naturæ, omnium *S. Irenaus Lib. 4. c. 37.* ejus conſiliorum conſcius eſt. *Enarrat ergo Filius ab initio Patris, quippe qui ab initio eſt cum Patre, qui & viſiones propheticas, & diviſiones chariſmatum, & miniſteria ſua, & Patris glorificationem conſequenter & compoſite oſtenderit humano generi ad utilitatem.* Quibus igitur Dei Myſteria revelata ſunt, *omnia per Verbum ejus diſcunt.*

19. 20. *Et hoc eſt teſtimonium Johannis* de Chriſto, *quando miſerunt Judæi* Synedrii magni Proceres *ab Jeroſolymis Sacerdotes & Levitas ad eum*, nempe ad ipſum Johannem: *ut interrogarent eum: Tu quis es?* ut quærerent ab eo quis eſſet, & quo jure prædicaret ac baptiſma conferret? An eſſet Chriſtus? *Et confeſſus eſt, & non negavit, & confeſſus eſt: Quia non ſum ego Chriſtus.* Magna conſtantia & aſſeveratione reſpondit, Se non eſſe Chriſtum.

21. 22. 23. *Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Elias es tu*, in terras demiſſus ex eo in quem raptus eſt loco? *Et dixit: Non ſum:* eo nimirum ſenſu quo ab ipſis interrogabatur. Etſi enim in ſpiritu Elias erat, in perſona Elias non erat. Ideo autem interrogarunt an eſſet Elias, quia notum illis erat Eliam adventus Chriſti Præcurſorem fore, ex Malach. 4. 5. *Ecce ego mittam vobis Eliam Prophetam, antequam veniat dies Domini magnus & horribilis.* Sed ſecundum Chriſti adventum cum primo, & verum Eliam cum ſeceſſus ejus, auſteritatis & zeli imitatore confundebant. *Propheta* *Deuteron. 18. 18.* *es tu? Et reſpondit: Non.* Tunc ille Propheta es eximius, quem Deus olim promiſit Moyſi, dicens: *Prophetam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem tui, & ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi?* Talem prophetam ſe eſſe negat Johannes. Unde nec Zachariæ patri contradicit, qui Spiritu ſancto afflatus, de illo dixerat: *Tu puer, Propheta Altiſſimi vocaberis:* nec Chriſto, qui eum *Prophetam, & plus quam Prophetam vocavit.* Dixerunt ergo ei Judæorum Legati: *Quis es? ut reſponſum demus, his qui miſerunt nos. Quid dicis de te* *Iſaia. 40. 3.* *ipſo?* Qualem te geris? *Ait: Ego vox clamantis in deſerto: Dirigite viam Domini, ſicut dixit Iſaias Propheta.* Is ſum de quo Iſaias ſcribit: Vox clamantis in deſerto, rectam facite viam Domini, &c. Confer cum *Matthæi 3. 3. Marci 1. 3. Luc. 3. 4.*

24. 25. 26. 27. *Et qui miſſi fuerant* Sacerdotes & Levitæ, *erant ex Phariſæis*, quod non abſque cauſa S. Evangeliſta obſervavit. Phariſæi quippe cenſebant nullum a ſe ritum, qui aut Deo præceptus, aut a majoribus eſſet traditus, omitti: quare nec baptiſmum ad ſuos ritus addendum fuiſſe arbitrabantur, niſi a Chriſto, aut forte a Propheta magno. *Et interrogaverunt eum & dixerunt ei: Quid ergo baptizas, ſi tu non es Chriſtus, neque Elias, neque Propheta?* Cur baptizandi auctoritatem tam ſolemni ritu uſurpas? Cur baptiſmo pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum initias ad te venientes? Non intelligebant Judæi, Chriſti Præcurſori a Deo miſſo jus fuiſſe baptizandi populos, ut eos ad Chriſtum recipiendum præpara-

para-

Digitized by Google

pararet. „ Nulli enim Prohetarum, nulli prorſus hominum in Scripturis divinis legimus conceſſum eſſe, baptizare in aqua pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum, quod Johanni conceſſum eſt: qua mirabili gratia ſuſpendens in ſe corda Populorum, viam præpararet in eis illi quem ſe tanto prædicaret eſſe majorem. Sed Dominus Jeſus Chriſtus tali baptiſmo mundat Eccleſiam, quo accepto nullum alterum requiratur: Johannes autem tali baptiſmo prætinguebat, quo accepto eſſet baptiſma etiam Dominicum neceſſarium; non ut illud repetatur, ſed ut illis qui baptiſmum Joannis acceperant, etiam Chriſti baptiſmus, cui viam præparabat ille, traderetur. „ *Quapropter* Reſpondit eis Johannes dicens: Ego baptizo in aqua mera, non in Spiritu ſancto, baptiſmo præparatorio per pœnitentiam; non baptiſmo regenerationis; baptizo non meo nomine, ſed Meſſiæ venturi. *Medius autem veſtrum ſtetit, ille*, palam vobiſcum converſatur, *quem vos neſcitis*: cujus dignitatem & excellentiam ignoratis. *Ipſe eſt, qui poſt me venturus eſt, qui ante me factus eſt*: Poſt me venit, qui mihi antepoſitus eſt, utpote me major & potentior; venit (inquam) poſt me prædicaturus, baptiſmumque perfectiorem inſtituturus: *cujus ego non ſum dignus, ut ſolvam ejus corrigiam calceamenti*: id eſt, ut ei infima exhibeam famulorum miniſteria. Confer cum *Matthæi* 3.

S. Auguſt. Lib. 5. De Bap. cont. Donat c. 9. n. 11.

28. *Hæc in Bethania facta ſunt trans Jordanem, ubi erat Johannes baptizans*. Quamvis hæc lectio antiqua ſit, *in Bethania*, ut ex ſanctis Cyrillo Alexandr. Johanne Chryſoſtomo, Græciſque, Syriacis, Latinis Exemplaribus apparet: monet tamen Chryſoſt. emendatiora legere, *Bethabara*. Bethania enim neque trans Jordanem eſt, neque in deſerto Judææ, ſed vicina Jeroſolymis. Sed neque ad aquas ſita eſt, ut commoda ibi baptizandi oportunitas haberetur. Bethabara autem, quæ idem ſonat ac *Domus tranſitus*, erat locus ad trajectum Jordanis, ſeu in citeriore Jordanis ripa reſpectu Jeroſolymæ, in Tribu Ephraim. Ibi Joannes primum baptizabat. Nam poſt id tempus baptizavit in Salim, in deſerto ſcilicet, ut alii Evangeliſtæ loquuntur. Senſum autem occultiorem forte ſubeſſe loco *Bethabara*, obſervat eruditus Interpres: Ut ubi Dei Populus ex deſerto veniens in Terram promiſſam trajecit, ibidem editum ſit Johannis teſtimonium, quaſi trajectum faciens ex Lege in Regnum cæleſte. Legit Origenes: *Hæc in Bethabara facta ſunt*: eamque lectionem vindicat in Commentario. „ Quod in omnibus fere exemplaribus ponatur, *Hæc in Bethania facta ſunt*, non ignoramus (*inquit*) & videtur hoc etiam antea factum fuiſſe: unde apud Heracleonem etiam Bethaniam legimus. Sed perſuaſi ſumus non Bethania, ſed Bethabara legere, cum ad loca perveniſſemus, ut Jeſu, Diſcipulorumque ejus, ac Prophetarum veſtigia inſpiceremus. Bethania namque, ut ipſe ait Evangeliſta, patria Lazari, & Mariæ, & Marthæ quindecim ſtadiis a Hieroſolymis diſtat, qua Jordanes fluvius, lato computo, abeſt ſtadiis circiter octoginta ſupra centum: ſed neque locus eſt circa Jordanem, qui nomen commune habeat cum Bethania. Dicunt autem oſtendi circa tumulos Jordanis Bethabara, ubi Hiſtoriæ dicunt Johannem baptizaſſe, eſtque nominis interpretatio conſequens baptiſmati præparantis Domino populum inſtructum. Eſt enim, ſi interpreteris, DOMUS INSTRUCTIONIS.

S. Joan. Chryſoſt. Hom. 16. in Johan.

Origen. Tom. 8. in Johann. Edit. D. Huetii.

29. *Altera die*, ſeu die ſequenti, *vidit Johannes Jeſum venientem ad ſe, & ait: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi*. Hic eſt Agnus ille eximius & ſingularis, Deo gratiſſimus, quippe ſine labe aut macula, innocens, obediens, manſuetus, cujus typi erant Agnus Paſchalis, agnus jugis ſacrificii, qui quotidie mane & veſpere offerebatur, aliæque victimæ

legales. Hæc victima piacularis, omnium hominum peccata portans expiandi gratia, & per mortem ſuam ac ſanguinem abluendi & remittendi. Hic eſt, de quo a Propheta ſcriptum eſt; *Sicut ovis ad occiſionem ducetur, & quaſi Agnus coram tondente ſe obmuteſcet .... Poſuit in eo Dominus iniquitatem omnium noſtrum, oblatus eſt quia ipſe voluit*, Non Judæorum tantum, ſed totius mundi tulit peccatum Chriſtus Jeſus, ſiquidem pro omnibus mortuus eſt. *Peccata noſtra tulit in corpore ſuo ſuper lignum*: & *redempti* ſumus *pretioſo ſanguine Agni immaculati & incontaminati*.

Iſai. 53. *1. Petri 2. 22.* *1. Petri 1. 18.*

30. *Hic eſt de quo dixi: Poſt me venit vir qui ante me factus eſt, quia prior me erat.* In eum corda veſtra convertite, illum audite, ſequimini, præceptis ejus ac monitis obtemperate. Me enim infinito antecedit intervallo, dignitate, origine, æternitate.

31. *Et ego neſciebam eum* ex facie, antequam ad baptizandum miſſus eſſem: ne teſtimonium hocce meum familiaritati aut gratiæ datum vobis videatur: *Sed ut manifeſtetur in Iſrael, propterea veni in aqua baptizans*: id eſt, Propterea veni aqua baptizans, ut omnibus ad baptiſmum meum recipiendum confluentibus, & Jeſu inter ceteros veniente & baptizato, manifeſtum fieret Iſraeli ipſum eſſe Chriſtum, Patris Æterni voce, Spiritus ſancti deſcenſu, meaque demonſtratione.

32. 33. *Et teſtimonium perhibuit Johannes dicens: Quia vidi ſpiritum deſcendentem quaſi columbam de cœlo*, id eſt, ſpecie columbæ; *& manſit ſuper eum*, in illo requievit, nemini poſt hac majori dandus, imo nec cuiquam niſi per ipſum. *Et ego neſciebam eum: ſed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto.* Id eſt, qui baptizaturus eſt ut Sanctificationis Auctor, & Spiritus ſancti largitor, quem in baptiſmate a ſe inſtituendo, & auctoritate ſua adminiſtrando, in homines effundet ad remiſſionem peccatorum, & animarum renovationem. Confer cum *Matth.* 3. 13. 14.

Iſai. 11. 2.

34. *Et ego vidi, & teſtimonium perhibui, quia hic eſt Filius Dei*, unigenitus, Deus de Deo, homo factus, verus Meſſias, de quo ab Iſaia prædictum eſt: *Et requieſcet ſuper eum Spiritus Domini, &c.*

35. 36. 37. *Altera die*, ſeu poſtridie *ſtabat Johannes* muneri ſuo intentus; *& ex Diſcipulis ejus duo*; *& reſpiciens Jeſum ambulantem, dicit*, eum digito demonſtrans: *Ecce Agnus Dei*. Non ait: Ecce Meſſias, Ecce Rex Iſrael, ut doceret Chriſto mortem prius eſſe tolerandam ac expianda totius mundi peccata, quam regnum ineundum. *Et audierunt eum duo Diſcipuli loquentem, & ſecuti ſunt Jeſum*: Non ut illi dehinc perpetuo adhærerent, ſed ut familiaritatem cum illo inirent, illumque plenius noſſent, quem Johannes tantis præconiis efferebat.

38. 39. 40. *Converſus autem Jeſus, & videns eos ſequentes ſe, dicit eis: Quid quæritis?* Prior eos alloquitur, ut benignitate ſua illis fiduciam & animos addat, haud dubie verecundis. *Qui dixerunt ei: Rabbi (quod interpretatur, Magiſter) ubi habitas?* ut te poſtridie inviſamus, & tecum colloqui poſſimus. *Dicit eis: Venite, & videte*. Ad hoſpitium ſuum eos invitat ea ipſa hora quæ ne minus opportuna eſſet Jeſu metuebant: *Venerunt, & viderunt ubi maneret, & apud eum manſerunt die illo*, ibique pernoctarunt, quia jam ſerum erat. *Hora autem erat quaſi decima* ab ortu Solis. *Erat autem Andreas frater Simonis Petri unus ex duobus, qui audierant a Johanne*, teſtimonium quod Jeſu perhibuit, *& ſecuti fuerant eum*. Quis alter? Ne quæramus curioſius, quod ignotum nobis eſſe Deus voluit.

41. 42. *Invenit hic primum fratrem ſuum Simonem*, quem ambo quærebant, *& dicit ei: invenimus Meſſiam*, Judæis promiſſum, & jam exſpectatum. Cum Petrus ex eis eſſet qui exſpectabant conſolationem & redemptionem Iſrael, nullus ei nuncius lætior accidere potuit. *Invenimus Meſſiam, quod eſt interpretatum, Chriſtus*. Hæc nominis interpretatio non Andreæ, ſed Evangeliſtæ eſt, qui Græce ſcripſit. *Et adducit eum ad Jeſum. Intuitus autem eum Jeſus, dixit: Tu es Simon filius Jona*: Quem antea non viderat, & ex nomine & ex genere vocat, ut ſe Deum eſſe demonſtret, cui nota ſunt omnia. *Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur, Petrus*. Cephas Syriacum nomen, non appellativum, ſed proprium, cum ſua ſignificatione in ſermonem Græcum translatum. Nomen ejus mutat Chriſtus, jam eum ſibi pro ſua poteſtate ut ſuum vindicans, & Petrum vocans a petra, utpote ſuper quem fundaturus erat ſuam Eccleſiam. *S. Cyrill. Alexand.*

43. 44. 45. 46. *In craſtinum voluit Jeſus exire* e Judæa *in Galilæam, & invenit Philippum, & dicit ei Jeſus: Sequere me. Erat autem Philippus a Bethſaida, civitate Andreæ & Petri*. Bethſaida, oppidum Galilææ, Andreæ & Petri patria. *Invenit Philippus Nathanael, & dicit ei: Quem ſcripſit Moyſes in Lege & Prophetis, invenimus Jeſum Filium Joſeph a Nazareth*. Meſſiam de quo ſcripſerunt Moyſes, & Prophetæ, invenimus: & hic eſt Jeſus filius Joſeph, ortu Nazarenus. Filium Joſeph vocat ex vulgi opinione, quia Virginis Filium eſſe necdum noverant. *Et dixit ei Nathanael: A Nazareth* oppido tam ignobili, tam obſcuro, *poteſt aliquid boni eſſe?* tantumne bonum expectari poteſt, maxime cum Meſſias ex Bethleem Juda expectetur? *Dicit ei Philippus: Veni, & vide*. Experire ipſe, certiora enim indicia ex ejus ſermone accipies. *Gen. 49. 10. Deuteron. 18. 18. Iſai. 40. 10. & 45. 8. Jerem. 23. 5. Ezech. 34. 23. & 37. 24. Daniel. 9. 24. 25. &c.*

47. 48. 49. *Vidit Jeſus Nathanael venientem ad ſe, & dicit de eo: Ecce vere Iſraelita, in quo dolus non eſt*. Vere dignus Abraham, Iſaac, & Jacob filius ob morum integritatem, ſimplicitatem, ac ſinceritatem. *Dicit ei Nathanael: Unde me noſti?* Cur me ignotum laudas? *Reſpondit Jeſus, & dicit ei: Priuſquam te Philippus vocaret, cum eſſes ſub ficu, vidi te*, tametſi nemine conſcio te vocaverit. *Reſpondit ei Nathanael*, certus quod abſentia ei velut præſentia perſpecta eſſent, quin etiam cordium cogitationes & affectus; quod Dei proprium: *Rabbi tu es Filius Dei, tu es Rex Iſrael*. Meſſias ab Iſraelitis exſpectatus, verus Dei Filius.

50. 51. *Reſpondit Jeſus & dixit ei: Quia dixi tibi: Vidi te ſub ficu: credis*, me Filium Dei, & Meſſiam eſſe a Deo promiſſum: *Majus his videbis*. Majora fidei tuæ habiturus es argumenta, auguſtiora miracula, quibus non Iſraelis tantum, ſed Angelorum etiam Rex cognoſcar. *Et dicit ei: Amen amen dico vobis, Videbitis cælum apertum, & Angelos Dei aſcendentes, & deſcendentes ſupra Filium hominis*. Angelos juſſa mea obeuntes, mihi miniſtrantes in Paſſione, Reſurrectione, Aſcenſu in cælum. Ad Myſticam ſcalam forte Chriſtus alludit, per quam aſcendentes & deſcendens Angelos Jacob vidit.

SENSUS MORALIS.

1. IN *principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*. „ Refer animum ad Verbum. Si potes habere verbum in *S. Aug. Tract. 1. in Joan.*
„ corde tuo, tamquam conſilium, natum in mente tua, ut mens tua pariat
„ conſilium, & inſit conſilium quaſi proles mentis tuæ, quaſi filius cor-
„ dis tui. Prius enim cor generat conſilium, ut aliquam fabricam conſtruas,
„ aliquid amplum in terra moliaris; jam natum eſt conſilium, & opus non-

„ dum

„ dum completum eſt: vides tu quid facturus es, ſed alius non miratur, „ niſi cum feceris & conſtruxeris molem, & fabricam illam ad exſcul- „ ptionem perfectionemque perduxeris. Attendunt homines mirabilem fa- „ bricam, & mirantur conſilium fabricantis: ſtupent quod vident, & a- „ mant quod non vident: Quis eſt qui poteſt videre conſilium? Si ergo „ ex magna aliqua fabrica laudatur humanum conſilium; *Vis videre quale conſilium Dei eſt Dominus Jeſus Chriſtus, id eſt, Verbum Dei? Attende fabricam iſtam mundi: vide quæ facta ſunt per Verbum, & tunc cognoſces quale ſit Verbum.... Si non potes cogitare quid ſit, differ ut creſcas. Ille cibus eſt, accipe lac ut nutriaris, ut ſis validus ad capiendum cibum*. Crede, ut aliquando videas, adora, gratias age; quod hic ratione penetrare & explicare non vales, admiratione & laudibus proſequere; æterno Patri in Filio ejus inſeparabiliter unitus eſto; cogitationes tuæ, conſilia tua, affectus tui ſint non ſolum apud Deum, ſed propter Deum.

3. 4. *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt. In ipſo vita erat, & vita erat lux hominum*. Univerſæ creaturæ Verbo æterno eſſe ſuum debent ut principio ſuo per omnipotentiam quæ illi cum Patre communis eſt: debent & eſſendi modum, ordinem, pulchritudinem, proportionem ut ideæ, arti, & ſapientiæ divinæ. Ad divinum illud omnis creatæ perfectionis exemplar nos conformemus, per creaturas ad ipſum aſcendamus; illi uni, non ejus operibus adhæreamus. Vita æterna in illo eſt. Ipſum eſt vita noſtra, Lux mentium noſtrarum, beati-

1. Johan. 5. 12. 13.

tudo noſtra.... *Qui habet Filium, habet vitam; qui non habet Filium, vitam non habet.... Vitam habetis æternam, qui creditis in nomine Filii Dei*. Extra illum tenebræ, mors & miſeria æterna.

5. *Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt*. Homines per peccatum lapſi in tenebras ignorantiæ & cupiditatis, tametſi naturali lumine quod increatæ lucis participatio eſt, donati ſint; increatam illam lucem, Verbum æternum, vel ignorant; vel non glorificant, nec gratias illi agunt; nec rationis ductum ſequuntur in operatione boni & fuga mali. Caveamus ne ſimus adhuc tenebræ, non autem lux in Domino; & filii lucis. Ambulemus in luce, ne nos tenebræ comprehendant. „Qui autem iſtam lu-

S. Auguſt. Tract. in Johan.

„ cem non capiunt, non ideo cogitent quaſi abſentem eſſe lucem, qui eam „ videre non poſſunt: *Ipſi enim propter peccata tenebræ ſunt*. Quemadmodum „ ergo cæco præſens eſt ſol, ſed ipſe ſoli abſens eſt: ſic omnis ſtultus, „ omnis iniquus, omnis impius, cæcus eſt corde. *Præſens eſt ſapientia,* „ *ſed cum cæco præſens eſt, oculis ejus abſens eſt: non quia ipſa illi abſens* „ *eſt, ſed quia ipſe ab illa abſens eſt*. Quid ergo faciat iſte? *Mundet unde* „ *poſſit videri Deus*. Quomodo ſi propterea videre non poſſet, quia ſordi- „ dos & ſaucios oculos haberet, irruente pulvere, pituita vel fumo, di- „ ceret illi Medicus: Purga de oculo tuo quicquid mali eſt, ut poſſis vi- „ dere lucem oculorum tuorum. Pulvis, peccata; fumus, peccata & ini- „ quitates ſunt: tolle inde iſta omnia, & videbis ſapientiam quæ præſens „ eſt: quia Deus eſt ipſa ſapientia; & dictum eſt: *Beati mundo corde,*

Matth. 5. 8.

„ *quoniam ipſi Deum videbunt*.

S. Johan. Chryſ. Hom. 5. in Johan.

6. 7. *Fuit homo miſſus a Deo, cui nomen erat Johannes. Hic venit in teſtimonium, ut teſtimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum*. Ne mireris quod Chriſtus a Johanne, Dominus a ſervo teſtimonium acceperit, qui ad eum venit, & ab eo cum Judæis baptizari voluit, ut nobis humilitatis exemplum præberet. Sic a Johanne teſtimonium accipere voluit, non quod eo indigeret, ſed propter ſalutem noſtram, ut ſe hominum imbecillitate accommodaret. Hinc ipſe Jeſus ait: *Alius eſt qui teſti-*

mo-

monium perhibet de me: & ſcio quia verum eſt teſtimonium quod perhibent de me. Vos miſiſtis ad Johannem, & teſtimonium perhibuit veritati. Ego autem non ab homine teſtimonium accipio: ſed hæc dico ut vos ſalvi ſitis. Quaſi dicat: „ Deus ego ſum, & Dei unigenitus Filius, & quamvis nemo hoc „ profiteretur, nihil propterea natura mea ſit minor, nihil deterior: ſed „ cum mortalium ſalus mihi curæ eſſet, in hanc deſcendi humilitatem, „ ut hominis teſtimonio me ſubjicerem. Nám propter Judæorum imbecil- „ litatem, hoc pacto melius faciliuſque fides in eum extendi propagari- „ que poterat. Sicut igitur carnem induit, ne ſi nuda ſe Divinitate ex- „ hiberet, omnes perderet: ita virum qui ſe annuntiaret miſit, ut cum „ familiarem vocem populi audirent, facilius ad credendum adduceren- „ tur. Non enim ſuæ dumtaxat dignitati, ſed auditorum uſui facilitati- „ que conſuluit. Magna Dei erga nos miſericordia eſt, cum ſanctos Prædicatores, Paſtores, conſcientiarum Moderatores ad nos mittit, qui ad ſalutem recipiendam nos diſponant: ſed huic Dei miſericordiæ reſpondere & cooperari fideliter debemus; in Chriſtum Jeſum credere fide per dilectionem operante; & vitæ puritate, converſationiſque ſanctimonia teſtimonium illi perhibere, ut alii noſtro exemplo illum colant & diligant.

Johan. 5. 32. 33.

Rogabit quiſpiam: Siquidem Johannes venit in teſtimonium ut teſtimonium perhiberet de lumine, *ut omnes crederent per illum*, quidni omnes ei crediderunt? Reſpondet S. Cyrillus, „ Non id Johannis culpa, „ ſed Judæorum, ad quos miſſus eſt, incredulitate & perverſitate con- „ tigiſſe. Etenim quod ad Præconis ſcopum, & ſupernæ miſſionis ratio- „ nem attinet, nemini doctrina defuit vel fides: ſed cum varia ſint audi- „ torum ingenia, unuſquiſque poteſtatem habeat ſuæ voluntatis, a recta „ ratione quidam aberrarunt, fide repudiata. Idcirco Propheticum illud de iis uſurpandum eſt: *Domus Iſrael nolunt audire te, quia nolunt audire me: quippe domus Iſrael attrita fronte eſt, & duro corde.... Qui audit, audiat: & qui quieſcit, quieſcat: quia domus exaſperans eſt*.

Ezech. 3. 7. & 27.

8. *Non erat ille lux, ſed ut teſtimonium perhiberet de lumine*. Cum nonnulli Johannem Baptiſtam Chriſtum eſſe ſuſpicarentur, admirabilis ejus vitæ, eximiarumque virtutum ſplendore præſtricti, ipſique Synedrii Proceres miſiſſent ad eum legatos, qui rogarent utrum eſſet Chriſtus: ideo S. Evangeliſta, ut errorem evelleret, ſimulque oſtenderet quantæ auctoritatis eſſet ille qui a Deo in teſtimonium miſſus erat, ſubjungit: *Non erat ille lux, ſed ut teſtimonium perhiberet de lumine*. Unam autem lucem eſſe his verbis clare oſtendit, quod ſane verum eſt. Etenim quamvis lux Sancti dicantur; & Johannes Baptiſta lucerna appelletur, non ignoramus tamen eos gratiam ac donum luminis accepiſſe. *Neque enim lux propria eſt lucernæ, neque Sanctis illuminatio, ſed veritatis illuminatione ſplendentes & conſpicui facti ſunt, & luminaria ſunt in mundo, vitæ ſermonem retinentes. Vita autem cujus in ſe dicuntur habere ſermonem, quænam alia eſſe poteſt, quam Unigenitus ipſe, qui de ſe ait*: Ego ſum vita? *Igitur una quidem eſt vera lux, illuminans; non illuminata: unius autem participatione quicquid lux dicitur, lux per imitationem illius cenſebitur*.

S. Cyrillus Lib. 1. in Johan. c. 2.
Matt. 5. Vos eſtis lux mundi.
Pſal. 131. Paravi lucernam Chriſto meo.
Johan. 5. Erat lucerna ardens & lucens.

9. *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Filius Dei vera lux eſt, ſumma, ſubſtantialis, originaliſque ratio, quæ omnem hominem illuminat; cum nec recte cogitare, nec bene ratiocinari, nec verum a falſo diſcernere, niſi illius auxilio poſſimus. Veram illam lucem adoremus; oremus ut tenebras noſtras illuminet: *Deus meus, illumina tenebras meas*.... Si omnem hominem, & ipſum Johannem illuminat. *Ipſe ergo illuminabat, a quo ſe demonſtrari volebat*. „ Venie-

S. Auguſt. Tract. 2. in Johan.

„ bat

Digitized by Google

„ bat ad mentes infirmas, ad corda ſaucia, ad aciem animæ lippientis.
„ Ad hoc venerat. Et unde poſſet anima videre quod perfecte eſt? Quo-
„ modo plerumque fit, ut in aliquo corpore radiato cognoſcatur ortus eſ-
„ ſe ſol, quem oculis videre non poſſumus. Quia & qui ſaucios habent
„ oculos, idonei ſunt videre parietem illuminatum & illuſtratum a ſole,
„ vel montem, vel arborem, aut aliquid hujuſmodi: & in alio illuſtrato
„ demonſtratur illis ortus ille, cui videndo adhuc minus idoneam aciem
„ gerunt. Sic ergo illi omnes ad quos Chriſtus venerat, minus idonei e-
„ rant eum videre: radiavit Johannem, & per illum confitentem ſe ra-
„ diatum ac illuminatum eſſe, non qui radiaret & illuminaret, cognitus
„ eſt ille qui illuminat, cognitus eſt qui implet. *Qui illuminat omnem ho-*
„ *minem venientem in hunc mundum.*

10. 11. *In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognovit.* Amor mundi impedit ne mundi Creator cognoſcatur & ametur; cum ideo conditus ſit homo, ut ad Dei cognitionem & amorem duceretur & accenderetur. Cæli, ſidera, Angeli Creatorem ſuum cognoverunt, quem & dæmonia confitentur. Sed qui non cognoverunt? *Qui* S. Aug. ibid. *amando mundum, dicti ſunt mundus.* Ipſi enim corde habitant in mundo. Nam qui non diligunt mundum, carne verſantur in mundo, ſed corde in Philipp. 3. 20 Cælo habitant, ut Apoſtolus dicit: *Noſtra converſatio in Cælis eſt.*

In propria venit, & ſui eum non receperunt. Qui ſui? „ Homines quos
„ fecit: Judæi quos primitus fecit ſuper omnes gentes eſſe: quia aliæ gen-
„ tes idola adorabant, & dæmonibus ſerviebant; ille autem populus na-
„ tus erat de ſemine Abrahæ: & ipſi maxime ſui? quia & per carnem
S. Aug. ibid. „ quam ſuſcipere dignatus eſt, Cognati. *Et ſui eum non receperunt*, cum ad eos præſertim veniſſet. De hoc ingrati animi vitio non ſolus Johannes, ſed Prophetæ quoque & Apoſtolus conqueruntur. Et Prophetæ quidem ex perſona Chriſti clamaverunt: *Populus quem non cognovi, ſervivit* Pſal. 17. *mihi. Filii alieni mentiti ſunt mihi: Filii alieni inveterati ſunt, & claudicaverunt a ſemitis ſuis.* Et iterum: *Quibus non eſt narratum de eo, viderunt;* Iſai. 52. 15. & cap. 65. 1. *& qui non audierunt, contemplati ſunt .... Quæſierunt me qui ante non inter-* Rom. 11. 7. *rogabant, invenerunt me, qui non quæſierunt me.* Paulus autem ad Roma- Rom. 9. 30. 31. nos: *Quid ergo? Quod quærebat Iſrael, hoc non eſt conſecutus: electio autem conſecuta eſt.* Et iterum: *Quid ergo dicemus? Quod gentes, quæ non ſecta-* S. Joann. Chryſ. Hom. 8. in Johan. *bantur juſtitiam, apprehenderunt juſtitiam: juſtitiam autem quæ ex fide eſt.* „ *Iſrael vero ſectando legem juſtitiæ, in legem juſtitiæ non pervenit.* Et ſane „ plurima admiratione dignum eſt, quo pacto qui in Prophetarum libris inſtituti, Moyſem & reliquos deinceps Prophetas plurima de Chriſti locutos adventu ſingulis ſabbatis audiverant; præterea Chriſtum ſigna & miracula quotidie facientem, & ſecum dumtaxat verſatum viderant, neque ſinentem adhuc diſcipulos ut in gentes diſpergerentur, & in civitates Samaritanorum ingrederentur; neque ipſum eas ingreſſum, ſed ubique afferentem miſſum ſe ad oves quæ perierant de domo Iſrael: tum cum ſigna viderent, Prophetas frequenter audirent, quotidie ab ipſo admonerentur, tam ſurdi penitus & cæci perſtiterunt, ut nihil eos ad Chriſti fidem poſſit adducere. Gentiles autem idolis ſervientes & in omne flagitiorum genus demerſi, Evangelio obedieruut. Quæ cauſa obdurationis Judæorum? Superbia. *Ignorantes enim juſtitiam Dei, & quærentes propriam juſtitiam ſta-* Rom. 10. 3. *tuere, juſtitiæ Dei non ſunt ſubjecti.* Superbiam igitur caveamus, ne ſuam nobis gratiam Deus ſubtrahat, quam dat humilibus. Gratias agamus Deo, qui nos de tenebris vocavit in admirabile lumen ſuum, & per donum fidei illuxit in cordibus noſtris, ut eum reciperemus. Judæi Chri-

Digitized by Google

ſtum Jeſum repulerunt, quia illum non noverant. Væ nobis, ſi illum re-
pudiemus quem cognoſcimus, quem recepimus, a quo gratiis & donis in-
numeris cumulati ſumus, cujus Corpore & Sanguine paſti ſumus. Chri-
ſtum recipit, qui mandatis ejus obedit, qui ſecundum ejus Evangelium vi-
vit. Caveamus, ne qui Chriſti ſumus per Sacramenta, eum vitæ pravita-
te repellamus. *In propria venit, & ſui eum non receperunt.*

12. 13. *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fie-
ri, his qui credunt in nomine ejus: Qui non ex ſanguinibus, neque ex volun-
tate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt*. Magna benevo-
lentia, magna miſericordia! *Unicus natus eſt, & noluit manere unus. Multi*
homines cum filios non habuerint, peracta ætate adoptant ſibi, & voluntate S. Auguſt.
faciunt, quod natura non potuerunt. Si autem aliquis habeat filium unicum, Tract. 2. in
gaudet ad illum magis, quia ſolus omnia poſſeſſurus eſt, & non habebit qui Joan. n. 13.
*cum eo dividat hæreditatem, ut pauperior remaneat. Non ſic Deus: Unicum
eumdem ipſum quem genuerat, & per quem cuncta creaverat, miſit in hunc
mundum, ut non eſſet unus, ſed fratres haberet adoptatos. Non enim nos nati
ſumus de Deo, quomodo ille Unigenitus, ſed adoptati per gratiam ipſius*. Ille
enim venit Unigenitus ſolvere peccata, quibus peccatis implicabimur, ne
adoptaret nos propter impedimentum eorum: Quos ſibi fratres facere vo-
lebat, ipſe ſolvit, & fecit cohæredes. Sic enim dicit Apoſtolus: *Si autem* Gal. 4. 7.
filius, & hæres per Deum. Et iterum: *Hæredes quidem Dei, cohæredes au-* Rom. 8. 17.
tem Chriſti. „Non timuit ille habere cohæredes; quia hæreditas ejus non
„ fit anguſta, ſi multi poſſederint. Illi ipſi certe illo poſſidente fiunt hæ-
„ reditas ipſius, & ipſe viciſſim fit hæreditas ipſorum. Audi quomodo
„ fiant hæreditas ipſius: *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie* Pſal. 2. 7.
genui te: Poſtula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam. Ille quomo-
„ do fit hæreditas eorum? *Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei*. Pſal. 15. 5.
„ Et nos illum poſſideamus, & ipſe nos poſſideat: ille nos poſſideat ſic-
„ ut Dominus; nos illum poſſideamus ſicut ſalutem, nos poſſideamus ſic-
„ ut lucem.

*Qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate vi-
ri, ſed ex Deo nati ſunt*. Per aquam & Spiritum ſanctum ex Deo nati, &
filii Dei facti ſumus. Dignitatem ſuam Chriſtianus agnoſcat. Hæc vera
nobilitas, Dei filium nominari & eſſe. Ne ab illa excidamus, ne degene-
res ſimus, ne ſecundum carnem & ſanguinem vivamus. Dei voluntate &
amore facti ſumus divinæ conſortes naturæ, regnique cæleſtis hæredes:
Voluntatem igitur & amorem Dei eligamus ut regulam Morum noſtro-
rum; ad hanc omnes cogitationes, omnia conſilia, omnia opera noſtra di-
rigamus: non ad voluntatem carnis, non ad voluntatem viri, id eſt, ad
cupiditatem, ad amorem humanum & carnalem.

14. *Et verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam
ejus, gloriam quaſi unigeniti a Patre, plenum gratiæ & veritatis*. Verbi Dei S. Auguſt.
exinanitionem capere æque impoſſibile eſt ac magnitudinem. *Deus* factus Tract. 2. in
eſt homo; *Filius æterni patris*, filius hominis; *Verbum*, infans; *Vita* mor- Johan. n. 15.
talis; *Lux*, in tenebris, id eſt, in medio hominum peccatorum. *Ut homi-* 16.
nes naſcerentur ex Deo, primo ex ipſis natus eſt Deus. „ Chriſtus enim Deus
„ & Chriſtus natus ex hominibus. Noli ergo mirari quia efficeris filius
„ Dei per gratiam, quia naſceris ex Deo ſecundum Verbum ejus. Prius
„ ipſum Verbum naſci voluit ex homine, ut tu ſecurus naſcereris ex Deo, &
„ diceres tibi: Non ſine cauſa Deus naſci ex homine voluit, niſi quia alicujus
„ momenti me exiſtimavit, ut immortalem me faceret, & pro me mortaliter
„ naſceretur. Ideo cum dixiſſet S. Evangeliſta, *Ex Deo nati ſunt*: quaſi ne mi-

„ rare-

Digitized by Google

„ raremur & exhorreremus tantam gratiam, ut nobis incredibile videretur „ quia homines ex Deo nati ſunt, quaſi ſecurum te faciens, ait: *Et Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*. Incarnationis Chriſti conſilium „ oppugnat, qui terrenis ac ſenſibilibus bonis adhæret, qui mundanam cel„ ſitudinem conſectatur; cum propterea Verbum caro ſit factum, ut nos „ ab iis avocaret ac abſtraheret. Ipſa nativitate collyrium fecit, unde ter„ gerentur oculi cordis noſtri, & poſſemus videre majeſtatem ejus per ejus „ humilitatem. Ideo *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*. Sana„ vit oculos noſtros: *Et vidimus gloriam ejus*. GLORIAM *ejus nemo poſ„ ſet videre, niſi carnis humilitate ſanaretur*. Unde non poteramus videre? „ Irruerat homini quaſi pulvis in oculum, irruerat terra, ſauciaverat ocu„ lum, videre non poterat lucem: oculus iſte ſauciatus inungitur: terra „ ſauciatus erat, & terra illuc mittitur ut ſanetur, Omnia enim collyria „ & medicamenta, nihil ſunt niſi de terra. De pulvere cæcatus es, de „ pulvere ſanaris: ergo *Caro te cæcaverat, caro te ſanat*. Carnalis enim „ anima facta erat conſentiendo affectibus carnalibus, inde fuerat oculus „ cordis cæcatus. *Verbum caro factum eſt*: Medicus iſte tibi fecit collyrium. „ Et quoniam *ſic venit ut de carne vitia carnis extingueret, & de morte occideret mortem*: ideo factum eſt in te, ut quoniam *Verbum caro factum eſt*, tu poſſis dicere, *Et vidimus gloriam ejus*. Qualem gloriam? Qualis factus eſt Filius hominis? Illa humilitas ipſius eſt, non gloria. Sed quo perducta eſt acies hominis curata per carnem? *Vidimus*, inquit, *gloriam ejus, gloriam quaſi Unigeniti a Patre, plenum gratiæ & veritatis*.

16. *Et de plenitudine ejus omnes nos accipimus, & gratiam pro gratia*. Quanto magis Chriſto unimur, tanto abundantius de duplici ejus plenitudine accipimus. Omnis enim boni principium eſt ut Deus; ut vero caput Chriſtianorum & electorum, principium eſt omnis ſanctitatis & gratiæ. Accepimus de plenitudine ejus primo gratiam, & rurſum accepimus gratiam pro gratia. „ Quam gratiam primo accepimus? Fidem. In fide am„ bulantes, in gratia ambulamus. Unde enim hoc meruimus? Quibus no„ ſtris præcedentibus meritis? Non ſe quiſque compalpet, redeat in con„ ſcientiam ſuam, quærat latebras cogitationum ſuarum, redeat ad ſeriem „ factorum ſuorum: non attendat quid ſit, ſi jam aliquid eſt; ſed quid „ fuerit, ut eſſet aliquid; inveniet non ſe fuiſſe dignum niſi ſupplicio. Si „ ergo ſupplicio dignus fuiſti, & venit ille qui non peccata puniret, ſed „ peccata donaret, gratia tibi data eſt, non merces reddita. Unde voca„ tur gratia? quia gratia gratis datur: non enim præcedentibus meritis „ emiſti quod accepiſti. Hanc ergo accepit gratiam primam peccator, ut „ ejus peccata dimitterentur. Quid meruit? *Interroget juſtitiam, invenit pœ„ nam: interroget miſericordiam, invenit gratiam*.... Sed hoc & promiſe„ rat Deus per Prophetas: itaque cum venit dare quod promiſerat; non „ ſolum gratiam dedit, ſed & veritatem. Quomodo exhibita eſt ve„ ritas? Quia factum eſt quod promiſſum eſt. Quid eſt ergo, *Gratiam „ pro gratia*? Vitam æternam pro merito fidei. Fide promeremur De„ um; & qui digni non eramus quibus peccata dimitterentur, ex eo „ quia tantum donum indigni accepimus, gratia vocatur. Quid eſt gra„ tia? Gratis data. Quid eſt gratis data? Donata, non reddita. Si „ debebatur, merces reddita eſt, non gratia donata. Si vere debe„ batur, bonus fuiſti: ſi autem, ut verum eſt, malus fuiſti, credidi„ ſti autem in eum qui juſtificat impium; cogita quid per Legem tibi im„ minere debebat, & quid per gratiam conſecutus ſis. Conſecutus autem „ iſtam gratiam fidei eris juſtus ex fide: Juſtus enim ex fide vivit: & „ pro-

S. Auguſt. Tract. 3. in Joan. n. 8 9. 10.

Digitized by Google

„ promereberis Deum vivendo ex fide: cum promerueris Deum vivendo
„ ex fide, accipies præmium immortalitatem & vitam æternam. Et illa
„ gratia eſt. Nam pro quo merito accipis vitam æternam? Pro gratia.
Sed enim fides gratia eſt, & vita æterna quaſi merces eſt fidei: videtur quidem Deus vitam æternam tamquam debitam reddere (cui debitam? Fideli, quia promeruit illam per fidem.) Sed quia ipſa fides gratia eſt; & vita æterna gratia eſt pro gratia.... Dona ſua coronat, non merita tua. Ergo o-
mnes de plenitudine ejus accepimus: de plenitudine miſericordiæ ejus, de
„ abundantia bonitatis ejus. Quid? Remiſſionem peccatorum, ut juſtifica-
„ remur ex fide. Et inſuper quid? *Et gratiam pro gratia*: id eſt, pro hac
„ gratia in qua ex fide vivimus, recepturi ſumus aliam. Quid tamen niſi
„ gratiam? Nam ſi dixero, quia & hoc debetur, aliquid mihi aſſigno,
„ quaſi cui debeatur. *Coronat autem in nobis Deus dona miſericordiæ ſuæ: ſed ſi in ea gratia quam primam accepimus, perſeveranter ambulemus*.

De plenitudine ejus omnes accepimus, & gratiam pro gratia. Quam? Pro
„ qua? Pro veteri novam. Quemadmodum enim duplex erat juſtitia: *Se-*
„ *cundum juſtitiam, quæ in lege eſt*, ait Apoſtolus, *factus irreprehenſibilis*. Et Philip. 3.
„ duplex fides: *Ex fide in fidem*. Et adoptio duplex: *quorum adoptio eſt*.
„ Et duplex gloria: *Si enim quod evacuatur per gloriam eſt, multo magis* 2. Cor. 3.
„ *quod manet in gloria*. Et lex duplex: *Lex ſpiritus vitæ liberavit me*. Et
„ duplex ſervitus: *Quorum ſervitus*: & iterum: *Serviamus in novitate ſpi-*
„ *ritus, & non in vetuſtate litteræ*. Et teſtamentum duplex: *Conſummabo* Rom. 7. 6.
„ *ſuper, domum Iſraël & ſuper domum Juda teſtamentum novum, non ſecun-* Jerem. 31. 32.
„ *dum teſtamentum quod feci patribus eorum*. Et duplex ſanctificatio, & du- Heb. 8. 9.
„ plex baptiſma, & duplex ſacrificium, & templum, & circumciſio du-
„ plex; ita & duplex gratia. Sed illa quidem quaſi figura ſunt, hæc quaſi
„ veritas.... Quænam inter hanc & illam adoptionem differentia eſt? Il-
„ la verbo honorabatur, hæc re ipſa. De illa ait Propheta: *Ego dixi, dii* S. Joan.
„ *eſtis, & filii Excelſi omnes*: de hac dicitur: *Ex Deo nati ſunt*: Quanam Chryſ. Hom.
„ ratione? *Per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus ſancti*. Et 13. in Johan.
„ illi quidem poſtquam filii appellati ſunt, adhuc ſpiritum ſervitutis ha-
„ bebant: erant enim ſervi, etſi hac appellatione honorabantur: Nos libe-
„ ri tunc facti, non nomine, ſed re honorem accepimus. *Non enim* (in- Rom. 8.
„ quit Apoſtolus) *accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed acce-*
„ *piſtis Spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus, Abba (Pater)*
„ ...... Illi cum idola non colebant, neque fornicabantur, neque adulte-
„ rium committebant, vocabantur ſancti: nos vero non in hujuſmodi ab- Galat. 4.
„ ſtinentia, ſed in majorum aquiſitione & poſſeſſione facti ſumus ſancti.
„ *Ut ſancta ſit corpore & ſpiritu.... Pacem ſequimini & ſanctimoniam, ſi-*
„ *ne qua nemo videbit Deum*. Et, *Perficientes ſanctificationem in timore Dei*. 1. Cor. 7.
„ Chriſtianorum igitur ſanctitas intrinſecus radicem habet a Spiritus S. ad- Heb. 12.
„ ventu, & in vita longe perfectiore poſita eſt quam Judaica.... Gratia
„ Judæi ſalutem conſequebantur. Nam qui non propriis meritis a Deo
„ electi ſunt, eos perſpicuum eſt propter gratiam hujuſmodi honorem con-
„ ſecutos: Nos autem omnes ſalvi quoque facti ſumus gratia, ſed non
„ eodem modo, neque iiſdem de rebus, ſed longe majoribus & excelſio-
„ ribus. Non enim nobis hæc dumtaxat gratia data eſt, venia ſcilicet
„ peccatorum, quam cum illis communicamus; Omnes enim peccave-
„ runt: ſed juſtitia, ſanctificatio, adoptio, Spiritus ſancti gratia longe cla-
„ rior, longe uberior: ad hæc & alia major, hoc eſt, a Spiritu & reconci-
„ liatione fiducia. Hujus gratiæ cauſa Deo chari facti ſumus, non amplius
„ ut ſervi, ſed ut filii & amici. Sic *Accepimus gratiam pro gratia*... Non
„ ſo-

„ ſolum Lex, ſed ipſa creatio hominis ex nihilo gratia quædam fuit, utpote nullis præcedentibus meritis data. Deinde, quod a Deo conditi & facienda & vitanda didicerimus, & horum a natura legem acceperimus, & conſcientiæ judicium incorruptum nobis ab opifice Deo tributum ſit. Gratiæ præterea fuit, ut hanc legem quodammodo obliteratam & corruptam, per Legem ſcriptam recuperaremus. Conſentaneum namque erat, ut qui datum ſemel a Deo præceptum adulteraſſent & corrupiſſent, pœnam luerent: verum mitius nobiſcum actum eſt. Iterum emendandi medicina adhibita, non debita quidem, ſed a miſericordia & gratia proveniens. Nam quod gratiæ ſit & miſericordiæ, David confirmat, dicens: *Faciens miſericordias Dominus.... Notas fecit vias ſuas Moyſi, filiis Iſrael voluntates ſuas*. Miſericordiæ igitur & gratiæ fuit legem accipere: ſed majoris gratiæ fuit accipere quæ nobis a Chriſto collata ſunt beneficia.

Rom. 5. „ 17. *Quia Lex per Moyſen data eſt, Gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt*. Lex ſubintravit, ut abundaret delictum (inquit Apoſtolus). Hoc proderat ſuperbis ut abundaret delictum: multum enim ſibi dabant, & quaſi viribus ſuis multum aſſignabant; & non poterant implere juſtitiam,

S. Auguſt. Tract. 3. in Joan. n. 11. 14. „ niſi adjuvaret ille qui juſſerat. Superbiam illorum volens domare Deus, dedit Legem, tamquam dicens: Ecce implete, ne putetis deeſſe jubentem. Non deeſt qui jubeat, ſed deeſt qui impleat. Unde non implet? Quia natus cum traduce peccati & mortis.... *Sed non te in æternum tenebit vinculum peccati: quia mortem tuam æternam occidit mors temporalis Domini tui. Ipſa eſt gratia, ipſa eſt & veritas: quia promiſſa & exhibita. Non erat iſta in veteri Teſtamento, quia Lex minabatur, non opitulabatur; jubebat, non ſanabat; languorem oſtendebat, non auferebat: ſed illi præparabat Medico venturo cum gratia & veritate; tamquam ad aliquem quem curare vult Medicus, mittat primo ſervum ſuum ut ligatum illum inveniat. Sanus non erat, ſanari nolebat, & ne ſanaretur, ſanum ſe eſſe jactabat: miſſa Lex eſt, ligavit eum, invenit ſe reum, jam clamat de ligatura. Venit Dominus, curat amaris aliquantum & acribus medicamentis*: dicit enim ægroto, *Ferto*; dicit, *Tolera*; dicit, *Noli diligere mundum, habeto patientiam; curet te ignis continentiæ, ferrum perſecutionum tolerent vulnera tua. Expaveſcebas, quamvis ligatus: liber ille & non ligatus bibit quod tibi dabat: prior paſſus eſt ut te conſolaretur*, tamquam dicens: *Quod times pati pro te, prior patior pro te. Hæc eſt gratia, & magna gratia. Quis illam digne collaudat?*

S. Auguſt. ibid. n. 16. *Lex per Moyſen data eſt, Gratia & Veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt*. „ Per ſervum Lex data eſt, *reos fecit*: per Imperatorem indulgentia data eſt, *reos liberavit*. Lex per Moyſen data eſt. Non ſibi aliquid amplius ſervus aſſignet, quam quod per illum factum eſt. Electus ad magnum miniſterium tamquam fidelis in domo, ſed tamen ſervus, *agere ſecundum Legem poteſt; ſolvere a reatu Legis non poteſt*.

19. *Et hoc eſt teſtimonium Johannis, quando miſerunt Judæi ab Jeroſolymis Sacerdotes & Levitas ad eum, ut interrogarent eum, Tu quis es?* Quid Chriſto reſpondebimus, cum nos interrogabit, *Tu quis es?* Chriſtianus? Religioſus? Sacerdos? Qualem mores & opera demonſtrant? Nonne potius paganum, ſæcularem, laicum? Terribilem interrogationem ipſi præveniamus. Nobis ſincere reſpondeat cor noſtrum. Amorem proprium ne audiamus: adulator eſt, ſeductor eſt. Aliis ne credamus, quos ſæpe fallimus ſimulatione virtutum, & viciſſim nos fallunt adulatoriis ſermonibus. Cum ab hominibus laudamur, imitemur Johannem, laudes indebitas ſincere, modeſte, veridice repudiemus. Demus operam ut Deus potius laudetur, a quo habet homo quicquid in eo jure laudatur, Deo ita adhæreamus, ut ſi

non

non merito laudamur, corrigamus eos quos poſſumus; ne arbitrentur aut in nobis eſſe quod non eſt; aut noſtrum eſſe quod Dei eſt; aut ea laudent, quæ quamvis non deſint nobis, aut etiam ſuperſint, nequaquam tamen ſunt laudabilia, velut ſunt bona omnia, quæ vel cum pecoribus habemus communia, vel cum impiis hominibus. Si autem merito laudamur propter Deum, gratulemur eis quibus placet verum bonum; non tamen quia placemus hominibus, ſed ſi coram Deo tales ſumus, quales nos eſſe credunt, & non tribuitur nobis, ſed Deo, cujus dona ſunt omnia, quæ vere meritoque laudantur. Sic laudes repudiemus, ut veritatem non offendamus: quia *Laus humilitatis in parte non eſt ponenda falſitatis*: Johannem conſiderate, Johannem audite. Tanta erat ejus excellentia ut poſſet credi Chriſtus: & in eo probata eſt humilitas ejus, quia dixit ſe non eſſe, cum poſſet credi eſſe. Imitemur humilitatem Præconis, & intelligamus celſitudinem Judicis. *Medius veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis*. Nec mirum: Lumen eſt, vos tenebræ. Ego in aqua tantum, ille in Spiritu ſancto baptizat. Poſt me venturus eſt: ſed prior me eſt, *cujus ego non ſum dignus ut ſolvam ejus corrigiam calceamenti*. Quantum ſe abjecit? Et ideo multum elevatus eſt: quoniam qui ſe humiliat, exaltabitur. „ Si diceret, Ille venit poſt me, qui ante me factus eſt, cujus tantummodo „ corrigiam calceamenti dignus ſum ſolvere, multum ſe humiliaſſet. „ Quando autem nec ad hoc dignum ſe dicit, vere plenus Spiritu ſancto erat, qui ſic ſervus Dominum agnovit, & ex ſervo amicus fieri „ meruit.

S. Auguſt. Epiſt. 22. Alias 64. — *S. Auguſt.* — *S. Auguſt. Tract. 4. in Johan.*

29. *Altera die vidit Johannes Jeſum venientem ad ſe, & ait: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi*. Ecce Agnus, non Paſchatis legalis & typici, ſed veri. *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus*. Ecce Catholicum Patris Sacerdotem ſimul & victimam: ſingulariter ille eſt Agnus Dei, quia *ſingulariter hujus Agni ſanguine ſolo homines redimi potuerunt*. „ Hic Agnus eſt immaculatus, pro omnibus ad occiſionem ducen„ dus, ut mundi peccatum amoveat, ut orbis exterminatorem evertat, „ ut mortem pro omnibus obeundo mortem aboleat, ut ſolvat hominum „ maledictionem, ut ceſſet tandem illud, *Terra es, & in terram reverteris*; ut ſit ille ſecundus Adam, non e terra, ſed e cælo, omniſque bo„ ni principium naturæ humanæ exiſtat, ſolutio invecti interitus, æter„ næ vitæ conciliator, cauſa reformationis ad Deum, pietatis & juſtitiæ „ principium, via denique ad Regnum cælorum. Unus enim mortuus eſt „ Agnus pro omnibus; omnem hominum gregem ſervans Deo ac Patri: „ unus pro omnibus, ut omnes Deo ſubjiciat; unus pro omnibus, ut o„ mnes lucrifaciat: ut omnes denique non jam ſibi vivant, ſed ei qui pro „ ipſis mortuus eſt & reſurrexit. Nam cum in multis peccatis eſſemus, „ atque idcirco morti & corruptioni obnoxii, dedit Filium ſuum Pater re„ demptionem pro nobis, unum pro omnibus, quoniam omnia ſunt in „ ipſo, & omnibus melior eſt. Unus pro omnibus mortuus eſt, ut o„ mnes vivamus in ipſo. Cum enim occiſum pro omnibus Agnum mors „ abſorpſerit, ſimul etiam in ipſo & cum ipſo cunctos evomuit. Omnes „ enim eramus in Chriſto, qui propter nos & pro nobis mortuus eſt, at„ que reſurrexit. Abolito vero peccato, quomodo fieri poterat ut mors „ etiam, quæ ex ipſo eſt, propter ipſum non abolita ſit? Mortua radice „ quomodo germen ſervabitur? Mortuo peccato, quæ moriendi nobis cau„ ſa erit? Quare de occiſione Agni Dei ſolemni exultatione dicamus: *Ubi* „ *eſt mors victoria tua? Ubi ſtimulus tuus, inferne?* Omnis enim iniquitas „ oppi-

S. Aug. Tract. 7. in Johan. n. 5. — *S. Cyrill. Alexand. Lib. 2. in Johan. p. 114* — *Rom. 8. Galat. 3. 13. 14.*

„, oppilabit os ſuum, nec poterit amplius accúſare præ infirmitate peccantes. *Deus enim eſt qui juſtificat .... Chriſtus nos redemit de maledicto Legis, factus pro nobis maledictum .... ut in Gentibus benedictio Abrahæ fieret in Chriſto Jeſu, ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.*

32. *Et teſtimonium perbibuit Johannes, dicens: Quia vidi Spiritum deſcendentem quaſi columbam de cælo, & manſit ſuper eum.* Morum innocentia, puritas, ſimplicitas, manſuetudo, caritas, bonorum operum fœcunditas, agni & columbæ ſymbolis; quorum primo Chriſtus, altero Spiritus ſanctus deſignari voluit, Chriſtianis commendantur. Spiritum ſanctum in baptiſmo, aliiſque ſacramentis accipimus; ſed heu, in paucis manet; a pluribus illum contriſtantibus, illi reſiſtentibus, contumeliamque illi facientibus, diſcedit. *Vidi Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum.*

S. Cyril. Alex. Lib. 2. in Johan. p. 123.
„ Cum homo factum ſit Dei Verbum, Spiritum a Patre accepit ut u-
„ nus e nobis, non ſibi ſpecialiter aliquid accipiens (Erat enim ipſe lar-
„ gitor Spiritus) ſed ut acceptum naturæ noſtræ conſervaret, ut homo;
„ & rurſus radicaret in nobis gratiam quæ receſſerat, is qui peccatum non
„ novit. Hanc ob cauſam S. Præcurſor addidit: *Vidi Spiritum deſcenden-*
„ *tem de cælo, & manſit ſuper eum.* Avolavit enim ex nobis propter peccatum: *Factus eſt autem velut unus ex nobis qui peccatum non novit, ut aſſueſieret Spiritus manere in nobis, cum diſcedendi aut ſubducendi ſe cauſam in ipſo non haberet. Igitur nobis per ſeipſum Spiritum accipit, & naturæ vetus bonum renovat.*

S. Auguſt. Tract. 6. in Johann.
33. *Qui miſit me baptizare, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum deſcendentem & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto.* „ Petrus baptizet, hic eſt qui baptizat; Paulus baptizet, hic eſt qui
„ baptizat; Judas baptizet, hic eſt qui baptizat. Nam ſi pro diverſitate
„ meritorum baptiſma ſanctum eſt; quia diverſa ſunt merita, diverſa e-
„ runt baptiſmata, & tanto quiſque aliquid melius putatur accipere, quan-
„ to a meliore videtur accepiſſe. Sancti in Eccleſia, boni de quibus Apo-
2. Tim. 2. 19 „ ſtolus ait, *Novit Dominus qui ſunt ejus*, diverſarum gratiarum ſunt,
„ non omnes paria merita habent, ſunt alii aliis ſanctiores, ſunt alii aliis
„ meliores. Quare ergo ſi unus ab illo, verbi gratia, juſto, ſancto bapti-
„ zetur, alius ab alio inferioris meriti apud Deum, inferioris gradus, in-
„ ferioris continentiæ, inferioris vitæ, unum tamen & par & æquale eſt quod acceperunt, niſi quia *Hic eſt qui baptizat*, Chriſtus Jeſus? Ideo baptiſma collatum ab improbis Miniſtris, quin etiam ab Hæreticis & Schiſmaticis ratum & bonum eſt: ſed attendant infelices fratres noſtri qui ab Eccleſia ſeparati ſunt, nec ad ejus unitatem & communionem redire curant, nihil illis prodeſſe baptiſma, niſi veniant ad columbam. Baptiſmum habes, caritatem non habes. Oſtende quomodo habeat caritatem, qui divisit unitatem. Ego (inquit Calvinianus vel Lutheranus) habeo baptiſmum. Habes, ſed *baptiſmus ille ſine caritate nihil tibi prodeſt: quia ſine caritate tu nihil es.* „ Nam baptiſmus ille, etiam in illo qui nihil eſt,
„ non eſt nihil; immo magnum aliquid eſt, propter illum de quo dictum
„ eſt, *Hic eſt qui baptizat*. Sed ne putares illud quod magnum eſt, tibi
„ aliquid prodeſſe poſſe ſi non fueris in unitate, ſuper baptizatum colum-
„ ba deſcendit, tamquam dicens: Si baptiſmum habes, eſto in columba,
„ ne non tibi proſit quod habes. Veni ad columbam, non ut incipias ha-
„ bere quod non habebas, ſed ut prodeſſe tibi incipiat quod habebas. Fo-
„ ris enim habebas baptiſmum ad perniciem: intus ſi habueris, incipit
„ prodeſſe ad ſalutem. Veni, columba te vocat, gemendo te vocat. *Fra-*

„ *tres*

„ *tres noſtros nondum Eccleſiæ conjunctos, vos qui intus eſtis, & ad colum-*
„ *bam pertinetis*, gemendo vocate, non rixando: vocate orando, vocate
„ invitando, vocate jejunando, de caritate intelligant quia doletis illos.
„ Non dubito quia ſi videant dolorem veſtrum, confundentur, & revi-
„ viſcent.... Omnia clamant adverſus illos, omnes paginæ divinæ, omnis
„ Prophetia, totum Evangelium, omnes Apoſtolicæ Litteræ, omnis ge-
„ mitus columbæ: & nondum evigilant, nondum expergiſcuntur. Sed ſi
„ columba ſumus, gemamus, toleremus, ſperemus. Aderit miſericordia
„ Dei ut efferveat ignis Spiritus ſancti in ſimplicitate veſtra, & venient.
„ Non eſt deſperandum, orate, prædicate, diligite, prorſus potens eſt Do-
„ minus.

34. *Et ego vidi, & teſtimonium perhibui, quia hic eſt Filius Dei*. Oportebat ut ille baptizaret, qui eſt Filius Dei unicus, non adoptatus. *Adoptati filii, miniſtri ſunt Unici; Unicus habet poteſtatem, adoptati miniſterium. Licet baptizet miniſter non pertinens ad numerum filiorum, quia male vivit & male agit, quid nos conſolatur?* HIC EST QUI BAPTIZAT. S. Auguſt. Tract. 7. in Johan. n. 4.

35. 36. 37. *Altera die iterum ſtabat Johannes, & ex diſcipulis ejus duo. Et reſpiciens Jeſum ambulantem, dicit: Ecce Agnus Dei*. Johannes Diſcipulos ad ſequendum Jeſum diſponens, illum Agnum Dei rurſus indigitat, & tollere peccatum mundi confirmat, ſicut apud Prophetam ait: *Ego* Iſaia 43. 25. *ſum, ego ſum ipſe, qui doleo omnes iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor*. Non fruſtra vero eadem de Salvatore repetit, S. Præcurſor. Officium quippe doctoris eſt res nondum perceptas diſcipulorum mentibus inculcare, ad eorum utilitatem. Unde S. Paulus ait: *Eadem vobis ſcribere mihi quidem non pigrum, vobis autem neceſſarium*. Philipp. 3. 1. Tam ſalutifera autem repetitione, & iterata demonſtratione JESU ut victimæ pro omnium hominum expiatione a Deo deſtinatæ, *Ecce Agnus Dei*, &c. tantum Diſcipulis profuit S. Johannes, ut illis perſuaſerit ſequi Chriſtum, & ejus diſciplinæ ſeſe jam tum adjungere. S. Cyrill. Alex. Lib. 2. in Johan. *Et audierunt eum duo diſcipuli loquentem, & ſecuti ſunt Jeſum*. Adorandam hanc victimam ſequamur, ut ejus membra; ſequamur Agnum quocumque ierit, ſtolas noſtras in ejus ſanguine lavemus, ejus patientiam & manſuetudinem imitemur; ſimus & ipſi victimæ Deo devotæ & tota die propter illum mortificatæ.

38. 39. & ſeq. *Converſus autem Jeſus, & videns eos ſequentes ſe, dicit eis: Quid quæritis?* Sequentes interrogat Dominus, ut diſcas Legem quidem Chriſtum monſtrare, ſed neceſſarium eſſe ut miſericordiæ ſuæ oculos ad nos convertat, ut gratia ſua nos præveniat Chriſtus, ut illum ſequamur. Jam ad ipſos inviſibiliter converſus erat, jam ad ſui comitatum intus traxerat ut eum ſequerentur, antequam ſequentes tam amanter interrogaret. *Convertimini ad me* (inquit) *& ego convertar ad vos*: ſed nos ita orare docet: *Converte nos, Domine, ad te, & convertemur. Converte nos Deus ſalutaris noſter*. Loquentem ad cor noſtrum audiamus; agnoſcamus ut Magiſtrum, a quo viam ſalutis diſcamus, ut illo præeunte ambulemus in ea: *Qui dixerunt ei: Rabbi, ubi habitas?* Sapientis conſilium ſibi proponebant: *Si videris ſenſatum, evigila ad eum, & gradus oſtiorum illius* Eccli. 6. 36. *exterat pes tuus*. Dicit eis: *Venite, & videte. Venerunt, & viderunt ubi maneret, & apud eum manſerunt die illo*. S. Auguſt. Tract. 7. in Johan. n. 9. Quam beatum diem duxerunt, quam beatam noctem! Quis eſt qui nobis dicat quæ audierint illi a Domino? Ædificemus & noſmetipſi in corde noſtro, & faciamus domum quo veniat ille, & doceat nos, colloquatur nobis. S. Cyrill. Alex. Lib. 2. in Johan. p. 130.

Dicit eis: Venite, & videte. „ Domum ſuam non indicat, quamvis ro-

garetur, ſed potius ut eam ſtatim ſe conſerant jubet. Primum quidem us ea re ad exemplum propoſita doceret in quærendis bonis malam eſſe dilationem: *In rebus enim utilibus damnoſa eſt omnis cunctatio*. „ Deinde ignorantibus adhuc ſanctam Salvatoris noſtri domum, id eſt Eccleſiam, ad „ ſalutem non ſufficere ſi didicerint ubinam illa ſit, niſi ad ipſam per fidem venerint, & quæ myſtice in ea peraguntur perſpexerint.

41. 42. 43. & ſeq. *Erat autem Andreas frater Simonis Petri unus ex duobus qui audierant a Johanne, & ſecuti fuerant eum. Invenit hic primum fratrem ſuum Simonem, & dixit ei: Invenimus Meſſiam, & adduxit eum ad Jeſum*. Chriſtum ſequi, & illum audire non ſufficit: ad illum alii adducendi ſunt, conſanguinei imprimis & amici. Sic Andreas fratrem ſuum Simonem, ſic Philippus Nathanaelem adduxit ad Jeſum. Qui talentum acceperant, ejus ſtatim quæſtum uberiorem Domino offerunt. In ipſo tyrocinii ſui exordio fructificant Andreas & Philippus, & veritatis prædicatores efficiuntur, cujus vix fuerant auditores. Vera & Chriſtiana amicitia in eo maxime poſita eſt ut amici mutuo ſe juvent ad ſalutem, ut alter alterum adducat ad Jeſum. Sed heu! fratres & amici plerumque ſibi mutuo obſunt ac nocent in iis quæ animæ ſalutem ſpectant; alter ſæpe alterum abducit a Jeſu! alter alterum ad peccatum pravis conſiliis & exemplis trahit!

47. *Vidit Jeſus Nathanael venientem ad ſe, & dicit de eo: Ecce vere Iſraelita, in quo dolus non eſt*. Neminem eorum quos ad Apoſtolatum vocavit, ita commendavit Dominus Jeſus. Id nec Andreæ, nec Petro, nec
S. Auguſt. Philippo dictum, quod de Nathanaele dictum eſt: cur ergo illum in A-
Tract. 7. in poſtolorum numerum non adlegit? Quæſtionem ſolvit S. Auguſtinus. Na-
Johan. n. 17. thanael eruditus erat, & peritus Legis, propterea noluit Jeſus illum in-
1. Cor. 26. ter Apoſtolos ſuos adſcribere, quia idiotas elegit unde confunderet mundum. *Videte vocationem veſtram*, inquit Apoſtolus, *quia non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles; ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes; & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia: & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non ſunt, ut ea quæ ſunt, deſtrueret*. Si doctus eligeretur, fortaſſe ideo ſe diceret electum, quia doctrina ejus meruit eligi. *Dominus noſter Jeſus Chriſtus volens ſuperborum frangere cervices, non quæſivit per Oratorem Piſcatorem: ſed de Piſcatore lucratus eſt Imperatorem*. Nullus nobilis primo electus eſt, nullus doctus, quia infirma mundi elegit Deus ut confunderet fortia. Erat ergo iſte magnus & ſine dolo; hoc ſolo non electus, ne cuiquam videretur Dominus doctos elegiſſe.

49. *Reſpondit ei Nathanael, & ait: Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Iſrael*. Chriſtus Jeſus *Magiſter* noſter eſt; cum docilitate illum audiamus ut ejus diſcipuli: *Filius Dei* unicus eſt; illum cum religione colamus & diligamus, ut veri Chriſtiani: *Rex Iſrael* eſt; illi ſerviamus & obediamus ut ſubditi.

CA-

Digitized by Google

CAPUT SECUNDUM.

Senſus Litteralis.

1. ET *die tertia* a profectione in Galilæam, vel die tertia ex quo ſponſus ſponſam duxerat, *nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ*, nuptiale convivium, quod per ſeptem aut tres ut minimum dies agebatur more Judæorum, factum eſt ſeu continuatum in Cana urbe Galilææ, diſtincta a Cana Sidoniorum, & a Cana Samariæ in tribu Ephraim: *& erat Mater Jeſu ibi*, jure propinquitatis, ut credere par eſt, invitata. Quis harum nuptiarum ſponſus fuerit, incertum.

Maimonides. Tract. De Connubiis cap. 10. n. 12.

2. *Vocatus eſt autem & Jeſus, & Diſcipuli ejus ad nuptias*. Cum nu-
„ ptiæ celebrarentur, caſte nimirum & honeſte, Jeſus una cum Diſcipu-
„ lis ſuis invitatus venit, non tam epulaturus, quam ut miraculum face-
„ ret, ac præterea generationis humanæ principium ſanctificaret. Conve-
„ niebat enim ut qui naturam ipſam hominis renovaturus ac totam in
„ meliorem ſtatum revocaturus erat, non ſolum iis qui jam nati erant
„ benedictionem impertiretur, ſed & iis quoque qui poſtea naſcituri eſſent
„ gratiam præſtrueret, & eorum ortum ſanctum efficeret. Præſentia deni-
„ que ſua nuptias cohoneſtavit, ipſe cum ſit gaudium & lætitia univerſo-
„ rum, ut veterem partus triſtitiam depelleret. *Vetera tranſierunt*, ut Pau-
„ lus ait, *& facta ſunt omnia nova*.

S. Cyrill. Alexand. Lib. 2. in Johan. p. 134.

3. *Et deficiente vino, dicit Mater Jeſu ad eum: Vinum non habent*. Deficit vinum, tu illud procura, etenim omnia potes: inopiæ & verecundiæ cognatorum ſuccurre.

4. *Et dicit ei Jeſus: Quid mihi & tibi eſt, Mulier? Nondum venit hora mea*. Quid mihi tecum? Hæc res nihil ad te: mea eſt, non tua. Scio quæ legationis meæ ſunt ac miniſterii, & quo tempore agenda. *Nondum venit hora mea*. Tempus autem edendi miraculi erat, ubi plane omnibus conſtaret nullum ſupereſſe vinum, ne aqua vino admixta crederetur. *Non-
dum venit hora mea*. „ Miraculum exigebat mater, at ille tamquam non
„ agnoſcit viſcera humana, operaturus facta divina, tamquam dicens:
„ Quod de me facit miraculum, non tu genuiſti, ſcilicet divinitatem
„ meam: ſed quia genuiſti infirmitatem meam, tunc te cognoſcam, cum
„ ipſa infirmitas pendebit in cruce. Hoc eſt enim, *Nondum venit hora*
„ *mea*. Tunc enim cognovit, qui utique ſemper noverat. Et antequam
„ de illa natus eſſet, prædeſtinatione noverat Matrem; & antequam ipſe
„ Deus crearet, de qua ipſe homo crearetur, noverat matrem: ſed ad
„ quamdam horam in Myſterio non agnoſcit; & ad quamdam horam quæ
„ nondum venerat, in Myſterio rurſus agnoſcit. Tunc enim agnovit,
„ quando illud quod peperit moriebatur, Matrem Diſcipulo commendans.

S. Chriſ. Homil. 2. S. Auguſt. Tract. 8. in Johan. n. 9.

5. *Dicit Mater ejus Miniſtris*, de Filii pietate confidens, certaque hæc verba non ad ſui reprehenſionem, ſed ad eruditionem pertinere: *Quodcumque dixerit vobis, facite*.

6. *Erant autem ibi lapideæ hydriæ* ſeu urnæ *ſex poſitæ, ſecundum purificationem Judæorum*, deſtinatæ purificationibus quæ in uſu erant apud Judæos, ut ſemper parata eſſet aqua ad ablutiones legales: *capientes ſingulæ metretas binas vel ternas*. Certum menſuræ genus. Metreta erat quadraginta duarum circiter pintarum Pariſinarum. Metreta enim ſtatuitur æqualis duodecim congiis Romanis, congius Romanus pondere Pariſienſi

erat centum undecim unciarum cum tribus quadrantibus unciæ. Sic metreta erat 1340. unciarum Pariſinarum. Cum ergo pinta Pariſina pendeat triginta duabus unciis, metretes aquæ erat circiter 42. pintarum. Igitur hydriæ binarum metretarum, continebant ſingulæ octoginta quatuor pintas; quæ erant trium metretarum, continebant centum viginti ſex pintas. Sic explicant qui de menſuris Hebræorum egerunt. Quod autem dicitur, *ſecundum purificationem Judæorum*, oſtendit in his urnis lapideis numquam fuiſſe vinum. Nam cum Palæſtina inopia aquæ laboret (rari enim illic fontes ſcaturiunt) hydriæ illæ aqua ſemper plenæ ſervabantur, ne ſi quando immundi fierent, longius flumina petenda eſſent, ſed prope purgarentur.

S. Chryſ. Hom. 21. in Johan.

7. 8. *Dicit eis Jeſus*, miniſtris ſcilicet: *Implete hydrias aqua*. Crebris enim lotionibus erant exhauſtæ, *& impleverunt eas uſque ad ſummum. Et dicit eis Jeſus: Haurite nunc* in minoribus & portatilibus vaſis, in pocula infundite; *& ferte Architriclino*, magiſtro & curatori convivii, qui vinum prægustaret, conviviſque porrigeret: *& tulerunt*.

9. 10. *Ut autem guſtavit Architriclinus aquam vinum factam (& non ſciebat unde eſſet* vinum illud ex aqua factum, *miniſtri autem ſciebant, qui hauſerant aquam) vocat ſponſum Architriclinus, & dicit ei*: accedens compellat his verbis: *Omnis homo*, qui convivia celebrat, *primum bonum vinum ponit*, ſeu offert convivis: *& cum inebriati fuerint*, cum ſitim expleverint, *tunc id* apponit *quod deterius eſt*, quod minus generoſum: *Tu autem ſervaſti bonum vinum uſque adhuc*, uſque in hanc horam. Sic exiſtimabat ille, donec conſentiente miniſtrorum teſtimonio, qui hydrias aqua impleverant, & vinum inde hauſerant, patefactum miraculum eſt.

11. *Hoc fecit initium ſignorum Jeſus in Cana Galilææ*: primum iſtud miraculorum ſuorum fecit Jeſus in Cana: *& manifeſtavit gloriam ſuam*, divinitatem ſuam. Aquam enim in vinum convertens, utriuſque creaturæ ſe Dominum oſtendit: *& crediderunt in eum Diſcipuli ejus*. Firmius crediderunt, qui jam autem credebant. Miraculo fides eorum aucta & confirmata eſt.

12. *Poſt hoc deſcendit Capharnaum ipſe & Mater ejus, & fratres ejus, & Diſcipuli ejus, & ibi manſerunt non multis diebus*. Cauſa profectionis Jeſu Capharnaum ſtatim poſt nuptias Cananiticas, non fuit carcer Johannis Baptiſtæ: nondum enim in carcerem tunc temporis conjectus erat Johannes: nec a baptiſmo Chriſti uſque ad proximum Paſcha illa omnia fieri potuerunt, quæ in Hiſtoria Evangelica narrantur. Poſt Paſcha igitur quod miniſterii ſui primum fuit, Jeſus in civitatem Nazareth rediit; cumque ibi audiſſet quod Johannes traditus eſſet, ſeceſſit in Galilæam; & relicta civitate Nazareth, venit in Capharnaum; nec paucis tantum diebus ibi manſit, ut prima vice, nempe poſt nuptias Cananæas, ſed ibi habitavit. Confer cum *Matthæi* 4. 12. & 13.

Exodi 23. 14. 17. *Deut.* 16. 16. *Non ait, Domum Patris noſtri, ſed Patris mei, ſe ab iis qui natura non ſunt filii*

13. 14. 15. 16. *Et prope erat Paſcha Judæorum, & aſcendit Jeſus Jeroſolymam*, tum ad Feſtum celebrandum ex præſcripto Legis; tum ut publice prædicationem ſuam in Metropoli gentis, ſummoque populi confluxu auſpicaretur. *Et invenit in Templo vendentes boves & oves & columbas*, ad ſacrificia, *& numularios ſedentes*, qui fœnerandis permutandiſve pecuniis quæſtum faciebant. *Et cum feciſſet quaſi flagellum de funiculis, omnes*, mercatores & trapezitas, *ejecit de Templo, oves quoque & boves, & numulariorum effudit æs, & menſas ſubvertit. Et his qui columbas vendebant, dixit: Auferte iſta hinc, & nolite facere domum Patris mei*, id eſt, cultui Patris mei dicatam, *domum negotiationis*. Ita ſe a reliquis Prophe-

ti

Digitized by Google

tis diſtinguit, qui Deum vocant *Deum ſuum*, nuſquam vero *patrem ſuum*, & ſe Meſſiam eſſe probat, ac in proprio loco verſari, ut filii ſolent in fundis paternis. Bis autem profanatores ejecit e Templo, circa initium, & circa finem miniſterii ſui, ut in quo incœperat, in eo ſe deſinere oſtenderet, in divini ſcilicet cultus reſtauratione & Sacrorum emendatione. Poſteriorem hiſtoriam alii Evangeliſtæ tradiderunt; priorem S. Johannes.

Dei, ſed per gratiam diſtinguens, ut S. Cyrillus obſervat. *Matt.* 21. 12 *Marc.* 11. 15.

17. *Recordati ſunt vero Diſcipuli ejus, quia ſcriptum eſt: Zelus domus tuæ comedit me.* Quod ſub Davidis perſona de Meſſia dictum conſtabat Zelus, id eſt, juſta indignatio ob profanationem Templi tui, macie me confecit.

Chryſoſt. Hom. 22. *in Johan. Pſal.* 68. 10.

18. *Reſponderunt ergo Judæi, & dixerunt ei: Quod ſignum oſtendis nobis quia hæc facis?* Quo miraculo probas tibi jus eſſe tollendi & prohibendi commercia quæ a Synedrio & Sacerdotibus in Templo tolerantur? Sic pro imperio agere vel publicæ poteſtatis eſt, vel divinæ. Privatus cum ſis, id agere non potes niſi Dei auctoritate & miſſione. Signum igitur edas, quo miſſio tua & auctoritas demonſtretur. Nonne vero ſi probo fuiſſent animo, in ipſo hoc facto magnum agnoviſſent miraculum, quod homo unus nullis inſtructus humanis viribus, tantam turbam vendentium & ementium, & quidem fultorum auctoritate Sacerdotali, imperio ſuo cedere coegiſſet, ſola turpis facti conſcientia, & divinæ iræ ſenſu per tenue flagellum ex funiculis factum ſignificato permotos? Id enim divinæ majeſtatis, auctoritatis, ac potentiæ evidens argumentum.

19. *Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Solvite Templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Templum hoc ſolvetis, ſeu deſtruetis, & poſt triduum illud reſtaurabo.

20. *Dixerunt ergo Judæi: Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt Templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud?* Non de primo, ſed de ſecundo Templo loquuntur, a Zorobabele exſtructo. Quamvis enim intra decennium abſolutum ſit opus, ſi tempora computes quibus ædificarunt; largius tamen computabant Judæi tempora ædificationis ſub Perſarum Regibus, comprehenſis etiam annis quibus interruptum opus fuerat, ut majorem Jeſu invidiam facerent. De ſtructura Templi ab Herode hic loqui Judæos, improbabile commentum eſt; ſiquidem Herodes novum Templum non ædificavit, ſed auxit tantummodo & ornavit. Unde ſemper Judæi *Templum ſecundum* vocarunt a Zorobabele ad excidium Titi. Templi tertii nomen nullibi reperies. A primo anno Cyri Regis, qui libertatem dedit volentibus Judæis reverti in patriam, uſque ad ſextum Darii quo Templi opus omne completum eſt, anni quadraginta ſex interfluxerunt.

S. Chryſ. Hom. 23. *in Johan. S. Hieron. in cap.* 9. *Daniel. Theophylactus.*

21. *Ille autem dicebat de templo corporis ſui.* Chriſtum Jeſum, qui veritas eſt, æquivocationibus & mentalibus reſtrictionibus uſum fuiſſe impie aſſerunt, & ex hoc loco colligunt Moralis Evangelicæ corruptores. Obſcure locutus eſt Chriſtus, non ambigue & æquivoce, ut homines falleret. Si aliter intellexerunt Judæi quam Chriſtus, cæcitas ipſorum & malignitas erroris cauſa fuit, non amphibologia aut æquivocatio verborum Jeſu. Quamobrem vere de illis ſcriptum eſt: *Obſcurentur oculi eorum ne videant, & dorſum eorum ſemper incurva*: ut deorſum quodammodo curvati, & in ſolas res terrenas proni, ſublimia Chriſtianæ pietatis dogmata intueri nullatenus poſſint: non invidente Deo, hominum amante, ſed juſto ſupplicio eorum crimina puniente. Ceterum corpus ſuum vere Templum dixit Jeſus, in quo Deus reipſa inhabitat, ut ait Apoſtolus: *Quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter.* Quod ergo

Pſal. 68. *S. Cyrill. Alexandr.*

Coloſſ. 2. 9.

Digitized by Google

dixit Jeſus Judæis, *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud*, de Templo corporis ſui præcipue dicebat, ad ſuæ reſurrectionis, poſt mortis triduum futuræ, miraculum illos rejiciens: verumtamen & de Templo materiali ex quo negotiatores & trapezitas ſeu numularios ejecerat, id etiam intelligebat & intelligi permittebat. Qui enim ſex dumtaxat diebus hoc univerſum ineffabili virtute fabricatus eſt, & qui quod tantummodo vult poteſt, quidni Templum Hieroſolymitanum tribus diebus poſt ejus deſtructionem excitare ſolo verbo potuerit?

22. *Cum ergo reſurrexiſſet a mortuis, recordati ſunt Diſcipuli ejus quia hoc dicebat*. Horum Chriſti verborum poſt ejus glorioſam Reſurrectionem memores, genuinum eorum ſenſum, non eventu ſolum, ſed & divina illuſtratione intellexerunt. *Et crediderunt Scripturæ & ſermoni quem dixit Jeſus*, Propheticorum vaticiniorum, & prædictionum ejus de morte ac reſurrectione ſua complementum certa jam experientia cognoſcentes.

23. *Cum autem eſſet Jeroſolymis in Paſcha, in die feſto*, cum Feſtos dies Paſcatis in Urbe ſancta ageret, prædicationem ſuam ibi incipiens ſolemni tempore, in maxima populi frequentia, eamque miraculis confirmans, *multi crediderunt in nomine ejus, videntes ſigna quæ faciebat*. Illum eſſe verum Meſſiam a Deo miſſum crediderunt.

24. 25. *Ipſe autem Jeſus non credebat ſemetipſum eis, eo quod ipſe noſſet omnes*. Non iis fidebat, non ſe eorum fidei committebat quotidiano convictu, eo quod plures eorum fidem habere veræ pietatis amore deſtitutam, fidem temporariam, certo cognoſceret. Vel, Non credebat ſemetipſum iis, quorum maxima pars non ſolum illi non credebat, ſed malevolo in illum jam erat animo: non ſecure cum iis agebat, perſpectum habens quid in eorum animis lateret. *Et quia opus ei non erat ut quis teſtimonium perhiberet de homine*: non erat opus ut quivis homo ſemetipſum vel alium dictis aut factis proderet: *Ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine*: quid in intimo cordis cujuſque lateret; quod ſolius Dei proprium eſt.

3. Reg. 8. 39. Pſal. 32. 39.

SENSUS MORALIS.

1. 2. *Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ, & erat Mater Jeſu ibi*. Qui nubere volunt, Dei Matrem invocent, virtutes ejus immitentur, caſtitatem, modeſtiam, humilitatem. A nuptiis procul ſint immodeſtia, impudicitia, intemperantia, luxus, ſuperbia, ut felix fauſtumque ſit matrimonium. Ad nuptias invitetur Chriſtus Jeſus, Spiritus ejus per orationem attrahatur a ſponſo & ſponſa, eorumque parentibus: ſecundum ejus præcepta & doctrinam, ſecundum Eccleſiæ diſciplinam Matrimonia contrahantur: ſecundum ejus Evangelium in eo ſtatu vivatur. Non ambitio, non voluptas, non avaritia ad ſponſum vel ſpoſam filiabus aut filiis ſuis eligendum parentes moveant, aut ipſos contrahentes: alioquin a nuptiis ſuis Jeſum excludunt, tantum abeſt ut illum invitent. *Vocatus eſt autem & Jeſus & Diſcipuli ejus ad nuptias*. Ita ſe gerant in omnibus conjuges ut diſcipulos Chriſti decet, in celebratione nuptiarum, in mutuo convictu, in rei familiaris adminiſtratione, in matrimonii uſu, in educatione filiorum. Jeſum in omnibus præſentem habeant. Meminerint verborum Raphaelis Archangeli ad Tobiam Juniorem: *Hi qui conjugium ita ſuſcipiunt, ut Deum a ſe & a ſua mente excludant, & ſuæ libidini ita vacent, ſicut equus & mulus quibus non eſt intellectus; habet poteſtatem dæmonium ſuper eos. Tu autem cum acceperis eam, ingreſſus cubiculum, per tres dies continens eſto ab ea, & nihil aliud niſi orationibus vacabis cum ea... Tertia autem nocte acci-*

Tob. 6.

accipies Virginem cum timore Domini , amore filiorum magis quam libidine ductus , ut in ſemine Abrahæ benedictionem in filiis conſequaris . Meminerint verborum Tobiæ ad Saram conjugem ſuam : *Filii Sanctorum ſumus , & non* Tob. 8.
poſſumus ita conjungi ſicut gentes quæ ignorant Deum . Qui invitantur ad nuptias , Deum benedicant , novis nuptis bene precentur , nuptiali convivio interſint *cum timore Domini* . Parentes filias ſuas moneant , cum nuptui tradunt , *Honorare ſoceros , diligere maritum , regere familiam , gubernare domum , & ſeipſas irreprehenſibiles exhibere .* Meminerint divini mandati ab A- Tob. 9.
poſtolo ſignificati : „ Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint ſicut Domino : quo- Tob. 10.
„ niam vir caput eſt mulieris , ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ : ipſe Sal- Epheſ. 5.
„ vator corporis ejus . Sed ſicut Eccleſia ſubjecta eſt Chriſto , ita & mulie-
„ res viris ſuis in omnibus . Viri , diligite uxores veſtras , ſicut & Chriſtus
„ dilexit Eccleſiam , & ſeipſum tradidit pro ea .... Sacramentum hoc ma-
„ gnum eſt , ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia . Verumtamen &
„ vos ſinguli , unuſquiſque uxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat : uxor autem
„ timeat virum ſuum .... Filios veſtros educate in diſciplina & correptio- Epheſ. 6.
„ ne Domini . In omnibus conjugalis ſtatus tribulationibus & neceſſitatibus Deiparæ Virginis patrocinium apud Deum potentiſſimum imploretur . Gratiam efficaciſſimam & ſuaviſſimam ad vincendas difficultates & tentationes devotis ſibi conjugibus pia Mater impetrabit . *Et deficiente vino , dicit Mater Jeſu ad eum : Vinum non habent .* Sed ea conditione patrocinium ejus ſperare licet , ſi Dei mandata impleantur . *Dicit Mater ejus Miniſtris : Quodcumque dixerit vobis , facite .*

Primum miraculorum ſuorum Beatæ Virginis Matris ſuæ interceſſioni tribuit Chriſtus Jeſus . Tanti momenti judicavit piam in Mariæ precibus fiduciam Eccleſiæ ſuæ , Chriſtianiſque omnibus commendare . Ad illam confugiamus , non ut aquæ in vinum mutationem , ſed ut converſionem cordis noſtri impetremus : non ut bona temporalia , quæ fluxa ſunt & inſipida ſicut aqua ; ſed ut bona ſpiritualia , gratiam , caritatem , fructum vitis veræ , ſanguinis & meritorum Chriſti applicationem ; vinum germinans virgines , bonorumque operum fœcunditatem tribuens a Deo obtineamus .

Vocatus eſt autem & Jeſus & Diſcipuli ejus ad nuptias . In hunc mun- Oſee 2. 20.
dum venit Dei Filius , myſticas nuptias celebraturus . Naturam humanam in Incarnatione , Eccleſiam ſibi conjunxit in Cruce , *in fide , in juſtitia , & in ſempiternum* . Si ſponſam hic non habet Chriſtus , cur ait Apoſtolus : *Deſpondi vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto ?* Quid eſt quod 2. Cor. 11. 2.
timet ne virginitas ſponſæ Chriſti per aſtutiam diaboli corrumpatur ? *Timeo* , inquit , *ne ſicut ſerpens Hevam ſeduxit aſtutia ſua , ita corrumpantur ſenſus veſtri , & excidant a ſimplicitate quæ eſt in Chriſto .* Igitur *Habet hic ſponſam quam redemit ſanguine ſuo , & cui pignus dedit Spiritum ſanctum .* „ Eruit eam de mancipatu diaboli : mortuus eſt propter delicta S. Auguſt.
„ ejus , reſurrexit propter juſtificationem ejus . Quis offeret tanta ſponſæ Tract. 8. in
„ ſuæ ? Offerant homines quælibet ornamenta terrarum , aurum , argen- Johan. n. 4.
„ gentum , lapides pretioſos , equos , mancipia , fundos , prædia : numquid
„ aliquis offeret ſanguinem ſuum ? Si enim ſanguinem ſuum ſponſæ dederit ,
„ non erit qui ducat uxorem . Dominus autem ſecurus moriens , dedit ſan-
„ guinem ſuum pro ea quam reſurgens haberet , quam ſibi jam conjunxerat in
„ utero Virginis . Verbum enim ſponſus , & ſponſa caro humana ; & utrum-
„ que unus Filius Dei , & idem filius hominis ; ubi factus eſt caput Eccleſiæ ,
„ ille uterus virginis Mariæ thalamus ejus , inde proceſſit tamquam ſponſus de
„ thalamo ſuo , ſicut Scriptura prædixit : *Et ipſe tamquam ſponſus procedens de*

tha-

thalamo ſuo, exſultavit ut gigas ad currendam viam: de thalamo proceſſit ve-
Pſalm. 18. 6. lut ſponſus, & invitatus *venit ad nuptias*.

3. & 4. *Et deficiente vino, dicit Mater Jeſu ad eum: Vinum non habent. Et dicit ei Jeſus: Quid mihi & tibi eſt, mulier?* In Eccleſiæ rebus & ſacro miniſterio nihil carni & ſanguini tribuendum. Ideo Matri ſanctiſſimæ duris verbis & reprehenſionis ſpeciem habentibus Chriſtus Jeſus reſpondet, ut parentes doceat non debere filiis dominari in iis quæ illorum vocationem, aut Eccleſiaſticas functiones ſpectant: ſed filios unam Dei voluntatem, officium ſuum, Dei gloriam, Eccleſiæ utilitatem, animarum ſalutem ſpectare debere; ad Dei verbum & Eccleſiæ ſacratiſſimas regulas duntaxat attendere ſuamque omnem agendi rationem conformare.

S. Chryſ. *Quid mihi & tibi eſt mulier?* Fiduciam impetrandi non abjicit piiſſima
Rom. 20. & humillima Virgo, quamvis repulſam paſſa videatur; miniſtros ad Filium ducit, qui protinus Matris implet voluntatem, ut illi honorem exhibeat. Ejus exemplum in noſtris orationibus imitemur, cum fiducia & humilitate Deum orantes.

S. Cyril. „ *Vinum non habent*. In Cana Galilææ, in regione Gentium nuptiæ ce-
Alexa. Lib. „ lebrantur. Judæorum enim Synagoga Sponſum cæleſtem repulit, ſed ab
2. in Joha. p. „ Eccleſia Gentium lubenti animo ſuſceptus eſt. Non venit Jeſus ad nu-
137. & 138. „ ptias non concupitus: multis enim Sanctorum votis ac deſideriis eſt in-
„ vocatus, ceterum vinum defecit convivas. Nihil enim Lex perfecit:
„ non ſufficiebat ad perfectam lætitiam ſcriptum Moſaicum: ſed neque
„ ipſa inſitæ naturaliſque ſobrietatis ratio ſaluti afferendæ par erat. Qua-
„ re nobis vere quoque dici poteſt, *Vinum non habent*: ſed munificentiſſi-
„ mus Deus noſter non deſpicit bonorum penuria laborantem naturam.
„ Vinum nobis priori multo præſtantius obtulit. *Littera enim occidit, Spi-*
2. Cor. 3. „ *ritus autem vivificat*. Lex bonorum perfectionem non habet, ſed Evan-
„ gelica doctrina pleniſſimam benedictionem invehit. Architriclinus vinum
„ illud miratur: Antiſtites ſcilicet quibus credita eſt domus noſtri Salvato-
„ ris, ejus doctrinam præ lege ſuſpiciunt.... Illarum ergo, quæ in Ca-
„ na celebratæ ſunt, nuptiarum ſponſus typus erat Chriſti, cui dictum eſt:
S. Aug. „ *Bonum vinum ſervaſti uſque adhuc*. Bonum enim vinum Chriſtus ſervavit
Tract. 9. in „ uſque adhuc, id eſt, *Evangelium ſuum*... Lege libros omnes Propheti-
Johan. n. 2. „ cos, non intellecto Chriſto, quid tam inſipidum invenies? *Intellige ibi*
& 3. „ *Chriſtum, non ſolum ſapit quod legis, ſed etiam inebriat: mutans mentem*
„ *a corpore, ut præterita obliviſcens, in ea quæ ante ſunt extendaris*....
Phil. 3. 13. „ *Hydriæ ſex*, quas aqua juſſit impleri Chriſtus, ſex mundi ſignificant
„ ætates, quibus non defuit prophetica. Illa ergo tempora ſex, quaſi ar-
„ ticulis diſtributa atque diſtincta, quaſi vaſa eſſent inania, niſi a Chri-
„ ſto implerentur. Impletæ ſunt prophetiæ, plenæ ſunt hydriæ: ſed
„ ut aqua in vinum convertatur, in illa tota prophetia Chriſtus intelli-
„ gatur.

11. *Hoc fecit initium ſignorum Jeſus in Cana Gallilææ, & manifeſtavit gloriam ſuam, & crediderunt in eum Diſcipuli ejus*. Miraculorum finis eſt manifeſtatio gloriæ Dei, fideique confirmatio. Primo iſto miraculo fides omnipotentiæ Chriſti, tamquam Evangelii fundamentum ſtabilitur. Aquæ in vinum converſio fidem converſionis ſubſtantiarum panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ præſtruit.

S. Aug. „ *Hoc fecit initium ſignorum Jeſus*. Miraculum illud non eſt mirum iis
Tract. 8. in „ qui Deum id feciſſe noverunt. Ipſe enim facit vinum in nuptiis Cana,
Johann. n. „ in ſex illis hydriis, quas aqua impleri præcepit, qui omni anno facit
1. & 3. „ hoc in vitibus. Sicut enim quod miſerunt miniſtri in hydrias, in vinum

con-

„ converſum eſt opere Domini: ſic & quod nubes ſundunt in vinum convertitur ejuſdem opere Domini. Illud autem non miramur, quia omni anno fit, aſſiduitate amiſit admirationem. Nam & conſiderationem majorem invenit, quam id quod factum eſt in hydriis aquæ. Quis eſt enim qui conſiderat opera Dei, quibus regitur & adminiſtratur totus hic mundus, & non obſtupeſcit, obruiturque miraculis? Si conſideret vim unius grani cujuslibet ſeminis, magna quædam res eſt, horror eſt conſideranti. Sed quia homines in aliud intenti perdiderunt conſiderationem operum Dei, in qua darent laudem quotidie Creatori: tamquam ſervavit ſibi Deus inuſitata quædam quæ faceret, ut tamquam dormientes homines ad ſe colendum mirabilibus excitaret. Mortuus reſurrexit, mirati ſunt homines: tot quotidie naſcuntur, & nemo miratur. Si conſideremus prudentius, majoris miraculi eſt eſſe qui non erat, quam reviviſcere qui erat. Idem tamen Deus Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti per Verbum ſuum facit omnia hæc, & regit qui creavit. Priora miracula fecit per Verbum ſuum Deum apud ſe: poſteriora miracula fecit per Verbum ſuum incarnatum, & propter nos hominem factum. Sicut miramur quæ facta ſunt per hominem Jeſum, miremur quæ facta ſunt per Deum Jeſum. Per Deum Jeſum facta ſunt cælum & terra, mare & omnis ornatus cæli, opulentia terræ, fœcunditas maris, omnia hæc quæ oculis adjacent, per Jeſum Deum facta ſunt. Et videmus hæc, & ſi eſt in nobis Spiritus ipſius, ſic nobis placent ut artifex laudetur: non ut ad opera converſi ab artifice avertamur, & faciem quodammodo ponentes ad ea quæ fecit, dorſum ponamus ad eum qui fecit. Cum ergo tanta videamus facta per Deum Jeſum, quid miramur aquam in vinum converſam per hominem Jeſum? Neque enim ſic factus eſt homo, ut perderet quod Deus erat. Ipſe ergo fecit hoc, qui illa omnia. *Non itaque miremur quia Deus fecit; ſed amemus quia inter nos fecit, & propter noſtram reparationem fecit.*

14. *Et invenit in Templo vendentes boves & oves, & columbas, & numularios ſedentes. Et cum feciſſet quaſi flagellum de funiculis, omnes ejecit de Templo, &c.* Longe gravioris criminis rei ſunt Templorum noſtrorum profanatores, in quibus Dei majeſtas ſingulari modo reſidet, veraque victima Chriſtus Jeſus pro nobis quotidie immolatur. Longe gravius Deum offendunt confabulationes inutiles, profanæ, criminoſæ; corporis habitus immodeſtus, ſcandaloſæ nuditates, aſpectus impudici, occurſus ex condicto in Templo Dei, vel negotiorum cauſa, vel peccati, quam animalia ſacrificiis deſtinata, eorumque venditio & emptio. Deo inſultat, qui in ejus Templo nova peccata committit, ubi vetera lachrymis, orationibus, incruento Sacrificio expianda ſunt. *Quid eſt quod dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa? Numquid carnes ſanctæ auferent a te malitias tuas in quibus gloriata es?* *Jerem.* 11, 15.

16. *Et his qui columbas vendebant, dixit. Auferte iſta hinc, & nolite facere domum Patris mei, domum negotiationis.* Quicquid religioni, adorationi, Dei cultui, Animarum ſanctificationi contrarium eſt, e Templis Chriſtianis eliminandum. Qui verbum Dei, Sacramentorum adminiſtrationem, Sacrificium, Dei laudes & orationes vendunt, ſolo gloriæ humanæ & honorum retributionis & commodorum temporalium intuitu ſacrum miniſterium exercentes, profani ſunt, negotiatores ſacrilegi, e vero Templo ejiciendi. „ Qui ſunt qui oves vendunt & columbas? Ipſi ſunt qui ſua quærunt in Eccleſia, non quæ Jeſu Chriſti. Venale habent totum, qui nolunt redimi: emi nolunt, & vendere volunt. Bonum eſt enim eis ut *S. Auguſt. Tract.* 10. *in Johann. n.* 6.

redi-

Digitized by Google

„ redimantur ſanguine Chriſti, ut perveniant ad pacem Chriſti. Quid e-
„ nim prodeſt acquirere in hoc ſæculo quodlibet temporale & tranſito-
„ rium, ſive ſit pecunia, ſive ſit voluptas ventris & gutturis, ſive ſit ho-
„ nor in laude humana? Nonne omnia fumus & ventus? Nonne omnia
„ tranſeunt, currunt? Et væ his quæ hæſerint tranſeuntibus, quia ſimul
„ tranſeunt! Nonne omnia fluvius præceps currens in mare? Et væ qui
„ ceciderit, quia in mare trahetur. *Ergo* tenere debemus omnes affectus a
Act. 8. 18. „ talibus concupiſcentiis. Qui talia quærunt, vendunt. Nam & Simon
„ Magus ideo volebat emere Spiritum ſanctum, quia vendere volebat Spiri-
„ tum ſanctum: & putabat Apoſtolos mercatores eſſe, quales Dominus de
„ Templo flagello ejecit. De illis erat qui columbas vendunt. Etenim in
„ columba aparuit Spiritus Sanctus... *Columba non eſt venalis: gratis datur, quia*
„ *gratia vocatur.*

S. Aug. Tract. 11. *in Johann. n.* 9. 17. *Recordati ſunt vero Diſcipuli ejus quia ſcriptum eſt: Zelus domus tuæ*
„ *comedit me.* Unuſquiſque Chriſtianus in membris Chriſti zelo domus Dei
„ comedatur. Quis comeditur zelo domus Dei? Qui omnia quæ forte ibi
„ videt perverſa, ſatagit corrigi, cupit emendari, non quieſcit: ſi emen-
„ dare non poteſt, tolerat, gemit. Ergo zelus domus Dei comedat te:
„ non enim magis eſt domus tua, quam domus ubi habes ſalutem ſempi-
ternam. *Domum tuam intras propter requiem temporalem: domum Dei intras
propter requiem ſempiternam. Si ergo in domo tua ne quid perverſum fiat ſa-
tagis: in domo Dei ubi ſalus propoſita eſt & requies ſine fine, debes pati
quantum in te eſt, ſi quid forte perverſum videris? Vides fratrem currere
ad theatrum? Prohibe, mone, contriſtare, ſi zelus domus Dei comedit te. Vi-
des alios currere & inebriari velle? probibe quos potes, tene quos potes,
terre quos potes, quibus potes blandire; noli tamen quieſcere. Amicus eſt?
admoneatur leniter. Uxor eſt? ſeveriſſime refrænetur. Ancilla eſt? etiam
verberibus compeſcatur. Fac quicquid poteſt pro perſona quam portas: & per-*
„ *ficis, Zelus domus tuæ comedit me.* Si autem fueris frigidus, marcidus,
„ ad te ſolum ſpectans, & quaſi tibi ſufficiens, & dicens in corde tuo,
„ Quid mihi eſt curare aliena peccata? Sufficit mihi anima mea; ipſam
„ integram ſervem Deo. Eia, non tibi venit in mentem ſervus ille qui
Matt. 25. 25. „ abſcondit talentum, & noluit erogare? Numquid enim accuſatus eſt quia
„ perdidit, & non quia ſine lucro ſervavit?.... Noſtis quid agatis unuſ-
„ quiſque in domo ſua cum amico, cum inquilino, cum cliente ſuo, cum
„ majore, cum minore: quomodo dat Deus aditum, quomodo aperit ja-
„ nuam verbo ſuo, nolite quieſcere lucrari Chriſto; quia lucrati eſtis a
„ Chriſto.

19. 21. *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.... Il-*
S. Ambroſ. in Pſalm. 47. *n.* 16. *le autem dicebat de templo corporis ſui.* Vere templum Dei corpus eſt Chri-
ſti, in quo eſt noſtrorum purificatio peccatorum." Vere templum Dei ca-
„ ro illa, in qua nullum peccati potuit eſſe contagium; ſed pro delicto
„ mundi totius fuit ipſa ſacrificium. Vere templum Dei caro illa, in qua
„ Dei imago fulgebat, & corporaliter plenitudo divinitatis habitabat, quo-
„ niam ipſe Chriſtus eſt plenitudo. *In illo Templo ſuſcepimus miſericordiam*
„ *tuam, Deus!* hoc eſt, *Verbum quod caro factum eſt, & habitavit in no-*
„ *bis.* Sicut enim redemptio Chriſti, ita & miſericordia. Quæ autem ma-
„ jor miſericordia, quam quod pro noſtris flagitiis ſe præbuit immolandum;
„ ut ſanguine ſuo mundum lavaret, cujus peccatum nullo alio modo potuiſ-
„ ſet aboleri?

24. 25. *Ipſe autem Jeſus non credebat ſemetipſum eis, eo quod ipſe noſſet
omnes, & quia opus ei non erat ut quis teſtimonium perhiberet de homine;*

ipſe

ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine. PLUS *noverat artifex quid eſſet in opere ſuo, quam ipſum opus quid eſſet in ſemetipſo. Creator hominis noverat quid eſſet in homine, quod ipſe creatus homo non noverat*. Nonne hoc probamus „ de Petro, quia non noverat quid in ipſo eſſet, quando dixit, *Tecum uſque* „ *ad mortem?* Audi quia Dominus noverat quid eſſet in homine: Tu me- „ cum uſque ad mortem? *Amen amen dico tibi: Prius quam gallus cantet, ter me negabis. Homo ergo neſciebat quid eſſet in ſe, ſed Creator hominis noverat quid eſſet in homine*.

S. Auguſt. Tract. 11. in Johan. n. 2.

CAPUT TERTIUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. ERat autem homo ex Phariſæis, Nicodemus nomine, Princeps Judæorum. Ex iis qui crediderunt in Chriſtum Hieroſolymis, videntes ſigna quæ faciebat, erat homo quidam profeſſione Phariſæus, Nicodemus nomine, vir inter Judæos primarius; magni quippe Conſilii, quod Sanhedrim vocabant, Senator. Quæ a S. Evangeliſta commemorantur, ut admirabilior videatur Nicodemi converſio; Phariſæi enim propter ſanctitatis arctioris obſervantiæ opinionem; viri Principes & Senatores Judæorum propter nobilitatem & dignitatem; Doctores Legis propter doctrinam in ſuperbiam elati, maxima in Chriſtum invidia laborabant, & ab Evangelii ſuſcipienda veritate magis erant alieni. Unde cum Phariſæi miniſtros miſiſſent ad comprehendendum Jeſum, illique ejus prædicatione in admirationem rapti iniqua mandata non impleviſſent, dixerunt eis ipſi Phariſæi: *Numquid & vos ſeducti eſtis? Numquid ex Principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariſæis? Sed turba hæc quæ non novit legem, maledicti ſunt*. Qua occaſione defenſionem Jeſu ſuſcepit Nicodemus. *Hic venit ad Jeſum nocte*: propter metum Judæorum, & quia pudebat ipſum palam ad Chriſtum accedere. „ Promptus erat ejus ad fidem animus, inquit „ S. Cyrillus, ſed pudore non bono victus, & gloriæ humanæ ſtudio, li- „ bere loqui non audet, ſed ancipiti ſententia diſtrahitur, ac in propoſito „ claudicat, partim conſcientiæ ſtimulis ad credendum ob miraculorum „ magnitudinem adactus; partim ægre ferens principatu illo, quem in „ ſua gente habebat, excidere. Exiſtimans autem ſe poſſe dignitatem illam „ apud ſuos ſervare, & Chriſto clam adhærere, venit ad Jeſum, noctis „ tenebris conſilium celans, & ancipitem animum clandeſtino illo adventu prodens. Sic de Euclide Megarenſi narratur, eum cum Edicto in Megarenſes lato Athenas venire prohiberetur, noctu veniſſe ad Socratem, ut ejus colloquio & conſiliis frueretur.

Johan. 7. 47. & 48.

S. Cyril. Alex. Lib. 2. in Johan. p. 145.

Et dixit ei: Rabbi, ſcimus quia a Deo veniſti Magiſter. Mihi & omnibus recte ſentientibus perſuaſum eſt, te a Deo immediate & extra ordinem miſſum eſſe Magiſtrum & Doctorem veritatis & juſtitiæ. *Nemo enim poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo*, efficacia ſua ipſi præſens. Tua illa miracula nec virtute naturali, nec magicis artibus fieri poſſunt, ſcilicet cæcorum illuminatio, reſurrectio mortuorum, omnis generis infirmitatum curatio perfecta ſolo verbo, vel contactu, ſine mora: ſola igitur Dei virtute, quæ per te operatur, fieri poſſunt. Quamobrem tuam doctrinam veram eſſe profiteor, quam Deus auctoritatis ſuæ ſigillo palam approbat & veram eſſe declarat. His verbis Nicodemus

De Veritate miraculorum Jeſu, & quod Magicis præſtigiis tribui non poſſint, vide Origenem lib. 2. contra Celſum. S. Aug. Lib. 1. de conſenſu Evang. cap. 11. Huetium Demonſt. Evang. Propoſ. 9. c. 39.

demus perfectam ſe pietatem obtinere poſſe putat, ſibique ſatis fore exiſtimat ad ſalutem, ſi ea tantum miretur quæ admiratione digna ſunt. Ceterum nihil aliud præter hæc quærit. Dum autem ipſum Magiſtrum ait a Deo veniſſe, & cum ipſo Deum operari, nondum novit eum eſſe Deum ſecundum naturam neque rationem Incarnationis intelligit, ſed eum adhuc tanquam merum hominem adit, (tametſi ut Prophetam a Deo miſſum,) & tenuiter admodum de illo ſentit, ut obſervat S. Cyril. Alexand.

3. *Reſpondit Jeſus: Amen, amen dico tibi, Niſi quis renatus fuerit denuo, non poteſt videre regnum Dei*. Rem certiſſimam & veriſſimam tibi dico: Niſi homo iterum naſcatur, non poteſt regnum Dei poſſidere. Non ſatis eſt vita anteacta, non ſatis eſt ea credere quæ profiteris; ſed iterum naſci oportet, ſi quis vult promiſſo Meſſiæ adhærere, Eccleſiæ ipſius membrum eſſe, æternam ſalutem conſequi. Non ergo ſufficit tibi ſermo ad juſtitiam, neque nudis verbis pietatem conſequeris. *Non enim quicumque mihi dicit, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum: ſed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis eſt*. Voluntas autem Patris eſt, ut homo ſancti Spiritus efficiatur particeps; & qui de terra eſt: regeneratus ad inſolitam & novam vitam, cæli quoque civis nominetur. Igitur majus aliquid judaiſmo ad ſalutem æternam conſequendam requiri, Chriſtus Legis Doctorem Nicodemum docet: ſed & præmium fore majus regeneratorum, ſcilicet Regnum cæleſte.

Matt. 7.

S.Cyril.Alexand.Lib.2. in Johan. p. 146.

4. *Dicit ad eum Nicodemus*, animalis adhuc homo, non percipiens quæ ſunt Spiritus Dei: *Quomodo poteſt homo naſci, cum ſit ſenex*, id eſt, poſtquam conſenuit, ut me conſenuiſſe vides? *Numquid poteſt in ventrem matris ſuæ iterato introire, & renaſci?* Spiritalia carnaliter intelligebat. Sincere tamen interrogat Jeſum, & myſterium ab ipſo diſcere cupit, ſuam agnoſcere incipiens ignorantiam. Legem naturæ noſtræ non excedens, res divinas ei admetitur, cumque doctrinæ ſublimitatem invenerit a qua ſe extricare nequeat, deorſum fertur ac ruit. *Quemadmodum enim quæ vehementiori jactu lapidibus alliduntur, repercuſſa reſiliunt: ſic etiam indocta mens, ſi res offendat quarum vim ſuſtinere nequeat, illico refugit, & ſua mediocritate contenta, præſtantiorem & altiorem intelligentiam rejicit. Quod cum illi Principi Judæorum contigerit, ſpiritalem generationem non capit.*

S.Cyril.Alexand.Lib.2. in Johann. p. 246.

5. *Reſpondit Jeſus*, infirmitati Nicodemi condeſcendens, & clarioribus verbis explicans quod mox dixerat, ut magiſter optimus: *Amen, amen dico tibi, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei*. Niſi quis ex aqua velut ſymbolo ſenſibili, & Spiritu ſancto velut principio ſupra naturam agente, & ſanctificandi vim aquis tribuente ablutus fuerit a ſordibus peccatorum, & in novum hominem regeneratus fuerit, atque in ſtatu filiorum Dei conſtitutus, non poteſt hæreditatem regni Dei conſequi, quod vita æterna eſt. *Niſi* abſolutam baptiſmi neceſſitatem ſignificat, adeo ut ſine illo reipſa ſuſcepto, vel fide ac voto, nemo ſalvari poſſit. Confer cum Epiſt. ad Titum 3. cap. verſ. 5. *Secundum miſericordiam ſuam ſalvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus ſancti*. Niſi quis, ſive infans, ſive adultus, renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Ab illa generalitate nemo excipitur. „ Sicut generatio carnis peccati per unum Adam in condemnationem trahit omnes qui eo modo generantur; ſic regeneratio Spiritus gratiæ per unum Jeſum Chriſtum ad juſtificationem vitæ æternæ ducit omnes qui eo modo prædeſtinati regenerantur. „ Sacramentnm autem Baptiſmi profecto Sacramentum regenerationis eſt.

S. Bern. Epiſt. 77. ſeu tractatu ad Hugonem de S. Victore.

S. Auguſt. Lib. 2. De Peccatorum Meritis, & Remiſſ.c.27.

„ Quo-

„ Quocirca ſicut homo qui non vixerit, mori non poteſt; & qui mortuus
„ non fuerit, reſurgere non poteſt: ita qui natus non fuerit, renaſci non pot-
„ eſt. Ex quo conficitur, neminem in ſuo parente renaſci potuiſſe non na-
„ tum. Oportet autem ut ſi natus fuerit, renaſcatur; quia Niſi quis natus
„ fuerit denno, non poteſt videre regnum Dei. Oportet igitur ut Sacramento
„ regenerationis, ne ſine illo male de hac vita exeat, etiam parvulus imbua-
„ tur, quod non fit niſi in remiſſionem peccatorum.

6. 7. *Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex Spiritu,
ſpiritus eſt*. Qui carnali generatione naſcitur, eſſe tantum habet naturale,
& humanum: qui vero naſcitur ex Spiritu, accipit eſſe ſpirituale, novæ
generationis principio ſimile, ut jam non ſecundum carnem vivat, ſed ſe-
cundum ſpiritum: denique fit homo ſpiritualis affectu: *Qui* enim *adhæret
Domino, unus ſpiritus eſt*. Igitur *non mireris quid dixi tibi: Oportet vos* 1. Cor. 6. 9.
naſci denuo. Id ne impoſſibile & abſurdum tibi videatur, quia ſpiritualis il-
la nativitas in oculos non incurrit: Myſterium eſt, fidei objectum eſt.

8. *Spiritus ubi vult ſpirat, & vocem ejus audis, ſed neſcis unde veniat,
aut quo vadat: ſic eſt omnis qui natus eſt ex Spiritu*. Ventus libero &
vago impetu nunc huc, nunc illuc impellitur. Vento autem voluntas tri-
buitur per proſopopeiam, ut apud S. Paulum Lex, peccatum, mors intro-
ducuntur perſonam fingendo. *Et vocem ejus audis*, id eſt ſonum: ſed ejus
originem & exitum non vides: *neſcis unde veniat, aut quo vadat. Sic eſt
omnis qui natus eſt ex Spiritu*. Id eſt, ſic agitur cum eo. Hominis rena-
ti per Spiritum ſanctum actiones conſpiciuntur admirabiles, origo ipſa latet,
ſub oculos non cadit. Horum opernm principium, ſcilicet gratia, caritas,
dona Spiritus ſancti, quibus homo conſors factus eſt naturæ divinæ, latet
ipſe Spiritus ſanctus perſonaliter in ejus animo inhabitans. Latet etiam
finis in quem tendit homo ex Spiritu ſancto renatus: finis, inquam,
ille inconſpicuus eſt, & alterius ſæculi, ſcilicet vita æterna. *Oculus non* 1. Cor. 2. 9.
*vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus
iis qui diligunt illum*.

Hanc ſententiam, *Spiritus ubi vult ſpirat, &c.* de Spiritu ſancto, qui
quos vult afflat, movet, ſanctificat, & dona ſua dividit ſingulis prout
vult, non ignobiles Commentatores explicant: quæ explicatio magnis ful-
citur nominibus, Sanctorum ſcilicet Ambroſii & Auguſtini. Alii tamen *S. Amb Lib.*
quorum auctoritas non minus veneranda eſt, hæc verba de vento intel- *3. de Spiritu*
ligunt, a quo ſenſibile ſumpſerit exemplum Chriſtus, ut Nicodemum do- *ſancto c. 11.*
ceret, non debere rejici ut incredibilia & abſurda quæcumque ſenſibus non *S. Auguſt.*
comprehenduntur. Exemplo hic uſum eſſe Chriſtum, verba hæc oſtendunt: *Tract. 12. in*
Sic eſt omnis qui natus eſt ex Spiritu. Exemplum autem ab eo cujus cauſa *Johann.*
affertur, diſtinctum eſſe oportet. Præterea, hæc verba Verſus 12. *Si ter-
rena dixi vobis, & non creditis*, exemplum iſtud e re corporea ſumptum
& ad rem ſpiritualem intelligendam adhibitum ſpectare videntur. Quæ
enim de Spiritu ſancto, de baptiſmo, de ſpiritali regeneratione, Jeſus Ni- *S. Chryſoſt.*
codemo dixit, terrena dici non poſſunt. Hæc explicatio antiquos etiam, *Hom. 25. in*
doctos & ſanctos Auctores habet, Chryſoſtomum præſertim & Cyrillum *Johann.*
Alexand. „ Hic igitur totius ſententiæ ſenſus eſt: Si hujus ſpiritus, quem *S. Cyr. Lib.*
„ auditus ſenſu percipis, & tactns impetum intelligis, ne viam quidem no- *2. in Johan.*
„ ſti: quonam pacto divini Spiritus operationem perſcrutaberis? Præterea, *p. 148.*
„ ubi vult ſpirat, ad Paracleti potentiam oſtendendam dixit. Nam ſi ven-
„ tum nemo cohibet, quin quo vult feratur, quanto magis Spiritus ope-
„ rationem nullæ naturæ leges, nulli corporeæ generationis fines, nulla alia
„ hujuſmodi vis poterunt cohibere? Quod autem de vento loquatur, inde

„ per-

„ perſpicuum eſt, cum ait: *Et vocem ejus audis*. Non enim infideli & Spi„ ritus operationem neſcienti dixiſſet: *Et vocem ejus audis*. Senſus igitur „ eſt, quod quemadmodum ventus non videtur, ſentitur tamen: ita ſpiri„ talis generatio corporeis oculis non comprehenditur. Hæc S. Chryſoſto„ mus.

9. 10. *Reſpondit Nicodemus, & dixit ei, Quomodo poſſunt hæc fieri?* Ut homo ſic renaſcatur ex Spiritu ſancto, idque fiat nobis inſciis? *Reſpondit Jeſus; & dixit ei: Tu es Magiſter in Iſrael, & hæc ignoras?* Tu-ne qui Doctorem agis, ignoras quæ de renovatione interiori hominis per aquam & Spiritum ſanctum temporibus Meſſiæ, a Prophetis prædicta ſunt? Ezechiel. 36. 25. 26. *Et effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris.... Et dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum ponam in medio veſtri.* Neſcis quod apud vos vulgo dicitur, *Proſelytum fieri ſicut parvulum recens natum?*

Tract. Talmud. Ievamoth Maimonides Iſſure Biah cap. 24. R. Iſrael Lib. De Anima.

11. *Amen, amen dico tibi, quia quod ſcimus loquimur, & quod videmus, teſtamur, & teſtimonium noſtrum non accepiſtis?* Non ideo verum non eſt quod dixi de regeneratione ex aqua & Spiritu ſancto, quia non intelligis. Crede ſaltem meo teſtimonio, ſiquidem me a Deo miſſum Magiſtrum, Deumque in me habitare agnoſcis & fateris. Comperta & explorata loquor. De doctrina Patris cæleſtis agitur, cujus omnia arcana novi: Teſtimonium meum ac judicium verum eſt, *Quia ſolus non ſum: ſed ego & qui miſit me, Pater. Et in Lege veſtra ſcriptum eſt, Quia duorum hominum teſtimonium verum eſt. Ego ſum qui teſtimonium perhibeo de me ipſo, & teſtimonium perhibet de me, qui miſit me, Pater.* Mirum eſt ergo vos Phariſæos ita incredulos eſſe, ut teſtimonium noſtrum non admittatis.

Johann. 8. 16. 17. 18.

S Cyrill. lib. 2. in Johan. p. 150.

12. 13. *Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo ſi dixero vobis cæleſtia, credetis?* Si mihi myſteria humano more, & ſimilitudine ſumpta a rebus terrenis, quas quotidie experimur, exponenti, non creditis: quomodo ſi illa vobis nude & remotis figuris expoſuero, quæ ſublimiora ſunt, mihi fidem adhibebitis? *Et nemo aſcendit in cælum, niſi qui deſcendit de cælo, Filius hominis qui eſt in cælo.* Verumtamen nemo homo aſcendit in cælum, ut ibi cæleſtia divinaque Myſteria videret, niſi ego, qui de cælo ita deſcendi humanam naturam aſſumens, ut tamen in cælo manſerim ſemperque ſim ut Deus. Cur ergo mihi cæleſtia enarranti non creditis? His verbis & Chriſti Jeſu divinitas, & perſonæ in eo unitas; & naturarum duarum in eo diſtinctio, atque inconfuſa conjunctio aſſeritur ac probatur.

Num. 21.

14. 15. *Et ſicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto; ita exaltari oportet Filium hominis; ut omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Fidei neceſſitatem ad vitam æternam conſequendam confirmat Chriſtus, quia in crucem exaltandus eſt, ut morte ſua homines ad Fidem adducat. Ne autem incredibilis videatur Paſſio & mors Filii Dei, Mundique redemptio per myſterium crucis ejus, utitur figura ex Scripturis deſumpta, qua Nicodemus quaſi manu duci poſſit ad credendum myſterium per eam adumbratum. Sicut Moyſes Dei juſſu olim figuram ænei ſerpentis in deſerto exaltavit, de palo ſuſpendens, ut qui ab ignitis ſerpentibus læſi erant Iſraelitæ, illius figuræ intuitu ſanarentur: ita me decreto Patris in crucem agi oportet, ut quicumque in me crediderit fide per dilectionem operante, non pereat morſu & veneno ſerpentis antiqui, id eſt, peccato; ſed ab eo ſanatus, vitam æternam per me conſequatur. Confer cum Galat. 3. 13. & 14. *Chriſtus nos redemit de maledicto Legis, factus pro nobis maledictum; quia ſcriptum eſt: Maledictus omnis qui pendet in ligno: ut in Gentibus benedictio Abrahæ fieret in Chriſto Jeſu, ut pollicitationem.*

Digitized by Google

nem Spiritus accipiamus per fidem. Et Rom. 8. 3. & 4. *Deus Filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne, ut juſtificatio Legis impleretur in nobis, qui non ſecundum carnem ambulamus, ſed ſecundum ſpiritum*.

16. *Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret: ut omnis, qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam*: Mortem quam in cruce paſſurus ſum, nec fato, nec infirmitati meæ, multo minus peccato meo tribuas, cum ſim innocens, impollutus, a peccatoribus
ſegregatus, Sanctus Sanctorum: cauſa cur in cruce moriar hæc una eſt, 1. Johann.
immenſus Dei erga homines amor. *Sic Deus* omnium Dominus, nulli de- 4. 10.
bitor, ſibi ſufficiens, nullius indigus, *dilexit*, & quidem prior, *Mundum*, 1. Johann.
id eſt, non Judæos tantum, quibuſcum fœdus iniverat, ſed omne omnino 5. 19.
genus humanum peccatis obrutum; *ut Filium ſuum unigenitum*, non adoptivum, *daret*, gratis, nullis hominum meritis provocatus: *Ut omnis*, ſive ex Judæis, ſive ex Gentibus, *qui credit in eum* fide ſincera, viva, & per bona opera ſe prodente, *non pereat, ſed habeat vitam æternam*, pretio ſanguinis ejus redemptus.

17. *Non enim miſit Deus Filium ſuum in mundum, ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum*. Se Dei Filium unigenitum eſſe Chriſtus confirmat: ſeque miſſum a Patre docet, non ut pœnas ejus nomine exigeret ab hominibus, ſive Judæis, ſive Gentilibus; ſed ut omnes nationes ſalvet, ſive ex omni gente quotquot in illum crediderint, & Dei mandata ſervaverint.

18. *Qui credit in eum*, ut oportet, *non judicatur*, ſive non condemnatur, immo communi exitio eripitur: *Qui autem non credit, jam judicatus eſt*: ſuæ incredulitatis merito condemnatus: *Quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei*. Rejicit medium ad ſalutem prorſus neceſſarium, ſcilicet Fidem in Filium unigenitum Dei, quem Pater dedit propitiationem pro totius mundi peccatis.

19. 20. *Hoc eſt autem judicium*, hæc eſt cauſa condemnationis; *quia lux venit in mundum*, ego ipſe lux vera omne hominum genus illuminans: *& dilexerunt homines magis tenebras quam lucem*: errores ſuos veritati ſeſe manifeſtanti prætulerunt; *erant enim eorum mala opera*, & in iis manere malebant, quam lucem veritatis illa redarguentem recipere. *Omnis enim qui male agit, odit lucem*, quæ malæ conſcientiæ gravis eſt, *& non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus*, ne appareat vitæ ſuæ turpitudo. Confer cum Epheſ. 5. 11. 12. & 13. *Nolite communicare operibus infrugiferis tenebrarum, magis autem redarguite. Quæ enim in occulto fiunt ab ipſis, turpe eſt & dicere. Omnia autem quæ arguuntur, a lumine manifeſtantur*.

21. *Qui autem facit veritatem*, qui ſincere agit, qui recto corde eſt, ac moribus integer; qui facit quod ſibi a lege æterna, quæ ſumma veritas eſt, præſcribitur, *venit ad lucem*, lubenter amplectitur doctrinam veritatis, per quam velut per cenſorium lumen opera ſua examinat, & ſecundum Deum eſſe facta cognoſcit, ſive legi ac voluntati ejus conſentanea.

22. 23. 24. *Poſt hæc venit Jeſus, & Diſcipuli ejus in terram Judæam*, id eſt, in territorium Judææ, in agrum Hieroſolymitanum (colloquium
enim cum Nicodemo in Urbe habuerat) *& illic demorabatur cum eis, &* Johan. 4. 2.
baptizabat eorum opera ac miniſterio, ut explicat inferius noſter Evangeli- Tertullian.
ſta. *Semper* enim *is dicitur facere, cui præminiſtratur* (inquit Tertullianus) Lib. de Ba-
Erat autem & Johannes baptizans in Ænnon, juxta Salim, in vicinia Jor- ptiſmo.

danis, *quoniam aquæ multæ erant ibi, & veniebant ad eum* Judæi, & baptizabantur ejus baptiſmo: *Nondum enim miſſus fuerat Johannes in Carcerem*; præter quem alium fruſtra commentus eſt Vir eruditus. *P. Lamy Lib. 8. Concordia c. 9.* Quod enim quærit, qua ratione fieri poſſit ut ille Johannes, qui de Jeſu iſta protulerit coram Diſcipulis ſuis, antequam alligaretur ab Herode, potuerit ejus vinculis alligatus mittere eoſdem diſcipulos ad eumdem Jeſum, qui ſciſcitarentur ab eo an ipſe eſſet Chriſtus: explicare facillimum eſt. Poſt tot enim Johannis de Jeſu teſtimonia, nondum credebant ipſius Johannis Diſcipuli Jeſum eſſe Meſſiam a Deo promiſſum, immo pro Magiſtro ſuo æmulati, nonnihil livoris & mordacitatis adverſus illum habebant; & ſibi perſuadebant Johannem modeſtiæ cauſa tantis laudibus Chriſtum extuliſſe, ſibique antepoſuiſſe. *Luc. 7. 18.* Unde hanc legationem ea occaſione miſſam commemorat S. Lucas, quod Diſcipuli Johannis illi narraſſent Miracula Jeſu, quorum fama per univerſam Judæam, & omnem circumquaque regionem pervagabatur. Ut itaque illorum infirmitati & ignorantiæ conſuleret Johannes, duos ex ipſis miſit ad Jeſum, interrogaturos, *Tu es qui venturus es? an alium exſpectamus?* Ut operum ejus ac ſermonum admirabilitate permoti, in illum crederent. Novitium ergo de duplici carcere Johannis commentum apage.

25. 26. *Facta eſt autem quæſtio ex diſcipulis Johannis cum Judæis, de purificatione*. Quoſdam Johannis diſcipulos inter ac Judæos, ſeu potius Judæum quemdam (ut legunt S. Johannes Chryſoſtomus, Nonnus, & Theophylactus, quam lectionem confirmant Verſiones Syriaca & Perſica) contentio excitata eſt, uter baptiſmus præſtantior eſſet, Jeſu, an Johannis. *Facta eſt quæſtio de baptiſmate* (inquit Theophylactus) *adverſus Judæum quemdam contendentibus diſcipulis Johannis. Nam Judæus quidem præferebat baptiſma Diſcipulorum Chriſti: Diſcipuli autem Johannis baptiſma ſui Magiſtri. Cum ergo de purificatione, hoc eſt baptiſmo quæſitum eſſet, accedunt ad ſuum Magiſtrum*, &c. S. Cyrillus Alexand. qui eodem modo legit in Codd. Græcis, ac Vulgatus noſter Interpres, quæſtionem motam putat inter diſcipulos Johannis & Phariſæos, quod illi Magiſtri ſui baptiſma ſuſpicientes, & legales purificationes impugnantes, jam Phariſæis virtute & eruditione ſuperiores viderentur. Unde Phariſæi ut illos laceſſerent, ac Johannis baptiſma interim deprimerent, baptiſmum Chriſti ſimulate laudabant, objicientes, tunc paucos admodum ad Johannem, multos vero gregatim ad Chriſtum confluere. Hac nimirum ſimulatione ſe victoriam reportaturos ſperabant, & legalibus luſtrationibus potiores partes datum iri. *Et venerunt ad Johannem*, ejus diſcipuli, *& dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem*, quem baptizaſti in trajectu Jordanis, *cui tu teſtimonium perhibuiſti, ecce hic baptizat*, munus tuum uſurpat, adeo ut id nobis ad extenuationem auctoritatis tuæ objiciatur: *& omnes veniunt ad eum*. Plures quam ad te, quaſi novitatis ſtudio. Quid facto opus?

27. 28. Reſpondit Johannes; & dixit: *Non poteſt homo accipere*, id eſt, ſibi arrogare *quidquam* auctoritatis, poteſtatis, officii, *niſi fuerit ei datum de cælo*, id eſt a Deo. Ne ergo miremini quod Jeſus baptizet, omneſque ad eum veniant: Hoc illi a Deo datum, hoc illi jure debitum. *Ipſi vos mihi Teſtimonium perhibetis, quod dixerim: Non ſum ego Chriſtus, ſed quia miſſus ſum ante illum*, Jeſum ſcilicet, quem Chriſtum eſſe dixi, ut Præcurſor & præco.

29. 30. *Qui habet ſponſam, ſponſus eſt: amicus autem ſponſi, qui ſtat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Hoc ergo gaudium meum impletum eſt*. Sponſus ille eſt, cui deſtinata eſt ſponſa. Jeſus ſponſus eſt, qui

Eccle-

Eccleſiam ſibi copulaturus venit, ejus caput & dominus, quam ſe dignam facit, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ. *Amicus autem ſponſi ſtat* ei miniſtraturus, *& audit eum*, paratus ad excipienda ejus mandata, *& gaudit gaudei propter vocem ſponſi*, gaudio incredibili afficitur, cum vocem ejus audit jam cum ſponſa colloquentis. Cum ergo ſim amicus Jeſu, quæ gloria mea magna eſt, *gaudium meum impletum eſt*, qui populum Judaicum tamquam paranymphus & pronubus illi tradidi. Illi principem in nuptiis locum me cedere par eſt, de illius honore gaudere; tantum abeſt ut invideam. *Illum oportet creſcere* fama & numero diſcipulorum, *me autem minui*.

31. 32. 33. *Qui de ſurſum venit* in mundum Jeſus Chriſtus, *ſuper omnes eſt*, ſuper me & ſuper omnes alios eſt, etiam Prophetas, ut pote natura Deus. *Qui eſt de terra*, quoad Originem, *de terra eſt*, merus homo eſt, ſuamque referens originem, *terrena* tantum & humilia propria virtute ac facultate *loquitur*, *qui de cælo venit*, Jeſus, ex Deo natus, Deus & homo, *ſuper omnes eſt*, nemine excepto. *Et quod vidit & audivit, hoc teſtatur*. Cæleſtia myſteria quæ in ſinu Patris ab æterno intuetur, hominibus enarrat, ut teſtis fidelis & verax: *& teſtimonium ejus nemo accepit*. Id eſt, pauci credunt ejus teſtimonio. Et utinam omnes crederent! *Qui* autem *accepit ejus teſtimonium, ſignavit quia Deus verax eſt*. Qui illi credit, fide ſua velut appoſito ſigillo declarat Deum eſſe veracem tum in promiſſis ſuis, quæ implevit mittendo Filium ſuum in mundum; cum in omnibus verbis quæ locutus eſt per Prophetas & quæ loquitur in Filio ſuo, per quem revelat cæleſtia Myſteria. Metaphora ſumpta eſt a more Judæorum, apud quos teſtes ſuum teſtimonium in tabulis deſcribebant, obſignabantque una cum judicibus, ut fidem faceret in judicio.

34. 35. *Quem enim miſit Deus, verba Dei loquitur*, nihil niſi divina docet: *S. Cyrill. Alexand. Lib. 2. in Johann. cap. 4.*
Non enim ad menſuram dat Deus Spiritum Chriſto Filio ſuo, ut dedit Prophetis & ſanctis hominibus. *Pater diligit Filium* ſuum unicum Jeſum: *& „ omnia dedit in manu ejus*, nihil eum celat, arbitrio ejus ac poteſtati om„ nia permittit. Habet Filius quicquid Patris proprium eſt, non per par„ ticipationem, tametſi Pater dediſſe dicitur. Sed ita omnia ſua dat Filio „ Pater, quemadmodum etiam homo genito ex ſe Filio tribuere cenſetur „ quicquid proprium eſt naturæ humanæ aut ſicut ignis calori ex ſe actu „ procedenti ea quæ naturæ ſuæ propria ſunt tribuere dicitur Pater diligit „ Filium. Cujus dilectionis argumentum eſt, quod rerum omnium poteſtas „ ei data eſt. Unde Salvator ipſe dicebat: *Omnia mihi tradita ſunt a Patre meo.... Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra*. Accepit autem ut homo, & ſecundum formam ſervi, quæ ab æterno habet Deus. Unde alias ait: *Clarifica me tu Pater apud temetipſum, claritate, quam habui prius quam mundus fieret*. Itaque cum dicitur accipere ut homo Filius, quæ habebat ut Deus, non offendamur, ſed rationem diſpenſationis quæ noſtri cauſa & pro nobis facta eſt, animo potius perpendamus. Sic enim invulnerabilem & illibatam mentem noſtram ſervabimus. *Matth. 28. Johan. 17. 5.*

36. *Qui credit in Filium, habet vitam æternam*. Qui credit Jeſum eſſe Filium Dei, omniumque hominum redemptorem ac mediatorem, & quæcumque Eccleſiæ ſuæ revelavit, ac per eam propoſuit hominibus credenda, ejuſque mandata fideliter ſervat, jus habet ad vitam. *Qui autem incredulus eſt Filio*, qui Chriſto Jeſu Dei Filio non credit nec obtemperat, *non videbit vitam*, id eſt, vita æterna non fruetur: *ſed ira Dei manet ſuper eum*. Quæ ira Dei? De qua dicit Apoſtolus: *Eramus natura filii iræ, ſicut & ceteri*. *Epheſ. 2. 3.*

SENSUS MORALIS.

1. 2. Erat homo ex Phariſæis, Nicodemus nomine..... *Hic venit ad Jeſum nocte*, &c. Plurimi ſunt in Eccleſia Nicodemo ſimiles, fidem habentes in Chriſtum, ſed claudicantem; affectum bonum, ſed imperfectum; qui terrena commoda & gloriam hominum pluris faciunt, quam Chriſtum publice vita & operibus profiteri: qui *Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quam Dei*: Qui ſimul vellent & Chriſto, & mundo placere, duobus Dominis ſervire, nullum Chriſti cauſa diſpendium pati. Quaſi noctu ad Jeſum veniunt, qui de pietatis profeſſione erubeſcunt, ne ab hominibus ſæculo deditis contemnantur & irrideantur.

Johan. 12.

3. 4. *Scimus quia a Deo veniſti Magiſter: Nemo enim poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo.* Chriſti Jeſu miracula ipſum eſſe Dei Filium, & a Deo miſſum Doctorem juſtitiæ mundique Redemptorem probant; cum in veritatum iſtarum confirmationem edita ſint, quemadmodum prædixerant Prophetæ: *Deus ipſe veniet, & ſalvabit vos. Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures ſurdorum patebunt. Tunc ſaliet ſicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum.* Hoc argumento Juſtinus Martyr utitur in Dialogo cum Tryphone, ad probandum Chriſtum eſſe verum Meſſiam, quia nullus Propheta ſimul fecit omnia quæ Chriſtus: hic unum, ille aliud miraculum fecerunt; ſimul vero tot ac tanta qualia de Chriſto ab ipſis prædicta ſunt, nemo prorſus. *Miracula ante Evangelium* „ *rara.* Receperit Tobias oculos, unus eſt in exemplo; & tamen Angeli „ fuit illa medicina, non hominis. Elias mortuum ſuſcitaverit; ille tamen „ rogavit & flevit: hic juſſit. Eliſæus leproſum mundari fecerit; non ta„ men illic valuit præcepti auctoritas, ſed figura Myſterii. Non defecerit „ ad eſcam viduæ eſurientis, propheticis ſe multiplicans farina præceptis; „ unam tamen viduam farina illa, vel potius Sacramenti ſpecies præfigurata „ ſervavit. Hinc ipſe Chriſtus ait: *Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Hæc autem miracula divina virtute facta demonſtrat Origenes libro 2. contra Celſum. „ Quod ſi non ſunt probanda „ miracula (*inquit*) prius quam diſcernantur, a quo recte patrentur an „ ſecus, ne vel omnia damnemus, vel omnia miremur tamquam divina: „ an non perſpicuum eſt e Moyſis Jeſuque miraculis, quibus gentes inte„ græ ad Religionem pertractæ ſunt, non ſine divina virtute facta ab il„ lis quæ Scripturis ſunt prodita. Numquam enim malis artibus & impo„ ſturis conſtituta fuiſſet integræ gentis Reſpublica, contemptricis ſimula„ crorum omnium, & ſuperſcenſis creaturis omnibus contendentis ad Deum „ principem & autorem hujus univerſi carentem principio...... Si effectus „ miraculorum a Moyſe editorum, videlicet integra Iſraelitarum gens his „ auſpiciis oriunda, ſatis declarat Deum operatum per Moyſis miniſte„ rium, quanto magis de Jeſu hoc perſuadetur, cujus longe majus opus „ extat quam Moyſis? Ille enim gentiles ſuos, Abrahæ poſteritatem, con„ tinua ſucceſſione obſervantem Circumciſionis, aliorumque Rituum, & „ morum Actoris ſui æmulam, promptos & obſequentes nactus ex Æ„ gypto eduxit propoſitis iis divinis Legibus: Hic autem majus quid„ dam aggreſſus, antiquatis inſtitutis priſtinis, moribuſque patriis, in qui„ bus Gentes educatæ fuerant, ſuperinduxit novam Reipublicæ formam „ ex Præceptis Evangelicis. Et quemadmodum ut Moyſi crederetur a „ ſenatu populoque Judeorum, ſignis opus erat & prodigiis quæ a „ Scripturis habentur: ita quid mirum ſi Jeſu fuit opus miraculis ad

Iſai 35.4.5.

S. Ambr. Lib. 5. in Luc. n. 100. 101.

Johan. 15. 24.

Origen. Lib. 2. Cont. Celſum.

„ con-

„ conſtituendam fidem apud populum aſſuetum talia poſtulare? Quæ collata ad Judaica, poſſent eos avertere a Judaicis & humanis traditionibus, „ perſuadereque novum hunc Doctorem *JESUM*, *tanta potentia præditum*, „ Prophetis eſſe majorem. Quidni? cum illorum oraculis ipſe prædictus „ ſit venturus Chriſtus & ſervator humani generis. Attendant, qui magicis artibus Jeſum tanta potuiſſe, & nomen ſuum ad populos in ſe convertendos arte ipſa conſecraſſe delirant, utrum potuerit magicis artibus tantos Prophetas divino Spiritu, antequam in terra naſceretur, implere, qui de illo talia futura prælocuti ſunt, qualia jam præterita in Evangelio legimus, & qualia in orbe terrarum præſentia nunc videmus: *Neque enim ſi magicis artibus fecit ut coleretur & mortuus, magus erat antequam natus: cui prophetando venturo gens una deputata eſt, cujus Reipublicæ tota adminiſtratio prophetia eſſet illius Regis venturi, & civitatem cæleſtem ex omnibus gentibus conditurі?* Conſtituta & per univerſum orbem fundata Eccleſia, non jam opus eſt miraculis. Neceſſaria fuerunt prius quam credere mundus, ad hoc ut crederet mundus. *Quiſquis adhuc prodigia ut credat inquirit, magnum eſt ipſe prodigium, qui mundo credente non credit*.... Chriſti miracula ut fidem faceret, innotuerunt; & per fidem, quam fecerunt, multo clarius innoteſcunt. Leguntur quippe in populis, ut credantur; nec in populis tamen niſi credita legerentur. Gratias agamus Chriſto Domino, quod tot ac tantis miraculis fidem noſtram firmaverit, Eccleſiam ſuam fundaverit, ad eam nos vocaverit; illumque adorantes dicamus: Nemo hæc ſigna facere poterat, niſi Deus. Te adoro, Domine Jeſu, ut Doctorem Veritatis & juſtitiæ, promiſſum in Scripturis ſanctis, a prophetis prænunciatum. Juſtitiæ & veritatis amorem cordi meo infunde, & per juſtitiæ opera me ad æternæ Veritatis, id eſt Tui ipſius cum Patre & Spiritu ſancto beatificam viſionem & fruitionem perducere digneris.

S. Aug. Lib. 1. de Conſenſu Evang. cap. 11.

S. Auguſt. Lib. 22. De Civit. Dei c. 17.

5. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire* „ *in regnum Dei*. In aqua tamquam in ſepulcro caput immergentibus ve- „ tus homo ſepelitur & ſubmergitur, deinde nobis emergentibus novus re- „ ſurgit inde. Ut facile nobis eſt immergi, & emerſos reſpirare: ita Deo „ veterem ſepelire hominem, & novum induere. Præterea ter iſtud fit, ut „ hinc Patris & Filii & Spiritus ſancti virtutem hæc omnia implere intelligas. Baptiſmus vere nova nativitas. Alienus eſt Cathecumenus a fide„ li, non habet idem principium, non eamdem civitatem, non eumdem „ parentem, non victum, non veſtitum, non menſam, non domum, nihil „ commune. Etenim terrena Catechumeni, cæleſtia fidelis ſunt. Huic „ Chriſtus Rex eſt, illi autem peccatum & diabolus. Huic cibus Chriſtus „ eſt, illi quod corrumpitur. Et rurſus huic veſtis tinearum opera, illi „ autem Angelorum Dominus. Huic terra, illi cælum patria. Itaque cum „ nihil ſit inter nos commune, quæ cum illis nobis cognatio? Sed eam„ dem matrem habemus, eodem partu nati ſumus. Nihil hoc ad veriſſi„ mæ cognationis comparationem. Studeamus ſupernæ civitatis cives fie„ ri quouſque ab ea peregrinamur.

S. Johan. Chryſoſt. Hom. 24. in Johan.

„ *Niſi qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto*, &c. Cum homo ex cor„ pore & anima intelligente ſit compoſitus, gemino illo opus eſt ad rege„ nerationem remedio. Spiritu namque ſanctificatur hominis ſpiritus, aqua „ vero ſanctificata corpus. Quemadmodum enim infuſa lebetibus aqua, ſi „ admoveatur igni vehementi, vim ejus concipit: ita Spiritus efficacitate „ ſenſibilis aqua ad divinam quamdam & ineffabilem vim transformatur, „ omneſque demum, in quibus fuerit, ſanctificat.

S. Cyril. Alexa. Lib. 2. in Joha. pag. 147.

„ Duplex eſt nativitas: non noverat Nicodemus niſi unam ex Adam &

„ Eva; ex Deo & Eccleſia nondum noverat: non noverat niſi eos paren-
„ tes qui generant ad mortem, nondum noverat eos parentes qui generant
„ ad vitam: non noverat niſi eos parentes qui generant ſucceſſuros, non-
„ dum noverat eos qui ſemper viventes generant permanſuros. Cum ergo
„ ſint duæ nativitates, ille unam intelligebat. Una eſt de terra, alia de
„ cælo: una eſt de carne, alia de Spiritu: una eſt de mortalitate, alia de
„ æternitate: una eſt de maſculo & ſemina, alia de Deo & Eccleſia. Nec
„ illa poteſt repeti, nec iſta... Ex aqua & Spiritu oportet ut renaſcatur ho-
„ mo propter regnum Dei. Si propter hæreditatem patris hominis tempora-
„ lem naſcitur, naſcatur ex viſceribus matris carnalis: ſi propter hæredita-
„ tem patris Dei ſempiternam, naſcatur ex viſceribus Eccleſiæ. *Generat per uxorem filium pater moriturus ſuceeſſurum: generat Deus de Eccleſia filios non ſuceeſſuros, ſed ſecum manſuros.* In Chriſto renati per baptiſmum, nativitati priſtinæ ex Adamo renuntiemus; deponamus veterem hominem cum actibus ſuis, carnis renuntiemus operibus. Novum hominem induti, qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia & ſanctitate veritatis, ſponſiones & votum in baptiſmo factum renovemus, & ſecundum illud vivamus.

S. Aug. Tract. 11. in Johann. n. 6. & Tract. 12. n. 5.

„ *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto*, &c. Omnes aquæ de
„ priſtina originis prærogativa ſacramentum ſanctificationis conſequuntur,
„ invocato Deo. *Supervenit enim ſtatim Spiritus de cælis, & aquis ſupereſt,*
„ *ſanctificans eas de ſmetipſo, & ita ſanctificatæ, vim ſanctificandi combi-*
„ *bunt.* Quamquam ad ſimplicem actum competat ſimilitudo, ut quoniam
„ vice ſordium delictis inquinamur, aquis abluamur. Sed delicta ſicut non
„ in carne comparent, quia nemo ſuper cutem portat maculam idolola-
„ triæ, aut ſtupri, aut fraudis: ita ejuſmodi in ſpiritu ſordent, qui eſt auctor delicti. *Spiritus* enim *dominatur, caro famulatur: tamen utrumque inter ſe communicant reatum, ſpiritus ob imperium, caro ob miniſterium. Igitur medicatis quodammodo aquis per angeli interventum, & ſpiritus in aquis corporaliter diluitur, & caro in eiſdem ſpiritaliter mundatur .... Exemto reatu, eximitur & pæna. Ita reſtituitur homo Deo ad ſimilitudinem ejus, qui retro ad imaginem Dei fuerat. Imago in effigie, ſimilitudo in æternitate cenſetur. Recipit enim illum Dei Spiritum, quem tunc de afflatu ejus acceperat, ſed poſt amiſerat per delictum.* Baptiſmus dat nobis jus ad regnum Dei, modo ut filii Dei, & membra Chriſti Jeſu vivamus, ejuſque Spiritu agamus. Spiritualis nativitas ad vitam ſpiritalem agendam nos obligat; ut *licet is qui foris eſt homo noſter corrumpatur, tamen is qui intus eſt renovetur de die in diem.* Etenim *Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex Spiritu, ſpiritus eſt.* Spiritaliter ergo naſcimur, & in *Spiritu naſeimur verbo & ſacramento.* Adeſt Spiritus ut naſcamur: Spiritus inviſibiliter adeſt unde naſceris, quia & tu inviſibiliter naſceris.

Tertullianus Lib. de Baptiſmo

S. Aug. Tract. 12. in Johan.

8. *Spiritus ubi vult ſpirat: & vocem ejus audis, ſed neſcis unde veniat, aut quo vadat: ſic eſt omnis qui natus eſt ex Spiritu.* Nemo videt Spiritum: & quomodo audimus vocem Spiritus? *Sonat Pſalmus, vox eſt Spiritus: ſonat Evangelium, vox eſt Spiritus. Sonat ſermo divinus, vox eſt Spiritus.* Si naſcaris de Spiritu, hoc eris, ut ille qui non eſt adhuc natus de Spiritu, non ſciat de te unde venias, & quo eas. Principia ſcilicet, effectus, & finis ſpiritalis regenerationis nec ſenſibus percipi, nec ratione humana comprehendi, ſed ſolo fidei lumine cognoſci poſſunt.

S. Auguſt. Tract. 12. in Johann.

Spiritus ubi vult ſpirat, &c. *Sic eſt omnis qui natus eſt ex Spiritu.* Qui de Spiritu natus eſt, Spiritui quodam modo ſimilis eſt. 1. *Spiritus ubi vult ſpirat*, liber eſt in ſuis operationibus, quod vult facit, nullo retardatur impedimento, nulla premitur ſervitute; dona ſua dividit ſingulis prout vult.

Sic

Sic eſt omnis qui natus eſt de Spiritu, liberatus a peccati ſervitute liber eſt juſtitiæ. Legem implet cum ſuavi facilitate, quia cum amore; tentationes ſuperat, peccata vitat, diabolum vincit; quod bonum vult, operatur Dei gratia præveniente & adjuvante, in libertatem filiorum Dei per Spiritum ſanctum evectus, a caritate Dei numquam invitus ſeparatur. Sic eſt omnis qui natus eſt de Spiritu, quia *Ubi Spiritus Domini, ibi libertas*. 2. Spiritus **2. Cor. 3. 17.**
ſanctus oculis corporis videri non poteſt, nec humana ratione cognoſci, vox tamen ejus auditur. Loquitur enim per ſanctos Dei homines quos inſpirat, locutus eſt per Apoſtolos, loquitur per ſanctos Doctores, Prædicatores, & Directores, qui *ſermones Dei* ex Scripturis ſacris & Apoſtolica Traditione depromptos loquuntur. *Sic eſt omnis qui natus eſt de Spiritu*. Quæ latent interius inviſibilia ſunt, nempe gratia, caritas, dona Spiritus ſancti: opera tamen admirabilia & divina, quæ inde procedunt, hominum ſenſibus pervia ſunt. Vox eorum auditur, ſed quod intus eſt, non videtur. 3. Nemo ſcit *unde veniat aut quo vadat* Spiritus, quantumcumque vocem ejus audiat, viæ ejus inveſtigabiles, conſilia ejus incomprehenſibilia. *Sic eſt omnis qui natus eſt de Spiritu*. Opera ejus manifeſta ſunt: cogitationes ejus, deſideria, fines, intentiones ejus latent eos qui Dei Spiritum non habent. Sic Apoſtoli pleni Spiritu ſancto, Judæi muſto pleni videbantur: quia licet in eis audirent verba & voces Spiritus, conſilia tamen, intentiones, & fines eorum non percipiebant, neſcientes unde venirent, aut quo tenderent. Sic juſti inſipientium oculis viſi ſunt ſtulti, ſcelerati, ſine honore; cum eſſent prudentiſſimi, innocentiſſimi, filii Dei; viſi ſunt mori, **1. Cor. 3.**
cum eſſent in pace. *Animalis homo non percipit quæ Dei ſunt*. Denique etſi filii Dei ſint; qui ex Spiritu ſancto renati ſunt, nondum tamen apparet **1. Joan. 3.**
quid erunt. *Nunc filii Dei ſumus, & nondum apparuit quid erimus*.

„ 9. *Reſpondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo poſſunt hæc fieri?* Nihil „ adeo eſt quod tam obduret mentes hominum, quam ſimplicitas divinorum operum quæ in actu videtur, & magnificentia quæ in effectu repromittitur, ut hic quoque quoniam tanta ſimplicitate, ſine pompa, ſine apparatu novo aliquo, denique ſine ſumptu, homo in aqua demiſſus, & inter pauca verba tinctus, non multo vel nihilo mundior reſurgit, eo incredibilis exiſtimetur conſecutio æternitatis. *Proh miſera incredulitas, quæ denegat Deo proprietates ſuas; ſimplicitatem & poteſtatem! Quid ergo? Nonne mirandum & lavacro dilui mortem? Atquin eo magis credendum, ſi quia mirandum eſt, idcirco non creditur. Qualia enim decet eſſe opera divina, niſi ſuper omnem admirationem? Nos quoque ipſi miramur, ſed quia credimus. Ceterum incredulitas miratur, non credit. Miratur enim ſimplicia quaſi vana, magnifica quaſi impoſſibilia.* „ Et ſit plane ut putas, ſatis ad utrumque divina pronuntiatio præcurrit. Stulta mundi elegit Deus, ut confundat ſapientiam ejus; & prædifficilia penes homines, facilia penes Deum. Nam ſi Deus & ſapiens & potens, quod etiam prætereuntes eum non negant, merito in adverſariis ſapientiæ potentiæque, id eſt, in ſtultitia & impoſſibilitate materias operationis ſuæ inſtituit: quoniam virtus omnis ex his cauſam accipit, a quibus provocatur. **Tertullianus, Lib. De Baptiſmo, c. 2.**

10. 11. *Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Tu es Magiſter in Iſrael, & hæc ignoras?* Num putandum eſt Dominum Nicodemo inſultare voluiſſe? Nequaquam. Noverat Dominus quid agebat, volebat illum naſci ex Spiritu. *Nemo ex Spiritu naſcitur, niſi humilis fuerit: quia ipſa humilitas facit nos naſci de Spiritu; quia prope eſt Dominus obtritis corde*. Ille magiſterio inflatus erat, & alicujus momenti ſibi eſſe videbatur, quia Doctor erat Judæorum: deponit ei ſuperbiam, ut poſſit naſci de Spiritu. Tollitur homini **S. Auguſt. Tract. 12. in Johann. n. 6.**

cervix, ſed aſpera & dura, ut ſit lenis cervix ad portandum jugum Chri-
Matt. 11. 30. ſti, de quo dicitur: *Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve*. Scientia
humana offuſas ſemper habet ignorantiæ tenebras. Evangelium humiliatio
eſt doctorum, conſolatio ſimplicium. Niſi credideritis, non intelligetis.
Mens captivanda eſt ſub jugo fidei, ut Myſteria, conſilia, & viæ Dei co-
gnoſcantur. Cum Evangelium legimus vel audimus, nobis loquitur Chri-
ſtus Veritas ipſa, Verbum æternum Patris, lumen de lumine, ſed proh
pudor! teſtimonio ejus non credimus. Non credimus Deo, Domino, &
Magiſtro qui a Deo venit ut nos doceat vitæ æternæ verba, & viam qua
ad illam pervenitur. Non credimus juſtitiæ Doctori, noſtroque & omnium
hominum liberatori: & credimus ſeductori, mundo & diabolo. *Amen,
amen dico tibi, Quia quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur & te-
ſtimonium noſtrum non accipitis*.

13. *Et nemo aſcendit in cælum, niſi qui deſcendit de cælo, Filius homi-
nis qui eſt in cælo*. Nemo renaſcitur, reſurgit, & in cælum aſcendit, niſi
in Chriſto Jeſu, cujus membrum per baptiſmum effectus eſt, & quicum unus
eſt Chriſtus. „ Deus voluit eſſe filius hominis, & homines voluit eſſe filios
S. Auguſt. „ Dei. Ipſe deſcendit propter nos, nos aſcendamus propter ipſum. Solus
Tract. 12. in „ enim deſcendit & aſcendit. Non ergo aſcenſuri ſunt in cælum, quos facit
Johann. n. 8. „ filios Dei? Aſcenſuri plane: hæc nobis promiſſio eſt, *Erunt æquales Angelis*
„ *Dei*. Quomodo ergo nemo aſcendit niſi qui deſcendit? Quia unus deſcen-
„ dit, unus aſcendit. Quid de ceteris intelligendum, niſi quia *membra ejus
erunt, ut unus aſcendat?* Ea ſpes eſt ceteris, quia *Ille propterea deſcendit,
ut cum illo & in illo unus eſſent, qui per illum aſcenſuri eſſent*. Erat in cælo
Dominus, cum hæc Nicodemo loquebatur in terra mortali carne indutus.
Tales eſſe debemus; ut aliquando per ipſum aſcendamus in cælum, qui no-
Philipp. 3. bis locum paraturus aſcendit. *Noſtra autem converſatio in cælis eſt*.
10.

14. *Et ſicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet Fi-
lium hominis*. „ Cum incredibilem ſuam erga humanum genus beneficentiam
„ per baptiſmum Chriſtus Jeſus oſtendiſſet, hujus cauſam addit, non mino-
„ ris dilectionis erga humanum genus argumentum, ſcilicet Crucem. Quem-
„ admodum igitur Paulus ad Corinthios ſcribens hæc ſimul jungit beneficia,
S. Johann. „ baptiſmum & Crucem: Numquid (inquit) *Paulus pro vobis crucifixus eſt,*
Chryſ. Hom. „ *aut in nomine Pauli baptizati eſtis*? Ita & Jeſus; eo quod hæc duo ſint
26. in Johan. „ ineffabilis illius erga homines amoris argumenta, 1. Quod pro inimicis
„ paſſus ſit; 2. Quod mortuus integram peccatorum veniam per baptiſmum
„ largitus ſit. Sed cur non manifeſte aperuit ſe crucifixum iri, ſed veteri
„ figura propoſita? 1. Ut veterum cum novis cognationem ſignificaret. 2.
„ Ut non invitum ad Paſſionem veniſſe intelligas. 3. Ut nullum ſibi eo
„ damnum, ſed multorum ſalutem ſecuturam oſtendat. Ne igitur quiſpiam
„ diceret, Quomodo poſſunt in Crucifixum credentes ſalvi fieri, cum ſe a
„ morte non liberaverit? veterem in medium adducit hiſtoriam. Nam ſi ad
„ ænei ſerpentis ſimulacrum aſpicientes Judæi a morte liberabantur: quanto
„ majori qui in crucifixum credent beneficio fruentur? Vides ut figura veri-
„ tati conſentiat? Illic mortem fugerunt Judæi, ſed temporalem: hic ſempi-
„ ternam fideles. Illic ictus ſerpentum ſuſpenſus ſerpens ſanavit: hic tartarei
„ ſerpentis plagas Jeſus cruci affixus curavit. Illic corporeis oculis ſuſpicien-
„ tes, corporis ſalutem: hic incorporeis, omnium peccatorum remiſſionem
„ conſecuti ſunt. Illic æs ſuſpenſum erat in ſerpentis effigiem: hic Dominicum
„ corpus a Spiritu formatum. Serpens illic mordebat, & ſerpens ſanabat: hic
„ mors perdidit, & mors ſalvum fecit. Ad hæc, qui interimebat ſerpens
„ veneno ſæviebat: qui liberabat, nullo: ſic & hic. Nam ea quæ perdebat

„ mors,

„ mors, peccatum habebat, quemadmodum ſerpens venenum: Domini autem mors ab omni immunis erat peccato, ut æneus ſerpens ab omni veneno. *Peccatum* enim *non fecit, neque inventus eſt dolus in ore ejus.* Hoc „ eſt quod ſignificavit Paulus: *Expolians*, inquit, *Principatus & poteſtates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo.* Quemadmodum „ enim cum fortis Athleta hoſtem alte erectum proſternit, clariorem facit „ victoriam: ita Chriſtus toto orbe ſpectante hoſtiles conatus evertit: & „ qui in ſolitudine vulneratos curavit, eos ab omnibus feris in cruce ſuſpenſus tutatus eſt. Sed non dixit ſuſpendi, ſed *exaltari*, ut neque auditoribus ignominioſum (*Humiliavit enim ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis; propter quod & Deus exaltavit illum*) neque a figura abhorrens videtur. Ut a peccatis ſanemur, fide Chriſtum crucifixum, Vitam noſtram ante oculos noſtros pendentem intueamur. Quæ virtute crucis Chriſti formata in nobis eſt fides, ejus intuitu augeatur & inardeſcat. Crucis virtute membra Chriſti facti ſumus, & jus ad vitam æternam habemus; ſed ea lege ut caro noſtra, vitia, concupiſcentiæ, cum illo crucifigantur. Nam *Qui Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis.*

Coloſſ. 2. *Rom.* 5. *Galat.* 5. 14.

16. *Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret: ut omnis qui credit in illum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.* „ Quaſi „ dicat: Ne mireris quod exaltari debeam ut ſalvemini; ita enim Patri videtur, qui adeo vos dilexit, ut pro ſervis, & quidem ingratis Filium daret. Atqui neque pro amico, neque pro juſto facile quiſpiam id fecerit, „ quod Paulus his verbis oſtendit: *Vix enim pro juſto quis moritur.* Singula „ verba magnam vim habent, & immenſam amoris ſignificant vehementiam: *Sic Deus dilexit mundum.* Magna enim inter Deum & homines differentia eſt, & minime conferenda. Qui enim immortalis eſt, & nullo fine comprehenditur, qui potentiſſimus, ex terra & cinere factos, & innumeris peccatis obnoxios, & male de ſe meritos, & ingratos dilexit. *Sic dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret:* Non ſervum, non Angelum, non Arcangelum. Nemo umquam pro filio tantam præ ſe tulit caritatem, quantam pro ingratis ſervis Deus..... Pudeat tam immentæ non reſpondere dilectioni. Ipſe ne unigenito quidem Filio noſtri gratia pepercit, „ nos pecuniis in noſtrum parcimus detrimentum. Si hominum quempiam periculа & mortem noſtri gratia ſubeuntem videmus, eum omnibus præferimus, imprimis amicum habemus, & omnia noſtra ei credimus, neque adhuc ejus meritis nos reſpondere arbitramur. Erga Chriſtum autem eum gratitudinis modum minime ſervamus. Ipſe animam pro nobis poſuit, & pretioſum ſanguinem fudit, neque propterea nos ſibi conciliare potuit; nec pecunias illi pro ſanguine rependimus in paupere eſurienti: neque nudum induimus, & hoſpitem excipimus, ſed pro nobis mortuum contemnimus. „ Quæ non meremur ſupplicia ob ingrati animi vitium tam immane?

Rom. 5. 7. *S. Joan. Chryſ. Hom.* 26. *in Joan.*

„ *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret.* Quid enim „ boni fecerat mundus, ut illum ſic diligeret Deus? Omnes enim homines „ non ſolum malos, ſed etiam originali peccato mortuos Chriſtus Dominus „ noſter invenit. Et tamen etiam cum tales eſſemus, dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis: ac per hoc amavit etiam non amantes, ſicut & „ Paulus Apoſtolus dicit, *Chriſtus pro impiis mortuus eſt*, & per ineffabilem „ pietatem univerſo generi humano hoc exemplum dedit, dicens: *Diſcite a me quia mitis ſum & humilis corde.* Quod & B. Petrus Apoſtolus ſimiliter præcepit dicens: *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum ut ſequamini veſtigia ejus.* Quod exemplum Domini ſecuturi ſumus? Num-

S. Cæſarius Arelat. Serm. 7. *inter Auguſtinianos de Temp. olim* 61. *nunc* 273. *in Appendice.* *Rom.* 5. 6. *Matt.* 11. 27. 1. *Petri* 4. 11.

Numquid ut mortuos ſuſcitemus? Numquid ut ſupra mare pedibus ambulemus? Non utique, ſed ut ſimus mites & humiles corde; & non ſolum amicos, ſed etiam adverſarios diligamus.

Sic Deus dilexit mundum, &c. Primum Dei donum, ejus amor eſt; primum divini amoris munus peccatoribus datum, Filius Dei unigenitus eſt: primum Filii Dei donum, fides eſt; quæ ceterarum germen eſt gratiarum, principium vitæ novi hominis, clavis denique inferos claudens & cælum reſerans: *Ut omnis qui credit in eum non pereat, ſed habeat vitam æternam.*

Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum Unigenitum daret, &c. Quid pro tanto munere poſtulat a nobis Deus? Cor noſtrum. Pro tanto munere quam exigua res eſt cor hominis? Num dura conditio? Quid facilius? Quid ſuavius? Cor ergo noſtrum Deo conſecrare & reddere totum, totaliter, ſine diviſione prorſus ulla, non tardemus. Deus zelotes eſt; nullum dilectionis rivulum duci extra patitur, cujus derivatione amor illi debitus

S. Aug. Lib. 10. Confeſſ.

minuatur. *Minus enim te amat*, Deus meus, *qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat.*

S. Auguſt. Tract. 12. in Johan. n. 12.

17. *Non enim miſit Deus Filium ſuum in mundum, ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum.* Peccatis noſtris damnamur, Dei gratia ſalvamur. Magnus de cælo deſcendit Medicus, quia magnus in terra jacebat ægrotus. Ergo *quantum in medico eſt, ſanare venit ægrotum. Ipſe ſe interimit, qui præcepta Medici obſervare non vult.* Quare Salvator dictus eſt mundi, niſi ut ſalvet mundum, non ut judicet mundum? *Salvari non vis ex ipſo? Ex te judicaberis.*

S. Cyrill. Alexand. Lib. 2. in Johan. p. 153.

Non miſit Deus Filium ſuum in mundum, ut judicet mundum, &c. „Quaſi „diceret Chriſtus Jeſus: Non miſſus ſum ut ille ſacrorum interpres Moy„ſes, ut Lege terrarum orbem condemnem, neque ad peccatum dumta„xat redarguendum mandatum fero, ſed gratiam ad illud tollendum. Ut „Filius ac hæres Patris, ſervitute homines libero, condemnatricem Le„gem in juſtificantem Gratiam commuto, ſuorum criminum catenis con„ſtrictis peccata dimitto: ſalvaturus orbem terrarum, non condemnaturus „veni. Oportebat enim Moyſen ut famulum, condemnatricis Legis mi„niſtrum eſſe; Me vero ut Filium Dei execratione & maledictione Le„gis orbem terrarum vindicare, & benignitatis exuperantia infirmitatem „mundi curare.

18. 19. 20. *Qui credit in eum, non judicatur*; Si ex fide vivat, ſi fides in eo per dilectionem operetur, ſi mandata ſervet, ſi quemadmodum Chriſtus Jeſus ambulavit, & ipſe ambulet, faciendo Patris æterni voluntatem; ſi Evangelio pareat. *Qui autem non credit, jam judicatus eſt, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei.* Non credit ut oportet, in nomine Salvatoris, qui non ambulat in via ſalutis, quam Evangelio ſuo docuit, quam exemplo ſuo monſtravit, quam ſanguine ſuo ſignavit.

S. Johan. Chryſ. Hom. 27. in Johan.

Hoc eſt autem judicium: quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. „His verbis omnem aufert infidelibus excuſa„tionem. Nam ſi (inquit) ad operum rationem exigendam, & errata „punienda veniſſem, poſſent ſane excuſari, ſi me non ſequerentur: ſin „autem venerim ut a tenebris liberem, & ad lucem adducam, quiſnam „ejus miſerebitur, qui cognita luce in tenebris potius degere perſeverat? „Cur enim nulla in re nos accuſare poſſint, ſed innumera a nobis acce„perint beneficia, reſiliunt tamen; quod alibi ſignificavit his verbis: *Ode„runt me gratis.* Et rurſum: *Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, pecca-*

Pſal. 36. Johan. 15.

„*tum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo.* Si„quidem qui in tenebris verſatur deficiente lumine, aliqua ſorte venia dignus.

„ gnus eſt; qui vero adveniente luce tenebras ſectatur, pravi animi præ
„ ſe fert argumentum. Sed cum multis hoc incredibile videatur, ut quiſ-
„ piam luci tenebras præferat, adducit cauſam quare ita affecti ſunt.
*Erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui male agit, odit lucem, &
non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.* „ Et profecto non ad ju-
„ dicandum, neque ad inqnirendum venit, ſed ad dimittenda peccata, &
„ ſalutem per fidem largiendam, qua igitur ratione fugerunt? Si enim ju-
„ dicaturus veniſſet, aliqnid habuiſſent excuſationis. Qui enim alicujus ſi-
„ bi cnlpæ conſcius eſt, judicem fugere ſolet: indulgenti autem errantes
„ quoque obviam fiunt. Qnod ſi ad indulgendum venit, conſentaneum
„ erat ut plurimorum criminum conſcii prompto animo ſe exhiberent,
„ quod multi fecerunt: etenim Publicani & peccatores Jeſum ſequeban-
„ tur, & diſcumbebant cum eo. His ergo verbis, *Et dilexerunt homines
magis tenebras quam lucem*, eos notat qui ſemper in malitia perſeverant.
Omnis qui male agit, odit lucem, &c. Primus cæcitatis ſpiritalis gradus
eſt, tenebras peccati præponere luci veritatis. Eo ducit cupiditas. Secun-
dus gradus eſt, veritatem odiſſe. Eo ducit amor peccati. Tertius eſt, ve-
ritatem fugere, perſequi in injuſtitia detinere, ac opprimere. „ Eo ducit ex-
„ trema cordis humani corruptio. Cur autem veritas parit odium, & ini-
„ micus hominibus hujus mundi amatoribus factus eſt. Homo tuus verum
„ prædicans, cum ametur beata vita, quæ non eſt niſi gaudium de veri-
„ tate: niſi quia *Sic amatur veritas, ut quicumque aliud amant, hoc quod* *S. Auguſt.*
amant velint eſſe veritatem: & quia falli nolunt, nolunt convinci quod falſi *Lib. 10. Confeſſ. cap. 23.*
ſint? Itaque propter eam rem oderunt veritatem, quam pro veritate amant. *26.*
AMANT *eam lucentem, oderunt eam redarguentem. Quia enim falli nolunt,
& fallere volunt, amant eam cum ſe ipſa indicat, & oderunt eam cum eos
ipſos indicat. Inde retribuet eis, ut qui ſe ab ea manifeſtari nolunt, & eos
nolentes manifeſtet, & eis ipſa non ſit manifeſta.... Ubique Veritas præſides
omnibus conſulentibus te, ſimulque reſpondes omnibus etiam diverſa conſulenti-
bus. Liquide tu reſpondes, ſed non liquide omnes audiunt. Omnes unde vo-
lunt conſulunt, ſed non ſemper quod volunt audiunt. Optimus miniſter tuus
eſt, qui non magis intuetur hoc a te audire quod ipſe voluerit, ſed potius hoc
velle quod a te audierit.*

21. *Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifeſtentur opera
ejus, quia in Deo ſunt facta.* „ Lucem amare incipit, qui peccata ſua confi-
„ tetur. Accuſat Deus peccata tua: ſi & tu accuſas, conjungeris Deo.
„ Quaſi duæ res ſnnt, homo & peccator, Quod audis homo, Deus fe-
„ cit: quod audis peccator, ipſe homo fecit. Dele quod feciſti, ut Deus
„ ſalvet quod fecit. Oportet ut oderis in te opus tuum, & ames in te *S. Auguſt.*
„ opus Dei. Cum autem cœperit tibi diſplicere quod feciſti, inde inci- *Tract. 12. in*
„ piunt bona opera tua, quia accuſas mala opera tua. *Initium operum bo-* *Joan. n. 13.*
*norum, confeſſio eſt operum malorum. Facis veritatem, & venis ad lucem.
Quid eſt, Facis veritatem? Non te palpas, non tibi blandiris, non te adulas,
non dicis, Juſtus ſum, cum ſis iniquus, & incipis facere veritatem. Venis
autem ad lucem ut manifeſtentur opera tua, quia in Deo ſunt facta: quia &
hoc ipſum quod tibi diſplicuit peccatum tuum, non tibi diſpliceret, niſi Deus
tibi luceret, & ejus veritas tibi oſtenderet. Sed qui & admonitus diligit pec-
cata ſua, odit admonentem lucem, & fugit eam, ut non arguantur opera ejus
mala quæ diligit. Qui autem facit veritatem, accuſat in ſe mala ſua: non ſi-
bi parcit, non ſibi ignoſcit, ut Deus ignoſcat: quia quod vult ut Deus igno-
ſcat, ipſe agnoſcit, & venit ad lucem: cui gratias agit, quod illi quid in ſe
odiſſet oſtenderit.*

Quid facit veritatem, venit ad lucem, &c. Qui in bonis operibus ſuis non amant niſi Dei gratiam, quæ eſt illorum principium; niſi Dei voluntatem, quæ illorum regula; niſi Dei gloriam, quæ illorum eſt finis; illa examinari volunt ad lucem Evangelii, ut laudetur in illis quod bonum eſt, damnetur quod malum, perficiatur quod imperfectum. Ambulemus in luce, veritatem diligamus: ſiquidem *filii* ſumus *lucis*, & Diſcipuli veritatis.

26. *Et venerunt ad Johannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, cui tu teſtimonium perhibuiſti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.* Contentiones & æmulationes ſunt opera carnis, ex amore proprio & inanis gloriæ ſtudio oriuntur. *Omnes veniunt ad eum:* vox eſt invidiæ dolentis majora bona ab alio fieri aut procurari, quam a nobis, aut ab illis quibus ſtudemus aut adhæremus. Gravium illud malorum in Eccleſia ſeminarium! Pernicioſa labes, ſi Eccleſiaſticas inter Congregationes, aut Religioſos Ordines, ſi inter animarum & conſcientiarum Moderatores, aut devotas perſonas quæ ab illis diriguntur, ſubrepat. Spiritalis putatur adhæſio, mere humanus plerumque affectus eſt. Hunc ut gehennam fugiamus: hic namque maxime ejus ignem accendit, hic diaboli undique ditionem propagat, hic ætatem & dignitatem omnem ſæviſſimo premit imperio, hic Eccleſias huc illuc diſtrahit, ſtudia partium in iis excitans, diſſenſiones nutriens ac diffidia. Inanem gloriam fugiamus, quæ pravæ mater eſt æmulationis. Quo pacto autem vincemus? Si gloriam gloriæ comparemus. Quemadmodum enim terrenas divitias contemnimus, cum alias ſperamus divitias, cæleſtes ſcilicet ac æternas; ita & hujus vitæ gloriam contemnemus, cum longe majorem & veram gloriam intuemur, quæ non in hominum, ſed Angelorum, & ipſius Dei approbatione & commendatione poſita eſt. Si illud ſpectaculum contemplaberis, ſi illas coronas noveris, ſi ad illum plauſum te tranſtuleris, nunquam apud te terrenæ gloriæ affectus, aut humanarum laudum & applauſum ſtudium prævalebit. S. Johannem Baptiſtam imitemur, qui ſalutem ſuam in Chriſto eſſe intelligens, apud illum ſe humiliavit, illi confitendo ceſſit, omnem illi honorem tribuit.

S. Johan. Chryſoſt. Homil. 28. in Johan.

„ Jam dixerat ſuperius: *Nos omnes de plenitudine ejus accepimus*. Et „ hoc confiteri Deum eſt. Quomodo enim omnes homines de plenitudine „ ejus accipiunt, niſi ille ſit Deus? Nam ſi ſic ille homo ut non Deus, „ de plenitudine Dei accipit etiam ipſe, & ſic non Deus eſt. Si autem „ omnes homines de plenitudine ejus accipiunt, ille eſt fons, illi biben„ tes. Qui bibunt fontem, & ſitire poſſunt & bibere; fons nunquam ſi„ tit, fons ſe ipſo non eget. Fonte egent homines; aridis viſceribus, ari„ dis faucibus currunt ad fontem ut reficiantur: fons fluit ut reficiat, ita „ Dominus Jeſus. Diſcipulis ſuis hic reſpondet Johannes: *Non poteſt homo accipere quidquam, niſi fuerit ei datum de cælo*. Hoc humilitatis Chriſtianæ fundamentum eſt. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum de ſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum.... Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis, ut ſimus initium aliquod creaturæ ejus*. Quamobrem, *In nullo gloriandum, quando noſtrum nihil ſit*. Sit igitur humilis & ſummiſſa confeſſio, *& totum detur Deo*.

S. Auguſt. Tract. 13. in Johan. n. 8. — Jacobi 17. 18. — S. Cyprian. — S. Auguſt.

29. *Qui habet ſponſam, ſponſus eſt: amicus autem ſponſi, qui ſtat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Hoc ergo gaudium meum impletum eſt.* Chriſtus ſponſus eſt, Eccleſia ſponſa. Hæc Paſtorum particularium non eſt, ſed Chriſti Jeſu ſummi Paſtoris ac Sponſi ſui. In ea igitur honores ambire, dominari, quæ ſua ſunt quærere non debent, ſed Chri-

Digitized by Google

Chriſti vocem audire, illi fideliter ſervire; non ſuam, ſed illius gloriam
quærere; animas ad illum adducere, illique tradere ad ſpiritale connu-
bium præparatas. „ *Aliquem hominem amare pro Chriſto, adulterium eſt.* *S. Auguſt.*
„ Attendamus vocem Johannis: poterat in illo errari, poterat ipſe putari *Tract. 13. in*
„ qui non erat: reſpuit a ſe falſum honorem, ut teneat ſolidam verita- *Johan. n. 10.*
„ tem. *Qui habet ſponſam*, inquit, *ſponſus eſt*. Caſti eſtote, Sponſum a- *11. 12.*
„ mate. Tu vero quis es, qui hæc dicis? *Amicus ſponſi*, &c. Heu! quam
multi in Eccleſia adulteri, *qui ſponſam tanto pretio emptam, amatam fœ-
dam ut pulchra fieret, illo emptore, illo liberatore, illo decoratore, poſſidere
volunt: & id agunt verbis ſuis, ut pro ſponſo amentur?* Cogitate aliquem
peregre profectum commendaſſe amico ſuo ſponſam ſuam, & dixiſſe: A-
micus meus es; vide, quæſo, ne forte me abſente pro me aliquis ame-
tur. „ Qualis ille qui cuſtodiens ſponſam vel uxorem amici ſui, dat qui-
„ dem operam ut nullus alius ametur, ſed ſi ſe amari pro amico volue-
„ rit, & uti voluerit commendata ſibi, quam deteſtandus univerſo generi
„ humano apparet? Videat illam aliquanto petulantius per feneſtram atten-
„ dere, aut jocari cum aliquo, prohibet tanquam zelet: video zelantem,
„ ſed videam cui, utrum amico abſenti, an ſibi præſenti. Dominus noſter
„ Jeſus Chriſtus commendavit amico ſponſam ſuam, peregre profectus eſt
„ accipere regnum, & tamen præſens eſt majeſtate. Zelet amicus pro ejus
„ ſponſa, ſed Sponſo zelet non ſibi: ſi Apoſtolus zelo ardebat, non ſuo,
ſed Dei. *Æmulor vos*, inquit, *Dei æmulatione. Deſpondi enim vos uni viro* *2. Cor. 11. 2.*
virginem caſtam exhibere Chriſto. Quid ergo times, quare zelas? *Timeo*, in-
quit, *ne ſicut ſerpens Hevam ſeduxit aſtutia ſua, ita corrumpantur ſenſus ve-
ſtri, & excidant a ſimplicitate quæ eſt in Chriſto*. Omnis Eccleſia virgo eſt.
Diverſa ejus membra diverſis donis pollent, ſed omnes iſti una virgo. Pau-
cæ in corpore, omnia in mente ſervant virginitatem. *Quæ eſt virginitas
mentis? Integra fides, ſolida ſpes, ſincera caritas*. Hanc virginitatem time-
bat ille, qui zelabat Sponſo, a ſerpente corrumpi.

Paſtores, Concionatores, Doctores, Apoſtolum audite dicentem: *Neque
qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat: ſed, qui incrementum dat Deus*. Et *1. Cor. 3. 7.*
quiſquam noſtrum ſe aliquid eſſe exiſtimat? Si dixerimus quia aliquid ſu-
mus, & non illi gloriam dederimus, adulteri ſumus: nos amari volumus,
non Sponſum.... *Amicus ſponſi, qui ſtat & audit eum, gaudio gaudet pro-
pter vocem ſponſi. Hoc ergo gaudium meum impletum eſt*. „ Qui vult gaude- *S. Auguſt.*
„ re de ſe, triſtis erit: qui autem de Deo vult gaudere, ſemper gaudebit, *Tract. 14. in*
„ quia Deus ſempiternus eſt. Vis habere gaudium ſempiternum? Inhære il- *Johann. n. 2.*
„ li qui ſempiternus eſt. *Amicus ſponſi gaudet propter vocem ſponſi*, non pro-
„ pter vocem ſuam: *& ſtat, & audit eum*. Quid eſt ſtare? Permanere in
„ gratia ejus quam accepit. Et audit vocem ad quam gaudeat. Sic erat Jo-
„ hannes: noverat unde gaudebat, non ſibi arrogabat quod ipſe non erat:
„ ſciebat illuminatum ſe, non illuminatorem.

30. 31. *Illum oportet creſcere, me autem minui. Qui de ſurſum venit, ſu-
per omnes eſt. Qui de terra eſt, de terra loquitur*. Deus nec creſcit, nec mi-
nuitur. Si enim creſcit, perfectus non eſt: ſi minuitur, Deus non eſt. Quid
igitur ſibi vult Johannes dicens: *Illum oportet creſcere, me autem minui?* *S. Auguſt.*
Illum oportet exaltari, me autem humiliari. „ Antequam veniret Domi- *ibid. n. 4. 5.*
„ nus Jeſus, homines gloriabantur de ſe: venit ille homo ut minueretur
„ hominis gloria, & augeretur gloria Dei. Etenim venit ille ſine peccato,
„ & invenit omnes cum peccato. Si ſic venit ille ut dimitteret peccata,
„ Deus largiatur, homo confiteatur. *Confeſſio hominis, humilitas hominis:
„ miſeratio Dei, altitudo Dei*. Si ergo venit ille dimittere homini peccata,

„agno-

Digitized by Google

„ agnoſcat homo humilitatem ſuam, & Deus faciat miſericordiam ſuam.
„ *Illum oportet creſcere, me autem minui:* hoc eſt, illum oportet dare, me
„ autem accipere: illum glorificari, me autem confiteri. Intelligat homo
„ gradum ſuum, & confiteatur Deo, & audiat Apoſtolum dicentem homi-
„ ni ſuperbienti & elato: *Quid enim habes quod non accepiſti? Si autem ac-*
„ *cepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Intelligat ergo homo quia ac-
„ cepit, qui volebat ſuum dicere quod nou eſt ejus; & minuatur: bonum
„ eſt enim illi ut Deus in illo glorificetur, *ipſe in ſe minuatur, ut in Deo*
„ *augeatur.... Creſcat ergo in nobis gloria Dei, & minuatur gloria noſtra,*
„ *ut in Deo creſcat & noſtra.* Hoc eſt quod ait Apoſtolus: *Qui gloriatur,*
„ *in Domino glorietur.* In te vis gloriari? Creſcere vis, ſed malo tuo male
„ creſcis, *Qui enim male creſcit, juſte minuitur.* Creſcat ergo Deus, qui
„ ſemper perfectus eſt, creſcat in te. Quanto enim magis intelligis Deum,
„ & quanto magis capis, videtur in te creſcere Deus: in ſe autem non
„ creſcit, ſed ſemper perfectus eſt. Intelligebas heri modicum, intelligis
„ hodie amplius, intelliges cras multo amplius; lumen ipſum Dei creſcit
„ in te; ita velut Deus creſcit, qui ſemper perfectus manet. Quemadmo-
„ dum ſi curarentur alicujus oculi ex priſtina cæcitate, & inciperet videre
„ paululum lucis, & alia die plus videret, & tertia die amplius, videretur
„ illi lux creſcere: lux tamen perfecta eſt, ſive ipſe videat, ſive non vi-
„ deat. Sic eſt & interior homo: proficit quidem in Deo, & ut Deus vi-
„ detur in illo creſcere: ipſe tamen minuitur, ut a gloria ſua decidat, &
„ in gloriam Dei ſurgat.

36. *Qui credit in Filium, habet vitam æternam: qui autem incredulus eſt Filio, non videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum.* Per fidem Chriſtus habitat in cordibus noſtris. Vivit anima noſtra, ſi Chriſtum in ſe habeat inhabitantem tamquam in templo ſuo. Quid eſt in Chriſtum credere? Non ſolum verbis ejus, & veritatibus ab eo revelatis fidem adhibere, ſed in illo fiduciam omnem noſtram collocare, ceu in unico ſalutis Mediatore per merita ſanguinis ſui, & virtutem gratiæ ſuæ. Hæc fides germen eſt vitæ æternæ. Sed ne ſibi blandiantur, qui Chriſtum Jeſum Deum eſſe credunt, quaſi hoc illis ad ſalutem ſufficiat. *Non* enim, inquit, *omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum: ſed qui facit voluntatem* (*Matt.* 12.) *Patris mei qui in cælis eſt.* Cum ergo ait: *Hæc eſt vita æterna ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum:* meram & ſpeculativam cognitionem, fidemque ſterilem ſatis eſſe ad ſalutem non ſignificat, ſed fidem vivam, fidem caritate formatam, & bonis operibus ornatam. (*S. Johan. Chryſoſt. Hom.* 30. *in Johan.*) Vitæ & morum puritate fides obſignanda. Sicut ex pulſu vitam corporis cognoſcimus, ita vitam fidei bonis operibus comprobamus, *Qui credit in Filium*, & diligit in quem credit, *habet vitam æternam*, nunc in ſpe, poſtea in re, ſi in fide & caritate perſeveraverit. *Qui autem incredulus eſt Filio, non videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum*; hoc eſt, numquam ab eo diſcedet. *Non eſt* enim *in alio aliquo ſalus.* Et ne temporalem fore mortem putares, dixit: *Non videbit vitam*, ut ejus perpetuitatem demonſtraret: *Sed ira Dei manet ſuper eum.* (*S. Auguſt. Enchirid. c.* 33.) „ In hac ira cum eſſent homines per origi-
„ nale peccatum, tanto gravius & pernicioſius, quanto majora vel plura
„ inſuper addiderunt, neceſſarius erat Mediator, hoc eſt reconciliator, qui
„ hanc iram ſacrificii ſingularis, cujus erant umbræ omnia ſacrificia Legis
„ & Prophetarum, oblatione placaret. (*Rom.* 5. 10.) *Si enim cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem Filii ejus: multo magis nunc juſtificati in ſanguine ipſius, ſalvi erimus ab ira per ipſum.*

CA-

CAPUT QUARTUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. U*T ergo cognovit Jeſus* experientia, quod ſcientia infuſa ex primo
3. 4. ſuæ conceptionis inſtanti prænoverat, & ab æterno ſciebat ut
Deus, *quia audierunt Phariſæi quod Jeſus plures diſcipulos facit & baptizat*, *quam Johannes* jam in vincula conjectus unquam fecerat & baptizaverat, (*quamquam Jeſus non baptizaret* per ſe, *ſed Diſcipuli ejus*, nomine illius & auctoritate, ut miniſtri baptiſmi ipſius, non Johannis, Chriſto gravioribus rebus occupato, ſcilicet doctrina, prædicatione, & miraculis) *reliquit Judæam*, ut Phariſæorum invidiæ ad tempus cederet; *& abiit iterum in Galilæam*, alterius Principatus regionem, ubi Phariſæi & numero pauciores, & minoris erant auctoritatis. Prima vice profectus fuerat in Galilæam poſt baptiſmum, ibique nuptiis interfuerat, & primum ſuorum miraculorum ediderat, nondum tradito Johanne: altera hac vice illuc profectus eſt, Johanne jam in carcerem conjecto, ut compertum eſt ex iſtius loci collatione cum *Matthæi* 4. 12. & *Marci* 1. 14. & ex S. Auguſtino, quem ſibi anteponi non ægre feret vir ille eruditus, qui duplicem Johannis carcerem abſque fundamento commentus eſt. *Oportebat autem eum*, nempe Jeſum, *tranſire per Samariam*, ut in Galilæam itinere breviori perveniret. Samaria enim Judæam inter & Galilæam media eſt.

S. Auguſt. Lib. 2. De Conſenſu Evang. cap. 18.
P. Lamy, Harm Lib. 3. c. 10.

5. *Venit ergo in civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar*, ſive Sichem, *juxta prædium quod dedit Jacob Joſeph filio ſuo*, moriens, ut habetur Geneſ. 48. 22. *Do tibi partem unam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo*. Urbem porro *Sichem* Judæi per ludibrium *Sichar* appellabant, *Urbem ebrioſorum*, quod malo ſchiſmate quaſi inebriati & mente moti eſſent. Unde Ephraimitæ ſive Samaritani, ab Iſaia *Ebrioſi Ephraim* nuncupantur.

Iſaiæ 28. 1.

6. *Erat autem ibi*, nempe in illo prædio, *fons Jacob*, ſive puteus, quem a Jacob patriarcha effoſſum, vel quo uſum cum familia ſua Jacob fama ferebat. *Jeſus ergo fatigatus ex itinere*, quod pedes confecerat, *ſedebat ſic ſupra fontem*, id eſt, juxta non in ſella, aut commodo loco, ſed humi, more & habitu hominis laſſi. *Hora erat quaſi ſexta*. Cauſam laſſitudinis & ſitis exponit Evangeliſta, quia multum itineris fecerat Jeſus, & jam erat meridies.

S. Johan. Chryſoſt. Hom. 30. in Johan.

7. 8. *Venit mulier de Samaria haurire aquam*, cum hydria, ut moris erat. *Dicit ei Jeſus: Da mihi bibere*, ex hydria jam impleta (*Diſcipuli enim ejus abierant in civitatem ut cibos emerent*) petiit aquam a muliere, abſentibus Diſcipulis, qui id officii illi præſtitiſſent. Gratis aſſerit novus Auctor, Judæos non ſolitos ea quibus indigerent pretio comparare a Samaritanis. Liber enim *Pirke avot*, ex quo id eruit, Chriſto longe recentior eſt. Et quamvis id Hebraicæ Traditiones habuiſſent, excepta fuiſſet neceſſitas iter agentium per Samariam regionem. Has denique traditiones Dominus & ejus Diſcipuli obſervare non tenebantur.

9. *Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quomodo tu Judæus cum ſis, bibere a me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana?* Judæum eſſe noverat ex habitu & ſermone. Dialectus enim Ephraimitas ab aliis Iſraelitis diſtinguebat, ut & Galilæos a Judæis, quanto magis Samaritanum a Judæo? Mulier porro mirata eſt quod Judæus ab ea potum poſceret. *Non enim*, inquit,

Judic. 12. 6.

quit, *coutuntur Judæi Samaritanis*: Id eſt, amice & familiariter. Quod Legiſperitorum traditio ſic interpretabatur, ut emere quidem neceſſaria liceret, ac civiliter converſari, ut cum Gentilibus; non autem cum illis manducare aut bibere, veriti ne pollucrentur. Odium ex Religione præſertim natum, Schiſma fecerat in Judaiſmo; Gentiles ritus cum Moſaicis miſcuerant, Templum extruxerant in Monte Garizim, ubi per proprios Sacerdotes non Levitici generis offerebant ſacrificia; novam ædificationem Urbis & Templi Hieroſolymitani ſuis contra Judæos calumniis apud Regem Perſarum retardaverant. Hinc odium acerbiſſimum utriuſque gentis: hinc graviſſimum apud Judæos convitium Samaritani nomen, quod Chriſto Jeſu tribuerunt: *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?*

Matt. 26.73 *Aƈt.* 11.3. *S. Cyrill. Lib.* 2. *in Johan.p.*179

1. *Eſdra cap.* 4. *Joſeph.Lib.*11. *Antiq. cap.* 4. *Joan.* 8. 48.

10. *Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Si ſcires donum Dei*, ſi noſſes Meſſiam hominibus a Deo promiſſum ac datum, *& quis eſt qui dicit tibi; Da mihi bibere*, Filius ſcilicet Dei, Salvator mundi: *tu forſitan petiſſes ab eo* prior: *& dediſſet tibi aquam vivam*, aquam perennem & perpetuo ſcaturientem, aquam ſalientem in vitam æternam, aquam quæ divinæ gratiæ per Spiritum ſanƈtum in credentes effundendæ typus eſt, Johannis 7. 38. *Qui credit in me ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Hoc autem dicebat de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum.* Confer cum Iſaiæ 12. 3. *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.*

*Johan.*3.16.

11. 12. *Dicit ei mulier*, putans eum loqui de aqua elementari & communi: *Domine, neque tu quo haurias habes*; ſitulam qua haurias non habes, *& puteus altus eſt*, ſeu profundus: *unde ergo habes aquam vivam?* Quomodo ergo ex illo mihi ſuppeditare poſſes aquam perenniter ſcaturientem? An vero aliunde uberiores & ſalubriores aquas educere potes, aut ſcatebram ſub terra latentem invenire? *Numquid tu major es Patre noſtro Jacob, qui dedit nobis hunc puteum*, poſteris ſuis utendum reliquit, tamquam quo nullus ſit his in locis melior; *& ipſe ex eo bibit, & filii ejus, & pecora ejus?*

13. 14. *Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Omnis qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterum*: ſitim enim non ſedat niſi ad breve tempus *qui autem biberit ex aqua* illa viva *quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum*. Nullis neceſſitatibus unquam ſubjacebit: *ſed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam*. Non extrinſecus illi quærenda erit, ſed in illo erit per inhabitantem Spiritum ſanƈtum: fiet, inquam, illi fons aquæ ad Deum uſque & vitam æternam ſalientis. Emphaſis eſt in voce *ſalientis*: aquæ enim ad altitudinem uſque ſcaturiginis ſuæ ſaliunt. Principium autem gratiæ Deus eſt, qui eſt vita æterna: in vitam igitur æternam ſalit, ac homines in quibus manet, ad Dei fruitionem perducit.

Non eſurient, neque ſitient. *Iſai.*49.10.

15. *Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi hanc aquam, ut non ſitiam, neque veniam huc haurire*. Suſpirabat illa nolens indigere, nolens laborare. Aſſidue venire ad illum fontem, onerari pondere quo indigentia ſuppleretur; & finito quod hauſerat, rurſus redire cogebatur; & quotidianus ei fuit iſte labor; quia indigentia illa reficiebatur, non extinguebatur. Deleƈtata ergo tali munere, rogat ut ei aquam vivam daret.

S. Aug. Traƈt. 15. *in Johann. n.* 15.

16. 17. 18. *Dicit ei Jeſus: Vade, voca virum tuum*, ut eo conſcio tantum a me beneficium accipias, & cum illo communices, *& veni huc* una cum illo: vir enim caput eſt mulieris, ſine quo non decet illam beneficium a quopiam accipere. *Reſpondit mulier, & dixit: Non habeo virum*. Chriſtum æquivocatione decipere voluit, ut beneficium confeſtim acciperet. *Dicit ei Jeſus, Bene dixiſti, quia non habes virum: quinque enim viros*

S. Cyrill. Lib. 2. *in Johan.p.*183

ha-

habuiſti, *& nunc quem habes*, cui adhæres, *non eſt vir tuus* legitimus: *hoc vere dixiſti*. Sic eam Chriſtus & ad vitæ impudicæ confeſſionem atque pœnitentiam ſenſim diſponit, & ad intelligendum quis & quantus eſſet qui cum ea colloqui dignabatur. Hæc enim una ratio propemodum erat illius juvandæ, ſi non jam eum ut merum hominem, ſed ut homine ſuperiorem admiraretur, puta cui inaudito modo ſua arcana paterent. Utiliter autem reſponſum ejus probat quo dixit virum ſe non habere, tametſi a tam multis fuerat corrupta. Non enim qui ex voluptate fit coitus, ſed qui ſecundum Legem eſt conſenſus, & quæ ex caſto amore conjunctio exiſtit, inculpatas nuptias efficiunt.

19. 20. *Dicit ei mulier: Domine, video quia Propheta es tu*, qui res abditas cognoſcis. Tum ſermonem alio flectens, Dominum interrogat de queſtione cultum divinum ſpectante, ac Samaritanos inter & Judæos controverſa. *Patres noſtri* Abraham & Jacob *in monte hoc* Garizim *adoraverunt*: *& vos* Judæi *dicitis quia Hieroſolymis eſt locus*, ſeu Templum *ubi adorare oportet*, ex Dei mandato, oblatis victimis, aliiſque ritibus publicis, ita ut extra hunc locum ſacrificia Deo non liceat offerre. Altare non procul a Sichimis ſtruxerat Abraham paulo ante oblationem Iſaaci, deinde Jacob, & in monte Garizim pronuntiatæ erant benedictiones. Ibi Templum extruxerat Sanaballetes Alexandri Magni temporibus, & quamvis illud poſtea diruiſſet Hyrcanus, ſacra tamen ibidem eodem more fieri non deſierant. Deus vero juſſerat lata Lege, ut in certo loco, quem erat deſignatus, ſibi ſacrificia offerrentur. Deuteron. 12. 13. & 14. *Cave ne offeras holocauſta tua in omni loco quem videris: ſed in eo quem elegerit Dominus, in una Tribuum tuarum offeres hoſtias, & facies quæcumque præcipio tibi*. Et verſ. 26. *Quæ autem ſanctificaveris & voveris Domino, tolles, & venies ad locum quem elegerit Dominus: & offeres oblationes tuas, carnem & ſanguinem ſuper Altare Domini Dei tui*.

Gen. 12. 7.
Gen. 33. 20.
Deuteron. 11. 26. 27. 28.
Joſephus Lib. 11. Antiq. c. ult. & Lib. 13. c. 17.

21. *Dicit ei Jeſus: Mulier, crede mihi, quia venit hora*, proximum tempus eſt, *quando neque in monte hoc, neque in Hieroſolymis adorabitis Patrem*. His nimirum locis vaſtatis, & Dei cultu non jam ad hunc aut illum locum reſtricto, ſed in omnem locum diffuſo: cum in omni loco nomini ejus offeretur oblatio munda. Non ait, *adorabimus*, ſed *adorabitis Patrem*, ut ſe ex adorantium numero eximat quatenus Verbum eſt ac Deus, qua ratione cum Patre potius adoratur.

S. Cyrill. Lib. 2. in Johan. c. 5.

22. *Vos adoratis quod neſcitis*, verum Deum unius tantum regionis Dominum aut certo loco definitum exiſtimantes; neque ex Legis ejus præſcripto, ſed ritibus ab hominibus adinventis adorantes: *Nos* Judæi *adoramus quod ſcimus*: Deum ſcimus quis ſit, ubi, & quo ritu colendus, hanc adepti cognitionem ex Moyſe & Prophetis. Nec mirum videri debet quod majorem ſui cognitionem Judæis quam Samaritanis aut aliis Gentibus dederit Deus, *Quia ſalus ex Judæis eſt*, Chriſtus Salvator ex Judæis oriundus eſt, quibus præſertim a Deo promiſſus fuit: *De Sion exibit Lex, & verbum Domini de Jeruſalem*. Se Judæis accenſet Chriſtus Jeſus, immo & adoratoribus, ſecundum formam ſervi; in qua Patrem oravit & adoravit.

Iſai. 2. 50.

23. *Sed venit hora, & nunc eſt*, jamjam tempus adeſt, *quando veri adoratores*, ſoli eo digni nomine, *adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate*, non externis tantum ritibus, typicíſque ſacrificiis; ſed ſacrificio veteris Legis ceremonias implente, & adoratione præſertim cultuque ſpirituali. Veri adoratores adorabunt Patrem omnium Deum; non cultu ſuperſtitioſo, ſeu mendacio & erroribus immixto, ut vos Samaritani adoratis; non cultu typico, ut Judæi: ſed cultu vero, ac ſpirituali. *Spiritus* ergo opponitur

Digitized by Google

Hebr. 7.16. *Coloſſ. 2.17.* tur ſacrificiis & ceremoniis legalibus Judæorum, quas ad *Legem mandati carnalis pertinere*, cujus *reprobatio* facta eſt *propter ejus infirmitatem & inutilitatem*, *& umbras* eſſe *futurorum*, *corpus autem Chriſti*, S. Paulus docet. *Veritas* autem opponitur falſis dogmatibus & erroribus Samaritanorum. *Nam & Pater* omnium Deus *tales quærit qui adorent eum*: id eſt, tales poſtulat & amat adoratores.

24. *Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare*. Deus eſt Spiritus puriſſimus, ab omni concretione corporis & materiæ ſegregatus; ideoque ut ejus adoratio congrua ſit objecto ſuo, oportet ut a ſuis cultoribus ſpiritali cultu, mente pura, integra, incorrupta adoretur. Cultum typicum in Veteri Teſtamento Deus inſtituit, ut Chriſtum in Tabernaculo, Templo, Altari, Sacrificiis, victimis, Sacerdotibus, ac ceremoniis ut in typis cernerent, iiſque erudirentur *uſque ad tem-*
Hebr. 9.10. *pus correctionis*, id eſt, novæ Legis, & ad cultum ſpiritualem perducerentur. Sed nova Lege per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum promulgari cœpta, cultus ſpiritualis & interior inſtaurabatur ab ipſo, ut homines gratia ejus adjuti, Deum in ſpiritu & veritate toto terrarum orbe adorarent. Juſti vero qui tempore veteris Legis Deum in ſpiritu & veritate jam colebant & adorabant, ſub Lege non erant poſiti, ſed ſub Gratia & novi Teſtamenti per Chriſtum mediatorem, cujus fide juſtificabantur, hæredes.

25. 26. *Dicit ei mulier: Scio quia Meſſias venit: (qui dicitur Chriſtus) cum ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia*. Verba per parentheſim poſita non ſunt mulieris, ſed Evangeliſtæ, ſignificationem nominis Meſſiæ ex-
Geneſ. 49. plicantis. Meſſiam venturum tum Judæi, tum Samaritani noverant. Et
Deuter. 18. hi namque Libros Moyſis recipiebant, in quibus Meſſiæ promiſſio & prædictio legitur. Adventus ejus tempus inſtare ex communi fama mulier audiverat. Hunc omnia ad ſalutem neceſſaria, & cultum Dei ſpectantia
S. Johann. patefacturum credebat. *Dicit ei Jeſus: Ego ſum, qui loquor tecum*. Ego ſum
Chryſ. Hom. Meſſias a Deo promiſſus, qui veni in mundum ut revelem omnia ad
33. in Johan. Deum rite colendum neceſſaria. Judæis frequenter rogantibus, *Quouſque animam noſtram tollis? Dic nobis ſi tu es Chriſtus*: Nam palam, ut huic mulieri, ſe Chriſtum eſſe profeſſus eſt: fidelior enim hæc erat illis, qui non diſcendi, ſed arguendi gratia rogabant: nam ſi diſcere voluiſſent, verborum, ſcripturarumque & miraculorum ſufficiens eis fuiſſet doctrina. Samaritana integra & ſimplici mente petiit. Audivit enim, credidit, & alios ad credendum traxit.

27. *Et continuo venerunt Diſcipuli ejus: & mirabantur quia cum muliere loquebatur*, ſola, extranea, ignota, Samaritana, præter morem ſuum: nec conjicere poterant Samaritidem cæleſtium rerum diſcendarum, de quibus dumtaxat loqui ſolebat Jeſus, ſtudioſam atque avidam eſſe. *Nemo tamen dixit: Quid quæris, aut quid loqueris cum ea?* Reverentia enim eorum erga Dominum ac Magiſtrum vetabat eſſe curioſos.

28. 29. 30. *Reliquit ergo hydriam ſuam mulier*, ut expeditius ac celerius currerer ad ſuos, nuntiatura quod ſibi felix fauſtumque contigerat: *& abiit*
S. Chryſ. Hom. 33. *in civitatem, & dicit illis hominibus* concivibus ſuis: *Venite, & videte ho-*
S. Cyrill. *minem, qui dixit mihi omnia quæcumque feci*: omnis vitæ meæ ſeriem, quam
Lib. 2. in ſcire humanitus non potuit. *Numquid ipſe eſt Chriſtus?* Non affirmat Chri-
Johann. p. ſtum eſſe, quamvis crederet, quod ejus prudentiæ tribuunt SS. Patres. No-
194. luit hujus ſe opinionis autorem oſtendere, ut ſuo ipſi auditu ad fidem ad-
S. Auguſt. ducerentur, qui mulieris imperitæ & infamis de re tanta aſſertionem par-
Tract. 5. in vipendiſſent. Intelligebat proculdubio, ipſos modo Jeſum audirent, eadem
Johan.

de

Digitized by Google

de eo, quæ & ipſa, ſenſuros. Quod ſi quis obtuſioris eſſet ingenii, ut cognoſcere non poſſet quis & quantus eſſet, vitam ſuam a Chriſto pateſactam illis indicat, ut hac ratione ipſos alliciat ad illum adeundum. *Exierunt ergo de civitate, & veniebant ad eum.*

31. 32. 33. 34. *Interea rogabant eum Diſcipuli, dicentes: Rabbi, manduca* ex cibis quos attulimus. Fatigatum enim ex itinere, & cibo ad reficiendas vires indigere noverant. *Ille autem dicit eis: Ego cibum habeo manducare, quem vos neſcitis*; cibum alterius generis, quo ſpiritalis eſuries, ſeu animi deſiderium mei de converſione & ſalute hominum expleatur. Solent enim Hebræi cibum id appellare, quo deſiderium expletur, ut Pſal. 18. *Teſtimonia tua deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum multum, & dulciora ſuper mel & favum.*

Dicebant ergo Diſcipuli ad invicem: Numquid aliquis attulit ei manducare? Num aliquis nobis abſentibus & inſciis illi cibum miniſtravit? *Dicit ei Jeſus: Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me*, Patris mei, *ut perficiam opus ejus*, mihi commiſſum, ſcilicet hominum ſalutem, tum prædicatione, cui jam inſiſto; tum paſſione, qua conſummabitur.

35. 36. 37. 38. *Nonne vos dicitis* vulgari proverbio, *quod adhuc quatuor menſes ſunt, & meſſis venit?* quadrimeſtre ſpatium ante meſſem ſupereſt. *Ecce dico vobis: Levate oculos veſtros*, non corporis tantum ſed animi; non ad corporeas dumtaxat ſegetes, ſed ad ſpirituales; ad urbem proximam Samaritanorum, ad urbes & vicos non Judæorum tantum, ſed omnium gentium: *& videte regiones, quia albæ ſunt jam ad meſſem* ſpiritualem. Deo præparante, præveniente, adjuvante, jam parati ſunt homines ad Evangelium meum ſuſcipiendum. Nunc ergo in eorum converſione & inſtructione laborandum eſt, ſicut demeti ſolent ſegetes cum flaveſcunt. *Et qui metit, mercedem accipit* a Domino meſſis: Prædicationi ergo & doctrinæ tamquam boni agricolæ inſiſtite; poſt meſſem enim mercedem accipietis: & vobis, illiſque quos ad Deum converteritis, æternam fœlicitatem procurabitis: *& congregat fructum in vitam æternam: ut & qui ſeminat, ſimul gaudeat, & qui metit*. Satores ſunt Patriarchæ, Prophetæ, Johannes Baptiſta, qui ſemina Evangelii jecerunt, Chriſtus ipſe, qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo & per ſubminiſtrationem Spiritus dat incrementum: Meſſores Apoſtoli, & apoſtolici viri. Simul autem gaudebunt in vita æterna ſatores & meſſores ſpiritualis ſegetis. *In hoc enim eſt verbum verum*, veriſſimum eſt vulgatum illud Proverbium: *Quia alius eſt qui ſeminat, & alius eſt qui metit. Ego miſi vos metere quod vos non laboraſtis*, in agro ſcilicet Judaico: *Alii laboraverunt, & vos in labores eorum introiſtis*. Subactum eſt arvum a Prophetis, qui non tantum in Judæa, ſed & per diſperſiones varias apud Gentes, voce ac ſcriptis homines ad unius Dei cultum & ad morum emendationem excitarunt, quod ſemen eſt Evangelicæ frugis: Vos autem in arvum ab illis laboratum introiſtis, ab illis inchoata perfecturi.

39. 40. 41. 42. *Ex civitate autem illa* Sichimorum *multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris teſtimonium perbibentis: Quia dixit mihi omnia quæcumque feci*. Crediderunt ob ſermonem mulieris teſtantis facta ſua ſibi ab Jeſu fuiſſe indicata. Noſſe enim arcana, divinum aliquid eſſe recte judicabant, illumque verum Deum eſſe qui illa cognoſcens, aſſerebat ſe Chriſtum eſſe a Deo promiſſum. Id enim civibus ſuis reticuiſſe Samaritidem non eſt veriſimile. *Cum veniſſent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum ut ibi maneret*, ſive ut apud ſe diverteret: *& manſit ibi*, id eſt, in eorum civitate, *duos dies*, quibus illos docuit. *Et*

multo plures crediderunt in eum propter ſermonem ejus, ſcilicet ipſius Jeſu. *Et mulieri dicebant*: *Quia jam non propter tuam loquelam*; non ſolum, nec præcipue propter ſermonem tuum *credimus* hunc eſſe Meſſiam, *Ipſi enim audivimus* ex ore ejus, *& ſcimus*, firmiter nobis perſuaſum eſt *quia hic eſt vere Salvator mundi*, non Iſraelis tantum, ſed omnium gentium. His verbis confitentur omnes homines ſub peccato poſitos eſſe, adeoque Redemptore & Mediatore indigere, ut poſtea ſcripſit Apoſtolus: *Omnes peccaverunt, & egent gloria Dei, juſtificati gratis per gratiam ipſius*. Cum enim dicerent Salvatorem eſſe mundi, intellexerunt, perditi; & veræ ſalutis, non brevi ſed perpetuo duraturæ auctorem. In hoc porro magis admirabiles, quod ſine miraculis crediderint. Quæ vero & quanta locutus ſit Chriſtus Samaritanis, Evangeliſta non commemorat, fructus ſermonum ejus in illa civitate demonſtrat.

S. Johan. Chryſoſt. Hom. 34. in Johan. Rom. 3.

43. 44. 45. *Poſt duos autem dies exiit inde*, nempe ex regione Samaritanorum, *& abiit in Galilæam*, quo iter ſuſceperat relicta Judæa, ut initio Capitis dictum eſt: *Ipſe enim Jeſus teſtimonium perhibuit*, ſive ante, ſive poſt, *quia Propheta in ſua patria honorem non habet*. Confer cum *Matth.* 13. 57. *Marc.* 6. 4. *& Luc.* 4. 24. Patriam ſuam vocat Judæam, in qua Bethleem, ubi natus erat: vel Nazareth, ubi educatus: Galilææ autem nomine reliquum hujus Provinciæ extra Nazareth territorium. *Cum ergo veniſſet in Galilæam, exceperunt eum Galilæi*, ſummo cum gaudio, *cum omnia vidiſſent* admirabilia *opera, quæ fecerat Jeroſolymis in die feſto*, Paſchatis proxime præterito: *& ipſi enim venerant ad diem feſtum*, Legi & conſuetudini morem gerentes.

Origen. in hunc locum. S. Cyrill. Alexand.

46. 47. *Venit ergo iterum* JESUS *in Cana Galilææ, ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam Regulus*, ſeu Miniſter Regis, nempe Herodis Antipæ, Tetrarchæ Galilææ, quem Galilæi honoris cauſa Regem appellabant: *cujus* Reguli ſeu Regii Miniſtri *filius infirmabatur Capharnaum. Hic cum audiſſet, quia Jeſus adveniret a Judæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum ut deſcenderet, & ſanaret filium ejus: incipiebat enim mori*, id eſt, proximus erat morti.

48. 49. 50. *Dixit ergo Jeſus ad eum: Niſi ſigna & prodigia videritis* vos Capharnaitæ, *non creditis* me Chriſtum eſſe; cum tamen Samaritani ſine miraculis crediderint. *Dicit ad eum Regulus: Domine, deſcende prius quam moriatur filius meus*. Mortuum enim ab eo ſuſcitari poſſe nondum credebat, immo ne quidem ab abſente curari. *Dicit ei Jeſus: Vade, filius tuus vivit*. Bono animo eſto, filius tuus jam recte valet. *Credidit homo ſermoni, quem dixit Jeſus, & ibat.*

51. 52. 53. *Jam autem eo deſcendente*, ſeu redeunte domum, *ſervi occurrerunt ei, & nuntiaverunt dicentes, Quia filius ejus viveret*, optimeque valeret. *Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit: & dixerunt ei: Quia heri hora ſeptima*. (Quæ primæ poſt meridiem apud nos reſpondet) *reliquit eum febris. Cognovit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Jeſus: Filius tuus vivit; & credidit ipſe*, ex ejus ſcientia & potentia Chriſtum Deum eſſe agnoſcens, *& domus ejus tota.*

54. *Hoc iterum ſecundum ſignum fecit Jeſus, cum veniſſet a Judæa in Galilæam....* Hoc ſecundum miraculum edidit Jeſus, cum in Galilæam ſecundo veniſſet.

SEN-

SENSUS MORALIS.

1. 3. UT *ergo cognovit Jeſus, quia audierunt Phariſæi quod Jeſus plures diſcipulos facit, & baptizat, quam Johannes, reliquit Judæam, & abiit iterum in Galilæam*. Prudentiæ & caritatis eſt, invidiæ & peccati occaſionem non modo infirmis, ſed improbis etiam ſubtrahere, quantum fieri poteſt. Cedendum aliquando, alias reſiſtendum hoſtibus veritatis: reſiſtendum, cum veritatem impugnant; cedendum aliquando, & fugiendum, cum prædicatores & defenſores veritatis perſequuntur: fugiendum, inquam, ut tutius veritas defendatur. Dei voluntas & gloria, Eccleſiæ utilitas, Animarum ſalus, fides in miniſterio, regulæ ſint fugæ vel reſiſtentiæ. Abiit Jeſus in Galilæam relicta Judæa, ut Phariſæorum invidiam, & inſidias ad tempus declinaret. Poterat ille quidem & præſens ab his non teneri, ſi nollet; non occidi ſi nollet: ſed quia in omni re quam geſſit ut homo, hominibus in ſe credituris præbebat exemplum; (quia unuſquiſque ſervus Dei non peccat, ſi ſeceſſerit in alium locum, videns furorem forte perſequentium ſe, aut quærentium in malum animam ſuam; videretur autem ſibi ſervus Dei peccare ſi faceret, niſi in faciendo Dominus præceſſiſſet:) *Fecit hoc ille Magiſter bonus ut doceret, non quod timeret*. *S. Auguſt. Tract. 15. in Johan. n. 2.*

6. *Jeſus ergo fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem*. Fatigatur Deus pro creaturæ ſuæ ſalute; fatigatur ut nobis procuret æternam quietem; fatigatur in itinere ut nos quærat errantes & perditos. *Tibi fatigatus eſt ab itinere Jeſus*. Adoremus fortem & infirmum Jeſum: fortem, quia *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum: hoc erat in principio apud Deum: omnia per ipſum facta ſunt*, & ſine labore facta ſunt. Infirmum, quia *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*. FORTITUDO *Chriſti te creavit, infirmitas Chriſti te recreavit. Fortitudo Chriſti fecit ut quod non erat eſſet: infirmitas Chriſti fecit ut quod erat non periret. Condidit nos fortitudine ſua, quæſivit nos infirmitate ſua*. Fatigatus eſt ex itinere Jeſus. Iter ipſius eſt caro pro nobis aſſumpta. Ideo fatigatus ab itinere, quid eſt aliud quam fatigatus in carne? Dei pro nobis incarnati & fatigati veſtigia ſequamur: vitæ iſtius mortalis, ſtatuſque noſtri labores & laſſitudines pro ejus amore & gloria perferamus. Non ſit otioſa quies noſtra, non voluptati ſerviens, ſed indulgens neceſſitati; ad Dei gloriam, & ad finem ſalutis noſtræ referatur, ut curato corpore, viribuſque refectis, Deo ſerviamus alacrius, & in ejus opere, noſtrique ſtatus officiis ferventius laboremus. Hæc enim vita laboris eſt, non quietis. *S. Auguſt. in Johan. Tract. 15. n. 6. & 7.*

7. *Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Jeſus: Da mihi bibere*. Mulieris Samaritidis adventum ad fontem prænoverat ac decreverat. Ubi vero adfuit, eam ſtatim doctrinæ ſuæ retibus expanſis ab æterno implicare ſibi propoſuit cæleſtis animarum venator. Mulier illa typus erat Eccleſiæ, non juſtificatæ, ſed juſtificandæ. Ventura enim erat Eccleſia de Gentibus, alienigena a genere Judæorum. Audiamus ergo in illa nos, & in illa agnoſcamus nos, & in illa gratias agamus pro nobis. *Dicit ei Jeſus: Mulier da mihi bibere*. Qui bibere quærebat, fidem ipſius mulieris ſitiebat. *S. Auguſt. Tract. 15 in Johan n. 10.*

10. *Reſpondit Jeſus, & dixit: Si ſcires donum Dei, & quis eſt qui dicit tibi: Da mihi bibere, tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam vivam*. Donum Dei eſt Spiritus ſanctus. Hujus doni ſe ipſum largitorem inſinuat. Cui enim convenit ea largiri quæ Dei ſunt? Nonne ei qui ſecundum naturam Deus eſt? Aquam autem vivam appellat vivificum illud Spiritus donum, per quod ſolum humana natura, quamvis perinde ac montani ſtipites *S. Cyrill. Alexand. Lib. 2. in Johan. p. 180.*

tes prorſus arefacta & omnis fructus expers diaboli fraude reddita, ad veterem naturæ pulchritudinem revocatur, & vivificam gratiam ebibens, variis bonorum generibus redimitur, & ad virtutis ſtudium repullulans, uberrimos dilectionis divinæ ramos edit. Hinc Deus per Prophetam ait: *Glorificavit me beſtia agri, dracones, & ſtruthiones: quia dedi in deſerto aquas, flumina in invio, ut darem potum populo meo, electo meo, Populum iſtum formavi mihi, laudem meam narrabit.*

Si ſcires donum Dei. Donum Dei gratia eſt: non datur ex meritis, quia ex ipſa eſt omne meritum. Si gratia Dei ex meritis eſſet, jam gratia non
Rom. 11. 35. eſſet. *Quis* enim *prior dedit illi, & retribuetur ei?* Gratiam ne quidem deſiderare, aut petere poſſumus; immo nec ejus neceſſitatem, & indigentiam noſtram cognoſcere ſine gratia tenebras noſtras illuminante, ſine Spiritu Dei infirmitatem noſtram adjuvante. „ Non enim ſufficientes ſumus „ cogitare aliquid ex nobis quaſi ex nobis, ſed omnis ſufficientia noſtra ex „ Deo eſt. Et quid oremus, ſicut oportet, neſcimus: ſed Spiritus adjuvat infirmitatem noſtram. Chriſtum Jeſum, & Gratiæ ipſius neceſſitatem cognoſcere, primus eſt ad converſionem gradus. *Mulier, ſi ſcires donum Dei, & quis eſt qui dicit tibi, Da mihi bibere, forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam vivam.*

11. 12. 13. *Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus eſt.... Numquid tu major es Patre noſtro Jacob, qui dedit nobis puteum, & ipſe ex eo bibit, & filii ejus, & pecora ejus? Reſpondit ei Je-*
S. Aug. *ſus, & dixit ei: Omnis qui bibit ex aqua hac ſitiet iterum: qui autem bibe-*
Tract. 15. *rit ex aqua quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum.* Et verum eſt ſecun-
in Johan. dum hanc aquam, & verum eſt ſecundum quod ſignificabat illa aqua. Ete-
n. 16. nim aqua in puteo, voluptas ſæculi eſt in profunditate tenebroſa: hinc eam hauriunt homines hydria cupiditatum. *Cupiditatem quippe proni ſubmittunt, ut ad voluptatem hauſtam de profundo perveniant; & fruuntur voluptate, præcedente & præmiſſa cupiditate. Nam qui non præmiſerit cupiditatem, pervenire non poteſt ad voluptatem.* Pone ergo hydriam, cupiditatem, & aquam de profundo, voluptatem: cum pervenerit quiſque ad voluptatem ſæculi hujus, cibus eſt; potus eſt, lavacrum eſt, ſpectaculum eſt, concubitus eſt; numquid non iterum ſitiet? Ergo *de hac aqua qui biberit, ſitiet iterum: Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum...*
Pſal. 64. 5. *Satiabimur* (inquit Rex Propheta) *in bonis domus tuæ.* De qua ergo aqua
Pſal. 35. 10. daturus eſt, niſi de illa de qua dictum eſt, *Apud te eſt fons vitæ?* Nam quomodo ſitient, qui *inebriabuntur ab ubertate domus tuæ?*

14. *Sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.* Sicut enim ſi quis fontem in ſe ipſo intus haberet, non ſitiret umquam, ita qui hanc aquam habuerit, Spiritum ſanctum ſcilicet in anima ſua inhabitantem, fontem omnium bonorum cæleſtium, nullam ſitim bonorum terrenorum patietur, caritate cor ejus implente. Id quidem perfecte non ſit in hac mortali vita, in qua perpetua pene pugna eſt cupiditatem inter & caritatem. Sed caritas Sanctos penitus implebit in æterna vita, omni cupiditate omnino excluſa & abſumpta, cum mortale hoc
Jac. 1. 17. induerit incorruptionem. *Fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Omne* ſcilicet *datum optimum, & omne donum perfectum de ſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum*; & humili gratiarum actione electorum in quos deſcendit, ad originem ſuam jugiter aſcendit, illoſque tandem Deo perfecte conjungit, & ad vitam æternam evehit.

15. *Dicit ad eum mulier: Domine da mihi hanc aquam, ut non ſitiam, neque veniam huc haurire.* Ad laborem indigentia cogebat, & laborem infirmitas

mitas recuſabat. Nondum audiebat dicentem: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Initium gratiæ, deſiderium gratiæ eſt. Hæc prima gratiæ interioris operatio, ut deſideretur, & deſiderata per orationem poſtuletur. Domine, da nobis hanc aquam, Spiritum ſanctum tuum, gratiam tuam, ut non ſitiamus, niſi Te fontem aquæ vivæ. Fac ut gratia tua ſit in nobis perennis inſtar fontis, non raptim tranſiens ut torrens, ut nec hyeme tribulationis, nec æſtate proſperitatis deficiat. *Æſtas probat fontem vel torrentem*: tentatio, an gratia ſit fons in nobis, vel torrens, qui pravarum cupiditatum æſtu ſiccetur. Cupiditas & iniquitas laborem ſemper adjunctum habet, comitem ſemper difficultatem, qua infelix anima fatigatur in cœnoſa voluptatis via. *Laſſati ſumus in via iniquitatis & perditionis, ambulavimus vias difficiles.* Puteus altus eſt. Ex hac aqua bibunt homines & pecora. Gratia vero & caritas ineffabilem ſuavitatem & facilitatem in bono ſecum affert, cum facit plus delectare quod Deus præcipit, quam delectat quod impedit. *Etenim Dominus dabit benignitatem*, ſive (ut S. Auguſtinus legit) *ſuavitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum.* Quæ verba ſic explicat S. Auguſtinus: *Cum ergo cœperis odiſſe peccata, & confiteri Deo, cum te delectationes illicitæ rapiunt & ducunt ad ea quæ tibi non proſunt, ingemiſce ad Deum: & confitens illi peccata tua, mereberis ab illo delectationem, & ſuavitatem juſtitiæ faciendæ dabit tibi, ut incipiat te delectare juſtitia, quem primo delectabat iniquitas: ut qui primo gaudebas in ebrietate, gaudeas in ſobrietate; & qui primo gaudebas de furtis, ut tolleres homini quod non habebas, quæras donare non habenti quod habebas: & quem delectabat rapere, delectet donare; quem delectabat ſpectare, delectet orare; quem delectabant cantica nugatoria & adulterina, delectet hymnum dicere Deo, currere ad Eccleſiam, qui primo currebas ad theatrum. Unde nata eſt iſta ſuavitas, niſi quia Dominus dabit ſuavitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum?*

S. Auguſt. Matt. 11. 28.

Sap. 5. 7.

Pſal. 84. 13. S. Auguſt. in hunc Pſalm. n. 11

16. 17. *Dicit ei Jeſus: Vade, voca virum tuum, & veni huc. Reſpondit mulier, & dixit: Non habeo virum. Dicit ei Jeſus: Bene dixiſti.... Quinque enim viros habuiſti, & nunc quem habes, non eſt tuus vir; hoc vere dixiſti.* Altera gratiæ operatio in homine, eſt agnitio, horror, & confeſſio peccati. *Non habeo virum.... Domine, ut video Propheta es tu.* ,, Quinque ,, viros priores animæ, quinque ſenſus corporis myſtice S. Auguſtinus expoſuit. Quando enim quiſque naſcitur, antequam poſſit uti mente atque ,, ratione, non regitur niſi ſenſibus carnis. Anima in puero parvulo quod auditur, quod videtur, quod olet, quod ſapit, quod tactu ſentitur, hoc appetit ,, aut fugit. Appetit quicquid mulcet, fugit quicquid offendit hos quinque ,, ſenſus. Hos enim quinque ſenſus mulcet voluptas, offendit dolor. Secundum hos quinque ſenſus tamquam quinque viros, prius vivit anima, ,, quia iſtis regitur. Quare autem viri dicti ſunt? Quia legitimi. A Deo ,, quippe facti, & a Deo donati animæ. Infirma eſt adhuc quæ iſtis quinque ſenſibus regitur, & ſub iſtis quinque viris agit: at ubi venerit ad ,, annos exſerendæ rationis, ſi eam ſuſceperit optima diſciplina & doctrina ſapientiæ; quinque illis viris ad regendum non ſuccedit niſi vir verus, legitimus & illis melior, & qui melius regat, & qui ad æternitatem excolat, ad æternitatem inſtruat. Nam iſti quinque ſenſus non ,, ad æternitatem nos regunt, ſed ad iſta temporalia vel appetenda, vel ,, fugienda. Ubi vero intellectus ſapientia imbutus regere cœperit animam, ſcit jam non ſolum fugere foveam, & ambulare in æquali quod ,, oculi oſtendunt animæ infirmæ, nec tantum canoras voces ſuaviter audire, diſſonaſque repellere; vel blandis odoribus delectari, putoreſque

S. Auguſt. Tract. 15. in Johan. n. 21. 22. 23. Vide & Lib. Quæſt. 83. Quæſt. 64.

„ reſpuere; aut dulcedine capi & amaritudine offendi; aut lenibus mulce-
„ ri, & aſperis lædi. Iſta enim omnia infirmæ animæ ſunt neceſſaria.
„ Quid ergo regiminis adhibetur per illum intellectum? Non alba & ni-
„ gra diſcreturus eſt, ſed juſta & injuſta, bona & mala, utilia & inuti-
„ lia, caſtitatem & impudicitiam, hanc ut amet, iſtam ut vitet; carita-
„ tem & odium, in hac ut ſit, in illo ut non ſit. Hic vir quinque illis
„ viris in illa muliere non ſucceſſerat. Ubi enim non ſuccedit ille, error
„ dominatur. Nam cum cœperit anima capax eſſe rationis, aut a ſapien-
„ te mente regitur, aut ab errore: ſed error non regit, ſed perdit. Poſt
„ iſtos ergo quinque ſenſus mulier adhuc errabat, & error eam ventila-
„ bat. Error autem iſte non erat legitimus vir, ſed adulter: ideo ei Do-
„ minus ait: Bene dixiſti, *Quia non habeo virum*. *Quinque enim viros ha-*
„ *buiſti*: quinque te ſenſus carnis primo rexerunt: veniſti ad ætatem u-
„ tendæ rationis, nec ad ſapientiam perveniſti; ſed in errorem incidiſti.
„ Ergo poſt illos quinque viros *iſte quem habes non eſt tuus vir*. Et quid
„ erat, ſi vir non erat, niſi adulter! *Voca* itaque non adulterum, ſed *vi-*
„ *rum tuum*: ut intellectu me capias, non errore de me aliquid falſum
„ ſentias. Adhuc enim errabat mulier, quæ aquam illam cogitabat: cum
„ jam Dominus de Spiritu ſancto loqueretur. Quare errabat, niſi quia a-
„ dulterum, non virum habebat? Tolle ergo hinc iſtum adulterum qui te
„ corrumpit, & *Vade, voca virum tuum*. Voca, & veni ut intelligas me.
„ *Dicit ei mulier, Domine, video quia Propheta es tu*. Cœpit venire vir,
„ nondum plene venit. Prophetam Dominum putabat, Erat quidem &
Marci 6. 4. „ Propheta, nam de ſe ipſo ait: *Non eſt Propheta ſine honore niſi in patria*
Deuteron. „ *ſua*. Item de illo dictum eſt ad Moyſen, *Prophetam ſuſcitabo eis de me-*
18. 18. „ *dio fratrum ſuorum ſimilem tui*. Similem ſcilicet ad formam carnis, non
„ ad eminentiam majeſtatis. Proinde jam non multum errat mulier iſta,
„ *Video*, inquit, *quia Propheta es tu*. Incipit vocare virum, adulterum ex-
„ cludere.

S. Joh. 4. 20. 22. *Venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in*
Chryſ. Hom. *ſpiritu & veritate*. „ Samaritanos & Judæos a veris excipit adoratoribus;
33. „ & quamvis meliores Judæos, venturus tamen longe deteriores, quanto
„ figura veritate inferior eſt, indicavit: Eccleſiam autem ſignificat, quo-
„ niam verus & debitus Deo cultus in ipſa eſt. Qui igitur ſunt veri ado-
Rom. 1. 9. „ ratores? Qui nullo loco divinum cultum circumſcribunt, qui Deum in
Rom. 12. 1. „ ſpiritu colunt, ſicut & Paulus: *Cui ſervio*, inquit, *in ſpiritu meo, in*
Evangelio Filii ejus.... Obſecro vos, fratres, per miſericordiam Dei, ut ex-
hibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem, rationabi-
le obſequium veſtrum. „ Per ſpiritum autem, incorporeum ſignificat. Opus
„ eſt enim incorporei cultum etiam talem eſſe, & per incorporeum quod
„ eſt in nobis, hoc eſt, per animam & animæ munditiam offerri. *Spiri-*
„ *tus eſt Deus, & eos qui adorant, in ſpiritu & veritate adorare oportet*.
„ Nam cum & Judæi & Samaritani neglecta anima munditiæ corporis
„ plurimum ſtuderent, ideo non ablutione & ornatu corporis, ſed mente
„ dicat adorandum. Quamobrem non pecora, non vitulos, ſed te totum
„ Deo offeras ſacrificium; ſic viventem hoſtiam exhibebis. In veritate
„ enim adorare oportet: nam quæ ſuperiori tempore figura erant, holo-
„ cauſta, ſacrificia, incenſum, non ſunt amplius, ſed omnia veritas. Non
„ enim caro, ſed malæ circumcidendæ ſunt cogitationes, & nos ipſos cru-
„ cifigere, & irrationales auferre cupiditates oportet atque mactare....

Veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate. Non jam in mon-
te, non Jeroſolymis, ſed in Eccleſia catholica, in qua una, non in ulla

alia

alia congregatione vel ſecta, veri ſunt adoratores: in qua una eſt verum
ſacrificium tam externum & viſibile, oblatio munda, victima ſalutaris,
quæ in omni loco, toto orbe, ubicumque Chriſtiana Catholica Religio
diffuſa eſt, vero Deo offertur, tum internum, cujus viſibile ſacrificium ſi-
gnum eſt; ſcilicet ſacrificium contriti cordis & caſti corporis, *in ſpiritu*
caritatis, qui filiorum & verorum Chriſtianorum ſpiritus eſt; *in veritate*
& puritate fidei, nullis erroribus admixtæ, qui Catholicorum eſt caracter.
Ergo *intus age totum*. Et ſi forte quæris aliquem locum altum, aliquem 1. Cor. 3. 17
locum ſanctum, intus exhibe te Templum Deo. *Templum enim Dei ſan-* S. Auguſt.
ctum eſt, quod eſtis vos....'In Templo vis orare, in te ora. Sed prius eſto tem- Tract. 15. in
plum Dei, quia ille in Templo ſuo audiet orantem. Johann.

25. 26. *Dicit ei mulier: Scio quia Meſſias venit: Cum ergo venerit ille, no-* n. 25.
bis annuntiabit omnia. Dicit ei Jeſus: Ego ſum qui loquor tecum. Ita ſe Chri-
ſtus ſimplicibus manifeſtat. Samaritidem intus in animo docet, eamque
ad ſui cognitionem ſenſim adducit, ei Myſteria revelans, quæ ſapientibus
& prudentibus abſcondit. Illi annuntiat omnia. Quid enim illi ſciendum
ſupereſt, qui Deum verum, & Chriſtum Jeſum novit? *Hæc eſt autem vita* Johan. 17. 3.
æterna: ut cognoſcant te, ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chri-
ſtum. Gratias illi perpetuas agamus, qui venit in mundum propter nos,
ut nos doceret omnia ad ſalutem neceſſaria. Illum audiamus in Scripturis
Sacris nobis loquentem, qui Samaritanæ mulieri loqui, & illam altiſſima
Religionis Myſteria docere dignatus eſt. Evangelium non ſolum audiamus
& legamus, ſed in tabulis cordis carnalibus inſcriptum geramus; ejus ſen-
tentias, hiſtoriam, præcepta, verba, miracula, exempla Chriſti Jeſu Do-
mini noſtri frequenter animo repetamus, ut mundetur ac ſanctificetur.
Nam ſi in quacumque domo Evangelium eſt, illuc diabolus ingredi non audet: S. Johan.
quanto minus animam ei aſſidua lectione familiarem neque dæmon, neque pec- Chryſoſt.
catum attinget? Sanctifica igitur animum, ſanctifica corpus: hoc continget, ſi Hom. 33.
Evangelium ſemper & in animo habueris, & in lingua. Quod ſi linguæ obſcæ- in Johann.
nitas animam coinquinet, perſpicuum eſt ſpiritali lectione eam ſanctificari, &
gratia Spiritus ſancti affatim perfundi. Divini cantus ſunt Scriptura; hinc no-
bis & animæ noſtræ affectibus remedium petamus, cujus utilitatem ſi intuere-
mur, incredibili ei attentione vacaremus.

27. *Et continuo venerunt Diſcipuli ejus: & mirabantur, quia cum muliere* S. Auguſt.
loquebatur, &c. Mirabantur Chriſti facilitatem, & incredibilem humilita- Tract. 15. in
tem, quod pauperem & Samaritanam mulierem tam benigne alloqui non Johan. n. 29.
dedignaretur. Mirabantur quia quærebat perditam, qui venerat quærere
quod perierat. Bonum mirabantur, non malum ſuſpicabantur. Deus qui
maſculum & feminam condidit, utrique ſexui fidei & gratiæ ſuæ dona
gratis diſtribuit. *In Chriſto Jeſu non eſt maſculus, neque femina.* Hoc ſibi
exemplum proponant Eccleſiæ Paſtores & Doctores, nec prodeſſe renuant
mulieribus. Non enim voluntatem ſuam, ſed prædicationis utilitatem ſe-
qui oportet. Major plerumque in feminis docilitas quam in viris, pietas
major, uberiora Dei dona, qui infirma mundi eligit, ut nemo in conſpe-
ctu ejus glorietur. Verumtamen a diaboli caveant inſidiis Evangelici Mi-
niſtri; cum mulieribus converſentur in omni caſtitate, nimiam familiari-
tatem vitent; nec frequentia ſint, nec diuturna eorum cum mulieribus
colloquia, nec profana ſint, ſed de rebus dumtaxat ad ſalutem ſpectanti-
bus; nec clandeſtina; & neque nobilibus magis ac divitibus; vel ingenio aut
forma præſtantioribus, quam pauperibus, ignobilibus, ſimplicibus, ſpiri-
talem ſacri miniſterii curam impendant. *Et mirabantur, quia cum muliere*
loquebatur.

28. 29. *Reliquit ergo hydriam ſuam mulier, & abiit in civitatem, & dicit illis hominibus: Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcumque feci: Numquid ipſe eſt Chriſtus?* Victrix corporeæ curæ, (inquit S. Cyrillus) & quæ ſtultis voluptatibus ſæpe ſuccubuerat, carnis uſum neceſſarium defraudat, cibumque & potum aſpernata in alium ſtatum per fidem reformatur. Statim vero caritatem virtutum optimam amplexa, quod ſibi oblatum eſt bonum, citato in urbem curſu ſtudioſe ac ferventer annuntiat. Inclamabat enim ei intus ad aurem cordis Chriſtus Jeſus: *Gratis accepiſtis, gratis date*. Hinc diſcamus non eſſe nobis imitandum ignavum illum ſervum, qui talentum humi defodit, ſed illud exercere conemur, & alios ad Chriſti cognitionem & amorem verbo & exemplis adducere. Quod celeberrima illa mulier egregie præſtat, quæ bonum ſibi oblatum aliis communicat: quam hactenus hauſerat aquam non jam e ſcaturigine hauriens neque terreſtrem hydriam domum denuo reportans, ſed divina potius ac cæleſti gratia, ſapientiſſimaque Salvatoris doctrina mentem plenam gerens.

S. Cyril. Lib. 2. in Johan. p. 193. 194.

Reliquit hydriam ſuam mulier. Audito, *Ego ſum qui loquor tecum*, & recepto in cor Chriſto Domino, quid facere, niſi jam hydriam dimitteret, & evangelizare curreret? *Projecit cupiditatem, & properavit annuntiare veritatem. Diſcant qui volunt evangelizare, projiciant hydriam ad puteum.*

S. Auguſt. Tract. 15. in Johan. n. 30.

Conſidera mulieris ſtudium, ſapientiam conſidera. Venerat hauriendæ aquæ gratia; & cum verum fontem inveniſſet, contempſit alterum;, ut nos exemplo, licet parvo, admoneret, ſpiritualium gratia ſæcularia omnia eſſe nobis contemnenda, neque eorum, niſi ad neceſſitatem, ullam rationem habendam; quod & Apoſtoli fecerunt, & hæc mulier. Siquidem illi a Jeſu vocati, retia reliquerunt, hæc ſponte ſua reliquit hydriam, & Dei gratia præveniente Apoſtolico munere fungitur: neque unum aut alterum, ut Andreas & Philippus, ſed univerſam advocat civitatem, & populum ad Chriſtum adducit.

S. Joan. Chryſ. Hom. 33. in Johan.

Reliquit hydriam ſuam mulier. Non fert hydriam ſed refert gratiam. *Vacua videtur reverti onere, ſed plena revertitur ſanctitate. Quæ peccatrix advenerat, revertitur prædicatrix. Et quæ hydriæ vaſculum amiſerat, Chriſti plenitudinem reportabat: in nullo civitati ſuæ inferens detrimentum. Etenim ſi aquam civibus non intulit, tamen fontem ſalutis invexit*. Qui vere converſus ad Chriſtum eſt, rerum terrenarum obliviſcitur, abjicit onera, relinquit impedimenta, cupiditates refrænat, renuntiat voluptatibus, non ſolum pro cæleſtibus donis acceptis gratias agit; ſed gloriæ Dei & ſalutis animarum zelo fervens, de Deo cum aliis colloqui amat, ad ejuſque notitiam & amorem omnes invitare & adducere opportunitate data. *Venite, & videte: numquid ipſe eſt Chriſtus?*

Antiquus Pater in Serm. de eleemoſyna & Muliere Samarit. olim edito ſub. S Ambroſii nomine.

34. *Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem eius qui miſit me, ut perficiam opus ejus*. Opus Dei, animarum ſalus, Paſtoris cibus ac deliciæ ſint. Paſtorali munere ac miniſterio nihil in orbe majus aut excellentius, in eo tamen non diligenda celſitudo & excellentia, ſed Dei voluntas: ſacris inſiſtendum functionibus, non quia nobis, ſed quia Deo placent. Diligendum opus, non quia noſtrum, ſed quia Dei eſt: ab ipſo, & propter ipſum inchoandum & perficiendum, qui omnis boni principium & finis eſt. Spiritus ſanctus loquitur per os Prædicatoris, fidemque & caritatem in corde producit auditoris. Pari humilitate ac fervore in Apoſtolico ac Paſtorali munere laborandum eſt, ne cum opus Dei in aliis perficere conamur per doctrinam, opus ſuum in nobis perficiat diabolus per ſuperbiam. Apis imitanda, quæ ſupervolitat melli ſuo, ne hærens nectatur & ſuffocetur.

In

In mellis copia non fruſtra pennas habet apicula; nectit enim hærentem. Opus ergo Dei perficientem in Spriritu Chriſti Jeſu, cum illo dicamus: *Ego non quæro gloriam meam*. Et, *Non nobis, Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam*.

Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me, &c. Chriſtus *S. Cyrill. Alex. Lib. 2. in*
Jeſus ſeipſum futuris orbis Magiſtris, Paſtoribus, Prædicatoribus, Doctoribus *Johan. p.*
exemplum ſtatuit acerrimi & præclariſſimi ad docendum ſcientiam ſalutis, & *197.*
ad Animarum converſionem ſtudii, cui neceſſaria corporis etiam poſtponantur. Nam cum ſuaviſſimum ſibi eum cibum eſſe dicit, nimirum facere voluntatem ejus, a quo miſſus eſt, & perficere opus ejus, Apoſtolici miniſterii munus deſcribit. Docendi enim curæ intentos eſſe illos dumtaxat oportet, & a carnis deliciis in tantum recedere, ut vix neceſſarium obſequium admittant, quod ad vitam conſervandam exhibetur.

35. *Levate oculos veſtros, & videte regiones, quia albæ ſunt jam ad meſſem*. Quot Nationes quas Deus vocat ad fidem? Quot peccatores ad pœnitentiam excitandi? Quam ampla meſſis Evangelicis operariis deſtinata? Levate igitur oculos veſtros, rogate Dominum ut mittat operarios in meſſem ſuam: ad Gentes quæ eum non noverunt, & nomen ejus non invocaverunt? Ite in agrum Domini, & in meſſe ejus laborate, quicumque ad hoc vocati eſtis, & zelo ſalutis animarum, fideique propagandæ flagratis. Æternæ vitæ promiſſio, Animarum ſalus, perfectio corporis electorum, gloria Dei tam ſeminatores quam meſſores coronantis, & ſui fruitione beatificantis, ad laborem vos accendant. *Et qui metit, mercedem accipit & congregat fructum in vitam æternam: ut & qui ſeminat, ſimul gaudeat, & qui metit*.

38. *Ego miſi vos metere quod vos non laboraſtis: alii laboraverunt, & vos in labores eorum introiſtis*. „ Qui laboraverunt? Ipſe Abraham, Iſaac & Ja-
„ cob. Legite labores eorum: in omnibus laboribus eorum Prophetia Chri-
„ ſti; & ideo ſeminatores. Moyſes & ceteri Patriarchæ, & omnes Prophetæ,
„ quanta pertulerunt in illo frigore quando ſeminabant? Ergo jam in Judæa *S. Aug.*
„ meſſis parata erat. Merito ibi tamquam matura ſeges fuit, quando tot *Tract. 15.*
„ hominum millia pretia rerum ſuarum afferebant, & ad pedes Apoſtolo- *in Johan.*
„ rum ponentes, expeditis humeris a ſarcinis ſæcularibus, Chriſtum Domi- *n. 32.*
„ num ſequebantur. Vere matura meſſis. Quid inde factum eſt? De ipſa
„ meſſe ejecta ſunt pauca grana, & ſeminaverunt orbem terrarum, & ſurgit alia
„ meſſis quæ in fine ſæculi metenda eſt. De iſta meſſe dicitur: *Qui ſeminant*
„ *in lacrymis, in gaudio metent*. Ad iſtam meſſem non Apoſtoli, ſed Angeli *Pſal. 125.*
„ mittentur. *Meſſores*, inquit, *Angeli ſunt*. Iſta ergo meſſis creſcit inter *Matt. 13.*
„ zizania, & exſpectat purgari in fine. Illa vero meſſis jam matura erat,
„ quo prius miſſi ſunt Diſcipuli, ubi Prophetæ laboraverunt.

Ne extollantur operarii Evangelici, cum uberem colligunt meſſem; is enim ſæpe fructus eſt precum, laborum, patientiæ aliorum: & alioqui totum Deo tribuendum eſt, quo adjuvante verbum ſeminatur, creſcit, matureſcit, colligitur, & in horreum infertur.

46. 47. *Erat quidam Regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. Hic cum audiſſet, quia Jeſus adveniret a Judæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum ut deſcenderet, & ſanaret filium ejus, &c.* Utiles ſunt ad ſalutem calamitates, ſiquidem ad Deum nos revocant: *Multiplicatæ ſunt in-*
firmitates eorum, poſtea acceleraverunt .... Cum occideret eos, quærebant *Pſal. 15. 4.*
eum, & revertebantur, & diluculo veniebant ad eum. Et rememorati ſunt *Pſal. 77. 34.*
quia Deus adjutor eſt eorum: & Deus excelſus redemptor eorum eſt. Ad Chriſtum Jeſum accedamus, illique ſupplicemus humiliter, non ſolum ut

ſanet

ſanet ægritudines corporis noſtri, ſed in primis ut infirmitates animæ noſtræ incipientis mori, & in ſummo ſalutis periculo conſtitutæ, ſanare dignetur. Miraculum gratiæ ſuæ ut operetur, credamus illum eſſe Salvatorem mundi, poſſe juſtificare impium, morbos animarum ſolo verbo poſſe curare, quin etiam mortuam animam ſuſcitare. Ne imperfecta ſit fides noſtra, ut fides Reguli, cujus filius infirmabatur Capharnaum, qui potentiam ac beneficentiam Chriſti temporibus & locis circumſcriptam putabat: ne cum ipſo audiamus: *Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis.*

S. Cyrill. Alexand.

50. *Dicit ei Jeſus: Vade, filius tuus vivit. Credidit homo ſermoni quem dixit ei Jeſus, & ibat.* Chriſti ſermoni credidit, ipſo Salvatore fidem in corde ejus inchoante, & poſtea perficiente, cum ſervi nuntiaverunt puerum in priſtinam valetudinem ſubito reſtitutum; ceſſante febre ipſa hora quæ dixit ei Jeſus: *Filius tuus vivit.* Miraculum duplex operatus eſt Jeſus: unum in corde patris, in quo ſanavit incredulitatem; alterum in filii corpore, a quo diſpulit febrem. Sana, Domine, incredulitatem noſtram, adauge & corrobora in nobis fidem: verbo tuo febrem abige, cupiditatum noſtrarum æſtum extingue; fac ut ſermonibus tuis credens, in via mandatorum tuorum ſimplici obedientia ambulem ad domum cæleſtem & æternam. Dic Eccleſiæ pro me, ſimilibuſque mihi peccatoribus coram divina tua Majeſtate gementi: *Filius tuus vivit.*

53. *Et credidit ipſe, & domus ejus tota.* Cum ad Deum per ejus gratiam converſi eſtis, cum inſigne aliquod beneficium ab illo accepiſtis; non ſolum gratias illi privatim referre debetis, dicentes: *Benedic anima mea Domino, & noli oblivisci omnes retributiones ejus: Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas: qui redimit de interitu vitam tuam:* verum etiam operam dare oportet ut filii veſtri ac domeſtici credant, fidemque ſanctis operibus teſtentur, ut Chriſtus in familia veſtra regnet. *Credidit ipſe, & domus ejus tota.*

Pſal. 102. 2. 3. 4.

CAPUT QUINTUM.

Senſus Litteralis.

1. *Poſt hæc erat Feſtus dies Judæorum*, Paſcha, ſecundum miniſterii Chriſti, ſecundum S. Irenæum; vel Pentecoſte, ſecundum SS. Chryſoſt. & Cyrillum Alexandr. *& aſcendit Jeſus Jeroſolimam*, ſecundum præſcriptum Legis, ut exemplum obedientiæ in omnibus præberet.

S. Irenæus Lib. 2. c. 39. S. Chryſoſt. Hom. 35. in Johann.

2. 3. *Eſt autem Jeroſolymis probatica piſcina, quæ cognominatur Hebraice Bethſaida, quinque porticus habens.* In manuſcriptis optimæ notæ Codicibus Græcis legitur, ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρᾳ. Sic inter alios habet Vaticanus Codex vetuſtiſſimus & emendatiſſimus: alii vero Codices hæc verba ἐπὶ τῇ omittunt. Secundum priorem lectionem vertendum eſſet: *Eſt autem Jeroſolymis ad portam ovium*, qua ſcilicet oves immolandæ inducebantur in Urbem; vel, qua oves ad paſcua educebantur, piſcina, &c. Secundum alteram lectionem, quæ eſt Vulgatæ noſtræ, quam etiam videntur ſecuti SS. Chryſoſtomus, Cyrillus, Hieronymus, Theophylactus, & quæ Mſſ. codicibus Græcis aliquibus nititur, vertendum eſt in hunc modum: *Eſt autem Jeroſolymis probatica piſcina*, id eſt, piſcina ovium, ſic vocata ab ipſa *porta Gregis*, de qua II. *Eſdræ* 3. 1. Oves Græce πρόβατα dicuntur, hinc piſcina ad portam ovium ſita dicta eſt probatica. Piſcina

S. Cyr. Lib. 2. p. 206.

hæc

hæc ſeu ſtagnantium aquarum congeries, alibi dicitur *natatoria*, quod aquas abluendis immundis contineret, *Bethſaidam* appellatam, id eſt, *piſcationis domum*, verſio noſtra Vulgata docet: *Beteſdam*, ſeu *Betheſdam* Græcus Textus. *Betheſeda domum miſericordiæ* ſeu *gratiæ* ſignificat, conveniens nomen ob beneficia ſanitatis, quæ Dei miſericordia & benignitate ægri in illa piſcina conſequebantur. *Betheſeda*, ſignificat & *domum effuſionis*, aptum etiam piſcinæ nomen, in quam aquæ ex variis aquæductibus fundebantur & confluebant. Circumdata erat hæc piſcina quinque porticibus, in quibus ambulabant homines, & ponebantur infirmi, aquæ motum exſpectantes. *In his jacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum*, ſeu paralyticorum, & quibus aliqua pars corporis ab influxu vitali deſtituta erat, & inutilis ad uſum facta, *expectantium aquæ motum*, ſive impreſſionem ſalutiferam aquæ factam ab Angelo. *Johan. 9. 7.*

4. *Angelus autem Domini deſcendebat ſecundum tempus in piſcinam*, tempore a Deo præſtituto, hominibus improviſo, *& movebatur aqua*, quod ſignum erat deſcenſus Angeli, & divinæ virtutis ad ſanitatem impertiendam illi, qui tunc in aquam immergeretur, paratæ. *Et qui prior deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ, ſanus fiebat a quocumque detinebatur infirmitate*, cui nec ars, nec natura ſubvenire poterat. Naturalis ergo non erat illa per aquam piſcinæ medicatio: primo quia ſtato tempore fiebat; 2. Quia omnia morborum genera ſanabantur; 3. Quia non ſanabatur niſi qui prior mergebatur in piſcinam poſt Angeli deſcenſum & aquæ motum. Quamvis porro Veteris Teſtamenti Hiſtoria non meminerit hujus piſcinæ, & celebris miraculi in ea fieri ſoliti, neque etiam Joſephus; ſilentium iſtud præſcribere non poteſt Hiſtoriæ hujus Evangelicæ veritati. Omnia enim quæ Jeroſolymis erant admiratione digna, in veteris Inſtrumenti libris ſcripta non ſunt, nec a Joſepho memorantur omnia miracula, præſertim quæ ad tempus diſpenſationis Chriſti pertinent. Veriſimile porro eſt hanc vim aquis piſcinæ probaticæ, ſeu piſcinæ Siloe divinitus datam paulo ante adventum Chriſti, ut typus eſſet aquarum baptiſmi, quo ſanautur Animæ a morbis peccatorum.

5. 6. 7. 8. *Erat autem quidam homo ibi*, juxta hanc piſcinam, *triginta & octo annos habens in infirmitate ſua*, ab annis triginta & octo immedicabili morbo detentus. *Hanc cum vidiſſet Jeſus* jacentem, nec movere ſe valentem, utpote paralyticum, *& cognoviſſet quia jam multum tempus haberet*, quod tot annos infirmitate gravi & pertinaci laboraret, *dicit ei: Vis ſanus fieri?* Quæ interrogatio eo ſpectabat, ut in eo impotentiæ ac miſeriæ ſuæ ſenſum, ac deſiderium ſanitatis vehementius excitaret. Emphaſim quamdam habet hæc interrogatio, Utrum velit re optata frui, ſeque eam præbere poſſe, jamque ad id præſtandum paratum eſſe ſignificat, ſolamque petitionem ejus qui gratiam accepturus erat, præſtolari. *Reſpondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua mittat me in piſcinam*. Neminem habeo, a quo adjutus, opportuno momento demitti poſſim in piſcinam: *Dum venio enim ego, alius ante me deſcendit*, ſicque beneficium ſanitatis præoccupat. *Dicit ei Jeſus: Surge*, fruere ſanitate, quam tibi impertior, ne diutius Angeli deſcenſum & aquæ motum expectare cogaris: *Tolle grabatum tuum, & ambula*. Lectum tuum in domum transfer, quo ſigno cognoſcant omnes qui te norunt, te perfecte ſanatum eſſe. *S. Cyrill. p. 208.*

9. 10. *Et ſtatim ſanus factus eſt homo ille: & ſuſtulit grabatum ſuum, & ambulabat*, domum ſuam repetens. *Erat autem Sabbatum in die illo*. Dies qua Chriſtus languidum illum ſanavit, erat dies Sabbati. *Dicebant ergo*

Judæi

Judæi illi homini qui ſanatus fuerat : Sabbatum eſt , non licet tibi tollere grabatum tuum. Lex enim id vetat. *Nolite portare pondera in die ſabbati, nec inferatis per portas Jeruſalem* (ait Dominus) *Et nolite ejicere onera de domibus veſtris in die ſabbati, & omne opus non facietis: ſanctificate diem ſabbati, ſicut præcepi Patribus veſtris*. Jerem. 17. 21. 22. 24.

2. *Reſpondit eis: Qui me ſanum fecit , ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, & ambula*. Qui divina virtute me ſanavit, divina pariter auctoritate mihi juſſit ut lectum ferrem. Ipſi proinde parere debui.

12. 13. *Interrogaverunt ergo eum: Quis eſt ille homo, qui dixit tibi tolle grabatum tuum & ambula?* Quærunt non quod admirentur, ſed quod calumnientur: non interrogant quis languidum ſanavit, ſed quis illi dixit, *Tolle grabatum tuum*, ut calumniandi anſam arripiant : non quis ſit vir ille admirabilis , ac divinus ille Propheta , interrogant ; ſed contemptim & invidioſè, *Quis eſt ille homo? .... Is autem qui ſanus fuerat effectus, neſciebat quis eſſet* . Nec enim eum ante viderat , neque ex nomine noverat. *Jeſus enim declinavit* & ſubduxit ſe *a turba conſtituta in loco* , in quo edidit miraculum, ut Judæorum invidiam declinaret, & plauſum popularem ſe non captare oſtenderet; ut denique is qui ſanus fuerat factus miraculum prædicare poſſet abſque adulationis ſuſpicione , ſiquidem miraculi Auctorem nondum noverat.

14. 15. 16. *Poſtea invenit eum Jeſus in Templo* gratias Deo agentem pro accepto beneficio: *& dixit illi: Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat*. Cave ne tale aliquid committas, quale ante hos triginta & octo annos. Divinitatem ſuam Jeſus demonſtrat , ea ſe noſſe oſtendens, quæ ante nativitatem ſuam clam acciderant : & ſæpe morbos pœnas eſſe a Deo propter peccata irrogatas ſignificat . *Abiit ille homo, & nuntiavit Judæis, quia Jeſus eſſet, qui fecit eum ſanum*. Nuntiavit Judæorum Primoribus, ſive Synedrio, ut beneficii auctorem grato animo celebraret ac prædicaret, cujus nomen ex adſtantibus in Templo didicerat. *Propterea perſequebantur Judæi Jeſum, quia hæc faciebat in Sabbato*. Religionis prætextum ſuæ adverſus Jeſum invidiæ ac malignitati obtendebant.

17. 18. 19. *Jeſus autem reſpondit eis*, ut eorum oblocutiones temerarias, injuſtas , & malevolas eſſe oſtenderet . *Pater meus uſque modo operatur, & ego operor*. Pater meus ab exordio mundi hactenus operatur perpetuo, omnibus diebus , etiam ſabbato, res creatas conſervans , regens, animas creans, illuminans, perficiens , miracula faciens; homines , aliaque animantia continenter in vitam educens : & ego cum eo omnia divinæ potentiæ opera pari virtute & auctoritate edo . Quamobrem Legi non ſubjacent, cum Legem de ſabbato ſibi Deus non tulerit, ſed hominibus. *Propterea ergo magis quærebant eum Judæi interficere, quia non ſolum ſolvebat ſabbatum*, ut ipſi falſo opinabantur ſua invidia ſuiſque præjudiciis excæcati, *ſed & Patrem ſuum*, proprium ac peculiarem, non tantum gratia & adoptione, ſed generatione ſeu natura, *dicebat Deum, æqualem ſe faciens Deo*; id eſt, ſe eſſe æqualem Deo declarans. Verba Jeſu eo ſenſu accipiebant Judæi, quem præ ſe ferunt, quod ſe Dei Filium natura, vere, proprie , Patri per omnia coæqualem aſſereret . Porro tantum abeſt ut hanc de ſe amoveat opinionem , aut eos reprehendat quod verba ſua male intelligant; quin potius ſe natura Dei Filium eſſe confirmat. *Reſpondit itaque Jeſus, & dixit eis: Amen, amen dico vobis, Non poteſt Filius a ſe facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem*. Significat Filium, ut Verbum & Sapientiam Dei, nihil agere niſi poteſtate a Deo Patre per æternam generationem accepta , nihil videre ſive ſcire , niſi ſcientia ſibi

a Patre

Digitized by Google

a Patre communicata, quæ potentia & ſcientia ipſa Dei natura eſt. Hanc
Filius a ſe ipſo non habet, cum ſuum non ſit ipſe principium, ſed ſit ex
Patre ab æterno genitus, ejuſdemque cum ipſo ſubſtantiæ & potentiæ.
Unde eadem ſunt Patris & Filii opera. *Quæcumque enim ille fecerit, hæc &* S. Cyril.
„ *Filius ſimiliter facit*. In eo autem quod poteſt eadem per omnia facere Alexan. Lib.
„ quæ ſunt Dei ac Patris, & operari ſimiliter ac Pater, identitatem probat 2. cap. 6. p.
„ ſuæ ſubſtantiæ. Quæ enim eamdem ſortita ſunt naturam, ſimiliter ope- 214. 215.
„ rantur: quibus autem eſſendi ratio eſt diverſa, his utique non erit idem
„ in omnibus operandi modus. Igitur & Deus verus ex Deo Patre vero,
„ eadem cum illo facere ſe poſſe ait; ſed ut non ſolum virtute æqualis eſſe
„ Patri videatur, ſed ejuſdem per omnia ſententiæ, & unam in cunctis habe-
„ re voluntatem, ait ſe non poſſe facere quidquam a ſe ipſo, niſi quod vi-
„ derit Patrem facientem. Idem vero eſt ac ſi dicat planius ad eos qui ob
„ hominem in die ſabbati curatum ipſum inſectabantur: Exiſtimatis ſabbati
„ honorem eſſe violatum; ſed nuſquam iſtud feciſſem, niſi viderem Patrem
„ ſimiliter facere, qui, quæ ad conſtitutionem mundi pertinent, etiam ſab-
„ bato, quamquam per me, peragit. Fieri non poteſt igitur, inquit, ut qui
„ ex ipſo ſecundum naturam eſt Filius, non in omnibus quæ Patris ſunt,
„ operetur ac velit, non quaſi aliunde tamquam a Magiſtro faciendi exem-
„ plum accipiat, aut etiam voluntatis impulſu ut eadem cum Patre velit
„ adigatur, ſed quod naturæ immutabilis legibus ad eamdem cum Deo Pa-
„ tre voluntatem & actionem efferatur.
„ *Non poteſt Filius a ſe facere quidquam, &c.* Nemo ſcandalizetur, cum S. Cyrill. 220
„ per diſpenſationem dicere videtur Filius, non poſſe a ſe facere quidquam
„ niſi quod viderit Patrem facientem: nam quia ſervi formam aſſumpſit,
„ & homo factus eſt propter carnis conjunctionem, non ſemper ea quæ
„ Deo convenit libertate atque auctoritate in loquendo utebatur, quin po-
„ tius per diſpenſationem eam interdum adhibebat, quæ Deo pariter &
„ homini conveniat. Adde, verbum illud, *Non poteſt*, non ſemper neceſ-
„ ſitatem aut imbecillitatem ſignificare, ſed plerumque denotare natura-
„ rum ſtabilitatem, & ſubſtantiarum ſtatum inconcuſſum quoad eſſentiam,
„ & naturalem ac immutabilem operationem uniuſcujuſque. Ita ſi quis di-
„ cat, Homo rationis compos cum ſim, & rationali progenitus patre,
„ non poſſum facere proprium veluti quiddam & a me ipſo, quod non
„ videam ineſſe naturæ patris: tunc illud, *Non poſſum*, ſubſtantiam firmam
„ eſſe, & mutari non poſſe in aliud ab eo quod eſt ſignificat. Eodem ita-
„ que modo Chriſtum dicentem intellige: *Non poteſt Filius a ſe facere quid-*
„ *quam, niſi quod viderit Patrem facientem*. Nolite, inquit, reprehendere
„ opera Filii: Genitoris quippe ſui eſſentiam in ſe ipſo contemplatus, qua-
„ rum rerum opificem eſſe videt, has facit, ac nihil aliud; cum non poſ-
„ ſit aliquid eorum quæ præter naturam ſuam ſunt pati, propterea quod
„ ex ipſa eſt.

Non poteſt Filius a ſe facere quidquam, &c. Hæc verba imbecillitatem in
Filio non inferunt; quia nec Pater quidquam facere poteſt ſine Filio, cum
una ſit utriuſque potentia & operatio circa creaturas, & ſcriptum ſit de
Filio: *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*. Unde & hic
ait: *Quæcumque enim ille fecerit*, ſcilicet Pater, *hæc* eadem *& Filius ſimili-* S. Aug.
„ *ter facit*, non alia, nec diſſimiliter. Et quomodo poſſet eadem non ſi- Tract. 18. in
„ militer? Accipite exemplum. Cum ſcribimus litteras, facit eas primo Johann. n. 8.
„ cor noſtrum, & deinde manus noſtra. Manus ſervit imperanti cordi,
„ eaſdem litteras facit cor & manus, ſed non ſimiliter: cor enim noſtrum
„ facit eas intelligibiliter, manus autem viſibiliter. Ecce quomodo fiunt ea-
„ dem

dem diſſimiliter. Unde parum fuit Domino dicere, *Quæcumquè Pater fecerit, hæc & Filius facit*, niſi adderet, *& ſimiliter*. Quid ſi enim hoc modo intelligeres quomodo quæcumque cor facit, hæc & manus facit, ſed non ſimiliter? Hic vero addidit, *Hæc & Filius ſimiliter facit*. Si & hæc facit, & ſimiliter facit, expergiſcere, ſtringatur Judæus, credat Chriſtianus, convincatur Hæreticus, æqualis eſt Patri Filius.

S. Aug. Lib. contra ſerm. Arian. cap. 14.

Denique cum dicitur Deum aliquid *non poſſe*, virtus ejus & naturalis perfectio ſignificatur, a qua ipſum recedere æque impoſſibile eſt ac a natura ſua. *Negare* enim *ſe ipſum non poteſt* (inquit Apoſtolus) Ideo igitur dictum eſt, quod non faciat aliquid Filius a ſe, quia non eſt a ſe: & ideo quicquid facit, Patrem videt facientem; quia videt ex ipſo faciendi ſe habere potentiam, ex quo ſe videt exiſtendi habere naturam. *Et quod ait, Se non poſſe, non deficientis eſt, ſed in eo quod de Patre natus eſt permanentis*: tamque laudabile eſt Omnipotentem non poſſe mutari, quam laudabile eſt quod Omnipotens non poteſt mori. Poſſet enim Filius facere quod non vidiſſet Patrem facientem, ſi poſſet facere quod per illum non facit Pater, hoc eſt, ſi poſſet peccare, neque naturæ immutabiliter bonæ, quæ a Patre genita eſt, convenire. *Hoc autem quia non poteſt, non deficienter non poteſt, ſed potenter.*

S. Aug. Tract. 20. in Johan. n. 4. & 8.

Non poteſt Filius a ſe facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem. Hoc eſt, quidquid Filius habet ut faciat, a Patre habet ut faciat; quia a Patre habet ut Filius ſit. Quare a Patre habet ut Filius ſit? quia a Patre habet ut poſſit, quia a Patre habet ut ſit. Filio enim hoc eſt eſſe, quod poſſe. Homo aliud eſt quod eſt, aliud quod poteſt. Si enim hoc eſſet eſſe ipſius quod poſſe ipſius, cum vellet poſſet. Deus autem cui non eſt alia ſubſtantia ut ſit, & alia poteſtas ut poſſit, ſed conſubſtantiale illi eſt quicquid ejus eſt, & quicquid eſt quia Deus eſt, non alio modo eſt, & alio modo poteſt, ſed eſſe & poſſe ſimul habet, quia velle & facere ſimul habet. Quia ergo potentia Filii de Patre eſt, ideo & ſubſtantia Filii de Patre eſt: & quia ſubſtantia Filii de Patre, ideo potentia Filii de Patre eſt. Non alia potentia eſt in Filio & alia ſubſtantia: ſed ipſa eſt potentia quæ & ſubſtantia; ſubſtantia ut ſit, potentia ut poſſit. Ergo quia Filius de Patre eſt, ideo dixit: *Filius non poteſt a ſe facere quidquam*. Quia non eſt Filius a ſe, ideo non poteſt a ſe..... *Non poteſt Filius a ſe facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem*: quia videre Filii, hoc eſt natum eſſe de Patre. Non alia viſio ejus, & alia ſubſtantia ejus; nec alia potentia ejus, alia ſubſtantia ejus. Totum quod eſt, de Patre eſt: totum quod poteſt, de Patre eſt: quoniam quod poteſt & hoc unum eſt, & de Patre totum eſt.

20. *Pater enim diligit Filium, & omnia demonſtrat ei, quæ ipſe facit: & majora his demonſtrabit ei opera, ut vos miremini*. Ab humano more ſumpta comparatio eſt. Qui enim mutuo ſe amant, omnia ſibi mutuo communicant arcana. Cum itaque Pater amore infinito diligat Filium, omnia illi demonſtrat quæ facit: adeoque nullum opus facit Pater, quod Filius non faciat: ſiquidem omnia facit quæ viderit Patrem facientem.... Sic autem demonſtrat Pater rem quam facit Filio, ut in Patre videat omnia Filius, & in Patre ſit omnia Filius. *Videndo enim natus eſt, & naſcendo videt*. Non ergo carnaliter accipiamus, quaſi ſedeat Pater, & faciat opus, & demonſtret Filio, & videat Filius opus quod Pater facit, & faciat illud in alio loco, aut ex alia materia. *Omnia* enim *per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*. Verbum Patris eſt Filius, nihil dixit Deus quod non dixit in Filio. Dicendo enim in Filio quod facturus erat per Filium

ipſum

„ temere interpretata eſt ſibi Legem, ea contaminari ſignificantem, quæ eſ-
„ ſent contaminabilia, non Deum quem in Chriſto confidebat. Sed & illud
„ recogitavit, ordinarium & ſolemnem menſtrui vel partualis ſanguinis flu-
„ xum in Lege taxari, qui veniat ex officio naturæ, non ex vitio valetudi-
„ nis. Illa autem ex vitio valetudinis redundabat, cui non modum temporis,
„ ſed divinæ miſericordiæ auxilium neceſſarium ſciebat. Atque ita poteſt vi-
„ deri Legem non irrupiſſe, ſed diſtinxiſſe. Hæc erit fides, quæ contulerat
„ etiam intellectum. Niſi credideritis, inquit, non intelligetis. Hanc fidem
„ probans Chriſtus ejus feminæ, quæ ſolum credebat Creatorem, ejus fidei
„ ſe Deum reſpondet, quam probavit. Nec illud omittam, quod dum tan-
„ gitur veſtimentum ejus, utique corpori, non phantaſmati, inditum cor-
„ pus quoque demonſtrabatur.... Si enim non erat veritas corporis, phan-
„ taſma utique contaminari, qua res vacua, non poſſet. *Confer cum* Matt.
„ *9. noſtriſque in eum locum Commentariis.*

49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. *Adhuc illo loquente, venit quidam ad Principem Synagogæ*, ex domeſticis ejus, *dicens ei: Quia mortua eſt filia tua, noli vexare illum*, noli moleſtus eſſe Magiſtro, nec illum urgere ut in ædes tuas veniat. *Jeſus autem audito hoc verbo, reſpondit patri puellæ: Noli timere*, bono animo eſto, *crede tantum, & ſalva erit.* Crede me tibi ſubvenire poſſe, & vivet. *Et cum veniſſet domum, non permiſit intrare ſecum quemquam, niſi Petrum, & Jacobum, & Joannem, & patrem & matrem puellæ. Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit, Nolite flere, non eſt mortua puella, ſed dormit.* Mors ejus quaſi ſomnus eſt, a quo brevi excitabitur. *Et deridebant eum* domeſtici, *ſcientes quod mortua eſſet*, nec eum intelligentes. *Ipſe autem tenens manum ejus, clamavit dicens: Puella, ſurge. Et reverſus eſt ſpiritus ejus*, imperiali verbo obediens puellæ anima, in corpus ejus reverâ eſt: *& ſurrexit continuo; & juſſit illi dari manducare.* Illi cibum dari juſſit Jeſus, quo non ſolum vitæ, ſed & optimæ valetudini reſtitutam demonſtraret. *Et ſtupuerunt parentes ejus, quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat*, modeſtiæ & humilitatis præbens exemplum. Confer cum *Matthæi 9.* noſtroſque in eum locum lege Commentarios.

SENSUS MORALIS.

1, 2. *Ter faciebat per civitates & caſtella, prædicans & Evangelizans regnum Dei: & duodecim cum illo, & mulieres aliquæ quæ erant curatæ a ſpiritibus malignis & infirmitatibus*, &c. Hæc Miſſionum Evangelicarum forma. Ipſis cooperari poſſunt divites & piæ mulieres, & meriti Operariorum Evangelicorum participes fieri, neceſſaria ſubſidia ipſis miniſtrando ex facultatibus ſuis. *Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus?* (inquit Apoſtolus) *ita & Dominus ordinavit iis qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.* Hæc ſubſidia Chriſtus a piis mulieribus recepit, ut paupertatis Evangelicæ præberet exemplum; ut a ſuis creaturis recipiendo neceſſaria corpori, ſeipſum humiliaret; ut Patris ſui providentiæ ſecundum naturam aſſumptam ſe ſubditum profiteretur; ut charitati & grato animo earum quas curaverat, locum daret; ne denique oneri eſſet illis quibus regnum Dei prædicabat. Chriſti exemplum Apoſtoli ceteri ſunt imitati, Paulus manibus ſuis laborare maluit, quam ea poteſtate uti, vivendi ſcilicet ex Evangêlio. *Non uſi ſumus*, inquit, *hac poteſtate, ſed omnia ſuſtinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Chriſti...* Mulieres Chriſtum prædicantem ſequebantur: 1. Cor. 8.

Digitized by Google

omnis enim ſexus Chriſtum ſequi poteſt, apud quem non eſt diſcretio maris & feminæ. Anima ſexum non habet. Regno Dei non minus aptæ ſunt mulieres quam viri, modo retro non reſpiciant, ut uxor Loth, modo verbum Dei audiant, & faciant; modo miniſtræ ſint caritatis, ſicut Apoſtoli & Evangelici Prædicatores miniſtri ſunt veritatis.

Jeſum continuo ſequi debent, illique ſemper adhærere, qui curati ſunt ab infirmitatibus ſuis, & a malignis ſpiritibus liberati: ejus enim perenni egent adjutorio, ut reſtituta illis Animæ ſanitas conſervetur, & vires ad reſiſtendum dæmoni ſubminiſtrentur. *Sicut enim oculus corporis, etiam pleniſſime ſanus, niſi candore lucis adjutus non poteſt cernere: ſic & homo etiam perfectiſſime juſtificatus, niſi æterna luce juſtitiæ divinitus adjuvetur, recte non poteſt vivere. Sanat ergo Deus non ſolum ut deleat quod peccavimus, ſed ut præſtet etiam ne peccemus.*

S. Auguſt. lib. de Natura & Gratia c. 26.

5. *Exiit qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum*, &c. Verbum Dei ſemen eſt; Dei voluntas eſt ut fructum pariat; cordis humani vitium eſt quod in eo ſine fructu maneat. 1. Quia verbum Dei negligit aut conculcat, pravis cupiditatibus ambulans juxta viam ſæculi, ſuperbia elatus, & gloriæ ſæcularis amore, quaſi volucrum ore divinum ſemen diripi ſinens. Qui diligit mundum, Dei verbum non amat; qui non amat, non cuſtodit. 2. Quia cor ejus durum eſt, pœnitentiæ lachrymis non emollitum, & humore ſalutiſero deſtitutum, quo veritatis amor nutritur, & ſancta deſideria in ſegetem bonorum operum erumpunt. Quid eſt cor durum? Si non expaviſti, tuum hoc eſt. „ Solum eſt cor durum, quod ſemetipſum non exhorret, quia nec ſentit. Quid me interrogas? Interroga Pharaonem. Nemo duri cordis ſalutem unquam adeptus eſt, niſi quem forte miſerans Deus abſtulit ab eo juxta Prophetam cor lapideum, & dedit cor carneum. Quid ergo cor durum? Ipſum eſt quod nec compunctione ſcinditur, nec pietate mollitur, nec movetur precibus: minis non cedit, flagellis duratur. Ingratum ad beneficia, ad conſilia infidum, ad judicia ſævum, inverecundum ad turpia, impavidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad divina: præteritorum obliviſcens, præſentia negligens, futura non providens. Ipſum eſt cui præteritorum, præter ſolas injurias, nihil omnino non præterit, præſentium nihil non perit, futurorum nulla niſi forte ad ulciſcendum proſpectio ſeu præparatio eſt. Et ut brevi cuncta horribilis mali mala complectar, ipſum eſt quod nec Deum timet, nec hominem reveretur. 3. Divini verbi fructum impedit cupiditas ſeu divitiarum & voluptatum amor. Spinæ illæ ſemen cœleſte ſuffocant, niſi cito evellantur. Cupiditas venenum charitatis. Cor optimum, in quo verbi divini ſemen fructum refert, atque ad maturitatem pervenit, illud eſt in quo charitas dominatur, & cupiditate fortior eſt. Verbum Dei audit & excipit cor bonum & optimum: non ſolum audit, ſed retinet: non ſolum retinet, ſed fructum affert, Deo qui ſeminavit incrementum dante. *Quod autem in bonam terram; hi ſunt qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.* Ad fructum ferendum cœlo dignum, patientia ſeu perſeverantia neceſſaria eſt. 1. In oratione. 2. In omni opere bono uſque in finem. 3. In probationibus, in rebus quibuslibet adverſis, in perſecutionibus. Semper orandum Chriſtiano. *Sine intermiſſione orate.* Semper certandum: *Uſque ad mortem certa pro juſtitia.* Semper laborandum & in bonis operibus proficiendum. *Deus enim reddet unicuique ſecundum opera ejus: iis quidem qui ſecundum patientiam boni operis gloriam et honorem, et incorruptionem quærunt, vitam æternam.*

S. Bern. lib. 1. de Conſiderat. c. 1.

1. Theſſal. 5. 17.
Eccli. 4. 33.
Rom. 2. 7.

16. *Nemo lucernam accendens operit eam vaſe, aut ſubtus lectum ponit, ſed*

Digitized by Google

ſed ſupra candelabrum, ut intrantes videant lumen. Mandatum lucerna eſt, & lex lux. Nomine lecti quies proſperitatis temporalis deſignatur. Veritatem occultare, vel diſſimulare numquam debent Paſtores, Doctores, Prædicatores, ſive de fidei dogmatibus, ſive de Chriſtiana morum diſciplina agatur; nec rerum adverſarum timor, nec amor proſperarum, illos deterrere debet quo minus eam publice, clare, conſtanterque doceant, profiteantur, defendant. Sint ipſi candelabra fidei & ſcientiæ ſublimitate, morum innocentia & conſervationis ſanctitate, ut Eccleſiam ædificent, & ejus membris lucem præferant. *Proverb. 6.*

17. *Non eſt enim occultum quod non manifeſtetur, nec abſconditum quod non cognoſcatur*. Dies Domini omnia cordium arcana manifeſta faciet. Homines ſimulatæ ſanctitatis imagine falli poſſunt in hac vita mortali, ſed Dominus illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium; ſiniſtras omnes intentiones Dei lumen revelabit, Dei veritas judicabit, juſtitia condemnabit, æternumque puniet hypocritas.

18. *Videte ergo quomodo audiatis*, utrum cum debitis diſpoſitionibus accedatis ad audiendum Dei verbum, cum fide, docilitate, cum ipſius verbi amore, cum rerum æternarum deſiderio, ſeu fame & ſiti juſtitiæ; videte ne ex humana curioſitate audiatis; ne cum negligentia, attendite ne ſine fructu: videte quem & quantum fructum retuleritis ex tot quas audiſtis concionibus. Cogitate quam accuratam a vobis rationem exiget Chriſtus de verbo illius conculcato, neglecto, ſuffocato. Conſiderate quam gravibus pœnis verbi ſui & gratiarum abuſum plectet juſtus Judex. *Qui enim habet, dabitur illi*: habenti meritum, dabitur præmium; habenti gratiam & perſeverantiam, dabitur æterna gloria: ei autem qui habere ſe exiſtimat de propriis viribus præſumens, qui naturalibus talentis, aut ſupernaturalibus etiam donis abuſus eſt, inutilia erunt omnia. Lux in tenebras æternas illi convertetur. *Et quicumque non habet, etiam quod putat ſe habere, auferetur ab eo.*

23. *Navigantibus illis obdormivit; & deſcendit procella venti in ſtagnum, et complebantur, et periclitabantur*, &c. Mundus iſte ſtagnum eſt, turbinibus & procellis tentationum agitatum, quod nobis transfretandum eſt ut ad vitam æternam perveniamus. Corruptio ſæculi, velut aqua, per ſenſus, quaſi per rimas ſenſim in cor noſtrum ſe inſinuat, & completur, & periclitatur. Nobis dormire videtur Chriſtus, cum fides noſtra, & vigilantia per negligentiam & deſidiam veluti dormit. Excitandus eſt fidei actibus, orationis fervore, gratiæ ejus auxilium implorandum, ut ejus omnipotenti virtute redeat tranquillitas. Si enim nos nobiſmetipſis relinquat, & gratiæ ſuæ nobis ſemper indebitæ adjutorium vel ad momentum ſubtrahat, actum eſt, *perimus*.

27. *Et cum egreſſus eſſet ad terram, occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmonium jam temporibus multis*, &c. Dæmoniacus ille, typus eſt impudicorum. Servi ſunt peccati & dæmonis, duriori quidem, magis pudenda, & quæ difficilius excuti poſſit, ſervitute. Majoris enim adhæſionis eſt crimen illud. *Habebat dæmonium jam temporibus multis*. NON *dabunt cogitationes ſuas ut revertantur ad Deum ſuum: quia ſpiritus fornicationum in medio eorum*. 2. Luxuria omnibus gratiæ donis omnique pudore hominem exuit: *& veſtimento non induebatur*. 3. Illum in domo conſcientiæ ſuæ manere non ſinit, ſed errare facit & vagari poſt objecta concupiſcentiæ ſuæ: cor autem ejus quod templum eſſe debet Spiritus ſancti, in ſepulchrum fœtore & mortuorum oſſibus plenum convertit: *Neque in domo manebat, ſed in monumentis*. 4. Impudicus nullum cum Jeſu Chriſto Virginis filio & Virginum ſponſo, caſtitatis amatore & præceptore vult habere *Oſee 5. 4.*

bere commercium; ab ipſo velut ab hoſte abhorret, metuit ne a carnalibus voluptatibus illum per gratiam ſuam abſtrahat; liberationem ſuam ceu tormentum formidat: *Quid mihi & tibi eſt, Jeſu Fili Dei Altiſſimi, obſecro te, ne me torqueas*. 5. Leges omnes violare pro nihilo ducit, monitiones omnes contemnit, ad increpationes & minas obdureſcit: ferreæ voluntatis ſuæ, pravæque conſuetudinis vinculis ligatus, divinæ legis vincula confregit, a Deo fugit, a dæmone agitur in deſerta, in loca invia, inaquoſa, in regionem peccati & umbræ mortis, velut equus indomitus: *Et vinciebatur catenis & compedibus cuſtoditus, & ruptis vinculis agebatur a dæmonio in deſerta*. 6. Luxuria plurimorum aliorum vitiorum comitatu ſtipata eſt. Senſus omnes corporis, facultates omnes animi a dæmonibus obſeſſas habet impudicus. Oculis ſpectacula, & ſpecioſas formas libidinem irritantes ille proponit; iſte cantionibus amatoriis aures paſci curat; hic obſcœnis phantaſmatibus imaginationem implet; unus delicata fercula ſubminiſtrat & vina exquiſita, ut libidinem accendat; linguam movet alter ad verba adulationis, ad amatoria colloquia, quibus caſtitas tentatur & expugnatur: alius prava deſideria excitat in corde, alter luxum inſpirat; alius prodigalitatem, ut imbre ſaltem aureo flectatur & vincatur Danae: *Interrogavit illum Jeſus: Quod tibi nomen eſt? At ille dixit, Legio; quia intraverant dæmonia multa in eum*. 7. Abyſſum pœnarum timet impudicus, abyſſum peccatorum non timet. Non peccare metuit, ſed ardere; timet ut diabolus; Deum injuſtum eſſe vellet, ut impune peccare, & in peccato perſeverare poſſet. *Et rogabant illum ne imperaret illis ut in abyſſum irent*. 8. Nova identidem objecta venatur impudicus ut libidinem ſuam expleat; obſcœnitatibus omnibus, quas nec nominare licet, corpus ſuum animamque contaminat. *Erat ibi grex porcorum: & rogabant eum ut permitteret eis in illos ingredi*. Juſto Dei judicio tradit illum Deus in deſideria cordis ſui, quibus agitur in præceps, & cum peccati ſui conſciis in æternum perit: *Et impetu abiit grex per præceps in ſtagnum, & ſuffocatus eſt*. 9. Impudici converſio, gratiæ miraculum. Veræ converſionis in eo ſigna ſunt, 1. Mens ſana: mentis enim compotes non ſunt impudici, amentes ſunt, brutis ſimiles. 2. Pudor, & indumenta virtutum. 3. Amor divini verbi. 4. Deſiderium ſequendi Jeſum. 5. Seceſſus. 6. Amotio ſcandali. 7. Divinæ miſericordiæ laus & gratia pro liberatione ſua. *Et invenerunt hominem ſedentem, a quo dæmonia exierant, veſtitum ac ſana mente, ad pedes ejus, & timuerunt.... Et rogabat illum vir a quo dæmonia exierant; ut cum eo eſſet. Dimiſit autem eum Jeſus, dicens: Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per univerſam civitatem, predicans quanta illi feciſſet Jeſus*.

Tertull. lib. 4. contra Marcion. c. 20.

29. *Præcipiebat ſpiritui immundo ut exiret ab homine*. Spiritales hoſtes ſpiritalibus armis debellaturum Chriſtum Prophetæ prædixerunt. „ Cum inveˮ nis in uno homine multitudinem dæmonum, legionem ſe profeſſam, utiˮ que ſpiritalem; diſce & Chriſtum expugnatorem ſpiritalium hoſtium, ſpiˮ ritaliter armatum, & ſpiritaliter bellicoſum intelligendum; atque ita ipˮ ſum eſſe, qui cum legione quoque dæmonum erat dimicaturus; ut deˮ hoc bello Pſalmus poſſit videri pronuntiaſſe: Dominus validus, Dominus ˮ potens in bello. Nam cum ultimo hoſte morte præliatus, per trophæum ˮ Crucis triumphavit. Cujus autem Dei Filium Jeſum legio teſtata eſt; ˮ Sine dubio cujus tormenta & abyſſum noverant & timebant.

Pſal. 23. 8.

43. *Et mulier quædam erat in fluxu ſanguinis ab annis duodecim*, &c. Concupiſcentia per hunc morbum figurata morbus eſt pudendus, inveteratus, continuus, ex originali peccato ortus, quem neque Lex, nec Philo-

loſo-

loſophia, nec liberi arbitrii vires ſanare poſſunt, ſed ſola gratia medicinalis Jeſu Chriſti. Ad ipſum ergo accedamus cum pudore & humilitate, cum ſpe & fiducia in bonitate & miſericordia Salvatoris: ſanctam humanitatem ejus viva fide tangamus, ut mulier fimbriam veſtimenti ejus, & ſanabimur a morbis deſideriorum noxiorum: procidamus ad pedes ejus, infirmitatem noſtram ſimul & indignitatem confiteamur, ut concupiſcentia hic ſanari cœpta, & debilitata, & tandem per charitatem conſummatam perfecte curata & ablata, plena pace in vita immortali fruamur. Plena enim pax, plena juſtitiæ fructus eſt. *Tunc erit plena juſtitia, quando plena ſanitas; tunc plena ſanitas, quando plena charitas; plenitudo enim legis charitas: tunc plena charitas, quando videbimus eum ſicuti eſt. Neque enim erit quod addatur ad dilectionem, cum fides pervenerit ad viſionem* .... Infirmi ſemper ſumus in hac mortali vita, quantumvis juſti, & ideo clamamus: *Libera nos a malo*, quod non perficitur, quamdiu corpus quod corrumpitur, aggravat animam. Sed hoc agitur gratia per fidem, ut aliquando dicatur: Ubi eſt mors contentio tua? Ubi eſt mors aculeus tuus? Aculeus autem mortis peccatum, virtus vero peccati lex. Quoniam *Lex prohibendo auget peccati cupiditatem, niſi diffundat Spiritus charitatem, quæ plena & perfecta tunc erit, cum videbimus facie ad faciem*. Infirmi ſumus, quandiu peregrinamur in corpore mortis hujus, ubi caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem, ut non ea quæ volumus faciamus. *De quo corpore mortis hujus non omnis liberatur, qui finit hanc vitam; ſed qui in hac vita ſuſceperit gratiam, & ne in vanum ſuſcipiat, bonis operibus egerit. Aliud eſt enim exire de hoc corpore, quod omnes homines dies vitæ hujus ultimus cogit; aliud eſt autem liberari de corpore mortis hujus, quod ſola Dei gratia per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum ſanctis & fidelibus ejus impertit.*

S. Auguſt. lib. de Perfectione juſtitiæ.

1. Cor. 15. 55.

52. *Nolite flere, non eſt mortua puella, ſed dormit.* Flenda magis mors animæ, quam corporis. Lachrymas in propinquorum noſtrorum morte fides eliciat, non carnalis affectus. Lachrymæ fundantur intuitu peccati, per quod mors intravit in mundum. Nolite flere, nolite contriſtari, ſicut Gentiles qui ſpem non habent. Gaudendum eſt Chriſtianis intuitu mortis, quæ ipſis finis eſt peccati & concupiſcentiæ, ſi in Domino moriantur, ſi in gratia & charitate hinc tranſeant. Chriſtianis qui pie vixerunt, mors revera ſomnus eſt, tranſitus ad vitam meliorem, immortalem, æternam, omni ex parte beatam. „ Quomodo mors mala (*inquit S. Ambroſius*) ſi aut ſecundum Gentiles ſenſu caret, aut ſecundum Apoſtolum lucrum Chriſtus „ eſt, cum quo eſſe multo melius? Quomodo igitur mors nobis malum, ſi „ nullus poſt mortem ſenſus eſt? Ubi enim nullus ſenſus, nullus utique in„ juriæ dolor, quia dolor ſenſus eſt. Aut quia eſt poſt mortem ſenſus, eſt „ etiam vita poſt mortem, & ſuperſtes mortis eſt anima, quæ ſenſu utitur, „ & vita fungitur. Cum autem manet poſt mortem vita atque anima, ma„ net bonum nec morte amittitur, ſed augetur: nec ullo impedimento mor„ tis retardatur anima: ſed operatur magis, quia operatur quæ ſua ſunt, „ ſine ulla ſocietate corporis, quod animæ majori oneri quam uſui eſt. „ Quid igitur mali eſt animæ, quæ puritatem ſuam cuſtodierit, & virtu„ tum diſciplinam ſervaverit? Aut ſi non ſervaverit, non mors malum, „ ſed vita; quia vita non finit. Quæ eſt enim vita vitiis peccatiſque obſi„ ta? Quid igitur accuſamus mortem, quæ aut vitæ pretium luit, aut abo„ let ejus dolorem atque cruciatum? Itaque mors aut ſuæ quietis bono uti„ tur, aut malo alieno laborat. Nunc illud ſpecta: ſi vita oneri, mors ab„ ſolutioni: ſi vita ſupplicio, mors remedio: aut ſi judicium poſt mortem,

Lib. de Bono Mortis c. 4.

Digitized by Google

„ etiam vita poſt mortem. Vita igitur hic non eſt bona, aut ſi hic vita bona, quomodo mors illic non eſt bona, cum ibi nullus ſuperſit terribilis judicii metus? Sed ipſa hic vita bona ſi eſt, quibus rebus bona eſt? Virtute utique & bonis moribus. Non ergo ſecundum animæ & corporis copulam bona eſt: ſed quia per virtutem quod malum eſt ſuum repellit; quod autem bonum eſt mortis, adipiſcitur; ut quod animæ eſt, magis quam id quod contubernii & conjunctionis operetur. Quod ſi vita bona, quæ animæ ſe a corpore ſeparantis eſt ſpeculum, & ſi anima bona, quæ ſe elevat atque abducit a corporis contubernio; & mors utique eſt bonum, quæ animam a ſocietate carnis hujus abſolvit & liberat. Omnifariam igitur mors eſt bonum, & quia compugnantia dividit, ne ſe invicem impugnent; & quia portus quidam eſt eorum qui magno vitæ iſtius jactati ſalo, fide quietis ſtationem requirunt; & quia deteriorem ſtatum non efficit: ſed qualem in ſingulis invenerit, talem judicio futuro reſervat, & quiete ipſa fovet, & præſentium invidiæ ſubducit, & futurorum exſpectationi componit. Accedit eo, quod fruſtra homines mortem timent quaſi finem naturæ. Nam ſi recolamus quod Deus mortem non fecerit: ſed poſtquam homo lapſus in flagitium eſt prævaricationis & fraudis, ſententia eum comprehenderit, ut in terram ſuam terra remearet, inveniemus mortem finem eſſe peccati, ne quo eſſet vita diuturnior, eo fieret culpa numeroſior. Paſſus eſt igitur Dominus ſubintrare mortem, ut culpa ceſſaret. Sed ne iterum naturæ finis eſſet in morte, data eſt reſurrectio mortuorum; ut per mortem culpa deficeret, per reſurrectionem autem perpetuaretur natura. Ideoque mors hæc tranſitus univerſorum eſt. Opus eſt ut conſtanter tranſeas. Tranſitus autem a corruptione ad incorruptionem, a mortalitate ad immortalitatem, a perturbatione ad tranquillitatem. Non igitur nomente mortis offendat, ſed boni tranſitus beneficia delectent. Quid eſt enim mors, niſi ſepultura vitiorum, virtutum ſuſcitatio?

S. Cypr. lib. de Mortalitate. „ *Nolite flere*. Fratres noſtri non ſunt lugendi, accerſitione dominica de ſæculo liberati, cum ſciamus eos non amitti, ſed præmitti, recedentes præcedere, ut proficiſcentes, ut navigantes ſolent; deſiderari eos debere, non plangi: nec accipiendas hic eſſe atras veſtes; quando illi ibi indumenta alba jam ſumpſerint: occaſionem dandam non eſſe Gentilibus, ut nos merito ac jure reprehendant, quod quos vivere apud Deum dicimus, ut extinctos & perditos lugeamus, & fidem quam ſermone & voce depromimus, cordis & pectoris teſtimonio non probemus. Spei noſtræ ac fidei prævaricatores ſumus, ſimulata, ficta, ſucata videntur eſſe quæ dicimus. *Nihil prodeſt vobis proferre virtutem, factis deſtruere veritatem.* Improbat denique Apoſtolus Paulus, & objurgat, & culpat, ſi qui contriſtentur in exceſſu ſuorum: *1. Theſſ. 4.* *Nolumus*, inquit, *ignorare vos fratres de dormientibus, ut non contriſtemini ſicut & ceteri qui ſpem non habent. Si enim credimus quod Jeſus mortuus eſt & reſurrexit: ſic & Deus eos qui dormierunt in Jeſu, adducet cum illo.* Eos contriſtari dicit in exceſſu ſuorum, qui ſpem non habent. Qui autem ſpe vivimus, & in Deum credimus, & Chriſtum paſſum eſſe pro nobis reſurrexiſſe confidimus, in Chriſto manentes, & per ipſum atque in ipſo reſurgentes, quid aut ipſi recedere iſtinc de ſæculo nolumus, & noſtros recedentes quaſi perditos plangimus ac dolemus?

S. Bern. Epiſt. 105. „ *Non eſt mortua puella, ſed dormit.* Juſtus mortem etſi non cavet, tamen non pavet. Moritur quidem, ſed ſecure: quippe cujus mors ut præſentis eſt exitus vitæ, ita introitus melioris. Bona mors, ſi peccato moriaris, ut juſtitiæ vivas. Hæc mors neceſſe eſt præcurrat, ut ſequatur illa ſecura. In hac vita quamdiu durat, compara tibi illam quæ ſemper durat. Dum vivis

„ in

„ in carne, morere mundo, ut poſt mortem carnis Deo vivere incipias. „ Quid enim ſi conciderit mors ſaccum corporis tui, dum te ſubinde cir- „ cumdet lætitia? „ *Bona mors juſti propter requiem, melior propter novitatem, optima propter ſecuritatem. Econtra: Mors peccatorum peſſima. Mala ſiquidem eſt in mundi amiſſione, pejor in carnis ſeparatione, peſſima in vermis ignisque duplici contritione.*

CAPUT NONUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. 3. 4. 5. 6. Convocatis *autem duodecim Apoſtolis*, ſimul, ut qui in Apoſtolatu fratres eſſent & Collegæ, *dedit illis virtutem & poteſtatem ſuper omnia dæmonia*, in omne genus dæmonum, ad eos coercendos, & expellendos; *& ut languores curarent:* & virtutem curandi morbos quantumvis inveteratos, & ſecundum vires naturæ & artis incurabiles. *Et miſit illos prædicare regnum Dei*, Evangelium quod viam Regni cœleſtis oſtendit, illudque pœnitentibus & mandata Dei ſervantibus promittit: *& ſanare infirmos*, ut miraculis Evagelicæ prædicationis veritatem confirmarent. *Et ait ad illos; Nihil tuleritis in via*, nihil rerum temporalium, quæ curſus & miniſterii Apoſtolici impedimenta eſſent, non adjumenta: *Neque virgam*, cauſa defenſionis; *neque peram*, ut cibos in craſtinum cum ſollicitudine reſervetis, *neque panem*, quem quotidie petentibus Pater veſter cœleſtis ſubminiſtrabit; *neque pecuniam*, ut victum vel indumenta ematis; *neque duas tunicas habeatis*, id eſt veſtimenta ſuperflua. *Et in quamcumque domum intraveritis*, hoſpitii cauſa, *ibi manete*, ne leviter mutetis hoſpitium, *& inde ne exeatis*, quamdiu in urbe vel oppido manendum vobis erit miniſterii veſtri obeundi ratione. *Et quicumque non receperint vos?* ſi nemo in eo loco ad quem diverteritis, vos recipere, ſermoneſque veſtros audire voluerit, *exeuntes de civitate illa, etiam pulverem pedum veſtrorum excutite in teſtimonium ſupra illos*; in teſtimonium contra illos, quia noluerunt benedictionem, & elongabitur ab eis, *Egreſſi autem*, ſecundum Chriſti Jeſu mandatum, *circuibant, per caſtella, evangelizantes*, prædicantes Evangelium, *& curantes ubique* infirmos. Confer cum *Matthæi* 10. & *Marci* 3.

7. 8. 9. *Audivit autem Herodes Tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo*, ſcilicet a Jeſu, admirabilia opera, *& hæſitabat*, inter populares de illo opiniones ſuſpenſo & ancipiti animo; quamvis in illorum ſententiam propendere magis videretur, qui Joannem a mortuis redivivum eſſe ſuſpicabantur; hæſitabat (inquam) *eo quod diceretur a quibuſdam: Quia Joannes ſurrexit a mortuis: a quibuſdam vero: Quia Elias apparuit: ab aliis autem: Quia Propheta unus de antiquis ſurrexit. Et ait Herodes: Joannem ego decollavi*, juſſu meo decollatus eſt, Joannes: *Quis eſt autem ille de quo ego talia audio*, tam ſtupenda, tam inſolita opera; & de quo populus tam varie, ſed tam magnifice ſentit? An ipſe Joannes eſt? *Et quærebat videre eum*, curioſitatis impulſu, ut ex vultu aliiſque indiciis agnoſceret an Joannes eſſet. Confer cum *Matthæi* 14. & *Marci* 6.

10. 11. *Et reverſi Apoſtoli*, poſt octo fere dies, ad Jeſum: ut rationem illi redderent miniſterii ac prædicationis ſuæ, *narraverunt illi quæcumque fecerunt*, *Et aſſumptis illis ſeceſſit in locum deſertum*, *qui eſt Bethſaidæ*;

duxit illos ſolos in locum incultum & remotum; qui erat in dominio municipum Bethſaidenſium. *Quod cum cognoviſſent turbæ, ſecutæ ſunt illum, & excepit eos* ſolida benignitate & charitate; *& loquebatur illis de regno Dei; & eos qui cura indigebant, ſanabat*; ſpiritualibus & corporalibus eorum neceſſitatibus conſulens; mentes illuminans, curans corpora; Preceptor & Medicus. In eo quippe completum eſt, celebre illud vaticinium; Pſal. 106. 20. *Miſit verbum ſuum, & ſanavit eos, & eripuit de interitionibus eorum.*

12. 13. 14. 15. 16. 17. *Dies autem cœperat declinare, & accedentes duodecim* Apoſtoli, *dixerunt illi: Dimitte turbas, ut euntes in caſtella, villaſque, quæ circa ſunt*, in pagos circumjacentes, *divertant*, recipiant ſe in diverſoria, *& inveniant eſcas, quia hic in loco deſerto ſumus. Ait autem ad illos: Vos date illis manducare*, cibos illis apponite. *At illi dixerunt: Non ſunt nobis pluſquam quinque panes, & duo piſces*, quod ad eorum refectionem non ſufficit: *Niſi forte nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam eſcas*; quod nobis impoſſibile eſt ob inopiam. *Erant autem fere viri quinque millia*, exceptis mulieribus & parvulis, ut S. Matthæus ſcribit. *Ait autem ad Diſcipulos ſuos: Facite illos diſcumbere per convivia quinquagenos.* Curate ut diſcumbant ſuper gramen certis ordinibus diſpoſiti, ita ut ſingulæ convivarum turmæ quinquagenos ut minimum complectantur. In partes enim diſcubuiſſe per centenos & quinquagenos S. Matthæus obſervat. *Et ita fecerunt, & diſcumbere fecerunt omnes. Acceptis autem quinque panibus, & duobus piſcibus, reſpexit in cœlum, & benedixit illis, & fregit, & diſtribuit Diſcipulis ſuis, ut ponerent ante turbam*, per ordines diſpoſitam & diſcumbentem. *Et manducaverunt omnes* ex panibus & piſcibus Chriſti benedictione & omnipotenti virtute multiplicatis. *& ſaturati ſunt*. Omnium & ſingulorum impleta fames, & amor compreſſus edendi. *Et ſublatum eſt quod ſuperfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.* Confer cum *Matthæi* 14. *Marci* 6. & *Joannis* 6.

18. 19. 20. 21. 22. *Et factum eſt, cum ſolus eſſet orans*, cum ſeorſim oraret Jeſus in receſſu, *erant cum illo & Diſcipuli ejus, & interrogavit illos dicens: Quem me dicunt eſſe turbæ?* Interrogavit eos, non in loco orationis, ſed inde egreſſus, cum in agros Cæſareæ Philippi cum illis iter faceret. Interrogavit autem, non ignorans quod ab illis quærebat, ſed ut eorum fidem exploraret, ac divinitatis ſuæ confeſſionem ab eis eliceret. *At illi reſponderunt & dixerunt: Joannem Baptiſtam* quidam te eſſe exiſtimant, qui revixerit: *alii autem Eliam*, quem iterum venturum credunt ad præparandas Chriſti vias: *alii vero quia unus Propheta de prioribus ſurrexit*: alii te unum ſaltem ex antiquis & inſignioribus Prophetis redivivum eſſe cenſent. *Dixit autem illis: Vos autem quem me eſſe dicitis? Reſpondens Simon Petrus*, pro omnibus, *dixit: Chriſtum Dei*, Meſſiam a Deo unctum plenitudine divinitatis in te corporaliter inhabitantis, Patribus noſtris promiſſum, a Prophetis prædictum, tot ſæculis exſpectatum, verum Dei Filium. *At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent*, ſcilicet ipſum eſſe Chriſtum, antequam a mortuis reſurrexiſſet: (ſuam autem divinitatem palam prædicari nolebat antequam pateretur, quia ſi Judæi eum Dominum gloriæ eſſe cognoviſſent, non crucifixiſſent) *dicens: Quia oportet Filium hominis multa pati, et reprobari a Senioribus, & Principibus Sacerdotum et Scribis, et tertia die reſurgere.* His autem Myſteriis adimpletis opportunum erit tempus omnibus prædicandi me *Chriſtum Dei* eſſe. Confer cum *Matthæi* 16.

23. 24. 25. 26. *Dicebat autem ad omnes*, qui verbum ejus audiebant, non ad ſolos Apoſtolos; *ſi quis vult poſt me venire*, diſcipulus meus eſſe, *abne-*

abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam quotidie, & ſequatur me: nec vitæ commoda, nec vitam ipſam curet, ſed paratus ſit ad omnes calamitates, res adverſas, perſecutiones, cauſa fidei ac pietatis perferendas, qua vis occaſione data, ceu qui ad crucem portandam compelluntur, cui ſunt mox affigendi. Quod in illis cogit neceſſitas, hoc diſcipulis meis imperet charitas. Verbum illud, *quotidie*, tametſi in Complutenſi Editione, & in nonnullis Codicibus antiquis non legatur, nec in aliis Evangeliſtis, retinendum tamen eſt ut Chriſti verbum, cum Vulgato Interprete Latino, Syro, Arabe, Perſa, Æthiope. *Qui enim voluerit animam ſuam*, id eſt, vitam *ſalvam facere*, in præſenti, *perdet illam*, in futuro ſæculo. *Nam qui perdiderit animam ſuam*, ſeu vitam, & vitæ commoda, *propter me, ſalvam faciet illam*: in cœlo ſalvam habebit, meliore & æterna vita donabitur. *Quid enim proficit homo ſi lucretur univerſum mundum, ſe autem ipſum perdat, & detrimentum ſui faciat? Nam qui me erubuerit, & meos ſermones*, qui pudore, ſive opprobriorum metu a mandatorum meorum obſervantia, & fidei pietatiſque conſtanti profeſſione fuerit deterritus, *hunc Filius hominis erubeſcet in majeſtate ſua, & Patris, & ſanctorum Angelorum*: hunc ego agnoſcere ut meum refugiam, cum venero vivos & mortuos judicaturus, & unicuique ſecundum opera ejus redditurus. Confer cum *Matthæi* 10. & *Marci* 8.

27. *Dico autem vobis vere: Sunt aliqui hic ſtantes, qui non guſtabunt mortem, donec videant regnum Dei*; Regnum Dei hic vocat ſpecimen gloriæ ſuæ, regnique imaginem, in Transfiguratione ſua, de qua S. Petrus ſcribit: *Speculatores facti illius magnitudinis*.

28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. *Factum eſt autem poſt hæc verba fere dies octo, & aſſumpſit Petrum & Jacobum, & Joannem, & aſcendit in montem ut oraret*. Octo pene diebus poſt hunc ſermonem elapſis, Jeſus cum ſelectis tribus illis Apoſtolis, qui rerum gerendarum teſtes, & Myſterii conſcii eſſent, in Montem oraturus aſcendit. Agnoſco formam loci. *Nam & priſtinum populum apud montem & viſione & voce ſua Creator initiarat. Oportebat in eo ſuggeſtu conſignari novum Teſtamentum, in quo conſcriptum vetus fuerat, ſub eodem etiam ambitu nubis* (inquit Tertullianus lib. 4. contra Marcionem cap. 22.) 2. Petri 1. 16.

Et facta eſt dum oraret, ſpecies vultus ejus altera. Mutatus eſt vultus ejus, ſplendore cœleſti coruſcans: *& veſtitus ejus albus & refulgens* apparuit. *Et ecce duo viri loquebantur cum illo; erant autem Moyſes & Elias, viſi in majeſtate: & dicebant exceſſum ejus, quem completurus erat in Jeruſalem*. Agebant de ejus paſſione & morte proxime complenda Hieroſolymis. *Petrus vero, & qui cum illo erant, gravati erant ſomno: & evigilantes viderunt majeſtatem ejus, & duos viros*, Moyſen nempe & Eliam, *qui ſtabant cum illo. Et factum eſt cùm diſcederent ab illo*, hi felicis æternitatis candidati, *ait Petrus ad Jeſum: Præceptor, bonum eſt nos hic eſſe*, hic manere melius eſt, quam tam cito diſcedere: *Et faciamus tria tabernacula, unum tibi, & unum Moyſi, & unum Eliæ*, ut commode hic manere poſſitis; *neſciens quid diceret. Hæc autem illo loquente, facta eſt nubes* lucida, *& obumbravit eos: & timuerunt, intrantibus illis in nubem*, ſubito pavore ſunt correpti, cum ſe nube circumdatos viderunt. Hic Græci Textus ſenſus eſt, necnon Arabicæ & Æthiopicæ Verſionis. Vulgatus vero Interpres Latinus videtur hunc locum ſic accepiſſe, ut timuerint Apoſtoli Moyſe & Elia in nubem intrantibus. Sic etiam intellexit Syrus: *Et timuerant eum vidiſſent Moyſen & Eliam ingreſſos nubem*. Sic intelle-

Digitized by Google

intellexit Perſa: *Cumque viderent, timuerunt; Moyſes autem & Elias in nubem ingreſſi ſunt*. Pergit Evangeliſta noſter: *Et vox facta eſt de nube, dicens; Hic eſt Filius meus dilectus, ipſum audite. Et dum fieret vox*, dum ex nube erumperet, *inventus eſt Jeſus ſolus*: ne alium deſignaſſe Deus crederetur; *& ipſi tacuerunt*, jubente Jeſu; *& nemini dixerunt in illis diebus*, quandiu ſcilicet mortalem cum illis vitam egit, *quidquam ex his quæ viderant*. Hunc locum Tertullianus urget contra Marcionem, qui Chriſtum

Tertull. lib. 4. contra Marcion. c. 20.

Jeſum Creatoris filium eſſe negabat, & Prophetis ac Legi contrarium aſſerebat. „ Et hoc, *inquit*, vel maxime erubeſcere debuiſti, quod illum cum „ Moyſe & Elia in ſeceſſu montis conſpici pateris, quorum deſtructor ad- „ venerat. Hoc ſcilicet intelligi voluit vox illa de cœlo: *Hic eſt Filius* „ *meus dilectus, hunc audite*: Id eſt, non Moyſen jam & Eliam. Ergo ſuf- „ ficiebat vox ſola ſine oſtentatione Moyſi & Eliæ. Definiendo enim quem „ audirent, quoſcumque alios vetuiſſet audiri. Aut numquid Iſaiam & Je- „ remiam, ceteroſque quos non oſtendit, permiſit audiri, ſi vetuit quos „ oſtendit? Nunc etſi præſentia illorum fuit neceſſaria, non utique in col- „ loquio oſtenderentur, quod familiaritatis indicium eſt; nec in conſortio „ claritatis, quod dignationis & gratiæ exemplum eſt: ſed in ſordibus a- „ liquibus, quod deſtructionis argumentum eſt, immo in tenebris Creato- „ ris, quibus diſcutiendis erat miſſus: longe etiam diſcreti a claritate Chri- „ ſti, qui voces & litteras ipſas eorum ab Evangelio ſuo erat ſeparatus... „ Sed quid tam Chriſtus Creatoris, quam ſecum oſtendere Prædicatores „ ſuos: cum illis videri, quibus in revelationibus erat viſus: cum illis lo- „ qui qui eum fuerant locuti: cum illis gloriam ſuam communicare, a „ quibus Dominus gloriæ nuncupabatur: cum principalibus ſuis, quorum „ alter populi informator aliquando, alter reformator quandoque; alter „ initiator Veteris Teſtamenti, alter conſummator Novi? Confer cum *Matthæi* 17. & *Marci* 9.

37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. *Factum eſt autem in ſequenti die, deſcendentibus illis de Monte*, ubi transfiguratus fuerat, *occurrit illis turba*, quæ illos deſcendentes a longe conſpexerat. *Et ecce vir de turba exclamavit, dicens: Magiſter, obſecro te, reſpice in filium meum*, ejuſque miſerere, *quia unicus eſt mihi*; & ideo vexatio ejus mihi moleſtior eſt, quia perſona mihi carior. *Et ecce ſpiritus* malus ſeu dæmonium *apprehendit*, arripit *eum*, *& ſubito clamat*, vi doloris horrendum ejulatum exprimente, *& elidit*, ſeu proſternit, *& diſſipat eum cum ſpuma*, ſpumantis membra jactat, *& vix diſcedit dilanians eum*. Et vix ab eo diſcedit dæmonium, poſtquam ipſum adegit ad caput ceteraque membra atterenda & dilanianda convulſionum horrendarum motibus. *Et rogavi Diſcipulos tuos ut ejicerent illum*, ſpiritum illum malum, *& non potuerunt. Reſpondens autem Jeſus, dixit*, patrem pueri ob fidei imbecillitatem, Judæos præſentes ob incredulitatem & perverſitatem increpans, qua ſe miraculis novis indignos præbebant, cum jam editis ab illo non adducerentur ad fidem: *O generatio infidelis & perverſa, uſquequo ero apud vos, & patiar vos?* Se Filium Creatoris hac increpatione demonſtrat: illis enim incredulitatem hoc modo non exprobraret, *ſi non olim apud illos in Lege, in Prophetis, in virtutibus & beneficiis diverſatus, incredulos ſemper fuiſſet expertus*, (ait Tertullianus) Con-

Lib. 4. contra Marcion. c. 23.

verſo vero ad patrem pueri ſermone, ait Jeſus: *Adduc huc filium tuum. Et cum accederet* puer infelix, *eliſit illum dæmonium, & diſſipavit*. Proſtratum horrendis convulſionibus agitavit. *Et increpavit Jeſus ſpiritum immundum, & ſanavit puerum, & reddidit illum patri ejus*. Confer cum *Matthæi* 17. & *Marci* 9.

44. 45.

44. 45. *Stupebant autem omnes in magnitudine Dei*, cujus omnipotentiam hoc miraculum demonſtrabat. *Omnibuſque mirantibus in omnibus quæ faciebat*, cum Diſcipuli ejus, & populus pariter mirarentur divina ejus opera, *dixit ad Diſcipulos ſuos: Ponite vos in cordibus veſtris ſermones iſtos:* Ad id quod vobis jam dicturus ſum attendite, nec auribus ſolum audite, ſed corde retinete: *Filius enim hominis futurum eſt ut tradatur in manus hominum*. Ego, cujus poteſtatem omnes admirantur, tradar in manus hominum impiorum, qui me omni injuriarum genere, ac morte demum turpiſſima afficient. *At illi ignorabant verbum illud, & erat velatum ante eos, ut non ſentirent illud*, ut non caperent; *& timebant eum interrogare de hoc verbo.*

46. 47. 48. *Intravit autem cogitatio in eos*, animos eorum ſubiit cogitatio, quæ in contentionem etiam erupit, cum revertentur Capharnaum, *quis eorum major eſſet* futurus in regno Chriſti. *At Jeſus videns cogitationes cordis illorum*, quod divinitatis ipſius invictum argumentum eſt, *apprehendit puerum*, obvium puerum advocavit, & complexus eſt, *& ſtatuit illum ſecus ſe*, juxta ſe poſuit: *& ait illis: Quicumque ſuſceperit puerum iſtum in nomine meo, me recipit*: Qui ſuſceperit huic parvulo ſimiles, ab omni ambitione alienos, ſimplices, humiles, manſuetos, propter me, hic me recipit, id ſcilicet officium mihi præſtitum reputo: *& quicumque me receperit, recipit eum qui me miſit*, Deum ſcilicet Patrem meum: *Nam qui minor eſt inter vos omnes*, qui humilior; qui ſe omnibus inferiorem exiſtimat, & infra omnes demittit, *hic major eſt*, in regno cœlorum. Confer cum *Matthæi* 18. & *Marci* 9.

49. 50. *Reſpondens autem Joannes, dixit*: interpellavit eum Joannes dicens: *Præceptor, vidimus quemdam in nomine tuo*, virtute nominis tui *ejicientem dæmonia, & prohibuimus eum, quia non ſequitur* te *nobiſcum*, non eſt e diſcipulorum tuorum numero. *Et ait ad illum Jeſus*: *Nolite prohibere* illum: *Qui enim non eſt adverſum vos, pro vobis eſt*. Aliter Magi faciunt miracula, aliter boni Chriſtiani, aliter mali Chriſtiani, (inquit S. Auguſtinus Lib. Quæſt. 83. quæſt. 79.) Magi per privatos contractus, boni Chriſtiani per publicam juſtitiam, mali Chriſtiani per ſigna publicæ juſtitiæ. Nec mirum eſt quod hæc ſigna valent cum ab eis adhibentur, quando etiam cum uſurpantur ab extraneis, qui omnino ſuum nomen ad iſtam militiam non dederunt, propter honorem tamen excellentiſſimi Imperatoris valent. Ex quibus fuit ille de quo Diſcipuli Domino nuntiaverunt quod in nomine ejus ejiceret dæmonia, quamvis cum eis non ſequeretur.

51. 52. 53. 54. 55. 56. *Factum eſt autem dum complerentur dies aſſumptionis ejus*, cum immineret tempus quo e mundo per mortem migraturus, & in cœlum per glorioſam Aſcenſionem recipiendus erat, *& ipſe faciem ſuam firmavit ut iret in Jeruſalem*: firmiter ſibi propoſuit ire Jeroſolymam, ubi pati & mori debebat, idque ſibi ſtatutum ac definitum eſſe toto exteriori habitu ac geſtu præ ſe tulit. *Et miſit nuntios ante conſpectum ſuum*, aliquos ex Diſcipulis, qui adventum ejus nuntiarent: *& euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum, ut pararent illi* diverſorium. Civitas hæc Samaria mihi intelligenda videretur, niſi Græcus Textus haberet, εἰς κώμην, id eſt, in vicum Samaritanorum. *Et non receperunt eum*, negaverunt illi hoſpitium, *quia facies ejus erat euntis in Jeruſalem*, præ ſe ferebat ſpeciem euntis Jeroſolymam; illuc ipſum cum Diſcipulis proficiſci adorationis cauſa, imminente Paſchate, manifeſtum erat. Ideo illi hoſpitium negarunt. In Monte enim Samariæ, non in Templo Hieroſolymitano adorandum eſſe Deum, illique offerenda ſacrificia Samaritani cenſebant: &

hoc

hoc præcipuum erat controverſiæ caput Samaritanos inter & Judæos:
Joſeph. lib. 20. Antiq. c. 5. & lib. de bello Iudaico c. 20. Quamobrem Judæos turmatim euntes Hieroſolymam religionis ergo, excipere hoſpitio nolebant, ut colligitur ex Joſepho. *Cum vidiſſent ergo Diſcipuli ejus Jacobus & Joannes*, Magiſtrum ſuum a Samaritanis repelli, *dixerunt: Domine, vis dicamus*, jubeamus auctoritate & virtute nominis tui, *ut ignis deſcendat de cœlo, & conſumat illos?* Quemadmodum olim e cœlo deſcendere juſſus eſt ab Elia Propheta, ut duos quinquagenarii agminis Duces cum eorum Militibus conſumeret. *Et converſus JESUS, increpavit il-*
4. Reg. 1. *los dicens: Neſcitis cujus ſpiritus eſtis*; ad quem ſpiritum pertineatis, & a me vocati ſitis, nempe ad ſpiritum Evangelii; charitatis, non ultionis. Vel, neſcitis quo agamini ſpiritu. Non enim zelo juſtitiæ, ut Elias, non divina motione; ſed privato affectu, iræ & ultionis impulſu, cogitatis de igne in Samaritanos excitando. *Filius hominis non venit animas*, homines, *perdere, ſed ſalvare. Et abierunt in aliud caſtellum.*

Hunc locum S. Lucæ egregie tractat S. Hieronymus Epiſtola 51. ad Algaſiam, Quæſtione 5. *Feſtinus Dominus pergere Jeruſalem*, (inquit) *ut complerentur dies aſſumptionis ejus, & Paſcha celebraret, de quo dixerat:* Deſiderio deſideravi hoc Paſcha comedere vobiſcum antequam patiar, *& biberet calicem de quo ait:* Calicem quem dedit mihi Pater, non bibam illum? *omnemque doctrinam ſuam patibulo roboraret, juxta illud quod ſcriptum eſt:* Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipſum: *obfirmavit faciem ſuam ut iret in Jeruſalem. Obfirmatione enim & fortitudine opus eſt ad paſſionem ſponte properanti.* Et miſit nuntios ante faciem ſuam: cumque ingreſſi eſſent vicum Samaritanorum, ut præpararent illi, non ſuſceperunt illum, quia facies ejus erat vadens in Jeruſalem. *Hoſtili inter ſe Samaritani atque Judæi diſcordant odio: & cum omnes oderint Gentes, proprio contra ſe furore bacchantur, dum utrique de Legis poſſeſſione contendunt, & in tantum ſe mutuo perſequuntur, ut poſtquam Judæi de Babylonia ſunt reverſi, ædificationem*
1. Eſdræ 4. *Templi Samaritani ſemper impedirent. Cumque vellent & ipſi cum eis ædificare Templum, reſponderunt Judæi:* Non licet nobis & vobis ædificare Domum Domini. *Denique pro ſumma injuria Phariſæi exprobabant Domino:* Nonne dæmonium habes, & Samaritanus es? *Et in Parabola de Jeruſalem*
Joan. 8. *deſcendentis Jericho, Samaritanus pro ſigno atque miraculo, quod malus bene-*
Luc. 10. *fecerit: & ad puteum Samaritanæ ſcriptum eſt:* Non enim coutuntur Samaritani Judæis. *Videntes ergo Samaritæ Dominum Jeruſalem pergere, id eſt ad hoſtes ſuos, quod audierant a Diſcipulis ejus, qui ad parandum hoſpitium venerant, Judæum eſſe cognoſcunt, & quaſi Judæum atque alienum, & eum qui ad inimicos pergeret, ſuſcipere noluerunt. Quamquam & alia nobis ſubjiciatur intelligentia, quod voluntatis Domini fuerit non ſuſcipi a Samaritis, quia feſtinabat ire in Jeruſalem, ibique pati & ſanguinem fundere; ne occupatus ſuſceptione Samaritica, & doctrina gentis illius, Paſſionis differret diem ad quam venerat ſuſtinendam. Unde dicit & in alio loco:* Non veni niſi ad oves per-
Matt. 15. 10 ditas domus Iſrael. *Et Apoſtolis præcepit:* Civitates Samaritanorum non intrabitis: *volens tollere omnem occaſionem perſecutionis Judaicæ, ne poſtea dicerent, Crucifiximus eum, quia ſe inimicis noſtris & hoſtibus junxerat. Facies igitur ejus erat pergentis Jeruſalem: & idcirco juxta aliam intelligentiam, non receperunt eum Samaritæ, quia feſtinabat ingredi Jeruſalem. Ut autem eum non reciperent, fuit Dominicæ voluntatis. Denique Apoſtoli in*
Levit. 24. *Lege verſati, in qua tantum juſtitiam noverant*, Oculum pro oculo, den-
Deuter. 19. tem pro dente, *ulciſci nituntur injuriam, & imitari Eliam, ad cujus vocem duos Pentecontarchos militum ignis abſumpſerat; dicuntque ad Dominum:* Vis dicimus ut ignis deſcendat de cœlo, & conſumat eos? *Pulchre*

vis,

vis, *inquiunt*, dicimus? *Nam & Elias dixerat* : Si homo Dei ſum, ignis
de cœlo deſcendat ſuper vos. *Ergo ut Apoſtolorum ſermo efficientiam ha-
beat, voluntatis eſt Domini. Niſi enim ille juſſerit, fruſtra dicunt Apoſtoli*,
Ut ignis deſcendat ſuper eos : *& quodammodo verbis aliis hoc loquuntur:
Si ad ſervi Eliæ injuriam ignis deſcendit de cœlo, & non Samaritas, ſed
Judæos conſumpſit incendium: quanto magis ad contemptum Filii Dei; in im-
pios Samaritas debet flamma ſævire? E regione Dominus, qui non ad judi-
candum venerat, ſed ad ſalvandum; non in poteſtate, ſed in humilitate;
non in Patris gloria, ſed in hominis vilitate, increpat eos quod non memine-
rint doctrinæ ſuæ, & bonitatis Evangelicæ, in qua dixerat* : QUI *te per-
cuſſerit in maxillam, præbe ei & alteram. Et* DILIGITE *inimicos ve-
ſtros.*

Eumdem locum paucis contra Marcionem Tertullianus urget : *Repræſen-
tat Creator ignium plagam Elia poſtulante.... Agnoſco judicis ſeveritatem;
e contrario Chriſti lenitatem increpantis eamdem animadverſionem deſtinantes
Diſcipulos ſuper illum vinculum Samaritanorum. Agnoſcat & Hæreticus ab*
eodem ſeveriſſimo judice promitti hanc Chriſti lenitatem. NON *contendet*, *Iſai. 42.*
*inquit, nec vox ejus in platea audietur. Arundinem quaſſatam non commi-
nuet, & linum fumigans non extinguet. Talis utique multo magis homines*
non erat crematurus. Nam & tunc ad Eliam: NON *in igne (inquit) Do-* *3. Reg. 19.*
minus, ſed in ſpiritu miti.

57. 58. 59. 60. 61. 62. *Factum eſt autem ambulantibus illis in via*, quo-
dam tempore; Jeſu cum diſcipulis iter agente, *dixit quidam*, Legiſperitus,
*ad illum: Sequar te quocumque ieris. Dixit illi Jeſus: Vulpes foveas habent,
& volucres cœli nidos; Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.*
Ego vero non habeo proprium certumque domicilium aut cubile ubi ca-
put reclinem; ſummam paupertatem profiteor : fruſtra igitur quæſtus &
temporalium commodorum cauſa me ſequi optas. *Ait autem ad alterum:
Sequere me: ille autem dixit: Domine, permitte mihi primum ire, & ſepe-
lire Patrem meum :* cum Patre meo manere, illiuſque curam gerere, do-
nec vixerit; & cum ei juſta perſolvero, tunc te ſequar. *Dixitque ei Je-
ſus: Sine ut mortui*, viri ſæculi, qui viventes mortui ſunt, *ſepeliant mor-
tuos ſuos; tu autem vade, & annuntia regnum Dei*. Miniſterio enim E-
vangelico, & Chriſtianæ pietati, omnis poſtponendus eſt carnalis affectus.
*Et ait alter : Sequar te, Domine, ſed permitte mihi primum renuntiare his
quæ domi ſunt*, de rebus meis diſponere, domeſticis ſaltem meis valedice-
re. De perſonis enim potius quam de rebus id intelligendum vis verbi
Græci, Verſioneſque Syriaca & Arabica docent: *Ait ad illum Jeſus :* Ne-
mo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.
Similitudo eſt ab agricultura ſumpta. Sicut enim arator debet non ſolum
manum admovere ſtivæ, ſed & oculos in anteriora intentos habere, alio-
quin vel opus arandi intermittit, vel infructuoſe laborat, ſulcos ducens
nec rectos, nec profundos: ſic qui Miniſterio Evangelico, aut Chriſtianæ
pietatis profeſſioni ſe devovet, obliviſci debet quæ retro ſunt, & ad ante- *Philipp. 3.*
riora intendere, memor uxoris Loth, quæ Sodomam verſus oculos con- *14.*
vertens, non impune tulit, ſed in ſtatuam ſalis converſa eſt. Ex hoc lo-
co probat Tertullianus contra Marcionem, Chriſtum omnino conſentire
Creatori. *At enim humaniſſimus Deus, cur recuſat eum, qui ſe tam indi-* *Lib. 4. cont.*
viduum illi comitem offert? Si quia ſuperbe ex hypocriſi dixerat, Sequar te *Marcion. c.*
quocumque ieris; *ergo aut ſuperbiam aut hypocriſim recuſandam judicando,* *23.*
*judicem geſſit. Et utique damnavit quem recuſavit, non conſecuturum ſcilicet
ſalutem. Nam ſicut ad ſalutem vocat, quem non recuſat, vel etiam quem*

ultro

ultro vocat; ita in perditionem damnat quem recuſat. Illi autem cauſato patris ſepulturam, cum reſpondet, Sine, mortui ſepeliant mortuos ſuos. Tu
Levit. 20. autem vade, & annuntia regnum Dei, *utramque legem Creatoris manifeſte confirmavit, & de Sacerdotio in Levitico probibentem Sacerdotes ſupremis etiam parentum intereſſe;* Super omnem, *inquit*, animam defunctam Sacerdos non introibit, & ſuper parentem ſuum non contaminabitur: *Et de de-*
Num. 6. *votione in Arithmis: nam & illic qui ſe Deo voverit, inter cetera jubet, ne ſuper ullam animam introeat defunctam, ne ſuper patris quidem aut matris, aut fratris. Puto autem & devotioni & Sacerdotio deſtinabat, quem prædicando regno Dei imbuerat. Aut ſi non ita eſt, ſatis impius pronuntiandus, qui nulla ratione Legis intercedente ſepulturas parentum deſpici a filiis imperabat. Cum vero & tertium illum prius ſuis valedicere parentem, probibet retro reſpectare, ſectam Creatoris exequitur: Hoc & ille noluerat feciſſe quos ex Sodomis liberarat.* Confer cum Matth. 8.

SENSUS MORALIS.

1.2.3. *Convocatis autem duodecim Apoſtolis, dedit illis virtutem & poteſta-*
4.5. *tem ſuper omnia dæmonia, & ut languores curarent. Et miſit illos prædicare regnum Dei.... Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, &c.* Functiones Apoſtolicas, & Evangelicum Miniſterium exercere nemo debet, 1. Sine Dei vocatione vel ordinaria, vel extraordinaria. 2. Sine Hierarchica poteſtate. 3. Sine Miſſione. 4. Sine inſtructione & doctrina. Miſſio extraordinaria Miraculis probatur. Operarii Evangelici in id unum intenti ſint. 1. Ut prædicent regnum Dei, pœnitentiam, quæ regni cœleſtis clavis eſt. 2. Ut omnes animarum languores & infirmitates verbo Dei, Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſaluberrimis medicamentis, Sacramentorum Chriſti opportuna & fideli diſpenſatione curent. 3. Ut omnia dæmonia ejiciant, omne vitiorum genus exterminent, omnia ſcandala eliminent, pravis omnibus conſuetudinibus, occaſionibus univerſis, quibus ad peccatum proxime pelliciuntur & trahuntur homines, bellum indicant. 4. Ut ſacrum miniſterium non exerceant quæſtus gratia, ab omni cupiditate & ambitione alieni ſint; ab omni rerum terrenarum ſollicitudine liberi, ut exemplo non minus quam verbo prædicent. *Nihil tuleritis in via, &c.* Rerum etiam corpori neceſſariarum ſollicitudinem abjiciant, qui a ſuperfluorum amore & cupiditate abſtrahere debent auditores. Arcta eſt via, exoneremus nos: anguſta eſt porta, humiliemus nos: & aliis exemplum ſeſe exonerandi & humiliandi præbeamus, ut expeditius curant in via ſalutis. Sequi enim non poſſumus onerati Eum qui exultavit ut gigas ad currendam viam. 5. Ne per domos circumcurſent operarii Evangelici, ditiorum menſas quærentes, & omnia vitæ commoda, ſed vitæ auſteritate, & paupertatis amore ſeſe diligendos pauperibus, venerandos divitibus exhibeant. 6. A publicis peccatoribus, qui ſanam doctrinam non recipiunt, qui ſcandalo ſunt Eccleſiæ, qui Paſtores perſequuntur; nec pœnitentiam agere volunt, nihil recipiant Operarii Evangelici, ad eorum domos non divertant; cum ipſis non manducent, niſi ſcandalum amoverint. *Etiam pulverem pedum veſtrorum excutite in teſtimonium ſupra illos.* Vitent præſertim hæreticos & impios, ſi Catholicæ fidei prædicationem & inſtitutionem pertinaciter reſpuant, ſi res divinas contemnant &
S. Ambroſ. lib. 6. in Luc. n. 68. irrideant, ſi nulla ſpes probabilis ſit converſionis illorum. *Nam ſicut corporeas infirmitates Populi fidelis ſuſcipere in ſe debet Evangelii Prædicator, & tamquam propriis inania geſta pulveri comparanda allevare atque abolere veſtigiis, juxta quod ſcriptum eſt:* Quis infirmatur & ego non infirmor? *Ita ſi*

qua

Digitized by Google

qua eſt Eccleſia, vel familia, ſeu perſona, *quæ fidem reſpuat*, *nec apoſtolicæ* 1.Cor. 11.19
prædicationis fundamenta poſſideat; ne quam labem perfidiæ poſſit aſpergere,
deſerenda eſt. Quod Apoſtolus quoque evidenter aſſeruit, dicens: Hæreticum Tit. 3. 10.
hominem poſt unam & ſecundam correptionem devita. 7. Qui prædicationis
talentum a Chriſto acceperunt, majores civitates, inſigniores Eccleſias, no-
biliora auditoria quærere non debent ut nomen ſibi faciant, ſed oppida &
pagos etiam circumire, ut pauperibus Dei verbum annuntient, apud quos
fructum refert ampliorem. *Egreſſi autem circuibant per caſtella, evangelizan-*
tes & curantes ubique.

16. 17. *Acceptis autem quinque panibus, & duobus piſcibus, reſpexit in*
cœlum, & benedixit illis, & fregit, & diſtribuit Diſcipulis ſuis, ut ponerent
ante turbas, & manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt, &c. Summi Pa-
ſtores, ſcilicet Epiſcopi, oves ſibi commiſſas magna benignitate & charitate
excipere debent, facilem omnibus aditum præbere, qui ipſos quærunt, eo-
rum conſilium, ſolatium, auxilium, in ſpiritalibus & temporalibus neceſſi-
tatibus imploraturi, abſque perſonarum acceptione: *Et excepit eos*. 2. O-
mnes ad amorem Dei, virtutumque ceterarum officia adhortari, ad ſpem &
deſiderium cœleſtium bonorum, ad rerum terrenarum contemptum accen-
dere: *Et loquebatur illis de regno Dei*. 3. Illorum Animabus curandis o-
mnem operam adhibere: *Et eos qui cura indigebant, ſanabat*. 4. Verbi cœ-
leſtis alimoniam per ſe illis miniſtrare: *Vos date illis manducare*. 5. Scriptu-
ras Sacras & SS. Patrum opera accipere, legere, meditari: *Acceptis autem*
quinque panibus & duobus piſcibus. 6. In rerum cœleſtium, divinarumque
contemplatione ſæpe verſari: *Reſpexit in cœlum*. 7. Oratione aſſidua & ſan-
ctis operibus, Dei benedictionem in populum ſuo regimini commiſſum ad-
vocare: *Et benedixit illis*. 8. Doctrinæ Chriſtianæ, verbi divini panem fran-
gere turbis per convivia diſcumbentibus, ſingulas Diœceſis ſuæ Parochias
canonica Viſitatione luſtrare, ubique prædicare, & ad captum Chriſtianæ
plebis accommodare ſermonem: *Et fregit*. 9. Quod per ſe ipſum facere non
poſſunt, per ſanctos & eruditos Sacerdotes & Miſſionarios exequi: *Et di-*
ſtribuit Diſcipulis ſuis ut apponerent turbæ. 10. Ordinem & Diſciplinam Ec-
cleſiæ in diſpenſatione Sacramentorum ſervare: ut Corpus Chriſti non æ-
gris, ſed ſanis diſtribuatur, & iis qui Chriſtum ſequi amant, & eſuriunt ju-
ſtitiam in hujus vitæ deſerto. *Nemo enim Cibum accipit Chriſti, niſi fuerit* S. Ambroſ.
ante ſanatus. 11. Pauperes paſcant & reficiant corporalibus etiam alimen- lib. 6. in
tis. Eccleſiaſticos enim reditus ideo poſſident Epiſcopi, Abbates, Priores, Luc. n. 70.
Canonici, Parochiarum Rectores, ut pauperes alant. Bonorum Eccleſiaſti-
corum diſpenſatores ſunt, non domini. *Hic jam quæritur inter diſpenſatores*
ut fidelis quis inveniatur. Bona Eccleſiæ ſunt *oblationes fidelium, pretia pec-* Julianus
catorum, patrimonia pauperum. Ex illis ergo cum frugalem victum & veſti- Pomerius
tum acceperint Paſtores, & Beneficiati quilibet, quod reliquum eſt paupe- Concilia.
ribus diſpenſent. *Vos date illis manducare*. Sed forte major eſt pauperum
numerus, quam ut ſubvenire omnibus poſſit pius Paſtor: *Niſi forte nos ea-*
mus, & emamus in omnem hanc turbam eſcas. Animum non deſpondeat,
faciat quod poteſt, Deus impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet & fa-
cere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat ut poſſis. In divina
providentia confidat, divites hortetur ne communionis & beneficentiæ obli-
viſcantur, quibus hoſtiis promerentur Deum, pauperes ut Deo fideliter ſer-
viant, & regnum ejus imprimis quærant, & certi quod inquirentes eum,
illiusque mandata ſervantes non deficient omni bono.

Verum etſi juſtis quandoque cibus corporalis deficiat; nemini tamen de-
ficit cibus ſpiritualis, niſi ejus vitio. Miſeretur Dominus ne quis deficiat

in

ipſum Filium genuit per quem faceret omnia *Et majora his quæ hactenus fecit*, qualis eſt ſanatio Paralytici recens facta, *demonſtrabit ei opera*, ita ut vos in admirationem rapiant. Plus enim eſt mortuos ſuſcitare, quam Paralyticum ſanare. Utitur autem verbo futuri temporis, *demonſtrabit*, quia de futuris operibus ſermo eſt, quæ pater cum Filio facit una & indiviſa poteſtate & operatione; quamvis ab æterno ei demonſtraverit, ſcientiam illi communicando, ſicut & potentiam, & eſſentiam. Demonſtrat Pater Filio quæ ipſe faciet, (inquit S. Cyrillus) non quaſi depicta in tabulis proponat, aut quaſi doceat ignorantem, ſed ſe ipſum totum in genuinis naturæ exprimens & quæcumque ei proprie inſunt, in ſe ipſo demonſtrans, ut ex quibus ipſe eſt & apparet, quidnam & quantus ſecundum naturam ſit Pater, agnoſcas. S. Cyrill. lib. 2. p. 222.

21. *Sicut enim Pater ſuſcitat mortuos, & vivificat; ſic & Filius, quos vult, vivificat*, pari poteſtate, imperio, libertate agens, Autor vitæ æque ac Pater; qui proprius Dei caracter eſt. Deuteron. 32. 39. *Ego occidam, & ego vivere faciam.* Tob. 13. 2. *Tu flagellas & ſalvas: deducis ad inferos, & reducis.* Sapient. 16. 13. *Tu es enim, Domine, qui vitæ & mortis habes poteſtatem, & deducis ad portas mortis, & reducis.* Majora igitur videbitis opera his quæ hactenus a me, qui Filius Dei ſum, fieri vidiſtis, ſuſcitationem ſcilicet Lazari, & aliorum quorumdam a morte ad vitam, in ſignum reſurrectionis generalis. Non alios Pater, alios Filius mortuos ſuſcitat: omnia enim per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Et ut oſtenderet habere ſe quamvis a Patre datam, tamen parem poteſtatem, ideo ait, *ſic & Filius, quos vult, vivificat*, ut oſtenderet ibi voluntatem ſuam: & ne quis diceret, Suſcitat Pater mortuos per Filium, ſed ille tamquam poteſtatem habens, iſte tamquam ex aliena poteſtate, tamquam miniſter, poteſtatem ſignificavit his verbis: *Sic & Filius, quos vult, vivificat.* Non enim vult Pater aliud quam Filius; ſed ſicut illis una ſubſtantia, ſic & una voluntas eſt. Mortuos autem ſuſcitavit Filius non ſolum tempore vitæ ſuæ moralis, ſed & ante Incarnationem ſuam, & poſt Aſcenſionem ſuam, & in generali reſurrectione mortuorum ſuſcitabit, ut ſequentia de noviſſimo judicio verba probant. S. Auguſt. Tract. 21. in Johan. n. 10. 11.

22. 23. *Neque enim Pater judicat quemquam, ſed omne judicium dedit Filio, ut omnes honorificent Filium, ſicut honorificant Patrem.* Pater nullum judicat quemquam viſibili præſentia majeſtatis, & externo aſpectabilique judicio; ſed omne judicium dedit Filio, quem conſtituit judicem vivorum & mortuorum. Ait alibi Chriſtus: *Ego non judico quemquam ... eſt qui quærat, & judicet.* Judicabit Pater, qui judicandi poteſtatem non ita dedit Filio, ut illa ſe abdicaret; de illo enim a Propheta dictum eſt non minus quam de Filio: *Surge Deus, judica terram*: judicabit inviſibiliter cum Filio, & per Filium: judicabit Filius viſibiliter, ſolus ille hominibus in judicio apparebit. Pater occultus erit, Filius manifeſtus in forma qua aſcendit. Nam in forma Dei cum Patre occultus eſt, in forma ſervi hominibus manifeſtus. *Non ergo Pater judicat quemquam, ſed omne judicium dedit Filio*, manifeſtum: in quo manifeſto judicio Filius judicabit, quia ipſe judicandis apparebit, dicens electis: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum*: dicens reprobis: *Ite, maledicti in ignem æternum.* Ratio autem cur Pater omnem poteſtatem judiciariam Filio dederit, hæc eſt, *Ut* homines *honorificent* ſeu æquali honore colant *Filium* ac *Patrem, qui miſit illum.* Si enim is qui Legatum, præſertim cum ſumma poteſtate miſſum, injuria afficit, is injuria afficere eum cenſetur, cujus perſonam Legatus ſuſtinet: multo magis qui Filium Dei ſpernit, & Patrem ſpernere cenſetur qui miſit illum. Johan. 8. 15. 50.

24. ***Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei qui miſit me***, nempe Deo Patri teſtimonium reddendi per divina opera me Filium ejus eſſe, Deum verum ex Deo vero genitum, & miſſum in mundum per incarnationem, ad reparationem generis humani, ***habet vitam æternam***, id eſt, certo habiturus eſt, ſi ex fide vivat, & mandatis obediat; ***& in judicium non venit***, id eſt, non ſubjacebit damnationi, ***ſed tranſit***, id eſt tranſibit *a morte in vitam* æternam & beatam.

25. 26. 27. *Amen, amen dico vobis, quia venit hora, & nunc eſt*, ſeu proxime imminet, *quando mortui audient vocem Filii Dei*, ſeu illius obedient imperio ipſos ad vitam revocantis, *& qui audierint, vivent*: id eſt, audientes vivent. Ita vim vocis ſuæ imperiique declarat. *Sicut enim Pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & Filio habere vitam in ſemetipſo*. Sicut Pater fons eſt & auctor vitæ; ſic dedit Filio per æternam generationem ut ſit fons & auctor vitæ. Unde par jus habet, æqualemque poteſtatem mortuos ſuſcitandi. *Et poteſtatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis eſt*. Judicandi poteſtatem, quæ ei ab æterno eſt a Patre, temporaliter ab eodem accepit cum incarnatus eſt & homo factus, ut viſibiliter judicet mundum.

S. Auguſt. Tract. 19. in Johan

Sic Pater habet vitam in ſemeptipſo, ſic dedit & Filio hab:re vitam in ſemetipſo. Quid eſt, *Habet Pater vitam in ſemetipſo?* Non alibi habet vitam,
„ ſed in ſemetipſo. Vivere quippe ſuum in illo eſt: non aliunde, non
„ alienum eſt: non quaſi mutuatur vitam, nec quaſi ſit particeps vitæ, ejus
„ vitæ quæ non eſt quod ipſe, ſed habet vitam in ſemetipſo, ut ipſa vita
„ ſibi ſit ipſe...... Hoc ſolum intereſt inter Patrem & Filium, quia
„ Pater habet vitam in ſemetipſo, quam nemo ei dedit; Filius autem ha-
„ bet vitam in ſemetipſo, quam Pater dedit.... Non ergo ſicut anima
„ aliquid aliud eſt antequam illuminetur, & ſit melius cum illuminatur
„ participatione melioris, ita & Verbum Dei; Filins Dei, aliquid aliud
„ erat antequam acciperet vitam, ut participando habeat vitam: ſed vi-
„ tam habeat in ſemetipſo; & eſt ipſa vita. Quid ergo ait? *Dedit Filio*
„ *habere vitam in ſemetipſo?* Breviter dixerim; Genuit Filium. Neque enim
„ erat ſine vita, & accepit vitam; ſed naſcendo vita eſt. Pater vita eſt
„ non naſcendo: Filius vita eſt naſcendo. Pater de nullo Patre, Filius de
„ Deo Patre. Quod ergo dixit, Dedit & Filio habere vitam in ſemetipſo,
„ idem eſt ac ſi diceret: Pater qui eſt vita in ſemetipſo, genuit Filium qui eſ-
„ ſet vita in ſemetipſo. *Et poteſtatem dedit ei judicium facere, quia Filius*
„ *hominis eſt*. Ipſe enim ſolus apparebit in forma ſervi, Pater autem non
„ apparebit, quia non eſt indutus forma ſervi.

28. 29. *Nolite mirari hoc; quia venit hora in qua omnes qui in monumentis ſunt audient vocem Filii Dei*. Nolite mirari quod dixi de poteſtate mihi data omnes homines judicandi; aliquando veniet hora, qua mortui plane omnes, boni & mali, qui in ſepulchris non exiguo tempore, ut Lazarus, ſed diutiſſime fuerunt, audient vocem juſſu Filii Dei ab Archangelo formatam. *Et procedent* ſeu exibunt e ſepulchris, *qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ*; id eſt, reſurgent ad vitam æternam: *Qui vero mala egerunt, in reſurrectionem judicii*; id eſt ad damnationem ſempiternam.

S. Auguſt. Tract 22. in Johan. n. 14. Tract. 23. n. 150.

30. *Non poſſum ego a me ipſo facere quidquam*, ſive ut Filius hominis, ſive ut Filius Dei, poteſtate quam a Patre non acceperim, & quod per me ac mecum non faciat. *Sicut audio, judico*. Judicandi poteſtatem exerceo non modo ex potentia, ſed ex ſapientia quam naſcendo accepi a Patre. Quod audio, hoc dico, quia quod eſt Pater, hoc ſum: dicere enim meum, eſſe eſt; quia Verbum Patris ſum. His ergo verbis commendat Filius quod de Patre eſt, Vel, *Non poſſum a me facere quidquam, ſicut audio, judico*, quatenus

ſum

ſum in forma ſervi, audio enim tamquam præcipientis Patris imperium: *& judicium meum juſtum eſt; quia non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me*. Judicium meum propterea juſtum eſt, quia a Patris regula & voluntate non diſcedo, in quem nec ignorantia, nec pravus effectus cadere poteſt. Confer cum Iſaiæ 11. 3. 4. *Non ſecundum viſionem oculorum judicabit, neque ſecundum auditum aurium arguet, ſed judicabit in juſtitia pauperes, & arguet in æquitate pro manſuetis terræ: & percutiet terram virga oris ſui, & ſpiritu labiorum ſuorum interficiet impium.*

31. 32. *Si ergo teſtimonium perhibeo de me ipſo, teſtimonium meum* (ut vos quidem tacite objicitis) *non eſt verum. Alius eſt*, ſcilicet Pater meus, vel Johannes, *qui teſtimonium perhibet de me, & ſcio quia verum eſt teſtimonium quod perhibet de me*. Certo mihi conſtat talem eſſe teſtem, qui a vobis rejici nullo jure poſſit.

33. *Vos miſiſtis ad Johannem*, publica auctoritate, nempe Synedrii magni, *& teſtimonium perhibuit veritati*. Non ultro ſe ingeſſit ad ſententiam de me ferendam, liberum teſtimonium tulit. *Vos miſiſtis* qui rogarent, & teſtimonium perhibuit veritati. Ab iis enim rogatus, qui ad ipſum miſſi fuerant, utrum eſſet ipſe Chriſtus, confeſſus eſt, & non negavit. Confeſſus eſt ſe non eſſe Chriſtum, ſed me eſſe ante ipſum: Teſtimonium ergo perhibuit veritati. Chriſtus enim eſt Veritas. *Ego autem ab homine teſtimonium accipio*, quaſi illo indigeam; *ſed hæc dico* de Johanne, me vobis attemperans, *ut vos ſalvi ſitis* credendo quæ de me dixit. Confer cum Johannis 8. 14. ubi Chriſtus ait: *Et ſi ego teſtimonium perhibeo de me ipſo, verum eſt teſtimonium meum.*

S. Cyrill. lib. 2. c. 9 p. 2[illegible]

34. *Ille erat lucerna ardens* fervore caritatis, *& lucens* doctrina & prædicatione veritatis, ac vitæ ſanctitate. Non erat ille lux hominum, interius ipſos illuminans, lux increata, lux vera, lux immenſa; ſed lucerna, ab illo fonte lumen mutuata: *Vos autem voluiſtis ad horam exultare in luce ejus*. Principio exultaſtis ob Prophetiam genti veſtræ redditam, ob efficaciam doctrinæ, & admirabilem vitæ ſanctimoniam, quæ in Johanne emicuit, & ad eum cum incredibili gaudio confluxiſtis: ſed pro veſtra levitate & inconſtantia ipſum aſpernari cœpiſtis, poſtquam mihi teſtimonium perhibuit, & vitia veſtra libere increpuit.

36. *Ego autem habeo teſtimonium majus Johanne*, ſeu teſtimonio Johannis, quod parvifeciſtis, & cui credere noluiſtis. *Opera enim quæ dedit mihi Pater ut perficiam ea, ipſa opera* admirabilia & naturæ vim omnem ac leges excedentia, quæ nonniſi divina poteſtate & voluntate perfici poſſunt, ipſa (inquam) opera *quæ ego facio, teſtimonium* certius & clarius *perhibent de me, quia Pater miſit me*. Ipſa opera quæ hactenus feci, & deinceps editurus ſum ex voluntate Patris, teſtimonium perhibent me a Deo miſſum eſſe...
» Si Patris opera facit Chriſtus Jeſus, & quæcumque illi ſoli conveniunt,
» hæc ipſe quoque propria virtute adimplet, quomodo cuivis non manife-
» ſte patebit eamdem cum illo ſortitum eſſe naturam, & Patris proprietati-
» bus præfulgere, ut qui ex ipſo natus, eamdem cum ipſo vim & operatio-
» nem habet? Verumtamen ab eo ſe opera dicit accepiſſe, aut propter huma-
» nitatem & ſervi formam humilius de ſe loquens; aut Patris approbationem
» & aſſenſum in faciendis miraculis donationis nomine adornans. Sic enim
» miſſum quoque ſe aſſerit, maxime cum exinaniverit ſe ipſum propter dile-
» ctionem in nos. Humiliavit enim ſemetipſum, & humiliationis vilitatem
» alia ratione conſtare non comperiemus, quam quod interdum ut homo lo-
» quatur. Sic per Pſalmiſtam ſub ejus perſona propter nos humano more di-
» ctum eſt: *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum*

S. Cyrill. lib. 3. in Johan. p. 253.

Pſal. 2. 6.

„ *ejus, prædicans præceptum ejus*. Nam qui cum Deo Patre ſemper regnat, qui in eodem throno conſidet, Regem ſe conſtitutum fatetur ac Dominum, quæ habebat ut Deus accipere ſe dicens, cum factus eſt homo.

37. 38. *Et qui miſit me Pater, ipſe teſtimonium perhibuit de me*. 1. In Lege & Prophetis. 2. In baptiſmo & Transfiguratione, voce delapſa de cælo. 3. Per miracula, quæ mecum & per me operatur ad confirmandum divinitatem meam, & quam hominibus annuntio veritatem. *Neque vocem ejus audiſtis, neque ſpeciem ejus vidiſtis*; Deus enim ſpiritus eſt, qui nec vocem habet corpoream, auribus corporis inſonantem; nec formam & ſpeciem ſenſibilem, oculis corporis aſpectabilem; ſed eſt omni figura & voce ſuperior. Deuteron. 4. 15. *Non vidiſtis aliquam ſimilitudinem in die qua locutus eſt Dominus in Horeb de medio igni*. Moyſen quidem Dei vocem audiviſſe Scriptura narrat; ſed quemadmodum figura illa & corporea ſimilitudo, quam videbant qui Deum videre dicebantur, vera Dei ſimilitudo & figura non erat; ita illa, quam audiebant, non erat vera vox Dei, ſed vox ex aere a Deo formata extrinſecus, non ore & lingua naturalibus inſtrumentis, quæ in Deo ſupremo Spiritu nulla ſunt. Gloriabantur Judæi quod Deus Moyſi, & per eum ſibi locutus eſſet. *Nos ſcimus* (inquiebant) *quia Moyſi locutus eſt Deus, hunc autem neſcimus unde ſit*. Ideo Christus eorum jactantiam retundit, declarans eos numquam veram Dei vocem audiviſſe, numquam veram ejus ſpeciem perſpexiſſe: non debere igitur efferri quaſi Deum ſenſibili voce loquentem audiverint, ſed ſibi credere Verbo Patris. *Et verbum ejus non habetis in vobis manens*, verbum ejus ac mandatum de quo Propheta dixit, *Prophetam ſuſcitabo eis, & ponam verba mea in ore ejus*; id eſt, de audiendo Meſſia vobis promiſſo, & nunc ad vos miſſo, voſque docente, in animis veſtris inſculptum non habetis, nec ad illud attendiſtis; *quia quem miſit ille*, ſcilicet Deus Pater, *huic vos non creditis*.

S. Johann. Chryſ. Hom. 39.

S. Cyrill. Lib. 3. in Johann. p. 256. 257. & 258.

Johan. 9. 29.

39. 40. *Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere: & illæ ſunt quæ teſtimonium perhibent de me; & non vultis venire ad me, ut vitam habeatis*. Verbum, *ſcrutamini*, non imperandi modo, ſed indicandi poſitum S. Cyrillus intelligit. „ Quid prodeſt (inquit Chriſtus) quod „ divinas ſcrutamini Scripturas, credentes per ipſas vos ad æternam vi„ tam evehendos. Quippe cum eas de me teſtificari comperiatis, meque „ vitam æternam nominare, non vultis ad me venire ut vitam habea„ tis. Igitur unde vos ſalvari oporteret, inde damnationem vobis arceſſi„ ſtis, quos librorum Moſaicorum lectio ad contradicendi ſtudium ſolum „ acuit: quæ vero ad æternam vitam conducunt, ne in animum quidem „ veſtrum admittitis.

S. Chryſ. Lib. 3. in Johan. p. 160.

Alii Patres verbum, *Scrutamini*, imperandi modo poſitum interpretantur. *Scrutamini Sripturas*, id eſt, attento animo eas expendite, quarum in littera & ſuperficie hæretis, & quarum lectione ſola, & legalium obſervantia ceremoniarum, vitam æternam vos conſequi poſſe confiditis: ſenſum Scripturarum latentem velut theſaurum operoſius inquirite ac effodite: illæ ſunt quæ teſtimonium perhibent de me; verum Meſſiam, Dei Filium, mundi Salvatorem, Dei & hominum Mediatorem, veritatis ac juſtitiæ doctorem, auctorem vitæ æternæ me eſſe declarantes: & tamen ad me venire, mihique credere non vultis, ut vitam æternam habeatis, quam niſi per me conſequi non poteſtis.

41. 42. *Claritatem ab hominibus non accipio*: Quæ de mea dico auctoritate, non eo animo dico ut gloriam hominum captem. *Sed cognovi vos quia dilectionem Dei non habetis in vobis*. Vos intus novi, mihique perſpectum

Digitized by Google

ſpectum & exploratum eſt quid vos a fide mihi adhibenda, & a vitæ æternæ itinere ingrediendo impediat, hypocriſim veſtram, ſuperbiam, invidiam. Novi vos dilectionem Dei non habere in vobis, nec ſtudio gloriæ ejus prohiberi quo minus mihi credatis. Labiis ſiquidem Deum honoratis, cor autem veſtrum longe ab eo eſt.

43. *Ego veni in nomine Patris mei*, divina ejus auctoritate, & ob illius gloriam omnia gerens, *& non accipitis me* Filium ejus, ab eo miſſum ad vos ob ſalutem veſtram. Hoc certe argumentum eſt quod nulla ejus reverentia & dilectio ſit in vobis. *Si alius venerit in nomine ſuo*, non a Deo miſſus, ſed a ſe ipſo intruſus; nullis hominum ſanctorum, Scripturarum, operum Dei teſtimoniis munitus, non unam Dei gloriam quærens, ſed hominum applauſum laudeſque captans, *illum accipietis*. Sic Judæi, qui Chriſtum pertinaciter rejecerunt, eique credere noluerunt, recipiunt Antichriſtum, illique credent. Confer cum 2. ad Theſſalon. 2. 8. 9. 10. *Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione adventus ſui eum: cujus eſt adventus ſecundum operationem ſatanæ, in omni virtute, & ſignis & prodigiis mendacibus, & in omni ſeductione iniquitatis iis qui pereunt: eo quod charitatem veritatis non receperunt ut ſalvi fierent. Ideo mittet illis Deus operationem erroris ut credant mendacio, ut judicentur omnes qui non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati.* S. Chryſ. Hom. 40. in Johan. S. Irenæus Lib. 5. c. 25. S. Chryſ. Hom. 40. in Joan.

44. *Quomodo vos poteſtis credere, qui gloriam ab invicem accipitis, & gloriam quæ a ſolo Deo eſt, non quæritis?* Oſtendit non quid ſimpliciter impoſſibile ſit, ſed quid ab illis non ſit exſpectandum quamdiu tali ſunt animo. Superbis enim, & gloriam humanam captantibus; gloriam vero, quæ a ſolo Deo cordi ſincero redditur, non curantibus, humilis Chriſti ſtatus, ejuſque doctrina de contemptu ſui, de humilitate ſectanda, de ſpernendis, divitiis, de amanda paupertate placere non poteſt. Hæc Phariſæorum, & Scribarum ulcera cum a Chriſto tangerentur, ejus doctrinæ in omnibus repugnabant, illique ſtruebant inſidias. S. Cyrillus Lib. 3. p. 262

45. 46. 47. *Nolite putare quia ego accuſaturus ſum vos apud Patrem: eſt qui accuſat vos Moyſes, in quo vos ſperatis.* Nihil me opus erit accuſatore, quem vobis inimicum putatis, animum meum ex veſtro judicantes: Moyſes vos accuſat, cujus Lege gloriamini, & quem patronum ac defenſorem veſtri fore apud Deum ſperatis. *Si enim crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi.* Si Moſaicis ſcriptis crederetis, utique & mihi crederetis. *De me enim ille ſcripſit*, tamquam de fine & ſcopo totius Legis. *Si autem illius litteris* ſeu libris *non creditis*, quem maximi facere, & cujus ſcripta ut præcipuæ & antiquæ auctoritatis revereri videmini, *quomodo verbis meis credetis*, quem minimi facitis præ Moyſe? „ Et Evangelii quidem tam eminens eſt „ auctoritas, & tam fundata veritas, ut etiamſi nos propter tarditatem in„ telligentiæ noſtræ nulla inveniremus a Moyſe ſcripta de Chriſto, non ſo„ lum eſſe aliqua, ſed ad Chriſtum omnia pertinere quæ ſcripſit; quia non „ ait, Et de me ſcripſit; ſed, De me ille ſcripſit; credere deberemus. Nunc „ autem etſi de iſto Evangelii capitulo, quod abſit, dubitandum eſſet, com„ pertis tam multis in ſcriptura Moyſi de Chriſto teſtimoniis, omnis illa „ dubitatio tolleretur: & quia de capitulo Evangelii dubitandum non eſt, „ etiamſi illa comperta non eſſent, eſſe tamen credi oporteret. Deuter. 18. S. Cyrill. Lib. 3. in Joann. c. 3. p. 265. S. Auguſt. Lib. 16 Contra Fauſtum, cap. 26.

Digitized by Google

SENSUS MORALIS.

1. 2. **E***St autem Hieroſolymis probatica piſcina .... quinque porticus ha-*
3. 4. *bens. In his jacebat multitudo magna languentium, cæcorum, clau-*
dorum, aridorum, exſpectantium aquæ motum. Angelus autem Domini de-
ſcendebat ſecundum tempus in piſcinam, & movebatur aqua. Et qui prior de-
ſcendiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ, ſanus fiebat a quacumque detinebatur
infirmitate. Hæc Piſcina Eccleſiæ figura, in *qua ſalutaribus* aquis baptiſmi &
S. Joan. lacrymarum pœnitentiæ, omne genus ſpiritualium infirmitatum ſanatur, omne
Chryſ. Hom. genus peccatorum emundatur. „ Et quemadmodum hujus aquæ natura per ſe
35. in Joan. „ non ſanabat, ſiquidem ſemper ſanaſſet, ſed dumtaxat cum ab Angelo moveba
„ tur: ita & in nobis non ſimplex aqua operatur, ſed cum Spiritus gratiam
„ accipit, omnia abluit peccata. Juxta hanc piſcinam jacebat multitudo lan-
„ guentium, cæcorum, claudorum, exſpectantium aquæ motum. Verum
„ tunc infirmitas corporis ſanari volentem impediebat: nunc unuſquiſque pote-
„ ſtatem habet accedendi. Non enim Angelus aquam movet, ſed Ange-
„ lorum Dominus totum perficit: jam non habet excuſationis locum in-
„ firmus, non habere ſe hominem qui ſibi opituletur; neque dum venit,
„ alium deſcendere: ſed licet univerſus mundus accedat, non conſumitur
„ gratia, neque virtus deficit, ſed eadem ſemper permanet. Ut enim ſo-
„ lares radii, ſingulis diebus illuminant, neque ex multa ſui communica-
„ tione vis eorum minuitur: ita, immo longe minus Spiritus operatio ob
„ accipientium multitudinem remittitur. Hoc autem factum eſt, ut qui in
„ aqua corporis morbos ſanari poſſe didiciſſent, in eo aliquandiu exerciti,
„ animæ morbos per aquam curari poſſe facilius crederent.

In his jacebat multitudo magna languentium, &c. Infelix hominis ſtatus
poſt lapſum multiplici morborum per ſe inſanabilium genere adumbratus.
Languent, cæci ſunt, ignorantiæ tenebris excæcati, claudi & difficultatem
S. Auguſt. ambulandi in via Dei continuo patientes, ad omne bonum per ſe impo-
Lib. De Per- tentes & invalidi, aridi, omnique virtute deſtituti. *Natura in tantum ſana*
fectione ju- *non eſt, in quantum id quod faciendum eſt aut cæcitate non videt, aut infir-*
ſtitia cap. 2. *mitate non implet, dum caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus ad-*
Rom. 7. 25. *verſus carnem, ut non ea quæ vult homo faciat.* Hinc Apoſtolus: *Mente*, in-
quit, *ſervio legi Dei, carne autem legi peccati.* Liberum arbitrium ad dili-
gendum Deum, primi peccati granditate perdidimus (ait S. Auguſtinus)
captivatum eſt, infirmatum, vulneratum, corruptum, ita ut ad peccandum
quidem ſufficiat, ad aliquid vero boni agendum, quod ad ſalutem perti-
neat & ad meritum vitæ æternæ, nihil poſſit, niſi gratia medicinali Chri-
ſti Salvatoris ſanetur, & ad ſingulos actus adjuvetur. Exſpectet igitur ho-
mo aquæ motum non otioſus & negligens, ſed vigilans & laborans. Gra-
tia Chriſti, cui tempus agendi ſemper ad eſt, deſcendet: cor timore pri-
mum judiciorum Dei, tum amore, vel amore ſolo movebitur, ſine quo inu-
Tertullia- tiles eſſent pœnitentiæ lacrymæ. *Angelus autem Domini deſcendebat ſecun-*
nus lib. De *dum tempus in piſcinam, & movebatur aqua.*
Bapt. c. 5. *Et qui prior deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ, ſanus fiebat*
a quacumque detinebàtur infirmitate. „ Figura iſta medicinæ corporalis
„ ſpiritualem medicinam canebat, ea forma qua ſemper carnalia in figu-
„ ra ſpiritalium antecedunt. *Proficiente itaque hominibus gratia Dei, plus*
aquis & Angelo acceſſit. Qui vitia corporis remediabant, nunc ſpiritum me-
dentur: qui temporalem operabantur ſalutem, nunc æternam reformant: qui

unum

unum ſemel anno liberabant, nunc quotidie populos conſervant., deleta morte per ablutionem delictorum.

5. 6. *Erat autem quidam homo ibi, triginta & octo annos habens in infirmitate ſua. Hunc cum vidiſſet Jeſus jacentem, & cognoviſſet quia jam multum tempus haberet, dicit ei: Vis ſanus fieri?* In magnis peccatoribus ſuperabundantes divitias miſericordiæ & gratiæ ſuæ ſæpe Deus oſtendit. Animæ noſtræ morbi, quamvis inveterati & per ſe inſanabiles, ab omnipotenti Medico ſanari poſſunt, qui hunc in mundum venit ut maximos etiam peccatores ſalvos faceret. Ut porro ſanetur cæcus, claudus, paralyticus, & ſpiritaliter aridus, neceſſe eſt primum ut Jeſus oculis miſericordiæ ſuæ illum reſpiciat, gratiaque ſua præveniat jacentem, & ſub pondere peccatorum ſuorum oppreſſum: deinde ut infirmus deſideret ac poſtulet ſanitatem, quia ægra, infirma, & corrupta voluntate morbum ſuum amabat, ſanitatem averſabatur. Ab infirmitatibus igitur peccatorum noſtrorum ſanari non poſſumus, niſi velimus; ſed Deus dat *velle & perficere*; deſiderium ſanitatis, quam dare vult, inſpirat. Qui operatur bonam voluntatem in nolentibus ut incipiens, & noſtras etiam rebelles ad ſe convertit propitius voluntates, ipſe cooperatur volentibus ut perficiens.

7. *Reſpondit ei languidus; Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam,* &c. Quinque porticus piſcinam cingentes, in quibus jacebant infirmi, quinque libros Moyſis, ſeu veterem Legem ſignificant. Lex prodebat infirmos, ſed non ſanabantur niſi in aqua, deſcendentis Angeli impulſu mota. [S. Auguſt.] *Lex demonſtrabat infirmitatem, ut quæreret demonſtrata infirmitas Salvatorem, a quo ſanata voluntas poſſet quod infirma non poterat.* Lex peccatores convincebat, non abſolvebat. Littera ſine gratia reos faciebat, quos confitentes gratia liberabat. *Si enim data eſſet Lex* [Galat. 3. 21.] *quæ poſſet vivificare, vere ex Lege eſſet juſtitia. Sed concluſit Scriptura om-* [S. Auguſt.] *nia ſub peccato, ut promiſſio ex fide Jeſu Chriſti daretur credentibus.* Homi- [Tract. 17. in] nem non habeo (inquit languidus) Vere neceſſarius erat illi homo ad [Johan. n. 2. 7] ſanitatem, ſed homo ille qui & Deus eſt. *Unus enim Deus, unus & Media-* [1. Tim. 2. 5.] *tor Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus.* Venit ergo homo qui erat neceſſarius; quare ſanitas differretur?

Domine, hominem non habeo, &c. Neceſſarius eſt peccatori conſcientiæ Moderator doctus, pius, ſapiens, fortis, benignus; Evangelii & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ vigorem tenens & cuſtodiens, caritatis & miſericordiæ viſcera gerens, qui peccatori non indulgeat ad voluntatem ſed ad ſanitatem, qui deſcenſum Angeli & motum aquæ, contritionem cordis, amoris pœnitentis affectum obſervet, ut mittat illum in piſcinam, in aquas pœnitentiæ, quam SS. Patres *Baptiſmum laborioſum* appellant. Commiſeratione digni ſunt, qui hominem non habent his præditum dotibus, ſed ignarum, imprudentem, ignavum, mollemque Directorem. *Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam.* An vero animæ ſanitatem conſequentur, qui mitti nolunt in piſcinam, id eſt, qui peccata gravia & inveterata diu deflere, & pro illis Deo ſatisfacere ſecundum Eccleſiaſticæ Diſciplinæ Leges recuſant, antequam ad ſacram Corporis Chriſti communionem admittantur? *In ipſa Eccleſia ubi maxime miſe-* [S. Ambroſius, in Pſal. 118.] *reri decet, teneri quam maxime debet forma juſtitiæ, ne quis a Communionis conſortio abſtentus, brevi lacrymula, atque ad tempus parata, vel etiam uberioribus fletibus, Communionem quam plurimis debet poſtulare temporibus, facilitate Sacerdotis extorqueat.* Admonendi ſunt qui admiſſa deſerunt, nec [S. Greg. M. 3. P. Paſtoral. Admonit. 31.] tamen plangunt, ne jam relaxatas exiſtiment culpas, quas etſi agendo non multiplicant, nullis tamen fletibus mundant. Neque enim ſcriptor ſi a ſcri-

„ ptione ceſſaverit, quia alia non addidit, etiam illa quæ ſcripſerat delevit.
„ Nec qui contumelias irrogat, ſi ſolummodo tacuerit, ſatisfecit, cum pro-
„ fecto neceſſe ſit ut verba præmiſſa ſuperbiæ verbis ſubjunctæ humilitatis
„ impugnet: nec debitor abſolutus eſt, quia alia non multiplicat niſi, & illa
„ quæ ligaverat ſolvat. *Ita & cum Deo delinquimus, nequaquam ſatisfacimus, ſi ab iniquitate ceſſamus, niſi voluptates quoque quas diliximus, e contrario appoſitis lamentis inſequamur, &c.... Neque enim Deus noſtris cruciatibus paſcitur, ſed delictorum morbos medicamentis contrariis medetur; ut qui voluptatibus delectati diſceſſimus, fletibus amaricati redeamus: & qui per illicita diſſluendo cecidimus, etiam a licitis noſmetipſos reſtringendo ſurgamus: & cor quod inſana lætitia inſuderat, ſalubris triſtitia exurat: & quod vulneraverat elatio ſuperbiæ, curet abjectio humilis vitæ.* Hoc eſt deſcendere in piſcinam cum cæleſtis illius hominis Chriſti Jeſu gratia, ſine qua nemo homo a peccatis mundari, ab animæ morbis & languoribus ſanari poteſt.

8. 9. *Dicit ei Jeſus: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula. Et ſtatim ſanus factus eſt homo ille; & ſuſtulit grabatum ſuum, & ambulabat.* Tribus ſignis innoteſcit animæ ſanatio. 1. Deſeritur peccatum: *Surge.* 2. Removentur occaſiones peccati: *Tolle grabatum tuum.* 3. In via mandatorum Dei, & Chriſtianarum virtutum exercitiis ambulatur. *Et ambula.* Quod peccator a pravis ſuis habitibus, & a languore ex iis in anima relicto ſtatim ſanetur, extraordinariæ gratiæ rarum miraculum eſt. Id tamen quandoque Deus operatur, ut potentiam ſuam oſtendat, & fiduciam pœnitentibus inſpiret ampliorem. Id vero ut plurimum non præſtat, ut infirmitatis ſuæ ſenſu, ac ſuorum recordatione peccatorum magis humilientur; ut cum pravis habitibus pugnando, fidelitatem probent ſuam, caſum timeant, ſibi ipſis diffidant, & divinæ gratiæ quotidianum adjutorium humili oratione implorent. *Surge, tolle grabatum tuum, & ambula..... Non operis imperium fuit* (inquit S. Auguſtinus) *ſed operatio ſanitatis.*

S. Auguſt. Tract. 17. in Johann. S. Chryſ. Hom. 36. in Johan.

11. *Reſpondit eis: Qui me ſanum fecit, ille mihi dixit, Tolle grabatum tuum, & ambula.* „ Tantum non dicit eos deliros & inſanos, cum præ-
„ ciperent ne ejus, qui tam gravi & diuturno morbo ipſum liberaverat,
„ mandatis pareret ac Magiſtrum ſectaretur. Generoſæ indolis, animique
„ ſinceri teſtimonium hoc reſponſum eſt. Reſpondiſſet vir aliquis malignus,
„ doloſus, timidus, ingratus; non ſponte ſua, ſed alterius juſſu id ſe face-
„ re: neque id ſuum, ſed imperantis peccatum: & depoſito lecto occultare
„ ac diſſimulare beneficium. Non ita paralyticus noſter. Noverat enim Ju-
„ dæorum invidiam, quod non tam apparentem violationem ſabbati, quam
„ miraculum a Chriſto patratum, gloriamque ex divinis operibus illi ac-
„ cedentem impatienter ferebant. Verum eorum livore & exprobrationibus inſuper habitis beneficium clara voce prædicat. Hoc imitemur exemplum, accepta a Deo beneficia grato animo prædicemus, & ſpretis malignorum & invidorum cenſorum ſuſurris, dicteriis, calumniis, in via Dei conſtanter ambulemus, non litteræ dumtaxat, ſed ſpiritui Legis obedientes. Idque certum nobis ſit & exploratum, religioſam obſervationem Sabbati, ſeu Dominicæ diei, Feſtorumque Chriſtianorum, in ceſſatione a peccato, quod ſervile maxime opus eſt, & in morborum ſpiritualium curatione poſitam eſſe. Id intelligi voluit Chriſtus Dominus ſabbati, cum dixit Paralytico: *Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.*

S. Johan. Chryſ. Hom. 6.

12. *Interrogaverunt ergo eum: Quis eſt ille homo, qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum, & ambula?* Hominem per contemptum appellant, quem Deum agnoſcere debebant: Miraculum notiſſimum tacent; mandatum

de ſe-

de ferendo grabato per invidiam objiciunt. O peſſimam feram invidiam! „ Invidi feris ſæviores, dæmonibus pares, & fortaſſe iniquiores. Ipſi namque nos hoſtiliter perſequuntur, ſibi invicem minime inſidiantur: homines autem invidi neque naturæ ſuæ conſortes reveriti, eos infeſto animo impetunt, atque ſe ipſos prius, quam quibus invident, ſupplicio afficiunt, animumque perturbationibus & anxietatibus temere cruciant. „ .... Idcirco omnis venia invido deſperanda eſt. Nam ſcortator voluptatis ſtimulos in excuſationem affert, fur paupertatem, homicida furorem, frivolas quidem neque admittendas, qualeſcumque tamen excuſationes: Invidus vero nullam niſi animi pravitatem atque malitiam.

14. *Poſtea invenit eum Jeſus in Templo, & dixit illi: Ecce ſanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat*. Morbi & calamitates pœnæ ſunt peccati. His recte utendum, & ſincera converſione atque pœnitentia remedium a Deo ſummo animarum corporumque Medico quærendum eſt. *Cum graviter ægrotante anima nullo dolore afficiamur, & tamen levi corporis morbo ſumma diligentia medicinam perquiramus; ideo Deus ob animi peccatum corpus flagellat, ut deterioris partis ſupplicio, melior ad quærendum remedium convertatur*. „ Ita Corinthium fornicatorem S. Paulus corrigit, interitu carnis, & ſectione corporis animi morbum coercens tamquam optimus Medicus, qui cum hydropiſim vel ſplenen potionibus & levioribus medicinis ſanare non poſſit, extrinſecus ferro & igne utitur. Hanc artem Chriſtus in Paralytico exercuit, quod ſignificat his verbis: *Ecce ſanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat*, id eſt, ne longe gravius, æternumque tormentum patiare. Nemo miretur ob brevem peccati voluptatem perpetuas a Deo vindice pœnas infligi. Non tot annos peccaverat Paralyticus noſter, quot annos pœnas dedit. Triginta & octo annorum morbus, fuit, momentanea forte peccati jucunditas. *Non enim tempore peccata, ſed ex animo peccantium judicantur* .... „ Quod ſi multos peccatores bona corporis fortitudine & proſpera fortuna laſcivientes videamus, lugendi ſunt potius quam invidendi: quod enim in hac vita nihil adverſi patiantur, majoris in futura ſupplicii argumentum eſt. *Dum judicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur*. Numquid vero omnes morbi propter peccata? Non omnes, ſed plerique. Nonnullis probandæ patientiæ cauſa a Deo immittuntur, ut ſancto Job, aliiſque juſtis, aliis propter peccata, ut huic Paralytico. Quacumque vero ex cauſa veniant, æquo animo, patienter, & in ſpiritu pœnitentiæ ſuſtinendi ſunt, ut flagella Patris filios erudientis, ipſiſque hæreditatem præparantis, quam nobis donandam confidimus, ſi paterna Dei caſtigantis diſciplina meliores evadamus. Ubi vero nobis reſtituta fuerit valetudo ſeu animæ, ſeu corporis, gratias agamus Deo: nemo nos inveniat in ſpectaculis, in ludis, in compotationibus, ſed in Templo. Ibi nobis innoteſcet Dominus Jeſus, quem ignorabamus in turba peccatorum. *Vidit eum poſtea Jeſus in Templo*. In turba eum non vidit, in Templo vidit. Dominus quidem Jeſus & in turba eum videbat, & in Templo: ille autem languidus Jeſum in turba non cognoſcit, in Templo cognoſcit. Ibi ab eo ſalutare monitum audivit: *Ecce ſanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat*.

Chryſ. Hom. 37. in Joan.

1 Cor. 11. 32

S. Auguſt. Tract. 17. in Johan.

17. *Jeſus autem reſpondit eis: Pater meus uſque modo operatur, & ego operor*. Deum in ſumma quiete ſemper operantem adoremus, & tranquillo aſſiduoque labore honoremus, ſtatus noſtri officia fideliter adimplendo propter ejus gloriam. Variæ ſunt ac multiplices operationes noſtræ in hac mortali vita, variæ cogitationes, varia negotia: una erit in altera vita, con-

continua, nulliſque interrumpenda neceſſitatibus operatio, Deum videre, amare, laudare. *Non fluctuabit negotium noſtrum, otioſum negotium plenum ſolius dulcedinis, nulla interpellatum moleſtia, nulla fatigatione ſauciatum, nulla nube perturbatum. Negotium noſtrum quod erat? Laudare Deum, amare, & laudare, laudare in amore, amare in laudibus.* Beati qui habitant in domo tua, in ſæcula ſæculorum laudabunt te, *Quare, niſi quia in ſæcula ſæculorum amabunt te? Quare, niſi quia in ſæcula ſæculorum videbunt te?* Ad beatam illam operationis in vita æterna unitatem ſuſpiremus, noſque ipſos diſponamus, mentem noſtram ac voluntatem Deo in omni labore ac opere noſtro unientes, illudque per ejus amorem ſanƈtificantes & conſecrantes.

S. Aug in Pſal. 147. n. 3.

Pſal. 83. 4.

19. 20. *Non poteſt Filius a ſe facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem.* Si filii Dei per gratiæ ejus adoptionem ſumus, agnoſcemus & humiliter profitebimur nihil nos a nobis ipſis facere poſſe boni, cum de noſtro non habeamus niſi mendacium & peccatum, & ad bonum nihil poſſimus, niſi præveniamur & adjuvemur ab omnipotenti bono. Deus enim *operatur in vobis velle & perficere pro bona voluntate.* Se autem Patri cæleſti conformare nititur vir juſtus, dans operam ut ſit perfeƈtus, ſicut Pater cæleſtis perfeƈtus eſt. *Non poteſt Filius a ſe facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem.* Atque in primis Dei caritatem imitatur, Deum diligens, ſicut a Deo diligitur: *Pater enim diligit Filium:* & ſicut Dei Filius incarnatus Chriſtus Jeſus Dominus noſter voluntatem Patris & omnia ejus conſilia adimplevit: ita vir juſtus, Deique per gratiam adoptionis filius, Dei voluntatem in omnibus exequi ſtudet, eique ſe plene conformare ut regulæ indeficienti: *Et omnia demonſtrat ei quæ ipſe facit.*

Philipp. 2. 13.

21. *Sicut enim Pater ſuſcitat mortuos, & vivificat; ſic & filius, quos vult, vivificat.* Vitam naturæ per Filium ſuum nobis dedit Pater, *In ipſo* enim *vita erat, & vita erat lux hominum.* In Filio non minus quam in Patre, vivimus, movemur, & ſumus. Per Filium dat nobis vitam gratiæ. *Sicut* enim *in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur.* Et, *Benedixit nos in omni benediƈtione ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto Jeſu.* Nullis noſtris meritis, ſed gratia ejus juſtificamur gratis. *Sic & Filius, quos vult, vivificat.* Vitam denique æternam eleƈtis ſuis per Chriſtum Jeſum Filium ſuum dabit. *Ego veni* (inquit) *ut vitam habeant, & abundantius habeant.... Ego vitam æternam do eis.* Gratias ob tanta beneficia agamus Deo Patri, per Filium ejus, in Spiritu ſanƈto.

1. Cor. 15. 22.

Epheſ. 1.

Johan. 10. 10. 28.

Non poteſt Filius a ſe facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem.... Pater enim diligit Filium, & omnia demonſtrat ei, quæ ipſe facit, &c. Sublimia hæc & intelleƈtu difficilia. Itaque valde caute hæc audire debemus, ad quæ capienda parvuli ſumus; & corde pio, & cum tremore. *Hanc tenentes regulam ſanitatis, ut quod ſecundum fidem quam imbuti ſumus, intelligere valuerimus, tamquam de cibo gaudeamus: quod autem ſecundum ſanam fidei regulam intelligere nondum potuerimus, dubitationem auferamus, intelligentiam differamus; hoc eſt, ut etiam ſi quid ſit neſcimus, bonum tamen & verum eſſe minime dubitemus.* Ut autem perveniamus ad Myſteriorum tam ſublimium intelligentiam, animum purgemus, mores emendemus. *Mores perducunt ad intelligentiam; genus vitæ perducit ad genus vitæ.* „ Alia vita terrena, alia vita cæleſtis; alia vita pecorum, alia „ vita hominum, alia vita Angelorum. Vita pecorum terrenis voluptati„ bus æſtuat, ſola terrena conquirit, in ea prona atque projeƈta eſt: vi„ ta Angelorum ſola cæleſtis: vita hominum media. Si vivit homo ſe„ cundum carnem, pecoribus comparatur: ſi vivit ſecundum ſpiritum, „ Angelis ſociatur. Quando ſecundum ſpiritum vivis, quære etiam in ipſa

S. Auguſt. Traƈt. 18. in Johan.

Ange-

„ Angelica vita utrum parvus an grandis ſis. Si enim adhuc parvus es,
„ dicunt tibi Angeli, Creſce, nos panem manducamus, tu lacte nutrire,
„ lacte fidei, ut pervenias ad cibum ſpeciei. Si autem adhuc inhiatur ſor-
„ didis voluptatibus, ſi adhuc fraudes cogitantur, ſi mendacia non vitan-
„ tur, ſi mendacia perjuriis cumulantur: tam immundum cor audet dice-
„ re, Explica mihi quomodo videt Verbum? Etiamſi poſſim, etiamſi ego
„ jam videam. Porro autem ſi forte ego non ſum in his moribus, & ta-
„ men ab iſta viſione longe ſum: quantum ille qui nondum iſto ſuperno
„ deſiderio rapitur, terrenis deſideriis prægravatus? Multum intereſt inter
„ averſantem & deſiderantem: & iterum multum intereſt inter deſideran-
„ tem & fruentem. Vivis ut pecora, averſaris: Angeli perfruuntur. Tu
„ autem ſi non vivis ut pecora, jam non averſaris: deſideras aliquid, & non
„ capis. Inchoaſti ipſo deſiderio vitam Angelorum. Creſcat in te, & perfi-
„ ciatur in te: & capias hoc non a me, ſed ab illo qui & me fecit, & te.

22. *Neque enim Pater judicat quemquam, ſed omne judicium dedit Filio.* Sic vivamus, ut venturum judicem ſecuri videamus. Diligamus Salvatorem, ejuſque præceptis pareamus, ut judicem ſuſtinere poſſimus. Piis & impiis, electis & reprobis videbitur; in ea nempe judicaturus eſt, in qua judicatus; *Forma ſervi ſervis demonſtrabitur; forma Dei filius ſervabitur. Fiant ergo ſervi filii; qui ſunt ad dexteram, eant in æternam hæreditatem olim promiſſam, quam non videntes Martyres crediderunt, pro cujus promiſſione ſanguinem ſuum ſine dubitatione fuderunt: eant illuc & videant ibi.* Eant per caritatem & mandatorum obſervantiam; hæc eſt via ad videndum Patrem, & Filium in forma Dei. *Qui habet mandata mea* (inquit) *& ſervat ea, ille eſt qui diligit me; qui autem diligit me diligetur a Patre meo: & ego diligam eum, & manifeſtabo ei me ipſum.* S. *Auguſt. Tract.* 21. *in Johann.* Johan. 14. 21.
„ Non te fraudabo, o homo fidelis, crede quia videbis. Amas, &
„ non vides: amor ipſe non te perducet ut videas? Ama, perſevera in
„ amando: non fraudabo, inquit, amorem tuum, qui mundavi cor tuum.
„ Ut quid enim mundavi cor tuum, niſi ut Deus a te poſſit videri;
Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Matth. 5. 8.

24. *Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei qui miſit me, habet vitam æternam, & in judicium non venit, ſed tranſit a morte ad vitam.* Hæc ſumma Chriſtianæ Religionis. 1. Evangelium audire, non auribus dumtaxat corporis, ſed cordis: *Qui verbum meum audit.* 2. Trinitatis & Incarnationis Myſteria fide explicita credere: *& credit ei qui miſit me.* 3. Lapſum Adami, totiuſque humani generis in ipſo, peccatum originale in omnes homines transfuſum, mortem animæ & corporis conſecutam, illique & poſteris communem. 4. Neceſſitatem Redemptoris ac Mediatoris, per cujus paſſionem, mortem, ac reſurrectionem de morte ad vitam tranſeamus. 5. Spes vitæ æternæ: *habet vitam æternam, & in judicium non venit, ſed tranſit a morte ad vitam.* Chriſti verbo per fidem firmiter adhæreamus: illo in ſpe vitæ æternæ nutriamur: illud per caritatem ſervemus & executioni mandemus.

Qui credit in me.... in judicium non venit, ſed tranſit a morte ad vitam. Duplex judicium eſt, unum diſcretionis, alterum damnationis. Primum ſpectant hæc Prophetæ verba: *Judica me Deus, & diſcerne cauſam meam de gente non ſancta.* Secundum hoc judicium, oportet nos omnes exhiberi ante tribunal Chriſti. Secundum autem judicium damnationis, *Qui audit verba mea,* inquit, *& credit ei qui miſit me, habet vitam æternam, & in judicium non venit, ſed tranſit a morte ad vitam.* Quid eſt, S. *Auguſt. Tract.* 22. *in Johann.*

in

in judicium non venit? In damnationem non venit *ſed tranſiit a morte ad vitam*. Quæ eſt vita tua? Fides. *Juſtus ex fide vivit*. Infideles quid? Mortui ſunt. *Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos* (inquit Chriſtus) *Surge qui dormis* (ait Apoſtolus) *& exſurge a mortuis*, *& illuminabit te Chri-*

Rom. 1. 17.

ſtus. „ Jam cum te credentem illuminaverit, tranſiſti a morte ad vitam: „ Mane in eo quod tranſiſti, & non venies ad judicium. Tranſire igitur „ de morte ad vitam, eſt tranſire ab infidelitate ad fidem, ab injuſtitia ad „ juſtitiam, a ſuperbia ad humilitatem, ab odio ad caritatem.

25. *Amen, amen dico vobis, quia venit hora, & nunc eſt, quando mortui audient vocem Filii Dei & qui audierint, vivent*. Mortuos omnes ad vitam revocavit vox imperiumque Filii Dei: peccatores interim voce inſpirationum ſuarum ad vitam vocat, & qui audiunt, vivunt. In poteſtate quidem omnium eſt audire vel non audire, quatenus libere audiunt vel non audiunt; ſed plena & perfecta poteſtas non eſt ad audiendum, niſi Deus aures cordis aperiat. Quot inter Chriſtianos qui vita corporis vivunt & ſpirant, vere ſunt mortui! Qui enim credunt, & ſecundum veram fidem agunt, vivunt, & mortui non ſunt: qui autem vel non credunt, vel ſicut dæmones credunt, trementes & male viventes, Filium Dei confitentes & caritatem non habentes, mortui potius deputandi ſunt.

S. Auguſt. Tract. 22. *in Johan.* 1. *Johan.* 2. 18.

Et tamen adhuc agitur hora iſta de qua locutus eſt Dominus: *Venit hora, & nunc eſt, quando mortui audient vocem Filii Dei*. Ex quo locutus eſt Chriſtus uſque ad hoc tempus, & uſque ad finem ſæculi, ipſa una hora agitur, de qua S. Johannes ait: *Filioli, noviſſima hora eſt*. Nunc ergo qui mortui ſunt, audiant vocem Filii Dei, & vivant; ſurgant in corde ſuo; de ſepulchro ſuo procedant. *Mortuus in corde tuo tamquam in ſepulchro jacebas, & tamquam ſaxo malæ conſuetudinis gravabaris. Surge, & procede.* Quid eſt, ſurge & procede? *Crede, & procede.* Et qui audierint, vivent. *De qua vita? De Chriſto.* Ego ſum, *inquit*, via, veritas, & vita. *Ambulare vis? Ego ſum via. Falli non vis? Ego ſum veritas. Mori non*

S. Auguſt. Tract. 23. *in Johan. n.* 6.

vis? Ego ſum vita. Hoc dicit tibi Salvator tuus: *Non eſt quo eas, niſi ad me; non eſt qua eas, niſi per me.... Erigat te Chriſtus per id quod homo eſt, ducat te per id quod Deus homo eſt, perducat te ad id quod Deus eſt.*

S. Auguſt. Tract. 22. *in Johan.* *Galat.* 2. 20.

26. *Sicut enim Pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & Filio habere vitam in ſemetipſo.* Paulus vitam habet, non in ſemetipſo, ſed in Chriſto. Tu fidelis ubi habes? Non in temetipſo, ſed in Chriſto. „ Vivo er- „ go (*inquit Apoſtolus*) jam non ego, vivit vero in me Chriſtus. VITA „ NOSTRA tamquam noſtra, id eſt, de voluntate propria noſtra, non „ erit niſi mala, peccatrix, iniqua: vita vero bona de Deo in nobis eſt, „ non a nobis: a Deo nobis datur, non a nobis. Chriſtus autem in ſe- „ metipſo habet vitam ſicut Pater, quia Verbum Dei. Non modo male „ vivit, & modo bene vivit; homo autem modo male, bono bene. Qui „ male vivebat, in vita ſua erat: qui bene vivit, ad vitam Chriſti tran- „ ſiit. Particeps factus vitæ, non eras quod accepiſti, & eras qui accipe- „ res: Filius autem Dei non quaſi primo fuit ſine vita & accepit vitam. „ Si enim ſic illam acciperet, non eam haberet in ſemetipſo. Quid eſt enim, *in ſemetipſo?* Ut ipſa vita ipſe eſſet.

S. Auguſt. Tract. 23. *in Johan.*

28. 29. *Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem Filii Dei: Et procedent qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ: Qui vero mala egerunt, in reſurrectionem judicii.* Tota prædicatio diſpenſatioque per Chriſtum hæc eſt, ut reſurgant animæ, reſurgant & corpora. Utrumque quippe mortuum erat, corpus ex infirmitate,

tate; anima ex iniquitate. Quia utrumque mortuum erat, reſurgat utrumque. Per quid anima, niſi per Deum Chriſtum? per quid corpus, niſi per hominem Chriſtum?

Et procedent qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ, &c. Inter bona & mala opera, nihil medium. Omnia enim opera, omnes actus voluntatis noſtræ, vel ex amore Dei, vel ex amore proprio ortum habent: quæ ex caritate procedunt, ad Deum referuntur, & ab eo remunerabuntur: quæ ex cupiditate, non referuntur ad Deum, & ab eo punientur.

30. *Judicium meum juſtum eſt: quia non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me.* Voluntati Dei ut certiſſimæ & immutabili regulæ adhæreamus, ut judicium noſtrum de rebus divinis & animæ noſtræ ſalutem ſpectantibus ſemper juſtum ac rectum ſit. Ideo enim ſæpe falſum & injuſtum eſt judicium noſtrum, quia voluntatem noſtram & cupiditatem implere quærimus, non voluntatem Dei. Quamobrem *Pluit pœnales cæcitates ſuper illicitas cupiditates.* S. Auguſt.

31. *Si ego teſtimonium perhibeo de me ipſo, teſtimonium meum non eſt verum. Alius eſt qui teſtimonium perhibet de me, &c.* Chriſti miſſio & divinitas probata eſt. 1. Teſtimonio Johannis. *Vos miſiſtis ad Johannem, & teſtimonium perhibuit veritati.* 2. Teſtimonio operum divinorum: *Ipſa opera quæ ego facio, teſtimonium perhibent de me, quia Pater miſit me.* 3. Teſtimonio Patris. *Et qui miſit me Pater, ipſe teſtimonium perhibuit de me.* 4. Teſtimonio Scripturarum. *Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere: & illæ ſunt quæ teſtimonium perhibent de me.* Chriſti & Eccleſiæ Miniſtri de ſe ipſis teſtimonium non perhibeant, jactantiam & oſtentationem fugiant; bonorum operum exemplo, non humanis laudibus probari cupiant & ſatagant; Scripturas ſcrutentur; in illarum lectione non ſolum aſſidue verſentur, ſed earum ſenſum quærant & aſſequituren, diligenti collatione ipſarum Scripturarum; Patrum antiquorum lectione, Eccleſiæ Catholicæ doctrina ab Apoſtolis tradita, & per continuam Epiſcoporum ſucceſſionem ad nos uſque tranſmiſſa. *Scrutamini Scripturas* quæ ſunt *ſubſtantia Sacerdotii*, quæ *utiles* ſunt *ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in juſtitia; ut perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonum inſtructus.* 2.Tim.3.16. Nulli ſe ingerant Eccleſiaſtico miniſterio propria voluntate, non curæ animarum, non verbi divini prædicationi, non confeſſionibus excipiendis & conſcientiis moderandis, abſque legitima vocatione & miſſione. Unam vero Dei gloriam, & Animarum Chriſti ſanguine redemptarum ſalutem pro fine habeant. Superbiam, inanemque gloriam non ſolum fructum omnem laborum ipſis prærepturam cogitent; ſed & fidei fundamentum quodammodo concuſſuram, ſi in ea finem ſuum conſtituant. *Quomodo vos poteſtis credere, qui gloriam ab invicem accipitis, & gloriam quæ a ſolo Deo eſt, non quæritis?* Hinc Apoſtolus: *Si adhuc hominibus placerem* (inquit) *Chriſti ſervus non eſſem.* Gal. 1. 10. Non credunt, inquam, fide per dilectionem operante, qui gloriam humanam quærunt magis quam gloriam Dei. *Cognovi vos, quia dilectionem Dei non habetis in vobis.*

1. Chriſtianis omnibus commendetur lectio Scripturarum, quæ ad Chriſti cognitionem perducunt, & vitam regni cœleſtis, æternæque vitæ oſtendunt. *Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere: & illæ ſunt quæ teſtimonium perhibent de me.*

2. Inculcandum omnibus eſt divini amoris præceptum, qui *Nullum a ſe rivulum duci extra patitur, cujus derivatione minuatur* (ut loquitur S. Auguſtinus) *Dilectionem Dei non habetis in vobis.*

3. Omni-

Digitized by Google

3. Omnibus pariter inculcandum eſt, ut recta & pura intentione omnia opera ſua conſecrent, & ſemper in Chriſti nomine, ac propter Dei gloriam operentur; quod niſi faciant, agunt ut infideles, ut Pagani, animalia gloriæ, mancipia ſuperbiæ, ſervi cupiditatis & voluptatis. *Quomodo vos poteſtis credere, qui gloriam ab invicem accipitis: & gloriam quæ a ſolo Deo eſt, non quæritis?*

CAPUT SEXTUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. *POſt hæc*, non ſtatim poſt Sermonem ſuperiori capite deſcriptum, 3. 4. ſed multis interjectis, quæ ab aliis Evangeliſtis narrantur, & poſt annum circiter, *abiit Jeſus trans Mare Galilææ*, ſive Lacum Geneſareth, *quod eſt Tiberiadis*, ad eam lacus partem quæ Tiberiadi adjacet, civitati ab Herode Tetrarcha conditæ in honorem Tiberii Cæſaris. *Et ſequebatur eum multitudo magna* pedeſtri itinere, pars beneficii, pars ſpectaculi, pars divinorum ſermonum avida: *Quia videbant ſigna quæ faciebat ſuper his qui infirmabantur. Subiit ergo in Montem Jeſus, & ibi ſedebat cum Diſcipulis ſuis*, ut paululum quieſcerent. *Erat autem proximum Paſcha, dies feſtus Judæorum*. Tertium iſtud Paſcha fuit a baptiſmo Chriſti.

5. 6. *Cum ſublevaſſet ergo oculos, & vidiſſet quia multitudo maxima venit ad eum*, cum de monte deſcendiſſet, locutus illis fuiſſet de regno Dei, ac infirmos illorum curaſſet, *dixit ad Philippum: Unde ememus panes ut manducent hi? Hoc autem dicebat tentans eum*, ſeu fidem ejus experiri volens; *Ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus*, apud ſe decreverat, & cum Patre conſtituerat ab æterno, quid eſſet in his rerum circumſtantiis facturus.

7. 8. 9. 10. *Reſpondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt eis, ut unuſquiſque modicum quid accipiat*. Ducenti denarii ſeptuaginta ſeptem circiter libellis monetæ noſtræ æquivalent. *Dicit ei unus ex Diſcipulis ejus Andreas frater Simonis Petri; Eſt puer* ſeu adoleſcens *unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos piſces: ſed hæc quid ſunt inter tantos?* Ad tantam hominum multitudinem alendam hæc certe non ſufficiunt. *Dixit ergo ei Jeſus: Facite homines diſcumbere*: Tametſi enim humanum præſidium deficiat, eis alimenta divina virtute ſubminiſtrabo. *Erat autem fœnum multum in loco*, ut commode diſcumberent: *Diſcubuerunt ergo viri numero quaſi quinque millia*, præter mulieres, & pueros. Soli enim viri ſecundum morem Legis numerantur.

11. 12. 13. *Accepit ergo Jeſus panes, & cum gratias egiſſet* Deo, *diſtribuit diſcumbentibus*, Apoſtolorum miniſterio: *ſimiliter & ex piſcibus quantum volebant. Ut autem impleti ſunt*: poſtquam exempta fames, *dixit Diſcipulis ſuis: Colligite quæ ſuperaverunt* ſeu reſidua ſunt *fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo, & impleverunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis, quæ ſuperfuerunt his qui manducaverant*. Omnia ita moderatus eſt Chriſtus, ut ex circumſtantiis miraculi neceſſitas, veritas, & magnitudo certo conſtarent. Confer cum *Matthæi* 14. *Marci* 6. & *Lucæ* 9.

14. 15. *Illi ergo homines, cum vidiſſent quod Jeſus fecerat ſignum* omnes
Deuteron. 18. naturæ vires adeo ſuperans, dicebant: *Quia hic eſt vere Propheta, qui venturus eſt in mundum*, Meſſias a Deo promiſſus, & a nobis exſpectatus. *Jeſus*

Digitized by Google

Jeſus ergo cum cognoviſſet introſpectis divina vi eorum conſiliis, *quia venturi eſſent ut raperent eum, & facerent eum Regem*, excuſſo alieni imperii jugo, ſpe facilis alimoniæ & terrenæ felicitatis per eum procurandæ; *fugit iterum in montem ipſe ſolus*, tum ut faſtum honoris & poteſtatis ſæcularis declinaret, Regnumque ſuum de hoc mundo non eſſe opere demonſtraret, tum ut orationi vacaret.

16. 17. 18. 19. 20. 21. *Ut autem ſero factum eſt, deſcenderunt Diſcipuli ejus ad mare, & cum aſcendiſſent navim*, in portu Betſaidæ, *venerunt trans mare in Capharnaum. Et tenebræ jam factæ erant, & non venerat ad eos Jeſus*, tametſi multa nox eſſet. Ideo navim aſcenderunt, & Capharnaum verſus remigarunt, quo illum præceſſiſſe putabant. *Mare autem, vento magno flante, exſurgebat*, intumeſcebat, concitabatur. *Cum remigaſſent ergo quaſi ſtadia viginti quinque aut triginta*, provecti *vident Jeſum ambulantem ſupra mare, & proximum navi fieri, & timuerunt*, ſpectrum eſſe exiſtimantes. *Ille autem dicit eis: Ego ſum, nolite timere* velut infauſtum omen, aut nocturnum terriculum. *Voluerunt ergo accipere eum in navim*, enixo eum rogarunt ut in navim aſcenderet, & cum aſcendiſſet, jam ſecundis ventis & fluctibus, qui prius contrarii erant, *& ſtatim navis fuit*, ſive appulit *ad terram, in quam ibant*. Confer cum *Matth.* 14. *verſ.* 22. *uſque ad* 36. & *Marci* 6. *verſ.* 45. *ad* 56.

22. 23. 24. *Altera die*, ſequenti poſt miraculum multiplicationis quinque panum, *turba quæ ſtabat trans mare*, id eſt, quæ in portu ſubſtiterat, *vidit*, ſeu recordata eſt *quia navicula alia non erat ibi* pridie *niſi una, & quia non introiſſet cum Diſcipulis ſuis Jeſus in navim* illam, *ſed ſoli Diſcipuli ejus abiiſſent*: Jeſum nullo navigio transfretaſſe, ſed mare trajeciſſe ambulando ſuper aquas, conjecit: *Aliæ vero venerunt naves a Tyberiade, juxta locum ubi manducaverant panem, gratias agente Domino*, ubi Dominus poſt gratiarum actionem illos quinque panibus refecerat. *Cum ergo vidiſſet turba quia Jeſus non eſſet ibi, neque Diſcipuli ejus, aſcenderunt in naviculas, & venerunt Capharnaum quærentes Jeſum*, in Urbe in qua frequens morabatur.

S. Cyrill. Alexand. Lib. 3. in Johan. p. 294

25. 26. *Et cum inveniſſent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc veniſti?* Chriſtus vero inani & inutile quæſtione neglecta, latentem in eorum cordibus morbum curare ſatagit increpatione & admonitione ſalutari. *Reſpondit eis Jeſus, & dixit: Amen, amen dico vobis, quæritis me, non quia vidiſtis ſigna*, non quod credatis doctrinæ meæ miraculis tam inſignibus confirmatæ, *ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis*. Temporariam dumtaxat utilitatem & alimoniam facile & ſine labore vobis ſubminiſtrandam quæritis, quaſi ſimile in veſtri gratiam miraculum quotidie ſim facturus.

27. *Operamini cibum qui non perit*, procurate vobis cibum longe excellentiorem & incorruptibilem, qui in ventrem non vadit, *ſed qui permanet in vitam æternam*, cibum non corporis, ſed animæ, qui comedentes ſervat a morte, & ad vitam æternam alit: *quem* cibum *Filius hominis dabit vobis*. Hunc ego ipſe vobis dabo: *Hunc enim Pater ſignavit Deus*. Deus Pater meus, qui mentiri non poteſt, divinam quam habeo poteſtatem dandi hominibus cibum illum vivificum, ſemen illud immortalitatis, miraculis quæ operor quaſi ſigillo ſuo confirmat. Non erit mihi difficile cibum dare vobis permanentem, qui ad vitam & delicias conducat ſempiternas. Nam etſi tamquam unus veſtrum appaream, homo nimirum cum carne, unctus ſum tamen & ſignatus a Deo Patre in omnimodam ſimilitudinem cum ipſo: nec minor ullo modo virtute Genitoris mea virtus eſt.

S. Cyrill. Lib. 3. in Johan. c. 5 p. 300.

28. 29. 30. 31. *Dixerunt ergo ad eum: quid faciemus, ut operemur opera Dei?*

Digitized by Google

Dei? Id eſt, opera apprime Deo grata. Meminerant Legi tribui vim alendi ſpiritaliter, *Deuteron.* 18. 3. Quærunt ergo an aliud præſcribendum habeat præter obſervantiam Legis Moſaicæ, ut novum illum vitæ æternæ cibum promereri poſſint. *Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Hoc eſt opus Dei*, opus Deo imprimis acceptum, *ut credatis in eum quem miſit ille*. Non ſufficit vobis cultus legalis ad ſalutem, Fides vobis neceſſaria eſt, qua credatis in Meſſiam & Salvatorem mundi quem Patribus veſtris promiſſum jam miſit Deus, id eſt in me. In tertia autem perſona loquitur, ut honorem muneris ſui pro more referat ad Patrem. *Dixerunt ergo ei: quod ergo tu facis*

Exodi 16. 14. *ſignum* Meſſiam dignum, *ut videamus & credamus tibi?* Luculentiora expetimus teſtimonia, majora miracula his quæ hactenus edidiſti. *Quid operaris?*
Num. 11. 7. *Patres noſtri manducaverunt Manna in deſerto, ſicut ſcriptum eſt: Panem de*
Pſal. 77. 24. *cælo* deſcendentem *dedit eis manducare*. Moyſes ſexcenta millia & amplius
Sap. 16. 20. Manna cibavit in deſerto per annos quadraginta: Tu vero quinque millia tantum terrenis panibus, & ſemel quidem aluiſti. Si Moyſe major es, majora ede miracula. Hic incredulorum & ingratorum Judæorum ſenſus.

32. 33. 34. *Dixit ergo eis Jeſus: Amen, amen dico vobis: Non Moyſes dedit vobis panem de cælo* panem vere cæleſtem, ſed figuram & umbram dumtaxat illius: *ſed Pater meus dat vobis panem de cælo verum*, ſcilicet me ipſum, qui ſum panis vitæ, non uni Judæorum genti, ſed toti mundo datus. *Panis enim Dei eſt*, id eſt vere divinus & cæleſtis, *qui de cælo deſcendit*, non de nubibus dumtaxat, ſed de ſinu Dei Patris, *& dat vitam* perennem ac beatam *mundo*, omnibus ex orbe univerſo electis. *Dixerunt ergo ad eum: Domine, ſemper da nobis panem hunc*, tam deſiderabilem, ut ſine labore, ſine anxietate alamur.

35. 36. *Dixit autem eis Jeſus: Ego ſum panis vitæ*, panis vivus & vivificus: *Qui venit ad me*, qui ſe in diſciplinam meam tradit, ſeque mihi devovet, *non eſuriet; & qui credit in me, non ſitiet unquam*.... Longe igitur præſtantior & admirabilior eſt panis, quem vobis offero, Manna quod miniſterio Moyſis datum eſt: ſiquidem qui Manna comederunt, adhuc eſurierunt: longe excellentior & admirabilior aquis quas e ſaxo eduxit, quas qui biberunt, adhuc ſitiverunt. Panis qui vobis præſto eſt potus ſimul ac cibus eſt, famem ac ſitim extinguens animæ, ita ut nihil ipſi præterea neceſſe ſit in æterna vita. *Sed dixi vobis, Quia & vidiſtis me*, ſpectatores fuiſtis miraculorum probantium miſſionem ac divinitatem meam, *& tamen non creditis* me eſſe Meſſiam, Filium Dei, Salvatorem mundi. Cor nempe veſtrum incraſſatum eſt.

37. 38. *Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet*. Sed quamvis non credatis, nihil mihi perit ex populo electo, quem dedit mihi Pater in hæreditatem, nec infidelitas veſtra fidem Dei evacuavit. Nam omnes qui mihi

Epheſ. 1. 11. 12. dati ſunt a Patre, *prædeſtinati ſecundum propoſitum ejus, qui operatur omnia ſecundum conſilium voluntatis ſuæ, ut ſimus in laudem gloriæ ejus*, ad me venient, id eſt, mihi credent: *& eum qui venit ad me, non ejiciam foras*; eum qui mihi datus a Patre, ad me venit, non ejiciam e domo mea, ac regno, ſed illum fovebo, protegam, adjuvabo ut perſeveret, perſeverantem denique coronabo: *quia deſcendi de cælo* per Incarnationis meæ myſterium, *non ut faciam voluntatem meam*, nempe humanam, quæ diſſentanea ſit voluntati Patris; *ſed voluntatem ejus qui miſit me*: ut omnia congruenter agam paternæ voluntati, quæ & mea eſt, quatenus Deus ſum, & Verbum in principio exiſtens apud Deum.

39. 40. *Hæc eſt autem voluntas ejus, qui miſit me, Patris, ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo*; ut ex iis omnibus quos dedit mihi, neminem

in

Digitized by Google

in æternum perire patiar; *ſed reſuſcitem illud*, id eſt, electos omnes, ad gloriam cæleſtem, æternamque felicitatem, *in noviſſimo die. Hæc eſt autem voluntas Patris mei, qui miſit me, ut omnis qui videt Filium*, qui illum attento animo conſiderat in carne aſſumpta, & ex doctrina & miraculis vere Filium Dei eſſe agnoſcit, *& credit in eum* fide viva, tamquam in Salvatorem & Mediatorem unum Dei & hominum, *habeat vitam æternam*, certiſſime conſequatur vitam æternam, ad quam ab æterno electus eſt; *& ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die*, ad vitam immortalem, & beatam.

41. 42. 43. *Murmurabant ergo Judæi de illo*, ſive contra illum, *quia dixiſſet: Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcendi.* Illum nempe merum hominem eſſe cenſebant, cujus terrenam ſe noſſe putabant originem, humilemque conditionem. Et dicebant: *Nonne hic eſt Jeſus filius Joſeph* fabri, *cujus nos novimus patrem & matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia de cælo deſcendi?* Si merus homo fuiſſet Jeſus, Judæorum offenſioni obviam iviſſet, dicendo, Se e cælo non deſcendiſſe ſecundum perſonam & naturam, quaſi divinæ originis eſſet ac naturæ, veruſque Deus ac Dei Filius; ſed quod doctrinam cælitus inſpiratam doceret. Tantum vero abeſt ut illam removeat intelligentiam & opinionem quod e cælo reipſa deſcendiſſet, naturaque & origine verus Deus eſſet; quin immo illam adſtruit & confirmat. *Reſpondit ergo Jeſus*, & dixit eis: *Nolite murmurare invicem*, ſeu inter vos: quibus verbis omniſcium ſe oſtendit.

44. *Nemo poteſt venire ad me*, id eſt, mihi credere quod ſim Meſſias, verus Dei Filius, mundi Salvator, & hoc nomine mihi adhærere, *niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum* interius invictiſſima gratiæ ſuæ efficacia & ſuavitate omnia humana merita præveniente, cor aperiente, flectente, innovante, accendente, impellente, convertente, & ex nolentibus volentes faciente. *Et ego reſuſcitabo eum*, qui ad me venerit, & in me manſerit, *in noviſſimo die*. Partem illi dabo in reſurrectione Juſtorum.

45. 46. *Eſt ſcriptum in Prophetis: Et erunt omnes docibiles Dei.* Omnes Eccleſiæ filii docti erunt a Deo, non voce tantum extrinſecus inſonante, *Iſai. 54. 13.* ſed interius revelante. *Omnis qui audivit a Patre*, quem interius docuit Pater, *& didicit* eo illuminante & docilitatem fidemque donante, *venit ad me*, credit me eſſe Filium Dei, mundique Salvatorem, & mihi eo nomine adhæret. *Non quia Patrem vidit quiſquam*, velut ludimagiſtrum diſcipulos docentem. (Valde enim remota eſt a ſenſibus carnis hæc ſchola in qua Pater auditur & docet) *niſi is qui eſt a Deo* genitus & miſſus Filius ejus unigenitus, *hic vidit Patrem*, cujus in ſinu manet, unius cum ipſo naturæ & ſcientiæ. *Nemo Deum vidit umquam; Unigenitus qui eſt in ſinu Patris, ipſe narravit.* Cum autem ſe & ex Deo eſſe, & vidiſſe Patrem ſtatuit, ſe ipſum ex omnium creaturarum numero excludit. *Johan. 1.* Cum ergo extra omnia ſit, & nemine Patrem vidente, ſolus eum ipſe videat, numquid in omnium numero non eſſe cenſendus eſt, ut unus ex ipſis, ſed extra omnia, ut ſupra omnia? *S. Cyrill. Lib. 4. in Johan. p. 348.* Et, ſi cum a Deo omnia exiſtere dicantur, ac nemo Patrem videat, ſolus ipſe eum videt: illud, *a Deo*, recte intelligemus de ipſo ſolo, quaſi dicat *ex ſubſtantia Patris*.

47. 48. 49. 50. *Amen, amen dico vobis, Qui credit in me*, qui me Filium Dei eſſe credit, doctrinamque meam amplectitur, & mandata ſervat, *habet vitam æternam*, jus certiſſimum ad vitam æternam, pignus æternæ felicitatis. *Ego ſum panis vitæ*, panis vivificus, & vitam æternam in me credentibus, & ſpiritualiter per fidem caritate formatam manducantibus præſtans. *Patres veſtri manducaverunt Manna in deſerto, & mortui ſunt*, quotquot illud manducaverunt, ad vitam enim corruptibilis cor-

poris tuendam & ſuſtentandam, non ad procurandam immortalitatem datum eſt. *Hic eſt panis de cælo deſcendens:* Ego ſum panis ille *: Ut ſi quis ex ipſo manducaverit, non moriatur*. Eo fine ſum incarnatus ut quiſquis mihi per fidem & caritatem intime unitus & incorporatus fuerit, in meque manſerit, non moriatur morte æterna ſive animæ, ſive corporis. Divini enim hujus cibi virtute in vitam æternam, beatam, & glorioſam ſuſcitandus eſt.

51, 52. *Ego ſum panis vivus*, in me ipſo vitam habens, panis Angelorum quatenus Verbum Patris & vita apud Deum, *qui de cælo deſcendi*, & aſſumpta carne factus ſum panis hominum in me credentium. *Si quis manducaverit ex hoc pane*, ſeu ſpirituali manducatione per fidem Incarnationis ac Paſſionis meæ, ſeu Sacramentali ſimul & ſpirituali per Sacramentum quod inſtituam Corporis & Sanguinis mei, vivet in æternum: *Et panis, quem ego dabo*, ipſa *caro mea eſt*, quam ego dabo, id eſt, quam offeram Patri in altari crucis ut victimam *pro mundi vita*. Non ergo figuram dumtaxat carnis ſuæ, ſed veram carnem ſe daturum in Sacramento Euchariſtiæ, de quo hunc locum ſummo conſenſu veteres Patres intelligunt, & Eccleſia a Spiritu ſancto edocta, Chriſtus promittit.

Text. Græc.

53. *Litigabant ergo Judæi ad invicem*, inter ſe diſceptabant, *dicentes: Quomodo poteſt hic*, quem novimus, *nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* An carnem ſuam aliorum more ciborum in fruſta conciſurus ac diſcerpturus eſt, ut eam manducandam apponat? Hoc impoſſibile & horrendum. Si nudam carnis ſuæ figuram vel merum panem carnis ſuæ virtute & efficacia plenum ſe daturum credentibus Chriſtus Jeſus promiſiſſet, Judæorum contentionem faciilime ſedare, & offenſionem removere potuiſſet, dicendo ſe panem daturum ceu figuram carnis ſuæ, & fide tantum, non ore carnem ſuam manducandam ſe commendare. Verum tantum abeſt ut idæam veræ carnis, veræque & oralis manducationis a verborum ſuorum ſenſu removerit, ut potius illam confirmaverit.

54. *Dixit ergo eis Jeſus: Amen, amen dico vobis: niſi manducaveritis carnem Filii hominis*, id eſt meam, *& biberitis ejus ſanguinem* (quorum unum ſine altero fieri non poteſt, ſiquidem in qualibet parte Sacramenti corpus Chriſti continetur & ſanguis ſecundum ſubſtantiam & integritatem) *non habebitis vitam* æternam *in vobis*, id eſt, non perſeverabitis in vita ſpirituali, ut ſit vobis æterna. His verbis præceptum Chriſtus tradit de carne ſua manducanda in Sacramento Euchariſtiæ, vel reipſa; vel voto & deſiderio, ſi neceſſitas rem excludat. Qua de re legendi Theologi.

55. 56. 57. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem*, eo modo quo manducari ac bibi debent, non ore ſolum corporis ſumendo ſub Sacramento, ſed ore mentis & cordis per fidem & caritatem, *habet vitam æternam*, jus ad vitam æternam, pignus vitæ æternæ; *& ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die*, vi corporis & Sanguinis mei, quod ſemen eſt immortalitatis & incorruptionis. *Caro enim mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus*; non metaphorice ſolum aut myſtice, ſed re ipſa; non fluxus & caducus, ſed æternus. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo*, non ſpirituali tantum, ſed corporali unitate & commixtione. „ De veritate carnis & ſanguinis non relictus eſt ambigendi locus. Nunc enim & ipſius Domini „ profeſſione, & fide noſtra *vere caro eſt, & vere ſanguis eſt*. Et hæc ac„ cepta atque hauſta id efficiunt, ut & nos in Chriſto, & Chriſtus in „ nobis ſit. Anne hoc veritas non eſt? Contingat plane his verum non „ eſſe, qui Chriſtum Jeſum verum eſſe Deum denegant. Eſt ergo in no„ bis

S. Hilarius lib. 8. de Trinitate, n.14 p.958.

„ bis ipſe per carnem, & ſumus in eo: dum ſecum hoc, quod nos ſu-
„ mus, in Deo eſt.

Chriſtus non ait, „ Se dumtaxat in nobis futurum ſecundum relatio- „ nem quamdam affectus, ſed & per participationem naturalem. Ut enim „ ſi quis ceram ceræ conjunctam igne ſimul liquefecerit, unum quid ex „ ambobus efficit, ita per corporis Chriſti, & pretioſi ſanguinis participa- „ tionem ipſe quidem in nobis, nos autem rurſus in eo ſimul unimur. „ Nec enim aliter vivificari poteſt quod natura ſua eſt corruptibile, quam „ ſi corporaliter unitum ſit corpori ejus qui ſecundum naturam ſuam eſt „ Vita, hoc eſt, Unigeniti. *S. Cyril. lib. 10. p. 863.*

58. *Sicut miſit me vivens Pater*, ſicut Pater qui miſit me Deus vivens eſt, & fons omnis vitæ, *& ego vivo propter Patrem*, id eſt, Patre autore; *& qui manducat me, & ipſe vivet propter me*, id eſt, me autore. Non eſt alia vita mea quam Patris: proinde mirum vobis eſſe non debet ſi carnem meam vivificare aſſeram eos qui illam manducabunt. „ Vivit „ ergo per Patrem: & quo modo per Patrem vivit, eodem modo nos per „ carnem ejus vivimus. Omnis enim comparatio ad intelligentiæ formam „ præſumitur, ut id de quo agitur, ſecundum propoſitum exemplum aſ- „ ſequatur. Hæc ergo vitæ noſtræ cauſa eſt, quod in nobis carnalibus „ manentem per carnem Chriſtum habemus: victuris nobis per eum ea „ conditione qua vivit ille per Patrem. Si ergo nos naturaliter ſecundum „ carnem per eum vivimus, id eſt, naturam carnis ſuæ adepti: quomo- „ do non naturaliter ſecundum Spiritum in ſe Patrem habeat, cum vivat „ ipſe per Patrem? *S. Hilarius lib. 8. p. 957.*

59. *Hic eſt panis*, caro mea eſt ille panis, *qui de cælo deſcendit. Non ſicut manducaverunt Patres veſtri Manna & mortui ſunt*: ut alterius naturæ, ita longe majoris virtutis eſt quam Manna, quod manducaverunt Patres veſtri in deſerto, & nihilominus mortui ſunt. Manna enim figura tantum erat vivifici illius panis, quem vobis ſum daturus. *Qui manducat hunc panem vivet in æternum.*

60. 61. *Hæc dixit Jeſus palam in Synagoga docens, in Capharnaum. Multi ergo audientes ex diſcipulis ejus*, non ex duodecim Apoſtolis, ſed ex aliis qui frequentiores illum ſectabantur, *dixerunt: Durus eſt hic ſermo*, incredibilis, *& quis poteſt eum audire?* Quis patienter audiat?

62. 63. *Sciens autem Jeſus apud ſemetipſum*, id eſt, ex ſe ipſo nullo indicante, *quia murmurarent de hoc diſcipuli ejus*, quod dixerat ſe eſſe panem vivum, qui e cælo deſcendit, &c. *dixit eis: Hoc vos ſcandalizat?* Itane ſermo ille quaſi durus & incredibilis vos offendit? *Si ergo videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat prius?* Numquid omnem offenſionem ex animis veſtris non tollet aliquando Aſcenſio mea in cælum, ubi eram prius, & ab æterno ut Deus, quo aſcendam ſecundum naturam humanam, idem ipſe qui deſcendi; quia unumquodque ad originem ſuam redire neceſſe eſt? Si carnem meam vivificare non poſſe putatis, quia natura ſua comparata non eſt ad vivificandum; quomodo in cælum aſcendet, cum hoc æque carni per ſe ſumptæ impoſſibile ſit? Quod ſi præter naturam, & virtute Verbi Dei, cui unita eſt, & in quo ſubſiſtens eſt, aſcendat, quid prohibet quo minus etiam vivificet, licet natura ſua vivificare non poſſit? Nam qui cæleſte efficit id quod de terra eſt, vivificum æque reddet, tametſi corruptioni obnoxium. *S. Cyrillus Lib. 4. p. 375.*

64. *Spiritus eſt qui vivificat*; divinitas mea conjuncta carni vivificandi vim ipſi tribuit; ipſa vero caro per ſe ſine divinitate nihil prodeſſet. Spiritus eſt Deus. Sicut ergo caro per ſe non vivit, ſed ex ſpiritu: ita ca-

ro mea non eſt per ſe vivifica, ſed per Verbum cui unita eſt. Corpus enim eſt ejus qui vita eſt ſecundum naturam, non antem alicujus terreni hominis, de quo jure dici poſſit, *Caro non prodeſt quidquam*. Non enim Pauli, verbi gratia, aut Petri, vel cujuſvis alterius caro id in nobis præſtabit: ſed unica & ſola Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, *in quo inbabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter*.... Caro non prodeſt quidquam, *ſed quomodo illi intellexerunt: carnem quippe ſic intellexerunt, quomodo in cadavere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo Spiritu vegetatur*. Proinde ſic dictum eſt, *Scientia inflat*. Jam ergo debemus odiſſe ſcientiam? Abſit. *Et quid eſt, Scientia inflat? Sola ſine caritate: ideo adjunxit, Caritas vero ædificat. Adde ergo ſcientiæ caritatem, & utilis erit ſcientia, non per ſe, ſed per caritatem. Sic etiam nunc, Caro non prodeſt quidquam, ſed ſola caro: accedat Spiritus ad carnem, quomodo accedit caritas ad ſcientiam, & prodeſt plurimum; nam ſi caro nihil prodeſſet, Verbum caro non fieret ut inhabitaret in nobis*.

S. Cyrill. ibid. 376.

S. Auguſt. Tract. 27. in Johan.

Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt, ſpiritaliter, non carnaliter intelligenda ſunt, non de carne mortua, ſed viva, & Spiritui Deo perſonaliter conjuncta, ideoque vivifica. Verba quæ de carne mea manducanda vobis locutus ſum ſpiritaliter intellecta vitam afferent; carnaliter accepta, ut plerique veſtrum intellexerunt de carne mortua & in fruſta conciſa, qualis in macello vænit, dentibuſque dilanianda, vobis mortis eſſent occaſio, quia *Littera occidit, ſpiritus autem vivificat*. Ceterum in ſenſu figurato & metaphorico verba ſua non eſſe accipienda, quibus carnem ſuam ſe daturum in cibum promiſerat, non eſſe (inquam) intelligenda de figura carnis ſuæ, ſed de vera carne; non de manducatione dumtaxat ſpirituali, ſed reali, ex eo compertum eſt. 1. Quod præmiſſo juramento fidem exigat: *Amen, amen dico vobis, Niſi manducaveritis carnem Filii hominis & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*. 2. Quod vere, non typice cibum eſſe carnem ſuam aſſerat, eamque veteri figuræ, ſcilicet Mannæ opponat. *Caro mea vere eſt cibus*. .... *Non ſicut manducaverunt Patres veſtri Manna, &c.* 3. Quod Judæos, Diſcipuloſque ſuos de veræ carnis ejus vera realique manducatione verba ejus intelligentes, & velut incredibilia rejicientes non docuerit Magiſter optimus explicata figura & metaphora, quæ explicatio offenſionem omnem ex eorum animis removiſſet, illoſque continuiſſet in officio; cum verba Domini in ſenſu metaphorico intellecta, ſcilicet de figura carnis, & ſpiritali per fidem manducatione, nihil incredibile ſignificarent. 4. Quod rei admirabilioris, & humanæ rationis comprehenſionem non minus excedentis exemplo fidem adſtruat carnis ſuæ in verum cibum dandæ. *Si ergo videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat prius?* Carnem ergo ſuam in Sacramento vere & reipſa manducandam, inviſibiliter tamen, commendat Chriſtus. *Verba quæ locutus ſum vobis*, inquit, *ſpiritus & vita ſunt*: Id eſt, *Sacramentum aliquod vobis commendavi, ſpiritualiter intellectum vivificabit vos, & ſi neceſſe eſt illud viſibiliter celebrari, oportet tamen inviſibiliter intelligi*, Sic interpretatur S. Auguſt. in Pſalm. 98.

65. 66. *Sed ſunt quidam ex vobis qui non credunt*. Verumtamen ſunt quidam ex vobis qui verbis meis vitam & ſalutem afferentibus fidem non adhibent ob animi ſuperbiam & contumaciam. Id dixit Jeſus ſe cordium inſpectorem & ſcrutatorem eſſe oſtendens. *Sciebat enim ab initio Jeſus*, ab eo primo tempore quo eum ſectari cœperant diſcipuli, imo a primo inſtanti Incarnationis ſuæ, ut homo; ab æterno ut Deus, *qui eſſent non credentes, &*

quis

quis ex numero duodecim Apoſtolorum *traditurus eſſet eum*. *Et dicebat*: *Propterea dixi vobis, quia nemo poteſt venire ad me*, in me credere mihique adhærere, *niſi fuerit ei datum a Patre meo*. Fides enim gratuitum omnino Dei donum eſt. Igitur *Et qui Evangelium non audierunt, & qui eo audito in melius commutati perſeverantiam non acceperunt, & qui Evangelio audito venire ad Chriſtum, hoc eſt, in eum credere noluerunt, quoniam ipſe dixit*: Nemo venit ad me, niſi ei datum fuerit a Patre meo: *& qui per ætatem parvulam nec credere potuerunt, ſed ab originali noxa ſolo poſſent lavacro regenerationis abſolvi, quo tamen non accepto mortui perierunt; non ſunt ab illa conſperſione diſcreti, quam conſtat eſſe damnatam, euntibus omnibus ex uno in condemnationem. Diſcernuntur autem non meritis ſuis, ſed per gratiam Mediatoris, hoc eſt, in ſanguine ſecundi Adam juſtificati gratis. Itaque eum audimus*: „ Quis enim te diſcernit? Quid autem habes quod non „ accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? *Ab illa perditionis maſſa quæ facta eſt per primum Adam, debemus intelligere neminem poſſe diſcerni, niſi qui hoc donum habet, quiſquis habet, quod gratia Salvatoris accepit*. S. Aug. lib. de Corrept. & Grat. c. 7. 1. Cor. 4. 7.

67. 68. *Ex hoc multi diſcipulorum ejus abierunt*: *& jam non cum illo ambulabant*. Ex eo tempore, ſive ea occaſione multi ex diſcipulis ejus ab ejus comitatu & contubernio deſciverunt, nec eum amplius ut Magiſtrum ſuum agnoſcebant & ſectabantur. *Dixit ergo Jeſus ad duodecim* Apoſtolos: *Numquid & vos vultis abire?* Ut nullos ſua cauſa quærere oſtenderet, ſed propter eorum ſalutem, ac ne velle quidem diſcipulos niſi volentes, & gratiam ſuam liberi arbitrii jura ſervare.

69. 70. *Reſpondit ergo ei Simon Petrus*, ſuo & aliorum nomine: *Domine, ad quem ibimus?* Quem alium adibimus & eligemus præceptorem? *Verba vitæ æternæ habes*. Verba tua vere divina ſunt, & credentes ducunt ad vitam æternam: *Et ideo nos credidimus, & cognovimus*, certo perſuaſi tum verborum tuorum efficacia & auctoritate, tum operum tuorum admirabilitate, *quia Tu es Chriſtus Filius Dei*. In Græco Textu cum gemino articulo verba leguntur, *Tu es ille Chriſtus, ille Filius Dei*, ut Jeſum verum Chriſtum, verumque Dei Filium natura, non adoptione, ſignificent, ab aliis qui aliqua ratione Chriſti & Filii Dei appellati ſunt, diſtinctum, ut S. Cyrillus exponit. S. Cyrill. l. 4. p. 395.

71. 72. *Reſpondit eis Jeſus*: *Nonne ego vos duodecim elegi* ad Apoſtolatum, *& unus ex vobis diabolus eſt*, homo diabolicus, qui diaboli mores imitatur, incredulus, fur, ſacrilegus, proditor? *Dicebat autem Judam Simonis Iſcariotem*: his verbis Judam notabat: *Hic enim erat traditurus eum, cum eſſet unus ex duodecim*; ejuſque animum Jeſus noverat.

SENSUS MORALIS.

3. 4. *SUbiit ergo in Montem Jeſus, & ibi ſedebat cum Diſcipulis ſuis. Erat autem proximum Paſcha, &c.* Ut ad Paſchatis Chriſtiani, ac aliarum Eccleſiæ inſignium Solemnitatum celebrationem ſe digne præparent Fideles. 1. A negotiorum ſæcularium tumultu, a pravis affectibus, quæ ferventium inſtar ſunt fluctuum; ab occaſionibus peccati enavigandum eſt. *Abiit Jeſus trans Mare Galilææ*. 2. Sequendus Jeſus, ad ipſum adeundum, ut animæ noſtræ morbos curet per gratiam ſuam: ſequendus autem eſt contriti cordis & amoris pœnitentis affectu, ſequendus per viam laborioſæ pœnitentiæ: peccata enim non condonat, niſi vere pœnitentibus, & diligere incipientibus. *Et ſequebatur eum multitudo magna, quia vi-*

debant ſigna quæ faciebat ſuper his qui infirmabantur. 3. In Montem aſcendendum cum Jeſu, orationi vacandum ſeorſim a turbis per aliquot dies. Idoneus ſcilicet ad cæleſtem Philoſophiam locus ſolitudo. Aliquando Chriſtus ſolus montem aſcendit, & pernoctat, & orat; ut oſtendat eum qui vult Deo frui, a mundi curis vacare, & quietum locum quærere, & ſocietates quibus a Deo, diviniſque rebus avocari ac diſtrahi poteſt, fugere oportere. 4. Induenda ſunt miſericordiæ viſcera, nec oculi ſolum corporis ad pauperes convertendi, ſed cordis, de illorum neceſſitatibus ſublevandis pie ſolliciti. *Cum ſublevaſſet oculos Jeſus, & vidiſſet quia multitudo maxima venit ad eum*. Eleemoſynæ uberes erogandæ ſunt a divitibus: nec terreri debent multitudine pauperum, ac metuere ne forte non ſufficiant ipſorum facultates ad ſuſtentandam familiam, ad ſtatus ſui conditioniſque decorem ſervandum; ſed in divina providentia confidere, quæ ſervis ſuis non deeſt, & virorum miſericordium largaſque eleemoſynas erogantium bona temporalia, ſicut & ſpiritualia multiplicat. „ Qui parce ſeminat, „ parce & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & „ metet. Unuſquiſque prout deſtinavit in corde ſuo, non ex triſtitia, aut „ ex neceſſitate: Hilarem enim datorem diligit Deus. Potens eſt autem „ Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus ſemper „ omnem ſufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum, ſicut „ ſcriptum eſt: Diſperſit, dedit pauperibus: juſtitia ejus manet in ſæcu- „ lum ſæculi. Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti, & panem ad manducandum præſtabit, & multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incre- „ menta frugum juſtitiæ veſtræ: ut in omnibus locupletati abundetis in „ omnem ſimplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo. Omnes homines, quantumvis potentes & divites, mendici Dei ſunt, ejuſque providentia aluntur & ſuſtentantur: Verum hunc honorem divitibus tribuere vult, ut ſint providentiæ ſuæ miniſtri, curam gerendo pauperum, & ipſos alendo. *Facite homines diſcumbere*. 5. Superflua neceſſario danda pauperibus; colligendum ac ſeponendum eſt in pauperum uſus quicquid ſupereſt neceſſitati perſonæ, ac familiæ, decoroque ſtatus, etiamſi neceſſarium videatur cupiditati, vanitati, ac voluptati. Superflua divitum, neceſſaria pauperum. Pereunt alioqui, & divites perire faciunt divitiæ conſervatæ, vel impenſæ in damnum dominorum ſuorum. *Ut autem impleti ſunt, Dixit Diſcipulis ſuis: Colligite quæ ſuperaverunt fragmenta, ne pereant*. 6. Qui Chriſtum audierunt, qui ſanati ſunt, qui in bonis operibus exercitati, cæleſtem Panem eſuriant ac ferventi caritate deſiderantes ad Sacram Menſam accedant, panem cæleſtem, ipſum Chriſti corpus, manducaturi: cujus figuræ panes erant ab eo divina benedictione & omnipotenti virtute multiplicati, & turbis eſurientibus diſtributi. *Accepit ergo Jeſus panes, & cum gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus*. 7. Virilem in ſtudio boni animum iis ineſſe oportet, qui ad Chriſti menſam accedunt. Unde diſcumbentium virorum dumtaxat meminit S. Evangeliſta, mulieribus & pueris utiliter ad noſtram doctrinam ſilentio præteritis. Docet quippe nos tamquam in ænigmate, in ſtudio boni viriliter agentibus convenientius quodammodo & magis proprie cibum a Salvatore ſuppeditatum iri, non autem iis qui vitioſis moribus ſunt effœminati; ſed nec iis qui mente ſunt pueri, ut idcirco nihil capere poſſint eorum quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria. *Diſcubuerunt ergo viri numero quaſi quinque millia*. 8. Communionis fructus ſit, ut Chriſtum Jeſum magis cognoſcant, diligant, laudent, voce & operibus confiteantur. *Illi ergo homines cum vidiſſent quod Jeſus fecerat ſignum, dicebant: Quia hic eſt vere Propheta qui venturus eſt in mun-*

S. Chryſ. Hom. 41. in Johann.

2. Cor. 9.

S. Cyril. l. 3. in Johan. p. 282.

mundum. 9. Qui Pane cæleſti, ſcilicet Chriſti corpore ſatiati ſunt, illum ſibi Regem eligere debent, illi in omnibus parere, cor illi ſuum conſecrare ut in eo ſolus regnet, ſuos omnes affectus ac ſenſus illi ſubjicere. *Jeſus ergo cum cognoviſſet, quia venturi eſſent ut raperent eum, & facerent eum Regem, fugit iterum in montem ipſe ſolus.*

15. *Jeſus ergo cum cognoviſſet, quia venturi eſſent ut raperent eum, & facerent eum Regem, fugit, &c.* Chriſtus in montem fugit, dignitatum honorumque hujus mundi contemptum nos docens: utque his ſpretis futura optaremus, complecteremur, amaremus. Regnum ſuum non hujus mundi, ſed cæli dicit. Gloriam mundi non quærit, ſed fugit. Imitemur Dominum noſtrum. Dignitatem filiorum Dei, claritatem æternam, regni cæleſtis conſortium, gloriam immortalem pluris faciamus temporalibus & tranſitoriis honoribus; gloria mundi quæ ſi cum gloria nobis a Deo promiſſa comparetur, umbra eſt & ſomnium. Omnis gloria hominis *tamquam flos agri*. Quid fragilius? Quid corruptibilius? Sed quamvis diuturna quid animæ conferret? Nihil ſane; verum majorem in modum officit, quippe quæ ſervos efficiat, & quidem emptis viliores; non hominum dumtaxat diverſa imperantium, ſed ambitionis crudelis dominæ mancipia. Si gloriam aucuparis, immortalem quære. Quid expetibilius apud Deum & Angelos ejus, an apud homines in honore eſſe; corruptibilem, an incorruptam coronam conſequi; ad momentum, an ad ſæcula ſempiterna coronari? ....

S. Johan. Chryſoſt. Hom. 42. in Johan.

„ Si Chriſtus Regem fieri conſcius regni ſui refugit, pleniſſime dedit for-
„ mam ſuis, dirigendo omni faſtigio & ſuggeſtu tam dignitatis, quam
„ poteſtatis. Quis enim iis magis uſus fuiſſet quam Dei Filius? *Quales & quanti eum faſces producerent? Qualis purpura de humeris ejus floreret? Quale aurum de capite radiaret, niſi gloriam ſæculi alienam & ſibi & ſuis judicaſſet? Igitur quam noluit, rejecit; quam rejecit, damnavit; quam damnavit, in pompa diaboli deputavit. Non enim damnaſſet niſi non ſua: alterius autem eſſe non poſſent, niſi diaboli, quæ Dei non ſunt.*

Tertullianus lib. 10. de Idololat. c. 18.

17. 18. & ſeq. *Et tenebræ jam factæ erant, & non venerat ad eos Jeſus.* Tenebris obſcuratum eſt cor noſtrum, niſi ad nos veniat Jeſus qui tenebras noſtras illuminet. Sed & venti graviorum tentationum concutiunt animæ noſtræ naviculam, & naufragium illi minitantur abſente Jeſu. *Mare autem vento magno flante, exurgebat*. His tentationibus probatur fides & excitatur. Si Jeſum appropinquantem videt anima, & ſuccurrere paratum; verumtamen timet, turbatur, niſi præſentiam ſuam verbo interiori cor pulſante, & in ſui amorem accendente manifeſtet. *Vident Jeſum ambulantem ſupra mare, & proximum navi fieri, & timuerunt. Ille autem dicit eis: Ego ſum, nolite timere*. Cum autem Chriſtus Jeſus novo modo intrat in Animam per gratiæ, fidei, ſpei, & caritatis incrementum, cito Anima proficit, & progreditur in via Chriſtianæ pietatis & perfectionis, cito pervenit ad patriam cæleſtem. *Voluerunt ergo accipere eum in navim: & ſtatim navis fuit ad terram, in quam ibant.*

26. *Amen, amen dico vobis: Quæritis me, non quia vidiſtis ſigna; ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis*. Pars Chriſtianorum maxima Chriſtum Jeſum propter utilitatem ſuam, pauci propter ipſius gloriam quærunt. Plerique Deo ſerviunt ut Judæi carnales, temporalium intuitu commodorum. Multi ex eis qui ſpiritales videntur, Deo ſerviunt ob ſpiritalia ſolatia; ſponſi munera magis amant quam ſponſum. *Quæritis me, quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis*. Vix quæritur Jeſus propter Jeſum. Quæritis me propter aliud, quærite me propter me. Temporalia bo-

na, non propter ſe, ſed propter ſpiritalia quæramus; ſpiritalia ipſa munera
S. Auguſt. propter Deum. Propter utraque Deo gratias agamus, his utendum, ſolo
Deo fruendum eſt. Quid eſt frui? Amore illi inhærere propter ipſum.
S. Chryſ. Hom. 42. in Joann. Temporalia propter ſpiritualia largitur hominibus ſui capacibus. Imperfectiores ſenſibilibus allicit, & præmonet ne hæc ſemper expetant, ſed deſiderent ſummum bonum, Deum ipſum dumtaxat, propter quem conditi ſunt. Spiritualium igitur potior nobis ratio ſit. Nam ſi ſpiritalia aſſequimur, amiſſis corporeis, nullum patimur detrimentum: ſine illis autem quæ nobis reliqua ſpes eſt? Quod ſolatium? Quocirca ſpiritalia præſertim nobis a Deo petenda & optanda ſunt. Hæc nos poſtulanda docuit Dominica Oratione. Non principatum, non divitias, non gloriam, non potentiam, ſed animæ utilitatem poſtulandam; non terrena, ſed cæleſtia petenda mandavit. Quæ enim amentia eſt, ea deſiderare & a Domino poſtulare, quibus inhærere, quæ diligere, de quibus ſolliciti eſſe prohibemur?

S. Chryſ. Hom. 43. in Johann. *Quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis.* Non ſemper clementia & lenitate utendum, ſed aliquando Præceptorem duriuſcule gerere ſe decet, ut ignavum diſcipulum excitet: quem morem & hic & alibi ſæpe Dei Filius ſervavit. Accedentibus enim turbis, illique applaudentibus; ut humanam gloriam ſe contemnere, & eorum tantum ſalutis curam ſe habere oſtendat, aſperius illis reſpondet, ut eos erudiat. Modeſtia tamen & manſuetudine temperata reſponſio eſt: Non enim gulæ & ventris ſervos appellavit: non tot præcedentia miracula, quæ viderant, nec propterea in eum crediderant, exprobravit; ſed proxime factum miraculum præſertim commemorat, ut eos corporei cibi deſiderio, non ſpiritualium gratia bonorum quærere ſe ac ſequi oſtendat: quod maxi-
Luc. 13. 23. ma reprehenſione dignum eſt. *Anima enim plus eſt quam eſca.... Non eſt*
Rom. 14. 17. *regnum Dei eſca & potus: ſed juſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſan-*
1. Cor. 6. 13. *cto.... Eſca ventri, & venter eſcis: Deus autem & hunc & has deſtruet:*
Hebr. 13. 9. *.... Optimum eſt gratia ſtabilire cor, non eſcis: quæ non profuerunt ambulantibus in eis.*

27. *Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis.* Hoc eſt, nolite corporis cibum curare, ſed Animæ. Non tamen labori parcendum, & in otio ac deſidia vivendum eſt. In ſudore vultus, temporalis vitæ ſubſidia procuranda & vobis
1. Theſſal. 4. & pauperibus. *Rogamus autem vos, fratres,* inquit Apoſtolus, *ut abundetis magis, & operam detis, ut quieti ſitis, & ut veſtrum negotium agatis, & operemini manibus veſtris, ſicut præcepimus vobis, & ut honeſte ambuletis ad eos qui foris ſunt.... Qui furabatur, jam non furetur: magis autem*
Epheſ. 4. 28. *laboret operando manibus ſuis quod bonum eſt, ut habeat unde tribuat neceſſitatem patienti.* Hæc igitur verba, *Operamini non cibum qui perit,* non in
„ otio & deſidia vivendum ſignificant: hic enim cibus eſt qui maxime pe-
„ rit, ſiquidem omnis malitiæ fomes deſidia eſt & otium; ſed operandum,
S. Johann. Chryſ. Hom. 43. in Johann. „ & erogandum indigentibus, qui cibus minime perit. Qui pigritiæ dedi-
„ tus ventri vivit, & deliciis vacat, is cibum operatur qui perit: qui ve-
„ ro ex labore ſuo Chriſtum nutrit & veſtit in paupere, quis cibum per-
„ euntem illum operari dicat; cum propter hoc opus cæleſte regnum, æ-
„ ternaque bona nobis promittantur? At cum Judæi nullam fidei ratio-
„ nem haberent; cum non cogitarent unde & qua virtute cibus ille ve-
„ niſſet, ſed ſatietatem ſine labore quærerent, merito Chriſtus hunc ap-
„ pellavit cibum qui perit. Quaſi diceret; Pavi vos, ut inde permanen-
„ tem cibum quæreretis, quo nutriretur animus: vos terreno attenditis.

Ideo

„ Ideo vilem hunc vobis cibum dare nolo, qui caducam & fluxam vi-
„ tam, ſed qui ſempiternam præbeat: qui non corpus, ſed animam paſcat.
„ *Quem Filius hominis dabit vobis*.

29. *Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Hoc eſt opus Dei; ut credatis in eum
quem miſit ille*. „ Diſcernitur ab operibus fides, ſicut Apoſtolus dicit, ju- *Rom. 3. 28.*
„ ſtificari hominem per fidem ſine operibus Legis; & ſunt opera quæ vi- *S. Aug.*
„ dentur bona, ſine fide Chriſti, & non ſunt bona; quia non referuntur *Tract. 25.*
„ ad eum finem ex quo ſunt bona: *Finis enim Legis Chriſtus ad juſtitiam* *in Joha.*
„ *omni credenti*. Ideo noluit diſcernere ab opere fidem, ſed ipſam fidem
„ dixit eſſe opus. Ipſa eſt enim *Fides quæ per dilectionem operatur*. Nec *Galat. 5. 6.*
„ dixit, Hoc eſt opus veſtrum, ſed, *Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum*
„ *quem miſit ille*: ut qui gloriatur, in Domino glorietur.

32. *Amen, amen dico vobis: Non Moyſes dedit vobis panem de cælo, ſed Pater meus dat vobis panem de cælo verum. Panis enim Dei eſt qui de cælo deſcendit, & dat vitam mundo.... Ego ſum panis vitæ, &c.* Verum illum & vivificum Panem Manna ſignificabat. Signa mea dilexiſtis; qui ſignificabatur, contemnitis. Iſte panis Dominus Jeſus; panis Dei, & panis Deus; panis quem ſolus Deus dare poteſt, ex ejus ſcilicet ſubſtantia genitus; panis verus, qui veram vitam dat & conſervat filiis Dei, vitam immortalem & æternam: Huic Pani incorporari nos oportet, ut vivificemur; non mutatur in nos ut cibus carnis noſtræ, ſed nos in illum fide viva mutari debemus, ut ſimus unum Chriſti corpus & una caro; & vivamus Deo, de Deo. *Ego ſum panis vitæ: qui venit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet unquam*. His verbis ſignificatur æterna ſatietas, ubi nulla eſt egeſtas. *Ego ſum panis vitæ*. Qui eſt panis cæli, niſi Chriſtus? *Sed ut panem Angelorum manducaret homo, Dominus Angelorum factus eſt homo. Si enim hoc non factus eſſet, carnem ipſius non haberemus: ſi carnem ipſius non haberemus, panem Altaris non manducaremus. Feſtinemus ad hæreditatem, quia magnum inde pignus accepimus. Deſideremus vitam Chriſti, quia tenemus pignus mortem Chriſti.* *S. Auguſt. ſerm. 130. in Johann.*

Ego ſum panis vitæ, „ Panis Angelorum ut Deus; panis hominum ut *S. Auguſt.*
„ Deus homo. In corpore & ſanguine ſuo voluit eſſe ſalutem noſtram. *Enarr. 1. in*
„ Unde autem commendavit corpus & ſanguinem ſuum? De humilitate *Pſal. 33. n. 6.*
„ ſua. Niſi enim eſſet humilis; non manducaretur, nec biberetur. Reſpi-
„ ce altitudinem ipſius: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud*
„ *Deum, & Deus erat Verbum*. Ecce cibus ſempiternus: ſed manducant
„ Angeli, & manducantes ſaginantur, & integrum manet quod eos ſatiat
„ & lætificat. Quis autem homo poſſet ad illum cibum? Unde cor tam
„ idoneum illi cibo? *Oportebat ergo ut Menſa illa lacteſceret, & ad par-*
„ *vulos perveniret*. Unde autem ſit cibus lac? Unde cibus in lac conver-
„ titur, niſi per carnem trajiciatur? Nam mater hoc facit. Quod mandu-
„ cat mater, hoc manducat infans: *Sed quia minus idoneus eſt infans qui*
„ *pane veſcatur, ipſum panem mater incarnat, & per humilitatem mammil-*
„ *læ & lactis ſuccum de ipſo pane paſcit infantem. Quomodo ergo de ipſo*
„ *pane pavit nos Sapientia Dei?* Quia *Verbum caro factum eſt & habitavit*
„ *in nobis*. Videte ergo humilitatem; quia *Panem Angelorum manducavit* *Pſal. 77. 42.*
„ *homo*. Verbum illud quo paſcuntur Angeli ſempiternum, quod eſt æqua-
le Patri, manducavit homo: quia *cum in forma Dei eſſet, non rapinam ar-* *Philipp. 2. 6.*
bitratus eſt eſſe æqualis Deo. Saginantur illo Angeli; ſed *ſemetipſum exinanivit*, ut manducaret panem Angelorum homo, *formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo, humiliavit ſe*

factus

factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis: ut jam de cruce commendaretur nobis caro & ſanguis Domini *novum ſacrificium*.

S. Auguſt. lib. de Corrept. & Grat. c. 9. n. 24.

37. *Omne quod dat mihi Pater ad me veniet: & eum qui venit ad me, non ejiciam foras*. Magnum arcanum & inſcrutabile! „ Quicumque in Dei „ providentiſſima diſpoſitione præſciti, prædeſtinati, vocati, juſtificati, „ glorificati ſunt; non dico etiam nondum renati, ſed etiam nondum na„ti, jam filii Dei ſunt, & omnino perire non poſſunt. Hi vere veniunt ad Chriſtum; quia ita veniunt quomodo ipſe dicit, *Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet; & eum qui venit ad me, non ejiciam foras*. Et paulo poſt: *Hæc eſt*, inquit, *voluntas ejus qui miſit me Patris, ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo*. Ab illo ergo datur etiam perſeverantia in bono uſque in finem. „ Neque enim datur niſi eis qui non peribunt; „ quoniam qui non perſeverant peribunt. Talibus Deus diligentibus eum „ omnia cooperatur in bonum, uſque adeo prorſus omnia, ut etiam ſi „ qui eorum deviant & exorbitant, etiam hoc ipſum eis faciat proficere „ in bonum, quia humiliores redeunt atque doctiores. Diſcunt enim in „ ipſa via juſta cum tremore ſe exſultare debere, non ſibi arrogando tam„quam de ſua virtute fiduciam permanendi, nec dicendo in abundantia

Pſal. 2. 21.

„ ſua: Non movebimur in æternum. Propter quod eis dicitur, *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore, ne quando iraſcatur Dominus, & pereatis de via juſta:* „ Neque enim ait, & non veniatis ad viam „ juſtam; ſed ne pereatis de via juſta: Quid oſtendens, niſi eos eſſe com„monitos, qui jam ambulant in via juſta, ut in timore Deo ſerviant, „ id eſt, non altum ſapiant, ſed timeant? Quod ſignificat, non ſuperbiant, „ ſed humiles ſint: exſultent Deo, ſed cum tremore; in nullo gloriantes, „ quando noſtrum nihil ſit: ut qui gloriatur, in Domino glorietur: ne „ pereant de via juſta, in qua ambulare cœperunt, dum ſibi hoc ipſum „ aſſignant, quod in ea ſunt.

S. Auguſt. Tract. 25. in Johann. n. 15. 16. 18.

38. *Quia deſcendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me*. Magnum ſacramentum, magnum illud & dulce ſecretum! Ipſa eſt cauſa, Domine Jeſu, quare non ejicias eum foras qui venit ad te, quia non voluntatem tuam facere deſcendiſti de cælo, ſed voluntatem ejus qui te miſit? ipſa. Timeo ne foras propterea exierit anima a Deo, quia ſuperba erat; immo non dubito. Scriptum eſt enim: *Initium omnis peccati ſuperbia:* &, *Initium ſuperbiæ hominis apoſtatare a Deo*.

Eccli. 10. 15.

Scriptum eſt, firmum eſt, verum eſt.... *Si ſuperbia ejicimur, humilitate regredimur*. Caput omnium morborum ſuperbia eſt, quia caput omnium peccatorum ſuperbia. Unde abundat iniquitas? Per ſuperbiam. *Cura ſuperbiam, & nulla erit iniquitas. Ut ergo cauſa omnium morborum curaretur, id eſt, ſuperbia, deſcendit & humilis factus eſt Filius Dei. Quid ſuperbis homo? Deus propter te humilis factus eſt. Puderet te fortaſſe imitari humilem hominem, ſaltem imitare humilem Deum.... Tota humilitas tua ut cognoſcas te*. Ergo quia humilitatem docet Deus, dixit; *Non veni facere voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui me miſit*. Superbia quippe facit voluntatem ſuam, humilitas facit voluntatem Dei.... *Et eum qui venie ad me, non ejiciam foras, quia deſcendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam*, &c. „ Qui „ ad me venit, incorporatur mihi, qui mihi adhæret humilis erit: quia „ non facit voluntatem ſuam, ſed Dei: & ideo non ejicietur foras, quia „ cum ſuperbus eſſet, projectus eſt foras...... Doctor itaque humilitatis „ venit non facere voluntatem ſuam, ſed voluntatem ejus qui miſit il„lum. Veniamus ad eum, intremus ad eum, incorporemur ei, ut nec

„ non

„ nos faciamus voluntatem noſtram, ſed voluntatem Dei; & non nos ej-
„ iciet foras, quia membra ejus ſumus, quia caput noſtrum eſſe voluit do-
„ cendo humilitatem.

39. *Hæc eſt autem voluntas ejus, qui miſit me, Patris: ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in noviſſimo die.* Chriſti ſummi Paſtoris exemplum imitentur Animarum Paſtores. 1. Dei voluntate & vocatione curam animarum ſuſcipiant. 2. Illam unam exquirant, illi uni ſerviant in ſacro Miniſterio. 3. Miniſterium ſuum cum humilitate impleant, ac pro ſalute animarum deſcendant ultro, ſiquidem vices gerunt Filii Dei, qui deſcendit de cælo, non ut faceret voluntatem ſuam, ſed voluntatem ejus qui miſit illum. 4. Vigilantia ſua, doctrina, labore, zelo, exemplo, precibus procurent, quantum poſſunt, ne ulla ſibi commiſſarum Animarum pereat. *Hæc eſt autem voluntas ejus, qui miſit me Patris; ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo....* Ille Chriſto datus eſt, qui ſervat humilitatem; hunc accipit: qui non ſervat humilitatem, longe eſt a Magiſtro humilitatis. *Ut omne quod dedit mihi Pater, non perdam ex eo.* Sic non eſt voluntas in conſpectu Patris veſtri, ut pereat unus de puſillis iſtis. De tumentibus poteſt perire, de puſillis nihil perit: quia niſi fueritis ſicut puſillus iſte, non intrabitis in regnum cælorum.

S. Auguſt. Tract. 25. in Johann.
Matt. 18. 14
S. Auguſt. in Enchir. cap. 95.

40. *Hæc eſt autem voluntas Patris mei, qui miſit me: ut omnis qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam. Et ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.* Quoſcumque per Chriſtum Jeſum abſolute ſalvare vult Deus, infallibiliter ſalvantur. In vita igitur æterna electi videbunt *in clariſſima ſapientiæ luce, quod nunc piorum fides habet, antequam manifeſta cognitione videatur, quam certa, immutabilis, efficaſſima ſit voluntas Dei, quam multa poſſit & non velit, nihil autem velit quod non poſſit: quamque ſit verum quod in Pſalmo canitur,* Deus autem noſter in cælo, omnia quæcumque voluit fecit. *Quod utique non eſt verum, ſi aliqua voluit, & non fecit, & quod eſt indignius, ideo non fecit, quoniam ne fieret quod volebat Omnipotens, voluntas hominis impedivit.* Tres porro effectus indeficientes & prorſus infallibiles gratuitæ prædeſtinationis ad gloriam, ſeu voluntatis efficaciſſimæ Patris ſui de ſalute electorum ſuorum, Chriſtus indicat. 1. Vocationem efficacem, & incorporationem, ut ſint membra ſua, & ipſe illorum caput. *Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet: & eum qui venit ad me non ejiciam foras.* 2. Perſeverantiæ donum, quod illis certiſſime conferetur. *Hæc eſt autem voluntas ejus, qui miſit me Patris; ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo.* 3. Vitam æternam, qua cetera dona ſua in electis ſuis Deus coronabit, *Hæc eſt autem voluntas Patris mei, qui miſit me, ut omnis qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam.* Divinam illam adoremus voluntatem, quæ noſtræ ſanctificationis & beatitudinis origo eſt: in ea confidamus; de noſtra nihil præſumamus.

Pſal. 113.

41. *Murmurabant ergo Judæi de illo, quia dixiſſet: Ego ſum panis vitæ, qui de cælo deſcendi.* Sublimiores Chriſtianæ Religionis veritates infirmos perturbant, impios excæcant, humiles Dei filios conſolantur. Illis audiendis nequaquam idonei ſunt carnales homines, *quorum Deus venter eſt, & gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt.* Sic animales Judæi Jeſum, cum pane ſaturati ſunt, Prophetam appellabant, & Regem fecere cogitabant; cum vero ſpiritalem cibum, & vitam æternam edocti, & a rebus ſenſibilibus abducti, reſurrectionem & altiora Myſteria audiverunt, murmurare cœperunt & reſiſtere veritati. Sic in iis impletum quod Propheta prædixit: *Obſcurentur oculi eorum ne videant, & dorſum eorum ſemper incurva:* ut cum nullatenus ad divinorum Myſteriorum cognitionem oculos attollant, mali male pereant pro-

S. Johann. Chryſoſt. Hom. 25. in Joann.
Pſal. 68.
S. Cyrill. lib. 4. in Joann. p. 342.

propter incredulitatem. Sic olim qui adverſus Deum, & Moyſem ſervum ejus murmurarunt in deſerto, a ſerpentibus perierunt.

24. *Et dicebant: Nonne hic eſt Jeſus Filius Joſeph, cujus nos novimus patrem & matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia de cælo deſcendi.* Hinc diſcamus. 1. Nec ſenſuum eſſe, nec rationis, de Religionis Myſteriis judicare, ſed Dei revelantis auctoritati per Eccleſiam propoſitæ humiliter cedendum, mentemque captivandam in obſequium fidei. Diſcamus. 2. Nocere plurimum, non intellectualibus cordis oculis virtutem Sanctorum perſpicere, & in latentem eorum gloriam penitus oculos defigere, ſed ex neglectu corporis pro nihilo ſæpe habere id quod magnum apud Deum & venerandum eſt. Ita de Sanctis apud Prophetam Deus ſub unius perſona de omnibus loquens, ait: *Benedictus vir qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus. Et erit quaſi lignum quod tranſplantatur ſuper aquas, quod ad humorem mittit radices ſuas: & non timebit cum venerit æſtus. Et erit folium ejus viride, & in tempore ſiccitatis non erit ſollicitum, nec aliquando deſinet facere fructum. Pravum eſt cor omnium, & inſcrutabile; quis cognoſcet illud? Ego Dominus ſcrutans cor, & probans renes.* Si ergo nos clarum apud Deum, & eximiis virtutibus conſpicuum hominem ſuperbe deſpexerimus, & ex corporis vili ſpecie, aut generis ignobilitate anguſtum animum eſſe ſtatuerimus, nonne ab univerſorum Rege diſſentire comperiemur, nec parvæ pœnæ obnoxii erimus, quod magnum eſt quandoque dicentes parvum, & lucem tenebras ponentes, & quod dulce eſt amarum ſtatuentes; Servandi ſunt itaque Sanctis ſui honores, & interna potius nobilitate, quam carnis rationibus ſunt æſtimandi. Sed inter nos plurimi eum qui abjectus ſit in hoc mundo, licet virtutibus conſpicuus ſit, nullo honore & gloria dignum ducunt, ſed ſolam opum copiam, & corruptibilem ac brevi perituram gloriam æquis nequaquam oculis reſpicientes, minime curant an recte, an perperam judicent.

S. Cyril. Ib. p. 343.

Jer. 17.

44. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum.* Judæi contra verba Jeſu murmurantes, a pane de cælo longe erant, neceſurire noverant. Fauces cordis languidas habebant, auribus apertis ſurdi erant, videbant & cæci ſtabant. *Panis quippe iſte interioris hominis quærit eſuriem.* Unde alio loco dicit: *Beati, qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam: quoniam ipſi ſaturabuntur.* Juſtitiam vero nobis eſſe Chriſtum, Paulus Apoſtolus docet.... Quid ergo talibus murmurantibus reſpondit Jeſus? *Nolite murmurare ad invicem.* Tamquam dicens: Scio quare non eſuriatis, iſtum panem non intelligatis, neque quæratis. *Nemo poteſt venire ad me niſi Pater qui miſit me, traxerit eum* MAGNA GRATIÆ COMMENDATIO. *Nemo venit niſi tractus. Quem trahat, & quem non trahat, quære illum trahat & illum non trahat, noli velle judicare, ſi non vis errare....* Nondum *traheris, ora ut traharis.* Ne vero cogites te invitum trahi: *Trahitur animus & amore.* Nec timere debemus ne dicatur nobis: Quomodo voluntate credo, ſi trahor? Ego dico: *Parum eſt voluntate, etiam voluptate traheris.* Quid eſt trahi voluptate? *Delectare in Domino: & dabit tibi petitiones cordis tui.* Eſt quædam voluptas cordis, cui panis dulcis eſt ille cæleſtis. Porro ſi Poëtæ dicere licuit, *Trahit ſua quemque voluptas; Non neceſſitas, ſed voluptas; non obligatio, ſed delectatio: quanto fortius nos dicere debemus, trahi hominem ad Chriſtum, qui delectatur veritate, delectatur beatitudine, delectatur juſtitia, delectatur ſempiterna vita, quod totum Chriſtus eſt?..... Da amantem, & ſentit quod dico.* Trahe nos poſt te, Domine Jeſu, curremus in odorem unguentorum tuorum. Noſtras etiam rebelles ad te compelle propitius voluntates.

S. Aug. Tract. 26. in Joann.

Matth. 5. 6.

Pſal. 36.

45. *Eſt ſcriptum in Prophetis: Erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audivit a Patre, & didicit, venit ad me.* Qui veniunt ad me per fidem, a Patre docentur. Non mirum quod me non agnoſcatis, quia non auditis a Patre. Omnes homines ad Regnum Dei per æternam prædeſtinationem pertinentes docti erunt a Deo, non ab hominibus audient. *Et ſi ab hominibus audiunt, tamen quod intelligunt, intus datur, intus coruſcat, intus revelatur..... Exterior cultor arboris, interior eſt Creator. Qui plantat, & qui rigat, extrinſecus operatur: hoc facimus nos. Sed neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus:* hoc eſt, *Erunt omnes docibiles Dei.* Qui omnes? *Omnis qui audivit a Patre; & didicit, venit ad me.* Videte quomodo trahit Pater: docendo delectat, non neceſſitatem imponendo.... Diſce trahi ad Filium a Patre, doceat te Pater, audi Verbum ejus, quod *erat in principio apud Deum, & Deus erat Verbum.* Quomodo homines in carne conſtituti audiant tale Verbum? Quia *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.* Qui ergo a Chriſto audiunt, a Patre audiunt. *Non quia Patrem vidit quiſquam, niſi is qui eſt a Deo, hic vidit Patrem.* Ego novi Patrem, ab illo ſum: ſed quomodo verbum ab illo cujus eſt verbum: non quod ſonat & tranſit, ſed quod manet cum docente, & trahit audientem. Loquere, Domine Jeſu, quia audit ſervus tuus: immo ſac ut te audiam, aures interioris hominis aperi. Fac ne obſurdeſcam ad vocem iteriorem gratiæ tuæ. Da ut ex illorum ſim numero, de quibus per Prophetam dictum eſt: *Erunt omnes docibiles Dei.*

S. Auguſt. Tract. 26. in Johann. n. 7. 8. 9.

48. 49. *Ego ſum panis vitæ. Patres veſtri manducaverunt Manna in deſerto, & mortui ſunt. Hic eſt panis de cælo deſcendens: ut ſi quis ex ipſo manducaverit, non moriatur.* Panis mortuus & inanimis Judæos a morte cum animæ, tum corporis ſervare non poterat. Qualis Lex, talis cibus, mortuus, typicus, inutilis ad veram juſtitiam, quæ eſt animæ vita. Solus Jeſus eſt panis vitæ, non in aere formatus, & Angelorum miniſterio in terram effuſus, ut Judaicum populum ad tempus ſervaret a morte corporis; ſed in cælo natus, miſſus ad homines per Incarnationem, ſemper vivens, ſemper vivificus; vitam fidei & charitatis in membra ſua ſemper diffundens in terra deſerta, in loco horroris & vaſtæ ſolitudinis; ſemper vitæ immortalis principium in Sanctis, qui eo nutriuntur ſine faſtidio, ſine rei alterius deſiderio. *Patres veſtri manducaverunt Manna, & mortui ſunt. Hic eſt panis de cælo deſcendens,* &c. Hunc panem ſignificavit Manna. Hic panis vita æterna eſt, pignus futuræ gloriæ. Hunc ex Altari ſancto, ex Menſa Domini accipimus: *Sed aliud eſt ſacramentum, aliud virtus ſacramenti. Quam multi de Altari accipiunt, & moriuntur, & accipiendo moriuntur!* Unde dicit Apoſtolus: *Judicium ſibi manducat & bibit.* Non enim buccella Dominica venenum fuit Judæ. Et tamen accepit, & cum accepit, in eum inimicus intravit: non quia malum accepit, ſed quia bonum male malus accepit. Videte ergo, Fratres, *Panem cæleſtem ſpiritaliter manducate, innocentiam ad Altare apportate. Peccata & ſi ſunt quotidiana, vel non ſint mortifera.* Antequam ad Altare accedatis, attendite quid dicatis: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Dimittis, dimittetur tibi. Securus accede; panis eſt, non venenum. Sed vide ſi dimittis; nam ſi non dimittis, mentiris, & ei mentiris, quem non fallis. Mentiri Deo potes, Deum fallere non potes. Novit ille quid agat. Intus te videt, intus te examinat, intus inſpicit, intus judicat, intus aut damnat, aut coronat.

S. Auguſt. Tract. 26. in Johan. n. 11. 1. Cor. 11. 29.

52. *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum; & panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Chriſtus corpus ſuum in altari crucis pro vita omnium immolavit, & per ipſum ruſus in nobis vitam inſe-

inſerit. *Poſtquam enim vivificum illud Dei Verbum in carne inhabitavit, in ſuum bonum eam, hoc eſt, ad vitam reformavit, & omnino ei ineffabili unionis modo conjunctum, vivificam reddidit, non ſecus ac ipſum eſt ſecundum naturam. Proinde Chriſti Corpus vivificat eos qui ſunt ejus participes*; non ſacramentaliter ſolum, ſed & ſpiritualiter; qui ſcilicet Euchariſtiam digne ſuſcipiunt, & qui fide & caritate fiunt corpus Chriſti. *Norunt Fideles corpus Chriſti, ſi corpus Chriſti eſſe non negligant. Fiant corpus Chriſti, ſi volunt vivere de Spiritu Chriſti. De Spiritu Chriſti non vivit niſi corpus Chriſti.* Unde Apoſtolus exponens nobis hunc panem, *Unus panis*, inquit, *unum corpus multi ſumus.* O ſacramentum pietatis, o ſignum unitatis, o vinculum caritatis! *Qui vult vivere, habet ubi vivat, habet unde vivat. Accedat, credat, incorporetur, ut vivificetur.* Non abhorreat a compage membrorum, non ſit putre membrum quod reſecari mereatur, non ſit diſtortum de quo erubeſcatur: ſit pulchrum, ſit aptum, ſit ſanum: hæreat corpori, vivat Deo de Deo.

S. Cyrill. lib. 4. p. 354.

S. Auguſt. Tract. 26. in Johan.

1. Cor. 10. 17

Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Ut autem *non ſolum per dilectionem*, ſed *reipſa in illam carnem convertamur, per cibum id efficitur, quem nobis largitus eſt. Cum enim ſuum in nos amorem indicare vellet, per Corpus ſuum ſe nobis commiſcuit, & in unum nobiſcum redegit, ut corpus cum Capite uniretur.* Hoc enim amantium maxime eſt. Hoc Job ſignificabat de ſervis, a quibus ita eximie amabatur, ut ejus carnibus admiſceri ſe peroptarent: *Si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus ejus ut ſaturemur?* Quod Chriſtus fecit ut majori nos caritate adſtringeret, & ut ſuum in nos oſtenderet deſiderium, non ſe tantum videri permittens deſiderantibus, ſed & tangi, & manducari, & deſiderio ſuo omnes impleri. „ Ab illa igitur Menſa tamquam leones ignem ſpirantes ſurga-
„ mus diabolo formidoloſi, & caput noſtrum intelligamus, & quam in
„ nos præ ſe tulit caritatem. Parentes ſæpenumero liberos ſuos aliis alen-
„ dos dederunt, ego autem longe aliter, mea carne alo, me vobis exhibeo,
„ omnibus faveo, omnibus optimam de futuris ſpem præbeo. Qui in hac
„ vita ita ſe nobis exhibet, multo magis in futura. Veſter ego frater eſſe vo-
„ lui, & communicavi carnem propter vos & ſanguinem: & per quæ vo-
„ bis conjunctus ſum, ea rurſus vobis exhibui. Hic ſanguis facit ut ima-
„ go in nobis Regia floreat. Hic ſanguis pulchritudinem atque nobilita-
„ tem animæ, quam ſemper irrigat & nutrit, langueſcere non ſinit. Hic
„ myſticus ſanguis dæmones procul pellit, Angelos & Angelorum Domi-
„ num ad nos allicit.... Hic eſt quo Chriſtus emit, quo univerſam ornavit
„ Eccleſiam. Ut enim homo ſervos auro emit & ornat, ita eos ſanguine
„ ſuo Chriſtus. Qui hujus ſanguinis ſunt participes, ipſam regiam Chriſti
„ ſtolam induti, ſpiritalibus armis muniti, imo ipſum induti ſunt Regem.
„ Sed ſicut magnum eſt & admirabile, ita ſi pure acceſſeris, ad ſalutem ac-
„ ceſſiſti: ſin prava conſcientia, ad pœnam & ſupplicium. *Qui enim mandu-*
„ *cat & bibit indigne, judicium ſibi manducat & bibit.* Nam ſi qui regiam
„ purpuram coinquinant, haud ſecus quam qui ſcindunt, puniuntur: quid
„ mirum ſi qui immunda conſcientia corpus Chriſti accipiunt, idem ſuppli-
„ cium ſubeant, quod qui eum clavis cruci affixerunt?

S. Joan. Chryſ. Hom. 45. in Joan.

Pſal. 31.

53. *Litigabant ergo Judæi ad invicem, dicentes: Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* Dei verbo & promiſſis ſine hæſitatione credendum eſt. Qui Myſteria ratione curioſe ſcrutatur, eorum fidem & fructum amittit. Vox iſta, *quomodo*, Dei omnipotentiæ & ſapientiæ injurioſa eſt. Agnoſcamus Deum poſſe, quod nos fateamur inveſtigare & comprehendere non poſſe. Litiganti Judæo, & dicenti, *Quomodo poteſt?* &c. reponit *S. Cyrillus:* Quomodo egreſſus es ex Ægypto? Quomo-

do

„ do in ſerpentem verſa eſt virga Moſaica? Quomodo lepra manus infecta S. Cyril. A-
„ eſt, & in priſtinum ſtatum rurſum rediit? Quomodo in ſanguinis naturram lex. lib. 4.
„ verſa eſt aqua? Quomodo per medium Mare ſicco pede tranſiſti? Quomo- In Johan p.
„ do amara illa aqua de Merra per lignum verſa eſt in dulcem? Quomodo 339. 360. &
„ tibi aqua e petrarum uberibus effluxit? Quomodo propter te Manna deci- 362.
„ dit? Quomodo Jordanis immotus ſtetit? Quomodo Jerichuntis inexpugna-
„ biles muri corruerunt?

54. *Dixit ergo eis Jeſus: Amen, amen dico vobis: Niſi manducaveritis car-
nem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.
Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æter-*
„ *nam*: &c. Quia vivifica facta eſt caro Salvatoris, utpote Vitæ ſecundum
„ naturam, Verbo nimirum Deo unita; cum illam deguſtabimus, tunc vi-
„ tam habebimus in nobis, ei quoque ſimul uniti, quemadmodum ipſa Ver-
„ bo inhabitanti. Hanc enim ob cauſam etiam in ſuſcitandis mortuis, non
„ verbis tantum & nutu Deo convenienti Salvatorem operatum eſſe compe-
„ rimus, ſed carnem ſuam quaſi cooperatricem ad hoc potiſſimum adhibuiſ-
„ ſe, ut oſtenderet illam vivificare poſſe. Quod ſi ſolo tactu ſanctæ carnis
„ id quod corruptum eſt vivificatur, quomodo vitam æternam non conſe-
„ quemur, cum ſanctam illam carnem in Euchariſtia manducabimus? In ſu-
„ um enim ipſius bonum, hoc eſt immortalitatem, nos qui participes ejus
„ fuerimus, omnino transformabit. Id vero veteribus figuris in Moſaica
Lege adumbratum eſt. Cum enim Iſraelitæ in Ægypto agnum immolaſ-
ſent, ac deguſtatis illius carnibus, ſanguine poſtes illiniviſſent, eos ut ſancti-
ficatos exterminator Angelus præteribat. Quanto magis a morte æterna
ſervabimur, ſi veri Agni pro ſalute noſtra immolati, ſcilicet Chriſti Jeſu
carnem ſacroſanctam manducaverimus? *Et ego reſuſcitabo eum in noviſſimo
die. Caro enim mea vere eſt cibus*, &c. Hinc S. Irenæus contra Hæreticos
reſurrectionem carnis negantes: *Quomodo*, inquit, *carnem negant capacem eſ-* S. Irenæus
ſe donationis Dei, qui eſt vita æterna, quæ ſanguine & corpore Chriſti nutri- lib. 5. c. 2.
tur, & eſt membrum ejus? Ne igitur putarent auditores Chriſti Jeſu ſic in
manducatione carnis ſuæ promitti vitam æternam, ut qui eam ſumerent,
jam nec corpore morerentur; huic cogitationi dignatus eſt occurrere. Nam
cum dixiſſet, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet
vitam æternam*: continuo ſubjecit, *Et ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die*, Ut
„ habeat interim ſecundum ſpiritum vitam æternam in requie, quæ ſancto-
„ rum ſpiritus ſuſcipit: quod autem ad corpus attinet, nec ejus vita æterna
„ fraudetur, ſed in reſurrectione mortuorum, noviſſimo die. *Caro enim mea
vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus. Cum enim cibo & potu id appe-* S. Auguſt.
tant homines, ut non eſuriant, neque ſitiant, hoc veraciter non præſtat niſi iſte S. Cyrillus
cibus & potus, qui eos a quibus ſumitur, immortales & incorruptibiles facit.
Cibus iſte *ſemen* eſt *immortalitatis*.

57. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet,
& ego in illo.* Qui digne manducat & bibit, Chriſto per caritatem intime
conjungitur, & unione quodam modo naturali commiſcetur, ſitque con-
corporalis, ac in illo viciſſim manet, creſcitque Chriſtus, myſtico modo S. Auguſt.
„ nos in ſe mutans. Hoc eſt ergo manducare illam eſcam, & illum bibe- Tract. 26. in
„ re potum, in Chriſto manere, & illum manentem in ſe habere. Ac per Joann.
„ hoc qui non manet in Chriſto, & in quo non manet Chriſtus, procul du-
„ bio nec manducat (ſpiritaliter) carnem ejus, nec bibit ejus ſanguinem,
„ etiam ſi tantæ rei ſacramentum ad judicium ſibi manducet & bibat: quia
„ immundus præſumſit ad Chriſti accedere Sacramenta; quæ aliquis non di-
„ gne ſumit, niſi qui mundus eſt: de quibus dicitur: *Beati mundo corde, quo-* Matt. 5.

niam

niam ipſi Deum videbunt. Ad ſacram igitur corporis Chriſti Communionem nos ut par eſt præparemus. Sic vivamus, ut quotidie mereamur accipere. Unus ſit nobis dolor divina hac eſca propter peccata noſtra privari.

58. *Sicut miſit me vivens Pater, & Ego vivo propter Patrem, & qui manducat me, & ipſe vivet propter me.* Pater Filium ab æterno generans, communicat illi vitam ſuam: in temporum plenitudine Filium mittens per Incarnationem, eamdem illam vitam divinam humanæ Chriſti naturæ communicat; qui illam ex Patre, in Patre, & propter Patrem recipit. Sic Fidelis quiſque corpus & ſanguinem Chriſti Jeſu ſumens, divinæ naturæ & vitæ fit particeps; ut vere dicere poſſit: *Vivo ego, jam non ego; vivit vero in me Chriſtus*. Vivit in Chriſto, per Chriſtum, & in Chriſto. *Sicut miſit*
Matth. 5. „ *me vivens Pater*, &c. ac ſi diceret, Ut ego vivam propter Patrem, id
S. Auguſt. „ eſt, ad illum tamquam ad majorem referam vitam meam, exinanitio
Tract. 26. in „ mea fecit, in qua me miſit: ut autem quiſque vivat propter me, par-
Joann. „ ticipatio facit qua manducat me. Ego itaque humiliatus vivo propter
„ Patrem, ille erectus vivit propter me.

59. *Hic eſt panis, qui de cælo deſcendit. Non ſicut manducaverunt Patres veſtri manna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.*
Euchariſtia manna eſt Chriſtianorum in deſerto hujus mundi. Væ illi qui
S. Cyril. lib. illam ſumere negligit, & ad illam digne ſumendam ſeſe moribus Chriſtia-
4. in Joann. no dignis non diſponit. „ Si vitæ æternæ amore flagramus, ſi largitorem immor-
c. 2. p. 365. „ talitatis in nobis habere cupimus, caveamus ne laqueum nobis diabolus inſi-
„ gniter fraudulentus ſtruat, damnoſam nempe religionem ac metum. At
„ enim ſcriptum eſt (inquies) *Qui manducat & bibit indigne, judicium ſi-*
„ *bi manducat & bibit*. Ubi vero probavit me ipſum, me indignum video.
„ Quando ergo dignus eris? Quando te ipſum Chriſto ſiſtes? Nam ſi te
„ peccata uſque deterreant, labi autem ceſſaturus ſis numquam, vacuus
„ comperieris omnino ſanctificationis illius, quæ in æternum nos ſervat.
„ Quare pie apud te ſtatuas Chriſtiane vivere, atque ita Euchariſtiæ par-
„ ticeps fias, credens eam non morti ſolum, verum etiam morborum no-
„ ſtrorum ſpiritualium depellendorum vi pollere. *Chriſtus enim exiſtens in nobis, ſopit ſævientem in membris noſtris carnis legem, & pietatem in Deum exſuſcitat, perturbationes mortificat, delicta noſtra nobis non imputans, ſed potius ut ægrotos ſanans. Confractum enim alligat, erigit lapſum Chriſtus Paſtor bonus, qui animam ſuam poſuit pro ovibus ſuis.*

69. 70. *Reſpondit ergo Simon Petrus, & dixit: Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes*. Timendum ne Chriſtus nos propriæ tradat ſive permittat voluntati. Electionis noſtræ eſt Chriſtum ſequi vel mundum. Num hæſitabimus? Chriſto adhærebimus, an ejus adverſario? Mundumne audiemus, verba mortis habentem; an Jeſum verba vitæ æternæ docentem? Qui Jeſum deſerit, perire vult. Schola Chriſti, lucis & veritatis ſchola eſt. Ipſe veritas eſt, & vita æterna, quam docet. Veritatem docet, illuminando mentem: Vitam æternam docet, accendendo in cordibus caritatem. *Et nos credidimus, & cognovimus, quia tu es Chriſtus Filius Dei.* „ Mira eſt San-
S. Cyrill. A- „ ctorum Apoſtolorum fides, fervida confeſſionis ratio, eximia & præcel-
lex. lib. 4. in „ lens conſenſio. Non enim retro abierunt, ut illi qui durum vocabant il-
Joan. p. 382. „ lius ſermonem; neque etiam leviter crediderunt; ſed certiores facti cæ-
„ leſtis illum doctrinæ Magiſtrum eſſe. Tuta vero hujuſmodi fides eſt; ſed
„ quæ talis non eſt, ex hominis mente facile evellitur, ut quæ altas &
„ firmas radices non habeat. Unde Salvator in parabola de ſemente ait:
„ *Aliud cecidit ſupra petram, & natum aruit, quia non habebat humo-*
„ *rem*. Quemadmodum enim prius quam ſemina in terram jaciantur, agri-
cultu-

Digitized by Google

„ culturæ lege terra proſcindi debet: ſic iis qui ad ſuſcipiendos divinos ſer-
„ mones accedunt, illorum deſiderio cor prius aperiendum eſt: ſic enim iis
„ ſuſceptis, animam ſeu terram aliquam fœcundam reddunt. Igitur in cer-
„ titudine Fidei ſapientiſſimi Diſcipuli ſe cognoviſſe aiunt & ſe credere ipſum
„ eſſe Chriſtum illum Dei Filium: oportebat enim & credere & intelligere.
„ Neque enim ex eo quod res divinæ fide percipiuntur, idcirco ab earum
„ indagatione & ſtudio omnino ceſſandum eſt: ſed conandum potius ut ad
„ mediocrem ſaltem eorum notitiam evehamur, quæ ſit tamquam in ſpe-
„ culo & in ænigmate, ut S. Paulus ait. Rurſus autem optime dicunt, non
„ primum ſe cognoviſſe, deinde credere, ſed Fidei cognitionem ſubjungunt.
„ Fidem enim ſequitur cognitio, non antecedit, juxta illud: *Si non credide-*
„ *ritis, non intelligetis*. Fide quippe ſimplici, non curioſa, baſis inſtar con-
„ ſtituta, ſuperædificatur deinceps cognitio, quæ paulatim in menſuram
„ ætatis Chriſti, & in virum perfectum ac ſpiritualem nos effert.

CAPUT SEPTIMUM.

Senſus Litteralis.

1. P*Oſt hæc autem*, ex quo ſuperiorem ſermonem habuit, *ambulabat Jeſus in Galilæam*, degere perrexit in Galilæa: *Non enim volebat in Judæam ambulare*, ſeu in Judæa morari: tuto enim ibi verſari non poterat ſpectatis rerum circumſtantiis: *quia quærebant eum Judæi interficere*, Judæorum primarii, Phariſæi, Legis Doctores, Senatores invidia & odio perciti quærebant opportunitatem ipſum e medio tollendi.

2. 3. 4. 5. *Erat autem in proximo dies feſtus Judæorum, Scenopegia*; id eſt, Feſtum Tabernaculorum, in memoriam peregrinationis quadragenariæ per loca deſerta & inculta, in quibus ſub Dei præſidio militarem in modum caſtra collocabant, & mutabant, ſub tentoriis quieſcentes. *Dixerunt autem ad eum fratres ejus*, id eſt cognati ex Mariæ Virginis matris genere: *Tranſi hinc, & vade in Judæam*, nobiliorem regionem, Templo, Senatu, majori Doctorum, Procerum, & populi undequaque Hieroſolyma religionis ergo confluentis, multitudine inſignem: *ut & diſcipuli tui*, qui auditores & ſectatores tui in Judæa eſſe cœperunt, *videant opera quæ tu facis. Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipſe in palam eſſe*. Nemo qui celebritatem nominis conſequi velit, admirabilia opera clam facit, ſed in publica luce, ſub omnium oculis. *Si hæc facis*, quibus te Meſſiam probas, *manifeſta te ipſum mundo*, doctrinam tuam, auctoritatem, poteſtatem omnibus manifeſtare ſtude. Te ut revereantur univerſi. *Neque enim fratres ejus credebant in eum*. Illum eſſe Meſſiam a Deo promiſſum, & Dei Filium non credebant; alioqui humanam gloriam illum quærere non putaſſent, ex ſuo ingenio illum metientes. Ex illius enim celebritate gloriam ipſi captabant, ideoque optabant ut ex lateribus Galilææ excederet ac Jeruſalem ſe conferret, quo ejus auctoritas a Synedrio probaretur.

6. 7. *Dixit ergo eis Jeſus: Tempus meum nondum advenit, tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum*. Nondum tempus opportunum eſt ut Hieroſolyma proficiſcar: vobis tempus ſemper opportunum eſt, ut illuc ire poſſitis. Tempus morti meæ conſtitutum nondum advenit, ideo Jeruſalem impræſentiarum aſcendere non poſſum palam & manifeſto, cum Judæi vitæ meæ inſidientur: vobis autem nihil imminet periculi; unde, quando libue-

S. Chryſ. Hom. 47. Euthym in hunc locum.

libuerit, illuc ire poteſtis. *Non poteſt mundus odiſſe vos, me autem odit; quia ego teſtimonium perbibeo de illo, quod opera ejus mala ſunt.* Non poſſunt vos odiſſe homines improbi & ſæculo dediti, quia eorum opera non reprehenditis, ideo ſecure cum ipſis verſari poteſtis: me autem oderunt, non culpa mea, ſed malitia ſua, quia mala eorum opera reprehendo. Confer cum Sapientiæ 2. 12. &c. „ Circumveniamus ergo juſtum, quoniam
„ contrarius eſt operibus noſtris, & improperat nobis peccata Legis, &
„ diffamat in peccata diſciplinæ noſtræ. Promittit ſe ſcientiam Dei habe-
„ re, & Filium Dei ſe nominat. Factus eſt nobis in traductionem cogita-
„ tionum noſtrarum. Gravis eſt nobis etiam ad videndum, quoniam diſ-
„ ſimilis eſt aliis vita illius, & immutatæ ſunt viæ ejus. Tamquam nu-
„ gaces æſtimati ſumus ab illo, & abſtinet ſe a viis noſtris tamquam ab
„ immunditiis, & præfert noviſſima juſtorum, & gloriatur patrem ſe ha-
„ bere Deum. Videamus ergo ſi ſermones illius veri ſunt, & tentemus
„ quæ ventura ſunt illi, & ſciemus quæ erunt noviſſima illius. Si enim
„ eſt verus Filius Dei, ſuſcipiet illum, & liberabit illum de manibus
„ contrariorum. Contumelia & tormento interrogemus eum, ut ſciamus
„ reverentiam ejus, & probemus patientiam illius. Morte turpiſſima con-
„ demnemus eum.

8. 9. 10. *Vos aſcendite ad diem feſtum hunc*, nec mei cauſa moremini: *Ego autem non aſcendo*, vobiſcum & palam, *ad diem feſtum iſtum, quia meum tempus nondum impletum eſt*, nondum advenit tempus paſſionis meæ: & tamen ſi vobiſcum palam aſcenderem, me Phariſæi ad mortem depoſcerent. *Hæc cum dixiſſet, ipſe manſit aliquandiu in Galilæa.* Igitur abſque æquivocatione dixit: Non aſcendo ad diem feſtum iſtum. Primis enim ſolemnitatis diebus cum cognatis non aſcendit. *Ut autem aſcenderunt fratres ejus, tunc & ipſe aſcendit ad diem feſtum, non manifeſte, ſed quaſi in oculto*; ne ſi in magno comitatu aſcenderet, concitatos in ſe Phariſæorum & Legiſperitorum animos magis accenderet.

11. 12. 13. *Judæi ergo querebant eum in die feſto*, primis Feſtivitatis diebus quærebant Jeſum, ut illum morti traderent, *& dicebant, Ubi eſt ille?* nomine contemptim ſupreſſo. *Et murmur multum erat in turba de eo*, vulgo in contraria ſtudia diviſo: *quidam enim dicebant; Quia bonus eſt; alii autem dicebant; Non, ſed ſeducit turbas. Nemo tamen palam & libere de illo loquebatur propter metum Judæorum*, Senatorum & Phariſæorum, quos hic Galilæis, & vulgi turbæ Jeſum ſequenti opponit.

14. 15. *Jam autem die feſto mediante*, in medio dierum quibus agebatur Scenopegiæ celebritas (quæ octo dies durabat, quorum primus & ultimus ſolemnes erant) tertia aut quarta die, *aſcendit Jeſus in Templum, & docebat. Et mirabantur Judæi*, Legiſperiti, & Judæorum Primores, dicentes: *Quomodo hic litteras ſcit, cum non didicerit?* Unde illi tanta ſacrarum Litterarum ſcientia, cum Scholas noſtras non frequentaverit! Chriſtum a Deo miſſum vel id unum illis perſuadere debebat, quod ſine ulla diſciplina tam admirabilem planeque divinam doctrinam proferret.

16. 17. 18. *Reſpondit eis Jeſus, & dixit: Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus qui miſit me.* Occultis eorum cogitationibus reſpondit, hinc ſe Deum eſſe confirmans: Mea doctrina non eſt mea, ſed mihi communicata a Patre, qui me miſit. Cum ſit in omnibus Patri ſimilis, ſitque Sapientia & *S. Cyrill. l. 4. p. 412.* Verbum Patris, eadem cum illo ſe docere ait, nec modo diverſo. Aut enim ex eo quod perfectiſſima ratione doctrina ſua ſimilis ſit doctrinæ Patris, hanc illius eſſe declarat; aut ex eo quod ipſe eſt Sapientia Patris, per quam cuncta loquitur & ſancit, ſuam quoque doctrinam illius eſſe ait,

His

His ergo verbis ſe ipſum æqualem eſſe Deo Patri oſtendit, qui nihil plane didicit, ſed omnium cognitionem habet ex natura ſua, & ab alio non edoctus, propterea quod omnem intellectum excedit, & omnem ſcientiam creaturarum ſuperat. *Si quis voluerit voluntatem ejus*, nempe Dei, ſibi revelatam, & quantumcumque carnis affectibus contrariam, *facere, cognoſcet de doctrina*, idoneus erit ad ferendum judicium de doctrina quam trado, *utrum ex Deo ſit; an ego a me ipſo loquar*, a me adinventa, Deoque contraria dogmata prædicans. *Quia a ſemetipſo loquitur*, qui doctrinæ ſuæ auctor eſt, ſuaque cogitata venditat, *gloriam propriam quærit*, honorem, plauſumque popularem, & quæ ſequuntur commoda, venatur. *Qui autem quærit gloriam ejus qui miſit eum*, cujus verba & facta non alio ſpectant quam ut Deus honoretur, quique propterea nihil ad gratiam dicit; nihil veri ſalutaris, quamvis acerbi ſubticet, *hic verax eſt*, dignus proinde cui fides adhibeatur; *& injuſtitia in illo non eſt*, nulla in eum cadit ſuſpicio falſitatis aut fraudis. Priori parte hujus ſententiæ characterem Phariſæorum Chriſtus delineat, qui docebant doctrinas & mandata hominum, Dei gloriam furabantur, & ad ſe ipſos tranſferebant: poſteriori parte ſuum ipſe delineat characterem, propriam enim gloriam non quærebat, ſed Patris. De ſe autem in tertia perſona loquitur modeſtiæ cauſa.

19. 20. 21. *Nonne Moyſes dedit vobis Legem, & nemo ex vobis facit Legem?* Me violatæ Legis accuſare audetis, quod languidos ſabbato ſanaverim: cum vos Legem temere violetis, cædem innocentis conjuratione facta moliri non dubitantes. *Quid me quæritis interficere*, innocentem & de vobis bene meritum? *Reſpondit turba*, quæ ſe illus criminis ream agi putabat, cum Scribas, Phariſæos & Senatores tantum poſtrema illa Chriſti verba perſtringerent: *Dæmonium habes*, id tibi ſuggerit dæmon mendacii & calumniæ Pater: *Quis te quærit interficere?* Nemo noſtrum tibi necem machinatur. Blaſphemiam in Chriſtum plebs infidelis evomit, Phariſæorum & Legiſperitorum nutibus incitata. Palam autem negabant verum eſſe quod ei necem molirentur, quod ei injecta ſecuritate perſuaſuros ſe exiſtimarent, ne latebras quæreret; atque ita illi ſe facilius inſidias ſtructuros confiderent. Similem namque ceteris hominibus eſſe putabant, quibus intimæ cordis cogitationes non patent. Negatio itaque fructus eſt perverſitatis, & impietatis in Chriſtum ratio altera. Unde enim ſermonem Jeſu ut minime verum repudiant, inde ipſummet Chriſtum ut mendacem condemnant, addentes iniquitatem iniquitati.

S. Cyrill. lib. 4. in Johann. p. 417. 418.

22. 23. 24. *Reſpondit Jeſus* incredibili moderatione, convitium non repellens, nec eos potius a dæmone inſtigari ad blaſphemiam oſtendens: & dixit eis: *Unum opus feci* die ſabbati, ægrum verbo ſanans, *& omnes miramini*, idque ægre fertis, immerito inde offendimini, ſiquidem Lex circumciſionis oſtendit omne opus prohibitum non eſſe die Sabbati. *Propterea Moyſes dedit vobis circumciſionem* (*non quia ex Moyſe eſt, ſed ex patribus*) quod non ita dico quaſi circumciſionis auctor ſit Moyſes; ſed Patriarchæ, Deo jubente: Abraham enim hunc ritum poſteris ſuis obſervandum dedit Dei mandato, *& in Sabbato circumciditis hominem*, ſive puerum, ſi dies ſit a nativitate octavus. *Si circumciſionem, accipit homo in Sabbato, ut non ſolvatur*, id eſt, ne violetur Lex Moyſi (quamvis circumciſio ſpeciem ſervilis operis haberet, niſi ſacramentum eſſet Religionis) *mihi indignamini quia totum hominem ſanum feci in Sabbato?* Sine cauſa mihi ſuccenſetis, quia hominem quem paralyſis totum occupaverat, ſanavi die Sabbati; quod opus eſt caritatis, cujus præceptum ipſa circumciſione eſt antiquius.

Levit. 12. 3.
Gen. 17. 10.

24. *Nolite judicare ſecundum faciem, ſed juſtum judicium judicate.* „ Se-

S. Aug. Tract. 30. in Johan. n. 6.

poſitis perſonis circa quas favor aut odium naſci ſolent, rem nudam ſpectate. Modo qui per legem Moyſi circumciditis ſabbato, non iraſcimini Moyſi? & quia ego die Sabbati ſalvum feci hominem, iraſcimini mihi. Secundum perſonam judicatis, veritatem attendite, juſtum judicium judicate: Nolite me honorato Moyſe damnare, ſed illo intellecto me honorate. Propter legem Moyſi circumciditis, quando etiam ſabbatum occurrerit & ſanitatum faciendarum beneficentiam non vultis ut exhibeam per Sabbatum? Quia Dominus Circumciſionis & Dominus Sabbati, ſalutis eſt auctor: & ſervilia opera prohibiti eſtis facere Sabbato; ſi vere

Johann. 8. 34.

intelligatis ſervilia opera, non peccatis. *Qui enim facit peccatum, ſervus eſt peccati*. Numquid ſervile opus eſt, hominem ſanare Sabbato? Quare manducatis & bibitis Sabbato, niſi quia pertinet ad ſalutem quod facitis? Per hoc oſtenditis opera ſalutis non eſſe ullo modo die Sabbati omittenda. Ergo *Nolite judicare ſecundum faciem, ſed juſtum judicium judicate*. Si ſecundum veritatem judicetis, neque Moyſen, neque me condemnabitis,

Joann. 14. 6.

& veritate cognita me cognoſcetis, quia *Ego ſum Veritas*.

25. 26. 27. *Dicebat ergo quidam ex Hieroſolymis*, ex Hieroſolymitanis civibus: *Nonne hic eſt quem quærunt interficere* Senatores noſtri, Phariſæi, Legiſque Doctores? *& ecce palam loquitur*, publice libereque docet, ſe defendit, illos objurgat, *& nihil ei dicunt*, contradicere illi non audent. *Numquid vere cognoverunt Principes*, Senatores magni Synedrii, penes quos eſt cognitio de Propheta vero vel falſo, *quia hic eſt Chriſtus?* id eſt, Meſſias verus a Deo promiſſus ad liberationem & ſalutem populi? *ſed hunc ſcimus unde ſit*: quibus parentibus natus: *Chriſtus autem cum venerit, nemo ſcit unde ſit*. Nata eſt hæc Judæorum opinio ex Prophetarum oraculis male intelle-

Iſai 53. 8. Mich. 5. 2. S. Cyrill. lib. 4. p. 446. S. Aug. Tract. 31. in Joann.

ctis, quibus Chriſti generationem obſconditam, incomprehenſibilem & æternam dixerunt. Quod enim illi de divina ejus natura dixere, Judæi ad humanam retulerunt, divinam in eo non agnoſcentes. Hinc fabulabantur eum repente mundo appariturum, ſed ignotum fore unde & quomodo advenerit.

28. 29. *Clamabat ergo Jeſus in Templo docens, & dicens: Et me ſcitis, & unde ſim ſcitis*. Me quidem noſtis ut hominem, & Mariæ filium; & unde ſim ſcitis, ubi natus ſim & educatus: ſcitis, me eſſe Jeſum Nazarenum; parentes meos ſcitis, noſtis me ſecundum carnem & effigiem humanam (Solus enim in hac cauſa latebat Virginis partus, cui tamen teſtis erat maritus) Recte ergo dixit, *Et me ſcitis, & unde ſim ſcitis*. Verumtamen altior & occultior mihi origo eſt: *& a me ipſo non veni*: Me non ingeſſi muneri quod obeo, a Deo miſſus ſum: *ſed eſt verus qui miſit me, quem vos neſcitis*. Qui miſit me Deus Pater meus, verax eſt in omnibus verbis ſuis, fidelis in promiſſis, & vos neſcitis eum eſſe Patrem meum, & conſilium ejus ac diſpenſationem de generis humani ſalute per ſanguinem Filii ſui unigeniti procuranda ignoratis. *Ego ſcio eum*, novi quis ſit, quæ ejus conſilia, quæ voluntas, *quia ab ipſo ſum, & ipſe me miſit*. Ab eo genitus ſum, & cum ſim ab æterno in ſinu ejus, miſit me in mundum per Incarnationem. Utroque igitur nomine me audire & mihi obſequi debetis; & quia Filius Dei ſum, & quia miſſus a Deo, quam miſſionem miraculis quotidianis confirmo, indiviſa poteſtate cum Patre veraci factis.

30. 31. 32. *Quærebant ergo eum apprehendere*, captabant opportunitatem injiciendi in eum manus abſque populi tumultu: *nemo miſit in illum manus, quia nondum venerat hora ejus*, tempus Paſſionis & mortis ejus a Patre, & ab ipſomet definitum. *De turba autem*, ſive de plebe, *multi crediderunt in eum*, ut in verum Meſſiam a Deo promiſſum atque miſſum, *& dicebant: Chriſtus cum venerit, numquid plura ſigna faciet, quam*

quæ

quæ hic facit? Majora certo miracula non edet. Nulla eſt igitur dubitandi ratio quin hic ſit Chriſtus. *Audierunt Pharisæi turbam murmurantem de illo hæc*, plebem hæc de illo dicentem; *& miſerunt Principes*, ſeu Primores Pontificum, Senatores, *& Phariſæi miniſtros, ut apprehenderent eum.*

33. 34. *Dixit ergo eis Jeſus: adhuc modicum tempus vobiſcum ſum*, uſque ad proximum Paſcha, quo mihi mortem inſeretis, pati & mori volenti, *& vado ad eum qui me miſit*. Aſcendam ad Patrem, poſtquam a mortuis reſurrexero. *Quæretis me, & non invenietis*. Etiamſi me quæratis, non invenietis: ab inſidiis, & perſecutionibus veſtris, quin etiam a morte liber ero in perpetuum ad gloriam Patris aſſumptus: *& ubi ego ſum, vos non poteſtis venire*. In cælum, quo ego vado, admitti non poteſtis: inde enim vos excludit incredulitas veſtra, contumacia, & odium in me capitale.

35. 36. *Dixerunt ergo Judæi ad ſemetipſos*, inter ſeſe, vel in animis ſuis: *Quo hic iturus eſt, quia non inveniemus eum? Numquid in diſperſionem Gentium iturus eſt*, id eſt, ad Gentes toto orbe diſperſas, *& docturus Gentes*
„ id eſt Ethnicos? Maligna conjectura. Non enim dumtaxat iturum in
„ Gentium diſperſionem aiunt, ſed forte edocturum Gentes addunt, ut ejus
„ accuſandi novum inde prætextum arripiat eorum ſuſpicio. Nam miſceri
„ cum diſperſis Gentibus eorum urbes aut regiones petendo, apud Ju-
„ dæos tritum erat & familiare, adeoque culpa vacabat: ſed enarrare Le-
„ gem alienigenis, & profanis aperire divina Myſteria, apud eoſdem cri-
„ mini datum eſt, nec periculo caruit. Ideo nonnullos hoc paſſim facien-
„ tes Deus per Prophetam incuſabat: *Et leges foris legerunt*. Quamobrem
„ amarulente objiciunt, *Eum velle docere Gentes*, & ita tamquam paratum
„ ad tranſgreſſionem Legis traducunt, perſuaſumque habent ex iis quæ jam
„ ante fecerit die Sabbati, quidvis etiam temere facturum, licet divinis re-
„ pugnet Legibus, id ei familiare, ac pro nihilo eſſe credentes. Variis variſque conjecturis mentes illorum agitabantur, quas fidei ſubjicere nolebant. *Quis eſt hic ſermo quem dixit; quæretis me, & non invenietis: & ubi ſum ego, vos non poteſtis venire?* Niſi hoc velit quod conjicimus, quem ſenſum habet ipſius ſermo? Ubi enim in Terra Paleſtina præſidium ſibi ſperat, cum Romani ipſi in his locis plurimum deferant auctoritati Syne .rii, cujus judicium ipſi adverſatur?

S. Cyril. Alexa. lib. 5. in Johan. p. 467.

37. 38. 39. *In noviſſimo autem*, id eſt, octavo *die magno* ſive celebriori *feſtivitatis* Tabernaculorum, *ſtabat Jeſus* loco editiore ut ab omnibus conſpiceretur & audiretur, *& clamabat dicens: Si quis ſitit*, juſtitiam & omnia bona ſpiritualia, ſalutemque ſuam, *veniat ad me, & bibat*: credat in me, & ſitim ejus reſtinguam, deſiderium ejus ſatiabo. Ex rebus obviis ſermonis occaſionem capere Chriſtus ſolebat. Eo autem die populus magna pompa ex fonte Siloe aquam hauriebat, Canticum illud Iſaiæ uſurpans: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris*. Hoc conſpecto, docet eos Chriſtus quis ſit ſons vere ſalutaris indicatus a Zacharia. *Qui credit in me*, ut Deum, mundique Salvatorem, ac vitam inſtituit ſecundum doctrinam meam, *ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus*, id eſt de corde ejus, *fluent aquæ vivæ*, abundantia nempe gratiarum & donorum Spiritus ſancti, quam Meſſias credentibus daturus eſt, ut ſtatim explicat. *Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum: Nondum enim erat Spiritus datus*, viſibiliter & cum plenitudine, *quia Jeſus nondum erat glorificatus* per reſurrectionem & aſcenſionem. Confer cum Iſaiæ 44. 3. *Effundam enim aquas ſuper ſitientem, & fluenta ſuper aridam: effundam Spiritum meum ſuper ſemen tuum, & benedictionem ſuper ſtirpem tuam*. Et

Grotius ad Johann. c. 7.

Joelis 2. 28. 29. *Et erit poſt hæc, effundam Spiritum meum ſuper omnem carnem: & prophetabunt filii veſtri, & filiæ veſtræ: ſenes veſtri ſomnia ſomniabunt, & juvenes veſtri viſiones videbunt, Sed & ſuper ſervos meos, & ancillas in diebus illis effundam Spiritum meum.* Et cum verbis S. Petri Act. 2. 33. *Dextra igitur Dei exaltatus, & promiſſione Spiritus ſancti accepta a Patre effudit hunc, quem vos videtis & auditis.*

S. Auguſt. Tract. 22. in Johan. n. 6. Nondum erat Spiritus datus, &c. *Multa judicia præcedentia Spiritus ſancti habemus, antequam Dominus glorificaretur reſurrectione carnis ſuæ. Non enim alium Spiritum etiam Prophetæ habuerunt, qui Chriſtum venturum prænuntiaverunt. Sed modus quidam futurus erat dationis hujus, qui omnino antea non apparuerat, de quo hic dicitur. Nuſquam enim legimus antea congregatos homines accepto Spiritu ſancto, linguis omnium gentium locutos fuiſſe.*

40. 41. 42 43. *Ex illa ergo turba* plures, *cum audiſſent hos ſermones ejus*, moti verborum majeſtate percellente animos, *dicebant: Hic eſt vere Propheta, Alii dicebant: Hic eſt Chriſtus* patribus noſtris a Deo promiſſus. *Quidam autem dicebant: Numquid a Galilea* contempta regione *venit Chriſtus?* In urbe Bethleem Judæ natum Jeſum ignorabant, Nazareth educationis ejus locum noverant; genus ejus neſciebant: alioquin nullam ex Scripturis arripuiſſent anſam dubirandi num eſſet Chriſtus. *Nonne Scriptura dicit:* Mich. 5. 2. Matt. 3. 6. *Quia ex ſemine David, & de Bethleem caſtello ubi erat David*, ſeu ubi habitabat in paterna domo, antequam ad regnum vocaretur, *venit Chriſtus? Diſſenſio itaque facta eſt in turba*, ſeu plebe, *propter eum*, aliis aliud de ipſo ſentientibus.

44. 45. 46. *Quidam autem ex ipſis*, ſatellites cum plebe permixti, *volebant apprehendere eum: ſed nemo miſit ſuper eum manus. Venerunt ergo Miniſtri ad Pontifices, & Phariſæos, & dixerunt eis illi: Quare non adduxiſtis illum*, opportunitate data? *Reſponderunt miniſtri* conſcientiæ verbis divinis commotæ reſiſtere non valentes. *Numquam ſic locutus eſt homo, ſicut hic homo*, tanta eloquentia, gratia, efficacitate.

47. 48. 49. *Reſponderunt ergo eis Phariſæi: Numquid & vos ſeducti eſtis*, qui cum in miniſterio noſtro ſitis, ſententiam noſtram, parteſque noſtras ſequi debetis? *Numquid ex principibus*, id eſt, ex Senatoribus qui Legis ſcientia & auctoritate præcellunt, *aliquis credidit in eum, aut ex Phariſæis*, qui ſanctitatis fama præeminent? *Sed turba hæc quæ non novit legem*, ſola plebecula vilis & imperita, credidit in eum. Sed nulla ratio hominum imperitorum ac Legem non obſervantium habenda eſt; quia maledicti ſunt, ut in ipſa Lege ſcriptum eſt: *Maledictus qui non permanet in ſermonibus Legis hujus.* Deuter. 27. 26.

Johan. 3. Deuter. 13. 14. 50. 51. *Dixit Nicodemus ad eos ille qui venit ad eum*, ſcilicet ad Jeſum, *nocte, qui unus erat ex ipſis:* unus e Senatu: *Numquid Lex noſtra*, ſive Judex Legem ſequens, *judicat hominem, niſi prius audierit ab ipſo, & cognoverit quid faciat?* Numquid hominem damnat inauditum? Nonne accuſatione prævia, & inquiſitione facta interrogatur accuſatus, audiuntur teſtes, rei defenſio excipitur a judice, ut cognoſcatur ejus vitæ ratio, & acta perſpecta ſint & explorata?

52. 53. *Reſponderunt, & dixerunt ei: Numquid & tu Galilæus es?* Sic eum per contumeliam vocant. Et tu fautor es iſtius hominis, quem plebeii ſolum homines ex Galilæa ſectantur, gente ad factiones prona? *Scrutare Scripturas, & vide quia ex Galilæa Propheta non ſurgit.* Deſpecta illa regio, ex qua nullus Propheta prodiit. Ineptum prorſus argumentum; quaſi nemo eximius naſci poſſit unde non alius talis prior natus ſit. Hoc

pacto

Digitized by Google

pacto quemlibet Prophetam, qui primus ex aliqua regione Prophetiæ dono inſignis fuit, rejicere potuiſſent; quo agendi modo quid iniquius? Qua diſſerendi ratione quid abſurdius? *Et reverſi ſunt unuſquiſque in domum ſuam*, re infecta, cum nihil aliud hoc in conſilio adverſus Jeſum decreviſſent.

SENSUS MORALIS.

1. *Ambulabat Jeſus in Galilæam, non enim volebat in Judæam ambulare, quia quærebant eum Judæi interficere.* Jeſus perſecutionem vitat ſeceſſu, non poteſtate, ut hominum ſuperbiam confundat. Mortem abſolute non fugit, ſed differt, ut impleat voluntatem Patris. Fugit & latet ut homo, in medium inſidiantium prodit, nec ab eis comprehenditur, volentibus licet ac paratis, ut Deus. *S. Auguſt. Tract. 28. in Johan.* Hoc ſcilicet dictis & factis ſuis Chriſtus Jeſus ſemper egit ut Deus crederetur & homo: Deus qui nos fecit, homo qui nos quæſivit. Quod ergo noluit in Judæam ambulare, cum in ejus mortem Judæi conjurarent, non impotentiæ fuit, ſed caritatis. *Quando latuit ut homo* (inquit S. Auguſtinus) *non potentiam perdidiſſe putandus eſt, ſed exemplum infirmitati præbuiſſe.* Ille enim quando voluit detentus eſt, quando voluit occiſus. Sed membrorum ſuorum, id eſt fidelium ſuorum, in quibus ipſe eſt (*Chriſtus enim totus in capite & in corpore*) infirmitati conſuluit, eoſque aliquando perſecutionem prudenter fugere docuit. *Non ergo perdiderat poteſtatem, ſed noſtram conſolabatur fragilitatem.*

Quærebant eum Judæi interficere, Benefactorem ſuum, Doctorem ſuum, Redemptorem ſuum, Dei Filium. O ingrati animi vitium omni monſtro crudelius! ſed quid in Judæos excandeſcimus? Nonne & nos Chriſtiani, longe majoribus beneficiis a Chriſto affecti, quærimus interficere Jeſum, cum eum offendimus, cum Legem ejus violamus, cum ſanguinem ejus pro nobis effuſum irritum ducimus & conculcamus. *Rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei, & oſtentui habentes.* *Hebr. 6. 6.*

Quærebant eum Judæi interficere, invidiæ œſtro perciti. Nihil invidia gravius. Per eam mors in mundum venit. Nam cum hominem honorari, Deique donis & gratia ornari diabolus conſpexiſſet, ejus boni impatiens omnia molitus eſt ut eum perderet. *S. Johann. Chryſ. Hom. 47. in Joan.* Ex mala iſta radice ſemper hic fructus erupit. Propter hanc Abel interemptus eſt, propter hanc David cædis periculum ſubiit, propter hanc & alii multi perempti ſunt juſti. Hac incitati Judæi Chriſtum Jeſum interfecerunt. Hanc malorum omnium radicem in nobis exſcindamus. *Non efficiamur inani gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes:* Sed odientes malum, adhærentes bono: *caritate fraternitatis invicem diligentes.* *Galat. 5. 26. Rom. 12. 9. 10.*

2. *Erat autem in proximo dies feſtus Judæorum, Scenopegia.* Solemnitates Judaicæ typi ſunt Chriſtianarum ſolemnitatum, quæ Dei beneficia per Chriſtum nobis collata in memoriam revocant: Paſcha ſcilicet liberationem noſtram a peccati ſervitute: Pentecoſte æternum cum Deo fœdus per Spiritum ſanctum: Feſtum Tabernaculorum continuam Dei protectionem, providentiam & vigilantiam ſuper Eccleſiam Militatem in deſerto hujus mundi, & in hujus vitæ tranſitu; ſtatum itinerantium, peregrinorum, & militum in quo ſumus, donec ad terram promiſſam, ad cæleſtem ſcilicet patriam perveniamus, ad requiem Dei, quæ perfecta erit a peccato liberatio, & divini fœderis conſummatio. *Non habemus hic manentem civitatem, ſed futuram inquirimus.* *Hebr. 13. 14.*

3. 4. *Dixerunt autem ad eum fratres ejus: Tranſi hinc, & vade in Judæam,*

dæam, ut & Diſcipuli tui videant opera tua, quæ facis... Si hæc facis, manifeſta teipſum mundo. Carnalium parentum ambitionem, ſacrilegam avaritiam, falſam prudentiam, amoris proprii voces, dicentes, *Manifeſtate ipſum mundo*, Chriſti Sacerdotes audire non debent: ſed unam Dei vocantis vocem. Blanditur ambitio, conciliatricula dignitatum, dicens *Tranſi hinc*. Virum tam egregiis dotibus inſtructum, tam præclaris talentis donatum, in loco ignobili & obſcuro manere non decet: in Regiam civitatem, in Aulam te confer, ubi claritatem nominis conſequere & ad primarias Eccleſiæ Dignitates viam tibi parabis. Dicit cupiditas: Tenui beneficio virum nobilitate aut eruditione inſignem alligari indignum eſt: manifeſta te ipſum mundo, ut pinguius, locupletius, tibique convenientius obtineas. Vox cupiditatis non audienda, ſed caritatis: non vox ambitionis, ſed humilitatis: non vox hominum carnalium; ſed ſpiritualium. Ibi manendum, ubi Eccleſiæ utilis es, ubi aliorum ſalutem ita procuras, ut tua in periculo minus verſetur. Non prævenienda, ſed expectanda Dei vocatio. Carnis & ſanguinis ſuggeſtionibus minime parendum. Parentes & cognati ut plurimum ſua quærunt, non quæ Jeſu Chriſti. Propheticum illud animo in-
Pſal. 18.14. ſculptum gerant Eccleſiæ Miniſtri: *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero: & emundabor a delicto maximo*.

5. *Neque enim fratres ejus credebant in eum*. Parentes & conſanguinei ambitioſi, quorum ambitio & cupiditas filiis vel conſanguineis ad Eccleſiaſticum Miniſterium aſſumptis ſuggerit ut ſeipſos mundo manifeſtent, ut Beneficia & Dignitates Eccleſiaſticas aucupentur, fidem certe non habent
S. Auguſt. tantam, quanta Chriſtianos decet; fidei lumen non ſequuntur, ad Evan-
Tract. 28. *in* „ gelium & Dei promiſſa non attendunt. *Neque enim fratres ejus credebant*
Joann. n. 4. „ *in eum*. Quare in eum non credebant? Quia humanam gloriam requirebant. Nam & quod eum videntur monere fratres, gloriæ ipſius conſulunt: Facis mirabilia, innoteſce, id eſt, appare omnibus, ut laudari poſſis ab omnibus. Loquebatur caro carni: ſed caro ſine Deo, carni cum Deo. Loquebatur enim prudentia carnis Verbo quod caro factum eſt, & habitavit in nobis. Sed exemplo ſuo Miniſtris ſuis Chriſtus oſtendit,
Rom. 8.6. non eſſe audiendam prudentiam carnis, quæ *inimica eſt Deo, cum Legi Dei*
& 7. *non ſit ſubiecta:* Hanc reprobavit, quia *Prudentia carnis mors eſt: prudentia autem Spiritus, vita & pax*.

6. *Dixit ergo eis Jeſus: Tempus meum nondum advenit: Tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum*. Carnalium hominum & amatorum ſæculi, qui mundi gloriam quærunt, tempus ſemper eſt paratum: illam enim occaſione qualibet data ſemper conſectantur, & conſequi pro votis poſſunt. Tempus vero membrorum Chriſti, qui cum eo regnaturi ſunt in æternum, nondum advenit. Veniet aliquando tempus illud deſideratum. Laborat „ nunc plebs Chriſti inter indignos, inter iniquos, inter blaſphemantes, in-
Pſal. 93. 11. „ ter murmurantes, detrahentes, inſectantes, & ſi liceat perimentes. La-
15. borat quidem: ſed *Non repellet Dominus plebem ſuam: & hæreditatem ſuam*
S. Aug. *non derelinquet, quoadusque juſtitia convertatur in judicium:* id eſt, quoad-
Tract. 28. *in* „ uſque juſtitia quæ modo eſt in Sanctis ejus, convertatur in judicium,
Joann. n. 6. „ cum in eis implebitur quod dictum eſt: *Sedebitis ſuper ſedes duodecim,*
Matth. 19. „ *judicantes duodecim Tribus Iſrael*. Habebat juſtitiam Apoſtolus, ſed non-
28. „ dum illud judicium de quo dicit: *Neſcitis quoniam Angelos judicabi-*
1. *Cor.* 6. 3. „ *mus*. Sit ergo modo tempus juſte vivendi, poſtea erit tempus eos qui male „ vixerint judicandi. Hoc erit tempus judicii, de quo Dominus ait: *Tempus* „ *meum nondum advenit*. Erit enim tempus gloriæ, ut qui venit in humili„ tate, veniat in altitudine. Qui venit judicandus, veniet judicaturus: qui ve-

„ nit

„ nit occidi a mortuis, veniet judicare de vivis & mortuis. *Deus mani-*
„ *feſte veniet, Deus noſter & non ſilebit.* Quid eſt, manifeſte veniet? Quia *Pſal. 49. 3.*
„ venit occultus. Tunc non ſilebit: nam quando venit occultus, *ſicut ovis*
„ *ad immolandum ductus eſt, & ſicut agnus coram tondente ſe non aperuit*
„ *os ſuum.*

Tempus meum nondum advenit. „ Hoc illis reſpondit Jeſus, qui de glo- *S. Auguſt.*
„ ria illum admonebant, ſed ille voluit altitudinem humiliate præcedere, *Tract. 28.*
„ & ad ipſam celſitudinem per humilitatem viam ſternere. Nam & illi *in Johan. n.*
„ Diſcipuli utique gloriam requirebant, qui volebant ſedere unus ad dex- *5.*
„ teram ejus, & alter ad ſiniſtram: *attendebant quo, & non videbant qua:*
Dominus eos ut ordinate venirent ad patriam, revocavit ad viam. Excelſa
eſt enim Patria, humilis via. Patria eſt vita Chriſti, via eſt mors Chriſti:
Patria eſt manſio Chriſti, via eſt Paſſio Chriſti. Qui recuſat viam, quid quæ-
rit Patriam? Denique & illis hoc reſpondit, quærentibus altitudinem,
Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum? Ecce qua venitur ad celſi- *Matt. 20. 22*
tudinem quam deſideratis. Calicem quippe commemorabit humilitatis at-
„ que paſſionis.... Tempus noſtrum nondum advenit. Quando veniet?
Cum Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in *Coloſſ. 3. 4.*
gloria.

Tempus meum nondum advenit, tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum.
Tempus Dei voluntate conſtitutum obſervare, non prævenire debet Chri-
ſtianus, qui voluntatem ejus facere decrevit, non ſuam. Voluntas Dei
unum eſt omnium ejus motuum operationumque principium, ideo illam
ſemper exquirit, certus voluntatem hominis a Domino præparari. Hæc a
Dei voluntate dependentia, vera libertas eſt; contra vero independentiæ
affectatio, vera & miſerrima ſervitus.

7. *Non poteſt mundus odiſſe vos, me autem odit: quia ego teſtimonium per-*
hibeo de illo, quod opera ejus mala ſunt. Non odit mundus amatores ſuos,
non odit eos qui mores ejus ſequuntur, non odit eos qui illius opera non
arguunt, non improbant, non damnant. Væ Paſtoribus qui verbo & ex-
emplo non perhibent teſtimonium de mundo *quod opera ejus mala ſunt!*
Væ illis, qui bona dicentes quæ mala ſunt, & mala quæ bona, a mun-
do diliguntur! Doctores & Prædicatores veritatis mundus amat, cum ve-
ritatem docent ac prædicant lucentem; odit, cum ſeveram ac redarguen- *S. Auguſt.*
tem annuntiant & prædicant.... Amant enim veritatem, cum ſe ipſam *lib. 10. Con-*
indicat; oderunt eam, cum eos ipſos indicat. Graviter ferunt homines *feſſ. cap. 23.*
mundo dediti Cenſores vitiorum, affectuum, morumque ſuorum.

8. *Vos aſcendite ad diem feſtum hunc; ego autem non aſcendam ad diem fe-* *S. Aug. ſerm.*
ſtum iſtum: quia meum tempus nondum impletum eſt. Forte nos prævidebat, *133. alias 8.*
quia dies feſtos Judæorum non eramus acturi. Ideo ait, *Non aſcendo, &c.* *inter editos*
Nam & nos ipſe, quia nos membra ejus, quia nos corpus ejus, quia ipſe *ex Mſſ. Car-*
caput noſtrum, quia *Totus Chriſtus caput & corpus.* *thuſiæ ma-*
joris.

Vos aſcendite ad diem feſtum hunc, ego autem non aſcendam, &c. Veri
Chriſti Diſcipuli feſtos Eccleſiæ dies alia longe diſpoſitione celebrant quam
filii hujus ſæculi. Hi cum cognatis & amicis carnalibus ut plurimum con-
veniunt ad convivia, ad ludos, ad ſpectacula, ad choræas, ad volupta-
rias deambulationes: Illi vero a ſæcularibus cætibus & ſocietatibus rece-
dentes, ad Templum Domini cum familia ſua conveniunt, Miſſæ Paro-
chiali, divinis Officiis interſunt, Dei verbum audiunt, piorum lectione li-
brorum mentem paſcunt, cæleſtibus Sacramentis animam expiant ac refi-
ciunt, caritatis & miſericordiæ opera exercent, ad Deum corda erigunt
ferventibus precibus. *Vos aſcendite ad diem feſtum iſtum.* Qui autem dies
feſtos

Digitized by Google

feſtos in comeſſationibus, ludis, voluptatibus, aut negotiis ſæcularibus tranſigunt; qui ſacris illis diebus a peccatis, quæ ſervilia vere opera ſunt, non abſtinent, nec de illis pœnitentiam agunt, vel agere ſincere proponunt, audire merentur ex ore Domini: *Solemnitates veſtras odivit anima mea.... Cum extenderitis manus veſtras, avertam oculos meos a vobis: & cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam, manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt. Lavamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis, quieſcite agere perverſe, diſcite benefacere.*

Iſaiæ 1. 12. 14.

11. *Judæi ergo quærebant eum in die feſto, & dicebant: Ubi eſt Ille?* Multi in majoribus Solemnitatibus Chriſtum quærunt Judæorum inſtar, ut eum crucifigant Confeſſionibus & Communionibus ſacrilegis. Veri autem ejus Diſcipuli illum quærunt ut adorent, laudent, amore complectantur, & in corde ſuo retineant. Hi fide præſentem intuentur & colunt: illi præſentem non vident, quia tenebris infidelitatis excæcati ſunt: illum non inveniunt, quia non quærunt ut oportet. *Et dicebant: Ubi eſt ille?*

12. 13. *Et murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant: quia bonus eſt. Alii autem dicebant: Non, ſed ſeducit turbas. Nemo tamen palam loquebatur de illo, propter metum Judæorum.* Sic & hodie poſitus eſt Chriſtus Jeſus in ſignum cui contradicitur. Pauci de illo, ejuſque Myſteriis ac Religione ex piæ fidei affectu loquuntur, ſuamque in ea omnia quæ Religionem ſpectant, & in Eccleſia pie frequentantur, reverentiam verbis & operibus ſignificant. *Quidam dicebant, quia bonus eſt.* Plures de Religionis Myſteriis, de Catholicis Dogmatibus, de Eccleſiæ Moribus, de votis Monaſticis, de piis Confraternitatibus, Indulgentiis, Pietatis Exercitiis & devotionibus approbatis ab Eccleſia, male loquuntur: carnales enim & animales homines non percipiunt quæ Dei ſunt. *Alii autem dicebant, Non, ſed ſeducit turbas.* Vix inveniuntur qui in ſæcularium hominum ſocietatibus & conventibus palam de Chriſto, de ejus cultu, amore, ac vera in ipſum pietate loquantur, ne mundo diſpliceant, ne contemnantur, ne irrideantur, ne ſæculi amatoribus graves ſint ac moleſti, ne ut critici, ut devoti, ut civilitatis omnis imperiti ſugillentur. *Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum Judæorum.*

Chriſtianus ſecundum Dei Legem, & Evangelium Chriſti Jeſu vivens, mundi de ſe judicia parvipendat, quæ cæca ut plurimum & iniqua ſunt: hominum contemptum, & obtrectationes non curet, modo placeat Deo, cui ſe probavit. Se felicem exiſtimet, cum deſpicitur, cum irridetur, cum patitur calumniam, cum derelinquitur. Sic enim Chriſto Jeſu capiti ſuo ſimilis eſt, & in eamdem transformatur imaginem. „ Et omnes, qui pie „ vivere volunt in Chriſto Jeſu, perſecutiones patiuntur.... In omnibus „ *ergo* exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros, in multa patientia, „ in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtiis, in plagis, in carceri„ bus, in ſeditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis, in caſtitate, „ in ſcientia, in longanimitate, in ſuavitate, in Spiritu ſancto, in carita„ te non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma juſtitiæ a dex„ tris & a ſiniſtris: per gloriam & ignobilitatem; per infamiam, & bo„ nam famam; ut ſeductores, & veraces; ſicut qui ignoti, & cogniti: „ quaſi morientes, & ecce vivimus: ut caſtigati, & non mortificati: quaſi „ triſtes, ſemper autem gaudentes: ſicut egentes, multos autem locuple„ tantes: tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. Dicant ergo de te, ſi proficis in Chriſto, dicant homines, *ſeducit turbas*. „ De ipſo, *de* „ toto corpore Chriſti hoc dicitur. Cogita corpus Chriſti adhuc in mun„ do, cogita corpus Chriſti adhuc in area, vide quemadmodum blaſphe„ me-

1 Tim. 3. 12. *2. Cor.* 6. 4. *& ſeq.*

S. Auguſt. Tract. 28. *in Johann. n.* 11.

„ metur a palea. Simul quidem triturantur, ſed paleæ conteruntur, fru„ menta purgantur. Quod dictum eſt ergo de Domino, valet ad conſo„ lationem, de quocumque hoc dictum fuerit Chriſtiano.

14. 15. 16. *Jam autem die feſto mediante aſcendit Jeſus in Templum, & docebat. Et mirabantur Judæi, dicentes: Quomodo hic litteras ſcit, cum non didicerit?* Chriſtum formam Prædicatorum novæ Legis Concionatores imitentur. 1. Sacrum illud miniſterium ſine vocatione divina & miſſione legitimorum Eccleſiæ Paſtorum non obeant: non aſcendant in ſuggeſtum ut parentum & conſanguineorum votis & deſideriis obſequantur. Diu ſe exerceant in oratione & pietatis officiis, antequam verbi miniſterium ſuſcipiant. Quatriduo Jeſus orat, ut ad concionandum quatuor poſtremis Solemnitatis diebus ſe diſponat. *Jam die feſto mediante aſcendit Jeſus in Templum.* 2. Concionatores docere debent ſcientiam ſalutis, non curioſos conceptus, & verborum lepores ſine Scripturarum Sacrarum ſucco venditare, & declamare. *Et docebat.* 3. Dogmatum Religionis & Moralis Chriſtianæ notitiam ex Scriptura Sacra & SS. Eccleſiæ Patrum Operibus, aſſidua lectione, & pia meditatione haurire debent. Illos non ſolum lectio doceat, ſed unctio diſcipuli ſint Spiritus ſancti, qui doceat illos omnem veritatem, prius quam ut doctores plebis ſe gerant. *Et mirabantur Judæi, dicentes: Quomodo hic litteras ſcit cum non didicerit?* 4. Doctrinam propriam non doceant, ſed Chriſti & Eccleſiæ doctrinam; quod ſibi traditum eſt, non quod a ſe inventum; nihil doceant, niſi quod a Deo per Jeſum Chriſtum derivetur, ad eumque referatur, ex quo, per quem, & in quo ſunt omnia: ut cum illo dicere poſſint: *Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus qui miſit me.*

17. *Si quis voluerit voluntatem ejus facere; cognoſcet de doctrina, utrum ex Deo ſit, an ego a me ipſo loquar.* Verbum Dei intelligunt ac diſcernunt a verbis hominum, qui cum fide cor mundante illud audiunt vel legunt, quærentes cor Dei in verbis Dei, ut loquitur S. Gregorius. Hi qui bonam voluntatem habent obediendi Evangelio, guſtant & vident quam ſuavis ſit Dominus. Si non intellexiſti, crede. *Intellectus* enim *merces eſt Fidei. Ergo noli quærere intelligere ut credas, ſed crede ut intelligas: quoniam niſi credideritis, non intelligetis.* Voluntatem nempe Dei facere, eſt operari opus ejus, id eſt, quod illi placet. *Hoc eſt* autem *opus Dei, ut credatis in eum quem ille miſit* (ait Chriſtus) *Quid eſt porro credere in eum? Credendo amare, credendo in eum ire, & ejus membris incorporari.* Ipſa eſt fides quam a nobis exigit Deus: & *Non invenit quod exigat, niſi donaverit quod inveniat.* Hæc *Fides quæ per dilectionem operatur*, Hæc in te ſit, & Chriſti doctrinam intelliges. Timendum ne ſi Dei voluntatem facere neglexerimus, ſi præcepta ejus violare aſſueſcamus, paulatim a Dei notitia excidamus, ſicut quidam *bonam conſcientiam repellentes circa fidem naufragaverunt.*

S. Auguſt. Tract. 29. in Johan n. 6.

Gal. 5. 6.

1. Tim. 1. 19.

18. *Qui a ſemetipſo loquitur, gloriam propriam quærit: qui autem quærit gloriam ejus, qui miſit eum hic verax eſt, & injuſtitia in illo non eſt.* Superbia & propriæ inaniſque gloriæ appetitus, falſorum caracter eſt Prophetarum. Antichriſtus *veniet in nomine ſuo*, extollens ſe *ſupra omne quod dicitur Deus & colitur.* Chriſtus autem Jeſus, Deo Patri æqualis & coæternus, tamen quia venit in tempore, & formam ſervi accepit, & habitu eſt inventus ut homo, quærit in omnibus gloriam Patris qui miſit eum. „ Hic veracitas ejus ac juſtitia maxime confirmatur.... Quid tu „ homo facere debes, qui quando aliquid boni facis, gloriam tuam quæ„ ris; quando autem aliquid mali facis, Deo calumniam meditaris? In„ ten-

Johann. 5. 43

1. Theſſal. 2. 4.

S. Auguſt. ibid. n. 8.

„ tende tibi, creatura es, agnoſce Creatorem: ſervus es, ne contemnas
„ Dominum: adoptatus es, ſed non meritis tuis; quære ejus gloriam, a
„ quo habes hanc gratiam, homo adoptatus, cujus gloriam quæſivit qui
„ eſt ab illo unicus natus,.... In Antichriſto injuſtitia erit, & verax non
„ erit, quia gloriam ſuam quæſiturus eſt, non Dei. Omnes ergo perti-
„ nentes ad corpus Chriſti, ne inducamur in laqueos Antichriſti, non
„ quæramus gloriam noſtram. Sed ſi Chriſtus quæſivit gloriam ejus qui
„ eum miſit, quanto magis nos ejus qui nos fecit?

19. *Nonne Moyſes dedit vobis Legem? Et nemo ex vobis facit Legem:*
Chriſtus Jeſus Legem dedit Moſaica longe præſtantiorem: 1. Quia Lex
vetus in tabulis lapideis ſcripta: Lex nova in cordibus. 2. Quia Lex ve-
tus homines a peccato coercet timore pœnæ: Lex nova ad faciendum bo-
num inclinat amore juſtitiæ. Lex illa ſervitutis, iſta libertatis, & gratiæ;
Rom. 8. illa timoris, hæc amoris & caritatis. *Non enim*, ait Apoſtolus, *accepiſtis
ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis Spiritum adoptionis filio-
rum, in quo clamamus: Abba (Pater)* 3. Quia Lex vetus remuneratio-
nem terrenam, Lex nova feliciratem æternam pollicetur. Jeſus *melioris*
Hebr. 7. *Teſtamenti ſponſor & mediator* eſt, *quod in melioribus repromiſſionibus ſan-
citum eſt*. Si ergo rei Judæi, qui Legem per Moyſen datam non imple-
bant; quanto magis rei Chriſtiani, qui Legem Evangelicam per Chriſtum
Johann. 1. Jeſum datam non implent, multo faciliorem, ac ſuaviorem? *Lex* enim
per Moyſen data eſt; Gratia & Veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.

Nonne Moyſes dedit vobis Legem, & nemo ex vobis facit Legem? Verbi
divini Prædicator animum non deſpondeat, cum ſe nihil promovere vi-
det in converſione peccatorum: ſiquidem verbum Dei in ipſo Moyſis ore
ſterile infructuoſumque fuit. Semen divini verbi ſeminare, Concionatoris
eſt; Dei vero incrementum dare. Nullum quandoque, vel exiguum cer-
te fructum laborum ſuorum videt pius Concionator, ne ſibi aliquid tri-
buar, ut ſeſe humilier, deque peccatis ſuis ingemiſcar, quibus forte Evan-
gelii fructus impeditur; ut Chriſti gratiam ſibi & audiroribus neceſſariam
ferventius imploret. Lex enim ſine gratia nonniſi prævaricatores facit,
quia caritarem non tribuit. *Et nemo ex vobis facit Legem.*

20. *Quid me quæritis interficere? Reſpondit turba, & dixit, Dæmonium
habes; quis te quærit interficere?* Chriſti Jeſu manſuetudinem & humilira-
tem admirare & imitare, qui cum ſit ipſa Veritas, ſibi improperari ſuſti-
S. Chryſ. net quod a mendacii & calumniæ dæmonio agatur. Et homo mendax ex-
Hom. 48. in candeſcit, & ultionis libidine inflammatur, cum mendacii palam arguitur!
Johann. „ Si quis igitur nobis inſultaverit, humiliemur; ſi quis exaſperatur, miti-
„ gemus: ſi quis mordet & lacerat, & contumeliis proſequitur, ne com-
„ moveamur, ne victi nos ipſos perdamus. Etenim ira fera eſt vehemens
„ & furibunda. Incantemus eam divinæ Scripturæ carminibus, dicentes:
„ Terra & pulvis es, & quid ſuperbis terra & pulvis? Nihil turpius aſpe-
„ ctu irati, nihil uſu gravius. Si aſpectus horrendus, multo magis ani-
„ ma. Quemadmodum enim cœnum ſi contrectetur, gravius olet: ita &
„ anima cum perturbata eſt, & multis intrinſecus fluctibus agitata. Sed
„ non poſſum, inquis, inimicorum contumelias tolerare. Qua de cauſa?
„ Nam ſi vere accuſaris, etiam coram compungi deberes; & gratias eis
„ agere? Sed falſo tibi improperat inimicus: ride. Pauperem dixit ac men-
„ dicum, ride. Stultum dixit, jam illum dele. Nam *Qui dicit fratri ſuo,
„ Fatue, reus eſt gehennæ ignis*. Injuria ergo affectus, cogita ſupplicium
„ quod illum manet, & non modo illi non iraſceris, ſed ejus vicem do-
„ lebis. Neque enim febribus ac phreneſi laboranti quiſpiam iraſcitur, ſed
„ illius

,, illius miſeretur. Sed puſilli animi arguar, inquies, ſi tacuero. Imo
,, tuam omnes admirabuntur ſapientiam, modeſtiam ac manſuetudinem
,, laudabunt. Contra vero ſi contumelioſe reſponderis, occaſionem dabis
,, ut vera credantur quæ tibi exprobrantur. Quare enim dives, ſi pauper
,, appellatur, ridet? Quia id falſum novit. Similiter ſi injurias nobis illa-
,, tas rideamus, magnum erit argumentum quod falſo & ſine cauſa ar-
,, guamur. Apoſtolum audiamus: *Cum inter vos*, inquit, *ſit zelus & con-* 1. Cor. 3. 6.
,, *tentio, nonne carnales eſtis, & ſecundum hominem ambulatis?* ſpirituales
,, igitur ſimus, & ſæviſſimam hanc belluam fræno cohibeamus. Inter
,, iram & inſaniam nihil differt, temporarius quidam dæmon eſt: immo
,, infelicior eſt homo ira abreptus eo qui a dæmone vexatur. Ille enim
,, venia dignus eſt, iratus nulla, qui ſponte ſua in profundum perditionis
,, ruit, & etiam ante futuram gehennam dat pœnas. Tumultu enim quo-
,, dam & æſtu intolerabili, diu noctuque variis cogitationibus anxius ja-
,, ctatur. Ut igitur & præſenti ſupplicio liberemur & futuro, Chriſti Jeſu
,, modeſtiam, manſuetudinem, & humilitatem imitemur, qui cum maledi-
,, catur, non maledicit; cum afficitur contumeliis, non comminatur; non
,, ultionem ſumit de Judæis, ſed illos docet... propriiſque neglectis injuriis,
,, veritatis doctrinam, Deique opera ſeu miracula ad ejus confirmationem
,, facta defendit ac vindicat. *Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Unum opus feci, & omnes miramini. Propterea Moyſes dedit vobis circumciſionem, (non quia ex Moyſe eſt, ſed ex Patribus) & in ſabbato circumciditis hominem. Si circumciſionem accipit homo in ſabbato, ut non ſolvatur Lex Moyſi: mihi indignamini quia totum hominem ſanum feci in ſabbato?* Feſti dies bonis operibus ſanctificantur, tantum abeſt ne violentur. His diebus circumcidendæ ſunt pravæ cupiditates; exercenda *circumciſio cordis in ſpiritu, non littera;* totus homo ſanandus a vitiis & pravis affectibus, ut in Deo quieſcat. Hoc verum & ſpirituale ſabbatum eſt.

24. *Nolite judicare ſecundum faciem, ſed juſtum judicium judicate.* Homines enim vident ea quæ parent, exteriora ſcilicet opera; *Deus autem intuetur cor*, intentionemque ſcrutatur. Quamobrem Dei jura uſurpat, qui de proximo temere judicat. *Tu quis es qui judicas alienum ſervum?* (inquit Apoſtolus) *Domino ſuo ſtat aut cadit.* Rom. 14.

Hoc vitium evadere in hoc ſæculo, magni laboris eſt. Admonuit quidem Dominus Judæos, ſed monuit & nos; illos convicit, nos inſtruxit; illos redarguit, nos excitavit. Judæi quidem perſonaliter judicabant, ſed ideo non pertinent ad novum Teſtamentum, ideo non habent in Chriſto regnum cælorum, ideo non junguntur ſanctorum ſocietati Angelorum: terrena quærebant a Domino: ,, Terra enim promiſſionis, victoria ab ini- S. Auguſt. Tract. 30. in Johann. n. 7.
,, micis, fecunditas pariendi, multiplicatio filiorum, abundantia fructuum,
,, quæ illis omnia a Deo quidem vero & bono, tamen ut carnalibus pro-
,, miſſa ſunt, omnia hæc fecerunt illis vetus Teſtamentum. Quid eſt ve-
,, tus Teſtamentum? Quaſi hæreditas pertinens ad hominem veterem. Nos
,, innovati ſumus, homo novus facti ſumus..... Quid eſt homo novus?
,, A vetuſtate innovatus. Ad quam rem innovatus? Ad deſideranda cæle-
,, ſtia, ad concupiſcenda ſempiterna, ad patriam quæ ſurſum eſt, & ho-
,, ſtem non timet, deſiderandam, ubi non perdimus amicum, non time-
,, mus inimicum; ubi vivimus cum bono affectu, ſine ullo defectu; ubi
,, nemo naſcitur, quia nemo moritur; ubi nemo jam proficit, & nemo
,, deficit; ubi non eſuritur, & non ſititur, ſed ſatietas eſt immortalitas,
,, & cibus veritas. Hæc habentes promiſſa, & ad Novum Teſtamentum

,, per-

„ tende tibi, creatura es, agnoſce Creatorem: ſervus es, ne contemnas
„ Dominum: adoptatus es, ſed non meritis tuis; quære ejus gloriam, a
„ quo habes hanc gratiam, homo adoptatus, cujus gloriam quæſivit qui
„ eſt ab illo unicus natus,.... In Antichriſto injuſtitia erit, & verax non
„ erit, quia gloriam ſuam quæſiturus eſt, non Dei. Omnes ergo perti-
„ nentes ad corpus Chriſti, ne inducamur in laqueos Antichriſti, non
„ quæramus gloriam noſtram. Sed ſi Chriſtus quæſivit gloriam ejus qui
„ eum miſit, quanto magis nos ejus qui nos fecit?

19. *Nonne Moyſes dedit vobis Legem? Et nemo ex vobis facit Legem.*
Chriſtus Jeſus Legem dedit Moſaica longe præſtantiorem: 1. Quia Lex
vetus in tabulis lapideis ſcripta: Lex nova in cordibus. 2. Quia Lex ve-
tus homines a peccato coercet timore pœnæ: Lex nova ad faciendum bo-
num inclinat amore juſtitiæ. Lex illa ſervitutis, iſta libertatis, & gratiæ;
Rom. 8. illa timoris, hæc amoris & caritatis. *Non enim*, ait Apoſtolus, *accepiſtis
ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis Spiritum adoptionis filio-
rum, in quo clamamus: Abba (Pater)* 3. Quia Lex vetus remuneratio-
Hebr. 7. nem terrenam, Lex nova felicitatem æternam pollicetur. Jeſus *melioris
Teſtamenti ſponſor & mediator* eſt, *quod in melioribus repromiſſionibus ſan-
citum eſt*. Si ergo rei Judæi, qui Legem per Moyien datam non imple-
bant; quanto magis rei Chriſtiani, qui Legem Evangelicam per Chriſtum
Johann. 1. Jeſum datam non implent, multo faciliorem, ac ſuaviorem? *Lex enim
per Moyſen data eſt; Gratia & Veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.*

Nonne Moyſes dedit vobis Legem, & nemo ex vobis facit Legem? Verbi
divini Prædicator animum non deſpondeat, cum ſe nihil promovere vi-
det in converſione peccatorum: ſiquidem verbum Dei in ipſo Moyſis ore
ſterile infructuoſumque fuit. Semen divini verbi ſeminare, Concionatoris
eſt; Dei vero incrementum dare. Nullum quandoque, vel exiguum cer-
te fructum laborum ſuorum videt pius Concionator, ne ſibi aliquid tri-
buat, ut ſeſe humiliet, deque peccatis ſuis ingemiſcat, quibus forte Evan-
gelii fructus impeditur; ut Chriſti gratiam ſibi & auditoribus neceſſariam
ferventius imploret. Lex enim ſine gratia nonniſi prævaricatores facit,
quia caritatem non tribuit. *Et nemo ex vobis facit Legem.*

20. *Quid me quæritis interficere? Reſpondit turba, & dixit, Dæmonium
habes; quis te quærit interficere?* Chriſti Jeſu manſuetudinem & humilita-
tem admirare & imitare, qui cum ſit ipſa Veritas, ſibi improperari ſuſti-
S. Chryſ. net quod a mendacii & calumniæ dæmonio agatur. Et homo mendax ex-
Hom. 48. in candeſcit, & ultionis libidine inflammatur, cum mendacii palam arguitur!
Johann. „ Si quis igitur nobis inſultaverit, humiliemur; ſi quis exaſperatur, miti-
„ gemus: ſi quis mordet & lacerat, & contumeliis proſequitur, ne com-
„ moveamur, ne victi nos ipſos perdamus. Etenim ira fera eſt vehemens
„ & furibunda. Incantemus eam divinæ Scripturæ carminibus, dicentes:
„ Terra & pulvis es, & quid ſuperbis terra & pulvis? Nihil turpius aſpe-
„ ctu irati, nihil uſu gravius. Si aſpectus horrendus, multo magis ani-
„ ma. Quemadmodum enim cœnum ſi contrectetur, gravius olet: ita &
„ anima cum perturbata eſt, & multis intrinſecus fluctibus agitata. Sed
„ non poſſum, inquis, inimicorum contumelias tolerare. Qua de cauſa?
„ Nam ſi vere accuſaris, etiam coram compungi deberes; & gratias eis
„ agere? Sed falſo tibi improperat inimicus: ride. Pauperem dixit ac men-
„ dicum, ride. Stultum dixit, jam illum dele. Nam *Qui dicit fratri ſuo,
„ Fatue, reus eſt gehennæ ignis*. Injuria ergo affectus, cogita ſupplicium
„ quod illum manet, & non modo illi non iraſceris, ſed ejus vicem do-
„ lebis. Neque enim febribus ac phreneſi laboranti quiſpiam iraſcitur, ſed
„ illius

llius miſeretur. Sed puſilli animi arguar, inquies, ſi tacuero. Imo
iam omnes admirabuntur ſapientiam, modeſtiam ac manſuetudinem
udabunt. Contra vero ſi contumelioſe reſponderis, occaſionem dabis
t vera credantur quæ tibi exprobrantur. Quare enim dives, ſi pauper
ppellatur, ridet? Quia id falſum novit. Similiter ſi injurias nobis illa-
s rideamus, magnum erit argumentum quod falſo & ſine cauſa ar-
iamur. Apoſtolum audiamus: *Cum inter vos*, inquit, *ſit zelus & con-
ntio, nonne carnales eſtis, & ſecundum hominem ambulatis?* ſpirituales 2. Cor. 3. 6.
itur ſimus, & ſæviſſimam hanc belluam fræno cohibeamus. Inter
am & inſaniam nihil differt, temporarius quidam dæmon eſt: immo
felicior eſt homo ira abreptus eo qui a dæmone vexatur. Ille enim
enia dignus eſt, iratus nulla, qui ſponte ſua in profundum perditionis
nit; & etiam ante futuram gehennam dat pœnas. Tumultu enim quo-
im & æſtu intolerabili, diu noctuque variis cogitationibus anxius ja-
acur. Ut igitur & præſenti ſupplicio liberemur & futuro, Chriſti Jeſu
odeſtiam, manſuetudinem, & humilitatem imitemur, qui cum maledi-
tur, non maledicit; cum afficitur contumeliis, non comminatur; non
tionem ſumit de Judæis, ſed illos docet... propriiſque neglectis injuriis,
eritatis doctrinam, Deique opera ſeu miracula ad ejus confirmationem
cta defendit ac vindicat. *Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Unum opus feci,
nnes miramini. Propterea Moyſes dedit vobis circumciſionem, (non quia ex
ſe eſt, ſed ex Patribus) & in ſabbato circumciditis hominem. Si circum-
tem accipit homo in ſabbato, ut non ſolvatur Lex Moyſi: mihi indignamini
totum hominem ſanum feci in ſabbato?* Feſti dies bonis operibus ſancti-
itur, tantum abeſt ne violentur. His diebus circumcidendæ ſunt pravæ
ditates; exercenda *circumciſio cordis in ſpiritu, non littera*; totus homo
ndus a vitiis & pravis affectibus, ut in Deo quieſcat. Hoc verum &
tuale ſabbatum eſt.

℣. *Nolite judicare ſecundum faciem, ſed juſtum judicium judicate*. Homi-
enim vident ea quæ parent, exteriora ſcilicet opera; *Deus autem in-
r cor*, intentionemque ſcrutatur. Quamobrem Dei jura uſurpat, qui
roximo temere judicat. *Tu quis es qui judicas alienum ſervum?* (in-
Apoſtolus) *Domino ſuo ſtat aut cadit*. Rom. 14.
oc vitium evadere in hoc ſæculo, magni laboris eſt. Admonuit qui-
Dominus Judæos, ſed monuit & nos; illos convicit, nos inſtruxit;
redarguit, nos exacuit. Judæi quidem perſonaliter judicabant, ſed ideo S. Auguſt.
pertinent ad novum Teſtamentum, ideo non habent in Chriſto re- Tract. 30.
i cælorum, ideo non junguntur ſanctorum ſocietati Angelorum: ter- in Johann.
quærebant a Domino: „ Terra enim promiſſionis, victoria ab ini- n. 7.
cis, fecunditas pariendi, multiplicatio filiorum, abundantia fructuum,
æ illis omnia a Deo quidem vero & bono, tamen ut carnalibus pro-
ſſa ſunt, omnia hæc fecerunt illis vetus Teſtamentum. Quid eſt ve-
s Teſtamentum? Quaſi hæreditas pertinens ad hominem veterem. Nos
iovati ſumus, homo novus facti ſumus..... Quid eſt homo novus?
vetuſtate innovatus. Ad quam rem innovatus? Ad deſideranda cæle-
, ad concupiſcenda ſempiterna, ad patriam quæ ſurſum eſt, & ho-
n non timet, deſiderandam, ubi non perdimus amicum, non time-
s inimicum; ubi vivimus cum bono affectu, ſine ullo defectu; ubi
no naſcitur, quia nemo moritur; ubi nemo jam proficit, & nemo
icit; ubi non eſuritur, & non ſititur, ſed ſatietas eſt immortalitas,
cibus veritas. Hæc habentes promiſſa, & ad Novum Teſtamentum

„ per-

Digitized by Google

„ pertinentes, & novæ hæreditatis facti hæredes, & ipſius Domini cohæ-
„ redes, aliam ſpem valde habemus: non perſonaliter judicemus, ſed re-
„ ctum judicium teneamus. *Quis eſt qui non judicat perſonaliter? Qui judi-*
„ *cat æqualiter*. Non cum homines diverſo modo pro ſuis gradibus hono-
„ ramus, tunc timendum eſt ne perſonas accipiamus. Sed quando inter
„ duos judicamus, & aliquando inter neceſſarios: fit nonnumquam judi-
„ cium inter patrem & filium; queritur pater de malo filio, aut filius de
„ duro patre: ſervamus honorificentiam patri, quæ debetur a filio; non
„ æquamus filium patri in honore; ſed præponimus ſi bonam cauſam ha-
„ bet: filium æquemus patri in veritate; & ſic tribuemus honorem debi-
„ tum, ut non perdat æquitas meritum. Veritatem in judicio non atten-
„ debant Judæi, ſed rationem habebant perſonarum, quia non ſuccenſe-
„ bant Moyſi, quod Circumciſionem die octavo, tametſi ſabbatum eſſet,
„ celebrari præcepiſſet: Jeſum vero damnabant quod Sabbato ſanitatis be-
„ neficium hominibus conferret. Hoc eſt perſonarum rationem in judicio
„ habere, in uno reprehendere, quod in alio laudas; in uno damnare
„ quod in altero approbas.

33. 34. *Dixit ergo eis Jeſus: Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum, & vado ad eum qui me miſit. Quæretis me, & non invenietis: & ubi ego ſum, vos non poteſtis venire*. Jeſus in hac vita quærendus eſt ſincera converſione, pura caritate, boniſque operibus: alioquin periculum eſt ne in morte fruſtra quæratur. Quid vero inveniet, qui tunc Jeſum non inveniet, niſi deſperationem, damnationem, æternamque miſeriam? *Et ubi ego ſum, vos non poteſtis venire*. Ergo dum tempus habemus, dum opportunum tempus invitat, Jeſum quæramus, *contemplantes ne quis deſit gratiæ Dei*. Quæramus eum, qui nos amantiſſime præveniens quærit ut ad illum eamus, & parat nobis immortalitatis locum, ubi cum ipſo, per ipſum, & in ipſo beati ſimus, æternumque regnemus. Quod ſi Deum quærere differamus, in interitu noſtro ridebit, noſque a ſuo conſpectu repulſos æternis damnabit ſuppliciis. Et quod majus ſupplicium, quam non invenire Jeſum?

Proverb. 1. 24. & ſeq. Quam audire terribili voce dicentem: „ Quia vocavi, & renuiſtis: exten-
„ di manum meam, & non fuit qui aſpiceret. Deſpexiſtis omne conſi-
„ lium meum, & increpationes meas neglexiſtis. Ego quoque in interitu
„ veſtro ridebo, & ſubſannabo, cum vobis id quod timebatis, advenerit.
„ Cum irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingrue-
„ ris: quando venerit ſuper vos tribulatio & anguſtia. Tunc invocabunt
„ me, & non exaudiam: mane conſurgent, & non invenient me: eo quod
„ exoſam habuerint diſciplinam, & timorem Domini non ſuſceperint,
„ nec acquieverint conſilio meo, & detraxerint univerſæ correptioni
„ meæ.

37. *In noviſſimo autem die magno feſtivitatis, ſtabat Jeſus, & clamabat, dicens: Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat. Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Hoc autem dixit de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum*. Illi ſoli veniunt ad Jeſum, qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, gratiam, & vitam æternam. Sed hanc ſitim ipſe Jeſus in nobis efficit, ipſe trahit eos qui ad illum veniunt, ut currant cum Sponſa in odorem unguentorum illius. Deſiderare gratiam, initium gratiæ eſt. Sed ſpiritualia, cæleſtia & æterna bona non ſitiunt, qui carnalia, terrena, & temporalia concupiſcunt. Illorum fruitione non ex-
S. Auguſt. tinguitur ſitis Animæ ad imaginem Dei factæ, ſed magis accenditur. *Animam* enim *Dei capacem quicquid Deo minus eſt, non implebit*. Sicut ergo
cer-

Digitized by Google

ıs deſiderat fontes aquarum, ſic anima noſtra Deum deſideret. Ad n eamus fide per dilectionem operante, hauriamus in gaudio aquas æ de fontibus Salvatoris, hoc eſt, de Myſteriis ejus, cruce, vulnefacris. Quanta erit capacitas fidei noſtræ, tanta erit aquæ illius cæ-, ſanctificantis, & bonorum operum fœcunditatem tribuentis copia. *uum vas fidei attulerit ad fontem, tantum implet* (inquit S. Auguſti-) *Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.* Venter inris hominis, conſcientia cordis eſt. Bibito ergo iſto liquore viveicit ata conſcientia, & hauriens, fontem habebit; etiam ipſa fons erit. iid eſt fons, & quid eſt fluvius, qui manat de ventre interioris hois? Benevolentia, qua vult conſulere proximo. Si enim putet quia od bibit ſoli ipſi debet ſufficere; non fluit aqua viva de ventre ejus: autem proximo feſtinat conſulere; ideo non ſiccat, quia manat..... *dimus, bibimus. Et unuſquiſque in ſeipſo debet agnoſcere ſi bibit, & ſi ex eo quod bibit: Non enim nos deſerit fons, ſi non deſeramus fontem.* qua vere credentes in Jeſum dicimur, non eſt aqua ſtagnans, ſed & jugiter fluens. *Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.* Simul igit indeficientem copiam, & incredibilem operationem, & fontem & ɔs appellavit, & non unum, ſed innumeros.

S. Auguſt. Tract. 32. in Johann. n. 4.

S. Johann. Chryſoſt. Hom. 60. in Joann.

. *Hoc autem dicebat de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum: tm enim erat Spiritus datus, quia Jeſus nondum erat glorificatus.* Do-Spiritus ſancti fructus eſt mortis, reſurrectionis, & aſcenſionis Chri-Ɔportebat caput noſtrum, auctorem & exemplar novæ vitæ noſtræ, m in corpore ſuo naturali vitam accipere, antequam myſtici corpoii membris illam communicaret. Per reſurrectionem regenerari (de criptum eſt, *Reſuſcitans Jeſum ſicut & in Pſalmo ſecundo ſcriptum eſt, meus es tu, ego hodie genui te*) prius quam Spiritum Chriſtianæ reationis mitteret. Neceſſe erat a præſenti ſæculo penitus ſeparari, quam Pater futuri ſæculi fieret per Spiritum ſanctum abunde in creſ effuſum. Itaque Spiritum ſanctum ante Reſurrectionem ſuam Chriefus non dedit, futurum ſignificans, *Ut in reſurrectione noſtra caritas flagret, & ab amore ſæculi ſeparet, ut tota currat in Deum.* Hic enim ːimur & morimur, hoc non amemus: caritate migremus, caritate ʼum habitemus, caritate illa qua diligimus Deum. Nihil aliud in vitæ noſtræ peregrinatione meditemur, niſi quia & hic non ſemerimus, & ibi nobis locum bene vivendo præparabimus, unde nunm migremus. Si vivimus, ſi in ipſum credimus qui reſurrexit, danobis non quod hic amant homines qui Deum non amant; aut tanɔlus amant, quanto illum minus amant: tanto autem hoc minus ınt, quanto illum plus amant. Non promiſit nobis divitias terrenas emporales, non honores & poteſtates in ſæculo iſto. Videtis enim ııa hæc dari & hominibus malis, ne magnipendantur a bonis. Non ɔoris ſanitatem, non quia ipſe illam non dat, ſed quia & pecoribus Non vitam longam. Quid eſt enim longum quod aliquando fini-? Non pro magno nobis credentibus promiſit longævitatem aut deitam ſenectutem; quam omnes optant antequam veniat, omnes de cum venerit, murmurant. Non pulchritudinem corporis, quam vel ɔoris morbus, vel ipſa ſenectus quæ optatur, exterminat. Omnia non nobis promiſit, qui dixit: *Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat. credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.* Vitam æterpromiſit, ubi nihil timeamus, ubi non conturbemur, unde non remus, ubi non moriamur; ubi nec deceſſor plangatur, nec ſucceſ-

Act. 13.

S. Auguſt. Tract. 32. in Johann. n. 9.

„ſor

„ ſor ſperetur. Quia ergo tale eſt quod nobis promiſit amantibus & Spi„ritus ſancti caritate ferventibus, ideo ipſum Spiritum noluit dare, niſi „ cum eſſet glorificatus; ut in ſuo corpore oſtenderet vitam, quam mo„do non habemus, ſed in reſurrectione ſperamus. *Pignus accepimus, & Ibid. n. 5. hujus pignoris plenitudo poſtea dabitur.* Interim *in hac peregrinatione pignus nos conſoletur*; quia *qui nos dignatus eſt oppignerare, multum paratus eſt dare. Si talis eſt arrha, quid eſt cujus eſt arrha?*

43. *Diſſenſio itaque facta eſt in turba propter eum.* Diſſenſiones de Chriſto & ejus doctrina, ex hominum carnalium ignorantia & pravis affectibus in Eccleſia ſemper oriuntur. Ex his non offendantur fideles Chriſti miniſtri & ſervi; Veritatis hoſtibus & impugnatoribus reſiſtere non ceſſent; nec eos a bello adverſus errores fidei & ſanæ Morum diſciplinæ contrarios gerendo abſterreat falſus amor pacis, aut metus ſcandali. *In quantum ſine peccato poſſumus, vitare proximorum ſcandalum debemus. Si autem de veritate ſcandalum ſumitur, utilius naſci permittitur ſcandalum, quam quod veritas relinquatur.*

S. Gregor. Hom. 7. in Ezech.

45. 46. *Venerunt ergo miniſtri ad Pontifices & Phariſæos. Et dixerunt eis illi; quare non adduxiſtis illum? Responderunt miniſtri; Numquam ſic locutus eſt homo ſicut hic homo.* „ Nihil veritate clarius & fortius. Phariſæi „ & Scribæ, qui ſapientia præſtare videbantur, & cum Chriſto ſemper „ verſabantur ut ei inſidiarentur, licet miracula viderint, & Scripturas „ legerint, non modo nihil utilitatis, ſed damni plurimum acceperunt: „ miniſtri autem rudes & ignari uno tantum ſermone perſuaſi ſunt: & „ qui ad Chriſtum capiendum iverant, ejus admiratione capti redierunt. „ Neque eorum tantum ſapientia admiranda eſt, quod ſignis non eguerunt, ſed quod ſola doctrina crediderunt. Non enim dixerunt neminem „ unquam ita miracula feciſſe, ſed neminem unquam ſic locutum. Non „ igitur ipſorum ſapientia tantum ſed & fortitudo admiratione digna eſt. „ Siquidem his, qui illos miſerant, ita loquuntur, Phariſæis videlicet, „ qui omnia faciebant & conabantur ut caperetur. O vim admirabilem „ veritatis & gratiæ, quæ in Chriſti labiis diffuſa eſt!

S. Johan. Chryſoſt. Hom. 48. in Johan.

CAPUT OCTAVUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. JESUS *autem perrexit in Montem Oliveti*, ſive in hortum Gethſemani ſitum ad latus Montis Olivarum, ubi pernoctare & orare ſolebat cum Diſcipulis ſuis. *Et diluculo iterum venit in Templum*, ubi pridie docuerat; *& omnis populus venit ad eum* audiendum, *& ſedens docebat eos.*

Matt. 26. 36

3. 4. 5. *Adducunt autem Scribæ & Phariſæi* ad eum *mulierem in adulterio deprehenſam* a duobus teſtibus, adeoque flagitii legitime convictam: *& ſtatuerunt eam in medio* populi. *Et dixerunt ei: Magiſter, hæc mulier modo deprehenſa eſt in adulterio*, in manifeſto & flagranti facinore. *In Lege autem Moyſes mandavit nobis hujuſmodi lapidare*, criminis hujuſce reas lapidibus obruere. Lex Moyſis pœnam mortis in adulteras decernit; traditio & uſus genus mortis definierunt lapidationem. *Tu ergo quid dicis?* Tu qui Legem Moyſis aliter ac nos ſæpe interpretaris, quid ea de recenſes? Romani capitalium jus ſuppliciorum Judæis non ita pridem eripuerant.

Levit. 20. 10. Deuter. 22. 22. Ezech. 16. 38. 40.

Digitized by Google

rant. In lapidatione Populus teſtibus præeuntibus judicium exequebatur, tolerantibus Romanis. Seniores Synedrii quærunt a Jeſu quid ſentiat.

6. 7. 8. *Hæc autem dicebant tentantes eum, ut poſſent accuſare eum*: Ut occaſionem captarent ex ejus reſponſo eum accuſandi aut contemptæ violatæque Legis, ſi illam abſolveret; aut quod ſibi non conſtaret, quippe qui meretrices in gratiam recepit; & a manſuetudine degeneraret, quam palam profitebatur. *Jeſus autem inclinans ſe deorſum, digito ſcribebat in terra*, an aliquam ſententiam, an ipſorum peccata, an ipſa quæ mox protulit verba, incertum. Forte ſcribebat illud Propheticum, *Terra, terra, ſcribe hos viros abdicatos*. Forte illud: *Feſtucam, quæ in oculo eſt fratris tui, vides: trabem autem, quæ in oculo tuo eſt non vides*. Certos forte non delineavit in terra caracteres, quibus aliquid ſignificaret, ſed incertas, nihilque ſignificantes figuras delineavit, (quod homines meditabundi facere ſolent) ut quæſtionem fraudis plenam declinaret. *Cum ergo perſeverarent, interrogantes eum*, & reſponſum importune *flagitantes, erexit ſe, & dixit eis: qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat*. Qui nec adulterii, nec paris aut gravioris criminis reus eſt, primum in eam lapidem mittat. Verba Legis reſpicit, qua ſancitum eſt ut *Manus teſtium prima interficiat reum*. Ad ſuam ergo conſcientiam quemque revocat, ut de adultera ſtatuat quemadmodum de ſe ſtatui vellet, juxta legem caritatis, & ut judicet an ſimilium criminum, quæ Dei vindictam mereantur, ſibi non ſit conſcius. Quod ſi ita ſit, parcite, inquit peccatores peccatrici, puniendi puniendæ, ſicut & vobis parci vultis. *Et iterum ſe inclinans, ſcribebat in terra*. Hoc geſtu oſtendens nihil habere ſe quod adjiceret.

Jerem. 22. 29
S. Ambroſ. Epiſt. 25. ad Studium & Epiſt. 26. ad Irenæum.
Matth. 7.
Deuter. 17. 7.

9. 10. 11. *Audientes autem*, id eſt, cum hæc dicentem Jeſum audiviſſent, *unus poſt unum exibant*, ſigillatim diſcedebant redarguente conſcientia, *incipientes a Senioribus*: ita ut Seniores convicti & pudore ſuffuſi, utpote plurium criminum rei, primi diſcederent, ceteri illorum exemplum ſequerentur: *Et remanſit ſolus Jeſus, & mulier in medio ſtans*: in medio inquam, Apoſtolorum, & turbæ docentem Jeſum audientis. *Erigens autem ſe Jeſus, dixit ei: Mulier, ubi ſunt qui te accuſabant? Nemo te condemnavit? quæ dixit: Nemo, Domine. Dixit autem Jeſus: Nec ego te condemnabo*, qui non veni ut judicem mundum, ſed ut ſalvem. *Vade*, abi libera & ſecura, *& jam amplius noli peccare*. Hoc adjecit Chriſtus, ne peccandi commeatum dare videretur peccatrici parcens.

Hæc adulteræ mulieris Hiſtoria non ſemper & ubique conſtanter lecta fuit in omnibus Græcis Latiniſque Codicibus S. Johannis. Euſebius libro 3. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 39. innuit ſcriptam a Papia ex veteri traditione, quam acceperat ex ore eorum qui cum Apoſtolis verſati erant, & in Evangelio ſecundum Hebræos haberi. Abeſt ab antiquiſſimo Codice Vaticano, & a Græca Catena, in qua cum tres & viginti Auctores ſint (inquit Maldonatus) nemo ejus meminit. Ejus non meminerunt S. Johann. Chryſoſt. S. Cyrill. Alexandrinus, Nonnus, Theophylactus, qui Commentarios in Evangelium S. Johannis ſcripſerunt. In multis tamen Græcis & Latinis Codicibus inveniri, teſtis eſt S. Hieronym. lib. 2. adverſus Pelagianos. Quin & Beza in uno tantum ex vetuſtis ſeptemdecim Codicibus, quos penes ſe habuit, defuiſſe fatetur. Extat in Mſſ. Cambrigienſi antiquiſſimo, & in aliis quampluribus. Hanc ut Canonicam agnoverunt Ammonius Alexandrinus in Harmonia quatuor Evangeliorum, & Euſebius in Canonibus huic Harmoniæ additis, SS. Hieronymus, Ambroſius, Auguſtinus, Euthymius; Eccleſiaque univerſa Græca & Latina. De illa ergo dubitari ſalva fide non poteſt, cum Sacra Synodus Tridentina confodiat Ana-

nathemate illum qui *Libros integros*, quorum indicem Decreto ſuo de Canonicis Scripturis adſcripſit, *cum omnibus ſuis partibus*, *prout in Eccleſia Catholica legi conſueverunt*, *& in veteri Vulgata Latina Editione habentur*, *pro Sacris & Canonicis non ſuſceperit*. Hanc Hiſtoriam habent Verſiones Syriaca & Arabica in Polyglotis Anglicanis editæ, necnon Perſica & Æthiopica. In quibuſdam tamen Exemplaribus Syriacis deeſſe, conſtat ex Verſione quæ Viennæ & Antverpiæ edita eſt.

12. *Iterum ergo locutus eſt eis Jeſus: Ego ſum lux mundi*. Lux non Judææ ſolum, ſed omnium Gentium; Lux interior, quæ omnem hominem venientem in hunc mundum illuminat. *Qui ſequitur me*, ſeu ductum meum, doctrinamque meam, non ambulat in tenebris errorum, & ignorantiæ rerum quæ ad ſalutem neceſſariæ ſunt: *ſed habebit* in animo ſuo *lumen vi-*
S. Cyrill. lib. *tæ*, id eſt, quod ducit ad vitam æternam. *Ego ſum lux mundi*. Non di-
5. in Johan. cit, *In me eſt lux*, ſed, *Ego ſum lux*; ne quis in duos filios dividat Chri-
p. 485. ſtum poſt Incarnationem....
Idem p. 487.

13. *Dixerunt ergo ei Phariſæi: Tu de teipſo teſtimonium perhibes: teſtimonium tuum non eſt verum*, id eſt, legitimum. At homines ſanctos, Legiſque obſervantiſſimos, de ſe ipſis teſtimonium perhibuiſſe, non animadver-
1. Reg. 12. 5. terunt Phariſæi cæci. Samuel enim Iſraelitis ait: *Teſtis eſt Dominus adverſum vos, & teſtis Chriſtus ejus in die hac, quia non inveneritis in manu*
Pſal. 7. 8. *mea quippiam*. David etiam de ſe ipſo teſtatur: *Domine Deus meus, ſi feci iſtud, ſi eſt iniquitas in manibus meis, ſi reddidi retribuentibus mihi mala*.
Jerem. 15. 17. Quin & Jeremias: *Domine Deus exercituum, non ſedi in concilio ludentium, & gloriatus ſum a facie manus tuæ*. Apoſtolus denique Paulus aperte vociferatur: *Nihil mihi conſcius ſum*.

1. Cor. 4. 4. 14. *Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Etſi ego teſtimonium perhibeo de me ipſo, verum eſt teſtimonium meum*. Etiamſi nulla de me præceſſiſſent. Prophetarum vaticinia, nullum Johannis Baptiſtæ teſtimonium, teſtimonium meum de me ipſo verum ac legitimum eſſet, *quia ſcio unde veni*, nempe a Patre: id eſt, Me eſſe Filium Dei & a Patre miſſum in mundum certo ſcio, *& quo vado*: nempe ad Patrem, legationis meæ rationem redditurus, & præmium accepturus: *Vos autem neſcitis unde venio, aut quo vado*, niſi a me diſcatis. Legationis injunctæ, arcanorumque mandatorum conſcius eſt legatus: reliqui hæc ab ipſo diſcere debent, ſecundum morem omnium gentium. Quod ſi is nulla in re commoda ſua captet, ob legationem multa mala perferat, propriam gloriam non quærat, ſed legantis, nec quicquid dicat quod legante dignum non ſit, nulla ratio eſt cur illi
S. Cyrill. lib. non credatur. Præterea, ubi quis ſuam enarrat naturam, & quæ ſibi ſub-
5. in Johan. ſtantialiter inſunt exponit, id per jactantiam facere, aut inanem gloriam ca-
p. 489. ptare minime cenſendus eſt, ut ſi Angelus dicat, Ego Angelus ſum; aut homo, Ego homo ſum; aut ſi ſol ita loquens inducatur: Ego cæleſtem orbem percurrens illuſtre lumen mortalibus præfero. Sic quamvis Salvator noſter Chriſtus Jeſus ſe mundi lucem eſſe dicat, verum eſt ejus teſtimo-
S. Chryſ. nium; nec enim de alieno gloriatur, ſed quod ſibi per naturam convenit
Hom. 51. in ut Dei Filio, explicat.... *Et ſi ego teſtimonium p:rbibeo de me ipſo, teſti-*
Joan. *monium meum verum eſt, quia ſcio unde venio*. Ex Deo ſum, & Deus, & Dei Filius: *Deus autem ſibi ipſi idoneus teſtis*.

15. *Vos ſecundum carnem judicatis*: ſecundum ſpeciem externam, ſecundum infirmitatem carnis quam in me conſpicitis, judicatis me fide dignum non eſſe, qui me lucem mundi dicam: ideo erratis, ad miracula non attendentes, quæ miſſionis ac legationis meæ litteræ ſunt, Dei ſigillo munitæ: *Ego non judico quemquam*. Nunc abſtineo judicis partibus, Doctoris

& Sal-

Salvatoris munus dumtaxat exercens. *Vos ſecundum carnem judicatis*;
ſuggeſtione carnis, ex affectibus pravis judicatis: ego vero neminem
judico.
6. 17. 18. 19. *Et ſi judico ego*, ſi de me aut aliis quippiam teſtificor,
cium meum, ſeu teſtimonium, *verum eſt*, ac legitimum: *quia ſolus non*
: ſed ego & qui miſit, me Pater. Mecum eſt Pater, qui me a ſe miſ-
: oſtendit, & voce de nube delapſa a magnifica gloria, & tot tantiſ-
miraculis. *Et in Lege veſtra ſcriptum eſt: Quia duorum hominum* con-
tiens *teſtimonium verum eſt*, id eſt, ut verum ac legitimum recipiendum Deuter. 17.
quanto magis meum, Patriſque teſtimonium? *Ego ſum* porro *qui teſti-* 6.
ium perhibeo de me ipſo & teſtimonium perhibet de me, qui miſit me, Matt.18.16
er. Ego, cujus in vita nihil eſt obnoxium reprehenſionis; ego cujus 2.Cor. 13.
trina omni ex parte ad Dei gloriam, ad veram pietatem ac ſanctita- Hebr.10.28.
promovendam collineat, teſtimonium perhibeo de me ipſo: & teſti-
nium etiam perhibet de me Pater, qui me miſit, cujus vox de cælo au-
eſt in Jordane & in Monte ſancto, cujus & nomine quæ facio opera,
ab eo miſſum demonſtrant. *Dicebant ergo ei Judæi: Ubi eſt Pater tuus?* S. Cyrillus
noſtra eum nobis ut videamus qualis ſit auctoritatis, quidve dicat. lib. 5. in
vis ſcilicet affectibus excæcati non intelligebant quem Patrem ſuum di- Johan. n.
et: aut ab eo elicere volebant, quod in calumniam traherent. Patrem 495.
m eſſe Deum. Forte & probri cauſa dicebant, *Ubi eſt Pater tuus?* Chri-
n ab obſcuro vel incerto patre, ex Joſeph, vel ex ſtupro genitum ſigni-
ntes. *Reſpondit Jeſus: Neque me ſcitis, neque Patrem meum: ſi me ſci-*
is, forſitan & Patrem meum ſciretis. Perfecta enim Patris per Filium ha-
ur notitia. Unde alibi ait: *Pater, manifeſtavi nomen tuum hominibus*. Et
Pſalmo: *Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me*. Alter enim per alterum
cipitur ob mutuam relationem. Idcirco Filium eſt quaſi quædam janua
via deducens in cognitionem Patris. Unde alibi ait: *Nemo vadit ad Pa-*
m, niſi per me: ex imagine enim & charactere, ad exemplaris cognitio- Johann. 14.
n venitur.
Neque me ſcitis, neque Patrem meum. Dicitis ergo, *Ubi eſt Pater tuus?* S. Auguſt.
Quaſi jam me ſciatis; quaſi totum hoc ſim quod videtis. Ergo quia me Tract.37.in
on noſtis, ideo vobis Patrem meum non oſtendo. Me quippe hominem Johan.n.2.
utatis, ideo Patrem meum hominem quæritis, quia ſecundum carnem
dicatis. Quia vero ſecundum quod videtis aliud ſum, & aliud ſecun-
um quod non videtis; Patrem autem meum loquor occultus occultum,
rius eſt ut me noveritis, tunc & Patrem meum ſcietis.
i me ſciretis, forſitan & Patrem meum ſciretis. Ille qui omnia ſcit, Ibid. n. 3. 5.
ndo dicit, *forſitan*, non dubitat, ſed increpat. *Dubitationis verbum eſt*
dicitur ab homine, ideo dubitante quia neſciente; cum vero dicitur a Deo
bum dubitationis, cum Deum nihil utique lateat, illa dubitatione arguitur
lelitas, non opinatur divinitas. „ Homines enim de his rebus quas cer-
s habent, aliquando increpative dubitant, id eſt verbum dubitationis
onant, cum corde non dubitent: velut, ſi indigneris ſervo tuo, & di-
s: Contemnis me, conſidera, forſitan dominus tuus ſum. Hinc & A-
oſtolus ad quoſdam contemptores ſuos: *Puto autem quod & ego Spiritum* 1.Cor.7.40.
ei habeam. Qui dicit, *puto*, dubitare videtur; ſed ille increpabat, non
bitabat. Alias Chriſtus Philippo loquens, abſolute ait: *Philippe, qui*
det me, videt & Patrem. Non utitur verbo, *forſitan*, quia fidelis au-
ebat, non fidei perſecutor: ideo non erat Dominus increpator, ſed do-
or.
2. *Hæc verba locutus eſt Jeſus in gazophylacio*, loco valde celebri ubi e-

rant arcæ pecuniariæ ad recipienda dona & oblationes in ſarta tecta Templi, ubi & Primarii quidam e Sacerdotibus verſari ſoliti erant: *& nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora ejus:* tempus mortis definitum a Patre, non quo cogeretur mori, ſed quo dignaretur occidi, impletis omnibus quæ ante paſſionem ejus prædicta erant futura de illo. Hanc horam exſpectabat Jeſus, non fatalem, ſed opportunam & voluntariam.

21. *Dixit ergo iterum eis Jeſus: Ego vado* ex hoc mundo ad Patrem, brevi moriar, ſponte quidem mea, ſed invidia & crudelitate veſtra, *& quæritis me*, poſthac Meſſiam fruſtra expectantes, & in *peccato veſtro moriemini*; In hoc incredulitatis veſtræ peccato, ſimul cum Urbe veſtra peribitis. *Quo ego vado*, ſcilicet in cælum, *vos non poteſtis venire*, peccatorum pondere prægravati, ob infidelitatem & impœnitentiam a Deo reprobati.

22. 23. 24. *Dicebant ergo Judæi*, carnales & animales homines: *Numquid interficiet ſemetipſum*, nos præveniens ne illum occidamus, *quia dixit: Quo ego vado vos non poteſtis venire? Et dicebat eis: Vos de deorſum eſtis*, e terra, e mundo, ideoque terrena ſapitis: *Ego de ſupernis ſum*, ex Deo genitus ante omnia ſæcula: ideo ſuperna & cæleſtia ſapio & loquor. *Vas de mundo hoc eſtis*, hinc origo veſtra: ubi converſatio veſtra. *Ego non ſum de hoc mundo*, excelſior origo mea eſt, ut qui mundi ſim conditor quatenus Deus, quamvis in mundo ſim quatenus homo, miſſus a Patre ad redemptionem mundi. *Dixi ergo vobis*, id eſt, certo prædixi, *Quia moriemini in peccatis veſtris*, increduli & impœnitentes. *Si enim non credideritis quia ego ſum* Dei Filius, Chriſtus, mundique Salvator Patribus veſtris promiſſus, a Prophetis prænunciatus, *moriemini in peccato veſtro*. Nec enim ullo modo pœnas effugient, qui in me non crediderint, impleta Scriptura, teſtimoniiſque ac ſermonibus de me, & operum inſuper meorum ſplendore priſcis vaticiniis conſentiente. *Niſi credideritis quia ego ſum*, QUI SUM, id eſt verus Deus: Id enim Dei nomen eſt (Exod. 3. Qui eſt miſit me ad vos) *moriemini in peccato veſtro*.

Deuter. 18. 18. *Pſal.* 93. 7. *Iſaia* 40. 9. *Iſai.* 60. 1. *Malach.* 1. 4. *S. Cyrill. lib.* 5. *in Johan. p.* 509. 50. *S. Auguſt. Tract.* 38. *in Johan. n.* 8. *Secundum Johann. S. Chryſ. Hom.* 52.

25. 26. 27. *Dicebant ergo ei* Judæi: *Tu quis es?* Qualis es? Id per contemptum, & inſultando dictum S. Cyrillus notat, quaſi dicerent: Tu quem obſcuro loco, & ex vilibus parentibus natum novimus, quid de te magnificum jactes, aut quid admiratione dignum de te prædices? Iſta quippe audacia ab inſolenti Judæorum temeritate nequaquam aliena eſt. *Dixit eis Jeſus: Principium, qui & loquor vobis*. Ego ſum id quod vobis ab initio dixi, Chriſtus, Filius Dei, lumen Mundi, &c. Sane indigni eſtis qui ſermones meos audiatis, & qui ſim intelligatis; cum doctrinæ meæ, totque ac tantis miraculis credere nolitis, meque eo fine dumtaxat interrogetis; ut calumniæ occaſionem ex verbis meis captetis.

Johan. 1. *Apocal.* 1. 17. *Coloſſ.* 1. 17. *S. Ambroſ. lib.* 3. *de Fide c.* 4. *& alibi paſſim.*

Principium, qui & loquor vobis. Ego qui vobis humano modo divina loquor, rerum omnium ſum principium, *Verbum* quod *erat in principio apud Deum, Deus, per quem omnia facta ſunt .... Primus & noviſſimus .... Primogenitus omnis creaturæ*. Hæc expoſitio planior eſt, Vulgatæ noſtræ convenientior, in qua S. Hieronymus, qui Novum Teſtamentum Græcæ fidei reddidit, hunc locum reliquit intactum, ut ex Divina ejus Bibliotheca compertum eſt.... *Dixit eis Jeſus: Principium, qui & loquor vobis*: Ego ſum ab initio, & ante ſæcula, & hoc eſt quod dico vobis.

S. Auguſt. lib. 5. *de Trinit. c.* 13. *& Tract.* 38. *in Johann.* *Num.* 23. 19.

Multa habeo de vobis loqui, & judicare; Multa habeo quæ de vobis expoſtulem, & quæ in vobis arguam & merito damnem: *Sed qui me miſit verax eſt*. Sed dicere nunc ſufficit ad convictionem incredulitatis & pervicaciæ veſtræ, Patrem meum eſſe veracem, nec falli poſſe, nec fallere, teſtimonia ejus eſſe certiſſima & omni fide digna. *Non eſt* enim *Deus quaſi* ho-

homo, ut mentiatur, ſed teſtis fidelis eſt: *& ego quæ audivi ab eo, hæc loquor in mundo*. Non alia doceo, quam quæ ab ipſo naſcendo accepi. *Et non cognoverunt* Judæi, *quia Patrem ejus dicebat Deum*. Non intellexerunt quod Patrem ſuum, a quo miſſus erat, Deum diceret, ſive quod ſe Filium Dei, non adoptione, ſed natura ſignificaret: quamvis hunc ſenſum ejus verba perſpicue præ ſe ferrent. Adeo excæcatæ erant eorum mentes.

28. 29. 30. *Dixit ergo eis Jeſus: Cum exaltaveritis Filium hominis*, poſtquam me ſuſtuleritis in crucem, *tunc cognoſcetis quia ego ſum* victor mortis, ex Reſurrectione: cœli & Angelorum Dominus ex Aſcenſione: Principium Spiritus ſancti cum Patre, ex ejuſdem Spiritus miſſione; vindex rebellium, ex Urbis Terræque veſtræ vaſtatione & excidio: *& a me ipſo facio nihil* (non enim ſum a me ipſo, ſed ex Patre Deus) *ſed ſicut docuit me Pater, hæc loquor*. Cum ſimplex ſit natura veritatis, hoc eſt Filio eſſe, quod noſſe. Ab illo ergo habet ut noverit, a quo habet ut ſit: non ut prius ab illo eſſet, & ab illo poſtea noſſet: ſed quemadmodum illi gignendo dedit ut eſſet, ſic gignendo dedit ut noſſet. *Et qui me miſit mecum eſt*, non receſſit a me, cujus auctoritate tamquam paterna incarnatus ſum; *& non reliquit me ſolum; quia ego quæ placita ſunt ei facio ſemper*, & quatenus Deus, cum eo cuncta componens & regens, utpote unius cum ipſo voluntatis & operationis, ſicut unius eſſentiæ; & quatenus homo, ut illius voluntati ac beneplacito ſemper & in omnibus obediens. *Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum*.

S. Auguſt. Tract. 40. in Johan. n. 5.

31. 32. *Dicebat ergo Jeſus ad eos, qui crediderunt ei, Judæos: Si vos manſeritis in ſermone meo*, ſi in doctrina mea, in fide, necnon in obſervantia præceptorum meorum perſeveraveritis, *vere diſcipuli mei eritis*, id eſt, digni quos pro diſcipulis meis agnoſcam: *Et cognoſcetis* magis ac magis veritatem doctrinæ meæ, myſteriorumque meorum arcana: *& veritas cognita & credita liberabit vos* a ſervitute peccati, a tyrannide diaboli, ab erroribus, a jugo Moſaicæ Legis, & in libertatem filiorum Dei vindicabit.

33. *Reſponderunt ei* Judæi, non illi qui jam crediderant, ſed qui in turba erant nondum credentes: *Semen Abrahæ ſumus, & nemini ſervivimus unquam*: Non ſumus ex ſervili genere progeniti, ſed Abrahami filii ſumus ex Iſaac filio liberæ, non ex Iſmael filio ancillæ: *& nemini ſervivimus umquam* ut vænalia mancipia, ſervitute intrinſeca & perſonali, qua ſervus omni jure ſanguinis, nuptiarum, dominii caret: quamvis ſerviamus Romanis, quemadmodum olim Ægyptiis & Babyloniis extrinſeca & politica ſervitute, ut populi devicti & jugo ſubditi: *Quomodo tu dicis, Liberi eritis?* Liberum enim hominem non poſſe manumitti, ratio, legeſque docent.

34. 35. 36. *Reſpondit eis Jeſus: Amen, amen dico vobis: quia omnis qui facit peccatum, ſervus eſt peccati*. Hæc longe periculoſior & turpior ſervitus, qua vos teneri non agnoſcitis, de qua non ingemiſcitis. Fruſtra ergo de ingenuitate veſtra gloriamini. *Servus autem* malæ frugis, quales vos eſtis, *non manet in domo in æternum*, jus non habet manendi in familia heri ſui toto vitæ ſuæ tempore; ſed eum ejicere herus poteſt: *Filius autem manet in æternum*. Jus habet perpetuo manendi in paterna domo, ut bonorum paternorum heres. Ego Filius Dei, vos ſervi nequiſſimi. Vobis igitur metuendum eſt, niſi reſipiſcatis, ne a Domo Dei, ab Eccleſia, a cæleſti Manſione excludamini, & ejiciamini in tenebras exteriores. Ne tamen deſperetis: Eſt enim qui vincula veſtra diſrumpat, Dei Filius, ego ipſe, ſi in me credatis. *Si ergo vos Filius liberaverit* a peccati dæmoniſque ſervitute, *vere*, non falſa perſuaſione, *liberi eritis*.

37. 38. *Scio quia filii Abrahæ eſtis*, ſecundum carnem: *ſed quæritis me interficere*, ab Abrahæ fide & juſtitia omnino degeneres, *quia ſermo meus*

non capit in vobis, in animum veſtrum non penetrat. *Ego quod vidi apud Patrem meum*, quod certa & evidenti notitia naſcendo ex ipſo accepi, *loquor: & vos quæ vidiſtis apud patrem veſtrum*, ſcilicet diabolum, *facitis*, ejus exemplum ſecuti.

39. 40. *Reſponderunt, & dixerunt ei: Pater noſter Abraham eſt*, alium non agnoſcimus. *Dixit eis Jeſus: Si filii Abrahæ eſtis*, legitimi ſcilicet, *opera Abrahæ facite*: opera facite tam ſancto parente digna, ejus fidem ac ſanctimoniam imitamini. *Nunc autem quæritis me interficere hominem* (etſi nihil aliud eſſem quam homo) innocentem, & in vos beneficum, *qui veritatem vobis locutus ſum*; hominem qui veritatem vos doceo, non qualem-
Rom. 4. 9. cumque, ſed neceſſariam ad ſalutem, *quam audivi a Deo: hoc Abraham non*
10. & ſeq. *fecit*. Tale quid non fecit Abraham, hominum ſecundum Deum amantiſſi-
Galat. 3. 6. 7. mus, qui captivos liberavit, peregrinos hoſpitio ſuſcepit; veritatem a Deo ſibi revelatam, quamvis in ſpeciem minus credibilem, admiſit in animum. Filii igitur Abrahæ ſecundum fidem & ſpiritum non eſtis, quamvis eo parente gloriemini.

41. *Vos facitis opera patris veſtri*. Longe alium ab Abrahamo patrem habetis, cujus filios pravis operibus vos probatis. *Dixerunt itaque ei: Nos*
Hebr. 11. 8. *ex fornicatione non ſumus nati*; id eſt, ex idololatris, quos ſcortatores tra-
9. 10. latitio ſenſu vocant Moyſes & Prophetæ: *unum Patrem habemus Deum*: unum Deum colimus, non plures, quem etiam patrem appellamus.

42. 43. *Dixit ergo eis Jeſus: Si Deus Pater veſter eſſet*, ſi Deum ſincere coleretis ut patrem, ſicut profitemini, *diligeritis utique me*, filii adoptivi unicum natura Dei Filium. *Ego enim ex Deo proceſſi* æterna generatione, *& veni* in mundum per Incarnationem: *Neque enim a me ipſo veni*, ut qui falſo ſibi Prophetæ munus arrogant; *ſed ille me miſit*. *Quare loquelam meam non cognoſcitis?* Cur locutionem meam non intelligitis? Cauſa in promptu eſt: *quia non poteſtis*, id eſt, non vultis *audire ſermonem meum*, id eſt, obedienti animo amplecti doctrinam meam.

44. 45. *Vos ex patre diabolo eſtis*, imitando, non naſcendo: *& deſideria*
Sap. 2. 24. *patris veſtri vultis facere*, id eſt, libentes facitis. *Ille homicida erat ab initio*, quia ejus *invidia mors intravit in mundum*, & Cainum ad cædem fratris inſtigavit; *& in veritate non ſtetit*, a veritate defecit, quia Deo, qui prima & ſumma veritas eſt, amore caſto non adhæſit, ſibique inaniter placens, in ſua excellentia velut in fine ſuperbus conquievit, quaſi ſuum ſibi ipſi eſſet principium: & primam mulierem verbis & promiſſis mendacibus ſeduxit. *Quia non eſt veritas in eo*, id eſt, in affectu & voluntate ejus, immo veritatem odiit, ex quo a rectitudine & juſtitia, in qua conditus eſt, defecit; *Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur*, pro ingenio ſuo ac malitia, nullius alterius inſtructu & impulſu; *quia mendax eſt*, totus eſt ad mendacium pronus, mentiri amat & fallere; *& pater ejus, & auctor* eſt ac inventor mendacii: ut ſi qua ſit in vitiis præſtantia, illi me-
3. Reg. 22. 22. rito tribuatur. Hinc *Spiritus mendax* in Scriptura vocatur. *Ego autem ſi*
2. Paral. 18. *veritatem dico vobis*, qui ſpiritibus erroris faciles aures & fidem præbetis,
21. *non creditis mihi*: adeo alieno & averſo a veritate eſtis animo.

46. 47. *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Quis veſtrum mendacii, falſæ doctrinæ, aut alterius peccati me convincet? Porro *Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?* cum ea quæ dico fide digna ſint. *Qui ex Deo eſt* tamquam patre per electionem, gratiam regenerationis, & imitationem, *verba Dei audit*, libenti, devoto, & obſeqnenti animo. *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis*, id eſt, ex electorum ejus numero.
„ Hoc ergo eis dictum eſt, qui non ſolum peccato vitioſi erant (nam

„ hoc

Digitized by Google

„ hoc malum commune erat omnibus) ſed etiam præcogniti quod non *S. Auguſt.*
„ fuerant crediturі, ex fide qua ſola poſſent a peccatorum obligatione li- *Tract. 42. in*
„ berari. Quapropter præſciebat illos quibus talia dicebat, in eo perman- *Joann. n. 16.*
„ ſuros quod ex diabolo erant, id eſt in ſuis peccatis atque impietate mo-
„ rituros, in qua ei ſimiles erant: nec venturos ad regenerationem in qua
„ eſſent filii Dei, hoc eſt ex Deo nati, a quo erant homines creati. Se-
„ cundum hanc prædeſtinationem locutus eſt Dominus: non quod ali-
„ quem hominem invenerit, qui vel ſecundum regenerationem jam eſſet
„ ex Deo, vel ſecundum naturam jam non eſſet ex Deo.

48. 49. 50. *Reſponderunt ergo Judæi, & dixerunt ei: Nonne bene*, id eſt optimo jure *dicimus nos quia Samaritanus es tu*, Religionis Judaicæ contemptor & hoſtis infenſiſſimus, ut Samaritani, *& dæmonium habes*, doctrinæ & operum tuorum auctorem? Nulla capitalior blaſphemia ea, qua *videntes in virtutibus Deum, Beelzebub calumniantur in factis*. *S. Hieron. Epiſt. 149. ad Marcellam.*

Reſpondit Jeſus: dæmonium non habeo, ſed honorifico Patrem meum, illius gloriæ promovendæ unice ſtudeo: *& vos inhonoraſtis me*, atrociſſimis conviciis me petitis, quem ob Patris, qui me miſit, reverentiam omni honore proſequi deberetis. *Ego autem non quæro gloriam meam*: cum doctrinam meam a Deo acceptam dico, cum me lucem mundi eſſe aſſero, cum me ſine peccato eſſe pronuntio, cum me ex Deo proceſſiſſe, & miſſum eſſe in mundum inculco, non id dico cupiditate humanæ gloriæ, ut opera mea probant: *Eſt qui quærat* gloriam meam, Deus ſcilicet Pater meus, *& judicet*, id eſt ulciſcatur contumelias quibus me afficitis.

51. *Amen, amen dico vobis: Si quis ſermonem meum ſervaverit*, id eſt, doctrinam meam fide & opere complexus, in ea perſeveraverit, *mortem non videbit in æternum*, mortem ſecundam & æternam non experietur, immo vita immortali & æterna donabitur.

52. 53. *Dixerunt ergo Judæi*, id eſt, Scribæ & Phariſæi: *Nunc cognovimus* certius & clarius quam ante hac, *quia dæmonium habes. Abraham mortuus eſt, & Prophetæ* mortui ſunt: *& tu* neutiquam illis comparandus, *dicis: Si quis ſermonem meum ſervaverit, non guſtabit*, id eſt, non experietur *mortem in æternum. Numquid tu major es Patre noſtro Abraham, qui mortuus eſt? & Prophetæ mortui ſunt*. Numquid & Prophetis omnibus antecellis, qui cum non ſua, ſed Dei verba hominibus prædicarent, nihilominus mortui ſunt? *Quem te ipſum facis?* Quem te eſſe præſumis? An vitæ Auctorem, ut & immortalis ipſe ſis, & alios a morte vindicare valeas?

54. 55. *Reſpondit Jeſus: Si ego glorifico me ipſum*, ſi quod meum non eſt mihi arrogo, *gloria mea nihil eſt*, inanis eſt: *ſed eſt Pater meus, qui glorificat me* divinis operibus ac miraculis, *quem vos dicitis quia Deus veſter eſt*. Hic quem Deum veſtrum & omnium rerum conditorem ac Dominum eſſe profitemini, Pater meus eſt, Deus Abraham, Iſaac & Jacob, Moyſis & Prophetarum. Hunc etſi Deum veſtrum eſſe dicatis, adhuc tamen ignorantis: *Et non cognoviſtis eum*, ut oportet, quatenus in me & per me loquitur & operatur, ac de me teſtificatur: *Ego autem* penitus *novi eum: Et ſi dixero quia non ſcio eum* (quod abſit) *ero ſimilis vobis, mendax. Sed ſcio eum, & ſermonem ejus ſervo*: ejus voluntati ac placitis religioſe obedio.

56. *Abraham pater veſter*, cum illi promiſſum eſſet a Deo, fore ut in ſemine ejus benedicerentur omnes gentes, *exſultavit ut videret diem meum*, tempus Incarnationis meæ & converſationis inter homines: *vidit* fidei & Prophetiæ lumine. *Vidit, & gaviſus eſt*. Deum Chriſti, immolationem *Hom. 54. in Johann.*

ejus in cruce pro mundi redemptione, quam in arietis oblatione, & in Iſaac præfiguravit: S. Joannes Chryſoſtomus interpretatur. Vidiſſe diem Domini, id eſt Incarnationem ejus fidei oculis intuitum, cum miſit ſervum ſuum ut peteret uxorem filio ſuo Iſaac, dixit illi: *Pone manum ſub femore meo, & jura per Deum cæli*. Per femur intelligitur genus, ut S. Auguſtinus obſervat. Ergo quæ fuit illa juratio, niſi quia ſignificabatur de genere Abrahæ venturum in carnem Deum cæli? ..... *Propheta erat Abraham. Cujus Propheta? Seminis ſui, & Domini ſui. Semen ſuum ſignificavit dicendo, Mitte manum ſub femore meo: Dominum ſuum ſignificavit addendo, & jura per Deum cæli.*

Geneſ. 24. 3. S. Auguſt. Tract. 43 in Johann. n. 16.

57. 58. *Dixerunt ergo Judæi ad eum*, ejus verba de corporali viſione Abrahami craſſe intelligentes: *Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidiſti?* Quomodo fieri potuit ut tu & Abraham alter alterum conſpiceretis, cum ab anno quinquageſimo ætatis adhuc plurimum abſis? Quem etſi attigiſſes, quid hoc eſſet ad eos annos qui ab ævo Abrahami numerantur? *Dixit eis Jeſus: Amen, amen dico vobis: Antequam Abraham fieret, Ego ſum*, ab æterno ſcilicet ut Dei Filius, veruſque Deus. Non dixit, *Antequam Abraham fieret, ego eram*, ſed, *ſum*. Quemadmodum Pater hoc verbo, *ſum*, utitur, ita & Jeſus, ſignificans ab æterno ſe eſſe, ab omnique tempore liberum, ut S. Chryſoſtomus obſervat cui concordat S. Cyrillus. *Proprie admodum*, inquit, *ac recte de Abrahamo uſurpat illud*, FIERI, *de ſe ipſo vero*, SUM, *docens omni quod a non eſſe ad generationem productum eſt omnino competere ut intereat, ei vero qui ſemper ſit nuſquam contingere poſſe ut ad non eſſe procedat. Major itaque & præſtantior eſt Abrahamo; major quidem, ut æternus; præſtantior vero, quia non eſt interitui ut ille obnoxius*. Concordat & S. Auguſtinus. *Appende verba*, inquit, *& cognoſce myſterium*. Antequam Abraham fieret. *Intellige*, FIERET, *ad humanam facturam*, SUM *vero ad divinam pertinere ſubſtantiam*. FIERET, *quia creatura eſt Abraham. Non dixit, Antequam Abraham eſſet, ego eram: ſed*, Antequam Abraham fieret, *quia niſi per me non fieret*, ego ſum. *Neque hoc dixit, Antequam Abraham fieret, ego factus ſum*. In principio *enim* fecit Deus cælum & terram: *nam* In principio erat Verbum ..... Antequam fieret Abraham, ego ſum. *Agnoſcite Creatorem, diſcernite creaturam. Qui loquebatur, ſemen Abrahæ factus erat, & ut Abraham fieret, ante Abraham ipſe erat.*

S. Chryſ. Hom. 54. in Johan.

S. Cyrillus lib. 6. in Johan. p. 586.

S. Auguſt. Tract 43. in Johan. n. 17.

Geneſ. 1.

Johann. 1.

Merito itaque rejicienda Hugonis Grotii, expoſitio Socinianis favens. *Fuerat*, inquit, *ante Abrahamum Jeſus divina conſtitutione, infra 17. 5. Apocal.* 13. 8. 1. *Petri* 1. 20. *Conſtat hoc, quia de ipſo ipſiuſque Eccleſiæ myſtice dictum erat, recente humano genere, futurum ut ſemen muliebre contereret caput ſerpentis, ut exponitur* Rom. 16. 20. *Unde ſimul intelligitur hunc hominem Jeſum majorem eſſe Abrahamo; quod ipſe innuere quam prædicare mavult*. Rejicienda, inquam, hæc expoſitio eſt, ut Scripturæ ſenſui, Traditioni, & Eccleſiæ fidei ac doctrinæ contraria. 1. Verbum *ſum*, numquam eo ſenſu uſurpatur locis a Grotio laudatis. 2. Non de conſtitutione divina, ſed de reali exiſtentia erat Judæorum quæſtio, adeoque & Chriſti reſponſio. 3. Hoc ſenſu idem de quolibet alio homine ſancto dici potuiſſet: nam prædeſtinatio omnium electorum ante Abrahamum facta eſt. 4. Si de divina dumtaxat conſtitutione Chriſti reſponſio intelligatur, eodem ſenſu dicere licebit Jeſum natum & paſſum tempore Moyſis; Cyrum fuiſſe tempore Iſaiæ. 5. Judæi lapides non arripuiſſent ut Jeſum tamquam blaſphemiæ reum lapidarent, ſi divina tantum conſtitutione illum Abrahami nativitate priorem ſe dicere intellexiſſent: neque enim hinc majorem ſe

Abra-

Digitized by Google

Abrahamo facere viſus eſſet. 6. Jeſus illos docuiſſet, declarando ſe non reali exiſtentia, ſed divina tantum conſtitutione Abrahami nativitate priorem ſe dixiſſe 7. Veritatem verbis æquivocis uſam, quæ homines in errorem inducerent, cum illos doceret, aſſerere impium eſt.

59. *Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in eum: Jeſus autem abſcondit ſe*, eorum furori ſe ſubducens, *& exivit de Templo*. Se autem abſcondit, vi Divinitatis ſe inconſpicuum reddens inimicis ſuis, ut S. Cyrillus explicat.

SENSUS MORALIS.

3. 4. 5. & ſeq. *ADducunt autem Scribæ & Phariſæi mulierem in adulterio deprehenſam*, &c. Quam multi Phariſæis & Scribis ſimiles zelum Legis præ ſe ferunt, cum ſpiritum Legis non habeant! Quam multi Lege ad cupiditates ſuas, ad odium, ad vindictam, ad avaritiam abutuntur. Infœlix illa mulier unum Legis mandatum violaverat: ſuperbi vero Phariſæi ſummam Legis violabant, caritatem, juſtitiam, manſuetudinem, Religionem, in Chriſtum Jeſum conjurati. Qui manſuetudinem Chriſti Jeſu imitari debebant, ex illius manſuetudine occaſionem ſumunt inſidiarum illi ſtruendarum. De illo prædictum fuerat: *Accingere gladio tuo ſuper femur tuum, Potentiſſime. Specie tua, & pulchritudine tua, intende, proſpere procede, & regna: propter veritatem, & manſuetudinem, & juſtitiam*. Ergo *attulit veritatem ut doctor, manſuetudinem ut liberator, juſtitiam ut cognitor*. „ Propter hanc
Pſal.44 4.5.
S. Auguſt. Tract. 33. in Joann. n. 4.
Iſai. 2.
„ eum eſſe regnaturum in Spiritu ſancto Propheta prædixerat. Cum loque-
„ retur, veritas agnoſcebatur: cum adverſus inimicos non moveretur, man-
„ ſuetudo laudabatur. Cum ergo de duobus iſtis, id eſt, de veritare & man-
„ ſuetudine ejus inimici livore & invidia torquerentur, in tertio, id eſt ju-
„ ſtitia, ſcandalum poſuerunt. Quare? Quia Lex juſſerat adulteras lapida-
„ ri: & utique Lex quod injuſtum erat jubere non poterat: ſi quis aliud
„ diceret quam Lex juſſerat, injuſtus deprehenderetur. Dixerunt ergo apud
„ ſemetipſos. Verax putarur, manſuetus videtur; de juſtitia illi quærenda
„ calumnia eſt: offeramus ei mulierem in adulterio deprehenſam, dicamus
„ quid de illa in Lege præceptum ſit: ſi eam juſſerit lapidari, manſuetudi-
„ nem non habebit: ſi eam dimitti cenſuerit, juſtitiam non tenebit. Ut au-
„ tem manſuetudinem non perdat, qua jam populis amabilis factus eſt, ſi-
„ ne dubio eam dimitti debere dicturus eſt. Hinc nos invenimus accuſandi
„ occaſionem, & reum facimus tamquam Legis prævaricatorem.

6. *Jeſus autem inclinans ſe deorſum, digito ſcribebat in terra*. „ Scribebat
„ in terra digito, qui Legem ſcripſerat. Peccatores in terra ſcribuntur, ju- *S. Amb.*
„ ſti in cælo, ſicut habes dictum ad Diſcipulos: *Gaudete quia nomina ve-* *Epiſt. 26.*
„ *ſtra ſcripta ſunt in cælis*. Secundo autem ſcripſit, ut gemino Teſtamen- *Edit. noviſ-*
„ to Judæos ſcias eſſe damnatos.... Digito Dei Lex ſcripta eſt, ſed pro- *ſima Pariſ.*
„ pter duros in lapide ſcripta eſt. Nunc jam Dominus in terra ſcribebat, *n. 4.*
„ quia fructum quærebat. *S. Auguſt.*
„ 7. *Cum ergo perſeverarent interrogantes eum, erexit ſe, & dixit eis: qui* *Tract 33. in Joann. n. 9.*
„ *ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat*. Malas artes im- *Luc. 10. 20.*
„ proborum confundit Jeſus, veritate, carirate, manſuetudine, & juſtitia
„ illæſis. Non dixit, Non lapiderur, ne contra Legem dicere videretur.
„ Abſit autem ut diceret, Lapidetur: venit enim non perdere ſed quære-
„ re quod perierat. Quid ergo reſpondit? *Qui ſine peccato eſt veſtrum, pri-* *S. Aug. ibid.*
„ *mus in illam lapidem mittat*. O reſponſio ſapientiæ! Quomodo eos in-

„ tromi-

Digitized by Google

„ tromiſit in ſe? Foris enim calumniabantur, ſe ipſos intrinſecus non per-
„ ſcrutabantur: adulteram videbant, ſe non perſpiciebant. Prævaricatores
„ Legis Legem impleri cupiebant, & hoc calumniando; non vere tamquam
„ adulteria caſtitate damnando..... Impleatur Lex, lapidetur adultera: ſed
„ numquid in illa punienda Lex implenda eſt a puniendis? Conſideret ſe
„ unuſquiſque veſtrum, intret in ſemetipſum, aſcendat tribunal mentis
„ ſuæ, conſtituat ſe ante conſcientiam ſuam, cogat ſe confiteri. Scit enim
„ qui ſit: quia nemo ſcit hominum quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus homi-
1. Cor. 2. 11. „ nis qui in ipſo eſt. Unuſquiſque in ſe intendens, peccatorem ſe invenit.
„ Ergo aut iſtam dimittite, aut ſimul cum illa pœnam Legis excipite. Si
„ diceret, Non lapidetur adultera, injuſtus convinceretur: ſi diceret, La-
„ pidetur, manſuetus non videretur: dicat quod dicere debet & manſue-
„ tus & juſtus, *Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat.*
„ Hæc vox juſtitiæ eſt: Puniatur peccatrix, ſed non a peccatoribus: im-
pleatur Lex, ſed non a prævaricatoribus Legis. Hinc diſcant Judices, & Superiores, quibus corrigendi & puniendi peccatores officium & obligatio incumbit, pœnas ex animi perturbatione, ex odio, ex falſo & amaro zelo, ex hypocriſi & affectata juſtitiæ laude non infligere; ſed cum dolore, caritate, juſtitia, manſuetudine, propriæ fragilitatis humili agnitione & interiori humilitatis ſenſu, ſeipſos coram Deo magis reos conſiderantes.

S. Amb. Epiſt. 26. n. 12. „ *Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat.* Quid tam
„ divinum quam iſta ſententia; ut is peccatum puniat, qui exſors ipſe
„ peccati ſit? Quomodo enim feras alieni ultorem, & proprii criminis de-
fenſorem? *Nonne ſe magis ipſe condemnat, qui in alio damnat quod ipſe committit?*

11. 12. *Erigens autem ſe Jeſus, Dixit ei: Mulier, ubi ſunt qui te accuſabant? Nemo te condemnavit? quæ dixit: Nemo, Domine. Dixit autem Jeſus: Nec ego te condemnabo.* Accuſatores mulieris unus poſt unum omnes receſſerunt. Relicti ſunt duo, miſera & Miſericordia. Timere poterat ne ab illo puniretur qui erat ſine peccato; ſed qui adverſarios ejus repulerat voce juſtitiæ, illam voce manſuetudinis abſolvit. Nemo te condemnavit?
S. Ambroſ. Epiſt. 25. n. 7. *Nec ego te condemnabo.* NON *damnat, quaſi redemptio; corrigit, quaſi vita: quaſi fons abluit.* Et quia quando ſe inclinat Jeſus, ideo inclinat ut jacentes
S. Aug. Tract. 33. in Joann. „ elevet; ideo ait Remiſſio peccatorum: *Nec ego te condemnabo. Vade, & jam amplius noli peccare.* Ergo & Dominus damnavit, ſed peccatum, non
„ hominem. Nam ſi peccatorum fautor eſſet, diceret, Nec ego te damna-
„ bo; vade, vive ut vis: de mea liberatione eſto ſecura, ego quantumcumque
„ peccaveris, te ab omni pœna, etiam gehennæ & inferni tortoribus libera-
„ bo. Non hoc dixit: intendant ergo qui amant in Domino manſuetudi-
Pſal. 24. 8. „ nem, & timeant veritatem. Etenim *Dulcis & rectus Dominus.* Amas
Iſai. 42. 14. ſecundum 70. „ quod dulcis eſt, time quod rectus eſt. Tamquam manſuetus dixit, *Ta-*
„ *cui*: ſed tamquam juſtus, *Numquid ſemper tacebo?..... Miſericors & mi-*
Pſal. 85. 15. „ *ſerator Dominus*, Ita plane. Adhuc adde, *longanimis, & multum miſeri-*
Rom. 2. 4. &c. „ *cors*: ſed time quod eſt in noviſſimo, *& verax.* Quos enim modo ſuſti-
„ net peccantes, judicaturus eſt contemnentes. *An divitias bonitatis ejus & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem ſecundum duritiem tuam, & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die iræ & revelationis juſti judicii Dei, qui reddet unicuique ſecundum opera ejus.*

Nec ego te condemnabo. Vade, & jam amplius noli peccare. Hoc exemplum divinæ manſuetudinis Chriſti Jeſu imitabantur Epiſcopi, qui pro reis

apud

apud Judices olim intercedere ſolebant: quem morem *S. Auguſtinus* in Epi-
,, ſtola ad Macedonium vindicat. Ipſe Dominus, inquit, apud homines in- *Epiſt.* 153.
,, terceſſit, ne lapidaretur adultera, & eo modo nobis interceſſionis com- *Alias* 54.
,, mendavit officium, niſi quia ille terrendo fecit; quod nos petendo. Ille
,, enim Dominus, nos ſervi ſumus: verumtamen ille ſic terruit, ut omnes
,, timere debeamus. Quis enim eſt noſtrum ſine peccato? Quod cum illis
,, dixiſſet, a quibus punienda offerebatur peccatrix, ut qui ſciret ſe eſſe ſi-
,, ne peccato, prior in illam lapidem mitteret; cecidit ſævitia, tremente
,, conſcientia. Tunc enim ex illa jam congregatione dilapſi, ſolam Miſeri-
,, cordi miſeram reliquerunt. Cedat huic ſententiæ pietas Chriſtianorum, cui
,, ceſſit impietas Judæorum. Cedat humilitas obſequentium, cui ceſſit ſuper-
,, bia perſequentium. Cedat confeſſio fidelis, cui ceſſit ſimulatio tentatoris.

Ibidem peccata non approbari a Sacerdotibus, qui pro reis intercedunt, ſicut a Christo Jeſu non eſt approbatum adulteræ mulieris crimen, *S. Auguſtinus* oſtendit. ,, Nullo modo ergo culpas, quas corrigi volumus, appro-
,, bamus, nec quod perperam committitur, ideo volumus impunitum eſ-
,, ſe, quia placet; ſed hominem miſerentes, facinus autem ſeu flagitium
,, deteſtantes, quanto magis nobis diſplicet vitium: tanto minus volumus
,, inemendatum interire vitioſum. Facile enim eſt atque proclive malos
,, odiſſe, quia mali ſunt: rarum autem & pium eoſdem ipſos diligere,
,, quia homines ſunt; ut in uno ſimul & culpam improbes, & naturam
,, approbes; ac propterea culpam juſtius oderis, quod ea fœdatur natura
,, quam diligis. Non eſt igitur iniquitatis, ſed potius humanitatis ſocietate
,, devinctus, qui propterea eſt criminis perſecutor, ut ſit hominis libera-
,, tor. Morum porro corrigendorum nullus alius quam in hac vita locus
,, eſt: nam poſt hanc quiſque id habebit quod in hac ſibimet conquiſierit.
,, Ideo compellimur humani generis caritate intervenire pro reis, ne
,, iſtam vitam ſic finiant per ſupplicium, ut ea finita non poſſint finire
,, ſupplicium.

Vade, & noli amplius peccare. Sicut hæc fœmina typus eſt Eccleſiæ ex Gentibus idololatris colligendæ, cui impertitam Dei miſericordiam accuſare Judæi non poſſunt, ſi mores ipſi ſuos inſpiciant: ita figura eſt Animæ cujuslibet peccatricis. Anima Chriſtiana per gratiam ſanctificantem ſponſa fit Chriſti. *Deſpondi enim vos* (inquit Apoſtolus) *uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto*. Per peccatum mortale fit adultera, violans fidem Chriſto Jeſu legitimo ſponſo in baptiſmo datam, & adhærens creaturæ qua adhæſione corrumpitur; *Perdidiſti omnes qui fornicantur abs te*. Anima peccatrix adducitur ad Jeſum, non a Phariſæis, ſed a Sacerdotibus: miſericordiam obtinet, modo peccata ſua confiteatur, amore pœnitente redeat ad Sponſum, illi pœnitentiæ operibus ſatisfaciat. Fugatis dæmonibus qui illam accuſabant, abſolvitur; in omnia ſponſæ jura reſtituitur. Sponſi vocem obedienter audit, ſalutare monitum humiliter ſuſcipit, *Vade, & jam amplius noli peccare*. ,, Facta ſecura de præterito, cave futura. Delevi
,, quod commiſiſti, obſerva quod præcepi, ut invenias quod promiſi.

2. *Cor.* 11. — *Pſal.* 72.27. — *S. Aug. Tract.* 34. *in Joann.*

,, 12. *Ego ſum lux mundi; qui ſequitur me non ambulat in tenebris,*
,, *ſed habebit lumen vitæ*. Cum ſolitudinem peragrarent olim Iſraelitæ in *Exd.* 13.21.
,, terram promiſſam pergentes, nubes interdiu, volente Deo, Solis æſtum *Pſal.* 77.24.
,, temperans, eorum capitibus imminebat: noctu vero columna ignis cum *Pſ.* 104. 38.
,, tenebris pugnans eos deducebat; cumque prævium & ducem ignem *S. Cyril Lib.*
,, ſequentur, nullo modo aberrabant, ſed recta in terram promiſſam fe- 5. *in Johann.*
,, rebantur, nihil noctem & tenebras curantes; ſic qui ſequitur me, id eſt, *p.* 286.

,, veſti-

„ veſtigia doctrinæ meæ inſiſtit, nuſquam in tenebris erit, ſed habebit lumen „ vitæ, myſteriorum ſcilicet meorum revelationem, qua ad vitam æternam „ perduci poteſt.

S. Auguſt. Tract. 34. in Johan. n. 6.

Ego ſum lux mundi, &c. Duplex eſt via, ſcilicet via lucis, quæ ducit ad vitam; & via tenebrarum, quæ ducit ad mortem. Prima eſt vita Chriſtiana, vita fidei, & ſpei, & caritatis; in qua Chriſtus ipſe via eſt, veritas, & vita. Altera via eſt mundi, via cupiditatum, in qua dux eſt diabolus.

Ego ſum lux mundi, lux indeficiens. Non enim Soli iſti viſibili ſimilis eſt Chriſtus Sol juſtitiæ. Etſi Solem iſtum, cujus lucem homines & pecora vident, nolueris deſerere, ipſe te deſeret, ſervitutis ſuæ neceſſitate peragens diem. Dominus autem noſter Jeſus Chriſtus interim & cum per carnis nubem non omnibus apparebat, per ſapientiæ poteſtatem omnia tenebat. *Deus tuus ubique totus eſt. Si non ab illo facias caſum, numquam a te ipſe facit occaſum* .... QUI *ſequitur me non ambulat in tenebris*. Tenebræ metuendæ ſunt morum, non oculorum: & ſi oculorum, non exteriorum, ſed interiorum, quibus diſcernitur non album & nigrum, ſed juſtum & injuſtum.

S. Auguſt. Tract. 35. n. 4.

14. *Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Et ſi ego teſtimonium perhibeo de me ipſo, verum eſt teſtimonium meum: quia ſcio unde veni, & quo vado.* Teſtimonium ſibi perhibet lux: aperit ſanos oculos, & ſibi ipſa teſtis eſt ut cognoſcatur. Sed quid de infidelibus dicemus? Numquid illis non eſt præſens? *Eſt præſens & illis: ſed quibus eam videant, oculos non habent cordis.* Audi de illis ex Evangelio prolatam ſententiam: *Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.* Ergo ait Dominus, & verum ait, *Et ſi ego de me teſtimonium perhibeo, verum eſt teſtimonium meum: quia ſcio unde veni, & quo vado.* Patri gloriam dabat Filius. Æqualis glorificat eum a quo eſt miſſus: quantum debet homo glorificare eum a quo eſt creatus?

15. *Vos ſecundum carnem judicatis: ego non judico quemquam.* Temeraria judicia ex carnalibus affectibus, & pravis cupiditatibus, quæ mentem obnubilant atque perturbant, oriuntur. Hæc ſpiritalis homo, bonus ſcilicet Chriſtianus devitet. Qui ſecundum carnem non ambulant, ſecundnm carnem non judicant. Unuſquiſque enim, prout affectus eſt, ſic judicat. *Et quemadmodum ſecundum carnem vivere, malo vivere eſt; ita & ſecundum carnem judicare, injuſte judicare.* Cavete ergo ne temere de fratribus judicando, aut falſa ſuſpicando, in laqueum diaboli incidatis, & pereatis. *Nolite ante tempus judicare, quoaduſque veniat Dominus: qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit unicuique a Deo.*

S. Chryſ. Hom. 51. in Johann.

1. Cor. 4. 5.

Ego non judico quemquam, impræſentiarum. Ego enim non veni ut judicem mundum, ſed ut ſalvum faciam. Venit Chriſtus, ſed primo ſalvare, „ poſtea judicare: eos judicando in pœnam, qni ſalvari noluerunt; eos „ perducendo ad vitam, qui credendo ſalutem non reſpuerunt. Prima ergo „ diſpenſatio Domini noſtri Jeſu Chriſti medicinalis eſt, non judicialis: nam „ ſi primo veniſſet judicaturus, neminem inveniſſet cni præmia juſtitiæ red„ eret. Quia ergo vidit omnes peccatores, & omnino neminem immunem „ eſſe a morte peccati: prius erat ejus miſericordia præroganda, & poſt „ exſerendum judicium, ſecundum illud Prophetæ: *Miſericordiam & ju„ dicium cantabo tibi, Domine* ... Sed tamen ut agnoſcatis jam & judi„ cem Chriſtum, audite quod ſubjunxit: *Et ſi judico ego, judicium meum „ verum eſt.* Agnoſce Salvatorem, ne ſentias Judicem.

S. Auguſt. Tract. 36. in Joann. n. 4. 5.

Pſal. 100.

21. *Ego vado, & quæretis me, & in peccato veſtro moriemini. Quo ego vado,*

Digitized by Google

do, vos non poteſtis venire. Timenda ſententia. Sunt quos Deus deſerit, & deſideriis cordis eorum ac reprobo ſenſui tradit. *Ego vado*: ſed *Non deſerit, niſi deſeratur, ut pie ſemper juſteque vivatur*. S. Auguſt. Sic deſerti Deum fruſtra quærunt, quia recte non quærunt. *Quæretis me*. Igitur *Quærite Dominum, dum inveniri poteſt, invocate eum dum prope eſt*. Iſai. 55. Erit tempus quando non erit locus, cum ille fons miſerationis interminabili ſiccabitur ſiccitate. Qui a Deo deſeruntur, in peccatis ſuis moriuntur; impœnitentes ex hac vita decedunt,
,, quia pœnitentiam ad mortem differunt. *Et in peccato veſtro moriemini*. Si S. Auguſt. Serm. 393.
,, quis poſitus in ultima neceſſitate ægritudinis ſuæ, voluerit accipere pœ-
,, nitentiam, & accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit: fateor vobis,
,, *non illi negamus quod petit, ſed non præſumimus quia bene hinc exit* . . . .
,, Agens pœnitentiam ad ultimum & reconciliatus, ſi ſecurus hinc exit, e-
,, go non ſum ſecurus: *Pœnitentiam dare poſſum, ſecuritatem dare non poſ-*
,, *ſum*.... Vis te dubio liberare? Vis quod incertum eſt evadere? Age pœni-
,, tentiam dum ſanus es . . . Quare ſecurus? quia egiſti pœnitentiam eo
,, tempore quo & peccare potuiſti, *Si autem tunc vis agere pœnitentiam ipſam, quando jam peccare non potes; peccata te dimiſerunt, non tu illa*. Sed, inquis, quando me convertero, Deus ignoſcet mihi. Sed, ut convertaris, neceſſaria tibi gratia eſt, neceſſaria voluntas, neceſſarium tempus. An tibi gratiam certo ſpondere potes indebitam, & qua toties abuſus es; gratiam quam Deus excæcati, obduratis, derelictis, vel penitus auſert, vel infrequenter admodum tenuiterque tribuit, ut *S. Auguſtinus* docet. Prævaricatorem Legis digne lux deſerit veritate, qua deſertus utique fit cæcus, & plus neceſſe eſt offendat, & cadendo vexetur, vexatuſque non ſurgat: & ideo tantum audiat vocem Legis, qua admoneatur implorare Gratiam Salvatoris. S. Auguſt. Lib. De Natura & grat. cap. 22. Igitur *Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra*. Nec etiam de voluntate præſumendum. Bona enim voluntas a gratia eſt. *Et illa eſt peccati pœna, juſtiſſima, ut amittat quiſque quo bene uti noluit, cum ſine ulla poſſet difficultate, ſi vellet. Id eſt autem, ut ſi quis ſciens recte non facit, amittat ſcire quod rectum ſit: & qui recte facere, cum poſſet, noluit, amittat poſſe cum velit*. S. Auguſt. lib. 3. de Lib. Arbitrio, c. 18. An denique diem craſtinum tibi certo polliceri potes? Quot ſubitaneæ mortis exempla præſumptionem hanc-ce tuam evertunt? Igitur *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem; ſubito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te*. Eccli. 5. 8. Nemo deſperet, nemo præſumat. Contra utrumque diaboli laqueum nos munire voluit, ac pro nobis vigilavit providentia Dei. Ne deſperando augeamus peccata, propoſitus eſt pœnitentiæ portus: rurſus ne ſperando augeamus, datus eſt dies mortis incertus . . . . Pœna eorum qui in peccato vivunt, & pœnitentiam non agunt, eſt in peccato mori. S. Auguſt. ſerm. 325. alias 27. inter Homil. 50. *Et in peccato veſtro moriemini*. Pœna impœnitentium & in peccato morientium, eſt æternum a Deo ſeparari, a cæleſti regno & Chriſti Sanctorumque ſocietate excludi, in tenebras exteriores projici, ubi erit fletus & ſtridor dentium; mitti in ſtagnum ignis & ſulphuris, quæ mors ſecunda & æterna eſt. *Quo ego vado, vos non poteſtis venire*.

23. 24. *Et dicebat eis: Vos de deorſum eſtis; ego de ſupernis ſum. Vos de mundo hoc eſtis, ego non ſum de hoc mundo*. Cæleſtis hominis, ſecundi Adam membra ſumus per gratiam regenerationis noſtræ: de ſupernis hac ratione ſumus: quæ terrena ſunt ergo ne ſapiamus; ſed quæ ſurſum, ubi Chriſtus eſt ad dexteram Dei ſedens. Chriſtianus a mundo alienus eſſe debet. *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo: quoniam omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ; quæ non eſt ex Patre,* Epiſt. 1. S. Joann. c. 2. v. 15. 16.

ſed

ſed ex mundo eſt. Et mundus tranſit, & concupiſcentia ejus. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum. Vis habere dilectionem Patris, ut ſis cohæres Filii? Noli diligere mundum. Exclude malum amorem mundi, ut implearis amore Dei. *Vas es, ſed adhuc plenus es: funde quod habes, ut accipias quod non habes. Non diligamus mundum, ne remaneant in nobis Sacramenta ad damnationem, non firmamenta ad ſalutem. Firmamentum ſalutis eſt, habere radicem caritatis, habere virtutem pietatis, non formam ſolam. Bona forma, ſancta forma; ſed quid valet forma, ſi non teneat radicem? Quomodo autem radicamini; ut non eradicemini? Tenendo caritatem,* ſicut dicit Apoſtolus: *In caritate radicati & fundati.* Quomodo ibi radicabitur caritas inter tanta ſylvoſa amoris mundi? Exſtirpate ſylvas. Magnum ſemen poſituri eſtis: non ſit in agro quod ſuffocet ſemen. Hæc ſunt verba extirpantia: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ ſunt in mundo.*

S. Aug. Tract. 2. in Epiſt. Joan.

Epheſ. 3. 17.

28. *Cum exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum, & a me ipſo facio nihil, ſed ſicut docuit me Pater, hæc loquor.* Sicut ſinus Patris ſchola eſt Filii, unde omnis veritatis cognitionem haurit naſcendo ut Veritas ipſa ſubſiſtens: ita ſinus Filii in carne pro nobis aſſumpta crucifixi ſchola eſt Chriſtianorum in cruce genitorum, & in Chriſto crucifixo adoptatorum. Divinæ hujus ſcholæ doctrina tribus conſtat partibus. 1. Myſteriis ſanctiſſimæ Trinitatis & Filii hominis. *Ego ſum.* 2. Operibus & Paſſionibus Chriſti Jeſu, ejuſque morte pro nobis in Cruce oppetita. *Facio.* 3. Ejus doctrina & præceptis, atque conſiliis. *Loquor.* Fundamentalia ſcholæ hujus dogmata ſunt, 1. Chriſtum Jeſum eſſe verum Deum, & hominem verum in una perſona. 2. Operationes ejus, propter operantis perſonæ dignitatem eſſe meriti & pretii infiniti. 3. Ejus doctrinam eſſe veritatem ipſam, fidei noſtæ morumque regulam certiſſimam & indeficientem. Hanc ſcholam frequentemus ut *docibiles Dei*, ut Chriſti diſcipuli; corde ſimplici, fide viva juſtitiæ Doctorem, Verbum & Sapientiam æterni Patris audiamus; divinas ejus lectiones, veritatem nimirum & caritatem intimis in mentibus & pectoribus inſcribamus, inſcriptaque conſervemus. Fideles ſimus & obedientes Deo ſicut Chriſtus Jeſus, ut non relinquat nos ſolos, ſed ſemper nobiſcum maneat. *Et non reliquit me ſolum: quia ego quæ placita ſunt ei, facio ſemper.*

31. *Si vos manſeritis in ſermone meo, vere diſcipuli mei eritis.* In ſermone Chriſti manere, eſt ejus legem, non ex parte, ſed totam qua late patet, obſervare; non unum & alterum, ſed omnia præcepta, totius vitæ tempore, fideliter & perſeveranter, ex caritate, cum gaudio & delectatione: ita ut verba Chriſti præ auro & argento, præ omnibus opibus & bonis temporalibus æſtimemus: *Bonum mihi lex oris tui ſuper millia auri & argenti: & dulciora* ſint nobis *ſuper mel & favum.* In Dei verbo manere, eſt in fide & dilectione ejus perſeverare. Maneamus ergo in eo, qui manet in nobis. Nos, ſi in illo non manſerimus; cadimus: ille ſi in nobis non manſerit, non ideo domum perdidit. Manet enim in ſe, qui numquam deſerit ſe. Abſit autem ab homine ut maneat in ſe, qui perdidit ſe.
» Nos in illo manemus indigentia: ipſe in nobis manet miſericordia. *Si*
» *vos manſeritis in ſermone meo*, &c. Quid eſt in verbo Dei manere, niſi
» nullis tentationibus cedere? Hujus manſionis præmium eſt cognitio ve-
» ritatis. Fides in ædificio ſpirituali fundamentum & initium ſtructuræ
» eſt: viſio manifeſta veritatis, culmen eſt & perfectio ædificii. Amaſti
» fundamentum, culmen attende, & ex iſta humilitate aliam celſitudinem
» quære. Fides enim humilitatem habet: cognitio & immortalitas & æ-
» ternitas non habet humilitatem, ſed celſitudinem; erectionem, nullam
» de-

Pſal. 118.

S. Auguſt. ſerm. 134. alias 48. de Verbis Domini.

S. Aug. Tract. 40. in Johan. n. 8. 9.

Digitized by Google

„ defectionem, æternam ſtabilitatem, nullam ab inimico expugnationem,
„ nullum deficiendi timorem. *Si manſeritis in verbo meo, veri diſcipuli mei*
„ *eritis*, & cognoſcetis veritatem. Sermo Chriſti veritas eſt, ſed adhuc
„ creditur, nondum videtur. Si manetur in eo quod creditur, pervenitur
„ ad id quod videatur. CHARISSIMI, *nunc filii Dei ſumus, & nondum* 1. Joann. 3. 2.
apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt. Magna promiſſio, ſed merces eſt fidei. Quæris mercedem: opus præcedat.

32. *Et cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos*. Si non delectat veritas, delectet libertas... Patrimonium Chriſtianorum veritas eſt: fructus veritatis libertas. Judæi figuras & umbras futurorum in ſchola Moyſis: Gentiles mendacia & errores in ſchola dæmonis: Chriſtiani in Chriſti ſchola diſcant veritatem, quæ mendacium deſtruit, umbras diſſipat, Legem implet. Amor veritatis nonniſi per Spiritum ſanctum in cordibus noſtris diffunditur. Amor veritatis liberat nos a jugo legalium ceremoniarum, pravorum affectuum, terrenarum voluptatum & mundani timoris. *Et veritas liberabit vos*.

34. *Amen, amen dico vobis: quia omnis qui facit peccatum, ſervus eſt* S. Auguſt.
peccati. „ Si agnoſcant homines ſervitutem, videbunt unde accipiant liber- ſerm. 134.
„ tatem. Ingenuus eſt aliquis, captivatus a Barbaris, ex ingenuo factus eſt alias 48. de
„ ſervus: audit homo miſerator, conſiderat ſe habere pecuniam, fit re- verbis Domini c. 3.
„ demptor, pergit ad Barbaros, dat pecuniam, redimit hominem. Plane
„ reddidit libertatem, ſi abſtulit iniquitatem. Sed quis abſtulit iniquitatem
„ homo homini? Ille qui ſerviebat apud Barbaros a redemptore ſuo re-
„ demptus eſt, & multum intereſt inter redemptorem & redemptum; ta-
„ men ſub domina iniquitate forte conſervi ſunt. Interrogo redemptum,
„ Habes peccatum? Habeo (inquit) Interrogo redemptorem, Habes pec-
„ catum? Habeo (inquit) Ergo nec tu te jactes redemptum, nec tu te ex-
„ tollas redemptorem: ſed fugite ambo ad verum Liberatorem. Parum eſt
„ quia qui ſub peccato ſunt, ſervi dicti ſunt; & mortui dicuntur. *Quod ti-*
„ *met homo ne faciat illi captivitas, jam illi fecit iniquitas*.

Qui facit peccatum ſervus eſt peccati. „ O miſerabilis ſervitus! Plerum- S. Auguſt.
„ que homines cum dominos malos patiuntur, venales ſe petunt, non Tract. 41.
„ quærentes dominum non habere, ſed ſaltem mutare. Servus peccati quid in Johann.
„ faciat? Quem appellet, apud quem interpellet? Apud quem ſe venalem n. 4.
„ petat? Deinde ſervus hominis aliquando ſui domini duris imperiis fatiga-
„ tus, fugiendo requieſcit: ſervus peccati quo fugit? Secum ſe trahit quocum-
„ que fugerit. Non fugit ſe ipſum mala conſcientia, non eſt quo eat, ſe-
„ quitur ſe, immo non recedit a ſe: peccatum enim quod facit, intus eſt.
„ Fecit peccatum, ut aliquam corporalem caperet voluntatem: voluptas
„ tranſit, peccatum manet: præteriit quod delectabat remanſit quod pungat.
„ ... Ad Chriſtum omnes fugiamus, contra peccatum Deum liberatorem
„ interpellemus: venales nos petamus, ut ejus ſanguine redimamur.

36. *Si ergo vos Filius liberaverit, vere liberi eritis*. „ Non ſine cauſa ter-
„ ruit, & ſpem dedit; terruit ne peccatum amaremus; ſpem dedit, ne de
„ peccati ſolutione diffideremus. *Omnis qui facit peccatum, ſervus eſt pecca-* S. Auguſt.
„ *ti. Servus autem non manet in domo in æternum*. Quæ ergo nobis ſpes eſt, Tract. 41 in
„ qui non ſumus ſine peccato? Audi ſpem tuam, *Filius manet in æternum*. Joann. n. 8.
„ *Si ergo vos Filius liberaverit, tunc vere liberi eritis*. Hæc ſpes noſtra eſt, 9. 13.
ut a libero liberemur, & liberando ſervos nos faciat: *Servi* enim *eramus* Galat. 5. 13.
cupiditatis, liberati ſervi efficimur caritatis. Hoc & Apoſtolus dicit. *Vos* enim *in libertatem vocati eſtis; tantum ne libertatem in occaſionem detis carnis*,

nis, *ſed per caritatem Spiritus ſervite invicem*. Noli ergo libe rtate abuti
ad libere peccandum. *Erit* enim *voluntas sua libera*, *ſi fuerit pia*. *Eris*
Rom. 6. 20. *liber*, *ſi fueris ſervus*; *liber peccati*, *ſervus juſtitiæ*, dicente Apoſtolo, *Cum*
enim ſervi eſſetis peccati, *liberi fuiſtis juſtitiæ*. *Quem ergo fructum habuiſtis*
tunc in illis, *in quibus nunc erubeſcitis? Nam finis illorum mors eſt*. *Nunc*
vero liberati a peccato, *ſervi autem facti Deo*, *habetis fructum veſtrum in*
ſanctificationem, *finem vero vitam æternam*. „ Prima libertas eſt carere cri-
„ minibus. Nemo juſtus in hac vita ſine peccato, multi juſti dicti ſunt
„ ſine querela, id eſt ſine crimine. Crimen autem eſt peccatum grave,
„ accuſatione & damnatione digniſſimum. Non ergo Deus quædam pec-
„ cata damnat, quædam juſtificat & laudat: nulla laudat, odit omnia.
„ Quomodo odit Medicus ægritudinem & id agit curando ut ægritudo
„ pellatur, æger levetur: ſic Deus gratia ſua hoc in nobis agit ut pecca-
„ tum conſumatur, homo liberetur. *Munitur in vita proficientium*, *quod*
„ *in vita conſumitur perfectorum*. Peima eſt ergo libertas, carere crimini-
„ bus. Crimina ſunt homicidium, adulterium, fornicatio, furtum, ſacrile-
„ gium, & cetera hujuſmodi. Cum cœperit ea non habere homo (debet
„ autem non habere omnis Chriſtianus homo) incipit caput erigere ad
„ libertatem: ſed iſta inchoata eſt, non perfecta libertas. Quare? Quia
„ *Video aliam legem in membris meis*, *repugnantem legi mentis meæ*: *non*
Rom. 7. 23. „ *enim quod volo bonum hoc ago*; *ſed quod odi malum*, *illud facio* .... *Ca-*
Ibid. 19. „ *ro concupiſcit adverſus ſpiritum*, & *ſpiritus adverſus carnem*, *ut non ea*
Gal. 5. 17. „ *quæ vultis faciatis*. Ex parte libertas, ex parte ſervitus: *Nondum tota*,
„ *nondum pura*, *nondum plena libertas*, *quia nondum æternitas*. Quæ igi-
„ tur libertas plena atque perfecta in Domino Jeſu, qui dixit: *Si vos Fi-*
„ *lius liberaverit*, *tunc vere liberi eritis?* Quando nullæ inimicitiæ, quando
„ noviſſima deſtruetur mors.

46. *Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis*, *quare*
non creditis mihi? Solus Chriſtus Pontifex eſt, *Sanctus*, *innocens*, *impol-*
lutus, *ſegregatus a peccatoribus*: ſolus ille verus *Agnus Dei*, *qui tollit pec-*
catum mundi. Nemo homo id ſibi arrogare poteſt. *Si* enim *dixerimus*
Hebr. 7. 26. *quoniam peccatum non habemus*, *ipſi nos ſeducimus*, & *veritas in nobis non*
1. Joann. 1. 8. *eſt*. Verumtamen eniti & ſatagere debent omnes Chriſtiani, & præcipue
Miniſtri Eccleſiæ, Paſtores & Rectores Animarum, ut *ſine querela* ſint,
& *ſine crimine*, morumque innocentia & ſanctimonia præluceant. *Luceat*
lux veſtra coram hominibus (inquit Chriſtus) *ut videant opera veſtra bona*
Matt. 5. 16. & *glorificent Patrem veſtrum*, *qui in cælis eſt*. De Chriſtianis Tertullianus
Tertull. Apol. c. 45. ſcribit in Apologetico; *Innocentiam a Deo edocti*, & *perfecte eam novimus*,
ut a perfecto Magiſtro revelatam, & *fideliter cuſtodimus*, *ut ab incontemptibili*
Diſpectore mandatam.

Si veritatem dico vobis, *quare non creditis mihi?* Injuriam facimus Veri-
tati increatæ, veritati incarnatæ, Veritati inſpiratæ, quia illi non credimus,
nec obedimus, immo vero reſiſtimus. Non ſatis eſt *cognoſcere veritatem*,
ſed & illam *diligere*, & *facere* oportet, ut Deo digni ſimus. Geniti ſumus
verbo veritatis, ſanctificati Spiritu veritatis, diſcipuli Chriſti qui Veritas eſt:
ambulemus igitur in veritate, mandata Dei ſervantes.

47. *Qui ex Deo eſt*, *verba Dei audit*. *Propterea vos non auditis*, *quia ex*
Deo non eſtis. Qui Verbum Dei ſine debitis diſpoſitionibus audit, qui cum
negligentia & faſtidio; qui ex mera curioſitate, qui ſine reverentia; qui
ſine ſtudio ſalutis ſuæ, non eſt ex Deo. Hunc ne vere amicum dixeris
alicujus, qui loquentem libenter non audit? Si Dei amici ſumus, illum
in Scripturis ſanctis, in Prædicatoribus ſuis, in piis libris loquentem luben-

ter

Digitized by Google

ter audiemus : nec ſolum *auditores*, *ſed factores* Evangelicæ Legis, & verbi Dei, quod nobis prædicatur, erimus. *Abjicientes igitur omnem immunditiam, & abundantiam malitiæ, in manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras. Eſtote autem factores verbi, & non auditores tantum, fallentes voſmetipſos. Quia ſi quis auditor eſt verbi, & non factor: hic comparabitur viro conſideranti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo: conſideravit enim ſe, & abiit, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit. Qui autem perſpexerit in legem perfectam libertatis, & permanſerit in ea, non auditor obliviosus factus, ſed factor operis, hic beatus in facto ſuo erit.* *Jacob. 1. 22. & ſeqq.*

48. 49. *Reſponderunt Judæi, & dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Reſpondit Jeſus: Ego dæmonium non habeo, ſed honorifico Patrem meum, & vos inhonoraſtis me.* Divinum illud manſuetudinis exemplar aſpiciant, illique ſe conforment Chriſtiani, quicumque convitia, calumnias, opprobria & inſultus hominum improborum patiuntur. *A potentia diſcimus patientiam.* Quid enim ſumus ſervi ad Dominum, peccatores ad juſtum, creaturæ ad Creatorem? Tamen quomodo ſi quid mali ſumus, a nobis ſumus: ita quicquid boni ſumus, ab illo & per illum ſumus. *Et nihil ſic quærit homo quomodo potentiam; habet Dominum Chriſtum magnam potentiam: ſed prius ejus imitetur patientiam, ut perveniat ad potentiam.* Qui noſtrum patienter audiret ſi ipſi diceretur, *Dæmonium habes?* Quod dictum eſt ei qui non ſolum homines ſalvabat, ſed etiam dæmonibus imperabat. Id unum reſpondet mitiſſimus Jeſus: *Ego dæmonium non habeo, ſed honorifico Patrem meum, & vos inhonoraſtis me. Ego autem non quæro gloriam meam, &c.* Samaritanum appellaverant Phariſæi; hoc convitium non repellit, quia divinam ejus miſſionem, doctrinæ veritatem, miraculorum auctoritatem non petebat. Hominem a dæmone afflatum & impulſum dicebant: huic blaſphemiæ reſpondet, quia ejus miſſionis & doctrinæ fundamentum quatiebat. Hinc diſcant Eccleſiæ Miniſtri perſonales & vagas injurias ſpernere; ab iis vero calumniis quæ miniſterio ſuo officere poſſunt, in ſpiritu caritatis & manſuetudinis ſe purgare, *Ut non vituperetur* ſacrum *miniſterium*. Illis enim neceſſaria eſt bona vita; Eccleſiæ vero bona eorum fama. Omnes tandem Chriſtiani patienter ferant injurias, convitia, calumnias, detractiones, exemplo Chriſti Jeſu, convitia convitiis, detractiones detractionibus, calumnias calumniis non repellant, multo minus atrociori ultionis genere. „Abſit a ſervo

S. Auguſt.

„ Chriſti tale inquinamentum, ut patientia majoribus tentationibus præ-
„ parata in frivolis excidat . . . . . Si linguæ amaritudo maledicto ſive
„ convitio eruperit, reſpice dictum: Cum vos maledixerint, gaudete.
„ Dominus ipſe maledictus in Lege eſt, & tamen ſolus eſt benedictus.
„ Igitur Dominum ſervi conſequamur, & maledicamur patienter, ut be-
„ nedicti eſſe poſſimus. Si parum æquanimiter audiam dictum aliquod in
„ me protentum, aut nequam, reddam & ipſe amaritudinis vicem neceſſe
eſt aut cruciabor impatientia muta. Maledicti autem vicem reddere Dominus nobis prohibet. Sequitur ergo ut a quo nos Dominus arcet, idem æquanimiter pati admoneat.... „ Omnis injuria ſeu lingua, ſeu manu incuſſa,
„ cum patientiam offenderit, eodem exitu diſpungetur, quo telum aliquod
„ in petra conſtantiſſimæ duritiæ libratum & obtuſum.

Tertull. De Patientia cap. 8.

„ *Ego autem non quæro gloriam meam: eſt qui quærat, & judicet.* Eſt
„ Pater qui gloriam meam a veſtra diſcernat & ſeparet. Vos enim ſecun-
„ dum hoc ſæculum gloriamini: ego non ſecundum hoc ſæculum glorior,
„ qui Patri dico, *Pater, clarifica me ea claritate, quam habui apud te,*
„ *prius quam mundus fieret.* Quid eſt, ea claritate, ſive ea gloria? Ab hu-

S. Auguſt. Tract. 43. in Johann. n. 9.

„ mana inflatione diſcreta. Secundum hoc judicat Pater. Quid eſt, judi-
Joann. 17. 5. „ cat? diſcernit. Quid diſcernit? Gloriam Filii ſui a gloria hominum, quia
„ ideo dictum eſt, *Unxit te Deus', Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus*
Pſal. 44. 6. „ *tuis*. Non enim quia homo factus eſt, jam comparandus eſt uobis. Nos
„ homines cum peccato, ille ſine peccato: nos homines trahentes de A-
„ dam & mortem & delictum; ille de Virgine carnem mortalem, nullam
„ iniquitatem. Denique uos nec quia volumus nati ſumus, nec quamdiu
„ volumus vivimus, nec quomodo volumus morimur: ille antequam na-
„ ſceretur elegit de qua naſceretur, natus fecit ut a Magis adoraretur,
„ crevit infans, & miraculis ſe Deum oſtendebat, & iufirmitate hominem
„ præſerebat. Poſtremo elegit & genus mortis, ut in cruce penderet, &
„ ipſam crucem in frontibus fidelium figeret: ut dicat Chriſtianus, *Mihi ab-*
Galat. 6. 14. „ *ſit gloriari niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti*. In ipſa cruce quando
„ voluit, corpus dimiſit: in ipſo ſepulchro quamdiu voluit, jacuit; quandò
„ voluit, tamquam de lecto ſurrexit. Ergo ſecundum ipſam formam ſervi mul-
„ tum intereſt inter gloriam Chriſti, & gloriam hominum ceterorum. De iſta gloria dicebat. *Non quæro gloriam meam. Eſt qui quærat, & judicet*. Salvatoris noſtri humilitatem imitemur: *Qui cum in forma Dei eſſet, exinanivit ſemetipſum formam ſervi accipiens*: gloriam propriam ne quæramus; cum laceſſimur convitiis, maledictis, calumniis, Deo ſerviamus per infamiam & bonam famam: ſacrificium gloriæ noſtræ offeramus illi per Filium ejus Dominum uoſtrum Jeſum Chriſtum, qui crucem pro nobis ſuſtinuit, & in ea mori dignatus eſt, confuſioue contempta. Injurias apud ipſum deponamus, qui gloriæ noſtræ & honoris curam habebit. *Eſt qui quærat, & judicet*.

51. *Amen, amen dico vobis: Si quis ſermonem meum ſervaverit, mortem non videbit in æternum*. Finem intendis? Media elige. Vitam æternam deſideras? Sermouem & mandata Dei obſerva, ſecundum Evangelium vive. Mors duplex eſt; corporis, & animæ. Hæc vera mors eſt, nam illa migratio eſt. Non expaveſcamus iſtam mortem, ſed illam timeamus, de qua loquebatur Jeſus, cum diceret: *Si quis Sermonem meum ſervaverit, mortem non videbit in æternum*. Servemus igitur ſermonem ipſius in fide: perventuri ad Dei noſtri, ut in ſe, viſionem, quæ tota bonorum operum merces eſt, cum acceperimus pleniſſimam libertatem.

54. 55. *Eſt Pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus veſter eſt. Et non cognoviſtis eum: Ego autem novi eum. Et ſi dixero, quia non ſcio eum, ero ſimilis vobis, mendax. Sed ſcio eum, & ſermonem ejus ſervo*. Qui Dei voluntati ac mandatis non obedit, fruſtra gloriatur quod Deum cognoverit; immo convincitur mendacii teſte & judice Veritate, idipſum
1. Joann. 2. 3. 4. per Apoſtolum ſuum Johannem confirmaute. *Et in hoc ſcimus quoniam cognovimus eum, ſi mandata ejus obſervemus. Qui dicit ſe noſſe eum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt, & veritas in eo non eſt*. Quod vero
S. Aug. Tract. 44. in Johan. n. 15. Jeſum ſpectat, ſecundum carnem judicantibus potuit & hinc arrogans videri, quia dixit: *ego novi eum*, Sed videte quid ſequatur: *Si dixero quia non novi eum, ero ſimilis vobis mendax*. Ergo *Arrogantia non ita caveatur, ut veritas relinquatur*.

58. 59. *Amen, amen dico vobis: Antequam Abraham fieret, ego ſum, Tulerunt ergo lapides ut jacerent in eum: Jeſus autem abſcondit ſe & exivit de Templo*, Chriſtus Jeſus ut Verbum Patris & Sapientia ejus ab æterno in Deo Patre exiſtebat, & ſe nobis dare per Incarnationem ſuam decreverat. Venit in plenitudine temporum, & dedit ſe nobis. Se naſcens dedit ſocium, conveſcens in edulium, ſe moriens in pretium, ſe regnans

dat

dat in præmium. In ipſo cogitationes noſtras deſigamus, & grato animo
nos ipſi conſecremus, ut omnibus diebus noſtris in ſanctitate & juſtitia ſer-
viamus illi. „ Jeſus autem, tamquam homo, tamquam in forma ſervi, tam- *S. Auguſt.*
„ quam humilis, tamquam paſſurus, tamquam moriturus, tamquam nos *ibid. n. 18.*
„ ſuo ſanguine redempturus; non tamquam ille QUI EST, non tamquam
„ *In principio Verbum, & Verbum apud Deum*, abſcondit ſe. Nam cum illi
„ lapides tulerunt ut mitterent in eum, quid magnum erat ut eos continuo
„ dehiſcens terra ſorberet, & pro lapidibus inſeros invenirent? Non erat
„ magnum Deo: ſed magis erat commendanda patientia, quam exſerenda
„ potentia. Abſcondit ergo ſe ab eis ne lapidaretur. *Tamquam homo a lapi-
dibus fugit: ſed væ illis a quorum lapideis cordibus Deus fugit.*

CAPUT NONUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. ET *præteriens Jeſus*, poſtquam e Templo egreſſus eſſet, vel cum
3. exiret, *vidit hominem cæcum a nativitate:* quod vitium humana
ope inſanabile eſt: *& interrogaverunt eum Diſcipuli ejus: Rabbi*, Magiſter,
quis peccavit, hic aut parentes ejus, ut cæcus naſceretur? Ejuſ-ne peccato,
vel a Deo præviſo, vel ab ejus anima præexiſtente, antequam uniretur
corpori, commiſſo (ut multi Judæorum fingunt) an parentum peccato,
velut cauſæ, congenita illa cæcitas tribuenda eſt? *Reſpondit Jeſus: Neque
hic peccavit* ut cæcus naſceretur, *neque parentes ejus* hanc in illum calami-
tatem peccatis ſuis traxerunt: *ſed* divina providentia diſponente id evenit,
ut manifeſtentur opera Dei in illo: Ut illius illuminatione pateat quanta &
quam admirabilia ſint opera Dei. De ſe, non de Patre dicit: Patris enim
gloria manifeſta erat (inquit S. Johannes Chryſoſtomus.)

4. 6. *Me oportet operari opera ejus qui miſit me*, Dei Patris, ut ejus Le- *Homil. 55.*
gatum, & doctrina, miraculiſque declarare Divinitatem meam, ac miſ- *in Joann.*
ſionem meam confirmare, *donec dies eſt*: toto, quod mihi ſupereſt, mor-
talis vitæ tempore. *Venit nox, quando nemo poteſt operari.* Opera Patris per-
ficere me oportet antequam patiar, ſicut operarii ante noctem diurnum
penſum abſolvunt, ut ſcriptum eſt, *Exibit homo ad opus ſuum, & ad ope-
rationem ſuam uſque ad veſperam.* Nox enim commodum tempus non eſt *Pſal. 103. 24*
ut intendant operi. *Quamdiu ſum in mundo, lux ſum mundi.* Quamdiu vi-
tam mortalem in terris ago, mundum illumino, quantum in me eſt, do-
ctrina mea, exemplis, miraculis.

6. 7. *Hæc cum dixiſſet, exſpuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, &
linivit lutum ſuper oculos ejus.* Quo minus conveniens videbatur ex ſe ſa-
nandis oculis remedium, eo magis omnipotentiam Medici oſtendebat. *S. Chryſ.*
Nam cum ex limo formatum a Deo hominem audiviſſent & crederent, *ibid.*
„ ideo Chriſtus nunc ad eum modum oculos finxit. Si enim dixiſſet, Ego
„ ſum qui de terra formavi hominem, arduum viſum eſſet auditoribus: re
„ autem oſtenſum jam negari non poterat. Quamobrem ipſe in ſputo & pul-
„ vere commixto abſconditam gloriam manifeſtavit: neque enim parvum
„ erat ut creaturæ opiſex putaretur. Ad hoc enim & alia aggreſſus eſt, &
„ a Patre totum eſt creditum. Majoris namque fides minus etiam confir-
„ mat. Omnium autem creaturarum homo præſtantiſſimus eſt, & inter
„ membra noſtra oculus. *Et inunctis ex luto cæci oculis, dixit ei: Vade,*

lava in natatoria Siloe, ad locum in quem excipitur aqua fontis Siloe (*quod interpretatur Miſſus*) quod verbum *Siloe* ſignificat *Miſſum*) non Domini Jeſu, ſed Evangeliſtæ hæc interpretatio eſt, ad Meſſiæ nomen alludentis, qui *Mittendus* appellatur a Prophetis. Fons autem ille celeber vocatus eſt Siloe, quod aqua ex eo in piſcinam, effluens, in varios hortos derivaretur & emitteretur. *Abiit ergo* cæcus, *& lavit* oculos ſecundum mandatum Jeſu, *& venit videns*.

8. 9. *Itaque vicini*, qui prope eum aut parentes ejus habitabant, *& qui viderant eum prius quia mendicus erat*, ad portam ſorte Templi quotidie ſedens, *dicebant : Nonne hic eſt, qui ſedebat & mendicabat ?* Tali loco, non oſtiatim. *Alii dicebant: Quia hic eſt*. Certe hic ipſe eſt. *Alii autem: Nequaquam, ſed ſimilis eſt ei*. Quibus altercationibus miraculi veritas magis inclareſcebat. *Ille vero dicebat: Quia ego ſum:* Ego ipſe, qui antea cæcus a nativitate, nunc video.

10. 11. 12. *Dicebant ergo ei: Quomodo aperti ſunt tibi oculi ?* Quomodo contigit res adeo inſolita & admirabilis, ut nunc videas, qui a nativitate cæcus eras? Reſpondit: *Ille homo qui dicitur Jeſus*, ſolo nomine & publica fama mihi notus, *lutum fecit, & unxit oculos meos, & dixit mihi: Vade ad natatoria* ſeu ad piſcinam *Siloe, & lava, Et abii, & lavi*, ſicut juſſerat, *& video. Et dixerunt ei: Ubi eſt ille? Ait: Neſcio*. Subduxerat enim ſe Jeſus ſeque abdiderat, ut Phariſæorum furorem declinaret.

13. 14. 15. 16. 17. *Adducunt eum ad Phariſæos*, ad Synedrium in quo plurimi erant Phariſæi, *qui cæcus fuerat. Erat autem ſabbatum, quando lutum fecit Jeſus, & aperuit oculos ejus*. Inde calumniæ anſam arripuerunt Phariſæi, capitales Jeſu inimici. *Iterum ergo interrogabant eum Phariſæi quando vidiſſet*, ſeu viſum recepiſſet. *Ille autem dixit eis: Lutum mihi poſuit ſuper oculos, & lavi* ejus juſſu, *& video. Dicebat ergo ex Phariſæis quidam: Non eſt hic homo a Deo, qui ſabbatum non cuſtodit*. Linere quippe oculos Phariſaica ſuperſtitio ſervilibus operibus ſabbato vetitis annumerabat. *Alii autem*, quos invidia non ita excæcaverat, & in quibus aliquid bonæ fidei reliquum erat, *dicebant: quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere?* Quomodo poſſet homo impius, qui ſe miſſum a Deo falso jactaret, populumque ſeduceret, tam admirabilia, tam divina, vimque omnem naturæ ſuperantia opera facere in ſignum miſſionis ſuæ? Numquam certe Deus id permitteret, cum errori & mendacio ſuffragari non poſſit. *Et ſchiſma erat inter eos*, aliis aliud de Jeſu ſentientibus. *Dicunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos*, ſabbato? Quid de illo cenſes? *Ille autem dixit: quia Propheta eſt*. Abſit ut peccatorem cenſeam: quinimmo, virum a Deo miſſum, Deo gratum, Prophetam eſſe mihi certo perſuaſum eſt.

18. 19. 20. 21. 22. 23. *Non crediderunt ergo Judæi de illo, quia cæcus fuiſſet, & vidiſſet, donec vocaverunt parentes ejus qui viderat*. Non ſequitur quod poſtea crediderint; ſed cum non crederent, voluiſſe eos ex patre & matre nati veritatem facti ſciſcitari. *Et interrogaverunt eos, dicentes: Hic eſt filius veſter, quem vos dicitis quia cæcus natus eſt ? quomodo ergo nunc videt?* Audire deſiderabant ab illis aut non fuiſſe revera cæcum, aut certe natum non fuiſſe talem, ut everteretur miraculi fides, aut laus ejus minueretur. *Reſponderunt eis parentes ejus, & dixerunt: Scimus quia hic eſt filius noſter, & quia cæcus natus eſt*; id certe nobis conſtat: *quomodo autem nunc videat*, quomodo viſum receperit, *neſcimus*; non aderamus cum id factum eſt, ut ea de re teſtimonium dicere poſſimus, *aut quis aperuit oculos, neſcimus: ipſum interrogate, ætatem habet* juſtam

&

Digitized by Google

& legitimam ut ad interrogata congrue reſpondere poſſit; *ipſe de ſe loquatur.* Ipſe teſtimonium dicet de eo quod ipſi compertum eſt. *Hæc dixerunt parentes ejus* metu perturbati, *quoniam timebant Judæos*, primores Judæorum, Scribas, Phariſæos, Senatores: *Jam enim conſpiraverant Judæi*, id eſt, major pars eorum decreverat conſpiratione facta, *ut ſi quis eum*, nempe Jeſum, *confiteretur eſſe Chriſtum, extra Synagogam fieret*; a Synagogis omnibus, & ex tota congregatione Iſraelis, velut profanus & impius excluderetur. *Propterea parentes ejus*, pater & mater cæci nati, homines magis quam Deum metuentes, ſibique potius conſulentes quam filio, *dixerunt: quia ætatem habet, ipſum interrogate.*

24. 25. 26. 27. *Vocaverunt ergo rurſum hominem qui fuerat cæcus*, ut preſſiori interrogatione illum urgentes, aliquid ab eo elicerent, quod miraculi claritatem obſcuraret; *Et dixerunt ei: da gloriam Deo*: Veritatem, quam hactenus diſſimulaſti, coram Deo confitere. *Nos* Principes & Judices Populi, ad quos ſpectat judicium de veris falſiſque Prophetis, *ſcimus quia hic homo peccator eſt*, non Propheta, non miraculorum editor; ut tu ais. *Dixit ergo eis ille: Si peccator eſt*, quod vobis conſtare dicitis, *neſcio*; nullum ejus rei argumentum habeo: *unum ſcio, quia cæcus cum eſſem, modo video*, ejus beneficio & gratia: *Dixerunt ergo illi: quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos?* Ex ipſo curationis modo ſe aliquid deprehenſuros confidebant, quo veram aut certe congenitam cæcitatem non fuiſſe plebi perſuaderent. *Reſpondit eis: Dixi vobis jam, & audiſtis*, auribus corporis, utinam & cordis! *quid iterum vultis audire*, ſi credere non vultis? *Numquid & vos vultis diſcipuli ejus fieri?* O utinam! Si non vultis, incredulitate veſtra pertinaces, fruſtra me repetitis interrogationibus fatigatis.

28. 29. *Maledixerunt ergo ei, & dixerunt: tu diſcipulus illius ſis*, ſi vis hunc ſectari magiſtrum, te ſane dignum: *Nos autem Moyſi diſcipuli ſumus*, alium non quærimus Doctorem: *Nos ſcimus quia Moyſi locutus eſt Deus: hunc autem neſcimus unde ſit*; an a Deo miſſus, an ſuopte conſilio doceat.

30. 31. 32. 33. *Reſpondit ille homo, & dixit eis: In hoc enim mirabile eſt*, res ſane mira, *quia vos*, qui Magiſtri in Iſraele eſtis, & ſcientiam diſcernendi veros Prophetas a falſis vos habere gloriamini, *neſcitis unde ſit* Jeſus, *& aperuit oculos meos*. Verumtamen mihi viſum reſtituit: quo miraculo miſſionem ſuam evidenter probavit. *Scimus autem quia peccatores Deus non audit*; Numquam exaudit impios, & falſos Prophetas, ita ut ad eorum ſanctitatem, vel miſſionem a Deo probandam miracula faciat: *Sed ſi quis Dei cultor eſt*, id eſt, recta de Deo ſentiat & doceat, *& voluntatem ejus facit, hunc exaudit*, ut in Pſalmis ſcriptum eſt: *Voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet.* An id ignoratis! *A ſæculo non eſt auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati.* A mundi conditione nihil tale auditum eſt, Nemo Prophetarum, nec ipſe Moyſes, quo Magiſtro gloriamini, ſimile miraculum ediderunt. *Niſi eſſet hic*, JESUS, *a Deo*, miſſus, *non poterat facere quidquam*, horum quæ fecit.

34. *Reſponderunt, & dixerunt ei: In peccatis natus es totus, & tu doces nos?* Totus quantus ab utero matris ſcates peccatis, idque cum quo natus es, corporis vitium, animæ tuæ deformitatem indicat: & docere nos præſumis, miſer? *Et ejecerunt eum foras*, ex loco ubi erant congregati, ex Templo, omnique Synagoga ignominioſe expulerunt.

35. 36. 37. 38. *Audivit Jeſus quia ejecerunt eum foras: & cum inveniſſet eum, dixit ei: Credis in Filium Dei?* In Chriſtum Judæis promiſſum, qui Dei Filius eſt? *Reſpondit ille, & dixit: quis eſt, Domine, ut credam in*

S. Cyril Lib. 6. in Johann. p. 632.

eum? Ubi eſt? Iam-ne venit? *Et dixit ei Jeſus: Et vidiſti eum*; virtutem ejus expertus ex, viſum per ipſum recipiens: *& qui loquitur tecum ipſe eſt*: Ego ipſe, qui tecum loquor, ſum Chriſtus Filius Dei. *At ille ait: Credo Domine. Et procidens adoravit eum*, ut verum Filium Dei. Fidem & adorationem internam externo ritu, geſtuque corporis profeſſus eſt. *Promptus utique ad confeſſionem fidei, & ad pietatem cæcus. Poſtquam enim cognovit præſentem, & vere oculis ſubjectum Filium unigenitum, adoravit eum, tamquam Deum, tametſi videret eum in carne gloria Deo digna prorſus carentem. Verum illuminato corde vi & poteſtate illi inſita, ad cogitationes bonas ſapientiæ plenas aſſurgit, divinæque illius & ineffabilis naturæ pulchritudinem ſibi animo repræſentat. Non enim adoraſſet ut Deum, niſi Deum eſſe credidiſſet, ex facto in ſe miraculo ad ita ſentiendum inſtitutus.*

S. Auguſt. Tract. 44. in Joann. n. 17.

Pſal. 42.

Rom. 1. 22.

39. *Et dixit Jeſus: In judicium ego in hunc mundum veni: ut qui non vident videant, & qui vident cæci fiant.* In hunc mundum veni ut judicium diſcretionis exerceam, homines qui res ſalutis ſuæ ſimpliciter ignorant, & ignorantiam ſuam atque cæcitatem humiliter agnoſcunt illuminando; & eos qui ſe omnia noſſe præſumunt, nec indigere doctrina mea, in tenebris ignorantiæ relinquendo, & permittendo ut magis excæcentur in pœnam peccatorum ſuorum & maxime incredulitatis. Quid eſt ergo, *Ut „ qui non vident videant?* Qui ſe non videre confitentur, & Medicum „ quærunt, ut videant. Quid eſt, *& qui vident, cæci fiant?* Qui ſe putant vi„ dere, & Medicum non quærunt, in ſua cæcitate permaneant. Ergo i„ ſtam diſcretionem vocavit judicium, cum ait, *In judicium veni in hunc „ mundum*, quo diſcernit cauſam credentium & confitentium a ſuperbis, ſe „ videre putantibus, & ideo gravius excæcatis; tamquam dixerit ei pecca„ tor confitens, & medicum quærens, *Judica me Deus, & diſcerne cauſam meam de gente non ſancta*: illorum ſcilicet qui dicunt, *Videmus* & eorum peccatum manet: Qui *Evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum: dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.*

40. 41. *Et audierunt quidam ex Phariſæis*, qui cum ipſo erant ut eum obſervarent, & ſermones ejus carperent: *Numquid & nos cæci ſumus* ea, de qua loqueris, animi cæcitate? Dixit eis Jeſus: *Si cæci eſſetis*, judicio veſtro, id eſt, ſi vos cæcos agnoſceritis, & lucem quæretis, meamque doctrinam, quæ lux eſt mentium, obedienti animo audiretis, non haberetis peccatum. *Nunc vero dicitis: Quia videmus*. Vos ſapere exiſtimatis, inflati ſenſu carnis veſtræ, ſuperbia tumidi. Ideo *peccatum veſtrum manet*. Vobis non condonatur incredulitatis peccatum. Nullam quippe excuſationis rationem habetis, cum cæcitas veſtra voluntaria ſit.

SENSUS MORALIS.

1. **E**T *prateriens Jeſus, vidit hominem cæcum a nativitate*. Corporis cæcitas imago eſt cæcitatis ſpiritalis, in qua filii omnes Adami naſcuntur, quæ vulnus eſt naturæ, peccato illatum. Quam deflenda hæc cæcitas quæ non illius lucis viſione nos privat, quæ nobis cum pecoribus communis eſt; ſed lucis æternæ, quæ vita eſt & felicitatis noſtra! *Et vita erat lux hominum*. Lux ſine qua in tenebris & umbra mortis ſedemus. Gratias agamus Salvatori noſtro, qui per hanc mortalem vitam, per præſepe, per Crucem, per opprobria, dolores, mortemque pertranſiens, nos miſericorditer reſpexit, prius quam ipſum videre poſſemus: & cum eſſemus filii tenebrarum, nos per gratiam ſuam, fideique donum filios lucis effecit. *Ipſe vidit cæcum, non ad eum cæcus acceſſit*: qua circumſtantia generis huma-

ni

ni demonſtratur infirmitas, qui per ſe accedere ad Jeſum non poteſt, niſi gratiæ ejus interiori vocatione præveniatur, in eoque deſiderium illuminationis excitetur. *Ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen ſuum.*

S. Joannes Chryſoſt. Hom 54. in Johann. — *1. Petri 2. 9.*

Præteriens Jeſus vidit hominem cæcum a nativitate. „ Genus humanum eſt iſte cæcus. Quæ cæcitas per peccatum contigit in primo homine, de quo omnes originem duximus, non ſolum mortis, ſed etiam iniquitatis. Si enim cæcitas eſt infidelitas, & illuminatio fides; quem fidelem quando venit Chriſtus invenit? Quandoquidem Apoſtolus natus in gente Prophetarum dicit: *Fuimus & nos aliquando natura filii iræ, ſicut & ceteri.* Si filii iræ, filii vindictæ, filii pœnæ, filii gehennæ. Quomodo natura, niſi quia peccante primo homine vitium pro natura inolevit? Si vitium pro natura inolevit, ſecundum mentem omnis homo cæcus natus eſt. Si enim videt, non opus habet ductore & illuminatore; cæcus eſt ergo a nativitate.... Totus mundus cæcus eſt: omnes cæcos naſci fecit, qui primum hominem decepit: ideo venit Chriſtus illuminator, quia diabolus fuerat excæcator.

S. Aug. Tract. 44. in Joann. n. 1. — *Epheſ. 2. 3.* — *S. Aug. alibi.*

Præteriens Jeſus vidit hominem cæcum a nativitate. Quod tranſiens cæcum vidit & illuminavit Jeſus, ſignum erat illum a Judæis diſceſſurum, „ & impiam turbam relicturum, Genteſque reſpecturum, atque in illas omnem clementiæ ſuæ munificentiam transfuſurum. Quæ etiam cæco nato aſſimilantur, quod in tenebris natæ ſint, & velut a teneris vera Dei cognitione caruerint, nec a Deo per Spiritum ejus ſint illuminatæ. Cæcus a Chriſto in tranſcurſu conſpectus, ſignificat non proprie veniſſe Chriſtum ad Gentes, ſed ad ſolum Iſraelem. *Non ſum miſſus* (inquit) *niſi ad oves quæ perierunt domus Iſrael.* In tranſitu vero Chriſti, oculi Gentium ſanati ſunt, transferentis in eas miſericordiam, propter rebellionem & incredulitatem Iſrael.. Et hoc eſt quod Moyſes decantabat: *Et ego provocabo eos in eo qui non eſt populus, & in gente ſtulta irritobo illos*; Gens enim inſipiens quæ ſervit creaturæ poſthabito Creatore, & inſtar animalium ratione carentium omni iniquitate paſcitur, ſoliſque rebus terrenis & caducis inhæret. Quoniam vero Iſrael Deum commovit ad iram ſapiens & doctus in Lege & Prophetis, viciſſim a Deo in iram provocatus eſt aſſumptis in ejus locum ac ſortem inſipientibus; quibus per fidem & ſapientiam Chriſtus & ſanctificatio & redemptio factus eſt, juxta Scripturam, adeoque lux & illuminatio.

S. Cyrill. Alexand. lib. 6. p. 507. — *Matt. 15. 24*

2. *Et interrogaverunt eum Diſcipuli ejus: Rabbi, quis peccavit, hic aut parentes ejus, ut cæcus naſceretur?* Ægritudines & infirmitates corporis generatim ſpectatas, ex Adami peccato ortum ducere, perſuaſum habebant Chriſti Diſcipuli. Grave jugum ſuper filios Adam a die nativitatis eorum, variis miſeriis & calamitatibus obnoxium eſſe. Has qui patiuntur, ſub juſta Dei manu ſe humilient, qui peccatores ſolos pœnis & miſeriis ſubjicit, vel ut eorum peccata puniat, vel ut illos purificet atque a peccatis emundet. Peccator igitur erat & ille cæcus, quamvis ob peccatum perſonale ſuum, vel parentum, nativam non pateretur cæcitatem, ſed ad manifeſtationem gloriæ Dei per miraculum, & gloriam Filii ejus Jeſu Chriſti. *Ut manifeſtentur opera Dei in illo.*

3. *Reſpondit Jeſus: Neque hic peccavit, neque parentes ejus*, &c. Cæcus ille natus innocens erat; aut certe crimen nullum commiſerat, cujus in pœnam inflicta illi eſſet a Deo cæcitas. Quicumque vero ſpiritualiter cæci ſunt, in pœnam peccati cæci ſunt. *Ipſa ignorantia.* (inquit S. Auguſtinus) *in iis qui intelligere noluerunt, ſine dubitatione peccatum eſt; in eis*

S. Auguſt. Epiſt. 194. Alias 105. ad Sixtum.

autem qui non potuerunt, pœna peccati. Ergo in utriſque non eſt juſta excuſatio, ſed juſta damnatio. Ignorantia igitur & cæcitas ſpiritualis vel peccatum eſt, vel pœna peccati, ſaltem originalis. Hinc baptiſmus, quo peccatum originale deletur, *Sacramentum illuminationis* a primorum ſæculorum Patribus appellatur: eorumque de baptiſmo ſermones inſcribuntur, *In ſancta lumina*. Verum Sacramentum illud quo peccatum ex Adamo contractum abſtergitur, nos a vulneribus & pœnis quæ illius appendices ſunt in ſtatu naturæ lapſæ penitus non ſolvit: & ſicut caritas quæ per Spiritum Sanctum diffuſa eſt in cordibus noſtris non extinguit concupiſcentiam: ita fides cujus lumen oritur in mentibus noſtris, ignorantiæ tenebras penitus non diſpellit. Quamobrem ad Dominum, qui lux & ſalus noſtra eſt, confugiendum.
Pſal. 26. *S. Auguſt. in hunc Pſalm.* *Dominus illuminatio mea, & ſalus mea.... Deus meus, illumina tenebras meas*. Dominus illuminans, nos illuminati; Dominus ſalvans, nos ſalvati: ſi ergo ille illuminans, nos illuminati; & ille ſalvans, nos ſalvati; præter ipſum nos tenebræ & infirmitas. Incommutabilis Veritas Deus eſt: ab hac recedens anima tenebratur, accedens illuminatur. Homo igitur ſuæ cæcitatis auctor eſt. Concupiſcentia, quæ parit peccatum quo creaturæ ad-
Judicum. 16 hæremus derelicto Creatore, nos ſeptem donis Spiritus ſancti deſtitutos dæmoni tradit, ſicut Dalila Samſonem, abraſis ſeptem crinibus tradidit Philiſtæis, qui eruerunt oculos ejus, & duxerunt Gazam vinctum catenis, & clauſum in carcere molere fecerunt, eique illuſerunt. Quicumque mortaliter peccant, fœdus cum diabolo ineunt, ejuſque dominationi ſe ſubjiciunt:
Iſai. 28. 15. *Percuſſimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum*. Sed ea conditione cum illis fœdus init diabolus, qua Naas Princeps Ammonitarum o-
1 Reg. 11. 2. lim fœdus cum habitatoribus Jabes inire propoſuit. *In hoc* (inquit) *feriam vobiſcum fœdus, ut eruam omnium veſtrum oculos dextros, ponamque vos opprobrium in univerſo Iſrael*. Duo ſunt animæ noſtræ oculi. Primus eſt oculus fidei, vel oculus prudentiæ Chriſtianæ; hic oculus dexter; alter oculus eſt prudentia carnis; hic oculus ſiniſter. Primus veritates ſalutis, divina myſteria, res æternas contemplatur: alter res caducas & terrenas intuetur. Dextrum animæ oculum peccatoribus eruit diabolus, ſiniſtrum ſervat,
Baruch. 3. 23. ut ſint *Acuti ad vana, hebetes ad æterna*, (ut loquitur S. Ambroſius) *Filii Agar, qui exquirunt prudentiam quæ de terra eſt, negotiatores Merrhæ & Theman, & fabulatores, & exquiſitores prudentiæ & intelligentiæ, viam autem ſapientiæ neſcierunt*. Quo magis peccata ſua multiplicant, eorum cæcitas magis augetur, Deo gratiæ ſuæ lumen ſubtrahente, qui *Lege infa-*
S. Auguſt. *tigabili ſpargit pœnales cæcitates ſuper illicitas cupiditates*.
S. Auguſt. Tract. 44. in Joann. 4. *Me oportet operari opera ejus, qui miſit me, donec dies eſt: venit nox, quando nemo poteſt operari*. Quamdiu lucis uſura fruimur, quamdiu vivimus, opera Dei faciamus, operi ſalutis noſtræ incumbamus, officia ſtatus noſtri impleamus. Caveamus ne nos intercipiat nox in qua nemo poterit operari ad ſalutem, nox quæ peccatoribus æterna erit, ſine ſpe lucis ac diei, quia Sol juſtitiæ nunquam illis orietur, in tenebras exteriores detruſis. Quiſquis in peccato moritur, illa nocte involvitur, quia non eſt operatus opera Dei, ſed opera diaboli. In illa nocte Dives Epulo ardebat, &
Luc. 16. 27. ſtillam aquæ de digito pauperis requirebat: dolebat, angebatur, fatebatur, nec ei ſubveniebatur, & conatus eſt benefacere. Ait enim Abrahæ: *Pater Abraham, mitte Lazarum ad fratres meos, ut teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum*. O infelix, quando vivebas, tunc erat tempus operandi: modo jam in nocte es, in qua nemo poſſit operari. Timeamus & illam noctem, quæ peccatores excæcatos involvit in hac vita; in qua opera Dei, opera lucis non faciunt, ſed opera duntaxat tenebrarum.

6. *Hæc*

Digitized by Google

6. Hæc cum dixiſſet, exſpuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & linivit lutum ſuper oculos ejus. Et dixit ei: Vade, lava in natatoria Siloe (quod interpretatur Miſſus) Abiit ergo, & lavit, & venit videns. Lutum ex terra & ſaliva Chriſti Jeſu confectum, figura eſt unionis Sapientiæ Æternæ cum terra carnis noſtræ, & virtutis in ſancta illa carne inhabitantis ad mentium noſtrarum tenebras diſpelliendas, ad oculos interioris hominis noſtri aperiendos. Aqua fontis Siloe, imago eſt baptiſmi Chriſti Miſſi a Patre, quo cæcitas filiis Adami congenita ſanatur in iis qui verbo fidei obediunt. *Fecit lutum ex ſputo, & linivit lutum ſuper oculos ejus.* QUASI *lux tetigit, & lumen infudit; quaſi Sacerdos per figuram baptiſmatis Myſteria gratiæ ſpiritalis implevit. Exſpuit, ut adverteres quia interiora Chriſti lumen ſunt. Et vere videt, qui Chriſti mundatur internis. Lavat ſaliva ejus, lavat ſermo ejus.* Unde ait: *Jam vos mundi eſtis propter ſermonem meum.* Quod *S. Auguſt. Epiſt. 80. Edit. noviſſ. Pariſ.*
„ autem lutum fecit, & ſuperunxit oculos cæci, quid ſignificat niſi quod
„ ipſe hominem luto illito reddidit ſanitati, qui de luto hominem figura-
„ vit, & *quod hæc caro luti noſtri per baptiſmatis ſacramentum æternæ vitæ*
„ *lumen accipiat?* Accede & tu ad Siloam, hoc eſt, ad eum qui Miſſus
„ eſt a Patre, diluat te Chriſtus ut videas. *Accedite ad eum, & illumina-*
„ *mini.*

Fecit lutum ex ſputo, & linivit lutum ſuper oculos ejus, &c. „ Fieri aliter *S. Cyrill. lib. 6. in Johann. p. 602.*
„ non poterat ut Gentes injectam ſibi cæcitatem excuterent, & divinam
„ ſanctamque lucem contemplarentur, hoc eſt, ſanctæ ac conſubſtantialis
„ Trinitatis notitiam aſſequerentur, niſi ſanctæ ejus carnis fierent partici-
„ pes, & peccatum nigredinem inducens eluerent, exuerentque diaboli
„ poteſtatem per ſanctum baptiſma. Cum vero Myſterii figuram tempus
„ antevertentem in cæco Servator imprimeret, adimplebat interim parti-
„ cipationis illius vim per inunctionem ſputi; quippe in typum baptiſmi
„ jubet cito ablui cæcum Siloe, quod S. Evangeliſta interpretatur, *Miſſus.*
„ Neminem autem alium eſſe Miſſum illum credimus, quam Filium uni-
„ genitum, cœlitus a Patre huc profectum & delegatum ad peccati per-
„ niciem, & diabolicæ tyrannidis everſionem: ipſumque cognoſcentes a-
„ quæ ſanctæ Piſcinæ inviſibiliter innatare, abluimur cum fide, non ad
„ deponendas ſordes carnis, ſed tanquam lippitudinem quamdam & im-
„ puritatem oculorum mentis eluentes, ut deinceps puri pure divinam
„ pulchritudinem intueri poſſimus. Quemadmodum ergo credimus Chriſti
„ corpus eſſe vivificum, quoniam eſt viventis Dei Verbi templum &
„ habitaculum, omnem habens ejus vim & operationem: ita dicimus eſ-
„ ſe illuminationis pararium. Quippe vere corpus eſt lucis ſecundum na-
„ turam. Et veluti cum mortuum ſuſcitaret illum viduæ filium, non ſa-
„ tis habuit imperare, & dicere: *Adoleſcens, tibi dico ſurge*, tametſi ver-
„ bo peragere ſoleat quæcumque placuerit, ſed etiam loculo manum ad-
„ movit, probans etiam corpus ſuum vivificam vim & poteſtatem habe-
„ re: ſic illinivit ſputo oculos cæci, docens & corpus ſuum vel exili ta-
„ ctu lucem poſſe conciliare; corpus eſt enim veræ lucis.

Fecit lutum ex ſputo, & linivit lutum ſuper oculos ejus, &c. Cæcos tribus modis a Jeſu illuminatos Evangelium commemorat. 1. Verbo. 2. Contactu. 3. Inunctione luti & lotione in Piſcina Siloe. Ita ſpiritaliter cæcos triplici modo illuminat; 1. Verbo ſuo, Evangelii ſui prædicatione. *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis.* (*Pſal.* 118.) 2. Afflictionibus & calamitatibus inflictis, quaſi manus ſuæ contactu ſalutari. *Manus Domini tetigit me.* (*Job.* 19. 21.) Nos enim excæcat proſperitas, illuminat adverſitas, ut ad Deum redeamus. *In luce ſagittarum tuarum ibunt.* In proſperitate pericu-

la

Habacuc. 3. 11. la inferni incurruntur, nec animadvertuntur. *Et pericula inferni invenerunt me*. Illa me invenerunt, inquit S. Auguſtinus, ego vero ea non in-
Pſal. 114. 3. veniebam, qui gaudebam proſperis ſæculi, in quibus plus fallunt pericula inferni. 3. Spiritualiter cæcos illuminat Chriſtus luti inunctione, *id eſt*, nihil noſtri conſideratione, & ſincera humilitate, necnon ſalutaribus pœnitentiæ lacrymis. *Tumore meo ſeparabar abs te*, ait S. Auguſtinus, *& nimis inflata facies mea claudebat oculos meos*. Sed miſericors Jeſus *fecit lutum ex ſputo, & linivit lutum ſuper oculos ejus. Et dixit ei: Vade, lava in natatoria Siloe*.

Abiit ergo, & lavit, & venit videns. Cæcus ille natus Chriſto ipſum illuminare volenti ſimpliciter & humiliter obedit: ſpiritualiter cæci Chri-
Job. 24. 13. ſto cæcitatem illorum curare volenti rebelles ſunt. *Ipſi fuerunt rebelles lumini*. Cæci obedientiam conſidera. Non dixit: Si lutum eſt aut ſputum quod viſum reſtituit, quid mihi opus aquis Siloe? Si aquæ Siloe cæcitatem curant, quid opus luto? cur linivit? cur lavari præcepit? Me lutum excæcaret, ſi viderem; an cæcum illuminandi vim habet? Quot cæci aquis Siloe ſe laverunt, & nemo viſum recepit? Non dubitavit, non cunctatus eſt ut Naaman Syrus; non murmuravit hic adverſus Jeſum jubentem ut lavaret oculos in Piſcina Siloe, ſicut ille murmuravit adverſus Eliſæum præcipientem ut lavaret in Jordane. *Abiit, & lavit, & venit videns*. Lavemur & nos in Piſcina pœnitentiæ, ut viſum interiorem recipiamus.... Pulvis, pituita, fumus, peccata & iniquitates ſunt. Tolle iſta omnia, videbis ſapientiam quæ præſens eſt, quoniam Deus ipſa ſapientia eſt. Animi ſordes abſtergamus. Immunda enim anima veræ ſa-
S. Auguſt. Tract. 1. in Johann. pientiæ lucem intueri non poteſt. *Sunt autem ſordes animi amor quarumlibet rerum, præter animum & Deum: a quibus ſordibus quanto eſt quis purgatior, tanto verum facilius intuetur*. Et, ut alibi S. Auguſtinus ait,
S. Auguſt. lib. de Utilitate credendi c. 6. *Sapientia Dei rapit omnem animam rationalem deſiderio ſui, tanto ardentiorem quanto mundiorem, & tanto mundiorem quanto ad ſpiritualia reſurgentem: tanto autem ad ſpiritualia reſurgentem, quanto a carnalibus morientem*.

Idem. lib. 2. de Trinit. c. 17. 10. 11. *Dicebant ergo ei: Quomodo aperti ſunt tibi oculi? Reſpondit: Ille homo, qui dicitur Jeſus, lutum fecit, & unxit oculos meos, &c.* Multi de Chriſto dubitant ex infidelitate, aut ſilent ex timore, aut ejus opera examinant ex curioſitate, aut ex malitia perſequuntur, unus cæcus illuminatus illum ex fide & grati animi affectu palam coram plebe, coram Sacerdotibus, Legiſperitis, Phariſæis, & Senatoribus confitetur & prædicat. Phariſæi ſpiritaliter cæci, tenebras ſuas magis amant quam lucem: cæcum natum maligna curioſitate interrogant quomodo viderit, & veræ luci ipſis præſenti claudunt oculos. *Iterum ergo interrogabant eum Phariſæi quomodo vidiſſet &c.* Cæcitatis eorum argumentum eſt pravum de Chriſto Jeſu judicium, ex invidia profectum, quæ de operibus judicat ex pravo præoccupatæ mentis adverſus perſonas affectu, cum e contra de perſonis ex operum ſanctitate ferri judicium æquitas poſtulet. *Dicebant ergo ex Phariſæis quidam: Non eſt hic homo a Deo, qui ſabbatum non cuſtodit. Alii autem dicebant: Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere?*

Et ſchiſma erat inter eos. Eſt mala concordia, & diſcordia bona. „ Si-
Geneſ. 11. Num. 16. 1. „ quidem qui turrim ædificabant, concordes erant in malo; inde etſi in-
„ viti, ad bonum tamen diſſenſerunt. Et ſocii Chore male conveniebant,
„ ideo bene diviſi ſunt. Et Judas cum Judæis prave conſenſit. Mala au-
„ tem concordia abſcindenda eſt, bona ſervanda & fovenda. Malos fu-
„ giamus, ſequamur bonos. Nam ſi membrum inſanabile, metu ne reli-

„ qua

„ qua corrumpat, incipimus, non qnod illud negligamus, ſed ut ſervemus
„ cetera: quanto magis in his, qui male nobis juncti ſunt, id faciendum? S. Chryſoſt.
„ Quod ſi eos meliores reddere poſſemus, & nobis non officeremus, o- Hom. 56.
„ mnia tentanda eſſent: ſin incorrigibiles ſunt, & nobis obſunt ad ſalu- in Joann.
„ tem, abſcindendi ſunt a nobis. *Auferte malum ex vobis ipſis*, (ait Apo-
„ ſtolus) *Tollatur de medio veſtrum qui hoc opus fecit*. Periculoſa eſt con-
„ verſatio improborum. Non tam cito peſtis invadit, & ſcabies corrum- 1. Cor. 5. 13.
„ pit, ac pravorum hominum malitia. *Corrumpunt* enim *bonos mores col-*
„ *loquia mala*. Nemo malum amicum ſibi conciliet, nam ſi perditos filios 1. Cor. 15. 35
„ abdicamus, neque veremur naturam, neque ejus leges, neque ullam
„ neceſſitudinem; longe magis notos & conſuetudine devinctos fugiemus,
„ ſi mali ſint. Quamvis enim nullum inde nobis proveniat detrimentum,
„ malas tamen ſuſpiciones vitare non poſſumus. Alieni enim vitam no-
„ ſtram non adeo perſcrutantur, ſed a ſociis & conſuetudinibus judicant.

17. *Dicunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia Propheta eſt*. Vir ignobilis & pauper a Chriſto Jeſu illuminari cœptus, Judæorum primores, Phariſæos, & Legiſperitos ſapientia vincit, parentes ſuos conſtantia in confeſſione veritatis. Jeſum a Deo non eſſe, peccatorem eſſe, Legiſque tranſgreſſorem conclamant illi: iſte Prophetam prædicat, a Deo miſſum, Deique auctoritate & nomine docentem ac operantem. Parentes cæci nati, quamvis illum a Jeſu ſanatum & illuminatum eſſe noverint ex filii teſtimonio, periculo tamen perſecutionis exponere ſe nolunt propter Jeſum, imo nec filii ſui gratia, ideo miraculum diſſimulant, interrogationem Phariſæorum eludunt, timore ignominiæ ſilent, nec partes ſuſcipere volunt confitendæ veritatis. *Quomodo nunc videat, neſcimus: aut quis ejus aperuit oculos, nos neſcimus, ipſum interrogate: ætatem habet, ipſe de ſe loquatur. Hæc dixerunt parentes ejus, quoniam timebant Judæos: jam enim conſpiraverant Judæi, ut ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum, extra Synagogam fieret*.

27. 28. *Numquid & vos vultis diſcipulis ejus fieri?* Illi quos Deus per gratiam ſuam illuminavit, & filios lucis effecit, qui erant aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, acceptam lucem refundere debent in proximos, tenebras impietatis quavis occaſione data diſpellere, de Religione & pietate magnifice, cum zelo, conſtantiaque loqui coram incredulis, Dei beneficia gratiæque virtutem & divitias in ſe ipſis, aliiſque peccatoribus prædicando; ſtudiis omnibus eniti ut ad officiornm ſuorum agnitionem, ad horrorem odiumque peccati, ad Dei amorem adducantur; ut verbum Dei, Eccleſiæque doctrinam cenſoria libertate non examinent; ſed hnmili, docilique animo audiant, conſervent, ejuſque mandatis obediant, ſine quorum obſervantia non pervenitur ad vitam æternam. *Numquid & vos vultis diſcipuli e'us fieri?* Vere Chriſti Jeſu diſcipulus erat cæcus illuminatus, qui dignus habitus eſt in illuminationis ſuæ exordiis pro illius nomine contumeliam pati. *Maledixerunt ergo ei, & dixerunt: Tu diſcipulus illius ſis: nos autem Moyſi diſcipuli ſumus*.

31. *Scimus autem quia peccatores Deus non exaudit: ſed ſi quis Dei cultor eſt, & voluntatem ejus facit, hunc exaudit*. Deus non exaudit preces impiorum & peccatorum, qui in peccati mortalis affectu perſeverant, nec ſaltem incipiunt pœnitentiam. Odio ſunt Domino impius & impietas ejus: illius igitur vota & preces Deo placere non poſſunt, nec ab illo exaudiuntur. *Cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam, quia manus veſtræ ſan-* Iſai. 1. 15.
guine plenæ ſunt. Sed peccatorum vere ac ſincere pœnitentium, & qui pec-

candi

candi affectum ex Dei amore depoſuerunt, preces Deus exaudit, de quo
Pſal. 58. ſcriptum eſt: *Cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies.*

Sic Publicanum oculos in terram demittentem, pectus percutientem, & dicentem, *Deus propitius eſto mihi peccatori*, Deus exaudivit. Iſta confeſſio meruit juſtificationem, quomodo iſte cæcus illuminationem. Juſſit Deus in mente & corde ejus de tenebris lumen ſplendeſcere. Super ſenes & Doctores Iſrael intellexit ille Cæcus: ſapientes ſuperbos docuit, confutavit, jam ſapientiam audiens intus docentem. *S. Auguſt. Tract. 44. in Johann.*

32. 33. *A ſæculo non eſt auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati. Niſi eſſet hic a Deo, non poterat facere quidquam.* Hæc illum docuit non littera, ſed Spiritus; non lectio, ſed unctio.

34. *Reſponderunt, & dixerunt ei: In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et ejecerunt eum foras.* Mali Paſtores arroganter & contumelioſe oves etiam innocentes excipiunt, *In peccatis natus es totus:* impatienrer ferunt ut Paſtoralis Officii partes ipſis ponantur ob oculos, quantavis cum humilitate & modeſtia id fiat a ſubditis: *& tu doces nos.* Unitatem non amant, ex grege expellunt immeritos, nec admodum curant revocare deſertores, vel invitare & trahere alienos, ut fiat unum ovile, & unus paſtos. *Et ejecerunt eum foras.* Ut diſcerent, toties interrogaverunt, & ingrati docentem projecerunt: ejecerunt eum foras, ſed excepit Dominus: magis enim quia expulſus eſt, Chriſtianus factus eſt; nec ſolum Chriſtianus, ſed Confeſſor Chriſti. A communione Synagogæ Judaicæ excluſus, in Eccleſiam a Chriſto Jeſu ſuſcipitur, fitque membrum corporis ejus. Hoc ſolatium ſit Chriſtianorum, qui injuſtis Cenſuris percelluntur. *Quid enim obeſt homini, quod ex illa tabula non vult eum recitari humana ignorantia, ſi de libro vivorum non eum delet iniqua conſcientia?* In unitate & caritate maneat, ſcandalum vitet, patientiam ſervet, Chriſto capiti, & Eccleſiæ inhæreat, a qua ſecundum ſpiritum nemo ſeparatur innocens: & Deus illius patientiam coronabit. *S. Auguſt. Epiſt. 78. alias 137.*

35. 36. 37. *Audivit Jeſus quia ejecerunt eum foras: & cum inveniſſet eum, dixit ei: Tu credis in Filium Dei?* Occurrit Miſericordia miſero, invenit ſe non quærentem; invenit in tempore, quem ab æterno elegerat: invenit exteriori occurſu, quem jam interius prævenerat & invenerat. De fide interrogat, ut cor ejus ad credendum præparet pio, quod excitat, deſiderio. *Quis eſt, Domine, ut credam in eum?* Cor ejus aperit ad credendum, fideique lumen infundit interius, cum loquitur & manifeſtat ſeipſum exterius, verbis (ut ita loquar) ſacramentalibus, quæ id operantur quod ſignificant. *Dixit, & facta eſt lux.* Lucem locutus eſt, & creavit. *Et dixit ei Jeſus: Et vidiſti eum, & qui loquitur tecum, ipſe eſt. At ille ait: Credo, Domine.* Tunc perfecte ab originali cæcitate liberatur, cum in Filium Dei unicum Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum ſe credere profitetur. *Nemo* enim *liberatur a damnatione quæ facta eſt per Adam, niſi per fidem Jeſu Chriſti*; per fidem, inquam, formatam caritate, humilitate ſuſtentatam, religione & adoratione coram Deo & Jeſu Chriſto Filio ejus proſtratam. *Et procidens adoravit eum.* *S. Auguſt. lib. de Corrept. & Grat. c. 7.*

39. *In judicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident videant*, nullis ſuis meritis, ſed gratuito miſericordiæ Dei dono: *& qui vident*, id eſt ſapientes ſunt in oculis ſuis, *cæci fiant*, occulto Dei judicio, ſemper tamen juſto. *Et audierunt quidam ex Phariſæis, qui cum ipſo erant, & dixerunt ei: Numquid & nos cæci ſumus? Dixit eis Jeſus: Si cæci eſſetis, non haberetis peccatum, nunc vero dicitis: Quia videmus Peccatum veſtrum manet.*

net. Quia dicendo, *Videmus*, Medicum non quæritis, in cæcitate veſtra remanetis. Ergo iſtam diſcretionem vocavit judicium, cum ait, *In judicium veni in hunc mundum*, quo diſcernit cauſam credentium & confitentium a ſuperbis, ſe videre putantibus, & ideo gravius excæcatis; tamquam dixerit ei peccator confitens & Medicum quærens, *Judica me Deus, & diſcerne cauſam meam de gente non ſancta*: illorum ſcilicet qui dicunt: *Videmus*, & eorum peccatum manet.

S. Auguſt. Tract. 44. in Johann.

Pſal. 42. 1.

CAPUT DECIMUM.

Senſus Litteralis.

1. *Amen, amen dico vobis: Qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt & latro*. Occaſione cæci paulo ante ſanati, & a Phariſæis extra Synagogam ejecti, qui ſe ſolos eſſe populi Doctores & Paſtores gloriabantur, hic ſermo a Chriſto habitus videtur, ſequenti forte Sabbato. *Amen, amen dico vobis*, Phariſæi, ceterique Auditores, *Qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde*, perfoſſo pariete, *ille fur eſt*, quia venit ut alienas oves rapiat; *& latro*, quia venit ut mactet.

2. 3. 4. 5. 6. *Qui autem intrat per oſtium*, a domino gregis aut miniſtris ejus admiſſus, *Paſtor eſt ovium*, huic ovium cura commiſſa eſt, ſeque legitimum Paſtorem eſſe reipſa oſtendit. *Huic oſtiarius aperit*, ut homini noto & domeſtico; *& oves vocem ejus audiunt* naturali quodam inſtinctu; *& proprias oves vocat nominatim*, & viciſſim eas diſtincte novit: *& educit eas*, ad paſcua ſalutaria. *Et cum proprias oves* ex caulis *emiſerit*, *ante eas vadit*, viam illis monſtrans; *& oves illum ſequuntur* vocantem & præeuntem, *quia ſciunt vocem ejus*, id eſt, ſibilos & ſonos quibus uti conſuevit. *Alienum autem non ſequuntur, ſed fugiunt ab eo*, quem venire ut illis noceat, non ut illas curet, ex ipſa voce perſentiſcunt, *quia non noverunt vocem alienorum. Hoc proverbium dixit illis Jeſus*, hanc parabolam; *illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis*: non intellexerunt quid hac ſimilitudine ſignificaret.

7. 8. 9. 10. *Dixit ergo eis iterum Jeſus: Amen, amen dico vobis, Ego ſum oſtium ovium* dominici gregis, per quod ingrediuntur & ipſæ, & Paſtores quorum curæ ab uno ſummo Paſtore commiſſæ ſunt. *Omnes quotquot venerunt*, a Deo non miſſi, ſed ſua ſponte ovium ductui & curæ ſe ingerentes, Pſeudoprophetæ, & quilibet ſine me Mediatore promittentes aditum ad ſalutem, aut ſummi Paſtoris & Meſſiæ nomen ſibi arrogantes, ut Theudas, Judas Gaulonites, &c. *Fures ſunt, & latrones, & non audierunt eos oves*; electi eos non receperunt; & ſi qui forte ſeducti ſunt ab eis, cito depoſuerunt errorem. *Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit*, qui per fidem in me Chriſtum Mediatorem, in ovile Dei ſeu in Eccleſiam ingreſſus fuerit, ſive ut paſtor, ſive ut ovis, *ſalvabitur, & ingredietur, & egredietur*, & tutus erit a lupi infernalis incurſibus; ſicut ovis intra caulas ſecura eſt: *& paſcua inveniet*. Pabulo Animæ ſuæ convenienti ac ſalutari non carebit. *Fur non venit niſi ut furetur, & mactet & perdat* reſiſtentes ejus incurſibus & bona ſua defendentes. *Ego veni ut* oves meæ, electi mei, *vitam habeant*, veram, ſpiritalem, cæleſtem, vitam gra-

tiæ & gloriæ, *& abundantius habeant*: nec vitam ſolum, ſed & genus omne felicitatis.

11. 12. 13. *Ego ſum Paſtor bonus*, cui conveniunt characteres omnes & virtutes boni Paſtoris. *Bonus Paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis*, vitam exponit ſuam quibuſvis periculis, ut oves tueatur ab incurſibus luporum & leonum. *Mercenarius autem*, cuſtos ovium mercede conductus, *& qui non eſt Paſtor, cujus non ſunt oves propriæ*, cum veri Paſtoris affectum non habeat turpique tantum lucro in earum cuſtodia ducatur, *videt lupum venientem*, & vitæ ſuæ magis quam ovium ſecuritati conſulens, *dimittit oves, & fugit: & lupus rapit & diſpergit oves* Paſtoris præſidio deſtitutas. *Mercenarius autem fugit*, deſerto grege, *quia mercenarius eſt*, ſua dumtaxat commoda quærens, *& non pertinet ad eum de ovibus*, non curat de ovium conſervatione & incolumitate, cum res ipſius non agatur.

14. 15. *Ego ſum Paſtor bonus*, mercenario longe diſſimilis: *& cognoſco meas*, diſtincte ac perfecte, non quacumque cognitione, ſed quæ amori & curæ conjuncta ſit; *& cognoſcunt me meæ*, me ut Paſtorem ac Salvatorem ſuum cognoſcunt fide quæ per dilectionem operatur, *ſicut novit me Pater, & ego agnoſco Patrem*: ſimilis inquam, eſt notitia qua cognoſco oves meas & illæ viciſſim me cognoſcunt, ei qua me novit Pater, & ego agnoſco Patrem. Quæ tamen dictio *ſicut*, non perfectam æqualitatem, ſed aliqualem dumtaxat ſimilitudinem & imitationem ex parte ovium exprimit, in hoc poſitam quod Chriſtus bonus Paſtor oves ſuas diligat, curet, ſervet, ſibique conjunctiſſimas, cariſſimas habeat, ſicut Pater Chriſtum ut Filium ſuum diligit Spiritu ſancto; & oves viciſſim Chriſtum Paſtorem ſuum diligant: eumque ut omnium bonorum ſuorum auctorem agnoſcant. *Et animam meam pono pro ovibus meis*, vitam meam pro earum ſalute devoveo, & profundo.

16. *Et alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili*, Gentes ſcilicet, ſeu electos ex Gentibus, quæ non ſunt ex hoc ovili Iſraelitico: *& illas oportet me adducere* ad Eccleſiam meam, ſecundum Prophetarum vaticinia: *& vocem meam audient*. Evangelii mei prædicationi per ora Diſcipulorum meorum reſonanti obedient; *& fiet unum ovile*, ſeu grex unus ex Populo Judaico & Gentili, abſque ullo diſcrimine, *& unus Paſtor*, me Paſtorem unum habebunt & ſequentur. Confer cum Iſaiæ 49. 6. „ Parum eſt ut ſis „ mihi ſervus ad ſuſcitandas Tribus Jacob & fæces Iſrael convertendas. „ Ecce dedi te in lucem Gentium, ut ſis ſalus mea uſque ad extremum „ terræ. *Et cum Ezechielis* 37. 21. *& ſeq.* Hæc dicit Dominus Deus: Ec- „ ce ego aſſumam filios Iſrael de medio Nationum, ad quas abierunt: & „ congregabo eos undique, & adducam eos ad humum ſuam. Et faciam „ eos in gentem unam in terra in montibus Iſrael, & Rex unus erit o- „ mnibus imperans: & non erunt ultra duæ gentes, nec dividentur am- „ plius in duo regna. Neque polluentur ultra in Idolis ſuis, & abomina- „ tionibus ſuis, & cunctis iniquitatibus ſuis: & ſalvos eos faciam de uni- „ verſis ſedibus in quibus peccaverunt, & emundabo eos: & erunt mihi „ populus, & ego ero eis Deus. Et ſervus meus David Rex ſuper eos, „ & Paſtor unus erit omnium eorum: in judiciis meis ambulabunt, & „ mandata mea cuſtodient, & facient ea. *Et cap.* 34. 22. 23. Et ſalvabo „ gregem meum, & non erit ultra in rapinam, & judicabo inter pecus „ & pecus. Et ſuſcitabo ſuper eas Paſtorem unum, qui paſcat eas, ſer- „ vum meum David (*ita vocat Chriſtum de familia David naſciturum*) ipſe „ paſcet eas, & ipſe erit eis in Paſtorem.

17. 18.

Digitized by Google

17. 18. *Propterea me diligit Pater*, hæc non poſtrema diligendi me ratio, quatenus homo ſum, quia curam habeo ovium quas mihi dedit, & quas tanti facit, *quia ego pono animam meam* pro illis, *ut iterum ſumam eam*. Sic tamen ſponte libere vitam meam pono pro electis meis, ut illam mox reſumpturus ſim devicta morte. *Nemo tollit eam a me*: nemo mihi vitam eripere poteſt invito: *ſed ego pono eam a me ipſo*, lubens & volens morior: *& poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam*, a morte meipſum excitando. Poteſtate, non neceſſitate mortuus eſt Chriſtus, poteſtate ſurrexit. *Hoc mandatum*, de morte ſubeunda pro ovibus, *accepi a Patre meo*. Quod ut mihi volenti & conſentienti impoſitum eſt, ſic illud ſumma exequor libertate obediens factus uſque ad mortem.

19. 20. 21. *Diſſenſio iterum facta eſt inter Judæos propter ſermones hos*, horum occaſione ſermonem, aliis aliud de Jeſu ſentientibus. *Dicebant autem multi ex ipſis* blaſphemantes: *Dæmonium habet & inſanit: Quid eum auditis?* Verba ejus ſpernenda ſunt, ut dæmoniaci, aut certe dementis. *Alii dicebant: Hæc verba non ſunt dæmonium habentis*, hominis cujus mens a dæmonio tranſverſa agitur. *Numquid dæmonium poteſt cæcorum oculos aperire?* Quod illum operantem vidimus. Hoc certe opus non eſt dæmonis, ſed divinæ poteſtatis.

22. 23. 24. *Facta ſunt autem Encænia in Jeroſolymis*: Feſtum anniverſarium Dedicationis Templi per Judam Machabæum celebrabatur, *& hyems erat*, dies ſcilicet 25. menſis Caſleu, Decembri noſtro reſpondentis *& ambulabat Jeſus in Templo*, id eſt, in atriis Templi, *in porticu Salomonis*, id eſt, in ea Porticu, quæ ut loco, ita & forma, reſpondebat priſtinæ porticui, quam olim erexerat Salomon in parte Templi Orientali, unde & vetus nomen retinebat. *Circumdederunt ergo eum Judæi*, ſeu Judæorum Primores, Senatores, Phariſæi, Legiſperiti, magno confluxu, & dicebant ei: *Quouſque animam noſtram tollis?* quouſque nos ſuſpenſos tenes in dubio? *Si tu es Chriſtus, dic nobis palam*, aperte, ingenue, ſine verborum ambagibus & parabolarum involucris. Inſidioſe loquuntur, ut ſi negaret, fidem ei apud populum derogarent; ſi affirmaret, læſæ majeſtatis apud Romanos accuſarent. Chriſtum enim Regem fore, & quidem talem qui Reges mundi ſubigeret, Judæi intelligebant.

1. Mach. 4. 52. & ſeq.

S. Auguſt. Tract. 49. in Johan. n. 4.

25. 26. *Reſpondit Jeſus: Loquor vobis*, jam diu & ſæpe dixi vobis verbis æquivalentibus, me Chriſtum eſſe miſſum a Patre, *& non creditis*, in infidelitate veſtra pertinaces. *Opera quæ ego facio in nomine Patris mei*, miracula quæ divina poteſtate, Dei Patris mei auctoritate apud vos palam edo, teſtantur me Chriſtum eſſe, de quo hæc a Prophetis prædicta ſunt: *Sed vos non creditis, quia non eſtis ex ovibus meis*, ex numero electorum meorum. His enim qui præordinati ſunt ad vitam æternam Deus fidem donat gratuito miſericordiæ ſuæ beneficio, quam vobis negat juſto judicio ob peccata veſtra. Illis dixit, *Non eſtis ex ovibus meis*, (inquit S. Auguſt.) *quia videbat eos ad ſempiternum interitum prædeſtinatos, non ad vitam æternam ſui ſanguinis pretio comparatos*.

27. 28. *Oves meæ vocem meam audiunt*, animo docili ac obediente: *& ego cognoſco eas*, agnoſco quos ipſis impreſſi characteres (Novit Dominus qui ſunt ejus) *& ſequuntur me*, per imitationem: *& ego vitam æternam do eis*, id eſt, certiſſime dabo: *& non peribunt in æternum*, æterna morte non peribunt, quia etſi labantur in peccatum, in eo non perſeverabunt, ſed veram pænitentiam agent: *& non rapiet eas quiſquam*, ſeu vi, ſeu dolo, *de manu mea*, id eſt, de potentia mea, qua eas cuſtodio.

29. 30.

29. 30. *Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus eſt; & nemo poteſt rapere de manu Patris mei.* Quod dedit mihi Pater, id eſt, ut ſim Verbum ejus, ut ſim unigenitus Filius ejus, ut ſim ſplendor lucis ejus *majus omnibus eſt*, ſive (ut Græci Textus vis habet) Pater qui oves illas benedictas & dilectas dedit mihi, rebus omnibus creatis major eſt, ejuſque omnipotentiæ nemo poteſt reſiſtere: ideo nemo poteſt eas eripere de manu Patris, conſequenter nec de manu ſeu poteſtate mea. Una eſt enim Patris & Filii poteſtas, quia una divinitas. *Ego & Pater unum ſumus*, non ſolum voluntate & concordia, ſed natura & poteſtate. *Cum audit*, ſumus, *abſcedat confuſus Sabellianus; cum audit*, unum, *abſcedat confuſus Arianus: gubernet Catholicus inter utrumque fidei ſuæ navigium, quoniam cavendum eſt in utroque naufragium. Dic ergo quod dicit Evangelium*, Ego & Pater unum ſumus: *Non ergo diverſum, quia* unum; *non unus, quia* ſumus.

S. Auguſt. ibid. n. 5.

S. Auguſt. alibi.

31. *Suſtulerunt ergo lapides Judæi, ut lapidarent eum*, quaſi reum blaſphemiæ, cum intelligerent eum ſibi divinam adſcribere poteſtatem & naturam. Judæi intellexerunt, quod non intelligunt Ariani & Sociniani. Ideo enim irati ſunt, quia ſenſerunt non poſſe dici, *Ego & Pater unum ſumus*, niſi ubi æqualitas eſt Patris & Filii.

S. Auguſt. Tract. 49. in Johan. n. 8.

32. 33. *Reſpondit eis Jeſus: Multa bona opera oſtendi vobis ex Patre meo:* id eſt: palam feci apud vos Patris mei divina poteſtate, quam mecum indiviſim communicavit, *propter quod eorum opus me lapidatis*, ſeu lapidare vultis? *Reſponderunt ei Judæi: De bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia:* Non ob aliquod bonum opus quod feceris, ſed ob blaſphemiam: *& quia tu homo cum ſis*, ex carne & ſanguine compoſitus ut ceteri, *facis te ipſum Deum*, te Deo dicis æqualem, teque & Patrem unum eſſe.

34. 35. 36. *Reſpondit eis Jeſus: Nonne ſcriptum eſt in Lege veſtra, quia Ego dixi, dii eſtis?* Verba ſunt Dei ad judices: Ego, inquit, vos poteſtatis & nominis mei participes feci. *Si illos dixit Deos, ad quos ſermo Dei factus eſt*, quibus eximium aliquod munus a Deo demandatum eſt, & qui Deum repræſentant, *& non poteſt ſolvi* ſeu irrita fieri *Scriptura* ſacra: *Quem Pater ſanctificavit & miſit in mundum, vos dicitis, quia blaſphemas, quia dixi, Filius Dei ſum?* Quanto minori jure mihi blaſphemiæ crimen affingitis, cum natura Filius ſim Dei, quem Pater ſanctificavit, gignendo ex utero ante luciferum, in ſplendoribus ſanctorum; quem increata ſanctitate, plenitudine divinitatis, oleo illo lætitiæ præ conſortibus conſecravit ad munus quod obeo Doctoris, Legiſlatoris, & Salvatoris omnium hominum, quod ſolius Dei proprium eſt; & e ſinu ſuo ubi eram in principio, in mundum me miſit. Argumentum eſt igitur a minori ad majus: quia longe meliori jure Filium Dei ſe dicere poteſt, qui ejuſdem eſt cum Deo Patre poteſtatis & naturæ, quique divinis operibus id demonſtrat, quam qui Deum ſolummodo repræſentat ratione muneris quod gerit.

Pſal. 81. 6.

37. 38. *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi.* Diluto blaſphemiæ crimine, ad præcipuum ſermonis ſui argumentum redit, ſeque Chriſtum eſſe probat. Si non edo opera Deo digna, & quæ me Filium ejus eſſe demonſtrant, cum a nullo alio niſi a Deo, cujus ſunt propria, fieri poſſint, mihi fidem innoxie derogabitis. *Si autem facio* hujuſmodi opera: *& ſi mihi non vultis credere*, ſeu verbis meis fidem habere, *operibus credite*, quibus verba confirmantur; *ita fiet ut cognoſcatis & credatis, quia Pater in me eſt, & ego in Patre*, per individuam potentiæ & eſſentiæ unita-

Digitized by Google

nitatem, necnon per intimam & perfectiſſimam inhabitationem unius perſonæ in alia.

39. 40. *Quærebant ergo eum apprehendere*, quod ſe Dei Filium natura, non adoptione ſola conſtanter prædicaret: *& evaſit de manibus eorum*, iterum demonſtrans poteſtatem ſibi non deeſſe pericula quævis evadendi. *Et abiit iterum trans Jordanem, in eum locum ubi erat Johannes baptizans primum*, antequam in Salim veniret: *& manſit illic* aliquandiu. Joann. 3. 25.

41. 42. *Et multi venerunt ad eum*, memores teſtimonii quod Johannes illi perhibuerat: *& dicebant: Quia Johannes quidem ſignum fecit nullum*, & tamen eum ſumme venerati ſumus, & prope pro Meſſia habuimus. *Omnia autem quæcumque dixit Johannes de hoc*, ſcilicet de Jeſu, nempe illum eſſe Agnum Dei, Mundi Salvatorem, Dei Filium, *vera erant*, ut probat eventus, utque conſtat ex verbis & factis ejus. *Et multi crediderunt in eum*, ipſum eſſe Chriſtum, verumque Dei Filium, ac Mundi Salvatorem, teſtimonio Johannis, quod in memoriam revocarunt, & ipſius Jeſu miraculis adducti.

SENSUS MORALIS.

1. A*Men, amen dico vobis: Qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt & latro.* Chriſtus oſtium eſt: quicumque per eum non intrat, quicumque in illum non credit, quantacumque morum probitate fulgere videatur, ille fur eſt & latro. Tales Pagani, Gentiles Philoſophi, Phariſæi, Hæretici, & quicumque gloriam propriam quærunt. Dicant ergo Pagani, Bene vivimus. Si per oſtium non intrant, quid prodeſt eis unde gloriantur? „ Ad hoc enim debet unicuique prodeſſe „ bene vivere, ut detur illi ſemper vivere: nam cui non datur ſemper vi- „ vere, quid prodeſt bene vivere? Quia *Nec bene vivere dicendi ſunt, qui finem bene vivendi vel cæcitate neſciunt, vel inflatione contemnunt. Non eſt autem cuiquam ſpes vera & certa ſemper vivendi, niſi agnoſcat vitam quod eſt Chriſtus, & per januam intret in ovile*: niſi, inquam, Chriſtum agnoſcat, confiteatur, & colat virum Deum & hominem verum, & per ejus fidem intret in ovile Chriſti, id eſt, in Eccleſiam Catholicam. Non ſolum autem Chriſtum verum prædicet, ſed Chriſti gloriam quærat, non ſuam, nam multi quærendo gloriam ſuam, oves Chriſti ſparſerunt potius quam congregaverunt. *Humilis eſt enim janua Chriſtus Dominus: Qui intrat per hanc januam, oportet humiliet ſe, ut ſano capite poſſit intrare. Qui autem ſe non humiliat, ſed extollit, per maceriam vult aſcendere: qui autem per maceriam aſcendit, ideo exaltatur ut cadat.* S. Aug. Tract. 45. in Johan. n. 2. 3. 4.

Qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt, & latro. Quicumque per Chriſtum Jeſum non intrat in Eccleſiaſticum Ordinem, in Paſtorale Miniſterium, quicumque alium finem intuetur, quam Chriſti gloriam, Eccleſiæ utilitatem: quicumque alia ratione movetur, ille fur eſt & latro. Quem ad Clerum, & ad Paſtorale Miniſterium alliciunt & trahunt ambitio, avaritia, quietis & vitæ commodioris amor, familiæ ſuæ utilitas, ille fur eſt & latro. Quicumque per ſimoniam, vim, & malas artes Beneficia Eccleſiaſtica obtinet, & ea quæ Animarum curam adjunctam habent pro ſe petit, ille fur eſt & latro.

2. 3. 4. *Qui autem intrat per oſtium, Paſtor eſt ovium.* Dotes, officia, ſigna boni Paſtoris Chriſtus ſummus Paſtor exponit. Primum officium eſt legitimus ingreſſus in ovile Chriſti, per vocationem interiorem Spiritus

ejus, non alio quam gloriæ Dei, utilitatis Eccleſiæ, ſanctificationis animarum intuitu: per vocationem exteriorem, miſſionem, auctoritatem Apoſtolicam & Epiſcopalem. His enim veluti clavibus Spiritus ſanctus oſtium Paſtoribus aperit, furibus & latronibus claudit. *Huic oſtiarius aperit*. 2. Bonus Paſtor oves docere debet, illis verbum Dei prædicare, illarum captui & intelligentiæ ſermones ſuos attemperare, ut vocem ejus audiant. Paſtor mutus, idolum eſt, non Paſtor. Qui concionatur, & ſe auditorum ingenio non accommodat, comœdus eſt & declamator, non prædicator. *Et oves vocem ejus audiunt*. 3. Bonus Paſtor oves ſuas cognoſcere debet, earum bonam vel malam indolem, affectus, mores, neceſſitates internas & externas perſpectas habere, illas viſitare, ſublevare in egeſtate, in morbis corporis & animæ; præſto ſemper eſſe ad ſuccurrendum omnibus & ſingulis: proprias oves vocare, non alienas; in alienum ovile nihil uſurpare, Animarum alienæ curæ commiſſarum fiduciam ſibi non conciliare, proprioque Paſtori ſurripere. *Et proprias oves vocat nominatim*. 5. Bonus Paſtor Animas educere debet e familia veteris hominis, & in familiam novi hominis Chriſti Jeſu per baptiſmum introducere; educere per prædicationem divini verbi, per obſecrationes, correptiones, increpationes, per canonicam Pœnitentiæ adminiſtrationem ex peccatis earum, pravis habitibus & affectibus, e diaboli pompis, & voluptatibus & amore ſæculi; & ducere eas in paſcua ſalutaria, & viam Chriſtianæ vitæ ac diſciplinæ. *Et educit eas*. 6. Bonus Paſtor præire debet ovibus, vitæ irreprehenſibilis, & omnium virtutum Chriſtianorum exemplo. *Et cum proprias oves emiſerit, ante eas vadit; & oves illum ſequuntur, quia ſciunt vocem ejus*. Bonus Paſtor commiſſum ſibi gregem paſcat *exemplo converſationis, verbo prædicationis, fructu orationis*.

S. Bern. Tract. in Evang Ecce nos reliquimus omnia.

S. Auguſt. Tract. 45. in Joann.

7. 8. *Amen, amen dico vobis, Quia ego ſum oſtium ovium. Omnes quotquot venerunt, fures ſunt & latrones, & non audierunt eos oves*. Prophetas audiverunt juſti veteris Teſtamenti, quia cum Verbo Dei venerunt, & veritatis miniſtri, ac interpretes fuerunt. Intraverunt ergo per oſtium, qui eos audierunt, ſic in Chriſtum credentes venturum, quomodo nos credimus in eum qui venit. *Tempora variata ſunt, non fides*. Nos credimus Dominum Jeſum Chriſtum natum ex Virgine, veniſſe in carne, paſſum eſſe, reſurrexiſſe, in cælum aſcendiſſe: totum hoc impletum eſſe jam credimus. In ejus ſunt fidei ſocietate nobiſcum & illi Patres; qui crediderunt de Virgine naſciturum, paſſurum, reſurrecturum, in cælum aſcenſurum.

2. Cor. 4. 13. *Habentes* (inquit Apoſtolus) *eumdem ſpiritum fidei, ſicut ſcriptum eſt: Credidi propter quod locutus ſum. Et nos credimus, propter quod & loquitur*. Quotquot ergo ante Chriſti adventum crediderunt vel Abrahæ, vel Iſaac, vel Jacob, vel Moyſi, vel aliis Patriarchis, ac Prophetis Chriſtum prænuntiantibus, oves erant, & Chriſtum audierunt, non vocem alienorum. Alii ſunt ergo quos non audierunt oves, in quibus non erat vox Chriſti, errantes, falſa dicentes, inania garrientes, vana fingentes, miſeros ſeducentes. Et ſi eos audierunt oves Chriſti aliquando errantes; vocem tandem Chriſti audierunt, ad ovile redierunt, in eoque uſque in finem perſeverarunt. *Eſt vox aliqua Paſtoris, in qua oves non audiunt alienos, in qua non oves non audiunt Chriſtum*. Quæ eſt iſta vox? *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*. „ Hanc vocem non negligit proprius, non au„ dit alienus: nam & ille hoc ei prædicat, ut perſeveret apud ipſum uſ„ que in finem, ſed non apud eum perſeverando non audit hanc vocem. „ Venit ad Chriſtum, audivit alia & alia verba, illa & illa, omnia vera, „ ſana omnia: inter quæ omnia eſt & illa vox: *Qui perſeveraverit*, &c.

Iſtam

Digitized by Google

„ Iſtam qui audierit, ovis eſt. Sed audiebat illam neſcio quis, & deſipuit,
„ refriguit, audivit alienam; ſi prædeſtinatus eſt, ad tempus erravit, in
„ æternum non periit; redit ut audiat quod neglexit, faciat quod audivit.
„ Si enim de his eſt qui prædeſtinati ſunt, & errorem ipſius Deus præ-
„ ſcivit, & converſionem futuram; ſi aberravit, redit ut audiat vocem il-
„ lam Paſtoris, & ſequatur dicentem: *Qui perſeveraverit uſque in finem,*
„ *hic ſalvus erit*. Bona vox, vera Paſtoralis, vox ſalutis in tabernaculis
„ juſtorum. Nam facile eſt audire Chriſtum, laudare Evangelium, accla-
„ mare Concionatori: perſeverare uſque in finem, hoc eſt ovium vocem
„ Paſtoris audientium.

9. 10. *Ego ſum oſtium. Per me ſi quis introierit, ſalvabitur, & ingredietur, & egredietur, & paſcua inveniet.* Animæ ad Chriſtum Jeſum per ipſummet, qui ſalutis oſtium eſt, ducendæ ſunt. In manu ejus vita & omnium copia bonorum eſt, quæ miſericorditer diſtribuit iis, qui in ejus gratia, non in propria virtute confidunt. Per Chriſtum in Eccleſiam ingredimur, ut ibi pabulo divini verbi, Myſteriorum, Sacramentorum; ut ſacratiſſimo Corpore & Sanguine ipſius paſcamur. Per Chriſtum egredimur ex hoc mundo, & in cælum recipimur, æterna veritate paſcendi. *Fur non venit niſi ut furetur, & mactet, & perdat. Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant.* „ Id dixiſſe videtur, ut vitam habeant in- *S. Auguſt*
„ gredientes, & abundantius habeant egredientes. Non autem poteſt quiſ- *Tract. 45. in*
„ que per oſtium, id eſt, per Chriſtum egredi ad vitam æternam, quæ *Johan. n. 15.*
„ erit in ſpecie; niſi per ipſum in Eccleſiam ejus, quod eſt ovile ejus,
„ intraverit ad vitam temporalem, quæ eſt in fide. Ideo ait, *Ego veni ut*
„ *vitam habeant*, hoc eſt fidem quæ per dilectionem operatur, per quam
„ fidem in ovile ingrediuntur ut vivant, quia juſtus ex fide vivit: *& a-*
„ *bundantius habeant*, qui perſeverando uſque in finem, per illud oſtium, id-
„ eſt, per fidem Chriſti egrediuntur, quoniam veri fideles moriuntur; &
„ abundantius habebunt vitam, veniendo quo Paſtor ille præceſſit, ubi
„ numquam deinde moriantur.

Fur non venit niſi ut furetur, & mactet, & perdat, &c. Qui Beneficium ac Miniſterium Eccleſiaſticum ſuſcipit ut commodius vivat & lautius, ut Eccleſiæ reditibus ad luxum, ad ludos, ad voluptates abutatur; qui pravis dogmatibus, & moribus improbis, aut negligentia certe ſua animas perdit, fur eſt & latro. Ille vero Paſtor bonus eſt, qui exemplo Chriſti Jeſu Paſtorum Principis in id unum ſtudiis & modis omnibus incumbit, ut vitam æternam ejus ovibus procuret. Ob hunc enim finem Paſtor in Eccleſia conſtitutus eſt. *Fur non venit niſi ut furetur, & mactet, & perdat. Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant.*

11. *Ego ſum Paſtor bonus. Bonus Paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis.* Devovere ſe ipſum debet pro ovibus ſuis bonus Paſtor ut victimam, tum per ſancti Miniſterii labores aſſiduos; tum etiam per vitæ ſuæ ſacrificium, ſi opus ſit, pro ſalute gregis. Sed proh pudor! ſunt qui dominicas oves ſuis cupiditatibus, avaritiæ ſuæ, iræ ſuæ, vindictæ, quieti immolant, illaſque perire ſinunt ut ſumptibus parcant aut labori. *Omnes quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Jeſu Chriſti.* (*Philipp. 2.*) Sane cum incomparabiliter longe ſit melior anima qua vivimus, terrena ſubſtantia quam exterius poſſidemus; qui non dat pro ovibus ſubſtantiam ſuam, quando pro his daturus eſt animam ſuam? (*S. Greg. M. Hom. 14. in Evang.*)

12. 13. *Mercenarius autem, & qui non eſt Paſtor, cujus non ſunt oves propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit: & lupus rapit & diſpergit.* Quis eſt mercenarius? Sunt in Eccleſia quidam Præpoſiti, de

quibus Paulus Apoſtolus dicit, *ſua quærentes, non quæ Jeſu Chriſti*. Quid
S. Auguſt. Tract. 46. in Joann. eſt, ſua quærentes? *Non Chriſtum gratis diligentes, non Deum propter Deum
quærentes, temporalia commoda conſectantes, lucris inhiantes, honores ab hominibus appetentes. Hæc quando amantur a Præpoſito, & propter hæc ſervitur Deo; quiſquis eſt talis, mercenarius eſt, inter filios ſe non computet*. In ordine Præpoſitorum Eccleſiæ, & filii ſunt, & mercenarii. Præpoſiti qui filii ſunt, Paſtores ſunt. Mercenarii non ſunt Paſtores merito, quamvis ſint gradu: neceſſarii tamen ſunt, (inquit S. Auguſtinus) multi quippe in Eccleſia commoda terrena ſectantes, Chriſtum prædicant, & per eos vox Chriſti auditur: & ſequuntur oves, non mercenarium, ſed vocem Paſtoris per mercenarium. Mercenarios demonſtravit Chriſtus, dicens, *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi: Quæcumque ergo dixerint vo-
Matt. 23. 2. bis, facite: ſecundum opera vero eorum nolite facere*. Quid aliud dixit, niſi, per *mercenarios vocem Paſtoris audite?* Sedendo enim in Cathedra Moyſis legem Dei docent: ergo per illos Deus docet. Sua vero illi ſi velint docere, nolite audire, nolite facere. Certe enim tales ſua quærunt, non quæ Jeſu Chriſti; nullus tamen mercenarius auſus eſt dicere populo Chriſti, Tua quære, non quæ Jeſu Chriſti. Quod enim facit male, non prædicat de Cathedra Chriſti: inde lædit unde mala facit, non unde bona dicit. „ Botrum carpe, ſpinam cave. Botrus aliquando de radice vitis ex-
„ ortus, pendet in ſepe, creſcit palmes, inſeritur ſpinis, & portat fructum
„ ſpina non ſuum. Non enim ſpinam vitis attulit, ſed ſpinis palmes in-
„ cubuit. Noli interrogare niſi radices. Quære radicem ſpinæ, extra in-
„ venis a vite: Quære originem uvæ, vitis hanc protulit ex radice. Ca-
„ thedra ergo Moyſi vitis erat: Phariſæorum mores ſpinæ erant. Doctri-
„ na vera per malos, palmes in ſepe, Botrus inter ſpinas. Caute lege,
„ ne dum quæris fructum, laceres manum: & cum audis bona dicentem,
Philipp. 2. 20. „ ne imiteris mala facientem: *Sanctus Paulus qui ſcripſit*, Neminem habeo
„ tam unanimem, qui ſincera affectione pro vobis ſollicitus ſit. Omnes
„ enim quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Jeſu Chriſti: *alio loco inter mer-
Philipp. 1. 15. „ cenarios filioſque diſtinguens ait:* Quidam autem & propter invidiam &
„ contentionem: quidam autem & propter bonam voluntatem Chriſtum
„ prædicant, quidam ex caritate, ſcientes quoniam in defenſionem Evan-
„ gelii poſitus ſum. Quidam autem ex contentione Chriſtum annuntiant,
„ non ſincere, exiſtimantes preſſuram ſe ſuſcitare vinculis meis. Iſti mercenarii erant, Paulo Apoſtolo invidebant. Quare invidebant, niſi quia temporalia requirebant? Sed quid adjungat, attendite. *Quid enim? Dum omni modo ſive per occaſionem, ſive per veritatem Chriſtus annuntietur, & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo*. „ Veritas eſt Chriſtus: veritas a mercenariis oc-
„ caſione annuntietur, veritas a filiis veritate annuntietur: filii æternam
„ hæreditatem patris patienter exſpectant, mercenarii temporalem merce-
„ dem conducentis feſtinanter exoptant: mihi humana gloria, cui merce-
„ narios invidere video, minuatur; & tamen per linguas & mercenarium
S. Auguſt. ſerm. 137. alias 49. de Verbis Dom. „ & filiorum divina Chriſti gloria diffametur, cum ſive occaſione, ſive
„ veritate Chriſtus annuntietur. Tres perſonas attende, Paſtorem, mercenarium, latronem. *Diligendus eſt Paſtor, tolerandus mercenarius, cavendus eſt latro*.

13. *Mercenarius autem fugit, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ovibus*. Fugere, cum manendum eſt; cedere, cum reſiſtendum; ſilere, cum loquendum, caracteres ſunt mercenarii, commoda tantum ſua, non ovium ſalutem & ſpiritualem utilitatem quærentis. Peccantem non libere audet arguere. Ecce neſcio quis graviter peccavit, increpandus eſt,

Digitized by Google

„ eſt, excommunicandus eſt : ſed excommunicatus inimicus erit, inſidia-
„ bitur, nocebit cum potuerit. Jam ille qui ſua quærit, non quæ Jeſu
„ Chriſti, ne perdat quod ſectatur, humanæ amicitiæ commoditatem, &
„ inimicitiarum humanarum incurrat moleſtiam, tacet, non corripit. Ec-
„ ce lupus ovi guttur apprehendit: diabolus fideli adulterium perſuaſit,
„ tu taces, non increpas: o mercenarie, lupum venientem vidiſti, & fu-
„ giſti. Reſpondet forte & dicit, Ecce hic ſum, non fugi, *Fugiſti, quia tacuiſti: tacuiſti, quia timuiſti. Fuga animi timor eſt; corpore ſtetiſti, ſpiritu fugiſti*.

S. Auguſt. Tract 46. in Joann. n. 8.

14. 15. *Ego ſum Paſtor bonus; & cognoſco meas, & cognoſcunt me meæ, ſicut novit me Pater, & ego agnoſco Patrem*, cognitione adhæſionis & amoris; *& animam meam pono pro ovibus meis*. Sic bonus Paſtor oves ſemper habet in corde, ad honorem & imitationem Patris æterni, & Filii ejus Jeſu Chriſti: ſeque totum devovet, conſecrat, impendit pro ovibus, paratus ad vitam etiam pro ipſarum ſalute profundendam, ut Chriſtum ſummum Sacerdotem & victimam pro ſalute noſtra factum imitetur. Paſtorum officium audiſtis, ovium officia cogitate. *Et cognoſcunt me meæ*, quaſi dicat, *Diligentes obſequuntur. Qui enim veritatem non diligit, adhuc minime cognovit*. Videte ſi Chriſti oves eſtis, videte ſi eum cognoſcitis, videte ſi lumen veritatis ſcitis; *non per fidem tantum, ſed per amorem; non ex credulitate, ſed ex operatione*. Nam *qui dicit ſe noſſe Deum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt*. Ideo hic ait Jeſus: *Sicut novit me pater, & ego agnoſco Patrem, & animam meam pono pro ovibus meis*. Id eſt, *Ea caritate qua pro ovibus morior, quantum Patrem diligam oſtendo....* Paſtor bonus eſt in Eccleſia, qui non aliud quærit quam Deum; mercenarius qui aliud. *Quiſquis autem a Deo præter Deum aliquid quærit, non caſte Deum quærit*.

S. Greg. M. Hom. 14. in Evang.

S. Auguſt. ſerm. 137. alias 49. de Verbis Domini.

16. *Et alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili; & illas oportet me adducere, &c.* Bonus Paſtor nuſquam ſatis laboraſſe pro animarum ſalute ſibi videtur. Alias & alias Animas Deo lucrari & acquirere conatur in dies, ut numerus electorum illi ſoli cognitus impleatur, & ad conſummationem corporis Jeſu Chriſti tandem perveniatur. Summum in laboribus ſacri miniſterii Paſtorum ſolatium eſt, quod vocem Chriſti per eos loquentis oves audiant, qui & oſtium eſt, & Paſtor ovium: oſtium, pandendo ſe; Paſtor, intrando per ſe. Et quidem quod Paſtor eſt, dedit & membris ſuis; nam Apoſtoli, & boni Epiſcopi ſunt Paſtores. Oſtium vero nemo eorum ſe dicit. Hoc ſibi Chriſtus proprium tenuit, qua intrent oves. Denique Paulus Apoſtolus boni Paſtoris implebat officium, quando Chriſtum prædicabat, quia per oſtium intrabat. At ubi oves indiſciplinatæ cœperunt facere ſchiſmata, & alia oſtia ſibi ponere, non qua intrarent & congregarentur, ſed qua errarent ut dividerentur, dicentes, alii, *Ego ſum Pauli*; alii, *Ego ſum Cephæ*; alii, *Ego Apollo*; alii, *Ego Chriſti*: expaveſcens ad eos qui dixerunt, *Ego ſum Pauli*; tamquam clamans ad oves, Miſeræ, qua itis? Non ſum oſtium. *Numquid Paulus* (inquit) *pro vobis crucifixus eſt, aut in nomine Pauli baptizati eſtis?* Qui vero dicebant, *Ego ſum Chriſti?* invenerant oſtium. Ad illum oves ſibi commendatas adducere debent Paſtores, ad eum errantes reducere, *Ut fiat unum ovile, & unus Paſtor*. Ad conſummatam illam ovilis Dominici, id eſt, Eccleſiæ triumphantis unitatem ſuſpiremus, in qua perfecta erit caritas, Electos æternum Deo conjungens, & inter ſe connectens; omnia membra capiti, totum ovile paſtori inſeparabiliter adunans in paſcuis uberrimis æternæ felicitatis. Interim vero Eccleſiam diligamus, ejuſque unitatem ſervemus,

1. Cor. 12.

S. Auguſt. Tract. 47. in Johann.

extra quam non eſt ſalus. Non enim *habet Dei caritatem, qui Eccleſiæ non*
S. Cyprian. *diligit unitatem*.

17. 18. *Propterea me diligit Pater quia ego pono animam meam, ut iterum*
ſumam eam. Nihil magis Paſtorem amore Dei dignum reddit, nihil ma-
gis ejus ſanctificationem promovet, nihil uberiorem gratiarum & benedi-
ctionum cæleſtium copiam in ipſum derivat, quam bonorum & commo-
dorum temporalium, ipſiuſque vitæ contemptus, ut miniſterium ſuum fi-
deliter impleat. Vitam nimium diligere non debet bonus Paſtor & Eccle-
ſiæ Miniſter, ſed eam Deo quotidie conſecrare, & in ejus gloriam impen-
dere, mori paratus occaſione data, ut ſalutem procuret Animarum Chri-
ſti pretioſo ſanguine redemptarum. Debet autem ſacrificium ejus volun-
tarium eſſe, ut quamvis vitam conſervare poſſit, eam nihilominus devo-
veat & profundat, ſi neceſſe ſit, ex obedientia & caritate. *Et poteſtatem*
1. Joann. 3. *habeo ponendi eam: Hoc mandatum accepi a Patre meo*. Sicut Chriſtus pro
nobis animam ſuam poſuit, ſic & nos debemus pro fratribus animas po-
nere.

20. *Dicebant autem multi ex ipſis: Dæmonium habet, & inſanit: Quid*
eum auditis? Chriſtus Jeſus æterna Patris Sapientia, Veritas, hominum
Redemptor tam atroces calumnias, tam horrendum contemptum patitur:
& nos pro ipſo contemni & contumeliis affici non ſuſtinebimus? Patien-
ter audit Filius Dei, *Dæmonium habet*: Patienter audit Sapientia; *Inſanit*:
Patienter audit Veritas. *Quid eum auditis?* Et nos viles homunciones,
peccatores, nihil de noſtro habentes præter mendacium & peccatum, ira,
odio, ultionis libidine accendimur, in eos qui nobis maledicunt, qui nos
contemnunt, vel convitiis & calumniis impetunt. Imitemur patientiam
& manſuetudinem Paſtoris noſtri, ſi oves ejus eſſe volumus.

22. 23. 24. *Facta ſunt autem Encænia in Jeroſolymis, & hyems erat. Et*
ambulabat Jeſus in Templo, in porticu Salomonis. Circumdederunt ergo eum
Judæi, & dicebant ei: Quouſque animam noſtram tollis? Si tu es Chriſtus,
S. Aug. *dic nobis palam*. „ Non veritatem deſiderabant, quam inquirere videban-
Tract. 48. „ tur, ſed calumniam præparabant. *Hyems erat*, & frigidi erant: ad illum
in Johan. „ enim divinum ignem accedere pigri erant. Sed accedere, eſt credere:
n. 3. „ qui credit, accedit; qui negat, recedit. Non movetur anima pedibus,
„ ſed affectibus. Friguerant a diligendi caritate, & ardebant nocendi cu-
„ piditate. Longe aberant, & ibi erant: non accedebant credendo, & pre-
„ mebant perſequendo. Quærebant audire a Domino, Ego ſum Chriſtus;
„ & fortaſſe de Chriſto ſecundum hominem ſapiebant. Prædicaverunt Pro-
„ phetæ Chriſtum, ſed divinitatem Chriſti & in Prophetis, & in ipſo E-
„ vangelio nec Hæretici intelligunt: quanto minus Judæi, quamdiu vela-
„ men eſt ſuper cor eorum? Ad eorum cæcitatem obſtupeſcamus, ſimilem-
„ que pœnam timeamus. Loquitur enim nobis Jeſus in Evangelio. Loqui-
tur per os Miniſtrorum ſuorum, & Paſtorum ſuorum, loquitur per inſpi-
rationes Spiritus ſancti ſui: & non credimus. Si enim vere crederemus
in Chriſtum fide viva, operibus teſtaremur nos eſſe Diſcipulos Chriſti,
faciendo quæ docuit, imitando quæ geſſit. 25. *Reſpondit eis Jeſus: Loquor*
vobis, & non creditis. Opera quæ Ego facio in nomine Patris mei, hæc te-
ſtimonium perhibent de me.

26. 27. 28. *Sed vos non creditis, quia non eſtis ex ovibus meis*. Fides
quæ per dilectionem operatur, & in qua perſeveratur, ſignaculum eſt o-
S. Auguſt. vium Chriſti. Ex ore ſummi Paſtoris didiciſtis quæ ſint oves; *Eſtote oves.*
Tract. 48. in *Oves credendo ſunt, oves Paſtorem ſequendo ſunt, oves Redemptorem non*
Johan. n. 4. 5 *contemnendo ſunt, oves per oſtium intrando ſunt, oves exeundo & paſcua*
inve-

Digitized by Google

inveniendo ſunt, oves vita æterna perfruendo ſunt. Tres ovium Chriſti notæ, tria Prædeſtinationis ſigna. 1. Verbi ejus amor & auditio cum docilitate & obedientia. *Oves meæ vocem meam audiunt*. 2. Cura ſingularis & eximia Filii Dei de illorum ſanctificatione. *Et ego cognoſco eas*. 3. Imitatio perſeverans vitæ & operum Chriſti Jeſu. *Et ſequuntur me*. His jam tunc dat vitam æternam, cum gratiam largitur, quæ gloriæ ſemen & pignus eſt, & eas ſervat a perditione. *Et ego vitam æternam do eis; & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de manu mea*. Quid poteſt lupus? quid poteſt fur & latro? Non perdunt niſi ad interitum prædeſtinatos. De illis autem ovibus, de quibus dicit Apoſtolus, *Novit Do-* 2.Tim.2.19.
minus qui ſunt ejus: & *Quos præſcivit, ipſos & prædeſtinavit; quos autem* Rom. 8.30.
prædeſtinavit, ipſos & vocavit; quos autem vocavit, illos & juſtificavit, quos autem juſtificavit, ipſos & glorificavit: de ovibus illis nec lupus rapit, nec fur tollit, nec latro interficit. Securus eſt de numero earum, qui pro eis novit quod dedit. Ideo ait, *Non rapiet eas quiſquam de manu mea*. Aliquando ſe ipſæ neſciunt oves, ſed Paſtor novit eas, ſecundum iſtam prædeſtinationem, ſecundum iſtam Dei præſcientiam, ſecundum electionem ovium ante conſtitutionem mundi, de qua dicit Apoſtolus, *Sicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem*. Secundum iſtam præſcientiam
„ Dei & prædeſtinationem, *quam multæ oves foris, quam multi lupi intus*; Epheſ. 1.4.
„ *& quam multæ oves intus, & quam multi lupi foris*. Quam multi modo S. Auguſt.
„ luxuriantur, caſti futuri; & quam multi blaſphemant Chriſtum, credi- Tract.45.in
„ turi in Chriſtum; quam multi ſe inebriant, futuri ſobrii; quam multi Johann. 12.
„ rapiunt res alienas, donaturi ſuas: verumtamen modo vocem alienam
„ audiunt, alienos ſequuntur. Item quam multi intus laudant, blaſphe-
„ maturi; caſti ſunt, fornicaturi; ſobrii ſunt, ſe vino poſtea ſepulturi;
„ ſtante caſuri. (De prædeſtinatis enim loquimur: de his loquimur quos
„ novit Dominus qui ſunt ejus,) &c. tamen ipſi, quamdiu recte ſapiunt,
„ Chriſti vocem audiunt. Ecce audiunt ipſi, non audiunt illi: & tamen
„ ſecundum prædeſtinationem non oves iſti, oves illi. O arcanum incom-
„ prehenſibile, *O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quam in-*
„ *comprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus!* Væ præſumptioni humanæ, ſi ſalutem ſuam in manibus ſuis ſecuriorem putat quam in manibus Salvatoris ſui! Væ præſumptioni humanæ, ſi Salvatorem illam ſervaturum confidit ſine cooperatione ſua, & niſi vigilet ipſa ne laqueis mundi, dæmonis, propriæque voluntatis implicetur, præceps agatur, perdatur!

36. 37. *Quem Pater ſanctificavit, & miſit in mundum, vos dicitis: Quia blaſphemas; quia dixi, Filius Dei ſum? Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi*. Nihil efficacius eſt ad famam Paſtoris & Miniſtri Eccleſiæ contra calumnias & obtrectationes hominum improborum defendendam, quam vocatio & miſſio legitima, morum innocentia, operum ſanctitas. Vocatio noſtra ſancta eſt, profeſſio ſancta, ſed terribilius ea de cauſa judicium nos manet, niſi vita & moribus ſancti ſimus; ut per opera noſtra cognoſcant omnes quia Deus in nobis eſt per Spiritum ſuum, & nos in Deo per intimam adhæſionem caritatis quam in cordibus noſtris diffundit: & credant verbis quæ Dei nomine ad ipſos loquimur. Eo collineare debet tota boni Paſtoris vita & converſatio, ut oves ejus Deum cognoſcant, earumque fides creſcat, nutriatur, roboretur, per caritatem operetur, perficiatur, conſummetur. *Si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoſcatis, & credatis quia ego in Patre, & Pater in me eſt*.

CAPUT UNDECIMUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. E*Rat autem quidam languens Lazarus* nomine, *a Bethania* oriundus,
ſeu ex vico ſito in eo Montis Oliveti tractu, qui Bethania dice-
batur, *de caſtello Mariæ & Marthæ, ſororis ejus*. In quo vico ſeu caſtel-
Luc. 7. lo habitabant Maria & Martha ſorores ejus, eo nomine tunc apud Chri-
ſti diſcipulos celebres, quod ſæpe Chriſtum & ejus Apoſtolos hoſpitio re-
cepiſſet. *Maria autem erat, quæ unxit Dominum unguento, & exterſit pe-
des ejus capillis ſuis: cujus frater Lazarus infirmabatur*, ſeu perículoſe æ-
grotabat. Unctionem a Maria pœnitente factam ſpectat Evangeliſta.
Quæ enim poſt reſurrectionem Lazari facta eſt, capite ſequenti comme-
moratur.

3. 4. *Miſerunt ergo ſorores ejus ad eum*, ſcilicet ad Jeſum, *dicentes* per
nuntium; *Domine, ecce quem amas infirmatur*, ſperantes fore ut eum ſa-
naret, ſiquidem nec bonitas deerat, nec poteſtas. *Audiens autem Jeſus,
dixit eis; Infirmitas hæc non eſt ad mortem* vulgarem & permanentem; *ſed
pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam;* ut illius infirmitatis oc-
S. Cyrill. lib. caſione gloria Dei & Filii ejus magis inclareſcat & celebretur. *Nihil mi-
7. 8. in Jo-* *rum* (inquit S. Cyrillus) *quod dixerit non eſſe ad mortem infirmitatem La-
hann p. 676.* *zari, & tamen mors acciderit: ad rei enim exitum reſpicientes, quodque
paulo poſt erat reſurrecturus, non quid medio tempore contigerit ſpectamus,
ſed in quem finem res tota reciderit:* ſuam autem Deique gloriam eamdem
eſſe manifeſto declarat, cujus vere Filius ſit, ac unus cum Patre Deus.

5. 6. 7. *Diligebat autem Jeſus Martham, & ſororem ejus Mariam, &
Lazarum*, a quibus hoſpitio excipi ſolebat, & quos dilectione ſua dignos
fecerat. *Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem manſit in eodem lo-
co*, ubi nuntium accepit, *duobus diebus*, ut de morte ejus dubitari non poſ-
ſet, evidentiuſque eſſet miraculum reſurrectionis ejus, quod poſtea erat edi-
turus. *Deinde poſt hæc dixit Diſcipulis ſuis: Eamus in Judæam iterum*, in
ſortem Tribus Judæ & Benjamin, verſus Jeruſalem. Tunc enim ultra Jor-
danem erant in Peræa.

8. 9. 10. *Dicunt ei Diſcipuli, Rabbi nunc quærebant te Judæi lapidare*.
Non diu eſt quod te Judæi lapidibus obruere volebant: ne te extremo pe-
riculo iterum exponas precamur. *Reſpondit Jeſus: Nonne duodecim ſunt ho-
ræ diei?* Certum eſt ac definitum diei ſpatium, quod minui non poteſt. *Si
quis ambulaverit in die, non offendit*, non impingit, *quia lucem hujus mun-
di videt: ſi autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non eſt in eo*, lux
illi non affulget, cujus beneficio cavere poſſit offendicula. Proverbiali hoc
effato ſignificat Chriſtus certum & conſtitutum eſſe tempus quo vivere de-
beat, & officium explere ſuum, quo tempore illum Judæi interficere non
S. Cyrill. lib. poterant, cum nihil pati poſſit invitus. Hæc etiam ſubintelligi poteſt ap-
6. 7. in Jo- plicatio ſententiæ, interprete S. Cyrillo: Nondum tempus eſt ut omnino
hann. p. 678. recedam a Judæis, licet impii ſint; ſed quemadmodum lumen diei non de-
ficit niſi duodecim horarum confecto ſpatio, ſic neque ante tempus lu-
men doctrinæ meæ Judæis auferam, immo uſque ad mortem cum eis ma-
nebo, ut eos in tenebris errantes illuminem; ut eorum peccatis & vo-
luntariæ cæcitati tribuendum ſit quod in me ut ad lapidem offendant. Si-
gni-

Digitized by Google

gnificat denique Diſcipulos nihil acerbi paſſuros, quamdiu cum illo erunt, qui omnia illuminat.

11. 12. 13. 14. 15. 16. *Hæc ait, & poſt hæc dixit eis: Lazarus amicus noſter dormit*, id eſt, mortuus eſt. Hebræis uſitata erat figurata iſta locutio, ut mortem ſomni nomine ſignificarent. Quem loquendi modum ad mortem Lazari ſignificandam eo convenientius uſurpavit Jeſus, quod brevi ipſum ſuſcitaturus eſſet, ac tam facile ac homo dormiens a ſomno excitatur: *ſed vado ut a ſomno excitem eum. Dixerunt ergo Diſcipuli ejus: Domine, ſi dormit, ſalvus erit*, convaleſcet; non eſt cur periculo te inferas, ut a ſomno ſalutari illum excites. *Dixerat autem Jeſus de morte ejus*, quam ſomnum vocabat figurato loquendi modo: *illi autem putaverunt quia de dormitione ſomni diceret*, ſeu de ſomno vulgari & ordinario, a quo tanquam a re noxia eum excitare vellet. Rudes enim adhuc erant in ſchola Chriſti. *Tunc Jeſus dixit eis manifeſte*, abſque metaphora: *Lazarus mortuus eſt: & gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi*: Gaudeo propter vos, quia non eram ibi, precibus enim & fletibus piarum ſororum permotus fuiſſem ad ſanitatem illi reſtituendam: ex reſurrectione autem ejus fides in me veſtra augebitur & confirmabitur, meque vitæ Auctorem eſſe firmius credetis. Hæc gaudii mei ratio; veſter enim profectus mihi unice cordi eſt: *Sed eamus ad eum. Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus*, cujus nomen Græce ſignificat gemellum, ad Condiſcipulos: *Eamus & nos ut moriamur cum eo.* Cum decretum ſit Magiſtro noſtro ire in mortis periculum, eamus & nos in certam mortem: nec enim æquum eſt ut eum deſeramus. Quæ verba promptam quidem voluntatem, ſed & timiditatem; animumque generoſum & Dei amantem, ſed permixtum incredulitate ſapiunt. Nec enim vult remanere ſine Jeſu, ſed condiſcipulos ad periculum cum Magiſtro adeundum hortatur *Eamus, &c.* Si iverimus, de vita noſtra actum eſt; ſed tamen pati non recuſemus: neque enim tanti facere vitam nos oportet, ut ab illo ſeparemur.

S. Cyrill. Alexand.

17. 18. *Venit itaque Jeſus* Bethaniam: *& invenit eum*, ſcilicet Lazarum, *quatuor dies jam in monumento habentem*, jam a quatuor diebus in ſepulchro jacentem. *Erat autem Bethania juxta Hieroſolymam, quaſi ſtadiis quindecim*, dimidia paulo amplius leuca, ſecundum noſtram menſurandi rationem. Verum, dicet quiſpiam, ſi quindecim ſtadiis aberat Bethania, quomodo quatriduanus erat Lazarus? Reſpondetur, manſiſſe Chriſtum duos dies, antequam ad Lazarum iret. Pridie venerat nuntius, quo die mortuus eſt Lazarus: quarto itaque die venit Jeſus Bethaniam.

S. Chryſ. Hom. 61. in Johann.

19. 20. *Multi autem ex Judæis* Hieroſolymitanis, ob viciniam, *venerant ad Martham & Mariam*, feminas nobilitate & religione inſignes, *ut conſolarentur eas de fratre ſuo*, ut earum dolorem de morte fratris lenirent: quod officium per ſeptem dies extendi ſolebat. *Martha ergo ut audivit, quia Jeſus venit, occurrit illi. Maria autem domi ſedebat*, Judæos conſolatores in intima domo excipiens, & ab illis detenta.

21. 22. *Dixit ergo Martha ad Jeſum: Domine, ſi fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet mortuus*: illum enim pro tuo in nos amore ſanaſſes. *Sed & nunc ſcio, quia quæcumque popoſceris a Deo*, etſi naturæ viribus impoſſibilia, ut reſurrectionem fratris mei, *dabit tibi Deus*, tuis precibus concedet. Non dixit, Sed modo rogo te, ut reſuſcites fratrem meum. Neſciebat enim an fratri ſuo utile eſſet reſurgere. Hoc tantum dixit, Scio quia potes, ſi vis facis: utrum enim facias, judicii tui eſt, non præſumptionis meæ.

S. Auguſt. Tract. 49. in Johann. n. 13.

23. 24. *Dicit illi Jeſus: Reſurget frater tuus.* Non ait, Ego eum ſtatim

reſu-

Digitized by Google

reſuſcitabo, tum modeſtiæ cauſa, tum ut Marthæ animum paulatim ad miraculi fidem ac ſpem excitaret. *Dicit ei Martha*, exiſtimans eum de univerſali reſurrectione loqui, in mundi fine futura: *Scio quia reſurget in reſurrectione in noviſſimo die*. De hac reſurrectione ſecura ſum: hoc objectum ſpei meæ.

25. 26. 27. *Dixit ei Jeſus: Ego ſum reſurrectio & vita*. Auctor ſum vitæ & reſurrectionis: ne ergo de me tam tenuiter ſentias, quaſi precario & aliena virtute, precibuſque ad Deum fuſis vitam procurare poſſim fratri tuo: per me & viventes vivunt, & mortui reſurgunt. *Qui credit in me*, qui me pro Chriſto & vitæ ac reſurrectionis Auctore agnoverit, mihique adhæſerit, *etiamſi mortuus fuerit, vivet*, reſurget ad vitam æternam. *Et omnis qui vivit*, qui mortalem in hoc mundo vitam agit, *& credit in me*, ſi in me credat fide per dilectionem operante, in eaque fide & dilectione perſeveret, *non morietur in æternum*, morte ſecunda; immo vivet vita immortali & beata. *Credis hoc?* Quaſi dicat Jeſus: Hoc præſertim credendum, hoc fratri tuo, tibique optandum eſt, hæc votorum ſumma eſſe debet ut per me æternum beateque vivatis. *Ait illi* Martha: *Utique Domine, ego credidi quia tu es Chriſtus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum veniſti*. Jamdudum credidi te eſſe Chriſtum Filium Dei vivi, ac proinde vitæ datorem, qui in hunc mundum veniſti ut genus humanum a morte peccati, a morte æterna redimas & ſalves. Quando hoc credidi, credidi quia tu es reſurrectio; credidi quia tu es vita; credidi quod qui credit in te, etſi moriatur, vivet; & qui vivit & credit in te, non morietur in æternum.

S. Auguſt. Tract. 49. in Joann.

28. 29. 30. *Et cum hæc dixiſſet, abiit, & vocavit Mariam ſororem ſuam ſilentio*, id eſt, ſummiſſa voce, *dicens: Magiſter adeſt, & vocat te. Illa ut audivit, ſurgit cito, & venit ad eum*. Prompto animo vocanti obſecuta. *Nondum enim venerat Jeſus in Caſtellum, ſed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Martha*, prope ſepulchrum, quod extra vicum poſitum erat, pro more Hebræorum.

31. 32. *Judæi ergo* Hyeroſolymitæ, *qui erant cum ea*, nempe cum Maria, *in domo, & conſolabantur eam, cum vidiſſent Mariam quia cito ſurrexit, & exiit*, cum eam tam cito ſurrexiſſe conſpexiſſent, ac foras exire, *ſecuti ſunt eam*, comitati ſunt honoris cauſa, *dicentes: Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi*. Solebat enim illic major planctus excitari, velut renovato dolore. *Maria ergo, cum veniſſet ubi erat Jeſus, videns eum, cecidit ad pedes ejus*, proſtravit ſe in ſignum ſummæ venerationis, quia illum ceu Meſſiam a Deo promiſſum proſequebatur: *& dicit ei: Domine, ſi fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet mortuus*. Non minor erat fides ejus quam Marthæ; poteſtatem Jeſu & caritatem ejus æque noverat: ideo eadem verba uſurpat. His autem verbis illum tamquam Deum allocutam, conjicit S. Cyrillus, tametſi non accurate locuta ſit, rata non adfuiſſe ipſum, quod abeſſet corpore.

33. 34. *Jeſus ergo, ut vidit eam plorantem, & Judæos qui venerant cum ea, plorantes, infremuit ſpiritu*, intime commotus eſt compatientis & condolentis affectu vehementi; *& turbavit ſeipſum*, triſtitiam in ſe ipſo excitavit, eamque ſignis evidentibus indicavit: *& dixit: Ubi poſuiſtis eum?* Ubi ſepeliviſtis? *Dicunt ei: Domine, veni, & vide*. Interrogat, & velut ignorantem ſe gerit, ut omni ſuſpicione careret miraculum.

S. Chryſ. Hom. 62. in Joann.

35. 36. 37. *Et lacrymatus eſt Jeſus*, Divinitatis ſignum editurus, humanitatis ſigna præmiſit, ut Deus & homo crederetur. *Neque enim in quo verum erat hominis corpus, & verus hominis animus, falſus erat humanus affectus*. Verum hos motus certæ diſpenſationis gratia, ita cum voluit animo ſuſcepit humano, ut cum voluit factus eſt homo. *Dixerunt ergo Judæi: Ecce quo-*

S. Auguſt. lib. 14. de Civit. Dei c. 9. n. 3.

te quomodo amabat eum. Lacrymæ teſtes amoris in viro præſertim gravi & conſtante mortuum lugente. Tantiſper autem flet Jeſus mox comprimit lacrymas: ne videatur durus quidem & immiſericors ſine ullo ſenſu doloris, ſi amici mortem, & piarum ſororum afflictionem ſicis oculis cerneret: & ne a virili ſapientis conſtantia deficere videtur, ſi intemperanter fleret. *Quidam autem ex ipſis*, ſarcaſmo diabolico Domino Jeſu inſultantes, *dixerunt: Non poterat hic qui aperuit oculos cæci nati facere ut hic non moreretur?* Id enim multo facilius. Verum erratis, o Judæi, vos invidia tranſverſos agit. Qui enim noluit facere ut non moreretur, plus eſt quod facturus eſt, ut mortuus ſuſcitetur.

S. Cyrill. lib. 7. & 8. in Joan. p. 686.

S. Auguſt. Hom. 49. in Joann.

38. 39. 40. *Jeſus ergo rurſum fremenit in ſemetipſo*, vehementi dolore commotus, quem vultus teſtabatur, *venit ad monumentum*, in quo ſepultum erat Lazari corpus (*Erat autem ſpelunca, & lapis ſuperpoſitus erat ei*) ad claudendum oſtium ſpeluncæ. Hinc miraculi fides confirmatur, doli excluditur ſuſpicio. *Ait Jeſus Tollite lapidem*: ne circumſtantes Judæi reſurrectionem mox futuram eſſe meram illuſionem dicerent, ſi clauſa ſpelunca Lazarus redivivus prodiiſſet. *Dicit ei Martha, ſoror ejus qui mortuus fuerat: Domine jam fœtet, quatriduanus eſt enim.* Jeſum velle reſuſcitare non exiſtimabat Martha, ſed tantum frui aſpectu amici jacentis: unde humane ipſum avocabat ab introitu ſpeluncæ, ne fœtore quatriduani cadaveris offenderetur. *Dicit ei Jeſus: Nonne dixi tibi, quoniam, ſi credideris*, me eſſe reſurrectionis & vitæ Auctorem, *videbis gloriam Dei?* Divinum glorioſumque opus quod mox ſum editurus.

41. 42. *Tulerunt ergo lapidem* miniſtri circumſtantes: *Jeſus autem elevatis ſurſum oculis*, ad cælum, quæ Dei ſedes eſt, *dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audiſti me.* Gratias agit ut homo, pro divina miraculorum quorumvis efficiendorum poteſtate; & loquitur ac ſi res perfecta eſſet, ſe de Patris voluntate certum eſſe docens, ſeque unum cum illo Deum oſtendens; qui precibus non indigeret. *Ego autem ſciebam quia ſemper me audis*, volens quidquid ego volo, ſive qua Deus una tecum voluntate, ſive qua homo voluntate in omnibus tuæ conſentanea velim: *Sed propter populum qui circumſtat dixi* verba gratiarum actionis, *Ut credant quia tu me miſiſti*, videntes me tibi omnia accepta ferre, & poteſtatis quam habeo in mortem te auctorem profiteri; quam ſcilicet a te naſcendo accepi. Hic igitur gratiarum actionis modus *œconomice* a Chriſto uſurpatur, quatenus homo eſt, ne Judæi amplius illum in Beelzebub ſigna facere dicerent.

S. Cyrill. Alexand.

43. 44. *Hæc cum dixiſſet, voce magna clamavit*, ut ab omnibus ejus verba mortis imperium penes ipſum eſſe demonſtrantia audirentur: *Lazare, veni foras.* Exi vivus e monumento. Vox ejus operatoria erat, efficax, vivifica: non precibus, ſed imperio uſus ad mortuum ſuſcitandum, ſe vitæ Auctorem, verumque Deum a Deo Patre miſſum in mundum ad hominum ſalutem oſtendit. *Et ſtatim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus inſtitis.* Prodiit e ſepulchro jubente Jeſu, quamvis manibus pedibuſque vinctis. Mortuorum corpora ita ſepeliebantur apud Judæos, ut totum corpus ſindone involutum faſciis aſtringeretur, ut puerorum corpora. *Et facies illius ſudario erat ligata*, linteolo velata funiculis aut nodis adſtricto. *Dixit eis Jeſus: Solvite eum, & ſinite abire.* Solvite faſcias quibus involutus & ligatus eſt, ut domum abeat. Solvi juſſit ab adſtantibus, ut vere reſurrexiſſe certum & exploratum haberent. Illum vero non duxit in domum, nec apud ſe retinuit, ne gloriam ex edito miraculo captare videretur.

S. Chryſ. Hom. 63. in Joann.

45. 46.

45. 46. *Multi ergo ex Judæis, qui venerant ad Mariam & Martham, & viderant quæ fecit Jeſus, crediderunt in eum.* Crediderunt eſſe Meſſiam promiſſum Patribus & a Deo miſſum, miraculi magnitudine & veritate convicti. *Quidam autem ex ipſis* Judæis in impietate & incredulitate ſua obdurati, *abierunt ad Phariſæos, & dixerunt eis quæ fecit Jeſus*, ut eorum gratiam aucuparentur.

47. 48. *Collegerunt ergo Pontifices & Phariſæi concilium, & dicebant*: in Senatu congregati dicebant: *quid faciamus? Quia hic homo multa ſigna facit.* Multa edit miracula, plebem ſibi conciliat, quid facto opus in re quæ & Religionem ſpectat & Rempublicam? *Si dimittimus eum ſic*, ſi eum agere ſinamus, nec illi contradicamus, *omnes credent in eum*, ut Meſſiam, eique ut Judæorum Regi parebunt: *& venient Romani* cum numeroſo & forti exercitu, *& tollent noſtrum locum & gentem.* Urbem noſtram, regionemque totam vaſtabunt: gentem internecione ac diſperſione delebunt. An ex animo id dicerent impii Politici hunc eventum revera metuentes, quia Meſſiam temporaliter regnaturum in Judæa exiſtimabant: an repugnante conſcientia, & ſpecie utilitatis publicæ invidiam ſuam velantes, non conſtat. Unum certum eſt, inexcuſabiles fuiſſe, cum non ignorarent Jeſum palam docere obediendum eſſe Cæſari, & quibuſcumque Rectoribus. Nullam potentiam terrenam affectare, Regnum etiam oblatum fugiſſe.

49. 50. *Unus autem ex ipſis, Caiphas nomine, cum eſſet Pontifex anni illius* eoque nomine Synedrii Præſes, *dixit eis: Vos neſcitis quidquam*, parum cauti, parumque perſpicaces videmini in negotio publicum bonum ſpectante: *nec cogitatis, quia expedit vobis*, opportunum & utile vobis eſt, *ut unus*, quicumque & qualiſcumque tandem ſit, etiam innocens & juſtus, *moriatur homo pro populo*, pro ſalute Reipublicæ devoveatur, *& non tota gens pereat*, id eſt a Romanis propter ipſum deleatur. Et hic quidem privatus erat Caiphæ ſenſus. Verum alius erat ſenſus Spiritus ſancti linguam ejus regentis, Jeſum ſcilicet pro mundi redemptione ac ſalute moriturum. *Hoc autem a ſemetipſo non dixit*; non proprio ſpiritu aut inſtinctu, quaſi ſenſum illum habens in animo quem Deus intendebat; *ſed cum eſſet Pontifex anni illius, prophetavit.* Hoc non illius meritis ſed Sacerdotali officio datum; non quod ſummi Judæorum Pontifices Prophetiæ dono inſtructi ſeu adaucti eſſent, ſed quia ejus ore uti voluit Deus velut organo ad humanæ redemptionis mox per Jeſum Chriſtum implendæ myſterium prædicendum, *Prophetavit*, inquam, *quod Jeſus moriturus erat pro gente* Judæorum: *& non tantum pro gente* una, ſcilicet Judaica: *ſed ut filios Dei, qui erant diſperſi* per omnes gentes, ſeu qui ab æterno electi erant a Deo ex omnibus gentibus, ut filii Dei fierent, *congregaret in unum*, in unam Eccleſiam, ut fieret unum ovile, & unus Paſtor. Non ſine cauſa porro S. Evangeliſta notat Caipham Pontificem fuiſſe *anni illius*, quia quamvis ſummum Sacerdotium ad vitam duraret, filiique parentibus ſuccederent ſecundum Legem: ambitio tamen & avaritia frequentes perſonarum mutationes introduxerant ad Principum & Præſidum arbitrium.

Exod. 28. Joſeph. lib. 18 Antiq. c. 3.

Quamvis porro Propheticus fuerit ſermo Caiphæ, ipſe tamen Propheta non fuit, ut explicat S. Cyrillus Alexand. *Ex iniqua mente*, inquit, *locutus eſt Caiphas quod locutus eſt: attamen ſermo ejus rei veræ interpres extitit, veluti in ordine prophetiæ enunciatus. Quod enim mors Chriſti bonorum cauſa futura eſſet, prædixit loquens id quod ignorabat, & Dominum glorificans, ut Balaam, ex neceſſitate, quoniam Sacerdotii dignitatem obtinebat, non tamquam ei data Prophetia, ſed Sacerdotii functione: ſive quod poſtmodum, quæ dicta fuerant a Caipha, evenerunt, illo nullatenus Propheticam gra-*

S. Joann. Chryſoſt. Hom. 64. in Joann. S. Cyrill. lib. 7. 8. S. Auguſt. Tract. 49. in Joann.

tiam

tiam adepto. Conſentaneum eſt enim ut quod quidam loquuntur fiat, etſi nullo modo ſciant quod omnino futurum ſit. Enim vero Caiphas dicebat pro ſolis Judæis futuram Chriſti mortem: hic vero pro univerſa hominum natura. Vide Originem Tom. 30. in Johannem, ubi non omnem qui prophetat, Prophetam eſſe probat exemplo Balaam, quem *Augurem*, non Prophetam Scriptura Sacra vocat. Sicut non omnes qui opus aliquod ex ſe juſtum & bonum faciunt, propterea juſti ſunt, verbi gratia, qui ſunt in pauperes benefici ut ab hominibus laudentur, quia non ex habitu juſtitiæ, ſed ob vanam gloriam id faciunt.

53. 54. *Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum.* Communibus conſiliis mortem Jeſu omnimodo maturare decreverunt. *Jeſus ergo jam non palam ambulabat apud Judæos*, Hieroſolymitanos, aut Hieroſolymis vicinos, ad illum uſque diem qui ſextus fuit ante Paſcha, quo in Bethaniam rediit (ut capite ſequenti S. Johannes commemorat) *ſed abiit in regionem juxta deſertum, in civitatem quæ dicitur Ephrem*, aut Ephron, prope Bethel, in Tribu Ephraim: *& ibi morabatur* latens *cum Diſcipulis ſuis*, ut homo cavens ſibi, ut juſtus aliis conſulens: ne vel illos magis exaſperaret, vel ſe data opera in periculum præcipitem daret, cum nondum veniſſet hora ejus. 2. Paralip. 13. 19.

55. 56. *Proximum autem erat Paſcha Judæorum*, quartum & ultimum prædicationis Chriſti: & aſcenderunt multi Jeroſolymam de regione illa, in quam ſe receperat Jeſus, *ante Paſcha, ut ſanctificarent ſe ipſos*, ut expiationibus ſolemnibus, ſacrificiis, orationibus ad Feſtum rite celebrandum ſe præpararent. *Quærebant ergo Jeſum*, aut mera curioſitate ducti, aut pravo animo, illum ut Sacerdotibus & Senatoribus traderent: *& colloquebantur ad invicem*, in Templo ſtantes: *quid putatis quia non venit ad diem feſtam?* Vobiſne videtur quod pro more venturus ſit ad diem feſtum? Alii affirmabant, habita ratione conſtantis ipſius pietatis in Lege obſervanda: negabant alii, ratione habita imminentis capiti ſuo periculi; quo prudenter poſſe deterreri videbatur ab aditu Urbis & Templi. *Dederant autem Pontifices & Phariſæi mandatum, ut ſi quis cognoverit ubi ſit, indicet, ut apprehenderent eum.* Senatus impulſu Pontificum & Phariſæorum, Decretum dederat, cum dirarum interminatione, (quemadmodum in criminibus violatæ Religionis, læſæ Majeſtatis, aut proditæ Reipublicæ fieri ſolet) ut ſi quis noſſet ubi degeret, vel lateret, id indicaret Synedrio, ut eum caperent, ac ſpecie judicii interficerent.

SENSUS MORALIS.

1. *Erat autem quidam languens Lazarus, &c.* Multi cum bonos & Deo acceptos viros mali aliquid, ut morbum, paupertatem, ſimileſque perpeti vident calamitates, perturbantur, ignari hæc maxime Dei amicis contingere. Nam & Lazarus Chriſti Jeſu amicus erat & ægrotus. *Erat quidam languens Lazarus.... Domine, ecce quem amas, infirmatur.*

2. (*Maria autem erat, quæ unxit Dominum unguento, & extersit pedes ejus capillis ſuis: cujus frater Lazarus infirmabatur.*) Mariæ & Marthæ domus Eccleſiæ figura eſt, quæ domus eſt orationis & caritatis. In ea ſunt Mariæ vitam in oratione & contemplatione agentes, & cor ſuum velut unguentum odoriferum ſuper Dominum effundentes. In ea ſunt Marthæ, bonis operibus occupatæ, & Chriſtum in pauperibus foventes, ac juvantes, In ea ſunt infirmi & languentes Lazari, imo & morientes morte peccati, qui Chriſti Jeſu omnipotenti virtute & gratia ſuſcitantur. *Deus ergo ſepultos ſuſcitat, & ſolvit peccati compede vinctos.* S. Proſper.

3. Mi-

Digitized by Google

3. *Miſerunt ergo ſorores ejus ad Eum, dicentes: Domine, ecce quem amas infirmatur*. In tentationem incidit anima, in peccatum labitur, cum ab ea Deus elongatur, & languens ſibi ipſi relinquitur. Eccleſiæ & fidelium amicorum preces cum fide, humilitate, fiducia ad Deum miſſæ a duabus ſororibus, mente & voluntate, eique peccatoris miſeriam, & amorem Jeſu qui pro peccatoribus mortuus eſt, exponentes, converſionem illius a divina miſericordia impetrant. Hanc pro ſe ipſo peccator imploret, & peccatorem ſe eſſe intelligens, & a timore divinæ juſtitiæ ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertens, in ſpem erigatur fidens Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore, illumque tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiat, & dicat ex animo: *Domine, ecce quem amas infirmatur*, ſufficit ut noveris; *Non enim amas & deſeris*. Mihi fiduciam inſpirant verba pietatis tuæ: *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores*. Si enim peccatores non amares, de cælo ad terras non deſcenderes.

Concil. Trid. Seſſ. 6. c. 6.

S. Auguſt. Tract. 49. in Johann.

Matth. 6. 13.

4. *Audiens autem Jeſus, dixit eis: Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei, &c.* In omnibus quæ nobis eveniunt calamitatibus, nihil aliud optemus & poſtulemus, quam Dei gloriam, ejus voluntatem, ſanctificationem noſtram; non carnis commoda, & temporales utilitates. Infirmi eſſe malimus quam bona valetudine; pauperes magis quam divites; contempti & abjecti in mundo, quam honoribus & dignitatibus conſpicui, ſi id ad gloriam Dei & Chriſti Jeſu conducat. *Sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei*. Unus hic ſit Chriſtianorum finis, unum votum, major Dei gloria.

5. *Diligebat autem Jeſus Martham, & ſororem ejus Mariam, & Lazarum*, Amor Chriſti Jeſu erga membra ſua, origo & fons eſt omnium miſerationum & beneficiorum ejus. Infirmitates, & res adverſæ electorum, pignora ſunt amoris Dei erga ipſos, ad eorum purgationem, probationem, & perfectionem ab illo ordinatæ.

Non ſuum, ſed eorum, quos diligit, Jeſus bonum quærit, eorum ſanctificationem; bonos eos non ſupponit, ſed facit. Hoc amicitiæ Chriſtianæ exemplar. Utilitatem, aut delectationem ſuam non quærit in amicis, ſed illorum bonum præſertim ſpirituale, ut Dei amici fiant, ut illius verbum fideliter & obedienter audiant, ut Jeſum in familias ſuas & domos ſuſcipiant, ut ſi langueant & ægrotent, per Chriſti gratiam cito ſanentur; ſi mortui morte peccati, quantocyus ſuſcitentur. Id orare, ea de re ſoliciti eſſe imprimis debemus, ſi vere diligimus. *Ille veraciter amat amicum, qui Deum amat in amico, aut quia eſt in illo, aut ut ſit in illo. Hæc eſt vera dilectio: propter aliud ſi nos diligimus, odimus potius quam diligimus.* „ Si omnis „ qui amat, ſalvum vult habere quod amat; ſi intelligat quæ ſit vera ſalus, „ incipit illam amare in ſe, & ipſam cogitur veram habere & in amico. „ Vera ſalus, vita æterna. Amicus igitur ad ſalutem æternam diligendus. „ Si Chriſtiana amicitia diligis, totum quicquid vis amico tuo præſtare ad „ hoc vis præſtare ut illam tecum teneat ſalutem. Amas enim juſtitiam, vis „ illum eſſe juſtum: amas ſub Deo eſſe, vis & illum eſſe ſub Deo: amas „ vitam æternam, illic eum vis tecum regnare in æternum. Quomodo a„ micus hujus ſæculi ſecundum ſæculum amans animam ſuam, febrem vult „ expellere de amico ſuo, quem ſimiliter amat ut ſe, propter præſentem ſalu„ tem: ſic tu quemcumque diligis, propter vitam æternam dilige; cum inve„ neris iram, indignationem, odium, iniquitatem, ſic coneris expellere mor„ bum animi, quomodo amicus ſæculi morbum corporis ad hoc enim amas, ut „ facias quod & tu es. Ad hoc ama conjugem, ad hoc ama filium, ad hoc ama „ propinquum, vicinum, ignotum, inimicum, & erit in te perfecta caritas.

S. Auguſt. ſerm. 136. alias de Tempore 256.

Idem ſerm. 365 alias 38. inter 50. Homilias.

9. 10.

9. 10. *Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt: ſi autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non eſt in eo.* Quicquid in lumine Evangelii, & per Chriſti Jeſu gratiam agimus, bonum eſt. Quidquid ſine illis agimus, tenebræ ſunt. Lex Dei, voluntas Dei, lumen eſt, quod ſequi debemus, ne offendamus & cadamus: prudentia & mores ſæculi, voluntas noſtra, & amor proprius, nox eſt, in qua ſi ambulemus, offendimus. *Lucerna pedibus meis verbum tuum & lumen ſemitis* *Pſal.* 118. *meis .... Dirige me in via tua*, Domine Jeſu, *& ingrediar in veritate tua; lætetur cor meum, ut timeat nomen tuum.* Errabant Apoſtoli, cum ſecundum ſæcularis prudentiæ regulas Magiſtro ac Domino ſuo conſilium dabant. Voluerunt enim conſilium dare Domino ne moreretur, qui venerar mori, ne ipſi morerentur. Cum ergo vellent dare conſilium homines Deo, diſcipuli Magiſtro, ſervi Domino, ægroti Medico, corripuit eos, & ait: *Si quis ambulaverit in die, non offendit, &c.* Me ſequimini, ſi non vultis offendere: nolite mihi conſilium dare, quos a me oportet conſilium accipere. *S. Auguſt. Tract. 49. in Joann.*

11. *Lazarus amicus noſter dormit: ſed vado ut a ſomno excitem eum.* Mors electorum ſomnus eſt. Mors juſtis deſiderabilis, ut quies & ſomnus operariis poſt diurnos labores. *Amodo jam dicit Spiritus: Ut requieſcant a laboribus ſuis.* Spe reſurrectionis mortem contemnere debemus, quaſi una duntaxat nocte duraturam. Fleant igitur mortuos ſuos, qui putant mortuos; *Ubi reſurrectionis fides eſt, non mortis eſt ſpecies, ſed quietis. Juſtis mors quietis eſt portus, nocentibus naufragium putatur.* *S. Ambroſ. lib. 6 in Luc. p. 1398.* „ Certe iis quibus gra-
„ vis eſt timor mortis, non eſt grave mori: ſed grave eſt vivere ſub metu
„ mortis. Non ergo mors gravis, ſed metus mortis. Metus autem opinio-
„ nis eſt: opinio vero noſtræ infirmitatis, contraria veritati ... Inſipientes
„ mortem quaſi ſummum malorum reformidant: ſapientes quaſi requiem
„ poſt labores, & finem malorum exſpectant .... Mors abſolutio eſt & ſe-
„ paratio animæ & corporis: non eſt autem mala ſolutio, quia diſſolvi &
„ eſſe cum Chriſto, multo melius. Non igitur mala mors. Denique Mors
„ peccatorum peſſima. Non utique mors peſſima generaliter: ſed peſſima
„ ſpecialiter peccatorum. Denique pretioſa juſtorum. Unde liquet *acerbitatem non mortis eſſe, ſed culpæ.* Mors juſtis *ſtipendiorum plenitudo, ſumma mercedis, gratia miſſionis eſt.* Mors corporis *non metuenda fortibus, deſideranda ſapientibus, miſeris expetenda.* *S. Amb. lib. de Bono Mortis, c. 8. Idem lib. 7. in Luc. n. 36*

14. 15. *Tunc ergo Jeſus dixit eis manifeſte; Lazarus mortuus eſt. Et gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi.* Abſentia Chriſti a Domo Lazari ægrotantis, figura eſt ſubtractionis gratiæ, quam ſequitur lapſus juſti. Hæc interdum multis prodeſt ad ſalutem, & illis etiam qui cadunt, ſi ſint ex electorum numero, quibus omnia cooperantur in bonum, etiam peccata, quia humiliores, cautiores, & ferventiores reſurgunt: *Et gaudeo propter vos, ut credatis, quia non eram ibi.*

Gaudeo propter vos, &c. Cum egregium aliquod opus edunt Paſtores animarum & Evangelii Miniſtri, gaudere poſſunt, modo non gaudeant ad vanitatem, ſed ob ſpiritualem Animarum profectum, aut converſionem. *Gaudeo propter vos, ut credatis.*

16. *Dixit ergo Thomas, qui dicitur Dydimus: Eamus & nos, & moriamur cum illo.* Si vere diſcipuli Chriſti ſumus, ad ipſum ſemper & ubique ſequendum parati eſſe debemus, ſive in vita, ſive in morte; nos illi victimarum inſtar devoventes; cum illo & propter illum, qui pro nobis mortuus eſt, bona omnia temporalia, honores, quietem, vitam ipſam exponere parati, *Propter te mortificamur tota die, æſtimati ſumus ſicut oves* *Pſal. 43. 22.*

occi-

occiſionis. Neque mors, neque vita nos ſeparet a caritate Dei quæ eſt in Chriſto Jeſu.

17. *Venit itaque Jeſus, & invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem*. Habitus & conſuetudo peccati, ſepulchrum eſt animæ mortuæ, putridæ, fœtentis, ex quo excitari non poteſt, niſi gratiæ miraculo. Hoc peccatorum genus Lazarus in monumento quatriduanus repræſentat. Tres mortui, quos ſuſcitavit Jeſus, triplex genus peccatorum ſignificant, quos a morte peccati per gratiam ſuam revocat ad vitam ſpiritualem. Reſuſci-

S. Auguſt. Tract. 49 in Johann. 3.

„ tavit filiam Archiſynagogi adhuc in domo jacentem; reſuſcitavit juve-
„ nem filium viduæ extra portas civitatis elatum; reſuſcitavit Lazarum
„ ſepultum quatriduanum. Intueatur quiſque animam ſuam: ſi peccat,
„ moritur: peccatum mors eſt animæ. Sed aliquando in cogitatione pec-
„ catur. Delectavit quod malum eſt, conſenſiſti, peccaſti; conſenſio illa
„ occidit te; ſed intus eſt mors, quia cogitatum malum nondum proceſſit
„ in factum. Talem animam reſuſcitare ſe ſignificans Dominus, reſuſcita-
„ vit illam puellam, quæ nondum erat foras elata, ſed in domo mortua
„ jacebat: quaſi peccatum latebat. Si autem non ſolum malæ delectatio-
„ ni conſenſiſti, ſed etiam ipſum malum feciſti, quaſi mortuum extra
„ portam extuliſti: jam foris es, & mortuus elatus es. Tamen & ipſum
„ Dominus reſuſcitavit, & reddidit viduæ matri ſuæ. Si peccaſti, pœni-
„ teat te: & reſuſcitat te Dominus, & reddet Eccleſiæ matri tuæ. Ter-
„ tius mortuus eſt Lazarus. *Eſt genus mortis immane, mala conſuetudo ap-*
„ *pellatur*. Aliud eſt enim peccare, aliud peccandi conſuetudinem facere.
„ Qui peccat & continuo corrigitur, cito reviviſcit: quia nondum eſt im-
„ plicatus conſuetudine, nondum ſepultus. Qui autem peccare conſuevit,
„ ſepultus eſt, & bene de illo dicitur, *Fœtet*: incipit enim habere peſſi-
„ mam famam, tamquam odorem teterrimum. Tales ſunt omnes aſſueti
„ ſceleribus, perditi moribus. Dicis ei, Noli facere. Quando te audit quem
„ terra ſic premit, & tabe corrumpitur, & mole conſuetudinis prægrava-
„ tur. Nec ad ipſum tamen reſuſcitandum minor fuit virtus Chriſti. Quo-
„ tidie videmus homines peſſima conſuetudine permutata vivere melius,
„ quam vivuntſqui reprehendebant. Et Lazarum Dominus ſuſcitavit. Nemo
deſperet, nemo de ſe præſumat. Omnes ſuſcitare poteſt, ne deſperemus: paucos ſuſcitat, ne de illius miſericordia præſumamus.

S. Cyprianus, Tract. de Lapſis.

19. *Multi autem ex Judæis venerant ad Martham & Mariam, ut conſolarentur eas de fratre ſuo*. Pias ſorores conſolabantur, ob mortem fratris illis condolentes. Animas ſuas non plangebant mortuas per incredulitatem & invidiam in Chriſtum. *Si quem de tuis charis mortalitatis exitu perdidiſſes, ingemiſceres dolenter & fleres: facie inculta, veſte mutata, neglecto capillo, vultu nubilo, ore dejecto indicia mœroris oſtenderes. Animam tuam miſera perdidiſti, ſpiritaliter mortua ſupervivere hic tibi, & ipſa ambulans funus tuum portare cœpiſti; & non acriter plangis, non jugiter ingemiſcis? Non te vel pudore criminis, vel continuatione lamentationis abſcondis?*

20. *Martha ergo ut audivit quia Jeſus venit, occurrit illi: Maria autem domi ſedebat*. Ut primum peccator novit appropinquare Jeſum ad cor ſuum primis inſpirationibus ac motionibus ad converſionem, faſtidio mundi ac voluptatum, intuitu & horrore deformitatis peccati, Martham, id eſt, voluntatem præmittere debet ad Jeſum per ſancta deſideria, per opera caritatis, uberes eleemoſynas peccati redemptrices: interimque Maria, id eſt, mens intra ſe collecta vacare debet orationi, meditationi, vitam præteritam diſcutere; cor ſuum, omneſque illius affectus ſcrutari, pec-

cata

Digitized by Google

cata lacrymis expiare, mortuam Animam deflere, nullam niſi verbi Dei conſolationem admittere, ſola ſpe miſericordiæ divinæ inniti.

21. *Dixit ergo Martha ad Jeſum: Domine, ſi fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet mortuus.* Multi vadunt ad Jeſum cum eorum fratres, filii, uxores, mariti, propinqui, amici conſtituti ſunt in gravi periculo mortis corporalis: vix ad eum quiſquam confugit, cum mortui ſunt morte peccati, vel grave periculum eſt ne moriantur. Mortem carnis omnis homo timet, *S. Auguſt.*
mortem animæ pauci. „ Pro morte carnis quæ ſine dubio quandoque ven- *Tract. 49. in*
„ tura eſt, curant omnes ne veniat: inde eſt quod laborant. *Laborat ne* *Johann.*
„ *moriatur homo moriturus, & non laborat ne peccet homo in æternum victu-* *n. 2.*
rus. Et cum laborat ne moriatur, ſine cauſa laborat: id enim agit ut multum mors differatur, non ut evadatur: ſi autem peccare nolit, non laborabit, & vivet in æternum. „ O ſi poſſemus excitare homines, & cum ipſis pariter „ excitari, ut tales eſſemus amatores vitæ permanentis, quales ſunt homi- „ nes amatores vitæ fugientis! Quid non facit homo ſub mortis periculo „ conſtitutus? Gladio impendente cervicibus, prodiderunt homines quicquid „ unde ſibi viverent reſervabant. Quis non continuo prodidit ne percutere- „ tur? Et poſt proditionem fortaſſe percuſſus eſt. Quis non, ut viveret, „ continuo perdere voluit unde viveret, eligens vitam mendicantem quam „ celerem mortem? Cui dictum eſt Naviga ne moriaris, & diſtulit? Cui „ dictum eſt, Labora ne moriaris, & piger fuit? *Levia Deus jubet ut in æternum vivamus, & obedire negligimus. Non tibi Deus dicit, Perde quicquid habes, ut vivas exiguo tempore in labore ſollicitus: ſed, da pauperi unde habes, ut vivas ſemper ſine labore ſecurus.*

22. *Sed & nunc ſcio, quia quæcumque popoſceris a Deo, dabit tibi Deus.* *S. Auguſt.*
Non dixit, Sed & modo rogo te ut reſuſcites fratrem meum. Neſciebat enim an fratri ſuo utile eſſet reſurgere. Hoc tantum dixit, Scio quia potes, ſi vis facis: utrum enim facias, judicii tui eſt, non præſumptionis *S. Bern.*
meæ. Sic orare debemus, cum temporalia petimus. Sed & in ſpiritualium *Tract. de*
petitione bonorum, fides & ſpes orant ſilente lingua. *Sed & nunc ſcio,* *Grad.*
&c. O ſanctæ mulieres, Chriſti familiares, ſi fratrem veſtrum amatis, cur *Homil. c. 22.*
ejus miſericordiam non flagitatis, de cujus potentia dubitare, pietate diffidere non poteſtis? Reſpondent: *Sic melius tamquam non orantes oramus, ſic efficacius tamquam diffidentes confidimus. Exhibemus fidem, perhibemus affectum, ſcit ipſe cui non eſt opus ut aliquid dicatur, quid deſideremus.* „ Scimus quidem quod omnia poteſt, ſed hoc tam grande miraculum, tam „ novum, tam inauditum, etſi ejus ſubeſt potentiæ, multum tamen ex- „ cedit univerſa merita humiliatis noſtræ. Sufficit nobis potentiæ locum, „ pietati dediſſe occaſionem, malentes patienter exſpectare quid velit, quam „ impudenter quærere quod forſitan nolit. Denique quod noſtris meritis „ deeſt, verecundia forſitan ſupplebit.

23. 24. 25. 26. *Dicit illi Jeſus: Reſurget frater tuus.* Solatium fidelium, reſurrectio mortuorum. Lazarum & alios ſuſcitavit Jeſus, ut futuræ omnium hominum in noviſſimo die reſurrectionis fidem firmaret. *Non enim* *S. Ambroſ.*
unum Lazarum, ſed fidem omnium ſuſcitavit: quod tu ſi credas, cum legis, *lib. de Fide*
mens quoque tua, quæ mortua fuerat, in illo Lazaro reviviſcit. Dicit ei *Reſurrect.*
Martha: *Scio quia reſurget in reſurrectione, in noviſſimo die. Dicit ei Jeſus: Ego ſum reſurrectio & vita: qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, vivet, &c.* Chriſtus omnis vitæ & reſurrectionis in membris ſuis principium, eſt, cum ſit vita per eſſentiam, æternamque nativitatem. 2. Fons eſt reſurrectionis ab infidelitate ad fidem, per inſpirationem ipſius fidei; & a peccato ad gratiam, per inſpirationem caritatis. 3. Auctor eſt & exem-

plar reſurrectionis ad vitam immortalem & glorioſam, per vitæ gloriæ, que ſuæ communicationem. Tria hæc fidei noſtræ dogmata una ſententia complectitur, tradit, & firmat Chriſtus Jeſus. Primum his verbis: *Ego ſum reſurrectio & vita*. Alterum iſtis: *Qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, vivet*. Tertium ſequentibus: *Et omnis qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum*. Hæc credere neceſſe eſt ad ſalutem: *Credis hoc?* Sine fide explicita Divinitatis & humanitatis Jeſu Chriſti nemo juſtificari poteſt. In hac nos exercere frequenter debemus ad Altare ſanctum, ubi Chriſtum vitam noſtram reipſa præſentem in Euchariſtiæ Sacramento adoramus; quia fides fons eſt orationis: utrumque complectitur & exprimit Marthæ confeſſio: *Utique Domine, ego credidi, quia tu es Chriſtus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum veniſti*.

32. 33. *Maria ergo cum veniſſet ubi erat Jeſus, videns eum, cecidit ad pedes ejus*, velut ad thronum gratiæ, ad fontem veræ conſolationis; *& dicit ei: Domine, ſi fuiſſes hic, non eſſet mortuus frater meus*. Noſtris enim lacrymis & precibus fratris noſtri ſanitatem ſumma tua miſericordia, & quam non ſemel expertæ ſumus, divina tua in nos caritas non negaſſet.

S. Auguſt. Tract. 49. in Johann. *Jeſus ergo ut vidit eam plorantem, & Judæos qui venerant cum ea plorantes, infremuit ſpiritu & turbavit ſe ipſum*. Non infirmitate ſeipſum turbavit, ſed poteſtate. Humanos affectus ut in ſe ipſo ſanctificaret, aſſumpſit. *Ubi ſumma poteſtas eſt, ſecundum voluntatis nutum tractatur infirmitas*. Id ſignificatur his verbis: *Turbavit ſeipſum*. Infremuit autem horrore peccati, per quod mors in mundum introivit: infremuit in mortem, & diabolum ejus auctorem: infremuit in Judæorum incredulitatem, qui hoc ipſo, quod mox editurus erat miraculo abuſuri erant, cum tamen faciendum eſſet ut crederent. Myſtica denique ſignificatio eſt in veris illis Chriſti Jeſu affectibus. *Quid eſt quod turbat ſemetipſum Chriſtus, niſi ut ſignificet tibi quomodo turbari debeas, cum tanta mole peccati gravaris & premeris?* Attendiſti te, vidiſti te reum, apud te dixiſti: Illud feci, & pepercit mihi Deus; illud commiſi, & diſtulit me: Evangelium audivi, & contempſi; baptizatus ſum, & innocentiam amiſi, baptiſmi ſolemne pactum irritum feci; pœnitentiam egi, & in eadem peccata relapſus ſum: quid facio? quo eo? unde evado? *Quando iſta dicis, jam fremit Chriſtus; quia fides fremit. In voce frementis apparet ſpes reſurgentis. Si ipſa fides intus, ibi eſt Chriſtus fremens*. In corde igitur hominis, quem premit magna moles & conſuetudo peccati, tranſgreſſoris S. Evangelii, contemptoris pœnarum æternarum, *fremat Chriſtus, increpet ſe homo. Flevit Chriſtus, fleat ſe homo. Quare enim flevit Chriſtus, niſi quia flere hominem docuit? Quare fremuit & turbavit ſemetiſum, niſi quia fides hominis ſibi merito diſplicentis fremere quodammodo debet in accuſatione malorum operum, ut violentiæ pœnitendi cedat conſuetudo peccandi?*

34. *Et dixit: Ubi poſuiſtis eum?* Perditum hominem quaſi neſcit Deus. Unde in judicio dicet: *Non novi vos, diſcedite a me*. Quid eſt, Non novi vos? Non vos video in luce mea, non vos video in illa juſtitia quam novi. Sic & hic tanquam neſciens talem peccatorem, cujus figura erat quatriduanus Lazarus, dixit: *Ubi poſuiſtis eum? Dicunt ei: Domine, veni & vide*. Peccator conſuetudine peccati oppreſſus, mortuus eſt, vitam poſtulare non poteſt, ire per ſe non poteſt ad Jeſum ut ab eo ſuſcitetur: pro illo humiliter & ferventer orandus eſt Dominus. *Domine, veni & vide*. Vide infelicem animam, in qua putredo peccati imaginis tuæ lineamenta obliteravit.

Pſal. 24. 18. Quid eſt, *Vide?* Miſerere. Videt enim Dominus quando miſeretur. *Vide humilitatem meam, & laborem meum, & dimitte omnia peccata mea*.

35. 36.

Digitized by Google

35. 36. *Et lacrymatus eſt Jeſus*. Totius generis humani mortem, Judæorum cæcitatem deflet. Lacrymis ſuis noſtras ſanctificat, abſtergit, vanaque, & mundana gaudia expians, veram & æternam parit nobis lætitiam, pro te non fles, homo peccator, pro quo flevit Deus homo? Fles jacturam bonorum periturorum, & non fles jacturam gratiæ, caritatis, gloriæ? Non fles jacturam Dei tui? Fles Didonis mortem, ut Auguſtinus olim peccator, & non fles mortem animæ tuæ? Lacrymas tuas excitent ſanctæ Chriſti lacrymæ, nec non ſanguis pretioſus pro anima tua in cruce effuſus, & ad illum redamandum te accendant, qui te ſumma caritate dilexit, & cum mortuus eſſes peccatis, vivificavit, paratus omnia tibi donare delicta ſi diligas. *Ecce quomodo amabat eum*.

38. *Jeſus ergo rurſum fremens im ſemetipſo, venit ad monumentum. Erat autem ſpelunca, & lapis ſuperpoſitus erat ei. Ait Jeſus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha: Domine, jam fœtet, quatriduanus eſt enim*. Peccatoris inveterati ſepulchum, cor proprium eſt, conſuetudinis mole, quaſi duro gravique lapide, clauſum gratiæ Dei; tenebris obſcuratum, corruptione fœtens. Ad hoc malum per gradus pervenitur. „ Nam poſtquam terribili
„ Dei judicio prima flagitia impunitas ſequitur, experta voluptas libenter *S. Bern.*
„ repetitur, repetita blanditur. Concupiſcentia reviviſcente ſopitur ratio, *Tract. de*
„ ligat conſuetudo. Trahitur miſer in profundum malorum, traditur capti- *Gradibus*
„ vus tyrannidi vitiorum, ita ut carnalium voragine deſideriorum abſor- *Humilit.*
„ ptus, ſuæ rationis divinique timoris oblitus, dicat inſipiens in corde ſuo, *cap. 21.*
„ *Non eſt Deus*. Jam indifferenter libitis pro licitis utitur; jam ab illicitis
„ cogitandis, patrandis, inveſtigandis animus, manus, vel pedes non prohibentur.
„ Quemadmodum denique juſtus corde alacri & abſque labore pro bona conſue-
„ tudine currit ad vitam, ſic impius pro malo uſu non ratione ſe guber-
„ nans, non timoris fræno revocans, intrepidus feſtinat ad mortem. Medii
„ ſunt qui fatigantur, anguſtiantur, qui nunc metu cruciantur gehennæ,
„ nunc priſtina retardati conſuetudine, deſcendendo vel aſcendendo laborant.
Supremus tantum & infimus current abſque impedimento, & abſque labore: ad mortem hic, ad vitam ille feſtinat; alter alacrior, alter proclivior. Illum alacrem caritas, hunc proclivem cupiditas facit: in altero amor, in altero ſtupor laborem non ſentit. In illo denique perfecta caritas, in iſto conſummata iniquitas foras mittit timorem. Illi veritas, huic cæcitas dat ſecuritatem.

Tollite lapidem, ait Jeſus. *Mortuus ſub lapide, reus ſub Lege*. „ Lex enim
„ quæ data eſt Judæis, in lapide ſcripta eſt. Omnes autem rei ſub lege
„ ſunt: bene viventes cum lege ſunt. *Juſto lex non eſt poſita*. Quid eſt er- *1. Tim. 1. 9.*
„ go, *Lapidem removete?* Gratiam prædicate. *Littera occidit, Spiritus vivi-* *S. Auguſt.*
„ *ficat*. Littera occidens, quaſi lapis eſt premens. *Tollite lapidem*. Remo- *Tract. 49. in*
„ vete legis pondus, gratiam prædicate. *Si enim data eſſet lex, quæ poſſet* *Joann.*
vivificare, omnino ex lege eſſet juſtitia, ſed concluſit omnia Scriptura ſub pec- *Galat. 3.*
cato, ut promiſſio ex fide Jeſu Chriſti daretur credentibus. Poterat Chriſtus *21. 22.*
ſolo verbo removere lapidem, ſed illum removeri juſſit, ut ſignificaret homines cooperari ſaluti ſuæ debere; externa tollere impedimenta, proximas occaſiones peccati, omnia quæ pravos habitus fovent. *Tollite lapidem*. Admonet Martha mortuum jam fœtere. Caritatis enim officium eſt monere innocentes ut a conſortio & frequentatione peccatorum pravis exemplis fœtentium, & odorem mortis exhalantium, ſibi caveant. *Jam fœtet, quatriduanus eſt enim*.

43. 44. *Hæc cum dixiſſet, voce magna clamavit: Lazare veni foras*. Cum Paſtor ſanctus orat pro converſione peccatoris, Chriſtus orat. *Orat enim in nobis ut caput noſtrum, orat pro nobis ut Sacerdos noſter, oratur a nobis*

Digitized by Google

ut Deus noſter. Verumtamen non ſufficit externorum impedimentorum amotio, non ſufficiunt lacrymæ & oratio Paſtoris, ſed neceſſaria eſt vox gratiæ potentiſſimæ & efficaciſſimæ, qua Deus peccatorem prava conſuetudine implicatum, e ſepulcro duri cordis ad peccati confeſſionem evocet. Quam difficile ſurgit, quem moles malæ conſuetudinis premit! Sed tamen ſurgit: occulta gratia intus vivificatur: ſurgit poſt vocem magnam. *Et ſtatim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus inſtitis, & facies ejus ſudario erat ligata*. Per confeſſionem foras procedit peccator; mortuus erat, per contritionem reviviſcit, per confeſſionem foras prodit; ligatus tamen, donec Sacerdotis abſolutione vincula ejus ſolvantur. *Sed ut confitearis, Deus facit magna voce clamando, id eſt, magna gratia vocando*. Denique juſſu Domini vincula ſolvuntur a Miniſtris. *Quæ ſolveritis in terra, ſoluta erunt & in cælo*.

S. Auguſt. alibi.

S. Auguſt. Tract. 49. in Johann.

Matt. 16.

Dixit eis Jeſus: Solvite eum, & ſinite abire. Diſcipuli jam viventem ſolvunt, quem Jeſus reſuſcitaverat mortuum. *Si enim Diſcipuli Lazarum mortuum ſolverent, fœtorem magis oſtenderent, quam virtutem. Illos* ergo dumtaxat *nos debemus per paſtoralem auctoritatem ſolvere, quos Auctorem noſtrum cognoſcimus per ſuſcitantem gratiam vivificare*.

S. Greg. M. Hom. 26. in Evang.

47. 48. *Collegerunt ergo Pontifices & Phariſæi Concilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent noſtrum locum & gentem*. Cum admirari deberent Sacerdotes, Legiſperiti, & Phariſæi, & auctoritate ſua efficere ut ab omnibus agnoſceretur & coleretur Jeſus ut Meſſias a Deo promiſſus, quem & Prophetiæ, & doctrinæ veritas, & vitæ ſanctitas, & indubitata miracula demonſtrabant eſſe Filium Dei, & a Patre miſſum, ut ipſe profitebatur, illum qui mortuum ſuſcitaverat interficere voluerunt. O amentiam! Ei qui in aliis mortem vicerat mortem inferre meditantur, & dicunt, *Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit?* Adhuc hominem appellant, cum tale Divinitatis ejus teſtimonium acceperint. *Quid facimus?* Credere oportuit, & colere, & adorare, neque amplius merum hominem exiſtimare. Reipublicæ periculum comminiſcuntur & obtendunt, ut perdant innocentem. Seditionis metum prætexunt, ut invidiæ ſuæ & ambitioni ſatisfaciant impii Politici. *Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum, & venient Romani*, &c. Simulatus timor! Numquid enim populum ad ſeditionem impellebat Jeſus? Num diſſuadebat cenſum dare Cæſari? Nonne Regem ipſum facere turbæ voluerunt, & refugit? Nonne humilem & abjectam vitam duxit? Nonne domo & opibus caruit? Hæc ergo ſine ratione ulla dicebant, ſua adverſus Jeſum invidia excæcati. Nonne Jeſus manſuetudinem docuit? Nonne alapis cæſos non ulciſcis? nonne injuria affectos tolerare? Nonne ad patiendum quam ad inferendum aliis malum promptiores eſſe admonuit? Numquid hæc tyrannidem affectantis ſunt, an tollentis? Sed publicum fingunt periculum hypocritæ, ut malignum invidiæ ſuæ conſilium de occidendo Jeſu exequantur. *Venient Romani, & tollent noſtrum locum & gentem*. An prudentes dici poſſunt, qui publico bono conſulere videri volunt & proprium bonum, animæque ſuæ ſalutem negligunt? Plus perditi homines cogitabant quomodo nocerent, ut perderent; quam quomodo ſibi conſulerent, ne perirent. *Temporalia perdere timuerunt, & vitam æternam non cogitaverunt, ac ſic utrumque amiſerunt*. Nam & Romani poſt Domini paſſionem & glorificationem tulerunt eis & locum & gentem, expugnando & transferendo, & in eis impletum eſt quod prædixit Chriſtus: *Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores*. Ea falſorum Politicorum, & prudentium hujus ſæculi ſors eſt. *Trepidave-*

S. Joann. Chryſoſt. Hom. 63. in Joann.

S. Auguſt. Tract. 49. in Joann.

Matt. 8. 10.

Digitized by Google

daverunt timore, ubi non erat timor. Timent perdere terram, & perdunt
cælum: timent perdere pecuniam, & perdunt animam: timent perdere tem-
porale bonum, & amittunt Deum.

49. 50. 51. 52. *Unus autem ex ipſis, Caiphas nomine, cum eſſet Pontifex
anni illius, prophetavit*, &c. Mali quandoque ſalutaris veritatis oracula
movente ac ſuggerente Deo proferunt, ne alii de gratiis ad proximi ſalu-
tem ſibi datis extollantur, eoque ſanctiores ſe exiſtiment, quo divinis il-
lis talentis ditiores: aut ſibi tribuant lumen, veritatem, doſtrinam, intel-
ligentiam quæ eſt a Patre luminum. *Hoc autem a ſemetipſo non dixit; ſed
cum eſſet Pontifex anni illius, prophetavit, quod Jeſus moriturus erat pro gen-
te, & non tantum pro gente, ſed ut filios Dei, qui erant diſperſi, congrega-
ret in unum.* „Filios Dei appellavit utique præter Hebræam gentem, in S. Auguſt.
„ ceteris etiam omnibus gentibus conſtitutos, nondum fideles, nondum Epiſt. 187.
„ baptizatos. Quomodo ergo Dei filios, niſi ſecundum prædeſtinationem, alias 57. cap.
„ ſecundum quam & Apoſtolus dicit, quod *Nos elegerit Deus in Chriſto* 12. n. 37.
„ *ante conſtitutionem mundi?* Illa vero in unum congregatio factura eos erat Epheſ. 1. 4.
„ filios Dei. Neque enim *in unum* dictum eſt aliquem corporalem locum,
„ cum de tali vocatione gentium Propheta prædixerit; *Et adorabunt unuſ-
quiſque de loco ſuo omnes inſulæ gentium*: Sed *congregaret in unum* dictum
eſt, *in unum ſpiritum, & in unum corpus, cujus unum caput eſt Chriſtus. Ta-
lis congregatio ædificatio eſt templi Dei. Talem congregationem non generatio
carnalis, ſed regeneratio ſpiritalis facit.*

53. 54. *Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum. Jeſus ergo non in
palam ambulabat.* &c. Non potentia ejus defecerat, ſed in hominis infir-
mitate vivendi exemplum Diſcipulis demonſtrabat, in quo appareret non
eſſe peccatum, ſi fideles ejus, qui ſunt membra ejus, oculis perſequentium
ſe ſubtraherent, & furorem ſceleratorum latendo potius devitarent, quam
ſe offerendo magis accederent. Exemplo igitur ſuo doctrinam confirmavit,
quam verbo tradiderat: *Cum vos perſecuti fuerint in una civitate, fugite in
aliam.* Mundus Chriſtum Jeſum perſequitur in doctrina ſua, in lege ſua, in
membris ſuis: illum interficere cogitat, & rurſus crucifigere: blanditiæ e-
jus, perſecutiones ſunt: illum fugiamus, Jeſum ſequamur ut fideles Diſcipu-
li, illum in cor noſtrum ſuſcipiamus, & cum illo procul a conſilio im- Pſal. 1.
piorum converſemur. *Beatus vir qui non abiit in conſilio impiorum, & in via* S. Bern.
peccatorum non ſtetit. Ad hoc conſilium quatuor modis tenditur. *Quidam* ſerm. 72. de
enim trahuntur inviti, alii attrahuntur illecti, alii ſeducuntur ignari, alii ſequun- Diverſis.
tur ſpontanei. Iſtis neceſſariæ ſunt quatuor virtutes, quibus armati reſiſtant
ne in conſilium impiorum hominum abeant. *Invitis neceſſaria eſt fortitudo
qua reſiſtunt uſque ad mortem minis, cruciatibus, & damnis. Illi qui attra-
huntur illecti, indigent temperantia, quæ reprimit illicita deſideria, nec cedit
promiſſionibus, nec emollitur blanditiis. Illis qui ſeducuntur ignari, eſt opus pru-
dentia, quæ ab utilibus inutilia diſcernit, & docet quid tenendum, quidve re-
jiciendum ſit. Juſtitia indigent illi qui ſequuntur ſpontanei. Juſtitia eſt rectitu-
do voluntatis, quæ nec amat peccare, nec peccato conſentit.*

55. 56. *Proximum autem erat Paſcha Judæorum: & aſcenderunt multi
Jeroſolymam de regione, ante Paſcha, ut ſanctificarent ſe ipſos. Quærebant
ergo Jeſum*, &c. Quanto majori ſollicitudine & diligentia purificare de-
bent animas ſuas Chriſtiani, ut verum Paſcha celebrent! Bene & ſincere
quærant Jeſum, ut Myſteriorum ejus fructum capeſſant. Timeant ne ad i-
pſos non veniat die feſto per gratiam ſuam & Spiritum ſuum, defectu diſ-
poſitionum debitarum ad Sacramenta ſuſcipienda. Secum colloquantur in Tem-
plo coram Dei Majeſtate, quærentes num forte in ſe ipſis cauſa ſit cur non

veniat in cor eorum. *Quid putatis, quia non venit ad diem feſtum?* Paſcha Judæorum typicum erat: Paſcha noſtrum veritas eſt. Celebratio Judæorum umbra erat futuri, id eſt Prophetia Chriſti venturi, & pro nobis illa die paſſuri. Habebant Paſcha in umbra, nos in luce. Quid enim opus erat ut eis Dominus præciperet in Feſto Paſchatis agnum immolare, niſi quia ille
S. Auguſt. Tract. 50. in Joann. n. 2. Iſai. 53. 7. erat de quo prædiƈtum erat a Propheta: *Sicut ovis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet?* Sanguine occiſi pecoris Judæorum poſtes ſignati ſunt: Sanguine Chriſti frontes noſtræ ſignantur. Et illa ſignatio, quia erat ſignificatio, diƈta eſt a domibus ſignatis exterminatorem prohibere. *Signum Chriſti a nobis repellit exterminatorem, ſi cor noſtrum habeat Chriſtum habitatorem.* Quæramus Chriſtum in Paſchate, ſed quæramus ut habeamus, quæramus ut teneamus, nec unquam ab eo ſeparemur, cum Sponſa dicentes: *Tenui eum, nec dimittam.*

CAPUT DUODECIMUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. J*Eſus ergo ante ſex dies Paſchæ*, ſexto die ante Paſcha, *venit Betha-*
3. *niam, ubi Lazarus fuerat mortuus*, ubi habitabat Lazarus; *quem* mortuum *ſuſcitavit Jeſus. Fecerunt autem ei cœnam ibi:* invitatus ad cœnam eſt a Simone Leproſo, Mariæ, Marthæ, & Lazari conſanguineo vel amico: *& Martha miniſtrabat* ſedula ſuo more, ut Jeſum honoraret: *Lazarus vero unus erat ex diſcumbentibus cum eo:* ut reſurreƈtionis ejus veritas in dubium revocari non poſſet. *Maria ergo accepit libram unguenti nardi piſtici pretioſi*, veræ & exquiſitæ nardi, & unxit pedes Jeſu, *& exterſit pedes ejus capillis ſuis, & domus impleta eſt ex odore unguenti.*

4. 5. 6. *Dixit ergo unus ex Diſcipulis ejus, Judas Iſcariotes, qui erat eum traditurus; Quare hoc unguentum non vænit trecentis denariis*, (libellis circiter 115. monetæ Gallicæ æquivalentibus) *& datum eſt egenis?* Pietatis nomen avaritiæ ſuæ prætexebat fur ſacrilegus. *Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum*, non quod de egenis curaret, *ſed quia fur erat, & loculos habebat, & ea quæ mittebantur*, ſeu reponebantur ad emenda neceſſaria, *portabat*, ut œconomus familiæ Chriſti. Ex quo apparet, etiam perfeƈtiſſimæ vitæ non obeſſe communes poſſeſſiones, ex quibus neceſſaria ad vitam ſuſtentandam procurentur:

S. Cyrilus lib. 7. 8. 7. 8. *Dixit ergo Jeſus: Sinite illam* agere quod agit, *ut in diem ſepulturæ meæ ſervet illud*, ut meam præveniat ſepulturam hoc pietatis opere, quod mortuo exhibere non poterit, utpote qui reſurreƈtione mea hoc ejus officium ſim præventurus. *Non ad luxum*, ſed *ad myſterium* effuſionem illam unguenti a Spiritu ſanƈto dirigi Chriſtus docet. *Pauperes enim ſemper habetis vobiſcum*, non deerunt inter vos pauperes, in quos beneficia conferatis: *Me autem non ſemper habetis*, ſive habebitis, ut ſimilia pietatis officia mihi mortalem vitam agenti, & vobiſcum viſibiliter converſanti exhibere poſſitis. Confer cum *Matthæi 26. & Marci 14.*

9. 10. 11. *Cognovit ergo turba multa ex Judæis, quia illic eſt:* Magna multitudo Judæorum cognovit Jeſum in Bethaniam eſſe reverſum, & cum Lazaro cœnaſſe: *& venerunt non propter Jeſum tantum, ſed ut Lazarum viderent, quem ſuſcitavit a mortuis*, curioſitate excitati. *Cogitaverunt autem Principes Sacerdotum, ut & Lazarum interficerent: quia multi propter illum abibant ex Judæis.*

Judæis. Miraculo reſurrectionis ejus convicti, a Sacerdotum, Legiſperitorum, & Phariſæorum partibus ſe ſubducebant, *& credebant in Jeſum*, ut in verum Meſſiam.

12. 13. 14. *In craſtinum autem turba multa, quæ venerat ad diem feſtum, cum audiſſent quia venit Jeſus Jeroſolymam, acceperunt ramos palmarum;* in ſignum lætitiæ, *& proceſſerunt obviam ei*, ut eum triumphali apparatu ut victorem mortis in Urbem introducerent: *& clamabant, Hoſanna* Salva quæſo: ſive, Gloria, laus, & honor: *Benedictus qui venit in nomine Domini Rex Iſrael*, Meſſias a Deo promiſſus. *Et invenit Jeſus aſellum, & ſedit ſuper eum, ſicut ſcriptum eſt: Noli timere filia Sion*, ſecura eſto, & exulta, Jeruſalem; *Ecce Rex tuus venit ſedens ſuper pullum aſinæ*, humilis, clemens, facilis, non ſuam utilitatem, ſed tuam ſalutem unice quærens. Confer cum *Matthæi* 21. *Marci* 11. *& Luc.* 19. *Zachar. 9. 9*

16. 17. 18. 19. *Hæc non cognoverunt Diſcipuli ejus primum*, non intellexerunt quorſum iſta fierent, eoque ſpectare propheticum oraculum: *ſed quando glorificatus eſt Jeſus*, cum poſt glorioſam reſurrectionem aſſumptus in cælum eſt, ipſique receperunt Spiritum ſanctum, *tunc* eo illuminante *recordati ſunt, quia hæc erant ſcripta de eo, & hæc fecerunt ei*, rem geſtam animo revolventes, & cum verbis Prophetæ conferentes, Prophetiam in triumphali illo ingreſſu Jeſu in Urbem impletam eſſe intellexerunt. *Teſtimonium ergo perhibebat turba, quæ erat cum eo quando Lazarum vocavit de monumento, & ſuſcitavit eum a mortuis:* Palam teſtabatur Jeſum tantum miraculum edidiſſe, eumque verum eſſe Meſſiam & Chriſtum a Deo promiſſum conclamabat. *Propterea & obviam venit ei turba; quia audierunt eum feciſſe hoc ſignum*, & teſtibus oculatis fidem prudenter derogari non poſſe exiſtimarunt. *Phariſæi ergo dixerunt ad ſemetipſos*, alii aliis dixerunt: *Videtis quia nihil proficimus*, conſiliis noſtris, & ſenatuſconſultis nihil promovemus: *ecce mundus totus poſt eum abiit*. Vis ingens hominum illum ſectatur. Hoc dicunt quaſi ſe ipſos incuſantes, quod non jampridem Chriſtum cum Lazaro interfecerint, ſeque ad cædem mutuo cohortantur, indignati quod turbæ crederent, veluti ſuis poſſeſſionibus ipſi eſſent ejecti, famaque & auctoritate minuti. *S. Cyrill. p. 699.*

20. 21. 22. *Erant autem quidam Gentiles, ex his qui aſcenderant, ut adorarent in die feſto*, in Atrio Gentium, majeſtate loci, & ſolemnitatis magnitudine, Deique Iſrael nomine celebratiſſimo excitati. Neque enim vicinæ, & multo minus remotiſſimæ a Palæſtina Gentes verum Deum colebant, ut docet S. Cyrillus. Sed „ Cum Judæorum regio contermina eſſet Galilææ, urbeſque ac vicos inter ſe vicinos haberent, frequenter inter ſe ultro citroque commeabant, ac permiſcebantur, ac utrique invitante ad id multiplici occaſione invicem alteros adibant. Quoniam vero „ mens multo ardentior erat idolorum cultoribus, & ad mutationem in „ melius propenſior, tanquam plus ſatis revicta confutataque inani eorum „ ſuperſtitione, ideo nonnulli facile ſententiam mutabant, ſed nondum perfecte ad hoc ut ſoli ſecundum veritatem Deo ſervirent: ancipites vero „ & ambiguis hinc inde diſtracti rationibus ad defectionem, & ſuorum Magiſtrorum opinionibus inſiſtentes, Platonis (inquam) & aliorum id genus Sapientum, qui aiunt unum quidem eſſe univerſi Opificem, ceteros „ vero mundanoſque tanquam quoſdam Duces ab illo creatos ad rerum humanarum regimen. Moris ergo nonnullis Palæſtinis, Græcis maxime vicinam & contiguam Judææ regionem accolentibus, imitari & aſſumere „ quodammodo eorum conſuetudines ac mores, atque Monarchiæ (*ſive* „ *unius Dei*) nomen in honore habere, quod ita viſum eſſet iis quorum *S. Cyrillus lib. 7. 8. p. 700.*

Digitized by Google

„ paulo ante meminimus, etſi non eodem modo quo nos loquimur. Hic „ vero non omnino ad Judæorum ritus propenſi, neque a Græcorum placi- „ tis & moribus digreſſi, ſed mediam quandam rationem ſecuti, pii & cul- „ tores Dei nuncupantur. Igitur Græci qui in proximo habitabant, cum „ viderent ſuos mores a Judaicis non magnopere differre, quoad ſacrificio- „ rum ritus, & Monarchiæ præſumptam opinionem, confluebant etiam ado- „ raturi, maxime in magnis ſolemnitatibus, idque non quaſi ſuam religio- „ nem ac cultum deferentes, ſed velut unum omnium Deum honorantes.

S. Chryſ. Hom. 65. in Johan.

Gentiles illos in proxima diſpoſitione Proſelytos fuiſſe, S. Johannes Chryſoſtomus putat, ut mirum non ſit ſi Jeruſalem aſcenderint Deum verum adoraturi. *Illi ergo acceſſerunt ad Philippum, qui erat a Bethſaida Galilææ*, vel ſibi notum, vel quem ſciebant eſſe ex Diſcipulis Jeſu, *& rogabant eum, dicentes: Domine, volumus Jeſum videre*. Fac ut detur nobis locus & occaſio videndi Jeſum, de quo tam mirabilia audivimus. *Venit Philippus, & dicit Andreæ: Andreas rurſum & Philippus dixerunt Jeſu*, quanto illum videndi deſiderio Gentiles illi tenerentur.

23. 24. *Jeſus autem reſpondit eis, dicens: Venit hora ut clarificetur Filius hominis*. Jam tempus imminet quo Gentium converſione glorificabor. *Amen, amen dico vobis, Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert*. Verumtamen id non continget niſi poſt mortem meam. Sicut enim granum frumenti ſparſum in terram, niſi putrefactum & terræ calore reſolutum fuerit, ſine fructu manet: ita niſi, moriar, Gentes ad ſalutem non perducam. Sterilis manebit Gentilitas, nec filios Dei parturiet, niſi velut granum frumenti mortuus fuero, & ſanguine meo velut imbre cælesti fœcunditatem illi tribuero, innumeroſque ex ea fideles multiplicavero.

25. 26. *Qui amat animam ſuam, perdet eam*: Quicumque vitam ſuam, & commoda temporalia præ me ac rebus divinis amat, perdet vitam meliorem & æternam: *& qui odit animam ſuam in hoc mundo*, qui commoda temporalia hujus vitæ, ac vitam ipſam minoris faciens quam ea quæ ad Deum pertinent, illa propter me exponere & amittere paratus eſt, *in vitam æternam cuſtodit eam:* vitam æternam in cælis poſſidebit. *Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur*; ſi quis ſe diſcipulum ac miniſtrum ſervumque meum profitetur, meum imitetur exemplum: *& ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit*: In regno meo æterna mecum felicitate & gloria perfruetur. *Si quis mihi miniſtraverit, honorificabit eum Pater meus*. Confer cum *Matthæi* 10. 39. 16. 25. *Marci* 8. 35. *Luc.* 9. 24. 27. 33.

S. Cyrill. lib. 7. 8. in Johan. p. 703 704.

27. 28. *Nunc anima mea turbata eſt* timore & horrore mortis imminentis, ad quam Gentilium iſtorum adventus efficit ut attendam. Hos autem affectus in appetitu ſuo inferiori volens excitavit; ut ſe verum hominem, corpore & anima conſtantem eſſe demonſtraret: tum ut ſe vitam ſuam pro gloria Patris & mundi ſalute devovere ac ſacrificare oſtenderet; repugnante licet naturali deſiderio vitandi ſupplicia, opprobria, mortem acerbiſſimam & probroſiſſimam. *Et quid dicam?* Quid in tantis anguſtiis orabo Patrem? *Pater ſalvifica me ex hac hora*. Libera me, ſi fieri poteſt, a periculo paſſionis & mortis imminentis: *Sed propterea veni in horam hanc*. Verumtamen mortem non deprecor, ſiquidem ideo veni in mundum ut mortem ſubeam pro redemptione generis humani. Voluntatis igitur naturalis mortem horrentis hæc verba ſunt: *Pater ſalvifica me ex hac hora*. Voluntatis vero deliberatæ iſta ſunt: *Sed propterea veni in horam hanc*. *Pater clarifica nomen tuum*. Nomen tuum morte mea glorificetur.

S. Chryſ. Hom. 66. in Johann.

Indi-

Digitized by Google

Indicat ſe pro veritate mori, quod Dei gloriam appellat. Debebat enim poſt ejus mortem orbis terrarum ad Deum converti, in Dei cogitationem venire, & ipſum colere. Quæ tamen non Patris tantum, ſed & Filii gloria eſt, ut poſtea declarat. *Venit ergo vox de cælo*. (Quod ſolum ferme oraculi genus temporibus Templi ſecundi ſupererat, ut Grotius ex Hebræis obſervat) *Et clarificavi* per te nomen meum divinis operibus & miraculis: *& iterum clarificabo*, in morte, reſurrectione, aſcenſione, tua Evangelii prædicatione, & Eccleſiæ fundatione.

29. 30. *Turba ergo quæ ſtabat, & audierat, dicebat, Tonitrum eſſe factum: Alii dicebant, Angelus ei locutus eſt*. Pars adſtantium a Chriſto Jeſu magis diſtans, confuſum dumtaxat ſonitum audivit, & tonitruum exiſtimavit. Alii propinqniores, qui vocem articulatam audierant, Angelum ei eſſe locutum putarnnt. Reſpondit Jeſus, & dixit: *Non propter me hæc vox venit*, ut per eam diſcerem aliquid; Novi enim omnia: *ſed propter vos*: ad eruditionem veſtram, nt me Filium Dei eſſe credatis.

31. 32. 33. *Nunc judicium eſt mundi*; judicium non condemnationis, ſed vindicationis generis humani a diaboli poteſtate & tyrannide. Non enim venit Chriſtus ut jndicet mundum, ſed ut ſalvetur mundns per ipſum. Cum igitur omnes homines propter primi hominis peccatum in poteſtatem diaboli juſto Dei jndicio traditi ſint, nec ab ejus tyrannide eripiendi ac liberandi eſſent niſi per Filinm Dei hominem factum; non potentia, ſed juſtitia diabolnm vincere voluit, & humanum genus ab ejus captivitate vindicare. *Quæ eſt* porro *juſtitia, qua victus eſt diabolus, niſi juſtitia Jeſu Chriſti? & quomodo victus eſt? Quia cum in eo nihil morte dignum inveniret, occidit eum tamen. Et utique juſtum eſt ut debitores quos tenebat, liberi dimittantur, in eum credentes quem ſine ullo debito occidit*. Hoc erga mundnm, id eſt, erga homines miſericordiæ judicinm eſt, erga diabolum juſtitiæ & condemnationis. *Nunc judicium eſt mundi: nunc Princeps hujus mundi*, diabolns, qui hominibns a ſe victis dominatur, *ejicietur foras*: e regno ſuo per mortem meam deturbabitur. Prædicebat ergo Dominus quod ſciebat, poſt paſſionem & glorificationem ſuam per univerſnm mundum multos populos credituros, in quorum cordibus diabolus intus erat: cui quando ex fide renuntiant, ejicitur foras. Ejectus quidem fuerat de cordibus Patriarcharum, & Prophetarum, veterumque juſtorum: ſed quod ante Chriſti adventum & mortem in hominibus panciſſimis factum eſt, nunc in multis populis per ejus crucem & mortem futurum ab ipſo prædicitur. *Nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras*. Juſtitiam judiciumque Dei mundnm per Chriſti mortem a diaboli tyrannide vindicantis, duplici exemplo explicat S. Chryſoſtomus. „ Sit violentus quiſpiam tyrannus, inquit, qui omnes qui in manus ſuas venerint plnrimis malis afficiat: hic ſi vel Regem, vel Regis filium captum injuſte interimat, illins mors etiam alios ulciſci poterit. Sit aliquis qui debitores poſtulet, verberet, in carcerem conjiciat, & hac inſania etiam nihil debentem coerceat: hic etiam eorum quæ in debitores commiſit, dabit pœnas. Non aliter in Jeſu Chriſto evenit. Eorum enim quæ in nos fecit diabolus, propter ea quæ in Chriſtum auſus eſt, poſtulatus eſt ad ſupplicinm. *Nunc judicium eſt mundi: nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras*, per mortem ſcilicet meam, *Et ego ſi exaltatus fuero a terra*; cum e terra ſublatus in crucem ſuero, *omnia traham ad me ipſum*, omnes prædeſtinatos ad ſalutem, ex quibus nemo eſt periturus. Verbnm enim *trahere*, efficaciam & virtutem invictiſſimam ſignificat. Aut certe omnia hominum genera, ſive in linguis omnibus, ſive in ætatibus omnibus, ſive in gradibus honorum omnibus, ſive in ar-

S. Cyrill. lib. 7. 8. in Johann. p. 707.

S. Auguſt. lib. 13. de Trinit. c. 14.

S. Aug. Tract. 52. in Joann. n. 7. 8.

S. Joannes Chryſoſt. Hom. 6. in Johann.

S. Auguſt. Tract. 52. in Johan.

tium

tinm licitarum & utilium profeſſionibus omnibus, & quicquid aliud dici
poteſt ſecundum innnmerabiles differentias, quibus inter ſe præter ſola pec-
cata omnes diſtant, ab excelſiſſimis uſque ad humillimos, a rege uſque ad
mendicum, *omnia*, inquit, *traham ad me ipſum*, ut ſim caput eorum, &
illi membra mea. (*Hoc autem dicebat, ſignificans qua morte eſſet moriturus*.)
id eſt, quo genere mortis, nempe crucis.

Pſal. 109. 4. 34. *Reſpondit ei turba*: *Nos audivimus ex Lege* (quo nomine non ſolos
Moyſis libros, ſed & Pſalmos & Prophetas, omnemque Scripturam ſa-
cram ſignificant) *quia Chriſtus manet in æternum*: *& quomodo tu dicis*: *O-*
Iſai. 40. 8. *Ezech.* 37. 25. *portet exaltari*, in crucem, *Filium hominis? Quis eſt iſte Filius hominis?*
quem dicis exaltandum. Ænigma erat carnalibus hominibus crucis & re-
Daniel. 7. 14. ſurrectionis Chriſti Myſterium, quod ab iiſdem Prophetis prædictum, a
quibus regnum ejus & poteſtas æterna, non intelligebant.

35. 36. *Dixit ergo eis Jeſus*: *Adhuc modicum lumen in vobis eſt*. Brevi
adhuc tempore lux vera vobis affulgebit: modicum apud vos ero Ego,
qui inſtar lucis viam veritatis in credendis & agendis vobis monſtro. *Am-*
bulate dum lucem habetis: Credite dum me præſentem, vobiſque doctrina,
miraculis & exemplis prælucentem haberis; *ut non vos tenebræ comprehen-*
dant, ne cæcitas cordis vos occupet atræ noctis inſtar: *& qui ambulat in*
tenebris neſcit quo vadat. Et viam qua incedit, & terminum quo perve-
niet prorſus ignorat. Allegoria eſt ſumpta a viatoribus, qui cadente ſo-
S. Cyrill. lib. 7. 8. *in Johann. p.* 708. le, niſi modica, quæ illis ſupereſt, luce utantur, in tenebris errant. *Dum*
lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis ſitis; ut lucis & vitæ æternæ
participes ſitis. *Hæc locutus eſt Jeſus, & abiit & abſcondit ſe ab eis*: ſeceſ-
S. Cyrill. lib. 7. 8. *in Johann. p.* 708. ſit Bethaniam, ne ante opportunum tempus ſe periculis exponeret. Re-
ſpondere noluit Jeſus quæſtioni Judæorum, nec dilucidius illis explicare
crucis & reſurrectionis ſuæ Myſterium, utpote ſtupidis, infidelibuſque, ſed
illis cauſam indicavit cur ea quæ in Scripturis continentur non percipe-
rent, ſcilicet malitiam, & defectum cooperationis lumini fidei.

37. 38. *Cum autem tanta ſigna*, tot & tanta miracula *feciſſet* Jeſus *coram*
Iſai. 53. 1. *eis, non credebant in eum* Sacerdotes & Phariſæi, parſque maxima plebis:
ut ſermo Iſaiæ Prophetæ impleretur, quem dixit: *Domine, quis credidit au-*
ditui noſtro? & brachium, Domini cui revelatum eſt? Sic Iſaiæ vaticinium
juſto Dei eos derelinquentis judicio in illis impletum eſt: Domine, quo-
tuſquiſque eſt qui crediderit veritati quam audivit a nobis? Et cui revela-
tus, a quo agnitus eſt Meſſias, Chriſtus *Dei virtus*, per quem Pater o-
mnia operatur?

Iſai. 6. 9. 39. 40. *Propterea non poterant credere*, id eſt nolebant, *quia iterum di-*
xit Iſaias: *Excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum, ut non videant*
oculis, & intelligant corde, & convertantur, & ſanem eos. Impotentiæ cre-
dendi voluntatem conſequentis cauſa non fuit præſcientia Dei, ſed eorum
cæcitas & obduratio ab Iſaia prædicta, cujus ſenſum, non verba profert
S. Evangeliſta. Confer cum *Matth.* 13. 14. noſtrumque in eum locum le-
S. Auguſt. Tract. 53. *in Johann. n.* 6. 9. ge Commentarium. *Quare autem non poterant, ſi a me quæratur: cito reſ-*
pondeo, Quia nolebant: malam quippe eorum voluntatem prævidit Deus, &
per Prophetam prænuntiavit ille cui abſcondi futura non poſſunt. Sed aliam
cauſam, inquis, dicit Propheta, non voluntatis eorum: Quia dedit illis Deus
ſpiritum compunctionis, oculos ut non videant, & aures ut non audiant,
& excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum. *Etiam hoc eorum vo-*
luntatem meruiſſe reſpondeo. Sic enim excæcat, ſic obdurat Deus, deſerendo
& non adjuvando: quod occulto judicio facere poteſt, iniquo non poteſt.....
Sic dictum eſt, *Non poterant*, ubi intelligendum eſt quod nolebant: quem-
admo-

Digitized by Google

admodum dictum eſt de Domino Deo noſtro: *Si non credimus*, *ille fidelis* 1.*Tim*.2.13.
permanet, *negare ſeipſum non poteſt*. De omnipotente dictum eſt, Non pot-
eſt. *Sicut ergo quod Dominus negare ſeipſum non poteſt*, *laus eſt voluntatis di-*
vinæ: *ita quod illi non poterant credere*, *culpa eſt voluntatis humanæ*.

41. *Hæc dixit Iſaias*, *quando vidit gloriam ejus*, ſcilicet Chriſti Jeſu, pro-
phetica viſione, *& locutus eſt de eo*, Capite ſexto, quod ſic incipit: *Vidi*
Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum: *& ea quæ ſub ipſo*
erant, *replebant templum*, &c. Ex Joannis verbis cum hoc Iſaiæ oraculo
collatis, invictum colligitur Divinatis Chriſti Jeſu teſtimonium. Is enim
quem vidit Iſaias, eſt Jehova, Dominus exercituum, cui miniſtrant An-
geli, cujus gloria plena eſt terra, qui iniquitatem aufert, & peccata mun-
dat. Is autem eſt Chriſtus Jeſus teſte S. Joanne: igitur Chriſtus Jeſus eſt
verus unuſque Deus. Vide S. Baſilium lib. 5. contra Eunomium, S. Hila-
rium lib. 5. *De Trinitate*, n. 33. S. Cyrillum Alexand. lib. 7. & 8. *in Jo-*
hannem, p. 709. & 710. & Theodoretum in cap. 6. Iſaiæ. „ Laudant, in-
„ quit, Seraphim Naturam ſempiternam, quod non modo cælum, ſed ter-
„ ram quoque univerſam gloria repleverit. Hoc vero Dei & Salvatoris
„ noſtri egit Incarnatio. Poſt adventum quippe Domini gentes divinæ co-
„ gnitionis radio perſuſæ ſunt. Plenam igitur ejus gloria terram omnem
„ dicunt, id quod futurum erat vaticinando, factumque per Chriſtum
„ diſpenſationis Myſterium prænuntiando. Prius quidem quam Verbum
„ caro fieret, dominabatur univerſæ terræ dæmon infeſtus, & creatura
„ pro Conditore & factore ſuo adorata eſt. At poſtquam Verbum Dei u-
„ nigenitum factum eſt homo, ejus gloria repleta eſt omnis terra. Flecte-
„ tur enim ipſi omne genu, & omnes linguæ & tribus ſervient ei, ſicut
„ ſcriptum eſt. *Et commota ſunt ſuperliminaria cardinum a voce clamantis*.
„ A voce, inquam, quæ terram omnem divina gloria repletam ſignifica-
„ bat, elevatus eſt lapis oſtii ſuperior. Quo in poſtes non incumbente,
„ domum cuivis de cetero intrare licuit. Ex quo enim Ozias Lege ad-
„ huc obtinente, adyta contra Legem penetrare auſus eſt, inſinuatur per
„ viſionem omnium Gentium vocatio. Non putet enim quiſquam, ait,
„ templo circumſeptam eſſe Dei univerſorum gloriam. Univerſorum enim
„ Dominus omnia replet. Atque hoc brevi manifeſtum fiet. Omnes enim
„ homines divinæ cognitionis lumine ſuſcepto, templa ubique erigent u-
„ niverſorum Conditori; atque illis gloria repletis, hoc priore gloria ſpo-
„ liabitur: & pro divino lumine, ignis Romani fumum excipiet. *Et do-*
mus impleta eſt fumo.

42. 43. *Verumtamen & ex Principibus*, ex ipſis Senatoribus, *multi credi-*
derunt in eum, nondum ita excæcati & indurati: crediderunt, inquam,
contemplativa, non activa fide; convicti eum eſſe Chriſtum, ſed volun-
tatem in ejus obſequium non redigentes, nec eum confiteri auſi, munda-
no timore prohibente: *Sed propter Phariſæos non confitebantur*, *ut e Syna-*
goga non ejicerentur, quod maxime probroſum erat. *Dilexerunt enim glo-*
riam hominum, honorem, exiſtimationem, & claram cum laude notiam
apud homines, *magis quam gloriam Dei*, quam veram gloriam quæ a ſolo
Deo eſt, & quam promiſit ac retribuit confeſſoribus veritatis.

44. 45. *Jeſus autem clamavit*, *& dixit*: cum aliorum incredulitatem, a-
liorum fidem infructuoſam conſideraret, contenta & clara voce dixit:
Qui credit in me, *non credit in me* ſolum, *ſed in eum qui miſit me*. In me
enim credit, qui me Filium Dei confitetur a Patre miſſum in mundum;
ac proinde credit in Patrem cujus ſum legatus: *& qui videt me*, *videt*
eum

eum qui miſit me. Qui naturam meam ac dignitatem fide cognoſcit, & Patrem meum æternum cognoſcit; quia *Ego & Pater unum ſumus*.

Illuminare, illuminare Jeruſalem quia venit lumen tuum & gloria Domini ſuper te orta eſt. *Iſai. 60.*
S. Cyrillus lib. 7. 8.

46. 47. *Ego lux in mundum veni, ut omnis qui credit in me, in tenebris non maneat*. Ego ſum lux, quam Prophetæ venturam prænuntiarunt ad illuminationem mundi, ut in tenebris ignorantiæ, errorum & peccatorum non maneat. *Et ſi quis audierit verba mea, & non cuſtodierit*, id eſt, non crediderit fide per dilectionem operante, *ego non judico eum*, modo, in hoc primo meo Adventu. Vel, non ſum Auctor damnationis & perditionis illius, ſed ſua ipſe culpa perit, meum ſermonem contemnens. *Non enim veni ut judicem mundum, ſed ut ſalvificem mundum.*

48. 49. 50. *Qui ſpernit me, & non accipit verba mea*, qui non credit verbis meis, quod in mei contemptum ac injuriam cedit, *habet qui judicet eum: Sermo quem locutus ſum, judicabit eum in noviſſimo die*. Ipſa doctrina & prædicatio mea, quam ſpernit, damnatione dignum aperte demonſtrabit in noviſſimo die, quo ſum ad judicandum venturus. *Quia ego ex me ipſo non ſum locutus*, proprio nomine, privataque auctoritate, quaſi res humano ingenio adinventas prædicans: *ſed qui miſit me Pater, ipſe mihi mandatum dedit*, ut homini, *quid dicam, & quid loquar*. Non dicit, *Qui miſit me Deus, & mandatum dedit mihi Deus*, ſed *Pater*, ut ſe Filium Dei ſignificet, non merum hominem, quales erant Prophetæ, qui tamen a ſeipſis non loquebantur, ſed quæ Deus, non quæ Pater mandabat eis. In memoriam etiam revocat his verbis, quod Deus Moyſi dixit de Meſſia: *Ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi. Qui autem verba ejus, quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor exiſtam*. „ Adde quod cum Chriſtus ſit vivens ac ſubſiſtens Dei ac Patris Verbum, neceſſario quæ in eo ſunt enuntiat, voluntatemque Genitoris in lucem edens, quaſi mandatum aliquod ſe accepiſſe ait: ſicut ſermo noſter mentis noſtræ, veluti juſſu ejus, arcana manifeſtat, idque celerrime. Simul enim ac mens aliquid concepit, tum id voci committit: hæc autem foras erumpens, quæ intus & in mente ſunt abdita enuntiat, nec de ſibi mandatis quidquam mutat. Hac ratione Chriſtus ait: *Qui miſit me Pater, ipſe mihi mandatum dedit, quid dicam, & quid loquar: & ſcio quia mandatum ejus vita æterna eſt*, ſeu „ cauſa vitæ æternæ, quia credentibus & obſervantibus mandata Patris, quæ vobis denuntio, vita æterna dabitur: non credentes vero & non obſervantes, in mortem ſempiternam incurrent. *Quæ ergo ego loquor, ſicut dixit mihi Pater, ſic loquor*. Et hæc ipſa quæ modo vobis locutus ſum, verba ſunt Patris, & ſic a vobis accipienda ſunt ut a Patre mihi demandata.

Deuter. 18. 18.
S. Cyrill. lib. 9. in Johan. p. 718.

SENSUS MORALIS.

1. 2. 3. *JEſus ergo ante ſex dies Paſchæ venit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus.... Fecerunt autem ei cœnam ibi, & Martha miniſtrabat. Lazarus vero unus erat ex diſcumbentibus cum eo: Maria ergo accepit libram unguenti.... & unxit pedes Jeſu, & exterſit pedes ejus capillis ſuis*. Bethania *Domus* eſt *obedientiæ*. Ibi Jeſus cum amicis ſuis epulatur. Ibi caritas activa, cujus Martha figura eſt. Chriſto Jeſu in membris ejus miniſtrat. Ibi peccatores ſuſcitati, & per pœnitentiam purgati, gratiæque ejus viſitatione in bono confirmati, ad Sacram Menſam cum illo recumbunt, ejuſque Corpore & Sanguine pretioſo reficiuntur. Ibi caritas

tas

tas contemplativa, Deoque & Chriſto Jeſu intenta, fidem ſuam, religionem, orationem, adorationem, totamque quam occupat animam, in conſpectu ejus effundit; eleemoſynas pauperibus copioſe erogat, eorumque lacrymas temporalium largitione bonorum abſtergit, miſerias ſublevat. *Unxit pedes Jeſu, & extersit capillis ſuis.* Capilli ſuperflua corporis videntur. S. Auguſt. Tract. 50. in Johann. n. 6.
Habes quid agas de ſuperfluis tuis. *Tibi ſuperflua ſunt: ſed Domini pedibus neceſſaria.* Pedes Domini, pauperes ejus. *Cum uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.* Matt. 25 40.

4. *Et domus impleta eſt ex odore ungenti.* Bonus odor, bona fama ex bonis operibus, exempliſque ſanctis diffuſa. Qui male vivunt, & Chriſtiani vocantur, injuriam Chriſto faciunt: de quibus dictum eſt, quod per eos *nomen Domini blaſphematur.* Si per tales nomen Domini blaſphematur, per Rom. 2. 24.
bonos nomen Domini laudatur. Unde Apoſtolus ait: *Chriſti bonus odor ſumus Deo, in iis qui ſalvi fiunt, & in iis qui pereunt: aliis quidem odor mortis in mortem; aliis autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis idoneus?* Fe- 1. Cor. 2. 15.
„ lices qui bono odore vivunt: quid autem infelicius illis qui bono odore
„ moriuntur? Amaſti bene agentem, vixiſti bono odore: invidiſti bene a-
„ genti, mortuus es bono odore. Numquid quia mori voluiſti, ideo odorem illum malum eſſe feciſti? Apis flores in mel & ceram: aranea in venenum omnia convertit. *Noli invidere, & non te occidet bonus odor.* Bonus odor pietatis Mariæ *avarum* Judam occidit.

5. *Quare*, inquit, *hoc unguentum non vænit trecentis denariis, & datum eſt egenis?* Quam cæca avaritia quæ Dei Filium triginta denariis dumtaxat, unguentum vero trecentis æſtimat! Avaro præ temporalibus vilia ſunt æterna, præ terrenis divina, Deus ipſe vilis eſt. Quod in Dei honorem, in decorem domus ejus, in Eccleſiarum & Altarium ornamenta impenditur, perditum putat. Species caritatis contra caritatis opera murmurat. *Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, ſed quia fur erat, & loculos habebat.* Fur ſacrilegus erat Judas. Furem noverat Jeſus, nec prodebat; ſed potius tolerabat, & ad perferendos malos in Eccleſia nobis exemplum patientiæ demonſtrabat. Fur ſacrilegus erat Judas. *Si crimina diſcernuntur in foro, qualiſcumque furti & peculatus; peculatus enim dicitur furtum de re publica; & non ſic judicatur furtum rei privatæ quomodo publicæ: quanto vehementius judicandus eſt fur ſacrilegus, qui auſus fuerit non undecumque tollere, ſed de Eccleſia tollere? Qui aliquid de Eccleſia furatur, Judæ perdito comparatur.* S. Auguſt. Tract. 50 in Joann. n. 10.
Quot ſunt in Ordine Eccleſiaſtico fures! Quicumque Clericus reditus Eccleſiaſticos, quorum non eſt dominus, ſed œconomus tantum & diſpenſator, in uſus cupiditatis aut vanitatis impendit: quicumque ex iis loculos congregat ad conſanguineos ditandos: quicumque præter victum & veſtitum aliquid ex Altari retinet: quicumque in pauperes, aliaque pia opera non erogat, quod præter honeſtam ſuſtentationem ſupereſt, fur eſt ſacrilegus, novus Judas. *Quicquid præter neceſſarium victum, & ſimplicem veſtitum de Altario retines, tuum non eſt; rapina eſt, ſacrilegium eſt.* S. Bern. Epiſt. 2.

7. 8. *Dixit ergo Jeſus: Sinite illam, ut in diem ſepulturæ meæ ſervet illud. Pauperes enim ſemper habetis vobiſcum: me autem non ſemper habetis.* Amor officia potius anticipat, quam differat. Maria Chriſtum Jeſum plurimum dilexit, ideo ſepulturam ejus prævenit unguenti pretioſi in ſacrum ejus corpus effuſione. Non divina dumtaxat Chriſti natura & perſona, quæ ſemper nobis præſens eſt præſentia majeſtatis; ſed & ſacra humanitas perſonæ divinæ ineffabiliter unita, in eaque ſubſiſtens, omnibus pietatis officiis proſequenda eſt: quam etſi oculis modo non videamus, fide intelligimus, credimus, & tenemus in S. Euchariſtiæ Sacramento præſentem. Sed

& in

& in pauperibus nobis præſens eſt, in iis reficitur, induitur, ſublevatur, hoſpitio excipitur, in infirmis viſitatur, in captivis redimitur. *Quod uni* (inquit) *ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.*

Me autem non ſemper habebis. Timendum ne Chriſtum non ſemper habeamus. Semper illum habebunt boni, & miſericordes; non ſemper habebunt male viventes, avari, non compatientes neceſſitatibus pauperum, nec illis benefacientes: fures enim ſunt, quia Domini, cujus ſunt villici & procuratores, bona non diſpenſant ſecundum ejus voluntatem & mandatum. *Pauperes ſemper habetis vobiſcum: me autem non ſemper habetis.* Si bonus es, habes Chriſtum & in præſenti, & in futuro: in præſenti per fidem, per ſignum, per baptiſmatis Sacramentum, per Altaris cibum & potum. Habes Chriſtum in præſenti, & habebis ſemper; quia cum hinc exieris, ad illum pervenies, & cum illo æternum regnabis. Si autem male vivis; videris habere in præſenti Chriſtum, quia intras Eccleſiam, ſignas te ſigno Chriſti, baptizaris baptiſmo Chriſti, miſces te membris Chriſti, accedis ad Altare Chriſti: ſed ſi pergas male vivere, illum ſemper non habebis, ab illo æternum ſeparaberis. *Me autem non ſemper habetis.*

S. Auguſt. Tract. 50. in Johann. n. 12.

12. 13. 14. 15. *In craſtinum autem, turba multa, quæ venerat ad diem feſtum, cum audiſſent quia venit Jeſus Jeroſolymam, acceperunt ramos palmarum, & processerunt obviam ei, & clamabant: Hoſanna, benedictus qui venit in nomine Domini, Rex Iſrael.* In Populi Chriſtum Jeſum ſolemni feſtivoque ritu excipientis devotione, diſpoſitiones edocemur, ad Chriſtum Paſchali Communione digne recipiendum neceſſarias. 1. Rami palmarum accipiendi ſunt, quæ ſunt inſignia victoriæ. Mundum, carnem, diabolum, peccatum viciſſe oportet: quam victoriam quia reportare non poſſumus, niſi per gratiam Jeſu Chriſti, tota illi gloria, totus honos victoriæ tribuendus eſt. *Acceperunt ramos palmarum.* 2. Ferventibus deſideriis Chriſto Jeſu ad nos per Sacram Communionem venienti obviam eundum eſt. *Et proceſſerunt obviam ei.* 3. Fides viva, ſpeſque firma in illum ut Salvatorem, Dominumque & Deum noſtrum, piis laudibus & precibus ex intimo corde emiſſis expromendæ ſunt. *Et clamabant, Hoſanna, Benedictus qui venit in nomine Domini, Rex Iſrael.* 4. Jugum ejus ferendum eſt, ejuſque legi ſumma docilitate & humilitate parendum. *Et invenit Jeſus aſellum, & ſedit ſuper eum, ſicut ſcriptum eſt.* 5. Cum timore ſervili non eſt excipiendus, ſed cum timore filiali & amore ardentiſſimo, ut Rex cordis noſtri. *Noli timere, filia Sion, ecce Rex tuus venit.* 6. Dare debemus operam ut regnet ſuper nos, ut omnibus affectibus noſtris dominetur; non turbæ Judaicæ inconſtantiam imitari, quæ poſt exceptionem tam ſolemnem & feſtivos applauſus, clamavit, *Crucifige, crucifige eum.*

20. 21. *Erant autem quidam Gentiles, ex his qui aſcenderunt ut adorarent in die Feſto. Hi ergo acceſſerunt ad Philippum, & rogabant eum, dicentes: Domine, volumus Jeſum videre.* Quidam ex Gentibus, non Gentes integræ aſcendebant in Jeruſalem ad diem Feſtum, ut verum Deum adorarent. „ Erat *enim* in ſola Judæa notus Deus, & in ſolo Iſrael magnum „ nomen ejus: reliquam terram alta quædam tegebat caligo, nemine in „ mundo divinam & cæleſtem lucem habente præter unum Iſrael. Sed „ tunc temporis tamquam univerſis ſimul Gentibus in hoc mundo a co„gnitione Dei ſecluſis, ſeorſimque ſuum locum tenentibus, genitus eſt „ Populus Domini, pars ejus, funiculus hæreditatis ejus Iſrael: Sic rur„ſus in univerſum orbem Sole intelligibili invecto, & lumine Iſraelitis „ decedente, Gentibus vero appellente, extra univerſa Iſrael repertus eſt. „ Quippe dum exſpectant lucem, factæ ſunt illis tenebræ, juxta id quod

S. Cyrill. Alexand. lib. 5. in Johann. p. 449.

ſcri-

„ ſcriptum eſt: Operientes lucem, in nocte ambulaverunt. Ideo Salvator „ Phariſæos alloquens ait: *Ego ſum Lux mundi*. Eleganter enim minatur „ ſe diſceſſurum ab Iſrael, tranſlaturum in univerſum mundum ſuam gra- „ tiam, & aliis jam cognitionis Dei radios expanſurum. Plenæ autem & univerſalis Gentium omnium vocationis ad fidem præludium erat ille Gentilium quorumdam aſcenſus in Jeruſalem ut adorarent in die Feſto, & deſiderinm videndi Jeſnm. Quod cum Philippus Andreæ, & illi conjunctim Jeſu nuntiaſſent, Jeſus eis reſpondit.

23. *Venit hora ut clarificetur Filius hominis*. Non in eo gloriam ſuam poſuit quod Gentiles quidam eum videre vellent, ſed quod Gentiles poſt Paſſionem & Reſurrectionem ſuam eſſent in omnibus Gentibus credituri. Ex occaſione igitur iſtorum Gentilium, qui eum videre cupiebant, annuntiant futuram plenitudinem Gentium, & declarat mox adeſſe horam glorificationis ſuæ, qua facta in cælis, Gentes erant credituræ. Unde prædictum eſt, *Exaltare ſuper cælos Deus, & ſuper omnem terram gloria tua.* Hæc eſt gentium plenitudo, de qua dicit Apoſtolus: *Cæcitas ex parte contigit in Iſrael, donec plenitudo gentium intraret.* *S. Auguſt. Tract. 51. in Johan. n. 8.* *Pſal. 107. 6. Rom. 11, 25.*

24. *Amen amen dico vobis, Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert*. Chriſtus Jeſus granum frumenti eſt, per Incarnationem in agrum hujus mundi miſſum, ut ſemen electorum, & totius Eccleſiæ; mortuum & ſepultum in terra; germinans, multumque fructum afferens per reſurrectionem ſuam; cibus fidelium in Eccleſia militante, cibus æternus Sanctorum in Eccleſia triumphante. Ipſum erat granum mortificandum, & multiplicandum: *Mortificandum infidelitate Judæorum, multiplicandum fide populorum*. Et nos, qui Chriſti membra per gratiam ejus ſumus, granum frumenti eſſe debemus, humiliari, mortificari, in area ventilari, ſub mola conteri, per ignem & aquam afflictionum, per lacrymas & labores pænitentiæ tranſire, ut *Unus panis, unum corpus* cum Chriſto in gloria efficiamur. *S. Auguſt.*

Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Quanta ſeges Chriſtianorum ex morte Chriſti orta! *Heſterni ſumus* (inquit Tertullianus) *& veſtra omnia implevimus, urbes, inſulas, palatium, ſola vobis relinquimus Templa....* Ex morte ipſa Martyrum, Chriſtianorum ingens numerus germinavit. *Plures efficimur, quoties metimur: Semen eſt ſanguis Chriſtianorum.* *Tertull. in Apolog.*

25. *Qui amat animam ſuam, perdet eam; & qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam.* Vitæ præſentis, & commodorum temporalium inordinatus amor, in pleriſque hominibus cauſa eſt damnationis & mortis æternæ. Perverſus vitæ amor eſt, quo propter ſeipſam, propter commoda temporalia, propter voluptates diligitur. Perverſe vitam amat, qui illius amittendæ metu deeſt ſuis erga Deum, erga Eccleſiam, erga animam ſuam officiis. Ille enim creaturam præponit Creatori, carnem ſpiritui, tempus æternitati, media fini, donum donatori: quæ magna perverſitas eſt. *Si male amaveris, tunc odiſti: ſi bene oderis, tunc amaſti.... Cum ergo cauſæ articulus venerit, ut hæc conditio præponatur, aut faciendum eſſe contra Dei præceptum, aut ex hac vita emigrandum, quorum duorum homo cogatur alterum eligere, comminante mortem perſecutore: ibi eligat Deo dilecto emori, quam offenſo vivere*. Hoc eſt, odiſſe in hoc mnndo animam ſuam, ut in vita æterna cuſtodiat eam. *S. Auguſt. Tract. 51. in Joann. n. 10.*

Qui amat animam ſuam, perdet eam. „ Luctuoſa res eſt perdere quod „ amas. Sed interdum & agricola perdit quod ſeminat. Profert, ſpargit, *S. Auguſt. ſerm. 330.*
„ abji-

alias 29. ex additis a Sirmondo. „ abjicit, obruit. Quid miraris? Iſte contemptor & perditor avarus eſt
„ meſſor. Quid factum ſit, hyems & æſtas probavit; oſtendit tibi gau-
„ dium metentis conſilium ſeminantis.... Martyrium olim, nunc pœni-
tentia & mortificatio Chriſtiana probant hominem perverſe non amare vi-
tam ſuam. Nam & genus Martyrii eſt inter epulas eſurire, pauperem
eſſe inter divitias, continere inter voluptates, quas offert mundus, quas
oſtentat malignus, quas deſiderat noſter ad malum proclivis appetitus.

26. *Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: & ubi ſum ego, illic & mini-
ſter meus erit. Si quis mihi miniſtraverit, honorificabit eum Pater meus.*
Tria ſunt quæ Chriſtianum ad vitæ, mundique contemptum, ad pœni-
tentiam, ad labores, ad amorem crucis excitare debent. 1. Obligatio Chri-
ſtum Jeſum imitandi, & illum ubique ſequendi.... Fruſtra Chriſtianum ſe
eſſe gloriatur, qui Chriſtum minime imitatur, qui non amat quod ama-
1. Pet. 23. 21 vit; qui non contemnit quæ ille contempſit. *Chriſtus pro nobis paſſus eſt,
vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus.* 2. Spes præmii, ſci-
licet ſocietatis ejus in regno æternaque felicitate. Quis Regem terrenum
per maxima quæque pericula & labores non ſequatur, ſi ſpem habeat ſe
inter ejus Aulæ Primarios futurum; & multo magis, ſi regni ſocius &
particeps futurus eſſet? Hanc igitur ſpem habentes, tanquam *anchoram a-
nimæ firmam*, & in verbis Chriſti fundatam, nos futuros æterni ejus re-
gni participes, ſi ejus exemplum ſecuti fuerimus, ad propoſitum bravium
curramus. 3. Honor quo Pater Æternus cumulabit eos, qui Filio ſuo fi-
deliter ſervierint: illis indiviſam cum Unigenito ſuo communicans hære-
S. August. Tract. 51. in Johann. n. 1. ditatem; *Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur.* Quo fructu? Quo præmio?
„ *Ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit.* Gratis ametur, ut operis quo
„ miniſtratur illi, pretium ſit eſſe cum illo. Ubi enim bene erit ſine il-
„ lo? Aut quando eſſe male poterit cum illo? *Si quis mihi miniſtraverit,
„ honorificabit eum Pater meus.* Quo honore, niſi ut ſit cum Filio ejus?
„ Nam quem majorem honorem accipere poterit adoptatus, quam ut ſit
„ ubi eſt Unicus; non æqualis factus Divinitati, ſed conſociatus æterni-
„ tati?

Philipp. 2. 24. *Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur.* „ Miniſtrant Jeſu Chriſto, qui non
„ ſua quærunt, ſed quæ Jeſu Chriſti. Hoc eſt enim, *me ſequatur*, vias am-
Johann. 2. 6. „ bulet meas, non ſuas, ſicut alibi ſcriptum eſt: *Qui ſe dicit in Chriſto ma-
„ nere, debet ſicut ambulavit ille & ipſe ambulare....* Debet etiam, ſi por-
„ rigit eſurienti panem, de miſericordia facere, non de jactantia, non a-
„ liud ibi quærere quam opus bonum, neſciente ſiniſtra quid faciat dexte-
Matt. 25. 40 „ ra, id eſt, *Ut alienetur intentio cupiditatis ab opere caritatis.* Qui ſic mini-
„ ſtrat, Chriſto miniſtrat, recteque illi dicetur: *Cum uni ex minimis meis fe-
„ ciſti, mihi feciſti.* Sic miniſtrantem Chriſto honorificabit Pater ejus, hono-
„ re illo magno, ut ſit cum Filio ejus, nec umquam deficiat felicitas ejus.
Ubi ego ſum, illic & miniſter meus erit. „ Miniſtri nomine non ſancti
„ tantum Epiſcopi, Sacerdotes, Prædicatores, Religioſi Viri intelliguntur,
„ ſed boni quilibet Chriſtiani. Etiam vos pro modo veſtro miniſtrate Chri-
„ ſto, bene vivendo, eleemoſynas faciendo, nomen doctrinamque ejus qui-
S. August. Tract. 51. in Joann. n. 13. „ bus potueritis prædicando: ut unuſquiſque etiam Pater-familias hoc no-
„ mine agnoſcat paternum affectum ſuæ familiæ ſe debere. *Pro Chriſto
& pro vita æterna ſuos omnes admoneat, doceat, hortetur, corripiat, im-
pendat benevolentiam, exerceat diſciplinam. Ita in domo ſua Eccleſiaſticum
& quodammodo Epiſcopale implebit officium, miniſtrans Chriſto, ut in æter-
num ſit cum ipſo.*

27. 28. *Nunc anima mea turbata eſt. Et quid dicam? Pater, ſalvifica
me*

ıe ex hac hora . Sed propterea veni in horam hanc . Chriſti turbatio , qui
ɔſtros aſſumere & pati dignatus eſt affectus, noſtra conſolatio eſt. Cum
l dura quæque turbamur ; cum damnorum temporalium , contemptus ,
ɔprobriorum , perſecutionum , mortis metu & horrore natura turbatur,
: deſpondeamus animum. Non ex repugnantia naturæ ſentientis, ſed ex
ſpoſitione & electione voluntatis Deus nos judicabit . *O Domine Media-*
r , Deus ſupra nos , homo propter nos , agnoſco miſericordiam tuam : nam S. Auguſt.
uod tu tantus tuæ caritatis voluntate turbaris , multos in corpore tuo , qui Tract. 52.
ıæ infirmitatis neceſſitate turbantur, ne deſperando pareant, conſolaris. De- in Johann.
que homo qui ſequi vult Chriſtum Jeſum, audiat qua ſequatur . Acceſ- n. 3.
: ſorte hora terribilis; proponitur optio aut faciendæ iniquitatis, aut ſub-
ındæ paſſionis : turbatur anima infirma propter quam ſponte turbata eſt
ıima invicta: præpone tuæ voluntati voluntatem Dei. Creatorem tuum,
ılvatorem tuum, Magiſtrum tuum imitare : Deum invoca in tribulatio-
:, voluntatem ejus adora , qui te in hanc horam venire voluit . *Sic e-*
m homo ab humanis in divina dirigitur , cum voluntati humanæ voluntas
vina præponitur . In periculis , in anguſtiis , in damnis rerum tempora-
ım, in tribulationibus, in morbis, in vita, & in morte, unam Dei vo-
ntatem impleri poſtulemus; unam ejus gloriam deſideremus *Pater, cla-*
ſica nomen tuum. Id qui petit, ſemper exauditur.

31. *Nunc judicium eſt mundi , nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras* .
hriſtus Jeſus morte ſua mundum liberavit, diabolum vicit . Et nos fide ac
editatione mortis & crucis ejus diabolum vincamus & mundum . Chriſtus
cit mundum , cum injuſte a mundo judicatus eſt , tuncque in illo imple-
.m fuit quod prædixit Propheta : *Ut juſtificeris in ſermonibus tuis, & vin-* Pſal. 50.
s cum judicaris . Sic juſti mundum judicant & vincunt , cum ab illo per-
:utionem patiuntur, & ab iniquis opprimi videntur.

Nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras. „ Numquid diabolus fideles S. Auguſt.
non tentat ? Quomodo ergo per Chriſti paſſionem & mortem ejus eſt fo- ibid. n. 8.
ras? Tentare quidem non ceſſat : ſed aliud eſt intrinſecus regnare , aliud
forinſecus oppugnare ; nam & munitiſſimam civitatem aliquando hoſtis
oppugnat, nec expugnat . Et ſi aliqua tela ejus miſſa perveniunt , admo-
net Apoſtolus unde non lædant , commemorat *loricam & ſcutum fidei*.
Et ſi aliquando vulnerat, adeſt qui ſanat . Quia ſicut pugnantibus dictum 1. Theſſ. 5. 8.
eſt: *Hæc ſcribo vobis , ut non peccetis* : ita qui vulnerantur , quod ſequi- 1. Joann. 2. 1.
tur audiunt : *Et ſi quis peccaverit , advocatum habemus apud Patrem Je-*
ſum Chriſtum juſtum ; ipſe eſt propitiatio peccatorum noſtrorum . Quid enim
oramus , cum dicimus , *Dimitte nobis debita noſtra , niſi ut vulnera noſtra*
ſanentur? Et quid aliud petimus cum dicimus , *Ne nos inferas in tenta-*
tionem , niſi ut ille qui inſidiatur vel certat extrinſecus , nulla irrumpat
ex parte, nulla nos fraude, nulla nos poſſit virtute ſuperare ? *Quantasli-*
bet tamen adverſum nos erigat machinas , quando non tenet locum cordis,
ubi fides habitat , ejectus eſt foras. Sed niſi Dominus cuſtodierit civitatem,
in vanum vigilat qui cuſtodit eam . Nolite ergo de vobis ipſis præſume
re , ſi non vultis foras ejectum diabolum intro iterum revocare.

32 *Ee ego ſi exaltatus fuero a terra , omnia traham ad me ipſum* . „ Tra- S. Joann.
ham, inquit , tamquam a Tyranno detentos , & per ſe minime potentes Chryſoſt.
ad evadendum e manibus ejus , utpote repugnantis . Alio loco rapinam Hom. 65. in
appellat . *Nemo poteſt ſpolia fortis rapere , niſi prius alliget eum , & tunc* Joann.
ɔlia ejus rapiat . Hæc autem ad illius vim oſtendendam dicit , ut illic ra- Matt. 12.
næ , hic tractionis nomine uſus ſit.

Omnia traham ad me ipſum. Crux non ſolum tribunal eſt in quo Chriſtus

judicat mundum, ſed & tronus miſericordiæ erga peccatores, fons omnium benedictionum, cauſa noſtræ liberationis, inſtrumentum noſtræ ſalutis, origo gratiæ omnipotentis, qua Chriſtus ad ſe trahit omnia. „ O admirabi-
„ lis potentia crucis! O ineffabilis gloria paſſionis! In qua & tribunal Do-
S. Leo ſerm. 57. de Paſſ.
„ mini, & judicium mundi, & poteſtas eſt Crucifixi! Traxiſti, Domine, o-
„ mnia ad te, ut quod in uno Judææ Templo obumbratis ſignificationibus
„ tegebatur, pleno apertoque Sacramento univerſarum ubique Nationum
„ devotio celebraret. Nunc etenim & ordo clarior Levitarum, & dignitas
„ amplior Seniorum, & ſacratior eſt unctio Sacerdotum: quia crux tua o-
„ mnium fons benedictionum, omnium eſt cauſa gratiarum, per quam
„ credentibus datur virtus de infirmitate, gloria de opprobrio, vita de
„ morte.

35. *Dixit ergo eis Jeſus: Adhuc modicum lumen in vobis eſt. Ambulate dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant: & qui ambulat in tenebris, neſcit quo vadat.* Sine Chriſto, qui verum lumen eſt animarum noſtrarum, in tenebris ambulamus, erramus, offendimus, cadimus, vulneramur. Ambulemus in via Dei, dum lumen gratiæ ejus nobis præſens eſt; properemus ad bravium æternitatis, in via mandatorum Dei ambulemus, ne ſi hæreamus, nihil boni agentes & non progediamur euntes de virtute in virtutem, nos tenebræ comprehendant, & nox æterna involvat. *Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis ſitis.* Admirabili Evangelii luce in quam a Deo vocati ſumus, bene utamur; credamus in lucem, id eſt in veritatem; non ſterili fide, ſed per dilectionem operante, ut renaſcamur in veritate. Sincera perfectaque converſione mortem præveniamus, ne Jeſus a nobis recedat. *Hæc locutus eſt Jeſus, & abiit, & abſcondit ſe ab eis.*

37. 38. 39. 40. *Cum autem tanta ſigna feciſſet coram eis, non credebant in eum.... Propterea non poterant credere, quia dixit Iſaias: Excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum.* Cum quæſtiones hujuſmodi in medium venerint, Quare ille Deo deſerente excæcetur, ille Deo adjuvante illuminetur, non nobis judicium de judicio tanti judicis uſurpemus, ſed contremiſcentes exclamemus cum Apoſtolo: *O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus!* Et, *Judicia tua abyſſus multa.* Terribile, ſed juſtum & adorandum judicium eſt, quo peccator in pœnam præcedentium peccatorum a Deo deſeritur, durique ac cæci cordis deſideriis traditur. Hoc velamen ſuper corda peccatorum extendit ſuperbia, tollit humilitas. Ingemiſcentes de noſtra ad bonum ſalutare agendum impotentia, quam ex primi hominis peccato ab origine contraximus, & propriæ voluntatis peccatis roboravimus, imploremus gratiam Chriſti Jeſu, qui dixit: *Sine me nihil poteſtis facere.* Audiamus Dominum, & jubentem quid facere debeamus, & adjuvantem ut implere poſſimus. Nam & *Quoſdam nimia ſuæ voluntatis fiducia extulit in ſuperbiam, & quoſdam nimia ſuæ voluntatis diffidentia dejecit in negligentiam.* Illi dicunt, *Ut quid rogamus Deum ne vincamur tentatione, quod in noſtra eſt poteſtate?* Iſti dicunt, *Ut quid conamur bene vivere, quod in Dei eſt poteſtate?* O Domine, o Pater qui es in cælis, ne nos inferas in qualibet iſtarum tentationum, ſed libera nos a malo. Audiamus Dominum dicentem, *Rogavi pro te Petre, ne deficiat fides tua:* ne ſic exiſtimemus fidem noſtram eſſe in libero arbitrio, ut divino non egeat adjutorio. Audiamus & Evangeliſtam dicentem, *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri:* Ne omnino exiſtimemus in noſtra poteſtate non eſſe quod credimus, verumtamen in utroque illius beneficia cognoſcamus. Nam *Et agendæ ſunt gratiæ, quia data eſt poteſtas: & orandum, ne ſuccumbat infirmitas. Ipſa eſt*

Rom. 11. 33. *Pſal. 35. 7.* *S. Auguſt. Tract. 53. in Johann. n. 8. 9.* *Luc. 22. 32.* *Joann. 1. 12.*

dei

ſs quæ per dilectionem operatur, ſicut ejus menſuram Dominus cuique parti- Galat. 5. 6.
ts eſt, ut qui gloriatur, non in ſeipſo, ſed in Domino glorietur. „ Non ita- 1. Cor. 1. 31.
que mirum eſt quia *non poterant credere*, quorum voluntas ſic ſuperba
erat, ut ignorantes Dei juſtitiam, ſuam vellent conſtituere, ſicut dicit
de illis Apoſtolus, *Juſtitiæ Dei non ſunt ſubjecti*. Quia enim non ex fi-
de, ſed tamquam ex operibus tumuerunt: ipſo ſuo tumore cæcati, of- Rom. 10. 3.
fenderunt in lapidem offenſionis.... Fides autem Chriſti eſt, credere in
eum qui juſtificat impium, credere in Mediatorem, ſine quo interpoſi-
to non reconciliamur Deo: credere in Salvatorem, qui venit quod pe-
rierat quærere atque ſalvare; credere in eum qui dixit, *Sine me nihil*
poteſtis facere. Quia ergo ignorans Dei juſtitiam qua juſtificatur impius, Joann. 15. 5
ſuam vult conſtituere qua convincatur ſuperbus, in hunc non poteſt
credere. Hinc & illi *non poterant credere*: non quia mutari in melius
homines non poſſunt; ſed quandiu talia ſapiunt, non poſſunt credere.
inc excæcantur & indurantur, quia negando divinum adjutorium, non ad-
vantur.

42. 43. *Verumtamen & ex Principibus multi crediderunt in eum: ſed pro-*
er Phariſæos non confitebantur, ut e Synagoga non ejicerentur. Chriſtiani
edunt, ſed longe plures in caritate non radicati, Chriſtum in quem cre-
unt, factis confiteri erubeſcunt metu, vel cupiditate prohibente. Conte-
ni timent ab hominibus, ſi profiteantur pietatem: carnalium hominum
locutiones, irriſiones, calumnias verentur, ſi vitam ſuam Evangelio
nforment: timent diſplicere mundo, ſi uni Deo ſervire & placere con-
ndant. *Dilexerunt enim gloriam hominum, magis quam Dei*: Sancto Le- Hebr. 11. 24
ſlatori Moyſi longe diſſimiles, qui *Fide negavit ſe eſſe filium filiæ Pharao-* 25.
s, magis eligens affligi cum Populo Dei, quam temporalis peccati habere ju-
nditatem, majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum improperium Chri-
: aſpiciebat enim in remunerationem. Fide reliquit Ægyptum, non veritus
imoſitatem Regis: Inviſibilem enim tamquam videns ſuſtinuit.

48. *Qui ſpernit me, & non accipit verba mea, habet qui judicet eum.*
rmo quem locutus ſum, ille judicabit eum in noviſſimo die. Chriſtiani ex
angelio judicabuntur, cujus obſervantiam in bapriſmate promiſerunt.
amnabuntur, niſi Dei Chriſtique Filii ejus mandatis fideliter obedive-
it; non aliquibus dumtaxat, ſed omnibus. *Quicumque* enim *totam legem* Jacobi 2. 10.
rvaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus.... Sic loquimini, 12.
ſic facite, ſicut per legem libertatis incipientes judicari. Quicumque E-
ngelio credunt, & ſecundum Evangelium vivere non curant, Chriſtum
ernunt, Chriſto injuriam faciunt. Aliter autem judicabuntur qui non Rom. 2. 12.
dierunt, aliter qui audierunt & contempſerunt. *Quicumque enim ſine le-* 13.
peccaverunt, ſine lege peribunt: & quicumque in lege peccaverunt, per le-
m judicabuntur. Non enim auditores legis juſti ſunt apud Deum, ſed facto-
legis juſtificabuntur. Dei ergo legem ex caritate impleamus. Hæc ſum-
a Chriſtianæ pietatis eſt, hæc ad vitam æternam certiſſima via. *Et ſcio*
ia mandatum ejus vita æterna eſt. Moyſes imminente morte, Lege Do-
ini coram Populo Iſrael repetita, dixit: *Conſidera quod hodie propoſuerim*
conſpectu tuo vitam & bonum, e contrario mortem & malum: ut diligas Deuter. 30.
ominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & cuſtodias mandata illius, 15.
vivas. Chriſtus Jeſus Redemptor, Magiſter & Legiſlator noſter, con-
nmato publicæ prædicationis Evangelii ſui curſu, Paſſioni proximus,
mines omnes ad Fidem Evangelicam ex omnibus gentibus vocatos his
rbis alloquitur, & ad credendum ac obediendum doctrinæ ſuæ ac man-
tis hortatur: *Quia ego ex me ipſo non loquor, ſed qui miſit me Pater, ipſe*

mihi mandatum dedit quid dicam , & quid loquar . Et ſcio quia mandatum ejus vita æterna eſt. Excitavit nos ad deſiderium æternæ vitæ, viam monſtravit, auxilium tribuit ut pervenire poſſimus.

CAPUT DECIMUMTERTIUM.

Senſus Litteralis.

1. ANte *diem feſtum Paſchæ*, die ſcilicet decimaquarta menſis primi ad veſperam, ante quam ſolemnis Paſchæ dies illuxiſſet, quæ 15. erat menſis, de qua in Lege ſcriptum eſt: *Menſe primo, quarta decima die menſis ad veſperam Paſcha Domini eſt , & quinta decima die menſis hujus Solemnitas Azymorum Domini eſt*. Pridie, inquam, hujus Solemnitatis, *ſciens Jeſus*, ab æterno, ut Deus, & a primo ſuæ Conceptionis inſtanti, ut homo , *Quia venit hora ejus ut tranſeat ex hoc mundo ad Patrem* ; cognoſcens imminere illam horam, quæ in ejus erat poteſtate , in qua ex hoc mundo per mortem, reſurrectionem, & aſcenſionem ſuam tranſiturus erat ad Patrem: *cum dilexiſſet ſuos , qui erant in mundo* , cum Apoſtolis ſuis , & in eorum perſona omnibus electis ſuis , a Patre ſibi datis, quos in mundo mille periculis , perſecutionibus , calamitatibus expoſitos relicturus erat, hucuſque inſignia amoris ſui argumenta dediſſet: *in finem dilexit eos*. In fine vitæ perfectum in illos amorem evidentiſſimis indiciis & pretioſiſſimo pignore oſtendit , inſtitutione ſcilicet Sacramenti Corporis & Sanguinis ſui, de qua alii Evangeliſtæ, & ablutione pedum eorum, quæ præparatio fuit ad hoc ſacrum Myſterium.

Levit. 23.5. & Num. 28. 6.

2. 3. 4. 5. *Et cœna facta*; abſoluta cœna legali, *cum diabolus jam miſiſſet in cor ut traderet eum Judas Simonis Iſcariotæ* filius ; id eſt , cum illi jam perſuaſiſſet diabolus ſcelus horrendum proditionis Chriſti Jeſu: *Sciens Jeſus quia omnia dedit ei Pater in manus & quia a Deo exivit & ad Deum vadit*: Quamvis divinæ originis ſuæ , dignitatis ac poteſtatis infinitæ , ac gloriæ quam mox intraturus erat, conſcius eſſet : ad humile miniſterium ſe demiſit: *Surgit a cœna , & ponit veſtimenta ſua* extima , id eſt , tunicam exteriorem , ut ad ſervile quod mox obiturus erat , miniſterium expeditior eſſet : *& cum accepiſſet linteum , præcinxit ſe* ; qui miniſtrantium habitus eſt : *Deinde mittit aquam in pelvim , & cœpit lavare pedes Diſcipulorum, & extergere linteo quo erat præcinctus*. Aliquorum pedes ante laviſſe , quam veniret ad Petrum , Evangelii contextus ſignificare viſus eſt Origeni , qui a Juda incœpiſſe commentatur , non a Petro : ut Medicus plurimis infirmis ſubminiſtrans juxta artem medicinæ, initium medendi facit ab his qui urgentur , quique pejus affecti ſunt . Sed S. Auguſtinus a Petro incœpiſſe cenſet.

Orig. in Joann. p. 382. Edit. Huet.

6. 7. 8. 9. *Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus : Domine, tu mihi lavas pedes ?* Tu Dei Filius, mihi peccatori , Dominus ſervo , Magiſter diſcipulo? *Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Quod ego facio, tu neſcis modo* , non capis myſterium hujus ablutionis , non intelligis quo tendat hic ritus: *Scies autem poſtea*, tum me exponente , tum Spiritu ſancto docente. *Dicit ei Petrus*, Dominicæ humilitatis altitudine exterritus : *Non lavabis mihi pedes in æternum* . Numquam patiar ut Dominus meus mihi tam vile miniſterium exhibeat. *Reſpondit ei Jeſus: Si non lavero te, non habe-*

Digitized by Google

habebis partem mecum : niſi ſinas ut pedes tuos lavem, inobedientiæ tuæ merito a menſa mea, amicitia, familia & regno te excluſum iri denuntio. *Dicit ei Simon Petrus : Domine, non tantum pedes meos, ſed & manus & caput*, ſeu totum corpus tibi abluendum ſubmitto, potius quam a tua excludar amicitia, familia, & hæreditate. Id dixit *amore & timore perturbatus, & plus expaveſcens Chriſtum ſibi negari, quam uſque ad ſuos pedes humiliari.*

S. Auguſt. Tract. 56. in Johan. n. 2.

10. 11. *Dicit ei Jeſus: Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lavet, ſed eſt mundus totus* : Qui totum corpus lavit in balneo, ſola pedum lotione indiget, qui terram calcando ſordes contrahunt : *& vos mundi eſtis*, ſpiritali munditie, animam per fidem, quam ſermonibus meis adhibuiſtis, ſanctificatam habentes ; ita ut a levibus dumtaxat culpis, quæ humana converſatione facile contrahuntur, purgari & ablui indigeatis : *ſed non omnes*, mundi eſtis. Judam excipit, qui facinus proditionis jam animo volvebat. *Sciebat enim quiſnam eſſet qui traderet eum ; propterea dixit : Non eſtis mundi omnes.*

12. 13. 14. 15. *Poſtquam ergo lavit pedes eorum, & accepit veſtimenta ſua, cum recubuiſſet iterum* ad cœnam juſtam ſive domeſticam quam finivit inſtituto Corporis & Sanguinis ſui Sacramento, *dixit eis : Scitis quid fecerim vobis ?* Attenditis-ne ad humile obſequium quod modo vobis exhibui? *Vos vocatis me, Magiſter, & Domine, & bene dicitis : ſum etenim.* Nihil mihi alienum per adulationem tribuitis: ſum etenim Dominus redimendo, Magiſter docendo. *Si ergo ego lavi pedes veſtros, Dominus & Magiſter, & vos debetis alter alterius lavare pedes* : multo magis vos qui conſervi eſtis, hoc & ſimilia humillimæ ſervitutis officia vobis invicem exhibere debetis. *Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.* Exemplum imitandum propoſui, ut quod a me fieri vidiſtis, & vos ipſi præſtetis.

16. *Amen, amen dico vobis : Non eſt ſervus major Domino ſuo* : (familiare proverbium eſt) *neque Apoſtolus*, id eſt, qui miſſus eſt cum mandatis, *major eſt eo qui miſit illum*. Quia Apoſtoli futuri erant Principes Eccleſiæ & muneris auctoritate, & donorum excellentia, ideo eos munit contra ſuperbiam, quæ eminentiam vulgo comitatur, & docet quo ſubliminores erunt, eo magis illos debere ſe in aliorum uſus & miniſterium, maxime ſpiritale, impendere, & omnium Dei ſervorum ſervos ſe exiſtimare : & cum Eccleſiis a ſe fundatis ſacra auctoritate præerunt, ad omnium fidelium pedes humilitate ſe demittere, cujus exemplum a Magiſtro qui eos inſtituit, & Domino qui eos miſit, acceperunt.

17. 18. 19. *Si hæc ſcitis*, facienda vobis juxta doctrinam exemplumque meum, *beati eritis ſi feceritis ea*. Fides enim quæ per dilectionem non operatur, ad damnationem magis eſt, quam ad ſalutem, eorum culpa qui non agunt, quæ facienda eſſe ad ſalutem conſequendam credunt. *Non de omnibus vobis dico* quod hæc facturi ſitis, & beati futuri ; *ego ſcio quos elegerim :* Novi quales ſint, & quales futuri ſinguli veſtrum quos ad Apoſtolatum vocavi: *ſed ut adimpleatur Scriptura*: Verum hanc Scripturam oportet adimpleri, quia præſcientia Dei non fallitur : *qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum ſuum*. Quem menſæ meæ participem feci, pede ſublimi me premet, dejiciet, calcabit. *Amodo dico vobis, prius quam fiat, ut cum factum fuerit, credatis quia ego ſum*. Hæc vobis prænuncio, antequam fiant, ne vos offendat inexſpectatus eventus, ſed cum impleta fuerint, credatis me Filium Dei eſſe, rerum futurarum & cogitationum cordium conſcium : & Chriſtum de quo hæc in Scripturis

prædicta ſunt. Nemo porro exiſtimet ideo facta eſſe ab aliquibus opera mala, quæ in Scripturis prædicta ſunt, verbi gratia proditionem Judæ, quia Scriptura ea prædixerat: ſed Spiritum ſanctum rerum futurarum præſcium ea prædixiſſe, ut cum evenerint, pignus fidei prædictionem habentes, illum de quo hæc ſcripta ſunt, certo & indubitato cognoſcamus.

S. Cyrill. Alexand. lib. 9. in Johann. p. 362.

S. Auguſt. Tract. 59. in Johan.

Non de omnibus vobis dico; ego ſcio quos elegerim, ad beatitudinem æternam, de qua ait; *Beati eritis ſi feceritis ea*. Hoc non de omnibus dicit: ſcit enim quos ad ſocietatem beatitudinis hujus elegerit. Non eſt ex eis Judas, qui panem Chriſti ſic edebat ut ſuper eum levaret calcaneum. *Illi manducabant panem Dominum, ille panem Domini contra Dominum: illi vitam, ille pœnam.*

20. *Amen, amen dico vobis: Qui accipit ſi quem miſero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eum qui me miſit*. Ne ob humilitatis opera ſe parvipendendos exiſtimarent Apoſtoli, ad eorum ſolatium ſignificat ſuæ voluntatis eſſe ut Fideles illis omnia reverentiæ & charitatis officia exhibeant, quæ ipſe velut ſibi exhibita remunerabit: quia honor Apoſtolis exhibitus, ei qui illos miſit exhibitus cenſetur; ut honor & officia ipſi Chriſto exhibita, Patri a quo miſſus eſt, & qui in ipſo eſt, cenſentur exhibita. Nam in Legato is honoratur cujus Legatus eſt. In hoc unum tendit Chriſti comparatio. *Cum iſta dicebat, non ab illo naturæ unitas; ſed in eo qui mittitur, mittentis commendatur auctoritas. Sic itaque eum qui miſſus eſt unuſquiſque accipiat, ut in illo eum qui mittit attendat. Si ergo attendas Chriſtum in Petro, invenies diſcipuli Præceptorem: ſi autem attendas Patrem in Filio, invenies Unigeniti Genitorem: & ſic in eo qui miſſus eſt, ſine ullo accipis errore mittentem.*

S. Aug. Tract. 9. in Johan.

21. 22. *Cum hæc dixiſſet Jeſus, turbatus eſt ſpiritu*, ſponte commotus eſt, & periculi conſideratione, & ſceleris Judæ horrore: *& proteſtatus eſt*, palam declaravit, quod tectius dixerat, fore ut ab uno ex Diſcipulis ſecum diſcumbentibus proderetur: *Amen, amen dico vobis: Quia unus ex vobis tradet me. Aſpiciebant ergo ad invicem Diſcipuli, hæſitantes de quo diceret*. Perculſi rei vix credibilis atrocitate, obſervabant ſi quod indicium male conſcii ex vultu colligere poſſent.

23. 24. *Erat ergo recumbens unus ex Diſcipulis ejus in ſinu Jeſu, quem diligebat Jeſus* familiarius ceteris. Hac modeſta circumlocutione ſeipſum Johannes deſignat. *Innuit ergo huic Simon Petrus, & dixit ei: Quis eſt de quo dicit?* Nutibus ipſum rogavit ut Jeſum interrogaret quis eſſet proditor, tum ut inſontes extra ſuſpicionem eſſent, tum ut a ſcelerato caverent; tum ut ejus conatum pro viribus impedirent. Ad hujus loci intelligentiam obſervandum eſt, modum accubitus menſæ apud Judæos & Romanos hunc fuiſſe. Jacebant reclinata ſuperiori parte corporis in cubitum ſiniſtrum, inferiori in longum porrecta & jacente, capite leviter erecto, dorſo pulvilis modice ſuffulto. Et primus quidem diſcumbebat ad caput lecti, cujus pedes porrigebantur juxta dorſum ſecundi. Diſcumbentibus ergo Chriſto & Diſcipulis, accubuit Petrus a tergo Chriſti, & Johannes a ſinu: Johannes in ſinu Chriſti, & Chriſtus in ſinu Petri. Non potuit ergo Chriſtus prompte colloquium cum Petro in aure habere leniter ſuſurrando. Petrus ergo ſupra caput Chriſti Johannem reſpiciens, nutu eum excitat ut de re interroget.

Lipſius Ligfoot Horis Hebraic. in Johann. p. 659.

26. 27. 28. 29. 30. *Reſpondit Jeſus*, ſubmiſſa voce, ne ceteri audirent: *Hic eſt, cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intinxiſſet panem* ſeu fruſtum panis in juſculum, *dedit Judæ Simonis Iſcariotæ* filio. *Et poſt buccellam*, cum fruſtum illud panis intincti a Jeſu acceptum comediſſet, *introivit*

in

in eum Satanas, ut ſibi jam traditum plenius poſſideret, in quem prius intraverat ut deciperet. Prius ergo intraverat, immittendo in cor ejus cogitationem qua traderet Chriſtum: talis enim jam venerat ad cœnandum. Nunc autem poſt panem intravit in eum, non ut adhuc alienum tentaret, ſed ut proprium poſſideret. *Et dixit ei Jeſus: Quod facis, fac citius*. Fac quod facere decreviſti, non impedio, ferre paratus ſum. *Vox hæc*, (inquit S. Leo) *non jubentis eſt, ſed ſinentis; nec trepidi, ſed parati: qui habens omnium temporum poteſtatem, oſtendit ſe & moram non facere traditori; & ſic ad redemptionem mundi paternam exequi voluntatem, ut facinus quod a perſequentibus parabatur, nec impelleret, nec timeret*. Litteræ minus conſonat S. Cyrilli explicatio, qui hæc verba, *quod facis, fac citius*, non ad ipſum Judam, ſed ad diabolum, cujus inſtinctu proditionis ſcelus meditabatur, pertinere aſſerit.

Luc. 22.3.4. S. Aug. Tract. 62. in Johann. S. Leo ſerm. 56. de Paſſ. Dom. 7.

Hoc autem nemo ſcivit diſcumbentium ad quid dixerit ei. Nemo Apoſtolorum cum Jeſu diſcumbentium tunc intellexit vim illorum verborum: *quod facis, fac citius*. An Johannes ipſe tunc intellexerit, incertum. *Quidam enim putabant, quia loculos habebat Judas*, ut Dominicæ familiæ œconomus, *quod dixiſſet ei Jeſus: Eme ea quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum*; poſtridie celebrandum, ſcilicet die Veneris 15. menſis primi; *aut* illi dediſſe in mandatis *ut egenis aliquid daret*. *Cum ergo accepiſſet ille buccellam* intinctam a Jeſu, quæ non erat Euchariſtia, cujus ante fuerat cum ceteris Apoſtolis particeps, *exivit continuo*, dæmone impellente, ut facinus opere compleret. *Erat autem nox*, id eſt, initium noctis: Nam qui ſequuntur Sermones in multam noctem ſunt protracti.

Confer cum Luca 22.19. 21. *S. Auguſt. Tract. 62. in Joann. n. 3.*

31. 32. *Cum ergo exiſſet* Judas, *dixit Jeſus: Nunc clarificatus eſt Filius hominis, & Deus clarificatus eſt in eo*. Nunc ego glorificandus ſum paſſione, morte, & reſurrectione; & Deus in me glorificabitur, ſiquidem innoteſcet mundo me non ſolum eſſe Filium hominis, ſed & Filium unigenitum Dei. *Si Deus clarificatus eſt in eo, & Deus clarificabit eum in ſemetipſo; & continuo clarificabit eum*. Quod ſi Deus per ipſum glorificatus eſt ſeſe humiliantem, & voluntatem Dei Patris in omnibus facientem: & Pater glorificabit eum, immortalitate & gloria corpus ejus donans, & nomen ejus ſuper omne nomen celebre ac venerabile faciens. Id autem continuo præſtabit, ejus reſurrectione maturata.

S. Auguſt. Tract. 63. in Joann.

33. *Filioli, adhuc modicum vobiſcum ſum* ſenſibili præſentia, in carne mortali. *Quæretis me*, præſentiam meam deſiderabitis; *& ſicut dixi Judæis; Quo ego vado, vos non poteſtis venire, & vobis dico modo*. Non poteſtis nunc venire mecum in cælum ut ſitis gloriæ meæ participes: venietis autem poſtea, ſuo quiſque tempore, quo Judæi in infidelitate pertinaces numquam venient. Unde Judæis dixit: *Quæretis me, & non invenietis*: Diſcipulis autem dicens, *Quæretis me*, verba illa terribilia non addidit, *& non invenietis* & paternum ſuum tenerumque erga eos amorem declaravit hoc nomine, *filioli*; & illis dilatam dumtaxat beatitudinem ſignificat, quæ Judæis incredulis penitus negata eſt.

Joann. 7.14.

34. 35. *Mandatum novum do vobis, Ut diligatis invicem ſicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem*. Mandatum do vobis, ut ſolent abeuntes mandata ſuis dare: mandatum novum; mihi proprium ac peculiare, præſtans, eximium: mandatum novum, id eſt, novo modo expoſitum, nova formula traditum. Illud enim, *ſicut dilexi vos*, longe eſt expreſſius quam illud Legis, *ſicut te ipſum*. Sicut dilexi vos, non ob humanas rationes, non ob meam utilitatem, ſed propter veſtram ſalutem; ſicut dilexi vos uſque ad ſanguinis effuſionem, pro vobis mori non dubitans: ſic vos mutuo diligite, ut non tantum in rebus hujus vitæ, ſed maxime in his quæ ſalu-

Digitized by Google

tem æternam ſpectant, dilectionem veſtram probetis, & pro aliorum æterna ſalute nulla incommoda, ne mortem quidem refugiatis. *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem*, &c. Hoc mandatum quaſi de novo do vobis; ſingulari ſtudio & affectu, meo nomine, meoque exemplo inſtauratum, vobis commendo. *In hoc cognoſcent omnes quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem*. Legiſperitorum diſcipuli ex receptis quibuſdam ſententiis & interpretationibus Legis; Phariſæorum, ex habitu & ceremoniis: Johannis Baptiſtæ, ex auſteritate & jejuniis agnoſcuntur; vos vero meos eſſe diſcipulos cognoſcent omnes ex mutua dilectione. Hæc teſſera veſtra, hoc ſignaculum eſt, *Charitas*.

36. 37. 38. Dicit ei Simon Petrus: Domine, quo vadis? Quod ſuſcipis iter, in quo nos te ſequi non poſſe ais? *Reſpondit Jeſus: Quo ego vado*, ad crucem, ad mortem, & ſic ad gloriam, *non potes me modo ſequi*: nondum habes ſatis virium ut pro me mortem ſubeas: *ſequeris autem poſtea*. Cum indutus fueris virtute ex alto, Spiritu ſancto roboratus, adverſa quæque pro nomine meo pati poteris, & noviſſime mortem crucis, cum impleveris miniſterium a me tibi commiſſum in fundatione & regimine Eccleſiæ. *Dicit ei Petrus: Quare non poſſum te ſequi modo?* Quid impedit? Putas-ne me itineris moleſtia, aut ullis periculis terreri? *Animam meam pro te ponam*. Mortis etiam diſcrimini, ſi opus ſit, me pro tuo capite objiciam. *Reſpondit ei Jeſus: Animam tuam pro me pones?* Ita-ne vero? Paratum te eſſe profiteris ad mortem pro me ſubeundam? *Amen, amen dico tibi: Non cantabit gallus, donec ter me neges*. Ego qui te melius novi animum tuum, tibi certiſſime futurum prænuntio, fore ut ter neges te meum eſſe diſcipulum, antequam gallus cantum ſuum abſolverit, ſeu antequam præterierit hora gallicinii.

SENSUS MORALIS.

1. *Ante diem Feſtum Paſchæ, ſciens Jeſus quia venit hora ejus ut tranſeat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos*. Chriſtus Jeſus in fine vitæ ſuæ mortalis majora perfectæ dilectionis indicia ſuis dedit, eximiis humilitatis & patientiæ exemplis, novorum Sacramentorum, maximique & jugis Sacrificii inſtitutione, ſanguinis ſui effuſione pro illorum, totiuſque mundi ſalute. Nihil omiſit quod vehementer amantem deceret, ut eorum in ſe caritatem augeret, & ad futura mala forti animo ſubeunda accenderet. In finem dilexit eos, hoc eſt, ſemper dilexit. *In finem dilexit*, id eſt, uſque ad mortem illum dilectio perduxit. Chriſtum Jeſum diligamus, quoniam ipſe prior dilexit nos, nec ſolis Apoſtolis, ſed nobis omnibus hæc ſummi amoris argumenta dedit. Diligamus in hoc mundo conſtanter ac perſeveranter, ut nihil nos ab ejus caritate ſeparet. Cum ipſo tranſeamus de hoc mundo ad Patrem. Hic tranſitus digna celebratio veri Paſchatis eſt. Paſcha Hebraice *tranſitum* ſignificat. Propterea tunc primum Paſcha celebravit populus Dei, quando ex Ægypto fugientes Mare Rubrum tranſierunt. Nunc ergo figura illa Prophetica in veritate completa eſt, cum ſicut ovis ad immolandum ducitur Chriſtus, cujus ſanguine illitis poſtibus noſtris, id eſt, cujus ſigno crucis ſignatis frontibus noſtris, a perditione hujus ſæculi tamquam a captivitate vel interemptione Ægyptia liberamur: & agimus ſaluberrimum tranſitum, cum a diabolo tranſimus ad Chriſtum, & ab iſto inſtabili ſæculo ad ejus fundatiſſimum regnum. *Ideo quippe ad Deum permanentem tranſimus, ne cum mundo tranſeunte tranſeamus*. Aliud enim

S. Chryſ. Hom. 69. in Johann.

S. Auguſt. Tract. 55. in Johann.

eſt

eſt tranſire de mundo, aliud eſt tranſire cum mundo: aliud ad Patrem, aliud ad hoſtem. *Nam & Ægyptii tranſierunt, non tamen tranſierunt per mare ad regnum, ſed in mari ad interitum.*

2. 3. 4. 5. *Et cœna facta, cum diabolus jam miſiſſet in cor ut traderet eum Judas.... Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia a Deo exivit, & ad Deum vadit: ſurgit a cœna, & poſuit veſtimenta ſua, &c. & cœpit lavare pedes diſcipulorum.* Propriarum miſeriarum cognitio, propriæ infirmitatis quotidiana experientia, hominem corruptum ſub potenti manu Dei non humiliant. Chriſtum vero Jeſum divinæ ſuæ originis, magnitudinis, gloriæ, poteſtatis conſideratio non prohibet ab humiliatione ſub pedibus viliſſimæ creaturæ, perfidi homuncionis, cujus cor diabolus poſſidet. Hinc diſcant homines nec de generis ſui ſplendore, nec de ſua poteſtate extolli. Dei magnitudinem, Chriſti humilitatem conſiderent, & ab ejus exemplo humiliari diſcant. Nihil deeſt humiliationi Salvatoris, omnes actionis hujus circumſtantiæ perfectionem ejus comprobant. Omnes miniſterii viliſſimi partes ipſe implet, nullo adjuvante, nullo ipſi miniſtrante. Exuit ipſe veſtimenta ſua, linteum accipit, ſe præcingit, aquam mittit in pelvim, diſcipulorum, & ipſius Judæ proditoris pedes lavat, extergitque linteo quo erat præcinctus. „ Cum illi Pater omnia dediſſet in manus, ille diſcipulorum non manus, ſed pedes lavit: & cum ſe ſciret a Deo exiſſe, & ad Deum pergere, non Dei Domini, ſed hominis ſervi implevit officium. Ad cumulum humilitatis acceſſit, quod etiam illi non dedignatus eſt pedes lavare, cujus manus jam prævidebat in ſcelere. Quid autem mirum, ſi ſurrexit a cœna, & poſuit veſtimenta ſua, qui cum in forma Dei eſſet, ſemetipſum exinanivit? Quid mirum ſi præcinxit ſe linteo, qui formam ſervi accipiens, habitu inventus eſt ut homo? Quid mirum ſi miſit aquam in pelvim unde lavaret pedes diſcipulorum, qui in terram ſanguinem fudit, quo immunditiam dilueret peccatorum? Quid mirum ſi linteo, quo erat præcinctus, pedes quos laverat, terſit, qui carne qua erat indutus, Evangeliſtarum veſtigia confirmavit? Paſſurus exitia, præmiſit obſequia: non ſolum eis pro quibus erat ſubiturus mortem, ſed etiam illi qui eum traditurus erat ad mortem.

S. Auguſt. Tract. 55. in Johann.

Tanta eſt quippe humanæ humilitatis utilitas, ut eam ſuo commendaret exemplo etiam divina ſublimitas: quia homo ſuperbus in æternum periret, niſi illum Deus humilis inveniret. Venit enim Filius hominis quærere & ſalvum facere quod perierat. Perierat autem ſuperbiam deceptoris ſecutus, ergo humilitatem Redemptoris ſequatur inventus.

Luc. 19. 10.

8. 9. *Dicit ei Petrus: Non lavabis mihi pedes in æternum: Reſpondit ei Jeſus: Si non lavero te, non habebis partem mecum.* Pulchrum ſpectaculum! Amor, fides, obſervantia, pietas, humilitas Petri certant cum humilitate & caritate Chriſti Jeſu. Horret ac metuit, conſiderans eum qui cum Patre unus Deus eſt ac Dominus univerſi, ſervile miniſterium obire; expaveſcit, videns eum cui miniſtrant Angeli, ad pedes hominum peccatorum abjectum. *Metuit* Diſcipulus *tantæ rei pondus*, & uſitatam ac familiarem ſibi reverentiam prætexens, recuſat officium, cujus nondum cauſam finemque noverat. Verum vincat oportet devotionem Petri humilitas & caritas Chriſti. Humilitas Petri vera non eſſet, nec pietas ejus ſincera, niſi Domini Jeſu voluntati ſubjecta. Qui enim ſpecie humilitatis voluntati Dei, Superiorumque mandatis eam ſignificantibus reſiſtit, ſuperbus eſt, ideoque partem cum Chriſto humilitatis Magiſtro non habet. *Si non lavero te, non habebis partem mecum.* Nihil terribilius comminari Chriſtus poteſt animæ ipſum diligenti, quam æternam ab illo ſeparationem.

S. Cyrill. Alexand.

Niſi

Niſi lavero, non habebis partem mecum. „ Significat etiam his verbis, „ quod niſi quis per ejus gratiam ſordes ex peccato contractas abluerit, par- „ ticeps futurus non ſit vitæ quæ ab eo manat ſed regni cælorum expers „ manſurus. Nec enim fas eſt impuris in ſupernas manſiones ingredi, ſed qui „ per dilectionem in Chriſtum puram habent conſcientiam, & ſanctificati „ ſunt in Spiritu per ſanctum baptiſma. Qui vero poſt baptiſmum inquinati ſunt peccato, pœnitentiæ aqua ablui debent, & ſanguine Chriſti ab ipſomet purgari & ſanctificari, ut Menſa ejus, communione corporis ejus, æternaque gloriæ ſocietate digni ſint.

S. Cyrill. lib. 9. in Johan. p. 723.

10. *Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantum pedes meos, ſed & manus, & caput.* Caput hominis interioris, fides eſt, bonorum omnium ſenſuum, ſanctorumque motuum origo; manus, opera, pedes, affectus. Hæc omnia ſubdenda ſunt gratiæ Chriſti, ut ea operante fides pura ſit ab erroribus, vita pura ſit a criminibus; affectus puri ſint a ſordibus quæ ex amore ſæculi, & adhæſione ad res terrenas contrahuntur.

11. *Dicit ei Jeſus: qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lavet, ſed eſt mundus totus. Et vos mundi eſtis, ſed non omnes.* Toto vitæ hujus mortalis tempore myſtica hæc pedum ablutio, id eſt, terrenorum affectuum purgatio in nobis exercenda eſt. „ In ſancto quidem baptiſmate homo totus ablui- „ tur; verumtamen cum in rebus humanis poſtea vivitur, utique terra cal- „ catur. Ipſi igitur humani affectus, ſine quibus in hac mortalitate non vi- „ vitur, quaſi pedes ſunt, ubi ex humanis rebus afficimur, & ſic afficimur, „ ut ſi dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipſos decipiamus, & ve- „ ritas in nobis non ſit. Quotidie igitur pedes lavat nobis, qui interpellat „ pro nobis: & quotidie nos opus habere ut pedes lavemus, id eſt, vias ſpi- „ ritualium greſſuum dirigamus, in ipſa Oratione Dominica confitemur, „ cum dicimus: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Si enim confiteamur*, ſicut ſcriptum eſt, *peccata noſtra*, profecto ille qui lavit pedes diſcipulorum ſuorum, *fidelis eſt & juſtus ut dimittat nobis peccata noſtra, & mundet nos ab omni iniquitate*, „ id eſt, uſque ad „ pedes quibus converſamur in terra. Proinde Eccleſia quam mundat Chri- „ ſtus lavacro aquæ in verbo, non ſolum in illis eſt ſine macula & ru- „ ga, qui poſt lavacrum regenerationis continuo ex hujus vitæ contagio- „ ne tolluntur, nec calcant terram ut opus habeant pedes lavare; verum „ etiam in eis, quibus iſtam miſericordiam præbens Dominus, fecit eos „ de ſæculo iſto lotis etiam pedibus emigrare. In his autem qui hic de- „ morantur, etiamſi munda ſit, quoniam juſte vivunt; opus tamen ha- „ bent pedes lavare, quoniam ſine peccato non ſunt. Propter hoc dicit „ in Cantico Canticorum, *Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Dicit „ enim hoc cum cogitur ad Chriſtum venire, & terram calcare cum ve- „ nit.... Vide & S. Bernardum Sermone 1. *In cœna Domini.*

S. Aug. Tract. 56. in Joann.

1. Joan. 1. 9.

Cantic. 5. 5.

12. 13. 14. 15. *Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me Magiſter, & Domine, & bene dicitis: ſum etenim. Si ergo ego lavi pedes veſtros, Dominus & Magiſter, & vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.* Diſcipuli Chriſti ſumus; ejus igitur documenta & præcepta animo complecti, diligere, prædicare & ſectari debemus, ut Magiſtri noſtri. Chriſti ſervi ſumus; illi igitur in omnibus & ſemper obſequi debemus ut Domino noſtro, qui nihil niſi juſtum, ſanctum, ſalutare nobis præcipere poteſt. Ejus humilitatem & caritatem debemus imitari, & pro noſtris viribus nos ei conformare. Hæc enim vox, *quemadmodum*, ſimilitudinem, non æqualitatem ſignificat. Sic ludimagiſtri pueris litteras quam pulcherrimas ſcribunt, ut quoad poterunt imiten-

S. Joann. Chryſoſt. Hom. 70. in Johann.

imitentur. Ubi nunc qui conſervos deſpiciunt? Ubi qui honores expetunt? proditoris pedes Dominus lavit, ſacrilegi, furis, & ipſo proditionis tempore, cum nulla ſperanda eſſet emendatio, menſam communem poſuit; & elatis ſuperciliis intumeſcis? *Si ergo ego lavi pedes veſtros Dominus & Magiſter, & vos debetis alter alterius lavare pedes*. Non dixit quod majus erat: Si ergo pedes proditoris lavi, quid mirum ſi vos alter alterius: ſed rem fecit inde eam Diſcipulis tantæ humiliationis & caritatis teſtibus æſtimandam reliquit. Ideo dicebat: *Qui fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur*. Hæc enim vera doctrina eſt, quod doces id reipſa operari. Quem faſtum hoc humilitatis exemplum non tolleret? Quam non deprimeret elationem? Qui ſedet ſuper Cherubin, proditoris pedes lavit: tu homo, terra & pulvis, extolleris & intumeſcis? Quod ſi veram celſitudinem concupiſcis, viam te docebo. Humilitas eſt. Numquam humilitas ſine magnitudine animi, nec ſuperbia ſine puſillanimitate. Qui enim præſentibus terreniſque rebus tamquam magnis inhiat, is vilis eſt & abjecti animi. Sapiens parvifacit temporalia & peritura: nec igitur ea ab alio deſiderat accipere: contra vero, qui ſapiens non eſt, ad ludicra & vilia, puerorum inſtar afficitur, illaque admiratur. *Matt. 5.*

Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. Non dedignetur quod fecit Chriſtus, facere Chriſtianus. Cum enim ad pedes fratris inclinatur corpus, etiam in corde ipſo vel excitatur, vel ſi jam inerat, confirmatur ipſius humilitatis affectus. Debet tandem unuſquiſque ſe infra proximum humiliare, ut illum Chriſto lucretur. Debet, prout ſuæ conditioni, ſtatui, vel officio convenit, pedum ipſius, id eſt affectuum & converſationis ſordes lavare & abſtergere bonis exemplis, fraterna correctione, ſalutaribus monitis & conſiliis, adhortationibus, orationibus, injuriarum condonatione. Quid enim videtur in hac altitudine ſacramenti Dominus ſignificare, cum dicit, *Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis*: niſi quod apertiſſime dicit Apoſtolus, *Donantes vobiſmetipſis, ſi quis adverſus aliquem habet querelam, ſicut & Dominus donavit vobis, ita & vos?* Invicem itaque nobis delicta donemus, pro noſtris delictis invicem oremus, atque ita quodammodo invicem pedes noſtros lavemus. *S. Auguſt. ſerm. 58. in Johann.* *Coloſſ. 3. 13*

16. 17. *Amen, amen dico vobis: Non eſt ſervus major domino ſuo: neque Apoſtolus major eſt eo qui miſit illum. Si hæc ſcitis, beati eritis ſi feceritis ea*. Non ad convincendam mentem, ſed ad movendam voluntatem Diſcipulorum, duplici juramento confirmat Chriſtus, ſervum non eſſe domino ſuo majorem, nec Apoſtolum eo qui miſit illum. Id certe non ignorabant, quod ſpeculationem attinet: ſed neceſſe erat ut Eccleſiæ Paſtores & Rectores perſuaſum haberent, ſe in firmiſſimo profundæ humilitatis fundamento ſuam omnem excellentiam collocare debere, ſuum meritum conſtituere: nihilque fore injuſtius, quam ſi ſervi ac diſcipuli præceptum & exemplum humilitatis a Domino ſuo & Magiſtro ſibi traditum implere negligant, aut contemnant. *Si hæc ſcitis, beati eritis ſi feceritis ea*. Præſtaret enim neſcire, quam cognita nolle perficere. Unde alias ait: *Qui non cognovit voluntatem domini ſui, & non fecit, vapulabit paucis: qui autem cognovit, & non fecit, vapulabit multis*. Nam ei qui ſciens voluntatem Domini ſui, contra illam fecerit, cognitio condemnationi erit: contempſit enim, cum ad officium implendum nihil ei deeſſet. Cognitio igitur ſine operibus inanis eſt, Fides ſine operibus mortua eſt. *Si hæc ſcitis, beati eritis ſi feceritis ea*. *Luc. 18. 45.*

20. *Amen, amen dico vobis: Qui accipit ſi quem miſero, me accipit: qui autem*

autem me accipit, accipit eum qui me miſit. Unio Chriſti cum membris ſuis tam intima, tam arcta eſt, ut collata ipſis officia & beneficia accipiat & remuneret velut ſibi ipſi facta. Sed major eſt illius cum miniſtris ſuis conjunctio, propter unitatem Sacerdotii, cujus illos participes facit. Ab illo miſſi ſunt, ut ille a Patre; locum illius in Eccleſia tenent; auctoritatem illius exercent; divinæ illius unctionis emanationem acceperunt; Sacerdotio illius funguntur. Quicumque igitur illos rejicit, vel ſpernit, Chriſtum ſpernit & rejicit. Quicumque illos recipit & colit, Chriſtum recipit & colit.

21. *Cum hæc dixiſſet Jeſus, turbatus eſt ſpiritu & proteſtatus eſt, & dixit: Amen, amen dico vobis: Quia unus ex vobis tradet me*. Quam immane ſit Judæ ſcelus, quam horrenda proditio, nihil magis oſtendit quam Chriſti Jeſu turbatio. Tam nefarium eſt indigne communicantium crimen, tam execrandum ſcelus Sacerdotum & Paſtorum, qui veritatem, Eccleſiam, bonum ſalutis animarum ſuis commodis poſtponunt, ut talis proditionis conſideratione turbari poſſet Anima Chriſti Jeſu, ſi adhuc in carne mortali verſaretur, & his affectionibus obnoxia eſſet, quas propter nos ſuſcipere, patique voluit. „ Id etiam fortaſſis nobis ſignificare Dominus ſua

S. Auguſt. Tract. 60. in Johann.

„ perturbatione dignatus eſt, quod falſos fratres, & dominici agri zizania „ ita neceſſe eſt uſque ad meſſis tempus inter frumenta tolerari, ut quan„ do ex eis aliqua ſeparari etiam ante meſſem urgens cauſa compellit, fie„ ri ſine Eccleſiæ perturbatione non poſſit. Hanc perturbationem ſancto„ rum ſuorum per ſchiſmaticos & hæreticos futuram, quodammodo præ„ nuntians Dominus, præfiguravit in ſe ipſo, cum exituro Juda homine „ malo, & commixtionem frumenti in qua diu fuerat toleratus, ſepara„ tione apertiſſima relicturo, turbatus eſt non carne, ſed Spiritu. *Spiritales enim ejus in hujuſmodi ſcandalis non perverſitate, ſed caritate turbantur, ne forte in ſeparatione aliquorum zizaniorum ſimul eradicetur & triticum.*

S. Auguſt. Tract. 61. in Johann.
1. Johann. 2. 19.

Unus ex vobis tradet me. Unus ex vobis, numero, non merito; ſpecie, non virtute; commixtione corporali, non vinculo ſpirituali, carnis adjunctione, non cordis ſocius unitate: proinde non qui ex vobis eſt, ſed qui ex vobis exiturus eſt. Unde S. Johannes in Epiſtola ſua ſcribit: *Ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis: nam ſi fuiſſent nobis, permanſiſſent utique nobiſcum*. Non erat igitur ex illis Judas: manſiſſet enim cum illis, ſi eſſet ex illis.... Utrumque tamen verum, & *ex nobis*, & *non ex nobis: ſecundum aliud ex nobis, ſecundum aliud non ex nobis: ſecundum communionem ſacramentorum ex nobis, ſecundum ſuorum proprietatem criminum non ex nobis.*

23. 24. 25. *Erat ergo recumbens unus ex diſcipulis ejus in ſinu Jeſu, quem diligebat Jeſus*, &c. Virginalis caſtitas S. Johannis aditum illi patefecit in ſinum Jeſu, ex quo & Evangelii ſui arcana, & amorem ardentiſſimum erga Jeſum Chriſtum hauſit. Caſtitas porro & modeſtia arcto fœdere conjunctæ ſunt. Non mirum ergo quod S. Johannes ſancto pudore illum ab omni jactantiæ ſpe deterrente, nomen ſuum ſileat, cum favores Magiſtri ſui commemorat. Aliunde noſci non vult, quam ex bonitate ſingulari Chriſti Jeſu erga ſe; nec alia ejus dona enumerat, ſed amorem unum, qui ceterorum omnium donorum fons & origo eſt. *Diſcipulus quem diligebat Jeſus*. Ideo in ſinu Jeſu, in trono amoris ejus recumbit. Johannis caſtitatem, modeſtiam, caritatem, imitemur, & unuſquiſque noſtrum erit dilectus diſcipulus Jeſu. Digna Communione fit ut Jeſus in ſinu noſtro recumbat, & nos in ſinu Jeſu; ut maneat in nobis, & nos in eo.

Innuit

Digitized by Google

Innuit ergo huic Simon Petrus, & dixit ei: quis eſt de quo dicit? Charitas
& auctoritas Eccleſiæ ſimul concurrunt ut malorum Miniſtrorum crimina
detegantur; conjunctiſque ſtudiis impediunt ne animarum ſaluti noceant. *S. Aug.*
Itaque cum recubuiſſet ille ſupra pectus Jeſu, dicit ei: Domine quis eſt? Hic *ibid.*
eſt pectoris ſinus, *ſapientiæ ſecretum*. In hoc ſinu qui per caſtitatem & caritatem recumbunt, cæleſti lumine illuſtrantur, & Spiritus eos docet de omnibus ad ſalutem neceſſariis, quin etiam ad regimen Eccleſiæ, & animarum directionem, ſi Præpoſiti ſint, vel in ſacro Miniſterio conſtituti.

26. 27. *Reſpondit Jeſus: Ille eſt, cui ego intinctum panem porrexero*, &c. Dona Dei ab hypocritis recepta introitus diaboli in corda illorum ſequitur. Si buccellam panis a Chriſto accipere ficto animo tam exitiale eſt, quanto exitialius Corpus ejus & Sanguinem ſacrilega Communione percipere? Sacrilega
communio, cujus figura fuit panis intinctus a Chriſto Judæ porrectus, pec- *1. Cor. 11,*
catoris obdurationem interdum conſumat. *Et poſt buccellam introivit in eum* *27.*
ſatanas. Scripſit Apoſtolus: *quicumque manducaverit panem, aut biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis & ſanguinis Domini*. Et de his erat ſermo, qui Domini corpus velut alium cibum quemlibet indiſcrete negligen-
terque ſumebant. *Hic ergo ſi corripitur qui non dijudicat, hoc eſt, non diſcer-* *S. Aug.*
nit a ceteris cibis Dominicum Corpus; quo modo damnatur qui ad ejus Menſam *Tract 62. in*
fingens amicum accedit inimicus? Si reprehenſione tangitur negligentia convi- *Joann.*
vantis, qua pœna percutitur venditor invitantis? Quid erat autem panis traditori datus, niſi demonſtratio gratiæ cui fuiſſet ingratus?

Et dixit ei Jeſus: quod facis, fac citius. „ Non præcepit facinus, ſed *S. Auguſt.*
„ prædixit Judæ malum, nobis bonum. Quid enim Judæ pejus, & quid *ibid. n. 4.*
„ nobis melius quam traditus Chriſtus, ab illo adverſus illum, pro nobis
„ præter illum? *Quod facis, fac citius*. O verbum libentius parati, quam
„ irati! O verbum non tam pœnam exprimens ptoditoris, quam merce-
„ dem ſignificans Redemptoris! Id dixit, non tam in perniciem perfidi
„ ſæviendo, quam ad ſalutem fidelium feſtinando: quia traditus eſt pro- *Epheſ. 5.25.*
„ pter delicta noſtra, & *dilexit Eccleſiam, & ſemetipſum tradidit pro ea*. *Galat. 2. 20.*
„ Et de ſe ipſo dicit Apoſtolus: *qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro*
„ *me*. Niſi ergo ſe traderet Chriſtus, nemo traderet Chriſtum. Quid ha-
„ bet Judas niſi peccatum? Neque enim in tradendo Chriſto ſalutem no-
„ ſtram cogitavit, propter quam traditus eſt Chriſtus, ſed cogitavit pecu-
„ niæ lucrum, & invenit animæ detrimentum. Accepit mercedem quam
„ voluit, ſed nolenti eſt data quam meruit. Tradidit Judas Chriſtum, tra-
„ didit Chriſtus ſeipſum: ille agebat negotium ſuæ venditionis, iſte noſtræ
„ redemptionis. *Quod facis, fac citius*; non quia tu potes, ſed quia hoc
vult qui totum poteſt.

31. 32. *Cum ergo exiſſet, dixit Jeſus: Nunc clarificatus eſt Filius hominis, & Deus clarificatus eſt in eo*. Gloriam ſuam in humiliationibus, opprobriis, paſſione, in obedientia uſque ad mortem Dominus noſter Jeſus Chriſtus conſtituit, quia hæc omnia ad gloriam Patris referuntur. Diſcat hinc Chriſtianus gloriam omnem ſuam & honorem in Dei cultu & fideli mandatorum ejus obſervantia ponere: diſcat in nullo alio niſi in Cruce Domini Jeſu gloriari, per quam illi crucifixus ſit mundus, & ille mundo. Nullum periculum generoſe & fortiter non adeat ut gloriam Dei procuret pro ſui ſtatus officio; ſic enim & ipſe gloriam æternam conſequetur. Noſtram enim felicitatem cum gloria ſua conjunctam divina bonitas eſſe voluit. *Si Deus clarificatus eſt in eo, & Deus clarificabit eum in ſemetipſo*.

34. 35. *Mandatum novum do vobis: Ut diligatis invicem, ſicut dilexi*

vos,

Digitized by Google

vos, gratuito, nullis præcedentibus meritis: ita ſitis in omnes benefici, e-
tiam in eos quibus nihil debetis. Dilectio iſta, exuto vetere, induit nos
S. Auguſt. hominem novum. Hæc antiquos etiam juſtos, Patriarchas & Prophetas,
Tract. 65. ſicut poſtea ſanctos Apoſtolos innovavit: ipſa & nunc innovat Gentes, &
in Joann. ex univerſo genere humano, quod diffunditur toto orbe terrarum, facit &
colligit populum novum, corpus novæ nuptæ, Filii Dei unigeniti Spon-
1.Cor.12.26. ſæ. Propter quod pro invicem ſollicita ſunt membra in ea, & ſi patitur
unum membrum, compatiuntur omnia membra, & ſi glorificatur unum
membrum, congaudent omnia membra. Audiunt enim atque cuſtodiunt,
„ *Mandatum novum do vobis, ut vos invicem diligatis*: non ſicut ſe diligunt
„ qui corrumpunt; nec ſicut ſe diligunt homines quoniam homines ſunt:
„ ſed ſicut ſe diligunt quoniam dii ſunt & filii Altiſſimi omnes, ut ſint
„ Filio ejus unico fratres, ea dilectione invicem diligentes, qua ipſe dile-
„ xit eos, perducturus eos ad illum finem qui ſufficiat eis, ubi ſatietur in
„ nobis deſiderium eorum.

. *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos*. „ Quid
„ Chriſtus niſi Deum dilexit in nobis? Non quod habebamus, ſed ut habe-
„ remus: ut perducat nos ubi ſit Deus omnia in omnibus. Sic etiam Medi-
„ cus recte dicitur ægros diligere: & quid in eis niſi ſalutem diligit, quam
„ cupit utique revocare, non morbum, quem venit expellere? *Sic ergo &*
nos invicem diligamus, ut quantum poſſumus, invicem ad habendum in nobis
Deum cura dilectionis attrahamus. „ Hanc dilectionem nobis donat ipſe qui
„ ait, *Sicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem*. Ad hoc ergo nos di-
„ lexit, ut & nos diligamus invicem: hoc nobis conferens diligendo nos,
„ ut mutua dilectione conſtringamur inter nos, & tam dulci vinculo conne-
„ xis membris corpus tanti Capitis ſimus. Chriſtiana amicitia ſola illa eſt,
qua homines in Deo, & propter Deum, per Spiritum Chriſti Jeſu ſe di-
ligunt. Hæc propria nota Chriſtianorum, gratuita caritas, non quærens
quæ ſua ſunt. Illos diligere qui nos diligunt, & nobis benefaciunt, amicitia
mere humana eſt; illos diligere, qui nulla nobis benevolentiæ teſtimonia
exhibent, immo & qui nos oderunt, quia mandatum Domini eſt, caritas
eſt propria diſcipulorum Chriſti. *In hoc cognoſcent omnes quia diſcipuli mei*
eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem: tamquam diceret: Alia munera mea
„ vobiſcum habent etiam non mei, non ſolum naturam, vitam, ſenſum,
S. Auguſt. „ rationem, & eam ſalutem, quæ hominibus pecoribuſque communis eſt;
ibid. „ verum etiam linguas, ſacramenta, prophetiam, ſcientiam, fidem, diſtri-
„ butionem rerum ſuarum pauperibus, & traditionem corporis ſui, ut ar-
„ deant: ſed quoniam caritatem non habent, ut cymbala concrepant, nihil
„ ſunt, nihil illis prodeſt. Non ergo in illis quamvis bonis muneribus meis,
1.Cor.15.7. „ quæ habere poſſunt etiam non diſcipuli mei; ſed *In hoc cognoſcent omnes*
Tertull. *quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem*. Hoc ſigno primi
Apolog. 39. Chriſtiani noſcebantur. *Ejuſmodi vel maxime dilectionis operatio notam vobis*
inurit penes quoſdam (ait Tertulianus) *Vide, inquiunt, ut invicem ſe dili-*
gant .... & ut pro alterutro mori ſint parati.

36. 37. 38. *Dicit ei Simon Petrus: Domine, quo vadis? Reſpondit ei Je-*
ſus: Quo ego vado, non potes me modo ſequi; ſequeris autem poſtea. „ Quid
„ feſtinas Petre? Nondum te ſuo Spiritu ſolidavit Petra. Noli extolli præ-
„ ſumendo, *Non potes modo*: Noli dejici deſperando, *ſequeris poſtea*. Cum
S. Auguſt. ſe unuſquiſque noſtrum non poſſe operari bonum ſupernaturale perſpexe-
rit, ad Deum confugiat, & *Oret gemitu voluntatis, ut impetret donum fa-*
cultatis. Quamvis infirmitatis noſtræ conſcii ſimus, in Domino confiden-
tes dicamus: *Omnia poſſum in eo qui me confortat*: ſed ne confidamus in
nobis,

nobis, ne de viribus noſtris præſumamus. *Dicit ei Petrus: Quare non poſſum te ſequi modo? Animam meam pro te ponam.* „ Voluntatem ſuam jactabat infirmus, ſed inſpiciebat valetudinem Medicus. Iſte promittebat, ille „ prænoſcebat: qui neſciebat, audiebat: qui præſciebat, docebat. Quantum „ ſibi aſſumpſerat Petrus intuendo quid vellet, ignorando quid poſſet? Reſpondit ei Jeſus: *Animam tuam pro me pones? Amen, Amen dico tibi:* „ *Non cantabit gallus, donec ter me neges.* Ita-ne facies pro me, quod ego „ nondum pro te? Præire potes, qui ſequi non potes? Quid tantum præſumis? Quid de te ſentis? Quid eſſe te credis? *Amen, amen dico tibi: Non* „ *cantabit gallus, donec ter me neges.* Ecce quomodo tibi cito apparebis, qui „ magna loqueris, & te parvulum neſcis. Qui mihi promittis mortem „ tuam, ter negabis Vitam tuam. Qui te jam putas mori poſſe pro me, „ prius vive pro te: Nam timendo mortem carnis tuæ, mortem dabis animæ tuæ. Quanta enim vita eſt confiteri Chriſtum, tanta mors eſt negare „ Chriſtum. *Non cantabit gallus, donec ter me neges.* In anima itaque Petri præceſſit quod offerebat in corpore. Non tamen pro Domino, ut temere præſumebat, præceſſit, ſed aliter quam putabat. Namque ante mortem & reſurrectionem Domini & mortuus eſt negando, & revixit plorando: ſed *Mortuus eſt quia ſuperbe præſumſit, revixit autem quia benigne ille reſpexit.* *S. Aug. Tract. 66. in Johann.*

Obſervatione dignus eſt S. Joannis Chriſoſtomi Commentarius, deſertionem Petri a gratia divina, in ejus præſumptionem pariter refundentis. *Quid dicis, Petre? dicenti, Non potes, te poſſe dicis? Experientia cognoſces nihil eſſe dilectionem tuam ſine gratia divina. Unde conſtat hunc caſum Jeſum pro ipſius utilitate permiſiſſe. Nam cum aſſertioni ſuæ fervore quodam non ſtaret Petrus, non quidem impulit ad negandum, ſed deſertum reliquit, ut ſuam ipſe intelligeret imbecillitatem.*

CAPUT DECIMUMQUARTUM.

Senſus Litteralis.

1. NON *turbetur cor veſtrum* his quæ dixi vobis de traditione mea ab uno veſtrum, de negatione ab altero, de morte mea, de periculis quæ ſubituri eſtis, *neque formidet:* ſed fide firmetur in Deum, & in me Filium ejus unicum propter vos hominem factum. *Creditis in Deum, & in me credite.* Sicut creditis Deum eſſe veracem & fidelem in promiſſis, ideoque in eo fiduciam collocare didiciſtis ut in Patre; & ejus ope tametſi illum non videatis, vos liberandos confiditis ex periculis: ſic & in me ut Dei Filio, Redemptore veſtro, Eccleſiæ auctore, & capite, verace, & in promiſſis fideli fiduciam collocate, certi quod numquam vos deſeram, tametſi corpore abſens, ſed in omnibus periculis ero adjutor veſter. Ex hoc loco duplex veritas confirmatur. 1. Divinitas Chriſti. *Creditis in Deum, & in me credite.* 2. Neceſſitas fidei explicitæ in Chriſtum Deum & hominem, hominumque redemptorem per mortem & reſurrectionem ſuam. *S. Cyrill. lib. 9. in Johann. p. 761. S. Auguſt. Tract. 67. in Joann. n. 1.*

2. 3. 4. *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt.* Quia Diſcipulis dixerat, *Quo ego vado, vos non poteſtis venire*; & Petro, *Non potes me ſequi modo, ſequeris autem poſtea*, metuebant ne ipſi Regno cælorum excluderentur. Eos ergo conſolatur his verbis: *In domo Patris mei*, in regno cælorum *manſiones multæ ſunt*, varii gloriæ gradus, pro varietate meritorum ſervis meis deſtinati. *Si quo minus dixiſſem vobis, Quia vado parare vobis* *Tertull. in Scorpiaco.*

vobis locum. Si locus non eſſet vobis, hoc aperte vobis dixiſſem: ſed tantum abeſt ut id vobis dicam, ut contra abeam parare vobis locum. *Et ſi abiero, & præparavero vobis locum*, cælum reſerans hucuſque hominibus inacceſſum, *iterum venio*, in noviſſimo die, & in morte uniuſcujuſque veſtrum, *& accipiam vos ad me ipſum*, non anima tantum, ſed & corpore glorificatos, æternumque victuros, *ut ubi ſum ego & vos ſitis*; ut in cælo, ubi ſum ſecundum divinitatem meam, & mox futurus ſum etiam ut homo, ad dexteram Patris, ſitis & vos conſortes felicitatis meæ. *Et quo*
Rom. 8. 17. *ego vado, ſcitis, & viam ſcitis*. Sæpe enim dixi vobis me ad Patrem ire & quidem per mortem. Id, inquam, ex dictis meis facile intelligere poteſtis.

5. 6. 7. *Dicit ei Thomas: Domine, neſcimus quo vadis; & quomodo poſſumus viam ſcire?* Neſcimus quem in locum abeas, & quomodo poſſumus viam ſcire in hunc ignotum locum? Utrumque illos ſcire Dominus dixerat, utrumque ſe & Condiſcipulos neſcire Thomas aſſerit, & locum quo itur &
S. Auguſt. viam qua itur. Sed mentiri Chriſtus non poteſt: illi ergo ſciebant, & ſcire
Tract. 60. ſe neſciebant. Scimus aliquid habitu, ignoramus actu, quia non recordamur
in Johan. nec mentem applicamus, aut non ſatis capimus. Apoſtoli Chriſtum noverant, qui via eſt per quam ad cælum patet aditus; ſed ipſum eſſe viam nondum ſciebant: noverant regnum cælorum; ſed non intelligebant hunc eſſe locum ad quem Chriſtus iret. Non capiebant denique Paſſionis ejus, reſurrectionis, & Aſcenſionis Myſterium, & quod hac via iturus eſſet ad Patrem. *Dicit ei Jeſus: Ego ſum via, veritas, & vita: nemo venit ad Patrem niſi per me*. Ego ſum via illa de qua quæritis, qua ad Patrem itur; ego veritas & vita ad quam pervenitur. Doctrina unicam ſalutis monſtro viam, exemplo præeo, merito viam aliis clauſam aperio; gratiæ meæ virtute illos ambulare facio, & per fidem deduco ad Patrem. *Ego ſum veritas & vita* ad quam pervenitur, in cujus cognitione & fruitione vita æterna & beata poſita eſt. Sive, ego ſum doctor veritatis, cui credere? auctor vitæ, quam ſperare, & ad quam tendere debetis. Ego ſum veritas implens promiſſiones & ceremonias Legis, docens ſcientiam ſalutis; promittens & præſtans æterna bona. Ego do vitam æternam, ad eam morte & reſurrectione mea introduco. *Nemo venit ad Patrem, niſi per me*, quatenus Mediatorem & Redemptorem, nemo niſi mihi & in me credat, nemo niſi me docente, ducente, operante, ad Patris cognitionem & fruitionem pervenire poteſt. *Si cognoviſſetis me*, plene & perfecte, *& Patrem meum utique cognoviſſetis*, ſiquidem unus ſum cum ipſo Deus; una Patris æterni, Filiique natura, & Filio fide cognito, qui ex Patre genitus, & ad Patrem eſt, cognoſcitur etiam Pater. *Et amodo cognoſcetis eum*, poſthac, accepto Spiritu ſancto, perfecta fide, magiſque explicita, magis illuminata, magis firma eum cognoſcetis: *& vidiſtis eum*, per opera miraculorum, quæ mecum & per me indiviſim operatur. Secundum vim Græci Textus verti poteſt; *jam nunc cognoſcitis & vidiſtis eum*, in me ſcilicet qui ſum Filius ejus unicus: ut ſi quis dicat ei qui imaginem alicujus vidit, Jam illum ex lineamentis noviſti. Norunt ſcilicet creduntque explicite Chriſtiani Chriſto Jeſu revelante ac docente, Myſterium ſanctiſſimæ Trini-
S. Cyrill. taris, quod Judæi obſcurius & fide magis involuta & implicita credebant.
lib. 9. p. 773. Lex enim Moſaica filiis Iſrael inclamabat: *Dominus Deus tuus unus eſt*: ne-
„ que de Filio mentionem aperte faciebat, ſed a multorum Deorum cultu
„ eos dumtaxat abſtractos, ad unius adorationem vocabat. Dominus au-
„ tem noſter Jeſus Chriſtus homo factus, per multa ſigna & opera mani-
„ feſtavit nobis per ſeipſum Patrem, unamque oſtendit Deitatis naturam
„ in ſancta Trinitate, vere ſubſiſtentem. Illud itaque, *Amodo*, ait, propter
„ imperfectionem cognitionis eorum qui ſub Lege erant,

8. 9.

Digitized by Google

8. 9. 10. 11. *Dicit ei Philippus: Domine oſtende nobis Patrem*, fac ut Patrem videamus præſentem, ſicut te videmus; *& ſufficit nobis*. Nihil ultra quærimus; ejus viſione donatis nihil ad ſolatium ac beatitudinem deerit. Patrem eodem modo videre volebat Philippus, quo Chriſtum, eo ſaltem modo quo Prophetas Deum vidiſſe Scripturæ commemorant. Diſcipulum rudem adhuc & imperitum, in eoque omnes Magiſter optimus erudit. *Dicit ei Jeſus: Tanto tempore vobiſcum ſum, & non cognoviſtis me?* Cum a tanto tempore vobiſcum familiariter agam, nondum noſti qualis ſim natura, & unde ſim? Nondumne intelligis me verum eſſe Dei Filium, qui a Patre exivi, & veni in mundum, ut homines ſalvem? *Philippe, qui videt me, videt & Patrem*. Qui me recte pleneque novit fide perfecta, eadem fide novit & Patrem, cujus ſum imago ſubſiſtens, viva & perfecta. *Quomodo* ergo *tu dicis; Oſtende nobis Patrem?* cum nemini Pater ignotus eſſe poſſit, qui me optime noverit. *Non creditis quia ego in Patre, & Patre in me eſt?* Secundum Textum Græcum, *non credis?* cum natura unum ſimus. His verbis 1. Perſonalis Patris & Filii diſtinctio explicatur, ſiquidem nihil eſt proprie in ſeipſo. 2. Unitas eſſentiæ ſive conſubſtantialitas; alioqui viſo uno non videretur alter. 3. Ineffabilis perſonarum complexus, quem Theologi *Immanentiam* & *Circuminſeſſionem* vocant, *Verba quæ ego loquor vobis, a me ipſo non loquor*; non ita mea ſunt, ut non ſint Dei Patris, a quo genitus ſum. Ei quippe tribuit quod facit, a quo eſt ipſe qui facit: *Pater autem in me manens ipſe facit opera*. Ab eo enim inſeparabilis ſum poteſtate, & eſſentiæ unitate. *Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me eſt? Alioquin propter opera ipſa credite*. Ejuſque communionem naturæ teſtantur ac demonſtrant opera quæ ſolius Dei eſſe poſſunt. Indiviſa opera indiviſam poteſtatem: indiviſa poteſtas indiviſam naturam probant, quia in Deo idem eſt poſſe ac eſſe. Opera ergo probant quod ego in Patre & Pater in me eſt. Neque enim ſi ſeparati eſſemus, inſeparabiliter operari ulla ratione poſſemus.

S. Chryſ. Hom. 73. in Joann.

S. Auguſt. Tract. 71. in Joann.

12. 13. 14. *Amen, Amen dico vobis, Qui credit in me*, qui me eſſe Filium Dei credit, Patri conſubſtantialem, *opera quæ ego facio & ipſe faciet*, fidei ſuæ merito per me poteſtatem obtinebit patrandi miracula ſimilia his quæ ego edidi, ſcilicet dæmones ejiciendi, curandi infirmos, ſuſcitandi mortuos: *& majora horum faciet*: his majora tum amplitudine, tum quodam faciendi modo patrabit. Majus enim fuit umbræ ſuæ tranſitu, quod Diſcipuli fecerunt, quam fimbriæ ſuæ tactu, quod ipſe Dominus fecit, ſanare languentes; & plures Apoſtolis prædicantibus, & miracula facientibus crediderunt, quam ipſo Domino ore proprio prædicante, & miracula faciente. Per eorum enim prædicationem & miracula gentes integræ crediderunt. Hic iſtius ſententiæ ſenſus: *Opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & majora horum faciet; quia ego ad Patrem vado*: & me ad cælos aſſumpto plura fieri miracula neceſſe erit ad fidei propagationem & Eccleſiæ naſcentis incrementum. Ideo ad Patris dexteram ſedens; poteſtatem dabo diſcipulis ac fidelibus meis per Spiritum ſanctum quem illis mittam, ſimilia, immo & majora miracula edendi. Quamvis autem quædam Apoſtolorum, & aliorum Sanctorum opera quodam modo majora fuerint miraculis Chriſti; non tamen majores Magiſtro diſcipuli, Domino ſervi; Unigenito adoptati, homines Deo: ſed per eos majora illa opera facere dignatus eſt, qui dixit: *Sine me nihil poteſtis facere*. Majora facere per eos, quam præter eos, *non eſt defectio, ſed dignatio*. Quid enim retribuant ſervi Domino, pro omnibus quæ retribuit eis? Quandoquidem inter cetera bona etiam hoc eis donare dignatus eſt, ut majora faceret per illos, quam præter illos? *Et quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam: ut glorifi-*

S. Auguſt. Tract. 72. in Johann.

glorificetur Pater in Filio. Quidquid per me, nomenque meum invocando, petieritis a Patre, quod ad gloriam Dei, Divinitatiſque meæ manifeſtationem, ad confirmationem fidei pertineat; hoc faciam. Non ait, Hoc Pater dabit vobis, hoc vobis a Patre impetrabo, ſed, *hoc faciam*, ut oſtendat ſe æque ac Patrem exaudire preces fidelium, ſeque unum eſſe cum Patre Deum, unam eſſe utriuſque operationem, omnipotentiam, eſſentiam. *Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam*. Quicquid petieritis a me cum fide, & fiducia in meritis meis, non ſolum miracula, cum his opus erit, ſed omnia ſpiritualia dona, & ſuperna munificentia digna, omnia ad ſalutem veſtram neceſſaria, hæc vobis præſtabo. Neque vero ut alienæ bonitatis ac munificentiæ miniſter id ſpondet, ſed ut cuncta habens in ſua poteſtate, cum Patre & ipſe exiſtens, is per quem omnia & a nobis in Deum, & in nos ab ipſo. Idciroo S. Paulus conjunctas pariter bonorum largitiones dignis ſemper adprecatur, dicens: *Gratia vobis & pax a Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto*.

S. Cyrill. lib. 9. p. 809.

15. 16. 17. *Si diligitis me, mandata mea ſervate*. Conſtantem in me amorem, poſtquam a vobis abiero, non luctu, ſed obedientia & fideli præceptorum meorum obſervantia comprobate: *& ego*, ut Mediator Dei & hominum, *rogabo Patrem, & alium Paracletum*, id eſt, conſolatorem, *dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum*; Qui non aliquot annis apud vos ſit, ut ego fui, ſed corda veſtra perpetuo inhabitet: *Spiritum veritatis*, id eſt Spiritum veracem, veritatis doctorem, vel, Spiritum a me, qui ſum Veritas, non minus quam a Patre procedentem: *Quem mundus non poteſt accipere, quia non videt eum, nec ſcit eum*. Quem homines carnales & huic ſæculo, rebuſque temporalibus addicti, recipere non poſſunt, quia non curant niſi quæ oculis corporeis videntur: Spiritus autem ille ſenſibus corporis percipi non poteſt: nec illum intelligunt fide, aut guſtant affectu. *Vos autem cognoſcetis eum*, Vos a mundo & moribus ejus ſegregati, quamvis Spiritum ſanctum corporeis oculis non videatis, quod impoſſibile eſt: illum tamen cognoſcetis, *quia apud vos manebit, & in vobis erit*. Vobiſcum interius converſabitur familiariter, ac perſeveranter, ut vos doceat, defendat, conſoletur: & in animis veſtris inhabitabit non ſolum ratione gratiæ ac donorum ſuorum, ſed intima numinis ſui ac perſonæ ſuæ comunicatione. *Alium Paracletum* vocat, quia & ipſe Chriſtus conſolator eſt & advocatus fidelium: & Deus unus in tribus perſonis Deus eſt totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra.

18. *Non relinquam vos orphanos; veniam ad vos*. Morte ac diſceſſu meo ex hoc mundo non vos relinquam ut filios orbos parente, cito reſurgam, & viſibiliter vobis adero redivivus: inviſibiliter autem cum Spiritu ſancto, a quo ſum inſeparabilis, ut Deus. Vel, Veniam ad vos, continua veſtri & Eccleſiæ meæ cura, regimine, protectione, & donorum ſpiritualium communicatione.

S. Chryſ. Hom. 74. S. Cyrill. lib. 9. p. 812. S. Auguſt. Tract. 57.

19. 20. *Adbuc modicum: & mundus jam me non videt*. Brevi præſentiam meam corporalem ſubtraham mundo, id eſt, hominibus a mea diſciplina alienis, ab illis non conſpiciar amplius: *Vos autem videtis me*: id eſt, non ſemel videbitis me poſt mortem meam: *Quia ego vivo, & vos vivetis*: quia reviviſcam a morte, & vita ſpirituali vivetis, vita gratiæ, & aliquando etiam vita gloriæ, vita beatifica & æterna, virtute mortis & reſurrectionis meæ.

In illo die, ſive tempore quod reſurrectionem meam ſequetur, cum victor mortis apparebo, vos cognoſcetis multo quam ante hac perfectius, per intelligentiam Scripturarum, & per rei ipſius experimentum: *Quia ego*

ſum

ſum in Patre meo per eſſentiæ unitatem, ut Filius unigenitus, veruſque
Deus: *& vos in me*: ut membra in corpore, ut palmites in vite, per In-
carnationem meam: *& ego in vobis*, tamquam caput in membris, ea regens *S. Cyrill.*
& in ea influens gratiam & caritatem. His verbis ſimilitudo unitatis quæ *lib 2. in Joa.*
inter nos & Chriſtum, & inter Chriſtum & Patrem intercedit, non æqua- *p. 819. & ſeq.*
litas ſignificatur. Vel, *In illo die*, cum ad vitam immortalem & beatam re-
ſurrexeritis, cognoſcetis non per fidem, ut modo, ſed per viſionem intuiti-
vam Dei ut in ſe eſt, *quia ego ſum in Patre meo, & vos in me, & ego in*
vobis. „ In quo die, inquit S. Auguſtinus, niſi de quo ait, *& vos vivetis?*
„ Tunc enim erit ut poſſimus videre quod credimus. Nam & nunc eſt in *S. Auguſt.*
„ nobis, & nos in illo: ſed hoc nunc credimus, tunc etiam cognoſcemus; *Tract. 75. in*
„ quamvis & nunc credendo noverimus, ſed tunc contemplando noſcemus. *Johann.*
„ Quamdiu enim ſumus in corpore quale nunc eſt, id eſt corruptibile quod
„ aggravat animam, peregrinamur a Domino: per fidem enim ambulamus,
„ non per ſpeciem. Tunc ergo per ſpeciem, quoniam videbimus eum ſicuti
„ eſt. Nam ſi etiam nunc Chriſtus in nobis non eſſet, non diceret Apoſto- *Rom. 8. 10,*
„ lus: *Si autem Chriſtus in nobis, corpus quidem mortuum eſt propter peccatum:* *Joann. 15. 5.*
„ *Spiritus autem vivit propter juſtificationem*. Quod vero etiam nunc nos in
„ illo ſimus, ſatis oſtendit cum ait: *Ego ſum vitis, vos palmites*. In illo er-
„ go die, quando vivemus ea vita qua mors abſorbebitur, cognoſcemus quia
„ ipſe in Patre, & nos in ipſo, & ipſe in nobis: *Quia tunc perficietur hoc*
ipſum, quod & nunc inchoatum eſt jam per ipſum, ut ſit in nobis, & nos in ipſo.

21. *Qui habet mandata mea, & ſervat ea, ille eſt qui diligit me*. Qui man-
data mea fide complectitur, memoria tenet, ſtudioque & affectu mihi
placendi illis obedit, ille eſt qui me vere diligit: operibus enim dilectio
probatur. *Qui autem diligit me, diligetur a Patre meo*, non jam quaſi ſer- *S. Cyrill.*
vus, ſed quaſi filius: *& ego diligam eum*. Nova illi amoris mei quo eum *Alexand.*
præveni cum Patre, & prior dilexi ut diligeret & mandata ſervaret, no- *lib. 10. in*
va in dies argumenta & pignora dabo, novis eum cumulando beneficiis: *Joann. p.*
& manifeſtabo ei me ipſum, ſingulari, perfectiore, plenioreque modo in hac *828.*
vita; & per eſſentiæ meæ intuitivam & beatificam viſionem in altera. *S. Auguſt.*
Tract. 75. in
Johan.

22. 23. *Dicit ei Judas, non ille Iſcariotes*, qui jam inſtigante Satana ex-
iverat, ſed Thadæus, frater Jacobi: *Domine, quid factum eſt, quia manife-*
ſtaturus es nobis te ipſum, & non mundo? Quid cauſæ eſt cur te toti mun-
do non ſis manifeſtaturus, cum & Prophetæ prædixerint, & tu hactenus
promiſeris, quod regni tui gloriam gentibus omnibus manifeſtare, omnia
ad te trahere, mundum ſalvare velles? Ex ignorantia proceſſit Diſcipuli
hujus interrogatio. *Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Si quis diligit me, ſermo-*
nem meum ſervabit: Quicumque homo diligit me, dilectionem ſuam obſer-
vantia mandatorum meorum demonſtrabit: *& Pater meus diliget eum*, ſicut
& ego, cum una ſit voluntas Patris & mea, una dilectio: *& ad eum ve-*
niemus, per gratiæ & benedictionis omnis ſpiritualis incrementum; *& man-*
ſionem apud eum faciemus, firmam & ſtabilem velut in templo noſtro, fa-
ciendo ut in dilectione & bonis operibus perſeveret.

24. 25. 26. *Qui non diligit me, ſermones meos non ſervat*. Qui præcepta
mea non obſervant, illi certe non me diligunt, ac proinde tanto indigni
ſunt honore, ut ad eos veniamus, & in eorum animis inhabitemus. *Et*
ſermonem quem audiſtis, non eſt meus, ſed ejus qui miſit me Patris. Non
mirum ſi Pater non honoret eos qui præcepta mea contemnunt, cum a
me non ſint originaliter profecta, non a me adinventa, non mei ſolius au-
ctoritate edita, ſed & Patris, ex quo genitus, & a quo miſſus ſum. *Hæc*
locutus ſum vobis apud vos manens, præſentia corporali, quam vobis brevi

Digitized by Google

ſubtraham. *Paracletus autem Spiritus ſanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis.* Conſolator Spiritus ſanctus, quem Pater mittet per me, & propter meritum meum: ſive, quem mittet ut opus meum perficiat, ac vice mea vos dirigat, confirmet, conſoletur, ille vos interius docebit omnia Myſteria adventus mei, vobiſque omnium perfectam intelligentiam ſubminiſtrabit, quam aſſequi modo non poteſtis: & quæcumque dixi vobis in memoriam revocabit. Ut enim Chriſtus in nobis, ita & Spiritus ejus, idcirco ait: *Ille vos docebit omnia quæcumque dixero vobis.* Nam cum ſit Chriſti Spiritus & mens ejus, non aliud quiddam exiſtens ab ipſo, naturalis identitatis ratione, licet in propria hypoſtaſi intelligatur ac ſit, omnia novit quæ in eo ſunt, *Quis enim ſcit* (inquit S. Paulus) *quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt? Ita & quæ Dei ſunt nemo cognovit niſi Spiritus Dei.* Quocirca ut qui novit omnia quæ ſunt in voluntate Unigeniti, omnia nobis annuntiat, non diſciplina comparatam ſcientiam habens, ne miniſtri vicem implere videatur, & alterius ſermones deferre, ſed ut Spiritus ejus, & qui citra doctoris operam novit omnia quæ ſunt ejus ex quo & in quo eſt, divina Sanctis revelat Myſteria; ut exponit S. Cyrillus Alexand.

S. Cyrill. lib. 26. in Joann. p. 837
1. Cor. 2. 11.

27. *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis:* Pacem velut hæreditarium munus vobis relinquo valedicens: non tantum adprecor & opto vobis pacem, ſed do ut auctor & Princeps pacis: non temporalem & mundanam, ſed *meam*, interiorem, ſpiritualem, cæleſtem, quæ exſuperat omnem ſenſum. *Non quomodo mundus dat, ego do vobis.* Mundus enim, id eſt, homines qui ſecundum mundum vivunt, pacem verbis inanibus, adulatoriis, & ficto ſæpe animo adprecantur: ego verbis efficacibus, quæ præſtant id quod optant. Pax, quam relinquo vobis, ſincera, firma, æterna eſt. *Non turbetur cor veſtrum, neque formidet.* Non turbemini, quod vobis ultimum vale dicam, neque animo pavidi ſitis quaſi meo proxime deſtituendi præſidio.

28. *Audiſtis quia ego dixi vobis: Vado, & venio ad vos.* Repetite memoria, quæ paulo ante dixi, me vadere ad Patrem moriendo, ſed cito reverſurum ad vos reſurgendo. *Si diligeretis me*, puro illo & perfecto amore qui proprium commodum non ſpectat, ſed bonum, gloriam, voluntatem & beneplacitum perſonæ amatæ, *gauderetis utique quia vado ad Patrem*, mihi potius gratulari & congaudere deberetis ob meum hinc diſceſſum & profectionem ad Patrem, quæ in gloriam meam cedet: *Quia Pater major me eſt*, ſecundum eam naturam ſpectato qua ad ipſum vado; major eſt, inquam, ratione gloriæ ac majeſtatis, ad quam me in præmium exinanitionis meæ & ſuſceptæ formæ ſervi exaltabit. Chriſtus enim *Cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens..... Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen.* Pater autem ſe non humiliavit, ſed manſit in gloria & majeſtate. Major itaque eſt eo, qui ex diſpenſationis ordine minorationem ſuſcepit, quique in ea fuit, donec gloriam & majeſtatem dignam Filio Dei acciperet, in ea natura, in qua ſe propter noſtram ſalutem depreſſerat, ſedens ad dexteram Patris, indutus decore, priſtinaque fortitudine præcinctus.

Philipp. 2.
S. Cyrill. lib. 10. in Johann. p. 845.

Obſervandum hanc Chriſti ſententiam, *Pater major eſt*, veterum Patrum alios ad naturam humanam referre, ut SS. Cyrillus, Auguſtinus, &c. alios ad divinitatem, ut nomen majoris non ſubſtantiæ inæqualitatem dicat, quæ una eſt Patris, Filii, & Spiritus ſancti, ſed originem, quia Filius eſt a Patre. Sic exponunt SS. Athanaſius, Baſilius, Gregorius Nazianzenus, Hilarius. Neuter ſenſus conſubſtantialitati Patris & Filii derogat.

29. *Et*

29. *Et nunc dixi vobis prius quam fiat, ut cum factum fuerit, credatis*. Hæc omnia prædixi vobis, prius quam eveniant, cum fuerint completa firmius credatis me Filium eſſe Dei: & ut mihi magis magiſque confidatis, & fidem adhibeatis ceteris quæ prædixi de auxilio meo vobis nunquam defuturo, & de veſtra in gloriæ meæ conſortium aſſumptione.

30. 31. *Jam non multa loquar vobiſcum*, ob anguſtias temporis quod mihi ad mortem uſque ſupereſt: *Venit enim Princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam*: Diabolus enim miniſtros ſuos mox impellet ut in me totis viribus ſæviant: quamvis nihil juris habeat ut me occidat, nec mihi ſit prævaliturus: Non ideo morior quod mortis debitor ſim, *ſed ut cognoſcat mundus quia diligo Patrem, & ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio*. Sed ut humano generi patefaciam amorem quo Patrem diligo, meamque ejus mandato de morte ſic ſubeunda obedientiam. Loquitur Chriſtus ut homo. *Surgite*, a menſa, *eamus hinc*. An ſtatim exiverit Jeſus, an aliquandiu manſerit in cænaculo donec divinum illum Sermonem compleret, an quæ ſequuntur Diſcipulis dixerit in itinere, non conſentiunt Interpretes. Probabilius eſt in Cænaculo dixiſſe. Id enim probare videtur initium Capitis 18. *Hæc cum dixiſſet Jeſus, egreſſus eſt cum Diſcipulis ſuis trans torrentem Cedron*.

SENSUS MORALIS.

1. N*On turbetur cor veſtrum. Creditis in Deum, & in me credite*. Turbationem ſentientis appetitus impedire non ſemper in noſtra poteſtate eſt: ſed cordis turbationem impedire poſſumus cum gratia Dei; ſi firma ſit fides noſtra, ſi pia in gratia Chriſti Jeſu fiducia. In omnibus igitur tentationibus & rebus adverſis actus fidei & ſpei ſequentiores & ferventiores exerceamus; per Chriſtum accedamus ad Patrem, ut cor noſtrum perpetua pace fruatur. *Non turbetur cor veſtrum*. Magnum enim ad virtutem ſubſidium eſt mens imperterrita, ſed hoc gratiæ Chriſti donum eſt. Animus enim ſuperna gratia nondum firmatus, timidus eſt, facileque turbari & concuti ſolet. Unde S. Paulus Philippenſibus bene precatur his verbis: *Pax Chriſti, quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra*. Fides autem cor firmat, roborat, ſerenat, ut dicere poſſit: *Dominus illuminatio mea, & ſalus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo?* Fides itaque armatura eſt infracta & lata, quæ ignaviam ac terrorem avertit, & nequitiæ tela irrita & inutilia prorſus efficit.

S. Cyrill. Alexand. lib. 9. in Joan. p. 761.

Philipp. 4.7. Pſal. 26.1.

2. 3. *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. Si quo minus dixiſſem vobis, Quia vado parare vobis locum: Et ſi abiero, & præparavero vobis locum; iterum venio, & accipiam vos ad me ipſum, &c.* Spe vitæ & beatitudinis æternæ, Apoſtolorum & omnium fidelium animos excitat, erigit, conſolatur Salvator noſter. Illis quos ab æterno ex gratuita miſericordia prædeſtinavit, quibus morte ſua gloriam meruit, illis Aſcenſione ſua cælum reſeravit. Paravit autem electis ſuis diverſos gloriæ gradus, pro inæqualitate meritorum quæ in illis per gratiam ſuam creavit. Confidite ergo, & ſatagite ut per bona opera certam veſtram vocationem & electionem faciatis. Nec deſpondeatis animos, quamvis ſitis imperfecti: Quia
„ etſi alius eſt alio fortior, alius alio ſapientior, alius alio juſtior, alius
„ alio ſanctior: *In domo Patris manſiones multæ ſunt*. Nullus eorum qui Dei
„ mandata ſervant, & in eorum obſervantia fideliter perſeverant, alienabitur
„ ab illa domo, ubi manſionem pro ſuo quiſque accepturus eſt merito.

S. Auguſt. Tract. 67. in Joann.

„ Denarius quidem ille æqualis eſt omnibus, quem Pater-familias eis qui „ operati ſunt in vinea jubet dare omnibus; non in eo diſcernens qui mi- „ nus & qui amplius laboraverunt: quo denario vita ſignificatur æterna, „ ubi amplius alio nemo vivit, quoniam vivendi non eſt diverſa in æter- „ nitate menſura. Sed multæ manſiones, diverſas meritorum in una vita „ æterna ſignificant dignitates. *Alia eſt claritas ſolis, alia claritas lunæ, alia claritas ſtellarum. Stella enim a ſtella differt in claritate. Sic erit reſurrectio mortuorum.* Tamquam ſtellæ ſancti diverſas manſiones diverſæ claritatis, „ tamquam in cælo ſortiuntur in regno; ſed propter unum denarium nul- „ lus ſeparatur a regno: atque ita Deus erit omnia in omnibus, ut quo- „ niam Deus caritas eſt, per caritatem fiat, ut quod habent ſinguli, com- „ mune ſit omnibus. Sic enim quiſque etiam ipſe habet, cum amat in al- „ tero quod ipſe non habet. *Non erit itaque aliqua invidia imparis claritatis, quoniam regnabit in omnibus unitas caritatis.*

1.Cor.15.48.

S. Auguſt. Tract. 68. in Joann.

In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. „ Manſiones præparavit, & „ præparat, qui fecit quæ futura ſunt. Præparavit prædeſtinando, præpa- „ rat operando. Unde ait: *Vado parare vobis locum.* Hæc domus Dei, re- „ gnum Dei adhuc ædificatur, adhuc paratur, adhuc congregatur. In illo „ erunt manſiones, ſicut eas adhuc parat Dominus: in illo jam ſunt, ſic- „ ut prædeſtinavit Dominus.... Fide autem locus in cælis nobis paratur, fide, inquam, per dilectionem operante. Vadit ergo Dominus ad Patrem, ne videatur, latet ut credatur, ut creditus deſideretur, deſideratus habeatur. *Deſiderium dilectionis, præparatio eſt manſionis.* Quia vado parare vobis locum. *Parat quodammodo manſiones: manſionibus parando manſores.* Domine Jeſu, para locum & tibi in nobis, & in te nobis, qui dixiſti: *Manete in me, & ego in vobis.*

S. Cyrill. lib. 9. in Joann. p. 764.

Epheſ. 2. 6.

Et ſi abiero, & præparavero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad me ipſum. „ Apparuit ergo Chriſtus Jeſus tamquam homo pro nobis Pa- „ tri, ut nos qui ab ejus vultu propter veterem prævaricationem repulſi „ fueramus, rurſus coram Patre ſiſteret. Sedet ad dexteram ejus ut Filius, „ ut nobis adoptionem filiorum Dei tribueret. Unde S. Paulus ait: *Et conreſuſcitavit, & conſedere fecit in cæleſtibus in Chriſto Jeſu, ut oſtenderet in ſæculis ſupervenientibus abundantes divitias gratiæ ſuæ in bonitate ſuper nos in Chriſto Jeſu.* Id autem omni ex parte non perficietur & conſummabitur in nobis donec iterum veniat ad nos Chriſtus in fine ſæculi, & ab eo ſuſcitati ad vitam immortalem, glorioſam, beatam, rapiamur illi obviam in aera, ut ſemper cum illo ſimus. *Iterum venio, ut accipiam vos ad me ipſum, ut ubi ſum ego, & vos ſitis.*

S. Auguſt. ſerm. 141. alias 55. de Verbis Domini.

6. *Ego ſum via, veritas, & vita: Nemo venit ad Patrem, niſi per me.* Filius Dei qui ſemper in Patre veritas & vita eſt, aſſumendo hominem factus eſt via. *Ambula per hominem, & pervenis ad Deum. Per ipſum vadis, ad ipſum vadis. Noli quærere qua ad illum venias, præter ipſum.* Si enim „ via eſſe ipſe noluiſſet, ſemper erraremus. Factus ergo via eſt qua ve- „ nias. Non tibi dico, Quære viam. Ipſa via ad te venit, ſurge & ambula....

S. Auguſt. ſerm. 141. alias 54. de Verbis Dom. & 84. ex Hom. 50.

Pſal. 139. 6.

„ Tenere viam mediam, veram, rectam, tamquam inter ſiniſtram deſ- „ perationis & dexteram præſumptionis, difficillimum eſſet nobis, niſi Chri- „ ſtus diceret, *Ego ſum via, veritas, & vita.* Tamquam diceret, Qua vis „ ire? *Ego ſum via*, Quo vis ire? *Ego ſum veritas.* Ubi vis permanere? „ *Ego ſum vita.* Securi ergo ambulemus in via: ſed inſidias timeamus juxta „ viam. Inimicus inſidiari non audet in via; quia Chriſtus eſt via: ſed „ juxta viam plane non deſinit. Unde in Pſalmo dicitur, *Juxta iter ſcandalum poſuerunt mihi.* Quid metuis, ſi in via ambulas? Tunc time, ſi

„ deſe-

Digitized by Google

„ deſeris viam. Nam ideo etiam permittitur inimicus ponere juxta viam
„ laqueos, ne ſecuritate exſultationis via deſeratur, & in inſidias incida-
„ tur. *Via Chriſtus humilis; Chriſtus veritas & vita, Chriſtus excelſus & Deus. Si ambules in humili, pervenies ad excelſum. Si infirmus humilem non aſperneris, in excelſo fortiſſimus permanebis.*

Ego ſum via, veritas, & vita. In Chriſto ut homine minime ſiſtere debemus, quia via noſtra eſt; ad illum ut Deum tendere debemus. Ex quo intelligitur *quam nulla res in via tenere nos debeat, quando nec ipſe Dominus, in quantum via noſtra eſſe dignatus eſt, tenere nos voluerit, ſed tranſire; ne rebus temporalibus, quamvis ab illo pro ſalute noſtra ſuſceptis & geſtis, hæreamus infirmiter, ſed per eas potius curramus alacriter, ut ad eum ipſum, qui noſtram naturam a temporalibus liberavit, & colocavit ad dexteram Patris, provehi atque pervehi mereamur.* S. Auguſt. lib. 1. de Doctrina Chriſti, c. 34.

Ego ſum via, veritas, & vita: Nemo venit ad Patrem niſi per me. Solus Chriſtus Jeſus via noſtra eſt, ut Mediator per ſanguinem ſuum; veritas promiſſionum, quæ in illo ſolo ut capite electorum, & in nobis ut membris ejus completur; vita noſtra, ut principium vitæ, omniumque actionum Chriſtianarum per gratiam ſuam. Via eſt, exemplo; veritas, verbo; vita, gratiæ ſuæ dono. Ipſe ſe demonſtrat via. Via iſta ambulantes quærit.
„ Tria ſunt hominum genera quæ odit: *remanentem, retro redeuntem, aber-*
„ *rantem*. Ab his tribus generibus malis Domino adjuvante vindicetur & S. Auguſt.
„ defendatur greſſus noſter. Jam vero cum ambulantes ſumus, alius tar- lib. de Cantico novo c. 4
„ dius ambulat, alius celerius. *Excitandi ſunt ergo remanentes, retro redeuntes revocandi, errantes in viam ducendi, tardi exhortandi, celeres imitandi. Qui non proficit, remanſit in via: qui forte a meliore propoſito declinat ad id quod deterius reliquerat, reverſus eſt retro: qui fidem deſerit, a via erravit....*
„ Quis eſt qui non proficit? Qui ſe putaverit eſſe ſapientem: qui dixerit,
„ Sufficit mihi quod ſum, qui non dicit cum Apoſtolo, *Unum autem, quæ quidem retro ſunt obliviſcens, ad ea vero quæ ſunt priora extendens me ipſum, ad deſtinatum perſequor, ad bravium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Jeſu.* Philipp. 3. 13
„ Qui ſunt retro redeuntes? Qui ex continentia revertuntur in immundi-
„ tiam, qui ex ſancto & ſingulari bono propoſito virginitatis divertuntur
„ in turpitudines voluptatis, & corrupta mente corrumpunt ſimul & car-
„ nem. Hos increpat Apoſtolus Petrus, dicens: *Melius erat illis non cognoſcere viam juſtitiæ, quam poſt agnitionem retrorſum converti.* „ O malum, 2. Pet. 2. 21.
„ retro reſpicere! Uxor enim Loth, quæ liberata a Sodomitis, contra præ-
„ ceptum retro reſpexit, quod evaſerat perdidit. Nec immerito in ſtatuam
„ ſalis repente converſa eſt, ut fatuos ſuo etiam exemplo condiret. Qui
„ ſunt & aberrantes? Omnes hæretici, qui relicta veritatis via errando per
„ deſertum latrocinantur, & animas captant in peccatis, præpediuntque
„ ne quis ad patriam valeat pervenire: effecti lupi ſemitarii induti ovina
„ pelle, cum ſint intus lupi rapaces; prædicantes Chriſtum viam, & qui
„ eos ſequuntur ducentes ad mortem.

8. *Dicit ei Philippus: Domine, oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis.* Deus totum hominis, *qui replet in bonis deſiderium noſtrum*. Præter illum, qui ſolus verum ſummumque bonum eſt, nihil deſiderandum. Quid ergo res creatas, temporales, perituras quærimus? *Animam Dei capacem quidquid Deo minus eſt non implebit*. Sanandus & purgandus eſt per fidem & caritatem oculus cordis, ut videre poſſimus Deum ſicuti eſt, ſimiles ei per gratiam conſummatam effecti.

9. *Dicit eis Jeſus; Tanto tempore vobiſcum ſum, & non cognoviſtis me?* &c. Tanto tempore Deus nobiſcum eſt per creaturas ſuas nobis poten-

Digitized by Google

tiam ſuam, ſapientiam, providentiam, bonitatem demonſtrans; ſuis nos cumulans beneficiis, per Legem ſuam & Evangelium nos docens, per gratiæ ſuæ inſpirationes nos urgens, per flagella ſua nos admonens, ut eum velut Deum noſtrum ac Dominum cognoſcamus, ut ei tanquam Patri noſtro obediamus: & tamen nondum cognoſcimus eum, ut par eſt, cognitione cum amore & bonis operibus conjuncta. *Cognovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui: Iſrael autem me non cognovit, & populus meus non intellexit. Filios enutrivi, & exaltavi, ipſi autem ſpreverunt me.*

Iſai. 1.

13. *Et quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam: ut glorificetur Pater in Filio.* Ut obtineantur miracula, cum firma fide & fiducia filiali a Patre poſtulanda ſunt per Filium ejus Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, per ejus Myſteria & merita, intuitu amoris ejus erga Patrem, zeli ejus pro gloria Patris, ſacrificii pro Eccleſia ſua ab ipſo oblati. 2. Sanctos miracula facere minime credendum eſt, ſed Deum per interceſſionem ſanctorum. *Et quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam.* 3. Sola Dei gloria, non temporalis utilitas noſtra quærenda eſt. Dei enim omnipotentia humanæ cupiditati non ſervit, ſed omnia propter unam ejus gloriam operatur, qui rerum omnium principium & finis eſt. *Ut glorificetur Pater in Filio.*

Jacobi. 4.

S. Auguſt. Tract. 73. in Joann.

Num. 11. 32.

14. *Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam.* Cur non ſemper exaudimur Deum orantes, niſi quia male petimus? *Petitis & non accipitis,* ait S. Jacobus Apoſtolus, *eo quod male petatis, ut inſumatis in concupiſcentiis veſtris.* Male ergo uſurus eo quod vult accipere, Deo potius miſerente non accipit. *Proinde ſi hoc ab illo petitur unde homo lædatur exauditus, magis metuendum eſt ne quod poſſet non dare propitius, det iratus.* Sic Iſraelitis manna cæleſte faſtidientibus, & carnes culpabili concupiſcentia petentibus, conceſſit Deus magno eorum malo quod petebant. *Si quid petieris me in nomine meo,* qui Salvator ſum veſter, ſi quid ad ſalutem veſtram neceſſariam aut utile. „ Nam *Quodcumque petimus adverſus utilitatem ſalu„tis, non petimus in nomine Salvatoris.* Et tamen ipſe Salvator eſt, non ſo„lum quando facit quod petimus, verum etiam quando non facit: quoniam „ quod videt peti contra ſalutem, non faciendo potius ſe exhibet Salvatorem. *Novit* enim *Medicus quid pro ſua, quid contra ſuam ſalutem poſcat ægrotus; & ideo contraria poſcentis non facit voluntatem, ut faciat ſanitatem....* Pro„pterea non ſolum Salvator, ſed etiam Magiſter bonus, ut faciat quod„cumque petierimus, in ipſa oratione quam nobis dedit docuit quid peta„mus: ut etiam ſic intelligamus *non petere nos in nomine Magiſtri, quod pe„timus præter regulam ipſius magiſterii.* Quæ autem in nomine ejus petimus, „ etſi non tunc quando petimus facit, ſed tamen facit. Neque enim quia „ petimus ut veniat regnum Dei, propterea non facit quod petimus, quia „ non ſtatim cum illo in æternitate regnamus. *Differtur* enim *quod petimus, non negatur.* Verumtamen orantes tamquam ſeminantes, non deficiamus, tempore enim proprio metemus.

15. *Si diligitis me, mandata mea ſervate.* Nemo Deum diligit, qui mandata ejus non ſervat: Nemo Dei mandata vere & ut par eſt ſervat, niſi qui Deum diligit. Obſervantia legis, probatio eſt dilectionis: dilectio principium eſt hujus obſervantiæ Servus qui ſolo timore pœnæ legem exterius obſervat & mercenarius, qui temporalium commodorum intuitu, ſeipſos dumtaxat, non Deum amat; hypocritæ ſunt, externi dumtaxat operis ſpeciem Deo tribuunt, cor autem eorum longe eſt ab eo, & in creatura defixum Caritatem operum cum fide conjungere, iis tantum congruit qui

S. Cyril. lib. 9 in Joann. p. 807.

vere

„ vere diligunt Deum. Quocirca demonſtratio caritatis, & perfectiſſima
„ ratio fidei, eſt Evangelicorum Dogmatum, divinorumque præceptorum
„ obſervatio. *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum
cælorum, ſed qui facit voluntatem Patris mei*... Qui dicit, Diligo Deum, &
mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt. *Quid boni faceremus, niſi diligere-
mus?* (inquit S. Auguſtinus) *aut quomodo bonum non facimus, ſi diligamus?* *S. Auguſt.*
Et ſi enim Dei mandatum videtur aliquando a non diligentibus, ſed a timenti- *lib. de Gra-*
bus fieri: tamen ubi non eſt dilectio, nullum bonum opus imputatur, nec recte *tia Chriſti,*
bonum opus vocatur. *c. 26.*

16. 17. *Et ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat
vobiſcum in æternum, Spiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere.*
Spiritus ſanctus fideles conſolatur. 1. Inſpirando illis fiduciam Deum inter-
pellandi ut Patrem optimum & beneficentiſſimum, *In quo clamamus, Ab-
ba, Pater.* 2. Bonorum cæleſtium ac æternorum amorem inſpirando. 3.
Victores illos efficiendo tentationum, & peccati, quo uno malo affligi de-
bent. Miſſio & donatio Spiritus ſancti, fructus eſt laborum; orationum,
paſſionis, & mortis Chriſti, qui & pro nobis Patrem ſemper interpellat ut
Pontifex noſter, ut Paracletum Spiritum ſanctum det nobis, illumque una
cum Patre nobis dona, ut maneat nobiſcum in æternum, ſi tamen dilecto-
res mundi non ſimus. Hunc enim mundus accipere non poteſt. Nam di-
lectioni hujus mundi, quæ ut minuatur & conſumatur in nobis, continuo
laborare debemus, contraria eſt dilectio Dei, quæ diffunditur in cordibus *Rom. 5. 5.*
noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.

Verum, inquies, Quomodo Chriſtus imperat Diſcipulis ut diligant eum,
& ejus mandata ſervent, ut accipiant Spiritum ſanctum, quem niſi habe-
rent, profecto diligere, & mandata ſervare non poſſent? Reſpondetur,
Spiritum ſanctum jam habere qui diligit, & habendo mereri ut plus habeat,
& plus habendo plus diligat. „ Jam itaque habebant Spiritum Diſcipuli, *S. Auguſt.*
„ quem Dominus promittebat, ſine quo eum Dominum non dicebant; nec *Tract. 75. in*
„ tamen eum adhuc habebant, ſicut eum Dominus promittebat. Habebant *Johann.*
„ minus, dandus erat amplius. Habebant occulte, accepturi erant manife-
„ ſte: quia & hoc ad majus donum Spiritus ſancti pertinebat, ut eis inno-
„ teſceret quod habebant. De quo munere loquens Apoſtolus ait: *Nos au-
tem non ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed Spiritum qui ex Deo eſt, ut ſcia-* *1. Cor. 2. 12.*
mus quæ a Deo donata ſunt nobis.

18. *Non vos relinquam orphanos; venio ad vos.* Pupilli facti ſumus, ſed
non abſque patre; quamvis enim corporalem ac viſibilem præſentiam no-
bis ſubtraxerit Dominus Jeſus, nobis tamen inviſibiliter adeſt: nobiſcum
eſt omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi. Per fidem præſens
eſt nobis Pater noſter, in Corporis & Sanguinis ſui Sacramento re ipſa
nobis præſens eſt: per gratiam ſanctificantem & caritatem ad nos venit,
& in nobis manet. Illum invocemus, illius adventum & præſentiam de-
ſideremus, cum fiducia dicentes: *Orphano tu eris adjutor.* Veni, Domine Je- *Pſal. 9. 14.*
ſu, & non derelinquas nos orphanos in hoc exilio. Imple quod promiſi-
ſti, da ut impleamus & perficiamus quod juſſiſti.

19. *Adhuc modicum, & mundus me jam non videt: vos autem videtis me,
quia ego vivo, & vos vivetis.* Modicum illud quam longum Dominum Je-
ſum amantibus! Temporis brevitas, quod ad finem vitæ noſtræ ſupereſt,
conſolari debet juſtos in perſecutionibus & rebus adverſis. Tempus breve
eſt, quantumvis longa ſit vita; modicum eſt, ſi cum æternitate compa-
retur; tranſit ſicut umbra: & poſt modicum illud tempus, ſi juſte, ſo-
brie, & pie vixerimus, exſpectantes beatam ſpem, & adventum gloriæ

ma-

magni Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, Deum ut in ſe eſt videbimus; Chriſtum Jeſum ſemper videbimus non ſolum in forma hominis, quam pro nobis aſſumpſit, ſed etiam in forma Dei, & cum illo æternum regnabimus. *Vos autem videtis me, quia ego vivo, & vos vivetis*. „ Quia il-

1.Cor.15.21 22. „ le vivit, ideo & nos vivemus. Per hominem quippe mors, & per hominem reſurrectio mortuorum. Sicut enim in Adam omnes moriuntur, „ ſic in Chriſto omnes vivificabuntur. Quoniam nemo ad mortem niſi per „ illum, nemo ad vitam niſi per Chriſtum. Quia nos viximus, mortui „ ſumus: quia vivit ipſe, vivemus nos. *Mortui ſumus illi, quando viximus nobis: quia vero mortuus ille pro nobis, & ſibi vivit & nobis*. Quia e-

S. Auguſt. Tract. 75. in Johann. nim vivit ille, & nos vivemus. *Nam ſicut per nos mortem habere potuimus, non ſic & vitam per nos habere poſſumus*.

21. *Qui habet mandata mea, & ſervat ea, ille eſt qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur a Patre meo: & ego diligam eum, & manifeſtabo ei me ipſum*. „ Qui habet in memoria, & ſervat in vita; qui habet

S. Aug. ibid. „ in ſermonibus, & ſervat in moribus; qui habet audiendo, & ſervat faciendo; aut qui habet faciendo, & ſervat perſeverando; ille eſt qui di- „ ligit me. *Opere eſt demonſtranda dilectio, ut non ſit infructuoſa nominis* „ *appellatio.... Et ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum*. Diligam & „ manifeſtabo, id eſt, ad hoc diligam, ut manifeſtem. Nunc enim ad „ hoc dilexit, ut credamus, mandatum fidei teneamus: tunc ad hoc dili- „ get, ut videamus, & ipſam viſionem mercedem fidei capiamus.

23. 24. *Si quis diligit me ſermonem meum ſervabit, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*. „ Dilectio ſanctos diſcernit a mun-

S. Auguſt. Tract. 76. in Johann. „ do, quæ facit unanimes habitare in domo. In qua domo facit Pater & „ Filius manſionem; qui donant & ipſam dilectionem, quibus donent in „ fine etiam ipſam ſuam manifeſtationem. *Et ad eum venuemus*, &c. Deus „ Trinitas Pater & Filius & Spiritus ſanctus veniunt ad nos, dum venimus ad eos, veniunt ſubveniendo, venimus obediendo: veniunt illuminando, venimus intuendo; veniunt implendo; venimus capiendo: ut ſit „ nobis eorum non extraria viſio, ſed interna; & in nobis eorum non „ tranſitoria manſio, ſed æterna. *Qui non diligit me, ſermones meos non* „ *ſervat*. Hi ſunt dilectores mundi, qui Patrem & Spiritum ſanctum numquam vident: Filium autem non ut beatificentur, ſed ut judicentur, ad „ modicum vident, nec ipſum in forma Dei, in qua eſt cum Patre & „ Spiritu ſancto pariter inviſibilis; ſed in forma hominis, in qua eſſe vo- „ luit mundo patiendo contemptibilis, judicando terribilis.

25. *Paracletus autem Spiritus ſanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis*. Ad omne opus bonum ac ſalutare neceſſaria nobis eſt gratia Spiritus ſancti. Menti neceſſaria eſt ut Dei voluntatem cognoſcat; voluntati, ut Dei legem diligat; memoriæ, ut omnium quæ ad ſcientiam ſalutis pertinent re-

Epheſ. 1.15. 16. & ſeq. cordetur. Unde Apoſtolus ad Epheſios ſcribens, ait: „ Propterea & ego „ audiens fidem veſtram, quæ eſt in Domino Jeſu, & dilectionem in o- „ mnes ſanctos, non ceſſo gratias agens pro vobis, memoriam veſtri fa- „ ciens in orationibus meis: ut Deus, Domini noſtri Jeſu Chriſti Pater „ gloriæ, det nobis Spiritum ſapientiæ & revelationis, in agnitione ejus: „ illuminatos oculos cordis veſtri, ut ſciatis quæ ſit ſpes vocationis ejus, „ & quæ divitiæ gloriæ hæreditatis ejus in ſanctis, & quæ ſit ſupereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credimus ſecundum operatio- „ nem potentiæ virtutis ejus, quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans il- „ lum a mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam in cæleſtibus, ſupra

„ omnem

Digitized by Google

„ omnem principatum & poteſtatem, & virtutem, & dominationem, &
„ omne nomen quod nominatur, non ſolum in hoc ſæculo, ſed etiam in
„ futuro. In iſtorum revelatione, quæ per Spiritum ſanctum in nobis per- *S. Cyrillus*
ficitur, Incarnationis altitudinem, & abſconditi Myſterii vim ſpectamus. *lib.* 10. *in*
Quod autem ipſius Chriſti præſentiam & virtutem impleat Spiritus ejus *Johan. p.*
in ſanctis inhabitant, & cuncta doceat quæcumque ad hominum ſalutem 838.
neceſſaria, & in memoriam opportune revocet quæcumque docuit Domi-
nus Jeſus, idem Apoſtolus explicat dicens: *Hujus rei gratia flecto genua* *Epheſ.* 3.15.
*mea ad Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti, ex quo omnis paternitas in cæ-
lis & in terra nominatur, ut det vobis ſecundum divitias gloriæ ſuæ, vir-
tute corroborari per Spiritum ejus in interiorem hominem, Chriſtum habitare
per fidem in cordibus veſtris: in caritate radicati & fundati, ut poſſitis com-
prehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo & longitudo, & ſublimi-
tas, & profundum: ſcire etiam ſupereminentem ſcientiæ caritatem Chriſti, ut
impleamini in omnem plenitudinem Dei.*

27. *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus
dat, ego do vobis.* „ Chriſtus Jeſus pacem nobis relinquit iturus, pacem *S. Auguſt.*
„ ſuam nobis dabit in fine venturus. Pacem nobis relinquit in hoc ſæcu- *Tract.* 77 *i*
„ lo, pacem ſuam nobis dabit in futuro ſæculo. *Pacem ſuam nobis relin-* *Johann.*
*quit, in qua manentes hoſtem vincimus: Pacem ſuam nobis dabit, quando ſi-
ne hoſte regnabimus. Pacem relinquit nobis, ut etiam hic invicem diligamus:
pacem ſuam nobis dabit, ubi numquam diſſentire poſſimus. Pacem relinquit
nobis, ne de occultis noſtris invicem judicemus, cum in hoc ſumus mundo:
pacem ſuam dabit nobis, cum manifeſtabit cogitationes cordis, & tunc laus
erit unicuique a Deo.* Pacem relinquo vobis, *pacem meam do vobis*. „ An
„ forte pacem ſuam eam voluit intelligi qualem habet ipſe? Pax vero iſta
„ quam nobis relinquit in hoc ſeculo, noſtra eſt potius dicenda quam
„ ipſius. Illi quippe nihil repugnat in ſe ipſo, qui nullum habet omnino
„ peccatum: Nos autem talem pacem nunc habemus, in qua adhuc di-
„ camus, *Dimitte nobis debita noſtra*. Eſt ergo nobis pax aliqua, quoniam *Rom.* 7. 22.
„ condelectamur Legi Dei ſecundum interiorem hominem: ſed non eſt 23.
„ plena, quia videmus aliam legem in membris noſtris repugnantem legi
„ mentis noſtræ. Item inter nos ipſos eſt nobis pax, quia invicem nobis
„ credimus quod invicem diligamus: ſed nec ipſa plena eſt, quia cogita-
„ tiones cordis noſtri invicem non videmus; & quædam de nobis quæ non
„ ſunt in nobis, vel in melius invicem, vel in deterius opinemur. *Si te-
„ nuerimus uſque in finem qualem ab illo accepimus, qualem habet habebimus,
„ ubi nihil nobis repugnet ex nobis, & nihil nos invicem lateat in cordibus
„ noſtris.* Sic teneamus pacem, ubi adverſarium concorditer vincimus, ut
„ deſideremus pacem ubi adverſarium non habebimus.

Non quomodo mundus dat, ego do vobis. „ Homines qui diligunt mun-
„ dum propterea dant ſibi pacem, ut ſine moleſtia litium atque bellorum,
„ non Deo, ſed amico ſuo mundo fruantur; & quando juſtis dant pacem
„ ut non eos perſequantur, pax non poteſt eſſe vera, ubi non eſt vera
„ concordia, quia disjuncta ſunt corda. Nos ergo quibus Chriſtus pacem
„ relinquit, & pacem ſuam dat, non ſicut mundus, ſed ſicut ille per quem
„ factus eſt mundus, ut concordes ſimus, jungamus invicem corda, &
„ cor unum ſurſum habeamus, ne corrumpatur in terra.

28. *Si diligeretis me, gauderetis utique quia vado ad Patrem.* „ Naturæ *S. Auguſt.*
„ ſcilicet humanæ gratulandum eſt, eo quod ſic aſſumpta eſt a Verbo uni- *Tract.* 78 *in*
„ genito, ut immortalis conſtitueretur in cælo, atque ita fieret terra ſu- *Johan.*
„ blimis, ut incorruptibilis pulvis ſederet ad dexteram Patris. Hoc enim
„ modo

„ modo ſe iturum dixit ad Patrem. Nam profecto ad illum ibat qui cum
„ illo erat. Sed hoc erat ire ad eum & recedere a nobis, mutare atque
„ immortale facere quod mortale ſuſcepit ex nobis, & levare in cælum
„ per quod fuit in terra pro nobis. Quis non hinc gaudeat qui ſic diligit
„ Chriſtum, ut & ſuam naturam jam immortalem gratuletur in Chriſto,
„ atque id ſe ſperet futurum eſſe per Chriſtum? Gloria enim Capitis,
„ principium & pignus eſt gloriæ corporis.

30. 31. *Venit enim princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam.* Diabolus princeps eorum omnium eſt qui diligunt mundum, & ejus ſpiritu ducuntur, ejuſque concupiſcentiæ, pravis legibus & corruptis moribus ſe conformant. Miſerrimi ſunt, qui diaboli faciunt voluntatem, a quo captivi ducuntur. Verum diabolus non habet quidquam in eorum animabus, qui ſecundum Evangelium vivunt, qui mundo & pompis ejus verbis & factis renuntiarunt, qui Spiritum Chriſti habent; qui bellum gerunt cum vitiis & concupiſcentiis, quorum in cordibus Chriſtus habitat per fidem & caritatem, & qui mandata Dei fideliter obſervando, ſe illum vere ac ſincere diligere probant. *Et ut cognoſcat mundus quia diligo Patrem, & ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio.* Princeps hujus mundi nihil habebit in nobis, niſi velimus. Nihil enim juris habet in nobis niſi per peccatum: quod voluntarie & libere committimus. Nihil juris habet in nobis, ſi de mundo non ſimus, ſi mundum non diligamus. Obediamus ergo Creatori, non deſertori; Redemptori, non interemptori; Liberatori, non captivatori; Doctori, non deceptori.

CAPUT DECIMUMQUINTUM.

Senſus Litteralis.

1. *Ego ſum vitis vera, & Pater meus agricola eſt.* Diſcipulos de ſuo diſceſſu non ſolum conſolatur Chriſtus Jeſus, ſed & eos hortatur, ne, cum abierit, ab illius fide & dilectione ſeparentur, ſed illi conſtanter adhæreant, ſi vivere velint via ſpiritali: quod eleganti vitis metaphora declarat. *Ego ſum vitis vera.* Similis ſum viti, ejuſque proprietates mihi vere conveniunt: ſiquidem longe perfectius & excellentius vitam ſpiritualem, ſuccum, vigorem, alimentum in membra mea influo, quam vitis naturalis in palmites ſuos: *& Pater meus agricola eſt*, id eſt cultor tum vitis, tum palmitum. Vitem ſe dicit Chriſtus ſecundum humanam naturam, ſecundum quod eſt caput Eccleſiæ. Unius quippe naturæ ſunt vitis & palmites: ſed id ſibi tribuit ſecundum naturam humanam Deo perſo-
Jerem. 2. 21. naliter unitam; neque enim vitam ſpiritualem in homines influeret, niſi
Iſai. 5. 4. ſimul Deus eſſet. *Ego ſum vitis vera*, Synagogæ Judaicæ longe diſſimilis, cui dicitur, *Quomodo converſa es mihi in pravum, vinea aliena?* Vera enim vitis non erat, de qua exſpectatum eſt, ut faceret uvas, fecit autem ſpinas. Patrem autem dicit agricolam, tum ut ſervet decorum parabolæ, cum ſe vitem feciſſet: Vitis enim & agricola diſtinguuntur; tum quia Patri, ut homo omnia accepta refert, a quo miſſus in mundum eſt. Secundum hoc ergo vitis Chriſtus, ſecundum quod ait; *Pater major me eſt*; ſecundum autem id quod ait, *Ego & Pater unum ſumus*, & ipſe agricola eſt. (S. Auguſt. Tract. 80. in Johann.)

2. *Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum:* omnem hominem

minem mihi inſitum per fidem & baptiſmum, ut palmes inſitus eſt viti, & fructum bonorum operum non ferentem, abſcindet & abjiciet ut palmitem inutilem, *& omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat*. Auferet impedimenta profectus, variis modis emundabit & circumcidet, ut fœcundiorem reddat operibus juſtitiæ.

3. 4. 5. *Jam vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis.* Jam purgati eſtis falce Evangelicæ doctrinæ, quam recepiſtis, & ſervare cœpiſtis. *Manete in me, & ego in vobis*. In fide & caritate perſeverando, mihi ſemper adhærete: & ego ſemper in vobis manebo, vitam & vigorem ſpiritualem jugiter in vos influens. *Sicut palmes non poteſt ferre fructum a ſemetipſo, niſi manſerit in vite*; id eſt, ex ſe ſolo, niſi viti cohæreat: *ſic nec vos niſi in me manſeritis*; ita nec vos fructum ullum juſtitiæ ferre poteſtis, bonum ullum opus & vita æterna dignum facere, niſi mihi per fidem & caritatem adhæreatis ut palmites viti. *Ego ſum vitis, vos palmites*: Quos gratiæ meæ interiori ſubminiſtratione, tamquam vivifico ſucco ſpiritaliter fructificare & bonis operibus abundare facio. *Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum*, uberem, copioſum; nullum alias editurus, ſed ſterilis manſurus: *Quia ſine me nihil poteſtis facere*, nec magnum, nec parvum, nec difficile, nec facile. Nihil omnino ſine gratia mea, non ſolum perficere, ſed incipere, & abſolute facere poteſtis. Nihil ſine interiori gratiæ meæ vos prævenientis, vos trahentis, in vobis operantis ut velitis, & volentibus cooperantis auxilio.

S. Aug. lib. 2. contra duas Epiſtolas Pelagian. c. 8. & Tract. 81. in Johann.

Procul hinc Pelagiana Grotii interpretatio, qui hæc Græci Textus verba, χωρὶς ἐμοῦ, ſic reddit: *Extra me, ſeorſim, ſeparatim a me, nihil poteſtis facere*. Qui enim, inquit, a Chriſti præceptis & exemplo diſcedit, ab eo nihil bonæ frugis exſpectandum eſt. Sic nullam aliam gratiam ad bene operandum, præter Chriſti præcepta & exempla neceſſariam agnoſcit, quæ pura puta Pelagii, hæreſis eſt. Ceterum hæc verba, χωρὶς ἐμοῦ, verti debere, *ſine me*, non ſolum Vulgata Verſio Latina, quam Eccleſia declaravit authenticam, non ſolum loci paralleli, ſed Latini Patres & Concilia Occidentis, quibus ea verſio hujus loci probata eſt, plane evincunt: imprimis vero Concilium univerſale Africæ Carthagine celebratum anno 418. contra Pelagii hæreſim, canone 6. cujus hæc ſunt verba: *Item placuit, ut quicumque dixerit, ideo nobis gratiam juſtificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius poſſimus implere per gratiam, tamquam etſi gratia non daretur, non quidem facile, ſed tamen poſſimus etiam ſine illa implere divina mandata, anathema ſit. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait, Sine me difficilius poteſtis facere: ſed ait:* SINE *me nihil poteſtis facere*. Orientales etiam Verſiones, Syriaca, Perſica, Arabica, Æthiopica vim Græci Textus eodem exprimunt modo ſecundum linguarum illarum proprietatem ac Vulgata noſtra, *Sine me non poteſtis quidquam facere*. Damnanda itaque temeritas eſt, his verbis totius Eccleſiæ Latinæ traditione & uſu conſecratis, *Sine me, &c.* hæc ſubſtituere: *Extra me, ſeorſim, ſeparatim a me nihil poteſtis facere*. Quaſi palmites, id eſt fideles, Chriſto vite vera alias non egeant, quam ut ab eo per apoſtaſiam ſeu infidelitatem, minime ſeparentur; non autem ut ab eo per ſubminiſtrationem interiorem Spiritus vivificentur, ut bonum cogitent, velint, facere diligant atque valeant, & ſuaviter ac efficaciter operentur. Quo fit ut *in omnibus actibus, cauſſiſque, cogitationibus, motibus, adjutor & protector orandus ſit Deus: nullumque tempus interveniat quo ejus non egeamus auxilio.*

Zoſimus Papa in Epiſt. ad Epiſcopos Africæ. Celeſtinus 1. Epiſt. ad Galliarum Epiſcopos.

Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia ſine me nihil

bil poteſtis facere. Ita ſunt in vite palmites, ut viti nihil conferant, ſed inde accipiant unde vivant. *Sic quippe vitis eſt in palmitibus, ut vitale alimentum ſubminiſtret eis, non ſumat ab eis. Ac per hoc & manentem in ſe habere Chriſtum, & manere in Chriſto, diſcipulis prodeſt utrumque, non Chriſto. Nam præciſo palmite poteſt de viva radice alius pullulare: qui autem præciſus eſt, non poteſt ſine radice vivere.*

Concil. Arauſic. 2. Can. 24.

6. 7. *Si quis in me non manſerit*, mihi perſeveranter non adhæſerit fide, dilectione, operibus bonis, *mittetur foras ſicut palmes*, projicietur ſicut palmes inutilis, *& areſcet* cito ſeparatus a vite, *& colligent eum, & in ignem mittent, & ardet*. Colligetur a juſtitiæ divinæ miniſtris, & in ignem mittetur æternum, & ardebit ſine fine. *Si manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint*; ſi mandata mea non memoria tantum, ſed affectu retinueritis, & fideli obedientia ſervaveritis, *quodcumque volueritis*, quod ad Dei gloriam ac ſalutem veſtram conducat, *petetis* a Patre, in nomine meo, *& fiet vobis*, id eſt, vobis concedetur.

8. 9. 10. *In hoc clarificatus eſt Pater meus, ut fructum plurimum afferatis & efficiamini mei diſcipuli*. Ex hoc Patris mei gloria inclareſcet quod uberes bonorum operum fructus afferatis, & perſeverantia veſtra in meo amore, & fidei evangelicæ propagatione, meos vos eſſe diſcipulos comprobetis. *Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea*. Dat operam ut digni maneatis ea dilectione, in gratia meæ & caritate perſeverantes. *Si præcepta mea ſervaveritis, manebitis in dilectione mea*, vos diligere pergam; *ſicut & ego Patris mei mandata ſervavi, & maneo in ejus dilectione*: qua ſcilicet me diligit. „ Sed numquid & hic gratia intelligenda eſt qua Pater diligit Filium, ſicut gratia eſt qua nos diligit Filius: „ cum ſimus nos filii gratia, non natura; Unigenitus autem natura, non „ gratia? An hoc etiam in ipſo Filio ad hominem referendum eſt? Ita ſane. Nam dicendo, *Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos*, gratiam „ Mediatoris oſtendit. Mediator autem Dei & hominum, non in quantum Deus, ſed in quantum homo, eſt Chriſtus Jeſus. Et profecto ſecundum id quod homo eſt de illo legitur, *Et Jeſus proficiebat ſapientia & ætate & gratia apud Deum & homines*. Secundum hoc igitur recte „ poſſumus dicere, quod cum ad naturam Dei non pertineat humana natura, ad perſonam tamen Unigeniti Filii Dei per gratiam pertinet humana natura, & tantam gratiam, ut nulla ſit major, nulla prorſus æqualis. Neque enim illam ſuſceptionem hominis ulla merita præceſſerunt, ſed ab illa ſuſceptione merita ejus cuncta cœperunt. Manet ergo „ Filius in dilectione qua eum dilexit Pater & ideo ſervavit præcepta „ ejus. Quid eſt enim & ille homo, niſi quod Deus ſuſceptor eſt ejus? „ Deus enim erat Verbum, Unigenitus gignenti coæternus: ſed ut Mediator daretur nobis, per ineffabilem gratiam Verbum caro factum eſt, „ & habitavit in nobis.

S. Auguſt. Tract. 82. in Johan.

1. Tim. 2.5.

Luc. 2. 52.

Pſal. 3. 4.

11. *Hæc locutus ſum vobis, ut gaudium meum ſit in vobis*, ut rationem habeam de vobis gaudendi, cum fructum multum attuleritis, & præcepta mea ſervaveritis: *& gaudium veſtrum impleatur*: ut gaudium quo vos in me ſeu de me gaudetis, & hic magis augeatur, & in æterna vita conſummetur.

12. 13. *Hoc eſt præceptum meum*, mihi peculiare & commendatiſſimum, *ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos*: eo modo quo vos dilexi, non privatæ utilitatis gratia, ſed propter ſalutem æternam; ita ut temporalia omnia commoda, & vitam ipſam ſaluti proximorum poſtponatis: *ſicut* vitam meam pro ſalute veſtra devovi. *Majorem hac dilectionem nemo habet*, ut

Digitized by Google

ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Affectum ſuum erga amicos nemo certioribus argumentis probare poteſt, quam pro illis exponendo vitam ſuam, qua nihil eſt carius.

14. 15. *Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ præcipio vobis.* Ita fiet ut ſemper a me diligamini; ac proinde nihil non a tam fideli & potenti amico ſperare poſſitis. *Jam non dicam vos ſervos*, vobiſcum deinceps non agam tanquam cum ſervis (quanquam jure meo poſſem) *quia ſervus neſcit quid faciat Dominus ejus:* neſcit ſervus quid Dominus ejus facere decreverit: heri enim ſervis conſilia ſua patefacere non ſolent, ſed amicis. *Vos autem dixi amicos*; ex quo vos vocavi, vos ſemper habui amicorum loco, *quia omnia quæcumque audivi a Patre, nota feci vobis.* Et hoc amoris erga vos mei ſignum eſt quod Myſteria omnia ad veſtram humanique generis ſalutem ſpectantia; omnia Patris mei conſilia de mea morte, reſurrectione, aſcenſione, miſſione Spiritus ſancti, vocatione gentium, judicio univerſali, vita æterna; omnia mandata ad veſtram ſanctificationem, & Eccleſiæ meæ fundationem neceſſaria, quæ a Patre accepi ut legatus ejus, Deique & hominum Mediator, vobis revelavi. Omnia denique ſe nota feciſſe diſcipulis ait, quæ ſe novit nota eſſe facturum in illa plenitudine ſcientiæ, de qua dicit Apoſtolus, *Cum autem venerit quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt.* „ Itaque ſicut immortalitatem carnis & „ ſalutem animarum futurarum exſpectamus, quamvis jam in pignore ac- „ cepto ſalvi ſacti eſſe dicamur: ita omnium notitiam quæcumque Uni- „ nigenitus audivit a Patre, futuram ſperare debemus, quamvis hoc jam „ ſe feciſſe dixerit Chriſtus.

1. Cor. 13.
S. Auguſt. Tract. 80. in Johann.

16. 17. *Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos*: non vos me priores amaſtis, & elegiſtis in dominum, in præceptorem, in amicum; ſed ego prior vos elegi gratuita prorſus benevolentia, nullis veſtris in me benefactis, vel officiis provocatus, *& poſui vos ut eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat:* In Apoſtolica etiam dignitate vos conſtitui, ut eatis in mundum univerſum, Evangelium meum prædicaturi; & fructum ſalutis tam in vobis ipſis, quam in omnibus Gentibus afferatis, ad gloriam meam permanſurum: *Ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.* Ex qua ſpiritualium fructuum ubertate conſequetur, ut quodcumque petieritis a Patre in nomine meo, det vobis, ſive, *dem vobis*, ut S. Chryſoſtomus & Nonnus legunt, Patris & Filii æqualitatem inde confirmantes. *Hæc mando vobis, ut diligatis invicem.* Hæc erga vos beneficia commemoro, ut exemplo meo vos mutuo diligatis, quod meum ſingulari præcipuumque mandatum eſt.

18. 19. *Si mundus vos odit, ſcitote quia me priorem vobis odio habuit.* Animo recolite me qui ſum innocens, qui Dei Filius, qui de cælo deſcendi ut mundum redimam, qui tot eum beneficiis cumulavi, priorem ejus odia excepiſſe, contradictiones & perſecutiones ejus ſuſtinuiſſe. Tanto ergo exemplo vobis propoſito animos ſumite ad odium mundi tolerandum & perſecutiones fortiter ſuſtinendas. *Si de mundo fuiſſetis, mundus, quod ſuum erat, diligeret:* ſi iniquis & incredulis hominibus ſimiles eſſetis affectu & moribus; vos ut ſibi ſimiles diligerent: *Quia vero de mundo non eſtis*, & contraria ſunt veſtra, hominumque carnalium, & mundi amatorum ſtudia, *ſed ego elegi vos de mundo*, quod electione mea & gratia factum eſt, qua vos a mundo ſecrevi & mihi adjunxi fide, moribus, ſtudiis, *propterea odit vos mundus.*

20. 21. *Mementote ſermonis mei, quem ego dixi vobis: Non eſt ſervus major Domino ſuo*; pluris fieri non ſolet ſervus domino ſuo. *Si me perſecuti ſunt,*

ſunt, & vos perſequentur: ſi ſermonem meum ſervaverunt, & veſtrum ſervabunt. Si meis dictis paruere, parebunt & veſtris; ſed non eſt quod hoc ſperetis. Quemadmodum enim doctrinam meam contempſerunt, ita & veſtram, quæ mea eſt, contemnent. *Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum, quia neſciunt eum qui miſit me*. Odio vos habebunt, vos perſequentur, prædicationem veſtram contemnent, odio mei: quod ex eorum ignorantia ortum habet, affectata quidem & quæſita; cum ambitione ſua, aliiſque pravis affectibus excæcati, credere Deo, a quo miſſus ſum, ipſi nolint.

22. *Si non veniſſem* in mundum inſtructus tam certis miſſionis meæ teſtimoniis, *& locutus fuiſſem eis*, id eſt, niſi eos docuiſſem, quid credendum, quid ſperandum, quid diligendum, quid fugiendum, quid agendum
S. Auguſt. Tract. 88. in Johann. & Tract. 89. ad vitam æternam conſequendam, *peccatum non haberent*, rei non eſſent incredulitatis; magnum illud peccatum non haberent, quo tenentur cuncta peccata, quod unuſquiſque ſi non habeat, dimittuntur ei cuncta peccata, ut explicat S. Auguſtinus: *Nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo*, quo in me non crediderunt .... „ Illi certe ad quos venit, & „ quibus locutus eſt Chriſtus, non habent de magno infidelitatis peccato „ illam excuſationem, qua poſſint dicere, Non vidimus, non audivimus: „ ſive non acceptaretur iſta excuſatio ab illo cujus inſcrutabilia ſunt judi„ cia, ſive acceptaretur, etſi non ut ab omni damnatione liberarentur, „ certe ut aliquanto lenius damnarentur.

23. 24. 25. *Qui me odit, & Patrem meum odit*. Injuriam enim & contumeliam mihi irrogatam, ſibi etiam factam interpretatur Pater a quo miſſus ſum, & cum quo unus ſum Deus. *Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*: ſi in eorum conſpectu miracula non ediđiſſem, quæ nemo alius homo edidit, tanta, tam multa, tam frequentia, ad probationem miſſionis ac divinitatis meæ, extra culpam fuiſſent non credendo me eſſe Chriſtum & verum Dei Filium: *Nunc autem & viderunt, & oderunt & me & Patrem meum*. Nunc autem cum miracula illa viderint, prætexere non poſſunt ignorantiam qua peccatum excuſent, ſed odii in me ac Patrem meum convincuntur: *Sed ut adimplea-*
Pſal. 35.16. & 69.5. *tur ſermo qui in Lege eorum ſcriptus eſt: quia odio habuerunt me gratis*. Id porro evenit ut in me adimpleretur quod in Scripturis ipſis datis prædictum eſt, & quod David Meſſiæ typus ſibi fieri conqueſtus eſt: Sine cauſa me odio habuerunt.

26. 27. *Cum autem venerit Paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit ille teſtimonium perhibebit de me*. Cauſa mea, quamvis tantis odiis obnoxia, defenſoribus non carebit. Conſolator enim, quem ego poſt Aſcenſionem meam in cælum mittam vobis, tum inviſibiliter in corda veſtra, tum viſibiliter, a Patre, a quo habeo eſſentiam, vimque illum una cum ipſo ſpirandi & mittendi; *Spiritum veritatis*, id eſt meum, qui ſum Veritas; Spiritum qui veritatem novit, docet, manifeſtat, qui a Patre procedit, ut a primo principio & fonte totius Deitatis, ideoque Patri conſubſtantialis eſt, ejuſdem cum illo naturæ, ſcientiæ, potentiæ; quem idcirco nec auctoritas, nec ſcientia, nec veracitas, ad reddendum teſtimonium, cui nihil opponi poſſit, neceſſariæ deficiunt. *Ille teſtimonium perhibebit de me*, de innocentia mea, de divinitate mea, de gloria mea, de veritate doctrinæ meæ, tum admirandis operibus & ſignis exterioribus quæ in Eccleſia mea operabitur; tum divini luminis & caritatis infuſione in cordibus hominum, ut in me credant, mihique adhæreant. *Et vos teſtimonium perhibebitis*, de me, *quia ab initio* prædicationis meæ, uſque

uſque in diem aſſumptionis meæ, *mecum eſtis*, mecum eſtis converſati, & tamquam oculati teſtes omnia, quæ per me facta ſunt, teſtari poteritis: ut ſic divina humanaque teſtimonia concurrant.

Si de Patre & Filio procedit Spiritus ſanctus, inquies, cur Filius dixit, *A Patre procedit?* Reſpondetur, quia *Ad eum ſolet referre & quod ipſius eſt, de quo ipſe eſt*. Unde alias ait, *Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus qui miſit me Patris*. „ Si igitur intelligitur hic ejus doctrina, quam tamen di- „ xit non ſuam, ſed Patris; quanto magis illic intelligendus eſt & de ipſo „ procedere Spiritus ſanctus, ubi ſic ait, *De Patre procedit*, ut non dice- „ ret, De me non procedit? A quo autem habet Filius ut ſit Deus (eſt „ enim de Deo Deus) ab illo habet utique ut etiam de illo procedat Spiritus ſanctus: ac per hoc *Spiritus ſanctus ut etiam de Filio procedat, ſicut procedit de Patre, ab ipſo habet Patre*.

S. Aug. Tract. 99. in Johann.

SENSUS MORALIS.

1. **E***Go ſum vitis vera, & Pater meus agricola eſt*. Chriſto Jeſu per fidem & caritatem adhæreamus, ut palmites veræ viti, quam Pater æternus in utero ſanctiſſimæ Virginis plantavit, & propria manu excoluit; viti quæ vinum myſticum tulit, quo mundus redimitur, abluitur, ſanctificatur, nutritur; roborantur in terris, & in cælis inebriantur electi. Ex ea vite ſunt Chriſtiani, velut palmites. *Regenerati enim ſumus ex ipſo, & in ipſo, in Spiritu, ad ferendum fructum vitæ, non veteris illius & exoletæ, ſed novæ, quæ in caritate erga ipſum poſita eſt. Conſervamur autem ineſſe, ipſi quodammodo inſerti, & tradito nobis ſancto mandato inhærentes, & nobilitatis bonum ſervare ſtudentes, id eſt, non ſinentes inhabitantem in nobis Spiritum vel minimum contriſtari*, per quem caritas, qua Deo conjungimur, in cordibus noſtris diffunditur. *Quemadmodum* igitur *radix naturalem ſuam qualitatem palmitibus impertit, ſic unigenitum Dei Verbum Dei ac Patris, ſuæque naturæ quamdam veluti cognationem Sanctis inſerit, Spiritum largiens iis qui uniti ſunt ei per fidem & omnimodam ſanctitatem, eoſque ad pietatem alit, omniſque virtutis ac bonitatis cognitionem*, ac amorem, *in iis operatur*. Agricolam vero Patrem dicit, quia totius Trinitatis indiviſum opus eſt inſtauratio noſtra & ſanctificatio. Intelligamus itaque *Patrem nos in pietate nutrire per Filium in Spiritu*: & rurſus erga *nos agricolæ vicem gerere, id eſt, proſpicere & obſervare* providentia ſua beneficentiſſima & miſericordiſſima, *noſque omni cura dirigere per Filium in Spiritu ſancto*.... Nec talis agricola eſt, quales ſunt qui extrinſecus operando exhibent miniſterium: ſed talis ut det etiam intrinſecus incrementum. Nam *Neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus*. Ob beneficium igitur incomparabile inſitionis noſtræ in hanc divinam vitem, & agriculturæ ſpiritualis nobis exhibitæ, (*Dei enim agricultura ſumus*) gratias agamus Patri, per Filium, in Spiritu ſancto.

S. Cyrill. lib. 10. in Joann. c. 2. p. 857. 858.

S. Auguſt. Tract. 80. in Joann.

1. Cor. 3. 7. 9.

2. *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat*. Chriſtianus bonis operibus deſtitutus, palmes eſt ſine fructu. Quamvis igitur per baptiſmum & fidem palmites ſimus, ſi tamen caritate & operibus juſtitiæ caruerimus, excidemur a vite vera, Chriſto Jeſu, ut palmites inutiles, & in ignem æternum projiciemur. Quo ſpectat locus ille Prophetæ: *Fili hominis, quid fiet de ligno vitis, ex omnibus lignis nemorum, quæ ſunt inter ligna ſylvarum? Numquid tolletur de ea lignum ut fiat opus, aut fabricabi-*

Ezech. 15.

Digitized by Google

tur de ea paxillus, ut dependeat in eo quodcumque vas? Ecce igni datum eſt in eſcam: utramque partem ejus conſumpſit ignis, & medietas ejus redacta eſt in favillam.... Hæc dicit Dominus Deus, Quomodo lignum vitis inter ligna ſylvarum, quod dedi igni ad devorandum, ſic tradam habitatores Jeruſalem. Hæc ſors palmitum infrugiferorum. Fructuoſos vero palmites purgat Deus ut fructum uberiorem afferant. Quemadmodum enim vitis ſilveſcit niſi putetur; ita etiam homo, cujus appetitiones luxuriantes gratia non coercet, nec reſecat malas, deſideria multa noxia parturit, quæ mergunt animam in interitum. Hæc autem purgatio fit per internas externaſque admonitiones, & increpationes, per afflictiones & perſecutiones, quibus velut falce reſecat cæleſtis Agricola cupiditatem animalis hominis, timores amoreſque mundanos, deſideria inania, curaſque ſuperfluas, quibus diſtinetur animus, & impeditur ne fructus pietatis uberes afferat. Væ palmitibus qui in hoc mundo falce Vinitoris cæleſtis non purgantur! Maneamus in Chriſto per dilectionem ut palmites in vite, & cum nos per afflictiones purgabit, divinam ejus manum adoremus profectibus noſtris
S. Paulinus confulentem.... *Si in ejus dilectione maneamus, non areſcemus, viventes*
Epiſt. 2. ad *ſucco radicis æternæ; nec ad ignem amputabimur ira, ſed ad fructum puta-*
Severum. *bimur diſciplina, purgante nos Evangelicæ falcis acie, ut caſtigata luxurie palmitis noſtri, fructuoſius pullulemus.*

3. *Jam vos mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum vobis*. In ipſis juſtis, qui mundati ſunt lavacro aquæ per verbum vitæ, multæ appetitiones ſuperfluæ & noxiæ quotidie ſerpunt. Nemo igitur in hac vita ſic mundus eſt, ut non ſit magis magiſque mundandus. Multis autem modis perficitur hæc emundatio. *Non ſolo baptiſmo homines mundantur, mundantur & verbo veritatis ab illo qui ait*, „ Jam vos mundi eſtis propter verbum quod lo-
S. Auguſt. „ cutus ſum vobis, *Mundantur & ſacrificio contriti cordis, ab illo de quo*
lib. 2. Cont. „ *dictum eſt*, Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & hu-
Creſconium „ miliatum Deus non ſpernit. *Mundantur & eleemoſynis ab illo qui ait:*
c. 12.
Pſal. 50. „ Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis. *Mundantur ipſa,*
Luc. 11.41. „ *quæ supereminet omnibus, caritate, ab illo qui dixit*, Caritas operit mul-
1.Petr 4.8. „ titudinem peccatorum. Quæ una ſi adſit, omnia illa recte fiunt; ſi au-
„ tem deſit illa, omnia fruſtra fiunt.

S. Auguſt. 4. *Manete in me, & ego in vobis*. „ Non eo modo nos in Chriſto, ſic-
Tract. 81. „ ut ipſe in nobis. Utrumque autem prodeſt non ipſi, ſed nobis. Ita quip-
in Johann. „ pe in vite ſunt palmites; ut viti non conferant, ſed inde accipiant un- „ de vivant: ita vero vitis eſt in palmitibus, ut vitale alimentum ſubmi- „ niſtret eis, non ſumat ab eis. Ac per hoc & manentem in ſe habere „ Chriſtum, & manere in Chriſto, diſcipulis prodeſt utrumque, non Chri- „ ſto. Nam præciſo palmite, poteſt de viva radice alius pullulare: qui „ autem præciſus eſt, ſine radice non poteſt vivere. *Sicut palmes non poteſt facere fructum a ſemetipſo, niſi manſerit in vite; ſic nec vos, niſi in me*
Rom. 10.3. *manſeritis*. Extra corpus Chriſti, quod eſt Eccleſia, & ſine Spiritu ejus, nullum afferre poteſt homo fructum ſalutis, ſed fructus mortis tantum & maledictionis. Magna gratiæ commendatio, corda inſtruit humilium, ora obſtruit ſuperborum, qui *ignorantes Dei juſtitiam, & ſuam volentes conſtituere, juſtitiæ Dei non ſunt ſubjecti*. Nonne huic reſiſtunt veritati homi- „ nes mente corrupti, reprobi circa fidem, dicentes, A Deo habemus quod „ homines ſumus, a nobis ipſis quod juſti ſumus? Non aſſertores ſunt libe- „ ri arbitrii, qui ſic loquuntur, ſed præcipitatores, ex alto elationis, per „ inania præſumptionis, in profunda ſubmerſionis. Hos Veritas refellit, di- „ cens: *Sicut palmes non poteſt facere fructum a ſemetipſo, niſi manſerit in*

„ *vite:*

Digitized by Google

" *vite: ſic nec vos, niſi in me manſeritis*. Qui ergo a ſemetipſo ſe fructum
" exiſtimat ferre, in vite non eſt; qui in Chriſto non eſt, Chriſtianus non
" eſt..... Si vere credimus nos ferre fructum juſtitiæ & ſalutis ex nobis
ipſis non poſſe, gratiam Chriſti Salvatoris nobis ad omne opus bonum neceſſariam jugiter imploremus, maneamus in Chriſto per fidem & caritatem; promiſſiones & ſacrum baptiſmi noſtri pactum, votumque quotidie renovemus, ex intimo corde dicentes: „ Abrenuntio tibi ſatana, & omnibus
" pompis tuis, & cunctis operibus tuis, & adhæreo tibi, Chriſte.

5. *Ego ſum vitis, vos palmites. Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia ſine me nihil poteſtis facere*. „ Sive ergo parum, ſive
" multum, ſine illius gratia præveniente, adjuvante, cooperante fieri non *S. Auguſt.*
" poteſt, ſine quo nihil fieri poteſt. Quia etſi parum attulerit palmes, eum *Tract. 81.*
" purgat agricola ut plus afferat: tamen niſi in vite manſerit, & vixerit de *in Johann.*
" radice, quantumlibet fructum a ſemetipſo non poteſt ferre.... Abſit er-
" go ut ſic intelligant filii promiſſionis, tanquam cum audierint Dominum
" dicentem, *Sine me nihil poteſtis facere*: quaſi convincant eum dicentes,
" *Ecce ſine te poſſumus cor præparare*. Abſit ut ſic intelligant, niſi ſuperbi
" ſui arbitrii defenſores & fidei Catholicæ deſertores: ideo quippe ſcriptum
" eſt, *Hominis eſt præparare cor, non tamen ſine adjutorio Dei, qui ſi tangit* *S. Auguſt.*
" *cor, homo præparat cor*. Sane ſicut dictum eſt, *Hominis eſt præparare cor,* *lib. 2. ad Bo-*
" *& a Domino reſponſio linguæ*, ita etiam dictum eſt, *Aperi os, & im-* *nifacium,*
" *plebo illud*. Quamvis enim niſi adjuvante illo ſine quo nihil poſſumus *c. 9.*
" facere, os non poſſumus aperire, tamen *os aperimus illius adjumento &*
" *opere noſtro; implet autem illud Dominus ſine opere noſtro*..... Quid eſt
" præparare cor, & os aperire, niſi voluntatem parare? Et tamen in di- *Prov. 8.*
" vinis Litteris legitur: *Præparatur voluntas a Domino*; &, *Labia mea* *Pſal. 50. 17.*
" *aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam*. Ecce Dominus admonet ut
" præparemus voluntatem; & tamen ut hoc faciat homo; adjuvat Deus,
" quia *Præparatur voluntas a Domino: & aperit os ita jubendo, ut nemo poſ-*
" *ſit, niſi ipſe id faeit adjuvando*, cui dirigitur, *Labia mea aperies*.... Ergo
" benedictio dulcedinis eſt gratia Dei, qua fit in nobis ut nos delectet, &
" cupiamus, hoc eſt, amemus quod præcipit nobis: in qua ſi nos non præ-
" venit Deus, non ſolum non perficitur, ſed nec inchoatur in nobis. Si
" enim ſine illo nihil poſſumus facere, profecto nec incipere, nec perfice-
" re; quia, ut incipiamus, dictum eſt: *Miſericordia ejus præveniet me*; ut *Pſal. 58. 11.*
" perficiamus, dictum eſt: *Miſericordia ejus ſubſequetur me*.... Quapropter *Pſal. 22. 6.*
Multa Deus facit in homine bona, quæ non facit homo: nulla vero facit homo, quæ non facit Deus ut faciat homo.

6. 7. *Si quis in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet*. „ Unum de duobus pal-
" miti congruit, aut vitis, aut ignis: ſi in vite non eſt, in igne erit: Ut
" ergo in igne non ſit, in vite ſit.... Qui Chriſto non eſt unitus ut capiti, a corpore Chriſti reſecabitur; gratiæ ejus ſucco privabitur, & areſcet, dæmoni tradetur, igne æterno damnabitur. *Si manſeritis in me* per fidem & caritatem, & *verba mea in vobis manſerint* per aſſiduam meditationem, *quodcumque volueritis* manſioni in me veſtræ ac ſaluti, formulæque orandi *S. Auguſt.*
a me traditæ conveniens, *petetis, & fiet vobis*. „ Manendo quippe in Chri- *Tract. 81. in*
" ſto quid velle poſſunt, niſi quod convenit Chriſto? Quid velle poſſunt *Johann.*
" manendo in Salvatore, niſi quod non eſt alienum a ſalute? Aliud quippe
" volumus quia ſumus in Chriſto, & aliud volumus quia adhuc ſumus in
" hoc ſæculo. De manſione namque hujus ſæculi nobis aliquando ſubrepit,
" ut hoc petamus quod nobis non expedire neſcimus. Sed abſit ut fiat no-

„ bis, ſi maneamus in Chriſto, qui non facit quando petimus, niſi quod
„ expedit nobis. Manentes ergo in eo, cum verba ejus in nobis manent,
„ quodcumque voluerimus petemus, & fiet nobis. Quia ſi petimus & non
„ fiet, non hoc petimus quod habet manſio in eo, nec quod habent verba
„ ejus quæ manent in nobis, ſed quod habet cupiditas & infirmitas carnis,
„ quæ non eſt in eo, & in qua non manent verba ejus. Nam utique ad
„ verba ejus pertinet oratio illa quam docuit; *Pater noſter qui es in cælis*.
„ .... Ab hujus orationis verbis & ſenſibus non recedamus petitionibus no-
„ ſtris, & quicquid petierimus fiet nobis. *Tunc enim dicenda ſunt verba ejus
in nobis manere, quando facimus quæ præcepit, & diligimus quæ promiſit:
quando autem verba ejus manent in memoria, nec inveniuntur in vita, non
computatur palmes in vite, quia vitam non attrahit ex radice*. Huc ſpectat
Pſal. 102. 17 quod in Pſalmo ſcriptum eſt: *Et memores ſunt mandatorum ipſius ad facien-
dum ea*. Multi enim memoria retinent ut contemnant, vel etiam derideant
& oppugnent ea. In his verba Chriſti non manent, qui attingunt quodam-
modo vitem, non cohærent illi ut palmites: & Ideo *Illis non erunt in be-
neficium, ſed in teſtimonium. Et quia ſic inſunt eis, ut non maneant in eis, ad
hoc tenentur ab eis ut judicentur ex eis*.

8. *In hoc clarificatus eſt Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, & ef-
ficiamini mei diſcipuli*. Magis glorificatur Deus ſanctificatione Chriſtiani,
quam totius creatione mundi; productione fructuum Spiritus ſui in anima-
bus electorum, quam productione plantarum, florum & fructuum viſibi-
lium: ſic enim formatur ſpiritalis ille mundus, cujus caput Chriſtus, cujus
anima Spiritus ſanctus. Vis gloriam Dei procurare? Tuæ & aliorum ſan-
ctificationi ſtudiis omnibus adlabora. Hic Apoſtolorum fructus; hic gratiæ
Salvatoris triumphus. Glorificatur autem Deus in bonis operibus, ſi totum
ipſi tribuatur. „ Si enim in hoc clarificatus eſt Deus Pater, ut fructum plu-
„ rimum afferamus, & efficiamur Chriſti diſcipuli, non hoc gloriæ noſtræ
„ tribuamus, tanquam hoc ex nobis ipſis habeamus. Ejus enim eſt hæc
„ gratia, & ideo in hoc non noſtra, ſed ejus eſt gloria. Unde & alibi cum
„ dixiſſet, *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bo-*
Matt. 5. 16. „ *na*, ne a ſemetipſis putarent eſſe bona opera ſua, mox addidit, *Et glo-*
S. Auguſt. „ *rificent Patrem veſtrum qui in cælis eſt*. In hoc enim glorificatur Pater ut
Tract. 82. *in* „ fructum plurimum afferamus, & efficiamur Chriſti diſcipuli. A quo ef-
Johann. *Epheſ.* 2. 10. „ ficimur, niſi ab illo cujus miſericordia prævenit nos? *Ipſius enim ſumus
factura, creati in Chriſto Jeſu in operibus bonis*.

9 10. *Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea*.
Omnia gratuito Chriſti erga nos amori debemus, ſicut omnia Chriſtus
homo debet gratuito Dei erga illum amori. Unde enim eſſent nobis ope-
ra bona, niſi quia fides per dilectionem operatur? Unde autem diligere-
mus, niſi prius diligeremur? Nos ergo *diligamus Deum, quoniam ipſe prior*
1. *Johann.* 4. 19. *dilexit nos*. Pater diligit Filium, & nos in Filio; Chriſtus Patrem dili-
git, & nos propter Patrem: Deum in Chriſto Jeſu, & Chriſtum Jeſum
propter Deum pariter diligamus: in ſancta ejus humanitate non ſiſtat a-
mor noſter, ſed Deo adhæreat, cui perſonaliter unita eſt. Amor noſter,
ſincerus ſit, dulcis, fortis, conſtans & perſeverans. *Manete in dilectione
mea. Si præcepta mea ſervaveritis, manebitis in dilectione mea, ſicut & ego
Patris mei præcepta ſervavi, & manſi in ejus dilectione*. Hinc apparebit vos
in dilectione mea manere, ſi præcepta mea ſervetis, ſicut demonſtravi me
in dilectione Patris mei manere, obediendo præceptis ejus uſque ad mor-
tem. Non autem ut nos diligat Deus, prius præcepta ejus ſervamus;

ſed

ſed niſi nos diligat, præcepta ejus ſervare non poſſumus. *Hæc eſt gratia quæ humilibus patet, ſuperbos latet*.

11. *Hæc locutus ſum vobis, ut gaudium meum ſit in vobis, & gaudium ve-* S. Auguſt.
ſtrum impleatur. Amor Dei obſervantia legis, obſervantia legis parit gau- ibid.
dium cordis. Hoc gaudium Chriſtianum eſt, fructus Spiritus ſancti, ſemen & pignus æterni gaudii. Tunc gaudium illud in electis implebitur, cum in ipſis perfecta erit caritas; tunc perfecta erit caritas, cum nulla erit cupiditas. Dei beatitudo, quæ nec minor fuiſſet ſine nobis, non ſit major
ex nobis. *Gaudium igitur ejus de ſalute noſtra, quod in illo ſemper fuit cum* S. Auguſt.
præſcivit & prædeſtinavit nos, cœpit eſſe in nobis quando vocavit nos: & Tract. 83.
hoc gaudium merito noſtrum dicimus, quo & nos beati futuri ſumus: ſed hoc in Johann.
gaudium noſtrum creſcit & proficit, & ad ſuam perfectionem perſeverando pertendit. Ergo inchoatur in fide renaſcentium, implebitur in præmio reſurgentium.

12. *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos*. Hæc Legis Chriſtianæ plenitudo, caritas. *Ubi* ergo *caritas eſt, quid eſt quod poſſit deeſſe? Ubi autem non eſt, quid eſt quod poſſit prodeſſe?* „ Dæmon credit,
„ nec diligit; nemo diligit qui non credit. Fruſtra quidem, ſed tamen pot-
„ eſt ſperare veniam qui non diligit: nemo autem poteſt deſperare qui di-
„ ligit. Itaque ubi dilectio eſt, ibi neceſſario fides & ſpes: & ubi dilectio
„ proximi, ibi neceſſario etiam dilectio Dei. Qui enim non diligit Deum,
„ quomodo diligit proximum tanquam ſeipſum; quandoquidem non diligit
„ & ſeipſum? Eſt quippe impius & iniquus: *Qui* autem *diligit iniquitatem*,
„ non plane diligit, ſed *odit animam ſuam*. Hoc ergo præceptum Domini
„ teneamus, ut nos invicem diligamus, & quicquid aliud præcepit, facie-
„ mus: quoniam quicquid eſt aliud hic habemus. Forma porro & exem-
„ plar dilectionis qua nos mutuo proſequi debemus, dilectio eſt qua Chri-
„ ſtus dilexit nos. *Ut quid enim diligit nos Chriſtus, niſi ut regnare poſſimus* S. Auguſt.
cum Chriſto? Ad hoc ergo & nos invicem diligamus, ut dilectionem noſtram Tract. 83. in
diſcernamus a ceteris, qui non ad hoc ſe invicem diligunt, quia nec diligunt. Johan.
Qui autem ſe propter habendum Deum diligunt, ipſi ſe diligunt: ergo ut ſe diligant, Deum diligunt. Non eſt hæc dilectio in omnibus hominibus: pauci ſe propterea diligunt ut ſit Deus omnia in omnibus.

13. *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. Sic ſuam in nos dilectionem teſtatus eſt Chriſtus pro nobis moriendo; ſic & nos Chriſtianam erga proximos dilectionem teſtari debemus, temporalia omnia, ipſamque vitam, pro illorum æterna ſalute, ſi neceſſe
fuerit, exponendo. *In hoc cognovimus caritatem Dei, quoniam ille animam* 1. Joann. 3.
ſuam pro nobis poſuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere. Qui non 16.
ita affectus eſt, Communione Corporis Chriſti dignus non eſt. *Si ſederis*
cœnare ad menſam potentis, conſiderans intellige quæ apponuntur tibi, & ſic Prov. 23. 1. 2
mitte manum tuam, ſciens quia talia te oportet præparare. „ Nam quæ Men- ſecundum
„ ſa eſt Potentis, niſi unde ſumitur Corpus & Sanguis ejus, qui animam 70.
„ ſuam poſuit pro nobis? Et quid eſt ad eam ſedere, niſi humiliter accede- S. Auguſt.
„ re? Et quid eſt conſiderare & intelligere quæ apponuntur tibi, niſi di- Tract. 84. in
„ gne tantam gratiam cogitare? Et quid eſt, ſic mittere manum, ut ſcias Johann.
„ quia talia te oportet præparare, niſi quia ſicut Chriſtus pro nobis ani-
„ mam ſuam poſuit, ſic & nos debemus pro fratribus animas ponere?
„ *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini ve-* 1. Petri. 2. &
„ *ſtigia ejus*. Hoc eſt talia præparare. Hoc beati Martyres ardenti dilectio- 21.
„ ne fecerunt: quorum ſi non inaniter memorias celebramus, atque in con-
„ vivio quo & ipſi ſaturati ſunt, ad Menſam Domini accedimus, oportet

„ ut quemadmodum ipſi, & nos talia præparemus. Ideo quippe ad ipſam „ Menſam Domini non ſic eos commemoramus, quemadmodum alios qui „ in pace requieſcunt, ut etiam pro eis oremus, ſed magis ut ipſi pro no- „ bis, ut eorum veſtigiis adhæreamus: quia impleverunt ipſi caritatem, „ qua Dominus dixit non poſſe eſſe majorem. *Talia enim ſuis fratribus exhibuerunt, qualia de Domini Menſa pariter acceperunt.*

S. Cyrillus lib. 10. in Johan. p. 888. 14. 15. *Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ præcipio vobis. Jam non dicam vos ſervos, &c. vos autem dixi amicos, &c.* Dulcis labor eſt Deum amantibus, cum proxima & copioſa eſt merces. Quid porro majus aut illuſtrius, quam Chriſti amicum eſſe & appellari? Hanc dignitatem ſperare non poſſet homo, niſi Deus promitteret. Quam facile obtinetur amicitia Dei? Faciendo ejus voluntatem; quod a nobis ut a ſervis & creaturis ſuis jure ſuo exigere poteſt, nulla propoſita mercede, nullo promiſſo honore. Amicus Dei eſſe ſi voluero, nunc fio. Quam cæcus & ingratus peccator, qui diaboli ſervus, quam Dei amicus eſſe mavult! *Jam non dicam vos ſervos, ſed amicos, &c.* „ Sicut duo ſunt timores, qui faciunt duo genera „ timentium: ſic duæ ſunt ſervitutes, quæ faciunt duo ſervorum. Eſt ti- „ mor quem perfecta caritas foras mittit, & eſt timor caſtus permanens „ in ſæculum ſæculi. Illum timorem qui non eſt in caritate, attendebat „ Apoſtolus, cum dicebat, *Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in* „ *timore*. Illum autem timorem caſtum attendebat cum dicebat: *Noli al-* „ *tum ſapere, ſed time*. In illo timore, quem foras caritas mittit, eſt et- „ iam ſervitus ſimul foras cum ipſo timore mittenda: utrumque enim „ junxit Apoſtolus, ſervitutem, & timorem, dicendo: *Non enim accepiſtis* „ *ſpiritum ſervitutis iterum in timore*. Ad hanc ſervitutem ſervum perti- „ nentem intuebatur & Dominus dicens, *Jam non dicam vos ſervos*, &c. „ Non utique ille ſervus pertinens ad timorem caſtum, cui dicitur, *Euge ſerve bone, intra in gaudium Domini tui*: ſed ille ſervus pertinens ad timorem foras a caritate mittendum, de quo alibi dicit: *Servus non manet in domo in æternum, filius autem manet in æternum*. Quoniam itaque dedit nobis Deus poteſtatem filios Dei fieri; non ſervi, ſed filii ſumus. Lex vetus ſervos fecit per timorem; Lex nova filios & amicos facit per caritatem. Amicitiæ Chriſti fructus eſt revelatio Myſteriorum, quæ Judæi in Veteri Teſtamento ſub variis figuris latentia & obſignata portabant, non intelligebant, quia ſervi erant, non amici. Nobis autem ſervatum eſt & datum noſſe Myſteria Regni Dei, Agno revelante, qui ſolus dignus eſt aperire librum, & ſolvere ſignacula ejus.

S. Auguſt. Tract. 85. in Joann.

Rom. 8. 15.

Rom. 11. 20.

Matt. 25. 21

Joann. 8. 35.

16. *Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos ut eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat: ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.* „ Hæc eſt illa ineffabilis gratia. Quid enim eramus, quando „ Chriſtum nondum elegeramus, & ideo non diligebamus? Nam qui eum „ non elegit, quomodo diligit? Quid ergo eramus, niſi iniqui & perditi? „ Cur ait, *Non vos me elegiſtis*, niſi quia miſericordia ejus prævenit nos? „ Procul ergo, qui præſcientiam Dei defendunt contra gratiam Dei & „ ideo dicunt nos electos ante mundi conſtitutionem, quia præſcivit Deus „ nos futuros bonos, non ſe ipſum nos facturum bonos. Non hoc dicit, „ qui ait, *Non vos me elegiſtis*. Si enim propterea nos elegiſſet, quia bo- „ nos futuros eſſe nos præſciverat; ſimul etiam præſciſſet quod eum nos „ fuiſſemus prius electuri. Non eſt ut dicas, Ideo electus ſum quia jam „ credebam. Si enim credebas in eum, jam elegeras eum. Sed audi, *Non* „ *vos me elegiſtis*. Non eſt ut dicas, Antequam crederem, jam bona ope- „ rabar, ideo electus ſum. Quid enim eſt boni operis ante fidem, cum „ dicat

S. Auguſt. Tract. 86. in Joann.

„ dicat Apoſtolus, *Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt?* Quid ergo di-
„ cturi ſumus audiendo, *Non vos me elegiſtis*: niſi quia mali eramus, & Rom.14.23.
„ electi ſumus ut boni per gratiam nos eligentis eſſemus? Non eſt enim
„ gratia, ſi præceſſerant merita: eſt autem gratia: hæc igitur non inve-
„ nit, ſed efficit merita. Elegit, & poſuit ut eamus, & fructum affera-
„ mus: nullum itaque fructum, unde nos eligeret, habebamus. *Elegi vos,*
„ *& poſui ut eatis, & fructum afferatis.* Imus, ut afferamus, & ipſe eſt via
„ qua imus, in qua nos poſuit ut eamus. *Et fructus veſter maneat, ut*
„ *quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.* Maneat ergo di-
„ lectio, ipſe eſt enim fructus noſter. Hunc Deo Patri per Jeſum Chri-
„ ſtum Filium ejus offerentes, nos impetraturos confidamus, quicquid no-
bis expedit ad ſalutem.

16. 17. 18. *Non vos me elegiſtis*, &c. Paſtorum & Miniſtrorum Evangelicorum formam hic tradit Chriſtus Jeſus. 1. Neceſſaria ipſis vocatio eſt, ut non ſe ingerant, ſed electionem Chriſti exſpectent, ejuſque voluntatem circa ſtatum ſaluti ſuæ convenientem exquirant. *Elegi vos*. 2. Ut miſſione & auctoritate legitima ad ſacrum miniſterium; & Eccleſiæ regimen promoveantur. *Poſui vos*. 3. Ut honorem, divitias, temporalia commoda, otium & quietem non quærant, ſed laborem. *Ut eatis*. 4. Ut laborando in verbo & doctrina, folia non quærant, id eſt, hominum laudes & applauſus, ſed fructus, converſionem peccatorum, profectum animarum, Eccleſiæ propagationem, Dei gloriam. *Et fructum afferatis*. 5. Ut omnia faciant propter electos, qui fructus ſunt manens, cum ſint in caritate radicati. *Et fructus veſter maneat*. 6. Labores ſuos, & fructum, aſſidua oratione Deo commendare debent per merita Jeſu Chriſti, qui gratia ſua labores eorum ſanctificat, qui ſanguine ſuo fructum, quem afferunt, acquiſivit. Quicquid autem petierint ad Dei gloriam, ad Eccleſiæ utilitatem, ad ſuam & aliorum ſalutem pertinens, ſe per Chriſtum Jeſum impetraturos confidant. *Ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis*. 7. Cum reliquis Eccleſiæ Miniſtris pacem & concordiam, non ſolum externam & politicam, ſed veram & ſinceram, quæ fundatur in caritate, ſervent: quod ita demum fiet, ſi non quærant quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti; ſi non ſuam, vel Ordinis ſui, aut Societatis, ſive Congregationis gloriam, aut privata commoda ſpectent in finem laborum ſuorum, ſed unam Dei gloriam, cui ſerviunt in ſpiritu, ut operarii inconfuſibiles. *Hæc mando vobis, ut diligatis invicem*. Hæc dilectio primus Spiritus ſancti fructus eſt, radixque ceterorum. *Fructus Spiritus caritas,* Galat. 5.
gaudium, pax, longanimitas, bonitas, benignitas, fides, manſuetudo, continentia. „ Quis autem bene gaudet, qui bonum non diligit unde gaudet? S. Auguſt.
„ Quis pacem veram, niſi cum illo poteſt habere quem veraciter diligit? Tract. 87 in
„ Quis eſt longanimis in bono perſeveranter manendo, niſi ferveat dili- Johann.
„ gendo? Quis eſt benignus, niſi diligat cui opitulatur? Quis bonus niſi
„ diligendo efficiatur? Quis ſalubriter fidelis, niſi ea fide quæ per dilectio-
„ nem operatur? Quis utiliter manſuetus, niſi cui dilectio moderetur?
„ Quis ab eo continet unde turbatur, niſi diligat unde honeſtatur?.....
8. Paſtores & Operarii omnes Evangelici parati eſſe debent ad odia mundi toleranda, & ad perſecutiones fortiter ſuſtinendas, exemplo Chriſti Domini. *Si mundus vos odit, ſcitote quia me priorem vobis odio habuit*.

18. 19. 20. Odium mundi & perſecutiones pati, ſors eſt electorum. Ad S. Aug. ibid.
eas ſuſtinendas roborari debent. 1. Exemplo Chriſti. *Recuſas eſſe in corpore, ſi non vis odium mundi ſuſtinere cum Capite*. 2. Dilectione Dei, illos a mundo ſeparantis. *Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum erat di-*

ligeret: quia vero de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. „ Iſte mundus quem Deus in Chriſto reconciliat „ ſibi, & qui per Chriſtum ſalvatur, & cui per Chriſtum peccatum omne „ donatur, de mundo electus eſt inimico, damnato, contaminato. Ex ea „ quippe maſſa, quæ tota in Adam periit, fiunt vaſa miſericordiæ, in „ quibus eſt mundus pertinens ad reconciliationem: quem mundus odit, „ ex eadem maſſa pertinens ad vaſa iræ, quæ perfecta ſunt ad perditio- „ nem. 3. Quia a mundo diligi, mundumque diligere, & Chriſti Jeſu ſer- „ vum eſſe, duo ſunt quæ ſimul cohærere nullatenus poſſunt. *Non eſt ſervus major Domino ſuo; ſi me perſecuti ſunt, & vos perſequentur.* Qui diligit mundum, & a mundo diligitur; nomine tantum, non re Chriſtianus eſt. *Adulteri, neſcitis quia amicitia hujus mundi inimica eſt Dei? Quicumque ergo voluerit amicus eſſe ſæculi hujus, inimicus Dei conſtituitur.* Hinc rurſus S. Johannes ait: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non eſt caritas Patris in eo. Quoniam omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ: quæ non eſt ex Patre, ſed ex mundo eſt. Et mundus tranſit, & concupiſcentia ejus. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.* 4. Felices ſunt, qui odia & perſecutiones mundi propter Chriſti nomen, id eſt, propter juſtitiam patiuntur, miſeri qui faciunt. *Sed hæc omnia facient vobis, propter nomen meum, quia neſciunt eum qui miſit me.*

Jacobi 4. 4. & 5.

1. Johann. 1. 15.

22. *Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo.* Væ illis quibus Dei beneficia in graviorem damnationem cedunt! Gratiæ exteriores quibus peccator propria infidelitate abutitur, nihil aliud illi conferunt, niſi ut inexcuſabilis coram Deo reddatur. Sic Incarnatio Chriſti & ejus prædicatio ac miracula Judæos qui illum exſpectare debebant, & ex Prophetarum vaticiniis agnoſcere ac recipere, penitus inexcuſabiles, adeoque graviore damnatione dignos effecerunt. Lux ipſis non defuit; ſed in tenebris ſuis lucentem pravi cordis duritie, & malignarum cupiditatum vehementia rejecerunt. Quod Deus cor eorum non emolliverit, malam eorum voluntatem in bonam non converterit, quod gratia ſua poterat, juſtum Dei judicium eſt; non excuſatio peccati, ſed alterius pœna peccati. Si nullam habent excuſationem Judæi, qui in Chriſtum credere, ejuſque Legem accipere noluerunt; multo minus excuſari poſſunt Chriſtiani, qui cum fidem & legem Chriſti in Baptiſmo ſe ſuſcipere profeſſi fuerint, ſeque ſervaturos ſolemniter promiſerint, eam tamen violare pro nihilo ducunt. *Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine ulla miſeratione duobus vel tribus teſtibus moritur; quanto magis deteriora putatis mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit?*

Hebr. 10. 28. 29. 30.

S. Auguſt. Tract. 90. in Johann.

23. *Qui me odit, & Patrem meum odit.* „ Si interrogarentur Judæi u- „ trum diligerent Deum, quid aliud quam ſe diligere reſponderent, nec „ ex animo mentientes, ſed errando potius opinantes? Quomodo enim di- „ ligerent Patrem Veritatis, qui haberent odio Veritatem? Nolunt enim „ ſua facta damnari, & hoc habet veritas ut talia facta damnentur: tan- „ tum igitur oderunt veritatem, quantum oderunt ſuas pœnas, quas ta- „ libus irrogat veritas. Neſciunt autem illam eſſe Veritatem, quæ tales „ quales ipſi ſunt damnat, oderunt ergo quam neſciunt, & cum illam „ oderunt, profecto & eum de quo nata eſt, niſi odiſſe non poſſunt. Ac „ per hoc quia Veritatem, qua judicante damnantur, de Patre Deo na- „ tam neſciunt; utique etiam ipſum & neſciunt, & oderunt. *O miſeros homi-*

Digitized by Google

homines, qui cum eſſe volunt mali, nolunt eſſe veritatem qua damnantur mali! Nolunt enim eam eſſe quod eſt, cum ſe ipſos debeant nolle eſſe quod ſunt; ut ipſa manente mutentur, ne ipſa judicante damnentur. Chriſtum odit, qui Legem ejus non diligit. Tametſi clamet ſe diligere, operibus probat ſe odiſſe. Vellet non eſſe legem Dei, qua cupiditates ejus & mala opera prohibentur, judicantur, damnantur. Legem autem Chriſti odiſſe, Deum odiſſe eſt ſumme bonum, beneficentiſſimum, præ rebus omnibus amabilem, & quidem ſine cauſa odiſſe. *Quia odio habuerunt me gratis.*

26. 27. *Cum autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre Spiritum veritatis, qui a Patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me.* Triplex Myſterium hac una ſententia revelat Dominus. 1. Myſterium adorandum Trinitatis divinarum perſonarum: Patrem ſine principio, qui Filium ab æterno generat: Filium qui naturam fœcundam accipiens a Patre, cum illo Spiritum ſanctum, amorem ſubſtantialem Patris & Filii, utrique conſubſtantialem & æqualem ſpirat. 2. Myſterium Incarnationis Filii Dei. Niſi enim Jeſus Chriſtus Deus eſſet, Spiritum ſanctum mittere non poſſet, ſiquidem mittere perſonam non poteſt, niſi quæ ab ipſo procedit: nec illi teſtimonium perhiberet Spiritus veritatis, ſi falſum eſſet quod de ſua Divinitate & miſſione a Patre, Chriſtus ipſe dixit. 3. Myſterium Miſſionis Spiritus ſancti in Eccleſiam ad eam formandam; in ejus Miniſtros, ad cooperandum formationi corporis ejus; in credentes, ut mundum vincant cum ſuis erroribus, amoribus, terroribus. *Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me.* Conſolator Spiritus eſt in omnibus tribulationibus & perſecutionibus. Spiritus eſt conſolator eorum, qui mundi ſolatiis privari malunt, quam Chriſto. Spiritus eſt veritatis, cujus amorem inſpirat, cujus Prædicatores format; cujus Martyres & Confeſſores confirmat & roborat teſtimonium Incarnatæ Veritati in ipſis & per ipſos reddens. *Et vos teſtimonium perhibebitis, quia ab initio mecum eſtis.*
„ Dabit vobis fiduciam teſtimonium perhibendi caritas Dei diffuſa in cordibus
„ veſtris, per Spiritum ſanctum qui dabitur vobis. Quæ utique Petro adhuc *S. Auguſt.*
„ deſuit, quando mulieris ancillæ interrogatione perterritus, non potuit ve- *Tract. 92. in*
„ rum teſtimonium perhibere, ſed contra ſuam pollicitationem timore ma- *Johann.*
„ gno compulſus eſt ter negare. Timor autem iſte non eſt in caritate, ſed
„ perfecta caritas foras mittit timorem. Denique ante Paſſionem Domini,
„ ſervilis timor ejus interrogatus eſt a femina ſervitutis; poſt reſurrectionem
„ vero Domini liberalis ejus amor ab ipſo Principe libertatis: & ideo ibi
„ turbabatur, hic tranquillabatur; ibi quem dilexerat negabat, hic quem ne-
„ gaverat diligebat. *Sed adhuc etiam tunc amor ipſe infirmus fuerat & angu-*
„ *ſtus, donec eum roboraret & dilataret Spiritus ſanctus.* Qui poſteaquam illi
„ eſt abundantia gratiæ largioris infuſus, ſic ad perhibendum de Chriſto te-
„ ſtimonium quondam ejus frigidum pectus aſcendit, atque illa prius trepi-
„ da, quæ veritatem ſuppreſſerant, ora reſeravit, ut cum omnes in quos
„ venerat Spiritus ſanctus, linguis omnium gentium loquerentur, Judæo-
„ rum circumſtantibus turbis, ſolus ad teſtimonium de Chriſto perhibendum
„ præ ceteris promptius emicaret, illiuſque interfectores de illius reſurre-
„ ctione convinceret. *Tantus in illo fulgor gratiæ, tanta Spiritus ſancti ple-* *Act. 2. 14.*
nitudo apparebat, tanta de ore prædicantis pretioſiſſimæ veritatis pondera procedebant, ut ingentis multitudinis Judæos adverſarios Chriſti faceret pro illo paratos mori, a quibus cum illo formidabat occidi. Hoc fecit Spiritus ſanctus miſſus, ante promiſſus.

CA-

CAPUT DECIMUMSEXTUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. 3. 4. H*Æc locutus ſum vobis, ut non ſcandalizemini.* Hæc de Judæorum incredulitate, de publico in vos odio, & incommodis quæ vobis imminent, vobis prædixi, ut vos muniam contra ſcandala, veſtroſque animos confirmem, ne turbemini ut re inexſpectata & intolerabili. Mala enim prævisa minus percellunt. *Abſque Synagogis facient vos.* Vos e Synagogis ejicient, omnique ſacro commercio, & Iſraelitici Populi communione privatos denuntiabunt. *Sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo.* Immo tempus imminet, quo omnis, Judæus præſertim, qui vos interfecerit, arbitretur ſe ſacrificium offerre Deo, ſeu pium & Deo gratiſſimum opus facere. Grece, Λατρείαν προσφέρειν τῷ Θεῷ. Sic Judæi de Paulo dicebant: *Tolle de terra hujuſmodi: non enim fas eſt eum vivere.* Sic alii numero amplius quam quadraginta ſe devoverunt non manducare neque bibere, donec eumdem Paulum interficerent. S. Juſtinus Martyr paſſim Tryphoni exprobrat, Judæos diris execrationibus ſolitos in Synagogis devovere quotquot in Chriſtum crederent. *Et hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me.* Non ob culpam aliquam veſtram vos perſequentur, ſed ex ignorantia falſum eorum zelum non excuſante, cum ſit craſſa & affectata. Non enim conſiderant ea quibu convinci poſſunt Deum eſſe Patrem meum, meque eſſe Dei Filium ab eo miſſum in mundum. *Sed hæc locutus ſum vobis, ut cum venerit hora, eorum reminiſcamini, quia ego dixi vobis.* Ego vero hæc vobis prænuntio, ut cum illa hora venerit, memores ſitis me hæc vobis prædixiſſe, indeque firmius credatis me eſſe Deum, qui omnia noverim antequam fiant: meque hæc propter bonum veſtrum permittere; & promiſſam vobis in præmium patientiæ gloriam retributurum ſperetis, agnoſcentes me non minus veracem in promiſſionibus adimplendis, quam in perſecationibus prædicendis.

Verſiones Syriaca, Arab. Perſ. Æthiop.
Act. 22. & 23.
Juſtinus Dial. cum Tryphone.

5. 6. *Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiſcum eram.* Hæc autem vobis ita particulatim, ita explicate non dixi hucuſque, quia in tuto eratis, & omnem perſecutionem in me convertendam noveram. Unde neceſſe non erat ut hæc ſciretis: nunc vero cum a vobis ſim diſceſſurus, oportet ut hæc vobis prænuuciem, ut adverſus tot perſecutiones vos muniam. *Et nunc vado ad eum qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me, Quo vadis?* Ita ſtupefacti eſtis, ut nemo veſtrum me interroget amicorum more longe abeuntium, quo vadam, quo conſilio, qua cauſa, quo fructu, quid facturus, quando rediturus. *Sed quia hæc locutus ſum vobis*, quia imminentem abſentiam meam, & conſequentia pericula vobis prænunciavi, *triſtitia implevit cor veſtrum.* Id impedit quo minus me, ut antea interrogetis.

S. Joannes Chryſoſt.

7. *Sed ego veritatem dico vobis: Expedit vobis ut ego vadam*, regni cæleſtis poſſeſſionem aditurus, & locum vobis in eo paraturus; & Spiritum ſanctum ut pignus vobis miſſurus. *Si enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos*: Ita quippe divino decreto conſtitutum eſt, ut Spiritus conſolator ad vos non veniat, niſi cum exaltatus fuero & glorificatus: *Si autem abiero, mittam eum ad vos*: Ut omnibus conſtet Spiritus ſancti donationem fructum eſſe Paſſionis & Reſurrectionis meæ. *Mittam eum ad vos*, ut vice

Joan. 7: 37.

mea

mea vos dirigat, illuminet, confirmet, conſoletur. *Sedens ad dexteram Pa-*
tris (inquit Tertullianus) *miſit vicariam vim Spiritus ſancti, qui credentes* Tertull.
agat. Et alibi: *Spiritus ſanctus ad hoc miſſus a Chriſto, ad hoc poſtulatus a* lib. de Præ-
Patre, ut eſſet doctor veritatis, Dei villicus, Chriſti vicarius. ſcript. c. 13.
8. 9. 10. 11. *Et cum venerit ille, arguet mundum*, id eſt homines pec- Ibid. c. 28.
catores convincet *de peccato, de juſtitia, & de judicio*: quod graviſſimi pec-
cati rei ſint; quod ego ſim juſtus & ſanctus; quod judiciaria poteſtas in mun-
dum mihi conveniat, quam poteſtatem in diabolum mundi corrupti & dam-
nandi principem jam exerceo. Tria fuiſſe apud Judæos cauſarum genera,
viri eruditi obſervant. 1. Publica judicia *de peccato*, id eſt, de cauſis crimi-
nalibus. 2. Privata ex æquo & bono, dicta *de juſtitia*. 3. Privata certam
ex lege formulam habentia, dicta *de judicio*. Ad hæc alludere Chriſtum
hoc loco. *De peccato quidem* incredulorum multitudinem, & Judæos impri-
mis Spiritus ſanctus convincet, ac oſtendet prædicantibus vobis, variis lin-
guis loquentibus, & miracula in nomine meo operantibus, illos graviſſimi
peccati incredulitatis reos eſſe, *quia non crediderunt in me*, Prophetam illum
& Meſſiam verum a Deo promiſſum, Dei Filium. Convincet mundum
omnem, tam Judæos, quam Gentiles de peccato, eo quod fidem in me non Deuter.
habeant, ſine qua nemo poteſt a peccatis liberari. *De juſtitia vero, quia ad* 18. 22.
Patrem vado, & jam non videbitis me. De ſanctitate & juſtitia mea atque Rom. 3.
innocentia convincentur, meque eſſe juſtitiæ auctorem, eamque non ex S. Chryſ.
Legis operibus, non ex operibus naturali rationi conſonis, ſed a me uno ex- Hom. 27. in
pectandam, meoque ex merito ſperandam, & ex fide in me Salvatorem Joann.
mundi. Quod ex eo demonſtrabitur, quia mox in cælum recipiar. Neque
enim ſi injuſtus & peccator fuiſſem, ad Patrem aſcendiſſem, libere domum
ejus ſcilicet cælum ingrediens, & ad dexteram ejus ſedens. Nec jam vide-
bitis me Infirmitate circumdatum, ſed paternæ gloriæ & claritatis, quam
apud ipſum habui, prius quam mundus fieret, conſortem credetis. *De ju-*
dicio autem convincet mundum Spiritus ſanctus, ut ſe judicio & damnatio-
ni obnoxium eſſe intelligat, *quia Princeps hujus mundi* diabolus per me *jam*
judicatus eſt, & mox ejiciendus foras, regnoque ſuo ſpoliandus, corruente
idololatria, & vero Dei cultu apud omnes gentes inſtituto.

12. 13. *Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo*.
Adhuc multa ſuperſunt vobis dicenda, quæ profundiorem Myſteriorum ex-
plicationem, Eccleſiæ conſtitutionem, ſtatum, ac regimen ſpectant; ſed
iis ſuperſedeo, quia illa modo capere non poteſtis, cum adhuc rudes, im-
becilli & imperfecti ſitis. *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit*
vos omnem veritatem, diriget ac deducet in omnem veritatem, ad bonum regimen
Eccleſiæ, ad perficiendum homines in fide & bonis moribus neceſſariam.
Docebit omnem veritatem in Scripturis ſanctis, in verbis, inſtitutiſque meis
latentem. *Non enim loquetur a ſemetipſo*. Non aliena aut diverſa docebit
ab iis quæ ego docui ex Patris voluntate, quia non eſt ex ſe ipſo; ſed
ejusdem cum Patre meque ipſo eſſentiæ, ſapientiæ, voluntatis: *ſed quæ-*
cumque audiet, loquetur, ea docebit, quorum cognitionem a Patre & a
Me, cum natura accepit: *& quæ ventura ſunt, annuntiabit vobis*. Prophe-
tiæ donum vobis infundet, quo futura prænoſcatis, quæ vos ſcire, ad A-
poſtolicam functionem, Eccleſiæque regimen utile fuerit. *Sed quæcumque* S. Auguſt.
audiet, loquetur. „ Audire illi ſcire eſt; ſcire vero eſſe. Quia ergo non eſt a ſe- Tract. 99.
„ metipſo, ſed ab illo a quo procedit; a quo illi eſſentia, ab illo ſcientia: in Johan.
„ ab illo igitur audientia, quod nihil eſt aliud quam ſcientia. Nec mo-
„ vere nos debet quod verbum futuri temporis poſitum eſt, *Quæcumque*
„ *audiet, loquetur*. Illa quippe audientia ſempiterna eſt, quia ſempiterna
„ ſcien-

Digitized by Google

„ ſcientia. In eo autem quod ſempiternum eſt, ſine initio & ſine fine, „ cujuslibet temporis verbum ponatur, ſive præteriti, ſive præſentis, ſive „ futuri non mendaciter ponitur. Quamvis enim natura illa immutabilis „ & ineffabilis non recipiat, fuit & erit, ſed tantum eſt: ipſa enim veraciter eſt, quia mutari non poteſt; & ideo illi tantum convenerat dicere, *Ego ſum qui ſum*: tamen propter mutabilitatem temporum, in quibus verſatur noſtra mortalitas & noſtra mutabilitas, non mendaciter dicimus, & fuit, & erit & eſt. Semper itaque audit Spiritus ſanctus, quia „ ſemper ſcit: ergo & ſcivit & ſcit, & ſciet: ac per hoc, & audivit, & „ audiet: quia hoc eſt illi audire quod ſcite, & ſcite illi hoc eſt quod „ eſſe. Ab illo igitur audivit, audit, & audiet, a quo eſt: ab illo eſt, a „ quo procedit.

S. Cyrill. lib. 11. in Joann.

14. 15. *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Ille divinitatem meam ac gloriam per Evangelii prædicationem, donaque, & ſigna ipſam comitantia, manifeſtabit, quia de me, ſeu de plenitudine divinitatis meæ cognitionem omnis veritatis accipiens, ut eſſentiam, æterna Proceſſione a me pariter & a Patre, vobis revelabit, aperiet, ſuggeret, explicabit omnia ad doctrinæ meæ intelligentiam, & ædificationem Eccleſiæ neceſſaria. *Omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt*; natura, ſapientia, veritas, potentia, perfectiones omnes, quas ab ipſo per æternam generationem accepi; *Propterea dixi, Quia de meo accipiet*, a Patre accipiendo, cum quo mihi individua naturæ communio eſt; *& annuntiabit vobis* doctrinam Patris & meam. A Patre enim & a Me, ut ab uno principio procedit & mittitur: unde nihil annuntiare & docere poteſt, nisi quod a nobis acceperit procedendo. Non ergo propterea, ſicut hæretici Macedoniani putaverunt, minor eſt Filio Spiritus ſanctus: quaſi Filius accipiat a Patre, & Spiritus ſanctus a Filio quibuſdam gradibus naturarum: ſed de Patre accipit Spiritus ſanctus, unde accipit Filius: quia in ſancta Trinitate de Patre natus eſt Filius, de Patre procedit Spiritus ſanctus. Qui autem de nullo natus ſit, de nullo procedat, Pater ſolus eſt.

S. Auguſt. Tract. 100. in Johann.

16. 17. 18. *Modicum, & jam non videbitis me*; poſt breve temporis intervallum præſentia mea ſenſibili & converſatione non fruemini, quia morte vobis ſubtrahar: *& iterum modicum, & videbitis me*, & poſt breve tempus iterum me videbitis redivivum, immortalem, glorioſum, *quia vado ad Patrem:* quia tempus inſtat, quo per mortem & reſurrectionem intercedentem mihi ad Patrem eundum eſt: me igitur quaſi raptim & tranſitum per vos facientem conſpicietis. *Dixerunt ergo* quidam *ex Diſcipulis ejus ad invicem: Quid eſt hoc quod dicit nobis: Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me, & quia vado ad Patrem? Dicebant ergo, Quid eſt hoc, quod dicit, Modicum? Neſcimus quid loquitur?* In animum enim inducere non poterant Jeſum tam cito moriturum, nec ipſum ſtatim reſurrecturum eſſe intelligebant.

19. 20. 21. 22. *Cognovit autem Jeſus*, vi ſua divina, *quia volebant eum interrogare, & dixit eis: De hoc quæritis inter vos, quia dixi, Modicum & non videbitis me, & iterum modicum, & videbitis me.* Ad id quod eos perplexos tenebat, directe non reſpondet: ſatis tamen innuit ſe de morte & reſurrectione ſua loqui. *Amen, amen dico vobis, Quia plorabitis & flebitis vos* ob Paſſionem ac mortem meam: *Mundus autem gaudebit:* Judæi inimici mei, Phariſæi mundi amatores gaudebunt, quaſi me devicto: *vos vero contriſtabimini*. Gaudium perſecutorum meorum cumulum apponet triſtitiæ ac lamentationi veſtræ. Diſcipulos autem ſolatur Dominus ſpe melioris ſortis, & egregia comparatione rem illuſtrat. *Mulier cum*

parit,

Digitized by Google

parit, cum nititur ad edendum partum, *triſtitiam habet, quia venit hora ejus*, tempus graviſſimorum dolorum: *Cum autem peperit puerum, jam non meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundum.* Maximi quidem partus dolores ſunt, ſed breves præ gaudio: edito enim in lucem puero tantus eſt in matre lætitiæ ſenſus, ut jam præteritorum dolorum quaſi non meminerit præ gaudio de puero nato. *Et vos igitur*, ſimiliter & vos *nunc quidem triſtitiam habetis*, imminet vobis triſtitiæ graviſſimæ tempus propter mortem meam: ſed breve erit tempus illud mœroris ac fletus veſtri: Reſurrectione enim mea, & gloriæ meæ conſpectu vos cito recreabo. *Iterum autem videbo vos*, a die reſurrectionis meæ ac Aſcenſionem uſque me vobis conſpicuum præbens, & de regno Dei vobiſcum colloquens: *& gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet a vobis*. Perennis erit gaudii veſtri cauſa, quia me non mori amplius, ſed æternum vivere, & ad Patris dexteram ſedere firmiſſime credetis. In ipſis tribulationibus, & perſecutionibus, quas pro nomine meo patiemini, exſultabitis lætitia inenarrabili, Spiritu ſancto vos interius gaudio cumulante, donec intretis in gaudium Domini, quod nemo vobis eripiet.

23. 24. *Et in illo die me non rogabitis quidquam*. Cum ad Patrem aſſumptus fuero, non opus erit ut me interrogetis, ut ſolebatis quando vobiſcum eram vitam agens mortalem; quia Spiritus ſanctus docebit vos omnia, quæ ſcire vos oportet. Neque vero vobis metuendum eſt ne omni præſidio ſitis deſtituti, cum vobis ſenſibilem præſentiam meam ſubtraxero. *Amen, amen dico vobis, Si quid petieritis Patrem in nomine meo*, id eſt, per me ut Mediatorem, ſive, meritorum meorum intuitu, *dabit vobis*. Me enim habebitis *Advocatum apud Patrem*. Id vobis omnia aſſeveratione polliceor. *Uſque modo non petiſtis quidquam in nomine meo*, tamquam Redemptoris & Mediatoris veſtri: vel enim me præſentem interpellabatis in neceſſitatibus veſtris, vel preces veſtras ſimpliciter dirigebatis ad Patrem, nulla mei facta mentione. *Petite* conceptis verbis in nomine meo, *& accipietis*, pro votis impetrabitis quod petieritis, *ut gaudium veſtrum ſit plenum*, copioſum, perſectum, in præſenti futuraque vita. Veteribus uſitatus non fuit communiter hic precandi modus: nunc autem per Chriſtum ſtatuitur & docetur, cum tempus humanæ per eum reparationis effulſit, & cujuſvis boni perfectio per eum inducta eſt. Quemadmodum enim Lex nihil ad perſectum adduxit, ſed imperſecta erat juſtitia quæ ſecundum eam exercebatur, ſic & peccandi modus. Ex quo autem Chriſtus nos cum Deo reconciliavit, non aliter ad Deum & Patrem accedimus, quam per ipſum, in uno Spiritu. Ideo ait: *Ego ſum oſtium, Ego ſum via, Nemo venit ad Patrem niſi per me*. Quatenus ergo Filius ac Deus eſt, una cum Patre ſanctis bona largitur, & benedictionem internam una cum eo nobis impertit. *Gratia vobis & pax* (inquit Paulus) *a Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto*. Quatenus vero Mediator; & Pontifex, & Advocatus, offert Patri ſupplicationes pro nobis. Ipſe enim eſt omnium noſtrum fiducia apud Patrem. Sic orat Eccleſia, *Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum*. Hunc precandi modum ignoravit Synagoga; quamvis forte Patriarchæ, Prophetæ, nonnullique alii juſti fidem explicitam Chriſti habentes, & a Deo magis illuſtrati, in nomine Meſſiæ orarent.

S. Cyrillus lib. 11. in Johan. p. 916.

Joann. Epiſt. 1. c. 2.

Rom. 1. 7.

25. *Hæc in proverbiis*, ſive parabolis, quaſi ſub umbris & involucris, & ſubobſcure *locutus ſum vobis*. *Venit hora*, tempus imminet, *cum jam non in proverbiis loquar vobis, ſed palam*, poſt Reſurrectionem meam, & per Spiritum Paraclitum, *de Patre annuntiabo vobis*. De Trinitatis Myſte-

rio,

rio, de aliis Myſteriis regni Dei, de Patris voluntate, de conſtitutione & regimine Eccleſiæ meæ, de omnibus quæ precari debeatis in nomine meo, vos inſtruam, omniaque vobis apertiſſime & explicatiſſime aperiam.

26. 27. 28. *In illo die*, tunc temporis, *in nomine meo petetis: & non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis: ipſe enim Pater amat vos*. Non dico vos indigere precibus meis; quia Pater meus adeo vos amat, ut vel me tacente, vobis in nomine meo petentibus beneficia conceſſurus ſit. Se pro nobis rogaturum, ut homo eſt, non negat. Siquidem alias ait: *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis*; & de illo ſcribit Apoſtolus, *Qui etiam interpellat pro nobis....* „ Sed Patrem ocyus daturum eis polli-

S. Cyrill. lib. 11. in Joann. p. 939 Rom. 8. 34. Hebr. 7. 25.

„ cetur quæ poſtulaverint, non utique Filii ſolum impulſu, qui advocatus „ & mediator eſt, ſed ultro quodammodo eo munificentiæ delatum, & quaſi „ quoddam debitum ſolvat Chriſtum diligentibus, ſummam nempe benigni„ tatem. Neque vero quiſpiam putaverit, aut ſtulte aſſeruerit, Diſcipulis, „ aut Sanctis quibuslibet mediatione Filii nullatenus opus fore. Omnia quip„ pe per ipſum a Patre ſunt in Spiritu, quoniam Advocatus eſt, teſte Jo„ hanne, non pro noſtris peccatis ſolum, ſed etiam pro totius mundi. Ce„ terum hæc ait, ut oſtenderet longe gratiſſimum eſſe Patri honorari ac di„ ligi Filium ſuum. *Ipſe enim Pater amat vos, quia vos me amaſtis, & credidiſtis quia ego a Deo exivi*, id eſt, quia ego miſſus ſum a Deo, ex quo natus ab æterno ut Filius ejus unigenitus. *Exivi a Patre* per æternam generationem, *& veni in mundum*, aſſumpta carne in utero Virginis: *iterum*, id eſt, nunc vice verſa, *relinquo mundum*, conſummata diſpenſatione mea, & generis humani redemptione; *& vado ad Patrem*, per Aſcenſionem ad cælos mox revertar. Lege S. Hilarium lib. 6. *De Trinitate, p. 899. & 900.* Edit poſtremæ Pariſ.

29. 30. *Dicunt ei Diſcipuli ejus: Ecce nunc palam loqueris, & proverbium nullum dicis*. Non jam obſcuro & parabolico ſermone uteris. *Nunc ſcimus* experientia docti, *quia ſcis omnia: & non opus eſt tibi ut quis te interroget*: cum noveris interrogare volentium cogitationes, & dubitationes antequam tibi proponantur. *In hoc credimus qui a Deo exiſti*. Ob hoc firmius credimus te Filium Dei eſſe, ac verum Meſſiam. Cogitationes enim introſpicere, divinum eſt.

31. 32. *Reſpondit eis Jeſus: Modo creditis. Ecce venit hora, & jam venit, ut diſpergamini unuſquiſque in propria, & me ſolum relinquatis*. Jam quidem creditis, ſed tempus imminet, quando me ſolo derelicto, & amore magiſtri poſthabito, metu perculſi ſeparabimini, in diverſa loca fugientes. *Et non ſum ſolus*, & tamen ſolus non ſum, *quia Pater mecum eſt*, cujus ego Filius ſum conſubſtantialis, nullius indigens ope, qui proinde comprehendar ab inimicis meis, mortique tradar, quia volo, non quod mihi ad reſiſtendum neceſſarii ſitis.

33. *Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis*: Id eſt, ut in fide & dilectione mea firmi & ſtabiles, non turbemini, & ſcandalizemini ex iis quæ mihi, vobiſque ſunt eventura. *In mundo preſſuram habebitis*: affligemini, perſecutionem patiemini ab hominibus: *Sed confidite*, animum ſumite meo exemplo, a me ſperate auxilium, *ego vici mundum*. Vobis quidem pugnandum, ſed cum hoſte proſtrato. Mundum appellat totum id quod veritati & legi Dei opponitur, quod hominem a Deo avertere tentat. Omnia ergo quæ in mundo ſunt, honores, divitiæ, voluptates, timores, perſecutiones, homines improbi, dæmones, & quicquid eſt aliud, quo homo a Deo avertitur, mundus eſt. Hæc omnia Chriſtus ſuperavit & vicit, quem a voluntate Patris nec mors, nec tota inferni poteſtas avertere potuit: &

per

per gratiam ſuam vires nobis ſubminiſtrat quibus mundum vincamus. Unde
S. Johannes ait: *Vos ex Deo eſtis, filioli, & viciſtis eum, quoniam major eſt* *Epiſt. I. 4.*
qui in vobis eſt, quam qui in mundo.... Omne quod natum eſt ex Deo vincit *4. & 5. 4.*
mundum: & hæc eſt victoria quæ vincit mundum, fides noſtra.
Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis. „ Propter hanc pacem to- *S. Auguſt.*
„ tum agitur quod Chriſtiani ſumus. Hæc enim pax finem temporis non *Tract. 104.*
„ habebit, ſed omnis piæ noſtræ intentionis actioniſque finis ipſa erit. Pro- *in Johann.*
„ pter hanc Sacramentis ejus imbuimur, propter hanc mirabilibus ejus ope-
„ ribus & ſermonibus erudimur, propter hanc Spiritus ejus pignus accepi-
„ mus, propter hanc in eum credimus & ſperamus, & ejus amore, quan-
„ tum donat, accendimur: hac pace in preſſuris omnibus conſolamur, hac
„ a preſſuris omnibus liberamur: propter hanc omnem tribulationem forti-
„ ter ſuſtinemus, ut in hac feliciter ſine ulla tribulatione regnemus.

SENSUS MORALIS.

1. H*Æc locutus ſum vobis, ut non ſcandalizemini.* Canitur in Pſalmo, *Pſal. 119.*
Pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum. Me- *165.*
„ rito itaque Chriſtus promiſſo Spiritu ſancto, quo in eis operante fie- *S. Auguſt.*
„ rent teſtes ejus, ſubjunxit: *Hæc locutus ſum vobis, ut non ſcandalizemini.* *Tract. 93. in*
„ *Cum enim caritas Dei diffunditur in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum* *Johann.*
„ *qui datus eſt nobis, ſit pax multa diligentibus legem Dei, ut non ſit illis*
ſcandalum. Si verbum Dei meditemur, & in corde conſervemus, ſuaviſ-
ſimum in eo ſolatium, præſentiſſimumque remedium adverſus omnia ſcan-
dala inveniemus.

2. 3. *Abſque Synagogis facient vos: ſed venit hora ut omnis qui interficit* *S. Auguſt.*
vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo. Et hæc facient vobis, quia non no- *ibid.*
verunt Patrem, neque me. „ Nolite ſolitudinem formidare: ſeparati quippe
„ a congregatione eorum, tam multos in nomine meo congregabitis, ut
„ illi metuentes ne Templum quod erat apud eos & omnia Legis veteris
„ Sacramenta deſerantur, interficiant vos, ſic fundentes ſanguinem ve-
„ ſtrum, ut Deo ſe præſtare arbitrentur obſequium. Ecce eſt illud quod
„ de his dixit Apoſtolus, *Zelum Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam:* *Rom. 10. 2.*
„ Obſequium ſe putant præſtare Deo, interficiendo famulos Dei. O error
„ horrendus! Ita ne ut placeas Deo, percutis placentem Deo; & templum
„ Dei vivum te feriente proſternitur, ne Dei templum lapideum deſera-
„ tur? O exſecrabilis cæcitas! Sed ex parte in Iſrael facta eſt, ut plenitudo *Rom. 11. 25*
„ gentium intraret; ex parte, inquam, non ex toto. Non enim omnes, ſed
„ aliqui ex ramis fracti ſunt, ut insereretur oleaſter. Nam Spiritu ſancto
„ implente Diſcipulos Chriſti, cum linguis omnium gentium loquerentur,
„ cum per eos divina miracula frequentarentur, & divina eloquia ſparge-
„ rentur, etiam occiſus ita dilectus eſt Chriſtus, ut ejus Diſcipuli expulſi a
„ congregationibus Judæorum, ex ipſis quoque Judæis ingentem multitudi-
„ nem congregarent, & nullam ſolitudinem formidarent: *venit hora &c.*
Nondum præteriit tempus perſecutionis Diſcipulorum Chriſti, Prædicatorum
& doctorum veritatis, ab hominibus malis. Hæc hora ad finem uſque mun-
di durabit. Hora electorum eſt æternitas. In hoc ſæculo cauſa innocentiæ
ac pietatis non ſemper victrix eſt. In juſtitia & patientia perſeverandum eſt
uſque ad mortem, ad promerendum coronam vitæ, quam repromiſit Deus
diligentibus ſe: Hoſtes vincere, pericula & tribulationes vitare nititur car-
nalis homo ne patiatur, Spiritualis vero patitur ut vincat; calcatur ab im-
probis ne cadat; moritur ut vivat.

4. *Sed*

4. *Sed hæc dixi vobis, ut cum venerit hora, eorum reminiſcamini, quia ego dixi vobis*. Et nos verborum Chriſti ac præceptorum ejus in tentationibus & tribulationibus reminiſcamur: Aſpiciamus in Auctorem fidei noſtræ & conſummatorem Jeſum, & beatos nos exiſtimemus, ſi propter ipſum patiamur. In cruce gloriemur, in tribulationibus gaudeamus. Nam ſi quis pro chariſſimis aliquid paſſus, etiam gloriatur; quam moleſtiam ſentire putandus eſt, qui propter Deum aliquid patitur, & pati amat? Si Chriſtus ipſe propoſito gaudio ſuſtinuit crucem, ſi per eam in gloriam ſuam intravit; multo magis nos in cruce gloriari debemus; & in tribulationibus gaudere, non labores, ſed præmia conſiderantes. Quemadmodum enim mercatores non maris pericula, ſed lucrum ſpectant: ita & nos cælum, & Dei præſentiam.

S. Joannes Chryſoſt. Hom. 76. in Joann.

Sed hæc dixi vobis, ut cum venerit hora, eorum reminiſcamini, quia ego dixi vobis. Hoc unum eſt ex argumentis quibus veritas Chriſtianæ Religionis invicte demonſtratur, quod Chriſtus Jeſus prædixerit quæcumque ſibi & Eccleſiæ ſuæ eventura erant; eaque evenerint quemadmodum fuerant ab illo prædicta.

6. *Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum*. Pauci ſunt qui crucem diligant, qui rebus adverſis imminentibus & evenientibus non contriſtentur ſupra modum. Adeo infirmi ſumus in fide, ut magis affligamur timore boni ſenſibilis & temporalis amittendi, quam gaudeamus ſpe bonorum inviſibilium & æternorum. Triſtitia ſæculi, quæ mortem operatur, cor hominis Chriſtiani non occupet, non impleat; ſed triſtitia quæ ſecundum Deum eſt, quæ pœnitentiam ſtabilem in ſalutem operatur, cor ejus affligat, non abſorbeat, non dejiciat, non illi dominetur; ſed fides, ſpes, & amor Dei ſemper in illo prævaleant. Hæc triſtitia excitet hominem ad Deum interrogandum in oratione, & ad poſtulandum ab ipſo per Jeſum Chriſtum Filium ejus lumen & gratiam neceſſariam ad ejus voluntatem perficiendam, & ad eum ſequendum quo ivit. *Et nunc vado ad eum qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me, Quo vadis? Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum.*

2. Cor. 7. 11.

7. *Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis ut ego vadam: ſi enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos:* Spiritus enim ſanctus mitti non poterat, niſi Deo nobis reconciliato, & cordibus noſtris a peccato purgatis, quorum utrumque Chriſti ſanguine effectum eſt. Expiemus igitur peccata noſtra per pœnitentiam, animas abluamus in ſanguine Chriſti, ut fiant Templum Spiritus ſancti. Secundo, Diſcipuli a viſibili carnis Chriſti præſentia pendentes, non erant ſatis diſpoſiti ad ſuſcipiendum Spiritum ſanctum: a ſenſibilibus bonis abſtrahendi erant, ut ad inviſibilia bona diſponerentur; a Chriſti Jeſu humanitate ad divinitatem aſcendere, eique ut Dei Filio, & uni cum Patre Spiritus ſancti principio toto cordis affectu adhærere debebant ut ipſum Spiritum ſanctum accipere mererentur. *Expedit vobis ut ego vadam*, &c. quaſi diceret, *Expedit vobis ut hæc forma ſervi auferatur a vobis: caro quidem factum Verbum habito in vobis; ſed nolo me carnaliter adhuc diligatis, & iſto lacte contenti ſemper infantes eſſe cupiatis*. Expedit vobis ut ego vadam, ſi enim non abiero, Paraclitus non venit ad vos. *Si alimenta tenera, quibus vos alui, non ſubtraxero, ſolidum cibum non eſurietis; ſi carni carnaliter hæſeritis, capaces Spiritus non eritis..... Non poteſtis capere Spiritum, quandiu ſecundum carnem perſiſtitis noſſe Chriſtum*. Unde Apoſtolus ait: *Etſi noveramus ſecundum carnem Chriſtum, ſed nunc jam non novimus*. Etiam ipſam quippe carnem Chriſti non ſecundum carnem novit, qui Verbum carnem factum ſpiritaliter novit.

S. Auguſt. Tract. 94. in Joann.

2. Cor. 5. 16.

Hinc

Digitized by Google

Hinc diſcamus, adhæſionem hominibus, etiam piis & ſanctis, impedimentum eſſe ſanctitatis, & conſolationum interiorum, quæ puriores, ſoli- *Geneſ. 6. 30.*
diores, ſuaviores & utiliores ſunt. Quanto magis carnales affectus hominem indignum reddunt Spiritu ſancto? *Non permanebit Spiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt.*

8. 9. 10. 11. *Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de juſtitia, & de judicio.* Quis audeat dicere, quod per Diſcipulos Chriſti arguat mundum Spiritus ſanctus, & non arguat ipſe Chriſtus; cum clamet Apoſtolus, *An vultis experimentum accipere ejus qui loquitur in me Chriſtus?* Sed
quia per Spiritum ſanctum diffundenda erat caritas in cordibus eorum, *2. Cor. 13. 3.*
quæ foras mittit timorem, quo impediri poſſent ne arguere mundum, qui *S. Auguſt.*
perſecutionibus fremebat, auderent, propterea dixit, *Ille arguet mundum*, *Tract. 95. in Johann.*
tanquam diceret; *Ille diffundet in cordibus veſtris caritatem: ſic enim timore depulſo arguendi habebitis libertatem.*

Cum venerit Ille, arguet mundum de peccato, & de juſtitia, & de judicio. *Rom. 3. Verſ. 9. &*
Hæc Domini ſententia tres veritates fundamentales Chriſtianæ Religionis *22. & c. 1.*
complectitur. 1. Generalem naturæ depravationem & corruptionem in A- *verſ. 17. &*
damo per ejus inobedientiam, & regnum peccati uſque ad Chriſtum Je- *18.*
ſum. 2. Reparationem naturæ per novum hominem, & ſecundum Adam
Chriſtum Jeſum, regnumque juſtitiæ Chriſtianæ per gratiam ipſius 3. Con- *Rom. c. 5. 7.*
demnationem peccatorum in peccatis perſeverantium, & deſtructionem regni peccati per ultimum judicium. Transfuſio peccati originalis, & vulnerum ipſum conſequentium: conſtitutio & inſpiratio veræ juſtitiæ per Jeſum Chriſtum Salvatorem noſtrum: Judicia Dei in punitione temporali & æterna peccati, ſine Spiritus ſancti lumine, ſine fide cognoſci non poſſunt. *Ille arguet mundum de peccato, & de juſtitia, & de judicio.... De peccato quidem, quia non crediderunt in me.* Cæcitas enim, obſtinatio, & invidia Judæorum in Chriſtum Dominum, & impugnatio veritatis, quam illis Chriſtus annuntiavit, tam manifeſtis Prophetarum oraculis, tot & tantis miraculis confirmatam, argumentum eſt repugnantis peccati, dominantis cupiditatis. Illorum incredulitate convincimur quantum gratiæ Salvatoris
debeamus ob fidei donum: ſiquidem non minus quam illi *Eramus natura* *Epheſ. 2. 3.*
filii iræ. Hic fructus eſt deſcenſus Spiritus ſancti. Fructus alter eſt, ut juſtitiæ legalis inutilitatem, & neceſſitatem juſtitiæ Dei, quæ eſt per fidem Chriſti Jeſu, cognoſcamus; per fidem, inquam, Chriſti, qui mortuus eſt propter peccata noſtra, qui reſurrexit propter juſtificationem noſtram, qui in cælos aſcendit, ut ſedens ad dexteram Patris objectum ſit fidei & fiduciæ noſtræ.

De juſtitia vero, quia ad Patrem vado. Arguit mundum Spiritus ſanctus de peccato, quia in Chriſtum non credit: & de juſtitia eorum qui cre-
dunt. „ Ipſa quippe fidelium comparatio, infidelium eſt vituperatio. Qua- *S. Auguſt.*
„ propter mundus de peccato quidem ſuo, de juſtitia vero arguitur alie- *Tract. 95.*
„ na, ſicut arguuntur de lumine tenebræ. *Omnia enim quæ arguuntur*, ait *in Johann.*
„ Apoſtolus, *a lumine manifeſtantur*. Quantum enim malum ſit eorum qui *Epheſ. 5. 13.*
„ non credunt, non ſolum per ſe ipſum, verum etiam ex bono poteſt ap-
„ parere eorum qui credunt. Et quoniam iſta vox infidelium eſſe conſue-
„ vit, Quomodo credemus quod non videmus? Ideo credentium juſtitiam
„ ſic oportuit definiri, *Quia ad Patrem vado, & jam non videbitis me*. Bea-
„ ti enim qui non vident & credunt. Nam & qui viderunt Chriſtum, *Joann. 20. 29*
„ non in eo laudata eſt fides eorum quia credebant quod videbant, id eſt
„ filium hominis, ſed quia credebant quod non videbant, id eſt Filium Dei. *Rom. 1. 17.*
„ Cum vero & ipſa forma Dei ſubtracta eorum eſſet aſpectibus, tum ve-
„ ro ex omni parte impletum eſt, *Juſtus ex fide vivit*.

„ Denique *de judicio* quo *Princeps judicatus eſt mundi*, argitur a Spiritu
„ ſancto mundus: quoniam cum ſuo principe judicatur, quem ſuperbus
„ atque impius imitatur. *Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, ſed*
rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos in judicium reſer-
2. Petri 2.4. *vari*: Quomodo non a Spiritu ſancto de hoc judicio mundus arguitur, quando
S. Auguſt. ibid. in Spiritu ſancto hæc loquitur Apoſtolus! *Credant* itaque *homines in Chri-*
ſtum, ne arguantur de peccato infidelitatis ſuæ, quo peccata omnia detinentur:
Tranſeant in numerum fidelium, ne arguantur de juſtitia eorum quos juſtificatos non
imitantur: Caveant futurum judicium, ne cum mundi principe judicentur, quem
judicatum imitatur. Etenim *Ne ſibi exiſtimet parci ſuperbia dura mortalium,*
de ſuperborum ſupplicio terrenda eſt Angelorum.

12. 13. *Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo. Cum*
autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. „ Ne a
Rom. 5. 5. „ nobis exſpectetis audire, quæ tunc noluit Dominus Diſcipulis dicere,
„ quia nondum poterant illa portare: ſed potius in caritate proficite, quæ
„ diffunditur in cordibus veſtris per Spiritum ſanctum qui datus eſt vobis,
„ ut Spiritu ferventes & ſpiritalia diligentes, ſpiritalem lucem, ſpiritalem-
„ que vocem, quam carnales homines ferre non poſſunt, non aliquo ſi-
„ go corporalibus oculis apparente, nec aliquo ſono corporalibus auribus
„ inſtrepente, ſed interiore conſpectu & auditu noſſe poſſitis. Non enim
„ diligitur quod ignoratur. *Sed cum diligitur quod ex quantulacumque parte*
S. Auguſt. *cognoſcitur, ipſa efficitur dilectione ut melius & plenius cognoſcatur.*
Tract. 96. in Johan. *Docebit vos omnem veritatem.* Quomodo id fieri poteſt, ut homo cognoſ-
cat omnem veritatem, cum dicat Apoſtolus, *Ex parte ſcimus?* Id imple-
1. Cor. 13. 9. tur, quia per Spiritum ſanctum fit id, cujus nunc pignus accepimus, ut
ad ipſam plenitudinem veniamus, de qua idem Apoſtolus ait, *Tunc autem*
1. Cor. 13. 12 *faciem ad faciem*, &, *Nunc ſcio ex parte, tunc autem cognoſcam ſicut & co-*
gnitus ſum: „ non quod in hac vita ſciat totum, quod uſque ad hanc per-
„ fectionem futurum nobis Dominus promiſit per caritatem Spiritus, di-
„ cens, *Docebit vos omnem veritatem.* Renovamini itaque ſpiritu mentis
Epheſ. 4. 23. „ veſtræ, ut intelligatis quæ ſit voluntas Dei bona & beneplacens & per-
Rom. 12. 2. Epheſ. 3. 17. „ fecta; *Ut in caritate radicati & fundati, poſſitis comprehendere cum omni-*
bus ſanctis, quæ ſit latitudo, & longitudo & ſublimitas, & profundum: ſcire
etiam ſupereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti, ut impleamini in omnem ple-
nitudinem Dei. Illo enim modo vos docebit Spiritus ſanctus omnem veri-
tatem, cum magis magiſque diffundet in cordibus veſtris caritatem. Spiritum ve-
ritatis invocate, ipſi corda veſtra præparate gratiæ cooperando, qua ipſe
præparat; mundate conſcientiam, mores emendate, ut Chriſtianas verita-
tes intelligere poſſitis. *Errat* enim *quiſquis putat veritatem ſe poſſe cognoſcere*
S. Auguſt. lib. de Agone Chriſtiano c. 13. *cum adhuc nequiter vivat. Nequitia eſt autem mundum iſtum diligere, & ea*
quæ naſcuntur & tranſeunt pro magno habere, & ea concupiſcere, & pro his
laborare ut acquirantur; & lætari cum abundaverint; & timere, ne pereant;
& contriſtari, cum pereunt. Talis vita non poteſt puram illam & ſinceram & incom-
mutabilem videre veritatem, & inhærere illi, & in æternum jam non moveri.

Docebit vos omnem veritatem. Spiritus ſanctus Apoſtolos docuit omnem
veritatem fidei & ſalutis. Quid autem illos docuerit, quid prædica-
verint a Chriſto & Spiritu ejus inſtituti & illuminati, non aliter ſciri
poteſt, niſi per Eccleſias quas condiderunt, & quibus ipſi prædicarunt, tam
Tertull. De Præſc. c. 21. viva voce, quam per Epiſtolas poſtea. Conſtat proinde *omnem doctrinam,*
quæ cum illis Eccleſiis Apoſtolicis matricibus & originalibus fidei conſpiret,
veritati deputandam, ſine dubio tenentem quod Eccleſiæ ab Apoſtolis, Apo-
ſtoli a Chriſto, Chriſtus a Deo accepit: omnem vero doctrinam de menda-

Digitized by Google

tio præjudicandam, quæ ſapiat contra veritatem Eccleſiarum, & Apoſtolorum, & Chriſti, & Dei. Quis ita demens, ut Apoſtolos aliquid ignoraſſe dicat? *Latuit aliquid Petrum, ædificandæ Eccleſiæ petram dictum, claves regni cælorum conſecutum, & ſolvendi & alligandi in cælis & in terris poteſtatem? Latuit & Johannem aliquid dilectiſſimum Domino, pectori ejus incubantem, cui ſoli Dominus Judam traditorem præmonſtravit, quem loco ſuo filium Mariæ demandavit? ..... Dixeras plane aliquando: Multa habeo adhuc vobis loqui, ſed non poteſtis modo ea ſuſtinere. Tamen adijciens, cum venerit ille Spiritus veritatis, ipſe vos deducet in omnem veritatem: oſtendit illos nihil ignoraſſe, quos omnem veritatem conſecuturos per Spiritum veritatis repromiſerat; & utique implevit repromiſſum, probantibus Actis Apoſtolorum deſcenſum Spiritus ſancti. Quam Scripturam qui non recipiunt, nec Spiritus ſancti eſſe poſſunt, qui necdum Spiritum ſanctum poſſint agnoſcere Diſcipulis miſſum; ſed nec Eccleſiam defendere, qui quando & quibus incunabulis inſtitutum eſt hoc corpus, probare non habent.*

„ 14. *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Id
„ dupliciter intelligi poſſe S. Auguſtinus obſervat. Vel quia diffundendo *S. Auguſt.*
„ in cordibus credentium charitatem, ſpiritaleſque faciendo, declaravit eis *Tract. 100.*
„ quomodo Filius Patri eſſet æqualis, quem ſecundum carnem prius tantum- *in Johann.*
„ modo noverant, & hominem ſicut homines cogitabant. Vel certe quia
„ per ipſam charitatem fiducia repleti, & timore depulſo, annuntiaverunt
„ hominibus Chriſtum: ac ſic fama ejus diffuſa eſt toto orbe terrarum. *Ille me clarificabit*, id eſt, Ille vobis auferet timorem, & dabit amorem, quo me ardentius prædicantes, gloriæ meæ per totum mundum dabitis odorem, commendabitis honorem. Filius miſſus eſt in mundum ut glorificaret Patrem; Spiritus ſanctus miſſus eſt ut glorificaret Filium: Perſona procedens eam glorificat a qua procedit, ſive per æternam generationem, ut Filius; ſive per ſpirationem æternam, ut Spiritus ſanctus: & nos qui per creationem a Deo exivimus, ad ejus gloriam omnia, quæ ab illo accepimus, dona referamus illiſque ſecundum voluntatem ejus utamur. *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet.*

16. *Modicum, & jam non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me, quia vado ad Patrem.* Totum vitæ præſentis curriculum, *modicum* eſt, & *modicum*, proſperis & adverſis, triſtitia & gaudio permixtum. *Tempus breve eſt.* Se interdum abſcondit Jeſus Animabus ſanctis, ſuavitatem ſenſibilem præſentiæ ſuæ, interiores conſolationes illis ſubtrahit, ut earum fidelitatem, amoremque caſtum probet, ut eas purget a terrenorum affectuum reliquiis, ut ardentius in illis excitet deſiderium ſui. *Modicum & non videbitis me*: ſed cito illas conſolatur amantiſſimus Sponſus, ab iis non diſcedens, quas ſponſavit ſibi in fide, in juſtitia, & in ſempiternum; ſed paululum ſe abſcondit, ut ejus deſiderio ardentiori incenſæ dicant: *Indica mi-* *Cant. 1. 6.*
hi, quem diligit anima mea, ubi paſcas, ubi cubes in meridie .... Quis mihi det *Cant. 8. 1.*
te fratrem meum, ut inveniam te foris, & deoſculer te, & jam me nemo deſ- *S. Bern.*
piciat? „ Præteriens teneri vult, abiens revocari. Neque enim hoc irre- *ſerm. 74. in*
„ vocabile Verbum. It & redit pro beneplacito ſuo, quaſi viſitans dilucu- *Cantica.*
„ lo, & ſubito probans. Et ire quidem illi quodammodo diſpenſatorium:
„ redire vero ſemper voluntarium eſt: utrumque autem plenum judicii.
„ At penes ipſum horum ratio. Nunc vero conſtat in anima fieri hujuſ-
„ modi viciſſitudines euntis & redeuntis Verbi. Sicut ait: *Vado & venio*
„ *ad vos.* Item: *Modicum & non videbitis me, & iterum modicum & vide-* *Joann. 14.*
„ *bitis me.* O modicum & modicum! O modicum longum! Pie Domi- *Johann. 16.*
„ ne, modicum dicis quod non videbimus te? Salvum ſit verbum Domi-

 „ ni

„ ni mei, longum eſt, & multum valde, nimis. Verumtamen utrumque
„ verum, & modicum meritis, & non modicum votis. Habes utrumque
„ in Propheta: *Si moram fecerit, exſpecta eum, quia veniens veniet, & non*
„ *tardabit*. Quomodo non tardabit, ſi moram fecerit, niſi quia quod ad
Habac. 2. „ meritum ſatis eſt, non eſt ſatis ad votum? Porro anima amans votis
„ fertur, trahitur deſideriis, diſſimulat merita, Majeſtati oculos claudit,
„ aperit voluptati, ponens in ſalutari, & fiducialiter agens in eo. In-
„ trepida denique & inverecunda revocat Verbum, & cum fiducia repetit
„ delicias ſuas, ſolita libertate vocans non Dominum, ſed Dilectum. *Re-*
vertere, dilecte mi.

20. 21. 22. *Amen, amen dico vobis, Quia plorabitis & flebitis vos, mun-*
dus autem gaudebit, vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in
gaudium. Gemitus & lacrymæ, pars eſt Chriſtiani. Flet, ingemiſcit, con-
triſtatur, quia corpus quod corrumpitur aggravat animam, ne de Deo co-
gitet, ne ipſum diligat quantum debet. Flet, quia continuis peccandi peri-
culis expoſitum ſe videt; quia non quod vult bonum hoc agit, ſed quod
non vult malum hoc facit; ingemiſcens exclamat, *Quis me liberabit de cor-*
pore mortis hujus? Gratia Dei per Jeſum Chriſtum. Ingemiſcit, quia pere-
grinatur a Domino in hac valle miſeriæ. Qui mundi gaudium diligunt,
æternum cum mundo flebunt; qui vero lugent gaudente mundo, æterno
gaudio in futura vita perfruentur. Non omnes lacrymæ chriſtianæ ſunt
& ſanctæ. Intereſt quam ob cauſam quis ploret ac gemat. Suas habet la-
crymas caritas, habet & ſuas cupiditas. Sunt lacrymæ pœnitentium, ſunt
amantium, ſunt & peccatorum. Morte Chriſti Jeſu in cruce regenerati
ſumus, & parimur adhuc quotidie per ejus gratiam, donec in nobis ple-
ne formetur glorioſa regeneratione ſeu reſurrectione. Tempus illud erit
gaudii, nunc tempus eſt doloris & lacrymarum. *Chariſſimi, nunc filii Dei*
1. Joann. 3. 2. *ſumus & nondum apparuit quid erimus: ſcimus quia cum apparuerit, ſimilis ei*
S. Auguſt. Tract. 101. *erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt*. „ Hunc totius laboris ſui fructum
in Johann. „ Eccleſia nunc parturit deſiderando, tunc eſt paritura cernendo; nunc
„ parturit gemendo, tunc paritura lætando; nunc parturit orando, tunc
„ paritura laudando. Et ideo maſculum, quoniam *Ad iſtum fructum con-*
„ *templationis cuncta officia referuntur actionis*... Ibi ergo finis qui ſufficit
„ nobis. Æternus igitur erit: neque enim nobis ſufficit finis, niſi cujus nul-
„ lus eſt finis. De hoc ait Dominus: *Gaudium veſtrum nemo tollet a vobis*.
„ Non tardat Dominus promiſſum, *Modicum & videbitis me*, ubi jam nihil
„ rogemus, nihil interrogemus, quia nihil deſiderandum remanebit, nihil
„ quærendum latebit. Hoc modicum longum nobis videtur, quoniam adhuc
„ agitur: cum finitum fuerit, tunc ſentiemus quam modicum fuerit. Non
„ ergo ſit gaudium noſtrum quale habet mundus, de quo dictum eſt, *Mundus*
„ *autem gaudebit*: nec tamen in hujus deſiderii parturitione ſine gaudio triſtes
Rom. 12. „ ſimus, ſed ut ait Apoſtolus; *Spe gaudentes, in tribulatione patientes*: quia &
„ ipſa parturiens, cui comparati ſumus, plus gaudet de mox futura prole, quam
2. Cor. 4. 17. „ triſtis eſt de præſenti dolore. Spe gaudeamus, quia *id quod in præſenti eſt mo-*
mentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra mundum in ſublimitate æternum glo-
riæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis ea quæ videntur, ſed quæ
non videntur: quæ enim videntur, temporalia ſunt; quæ autem non videntur, æterna.

23. 24. *Amen, amen dico vobis, Si quid petieritis Patrem in nomine meo,*
dabit vobis. Jam dictum eſt, *non peti in nomine Salvatoris, quicquid pe-*
titur contra rationem ſalutis. Qui petit ut filius Dei, ut membrum Chriſti,
in Spiritu ſancto, ſe egenum, pauperem, & omni gratia indignum agnoſcens,
accipit quod petit, ſi non contra ſuam ſalutem ſempiternam petit. Accipit
autem

autem quod debet accipere. *Quædam enim non negantur, ſed ut congruo den-* S. Auguſt.
tur tempore, differuntur. Ita ſane intelligendum eſt quod ait, *Dabit vobis*, Tract. 102.
ut ea beneficia ſignificata ſciantur his verbis, quæ ad eos qui petunt proprie in Johann.
pertinent. „ Exaudiuntur quippe omnes ſancti pro ſe ipſis, non autem pro
„ omnibus exaudiuntur vel amicis ſuis, vel quibuslibet aliis, quia non ut-
„ cumque dictum eſt, *dabit*; ſed, *Dabit vobis*. *Uſque modo non petiſtis quid-
quam in nomine meo: Petite, & accipietis, ut gaudium veſtrum ſit plenum*;
gaudium utique ſpirituale, non carnale; quod tunc erit plenum, cum ali-
quid ei non erit addendum. Quicquid ergo petitur quod pertineat ad hoc
„ gaudium conſequendum, hoc eſt in nomine Chriſti petendum, ſi divinam
„ intelligimus gratiam, ſi vere beatam poſcimus viam. Quicquid autem
„ aliud petitur, nihil petitur; quia in tantæ rei comparatione quicquid a-
„ liud concupiſcitur, nihil eſt. *Petite, & accipietis, ut gaudium veſtrum ſit
plenum*. Id eſt, Hoc in nomine meo petite, ut gaudium veſtrum ſit ple-
num, & accipietis. Iſto enim bono in petendo perſeverantes ſanctos ſuos
miſericordia divina non fraudabit.

„ 27. *Ipſe enim Pater amat vos, quia vos me amaſtis, &c.* Diligimus 1. Joan. 4. 10.
„ Deum, quia ipſe prior dilexit nos. Hinc ergo factum eſt ut diligeremus,
„ quia dilecti ſumus. Prorſus donum Dei eſt diligere Deum. *Ipſe ut dilige-* S. Auguſt.
„ *retur dedit, qui non dilectus dilexit. Diſplicentes amati ſumus, ut eſſet in* Tract. 102.
„ *nobis unde placeremus*. Non enim amaremus Filium, niſi amaremus & in Johann.
„ Patrem. Amat nos Pater, quia nos amamus Filium; cum a Patre & Fi- Rom. 5. 5.
„ lio acceperimus, ut & Patrem amemus & Filium: diffundit enim carita-
„ tem in cordibus noſtris amborum Spiritus, per quem Spiritum & Patrem
„ amamus & Filium, & quem Spiritum cum Patre amamus & Filio. A-
„ morem itaque noſtrum pium quo colimus Deum, fecit Deus, & vidit
„ quia bonum eſt: ideo quippe amavit ipſe quod fecit. *Sed in nobis non fa-
ceret quod amaret, niſi antequam id faceret nos amaret*. Amor itaque Dei,
primum omnium ejus donorum eſt. Amorem amori rependamus; & ſi
Deum diligimus, nihil nos de noſtro retribuere agnoſcamus, ſed de donis ejus
ac datis: Deum enim amamus de Deo.

28. *Exivi a Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & va-
do ad Patrem*. Æternam generationem Filii in ſinu Patris; Incarnationem
ejus in utero Virginis Matris; vitam ejus glorioſam in Reſurrectione, de
qua ait Apoſtolus, *Reſuſcitans Jeſum, ſicut ſcriptum eſt, Filius meus es tu,* Act. 13. 33.
ego hodie genui te, adoremus; humiliationes ejus imitemur contemptu glo-
riæ ſæcularis & divitiarum; mundum relinquamus affectu; tota propenſio-
ne voluntatis, amoris pondere feramur ad Patrem, cujus ad dexteram Chri-
ſtus ſedet in gloria: ibi ſit cor noſtrum, ubi eſt caput noſtrum Chriſtus Je-
ſus, ubi eſt totum noſtrum Deus benedictus in ſæcula.

31. *Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo preſſuram
habebitis, ſed confidite, ego vici mundum*. „ Si Chriſtiani eſtis, preſſuras in
„ iſto mundo ſperate: tranquilliora & meliora tempora nolite ſperare. Quod
„ vobis Evangelium non promittit, nolite vobis promittere. Quid dicat E-
„ vangelium, ſcitis: Chriſtianis loquimur, fidei prævaricatores eſſe non de-
„ bemus.... Bonum eſt tibi ut attendas illum qui non fallitur, nec fefellit S. Auguſt.
„ aliquem, qui tibi promiſit non hic lætitiam, ſed in ſe; & cum tranſierint Enarrat. in
„ iſta, ſperes quia cum illo regnabis in æternum; ne cum hic vis regnare, Pſal. 96. n.
„ neque hic habeas jucunditatem, neque illic invenias. 20.

„ *Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis, &c.* Tribulationes & S. Auguſt.
„ moleſtiæ cum per juſtitiam Dei redduntur peccatis, bonos & juſtos, & Epiſt. ad
„ quibus jam plus peccata ipſa diſplicent quam ulla corporis pœna, non reſle- Rom. Expoſ. inchoata n. 18.

„ ctunt ad peccandum, ſed ab omni labe penitus purgant. Pax enim perfe-
„ cta etiam corporis ſuo tempore dabitur, ſi nunc pacem quam Dominus per
„ fidem dare dignatus eſt, inconcuſſe ſpiritus noſter atque incommutabiliter
„ teneat.
Joann. 1. „ *Confidite, ego vici mundum*. Quare dicit *confidite*, niſi quia nobis vicit, no-
„ bis pugnavit? Ubi enim pugnavit? Quia hominem ſuſcepit. Tolle quod
„ de Virgine natus, tolle quod ſemetipſum exinanivit formam ſervi acci-
„ piens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo:
S. Auguſt. ſerm. 97. alias 21. de Verbis. Domini „ tolle hoc, ubi luctamen? Ubi certamen, ubi tentatio! Ubi victoria quam
„ non præceſſit pugna? *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum,*
„ *& Deus erat Verbum*. Numquid hoc Verbum Judæus crucifigeret? Num-
„ quid hoc Verbo impius inſultaret? Numquid huic Verbum colaphis cæde-
„ retur? Numquid ſpinis coronaretur? Ut autem iſta pateretur, *Verbum*
„ *caro factum eſt*: & iſta paſſus reſurgendo vicit. Ergo nobis vicit, quibus
„ ſecuritatem reſurrectionis oſtendit. Dicis Deo, *Miſerere mei, Domine, quo-*
Pſal. 55. „ *niam conculcavit me homo*. Tu te noli conculcare, & non te vincit homo.
„ Ecce enim homo potens terret te. Unde te terret? Spolio, damno, torqueo,
„ occido. Et clamas tu, *Miſerere mei, Domine, quoniam conculcavit me homo*,
„ Si verum dicis, te ipſum attendis: quia times minas hominis, mortuus te
„ conculcat: & quia non timeres niſi eſſes homo, conculcat te homo. Quod
„ eſt ergo remedium? O homo, hære Deo, a quo factus es homo: illi ad-
„ hære, in ipſo præſume, ipſum invoca, dic illi: *In te, Domine, virtus mea:*
in Deo ſperavi, non timebo quid faciat mihi homo. Ex fide vivamus, in Chri-
ſto per caritatem maneamus, & mundum facile vincemus, voluptates &
terrores, dæmonemque mundi principem adverſus nos bonis illicientibus,
1. Joann. 5. maliſque terrentibus pugnantem, Chriſti virtute & gratia ſuperabimus. *Om-*
ne enim *quod natum eſt ex Deo, vincit mundum: & hæc eſt victoria quæ vin-*
cit mundum, fides noſtra. Ne illos infœliciſſimos, qui tanti Imperatoris ne-
glectis præſidiis, ſe a mundo vinci ac penitus profligari patiuntur!

CAPUT DECIMUMSEPTIMUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. H*Æc locutus eſt Jeſus, & ſublevatis oculis in cælum*, orantis habitu, ſeu ritu Pontificis pro ſe & pro populo oraturi, *dixit: Pater, venit hora* ignominioſæ Paſſionis ac mortis meæ, mecum a te prædefinita, *clarifica Filium tuum*, demonſtra hominibus innocentiam ac dignitatem meam novis in paſſione ac morte mea miraculis, celerique reſurrectione & aſſumptione in cælum, *ut Filius tuus clarificet te:* efficiendo ut divina Majeſtatis tuæ gloria per Evangelii prædicationem hominibus innoteſcat. *Sicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis*. Siquidem ei ut homini, & omnium hominum Redemptori, daturum te promiſiſti poteſtatem in omnes homines; *ut omne quod dediſti ei, det eis vitam æternam*, id eſt omnibus electis, ſecundum propoſitum voluntatis tuæ, quos illi dediſti in peculium, utpote ab eo redemptos, & omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus per ipſum & in ipſo repletos.

3. *Hæc eſt autem vita æterna*, hæc autem ratio ſive modus eſt æternæ vitæ conſequendæ, *ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*; id eſt, ut cognoſcant te eſſe illum qui ſolus eſt verus Deus,

Deus, teque ut talem ſincere colant, idolis, & quibuslibet creaturis, ſeu falſis Numinibus excluſis. Hæc igitur particula, *ſolum*, hic Filium & Spiritum ſanctum a communione veræ Deitatis non excludit, ſed omnes illos falſi nominis Deos, quos cæca Gentilitas introduxerat. Ut cognoſcant te, & Filium tuum Jeſum Chriſtum eſſe ſolum illum verum Deum. Nec enim aliter perfectam Patris cognitionem quis accipiet, quam ſi Filium etiam una cognoſcatur, ejus ſemper cognitione una cum Genitoris notitia concurrente. Nam ſimul ac quis novit Patrem, novit & Filium. Cum unum igitur & verum dixit Patrem ac Deum, non excluſit ſe ipſum. Nam cum ex ipſo ſit, & in ipſo ſecundum naturam, verus etiam idem erit ac ſolus Deus. *Dii enim gentium dæmonia*. Omnis autem creatura ſerva eſt. Ex hoc loco explicitæ fidei in Chriſtum Jeſum Deum verum, hominemque verum, hominumque redemptorem ac mediatorem neceſſitas invicte probatur. Gentes nec Deum noverant, nec Chriſtum; Judæi Deum, non Chriſtum noverant: Fides porro in Deum & Chriſtum ad ſalutem neceſſaria eſt; quam utriſque procuraturus, promeriturus & daturus Chriſtus advenit.

S. Chryſ. Homil. 79. S. Cyrillus Alexand. lib. 11. in Joann. p. 952.

4. *Ego te clarificavi ſuper terram*, gloriam tuam hominibus patefeci prædicatione, vita & converſatione mea; miraculis, *opus conſummavi quod dediſti mihi, ut faciam*, quod mihi commiſiſti, ſcilicet opus redemptionis humanæ, opus reconciliationis hominum tecum. Loquitur in præterito ob rei tum propinquitatem, tum certitudinem. Conſummaſſe ſe dicit, quod ſe conſummaturum certiſſime novit. Sicut longe ante in prophetia præteriti temporis uſus eſt verbis, quando poſt annos plurimos futurum fuerat quod dicebat: *Foderunt manus meas & pedes meos, dinumeraverunt omnia oſſa mea*: non ait, Fodient & dinumerabunt. Et in hoc ipſo Evangelio, *Omnia*, inquit, *quæ audivi a Patre meo, nota feci vobis*: quibus ait poſtea, *Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo*. Qui enim certis & immutabilibus cauſis omnia futura prædeſtinavit, quicquid factum eſt fecit: nam & per Prophetam dictum de illo eſt, *Qui fecit quæ futura ſunt*.

S. Auguſt. Tract. 104. in Johann. Pſal. 21. 18. Joann. 15. 15. Iſai. 45. 11. ſecundum 70.

5. *Et nunc clarifica me tu, Pater, apud temetipſum, claritate quam habui prius quam mundus eſſet, apud te*. Nunc ergo viciſſim gloriam quam habui apud te ut Filius tibi conſubſtantialis & coæternus, prius quam mundus fieret, communica cum humanitate mea, cum carne mea, illam reſuſcitans, ad cælos evehens, & ad dexteram tuam collocans. Clarifica me gloria non aliena & adventitia, ſed propria & naturali, quam apud te & tecum indiviſim ſemper habui ut Filius tuus, veruſque Deus, & ad quam nihilominus prædeſtinatus ſum a te ut homo, Deique & hominum mediator ante omnia tempora. Confer cum *Rom. 1. verſ. 1. Paulus ſervus Jeſu Chriſti, vocatus Apoſtolus, ſegregatus in Evangelium Dei, quod ante promiſerat per Prophetas ſuos in Scripturis ſanctis de Filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundum carnem, qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute, ſecundum Spiritum ſanctificationis ex reſurrectione mortuorum Jeſu Chriſti Domini noſtri*. „ Secundum hanc ergo prædeſtinationem etiam clarificatus „ eſt antequam mundus eſſet, ut eſſet claritas ejus ex reſurrectione mor„ tuorum apud Patrem, ad cujus dexteram ſedet. Cum ergo videret illius „ prædeſtinatæ ſuæ clarificationis veniſſe jam tempus, ut & nunc fieret in „ redditione, quod fuerat in prædeſtinatione jam factum, oravit dicens: *Et „ nunc clarifica me tu Pater, apud temetipſum claritate quam habui prius quam „ mundus eſſet, apud te*: tamquam diceret, Claritatem quam habui apud „ te, id eſt illam claritatem quam habui apud te in prædeſtinatione tua, „ tempus eſt ut apud te habeam etiam vivens apud te in dextera tua.

S. Cyrill. lib. 11. in Joann. c. 6. S. Auguſt. Tract. 105. in Johann. n. 8.

Digitized by Google

6. 7. 8. *Manifeſtavi nomen tuum*, non ſolum quo cæli & terræ Creator, ſed quo Pater Filii unigeniti ac tibi coæqualis diceris, *hominibus*, præſertim electis, *quos dediſti mihi de mundo*, quos a promiſcua peccatorum multitudine ſegregatos ſumma bonitate & caritate qua eos dilexiſti, mihi ut membra Capiti, ut diſcipulos Magiſtro, ut ſervos Domino, in hæreditatem dediſti redimendos, juſtificandos, docendos. *Tui erant*, æterna electione, *& mihi eos dediſti* ut eorum redemptori, ut homini propter ipſos facto, ut eos morte mea tecum reconciliarem. De mundo ſibi a Patre datos dicit homines, quibus alias ait, *Ego vos elegi de mundo*. „ Quos Deus Filius „ de mundo elegit cum Patre, idem ipſe homo Filius de mundo eos accepit „ a Patre: non enim Pater illos Filio dediſſet, niſi elegiſſet. Sicut ergo Filius non inde ſeparavit Patrem, quando dixit, *Ego vos de mundo elegi*, „ quoniam ſimul eos elegit & Pater: ſic non inde ſeparavit & ſe, quando „ dixit, *Tui erant*, quia & ipſius Filii pariter erant. Nunc autem homo „ idem ipſe Filius accepit eos qui non erant ipſius, quia & formam ſervi ac- „ cepit Deus idem quæ non erat ipſius. Addit Chriſtus, *Et ſermonem tuum ſervaverunt*. Doctrinam meam abs te profectam, quam eis tuo nomine annuntiavi & tradidi, cordi ſuo impreſſam retinuerunt, & ad præcepta mea vitam ſuam conformaverunt. *Nunc cognoverunt quia omnia, quæ dediſti mihi, abs te ſunt*. Nunc fide, & experientia convicti, certiſſime cognoſcunt, omnia verba & opera mea eſſe abs te in me inexiſtente, & in me ac mecum inſeparabiliter atque indiviſim operante. *Quia verba quæ dediſti mihi, dedi eis:* Doctrinam quam mihi promulgandam demandaſti, & quam a te accepi naſcendo, eis annuntiavi & tradidi: *& ipſi acceperunt*; fide & opere compleverunt: *& cognoverunt vere quia a te exivi*, ut Filius a Patre per æternam generationem; *& crediderunt* fide ſincera & firma, *quia tu me miſiſti*. Crediderunt me Deum verum a te genitum ab æterno, & hominem verum, Meſſiam ſeu Chriſtum, mundique Redemptorem a te miſſum in plenitudine temporis.

S. Auguſt. Tract. 106. in Johann.

9. 10. *Ego pro eis rogo*, tamquam hominum Mediator, *non pro mundo*, non pro reprobis, qui ſecundum mundi concupiſcentiam vivunt, nec ſunt in ea ſorte gratiæ ut abs te ſint electi de mundo: *ſed pro his, quos dediſti mihi*, ut per me vitam conſequantur æternam; *quia tui ſunt*, æterna omninoque gratuita electione miſericordiæ tuæ. *Et mea omnia tua ſunt, & tua mea ſunt:* ob indiviſam naturæ divinæ ac potentiæ unitatem omnia tua mea ſunt, mihi per æternam generationem communicata: & ob Incarnationis diſpenſationem omnia mea tua ſunt, quæcumque ſcilicet mihi dediſti ut homini unde tui ſemper ſunt electi, quos dediſti mihi: *& clarificatus ſum in eis*. Eo nomine te pro eis rogo, quia & tui ſunt, & mei: & quod per eos gloria mea promovenda ſit ac manifeſtanda.

11. *Et jam non ſum in mundo*, eo impenſius tibi eos commendo, quia jam ſum e mundo diſceſſurus, *& hi in mundo ſunt*, illos poſt me relinquo in mundo tantis fluctibus expoſitos; *& ego ad te venio*. Redeo ad te ut homo ad dexteram tuam in cælo ſeſſurus. *Pater ſancte, ſerva eos in nomine tuo*, poteſtate tua, *quos dediſti mihi, ut ſint unum, ſicut & nos*, ut ſint unum animo, concordia, fide, caritate, ſicut & nos voluntate & natura unum ſumus. Non æqualitatem igitur, ſed ſimilitudinem, τό *ſicut* ſignificat, ut omnes Interpretes notant; quemadmodum & in Dominica illa ſententia: *Eſtote ergo & vos perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt*.

Matt. 5. 48.

12. 13. 14. *Cum eſſem cum eis, ego ſervabam eos in nomine tuo*. De abſentia ſua anticipate loquitur, tanquam proxime futura. Servabam eos doctrina, monitis, exemplis, tamquam a te mihi creditos. *Quos dediſti mihi*, a te dilectos & electos, *cuſtodivi* a periculis animæ & corporis, ne perirent:

& ne-

& nemo ex iis periit, niſi filius perditionis, niſi Judas Iſcariotes vir perditus & reprobus, exitioque dignus, quod ſuo merito ſibi arceſſivit. Unde non mea culpa aut negligentia contigit ejus perditio, ſed *ut Scriptura impleatur*, quæ perditionem ejus prædixit. *Nunc autem ad te venio & hæc loquor*, Diſcipulis audientibus, & in mundo unde mihi abeundum eſt, remanentibus, *ut habeant gaudium meum impletum in ſemetipſis*. Ut gaudium quod hactenus ex mea protectione & cura pro ipſis conceperunt, augeatur & perficiatur in eis poſt meam Reſurrectionem & Aſcenſionem in cælum, nec præſentiam meam ſenſibilem deſiderent, orationis hujus memores quam pro ipſis ad te fundo, meque exauditum eſſe certi, ſe tibi mihique ſemper fore curæ certiſſime credant & confidant. *Ego dedi eis ſermonem tuum*, doctrinam quam in mundo prædicari juſſeras, illis tradidi: *& mundus eos odio habuit, quia non ſunt de mundo, ſicut ego non ſum de mundo*. Ob receptum Evangelium mundo ſunt exoſi, quia moribus, ſtudiis, & affectibus animi mundo renuntiarunt, & ejus amatoribus diſſimiles ſunt, exemplum meum ſecuti.

15. 16. 17. *Non rogo ut tollas eos de mundo*, ut eos ab hominum iniquorum ſocietate penitus ſepares: mali enim bonis ſemper erunt permixti quandiu durabit mundus: *ſed ut ſerves eos a malo*, id eſt, a mundi malitia & corruptione, & a diabolo peccati auctore. *De mundo non ſunt, ſicut & ego non ſum de mundo*. Jam quidem alieni ſunt animo ab omni mundi malitia, verbis & exemplis meis inſtituti. *Sanctifica eos in veritate*, perfice eos in ſanctitate, & confirma per veritatem tuam eorum animis a Spiritu ſancto, quem eis daturus es, magis magiſque imprimendam. *Sermo tuus veritas eſt*. Doctrina Evangelii, cujus prædicationi ſunt deſtinati, veritas eſt, & Pſeudoprophetarum mendaciis, & Philoſophorum erroribus oppoſita; & legales figuras adimplens, necnon veteres Prophetias. Unde vere ſanctos, internaque, non legali tantum juſtitia perfectos eſſe velim Evangelii Præcones & Miniſtros Novi Teſtamenti. Hanc eis, Pater ſancte, a te adprecor ſanctitatem.

18. 19. *Sicut tu me miſiſti in mundum*, ut hominibus annuntiarem veritatem Evangelii, voluntatemque tuam: *& ego miſi eos in mundum*, ut Evangelicam veritatem omnibus Nationibus prædicent. *Miſi*, id eſt, mittere conſtitui ut legatos meos, operiſque mei vicarios. *Et pro eis ego ſanctifico me ipſum*, me tibi in ſacrificium offero, Sacerdos ſimul & victima, *ut ſint & ipſi ſanctificati in veritate*, ut veram per Spiritum ſanctificationem virtute ac merito ſacrificii mei conſequantur. Confer cum *Hebr.* 9. 13. 14. *Si enim ſanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis: quanto magis ſanguis Chriſti, qui per Spiritum ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis ad ſerviendum Deo viventi?* Et cap. 9. 10. *In qua voluntate ſanctificati ſumus per oblationem corporis Jeſu Chriſti ſemel*. Et cap. 13. 12. *Propter quod & Jeſus, ut ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt*.

20. 21. *Non pro eis autem rogo tantum*, non pro ſolis Apoſtolis, *ſed & pro eis qui credituri ſunt, per verbum* prædicationis *eorum in me*, fide viva & perſeverante: *Ut omnes unum ſint*, ut unius corporis membra, caritate conjuncta, *ſicut tu Pater in me, & ego in te*, ut ſumma animorum conſenſione & concordia divinam noſtram Unitatem, quantum fieri poteſt, imitentur, *ut & ipſi in nobis unum ſint*, ut ſe in nobis & propter nos diligentes per Spiritum ſanctum, unum ſint ſanctiſſimo illo unionis modo, quo conjungi homines poſſunt; *ut credat Mundus quia tu me miſiſti*. Ut in fide-

fideles videntes admirabilem illorum conſenſionem in profeſſione unius fidei, mutuamque dilectionem, credant me a te miſſum eſſe, vereque Deum qui tam ſanctæ ſim Religionis Auctor.

Joann. 1. 12. 22. 23. *Et ego claritatem, quam dediſti mihi, dedi eis*: ut ſicut natura
2. Pet. 1 4. Filius tuus ſum, ſic illi per gratiam filii Dei adoptivi ſint, *& divinæ conſortes naturæ*. Omnia bona & dona mihi a te collata cum eis communicavi, quantum capere poſſunt, ut quæ mihi natura ſunt propria, ſint illis participatione communia: præſertim vero, *ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus*. Ut ad exemplum noſtrum unum ſint, & inter ſe, & nobiſcum. *Ego in eis, & tu in me, ut ſint conſummati in unum*. Ego in eis per naturæ, quam aſſumpſi, communionem, per Spiritus mei participationem, per ſingularem dilectionem, & gratiæ meæ communicationem, per corporis & ſanguinis mei manducationem & potum; & tu in me per eſſentiæ unitatem: *ut ſint conſummati in unum*, ut inter ſe & nobiſcum perfecte conjuncti ſint; *& cognoſcat mundus quia tu me miſiſti, & dilexiſti eos, ſicut me dilexiſti*. Tot enim tantorumque donorum collatio indicium eſt dilectionis erga illos tuæ; ſicut omnium donorum, quibus me, ut hominem, cumulaſti, theſauri, gratiaque unionis perſonalis, argumentum eſt amoris erga me tui, & miſſionis a te meæ.

24. *Pater, quos dediſti mihi, volo ut ubi ſum ego, & illi ſint mecum*, opto & peto ut electi, quos dediſti mihi prædeſtinatione tua, ſint mecum in regno tuo, in cælis, quo brevi ſum aſcenſurus, ejuſdem gloriæ con-
Philipp. 2. 8. ſortes, *ut videant claritatem meam, quam dediſti mihi*, gloriam, quam mi-
9. 10. hi dare conſtituiſti, ut homini, in præmium humiliationis, obedientiæ,
Hebr. 2. 9. paſſioniſque meæ, *quia dilexiſti me ante conſtitutionem mundi*, id eſt, ab æterno. Gratia gloriaque Chriſti Jeſu capitis noſtri, primi prædeſtinatorum, primogeniti in multis fratribus, ex gratuita æternaque dilectione Dei ortum habet. *Eſt enim præclariſſimum lumen prædeſtinationis & gratiæ ipſe*
S. Auguſt. libro 1. de Prædeſt. Sanct. c. 15. *Salvator, ipſe Mediator, Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus: qui ut hoc eſſet, quibus tandem ſuis vel operum vel fidei præcedentibus meritis natura humana quæ in illo eſt, comparavit? Appareat itaque nobis in noſtro Capite ipſe fons gratiæ, unde ſecundum uniuſcujuſque menſuram ſe per cuncta ejus membra diffundit. Ea gratia fit ab initio fidei ſuæ homo quicumque Chriſtianus, qua gratia homo ille ab initio ſuo factus eſt Chriſtus: de ipſo Spiritu & hic renatus, de quo eſt ille natus; eodem Spiritu fit in nobis remiſſio peccatorum, quo Spiritu factum eſt ut nullum haberet ille peccatum.... Sicut ergo prædeſtinatus eſt ille unus ut caput noſtrum eſſet; ita multi prædeſtinati ſumus ut membra ejus eſſemus. Humana hic merita conticeſcant, quæ perierunt per Adam: & regnet quæ regnat Dei gratia per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum unicum Dei Filium, unum Dominum.*

25. 26. *Pater juſte, mundus te non cognovit*, in cujus ignorantiæ tenebris juſto judicio illum reliquiſti in pœnam peccati: *Ego autem te cognovi*, quod & doctrina & operibus oſtendi: *& hi* te revelante, ac per me docente *cognoverunt, quia tu me miſiſti. Et notum feci eis nomen tuum*, proprietates tuas, & in primis magnam illam miſericordiam, qua me redemptorem, mediatorem, & magiſtrum hominibus dediſti; *& notum faciam* magis ac magis, miſſo de cælis, poſt Aſcenſionem meam, Spiritu ſancto: *ut dilectio qua dilexiſti me, in ipſis ſit, & ego in ipſis*, ut eos tam bene de te inſtitutos ames, ſicut me amas; vel, ut eo perfectius te ament, quo melius cognoſcent; ſicque mihi conjunctiores ſint, ut membra capiti; & in amore tuo perſeverantes, numquam a me divellantur.

SEN-

SENSUS MORALIS.

1.2. H*Æc locutus eſt Jeſus: & ſublevatis oculis in cælum, dixit: Pater, venit hora, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te. Sicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis, ut omne quod dediſti ei, det eis vitam æternam*. Poterat Dominus Unigenitus & coæternus Patri, in forma ſervi, & ex forma ſervi, ſi hoc opus eſſet, orare ſilentio: *Sed ita ſe Patri exhibere voluit peccatorem, ut meminiſſet noſtrum ſe eſſe doctorem*. Proinde eam quam fecit orationem pro nobis, notam fecit & nobis: quoniam tanti Magiſtri non ſolum ad ipſos ſermocinatio, ſed etiam pro ipſis ad Patrem oratio, diſcipulorum eſt ædificatio. Oculis ad cælum ſublevatis orat, ut mentes & corda ad Deum erigenda ſignificet, cum oramus. *Pater, venit hora*, &c. Horam mortis noſtræ a Deo definitam exſpectare ſemper debemus in ſpiritu obedientiæ, & ad illam nos diſponere ut victimas ſacrificii, quod offerre ipſi debemus vitæ noſtræ Deo illius Auctori, & Domino. *Clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te*. Ut Mediator Dei & hominum Chriſtus Jeſus reſurrectione glorificaretur, prius humiliatus eſt paſſione. Humilitas claritatis eſt meritum, claritas humilitatis eſt præmium. Quod ergo ait, *Pater, venit hora, clarifica Filium tuum*; ſic intelligendum eſt, tamquam dixerit, *Venit hora ſeminandæ humilitatis, fructum non differas claritatis*. Solam gloriam quæ ex Deo eſt deſiderant filii Dei; eamque ad Deum ſolum ut ad finem ultimum referunt; & per humilitatem, quæ via eſt a Chriſto Jeſu calcata & monſtrata, ad eam pervenire ſatagunt.

S. Auguſt. Tract. 104. in Johan.

3. *Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*. Si vita æterna in cognitione & amore Dei & Filii ejus Jeſu Chriſti poſita eſt, illi ſoli hoc in mundo beati ſunt, qui Dei cognitioni & amori incumbunt.. Studium omne, cognitio & ſcientia omnis, quæ ad hunc finem non refertur, vanitas eſt & afflictio ſpiritus. Miſeratione digni ſunt, qui omnia noverunt præter Evangelium; qui nihil ignorant præter ſcientiam ſalutis. *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum*, &c. Deum noſſe, & non Chriſtum Jeſum, eſt noſſe vitam æternam ex parte, ſed ignorare viam qua ad ipſam pervenitur, auctoremque cognitionis & amoris, quibus illa comparatur & obtinetur. .... *Æterna vita eſt ipſa cognitio veritatis. Quamobrem videte quam ſint perverſi atque præpoſteri, qui ſeſe arbitrantur Dei cognitionem tradere, ut perfecti ſimus, cum perfectorum ipſa ſit præmium. Quid ergo agendum eſt, niſi ut eum ipſum quem cognoſcere volumus, prius plena caritate diligamus?*

S. Auguſt. lib. de Moribus Eccleſ. Cathol. c. 25

4. 5. *Ego te clarificavi ſuper terram, opus conſummavi quod dediſti mihi ut faciam. Et nunc clarifica me tu, Pater, apud temetipſum*, &c. Tunc vere Deum glorificamus, cum opus conſummamus, quod nobis dedit ut faciamus, cum implemus officia ſtatus ad quem nos vocavit. Sic Dei voluntatem facimus, quæ eſt ſanctificatio noſtra. Hoc opus non ſolum inchoandum, ſed conſummandum eſt: nuſquam intermittendum, donec perfectum ſit. Aliis nos ingerere non debemus oneribus ac negotiis, quæ ſtatum noſtrum non ſpectant, & quæ nobis non dedit Deus ut faciamus. De hoc uno ſcilicet quod nobis impoſuit, a nobis rationem exiget in noviſſimo die. Væ illis, qui opus iſtud non perfecerunt, cum ex hoc mundo exeundum eſt. Væ illis, qui aliud in Dei opere, quam Dei gloriam quæſiverunt! *Ego te clarificavi ſuper terram: opus conſummavi quod dediſti mihi ut faciam*. Deum in nobis ipſis ſuper terram per bona opera glorificemus,

mus, ut apud ſemetipſum nos glorificet in cælis, conſummando benedictionem omnem ſpiritualem qua benedixit nos in Chriſto Jeſu.

6. *Manifeſtavi nomen tuum hominibus quos dediſti mihi de mundo*, &c. Illis manifeſtavi non illud nomen tuum quo vocaris Deus, ſed illud quo vocaris Pater meus. Nam quod Deus dicitur univerſæ creaturæ, etiam omnibus gentibus antequam in Chriſtum crederent, non omni modo eſſe

S. Auguſt. Tract. 106. in Johann.

potuit hoc nomen ignotum. *Hæc eſt enim vis veræ Divinitatis, ut creaturæ rationali jam ratione utenti, non omnino ac penitus poſſit abſcondi*. Exceptis enim paucis, in quibus natura nimium depravata eſt, univerſum genus humanum Deum hujus mundi fatetur auctorem. *In hoc ergo quod fecit hunc mundum cælo terraque conſpicuum; & antequam imbuerentur fide Chriſti, notus omnibus gentibus Deus. In hoc autem quod non eſt injuriis ſuis cum diis falſis colendus, notus in Judæa Deus. In hoc vero quod Pater eſt hujus Chriſti, per quem tollit peccatum mundi, hoc nomen ejus prius occultum omnibus nunc manifeſtavit eis quos dedit ei Pater ipſe de mundo.*

Manifeſtavi nomen tuum hominibus quos dediſti mihi. Chriſti Jeſu ſumus, illi a Patre dati; pretio magno, ſcilicet ejus ſanguine ab ipſomet empti, ejus verbo inſtituti, ejus baptiſmo mundati, ejus gratia ſanctificati, ejus fide, ſpe & caritate donati, ut Deum Patrem, ut ipſummet Chriſtum Filium ejus, & Spiritum ſanctum cognoſcamus & diligamus. Ne nos injuſtos & ingratos, ſi mundo nos devovere, ſi diaboli ſervituti nos iterum ſubjicere malumus quam Chriſto Jeſu ſervire!

7. 8. *Nunc cognoverunt, quia omnia quæ dediſti mihi, abs te ſunt*. Fide Chriſtiana Deum omnis boni autorem, etiam in Chriſto Jeſu agnoſcimus & profitemur, principium & fontem divinitatis ejus, miſſionis ejus, doctrinæ, virtutum, miraculorum ejus. Unde omnia refert ad Patrem. Quanto magis agnoſcere & humiliter profiteri debemus, omne bonum, & omne donum quod in nobis eſt, a Dei erga nos bonitate & beneficentia proficiſci? *Quid habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?*

1. Cor. 4. 7.

Inæſtimabile inter cetera donum fidei eſt, qua Chriſtum Jeſum Salvatorem noſtrum, Divinitatem ejus, Incarnationem ac Miſſionem, Evangelium, Myſteriaque omnia, ipſo revelante cognoſcimus. *Quia verba quæ dediſti mihi, dedi eis, & ipſi acceperunt, & cognoverunt vere quia a te exivi, & crediderunt quia tu me miſiſti*. Ob tam pretioſum & inæſtimabile donum, gratis immortales agamus Domino Deo noſtro.

9. *Ego pro eis rogo: non pro mundo rogo, ſed pro his quos dediſti mihi, quia tui ſunt*. Mundus, ſocietas reproborum, quorum caput diabolus, a Deo maledictus eſt, a Chriſti Jeſu oratione, quam pro electis ſuis obtulit Patri, necnon ab ejus ſacrificii applicatione, quod fructum ſpectat æternæ vitæ conſequendæ, alienus eſt. Notum illud *S. Auguſtini*: „ Si de

S. Aug. lib. 21. de Civit. Dei c. 24.

„ aliquibus ita certa eſſet Eccleſia, ut qui ſint illi etiam noſſet, qui licet „ adhuc in hac vita ſint conſtituti, tamen prædeſtinati ſunt in æternum „ ignem ire cum diabolo; tam pro eis non oraret, quam nec pro ipſo. „ Sed quia de nullo certa eſt, orat pro omnibus dumtaxat hominibus ini„ micis ſuis in hoc corpore conſtitutis; nec tamen pro omnibus exaudi„ tur. Pro his enim ſolis exauditur, qui etſi adverſantur Eccleſiæ, ita ta„ men ſunt prædeſtinati, ut pro eis exaudiatur Eccleſia, & filii effician„ tur Eccleſiæ. Cum igitur Chriſtus noſſet mundum, id eſt, ſocietatem iniquorum in peccato perſeverantium, damnatum iri cum diabolo; & *in*

Hebr. 5. 7.

diebus carnis ſuæ preces ſupplicationeſque offerens Patri, fit *exauditus pro ſua reverentia*, pro mundo non rogavit, quaſi a ſe excommunicato, & a

ſe

ſe juſto judicio in æternum præciſo. *Non enim revera Domini corpus eſt, quod cum illo non erit in æternum*. Si partem habere cum hoc mundo volumus, illum diligere, nos illi conformare, partem habere cum Chriſto non poſſumus.

S. Aug. lib 3. de Doctr. Chriſt. c. 33.

Non pro mundo rogo, ſed pro his quos dediſti mihi, quia tui ſunt. Bonus Paſtor pro ovibus ſibi a Chriſto commiſſis aſſiduas & ferventes preces Deo per Jeſum Chriſtum offerre debet, pro ſuis illarumque peccatis Deo ſacrificium offerre, ut quos elegit in ipſo ante mundi conſtitutionem, ſancti ſint & immaculati in conſpectu ejus; ut quos prædeſtinavit membra fieri Unigeniti Filii ſui, corpori ipſius conjungantur, ut a peccato ſerventur, ut in gratia & caritate perſeverent. Patres-familias pro filiis ſuis, & omnibus ad familiam pertinentibus Deum orare debent, ut eos ſervet ab omni iniquitate, ut eis amorem ſuum inſpiret, ut eos æternis bonis dignos faciat. In precibus, quas pro uxore, pro familia, pro ſervis fundunt, & uxores pro maritis, &c. ſpectare non debent privatam utilitatem, commodumque ſuum, ſed unam Dei gloriam: magis illos movere non debet ad orandum pro ſuis, quod ſui ſunt, quam quod Dei ſunt, ſibique a Deo commiſſi, *Pro his rogo, quos dediſti mihi, quia tui ſunt*. Id maxime optare debent ut ſint Dei & Chriſti, non ut ſint mundi, ſi vere Deum diligunt, & ipſos propter Deum. Verus enim, ſincerus, & ardens amor efficit ut amici bonum amicorum magis diligant ac promoveant, quam ſuum. *Et mea omnia tua ſunt, & tua mea ſunt*.

11. *Pater ſancte, ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi; ut ſint unum, ſicut & nos*. Continuo divinæ gratiæ adjutorio indigemus, ut mundum vincamus, rerum creatarum illecebris corda noſtra & amores noſtros dividentem. Hanc gratiam aſſidua, humili, & fervente oratione implorare oportet: atque ut eam impetremus, conſervare debemus cum fratribus unitatem ſpiritus in vinculo pacis; ut per caritatem nobis ſit cor unum & anima una in Domino, & ea ratione adorandam trium ſanctiſſimæ Trinitatis perſonarum conſenſionem quantum nobis poſſibile eſt, operante in nobis Spiritu ſancto, qui Patris & Filii nexus eſt, imitemur. *Servari, vult diſcipulos in benevolentiæ & voluntatum unione*, ait S. Cyrillus, *animo & ſpiritu inter ſe quodammodo commixtos, & pacis ac mutuæ dilectionis lege; arctiſſimoque caritatis vinculo conſtringi, & ad eam unionem progredi, ut voluntatum illa conjunctio imago ſit naturalis, quam in Patre & Filio intelligimus unitatis, quæ nulla rerum hujus mundi, aut voluptatum vi concuti, aut in voluntatum diſſimilitudinem abduci patiatur, ſed illæſam potius charitatis vim conſervet in pietatis & ſanctimoniæ unitate, quod & fieri contigit*. Nam in Actibus Apoſtolorum legimus, *Multitudinis credentium erat cor unum & anima una*, in unitate nimirum Spiritus; iſtud enim ipſum eſt quod & a Paulo dictum eſt, *Unum corpus, & unus Spiritus, unum etenim corpus multi ſumus*, in Chriſto. Omnes enim de uno Pane participamus, & omnes in uno peruncti ſumus Spiritu, nimirum Chriſti. Ut igitur concorporales, uniuſque & ejuſdem Spiritus comparticipes futuros, in unitatem ſpiritus intemeratam, & firmam animorum conſenſionem ſervari vult ſuos diſcipulos. Hanc animorum conſenſionem & unitatem qui infringit ac violat, fructum orationis & paſſionis Chriſti quantum in ſe eſt impedit & evacuat.

S. Cyrill. lib. 11. in Johann. c. 9. p. 972.

Act. 4. 32.
Epheſ. 4. 4.

14. *Ego dedi eis ſermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quia non ſunt de mundo, ſicut & ego non ſum de mundo*. Fidelitas in prædicatione & obſervantia verbi Dei & Moralis Evangelicæ, ſecundum puritatem

ſuam,

Digitized by Google

ſuam, prout a Chriſto Jeſu tradita eſt, mundi inimicitiam commovet in
Prædicatores & defenſores veritatis, in cultores pietatis. Qui Deo place-
re ſtudent, amatoribus mundi placere non poſſunt. Hinc Ethnici primo-
rum ſæculorum Chriſtianos velut humani generis hoſtes inſectabantur. Cui
convitio reſpondet Tertullianus: *Si inimicos jubemur diligere, quem babe-*
Apolog. c. 37. *mus odiſſe? .... Hoſtes judicare maluiſtis, qui ſumus plane, non generis hu-*
Ejuſdem *mani tamen, ſed erroris.* Et alibi de Chriſtiana Religione loquens: *Nihil,*
lib. cap. 1. inquit, *de cauſa ſua deprecatur, quia nec de conditione miratur. Scit ſe pe-*
regrinam in terris agere; inter extraneos facile inimicos invenire, ceterum
genus, ſedem, ſpem, gratiam, dignitatem in cælis habere. Vivere in mun-
do ut peregrinum, & exulem mundi, caracter eſt Chriſtianorum, quo
Chriſto Jeſu aſſimilantur. *Non ſunt de mundo, ſicut ego non ſum de mun-*
do. Ea tantum ſapere debet Chriſtianus, quæ ſurſum ſunt, non quæ ſu-
per terram, ut vita ejus abſcondita ſit cum Chriſto in Deo. Ab erroribus,
cupiditatibus, voluptatibus, ſenſu, rationibus, moribuſque mundi alienus
ſit oportet, qui Chriſti vult eſſe diſcipulus & imitator. Unde Paulus de
Galat. 16. ſe ipſo & Chriſto ſcribit: *Per quem mibi mundus crucifixus eſt, & ego mun-*
14. *do.* Ideo & ſe in diſcipulorum ſuorum ordine collocat Dominus, eoſque
S. Cyrill. ſibi comparat in odio mundi incurrendo & tolerando, quia ejus imitatio-
lib. 11. in ne, qua homo eſt, quod fieri dignatus eſt pro nobis, ad omne virtutis
Joann. c. 9. genus evehimur, a mundi cupiditatibus, avaritia, ambitione, voluptati-
p. 981. bus, inſtitutis alieni. Chriſtus enim ad hoc bonum ſe nobis ducem præ-
buit, *ut per ſupramundanam vitam de mundo exeamus. Supra mundum enim*
eſt Evangelica converſatio atque diſciplina.

15. 17. *Non rogo ut tollas eos de mundo, ſed ut ſerves eos a malo.*
Quamvis mundo inhærere, præſentemque vitam diligere Evangelici Ope-
rarii non debeant, Dei tamen voluntati læto animo obſequi debent, eos
in mundo permanere volentis ad opus miniſterii, ad conſummationem
ſanctorum, ad ædificationem corporis Chriſti. *Mibi vivere Chriſtus eſt, &*
mori lucrum. Quod ſi vivere in carne, hic mibi fructus operis eſt, & quid
Philipp. 21. *eligam ignoro. Coarctor autem e duobus; deſiderium babens diſſolvi, & eſſe*
22. 23. *cum Chriſto multo magis melius: permanere autem in carne, neceſſarium pro-*
pter vos. Timendum quidem illis eſt ne mundi aura peſtifera afflati in-
quinentur & corrumpantur: ſed Deum orent aſſidue cum fiducia, ut vir-
tute orationis & meritorum Chriſti ſui, & per victricem gratiæ ejus po-
tentiam, ſervet eos a malo. Dum aliorum converſioni & ſanctificationi
allaborant, veram a Deo ſanctitatem per Chriſtum Jeſum ſuppliciter poſtu-
S. Auguſt. lent. *Sanctifica eos in veritate.* Sanctificantur enim in veritate hæredes Te-
Tract. 108. ſtamenti novi, cujus veritatis umbræ fuerunt ſanctificationes veteris Teſta-
in Johann. menti: & cum ſanctificantur in veritate, ſanctificantur in Chriſto, qui di-
xit, *Ego ſum via, veritas & vita.* Sancti eſſe debent Eccleſiæ Miniſtri &
Operarii Evangelici, cum ad ſacrum Miniſterium admoventur, ſiquidem a
mundo ſeparati affectu, inſtitutis, & moribus eſſe debent, quia in ſepara-
tione Chriſtianæ ſanctitatis initium poſitum eſt: ſed proficere debent magis
ac magis in eadem ſanctitate, fierique ſanctiores, idque fervente & perſe-
verante oratione a Deo poſtulare per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum,
quia id fieri ſine adjutorio gratiæ ejus non poteſt, *Illo eorum ſanctificante*
provectum, qui ſanctificavit inceptum. Unde Apoſtolus ait: *Qui cœpit in vo-*
Philipp. 1. 6. *bis opus bonum, perficiet uſque in diem Chriſti Jeſu.* Ne tandem vere ſan-
ctos eſſe putent, qui externa dumtaxat pietatis exercitia frequentant, ſed
qui vitam omnem ſuam ſecundum regulas Evangelii componunt, omnia-

que

que opera ſua in Spiritu Evangelii perficiunt fide, ſpe, & caritate Deum colentes, factiſque demonſtrantes ſermonem ejus, qui veritas eſt, animis ſuis inſitum eſſe. *Sermo tuus veritas eſt.*

19. *Et pro eis ego ſanctifico meipſum, ut ſint & ipſi ſanctificati in veritate.*
„ Pro noſtris peccatis ſeipſum ſanctificavit, id eſt conſecravit Unigenitus, *S. Cyrill.*
„ ac tamquam hoſtiam ſacram obtulit in odorem ſuavitatis Deo & Pa- *lib. 2. in Jo-*
„ tri; ut eo ſublato, quod naturam hominis a Deo ſeparat, ſcilicet pec- *hann. c. 10.*
„ cato, nihil amplius impediat quo minus Deo proximi ſimus, illique in-
„ hæreamus per participationem ſancti Spiritus reformantis nos ad juſti-
„ tiam & ſanctimoniam, atque ad primam imaginem. Juſtificati vero per
„ fidem in Chriſtum ſumus, *Qui traditus eſt propter delicta noſtra, & re-* *Rom. 4. 25.*
„ *ſurrexit propter juſtificationem noſtram*. Tota enim in eo tamquam in pri-
„ mitiis generis, ad novitatem vitæ naturæ hominis reparata eſt, & in
„ ſuum veluti principium reverſa ad ſanctificationem reformata eſt. *San-*
„ *ctifica* igitur *eos*, o Pater, inquit, *in veritate tua*, id eſt in me. *Tuum*
„ *enim Verbum veritas eſt*, id eſt ego. *Et pro eis ſanctifico me ipſum*, id
„ eſt, conſecro & offero, unus pro cunctis moriens, ut eos in novitatem
„ vitæ reformem, *ut ſint & ipſi ſanctificati in veritate*, id eſt in me. Nos ipſos per Chriſti gratiam ſanctificemus, id eſt, offeramus Deo hoſtiam *Epheſ. 4.* vivam, ſanctam, Deo placentem. Ne conformemur huic ſæculo, ſed *renovemur ſpiritu mentis noſtræ*, deponentes, deſtruentes, & crucifigentes *veterem hominem* per pœnitentiam & mortificationem Chriſtianam, & *induentes novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt, in juſtitia & ſanctitate veritatis.*

Et pro eis ego ſanctifico me ipſum, &c. Naturam a me aſſumptam ſanctifico divinitatis unctione, ut electi mei de mea plenitudine ſanctitatem hauriant. *Sanctificatur* ergo *propter nos in Sancto Spiritu, non quidem alio ipſum ſanctificante, ſed ipſomet ſanctificationem ſuæ carnis operante. Suſcepit enim* *S. Cyrill. lib. 2. in Johan. c. 10. p. 991.* *Spiritum qui ſuus eſt, & accipit quidem quatenus eſt homo, ſibi vero illum dat ut Deus. Hoc autem agebat propter nos, ut ex ipſo in univerſum genus ſanctificationis gratia promanaret. Quemadmodum enim per prævaricationem in Adam tamquam in primitiis generis humani, natura damnata morte fuit, in illo audiens*, Terra es, & in terram reverteris: *eodem modo per obedientiam & juſtitiam Chriſti, in quantum factus eſt ſub lege, quamvis legiſlator exiſtens ut Deus, in totam naturam promanat benedictio, & per Spiritum vivificatio.*

Et pro eis ego ſanctifico me ipſum. Id eſt, eos in me ipſo ſanctifico, cum & ipſi ſint ego. Illi enim de quibus loquitur, membra ſunt ejus, quatenus caput eſt Eccleſiæ & omnium electorum: & *Unus eſt Chriſtus caput & corpus.* *S. Auguſt. Tract. 108. in Johan. n. 5.*

20. 21. *Non pro eis autem rogo tantum, ſed & pro eis qui credituri ſunt per verbum eorum in me.* Illa oratione pro omnibus quos redemit, ſive tunc in carne viventes, ſive poſtea futuros, Redemptor noſter oravit, cum rogans pro Apoſtolis qui cum illo tunc erant, adjunxit etiam illos qui per verbum eorum fuerant in eum credituri. Eadem enim Evangelii doctrina, idem verbum fidei & ſalutis, quod ab illis prædicatum eſt, continua traditione per eorum ſucceſſores ab ipſis ad nos manavit incorruptum. Et noſtri ergo ſunt Apoſtoli, ſuper quorum fundamentum ædificati ſumus ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu: unde & præſentis temporis Eccleſia tam vere dicitur *Apoſtolica*, ac Eccleſia temporum Apoſtolicorum. Orat autem Chriſtus pro omnibus electis ſuis, ut unum ſint unitate fidei & caritatis, tendente ad unitatem æternam corporis myſtici

Chri-

Chriſti Jeſu in cælis conſummandam. *Ut omnes unum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint*. Adoptionis gratia facit ut unum ſimus in Patre, qui nos regenerando conſortes divinæ ſuæ naturæ eſſe dedit, ad honorem & imitationem ineffabilis generationis qua eſſenriam ſuam unigenito Filio naturaliter ab æterno communicat. Nos in Chriſto unum facit, cujus membra ſumus, fratres, cohæredes. Unum denique nos facit in Spiritu ſancto, qui velut anima eſt & vita corporis myſtici, & nexus omnium illius membrorum inter ſe, & cum capite Jeſu Chriſto, hunc in illa Spiritum influxu perenni diffundente. *Unde & ipſi in nobis unum ſint*.

22. 23. *Et ego claritatem, quam dediſti mihi dedi eis, ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus. Ego in eis, & tu in me, ut ſint conſummati in unum*.
Cum Chriſtus ſit Unigenitus æterni Patris, hanc nobiſcum gloriam communicare dignatus eſt ut filii Dei nominemur & ſimus per adoptionem,
Rom. 5. 1. 2. quam gloriam ac dignitatem conſecuti ſumus in baptiſmo. *Juſtificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, per quem & habemus acceſſum per fidem in gratiam iſtam, in qua ſtamus, & gloriamur in ſpe gloriæ filiorum Dei*. Hæc autem gratia Chriſtianos tam arcta unione, tam perfecta Chriſto conjungit & Deo Patri, ut ipſe Chriſtus juſtos ex fide viventes dignetur fratres ſuos vocare. *Vade*, in-
Johann. 20. 37. quit, *ad fratres meos, & dic eis: Aſcendo ad Patrem meum & Patrem veſtrum, Deum meum & Deum veſtrum*. Divina hæc unio per baptiſmum inchoatur, per Euchariſtiam perficitur, in qua verum Chriſti Jeſu Corpus & Sanguinem realiter ſumentes, cum illo quodammodo commiſcemur, illique concorporales efficimur, & una caro cum illo, ut SS. Patres lo-
S. Cyrill. lib. 11. in Johann. c. 11. p. 998. 999. 1000. quuntur. „ Ut ergo ad unitatem cum Deo & inter nos contenderemus,
„ atque nos una commiſceremur, rationem quamdam excogitavit Unige-
„ nitus per convenientem ſibi ſapientiam & conſilium Patris. Uno enim
„ corpore ſuo credentes in ſe benedicens per myſticam Communionem,
„ eos cum ſibi, tum inter ſe concorporales efficit. Quis enim eos qui per
„ illud ſanctum Corpus ad unitatem cum Chriſto conjuncti ſunt, diviſe-
„ rit, & a naturali inter ſe unione removerit? Nam ſi omnes de uno
1. Cor. 10. 17 „ pane participamus unum omnes corpus efficimur. Chriſtus enim dividi
„ non poteſt: Ideo & Chriſti corpus nominatur Eccleſia, & nos ejus mem-
„ bra. Uni enim Chriſto per ſanctum ejus corpus omnes uniti maxime,
Epheſ. 4. 14. „ cum eum unum & indiviſibilem in noſtris corporibus ſumamus, ei po-
Epheſ. 3. 5. „ tius quam nobis noſtra membra debemus. *Hinc Apoſtolus*: Aliis, *inquit*,
„ generationibus non eſt agnitum filiis hominum, ſicuti nunc revelatum
„ eſt ſanctis Apoſtolis ejus & Prophetis in Spiritu. Gentes eſſe cohæredes
„ & concorporales, & comparticipes promiſſionis ejus in Chriſto Jeſu per
„ Evangelium. Quod ſi concorporales ſumus omnes inter nos in Chriſto, neque ſolum inter nos, ſed & ei qui in nobis eſt per ſuam carnem, quomodo non jam aperte unum ſumus omnes, & inter nos, & in Chriſto? Chriſtus enim eſt unitatis vinculum, cum idem ſit Deus & homo. Sicut autem corpus unum ſumus cum Chriſto & in Chriſto per Myſterium Incarnationis ejus, & per corporis ipſius in Euchariſtiæ Sacramento ſumptionem; ita unus ſumus ſpiritus per Spiritus ſancti participationem, quem effudit in nos abunde. Unde Apoſtolus ait: *Supportantes invicem in cari-*
Epheſ. 4. 3. 4. 5. 6. *tate, ſolliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis. Unum corpus & unus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ. Unus Dominus, una fides, unum baptiſma. Unus Deus & Pater omnium, qui eſt ſuper omnes, & per omnia, & in omnibus nobis*. Uno enim in nobis inhabitante Spiri-

tu,

tu, unus omnium Pater in nobis erit Deus per Filium, ad unitatem mutuam & ſuam adducens eos qui ſunt participes ſancti Spiritus. Tam ſanctæ, tam ſalutaris, tam glorioſæ unionis gratiam ne per peccatum amittamus, quod ſolum nos a Deo dividere poteſt, magna ſollicitudine & vigilantia caveamus. Immo curemus ut ſacra hæc unitas arctior in nobis in dies fiat. *Veritatem autem facientes in caritate, creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus: ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem juncturam ſubminiſtrationis, ſecundum operationem in menſuram uniuſcujuſque membri, augmentum corporis facit in ædificationem ſui in caritate.* Epheſ. 4. 15. 16. Hæc unitas in cælo conſummabitur, omnibus electis Chriſto poſt beatam reſurrectionem in vita immortali unitis. *Cum autem ſubjecta fuerint illi omnia* (ſcilicet Chriſto Dei Filio) *tunc & ipſe Filius ſubjectus erit ei, qui ſubjecit ſibi omnia, ut ſit Deus omnia in omnibus.* 1. Cor. 15. 28

24. *Pater, quos dediſti mihi, volo ut ubi ſum ego, & illi ſint mecum, ut videant claritatem meam, quam dediſti mihi, quia dilexiſti me ante conſtitutionem mundi.* „ Caput & corpus, unus Chriſtus: locus proinde capi„ tis, locus eſt & corpus: gloria capitis in membra redundat. Si loca di„ cenda ſunt, & quibus non corpora continentur, & locus eſt cuique rei „ ubi eſt; locus Chriſti æternus ubi ſemper eſt, ipſe Pater eſt, & locus „ Patris Filius eſt, quia *Ego*, inquit, *in Patre, & Pater in me eſt.....* „ Et, *Sicut tu Pater in me, & ego in te*: & locus noſter ipſi ſunt: *Ut* „ *& ipſi in nobis unum ſint*: & nos locus Dei ſumus, quoniam templum „ ejus ſumus, ſicut orat pro nobis qui mortuus eſt pro nobis, vivitque „ pro nobis, ut in ipſis unum ſimus; quia factus eſt in pace locus ejus, „ & habitatio ejus in Sion, quæ nos ſumus. Sed quis idoneus loca iſta, „ vel quæ ſunt in locis iſtis, ſine ſpatioſis capacitatibus, & ſine corporeis „ molibus cogitare? Non parum tamen proficitur, ſi ſaltem quicquid ta„ le oculis cordis occurrit, negatur, reſpuitur, improbatur: & lux quæ„ dam in qua iſta neganda, reſpuenda, improbanda cernuntur, ſicut po„ tuerit, cogitatur; & quam ſit certa cognoſcitur, & amatur, ut inde „ ſurgatur, atque ad interiora tendatur: quæ cum penetrare mens invali„ da, & minus quam illa ſunt, pura, nequiverit; non ſine amoris gemi„ tu & deſiderii lacrymis inde pellatur; & patienter ferat quamdiu fide „ mundatur, atque ut illic habitare valeat, ſanctis moribus præparatur. „ Quomodo ergo non erimus cum Chriſto ubi eſt, quando in Patre cum „ illo erimus, in quo eſt? Hinc Apoſtolus ait: *Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram. Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo.* Coloſſ. 3. 5. „ Ecce interim fide ac ſpe vita no„ ſtra ubi Chriſtus eſt, cum illo eſt, quia cum Chriſto in Deo eſt. Ecce velut jam factum eſt, quod oravit ut fieret, dicens: *Volo ut ubi ego ſum, & ipſi ſint mecum*: ſed nunc per fidem. S. Auguſt. Tract. 11. in Johan. n. 3. 4. Quando autem fiet per ſpeciem? Cum *Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria.* Ibid. Tunc videbimus gloriam ejus ut Unigeniti a Patre, & gloriam quam dedit illi Pater in Incarnatione, & in Reſurrectione, ut homini. Quam quidem gloriam ut æterno Patris in ſe amori acceptam refert Caput noſtrum, *Quia dilexiſti me ante conſtitutionem mundi*; ita & nos quicquid ſpiritualium bonorum eſt, quod a Deo per Chriſtum accepimus, & accepturi ſumus, gratiam & gloriam, acceptam referre debemus amori quo nos Deus gratis dilexit in Chriſto Jeſu ante conſtitutionem mundi.

25. 26. *Pater juſte, mundus te non cognovit, ego autem te cognovi, & hi cognoverunt quia tu me miſiſti.* Sua culpa & voluntaria cæcitate mundus

Digitized by Google

dus non cognovit Deum & Filium ejus Jeſum Chriſtum ; quia carnales homines dilexerunt tenebras magis quam lucem.... Illis igitur donum fidei non tribuit Pater, quia juſtus eſt: dedit autem iis quos elegit de mundo, quia miſericors eſt. „ Mundus ille damnationi prædeſtinatus merito „ cognovit: mundus vero quem per Chriſtum reconciliavit ſibi, non merito, ſed gratia cognovit. Quid eſt enim cognoſcere, niſi vita æterna? „ Quam mundo damnato utique non dedit, reconciliatio dedit? Propterea „ itaque mundus non cognovit, quia juſtus es, & meritis ejus ut non cognoſceret tribuiſti : & propterea mundus reconciliatus cognovit, quia „ miſericors es, & ut cognoſceret, non ei merito, ſed gratia ſubveniſti. Omnis porro cognitio quæ de Deo, & de Chriſto Jeſu Domino noſtro, & ejus Myſteriis habetur, ad Dei dilectionem ordinari debet, ſi enim ſit ſterilis, nec amorem pariat, in majorem damnationem vertitur eorum quibus data eſt. *Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam, ut dilectio qua dilexiſti me, in ipſis ſit; & ego in ipſis.* Unde & *Legis & omnium divinarum ſcripturarum plenitudo & finis eſt dilectio rei quæ fruendum eſt*, ſcilicet Dei, *& rei quæ nobiſcum ea re frui poteſt*, ſcilicet proximi. Et *quiſquis Scripturas divinas, vel quamlibet eorum partem intellexiſſe ſibi videtur, ita ut eo intellectu non ædificet iſtam geminam caritatem Dei & proximi, nihil intellexit*. Nam *Scriptura non præcipit niſi caritatem, nec culpat niſi cupiditatem, & eo modo informat mores hominum.*

S. Auguſt. Tract. 11. in Johann.

S. Auguſt. lib. 1. de Doct. Chriſt. c. 35. 36. Et lib. 3. c. 10.

CAPUT DECIMUMOCTAVUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. *HÆc cum dixiſſet Jeſus, egreſſus eſt cum diſcipulis ſuis*, ex domo in qua cœnaverat, ſive ex loco ubi ſubſtiterat cum diſcipulis colloquens, & Patrem orans, & progreſſus eſt extra urbem, *trans Torrentem Cedron*, ita vocatum non a cedris hinc inde conſitis, ſed a nigredine ſive obſcuritate, aquis ſcilicet ejus fimo & cœno atratis, *ubi erat hortus*, pars villæ Gethſemani, *in quem introivit ipſe & diſcipuli ejus*, orationis cauſa. *Sciebat autem & Judas, qui tradebat eum, locum: quia frequenter Jeſus convenerat illuc cum diſcipulis ſuis*. Illuc ſecedere ſolebat ad orandum, & pernoctare, his præſertim feſtis diebus.

3. *Judas ergo cum accepiſſet cohortem*, a Præſide, ſeu partem cohortis, quæ Paſchatis tempore ab illo dari ſolebat Senatoribus ad ſervandam Urbem & Templum, *& a Pontificibus* ſeu primariis Sacerdotibus, *& Phariſæis* datos *Miniſtros*, ſeu domeſticos ſatellites, quibus magis fidebant quam ethnicis militibus, *venit illuc cum laternis, & facibus, & armis*, ut incluſo in lucernis lumine faces accenderent, ſi forte extinguerentur, & receſſus omnes ac latebras ſcrutarentur, ſi opus eſſet : cum armis vero, ne diſcipuli Jeſu reſiſtere auderent, & ne populus eum de manibus militum eriperet. Adeo timebant Sacerdotes, Phariſæi, & Scribæ, ne elaberetur.

4. 5. 6. *Jeſus itaque ſciens omnia, quæ ventura erant, ſuper eum*, ne ex imprudentia, vel impotentia in manus inimicorum incidiſſe putetur, *proceſſit* obviam eis, ſponte ſe obtulit, *& dixit eis: Quem quæritis* tanto apparatu & ardore? *Reſponderunt ei; Jeſum Nazarenum*; quem nec tanta luce nec Judæ oſculo demonſtratum agnoſcebant, mirum in modum perturbati

Di-

Dicit ei Jeſus: Ego ſum. Stabat autem & Judas, qui tradebat eum, cum ipſis. Ut ergo dixit eis: Ego ſum: abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram, quaſi ſolo ejus halitu difflati, & voluiſſet, perituri.

7. 8. 9. *Iterum ergo interrogavit eos*, cum iſto miraculo moniti in ſua cæcitate & contumacia permanerent: *Quem quæritis? Illi autem dixerunt, Jeſum Nazarenum. Reſpondit Jeſus, Dixi vobis quia ego ſum*, ipſe qui vos alloquor. *Si ergo me quæritis, ſinite hos*, diſcipulos meos, liberos & illæſos *abire*. Potentiam ſuam oſtendit, qui hoc quaſi jure ſuo imperat, & jubendo operatur. Id autem præſtitit, id eſt, prohibuit ne diſcipuli ſui tenerentur & interficerentur, *Ut impleretur ſermo quem dixit: Quia quos dediſti mihi, non perdidi ex iis quemquam*. Si enim capti fuiſſent, periculum erat ne Chriſtum negarent utpote imbecilli in fide & infirmi, ac in æternum perirent. Si enim Petrus fortior ceteris ita miſere lapſus eſt, quid de aliis exiſtimandum? Noluit ergo Chriſtus eos ſupra vires tentari, aut periculis exponi, antequam accepto Spiritu ſancto in fide & caritate confirmati eſſent. Hic S. Auguſtini ſenſus *inimicos videt* (inquit) *& hoc faciunt quod jubet: ſinunt eos abire, quos non vult perire. Numquid autem non erant poſtea morituri? Cur ergo ſi tunc morerentur, perderet eos, niſi quia nondum ſic in eum credebant, quomodo credunt quicumque non pereunt?* **S. Auguſt. Tract. 112. in Johann.**

10. 11. *Simon ergo Petrus habens gladium, eduxit eum*, ad Domini defenſionem præ fervidæ indolis impetu incitatus: *& percuſſit Pontificis ſervum: & abſcidit auriculam ejus dexteram. Erat autem nomen ſervo Malchus. Dixit ergo Jeſus Petro, Mitte gladium tuum in vaginam*. Nolo enim armis defendi, & vim vi repellere, ſed patientia & manſuetudine vincere mundum, mortem, diabolum. *Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum?* Vis-ne prohibere ne paſſionem & mortem ſubeam ad humani generis redemptionem, & ad deſtruendum mortis imperium, quemadmodum Patris mei decreto conſtitutum eſt? Confer cum *Matthæi* 26. Verſ. 51. & 52. *Marc.* 14. Verſ. 47. & *Luc.* 22. Verſ. 50. & 51.

12. 13. 14. *Cohors ergo, & Tribunus*, ſeu Præfectus Romanæ cohortis, *& Miniſtri Judæorum, comprehenderunt Jeſum, & ligaverunt eum*, a Juda moniti ut cum magna cautione eum ducerent, quod ſolitus eſſet interdum e turba inconſpicuus elabi. *Et adduxerunt eum ad Annam primum*, ſive honoris cauſa ob ejus ætatem, dignitatem, & auctoritatem apud generum Caipham, & apud Judæos: *Erat enim ſocer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius*: ſive quia domus ejus erat vicinior: ſive ut ab eo diſcerent quonam & quomodo ducendus eſſet Jeſus. *Erat autem Caiphas, qui conſilium dederat Judæis: Quia expedit unum hominem mori pro populo*. In memoriam revocat Evangeliſta Caiphæ dictum cap. 11. memoratum, ut inde intelligatur hominis illius odium in Jeſum, quem nulla alia prolata cauſa, prætextu utilitatis publicæ, & quidem imaginario, interficiendum, præjudicaverat: ſimul etiam ad oſtendendum, quod inſtar Prophetæ prædixerat, non intelligens. Chriſtum ſcilicet non pro ſe, ſed pro mundi ſalute, innocentem paſſum eſſe.

15. 16. 17. *Sequebatur autem Jeſum Simon Petrus*, de ſuis nimium præſumens viribus in tanto periculo, nec memor verborum Jeſu, qui illi dixerat: *Non potes me ſequi modo*. Sequebatur *& alius diſcipulus*. Johannem ipſum, qui hæc ſcribit, fuiſſe putant SS. Johannes Chryſoſtomus & Cyrillus: quod affirmare S. Auguſtinus non audet, quia tacetur. Solet autem ſe idem Joannes ita ſignificare & addere, *Quem diligebat Jeſus*. Fortaſſis ergo & hic ipſe eſt: vel potius aliquis ex Hieroſolymitanis civibus, qui clam Jeſum ſectabatur: *Diſcipulus autem hic notus erat Pontifici*, ut popularis. *Et in-*

introivit cum Jeſu in atrium ſeu domum *Pontificis* . *Petrus autem ſtabat ad oſtium foris*, ſe non auſus ultro ingerere præ verecundia & timore, ſperans tamen ſe ab altero intromittendum. *Exivit ergo alius diſcipulus, qui erat notus Pontifici, & dixit oſtiariæ, & introduxit Petrum*, ancillam janitricem rogavit ut Petrum introduceret, quod illa fecit. *Dicit ergo Petro ancilla oſtiaria: Numquid & tu ex diſcipulis es hominis iſtius?* Si diſcipulus alter fuiſſet Joannes pariter Galilæus, videtur quod illum eſſet pariter interrogatura. *Dicit ille: Non ſum*. Vide Commentar. noſtrum in *Matth. cap.* 26.

18. 19. *Stabant autem ſervi*, privata domus ſervitia, *& miniſtri* publici, ut apparitores, lictores, &c. *ad prunas*, ſive ſtruem carbonum, quam accenderant, *quia frigus erat*, quod Paſchali tempore, maxime noctu, non inſolitum teſtantur, qui illuc ſunt peregrinati. *Erat autem cum eis & Petrus ſtans, & calefaciens ſe*, in aula ſubdiali Pontificis. *Pontifex ergo interrogavit Jeſum de Diſcipulis ſuis*, cur Diſcipulos colligeret, *& de doctrinæ ejus*; quænam ea eſſet, tacite indicans eum novitate doctrinæ Moſaicam Legem evertere velle; collectione vero diſcipulorum, turbas & factiones in Republica excitare.

20. 21. *Reſpondit ei Jeſus. Ego palam locutus ſum mundo*. Docui coram omnibus qui me audire vellent, quod factionum & ſeditionum auctores non faciunt: *ego ſemper*, id eſt aſſidue, *docui in Synagoga & in Templo, quo omnes Judæi* undique *conveniunt, & in occulto locutus ſum nihil*, quod contrarium eſſet his quæ palam docui, & quod ad eamdem doctrinam non pertineret, ad eundem finem non tenderet. „In occulto locutus ſum
S. Auguſt. „ nihil, quod publicum eſſe nollem. Nam quod ſeorſim Diſcipulis loque-
Tract. 113. „ batur, non in occulto loquebatur. Quis namque in occulto loquitur,
in Johann. „ qui coram tot hominibus loquitur; cum ſcriptum ſit, *In ore duorum vel*
„ *trium teſtium ſtabit omne verbum*: præſertim ſi hoc loquitur paucis, quod
„ per eos velit innoteſcere multis, ſicut ipſe Dominus ait illis quos ad-
Matt. 10.27 „ huc paucos habebat: *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine; &*
„ *quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta?* Ergo & hoc ipſum quod ab
„ ipſo dici videbatur occulte, quodammodo non dicebatur in occulto:
„ quia non ita dicebatur, ut ab eis quibus dictum fuerat, taceretur; ſed
Joan. 7. 46. „ ita potius ut uſquequaque prædicaretur. Addit Jeſus: *Quid me interro-*
„ *gas? Interroga eos, qui audierunt quid locutus ſum ipſis; ecce hi ſciunt quid dixerim ego*. Fruſtra me interrogas, cui fidem non habere decreviſti. Auditores meos teſtes appello, ipſos ſatellites veſtros, ſcitis quod vobis retulerint.

22. 23. 24. *Hæc autem cum dixiſſet, unus aſſiſtens Miniſtrorum dedit alapam Jeſu, dicens: Sic reſpondes Pontifici?* Itane reſpondes, tam ſuperbe, tam contumaciter? Confer cum 3. *Reg.* 22. 24. ubi refertur Sedeciam filium Chanaana Michæam Prophetam coram Rege Achab in maxillam percuſſiſſe. Confer & cum *Act.* 23. 3. ubi Paulo coram Sacerdotibus & toto concilio perorante, Princeps Sacerdotum Ananias præcepit miniſtris ſuis percutere os ejus. Tunc Paulus dixit ad eum. *Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu ſedens judicas me ſecundum Legem, & contra Legem jubes me percuti?* Jeſus vero modeſtiæ & manſuetudinis admirabilis exemplum præbens, *Reſpondit ei: Si male locutus ſum*, ſi quid dixi contumelioſum in Pontificem, *teſtimonium perhibe de malo*. Accuſa, ut cauſa dicta plectar. *Si autem bene, quid me cædis?* Immeritum, contra jus omne. *Et miſit eum Annas ligatum ad Caipham Pontificem*. Primam Petri negationem, quam alapæ Jeſu inflictæ hic præmittit Joannes, in domo Caiphæ con-

Digitized by Google

contigiſſe, & conſequenter alapam quoque ibidem inflictam fuiſſe Chriſto, ex aliis Evangeliſtis conſtat. Quod igitur hic ſcribit Evangeliſta, *Et miſit eum Annas*, &c. vim habet plus quam perfecti, & intelligendum, *Miſerat*.

25. 26. 27. *Erat autem Simon Petrus ſtans* in aula ſubdiali Caiphæ, *& calefaciens ſe*, (ut præmiſit Evangeliſta, qui narrationem interruptam negationis Petri nunc reſumit) *Dixerunt ergo ei* quidem ex miniſtris, ſive militibus, aut ſervis: *Numquid & tu ex Diſcipulis ejus es? Negavit ille, & dixit: Non ſum: Dicit ei unus ex ſervis Pontificis, cognatus ejus, cujus abſcidit Petrus auriculam: Numquid ego te vidi in horto cum illo?* Se primi ſenſit Petrus memoratione horti, & metuit ne violatæ publicæ Poteſtatis reus ageretur ob abſciſſam Malcho auriculam. *Iterum ergo negavit Petrus, & ſtatim gallus cantavit*. Vide quæ ad Matthæi cap. 26. de trina Petri negatione diximus.

28. *Adducunt ergo Jeſum a Caipha*, id eſt, ab ædibus Caiphæ, *in Prætorium*, in domum Prætoris, ſcilicet Pilati. *Erat autem mane*, primi diei Paſchalis: *& ipſi non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur*, id eſt, ne redderentur immundi ingreſſu ædium viri Ethnici: vel etiam ne damnationis participes viderentur: nam ſtatim a damnatione ſacris veſci non licebat, ut notat Maimonides: *ſed ut* impolluti, & ſalva religione, *manducarent Paſcha*, quo nomine non intelligitur Agnus Paſchalis, quem die præcedente ad veſperam comederant, ſecundum Legem; ſed ſacrificia pacifica, quæ totis illis ſeptem diebus Azymorum immolabantur, & communi nomine Paſcha vocabantur, ſeu Paſchales victimæ, ut patet ex Deuteron. 16. 2. *Immolabiſque Phaſe Domino Deo tuo de ovibus & de bobus, in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi*.

Num. 19. 22. Act. 10. 28. 11. 3.

29. 30. *Exivit ergo Pilatus ad eos foras*, ipſorum cedens ſuperſtitioni, in Litoſtroton, quæ porticus erat ſupra plateam ædificata, *& dixit: Quam accuſationem affertis adverſus hominem hunc?* Cujus criminis ipſum accuſatis tam alieno tempore? *Reſponderunt & dixerunt ei: Si non eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum*. Niſi certo certius conſtaret hunc eſſe criminis non vulgaris reum, tuo non ſiſteremus judicio damnandum. Sic auctoritate ſua ſuppleri volunt, quod probationibus deerat.

31. 32. *Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, & ſecundum Legem veſtram judicate eum*. Nullius criminis convictum, & indicta cauſa, legum pœnis ſubjicere mihi quidem non licet, ſed vos ſecundum Legem veſtram eum judicate, ſi hominem prorſus innocentem puniendum ſtatuit. *Dixerunt ergo ei Judæi: Nobis non licet interficere quemquam*. Scis nobis ademptum eſſe jus gladii, ex quo Judæa in Provinciam a Romanis redacta eſt: Tuum igitur eſt, non noſtrum in eum animadvertere qui crimina commiſit capitali ſupplicio luenda. *Ut ſermo Jeſu adimpleretur, quem dixit, ſignificans qua morte eſſet moriturus*, Ita factum eſt ut impleretur quod Jeſus dixerat, ſe tradendum eſſe Gentibus, & cruci affigendum, quo ſupplicii genere a ſolis Romanis, non a Judæis affici poterat.

S. Cyrillus lib. 12. in Johan. p. 1034.

Matt. 20. 19 Johann. 13. 14. 12. 32.

33. 34. 35. *Introivit ergo iterum in Prætorium Pilatus*, unde exiverat ad Judæos, *& vocavit Jeſum*, illum interrogaturus, *& dixit ei: Tu es Rex Judæorum?* Tune Rex ille es, quem Judæi jampridem venturum ſibi pollicentur? Aut eum te eſſe prædicas? *Reſpondit Jeſus: A temetipſo hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me?* An ex tua ſententia, an ex aliorum ſuggeſtione id rogas? Reſpondit Pilatus: *Numquid ego Judæus ſum*, ut ſcire poſſim quem Regem ex Prophetarum ſuorum vaticiniis Judæi expectent, & qui ſint iſtius Regis caracteres? Non ergo ex me ipſo rogavi, ſed ex in-

Digitized by Google

inſtinctu Judæorum. *Gens tua, & Pontifices tui*, iſtarum rerum intelligentes, *tradiderunt te mihi*, ad meum tribunal te adduxerunt, præjudicatum, quaſi ſeditionis auctorem. *Quid feciſti?* Quo facto eis occaſionem dediſti te accuſandi velut tanti criminis reum? Si occulte rimatur an ſe Regem profiteatur Jeſus. Sed prius habenda erat quæſtio de crimine, quam interrogaretur, ſi ſecundum juris ordinem procedere Judex iniquus voluiſſet.

36. 37. *Reſpondit Jeſus: Regnum meum non eſt de mundo*. Regnum meum non eſt terrenum & temporale; ac proinde non eſt talis conditionis ut ſtatum Romani Imperii perturbet. *Si ex hoc mundo eſſet Regnum meum, miniſtri mei utique decertarent ut non traderer Judæis*. Si terrenum regnum affectaſſem, collegiſſem milites, qui pro me fortiter dimicarent, & Judæorum me perdere volentium conatibus reſiſterent: *Nunc autem regnum meum non eſt hinc*: ideo nihil ejuſmodi conatus ſum. *Dixit itaque ei Pilatus: Ergo Rex es tu?* Siquidem communi ſenſu te Regem eſſe negas, certo ergo ſenſu te Regem eſſe profiteris, & Regnum tibi vendicas nobis ignotum? *Reſpondit Jeſus: Tu dicis, quia Rex ſum ego*. Dicis quod res eſt. *Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati*. Quamobrem me Regem eſſe non nego, Chriſtum, Filium Dei, Regni cælorum Dominum, jure nativitatis æternæ; quod quidem regnum his qui veritati credunt, ad quam docendam veni in mundum, & temporaliter natus ſum de Virgine, a me paratum eſt. *Omnis qui eſt ex veritate, audit vocem meam*. Omnis qui ſtat a veritate, qui recte ac juſte agere ſtudet, doctrinam meam amplectitur, qua veritati atteſtor, mihique credit & obedit ut doctori veritatis.

38. 39. *Dicit ei Pilatus? Quid eſt veritas?* Exiſtimavit Pilatus Jeſum Philoſophum agere, qui de veritate, regno, juſtitia, fortitudine, &c. palam & libere diſſereret ſine Superiorum injuria. Obiter autem quærit cujus generis ſit illa veritas, cujus ſe Magiſtrum profitetur, ſed tamen non inſtant, ratus id ſui fori non eſſe. *Et cum hoc dixiſſet, iterum exivit ad Judæos, & dicit eis: Ego nullam invenio in eo cauſam*. Nullum crimen. *Eſt autem conſuetudo vobis*, in veſtri gratiam introducta, *ut unum reum dimit-*
Matt, 27.17 *tam vobis in Paſcha: Vultis ergo dimittam vobis Regem Judæorum?* Regem veſtrum? quod contemptim a Pilato dictum eſt, Vultis ut dimittam Jeſum, quem plerique dicunt eſſe Chriſtum Judæis promiſſum?

40. *Clamaverunt ergo rurſum omnes*, tam Pontifices, quam populus in eorum ſtudia tractus: *Non hunc* a te dimitti volumus, *ſed Barabbam*. *Erat autem Barabbas latro*, & caput cruentæ ſeditionis. Confer cum *Matt.* 27. *Marc.* 15. & *Luc.* 23.

SENSUS MORALIS.

2. Reg. 15.
1. JEſus *egreſſus eſt cum Diſcipulis ſuis trans Torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipſe & Diſcipuli ejus*. David typus in pleriſque Chriſti, a filio ſuo bello petitus, Hieroſolymis migrans, tranſiit Torrentem Cedron, flens, nudis pedibus, & operto capite. Hanc figuram Jeſus adimplet. Sicut autem perfidus Achitophel Judæ, ita Abſalon ingratus & rebellis filius populi Judaici geſſit imaginem. Verum hoſtes non fugit Jeſus, nec mortem reformidat. Qua enim ratione id faceret, cui propoſitum erat pati, ut ſua paſſione genus humanum, redimeret? Vadit ad locum in quem frequenter cum diſcipulis ſuis orationis cauſa ſecedebat, ut a proditore facile inveniretur. Hortus erat, veteris paradiſi formam gerens. In horto triſtitiæ paſſio Chriſti inchoatur, ut lacrymis

S. Cyrill. lib. 11. in Joann. 2. 12. p. 1011.

mis ſuis, mortali triſtitia, oratione, ac ſanguineo ſudore expiet Adami peccatum in horto voluptatis commiſſum.

2. *Judas ergo cum accepiſſet cohortem, & a Pontificibus & Phariſæis miniſtros, venit illuc*, &c. Judas, qui relicto Dei Filio, ſe dæmoni addixerat, maluit eſſe dux inimicorum Chriſti, quam Apoſtolorum ſocius: miniſter eſſe maluit invidiæ & odii Sacerdotum, Scribarum & Phariſæorum in Dominum Jeſum, quam Sacerdotii & caritatis ejus miniſterium ſacrum obire. Sic anima quæ ſuæ cupiditatis ſerva eſt, ut perfidus Judas avaritiæ, ad ſerviendum alienis cupiditatibus, & ad prodendum Chriſtum, ad violandum quælibet religionis, juſtitiæ & caritatis officia parata eſt. Judas miraculorum & divinæ poteſtatis Chriſti immemor, qui ſe inſidiis inimicorum ſubduxit, quando voluit, per medium illorum tranſiens, putat ſe eum capturum etiam invitum, ſatellitum numero fretus. O cæcitatem!

6. *Ut ergo dixit eis, Ego ſum; abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram*, &c. *Ego ſum* dixit, & impios dejicit. „ Quid judicaturus faciet, qui „ judicandus hoc fecit? Quid regnaturus poterit, qui moriturus hoc potuit? Et nunc ubique per Evangelium, *Ego ſum*, dicit Chriſtus, & a „ Judæis exſpectatur Antichriſtus, ut retro redeant, & in terram cadant, „ quoniam deſerentes cæleſtia, terrena deſiderant. Certe ad comprehendendum Jeſum perſecutores cum Traditore venerunt, quem quærebant „ invenerunt, audierunt *Ego ſum*: quare non comprehenderunt, ſed abierunt retro, & ceciderunt, niſi quia hoc voluit, qui potuit quicquid voluit? Verum ſi numquam ſe ab eis permitteret apprehendi, non quidem „ illi facerent propter quod venerant, ſed nec ipſe faceret propter quod „ venerat. *Eum quippe illi occidendum quærebant ſæviendo, ſed quærebant nos & ipſe moriendo.* *S. Aug. Tract. 112. in Johann. n. 3.*

Abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram. Omnes proſternuntur, & a nemine illorum Dei manus, & Chriſti Jeſu, qui Dei virtus eſt, omnipotentia agnoſcitur. Sic iniquorum fortunam, conſilia, valetudinem ſæpe Deus evertit; ſed illi ſolum ad ipſum convertuntur, quorum cor efficaciſſima gratiæ ſuæ ſuavitate miſericorditer tangit, faciens ut ipſa everſione erigantur ad ſalutem Saulus Eccleſiæ perſecutor, qui Jeſum eſſe Chriſtum & Filium Dei non noverat, a Deo proſtratus ſubito convertitur, & ex perſecutore fit vas electionis: Judas Chriſti Apoſtolus, miraculorum ejus teſtis, tot ab illo gratiis cumulatus, proſternitur, & magis induratur. *O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus!*

7. *Iterum interrogavit eos, Quem quæritis? Illi autem dixerunt: Jeſum Nazarenum.* Chriſtiani ſe ipſos ad pedes Jeſu crucifixi ſerio interrogent, quem quærant. An mundum, an Jeſum? Jeſum quærunt plurimi ut peccatis ſuis iterum crucifigant, non ut colant, & legi ejus ac mandatis obediendo diligere ſe probent.

11. *Dixit ergo Jeſus Petro: Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum?* Calicem amariſſimum paſſionis malitia & crudelitas Judæorum Chriſto paravit, ſed ideo illum bibit Chriſtus, quia ei a juſtitia Patris oblatus eſt, *Qui Filio proprio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit eum.* Calicem illum ut Chriſtus pro ſalute noſtra biberet, ejus charitas, qua major cogitari non poteſt, effecit. *Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis, oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis.* Tribulationes, calamitates, mortificationes, contradictiones quas patimur, ſuſcipere ac pati debemus ut calicem a Deo pa- *Rom. 8. 31. 32.* *Epheſ. 5. 2.*

Digitized by Google

ratum, in ſpiritu obedientiæ, caritatis, pœnitentiæ, ut juſtitiæ Dei ſatiſ-
faciamus pro peccatis noſtris. Si nos perſequantur homines, & nos cupi-
ditas aut imprudentes amici ad ultionem excitent; reſpondeamus: *Cali-
cem quem dedit mihi Pater, non bibam illum.*

12. *Cohors ergo & Tribunus, & miniſtri Judæorum comprehenderunt Jeſum
& ligaverunt.* Jeſum ligaverunt, a quo ſolvi potius velle debuerunt. Vin-
cula paſſus eſt Dominus, ut malum uſum noſtræ libertatis expiaret; ut
gratiam ad rectum ejus uſum ſuæ captivitatis merito nobis compararet: ut
nos olim peccati ſervos, juſtitiæ liberos faceret, ut nobis libertatem filio-
rum Dei procuraret & conferret: ut Diſcipulos ſuos in vinculis ſuis gloria-
S. Auguſt. ri doceret. *Paulus vinctus Jeſu Chriſti.* In eorum numero qui tunc impo-
Tract. 112. ſuerunt Chriſto vincula fortaſſis erant, qui ab eo poſtea liberati a peccati
in Johann. ſervitute dixerunt: *Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis, &*
Pſal. 115.16 *nomen Domini invocabo.*

22. *Unus aſſiſtens miniſtrorum dedit alapam Jeſu*, &c. „ Si cogitemus quis
S. Auguſt. „ acceperit alapam, nonne vellemus eum qui percuſſit, aut cæleſti igne
Tract. 113. „ conſumi, aut terra dehiſcente ſorberi, aut correptum dæmonio volutari,
in Joann. „ aut aliqua hujuſmodi qualibet pœna, vel etiam graviore puniri? *Quid*
n. 4. „ *enim horum per potentiam jubere non potuiſſet, per quem factus eſt mundus,*
„ *niſi patientiam nos docere maluiſſet, qua vincitur mundus?* Dicet aliquis,
„ Cur non fecit quod ipſe præcepit? Cur percutienti reſpondit, & non po-
„ tius alteram maxillam præbuit? Quid quod & veraciter, manſuete, ju-
„ ſteque reſpondit, non ſolum alteram maxillam iterum percuſſuro, ſed to-
„ tum corpus figendum præparavit in ligno? Et hinc potius demonſtravit,
*Magna illa præcepta patientiæ non oſtentatione corporis, ſed cordis præpara-
tione facienda. Fieri enim poteſt ut alteram maxillam viſibiliter præbeat homo
& iratus. Quanto ergo melius & reſpondet vera placatus, & ad perferenda*
Pſal. 56.8. *graviora tranquillo animo fit paratus?* Beatus enim eſt qui in omnibus quæ
injuſte pro juſtitia patitur, poteſt veraciter dicere: *Paratum cor meum,
Deus, paratum cor meum.*

Unus miniſtrorum dedit alapam Jeſu. Miniſtri Sacerdotum & Senatorum
olim ad Jeſum comprehendendum miſſi, cum in doctrinæ ejus admiratione
defixi re infecta rediiſſent, numquam ſic locutum eſſe hominem concla-
mantes, dominorum ſuorum offenſionem incurrerunt. Unde commoti in
illos Phariſæi dicebant: *Numquid & vos ſeducti eſtis? Numquid ex Princi-*
S. Cyrillus *pibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariſæis? Sed turba hæc quæ non no-*
lib. 11. *c.* *vit Legem, maledicti ſunt.* Cum ergo reſponſum Jeſu illius eventus memo-
1016. riam Sacerdotibus & Phariſæis refricaret, ſiquidem ipſos illorum miniſtros
Joann. 7.47. ſuorum ſermonum teſtes appellabat, *Ecce hi ſciunt quæ dixi ego*, ferox ille
48.49. Miniſter ne benevolus erga Jeſum crederetur; plura loqui illum non finit,
& inflicta alapa reſponſa interpellat, ex quibus aliquid damni turbæ mini-
ſtrorum inferri poſſe putabat. Hanc pro nobis patitur ignominiam, qui pec-
cata noſtra portat, & pro nobis dolet. Quemadmodum enim morte ſua
mortem noſtram deſtruxit, ſic ignominiam nobis propter peccatum debi-
tam ignominia ſibi per alapam inflicta delevit. Hæc paſſionis Chriſti cir-
cumſtantia per Prophetam prædicta eſt. *Corpus meum dedi percutientibus,*
Iſai. 50.6.7. *& genas meas vellentibus: faciem meam non averti ab increpantibus, & con-
ſpuentibus in me. Dominus auxiliator meus, ideo non ſum confuſus: ideo poſui
faciem meam ut petram duriſſimam, & ſcio quoniam non confundar.* Domi-
nus noſter Jeſus Chriſtus, etiam cum alapæ ei infliguntur, patienter ſuſti-
net, quamvis Deus verus ſit, terræque ac cæli Dominus: nos autem mi-
ſeri, terra ac pulvis, peccatores, quando fratrum aliquis durius aliquid in

nos

Digitized by Google

nos protulerit, more draconum exaſperati in eum inſurgimus, & mille pro uno convitiis eum petimus, nec modum iræ ponimus, aſpicientes in fidei noſtræ auctorem & conſummatorem Jeſum.

28. *Et ipſi non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha*. O cæcitatem! Habitaculo contaminari timent alieno, & pollui non timent ſcelere proprio. Alienigenæ ethnicique Judicis Prætorio inquinari metuunt: & ſanguinis innocentis effuſione inquinari non metuunt. Se criminis expertes fore ſtulte putant, ſi ſuis ipſi manibus Chriſtum non occidant, ſed ſuæ crudelitatis miniſtrum Pilatum faciant. Sed in eis impletur Propheticum illud oraculum: *Secundum opera manuum eorum tribue illis, redde retributionem eorum ipſis*. Quemadmodum enim Chriſtum Jeſum Romano Prætori judicandum ac damnandum tradiderunt, ita viciſſim ii Romanorum traditi ſunt Imperio, & in Urbis obſidione & excidio tam inauditis calamitatibus afflicti, ut ſi licuiſſet, in montibus & ſpeluncis abditi emori multi mallent; quam bellum tam immane ſpectare. Quod optaturos prænuncians Dominus ait: *Tunc incipient dicere montibus: Cadite ſuper nos, & collibus: Operite nos*.

S. Auguſt. Tract. 114. S. Cyrillus lib. 12. in Joann. p. 1033. 1034. Pſal. 27. 4. Luc. 23. 30.

Non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur, &c. Phariſaicam illam ſuperſtitionem imitantur hypocritæ, excolantes culicem, camelum autem glutientes; quod exterius eſt calicis & diſci abluentes, conſcientiæ vero puritatem non curantes; externa quædam pietatis exercitia ab hominibus adinventa ſcrupuloſius frequentantes, juſtitiæ vero & caritatis præcepta ſine ſcrupulo violantes.

36. *Reſpondit Jeſus: Regnum meum non eſt de hoc mundo*. Quod eſt Chriſti regnum; niſi credentes in eum, quibus dicit, *De mundo non eſtis, ſicut & ego non ſum de mundo?* Quamvis eos vellet eſſe in mundo: propter quod de illis dixit ad Patrem, *Non rogo ut tollas eos de mundo, ſed ut ſerves eos a malo*. Unde & hic non ait, Regnum meum non eſt in hoc mundo; ſed, *non eſt de hoc mundo*. Non ait, Regnum meum non eſt hic; ſed *non eſt hinc*. Hic eſt enim regnum ejus uſque in finem ſæculi, habens inter ſe commixta zizania uſque ad meſſem: meſſis enim finis eſt ſæculi, quando meſſores venient, id eſt Angeli, *& colligent de regno ejus omnia ſcandala:* quod utique non fieret, ſi regnum ejus non eſſet hic. Sed tamen non eſt hinc; quia peregrinatur in mundo: regno ſuo quippe dicit, *De mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo*. Erant ergo de mundo, quando regnum ejus non erant, ſed ad mundi Principem pertinebant. *De mundo ergo eſt quidquid hominum a vero quidem Deo creatum, ſed ex Adam vitiata atque damnata ſtirpe generatum eſt: factum eſt autem regnum non jam de mundo, quicquid inde in Chriſto regeneratum eſt*. Sic enim nos Deus eruit de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum Filii dilectionis ſuæ: de quo regno dicit: *Regnum meum non eſt de hoc mundo......* Si ad Chriſti regnum pertinere volumus, de hoc mundo eſſe non debemus: ſiquidem nos in numerum ſuorum in ſancto baptiſmo cooptavit ſolemni profeſſione facta quod mundo & pompis ejus renuntiaremus. *Nihil intereſt ubi ſitis in ſæculo, extra ſæculum eſtis*.

Joann. 17. S. Auguſt. Tract. 115. in Johann. Matt. 13.39 Coloſſ. 1. 13. Tertull. lib. ad Martyres

37. *Ego ad hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati*. Regnum Dei, regnum eſt veritatis. Hujus cognitio per fidem, & amor per caritatem, Dei dona ſunt, non ſecundum merita noſtra, ſed ſecundum ejus propoſitum & gratiam nobis collata. „ Nam ſi naturam „ cogitemus in qua creati ſumus, cum omnes Veritas creaverit, quis non „ eſt ex veritate? Sed non omnes ſunt quibus ut audiant veritatem, hoc „ eſt, ut obaudiant veritati, & credant in veritatem, ex ipſa veritate præ„ ſtatur,

S. Auguſt. Tract. 115. in Joann.

„ ſtatur; nullis proculdubio præcedentibus meritis, ne gratia non ſit gra-
„ tia. Ideo non ait Chriſtus: Omnis qui audit vocem meam, ex veritate
„ eſt; ne ideo dictus *ex veritate* putaretur, quia obtemperat veritati; ſed
„ ait, *Omnis qui eſt ex veritate, audit vocem meam*. Itaque non ideo eſt ex
„ veritate, quia ejus audit vocem: ſed ideo audit, quia ex veritate eſt.
„ id eſt, quia hoc illi donum a veritate collatum eſt. Quod quid eſt aliud,
„ quam donante Chriſto credere in Chriſtum.

38. *Dicit ei Pilatus: Quid eſt veritas?* Quam multi Pilati exemplo ignorant quid ſit veritas, aut diſcere non curant, aut ſibi prædicatam vel quovis modo annunciatam, vel inſpiratam contemnunt; aut ſe noſſe diſſimulant, ne ei teſtimonium verbis & operibus perhibeant? Ad veritatis defenſionem quilibet Chriſtianus pro virili ſua parte tenetur, ſi fidem aut juſtitiam impugnari, ſi opprimi videat innocentiam. Ad hoc enim renatus in Chriſto eſt, ut teſtimonium perhibeat veritati. Ipſam, ut ſeſe nobis manifeſtet, interrogare debemus veritatem ſincere, amanter, humiliter, perſeveranter. *Quid eſt veritas?* Enimvero *Veritas nulli comperta ſine Deo, nulli Deus cognitus ſine Chriſto, nulli Chriſtus cognitus ſine Spiritu ſancto, nulli Spiritus ſanctus accommodatus ſine fidei Sacramento*. (Tertull.)

CAPUT DECIMUMNONUM.

Senſus Litteralis.

v. 1. 2. 3. **T***Unc ergo*, rejecta ſcilicet a Sacerdotibus & Phariſæis propoſitione ſua, de Jeſu dimittendo in die feſto, & omnibus Barabbam illi præponentibus, *apprehendit Pilatus Jeſum, & flagellavit* per lictores ſuos, ſeu milites prætorianos. *Et milites plectentes coronam de ſpinis, impoſuerunt capiti ejus: & veſte purpurea circumdederunt eum*. Pallio coccineo induerunt. *Et veniebant ad eum, & dicebant: Ave Rex Judæorum*: velut hiſtrionico Regi illudentes: *& dabant ei alapas*. Vide Commentar. noſtrum ad cap. 27. S. Matthæi.

4. 5. *Exivit ergo iterum Pilatus foras, & dicit eis: Ecce adduco vobis eum foras*, ex atrio in quo flagris acerbiſſime cæſus eſt, *ut cognoſcatis* publica hac & iterata conteſtatione mea, *quia nullam invenio in eo cauſam*, nullum crimen. Ita ipſe ſe iniquitatis damnat Præſes, qui Sacerdotum & Phariſæorum odiis, populique clamoribus obſequens donaverat pœnam hominis innocentis. *Exivit ego Jeſus portans coronam ſpineam, & purpureum veſtimentum*, ſeu paludamentum. *Et dicit eis* (Pilatus) *Ecce homo*. Quam inepte crimen affectati Regni illi affingatur, vos ipſi perpendite.

6. 7. *Cum ergo vidiſſent eum Pontifices & miniſtri* illorum, *clamabant dicentes: Crucifige, crucifige eum*. Repetiti clamores odii acerbitatem ac furorem ſignificant. *Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite*. Hoc faciet, ſi lubet veſtro periculo. *Ego enim non invenio in eo cauſam*. Damnare non poſſum inſontem. *Reſponderunt ei Judæi: Nos Legem habemus, & ſecundum Legem debet mori, quia Filium Dei ſe fecit*. Se natura Filium Dei eſſe finxit, prædicavit, ac perſuadere hominibus conatus eſt; pro vero Meſſia ſe haberi voluit: proinde dignus eſt pœna in Lege adverſus Pſeudoprophetas & blaſphemos conſtituta. (Deuteron. 6. 4.)

8. 9. *Cum ergo audiſſet Pilatus hunc ſermonem, magis timuit*, hinc ſtimulan-

mulante conſcientia quod inſontem flagris cedi juſſiſſet, hinc ſeditionis periculo ob pertinacem Judæorum in Chriſtum furorem: vel etiam timuiſſe cenſeri poteſt ob res miras de eo auditas, ne forte verum eſſet eum alto ex ſanguine Divum genus ducere, quod de ſuis Heroibus Græci ac Romani veteres credebant. Non mirim porro quod hæc cogitatio Pilati mentem ſubire potuerit, ſiquidem Lycaones perſuaſum habebant Paulum & Barnabam Deos eſſe ſimiles hominibus factos, & vocabant Barnabam quidem Jovem, Paulum vero Mercurium. *Act.* 14. 11.

10. *Et ingreſſus eſt Prætorium iterum*; amplioris inquiſitionis gratia: & dixit ad Jeſum: *Unde es tu?* Unde natus, quibus parentibus? cæleſtibus, an terrenis? *Jeſus autem reſponſum non dedit ei*: tum quia reſponderat quod ſatis eſſet ad innocentiam ſuam comprobandam; tum quia indignus erat Pilatus cui divinæ ac æternæ generationis Chriſti Jeſu Myſterium patefieret. *Dixit ergo ei Pilatus*, ſilentium illius admiratus; *Mihi non loqueris?* mihi judici tuo non reſpondes? *Neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere te, & poteſtatem habeo dimittere te?* Non attendis me pro eo munere quod gero auctoritatem ac vires habere damnandi te ſupplicio crucis vel te abſolvendi ac impunitum dimittendi? Poteſtatem jactat, juris & æqui immemor.

11. 12. *Reſpondit Jeſus: Non haberes poteſtatem adverſus me ullam, niſi tibi datum eſſet deſuper*, de cælo, Dei conſilio ac decreto ſpeciali, quo ſtatutum eſt ut moriar, & eo quidem mortis genere, cui me ſponte ſubjicio. *Propterea qui me tradidit tibi*, Populus Judæorum, *majus peccatum habet*. Gravioris ſunt peccati rei qui me tibi tradiderunt, quam tu; quia Judæi a Prophetis edocti nullam habent excuſationis probabilem rationem: tuum vero peccatum minuit ignorantia. Illi ex invidia, odio & furore me tibi tradiderunt: tu ex timore & ignavia hoſtibus meis ſerviliter morem geris. Nec timendo quidem, præſertim innocentem, homo hominem debet occidere: ſed tamen id invidendo facere multo magis malum eſt, quam timendo. *Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum*. Magis ac magis de ejus innocentia convictus, quærebat obtentum quo deum favorabiliter dimitteret. *Judæi autem clamabant dicentes: Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris*. Oſtendis te non eſſe fidum Cæſari, cujus locum tenes, & cujus tueri jura tibi pro officio incumbit: *Omnis enim qui ſe Regem facit, contradicit Cæſari*. Quicumque ſine Imperatoris auctoritate in Provinciis Romanis Regium nomen uſurpat, reus eſt Majeſtatis.

13. *Pilatus autem cum audiſſet hos ſermones*, metuens ne perfidiæ apud Tiberium ſuſpicaciſſimum Principem *accuſaretur, adduxit foras Jeſum: & ſedit pro tribunali in loco qui dicitur Litoſtrotos* (Græce) hoc eſt, lapidibus conſtratus: *Hebraice autem*, ſive lingua Syriaca quæ tunc vernacula erat Judæis, *Gabbatha*, quæ vox locum altum & editum ſignificat. Cæſarem magis timuit Pilatus, quam Deum. Parum curavit clamores Judæorum dicentium: *Nos Legem habemus, & ſecundum Legem debet mori, &c.* ceſſit furori clamantium, *Si hunc dimittis non es amicus Cæſaris*. Eorum Legem non timuit, ut occideret: ſed magis Filium Dei timuit, ne occideret. Nunc vero non ſic potuit contemnere Cæſarem auctorem poteſtatis ſuæ, quemadmodum Legem gentis alienæ. *S. Auguſt. Tract.* 116. *in Johann.*

14. *Erat autem Paraſceve Paſchæ, hora quaſi ſexta, & dicit Judæis: Ecce Rex veſter*. Dies erat præcedens ſabbatum Paſchale, id eſt, incidens in dies Paſchales, quod propterea erat ſolemnius. Pridie autem ſabbati vocabatur *Paraſceve*, id eſt *præparatio*, quia eo die res neceſſariæ ad ſabbatum præparabantur. *Hora quaſi ſexta*, id eſt ſub meridiem. Id factum *ho-*

ra

ra tertia narrat S. Marcus. Ratio conciliandi ſanctos Evangeliſtas communior & verior hæc eſt: Spatium viginti quatuor horarum, quibus conſtat dies, more Judaico diviſum fuiſſe in octo partes, quarum unaquæque erat trium horarum. Prima pars diei inchoabatur hora tertia, ſecunda ſexta, tertia nona, quarta duodecima, & ſic reliquæ juxta varias noctis Vigilias. Hæc etiam erant horæ precum, & aſcendendi ad Templum tempore diurno: & unaquæque ſtatarum horarum ſignificabatur tubæ ſonitu pios convocantis. Non modo autem tempus quo ea hora advenerat & data fuerat, ſed totum etiam ſpatium trium horarum, donec ſequens audiretur tuba, ejuſdem horæ nomine ſignificabatur; omne ſpatium, exempli gratia quod a nona ad duodecimam ſeu meridiem (prout hodie numeramus) intercedebat, vocabatur *hora tertia*: quod a meridie ad tertiam pomeridianam, *hora ſexta*. Itaque poſito quod tempus crucifixionis Chriſti paululum anteceſſerit duodecimam noſtram ſive meridiem, ut ex illa voce, *quaſi*, colligitur; vere etiam & appoſite dicitur a Marco *Hora tertia*, cum ſpatium illud temporis quod a tertia hora nomen trahebat, nondum præteriiſſet, quamvis finis ejus inſtaret, immineretque ſignum tubæ ad horam ſextam indicandam. Mitto quod S. Auguſtinus ſcripſit, quia notiſſimum eſt: Jeſum hora tertia crucifixum fuiſſe clamoribus Judæorum; hora vero ſexta manibus militum. Quæ conciliandi ratio ſenſui litterali non ita convenit.

Marc. 15. 25

S. Auguſt. lib. 3. de conſenſu Evang. c. 13.

Et dicit Judæis: Ecce Rex veſter. Ironia eſt. Ecce quem Regnum affectaſſe fingitis, a quo timendum Cæſari perſuadere mihi fruſtra nitimini. Comiſeratione certe veſtra dignus eſt: quieſcite igitur, & finite ut illum dimittam.

15. *Illi autem clamabant: Tolle, tolle* e medio, *crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem veſtrum crucifigam? Reſponderunt Pontifices: Non habemus Regem niſi Cæſarem*. Non alium Regem agnoſcimus præter Imperatorem Romanum. Solebant dicere, *Non habemus Regem niſi Deum*, nunc clamant, *Non habemus Regem niſi Cæſarem*. Odium Jeſu extorquet ab eis ſervitutis inviſæ publicam profeſſionem. Tantum poteſt ira, ut ſæpe dicantur quæ maxime nocent.

16. 17. 18. *Tunc ergo tradidit eis illum*. Id eſt, eorum votis annuens, militibus eum dimiſit, jubens *ut crucifigeretur*. *Suſceperunt autem Jeſum, & eduxerunt*, ſive abduxerunt. *Et bajulans ſibi crucem* (ut ſolebant malefici apud Romanos, teſtibus Artemidoro lib. 2. c. 61. Plutarcho lib. *de tarda Dei vindicta*, Dionyſio in Antiquitatibus lib. 7. Plauto, &c.) *Exivit* extra urbem, *in eum qui dicitur Calvariæ locus, Hebraice autem Golgotha: ubi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos* latrones, *medium autem Jeſum*. Vide Commentar. Noſtrum *in Matth. cap.* 27.

19. 20. 21. 22. *Scripſit autem & titulum*, ſive inſcriptionem *Pilatus*, quæ cauſam mortis illius exhiberet; *& poſuit ſuper Crucem*, id eſt in ſuperiori parte crucis. *Erat autem ſcriptum: Jeſus Nazarenus Rex Judæorum. Hunc ergo titulum multi Judæorum legerunt, quia prope civitatem erat locus, ubi crucifixus eſt Jeſus*. In ſuburbano, ut ſolebant eſſe loca ſuppliciorum. *Et erat ſcriptum Hebraice, Græce, & Latine*. Ut omnes qui e diverſis Mundi partibus ad Feſtum confluxerant, legere poſſent. *Dicebant ergo Pilato Pontifices Judæorum: Noli ſcribere Rex Judæorum*, quod ita accipi poteſt quaſi eum Judæi pro Rege habuerint: *ſed quia ipſe dixit, Rex ſum Judæorum*. Quod Regium nomen ac dignitatem ſibi arrogaverit. *Reſpondit Pilatus: Quod ſcripſi, ſcripſi*. Quod meo juſſu ſcriptum eſt, mutari nolo.

23. 24. *Milites ergo cum crucifixiſſent eum*, nudum, *acceperunt veſtimenta ejus*, Id eſt, veſtem exteriorem, ſcilicet pallium, quod erat quadratum,

habens

Digitized by Google

habens quatuor angulos, in quibus apendebant fimbriæ (*& fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem*) *& tunica* interiorem, quæ corpori ejus immediate adhærebat. *Erat autem tunica inconſutilis*, ſine commiſſura, *deſuper texta per totum*, continuo textu a ſumma parte ad imum contexta. *Dixerunt ergo ad invicem: Non ſcindamus eam, ſed ſortiamur de illa cujus ſit*. Aleæ jactu uni addicatur, ne diviſa in quatuor partes fiat inutilis, filis diffluentibus. Quod ita ſactum eſt, *Ut Scriptura impleretur, dicens: Partiti ſunt veſtimenta mea ſibi, & in veſtem meam miſerunt ſortem. Et milites quidem hæc fecerunt*.

Matt. 27. 35. *Marc.* 15. 24. *Luc.* 23. 14. *Pſal.* 21. 19.

25. 26. 27. *Stabant autem juxta crucem Jeſu*, ut eum videre & loquentem audire poſſent, *Mater ejus* Virgo Maria, *& ſoror Matris ejus Maria Cleophæ* conjux, *& Maria Magdalene*. . *Cum vidiſſet ergo Jeſus Matrem, & Diſcipulum ſtantem, quem diligebat*, Johannem ſcilicet Zebedæi filium, *dixit Matri ſuæ: Mulier, ecce filius tuus*. Hic tibi pro me filii erit loco, hic tibi filii officia exhibebit. *Deinde dicit Diſcipulo: Ecce Mater tua*. Hanc ut matrem poſthac obſervabis, & illius curam geres, dilectione & ſollicitudine filiali. *Et ex illa hora accepit eam Diſcipulus in ſua*, in domum ſuam, & curam. Hinc intelligitur, Joſephum B. Mariæ Virginis ſponſum, cum hæc gererentur, mortuum fuiſſe: alioqui Matris ſuæ curam alteri Jeſus non demandaſſet.

28. 29. 30. *Poſtea, ſciens Jeſus quia omnia* que paſſurus erat a Judæis vivus, *conſummata ſunt*, maxima ex parte, *ut conſummaretur* etiam *Scriptura*, ut implerentur Vaticinia, quibus prædicebatur potandum eſſe aceto, dixit, *Sitio*. Sitim ex ſanguinis copioſa effuſione, & acerbiſſimis cruciatibus contraxerat. *Vas ego erat aceto plenum*, ad potandum cruciarios, & ad ſiſtendum ſanguinem ex eorum vulneribus diffluentem. *Illi autem*, nempe milites, *ſpongiam plenam aceto, hyſſopo circumponentes*: id eſt, ſpongiam ramuſculis hyſſopi, quaſi funiculis calamo ſeu arundini circumligantes, *obtulerunt ori ejus*. Confer cum *Matth.* 27. 48. & *Marci* 15. 36. *Cum ergo accepiſſet Jeſus acetum, dixit: Conſummatum eſt*. Quicquid Dei conſilium & voluntas a me faciendum aut tolerandum in hac mortali vita ad hominum ſalutem decrevit: Quicquid de mea diſpenſatione & paſſione veteribus figuris adumbratum, & Prophetarum vaticiniis prædictum, jam impletum & perſectum eſt. *Et inclinato capite*, ut ſe ſponte mori oſtenderet, *tradidit Spiritum*, in manus Dei Patris. *Quis ita dormit quando voluerit, ſicut Jeſus mortuus eſt quando voluit? Quis ita veſtem ponit quando voluerit, ſicut ſe carne exuit quande voluit? Quis ita cum voluerit abit, quomodo cum voluit obiit?*

Pſal. 68. 22.

S. Auguſt. Tract. 19. *in Johann. n.* 6.

32. *Judæi ergo* (*quoniam Paraſceve erat*, Vigilia & præparatio ſabbati) *ut non remanerent in cruce corpora ſabbato*, (*erat enim magnus dies ille ſabbati*; id eſt, ſolemnis admodum & celebris, utpote qui unus eſſet ſeptem dierum Paſchalium) *rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura*, ut mors eorum crurifragio accelelraretur, *& tollerentur* eorum corpora e patibulo ante veſperam qua ſabbatum inchoabatur. Confer cum *Deutetron.* 21. *verſ.* 22. *&* 23. *Quando peccaverit homo quod morte plectendum eſt, & adjudicatus morti appenſus fuerit in patibulo, non permanebit cadaver ejus in ligno, ſed in eadem die ſepelietur: quia maledictus a Deo eſt qui pendet in ligno*. Hanc legem Judæos ſua ætate religioſe ſervaſſe ſcribit Joſephus.

Lib. 4. *de Bello Jud. c. ult.*

32. 33. 34. 35. 36. 37. *Venerunt ergo milites, & primi quidem fregerunt crura, & alterius qui crucifixus eſt cum eo. Ad Jeſum autem cum veniſſent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura*; quod ſuper-

fluum fuiſſet: *ſed unus militum*, ſpiculatorum, *lancea*, qua erat armatus, *latus ejus aperuit*, ſeu perfodit, quod divino conſilio factum eſt, ut morte Jeſu certiſſimo teſtimonio comprobata, fides reſurrectionis ejus firmaretur: *& continuo exivit ſanguis & aqua*, præter naturæ ordinem. Niſi enim manatio illa aquæ & ſanguinis ex Chriſti Jeſu mortui latere miraculum fuiſſet, S. Evangeliſta triplicem de hujus eventus veritate aſſeverationem non ſubjunxiſſet. *Et qui vidit, teſtimonium perhibuit: & verum eſt teſtimonium ejus*. Mos eſt Joannis de ſe in tertia perſona loqui. Teſtimonium ejus qui id ſcribit ad memoriam ſempiternam, firmum eſt & minime fallax, tametſi ſingulare ſit, quia teſtis oculatus erat. *Et ille ſcit quia vera dicit*: certo ſibi conſcius eſt ſe rem narrare prout geſta eſt, licet priores Evangeliſtæ non meminerint. Hæc autem teſtatus eſt & ſcripſit, *Ut & vos*
Exod. 12. 46 *credatis*, id factum eſſe, Jeſumque vere mortuum eſſe, ac proinde a mortuis
Num. 9. 12. vere reſurrexiſſe. *Facta ſunt enim hæc ut Scriptura impleretur: Os non com-*
Zachar. 12. 10. *minuetis ex eo*. Quod de agno Paſchali, Chriſti typo, in Lege præceptum eſt. *Et iterum alia Scriptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt*. Videbunt (in die ſcilicet ultimi judicii) eum cujus latus lancea perfoderunt. Verſio Septuaginta Interpretum Zachariæ locum ita reddit: *Et aſpicient ad me pro eo quod inſultaverunt*. Textum vero Hebraicum ſic vertit S. Hieronymus: *Et aſpicient ad me quem confixerunt*. Varias illas interpretationes peperit varietas lectionum. Septuaginta Interpretes forte legerun *racdu*, quod optime verterunt, κατωρχήσαντο, id eſt, *inſultaverunt*; Sanctus vero Hieronymus & alii legerunt in Hebræo fonte *dacbru*, id eſt, *transfixerunt*, quod & in hodierno Codice legitur: utrumque verbum conſtat
S. Hieron. in Zachar. c. 12. iiſdem litteris, ſed aliter diſpoſitis. Commutatio igitur & ſimilitudo litterarum *Daleth* & *Reſch* variam lectionem fecit. *Joannes autem Evangeliſta, qui de pectore Domini hauſit ſapientiam, Hebræus ex Hebræis, quem Salvator amabat plurimum, non magnopere curavit quid Græcæ litteræ continerent; ſed verbum e verbo interpretatus eſt, ut in Hebræo legerat, & tempore Domi-*
Epiſt. 101. ad Pammach. de optimo genere interpretandi. *nicæ Paſſionis dixit eſſe completum*. Utramque interpretationem alias commemorans S. Hieronymus ait: *Diſcrepat Evangeliſta, ſeptuaginta Interpretum, noſtraque translatio: & tamen ſermonum varietas Spiritus unitate concordat*. Nec vero abſimile eſt olim etiam apud 70. Interpretes variam fuiſſe lectionem hujus Zachariæ loci. Tertullianus enim legit, *quem pupugerunt*; S. Cyprianus, *in quem transfixerunt*, quamvis ſola Verſione ſe-
Tertull. lib. adverſ. Judaos c. 14. lib. de Reſu. carnis c. 22. lib. 3. cont. Marcion. c. 7 S. Cypr. lib. 2. adverſ. Jud. ptuaginta Interpretum Latine reddita uterentur. Id confirmant Viri Eruditi ad hunc Zachariæ locum in Scholiis Editionis Sixtinæ: Ἀνθ᾽ ὧν κατωρχήσαντο; *Sic quoque eſt in quibuſdam aliis libris; in quibuſdam antecedit*, εἰς ὃν ἐξεκέντησαν *Eſt qui habeat*, εἰς ὃν ἐξεκέντησαν, *nec habeat*, ἀνθ᾽ ὧν κατωρχήσαντο, quæ duplex videtur eſſe interpretatio.

38. 39. 40. *Poſt hæc autem rogavit Pilatum Joſeph ab Arimathæa* (*eo quod eſſet diſcipulus Jeſu, occultus autem*, hactenus, *propter metum Judæorum*,
Matt. 27. 57 Marc. 5. 43. Luc. 23. 50. Joann. 3. qui contumeliam excommunicationis irrogabant omnibus qui ſe diſcipulos Jeſu profiterentur, ejicientes eos e Synagoga) *ut tolleret corpus Jeſu*. Rogavit Pilatum ut ſibi liceret e cruce tollere corpus Jeſu, ac ſepelire. *Et permiſit Pilatus. Venit ergo* ad crucem, *& tulit corpus Jeſu. Venit autem & Nicodemus qui venerat* ante hac *ad Jeſum nocte primum, ferens mixturam myrrhæ & aloes quaſi libras centum*. Ut pollincturæ magnificentia ſuam de Jeſu exiſtimationem, ſuumque in illum religioſum affectum teſtarentur. *Acceperunt ergo corpus Jeſu, & ligaverant illud linteis* involutum *cum aromatibus, ſicut mos eſt Judæis ſepelire*.

41. 42. *Erat autem in loco*, in illo ſuburbano, *ubi crucifixus eſt, hortus*;

tus; & in horto monumentum novum, in quo nondum quiſquam poſitus erat: quod divino conſilio factum, ne quis alius ſurrexiſſe crederetur. *Ibi ergo, propter Paraſceven Judæorum, quia juxta erat monumentum, poſuerunt Jeſum*. Urgebat ſcilicet tempus; paucæ ſupererant horæ uſque ad veſperam, quæ ſolemni ſabbato initium dabat, & ideo longius deferri non poterat ſacrum corpus.

SENSUS MORALIS.

1. T*Unc apprehendit Pilatus Jeſum, & flagellavit*. Chriſto Jeſu pro nobis flagellato recte accommodantur illa Prophetæ verba: *Supra dorſum meum fabricaverunt peccatores, prolongaverunt iniquitatem ſuam*. Aquila & Theodotion, referentibus Heracleoto & Theodoreto, interpreta- *Pſal. 128.3.*
ti ſunt, *Supra dorſum meum araverunt peccatores*. Supra ſacrum Chriſti Jeſu corpus barbari milites loris & virgis ſulcos duxerunt, ſacram ejus carnem proſcindentes ad eum modum quo aratrum terram proſcindit, & ſanguinis rivos ex toto illius corpore effundentes. Immanem illam flagellationem in carne innocenti patitur Jeſus, ut concupiſcentiam in corpore noſtro dominantem expiet, & ſanet. Cum igitur angelus ſatanæ nos colaphizat, & tentat de impudicitia, Chriſtum pro nobis flagellatum cogitemus, & gratiam ejus imploremus, atque ut ipſam impetremus, orationi jungamus macerationes carnis, per flagellationem Jeſu Chriſti ipſum Salvatorem noſtrum orantes ut peccatum nobis dominari non patiatur, & a tentatione nos liberet, & quam inviti patimur concupiſcentiæ rebellionem deteſtemur. Ingemiſcamus coram Deo, cum Apoſtolo dicentes: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jeſum Chriſtum*. Et cum Pro-
pheta: *Ego autem in flagella paratus ſum, & dolor meus in conſpectu meo* *Pſal 37.18.*
ſemper. Apoſtolum imitemur, corpus noſtrum caſtigantes, & in ſervitu- *1. Cor. 9.*
tem redigentes, affligentes, *lividum facientes* ut SS. Patres explicant, ne in *S. Iren.*
eo regnet peccatum. Immunitatem a flagellis, vel diſciplinis ſponte ſuſce- *lib. 6. ad-*
ptis Chriſtum flagellatione ſua nobis procuraſſe qui finxerit, haud ſanæ men- *verſ.*
tis eſt. Quin etiam favet Hæreticis, qui Chriſti ſatisfactione immunitatem *Hæreſ. c. 72.*
ab onere ſatisfactionis nobis procuratam aſſerunt. Sed nobis præſtitit flagel- *S. Paulin.*
latione ſua, noſque docuit, ne peccato & diabolo ſerviamus, noſque divinæ *Epiſt. 43.*
iracundiæ flagellis æternum obnoxios reddamus. Hic ſenſus eſt Verſuum *S. Petrus Chryſol.*
Prudentii, Amœni, aut Sedulii, de Columna cui Chriſtus ad flagellationem *Hom. 16.*
ſubeundam fuit alligatus.

Vinctus in his Dominus ſtetit ædibus; atque columnæ
Annexus, tergum dedit ut ſervile flagellis.
Perſtat adhuc, templumque gerit veneranda columna:
Noſque docet cunctis immunes vivere flagris.

Non more Judaico, quo conſtitutum erat ut verba quadragenarium nu- *Deuteron.*
merum non excederent, ſed Romano, Chriſtum flagellatum fuiſſe a Ro- *25.*
manis Militibus, juſſu Pilati Romani Præſidis, longe probabilius eſt, & *S. Hieron. in*
S. Hieronymi auctoritate firmatum. Et ſi more Judaico, Milites barbaros *c. 27.*
numerum Lege Moſaica præſcriptum longe exceſſiſſe credibile eſt cum ſi- *S. Matth.*
ne modo illos in Chriſtum Jeſum ſæviiſſe, tota paſſionis ejus probet hi- *Tertull. lib*
ſtoria. *ad Martyres.*

Apud Lacedemonios ſolemnis erat flagellationis dies, quo pueri per in- *Plutarch. in*
tegrum diem flagellis cæſi ante Dianæ aram, ſæpenumero verbera ad mor- *Inſtitutis*
tem uſque læti alacreſque tolerabant. Chriſtus acerbiſſimam flagellatio- *Lacon. Cicero. Tuſcul.*
nem propoſito gaudio patitur ut divinæ juſtitiæ pro nobis ſatisfaciat, noſ- *11.*

que

que a verberibus liberet. *Multa* enim *flagella peccatoris*. De viro autem juſto ſcriptum eſt: *Flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*. In corpore noſtro mortificationem Chriſti circumferamus, flagellationem acerbiſſimam, quam pro nobis pertulit, grato & devoto animo honorautes. *Optime pœnitet, qui dum carnem verberibus mactat, luerum quod delectatione carnis amiſerat, afflictionibus compenſat: & ſalubrem illi amaritudinem ingerit, cujus olim noxia nunc delectatione peccavit. Nibil differt quibus pœnis caro pœnitentis addicitur, dummodo voluptas præcedentis illecebræ vicaria repreſſi corporis afflictione mutetur*. Dignum Deo ſpectaculum homo pœnitens, qui ſui ipſius in corde ſe conſtituit judicem, reum iu corpore, manibus ſe gaudet exhibere tortorem. *Hæc eſt hoſtia quæ viva mactatur, ad Deum per Angelos oblata defertur: & ſic humani corporis victima illi unico ſacrificio, quod in ara crucis oblatum eſt, inviſibiliter permiſcetur: & in uno theſauro ſacrificium omne reconditur, videlicet & quod unumquodque membrum, & quod Caput omnium obtulit electorum*.

Pſal. 31.

S. Petrus Damiani lib. 5. Epiſt. 8. ad Clericos Florentinos. Idem Opuſc. 43. c. 6.

2. *Et milites plectentes coronam de ſpinis, impoſuerunt capiti ejus, & veſte purpurea circumdederunt eum*. Spinis coronatur Dominus Jeſus, & pallio purpureo ad irriſionem regiæ dignitatis ſuæ indutus, a militibus illuditur & cæditur. Sic hominum ſuperbiam & ambitionem expiat: ſic pro Adami primo peccato, quod ſuperbia fuit inobedientiæ parens, juſtitiæ Patris ſatisfacit. Regiam dignitatem ultro ſibi oblatam a turbis in deſerto reſpuit, fugit, quia coronam parabant nullis ſpinis intertextam, nullis contumeliis probroſam. Nunc vero ſpineam coronam, & coccineam chlamydem, qua per ludibrium a militibus induitur, gerere non recuſat. Hæc ſcilicet inſignia Regi per crucem regnanti conveniunt. Regem hominem a ſubditis ſuis ſic excipi, ſic illudi, ſic verberari; quis ſine commiſerationis ſenſu; quis ſine indignatione adverſus barbaros & impios illos ſubditos audiret? Hæc non ſolum a ſubditis, ſed a creaturis ſuis patitur Rex gloriæ, cæli terræque Dominus, & noſtri cauſa patitur, nec compatimur! *Et veniebant ad eum, & dicebant: Ave Rex Judæorum: & dabant ei alapas*. O qualia tributa! Superbi & ambitioſi Chriſtiani, qui honores, dignitates, mundi gloriam, laudes hominum concupiſcunt, & ſæpe malis artibus quærunt, qui independentiam affectant, qui Dei donis extolluntur, & ejus lege contempta dicunt in corde ſuo, *Non ſerviam*, coronam ſpineam Jeſu Chriſto plectunt, eum per ludibrium Regem ſalutant, alapas inſligunt Salvatori ſuo. *Exurge Deus, judica cauſam tuam: memor eſto improperiorum tuorum, eorum quæ ab inſipiente ſunt tota die. Ne obliviſcaris voces inimicorum tuorum: ſuperbia eorum qui te oderunt aſcendit ſemper*. Omnium vero miſerere, qui ſub potenti manu tua, & ad pedes Chriſti tui humiliati ſincero animo aiunt: *Deo ſubjecta eſto anima mea, quia ipſe Deus meus & Salvator meus*.

Pſal. 73. 22. 23.

Pſal. 61.

5. (*Exivit ergo Jeſus portans coronam ſpineam, & purpureum veſtimentum:) Et dicit eis: Ecce homo*. Hoc diademate nobis coronam gloriæ comparat: his ſpinis maledictionem ſolvit terræ noſtræ, ſpinas & tribulos nobis germinantis. *Egredimini & videte filiæ Sion, Regem Salomonem in diademate quo coronavit illum mater ſua*, immo potius noverca Synagoga, *in die deſponſationis illius, & in die lætitiæ cordis ejus:* in die quo ſibi deſponſavit Eccleſiam, quam diem & ardentiſſime deſideravit, & cum gaudio incredibili vidit. *Qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta*.

Cantic. 3.

Hebr. 12. 2.

S. Auguſt. Tract. 116. in Johann.

„ ECCE HOMO, non clarus imperio, ſed plenus opprobrio: ſi Regi in„ videtis, jam parcite, quia dejectum videtis: flagellatus eſt, ſpinis coro-

natus

Digitized by Google

natus eſt, ludibrioſa veſte amictus eſt, amaris conviciis illuſus eſt, alapis cæſus eſt, fervet ignominia, frigeſcat invidia. Ecce *Vir dolorum & ſciens infirmitatem*. Hominem-ne agnoſceretis, niſi vos monerem? *A planta pedis uſque ad verticem non eſt in eo ſanitas*. ECCE HOMO, *opprobrium hominum, & abjectio plebis*. Ad hunc ſtatum eum peccata noſtra redegerunt. Fortius clamant crimina noſtra quam Judæi: *Crucifige, crucifige eum*. Chriſtus pro peccatoribus clamat ad Patrem, *Miſerere*: peccatores ingrati contra Chriſtum clamant, *Crucifige*.

10. 11. *Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? Neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere te, & poteſtatem habeo dimittere te? Reſpondit Jeſus: Non haberes poteſtatem adverſum me ullam, niſi tibi datum eſſet deſuper*. Ubi non reſpondebat Jeſus, *ſicut ovis ſilebat*: ubi reſpondebat, *ſicut Paſtor docebat*. Diſcamus ergo quod dixit, quod & per Apoſtolum docuit; quia *Non eſt poteſtas niſi a Deo*: & plus peccat qui poteſtati innocentem occidendum livore tradit, quam poteſtas ipſa ſi eum timore alterius majoris poteſtatis occidit . . . . Chriſti Jeſu ſingulare & admirabile ſilentium honoremus patientia noſtra & ſilentio, querimonias, excuſationes, murmurationes, & impatientiæ verba comprimendo, quæ variis in occaſionibus amor proprius effundere ſolet. Perſecutiones, calumnias, obtrectationes, convitia, detrimenta, morbos, orbitates, lites improbas, adverſa quæque volente Deo nobis inferri & contingere cogitemus, qui pœnæ auctor eſt, non culpæ: patiamur cum ovium manſuetudine, exemplo Chriſti Jeſu, *Qui cum malediceretur; non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur; tradebat autem judicanti ſe injuſte*. Corde humiliato dicamus cum Propheta: *Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu feciſti: amove a me plagas tuas*. Secundum infirmitatem carnis loquor, ne a fortitudine manus tuæ ego deficiam in increpationibus. Ceterum ſciens te propter iniquitatem corripere hominem, ad flagella paratus ſum, & non ſum turbatus. *Amici mei & proximi mei adverſum me appropinquaverunt, & ſteterunt. Et qui juxta me erant, de longe ſteterunt, & vim faciebant qui quærebant animam meam. Et qui inquirebant mala mihi, locuti ſunt vanitates; & dolos tota die meditabantur. Ego autem tamquam ſurdus non audiebam, & ſicut mutus non aperiens os ſuum. Et factus ſum ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones*.

S. Auguſt. Tract. 126. in Johann.
Rom. 13. 1.
1. Petri 2. 23
Pſal. 38. 13.
Pſal. 37.

17. *Et bajulans ſibi crucem exivit in eum qui dicitur Calvariæ locus*, &c. Chriſtus verus Iſaac, ut Dei victima, portat lignum ſacrificii ſui in monte offerendi: *Tulit quoque ligna holocauſti, & impoſuit ſuper Iſaac filium ſuum*. Ut victor, portat arma quibus diabolum, peccatum, mortem, mundumque debellaturus eſt. *Delens quod adverſus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & tulit illud de medio, affigens illud cruci: & expolians principatus & poteſtates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo*. Ut Rex denique ſcepturum gerit quo populum ſuum reget. *Cujus principatus ſuper humerum ejus*.

Geneſ. 22. 6.
Coloſſ. 2. 14. 15.
Iſai. 9. 6.

Et bajulans ſibi crucem exivit, &c. Crucis pondere Chriſtus Jeſus opprimitur. Non mirum, ſiquidem peccata noſtra cum ipſa cruce portabat. Graviſſimum eſt peccati onus: *Sicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me*. Peccatum non adeo grave eſt peccatori qui illud amat. In ejus corde velut in centro eſt: Gravia porro in centro non gravitant (inquiunt Philoſophi) At in Chriſto ſunt peccata noſtra extra centrum, quia peccatum non fecit: quapropter graviſſimum illi eſt crucis onus, in qua peccata noſtra ipſe portat. *Qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum, ut peccatis mortui, juſtitiæ vivamus*.

Pſal. 37. 5.
1. Petri 2. 24

18. *Ubi crucifixerunt eum: & cum eo alios duos hinc & hinc, medium autem Jeſum.* Chriſtum uſque ac crucem ſequi, cum illo cruci configi caritate debemus. *Humiliavit ſemetipſum uſque ad mortem crucis, factus pro nobis maledictum*, ut nos a maledicto liberaret: crucifixus eſt in medio latronum, ut nos ad ſocietatem perduceret Angelorum. Humiliemus nos ipſos ad pedes crucis ejus. Felices nos exiſtimemus, ſi Dei cauſa detur nobis aliquid pati. „ Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias, patiens injuſte. Quæ enim eſt gloria, ſi peccantes & colaphizati ſuffertis? Sed ſi bene facientes patienter ſuſtinetis, hæc eſt gratia apud Deum. In hoc enim vocati eſtis: quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum ut ſequamini veſtigia ejus..... Inſpicite vulnera pendentis, ſanguinem morientis, pretium credentis, commercium redimentis. Hæc quanti valeant cogitate, hæc in ſtatera caritatis appendite.... Toto vobis figatur in corde, qui pro vobis eſt fixus in cruce. Domine Jeſu, nullus te quærit, nullus te invenit niſi crucifixus. O glorioſa crux, radicare in me, ut aſcendam in te.

1. Petri 2. 19. 20. 21.

S. Auguſt. lib. de Sancta Virginit. c. 54. 55.

25. 26. 27 *Stabant autem juxta crucem Jeſu mater ejus. Cum vidiſſet ergo Jeſus matrem, & Diſcipulum ſtantem quem diligebat, dixit Matri ſuæ: Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit Diſcipulo: Ecce mater tua.* Stat juxta crucem Virgo ſanctiſſima, ſuo & Eccleſiæ totius nomine, ut Chriſtum Jeſum in cruce morientem offerat Patri, ſeque ipſam per illum offerat in holocauſtum. Mater Jeſu ſtans juxta crucem præſagiebat ac repræſentabat fidelitatem Eccleſiæ, Martyrum conſtantiam, ſexus etiam infirmioris invictam fortitudinem, quem nec mors ipſa ſeparare poterit a charitate Dei, gratia Jeſu Chriſti roboratum, quæ ex ejus cruce manat. Tunc impletur Simeonis Prophetia: *Tuam ipſius animam pertranſibit gladius.* „ Pertranſiit ipſius animam vis doloris, ut plus quam Martyrem non immerito prædicemus, in qua nimirum corporeæ ſenſum paſſionis exceſſerit compaſſionis affectus. Chriſtus corpore moritur in cruce; Maria corde commoritur juxta crucem. Facit illud caritas, qua majorem nemo habuit: facit & hoc caritas, cui poſt illam ſimilis non fuit.... In tabernaculo illo duo videres altaria; aliud in pectore Mariæ, aliud in corpore Chriſti; Chriſtus carnem, Maria immolabat animam. Optabat quidem ipſa ad ſanguinem animæ, & carnis ſuæ addere ſanguinem, & elevatis in cruce manibus celebrare cum Filio ſacrificium veſpertinum, & cum Domino Jeſu corporali morte redemptionis noſtræ conſummare Myſterium: ſed hoc ſolius Summi Sacerdotis privilegium erat ut ſanguine munus intra Sancta inferret, nec poterat hæc ei conſors cum aliquo eſſe dignitas: & in reparatione hominibus nulli angelo, nulli homini cum eo fuit, aut eſſe potuit communis auctoritas. *Cooperabatur tamen plurimum, ſecundum modum ſuum, ad propitiandum Deum, ille Matris affectus: cum tam propria quam Matris vota caritas Chriſti perferret ad Patrem: cum quod Mater peteret, Filius approbaret, Pater donaret. Diligebat Pater Filium, & Filius Patrem: Mater vero poſt utrumque ardebat, unumque erat quod diverſa exhibebant officia, quod Pater bonus, quod Filius pius, quod Mater ſancta intendebat; quod in commune elaborabat dilectio: ſimulque ſe complectebantur pietas & charitas & bonitas: Matre ſupplicante, Filio interpellante, Patre propitiante. Filius ad pectus Matris & ubera, Pater ad Filii crucem & vulnera reſpiciebat.*

S. Bern.

Arnoldus Abbas Bonæ vallis Tract. de ſeptem verbis Domini.

Cum vidiſſet Jeſus Matrem, &c. *dixit Matri ſuæ: Mulier, ecce filius tuus.* Fecit quod faciendum monuerat, & exemplo ſuo ſuos inſtruxit Præceptor bonus ut a filiis piis impendatur cura parentibus, *tamquam lignum illud*

S. Auguſt. Tract. 119 in Johann.

illud in quo fixa erant membra morientis, etiam cathedra fuerit Magiſtri docentis. In S. Joannis perſona electos omnes in filios recipit ſanctiſſima Virgo Maria, teſtamento Jeſu Chriſti in cruce morientis. Illam cum fiducia invocemus, & colamus ut Matrem; ejuſque Filio placere ſtudeamus animæ corporiſque caſtimonia, ut & illi grati ſimus. Hac virtute, necnon & dilectione qua Chriſto crucifixo adhæſit, meruit Joannes munus illud inæſtimabile, ut Matri Jeſu loco filii eſſet, illamque Matrem haberet, quæ Deum peperit: *Deinde dicit Diſcipulo: Ecce Mater tua.* Vices Filii naturalis filius accipit adoptivus, & tranſunditur in miniſtrum filialis affectus: for- *Arnoldus Bonaval.* maturque & firmatur in ambobus pietatis unicæ gratus concorſque complexus, non ex traduce naturæ, ſed ex munere gratiæ. Tu igitur, Joannes ſancte, ad hoc eligeris ut miniſtres & obſequaris, *ea dilectione qua filius; ea obedientia qua diſcipulus; ea abjectione qua miniſter & famulus. Petro commendatur Eccleſia, tibi Maria: illi tumultuoſa negotia, tibi pacifica & quieta: illi atria & veſtibulum, & altaria ſanguinum: tibi commendatur altare incenſi, & Sancta ſanctorum. Ad culmen miniſterii tui nullus tecum admittitur: ſolus illi aſſiſtis propitiatorio: ſolus illud vas aureum continens manna illud divinæ legis ſcrinium Pontifex deſtinatus obſervas*.

Mulier, ecce filius tuus. „ Teſtabatur de cruce Chriſtus, & teſtamentum *S. Amb. lib. 10. in Luc. n. 131. 132.*
„ ejus ſignabat Joannes, dignus tanto teſtatore teſtis... Sed nec Maria
„ minor quam matrem Chriſti decebat, ſugientibus Diſcipulis ante crucem
„ ſtabat, & piis ſpectabat oculis Filii vulnera, quia expectabat non pigno-
„ ris mortem, ſed mundi ſalutem. Aut ſortaſſe quia cognoverat per Filii
„ mortem mundi redemptionem, putabat ſe & ſua morte publico muneri
„ aliquid addituram. Sed Jeſus non egebat adjutore ad mundi redemptionem, qui dixit: *Factus ſum ſicut homo ſine adjutorio inter mortuos liber*. *Pſal. 87. 5.* Suſcepit quidem Matris affectum, ſed non quæſivit hominis auxilium .... Chriſto patienti cum pia Matre compatiamur, offeramus illi noſmetipſos *Hoſtiam vivam, ſanctam, Deo placentem*; per Chriſtianam mortificationem paſſionem ejus in carne noſtra adimpleamus, ut dicere poſſimus cum Apoſtolo: *Gaudeo in paſſionibus, & adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea*. *Coloſſ. 1. 24.*

28. *Poſtea ſciens Jeſus quia omnia conſummata ſunt, ut conſummaretur Scriptura, dixit; Sitio*, &c. Siti ſua intemperantiam Adami & filiorum ejus Chriſtus expiat. Ejus exemplum ad tolerandam ſitim, jejuniorum ſaltem diebus, nos roboret. Sitim ejus honoremus a potu abſtinendo extra horam refectionis. Carnis terat ſuperbiam, non cibi tantum, ſed potus parcitas, Sitim inordinatam, ſitim vitioſam bonorum & delectationum temporalium qua corda noſtra conſumuntur, reſtinguamus aceto quod ori Salvatoris noſtri oblatum eſt, paſſionis ejus amaritudine.

Sitio. Chriſti *ſitim ſacramentalem* vocat Arnoldus Abbas, *qua non tam deſideratur potus, quam hominum ſalus*. Hanc ſitim David prædixerat his verbis. *Pſal. 61. 3. 4.* *Quouſque irruitis in hominem? Interficitis univerſi vos tamquam parieti inclinato & maceriæ depulſæ? Verumtamen pretium meum cogitaverunt repellere, cucurri in ſiti*. „ Retribuebant enim mala pro bonis. Illi interficie-
„ bant, illi repellebant; ego autem ſitiebam: illi pretium meum cogita- *S. Auguſt. Enarrat. in Pſalm. 61.*
„ verunt repellere; ego eos in corpus meum ſitiebam trajicere. Bibendo
„ enim quid facimus, niſi humorem ſoris poſitum in membra mittimus, *Exod. 32. 20*
„ & in corpus noſtrum ducimus? Hoc fecit Moyſes in capite vituli. Ca-
„ put vituli, magnum ſacramentum. Caput enim vituli, corpus erat im-
„ piorum, in ſimilitudine vituli manducantis ſœnum, terrena quærentium,
„ quia omnis caro ſœnum. Iratus Moyſes in ignem miſit, comminuit, in

„ aqua ſparſit, bibendum populo dedit; & ita Prophetæ adminiſtratio facta „ eſt Prophetiæ. Corpus enim illud in ignem mittitur tribulationum, & „ verbo Dei comminuitur.... Et quid jam evidentius, quam quod in corpus „ illud civitatis Jeruſalem, cujus imago erat populus Iſrael, per baptiſmum „ trajiciendi erant homines? Ideo in aqua ſparſum eſt, ut in potum dare- „ tur. Hoc uſque in finem ſitit iſte, currit & ſitit. Multos enim bibit, „ ſed numquam erit ſine ſiti. Inde eſt enim *Sitio*, *Mulier*, *da mihi bibere*. „ Samaritana mulier ad puteum ſitientem Dominum ſenſit; & a ſitiente „ ſatiatus eſt: *Senſit prior illa ſitientem, ut biberet ille credentem*. Et in cru-
Joan. 4. 7. ce poſitus, *Sitio* dixit, quamvis illi non hoc dederint quod ſitiebat. *Ipſos enim ſitiebat*: at illi acetum dederunt.

S. Auguſt. Enarrat. in Pſal. 41. *Sitio*. Cervus ſerpentes necat, & poſt ſerpentium interemptionem majori ſiti inardeſcit, peremptis ſerpentibus ad fontes acrius currit. Chriſtus Jeſus cum antiquo ſerpente diabolo in cruce pugnavit, eumque vicit, debellavit: ideo proximus conſummationi victoriæ dixit; *Sitio*. Sitiamus & nos fontem vivum, Deum noſtrum; ſed ut alacrius curramus ad fontem, ſerpentes necemus. Serpentes vitia tua ſunt: *Conſume ſerpentes iniquitatis, tunc amplius deſiderabis fontem veritatis. Interfice in te quidquid contrarium eſt veritati*: & cum te videris vacare a cupiditatibus perverſis, deſidera fontes aquarum: habet Deus unde te reficiat, & impleat venientem ad ſe poſt interemptionem ſerpentium, tamquam velocem cervum. *Quemadmo-*
Pſal. 41. *dum deſiderat cervus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te, Deus.*

30. *Cum ergo accepiſſet Jeſus acetum, dixit: Conſummatum eſt*. Conſummata eſt juſtitia Dei, quæ majorem & accuratiorem ſatisfactionem exigere non potuit pro hominum peccatis, quam ſatisfactionem hominis Dei. Conſummata eſt caritas & miſericordia Salvatoris cujus majus ſpecimen præbere non potuit, quam moriendo pro hominibus peccatoribus, inimi-
Hebr. 10. cis, ingratis. Conſummata eſt malitia, & crudelitas hominum, qui acerbiſſimas pœnas, & mortem atrociſſimam maximeque contumelioſam Auctori vitæ intulerunt. Conſummata ſunt vetera omnia ſacrificia *una oblatione* qua Chriſtus Pontifex futurorum bonorum *conſummavit in ſempiternum ſanctificatos*. Humilitas, obedientia, patientia Chriſti Jeſu conſummatæ ſunt. *Conſummatum eſt. Et inclinato capite tradidit ſpiritum*. A Chriſto moriente gratiam bene moriendi humiliter poſtulemus. Chriſtianæ vitæ, noſtrique ſtatus officia, Dei Mandatis, & Evangelio obedientes impleamus, & conſummemus. Ad ſpiritum Deo reddendum parati ſimus. Ne a nobis avellatur vita, ſed reddatur Creatori a quo accepimus. Mors Chriſtiani ſacrificium eſt: ſpontaneum ergo ſit & voluntarium. Hominium eſt, ſupremo vitæ & mortis Domino exhibitum: cum ſubjectione fiat & obedientia, ſatisfactio eſt, humilis ſit. Reſtitutio eſt, amore juſtitiæ ſanctificetur. Curſus noſtri conſummatio eſt, omnium officiorum Chriſtianæ vitæ ſit conſummatio. *Conſummatum eſt, & inclinato capite tradidit ſpiritum.*

34. *Unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit ſanguis*
S. Auguſt. Tract. 120. in Johan. *& aqua*. Obſtetricante lancea latus Chriſti mortui apertum eſt, ut illic vitæ oſtium panderetur, unde Sacramenta Eccleſiæ manaverunt, ſine quibus ad vitam, quæ vera vita eſt, non intratur. *Ille ſanguis in remiſſionem fuſus eſt peccatorum: aqua illa ſalutare temperat poculum: hæc & lavacrum præſtat & potum*.. „ Hoc prænuntiabat quod Noe in latere arcæ
Geneſ. 6. 16 „ oſtium facere juſſus eſt, qua intrarent animalia, quæ non erant diluvio „ peritura, quibus præfigurabatur Eccleſia. Propter hoc prima mulier facta „ eſt de latere viri dormientis, & appellata eſt vita materque vivorum.

„ Ma-

Digitized by Google

" Magnum quippe ſignificavit bonum ante magnum prævaricationis malum. Geneſ. 2. 21.
" Hic ſecundus Adam inclinatio capite in cruce dormivit, ut inde formare-
" tur ei conjux, quod de latere dormientis effluxit. O mors unde mortui
" reviviſcunt! Quid iſto ſanguine mundius? Quid vulnere iſto ſalubrius? 1. Joann. 5.
" *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus ſan-* Arnoldus
" *ctus, & hi tres unum ſunt. Et tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, Spi-* Abbas
" *ritus aqua, & ſanguis, & hi tres unum ſunt.* Sufficere nobis non poſſet ad Tract. de
" intellectum veritatis teſtimonium quod de cælo eſt, quod ſibi ipſi perhi- ſeptem ver-
" bet Trinitas, niſi nobis innoteſceret aliquibus ſignis & aliquibus argumentis bis Domini
" fidei veritas. Sunt itaque hæc tria, Spiritus ſanctificationis, ſanguis re-
" demptionis, aqua purificationis. Non redimit ſanguis, niſi quos gratia
" vocat & lavat: nec niſi ablutos & mortuos peccato Spiritus ſanctificat.
" In commune participant redemptio, & abultio, & ſanctificatio. Alterum
" ſine altero eſſe non poteſt: quodque agitur, unum eſt, non multiplex. Spi-
" ritus namque ſanctus ſuperfertur Myſteriis, intereſt Sacramentis, quorum
" rationem aqua mundans ſignificat, quæ illius rei continent ſignum, cui &
" ſanguis Chriſti, & Spiritus Dei præbet effectum. In aqua mundamur, in
" ſanguine informamur.... Admitte me, Domine Jeſu, in cor tuum, ut
inde latices ſalutis hauriam. Da ut cum eodem caritatis ardore, cum eodem devotionis affectu ſacra Myſteria Corporis & Sanguinis tui ex Altari percipiam, quo manantem ex latere tuo ſanguinem ſugerem: ſiquidem firma fide credo bibi in Calice, quod fluxit ex latere.

CAPUT VIGESIMUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. U*Una autem Sabbati*, id eſt, prima die hebdomadis, *Maria Magdalene*, cum aliis piis mulieribus, quibus ad opus pietatis dux erat, *venit mane cum adhuc tenebræ eſſent, ad monumentum*: ſub noctis finem itineri ſe commiſit, cum tenebræ nondum diſcuſſæ eſſent, & ad monumentum pervenerunt cum ſol inciperet illuceſcere: *& vidit lapidem ſublatum a monumento*. Saxum magnæ molis, quo ſpecus os clauſum fuerat, inde revolutum conſpexit. *Cucurrit ergo*, cum comitibus, & primariis Diſcipulis celeriter nuntiavit quod primum viderat, & quod ſibi venerat in mentem, corpus ſcilicet Domini ablatum fuiſſe. *Et venit ad Simonem Petrum, & ad alium Diſcipulum, quem amabat Jeſus*, ipſum nempe, qui hæc ſcripſit, Johannem, *& dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento*, an honoris, an contumeliæ majoris cauſa, incertum: *& neſcimus ubi poſuerunt eum*. Id Magdalene dictura non videtur, ſi cum aliis mulieribus jam vidiſſet Angelos, & de Reſurrectione Domini tam clarum tam certum eorum teſtimonium audiviſſet.

Marc. 16. 2. Luc. 4. 1.

3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. *Exiit ergo Petrus, & ille alius Diſcipulus, & venerunt ad monumentum*, rem exploraturi. *Currebant autem duo ſimul, & ille alius Diſcipulus præcucurrit citius Petro*, utpote ætate junior & velocior, *& venit primus ad monumentum. Et cum ſe inclinaſſet*, capite in ſpecum intromiſſo, utpote qui ſepulchrum introſpicere non poterat erectus, cum oſtium humile, & ſepulchrum profundum eſſet: *vidit poſita*, ſeu jacentia in terra, *linteamina*, quibus corpus Jeſu fuerat involutum, velut abſentis corporis exuvias: *non tamen introivit*. Petrum expectans.

Venit ergo paulo poſt *Simon Petrus ſequens eum*, *&*, omnia diligentius exploraturus, *introivit in monumentum*, *& vidit linteanima poſita*, ſive jacentia, *& ſudarium quod fuerat ſuper caput ejus*, quo caput ejus obtectum, & facies velata fuerat Judaico ſepeliendi more, *non cum linteaminibus*, id eſt faſciis ſepulcralibus, *poſitum*, *ſed ſeparatim involutum*, ſeorſim complicatum, *in locum unum*. Quæ linteorum tam accurata collocatio furti ſuſpicionem omnem amovebat. Fures enim feſtinant, nec agunt aliena a ſuo inſtituto. *Tunc ergo introivit & ille Diſcipulus*, *qui venerat primus ad monumentum*: *& vidit*, *& credidit*, corpus Jeſu ſublatum eſſe, quod Maria Magdalene dixerat. *Nondum enim ſciebant Scripturam*, *quia oportebat eum a mortibus reſurgere*. Nondum ſacram Scripturam plane intelligebant. Et quamvis Jeſum non ſemel audiviſſent ſe reſurrecturum tertia die aſſerentem, Myſterii tamen ſublimitas, & tarditas ingenii, fideique infirmitas obſtabant quo minus hoc in animum admitterent. Confer cum *Luc.* 24. 4. ubi ſcriptum eſt de *undecim* Apoſtolis, cum mulieres referentes audiviſſent ſe ad monumentum Domini Angelos vidiſſe, qui eum a mortuis reſurrexiſſe aſſeruerant, ſicut ipſe Jeſus eis prædixerat: *Et viſa ſunt ante illos*, *ſicut deliramenta*, *verba iſta*, *& non crediderunt illis*. Subdit S. Joannes Verſ. 10. *Abierunt ergo iterum Diſcipuli ad ſemetipſos*. Petrus & Joannes in domum reverſi ſunt.

S. Aug. Tract. 120. in Johann. n. 9.

11. 12. *Maria autem* Magdalena, quæ ad monumentum cum Petro & Joanne iterum venerat, aliis etiam piis mulieribus comitantibus, & hac ſecunda vice Angelos cum illis viderat Chriſti reſurrectionem nuntiantes, illis recedentibus paululum morata, *ſtabat ad monumentum foris plorans*, extra ſpeluncam ſcilicet in qua exciſum fuerat ſepulchrum. *Dum ergo fleret*, *inclinavit ſe*, *& proſpexit in monumentum*: *& vidit duos Angelos in albis*, albis ac ſplendidis veſtibus indutos, *ſedentes*, *unum ad caput*, *& unum ad pedes*, *ubi poſitum fuerat corpus Jeſu*: ſicut Cherubim ab utraque extremitate arcæ.

Exod. 25. 18. 19.

13. 14. 15. *Dicunt ei illi*: *Mulier quid ploras?* Abſterge lacrymas, nulla tibi mœroris, immo magna lætitiæ ratio eſt. *Dicit eis*: *Quia tulerunt Dominum meum*, *& neſcio ubi poſuerunt eum*. *Hæc cum dixiſſet*, *converſa eſt retrorſum*, oculos a monumento ad hortum vertit, ut ſolent anxii: *& vidit Jeſum ſtantem*: *& non ſciebat quia Jeſus eſt*: Domino plenum ac perfectum ejus contuitum ad tempus impediente, ut & vocis perceptionem. *Dicit ei Jeſus*: *Mulier*, *quid ploras*, *quem quæris?* *Illa exiſtimans quia hortulanus eſſet*, id eſt, horti illius colonus, illumque audiviſſe colloquium quod mox habuerat cum Angelis, *dicit ei*: *Domine*, *ſi tu ſuſtuliſti eum*, quem a me quæri noſti, *dicito mihi ubi poſuiſti eum*, *& ego eum tollam* ſi hic locus non eſt corpori Domini mei, indica mihi ubi lateat, & ego alio transferri curabo, ut honeſte ſepeliatur.

16. 17. *Dicit Jeſus*: *Maria*: ea voce qua facile agnoſceretur, *Converſa illa dicit ei*: *Rabboni* (*quod dicitur Magiſter*) Cum vero ad pedes Domini provoluta, eos pro more complecti & oſculari vellet, *dicit ei Jeſus*: *Noli me tangere*, *nondum enim aſcendi ad Patrem meum*. Ne in pedum meorum complexu moreris, opportuno tempore id facies: alias me tibi conſpiciendum dabo: nondum enim ad cælum aſcendi. *Vade autem ad fratres meos*, ad Diſcipulos meos, quos ut fratres diligo, *& dic eis*: hæc mea verba illis refer: *Aſcendo ad Patrem meum & Patrem veſtrum*; *Deum meum & Deum veſtrum*. *Veſtrum* natura & veritate, *meum* ratione carnis aſſumptæ. Veteres Patres, Hieronymum, Auguſtinum, Cyrillum, Leonem Magnum ſententiam illam; *Noli me tangere*, *nondum enim aſcendi*

S. Chryſ. Hom. 85. in Joann.
S. Hieron. Epiſt. ad

ſcendi ad Patrem meum, aliter fuiſſe interpretatos norunt Eruditi: ſed eorum interpretationes non ita planæ ſunt ac litterales, ut compertum erit legentibus.

Hedib. Quæſt. 5. S. Cyrill. lib. 12

18. *Venit Maria Magdalene annuntians Diſcipulis Quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi.* Videtur autem aſſecuta in itinere pias alias mulieres, quæ cum ipſa venerant ad monumentum, & paulo ante ipſam ex horto exiverant: & dum una cum ipſis pergeret, *Jeſus occurrit illis dicens: Avete. Illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes ejus, & adoraverunt eum.* Quod S. Matthæus commemorat.

S. Auguſt. Tract. 121. in Johan. S. Leo ſerm. 2. de Aſcenſ. &c. Matt. 28. 9.

19. 20. *Cum ergo ſero eſſet die illa, una Sabbatorum*, eadem die, ad veſperam, *& fores eſſent clauſæ*, clauſis foribus domus *ubi erant Diſcipuli congregati, propter metum Judæorum, venit Jeſus, & ſtetit in medio, & dixit eis: Pax vobis.* Clauſis foribus intravit, ut corpus ſuum glorioſum eſſe comprobaret. Ea virtute ad Apoſtolos intravit januis clauſis, qua in mundum intrans clauſo exivit utero Virginis. *Et cum hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & latus*, necnon pedes, in quibus erant cicatricum veſtigia. *Gaviſi ſunt ergo Diſcipuli, viſo Domino*, ipſummet eſſe in eodem corpore redivivum minime dubitantes.

Luca 24. 39. 40.

21. *Dixit ergo eis iterum: Pax vobis: Sicut miſit me Pater* ad annuntiandum Evangelium, qua legatione ſum perfunctus; *& ego mitto vos*: pari auctoritate vos mitto in mundum univerſum, ad Eccleſiam meo nomine fundandam, colligendam, regendam.

22. 23. *Hæc cum dixiſſet: inſufflavit*, flatum ſeu anhelitum in eos immiſit, Spiritum ſanctum ſe ipſis interius infundere hoc ſymbolo ſignificans, ſicut in primi hominis creatione Deus inſufflavit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & factus eſt in animam viventem: *Et dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum*, cum hoc privilegio & auctoritate ut aliis dare poſſitis poteſtate miniſterii ad quod vos inauguro, *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Quorumcumque peccata remittenda eſſe judicaveritis, verbiſque ipſis remiſeritis, poſt quam eos cognoveritis pœnitentia duci, eis vere ac reipſa remittentur a Deo: & quos a remiſſionis gratia tamquam indignos repuleritis, Dei judicio a venia repellentur. Non nudum miniſterium annuntiandi Evangelii, aut declarandi remiſſa eſſe peccata, ſed judiciaria poteſtas his verbis a Chriſto collata eſt Apoſtolis, & omnibus Legis novæ Sacerdotibus. Hoc Sacramentalis Confeſſionis fundamentum: ut quicumque remiſſionem peccatorum conſequi volunt, omnia & ſingula peccata mortalia Sacerdotibus aperiant: qui audita peccatorum varietate, & qualitate, ab ipſo reo accuſatore ſui, noverint cui remittenda ſint, cui retinenda, quis ſolvendus, quis ligandus; quis ſatisfactionis & pœnæ ſalutaris modus pœnitentibus imponendus.
„ Sed aiunt *Hæretiti* ſe Domino deferre reverentiam, cui ſoli remitten-
„ dorum criminum poteſtatem reſervent. Immo nulli majorem injuriam
„ faciunt, quam qui ejus volunt mandata reſcindere, commiſſum munus
„ refundere. Nam cum ipſe in Evangelio ſuo dixerit Dominus Jeſus:
Accipite Spiritum ſanctum; quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis,
& quorum retinueritis, retenta ſunt; „ Quis eſt ergo qui magis honorat,
„ utrum qui mandatis obtemperat, an qui reſiſtit? Eccleſia in utroque ſer-
„ vat obedientiam, ut peccatum & alliget & relaxet: Hæreſis in altero
„ immitis, in altero inobediens, vult ligare quod non reſolvat: non vult
„ ſolvere quod ligavit: in quo ſe ſua damnat ſententia. Dominus enim par
„ jus & ſolvendi eſſe voluit, & ligandi, qui utrumque pari conditione per-
„ miſit. Ergo qui ſolvendi jus non habet, nec ligandi habet.... Eccleſia

S. Ambroſ. lib. 1. de Pœnitentia c. 2.

„ utrumque licet, Hæreſi utrumque non licet; jus enim hoc ſolis permiſ-
„ ſum Sacerdotibus eſt. Recte igitur hoc Eccleſia vindicat, quæ veros Sa-
„ cerdotes habet; Hæreſis vindicare non poteſt, quæ Sacerdotes Dei non
„ habet. Non vindicando autem ipſa de ſe pronuntiat, quod cum Sacer-
„ dotes non habeat, jus ſibi vindicare non debeat Sacerdotale. Specta etiam
„ illud, quoniam qui Spiritum ſanctum accepit, & ſolvendi peccata pote-
„ ſtatem & ligandi accepit. Sic enim ſcriptum eſt: *Accipite Spiritum ſan-*
„ *ctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur; & quorum detinueritis, de-*
„ *tenta erunt*. Ergo qui ſolvere non poteſt peccatum, non habet Spiritum
„ ſanctum. Munus Spiritus ſancti, eſt officium Sacerdotis; jus autem Spiri-
„ tus ſancti, in ſolvendis ligandiſque criminibus eſt. Quomodo igitur mu-
„ nus ejus vindicant, de cujus diffidunt jure & poteſtate?

24. 25. *Thomas autem unus ex duodecim*, unus ex Collegio Apoſtolico, quod primum fuit Duodecimvirum; *qui dicitur Didymus*, id eſt gemellus, *non erat cum eis quando venit Jeſus*. Aberat cum Jeſus Sociis ſe conſpicuum præbuit. Quo caſu abeſſet, fruſtra quæritur. Divina diſpenſatione id contigiſſe, minime dubium. *Dixerunt ergo ei alii Diſcipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis; Niſi videro in manibus ejus fixuram clavorum*; quidam codices legunt, *fiſſuram*, alii *figuram*, id eſt foramina & veſtigia clavorum, quibus cruci affixus fuit, *& mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus ejus*, lancea poſt mortem perforatum, non credam ipſum reſurrexiſſe: immo deluſos omnium veſtrum oculos putabo & phantaſma pro vero corpore vos accepiſſe. Pertinax certe incredulitas Thomæ, qui nec piis mulieribus; nec Apoſtolis, nec ipſi Chriſto, qui reſurrectionem ſuam non ſemel prædixerat, credidit.

26. 27. *Et poſt dies octo*, primo die ſequentis hebdomadæ, a Reſurrectione Domini octavo; *erant Diſcipuli ejus intus*, in eadem domo Hieroſolymis concluſi & abditi, *& Thomas cum eis. Venit Jeſus januis clauſis*, ut ipſa Reſurrectionis die, *& ſtetit in medio, & dixit: Pax vobis. Deinde dicit Thomæ*, ejus incredulitati, quæ ex infirmitate potius quam ex malitia orta erat, mederi volens: *Infer digitum tuum huc*, in loca clavorum. Thomæ verba repetit, ut ſe omniſcium oſtendat. *Et vide manus meas*, tacto explora. *Et affer manum tuam & mitte in latus meum; & noli eſſe incredulus, ſed fidelis*. Pertinaciam depone. Crede ſaltem ſenſuum tuorum certiſſimo teſtimonio. Senſibus corporis in rei cujuſque evidentia credendum eſt: & miſerabiliter decepti ſunt Philoſophi, qui eis recte diſpoſitis, de propriis objectis debito modo applicatis negabant eſſe credendum. „ Quid

Tertull. lib. de Anima c. 17.

„ agis, Academia procaciſſima (*inquit Tertullianus*) totum vitæ ſtatum
„ evertis, omnem naturæ ordinem turbas, ipſius Dei providentiam excæ-
„ cas, qui cunctis operibus ſuis intelligendis, incolendis, diſpenſandis, fru-
„ endiſque fallaces & mendaces dominos præfecerit ſenſus. An non iſtis
„ univerſa eruditio ſubminiſtratur? An non per iſtos ſecunda quoque mun-
„ do inſtructio acceſſit? Tot artes, tot ingenia, tot ſtudia, negotia, officia,
„ commercia, remedia, conſilia, ſolatia, victus, cultus, ornatuſque omnia?
„ Totum vitæ ſaporem condierunt, dum per hos ſenſus omnium homo ani-
„ mal rationale dignoſcitur, intelligentiæ capax, & ipſius Academiæ....
„ Non licet, non licet nobis in dubium ſenſus iſtos devocare, ne & in Chri-
„ ſto de fide eorum deliberetur: ne forte dicatur quod falſo Satanam proſ-
„ pectaret de cælo præcipitatum: aut falſo vocem Patris audierit de ipſo
„ teſtificatam: aut deceptus ſit cum Petri ſocrum tetigit: aut alium poſtea un-
„ guenti ſenſerit ſpiritum, quod in ſepulturam ſuam acceptavit: alium poſtea
„ vini ſaporem, quod in ſanguinis ſui memoriam conſecravit. Sic enim &

„ Mar-

„ Marcion phantaſma eum maluit credere, totius corporis in illo dedi-
„ gnatus veritatem. At quin ne in Apoſtolis quidem ejus ludificata natu-
„ ra eſt. Fidelis fuit & viſus & auditus in monte: fidelis & guſtus vini
„ illius, licet aquæ ante, in nuptiis Galilææ: fidelis & tactus exinde cre-
„ duli Thomæ. Recita Joannis teſtationem: Quod vidimus, inquit, quod
„ audivimus, oculis noſtris vidimus & manus noſtræ contrectaverunt, de
„ ſermone vitæ. Falſa utique teſtatio, ſi oculorum & aurium & manuum
„ ſenſus natura mentitur.

28. *Reſpondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus!* Te Deum ac Dominum meum confiteor, cui me credere & parere juſtum eſt. Thomam his verbis Chriſtum Jeſum Deum non appellaſſe, ſed rem inſolitam & admiratione dignam vulgari exclamatione ſignificaſſe, Sociniani inepte reſpondent, cum Evangelii textus hæc verba ad Jeſum directa expreſſe teſtetur: *Reſpondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus.* Id agnovit Chriſtus fidem ejus commendans, repulſurus utique Thomæ confeſſionem, ſi falſo dictus fuiſſet Deus. Unde S. Hilarius Arianorum hæreſim Thomæ confeſſione refellit hunc in modum: „ Veritatem *S. Hilar. lib. 7. de Trinit. p. 925. Edit. Pariſ. PP. Benedict.*
„ igitur Evangelici ſacramenti Thomas intelligens, Dominum ſuum, &
„ Deum ſuum eſſe confeſſus eſt. Non hic honoris eſt nomen, ſed natu-
„ ræ confeſſio eſt: rebus enim ipſis atque virtutibus Deum credidit. Et
„ Dominus profeſſionis hujus religionem non honoris eſſe docuit, ſed fi-
„ dei, dicens: *Quia vidiſti, credidiſti; beati qui non viderunt, & credide-*
„ *runt.* Videns enim Thomas credidit. Sed quid credidit, quæris? Et quid
„ aliud credidit quam profeſſus eſt: *Dominus meus & Deus meus?* Reſur-
„ rexiſſe enim per ſe ex mortuis in vitam, niſi Dei natura non potuit:
„ & creditæ religionis fides hoc eſt profeſſa, quod Deus eſt. Anne ergo
„ nomen Dei, non naturæ res exiſtimabitur, cum profeſſio nominis fidem
„ naturæ creditæ ſit ſecuta? Nam utique religioſus Filius, & qui non vo-
„ luntatem ſuam, ſed ejus qui ſe miſerat faceret, & qui non honorem
„ ſuum ſed ejus a quo venerat quæreret, honorem hujus in ſe nominis
„ recuſaſſet; ne quod ipſe unum Deum prædicaverat, ſolveretur. Sed ve-
„ ræ & apoſtolicæ fidei myſterium confirmans, & naturæ in ſe paternæ
„ nomen agnoſcens, beatos eſſe docuit, qui cum ſe reſurgentem e mor-
„ tuis non vidiſſent, Deum tamen per reſurrectionis intelligentiam credi-
„ diſſent.

29. *Dixit ei Jeſus: Quia vidiſti me Thoma, credidiſti: Beati qui non viderunt, & crediderunt.* Vidit hominem Thomas, Deum certiſſime credidit & confeſſus eſt. *Quia vidiſti me*, id eſt tetigiſti. Verbum enim videndi ſenſibus omnibus accommodatur, quia generalis quodammodo ſenſus eſt viſus. Dici etiam poteſt, non auſum fuiſſe Thomam tangere, cum ſe illi tangendum Jeſus offert. Non enim ſcriptum eſt: *Et tetigit Thomas.* Sed ſive aſpiciendo tantum, ſive etiam tangendo viderit & crediderit, illud quod ſequitur, magis Gentium fidem prædicat atque commendat, *Beati qui non viderunt, & crediderunt.* Id eſt, beatiores illi, Deoque gratiores. Præteriti temporis uſus eſt verbis, tamquam ille qui quod erat futurum, in ſua noverat prædeſtinatione jam factum. *S. Auguſt. Tract. 121. in Johann.*

30. 31. *Multa quidem & alia ſigna fecit Jeſus in conſpectu Diſcipulorum ſuorum*, tum ante paſſionem, tum poſt Reſurrectionem, *quæ non ſunt ſcripta in libro hoc*, ut minime neceſſaria. *Hæc autem* præcipua & ſelecta *ſcripta ſunt ut credatis quia Jeſus eſt Chriſtus Filius Dei*, cui uni omnes Veteris Teſtamenti de Meſſia Prophetiæ conveniunt, & in eo impletæ ſunt: verus & naturalis, non adoptivus Dei Filius: *& ut credentes*, fide non

qua-

Digitized by Google

qualicumque, ſed actuoſa, *vitam habeatis in nomine ejus*. Vitam æternam merito ſanguinis & mortis ejus, & per ejus miſericordiam & gratiam aſſequamini.

Grotius vir eruditus, ſed in ſuis ſæpe conjecturis audacior, arbitratur duos poſtremos iſtius capitis Verſus concluſionem eſſe totius Operis, & ibi finiiſſe Joannem Evangelium ſuum. Ac ſicut caput ultimum Pentateuchi & caput ultimum Joſue, poſt Moyſis & Joſue mortem additum eſt a Synedrio Hebræorum, ita & caput quod ſequitur poſt mortem Joannis additum ab Eccleſia Epheſina, hoc maxime fine, ut oſtenderetur impletum quod de longævitate ac non violenta morte Joannis Dominus prædixerat. Cetera autem quæ in eo capite narrantur, addita ad demonſtrandum tempus, locum & occaſionem illius oraculi. Argumento hoc nititur, quod in fine capitis clauſula huic ſimilis reperitur: *Scimus quia verum eſt teſtimonium ejus*. Quibus verbis, inquit, Eccleſia oſtendit ſe de ſupra poſitis a Johanne minime dubitare, nec de his etiam quæ ex privatis ipſius Commentariis erant deprompta: cum alioqui ſi Joannes hoc ſcripſiſſet, dicturus fuiſſet ut ſupra cap. 19. 35. *Et ille ſcit quia vera dicit*.

Verum hæc debilior conjectura eſt, quam ut illi præbere poſſimus aſſenſum, cum Epheſina Eccleſia depoſitum apud ſe Joannis Evangelium conſervare potuerit, ac declarare genuinum eſſe Joannis Opus; non item illi addere integrum caput, cum Eccleſiæ demandata non ſit a Chriſto auctoritas aliquid addendi libris canonicis ſeu Veteris ſeu Novi Teſtamenti. Minime dubium quin Epheſinæ Eccleſiæ Preſbyteri intellexerint maledictioni obnoxios fore qui ad S. Joannis Evangelium, non minus quam ad ejus Apocalypſim aliquid addidiſſent. *Si quis appoſuerit ad hæc, apponet Deus* *Apoc. ult. 18. 19.* *ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto. Et ſi quis diminuerit de verbis libri Prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ, & de civitate ſancta*. Denique antiqui Patres SS. Chryſoſtomus, Cyrillus Alexandrinus, Auguſtinus, & omnis Eccleſia Catholica 21. caput ab ipſo Joanne Apo- *S. Auguſt. Tract. 122. in Johann.* ſtolo ſcriptum ſentiunt. *Poſt narrationem rei geſtæ* (inquit S. Auguſtinus) *in qua Thomas diſcipulus oblatis ſibi tangendis in Chriſti carne vulnerum locis, vidit quod credere nolebat, & credidit, interponit hæc Evangeliſta Johannes, & dicit*: „ Multa quidem & alia ſigna fecit Jeſus in conſpectu „ Diſcipulorum ſuorum, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc. Hæc autem „ ſcripta ſunt ut credatis quia Jeſus eſt Chriſtus Filius Dei: & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus. Hoc capitulum velut libri hujus indicat finem: ſed narratur hic deinde quemadmodum ſe manifeſtaverit „ Dominus ad Mare Tiberiadis, & in captura piſcium commendaverit Eccleſiæ ſacramentum, qualis futura eſt ultima reſurrectione mortuorum. „ Ad hoc itaque commendandum valere arbitror, quod tanquam finis interpoſitus eſt libri, quod eſſet etiam ſecutura narrationis quaſi proœmium, „ quod ei quodammodo faceret eminentiorem locum. Leve tandem eſt argumentum quo nititur Grotius; cum tam vere ſcribere potuerit S. Joannes *Johann. 3.* in plurali numero, *Et ſcimus quia verum eſt teſtimonium ejus*: ac vere dixit Nicodemus: *Rabbi, ſcimus quia a Deo veniſti Magiſter*. Hunc loquendi modum Hebræis familiarem eſſe nemo neſcit: immo & ceteris fere linguis, ut plurali pro ſingulari interdum utantur emphaſis gratia. Unde ipſe Dominus Nicodemo reſpondit: *Amen, amen dico tibi, Quia quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur*.

SEN-

Digitized by Google

SENSUS MORALIS.

1. UNa *ſabbati, Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebræ eſſent ad monumentum*. Omnia impedimenta vincenda ut Jeſum quæramus & inveniamus, Mariæ Magdalenæ exemplum nos docet. Omnia facile vincemus, ſi Deum diligamus, ſi ad bona opera impigri ſimus, & ardentes, non negligentes, non tardi, non tepidi. *Venit mane*. Si caritas in cordibus noſtris non tepeſcat, auxilio gratiæ ſuæ externa impedimenta Deus removebit. *Et vidit lapidem ſublatum a monumento.*

2. 3. *Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Petrum, & ad alium Diſcipulum, quem amabat Jeſus, & dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento, & neſcimus ubi poſuerunt eum*. Fidelis Anima, quæ Chriſtum Jeſum ſe amiſiſſe putat, turbatur, dolet, ingemiſcit, nihil non agit ut illum reperiat; non lentis & mollibus gradibus ambulat, ſed currit ut inveniat dilectum ſuum. *Cucurrit*, venit ad Paſtores qui Petrum ſimul & Joannem illi exhibeant, auctoritatem & caritatem conjungentes. Impigri porro eſſe debent Rectores Animarum ut illis ſubveniat in periculis & anxietatibus, & ad Jeſum inveniendum illas adjuvent. Sed currere ſimul debent Petrus & Joannes. Inſeparabiles eſſe debent in Paſtoribus & Rectoribus animarum auctoritas & caritas. *Currebant autem duo ſimul*. Quo major auctoritas, eo major caritas eſſe debet in Eccleſiæ Rectoribus. Ut ad Jeſum quærendum curramus, diligere illum debemus ut Petrus, ab illo diligi ut Joannes. Diligi nos prius oportet, ut diligamus & curramus. *Non* enim *volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei*, qui prævenit voluntatem bonam, eamque operatur in nobis, & currendi vires efficaciſſimas præbet, quæ nullis obicibus impediantur, nullis moribus retardentur, nullis cauſis ſuſpendantur. *Currebant autem duo ſimul.*

In Animarum regimine caritas auctoritatem præveniat, illique viam præparet, ne infirmi auctoritate territi, vel ejus pondere oppreſſi, Jeſum non inveniant. *Et ille alius Diſcipulus præcucurrit citius Petro, & venit primus ad monumentum*. „ Sit Rector ſingulis compaſſione proximus, præ *S. Greg. M.*
„ cunctis contemplatione ſuſpenſus: ut & per pietatis viſcera in ſe infir- *p. 2. Paſtor.*
„ mitatem ceterorum transferat, & per ſpeculationis altitudinem ſemet- *c. 5.*
„ ipſum quoque inviſibilia appetendo tranſcendat: ne aut alta petens pro-
„ ximorum infirma deſpiciat, aut infirmis proximorum congruens appete-
„ re alta derelinquat. Hinc Apoſtolus: *Quis infirmatur*, inquit, *& ego non*
„ *infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror?* Hinc Jacob vidit ſcalam *1. Cor. 12.*
„ cui Dominus innitebatur, & Angelos aſcendentes ac deſcendentes: quia *Gen. 28.*
„ Prædicatores recti non ſolum ſurſum ſanctum caput Eccleſiæ, videlicet
„ Dominum contemplando appetunt, ſed deorſum quoque ad membra il-
„ lius miſerando deſcendunt. Hinc Moyſes crebro Tabernaculum intrat
„ & exit: & qui intus in contemplationem rapitur, foris infirmantium
„ negotiis urgetur. Intus Dei arcana conſiderat, foris onera carnalium
„ portat..... Veritas per ſuſceptionem noſtræ humanitatis nobis oſtenſa,
„ in monte orationi inhæret, miracula in urbibus exercet: imitationis
„ viam bonis Rectoribus ſternens; ut etſi jam ſumma contemplando ap-
„ petunt, neceſſitatibus tamen infirmantium compatiendo miſceantur. Ta-
„ les ſeſe qui præſunt exhibeant, quibus ſubjecti occulta quoque ſua pan-
„ dere non erubeſcant: ut cum tentationum fluctus parvuli tolerant, ad
„ Paſtoris mentem quaſi ad matris ſinum recurrant. Hæc S. Greg. Sic

Pe-

Petrus & Joannes ſimul currunt ad quærendum Jeſum : ſed Joannes præcurrit citius Petro.

5. 6. 7. 8. *Et cum ſe inclinaſſet, vidit poſita linteamina, non tamen introivit. Venit ergo Simon Petrus ſequens eum, & introivit in monumentum*, &c. Joannes typus eſt vitæ contemplativæ, orationi & ſtudio veritatis deditæ. Hanc pia quævis Anima & Deum amans contemplatione aſſequi poteſt : verumtamen Eccleſiæ examini & auctoritati Paſtorum inſpirationes ſuas, cogitata, viſa, propoſitum omne, vias ad quas ſe trahi a Deo putat, cum humilitate ſubjicit, ut ab iis approbentur, ne illuſionibus decepta Jeſum non inveniat, ſed perdat. Petrus typus eſt vitæ activæ, & auctoritatis Paſtorum, ad quos pertinet ingredi in ſanctuarium veritatum fidei, quæ velut linteamina ſunt in Scripturis ſacris & Traditione involuta & complicata. De fidei controverſiis judicare, Scripturarum Myſteria evolvere & explicare fidelium dilectioni, pertinet ad Petrum & illius Succeſſores, & Epiſcopos univerſos, quorum perſonam gerebat. *Venit ergo Simon Petrus ſequens eum, & introivit in monumentum, & vidit linteamina poſita.... Tunc ergo introivit & ille Diſcipulus qui venerat primus ad monumentum, & vidit, & credidit*. Paſtorum judicium prævenire in rebus religionis, & quæſtionibus fidei nondum ab Eccleſia definitis, cui ſcientia Scripturarum, & auctoritas illas explicandi concredita eſt, admodum periculoſum eſt ; caracter eſt aut zeli imprudentis, aut ſuperbæ ignorantiæ. *Nondum enim ſciebant Scripturam*.

11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. *Maria autem ſtabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret, inclinavit ſe, & proſpexit in monumentum, &c.* Fi-
Coloſſ. 3. 3. delis anima ſtare debet *ad monumentum* exemplo Mariæ Magdalenæ, Chri-
2.Tim.2.11. ſto Jeſu commori, & conſepeliri. *Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcon-*
Rom. 6. 4. *dita eſt cum Chriſto in Deo.... Fidelis ſermo : nam ſi commortui ſumus, &*
& ſeq. *convivemus.... Conſepulti ſumus cum illo per baptiſmum in mortem, ut quomodo Chriſtus ſurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus, ſimul & reſurrectionis erimus. Hoc ſcientes quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, ut ultra non ſerviamus peccato*. 2. Fidelis anima *foris*, extra mundum, ſtare debet, non jacere; a negotiorum ſæcularium tumultu, a carnalium hominum ſocietate ſecedere ut Jeſum quærat. *Maria ſtabat ad monumentum foris*. 3. Fidelis anima profundere debet lacrymas ex amore pœnitente manantes, vel ex dolore de abſentia Sponſi cæleſtis. *Plorans*. 4. Lachrymas illius comitari debent humilitas, inclinatio cordis, inquiſitio Chriſti Domini. *Dum ergo fleret, inclinavit ſe, & proſpexit in monumentum*. 5. Cum fervore, pia ſollicitudine, & perſeverantia quærendus eſt Jeſus exemplo Magdalenæ. Monumentum vacuum jam viderat, jam ſublatum Dominum nuntiaverat; quid eſt quod ſe iterum in-
clinat, iterum videre deſiderat ? Sed amanti ſemel aſpexiſſe non ſufficit:
S. Greg. M. Hom. 25. in Evang. quia *Vis amoris intentionem multiplicat inquiſitionis. Quæſivit ergo prius, & minime invenit : perſeveravit ut quæreret, unde & contigit ut inveniret:*
Cantic. 3. *auctumque eſt ut deſideria dilata creſcerent, & creſcentia caperent quod inveniſſent*. Hinc Sponſa in Canticis ait : *In lectulo meo per noctes quæſivi quem diligit anima mea : quæſivi illum, & non inveni. Invenerunt me vigiles qui cuſtodiunt civitatem. Num quem diligit anima mea vidiſtis ? Paulum cum*
Cantic. 3. *pertranſiſſem eos, inveni quem diligit anima mea*. Cæleſtis Sponſus prius non inveniendus quæritur, ut poſt inventus ſtrictius teneatur. Sancta enim deſideria ut diximus, dilatione creſcunt. Si autem dilatione deficiunt, de-

fide-

Digitized by Google

ſideria non fuerunt. 6. Omnes fidelis animæ cogitationes & affectiones defixæ eſſe debent in Deo & Salvatore noſtro Chriſto Jeſu, exemplo Magdalenæ quam nec Angelorum viſio & conſolatio detinet quo minus cogitet de Jeſu, & illum quærat. *Hæc cum dixiſſet, converſa eſt retrorſum, &c.* & ſibi fingit eum, quem putat hortulanum, in corde ejus legere nomen ejus quem quærit & diligit. Adeo amore ſuo occupata eſt. *Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum, dicito mihi ubi poſuiſti eum.* 7. Animæ fidelis amor generoſus nullis difficultatibus terretur, cum pietatis opus agreſſa eſt. Omnia enim poſſibilia ſunt amanti. Ubi amatur, aut non laboratur, aut ipſe labor amatur. Omnia vincit amor. *Et ego eum tollam.*

Fideles animas illum ſincere, fideliter, humiliter, perſeveranter quærentes, ob illius abſentiam gementes variis modis Chriſtus Jeſus conſolatur. 1. Per Miniſtros ſuos, per ſanctos Sacerdotes & Paſtores, qui Angelorum miniſterium obeunt, ſedentes ad tumulum Jeſu. *Et vidit duos Angelos in albis, ſedentes.... Dicunt ei, Mulier quid ploras?* Illas conſolatur præſentia ſua, quamvis non manifeſta, nec ſenſibili, ſeu ſub propria ſpecie, ſed ſub aliena, in Sacramento Euchariſtiæ. *Vidit Jeſum ſtantem, & non ſciebat quia Jeſus eſt.* Neſcit anima Jeſum eſſe, ſi ſenſus, rationemque interroget. 3. Illas conſolatur verbo ſuo. *Mulier quid ploras? Quem quæris?* Vocat eas nomine ſuo, familiariter cum ipſis colloquitur. *Dicit ei Jeſus: Maria.* 4. Illas conſolatur interioribus illuſtrationibus, & ſpiritalibus deliciis, quarum guſtu agnoſcentes illum in corde ſuo præſentem, illum unum audire ſibi proponunt ut magiſtrum, illi uni ut ſponſo adhærere, illi uni ut domino famulari. *Converſa illa dicit ei: Rabboni (quod dicitur Magiſter.)* 5. Fideles animas conſolatur Jeſus ſuorum ſublimitatem Myſteriorum in meditatione & contemplatione illis aperiendo, tanta interdum luminis & gratiæ ubertate, ut aliis etiam ea nuntiare, & exponere valeant. *Nondum enim aſcendi ad Patrem meum: vade autem ad fratres meos, & dic eis: Aſcendo ad Patrem meum, & Patrem veſtrum: Deum meum, & Deum veſtrum.* 6. Fideles animas conſolatur Jeſus ſpe caſtorum amplexuum, quibus non in terris quidem, ſed in cælo conglutinabuntur Dilecto ſuo. Id ſignificavit Mariæ Magdalenæ dicens: *Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum:* id eſt, ut explicat S. Leo: *Nolo ut ad me corporaliter venias, nec ut me ſenſu carnis agnoſcas. Ad ſublimiora te differo, majora tibi præparo; cum ad Patrem aſcendero, tunc me perfectius veriuſque palpabis, apprehenſura quod non tangis, & creditura quod non cernis.* *S. Leo ſerm. 72. de Aſcenſ. Dom. 2.*

19. *Cum ergo ſero eſſet die illo, una Sabbatorum, & fores eſſent clauſæ, ubi erant Diſcipuli congregati propter metum Judæorum: venit Jeſus, & ſtetit in medio, & dixit eis: Pax vobis.* Chriſti deſideria efficacia, verba operatoria ſunt. Pacem cum adprecatur, largitur. *Pax vobis.* Pax Deum inter & homines ſanguine ejus & morte ſancita: reconciliatio hominum cum Deo ejus reſurrectione conſummata eſt. Hæc Myſterii utriuſque gratia, quam Eccleſiæ ſuæ in domo una congregatæ annuntiat. *Pax vobis.* Infirmos adhuc & nutantes Diſcipulorum animos contra mundi terrores pacis ſuæ pignore confirmat & coroborat. *Pax vobis.* Deo per Chriſtum Jeſum Mediatorem noſtrum reconciliati, pacem cum divina ejus Majeſtate ſervemus. „ Nunc autem in Chriſto Jeſu, vos qui aliquando eratis lon-
„ ge, facti eſtis prope in ſanguine Chriſti. Ipſe enim eſt pax noſtra, qui *Epheſ. 2.*
„ fecit utraque unum, & medium parietem maceriæ ſolvens, inimicitias
„ in carne ſua, legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in
„ ſemetipſo in unum novum hominem, faciens pacem, & reconciliet am-

„ bos

Digitized by Google

„ bos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in ſemet-
„ ipſo. Et veniens evangelizabit vobis pacem, qui longe fuiſtis & pacem
„ iis qui prope. Quoniam per ipſum habemus acceſſum ambo in uno Spi-
„ ritu ad Patrem.... Juſtificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum
Rom 5.1. „ per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, per quem & acceſſum habe-
„ mus per fidem in gratiam iſtam, in qua ſtamus, & gloriamur in ſpe
„ gloriæ filiorum Dei. Pacem in nobiſmetipſis habeamus, Dei legem di-
Pſal.118. ligentes & obſervantes. *Pax multa diligentibus legem tuam*. Pax enim non eſt impiis, quorum cor quaſi mare fervens. Pax contra omni operanti bonum: pax enim juſtitiæ comes eſt, fructus Spiritus ſancti. Pacem denique cum omnibus habere & conſervare ſtudeamus. *Si fieri poteſt, quod ex*
Rom.12.18. *vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes*. Sic Deus erit nobiſcum; quia non eſt Deus diſſenſionis, ſed pacis. Pax divinum plane bonum. Non tamen pax omnis amanda & complectenda eſt. Quædam enim diſſenſio optima, & quædam pernicioſiſſima concordia. Illa dumtaxat bona & optanda eſt, quæ propter bonum initur, ac Deo nos conjungit: ſic pacem cum hominibus ſervare debemus, ut erroribus & vitiis inimici ſemper ſimus. Concordia in malo pax non eſt: ſic latrones & ſicarii concordes ſunt. Nulla vera pax niſi apud illos, quos gratia & caritas Dei habitare facit unius moris in domo, quorum in medio ſtat Jeſus, & ait: *Pax vobis*.

20. *Et cum hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & latus*. Suſcepta a Chriſto Jeſu vulnera pacem nobis pepererunt: oſtenſa vulnera ad pacem nos hortantur. Vulnera pro nobis ſuſcepta cælo inferre maluit, abolere noluit,
S. Ambroſ. in Luc. *Ut Deo patri noſtræ pretia libertatis oſtenderet*. Clamant pro nobis non vindictam, ut ſangnis Abel contra fratricidam; ſed miſericordiam & gratiam.
Hebr. 12. 24. *Acceſſiſtis ad Teſtamenti Novi Mediatorem Jeſum & ſanguinis aſperſionem melius loquentem quam Abel*. Gratias agamus Salvatori, qui vulnera noſtri cauſa ſuſcepit: ſervavit, oſtendit. Amori noſtro crucifixo mutuum amorem rependamus. Manus ejus, pedes, ac latus inſpiciamus in omnibus anguſtiis & rebus adverſis; ut pacem, tranquillitatem, & lætitiam interiorem ex ſacris illis ſalutis noſtræ fontibus hauriamus. *Gaviſi ſunt ergo Diſcipuli viſo Domino*.

21. *Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*. Paſtores & Prædicatores Evangelici ob eundem finem, & iiſdem conditionibus a Chriſto mittuntur, quibus Chriſtus miſſus eſt a Patre, ut deſtruant errorem, doceant ac prædicent conſtanti animo veritatem, mundi corruptioni ſe totis viribus opponant, regnum Dei ſtabiliant, nutriant caritatem, vitæ ſanctimonia omnibus præluceant, ad mundi odia perferenda, & perſecutiones pro veritate & juſtitia ſuſtinendas parati ſint; nullis parcant laboribus pro gloria Dei, pro Eccleſiæ utilitatibus, pro ſalute animarum; gloriam ſuam non quærant, nec privata commoda, ſed quæ Jeſu Chriſti; ſe in omnibus exhibentes ut fideles Dei miniſtros, & ad mortem uſque certantes; in caritate, patientia, humilitate, manſuetudine collaborantes ad deſtructionem corporis peccati, ad ædificationem corporis Chriſti. *Sicut miſit me Pater; & ego mitto vos*.

22. *Hæc cum dixiſſet, inſufflavit; & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum*. Chriſtus Jeſus, unum cum Patre Spiritus ſancti principium, eadem
Geneſ. 2.7. omnipotentia qua homini animam rationalem dedit, *Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & factus eſt in animam viventem*, nunc inſpirat Chriſtianis Spiritum ſanctum, velut alteram animam, & novæ ſpiritaliſque vitæ principium. Ne te vivere putes, o Chriſtiane, niſi Spiritum ſanctum

ha-

Digitized by Google

habeas. Formam habes hominis, ſed non habes vitam. Porro niſi Spiritu intus vegeteris, fruſtra de forma gloriaris. Unde autem cognoſcetur te Spiritum ſanctum habere? Ex fructibus. *Fructus Spiritus eſt caritas gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas.... Si Spiritu vivimus, Spiritu & ambulemus.*

Gal. 5. 22. 23. 25.

23. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Peccatorum remiſſionem ſola a Deo elicere poteſt cordis vera converſio. 2. Non alibi quam in ſolo gremio Catholicæ Eccleſiæ dimitti poſſunt peccata converſis. 3. In præſenti tantum ſæculo remiſſio omnium peccatorum converſis concedi poteſt. Tres hæ fidei veritates ſunt .... Miniſtri ergo Pœnitentiæ probare debent ex pœnitentiæ fructibus an vera ſit & ſincera peccatorum converſio, ut niſi vere contritis & converſis peccata non remittant: alioquin eorum judicium a Deo, cujus Miniſtri ſunt, ratum in cælis non habetur, & illi ut ſuo abuſi miniſterio, & ut infideles bonorum Domini diſpenſatores, graviſſimas pœnas dabunt. *Theſauro enim ſuo invigilat Deus, nec ſinit obrepere indignos.* Qui igitur in peccata mortalia lapſi fuerint, & per confeſſionem ac pœnitentiam nequaquam condignam ſatisfactionem egerint, ſed adhuc in vetuſtate perdurant, *non ſe a nobis reconciliari poſſe exiſtiment, niſi prius veterem hominem cum ſuis actibus exſpolient, & novum induant, & ipſi in eodem novo homine (id eſt in Chriſto Jeſu) nova creatura, (id eſt novi homines) per pœnitentiam fiant, ſicut dudum per baptiſmum facti fuerant, ut hoc Apoſtoli dictum merito illis conveniat:* Vetera tranſierunt, facta ſunt omnia nova. *Si igitur condignam Deo pœnitentiam obtuliſtis de præteritis, & ſi adhuc eadem admittere non vultis; ſed cum Dei gratia & adjutorio in omni bonitate, juſtitia & veritate perſeverare deſideratis; tunc ſcire poteſtis, quod noxia vetuſtate exuti, nova creatura facti eſtis, & vere cum Deo reconciliamini per Chriſtum, & per nos, quibus dedit miniſterium reconciliationis.* Fruſtra igitur daretur a Sacerdore abſolutio, ſi peccator necdum factus eſſet nova creatura. Colligitur autem ex pœnitentia morumque immutarione an factus ſit nova creatura; & an illum Sacerdos ad Sacramentorum participationem per januam reconciliationis poſſit admittere. Nam ſi mortalium peccatorum reus in Confeſſione emendationem eorum ſæpe ſpoponderit, & fidem ſæpe fefellerit, vix prudenter colligi poteſt ipſum mutatum eſſe in novam crearuram, eumque talem eſſe de quo vere dicatur: *Vetera tranſierunt, ecce facta ſunt omnia nova*, niſi ex prævia morum & viræ emendatione fecerit fidem ſe a Deo factum eſſe novam creaturam. Omnes igitur peccata confeſſos ſolvere pro arbitrio non debent Sacerdotes Pœnitentiæ adminiſtrationi præfecti; ſed aliquos pro meritis culparum ligare debent, & a Sacramentorum participatione arcere. *Videndum eſt quæ culpa præceſſerit, & quæ ſit pœnitentia ſecuta poſt culpam, ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam viſitat, illos Paſtoris ſententia abſolvat. Tunc enim vera eſt abſolutio præſidentis, cum æterni arbitrium ſequitur Judicis.*

S. Fulgentius lib. 2. de Remiſſ. peccat. c. 5. & 6.

Tertull.

S. Eligius Hom. 4.

S. Gregor. M.

26. 27. 28. *Et poſt dies octo, iterum erant Diſcipuli ejus intus, & Thomas cum eis. Venit Jeſus januis clauſis, & ſtetit in medio, & dixit: Pax vobis. Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & infer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis.* Thomæ incredulitatem permiſit Chriſtus, ut Eccleſiæ fidem confirmaret, ut gratiæ ſuæ virtutem oſtenderet. Poterat certe Chriſtus Thomæ infidelitatem omnipotentia ſua impedire; ſed eam permittere maluit, ut majus ex ea bonum eliceret, nempe majorem ipſius Apoſtoli fidem & humilitatem, majorem gratiæ ſuæ gloriam ac laudem; infidelium converſionem,

Digitized by Google

ſionem, credentium in fide confirmationem. „ Egit miro modo ſuperna „ clementia, ut Diſcipulus ille dubitans, dum in Magiſtro ſuo vulnera „ palparet carnis, in nobis vulnera ſanaret infidelitatis. Plus enim nobis „ Thomæ infidelitas ad fidem, quam fides credentium Diſcipulorum pro„ fuit: quia dum ille ad fidem palpando reducitur, noſtra mens omni du„ bitatione poſtpoſita in fide ſolidatur. Sic quippe Diſcipulum Dominus „ poſt reſurrectionem ſuam dubitare permiſit, ſicut ante nativitatem ſuam „ habere Mariam Sponſum voluit, qui tamen ad ejus nuptias non perve„ nit. Nam ita factus eſt Diſcipulus dubitans & palpans teſtis veræ reſur„ rectionis, ſicut Sponſus Matris fuerat cuſtos integerrimæ virginitatis.

S.Gregor.M. Hom. 26. in Evang.

O admirabilem Chriſti Jeſu erga Thomam bonitatem & amorem! Tenebræ erant ſuper faciem abyſſi, & dixit Deus, Fiat lux. Propter ovem unam errantem venit iterum ad Diſcipulos bonus Paſtor. Clauſa janua cordis ejus per ejus infidelitatem, ſtat in medio, fidei lucem, pacem largitur, qua frui non poterat infidelis manens. *Stetit in medio, & dixit: Pax vobis*. Propter unum Apoſtolum venit, eumque infidelem, pervicacem, Condiſcipulorum ſuorum teſtimonio, immo Magiſtri ac Domini ſui prædictioni ac promiſſis credere renuentem: propter illum iterat miraculum quod octo ab hinc diebus ediderat. Caritas Domini fortior eſt incredulitate Diſcipuli. Dixerat Thomas: *Niſi videro in manibus ejus fixuram clavorum, & mittam digitum meum in loco clavorum, & mittam manum meam in latus ejus, non credam*. Ejus infirmitati cæleſtis Medicus condeſcendit. Age, experire quod credere non vis. Mitte digitum & manum in vulnera quæ tui cauſa ſervavi, ut incredulitati tuæ mederer. *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis....*

Quæ fuit Chriſti Jeſu erga Thomam miſericordia & caritas, eadem erga te eſt, Chriſtiane frater. Propter te unum fecit, quod propter plurimos. Quoties ad te venit, lumine gratiæ ſuæ mentem tuam illuſtravit, cor tetigit, fidem tuam excitavit, pacem tibi obtulit, quam dare mundus non poteſt, qua nemo fruitur quandiu peccatum ipſi dominatur? *Stetit in medio, & dixit: Pax vobis*. Tu vero mundo addictus, peccato irretitus, ſenſuum voluptatibus ineſcatus, divinæ gratiæ inſpirationibus reſtitiſti; ſervorum Dei teſtimonio credere noluiſti, dicentium, *Vidimus Dominum*, experti ſumus jugum ejus ſuave eſſe & onus leve: Chriſti ſervitus, & mandatorum ejus obſervantia; vita ſecundum Evangelii regulas inſtituta, longe ſuavior eſt vita hominum mundi moribus & cupiditatibus ſuis ſervientium. Dixiſti ut Thomas, *Non credam*. Ecce *iterum* venit ad te Jeſus, infirmitati tuæ condeſcendit, tibi pacem affert, vulnera oſtendit pro te ſuſcepta & conſervata; incredulitatem, imbecillitatem fidei tibi amanter exprobrat: *Noli eſſe incredulus, ſed fidelis*. Cum Thoma reſponde: *Dominus meus, & Deus meus*. Fides tua humilis ſit, prompta, ardens, perfecta. Cor ſurſum erige, fidem Deo, obedientiam exhibe Domino. *Dominus meus, & Deus meus.*

29. *Dixit ei Jeſus: Quia vidiſti me Thoma, credidiſti: Beati qui non viderunt, & crediderunt*. Hæc noſtra felicitas eſt, qui Chriſtum in carne non vidimus, & tamen Evangelio credidimus. O nos beatos! ſi tamen fidem noſtram operibus demonſtremus. Ille etenim vere credit, qui exercet operibus quod credit. Contra de his qui fidem nomine tenus retinent Paulus ait: *Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant*. Hinc Jacobus ait: *Fides ſine operibus mortua eſt*. Hinc ad beatum Job de antiquo humani generis hoſte Dominus dicit: *Abſorbebit fluvium, & non mirabitur, & habet*

Tit. 1. Jacobi 2. Job. 40.

Digitized by Google

„ *habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus*. Quis etenim per fluvium *S. Greg. M.*
„ deſignatur, niſi humani generis fluxus? Quod videlicet genus ab ortu ad *Homil. 26.*
„ finem defluit & quaſi aquæ more uſque ad competentem terminum de- *in Evang.*
„ currit? *Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ non re- 2. Reg. 14. 14.*
„ *vertuntur*. Quid per Jordanem niſi baptizatorum forma ſignatur? Quia
„ enim in Jordanis flumine ipſe Auctor redemptionis noſtræ baptizari di-
„ gnatus eſt, recte Jordanis nomine eorum multitudo exprimitur, qui in-
„ tra Sacramentum baptiſmatis continentur. Antiquus ergo hoſtis generis
„ humani fluvium abſorbuit, quia a mundi origine uſque ad Redemptoris
„ adventum, vix paucis electis evadentibus, in ventrem ſuæ malitiæ ge-
„ nus humanum traxit. De quo recte dicitur; *Abſorbebit fluvium, & non*
„ *mirabitur*: quia pro magno non habet cum infideles rapit. Sed grave eſt
„ quod ſubditur: *Et habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus*. Quia
„ poſtquam infideles quoſque a mundi origine rapuit, adhuc ſe poſſe deci-
„ pere etiam fideles præſumit. Nam ore peſtiferæ perſuaſionis eos quoti-
„ die devorat, in quibus a confeſſione fidei reproba vita diſcordat. Hæc
„ pertimeſcite, hæc ſollicita mente cogitate. Paſchalia feſta peregimus,
„ ſed ita vivendum nobis eſt ut pervenire ad æterna Feſta mereamur. Tranſ-
„ eunt cuncta quæ temporaliter feſtiva celebrantur. Curate qui his ſole-
„ mnitatibus intereſtis, ne ab æterna ſolemnitate ſeparemini. Quid prodeſt
„ intereſſe feſtis hominum, ſi deeſſe contingat feſtis Angelorum? Umbra
„ venturæ ſolemnitatis eſt ſolemnitas præſens. Idcirco hanc annue agimus,
„ ut ad eam quæ non eſt annua, ſed continua perducamur. Cum hæc ſta-
tuto tempore geritur, ad illius deſiderium memoria noſtra reſricatur. Ad
magnam illam Reſurrectionis Octavam ſuſpiremus, quæ in cœlo per totam
æternitatem celebrabitur, in qua Chriſtus Jeſus fidei noſtræ conſummator,
Diſcipulis ſuis ſe manifeſtabit in gloria, illoſque æterna pace donabit. Ibi *S. Auguſt.*
ſolum negotium laus Dei erit, tota actio Halleluia. Hic ſatigamur canen- *ſerm. 252.*
do Halleluia. Odor nos quidam divinæ laudis, & illius quietis attingit, *alias de Di-*
ſed ex majore parte mortalitas premit. Oneroſa nobis eſt laus Dei propter *verſis cap. 9.*
molem corporis noſtri. Plenitudo ſine ceſſatione in Halleluia poſt hoc ſæ-
culum, & poſt laborem erit. Dicamus ergo quantum poſſumus, ut ſemper
dicere mereamur. *Ibi cibus noſter Halleluia, potus Halleluia, actio quietis Hal-*
leluia, totum gaudium erit Halleluia, id eſt, laus Dei. Quis enim laudat ali-
quid ſine defectu, niſi qui fruitur ſine faſtidio? Quantum ergo erit robur in
mente, quanta immortalitas & firmitas in corpore, ut neque mentis deficiat
intentio in contemplatione Dei, neque membra ſuccumbant in continuatione lau-
dis Dei?.... „ Tunc erit Halleluia in re: modo autem in ſpe. Spes can-
„ tat, amor cantat modo, amor cantabit & tunc: *Sed modo cantat amor* *Idem ſerm.*
„ *eſuriens, tunc cantabit amor fruens*. Halleluia. Laudemus Dominum vita *255.*
„ & lingua, corde & ore, vocibus & moribus. Sic enim ſibi dici vult Deus
„ Halleluia, ut non ſit in laudante diſcordia. Concordent ergo prius in no-
„ bis ipſis lingua cum vita, os cum conſcientia. Concordent voces cum
„ moribus; ne forte bonæ voces teſtimonium dicant contra malos mores.
„ O felix Halleluia in cœlo, ubi templum Dei Angeli ſunt! *Ibi enim con-* *Idem ſerm.*
cordia ſumma laudantium, ubi eſt exultatio ſecura cantantium: ubi nulla lex *256.*
in membris repugnans legi mentis; ubi non eſt rixa cupiditatis, in qua peri-
clitetur victoria charitatis. Hæc beatitudo illis a Chriſto parata, *qui non vi-*
derunt & crediderunt, ac in fide per dilectionem operante perſeverarunt.

CAPUT VIGESIMUMPRIMUM.

Senſus Litteralis.

1. 2. 3. **P***Oſtea manifeſtavit ſe iterum Jeſus Diſcipulis ad Mare Tiberiadis: manifeſtavit autem ſic*. Poſtquam Chriſtus Thomæ totique Apoſtolorum collegio ſe conſpicuum præbuit, ſe rurſus manifeſtavit Diſcipulis ad Mare Tiberiadis, in Galilæa, quo venturum ſe dixerat. Manifeſtavit autem ſe hoc modo. *Erant ſimul Simon Petrus, & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanael qui erat a Cana Galilææ, & filii Zebedæi, & alii ex Diſcipulis ejus duo*: quorum nomina fruſtra quærerentur, cum ea ſiluerit S. Evangeliſta. *Dicit eis Simon Petrus: Vado piſcari*. Volo ire piſcatum. *Dicunt ei: Venimus & nos tecum*. Et nos itineris tui & laboris ſocii eſſe volumus. Innocentem artem, ad victum, qui aliunde non ſuppetebat, comparandum exercuerunt, ne cui graves eſſent, aut in otio degentes eleemoſynis ad pauperum invalidorum ſuſtentationem præcipue erogandis alerentur. *Et exierunt* ex hoſpitio, *& aſcenderunt in navim*, ibi relictam: *& illa nocte nihil prendiderunt*. Dei providentia factum eſt, ut hac nocte nihil caperent, quamvis nox tempus ſit opportunum piſcationi.

Matt. 28. 7.

4. 5. 6. *Mane autem facto ſtetit Jeſus in littore: non tamen cognoverunt* ſtatim *Diſcipuli quia Jeſus eſt. Dixit ergo eis Jeſus*, blande ac familiariter eos compellans: *Pueri, numquid pulmentarium habetis?* Aliquid-ne obſonii habetis, ex piſcatione veſtra? *Reſponderunt ei: Non. Dicit eis: Mittite in dexteram navigii rete, & invenietis*. Cum a piſcatione reverterentur, & prope littus eſſent, ubi minor erat ſpes inveniendi, uno retis jactu tot piſces illos capturos ſpondet quanti ſufficerent, ſi ad navigii dexteram rete jaciant. Qua admonitione ſe omniſcium eſſe ſignificat. *Miſerunt ergo* rete, juſſui Domini obedientes; *& jam non valebant illud retrahere præ multitudine piſcium*, quibus onuſtum erat.

7. *Dixit ergo Diſcipulus ille quem diligebat Jeſus*, *Petro*: *Dominus eſt*. Illum nempe ex miraculo primus omnium agnoverat, ipſo Domino intus illuminante & admonente. *Simon Petrus cum audiſſet quia Dominus eſt, tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) & miſit ſe in Mare*, ut citius ad Jeſum perveniret. Erat autem tunica veſtis ſuperior, quæ ſtola dicitur, ſive toga. Hanc induit Petrus, ut honeſtiori & modeſtiori habitu ſe Chriſto ſiſteret: ſed illam conſtrinxit, ne impedimento eſſet natando. Quod ergo hic de Petro ait Evangeliſta (*erat enim nudus*) non ſic intelligendum eſt quaſi nudus omnino eſſet in navi cum ſociis, ſed quod ſuperiorem veſtem

1. Reg. 19. 24. abjeciſſet ut commodius piſcaretur. Hebræis enim nudum dici, qui roga
2. Reg. 6. 20. exutus, interula ſolum indutus eſt, ex parallelis Scripturæ ſacræ locis con-
Iſai 20. 2. ſtat. Ita Saul nudus prophetaſſe, David nudus ſaltaſſe, Iſaias nudus am-
Job. 22. 6. bulaſſe dicitur. Sic in libro Job dicitur: *Nudos ſpoliaſti veſtibus*.

8. 9. *Alii autem Diſcipuli navigio venerunt (non enim longe erant a terra, ſed quaſi cubitis ducentis) trahentes rete piſcium*, id eſt, piſcibus plenum cujus tantum pondus erat, ut non poſſet e mari ſuſtolli in navim... Proprios mores referunt Petrus & Joannes: ille ferventior, hic altior erat: ille vehementior, hic perſpicacior: ideo Joannes prior agnovit Jeſum; Petrus prior ad eum properavit, præ amore & deſiderio Dominicæ præſentiæ moram navigii non ſuſtinens. *Ut ergo deſcenderunt in terram, viderunt prunas*

S. Joann. Chryſoſt. Hom. 86. in Joann.

poſi-

poſitas, *& piſcem ſuperpoſitum*, *& panem*, novo miraculo Domini Jeſu omnipotentiam confirmante. An vero ex nihilo, an ex ſubjecta materia hæc produxerit, incertum.

10. 11. *Dicit eis Jeſus*: *Afferte de piſcibus quos prendidiſtis nunc*. Ut ex magnitudine miraculi virtutem ejus magis cognoſcerent. *Aſcendit Simon Petrus*, in navim, ut totius piſcationis præfectus, *& traxit rete in terram*, *plenum magnis piſcibus centum quinquaginta tribus*. A Petro & ſociis id factum, ſed ipſe ſolus ut ceterorum dux nominatur. *Et cum tanti eſſent*, tot numero, tanti mole, *non eſt ſciſſum rete*, quod tertium miraculum fuit.

12. 13. 14. *Dicit eis Jeſus*: *Venite*, *prandete*. Nocturno piſcationis labore defatigati eſtis, tempus eſt ut reficiamini. Simul autem cum ipſis cibum ſumpſiſſe Jeſum intelligendum eſt, ut redivivi corporis ſui veritatem confirmaret. *Et nemo audebat diſcumbentium interrogare eum*, *Tu quis es? Scientes quia Dominus eſt*. Quamquam conſpectus erat olim viſo auguſtior, nemo tamen auſus eſt eum interrogare quis eſſet: adeo evidens illis erat eſſe Dominum Jeſum. *Et venit Jeſus*, *& accipit panem*, *& dat eis*, *& piſcem ſimiliter*: unicuique diſtribuens ut pater-familias. *Hoc jam tertio manifeſtatus eſt Jeſus Diſcipulis ſuis*, *cum reſurrexiſſet a mortuis*. Primum apparuit diverſis ipſo Reſurrectionis die, iterum die octavo, Thomæ & ceteris Diſcipulis una congregatis; nunc tertium.

Act. 1. 4. & 10. 41.

15. *Cum ergo prandiſſent*, *dicit Simoni Petro Jeſus*: *Simon Joannis fili*, *diligis me plus his?* Condiſcipulis tuis præſentibus, ut olim fidenter profeſſus es, & ut projectione tua in mare ut ad me citius pervenires ſignificaſti? *Dicit ei*: *Etiam*, *Domine*, *tu ſcis quia amo te*. Non addit plus his. Lapſus eum modeſtiorem fecerat. Sufficit ei teſtimonium perhibere cordi ſuo, noluit eſſe judex cordis alieni. *Dicit ei*, JESUS, *Paſce agnos meos*. Fideles ſuos agnos & oves promiſcue vocat. Paſce, id eſt, rege ut Paſtor. *Paſce*, id eſt, ipſis, non tibi conſule; *Paſce agnos meos*, non tuos. Quam vocum vim ſe optime intellexiſſe Petrus demonſtrat. *Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei*, *providentes non coacte*, *ſed ſpontanee ſecundum Deum*: *neque turpis lucri gratia*, *ſed voluntarie*: *neque ut dominantes in cleris*, *ſed forma facti gregis ex animo*. *Et cum apparuerit Princeps Paſtorum*, *percipietis immarceſcibilem gloriæ coronam*.

Matt. 26. 33
S. Auguſt. ſerm. 147. *alias* 24. *de Sanctis*.
1. *Petri* 5. 2. 3. 4.

16. 17. *Dicit ei iterum Jeſus*: *Simon Joannis*, *diligis me? Ait illi*: *Etiam*, *Domine*, *tu ſcis quia amo te*. Corda enim omnium noſti, & quo te proſequor amorem dediſti. *Dicit ei*, JESUS; *Paſce agnos meos*. Doce ac rege fideles meos ex utroque populo, Judaico & Gentili. *Dicit ei tertio*: *Simon Joannis*, *amas me?* Ter interrogat, ut amoris trina profeſſione trinam excipiet negationem. *Contriſtatus eſt Petrus*, *quia dixit ei tertio*, *Amas me?* Timebat ſcilicet ne Jeſus, cui notior erat quam ſibi ipſi, noſſet aliquem in ipſo amoris defectum, aut ipſum non perſeveraturum in charitate prævideret. *Et Dixit ei* Petrus: *Domine*, *tu omnia noſti*: *tu ſcis quia amo te*. Quod amem te, & ſcis, & teſtimonium præbes. In dilectione autem an permanſurus ſim, clarius ipſe noſti: nihil enim ego de futuris dixerim, neque de iis quæ non novi, decertabo: ipſa doctus ſum experientia non contradicere Domino. Tu vero fons veritatis, tu abyſſus intelligentiæ, tuis inſiſtere ſtatutis edoctus ſum, in te quidem confidere, verumtamen non altum ſapere, ſed timere. *Dixit ei* JESUS: *Paſce oves meas*. Agnos & oves, filios & patres, plebes & Paſtores, ſive Epiſcopos in tota Eccleſia, per mundum univerſum diffundenda. Petri regimini committit. Hoc fundamento nititur Petri & Succeſſorum ejus in Sede Apoſtolica primatus divino jure inſtitutus. *Paſce oves meas*. Cui non planum non deſignaſſe aliquas, ſed ali-

S. Chriſ. Hom. 81. *in Joan.*
B. *Theod. ſerm. de Charitate Tom.* 4. *p.* 688.
S. Bern. lib. 2. *de Conſiderat. c.* 8.

aſſignaſſe omnes ? Nihil excipitur, ubi diſtinguitur nihil. Sunt quidem & alii cœli janitores, & gregum Paſtores: ſed ut tanto glorioſius, quanto & differentius utrumque præ ceteris nomen hæreditaſti. *Habent illi ſibi aſſignatos greges, ſinguli ſingulos: tibi univerſi crediti, uni unus. Nec modo ovium, ſed & Paſtorum tu unus omnium Paſtor.*

18. 19. *Amen, amen dico tibi, Cum eſſes junior, cingebas te, & ambulabas ubi volebas* expeditus ac liber, ut modo tunicam indutus & præcinctus ex navi in Mare te miſiſti, ut ad me citius venires, & iterum in navim aſcendiſti, ut rete piſcibus plenum traheres. *Cum autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo tu non vis.* Cogeris extendere manus tuas vinculis ab alio conſtringendas, & clavis configendas in cruce: duceris ad mortem, repugnante naturali voluntate. His verbis igitur Petrum in charitate perſeveraturum, & Martyrium crucis Dei cauſa perpeſſurum, Chriſtus prædicens, veram eſſe Petri reſponſionem, trinam amoris profeſſionem ab illo editam, confirmat. *Hoc autem dixit, ſignificans qua morte clarificaturus eſſet Deum.* Quo genere mortis Deum glorificaturus eſſet. *Et cum hoc dixiſſet, dicit ei: Sequere me.* Et hoc tibi ſignum quod me ſequeris in cruce.

20. 21. 22. *Converſus Petrus*, id eſt retro reſpiciens, *vidit illum Diſcipulum quem diligebat Jeſus, ſequentem*, ſcilicet Joannem ipſum, *qui & recubuit in cœna ſuper pectus ejus, & dixit: Domine, quis eſt qui tradet te?* Tanti favores Joanni a Chriſto exhibiti hoc loco repetuntur, quia Petro in animum tunc venerunt ut crederet hunc in diligendo Chriſto ſibi non eſſe imparem. Quare, cum ipſe poſt trinam amoris profeſſionem accepiſſet prædictionem ferendæ mortis ad Domini exemplum, curioſitate quadam humani ingenii, & dilecto Diſcipulo rem gratam ſe facturum arbitratus, interrogat quid de ipſo ſit futurum. *Hunc ergo cum vidiſſet Petrus, dixit Jeſus: Domine, hic autem quid?* Quem exitum habebit? *Dicit ei Jeſus: Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? Tu me ſequere.* Legendum, *Si eum volo manere*, conſtat ex Græco Textu, Syriaca Verſione, & melioris notæ Codicibus Latinis. Senſus eſt, *Si eum volo manere*, in vita, *donec veniam* hora quam decrevi, illum placida morte ad æternam beatitudinem evocaturus, *Quid ad te? Tu me ſequere.* Tuum non eſt alienis te ingerere negotiis, aut abdita ſcrutari; ſed me compellantem ſequi.

23. *Exiit ergo ſermo inter fratres*, rumor inter Diſcipulos permanavit; *Quia Diſcipulus ille non moritur*, Joannem moriturum non eſſe. *Et non dixit Jeſus: Non moritur.* Senſum verborum Chriſti non fuerant aſſecuti, non quod eſſent ambigua: ſed quod non ſatis attenderent, aut tardioris adhuc intellectus eſſent. Non dixerat quippe Jeſus Joannem mortem non ſubiturum; *Sed, Sic eum volo manere*, ſi eum volo ſuperſtitem eſſe, *donec veniam, quid ad te?* Quid tua refert? Mortuum eſſe S. Joannem Evangeliſtam, certiſſime probant teſtimonia Polycratis Epheſini Epiſcopi, qui diſcipulos ipſius viderat, S. Irenæi Epiſcopi & martyris, Tertulliani, S. Hyppoliti, Origenis, Dionyſii Alexandrini, S. Joannis Chryſoſtomi, S. Auguſtini, Celeſtini I. & totius Concilii Epheſini Oecumenici. S. Joannis immortalitati faviſſe videri poſſit S. Ambroſius in Pſalmum 45. ubi hæc leguntur: *Antichriſtus ex abyſſo aſcendit, ut adverſus Eliam, atque Enoch, atque Joannem, qui propter teſtimonium Domini Jeſu terris ſunt redditi, prœliaretur, ut legimus in Joannis Apocalypſi.* Verum nomen Joannis hoc loco ab omnibus Manuſcriptis abeſſe, uno excepto, ſolos Eliam & Enoch memorari, monent eruditi S. Ambroſii Editores & Illuſtratores, Aſcetæ Benedictini Congregationis S. Mauri.

S. Chryſ. Hom. 87.
S. Cyrill. lib. 12. in Joan. p. 1121. 1122
S. Hieron. lib. 1. cont. Jovinian. c. 14.
Polycrat. Apud Euſeb. lib. 3. c. 31.
S. Irenæus apud eumdem lib. 3. c. 23.
Orig. apud eumd. l. 3. c. 1.
Dionyſ. Alex. apud eumdem. lib. 7. c. 25.
Tertull. lib. de Anima c. 50.
Hypol. lib. de Antich.

24. *Hic*

24. *Hic eſt Diſcipulus ille qui teſtimonium perhibet de his*, quæ vidit, & audivit, nihil de ſuo dicens, *& ſcripſit hæc*, tum paulo ante narrata, cum toto libro: *& verum eſt teſtimonium ejus*, firmum, irreſragabile, ut teſtis ocularis, & ab ipſa Veritate cujus Diſcipulus eſt, edocti.

Hieron. de Viris Illuſt. c. 9.
S. Chryſ. Hom. 26. in Epiſt. ad Hebr.

25. *Sunt autem & alia multa, quæ fecit Jeſus*, miracula, *quæ ſi ſcribantur per ſingula*, ſi recenſeantur ſigillatim, *nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos, qui ſcribendi, ſunt libros*. Hyperbole eſt ſacris Litteris non infrequens. Multa quippe miraculorum millia edita ſunt a Chriſto Jeſu Salvatore noſtro: ſed illuſtriora tantum a Sanctis Evangeliſtis ſcripta ſunt, & per quæ maxime poſſent auditores ad incorruptam fidem firmari, & doctrina tam morum quam dogmatum inſtitui. In hujuſmodi porro locutionibus hyperbolicis nec mendacium eſt, nec æquivocatio, ſed figura, qua *ſalva rerum fide, plerumque verba excedere videntur fidem. Quod non fit quando aliquid quod erat obſcurum vel dubium, cauſa & ratione reddita exponitur: ſed quando quod apertum eſt vel augetur vel extenuatur, nec tamen a tramite ſignificandæ veritatis erratur: quoniam ſic verba rem quæ indicatur excedunt, ut voluntas loquentis nec fallentis appareat, qui novit quouſque credatur, a quo ultra quam credendum eſt vel minuitur loquendo aliquid, vel augetur.*

S. Auguſt. Tract. 124. in Joann.
S. Cyrill. Alexand. Hom. in Transfig. Chriſti T. 5.
S. Cyrillus
S. Auguſt. Tract. 124. in Joann.
S. Auguſt.

SENSUS MORALIS.

3.6. D*Icit eis Simon Petrus: Vado piſcari. Dicunt ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt, & aſcenderunt in navim: & illa nocte nihil prendiderunt*. Hæc piſcatio figura eſt Evangelicæ prædicationis, in qua Petrus Dux eſt ceterorum. Magni labores in ſacro Miniſterio regiminis animarum, & prædicationis Evangelicæ ſubeundi, tota nocte vitæ hujus mortalis laborandum: nec movere debet Evangelicos operarios exiguus piſcationis myſticæ fructus, ſed humanum laborem fruſtra eſſe cogitare debent, niſi Jeſus ſtans in littore, ſua gratia laborantibus in Mari benedicat. *Dicit eis: Mittite in dexteram navigii rete, & invenietis*. In dexteram navigii retia jaci jubet, certam converſionem, & fidem eorum ſignificans, qui ad dexteram ſunt collocandi. *Crediderunt* enim *quotquot præordinati erant ad vitam æternam*; & credent qui ſuperſunt: ideo non ait: Mittite in dexteram veſtram, ſed in dexteram navigii: multi enim ad ſiniſtram ſunt navigii, qui nobis ſunt ad dexteram; & e contrario ad dexteram navigii, qui nobis ſunt ad ſiniſtram: Multi convertuntur & ſalvantur, quos convertendos minus ſperabamus: multi retrocedunt & damnantur, de quorum ſalute confidebamus. *Miſerunt ergo, et jam non valebant illud retrahere præ multitudine piſcium*. Quod maximæ hominum capturæ per Apoſtolos faciendæ, & ad Eccleſiam primitivorum, quæ eſt in cœlis, adducendæ præſagium fuit.

10. *Dicit eis Jeſus: Afferte de piſcibus quos prendidiſtis nunc*. Chriſtus ex piſcibus a ſe productis, & aliis quos Apoſtoli ceperant, communes facit epulas, ut ſic oſtendat & eos quos ipſe converterat, & quos Apoſtolorum miniſterio erat converſurus, cœleſti convivio offerendos, & Chriſto Jeſu æternum incorporandos, ut unum ſint illius corpus, unus cum illo Chriſtus. *Caput* enim *et membra unus eſt Chriſtus*; ut S. Auguſtinus identidem inculcat. *S. Auguſt.*

11. *Aſcendit Simon Petrus, et traxit rete in terram plenum magnis piſcibus centum quinquaginta tribus*. Manu Petri, manu Paſtorum trahi debent in terram, a fluxis nimirum ſæculi voluptatibus, & occaſionibus pec-

Luc. 5.

cati ad ſtabilem & firmam Chriſtianæ juſtitiæ profeſſionem. *Et cum tanti eſſent, non eſt ſciſſum rete*. Duabus piſcationibus, quarum una facta eſt initio prædicationis Chriſti, altera poſt ejus reſurrectionem, duos Eccleſiæ ſtatus ſignificari S. Auguſtinus docet: prima ſtatum Eccleſiæ in hoc ſæculo militantis, altera ſtatum Eccleſiæ in futuro ſæculo triumphantis. „ Prima piſcium captura bonos & malos ſignificat, quos nunc habet Eccleſia; iſta vero tantummodo bonos, quos habebit in æternum, completa „ in fine hujus ſæculi reſurrectione mortuorum. Ibi Jeſus non ſicut hic „ in littore ſtabat quando juſſit piſces capi, ſed aſcendens in unam navim „ quæ erat Simonis, rogavit eum ut a terra reduceret puſillum, & in ea „ ſedens docebat turbas: ut ceſſavit autem loqui, dixit ad Simonem, *Duc* „ *in altum, & laxate retia veſtra in capturam*. Et illic quod captum eſt „ piſcium in naviculis fuit, non ſicut hic rete extraxerunt in terram. „ His ſignis ibi Eccleſia in hoc ſæculo, hic vero in fine ſæculi figurata „ eſt: ideo illud ante, hoc poſt reſurrectionem Domini factum eſt; quia „ ibi nos Chriſtus ſignificavit vocatos, hic reſuſcitatos. Ibi retia non mittuntur in dexteram, ne ſolos ſignificent bonos; nec in ſiniſtram, ne ſolos malos; ſed indifferenter, *Laxate*, inquit, *retia veſtra in capturam*, „ ut permixtos intelligamus bonos & malos: hic autem, inquit, *Mittite* „ *in dexteram navigii rete*, ut ſignificaret eos qui ſtabant ad dexteram, ſolos bonos. Ibi rete propter ſignificanda ſchiſmata rumpebatur: hic vero quoniam tunc jam in illa ſumma pace Sanctorum nulla erunt Schiſmata, Evangeliſta dixit, *Et cum tanti eſſent, non eſt ſciſſum rete*: tamquam primam piſcationem reſpiciens in qua ſciſſum eſt, & in illius mali comparatione commendans hoc bonum. Ibi capta eſt multitudo piſcium, tanta, ut impleta duo navigia mergerentur, id eſt, in ſubmerſionem premerentur: non enim merſa ſunt, ſed tamen periclitata. Unde enim exſiſtunt in Eccleſia, tanta quæ gemimus: niſi cum tantæ multitudini obſiſti non poteſt, quæ ad ſubmergendam propemodum diſciplinam intrat cum moribus ſuis a ſanctorum itinere penitus alienis? *Hic* „ autem miſerunt rete in dexteram partem, *& jam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium*. Quid eſt, *jam non valebant illud trahere*, „ niſi quia illi qui pertinent ad reſurrectionem vitæ, id eſt, ad dexteram, „ & intra Chriſtiani nominis retia defunguntur, nonniſi in littore, id eſt, „ in fine ſæculi, cum reſurrexerint, apparebunt? Ideo non valuerunt ſic „ trahere retia, ut in navem refunderent quos ceperant piſces; ſicut de „ illis omnibus factum eſt, quibus rete diſruptum, & naviculæ preſſæ „ ſunt. Habet autem iſtos dextros Eccleſia poſt finem vitæ hujus in ſomno pacis, velut in profundo latentes, donec ad littus rete perveniat „ quo trahebatur.

S. Auguſt. Tract. 122. in Johann. n. 7.

Vide & ſerm. 248. 249. 250. 251. 252. Editionis noviſſimæ Pariſ. Aſcetarum. B. Cong. S. Mauri.

15. *Cum ergo prandiſſent, dicit Simoni Petro Jeſus: Simon Joannis, diligis me plus his? dicit ei: Etiam, Domine, tu ſcis quia amo te: Dicit ei: Paſce agnos meos*: „ Trepidavit Petrus, & negavit ter. Cordis inſpector „ vult audire quod ametur, & parum eſt ſemel. Interrogat hoc, audit „ prope cum tædio ipſius Petri. Miratur enim interrogari ſe a præſcio „ toties, cum ſemel ſufficeret reſpondere etiam neſcienti. Sed tamquam „ diceret Dominus, *Expecto, numerus legitimus impleatur: tertio confiteatur per amorem, quia ter negaverat per timorem*.

S. Auguſt. ſerm. 355. alias Hom. 27. inter 50.

Diligis me plus his? Paſce oves meas. Sit amoris officium paſcere Dominicum gregem, ſi fuit timoris indicium negare Paſtorem. *Qui hoc animo paſcunt oves Chriſti, ut ſuas velint eſſe, non Chriſti, ſe convincuntur amare, non Chriſtum; vel gloriandi, vel dominandi, vel acquirendi cupiditate*,

S. Auguſt. Tract. 123. in Joann.

tate, non obediendi & ſubveniendi & Deo placendi charitate. „Contra hos
„ ergo vigilat toties inculcata iſta vox Chriſti, quos Apoſtolus gemit ſua
„ quærere, non quæ Jeſu Chriſti. *Nam quid eſt aliud, Diligis me? Paſce* Philipp. 2.
„ *oves meas, quam ſi diceretur*, Si me diligis, non te paſcere cogita: ſed 21.
„ oves meas, ſicut meas paſce, non ſicut tuas, gloriam meam in eis quæ-
„ re, non tuam; dominium meum, non tuum; lucra mea, non tua; ne
„ ſis ex iis de quibus ait Apoſtolus: *Erunt homines ſeipſos amantes, ama-*
tores pecuniæ, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obedientes, ingrati, 2. Tim. 3. 2.
ſceleſti, irreligioſi, ſine affectione, detractores, incontinentes, immites, ſine be- &c.
nignitate, proditores, procaces, cæcati, voluptatum amatores magis quam
Dei, habentes ſpeciem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Hæc omnia
mala ab eo velut fonte manant, quod primum poſuit, *ſeipſos amantes*.
Non ergo nos, ſed Dominum amemus: & in paſcendis ejus ovibus ea
quæ ſunt ejus, non ea quæ ſunt noſtra quæramus. *Neſcio quo enim inex-*
plicabili modo, quiſquis ſe ipſum, non Deum amat, non ſe amat; & quiſ-
quis Deum, non ſeipſum amat, ipſe ſe amat. Qui enim non poteſt vivere de
ſe, moritur utique amando ſe: non ergo ſe amat, qui ne vivat ſe amat.
Cum vero ille diligitur de quo vivitur, non ſe diligendo magis diligit, qui
propterea non ſe diligit, ut eum diligat de quo vivit. „ Non ſint ergo ſe
„ ipſos amantes qui paſcunt oves Chriſti, ne tamquam ſuas, ſed tamquam
„ ipſius eas paſcant; & velint ex illis ſua lucra conquirere, ſicut amato-
„ res pecuniæ; vel eis dominari, ſicut elati, vel gloriari de honoribus
„ quos ab eis ſumunt, ſicut ſuperbi; vel in tantum progredi ut etiam
„ hæreſes faciant, ſicut blaſphemi: nec cedant ſanctis Patribus, ſicut pa-
„ rentibus non obedientes: & eis qui eos corrigere volunt, quia perire
„ nolunt, mala pro bonis reddant, ſicut ingrati: interficiant animas &
„ ſuas & alienas, ſicut ſceleſti; materna Eccleſiæ viſcera diſſipent, ſicut
„ irreligioſi; non compatiantur infirmis, ſicut ſine affectione; famam ſan-
„ ctorum maculare conentur, ſicut detractores; cupiditates peſſimas non
„ refrenent, ſicut incontinentes; exerceant lites, ſicut immites; neſciant
„ ſubvenire, ſicut ſine benignitate; indicent inimicis piorum quæ occul-
„ tanda cognoverint, ſicut proditores; humanam verecundiam inverecun-
„ da exagitatione perturbent, ſicut procaces; non intelligant neque quæ
„ loquuntur, neque de quibus affirmant, ſicut cæcati; lætitias carnales
„ ſpiritalibus gaudiis anteponant, ſicut voluptatum amatores magis quam
„ Dei. Hæc enim atque hujuſmodi vitia, ſive uni homini accidant o-
„ mnia, ſive his alia, illis alia dominentur, ex illa radice quodammodo
„ pullulant, cum ſunt homines ſe ipſos amantes. Quod vitium maxime
„ cavendum eſt eis qui paſcunt oves Chriſti, ne ſua quærant, non quæ
„ Jeſu Chriſti; & in uſus cupiditatum ſuarum conferant, pro quibus ſan-
„ guis fuſus eſt Chriſti. Cujus amor in eo qui paſcit oves ejus, in tam
„ magnum debet ſpiritaliter creſcere ardorem, ut vincat etiam mortis na-
„ turalem timorem, quo mori nolumus, & quando cum Chriſto vivere
„ volumus.

Diligis me? Paſce agnos meos, paſce oves meas. „ Tamquam diceret, *S. Aug. ſerm.*
„ Quid mihi retribuis, quia diligis me? Dilectionem tuam oſtende in o- *253. alias*
„ vibus meis. Quid mihi præſtas, quia diligis me; quando ego tibi præ- *de Temp.*
„ ſtiti, ut diligeres me? Sed dilectionem tuam erga me habes ubi oſten- *149.*
„ das, habes ubi exerceas; *Paſce agnos meos*. Qualiter autem eſſent pa-
„ ſcendi agni Dominici, oves tanto pretio comparatæ quanta eſſent dile-
„ ctione paſcendæ, in conſequentibus demonſtravit. Poſtquam enim Pe-

„ trus impleto legitimo numero trinæ reſponſionis profeſſus eſt ſe eſſe
„ Domini dilectorem, commendatis ſibi ovibus ejus, audit de ſua futura
„ paſſione. Hic demonſtravit Dominus ſic diligendas oves ſuas ab eis qui-
„ bus eas commendat, ut parati ſint mori pro eis. Unde S. Joannes ait:
1. Joann. 3. 16. *Sicut pro nobis Chriſtus animam ſuam poſuit, ſic & nos debemus pro fratribus animas ponere.*

18. 19. *Amen, amen dico tibi, Cum eſſes junior, cingebas te, & ambulabas ubi volebas: cum autem ſenueris, extendens manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo tu non vis. Hoc autem dixit, ſignificans qua morte clarificaturus eſſet Deum.* Hunc invenit exitum ille negator & amator; *præſumendo elatus; negando proſtratus, flendo purgatus, confitendo probatus, patiendo coronatus hunc invenit exitum, ut pro ejus nomine perfecta dilectione moreretur, cum quo ſe moriturum perverſa feſtinatione promiſerat. Faciat ejus reſurrectione firmatus, quod immature pollicebatur infirmus. Hoc enim oportebat, ut prius Chriſtus pro Petri ſalute, deinde Petrus pro Chriſti prædicatione moreretur.* (S. Auguſt. Tract. 123. in Johann.) „ Præpoſterum fuit quod audere cœperat humana te-
„ meritas, cum iſtum diſpoſuiſſet ordinem Veritas. Animam ſuam ſe po- (Joann. 13. 37.)
„ ſiturum pro Chriſto Petrus putabat, pro Liberatore liberandus: cum
„ Chriſtus veniſſet animam ſuam poſiturus pro ſuis ovibus, in quibus erat
„ & Petrus. Nunc jam firmitas cordis ad ſuſcipiendam mortem pro no-
„ mine Domini vera ipſo donante ſumatur non falſa nobis errantibus præ-
„ ſumatur. Nunc eſt ut vitæ hujus non metuamus interitum; quia reſur-
„ gente Domino vitæ alterius præceſſit exemplum. *Sequere me.* Chriſtia-
„ ni, & præcipue Paſtores, in hoc totis viribus incumbere debent, ut Chriſtum Jeſum ſequantur, imitentur, operibus ac laboribus ſuis, nec non rerum adverſarum, perſecutionum, & mortis etiam, ſi opus ſit, tolerantia Deum glorificent. Repugnabit natura: *Sed moleſtia quantacumque ſit mortis, debet eam vincere vis amoris, quo amatur ille qui cum ſit vita noſtra, etiam mortem voluit perferre pro nobis:* „ Si Paſtor bonus qui poſuit
„ animam ſuam pro ovibus ſuis, ex ipſis ovibus tam multos ſibi Marty-
„ res fecit: quanto magis debent uſque ad mortem pro veritate certare,
„ & uſque ad ſanguinem adverſus peccatum, quibus oves ipſas paſcendas,
„ hoc eſt, docendas regendaſque committit?

22. *Dicit ei Jeſus: Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? Tu me ſequere.* De aliis ſolliciti ſint Paſtores ex charitate, non ex curioſitate. Illis conſulant, illos juvent, ut Chriſtianæ vitæ & ſui ſtatus officia fideliter impleant: ſed futuram illorum ſortem Dei providentiæ relinquant & commendent: arcana Dei ne ſcrutentur. Chriſtum amando, ſequendo, pro veritate uſque ad mortem certando felices ſe putent, & Deo gratias agant, cum pro ejus gloria aliquid patiuntur. Hæc vitæ activæ ſors eſt, ſignificatæ per Petrum: in Dei & Myſteriorum ejus cognitione interim proficiant, & cognitionis amoriſque ſui conſummationem in futura vita expectent, illam prægustent, quantum dederit Dominus, ad eam ſuſpirent: quæ ſors eſt vitæ contemplativæ ſignificatæ per Joannem, ut egregie S. Auguſtinus explicat. Duas vitas, inquit, ſibi divinitus prædicatas & commendatas novit Eccleſia, quarum una eſt in fide, altera in ſpecie; una in tempore peregrinationis, altera in æternitate manſionis; una in labore, altera in requie; una in via, altera in patria; una in opere actionis, altera in mercede contemplationis; una declinat a malo, & facit bonum; altera nullum habet a quo declinet malum, & magnum habet quo fruatur bonum; una cum hoſte pugnat, altera ſine hoſte regnat; una fortis eſt in adverſis, altera (S. Auguſt. Tract. 124. in Johann.)

nihil

nihil ſentit adverſi; una carnales libidines frenat, altera ſpiritalibus delectationibus vacat; una eſt vincendi cura ſollicita, altera victoriæ pace ſecura; una in tentationibus adjuvatur, altera ſine ulla tentatione in ipſo Adjutore lætatur; una ſubvenit indigenti, altera ibi eſt ubi nullum invenit indigentem; una aliena peccata ut ſua ſibi ignoſcantur ignoſcit; altera nec patitur quod ignoſcat, nec facit quod ſibi poſcat ignoſci; una flagellatur malis, ne extollatur in bonis, altera tanta plenitudine gratiæ caret omni malo, ut ſine ulla tentatione ſuperbiæ cohæreat ſummo bono; una bona & mala diſcernit, altera quæ ſola bona ſunt cernit: ergo una bona eſt, ſed adhuc miſera; altera melior & beata. Iſta ſignificata eſt per Apoſtolum Petrum, illa per Joannem. Tota hic agitur iſta uſque in hujus ſæculi finem, & illic invenit finem: differtur illa complenda poſt hujus ſæculi finem, ſed in futuro ſæculo non habet finem. Ideo dicitur huic, *Sequere me:* de illo autem, *Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? Tu me ſequere.* Id eſt, tu me ſequere per imitationem perferendi temporalia mala, ille maneat donec ſempiterna venio redditurus bona. Perfecta me ſequatur actio, informata meæ paſſionis exemplo; inchoata vero contemplatio maneat donec venio, perficienda cum venero.

24. 25. *Hic eſt Diſcipulus ille, qui teſtimonium perbibet de his, & ſcripſit hæc: & ſcimus quia verum eſt teſtimonium ejus. Sunt autem & alia multa quæ fecit Jeſus, quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos, qui ſcribendi ſunt, libros.* Dilecti Diſcipuli tui, & aliorum Sanctorum Evangelii tui Scriptorum teſtimonium ſumma reverentia recipimus, Domine Jeſu: quæcumque ab illis ſcripta ſunt firma & humili fide complectimur; quæ ſcripta non ſunt adoramus; quæ ſcripta ſunt, da ut pro modulo noſtro hic capiamus quantum neceſſe eſt ad ſalutem; da ut Legem tuam Evangelicam diligamus & impleamus in via peregrinationis noſtræ, ut Myſteriorum Evangelicorum veritatem in Patria contemplemur. AMEN.

F I N I S.

IN-

Digitized by Google

INDEX
RERUM ET VERBORUM.

A

ABlutio cordis quando cibos ſumimus, aut a foro, id eſt a negotiis terrenis & ſæcularibus converſationibus redimus, pag. 51. n. 1.

Abnegatio ſui, in quo poſita? p. 60. n. 6. p. 264. 274. n. 24.

Abrahæ filios de lapidibus Deus ſuſcitavit, cum nos ex gentibus ad fidem vocavit, p. 206. n. 8. Abrahæ filios ſe eſſe Judæi gloriantur, p. 566. Qui vere filii Abrahæ? *ibid.* Abraham Propheta erat, & diem Chriſti vidit, p. 567. n. 56. *Antequam Abraham fieret*, Jeſus Chriſtus erat, p. 568. Legitima hujus loci explicatio ex Patribus aſſerta adverſus neotericum Interpretem, *ibid.*

Abſolutio. Illos dumtaxat debemus per Paſtoralem ſententiam ſolvere quos Chriſtum cognoſcimus per ſuſcitantem gratiam vivificare, p. 590. & ſeq.

Accuſatio Chriſti Jeſu, conſolatio eſt Chriſtianorum qui calumniam patiuntur, p. 426.

Aceto potatur Chriſtus Jeſus, p. 701. n. 28. 29.

Adam. A perditionis maſſa quæ facta eſt per primum Adam, nemo diſcernitur, niſi per gratiam Mediatoris: hoc eſt in ſanguine ſecundi Adam gratis juſtificatus, p. 533.

Adoleſcens qui Chriſtum ad paſſionem ductum ſequebatur amictus ſindone, quis fuerit? p. 99. n. 9. Adoleſcens, *recedens a patre, & bona ſua diſſipans*, peccatoris typus, p. 346. & 347.

Adoratio. Veri adoratores, p. 527. n. 23. 24. p. 504. n. 22.

Adventus Chriſti triplex, p. 96. n. 5.

Adulterium. Adulteri Chriſtum & Eccleſiam ſingulariter inhonorant, p. 43. n. 3. Aliquem hominem amare præ Chriſto, adulterium eſt, p. 493. n. 29. Adultera mulier coram Chriſto ſiſtitur, p. 560. Hæc hiſtoria canonica eſt, p. 561. & ſeq. Moraliter explicatur, p. 569. & 570. Adultera mulier typus erat Eccleſiæ ex gentibus idololatris colligendæ, & Animæ cujuslibet peccatricis, p. 571.

Æquivocationum & reſtrictionum mentalium patronis non favet Chriſti factum, qui Diſcipulis Emmauntem euntibus conſpicuum ſe præbens, finxit ſe longius ire, p. 432.

Agnus Dei Chriſtus Jeſus, p. 455. & ſeq. Ejus unius ſanguine omnes homines redimi potuerunt, p. 465.

Agonia Chriſti in horto, p. 415. & ſeq.

Alapa Jeſu inflicta, p. 692. 696.

Amaritudines interiores & conſolationes animæ fidelis, p. 435.

Ambitio Eccleſiaſticarum Dignitatum a Chriſto damnata, p. 68. n. 3. Ambitionis & ſuperbiæ vulnus quam timendum & cavendum Eccleſiaſticis præſertim viris, p. 312. & ſeq. n. 24.

Amicitiæ Chriſtianæ officium, p. 226. n. 18. Exemplar in Chriſto Jeſu Lazarum & Sorores ejus diligente, p. 606. n. 5.

Amor ſummus Dei in homines, p. 481. n. 16. Amoris Dei erga homines argu-

argumenta, p. 489. & ſeq. Amor quadripartitus Dei, ſeu quatuor amoris affectus, quibus omnia perrumpuntur obſtacula, quæ impediunt ne ad Chriſtum accedamus, p. 19. Amor Dei ſumma Religionis Chriſtianæ, p. 286. & ſeq. n. 27. Menſura eſt remiſſionis peccatorum, p. 282. & ſeq. Amoris Dei & proximi præcepta, p. 86. n. 4. 5. 89. & ſeq. 286. & ſeq. V. *Dilectio*. Deus in nobis non faceret quod amaret, niſi antequam id faceret, nos amaret, p. 677.

Amor mundi impedit ne Deus cognoſcatur, p. 460. n. 10. Amor proprius interdum ſpeciem pietatis obtendit, ne Chriſto fideliter & prompte pareamus, p. 278.

Andreas Joannis Diſcipulus Chriſtum ſequitur, p. 456. Simonem Petrum fratrem ſuum ad Jeſum adducit, p. 457. 468. n. 41.

Angelus Incarnationem Chriſti nuntiat Mariæ Virgini, p. 133. Nativitatem Paſtoribus, p. 172. 173. Angelus Chriſtum in Agonia poſitum ſolatur, p. 415.

Anima. Unio Dei cum anima juſti indiſſolubilis eſt ex parte Dei, p. 73. n. 2. Perditionis animarum cauſa triplex, *ibid.* Ad earum converſionem tria præſtanda, p. 345.

Anna propheteſſa puerum Jeſum Meſſiam ac Redemptorem Iſraeli promiſſum confitetur & prædicat, p. 179. n. 36. 37. 38. Anna Chriſtianarum Viduarum exemplar, p. 194. & 195. n. 37. & 38.

Annas & Caiphas Principes Sacerdotum, p. 197. Ad Annam ductus Jeſus, p. 691.

Apoſtolorum vocatio & electio, p. 23. n. 3. Miſſio, p. 43. 263. Apoſtolorum fides, p. 544. Apoſtolorum contentio de Primatu, p. 63. n. 6. p. 412. Illos ad humilitatem Chriſtus informat puero in medio illorum conſtituto, p. 63. n. 6.

Apparitiones Chriſti a mortuis redivivi, p. 113. & ſeq. p. 431. 432. & ſeqq. 712. & ſeq. 725. & ſeq.

Aquæ in vinum converſæ miraculum, p. 470.

Aqua viva quam Chriſtus ſe daturum promittit, p. 496. Fons aquæ ſalientis in vitam æternam, *ibid.*

Avaritia. Difficilis converſio hominum pecuniæ & lucris temporalibus addictorum, p. 21. n. 5. Maxime Publicanorum, *ibid.* Ab omni avaritia cavendum, p. 305. n. 25. & p. 312. Non ſolum avarus eſt qui rapit aliena, ſed & qui cupide ſervat ſua, 313.

Auguſti edictum de univerſi orbis deſcriptione, p. 171.

B

Baptiſmus. Spiritus ſanctus inviſibiliter in nos deſcendit in Baptiſmo, p. 13. n. 3. Spiritalis per Baptiſmum regeneratio ad ſalutem abſolute neceſſaria, p. 477. 478. 485. 486. Baptiſmus infantium, p. 595. Collatus ab improbis Miniſtris ratus eſt, p. 466. Quiſquis baptizet, Chriſtus baptizat, *ibid.* Baptiſmus ſine charitate nihil prodeſt, *ibid.* & ſeq. Catechumeni ad baptiſmum non admittendi ſine fide expreſſa Incarnationis & Paſſionis Chriſti, p. 273.

Baptiſmus Joannis e celo, an ex hominibus, p. 81. n. 7. & p. 398. Figura Baptiſmi Chriſti, ad illum præparans, p. 9. & 454. & ſeq. n. 24. Baptiſmi Chriſti & Joannis diſcrimen, p. 199. n. 16. & 17. p. 204. n. 3. p. 209. n. 16.

Ba-

Baptiſmus Chriſti, p. 200. & 210. n. 21. Cur Spiritus ſanctus in Jeſum baptizatum & orantem ſub ſigno ſenſibili deſcendit? p. 200. n. 22.
Barabbas latro & homicida. Jeſu cum Barabba comparatio contumelioſiſſima, 107. n. 5.
Beatitudo. Beatitudines Evangelicæ, p. 230. n. 20. 21. 22. p. 235. n. 20. Beati qui audiunt verbum Dei & cuſtodiunt, p. 293. & 300. Beati qui non viderunt, & crediderunt, p. 713. & 720.
Beneficiorum curam Animarum annexam habentium Collatoribus quæ obſervanda? p. 27. & ſeq.
Bethania, an Bethabara, locus ubi S. Joannes baptizabat? p. 455. n. 28. Bethania domus obedientiæ, figura Eccleſiæ, p. 620. & ſeq.
Bethleem domus panis. Natus in ea Jeſus, p. 183.
Blaſphemia in filium hominis & in Spiritum ſanctum quid ſit, & quomodo remittatur, vel non? p. 304. n. 10.
Bonæ arboris fructus boni. Arbor bona, voluntas bona, p. 233. n. 43. 44.
Boanerges, nomen Zebedæi filiis a Chriſto impoſitum, p. 23. n. 3.

C

CÆci a Chriſto illuminati prope Jericho, p. 385. 390. n. 35. Cæci nati illuminatio, p. 579. & ſeq. Ejus obedientia, p. 586. Phariſæos & Legiſperitos ſapientia vicit, parentes ſuos conſtantia & confeſſione veritatis, p. 587. Factus eſt Confeſſor Chriſti. *ibid.* & ſeq. Cæcus Bethſaidæ a Chriſto ſenſim curatus, p. 54. n. 4. Ejuſdem miraculi moralis explicatio, p. 58. n. 5. & p. 59. Cæci tribus modis a Chriſto illuminati, p. 585. & ſeq. Omnis homo cæcus natus eſt ſecundum mentem, p. 583. Cæcitas & obduratio cordis ſæpe peccata ſunt, p. 583. & 584. Velamen cæcitatis ſuper corda peccatorum extendit ſuperbia, tollit humilitas, p. 626. n. 37. Quid agendum ut ſpiritualis cæcitas noſtra a Jeſu curetur, & inopia noſtra ab eo ſublevetur, p. 79. n. 11.
Cæcus cæcum ducens, p. 232. n. 39. Filius Dei in judicium venit in hunc mundum, ut qui non vident videant gratuito miſericordiæ Dei dono; & qui vident, id eſt ſapientes ſibi ipſis videntur, cæci fiant occulto Dei judicio, ſemper tamen juſto, p. 588. n. 39.
Cœlum apertum in Baptiſmo Chriſti, p. 200. In cœlum nemo aſcendit, niſi Filius hominis qui eſt in cœlo, p. 480.
Cainan filius Arphaxad, an retinendus in Genealogia Chriſti ſecundum Lucam? p. 203.
Caiphæ conſilium adverſus Jeſum, p. 604. 605. Non ejus meritis, ſed Officio divino donatum eſt ut futuram Chriſti mortem pro populo prædiceret, *ibid.* Non fuit proprie Propheta, *ibid.* Caiphas adverſus Chriſtum actor & Judex, p. 693.
Calamitatibus publicis improbi terrentur, non juſti, p. 407. & ſeq.
Capharnaum everſio a Chriſto prædicta, p. 280.
Caro Chriſti danda pro mundi vita, p. 530. Manducanda, & vere cibus, *ibid. Caro non prodeſt quidquam*, quis hujus ſententiæ ſenſus? p. 532.
Cenſus. Cenſus generalis totius Imperii ſub Auguſto Cæſare, p. 171. Cenſus ille ſpiritualiter expoſitus, p. 183.
Centuplum omnia propter Chriſtum relinquentibus promiſſum, p. 384. 72. 75. 76. n. 8.
Centurionis fides. Centurio Deum in Chriſti morte glorificans, p. 425.
Chananæa mulier, Filia ejus a Chriſto ſanata, p. 49. n. 4. Hanc imitari debent

bent pœnitentes, ut ad ſacram Euchariſtiæ communionem digne ſe diſpo nant, & Chriſtiani omnes ut eorum orationes Deo ſint acceptæ, p. 51. n. 2. Ab imitatione Chananææ longe abſunt mulieres pleræque chriſtianæ, quæ dæmoni aditum pandunt in corda filiarum ſuarum per ſæculi amorem & mores, per luxum, choreas, ſpectacula, p. 52.

Charitas. Duo præcepta charitatis, p. 86. n. 4. Chriſti regnum in charitate fundatum, p. 281.

Choreæ, ceteræque ſæculi & Aulæ voluptates, ſunt incentiva vitiorum, p. 45. & 46. n. 4.

Chriſtiani. Commune quoddam Sacerdotium habent, p. 46. n. 5. Cum Chriſto capite unus Chriſtus effecti, p. 156. n. 35. Sancti eſſe debent, quia ex Spiritu ſancto renati, *ibid.* Tria chriſtianis omnibus commendanda, p. 525.

Chriſtus vere & natura Deus Patri conſubſtantialis, p. 481. n. 17. *ibid.* n. 18. p. 483. & ſeqq. n. 34. 35. 36. p. 511. 512. 513. 514. & ſeq. 516. 525. 564. 592. & ſeqq. 602. n. 25. Chriſti divinitas invicte probatur contra Arianos & Socinianos ex confeſſione Thomæ Apoſtoli, p. 713. n. 28. ex remiſſione peccatorum, & cognitione cogitationum cordis, p. 15. & 16. & ſeq. n. 3. ex eo quod ſit Dominus David ſimul & Filius, p. 595. & ſeq. p. 86. & ſeq. n. 5. & 6. Chriſtus unum cum Patre, non voluntate ſolum & concordia, ſed natura & poteſtate, p. 592. Gloriam ejus vidit Iſaias, cum vidit Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, p. 619. n. 41. Chriſtus in Patre, & in ipſo Pater, p. 641. In ipſum credendum ut in Deum, *ibid.* Patrem ſe majorem eſſe quo ſenſu dixerit? p. 644. n. 28. His verbis, *Hæc eſt vita æterna ut cognoſcant te ſolum Deum verum*, &c. Chriſtus Dei Filius a communione veræ Deitatis non excluditur, p. 678. n. 3. Non adoptione, ſed natura Dei Filius, p. 136. Non ratione tantum conceptionis admirabilis ex Spiritu ſancto, ſed æternæ generationis ex Deo, & unionis hypoſtaticæ naturæ aſſumptæ cum perſona Verbi, *ibid.* Item, p. 154. n. 32. & 33.

Chriſti Nativitatis locus, tempus, eventa, p. 172. & 173. & ſeq. Oblatio ejus in Templo, p. 175. n. 22. & 23. Inventus in medio Doctorum, p. 180. 195. 196.

Chriſti baptiſmus, p. 200. 209.

Chriſti ſeceſſus in deſertum, & tentatio poſt baptiſmum cujus rei documentum ſit? p. 13. n. 4.

Chriſtus in Evangelio docens, humiliter audiendus, p. 195. n. 40. Nos intus docet, *ibid.* Verbo & exemplo nos docet Dei cultui & amori nihil præponendum, p. 196. n. 49. Errant qui doctrinam Chriſti adverſam eſſe dicunt Reipublicæ, p. 208. n. 14. Quo ſenſu nihil in occulto ſe docuiſſe dixerit, p. 692. n. 20. 21.

Chriſtus Paſtor bonus, p. 589. 590. Solus Pontifex ſanctus & innocens, p. 576. n. 46. Suos in finem dilexit, p. 632. Illos non ſervos, ſed amicos appellare & habere dignatus eſt, p. 655. & p. 662. n. 14. & 15.

Chriſtus Mediator, p. 641. & 654. n. 8. 9. & 10. Ex ejus plenitudine omnes accipiunt, p. 492. Chriſtus via, veritas & vita, p. 640. & 646. n. 6. In Chriſto ut homine minime ſiſtere, ad illum ut Deum tendere debemus, 647. Tria ſunt hominum genera quæ odit Chriſtus quatenus via noſtra eſt, 1. remanentes; 2. retro redeuntes; 3. aberrantes, *ibid.* Chriſtus oſtium ſalutis eſt. Quicumque per illum non intrat, & in illum non credit, aut ejus gloriam non quærit, fur eſt & latro, p. 593. & ſeq. & 595. Chriſtus in nobis, & nos in ipſo, p. 643. Chriſtus noſter

Digitized by Google

ſter apud Patrem advocatus, p. 669. n. 23. 24.
Chriſti triumphalis ingreſſus Hieroſolymam, p. 80. 393. 615. Pullus aſinæ injugis & indomitus, cui Triumphator inſidet, populi Gentilis typus eſt, p. 82. n. 1.
Chriſtus a cognatis ſuis male habitus, qui illum in furorem verſum eſſe dicebant, p. 23. & 24. n. 4. A militibus comprehenſus & vinctus, p. 691. & 692. & p. 696. Colaphis & alapis cæditur, ſputis fœdatur p. 696. p. 692. Coram Pilato ſiſtitur, a quo interrogatur, p. 693. 694. & 705. Flagellatur, p. 107. 108. n. 2. 698. 703. Corona ſpinea redimitus illuditur, p. 109. n. 3. & p. 704. n. 2. In quinque ſenſibus paſſus, ut ſenſuum noſtrorum peccata & voluptates expiaret, p. 105. n. 11. crucifigitur inter duos latrones, p. 424. Qua hora? p. 699. n. 14. pro ſuis crucifixoribus orat, p. 424. 427. Clamans voce magna Spiritum emittit, & Patri commendat, p. 430.
Chriſti Aſcenſio in cœlum, & ſeſſio ad dexteram Patris, p. 115. n. 9. p. 120. n. 9. & p. 441. Chriſti in cœlum aſſumptio, gloriæ ejus & ſalutis noſtræ conſummatio eſt, p. 121.
Chriſtus Judex. Judicii diem & horam quomodo ſe neſcire Chriſtus dixit? p. 94. n. 4. Qua ratione Pater non judicat quemquam, ſed omne judicium dedit Filio? p. 513. n. 23. p. 523. n. 22.
Cibus ſpiritualis nemini deficit ſine ejus vitio, p. 272. Cibus qui non perit, p. 536. n. 27.
Circumciſio Chriſti. Ejus cauſæ & rationes, p. 174. n. 21. p. 189. n. 21. Circumciſio a Moyſe data, non ex Moyſe, ſed ex Patribus, p. 647. n. 22. 23. Sabbato data, ſi dies eſſet a pueri nativitate octavus, *ibid.* Circumciſio ſpiritualis, p. 162.
Cœnæ magnæ Parabola, p. 330. & 331. Moralis ejuſdem parabolæ ſenſus, p. 337. 338. 339.
Communibus manibus manducare, quid ſit? p. 48. Senſus Litt. n. 1.
Communio. Ad ſacram communionem Corporis Chriſti diſpoſitiones, p. 101. n. 3. p. 622. n. 12. & ſeq. p. 418. & ſeq. 534. Chriſtum quis magis honoret, frequentius an rarius ad ſacram communionem accedens? p. 147. n. 8.
Concilium Pontificum & Phariſæorum adverſus Jeſum, p. 604. & 612.
Concionatoris Evangelici dotes & officia, p. 12. n. 1. p. 46. & ſeq. n. 5. Chriſtus concionatorum novæ legis exemplar, p. 270.
Concordia. Eſt mala concordia, & diſcordia bona, p. 585.
Confeſſio. Initium operum bonorum eſt confeſſio operum malorum, p. 491. Per confeſſionem foras prodit peccator, qui per contritionem reviviſcit, p. 612. Confeſſionis Sacramentalis neceſſitas & fundamentum, p. 711. & ſeq.
Conſcientia cum Deo per pœnitentiam componenda, p. 309. conſcientiæ Moderator qualis eligendus, p. 12. n. 2. Conſcientiæ Moderatores, Concionatores, Paſtores, diſcipulos ad Jeſum mittere debent, non ſibi ipſis devincire, p. 247. n. 19. S. Joanni Baptiſtæ ſimiles ſint, *ibid.* n. 26. Seducuntur qui cæcos aut corruptos conſcientiæ Moderatores eligunt, p. 407.
Conſilium impiorum fugiendum. Quatuor modis in illud abeunt homines, p. 613. n. 53. 54.
Conſolatio multiplex piarum animarum Jeſum quærentium, & ob illius abſentiam gementium, p. 717.
Conſummatum eſt. Chriſti morientis verbum, explicatur, p. 701. 708.
Contemplatio & oratio perfecta hujus viæ a Chriſti Jeſu & Myſteriorum ejus contemplatione non abſtrahit, p. 65. & ſeq. n. 1.
Con-

Contemplativi vias ſuas, inſpirationes, viſa ſubjicere debent Paſtorum examini, ne illuſionibus decepti Jeſum non inveniant, p. 716.
Contemptus. Contemni & irrideri a mundo & carnalibus hominibus, ſors piorum eſt, p. 426. n. 11.
Contumelias & convitia patienter ferat chriſtianus exemplo Chriſti, p. 556. n. 20. A potentia diſcat patientiam, p. 577. n. 48. 49.
Converſio. Omnia converſionis impedimenta perrumpit amor Dei, p. 117. n. 3. Veræ converſionis ſigna, p. 227. n. 26. Primus gradus ad converſionem peccatoris eſt extremæ ſuæ miſeriæ conſideratio, p. 348. Gradus alter, propoſitum renuntiandi peccatis & illorum occaſionibus. Tertius, odium & deteſtatio peccati ex amore Dei concepta, *ibid.* & ſeq.
Convivium. Ad convivium invitandi pauperes retribuere non valentes, p. 329. & ſeq. & 336. n. 12. & ſeq. Sæcularium hominum conviviis intereſſe non debent Sacerdotes & Rectores Animarum, niſi compellat neceſſitas, urgeat charitas, p. 333.
Correptionis fraternæ præceptum, p. 377. correptionis fraternæ modus, *ibid.* Ex charitate, cum zelo & prudentia facienda eſt, p. 378.
Crucem ſuam tollit Jeſus, p. 109. n. 4. p. 427. n. 26. p. 705. n. 17. Crux Chriſti tribunal eſt, in quo duos inter latrones medius judicium minatur & exercet, p. 429. & ſeq. Chriſti divinitas per mortem crucis cognoſcenda, p. 565. n. 28. Crux Victoriæ Chriſti inſtrumentum & trophæum, p. 106. Ejus elogium, *ibid.* Crux Chriſti, confuſio ſapientium mundi, p. 110. n. 9. crucis titulus, p. 424. n. 38. p. 700. Crux ferenda quotidie, p. 265. & 273. n. 23. Crux duobus modis fertur, cum aut per abſtinentiam affligitur corpus, aut per compaſſionem proximi affligitur animus, p. 60. n. 6.

D

DÆmones Chriſtus expellit, p. 10. 11. Quomodo illum cognoverunt? *ibid.* Energumenum a ſe liberatum cur in numerum Diſcipulorum ſuorum cooptare noluit? p. 10. 11.
Dæmoniacus mutus a Chriſto curatus & liberatus, p. 292. Dæmon linguam peccatoris ligat ne peccata ſua confiteatur, p. 298. & ſeq. n. 14. 15. Dæmon repetens domum ex qua fuerat ejectus, p. 300. n. 26. Cur Chriſtus dæmonibus ſilentium indixit, nec ab illis divinitatem ſuam prædicari permiſit? p. 14. n. 7. Dæmonia in nomine ipſius ejicientes prohiberi vetat a Diſcipulis ſuis, quamvis non ſint ex eorum collegio, p. 63. n. 7. Dæmonium immundum Chriſtus ejicit ex homine, p. 213. & ſeq. n. 33. Dæmonium impudicitiæ, p. 220. p. 259. Dæmoniacus ferus, p. 255.
Damnatorum æterna ſupplicia, p. 64. n. 10. p. 69. n. 4. & 70. n. 5.
David ad Achimelech Sacerdotem confugit, ſeu ad Abiathar a quo Panes propoſitionis accepit. S. Marcus cum Auctore Sacro I. Regum conciliatur, p. 17. & ſeq.
Duo debitores cuidam fœneratori, p. 243. Quantum Deo Chriſtiani debeant præ Judæis? p. 250.
Deus unus, p. 86. n. 4. Deus nec creſcit, nec minuitur. Quomodo creſcit in nobis? p. 493. & ſeq. n. 30. 31. *Deum nemo vidit unquam.* Qua ratione inviſibilis? p. 453. & ſeq. n. 18.
Dei providentiæ confidendum, p. 303. n. 6. & 7. p. 305. & 306. n. 22. & ſeq. p. 314. n. 22.

Diabo-

Diabolus per Chriſti mortem victus & foras ejectus, p. 617. 625. n. 31. Nihil habet in nobis, niſi velimus, p. 657. Chriſtus illum alligavit & vaſa ejus diripuit, p. 30. n. 8. Non poteſtate ſola, ſed juſtitia illum debellavit, p. 293. n. 22. Diabolus de corde hominis expulſus illum vehementius tentat, p. 14. n. 8.

Dilectio. Illi vere ſe diligunt, qui ſe propter habendum Deum diligunt, p. 661. n. 12.

Dilectio mutua mandatum novum, p. 627. Proximum diligere debemus ſicut Chriſtus dilexit nos, p. 628. & p. 654. n. 12. & 13. Hæc propria nota Chriſtianorum, p. 655. & p. 638. Nemo vere Deum diligit, niſi qui mandata ejus ſervat, p. 578. n. 2. p. 655. n. 14. & 15. Nemo Dei mandata vere & ut par eſt ſervat, niſi qui Deum diligit, p. 648. n. 15. Ubi non eſt dilectio, nullum bonum opus imputatur, nec recte bonum opus vocatur, p. 649. Opere demonſtranda eſt dilectio, ut non ſit infructuoſa nominis appellatio, *ibid.* & ſeq. n. 19. Quæ maxima dilectio? p. 654. & ſeq. n. 12. & 13. p. 661. n. 13.

Directores boni ex fructibus cognoſcuntur, p. 238. & ſeq.

Septuaginta duorum Chriſti Diſcipulorum miſſio, p. 280. & 281. Poteſtas in Dæmones ipſis a Chriſto data, *ibid.* De quibus admoniti? *ibid.*

Diſpenſator fidelis, p. 307.

Divitiarum rectus uſus & fidelis diſpenſatio, p. 361. 362. 363. Divitiarum contemptus, p. 76. n. 7.

Divitis horrea deſtruentis parabola, p. 305. n. 16. & ſeq. Moraliter explicatur, p. 312. 313. 314. & ſeq.

Divitis Epulonis & Lazari hiſtoria, p. 356. 357. 358. & 359. Solæ in divite condemnantur ſuperbia, immiſericordia, vita mollis & voluptaria, p. 365. 366. Divitis & Lazari in vita & in morte ſors diverſa. Non poſt mortem ſolum, ſed in vita Lazarus Divite felicior, p. 366. & ſeq. Divitis epulonis tormenta. Similia ſupplicia divitibus immiſericordibus parata ſunt, *ibid.*

Divitum ſalus quam difficilis, p. 75. & ſeq. n. 6. p. 384. p. 390. Divitiæ periculoſæ, *ibid.* & p. 75. & ſeq. n. 5.

Doctrinæ Phariſæorum & doctrinæ Chriſti characteres oppoſiti, p. 546. Doctrina Chriſti, doctrina Patris, *ibid.*

Dominicis præſertim & Feſtis diebus opera miſericordiæ exercenda, p. 25. & ſeq. n. 1. Anima noſtra curanda, p. 327. & ſeq. n. 14.

Drachmæ repertæ parabola, p. 333.

E

ECcleſia. Chriſtus viſus Apoſtolos adjuvit ut Eccleſiam per omnes gentes diffundendam crederent: viſa Eccleſia nos adjuvat ut Chriſtum reſurrexiſſe credamus, p. 440.

Eccleſiaſtici. Fidelium Eccleſiæ Miniſtrorum officia, p. 525.

Electi. Non ideo nos Deus elegit, quia futuros eſſe bonos præſcivit, p. 663. n. 16. Electorum in Chriſto nemo peribit, p. 538. Gratuitæ electionis ad gloriam tres effectus indeficientes, *ibid.* Elegit nos Chriſtus, non nos illum, p. 655. n. 16. & 17.

Eleemoſyna ſanctum fœnus. Deus idoneus fidejuſſor pauperum, & largiſſimus redditor uſurarum, p. 316. Pauper ex neceſſario ſuo aliquid demens ut pauperibus eleemoſynam eroget, ſacrificium Deo acceptius offert quam dives qui ex ſuperfluo, p. 406. 407.

Eleemoſyna. Quibus proſit eleemoſyna, quibus non proſit? p. 41. n. 2. Ani-

Animo pœnitente erogata, peccata expiat, p. 302. Genus quoddam baptiſmatis eſt, *ibid.* n. 41. Pretium regni cœleſtis, p. 315. & ſeq.
Elias cum venerit, omnia reſtituet, p. 61. n. 2.
Eliſabeth Joannis mater ſterilis, p. 128. n. 7. p. 148. n. 18. Concipit, p. 132. n. 24. Spiritu Prophetiæ repleta, p. 139. & ſeq. n. 42. Parit filium, p. 142. n. 57. 58. Nomen illi imponit, *ibid.* n. 59. 60. Eliſabeth prius ſterilis, deinde miraculo fœcunda, Eccleſiæ & Animæ typus, p. 164. n. 57. In utero ejus ad Mariæ vocem infans exſulat, p. 157. 158. Deiparæ Virgini divinum conceptum gratulatur, *ibid.*
Emmaus. Duobus Diſcipulis euntibus Emmaus Chriſtus redivivus & glorioſus apparet, p. 431. & ſeq.
Encænia ſeu Feſtum anniverſarium Dedicationis Templi, p. 591. Sermo Chriſti in Encæniis, p. 592.
Epiſcopi & Presbyteri ſunt unus cum Chriſto Sacerdos, p. 27. Animarum Medici, 28. Belli adverſus dæmonem ſub Chriſto ſummo Imperatore duces, *ibid.* Quanta humilitate & charitate Chriſtianum populum regere debent Epiſcopi & Sacerdotes, p. 78. & 79. Epiſcoporum officia, p. 271. n. 16. 17. Pro reis olim intercedere ſolebant apud Principes & Magiſtratus, Chriſti manſuetudinem imitati, p. 570. & ſeq.
Evangelii Scriptores Apoſtoli aut Apoſtolici. *Præfat. in S. Marcum.* Evangelii prædicationem ubique terrarum Chriſtus Apoſtolis demandavit, p. 113. & ſeq. n. 6. Illud Apoſtoli, accepto Spiritu ſancto, ubique terrarum prædicaverunt, p. 115. n. 10.
Evangelii credibilitas, p. 145. n. 1. Evangelii ſtudium & meditatio, p. 146. n. 2. Evangelium non ſolum auſert ignorantiam docendo, ſed adjuvat ad faciendum juſtitiam per gratiam Spiritus ſancti, p. 13. & ſeq. n. 5.
Evangelii Miniſtri. Ad Evangelicum Miniſterium legitime & rite exercendum, quæ neceſſaria? p. 555. *Senſus Moral.* In una Dei providentia, non in mediis humanis confidere debent Operarii Evangelici, p. 283. n. 3. 4.
Euchariſtiæ promiſſio, p. 529. Non figuram duntaxat carnis ſuæ, ſed veram carnem in hoc Sacramento ſe daturum Chriſtus promiſit, p. 530. 531. 532. Non ſpirituali tantum modo; ſed corporaliter & per participationem naturalem Chriſtus in nobis eſt per S. Euchariſtiam. *ibid.* Euchariſtia panis vitæ, Sacramentum amoris, p. 542. Pignus reſurrectionis & immortalitatis, p. 543. Illam digne non ſumit, niſi qui Chriſtum in ſe manentem habet per charitatem, p. 544.
Euchariſtiæ inſtitutio, p. 411. Cum quibus diſpoſitionibus ad Euchariſtiæ ſumptionem accedendum, p. 418. 419. & 533. Panis quem Diſcipulis Emmaus euntibus Chriſtus poſt Reſurrectionem dedit, non erat Euchariſtia, p. 432. & ſeq. Per hoc Sacramentum Chriſtus cognoſcitur, p. 437. & ſeq.

F

Febris animæ a ſolo Chriſto ſanari poteſt, p. 220. n. 38.
Fermentum Phariſæorum, hypocriſis, p. 309. Fermentum Herodis, p. 54. n. 3. p. 303.
Feſti Eccleſiæ dies qua ratione celebrandi, p. 553. n. 8.
Feſtuca in oculo fratris, p. 232. n. 41. 42.
Ficus a Chriſto maledicta, cujus rei typus? p. 80. & ſeq. n. 3. p. 82. n. 2. Ficus in vinea plantatæ, & ob ſterilitatem ſuccidi juſſæ Parabola, p. 320.

Ficus infructuoſæ parabola moraliter explicata, p. 82. n. 2. & p. 325. & ſeq.
Fides & cognitio Myſteriorum, gratuitum Dei donum, pro quo agendæ Deo gratiæ, p. 374. n. 5. p. 537. n. 29. Errores turbarum de Chriſto oſtendunt fidem eſſe donum Dei, p. 272. n. 18. 19. Hanc ſolus Deus augere poteſt, p. 278. n. 5. Myſteriorum intelligentia merces fidei, p. 555. n. 17. Ea vis fidei ut montes transferre poſſit, p. 81. n. 5.
Fidei confeſſio, p. 60. n. 7. p. 303. n. 8. & 9. p. 304. n. 11. & 12. Chriſti fides verbo & operibus confitenda, p. 118. 119. p. 311. n. 8. p. 494. n. 36.
Fidelis in minimo & in majori, p. 355.
Filii Dei conſubſtantialitas cum Patre & coæternitas contra Socinianos vindicata, p. 441. Vide *Chriſtus*. Filius Dei unigenitus homines in ſe credentes filios Dei adoptivos facit, p. 461. n. 12. & 13. Ejus exinationem comprehendere æque impoſſibile eſt ac magnitudinem, p. 462. Incarnationis ejus conſilium oppugnat, qui terrenis ac ſenſibilibus bonis adhæret, *ibid.*
Filii Dei per Chriſti mortem in unum congregandi, p. 613.
Filius hominis Chriſtus in Evangelio antonomaſtice appellatus. Hæc veritas contra Crellium & Vvolzogen, Socinianos, ac Grotium vindicatur, p. 229. n. 3. 4. & 5.
Flagellatio Chriſti Jeſu. Flagellis & diſciplinis ſponte ſuſceptis pie honoratur, p. 703. 704.
Fons aquæ ſalutaris Chriſtus Jeſus, p. 558. Non nos deſerit fons, niſi deſeramus fontem, p. 559.
Fratres Chriſti qui ſint qui non credebant in eum? p. 545. 546.
Frumenti granum mori neceſſe eſt ut fructum afferat, p. 616. Granum frumenti Chriſtus Jeſus, p. 623. Chriſtiani granum frumenti eſſe debent, *ibid.*
Fucorum uſu manus inferunt Deo chriſtianæ mulieres, p. 105. n. 11.
Fuga. Chriſtus Jeſus cur fugit & latet ut homo? p. 551. Senſus Moral. n. 1.

G

GAbriel Angelus apparuit Zachariæ, p. 129. & 130. Miſſus ad Mariam Virginem, p. 132. & ſeq.
Gaulæi a Pilato in ſacrificiis interempti, p. 320.
Gaudium. Qua ratione gaudendum in Sanctorum Natali? p. 148. n. 14. 15. Chriſtianis unde gaudendum? p. 284. & 285. n. 20. Gaudium majus in cœlo de converſis peccatoribus, quam de juſtis ſtantibus, p. 345. n. 10. Gaudium Chriſtianum inchoatur in fide renaſcentium, implebitur in præmio reſurgentium, p. 661. n. 11. Gaudium mundi & triſtitia electorum modicum durant; utriuſque vices, p. 668. 669. n. 16. 17. 18.
Gazophylacium. Vidua duo æra minuta mittens in gazophylacium, plus omnibus miſit, p. 87. n. 7. p. 92. & 93. n. 5.
Genealogia Chriſti ſecundum Lucam, p. 201. 202. 203. Stemma genealogicum Joſeph exhibet pariter Lucas, non Mariæ Virginis, p. 204.
Gentiles volunt videre Jeſum, p. 614. Veniunt Hieroſolymam adoraturi in die feſto, p. 615. Vicinæ tamen, & multo minus remotiſſimæ a Paleſtina Gentes unum verum Deum non colebant, *ibid.* & ſeq. Quidam ex Gentibus non Gentes integræ aſcendebant in Jeruſalem ad diem feſtum,

ut

ut verum Deum adorarent, p. 622. & ſeq. n. 20. 21.
Gloria humana. Inanis gloriæ contemptus, p. 534. Gloriæ humanæ aviditas impedit ne fides recipiatur, p. 517. n. 44. Gloriæ propriæ ſtudium character eſt falſorum Prophetarum & Antichriſti, p. 555. & ſeq. n. 18.
Gloriam Chriſti ab hominum gloria quo modo diſcernit Pater Æternus ? p. 577. & ſeq. n. 50.
Gratiæ Chriſti neceſſitas ad omne opus bonum, p. 650. n. 25. Ad mandata legis implenda, p. 75. n. 5. Sine gratia Chriſti nihil poſſumus facere, ſive parum, ſive multum, nec cor præparare, p. 659. Gratia donum Dei, p. 502. Eam ne quidem deſiderare aut petere ex propriis viribus poſſumus, *ibid.* Prima gratiæ operatio eſt in homine, ut deſideretur, & deſiderata per orationem poſtuletur, *ibid.* Altera eſt horror & confeſſio peccati, *ibid.*
Gratiæ medicinalis Chriſti ſuavitas cum efficacia conjuncta, p. 540. & ſeq. n. 44. 45. Ejus œconomia & efficacitas confeſſione omnipotentiæ Dei in Symbolo exprimitur, p. 156. n. 36. 37. Gratia & charitas ineffabilem ſuavitatem & faci litatem in bono ſecum affert, p. 544. & ſeq.
Gratiæ & Legis diſcrimen, p. 148. & ſeq. n. 18. Quod Dei gratiis & benedictionibus non cumulemur, culpa noſtra eſt, p. 152.
Gratia & veritas per Jeſum Chriſtum & gratia pro gratia, quam de plenitudine ejus accipimus, p. 453. 462. & 463.
Grotii expoſitio Socinianis favens refellitur, p. 568. Grotii Pelagiana interpretatio hujus loci Joannis 15. *Sine me nihil poteſtis facere*, p. 653. & ſeq. Grotii audacior conjectura, quod vigeſimum primum caput Evangelii ſecundum Johannem S. Evangeliſta non ſcripſerit, ſed Epheſina Eccleſia poſt ejus mortem addiderit. Refellitur hic error, p. 714

H

HEmorrhoiſſa mulier a Jeſu curata, p. 256. & 257. Morbi & curationis ejus circumſtantiæ typi ſunt morborum animæ & curationis eorum per gratiam Chriſti medicinalem, p. 41. n. 2. Concupiſcentia per hujus mulieris morbum ſignificata, p. 260. Hic ſanari incipit per gratiam medicinalem Chriſti; perfecte curabitur per charitatem conſummatam, p. 261.
In hæreditate fratrum dividenda immiſcere ſe Chriſtus noluit, p. 304. n. 13. 14. p. 311. 312.
Hæretici Pſeudoprophetæ ſunt. Miſſionis ſuæ documenta proferre non poſſunt, p. 401.
Hærodes Antipas Galilææ Tetrarcha. Dubitat num Jeſus ſit Joannes Baptiſta redivivus, p. 43. n. 3. & p. 263. Vulpes a Chriſto dictus, p. 323. n. 32. coram illo ſiſtitur Jeſus, p. 422. & abeo illuditur, p. 423. & p. 426. n. 11.
Hora crucifixionis Chriſti, circa quam Evangeliſtæ conciliantur, p. 699. n. 14.
Hoſpitalitatis merces, p. 437. n. 29. & ſeq.
Humanitas ſancta Chriſti omnibus pietatis officiis proſequenda, p. 621. n. 7. & 8.
Humilitas. Via compendiaria ad cœleſtium Myſteriorum cognitionem, p. 286. Gradus eſt ad veram celſitudinem, p. 276. & ſeq. n. 48. Gratiæ di-

vinæ ſemper familiaris, p. 157. n. 38. Noviſſimum locum elegit, p. 327. & 328. Qui ſe humiliat, exaltabitur, *ibid.* & p. 334. & ſeq. Humilitatis chriſtianæ ſenſus & affectus quam oppoſitus præſumptioni ? p. 278. n. 57. Ad unum humilitatis primatum Eccleſiaſticis viris aſpirare licet, p. 68. n. 3. 635. n. 16. 17.

Hydropicus a Chriſto curatus, p. 329. Divitis avari typus, p. 333. n. 2. & 4.

Hypocriſis. Characteres hypocritarum, p. 90. n. 6. Hypocritarum & veræ humilium oppoſitio, p. 228. n. 33. Hypocriſis fermento comparata, p. 309. n. 1. Hypocritarum gaudium momentaneum & inane, *ibid.*

I

JAcobus Zebedæi filius aſſumptus a Chriſto in ſuſcitatione filiæ Iairi, p. 38. & ſeq. Zelo incenſus contra Samaritanos, p. 268. Jeſum de tempore everſionis Templi interrogat, p. 94. Ejus & Joannis fratris ambitioſa petitio, p. 72. n. 6.

Jairi Principis Synagogæ filiam Chriſtus a morte ſuſcitat, p. 259. Mortis ejus & reſurrectionis myſtica ſignificatio, p. 42. & 43. n. 4.

Jejunium Chriſti. Tria a Domino ad ſalutem noſtram principaliter ordinata: ſacramentum, deſertum, jejunium, p. 214. & ſeq. n. 1. & 2.

Jeruſalem interfectrix Prophetarum, p. 323. Excidium ejus a *Chriſto prædictum*, *ibid.*

Jeſus verus Meſſias Deique Filius, p. 57. Jeſus verus Dei Filius & filius Davidis, verus Meſſias Davidi promiſſus, p. 134. Regnum ejus æternum, *ibid.* & p. 154. & ſeq. Poſitus eſt in ruinam & reſurrectionem multorum, p. 178. n. 34. & pag. 192. & ſeq. Quomodo ſapientia & ſcientia proficiebat? p. 181. & ſeq. Animabus ad perfectionem tendentibus interdum ſe Jeſus abſcondit, p. 195. n. 42. Quomodo quærendus? *ibid.* n. 44. 45. Amiſſus non invenitur ſine dolore & lachrymis, p. 196.

Ignem in terram mittere venit Chriſtus, p. 308. Ignis inferni corporeus, p. 358. n. 24. De hujus natura, qualitatibus, & loco non eſt operoſius diſputandum, p. 357. n. 22.

Ignorantes Dominum nulla exceptio tuetur a pœna, p. 319. n. 47. 48. Gravius peccat ſciens voluntatem & legem Dei, quam ignorans, *ibid.* Ignorantia ſimplex divinæ legis neminem ſic excuſat, ut ſempiterno igne non ardeat, *ibid.* Nec Paſtores, nec oves; nec Directores, nec eos qui diriguntur abſolvit, p. 318. n. 39.

Impudicorum characteres in dæmoniaco fero adumbrati, p. 259. & ſeq.

Incarnatio. Dei omnipotentia, ſanctitas, miſericordia in Incarnati Verbi Myſterio maxime eluxerunt, p. 160. & ſeq. n. 49. 50. 51. Tres effectus Incarnationis Chriſti, p. 169. 170. n. 78. & 79.

Infantia Chriſtiana, in ea proficiendum & perſeverandum, p. 75. n. 4. p. 276. n. 48. p. 389. n. 17.

Infidelitatis magnum peccatum, quo tenentur cuncta peccata. Hujus rei Judæi non fuiſſent, niſi Chriſtus veniſſet, eoſque docuiſſet, p. 656.

Infirmitates corporis. Quicumque ſunt ſpiritualiter infirmi, ducendi ſunt ad Jeſum ut ſanentur, p. 220. & ſeq. n. 14.

Inimicorum dilectio. De Inimicorum dilectione, rurſus, p. 231. 232. 236. n. 26.

Injuriarum condonatio. Non ad hoc valet ut ſit iniquitas impunita, aut torpens diſciplina, p. 377. n. 3. Qui non vult injurias condonare proximo, peccatorum veniam a Deo non obtinebit, p. 84. n. 6. Injuriarum con-

Digitized by Google

condonatio neceſſaria ut oratio nobis ſit utilis, p. 81. n. 6. Injuriæ ſepties proximis dimittendæ, id eſt, frequentiſſime, p. 375. & ſeq. n. 3. & 4.

Intentio recta. Gemina virtus in homine perfecto, intentio & actio, p. 145. & ſeq. n. 1. Pura & recta intentio, chriſtianæ vitæ oculus, p. 300. & ſeq.

Invidia non modo Phariſaicum, ſed diabolicum crimen, p. 520. n. 12. Invidia nulla malignitas pejor, p. 550. Vetuſtum invidiæ malum, p. 352. & ſeq. Gravium malorum in Eccleſia ſeminarium, p. 492. & ſeq.

Joannis Baptiſtæ magnitudo, dignitas, & miniſterium ab Angelo prænuntiantur, p. 130. n. 14. 15. 16. & 17. An Joannes in utero Chriſtum agnoverit, rationis uſu & Spiritus Sancti illuſtratione donatus? p. 138. & ſeq. n. 40.

Joannis Baptiſtæ nativitas, circumciſio, nomen afflante Spiritu ſancto impoſitum, p. 142. & 143. n. 57. 58. & ſeq. p. 164. Manſit in deſertis uſque in diem quo Miniſterium ſuum obire cœpit, p. 145. n. 80. A Deo miſſus, p. 449.

Joannis Baptiſtæ prædicatio, p. 198. 199. Concionatorum Evangelicorum & Directorum exemplar, p. 11. & ſeq. p. 168. 169. n. 75. 76. p. 170. n. 80. p. 204. n. 2. Typus Legis, *ibid.* n. 2. Officio Angelus, p. 9. Remiſſionem peccatorum non dabat, ſed ad eam præparabat, p. 169. Sacerdotum & Levitarum a Phariſæis ad Joannem legatio, p. 464.

Joannis de Chriſto teſtimonium multiplex, p. 449. 452. n. 15. p. 454. 455. 556. 458. & ſeq. 464. 465. 466. 467. 482. & ſeq. 515. n. 33.

Joannis miſſio in carcerem ſtatim poſt baptiſmum & tentationem Chriſti non contigit, p. 9. n. 6. Duplex ejus carcer commentitius, p. 200. & p. 495. n. 1. & 2.

Joannis zelum, fidelitatem, conſtantiam in reprehenſione vitiorum & correptione peccatorum, Paſtores animarum & Prædicatores imitari debent, p. 12.

Joannis humilitas, p. 405. Joannem laudat Chriſtus, p. 241. Lucerna erat ardens & lucens, p. 515. n. 34.

Joannes Apoſtolus & Evangeliſta. Ejus privilegia. *Præfat. in Joan.* Ejus Evangelium ubi, quando, & qua occaſione ſcriptum, *ibid.* A Platonicis celebratum, *ibid.* Evangeliorum primitiæ, *ibid.* Ejus ſenſum quis percipere poteſt? *ibid.* Joannes dilectus Jeſu diſcipulus in ejus ſinu recumbit, p. 630. n. 23. 24. Virginalis caſtitas aditum illi patefecit in ſinum Jeſu, p. 636. & ſeq. Stat juxta crucem, p. 701. Mariæ in filium, & Maria illi in Matrem a Chriſto datur, p. 706. & 707. Præcurrit citius Petro ad monumentum, p. 709. 710. Senſ. litter. Solus cognoſcit Chriſtum in littore poſt reſurrectionem, p. 722. Non dixit Jeſus Joannem non moriturum, p. 724. Mortuum eſſe certum eſt, *ibid.*

Jonæ Prophetæ ſignum, p. 293.

Joſeph ab Arimathæa corpus Jeſu poſcit a Pilato, p. 702. Ponit illud in monumento novo in petra exciſo, p. 425. Joſeph Chriſtum Jeſum pollincientis elogium, p. 112. n. 13.

Iſaiæ Vaticinium, *Ecce Virgo concipiet & pariet Filium*, &c. Ex Iſaiæ Vaticinio miſſionem ſuam probat Chriſtus Jeſus, p. 212.

Judæ Iſcariotis traditio, p. 412. Judam a fide defeciſſe S. Hieronymus cenſet, p. 99. n. 7. Judas fur ſacrilegus, p. 614. & 621. Multi Judæ ſimiles in Ordine Eccleſiaſtico fures, *ibid.* Satanas in Judam intrat poſt buccellam panis, p. 417. & ſeq. 630. & ſeq. n. 26. & p. 637. n. 26. 27. Ad im-

pietatis cumulum per gradus pervenit, p. 417. Qui Judæ imitatores? *ibid.* & 636. n. 21.

Judæa in Provinciam redacta, & in plures Tetrarchias diviſa, p. 197. n. 1. & 2.

Judæi quo ſenſu credere non poterant? p. 618. n. 39. 40. Judæi rei non fuiſſent infidelitatis, niſi Chriſtus veniſſet, eoſque docuiſſet, p. 656.

Judicium ultimum. Chriſtus ad judicium improviſus & inexpectatus hominibus adveniet, p. 397. Quomodo ſe quiſque præparare debet ad judicium, p. 380. & 381. 409. 410. & 523. n. 22. Judiciorum divinorum timor ad mundi peccatique fugam compellere nos debet, p. 409. n. 25. & 28.

Judicium duplex, unum diſcretionis, alterum damnationis, p. 523. judicium mundi per Chriſti mortem non condemnationis eſt, ſed vindicationis generis humani a diaboli tyrannide, p. 617. n. 31. 32. 33. Sermo Chriſti judicabit nos in noviſſimo die, p. 620. n. 48. *Chriſtiani ex Evangelio judicabuntur*, p. 627. n. 48.

Judicium temerarium. Non judicandum ſecundum faciem, p. 547. & ſeq. n. 24. & 557. n. 24. judicia temeraria vitanda, p. 572. n. 15.

Juſtitia Chriſtiana. Vera juſtitia in quo poſita? p. 146. & ſeq. n. 6. Veræ juſtitiæ characteres, p. 343. n. 2.

L

Lachrymæ Jeſu ſuper Jeruſalem, p. 394. & ſuper animam peccatricem, p. 397. Lachrymæ noſtræ cum ejus lachrymis miſcendæ, *ibid.* Lachrymæ Chriſti ob mortem Lazari, p. 602. & ſeq. Vis lachrymarum Chriſti, p. 611. n. 35. 36. Gemitus & lachrymæ pars Chriſtiani, p. 676. & ſeq.

Lapis angularis, ab ædificantibus reprobatus, Chriſtus, p. 399. n. 17.

Latrones duo cum Jeſu crucifixi, p. 425. Latronum alter illum orat. Oranti Paradiſum Chriſtus promittit, *ibid.* Quo promiſſo oſtendit ſe gratiam meritis non dare, pag. 429. Bonus Latro Chriſti in cruce Confeſſor ſuo ſanguine baptizatus, *ibid.*

Latus Chriſti lancea transfixum, p. 702. Ex latere Chriſti morientis Sacramenta fluxerunt, Eccleſia formata eſt, p. 708.

Lazarus mendicus. *Vide*, Dives epulo.

Lazarus Mariæ & Marthæ frater, Chriſti Jeſu amicus, Mors ejus & reſurrectio, p. 600. 601. & ſeq. Quid myſtice ſignificet? p. 608. Mortuus ſub lapide, reus ſub lege, p. 611. Lazarus redivivus unus ex diſcumbentibus apud Simonem Leproſum, p. 614. Judæorum Sacerdotes necem illi inferre moliuntur, 615.

Leproſi curatio a Chriſto, p. 11. Animæ lepra, & ejus ſanatio, p. 15. & ſeq. n. 10. Decem leproſi, p. 379. n. 12. & ſeq. n. 17. 18.

Legiſperitus Chriſtum interrogat quid facto opus ad vitam æternam poſſidendam, p. 281.

Lex. Legis & Gratiæ diſcrimen, p. 464. Lex per Moyſen data Gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta, *ibid.* Lex Chriſti Moſaica Lege longe præſtantior, p. 556. n. 19. Alienigenis Legem enarrare & profanis aperire divina myſteria, crimini datum apud Judæos, p. 549. n. 35. Lex Dei, vitæ noſtræ regula, p. 607. n. 9. 10. p. 286. n. 26.

Libertas prima eſt carere criminibus, p. 575. n. 36. In hac vita inchoata eſt,

Digitized by Google

eſt, non perfecta juſtorum libertas, 576.

Limbus. Theologorum Catholicorum de limbo Patrum ſententiam, a S. Auguſtino approbatam, immerito ſugillant Heterodoxi, p. 358.

Litigare pro rebus terrenis qua ratione Chriſtiano indignum, p. 312. n. 13.

Loth. Sors uxoris Loth in memoriam revocanda, p. 376. & ſeq. Quinam illam imitantur? p. 380.

Lotio pedum Apoſtolorum, p. 628. 629. Humilitas Chriſti in hoc miniſterio, p. 633. n. 2. 3. 4. Myſtica pedum ablutio, p. 634. Chriſti Jeſu diſcipulorum ſuorum pedes abluentis humilitas & charitas imitandæ, p. 635.

S. Lucas S. Pauli diſcipulus, Græce ſcripſit Evangelium poſt SS. Matthæum & Marcum, *Præfat. in Lucam*. Quidam Apoſtolorum diſcipuli ante illum hiſtoriam rerum a Chriſto geſtarum conrexere fruſtra conati, p. 125. n. 1. Non conſilio tantum humano & propria electione, ſed inſpiratione Spiritus ſancti Evangelium ſcripſit, *ibid.* Audita magis ab iis qui viderant, a Deipara Virgine præſertim & Apoſtolis, quam a ſe viſa ſcripſit, p. 126. Ordinem temporis num ſervaverit in omnibus? *ibid.* n. 3. & ſeq.

Lucerna corporis oculus ſimplex, p. 294.

Lumbos præcincti, & lucernas ardentes in manibus tenentes, noviſſima noſtra & Domini adventum exſpectare debemus, p. 307. & ſeq. 317. & ſeq.

Lunaticus a Chriſto curatus, p. 62. n. 4. & p. 266. Miraculum iſtud moraliter exponitur, p. 67. n. 2. & p. 68. Lunaticus typus eſt peccatoris ab adoleſcentia mortali peccato & diaboli ſervituti addicti, p. 275. n. 38. 39.

Lux vera omnem hominem illuminans Chriſtus Jeſus, p. 458. 459. 460. 562. n. 12. p. 571. n. 12. & p. 620. Dilexerunt homines magis tenebras quam lucem, p. 490. Qui male agit, odit lucem: qui facit veritatem venit ad lucem, p. 491.

Luxuria & impudicitia homines ſibi magis ſubjicit diabolus quam per alia vitia, p. 14. n. 7. Luxurioſi & impudici ſimiles homini a dæmone poſſeſſo, qui in monumentis habitabat, & a nemine domari poterat, p. 38. & ſeq. In ſenſu Moral. n. 1. & p. 39. & ſeq. Luxurioſi & impudici hominis characteres, p. 46.

M

MAgnitudo ſæcularis parviſacienda, p. 148. n. 14. & 15.

Malachiæ vaticinium cur ſub Iſaiæ nomine citavit S. Marcus? p. 8.

Maldonatus impegit in expoſitione Angelici illius Oraculi, *Ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei*. Ejus expoſitio refellitur, quod nova ſit, Scripturæ ac Patribus repugnet, Socinianis faveat, p. 136. 137. & ſeq.

Mammona. De mammona iniquitatis amici faciendi, p. 355. & ſeq. Mammona iniquitatis ſunt omnes ſæculi divitiæ, undecumque congregentur, *ibid.*

Mandatum novum dilectio mutua, p. 637. & ſeq. n. 34. 35.

Manſiones multæ in domo Dei, p. 639. & ſeq. n. 2. 3. & 4. Multæ manſiones diverſas meritorum in æterna vita ſignificant dignitates, p. 645. Manſiones electis ſuis in regno cœleſti Chriſtus præparavit & præparat, p. 646.

Manus aridæ a Chriſto facta ſanatio moraliter explicatur, p. 26. n. 1.
S. Marcus Evangeliſta cum Joanne Marco minime confundendus. *Præfat. in Marc.* Evangelium Græce ſcripſit, *ibid.* Illud approbavit S. Petrus, *ibid.* Marcus S. Petri diſcipulus & interpres, *ibid.* Caput decimum-ſextum S. Marci olim a quibuſdam perperam in dubium revocatum eſt, p. 112.
Maria Virgo. Cur deſponſata ſeu nupta Joſepho antequam conciperet? p. 132. n. 24. 25. Maria Virgo perpetua, p. 175. & ſeq. Nominis Mariæ ſignificatio, p. 132. n. 24. 25. Mariæ Virginis angelica ſalutatio, p. 133. n. 28. & ſeq. 151. 152. Virginitatem Deo voverat, cum ab Angelo ſalutata eſt, p. 135. n. 34. Spiritus ſancti virtute Filium Dei concipit, p. 136. n. 35. & ſeq. In quo poſita gratia quam apud Deum invenit? p. 153. n. 30. & 31. Gratiæ plenitudo in Maria Virgine, p. 151. n. 28. Præ omnibus mulieribus benedicta, p. 139. n. 42. Mater Dei, p. 140. Mediatrix hominum apud unicum redemptionis Mediatorem Chriſtum conſtituta, p. 158. n. 41. Fons omnium gratiarum & benedictionum, benedictus fructus ventris ejus, *ibid.* n. 42.
Maria viſitat cognatam ſuam Eliſabeth, p. 157. n. 39. 40. & p. 158. 159. Cantico ſuo magnificat Deum, p. 140. & ſeq. & 159. & ſeq. Mariæ Virginis partus, p. 172. Purificatio, p. 174. & ſeq. n. 22. 23. Maria primum Templum & altare in quo ſe æterno Patri Chriſtus obtulit, p. 189. n. 22. Animam ejus doloris gladius in Filii paſſione pertranſivit, p. 178. n. 35. Compaſſione ſua pluſquam Martyr, p. 193. n. 35. & ſeq. p. 215. & p. 706. Duo altaria, aliud in pectore Mariæ, aliud in corpore Chriſti, *ibid.* Maria compaſſione ſua ad propitiandum Deum quodam modo cooperata, *ibid.*
Maria Magdalena vere poſſeſſa & vexata a ſeptem dæmonibus, a Chriſto liberata; illum prædicantem comitata eſt, p. 252. Eadem videtur cum peccatrice & Maria Lazari ſorore, *ibid.* Maria Magdalena & altera Maria Reſurrectionem Domini nuntiant *Apoſtolis & Diſcipulis*, p. 430. & ſeq. Illi Chriſtus poſt reſurrectionem ſuam primo ſe conſpicuum præbet, p. 113. & ſeq. n. 3.
Maria Lazari ſoror optimam partem elegit, p. 283. & 288. Ejus fides, p. 602. Jeſum ungit unguento pretioſo, de cujus perditione queritur Judas, p. 614. Mariæ defenſionem adverſus Judam Chriſtus ſuſcipit, *ibid.* Devotio Mariæ unguentum ſuper caput Jeſu effundentis fidem ac pietatem Eccleſiæ deſignat, p. 100. & ſeq.
Martha Jeſum in domum ſuam recipit, p. 282. Mariæ & Marthæ domus, Eccleſiæ figura, p. 605. Mariæ & Marthæ officia, 606. Duæ vitæ, contemplativa ſcilicet & activa in ſanctis illis ſororibus ſignificatæ, p. 289. Martha Chriſtum Filium Dei vivi, mundi Redemptorem, vitæ & reſurrectionis auctorem confitetur, p. 602. n. 25.
Mater & fratres Chriſti quinam? p. 254.
Matrimonii vinculum perpetuum, p. 71. *Senſus litt.* n. 1. & 2. & p. 356. n. 18.
Matthæus Levi appellatus, Publicanus: Ejus vocatio & converſio, p. 21. n. 5. & 6. & p. 227. n. 27.
Maxilla altera percutienti præbenda, quo ſenſu id intelligendum? p. 696.
Menſa Chriſti, doctrina ab ipſo tradita, & ab Apoſtolis prædicata, p. 21. n. 6.
Menſura bona & conferta, p. 232. Par menſuræ redditur, *ibid.*
Meritum. Totum divinæ miſericordiæ tribuendum eſt; totum Chriſti meritis,

riis, & Dei promiſſionibus innixum, p. 378. & ſeq.
Mulis ſpiritualis, p. 499. n. 35. & ſeq. p. 507. n. 38.
Militibus quid prædicandum, p. 199. n. 14. p. 208. n. 14.
Miniſtri Chriſti qui ſint? p. 624. n. 26.
Miraculis miſſionem ſuam ac divinitatem Chriſtus confirmat, quæ in corporibus & in animis operatur, p. 247. n. 22. & p. 484. Miraculorum finis, p. 474. n. 11. Miracula ante Evangelium rara, p. 484. Miracula Jeſu magicis artibus tribuere, dementiſſimæ impietatis eſt, *ibid.* & p. 485. Miracula quæ in exordiis ſuis per Apoſtolos, Chriſto Jeſu auctore, corporaliter faciebat Eccleſia, quotidie in ejus nomine ſpiritualiter facit, p. 119. Aliter magi miracula faciunt, aliter boni Chriſtiani, aliter mali, p. 267. n. 49. & 50. Miraculorum, aliarumque gratiarum gratis datarum promiſſio Eccleſiæ facta ad confirmationem Evangelicæ Doctrinæ, cum opus fuerit, p. 114. n. 8. Primum ſuorum miraculorum Virginis Matris precibus Chriſtus conceſſit, p. 473.
Miſericordia commune omnibus officium, p. 207. n. 10. Qui miſeretur pauperis, Deo fœnerat, p. 92. Miſericordia Dei quibus modis imitanda? p. 238. n. 36.
Monaſterium. Ut quis Deo fidelis ſit in monaſterio, octo ipſi præſtanda ſunt exemplo ſancti Præcurſoris, p. 247. n. 24.
Monumentum. Mariam Magdalenam ad monumentum Chriſti ſtantem, flentem, & quærentem, imitetur fidelis Anima, p. 716.
Moralis Chriſtianæ regulæ, p. 73. *Senſus moral.* n. 1.
Morbos & infirmitates corporis quinque de cauſis Deus infligit, p. 20. Ad ſalutem utiles ſunt, p. 508. & p. 521.
Mors impii, p. 96. n. 5. Semel mori, magnum oraculum: Quando mori, magnum arcanum: male mori, magnum & irreparabile malum, p. 97. n. 7. Qua ratione bona mors juſti, mala mors peccatoris? p. 262. & ſeq. Chriſtiano non timenda, p. 261. 262. & ſeq. n. 51. Mors animæ maxime timenda, non corporis, p. 309. n. 4. & 5. Mors juſtis deſiderabilis, p. 607. n. 11. Non mors gravis, ſed metus mortis, *ibid.* Mors non metuenda fortibus, deſideranda ſapientibus, miſeris expetenda, *ibid.*
Mortui a mortuis ſepeliendi, p. 269. Lex Pontifici Max. Judæorum & Nazaræis præſcripta, ne quantumvis proximorum exequiis intereſſent, p. 270. Mortui a Chriſto ſuſcitati, filia Jairi, p. 39. filius Viduæ Naim, p. 240. Lazarus, p. 600. 601.
Moriens Chriſtus ſpiritum ſuum Patri commendat, p. 430. Poteſtate emiſit animam, *ibid.* & p. 701. Mortuus eſt ut martyr ſuæ divinitatis & charitatis, p. 427.
Moyſis de Chriſto teſtimonium, p. 517. n. 45. & ſeq.
Mulier exclamans, *Beatus venter qui te portavit*, p. 293.
Mulier in civitate peccatrix. Ejus converſio & pœnitentia, p. 242. 243. 244. & ſeq. Chriſtus illi peccata multa dimittit, quia dilexit multum, p. 245. n. 50.
Mulieris incurvatæ a decem & octo annis a Chriſto curatio moraliter explicatur, p. 326. & 327.
Mulieres ſanctæ juxta crucem Jeſu ſtantes, p. 701. Ad ſepulchrum Jeſu veniunt cum aromatibus, Reſurrectionem ejus diſcunt ab Angelo, & nuntiant Apoſtolis, p. 430. & ſeq. Pietas illarum imitanda, p. 115. & ſeq. n. 1. & 2. Piæ mulieres quomodo miſſionibus Evangelicis cooperari poſſunt? p. 257. 258.
Mulierum ſalutem ita procurare debent Eccleſiæ Paſtores, Concionatores, & Con-

& Conſcientiarum moderatores, ut nimiam cum eis familiaritatem vitent, p. 505. n. 27.
Munditia cordis. Nemo in hac vita ſic mundus eſt, ut non ſit magis magiſque mundandus. Multis modis hæc emundatio perficitur, p. 658. n. 3.
Mundus a Chriſto victus, p. 670. Chriſtianus a mundo alienus, p. 573. & ſeq. n. 23. Mundus odio habet electos, p. 655. & ſeq. Pro mundo non rogat Chriſtus, p. 680. & ſeq. p. 684. & ſeq. Qui Deum quærunt, mundo placere non poſſunt, p. 277. n. 53. Mundi de ſe iniqua judicia Chriſtianus ſecundum Evangelium vivens parvipendit, p. 554. Mundo fidei donum Deus non tribuit, quia juſtus eſt; illud confert iis quos elegit de mundo, quia miſericors eſt, p. 689. & ſeq. n. 25. & 26.
Mutuum gratis dandum, p. 232. n. 35. 36.
Myſteria divina humilibus & ſimplicibus a Deo revelata, ſæculi ſapientibus abſcondita, p. 281. & 285. n. 20.

N

NAaman Syrus, p. 213. n. 27. Gentilis populi typus, a lepra peccatorum mundari Chriſti baptiſmate, p. 219.
Nathanaelis elogium, p. 457. 468. Cur illum in Apoſtolorum numerum Chriſtus non adlegit? *ibid.*
Nativitatis Chriſti myſterium moraliter exponitur, p. 184. 185. & ſeq.
Navis Petri, Eccleſia Catholica, p. 224. Senſus Moral. n. 3.
Nazareni. Cur Chriſtus miracula apud illos non fecerit? p. 44. n. 1. Chriſtum extra civitatem ſuam ejecerunt, p. 219. & ſeq. n. 29.
Nicodemi converſio, p. 477. 478. Colloquium Jeſu cum Nicodemo, *ibid.* moraliter explicatur, p. 484. & ſeq. Plurimi Chriſtiani ſimiles Nicodemo quoad imperfectionem fidei, p. *ibid.* n. 1. & 2. Nicodemus Jeſum in Conſilio Phariſæorum defendit, p. 550.
Nobilitas ſine pietate inanis, p. 146. n. 5.
Nuptiæ in Cana Galilææ. Cur illis interfuit Jeſus? p. 469. Primum miraculorum ſuorum ibi fecit, *ibid.* Nuptiæ quo modo a Chriſtianis celebrandæ? p. 472. & ſeq. myſticæ Chriſti nuptiæ, *ibid.* & ſeq.

O

ODor bonus Chriſti ſunt Chriſtiani qui recte vivunt, p. 621. Quidam bono odore vivunt, alii bono odore moriuntur, *ibid.*
Opera bona. Glorificatur Deus in bonis operibus ſi totum illi tribuamus, p. 660. n. 8. Opus Dei eſt ut in Chriſtum Jeſum credamus, p. 521. & ſeq.
Operatio una erit in altera vita, continua & nullis interrumpenda neceſſitatibus, p. 521. & ſeq. n. 17.
Operarii iniquitatis a regno cœlorum excludendi, p. 322. n. 25.
Oratio. Deus ſolus docere potuit ut ſe vellet orari, p. 296. Oratio Dominica breviarium totius Evangelii, *ibid.* n. 2. Ordo petitionum orationis Dominicæ, indicat ordinem deſideriorum; ordo vero deſideriorum ordinem charitatis, *ibid.* Oratio in Chriſti nomine facienda ut exaudiamur, p. 669. n. 23. & 24. Cur non ſemper exaudimur Deum orantes? p. 648. n. 14. Turbari non debet chriſtianus ſi ſtatim a Deo non impetrat quod petit, p. 84. & 147. & ſeq. n. 13. Oratio continua & perſeverans ſit, p. 386. 387. Oratio Dominica & ejus expoſitio, p. 290. & ſeq.

Ora-

Oratio Chriſti. Chriſtus in oratione pernoctans nobis præbet exemplum, p. 234. n. 12. 13. Orationis chriſtianæ conditiones in oratione capitis noſtri attendendæ, p. 420. n. 40. & 41. Oratio Chriſti pro omnibus electis ſuis, non pro mundo, p. 680. & ſeq. Oratio Chriſti pro crucifixoribus ſuis, p. 427.

Oves Chriſti vocem ejus audiunt. Eſt vox aliqua Paſtoris in qua oves non audiunt alienos, in qua non oves non audiunt Chriſtum. Quæ eſt iſta vox? p. 594. n. 7. & 8. Propriæ notæ & characteres ovium Chriſti, p. 598. n. 26. & ſeq. Secundum præſcientiam Dei & prædeſtinationem multæ oves foris, multi lupi intus, p. 599. Oves Chriſti non peribunt in æternum, & de manu ejus eas rapere nemo poteſt, p. 591. Ex iis quos elegit Deus ab æterno ex populo Judaico & Gentili, unum ovile fit per Chriſtum bonum Paſtorem, p. 590. & ſeq.

P

PAcem hominibus bonæ voluntatis naſcente Chriſto Angeli annuntiant, p. 173. Pax Deo offerenda in honorem Dominici Natalis, p. 187. Natalis Domini, natalis eſt pacis, p. 188. Pacem ſuam Diſcipulis velut hereditarium munus Chriſtus reliquit, p. 644. Pacem nobis reliquit ad Patrem iturus, pacem ſuam dabit nobis in fine venturus, p. 651. n. 27. Pax fructus mortis & reſurrectionis Chriſti ab eo Diſcipulis datus, p. 717. 718.

Pacifici filii Dei. In vita æterna ſumma pax eſt atque perpetua, p. 170. Quatuor hominis ſtatus, ante legem, ſub lege, ſub gratia, in pace, *ibid.* Vera pax fructus & merces charitatis, p. 438. n. 36. Verus pacis amator, inimicorum ejus amator eſt, p. 439.

Panes propoſitionis dati Davidi & comitibus ejus, p. 17.

Panis vitæ Chriſtus, p. 528. 529. 530. Panis iſte caro Chriſti eſt, non figura carnis, p. 530. Chriſtus panis Angelorum ut Deus, panis hominum ut Deus homo, p. 537. Quinque panibus quinque millia hominum Chriſtus paſcit, p. 44. 264. 526. & ſeq. Miraculum iſtud myſtice explicatum, p. 47. n. 6. Moralis iſtius miraculi explicatio, p. 56. & ſeq. n. 1. & 2.

Parabolæ. Amici poſtulantis tres panes ab amico, p. 292. Quæ myſtice explicantur, p. 297. 298. Divitis horrea deſtruentis, p. 305. n. 23. Filii prodigi, ovis recuperatæ, & drachmæ repertæ, p. 341. & 342. Moraliter explicantur, p. 344. 345. & ſeq. & p. 350. & ſeq. Hominis computantis ſumptus ad turrim ædificandam, p. 340. Judicis & viduæ, p. 381. Moraliter explicatur, p. 386. 387. Hominis ab Jeruſalem in Jericho deſcendentis, p. 282. Ejuſdem ſenſus myſticus, p. 287. Publicani & phariſæi, p. 382. Moraliter explicatur, 388. Seminum, p. 32. n. 1. & 2. p. 253. & 258. Hominis ſeminantis, & jacto in terram ſemine dormientis, negotiaque ſua interdiu agentis, p. 33. n. 5. Servorum dominum ſuum exſpectantium, p. 307. Talentorum, & minarum, p. 392. 393. Moraliter explicantur, p. 396. 397. Villici diffamati, p. 354. Vineæ a Patre familias locatæ malis agricolis, p. 85. n. 1. p. 398. & ſeq. Senſus moralis ejuſdem, p. 88. & 402.

Paracletus. *Vide* Spiritus Sanctus.

Paralyticus. Per tectum in grabato demiſſus curatur a Chriſto, p. 16. 223. 226. & ſeq. n. 18. Paralytici a quatuor bajulis Chriſto oblati curatio myſtice explicata, p. 19.

Pa-

Parentes. Reverentia & obedientia parentibus & ſuperioribus exemplo pueri Jeſu exhibenda, p. 183. n. 5. 196. & 197.

Parvulum in Chriſti nomine qui ſuſcipit, Chriſtum ſuſcipit, p. 267. n. 46. Parvuli Jeſu oblati, quibus manus imponit, p. 71. & ſeq. n. 3. & p. 383.

Paſcha tranſitus, p. 632. n. 1. *Senſus Moral.* Ultimum Paſcha Chriſti, p. 98. 99. 410. 411. Typici & veri Paſchatis diſcrimen, p. 102. & 613. & ſeq. n. 55. 56. Chriſtiani Paſchatis digna celebratio, p. 418. n. 8. p. 533. & ſeq. & 613. & ſeq. n. 55. 56.

Paſſio Chriſti, p. 99. & ſeq. p. 415. & ſeq. p. 610. & ſeq.

Dei magnitudo non ſolum in miraculis, ſed & in paſſione Filii ſui admirabilis, p. 382. & ſeq.

Paſtoris boni officia & dotes, p. 344. & ſeq. 593. & ſeq. Paſtorum & mercenariorum diſcrimen, p. 595. 596. Diligendus Paſtor, tolerandus mercenarius, & cavendus eſt latro, *ibid.* 597.

Paſtorum & Miniſtrorum Evangelicorum forma a Chriſto tradita, p. 663. n. 16. & ſeq. *ibid.* & ſeq. Auctoritas & charitas in Paſtoribus Eccleſiæ conjungendæ ut animas ad Jeſum quærendum adjuvent, p. 715. Paſtorum cibus ac deliciæ opus Dei & animarum ſalus, p. 506. n. 34.

Paſtorum & Miniſtrorum Eccleſiæ vocatio & characteres, p. 539. n. 39. Ob eumdem finem, & iiſdem conditionibus mittuntur a Chriſto, quibus Chriſtus miſſus eſt a Patre, p. 718. Sui ipſius amantes eſſe non debent, ſed Chriſti, qui oves ejus paſcendas ſuſcipiunt, p. 727.

Paſtores ad Chriſti præſepe ab Angelo invitati, p. 172. 173. Fidem eorum & fervorem Chriſtianus imitetur, p. 188. n. 15. & 16.

Patrem nemo novit niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare, p. 565. Pater & Filius unum ſunt, p. 592. Nemo venit ad Chriſtum niſi tractus a Patre, p. 539. 540. Pater cœleſtis dabit Spiritum bonum petentibus, p. 292. 298.

Patientia Chriſti in Malcho vulnerata, *ibid.* Patientiæ laus, 408. n. 19.

Pauperis & divitis parabola, p. 356. 357.

Paupertas Chriſti Jeſu, p. 269. n. 57. Paupertas chriſtiana caput omnium virtutum, p. 389.

Peccatum. Etſi nullum tam grave peccatum ſit quod vere pœnitentibus non remittatur; ex malitia tamen peccantibus metuenda eſt juſtitiæ divinæ ſeveritas, p. 31. n. 9. Peccati miſerrima ſervitus. Ab ea nos ſolus Chriſtus liberat, p. 565. n. 34. p. 575. & 576. n. 34 & 36. Preces peccatorum, qui in mortalis peccati affectu perſeverant, Deus non exaudit, p. 587. & ſeq. n. 31. Peccator ex habitu & conſuetudine in Lazaro mortuo, ſepulto & fœtente adumbratus, p. 608. & 611. n. 38. Peccatum puniendum eſt aut a Deo vindicante, aut ab homine pœnitente, p. 149. n. 20. Peccatum Philoſophicum a Chriſto in cruce pendente damnatum, p. 424.

Peccatorum remiſſio, p. 251. n. 48. Peccata remittendi poteſtatem Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus Chriſtus dedit, p. 711. Debitores ſumus Deo & ob peccata remiſſa, & ob non admiſſa, p. 249. & ſeq. n. 41. Remitti peccata non poſſunt niſi vere converſis, in Eccleſia catholica, in præſenti ſæculo, p. 719. Abſque ſincero Dei amore nulla remiſſio peccatorum, p. 251.

Peregrinum eſſe, virtus eſt & officium hominis chriſtiani, p. 436. & ſeq. Perſecutiones electis utiles, p. 407. 408. n. 12. Perſecutio numquam piis deeſt in ipſa Eccleſiæ pace, p. 663. n. 18. & ſeq.

Pe-

Digitized by Google

Petrus. Primatus S. Petro datus, jure divino inſtitutus, & in Romanos Pontifices ejus ſucceſſores transfuſus. Super illum ædificata eſt Eccleſia, p. 22. n. 4. A Chriſto corripitur, quod paſſionem illi diſſuaderet, p. 55. n. 7.

S. Petri præclara confeſſio, ob quam beatus a Chriſto prædicatur, p. 533. Fides Petri numquam defectura in Eccleſia, & in ipſius Petri Sede, p. 413. In eo omnium fortitudo munitur, p. 414. Petrus Chriſtianorum omnium, Paſtorum omnium, & totius Eccleſiæ fidem confirmavit, p. 220. Ad Petrum & illius ſucceſſores pertinet controverſias fidei judicare, Scripturarum Myſteria evolvere, p. 716. Petro agnos & oves paſcendas commendat Chriſtus poſt reſurrectionem. Hinc S. Petri, & Romanorum Pontificum illius ſucceſſorum primatus in Eccleſia univerſa jure divino inſtitutus iterum probatur, p. 723. & ſeq.

Petri Trina negatio a Chriſto prædicta, p. 632. & 639. conſummata, p. 106. n. 12. p. 414. n. 33. 34. & p. 421. n. 54. Ejus præſumptio cauſa fuit cur a divina gratia ſit deſertus, p. 103. 420. n. 33. & p. 639.

Petri pœnitentia, & lachrymæ, p. 416. Amoris trina profeſſione trinam expiat negationem, p. 723. Petri laudes cur Marcus ejus diſcipulus & interpres prætermiſerit? p. 55. n. 7. Petro martyrium a Chriſto prædictum, p. 724. Petri Socrus a Chriſto ſanata, p. 11. 14. & ſeq.

Phariſæi cum Herodianis conjurati ut Jeſum capiant in ſermone, p. 81. Ex Chriſti manſuetudine occaſionem ſumunt inſidiarum illi ſtruendarum, p. 569. Mores & vitia phariſæorum, p. 22. n. 7. p. 87. n. 6. p. 294. & 295.

Philippi Apoſtoli vocatio, p. 456. Nathanaelem ad Jeſum ducit, & Meſſiam eſſe docet, p. 457. Jeſum rogat ut Patrem oſtendat, p. 641.

Pilatus Judææ præſes Jeſum innocentem agnoſcit, vult dimittere, cum Barabba comparat, p. 423. Jeſum flagellatum damnat ſupplicio crucis, p. 426. & ſeq. n. 24.

Piſcatio admirabilis Petri & ſociorum, p. 222. Piſcatio myſtica, duplex, noctis una, diei altera, p. 224. & ſeq. n. 5. Piſcatio mirabilis cujus dux Petrus, poſt reſurrectionem Chriſti, p. 722. 723. & p. 725. & ſeq.

Piſcina probatica, juxta quam languidus a Chriſto ſanatus, p. 508. 509. 510. Myſtica ſignificatio, p. 518. 519. Peccatores in piſcinam pœnitentiæ mergendi. Dotes hominis ſeu Moderatoris conſcientiæ ipſis neceſſarii ut animæ ſanitatem conſequantur, *ibid.* Quibus ſignis innoteſcit Animæ ſanatio in myſtica illa piſcina? p. 520.

Pœnitentia baptiſmus laborioſus, p. 204. & ſeq. Qui digni pœnitentiæ fructus, p. 206. n. 8. p. 428. & ſeq. Inter omnia chriſtianæ vitæ officia maxime prædicanda eſt pœnitentia, p. 204. & 205. Veræ pœnitentiæ imago in converſione mulieris peccatricis, p. 248. & 249. & ſeq. Certant peccatoris humilitas & Dei clementia, p. 351. Peccatores abſolvi non debent a Sacerdotibus pœnitentiæ Miniſtris, niſi facti ſint novæ in Chriſto creaturæ, p. 719. Chriſtus amicos ſuos a pœnitentiæ laboribus non diſpenſat, ſed per Spiritus ſancti gratiam præparat, p. 228. n. 34. 35. Pœnitentiam agere peccatoribus non meri conſilii res eſt, ſed præcepti, p. 324. & ſeq. n. 3. Pœnitentiam ad mortem differre, quam periculoſum, p. 572. & ſeq. n. 21.

Politici. Falſorum politicorum & prudentium ſæculi quæ ſors? p. 612. & ſeq.

Porta ſalutis anguſta, p. 322. n. 23. 24. p. 328.

Præ-

Prædeſtinatio. Illius exemplar lucidiſſimum prædeſtinatio Jeſu Chriſti capitis noſtri, p. 681. 682. n. 24.
Prædicationis Evangelicæ ordo & œconomia, p. 275.
Principium qui & loquor vobis. Explicatur hæc Chriſti ſententia, p. 564.
Principium Chriſtianorum dominatio qualis eſſe debeat? p. 77. n. 10.
Publicani. Quid ipſis prædicandum? p. 199. n. 12. & 13. p. 207. n. 12.
Publica onera cum publicis neceſſitatibus æquanda ſunt, p. 207. n. 12.
Purificatio B. Mariæ. *Vide*, Maria Virgo.

Q

QUærendus propter ſeipſum Deus, p. 535. & 536. In hac vita quærendus; alioquin periculum eſt ne in morte fruſtra quæratur, p. 558. n. 33. & 34.
Quæſtio inter Joannis diſcipulos ac Judæos de legalibus *purificationibus*, & de baptiſmo Jeſu & Joannis, p. 482.
Quietiſtarum damnatur error, quod imperfectorum ſit Myſteria Chriſti Jeſu meditari, p. 65.

R

REctorum Animarum officia, p. 26. & 27. n. 2. Non totum *actioni*, ſed aliquid conſiderationi ſui ipſius dare debent, p. 28. n. 5. Non ſolum Nobilibus & divitibus ſæculi, ſed hominibus vulgi ſe impendant & ſuperimpendant pro animabus eorum, p. 29. Calumniis & injuriis turbari non debent, nec earum metu a functionibus Miniſterii ſui prohiberi, p. 30. n. 7. Conſanguineos ignorent, cum ipſos ab officio ſuo & ſacro Miniſterio avocant, p. 31. n. 10.
Regeneratio ſpiritualis ex aqua & Spiritu ſancto, p. 486. 487.
Regibus debita officia & tributa reddenda, p. 399. & ſeq. 402. 403. Regi nummos, Deo nos ipſos debemus, p. 85. n. 2. p. 88. n. 2.
Regnum cœlorum a Chriſto promiſſum, p. 315. & 316.
Reguli filius a Chriſto ſanatus, p. 500. n. 46. & ſeq. p. 508.
Relapſi peccatoris pejor quam antea ſtatus, p. 300. n. 26.
Religionis Chriſtianæ ſumma, p. 523. n. 24.
Repudii libellus, p. 71.
Reſtitutionis neceſſitas ad ſalutem, p. 396.
Reſurrectio Chriſti Jeſu. Quibus argumentis redivivi corporis ſui veritatem Chriſtus Apoſtolis probavit? p. 433. Poſt reſurrectionem ſuam comedit, non neceſſitate, ſed poteſtate, p. 434. Qua ratione in Chriſto ſpiritualiter reſurgere debeamus, p. 117. & ſeq. n. 4. Chriſtus omnis vitæ & reſurrectionis in membris ſuis principium eſt, p. 608. 609. n. 23. & 524. & ſeq. Jeſum a mortuis redivivum quis invenit? p. 435.
Reſurrectio mortuorum, p. 85. & 86. p. 400. & 403. Tres mortui a Chriſto ſuſcitati tria peccatorum genera ſignificant, quos hodieque per gratiam ſuam ſuſcitat, p. 246.
Rete Eccleſiæ rumpunt Hæretici, Schiſmatici, mali Miniſtri, p. 225. n. 6.
Retro reſpiciens, non eſt aptus regno Dei, p. 269.

Sabb-

S

SAbbato curare an liceat? p. 329. Sabbatum propter hominem factum, p. 18. Chriſtus Dominus ſabbati, p. 229. n. 3. 4. & 5. Hydropicus, p. 329. Mulier ab annis octodecim incurvata, p. 321. Sabbatum ſecundo-primum, p. 229. Sabbatum ſpiritale in quo poſitum, p. 22. n. 8. Chriſtiana ſabbata ſive ſolemnitates qua ratione ſanctificandæ, p. 233. & ſeq. n. 7.
Sacerdotes & Prædicatores verbi Dei Patriæ ſuæ, familiæ, cognationi, carnalis affectus vinculis nimis adſtringi periculoſum eſt, p. 44. n. 1. Omnes functiones ſuas obire debent tamquam Deo præſente, p. 147. n. 8. 9. 10. Unam Dei vocem, non parentum audire, p. 551. & ſeq. n. 3. 4. & 552.
Sadducæorum errores, p. 400. Forum quæſtionem circa reſurrectionem ſolvit Chriſtus, *ibid.*
Sæculo futuro qui digni? p. 403. n. 35.
Sal evanidum & inſulſum, p. 65. n. 11. Sal myſticum, p. 70. n. 6.
Samaritani Chriſtum non recipiunt, p. 267. & 268. n. 51. & ſeq. Colloquium Jeſu cum Samaritana, p. 495. 496. 497. Samaritani credunt in Chriſtum, p. 500. Colloquium Jeſu cum Samaritana moraliter explicatum, p. 501. & ſeq. Mulieris illius admirabilis converſio, *ibid.* & p. 506.
Sancti homines hic viventes ſecundum Deum æſtimandi ſunt & colendi, p. 540. n. 42.
Sanctificatio naturæ aſſumptæ a Chriſto per unctionem divinitatis: ſanctificatio electorum ex ejus plenitudine, p. 687. n. 19.
Sanguineus Chriſti ſudor in agonia, p. 415. 421. Sanguinis Chriſti virtus, p. 543.
Satanæ regni everſio, p. 280.
Scandalum. Væ ſcandalorum auctoribus, p. 377. Scandalorum pœna, p. 373. Scandalum puſillorum, p. 377. n. 1. & 2. Impoſſibile eſt ut non veniant ſcandala, p. 373. n. 1. & 2. & p. 377.
Scenopegia ſeu Feſtum Tabernaculorum, p. 545.
Scripturæ ſacræ Veteris ac novi Teſtamenti lectio quam utilis Chriſtianis ad ſalutem, p. 372. & ſeq. Major Scripturarum fides, quam mortuorum in mundum redeuntium, p. 371. Scripturarum intelligentia ſingulare Dei donum, p. 439. n. 45. 46. 47. Scrutandæ Scripturæ, p. 516. n. 39. Quo animo legendæ? p. 522. In iis quæ intelligere non poſſumus, dubitatio auferenda, intelligentia differenda, p. 523. Purgandus animus ad Scripturarum & Myſteriorum intelligentiam, *ibid.*
Seductores cavendi, p. 407. n. 8.
Senſuum recte diſpoſitorum, & de propriis objectis debito modo applicatis judicantium teſtimonium certiſſimum eſt, p. 712. Quinque viri Samaritanæ mulieris, myſtice quinque ſenſus corporis, qui non ad æternitatem, ſed ad temporalia appetenda vel fugienda nos regunt, p. 503. n. 16. & 17.
Separationem & diſſenſiones Evangelicæ prædicationis occaſione futuras prædixit Chriſtus, p. 308.
Sermo Domini poſt cœnam, p. 632. 633. & ſeq.
Serpens æneus typus Chriſti in cruce pendentis, p. 480. 488. 489.
Servus fidelis & prudens, p. 319. Agnoſcens voluntatem domini & non faciens,

ciens, p. *ibid.* n. 47. 48. Servi inutiles ſumus, etiamſi fecerimus omnia quæ præcepta ſunt, p. 374. 378.
Servorum curam ut gerere debent domini, & qua charitate illos regere, p. 245.
Servus eſt peccati, qui facit peccatum, p. 565. n. 34. & p. 575. Ab ea ſervitute nonniſi per Chriſtum liberamur, *ibid.* n. 36. Servus non manet in domo in æternum, p. 576.
Signum de cœlo petunt Phariſæi & Sadducæi, p. 54. n. 2. Alia ſigna primi adventus, alia ſecundi tempus depoſcit, p. *ibid.* n. 2.
Silentium admirabile Jeſu Chriſti in paſſione ſua, quomodo a nobis honorandum, p. 105. n. 10. p. 705. n. 10. 11.
Siloe fontis aqua, imago baptiſmi Chriſti, p. 585. n. 6.
Simeon puerum Jeſum ceu Meſſiam a Deo promiſſum agnoſcit & prædicat, p. 176. & ſeq. & 190. n. 25. Ejus Canticum, p. 191. Prophetia, p. 178. n. 34. & 35. Simeonis Canticum moraliter explicatum, p. 191. & ſeq.
Simon Cyrenæus crucem portat poſt Jeſum, p. 423.
Simon Phariſæus convivio Chriſtum excipit. Murmuranti Simoni quod peccatricem pedes ſuos ungere pateretur, propoſita duorum debitorum parabola Chriſtus reſpondet, p. 244.
Sinus Chriſti crucifixi ſchola Chriſtianorum. Divinæ hujus ſcholæ doctrina tribus conſtat partibus, p. 574. n. 28.
Sitis Chriſti in Cruce, p. 701. 707. & ſeq.
Solemnitates Judaicæ, typi Chiſtianarum ſolemnitatum, p. 551.
Sollicitudo temporalium immodica & anxia damnatur a Chriſto, p. 305. & ſeq. A rerum temporalium ſollicitudine facilis eſt in avaritiam lapſus, p. 314. & ſeq. n. 22.
Spiritus Sanctus. Chriſtus factus eſt velut unus ex nobis, ut aſſueſieret Spiritus ſanctus manere in nobis, p. 466. *Spiritus* ſancti plenitudine Chriſtus ad Sacerdotium æternum conſecratus, p. 217. n. 17. 18. Hoc Spiritu nos perfundens non ſolum Chriſtianos effecit; ſed & Chriſtos, *ibid.* Spiritus Sanctus a Chriſto Patris nomine promiſſus, p. 435. & 440. 642. 644. 649. n. 16. 17. Diſpoſitiones ad recipiendum Spiritum ſanctum, p. 435. & 440. Ubi vult ſpirat, p. 479. Sub aquæ vivæ ſymbolo ſignificatus & promiſſus, p. 549. n. 37. & p. 550. Viſibiliter & cum plenitudine non datus niſi poſt Reſurrectionem & Aſcenſionem Chriſti, *ibid.* & p. 559. n. 39. Hujus rei rationes, p. 672. n. 7. Fideles triplici modo conſolatur, p. 649. n. 16. & 17. Teſtimonium de Chriſto perhibuit & perhibet, p. 656. 657. 665. n. 26. & 27. Ejus divinitas, p. 644. A Patre & Filio procedit, p. 658. & p. 668. n. 14. & 15. Confeſſores & Martyres roborat ut teſtimonium Chriſto perhibeant, p. 665. 666. Chriſtus Spiritum ſanctum Apoſtolis dat inſufflando, p. 711. 716. *Arguit mundum de peccato, de juſtitia, & de judicio*, p. 666. 667. Hæc Domini ſententia tres veritates fundamentales Chriſtianæ Religionis complectitur, p. 673. Docet omnem veritatem, p. 667. *Non loquitur a ſemetipſo, ſed quæ audiet loquetur*. Hic locus ejus divinitati non derogat, *ibid.* & ſeq. Docet omnem veritatem, cum magis magiſque diffundit in cordibus charitatem, p. 674.
Sponſus Chriſtus, Eccleſia ſponſa, amici ſponſi Paſtores, Doctores, Concionatores. Zelo pro ſponſa flagrare debent; non ſibi tamen zelare, ſed ſponſo, p. 492. 493. n. 29.

Stultum & imprudentem haberi propter Deum, glorioſum eſt, p. 29. n. 6
Superbi a Deo diſperſi, humiles exaltati, p. 162. & ſeq. De Dei donis non ſuperbiendum, p. 284. n. 17. 18.
Surdi & muti curatio a Chriſto, p. 49. & ſeq. n. 6. 7. Surdus & mutus, hominis peccatoris typus, in cujus ſpirituali curatione Chriſtus per gratiam ſuam eadem operatur, p. 52. 53. n. 3.

T

TAlentorum a Deo acceptorum bonus uſus. Ratio de illis ab unoquoque reddenda, p. 396. 397.
Templi ſtructura, p. 93. n. 1. Senſus litter. & p. 404. Templi excidium a Chriſto prædictum, *ibid.* n. 2. & p. 405. Jeſus vendentes & ementes e templo ejicit, p. 81. n. 4. & p. 470. Templum Hieroſolymitanum Eccleſiæ figura, p. 95. n. 1. Templum Dei in latronum convertit ſpecum, qui lucra de religione ſectatur, p. 96. Reverentia Templis debita, p. 475. Nundinationes in Templo Dei, p. 476. Templum domus orationis, *ibid.* Nundinationes in locis Templo contiguis prohibitæ, p. 83. n. 4. Quinam domum Dei ſpeluncam latronum faciunt, p. 84. & 475.
Templum corporis ſui ſolvendum & in tribus diebus excitandum Chriſtus prædixit, p. 471. & ſeq.
Tempus gratiæ Judæi non obſervant, ideo a Chriſto reprehenſi, p. 308. Tempus gloriæ Chriſti & electorum ejus, p. 552. n. 6.
Tentationes diaboli. Tria præcipua tela diaboli, p. 215. n. 3. & 4. Quibus armis tentationes vincantur, Chriſtus docet, *ibid.* & p. 216. Adverſus tentationes & inſidias diaboli continuo vigilandum & orandum, p. 420.
Teſtamentum Chriſti in cruce, Matrem Diſcipulo dilecto, Matri Diſcipulum commendantis, p. 696. 697. Electos omnes in S. Joannis perſona in filios recipit Deipara Virgo teſtamento Chriſti morientis, *ibid.*
Teſtimonium Jeſu de ſe ipſo verum eſt, p. 562. n. 14. & p. 563.
Thomæ Apoſtoli generoſus animus & Dei amans, p. 601. Thomas Chriſtum interrogat quo vadat, & quæ ſit via, p. 640. Ejus incredulitas, p. 712. n. 24. 25. Cur a Chriſto permiſſa? p. 719. & ſeq. Illi Chriſtus vulnera ſua palpanda offert. An tetigerit, incertum, p. 713. n. 29. Thomæ confeſſio, *ibid.*
Timendus vere quis? p. 303.
Timoris ſervilis & caſti diſcrimen, p. 310. & 280. n. 14. et 15.
Trabs in oculo proprio, p. 232. n. 41. 42.
Traditus eſt Chriſtus ad mortem a Patre; ſeipſum tradidit pro nobis; & a Juda ſe tradi permiſit, p. 637.
Traditiones Phariſæorum & Scribarum. Propter vanas illas Traditiones mandata Dei tranſgrediebantur, p. 48.
Traditiones Apoſtolicæ cognoſci non poſſunt niſi per Eccleſias matrices & originales fidei quas condiderunt, & quibus prædicarunt Apoſtoli, p. 674.
Transfiguratio Jeſu Chriſti, p. 61. n. 1. p. 265. et 266. Totius Chriſti, capitis & membrorum perfecta Transfiguratio, p. 65. n. 1. et 66. Spiritualis transfiguratio, p. 274. et 275.
Traxit ad ſe omnia Chriſtus per mortem in cruce ſuam, p. 617. & ſeq.
Trinitas Sanctiſſima. Deus Trinitas Pater et Filius et Spiritus ſanctus veniunt

Digitized by Google

niunt ad nos dum venimus ad eos, p. 650.
Triſtitia extrema Chriſti in horto, p. 103. n. 6. Contriſtari cum Chriſto debemus uſque ad mortem peccati in nobis, *ibid.* Triſtitia ſæculi, et triſtitia ſecundum Deum, p. 672. n. 6. Triſtitia juſtorum vertetur in gaudium, p. 668. et ſeq. n. 19. et p. 675.
Turbavit ſemetipſum Jeſus, fremuit et flevit, non infirmitate, ſed poteſtate, p. 610. n. 32. 33. Quid myſtice ſignificaverit ille Chriſti affectus? *ibid.* Hos affectus in ſe Chriſtus excitavit, ut ſe verum hominem probaret, p. 616. n. 27. 28. Chriſti turbatio, noſtra conſolatio eſt, p. 624. & ſeq. n. 27. 28. Turbationes cordis noſtri in rebus adverſis impedire cum Dei gratia poſſumus, p. 645.

V

VÆ divitibus, ſaturatis, ridentibus, benedictis ab hominibus, p. 231. n. 24. 25. 26. p. 235. & 236. Væ Corozaim & Bethzaida, p. 280. n. 13. & ſeq.
Væ multiplex Phariſæis & Legiſperitis, p. 295.
Vallis impleta creſcit, mons & collis humiliatus decreſcit, p. 205. n. 5.
Verbum Filius Dei vere & natura Deus eſt, p. 445. Perſona a Patre diſtincta, p. 446. Patri coæternum, *ibid.* & p. 447. Res omnes creatæ in illo vita ſunt, p. 448. Lux mentium a pleriſque non percepta, p. 449. Nemo niſi per ipſum illuminatur ad ſalutem, p. 450. Lux eſt in tenebris lucens, & omnibus præſens, p. 458. & 459. n. 9. Omnem hominem illuminans, *ibid.* & ſeq. n. 9. Verbum caro factum, p. 451. Ut de carne vitia carnis extingueret, p. 462. Vere unigenitus Dei Filius, in ſe credentes filios Dei adoptivos facit, p. 450. Plenitudo gratiæ & veritatis proprius Verbi Incarnati character, *ibid.* De plenitudine ejus omnes accepimus, p. 453. Verbum Dei Dominus *Jeſus Chriſtus*. *Ejus infinita* magnitudo, p. 458.
Verbi euntis & redeuntis viciſſitudines in Animabus ſanctis, quibus interdum ſuavitatem ſenſibilem præſentiæ ſuæ ſubtrahit, ut earum fidelitatem, amoremque caſtum probet, p. 675. n. 16.
Verbum Dei ignis eſt, piorum auditorum animos in Dei amorem accendens, p. 438.
Verbum Dei. Qui ex Deo eſt, verbum Dei audit: qui non audiunt, ex Deo non ſunt, p. 566. 567. n. 46. 47. p. 576. & ſeq. n. 47. Cum debitis diſpoſitionibus audiendum, *ibid.*
Verba noviſſima Jeſu Chriſti in cruce morientis, p. 424. n. 33. 34. p. 425. 429. & ſeq.
Veritas patrimoniorum Chriſtianorum, p. 575. n. 32. Lucens amatur, redarguens odio habetur, p. 491. Ubique præſidet omnibus eam conſulentibus, *ibid.* Deo inviſi ſunt Eccleſiæ Miniſtri, qui veritatis confeſſionem & prædicationem ex commodis ſuis ſuſpendunt, p. 401. Chriſtus in mundum venit ut teſtimonium perhibeat veritati, p. 697. n. 37. Qui ex veritate eſt, Chriſti vocem audit, p. 698. Multi Pilati exemplo ignorant quid ſit veritas, p. 698. n. 38. Errat quiſquis putat veritatem ſe poſſe cognoſcere, cum adhuc nequiter vivat, p. 674.
Via, veritas, & vita Chriſtus, p. 640. 646.
Victimæ Dei in hoc mundo per pœnitentiam & charitatem eſſe debemus, p. 70. n. 5.

Vide-

Videbunt in quem transfixerunt. Variæ hujus loci Zachariæ lectiones, p. 702.
Vidua Sareptana ad quam miſſus Elias, p. 213. n. 25. 26. Eccleſiæ typus, p. 218. n. 25. 26. Heroicum charitatis illius exemplum Chriſtianis imitandum, *ibid.*
Vidua Naim. Chriſtus filium ejus a morte ſuſcitat, p. 240. Adoleſcens ille defunctus typus eſt peccatoris nondum tumulo pravi habitus & perverſæ conſuetudinis ſepulti, p. 245. n. 12. Vidua Naim typus Eccleſiæ, p. 246.
Vidua duo æra minuta mittens in gazophylacium, plus omnibus miſit, p. 87. 92. & 93. n. 7.
Vigilantia Chriſtiana, p. 94. & ſeq. 306. 307. 317. & 318.
Vigilantia Chriſtiana & humilis oratio. Orandum ut vigilemus, vigilandum ut oremus, p. 104. & ſeq. n. 8.
Villici diffamati parabola, p. 354. Moraliter expoſita, p. 359. & ſeq.
Vineæ agricolis locatæ, qui filium domini ſui occiderunt, parabola de Judæis explicata, p. 398. & ſeq. 402.
Vinum ex aqua factum a Chriſto in nuptiis Cananiticis, p. 474. 475.
Vita per Chriſtum, p. 522. & ſeq. 650.
Vitæ temporalis nimius & inordinatus amor impedimentum eſt pietatis Chriſtianæ, p. 623. & 624.
Vitis vera Chriſtus, Pater agricola, nos palmites, p. 652. 653. 657. Manere in Chriſto debemus ut palmites in vite, alias fructum ſalutis ferre non poſſumus, p. 658. n. 4. & 659. n. 6. & 7.
Vitulus ſaginatus, typus Chriſti pro peccatis noſtris occiſi, p. 351. & ſeq.
Unctionis Extremæ Sacramentum Marci c. 6. inſinuatum, p. 43.
Unguentum. Tres ſpecies unguentorum myſticorum cum quibus ad Jeſum accedere debemus, p. 100. & ſeq.
Unio divina Chriſti capitis cum membris, & membrorum cum capite, p. 688.
Vocatio divina. Alii vocantur, & venire contemnunt: alii vocantur, & veniunt: alii compelluntur, ut intrant, p. 339. n. 22. 23.
Voluptates ſæculi, porcorum cibus, p. 347. & ſeq.
Voluntas noſtra Dei voluntati omnino ſubjicienda & conformanda eſt, p. 103. & 104. n. 7. p. 421. & 538. & ſeq. Quoſdam nimia ſuæ voluntatis fiducia extulit in ſuperbiam. Quoſdam nimia ſuæ voluntatis diffidentia dejecit in negligentiam, p. 626. n. 35.
Votum commune baptizatorum. In eo ſervando fidelitas, p. 155. n. 34.
Vulnerum cicatrices a Chriſto redivivo & glorioſo ſervatæ, p. 718. Suſcepta a Chriſto vulnera pacem nobis pepererunt: oſtenſa vulnera ad pacem nos hortantur, *ibid.*

Z

ZAcharias Joannis Baptiſtæ pater ſummus Sacerdos non fuit, p. 127. n. 5. Uxorem duxit Eliſabeth de filiabus Aaron, p. 128. Ambo juſti ante Deum, non tamen omnis prorſus expertes peccati, *ibid.* n. 6. Zachariæ thus in templo adolenti apparuit Angelus Gabriel & filii nativitatem futuram nuntiavit, p. 129. n. 13. Zachariæ incredulitas & diffidentia, pœnaque divinitus inflicta, p. 131. & ſeq. n. 19. & 22. Nato

puero Joannis nomen imponit, p. 142. n. 63. Locutionis uſus illi divinitus reſtitutus, *ibid.* n. 64. Canticum Zachariæ, p. 143. n. 68. & ſeq. p. 144. & 145. p. 165. 166. 167. & 168. Zacharias legalis Sacerdotii & populi Judaici typus, ex quo jam ſene Chriſtus natus eſt ſecundum carnem, p. 149. & ſeq. n. 22.

Zachæus Chriſtum in domum ſuam recipit, p. 391. Qua ratione imitandus, p. 395. 396.

Zebedæi filiorum ambitio, p. 72. n. 6.

Zelus eorum ignem de cœlo in Samaritanos excitare volentium a Chriſto reprehenſus, p. 268. Zelus amarus Miniſtris Chriſti vitandus, p. 277. & ſeq.

Zelus domus Dei, p. 471. n. 17. & p. 476.

F I N I S.

IN-

Digitized by Google

INDEX
CONCIONATORIUS
PRO DOMINICIS ET FESTIS TOTIUS ANNI,
IN QUO

Senſus Litterales & Morales Concionibus ſervientes, in uſum & gratiam Concionatorum, Parochorum, & Catechiſtarum, ſub diverſis Evangeliorum ſingulorum Thematibus, cum Exordiis, Confirmationibus ac Perorationibus, rite apteque diſponuntur ac denotantur.

DOMINICA I. ADVENTUS.

THEMA.

Erunt ſigna in Sole, & Luna, & Stellis.
Lucæ 21.

PEtebant olim, Matth. 16. Phariſæi & Saducæi a Chriſto: *ut ſignum de Cælo oſtenderet eis*, in ſignum Adventus ſui primi de Cælo. Signum (inquam) de Cælo, quale ediderunt olim Joſue ſolem ſiſtens: Samuel tonitrua eliciens: Iſaias umbram reducens: Elias ignem e Cælo advocans: Moyſes Manna obtinens, pag. 467. Tom. I. Sed aliud ſignum non dedit Chriſtus eis, niſi ſignum Jonæ Prophetæ, quod non de Cælo, ſed de Mari ſumptum erat, *ibid.* T. I. Simili modo petebant etiam Apoſtoli a ſuo Domino, Matth. 24. Signum Adventus ejus ſecundi. *Quod ſignum Adventus tui, & conſummationis ſæculi?* At benigniori eos reſponſo dignatus eſt, dum ait: *Erunt ſigna in Sole, & Luna, & Stellis*, pag. 405. Tom. II. Sed quia hæc nobis modo viventibus, tunc non victuris, parum prodeſſe poſſunt: Exord.

1. Propone diſparitatem ſignorum primi & ſecundi Adventus Chriſti, p. 54. T. II. 2. Poſteriora moraliter explica, p. 657. n. 18. & 19. T. I. Poſt quæ. Confirm.

Conclude, quomodo quis per gratias primi Adventus Chriſti ſe poſſit diſponere ad terrores ſecundi. Epilog.

DOMINICA II. ADVENTUS.

THEMA.

Cum audiſſet, Joannes in vinculis opera Chriſti.
Matth. 11.

MIram rem proponit hodiernum Evangelium: innocentem in vinculis, reum in libertate, Joannem in Carcere, Herodem in Throno. Exord.

Carcer hic typus eſt mundi, p. 316. & ſeq. T. I. Joannes typus Juſtorum, Herodes Impiorum, *Ibid.* At felicior eſt Joannis in carcere & vinculis, quam Herodes in libertate & throno. Herodes liber timet, Joannes vinctus timetur. Herodes Chriſtum non quærit, Joannes ex vinculis mittit ad eum, ſine quo nec ipſe, nec ullus quid boni valet facere, quid pati adverſi. En, quod imitemur.

Confirm. *Homo natus de Muliere .... Multis repletur miſeriis*, inquit Job cap. 14. Sed hic, ut in his ſubſiſtat & proficiat, cum Joanne 1. Recta ire debet ad Chriſtum, id eſt, jugiter vitam, paſſionem, ac mortem ejus recogitare, pag. 317. T. I. 2. Gaudere cum Joanne in tribulationibus, quia purgant animam, *ibid.* 3. Quia eam Deo conjungunt, p. 318. T. I.

Epilog. Igitur in vinculis tribulationum non dolendum, ſed gaudendum, non murmurandum, ſed Deo regratiandum.

DOMINICA III. ADVENTUS.

THEMA.

Tu quis es? Joan. 1.

Exord. PRæſens Evangelium ad litteram nobis proponit veridicum & humile reſponſum S. Joannis Baptiſtæ interrogationi Judicum Synagogæ, id eſt, Sacerdotem & Levitarum, an eſſet Chriſtus, an Elias, an Propheta? Nam *confeſſus eſt, & non negavit .... quia non ſum ego Chriſtus, &c.* p. 454. T. II. *Medius* autem *veſtrum ſtetit..... Cujus non ſum dignus, ut ſolvam ejus corrigiam calceamenti*. O veritatis! o humilitas! Moraliter habemus & nos Judices noſtros, qui nos interrogant: *Tu quis es?* & qui illi? Quidve illis reſpondendum?

Confirm. Quilibet homo tres habet Judices, unum internum, alterum externum, tertium ſupremum: intra ſe conſcientiam, circa ſe proximum, ſupra ſe Chriſtum, & quilibet horum ſuo modo petit a te: *Tu quis es?* Chriſtianus, Religioſus, Sacerdos, Judex; Subditus &c. qualem te profiteris? *Tu quis es?* Humilis, liberalis, pudicus, pacificus, frugalis, amans proximum, juſtus, ſtudioſus ſalutis? Vide quid reſpondeas, cordi, quod nequis: quid hominibus quos non decet, quid Chriſto, quem nefas eſt fallere. *Tu quis es?* quem mores & opera demonſtrant? Nonne interdum potius Paganum, quam Chriſtianum? Sæcularem quam Religioſum, Laicum, quam Sacerdotem, Superbum, quam humilem, avarum, quam liberalem, lubricum, quam pudicum, &c. *Tu quis es?* Noli audire amorem proprium, quia ſeductor & adulator eſt. Noli credere aliis, quos ſæpe fallis ſimulatione virtutum, & qui re ſæpe fallunt adulatoriis ſermonibus, pag. 464. & 465. T. II. Sed Joannem audi, Joannem conſidera, apud te ipſum, apud proximum, apud omniſcium Creatorem. Reſponde veraciter, reſponde humiliter, ſic laudes repudia, ut veritatem non offendas, *Ibidem*.

Epilog. Sed præcipue ſic vive, ut in morte, & judicio Chriſto judici interroganti: *Tu quis es?* ſecure valeas reſpondere.

DO-

DOMINICA IV. ADVENTUS.

T H E M A.

Omnis Vallis implebitur, & omnis Mons humiliabitur, & erunt prava in directa, & aſpera in vias planas. Lucæ 3.

AD Litteram hæc Iſaiæ Prophetia intelligitur de Judæorum reductione ex captivitate babylonica &c. pag. 198. T. II. typice vero de Chriſto univerſum genus hominum a diaboli & peccati ſervitute liberaturo &c. *Ibidem*. Exord.

Moraliter: omnis puſillanimitas in ſpem erigenda. 2. Omnis præſumptio propriæ ſapientiæ & juſtitiæ deprimenda. 3. Omnis pravitas vitæ. 4. Omnis aſperitas morum in rectos, tractabiles, manſuetos per Incarnationem & Adventum Chriſti mutanda, pag. 205. n. 5. T. II. Confirm.

Iterum: Incarnatio Chriſti (teſte Gregorio) humiles exaltavit, ſuperbos humiliavit, injuſtos correxit, iracundos mites reddidit, *Ibidem* & pag. 206. T. II.

Qui ergo fructum ex Adventu Chriſti deſiderat, octo hæc vitia, per exemplum & verbum Chriſti deponat, & in oppoſitis virtutibus ſeſe exerceat; tunc hic per fidem, poſt per ſpeciem fructuoſe *videbit ſalutare Dei*. Epilog.

DOMINICA INFRA OCTAVAM NATIVITATIS.

T H E M A.

Poſitus eſt hic in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſrael, & in ſignum, cui contradicetur. Luc. 2.

VErba Thematis ad Litteram tantum intelliguntur de ruina & reſurrectione Judæorum, pag. 178. T. II. Exord.

Latius intelligi etiam poſſunt de toto genere humano, pag. 192. T. II. Quomodo huic ſigno contradicant Judæi, quomodo Pagani, quomodo Chriſtiani, pag. 193. T. II. Confirm.

Non ergo contriſtari debet ſincerus Chriſtianus, ſi ejus vitæ; non zeloſus Paſtor, ſi ejus doctrinæ contradicatur, cum non ſit Diſcipulus major Domino ſuo. *Ibid.* Epilog.

DOMINICA I. POST EPIPHANIAM.

T H E M A.

Erat ſubditus illis. Luc. 2.

AD Litteram præſens Evangelium nobis proponit humilem obedientiam Chriſti ſuæ Virgineæ Matri, & Nutritio Joſepho. Quomodo, & quare obedierit, pag. 181. T. II. Exord.

Initium lapſus noſtri fuit inobedientia Adami Primi: initium reparationis Confirm.

noſtræ fuit obedientia Adami Secundi: ſic via obedientiæ (ut ait Gregorius) redeundum eſt ad Paradiſum his, qui per viam inobedientiæ ab illo receſſerunt. Diſce hic 1. Humilitatem (cum S. Bernardo) pag. 197. T. II. 2. Obedientiam carnalibus & ſpiritualibus Parentibus (cum S. Ambroſio & Origine) pag. 196. T. II.

Epilog. Duplici hac virtute, veluti duabus ſpiritualibus alis, facile volabis hic ad perfectionem virtutis, poſt ad conſummationem gloriæ.

DOMINICA II. POST EPIPHANIAM.

T H E M A.

Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ, & erat Mater Jeſu ibi. Joan. 2.

Exord. UNicum fecit Jeſus ſignum in Nuptiis in Cana Galilææ, ſcilicet mutationem Aquæ in Vinum: multiplex facit in Nuptiis Chriſtianis, dum illæ rite celebrantur, pag. 469. T. II.

Confirm. Tres ſunt in Chriſtianis Nuptiis invitandi, ut perpetuo ſanctæ ſint. Maria, Jeſus, Diſcipuli, pag. 472. T. II. Maria, imitando ejus virtutes, *Ibid.* Jeſus, ejus ſpiritum per orationem attrahendo, &c. *ibid.* & ſeq. Diſcipuli, 1. In Matrimonio ſeſe inſtar Diſcipulorum Chriſti gerendo. 2. Juſta Diſcipulorum Chriſti monita, nobis ſcripto relicta, obſervando.

Epilog. Tunc per Patrocinium B. Mariæ Virginis aqua tribulationis mutabitur in vinum caſtæ dilectionis, & patientiæ Chriſtianæ.

DOMINICA III. POST EPIPHANIAM.

T H E M A.

Domine, non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum, ſed tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus. Matth. 8.

Exord. SEniores Judæorum, quos Centurio ad Jeſum miſit, minus fidei, plus vero vanitatis, quam Centurio, habentes, non ſunt functi fideliter legatione, & ideo non exauditi, pag. 194. T. I.

Confirm. 1. Duo Comites efficacis orationis ſunt vera fides, & profunda humilitas. Qui his aſſociatus orat, quodlibet impetrat, pag. 206. T. I. 2. Duo gradus humilitatis: primus cognitio propriæ infirmitatis, alter divinæ miſerationis, pag. 207. T. I. 3. Hanc humilem cognitionem ſtatim ſequitur ſanatio per verbum Dei.

Epilog. In omni ergo mentis & corporis neceſſitate cum fiducia & humilitate Chriſtum accedamus, & cum Centurione illico exaudiemur.

DO-

DOMINICA IV. POST EPIPHANIAM.

THEMA.

Motus magnus factus eſt in mari.... ipſe vero dormiebat. Matth. 8.

PRopone Hiſtoriam Evangelicam fuſe ad Litteram explicatam, pag. 200. Tom. I. Exord.

Moraliter: 1. Navis eſt Eccleſia, pag. 216. T. I. 2. Cor humanum jactatum tentationum Procellis, *ibid.* n. 18. Agitatum concupiſcentiæ fluctibus, pag. 217. n. 19. T. I. Somnus Chriſti, fides ſopita in corde, *ibid.* & pag. 218. T. I. Confirm.

In tentationibus & paſſionibus Chriſtum per fidem excita, *ibid.* Confuge ad illum cum Apoſtolis per orationem, & ſtatim fiet tranquillitas magna. Epilog.

DOMINICA V. POST EPIPHANIAM.

THEMA.

Simile factum eſt Regnum Cœlorum Homini, qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo. Matth. 13.

NOn una, ſed pluribus de cauſis locutus eſt Jeſus ad turbas in parabolis, pag. 382. n. 1. & pag. 383. n. 5. T. I. Exord.

Seminis boni Sator Chriſtus Dominus eſt, pag. 403. n. 14. T. I. Zizaniorum Diabolus, pag. 404. T. I. Sinit tamen Deus utraque mixtim creſcere uſque ad meſſem, pag. 405. & 406. T. I. & quare? *ibid.* Confirm.

Demus nos operam, ne Zizania ſimus, pag. 407. T. I. Epilog.

DOMINICA VI. POST EPIPHANIAM.

THEMA.

Simile eſt Regnum Cœlorum grano ſinapis. Matth. 13.

OPtime S. Gregorius: *Regnum Cœlorum præſentis temporis Eccleſia dicitur*, quæ cum ſua doctrina & prædicatione Evangelica, ut ait S. Hieronymus, recte grano ſinapis comparatur, pag. 389. n. 15. T. I. Exord.

1. Quomodo hæc Eccleſia, in ſuo exordio minima, creverit per orbem, pag. 407. 408. 409. T. I. 2. Quomodo hæc Eccleſia per ſuam doctrinam creſcat in cordibus fidelium, pag. 410. T. I. Confirm.

Nobis ergo aſſumendæ ſunt pennæ Columbæ, ut volantes ad altiora virtutum, habitare in ramis hujus arboris, terrenaque fugientes, ad Cœleſtia feſtinare poſſimus, pag. 411. T. I. Epilog.

DOMINICA SEPTUAGESIMÆ.

THEMA.

Simile eſt Regnum Cœlorum Homini Patri-familias, qui exiit primo mane conducere Operarios in vineam ſuam. Matth. 20.

Exord. PRoponitur Evangelii littera, & myſtice ex SS. Auguſtino & Gregorio explicatur, pag. 566. n. 1. T. I.

Confirm. Moraliter, 1. Quomodo colamus Deum, quomodo nos Deus? pag. 566. T. I. 2. Quomodo ejus vineam? pag. 567. T. I. 3. Qua mercede? *ibid.*

Epilog. Igitur dum tempus habemus colamus Deum, eum adorando, vineam ejus bene vivendo, & pro humili perſeverantia denarium vitæ æternæ accipiemus, & inter primos numerabimur, pag. 568. & 569. T. I.

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

THEMA.

Exiit qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum. Matth. 13.

Exord. QUis ſeminator? Quis ejus exitus? quod ſemen, illiuſque dignitas? Qui ager? &c. pag. 396. T. I.

Confirm. Moraliter: ſemen ſecus viam, *ibid.* In petra, pag. 397. T. I. In ſpinis, *ibid.* n. 5. & pag. 398. T. I. In terram bonam, *ibid.* n. 7. & pag. 399. T. I.

Epilog. Vitemus tria impedimenta verbi Dei, & animam, quæ ager Dei eſt, ad recipiendum externum & internum verbum ejus, bene præparemus; tunc producemus optatum fructum, alii centeſimum, alii ſexageſimum, alii trigeſimum, pag. 398. & 399. T. I.

DOMINICA QUINQUAGESIMÆ.

THEMA.

Ecce aſcendimus Hieroſolymam; & conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt .... de Filio hominis. Luc. 18.

Exord. AD Litteram verba thematis exponuntur ad longum, pag. 559. & ſeq. num. 9. T. I.

Confirm. 1. Quibus datum noſſe Myſterium, virtutem, ac fructum Crucis Chriſti? pag. 569. T. I. 2. Quomodo poſt Chriſtum Hieroſolymam non terreſtrem, ſed Cœleſtem aſcendere poſſimus; & debeamus? *ibid.* & ſeq.

Epilog. Et in hoc, pluſquam in honoribus, voluptatibus, & bonis hujus vitæ, ſumma conſiſtit noſtræ felicitatis.

DOM

Digitized by Google

DOMINICA I. QUADRAGESIMÆ.

THEMA.

Ductus eſt Jeſus in deſertum a ſpiritu, ut tentaretur a diabolo. Matth. 4.

ITer Jeſu in deſertum, & cauſæ quatuor, cur tentari voluerit, pag. 48. T. I. Exord.

Evangelium præſens, duplex nobis in Chriſto imitationis proponit exemplum. 1. Seceſſum ejus, duce Spiritu ſancto, in deſertum, pag. 61. 62. T. I. 2. Tentationem ejus a diabolo, pag. 63. 64. T. I. Confirm.

Turbas ergo cum Chriſto, dum de re gravi ad ſalutem pertinente deliberandum eſt, relinquamus, & tentationibus, cum his Deo permittente pulſamur, fortiter reſiſtamus, pag. 64. T. I. Epilog.

DOMINICA II. QUADRAGESIMÆ.

THEMA.

Transfiguratus eſt ante eos. Matth. 17.

LIttera Evangelii ad longum, pag. 488. & ſeq. T. I. Exord.

1. Hæc Chriſti in Monte Thabor Transfiguratio, æternæ Beatitudinis, quæ Sanctis promittitur, levis delineatio & adumbratio fuit, pag. 496. T. I. 2. Qua via ad illam perveniatur? pag. 497. & 498. T. I. Confirm.

Duplicem ergo crucem Chriſti, 1. Ejus Evangelium, de quo S. Auguſtinus: *Tota vita hominis Chriſtiani, ſi ſecundum Evangelium vivit, crux eſt, & martyrium:* 2. Immiſſas & permiſſas hujus vitæ adverſitates libenter ſuſcipiamus ac portemus, tunc facile ad montem æternæ felicitatis pertingemus. Epilog.

DOMINICA III. QUADRAGESIMÆ.

THEMA.

In Beelzebub Principe dæmoniorum ejicit dæmonia. Luc. 11.

DUm oculos figo in horrendam blaſphemiam, quam Phariſæi in præſenti Evangelio, contra Chriſtum effutire auſi ſunt, video, quod eorum animos deterius, magiſque tenebat dæmon, quam corpus illius muti, quem Chriſtus a dæmone liberaverat. Illius linguam &c. pag. 256. 257. T. I. uſque ad teſtimonium Juliani Apoſtatæ incluſive. Sed ad Phariſæos redeamus. Conſummata ergo Phariſæorum malitia erat &c. *ibid.* lin. 26. Hanc animi peſtem, cum Primogenita ſua Filia detractione, vobis hodie fuſius proponam. Exord.

Admirationem, plauſumque populi ferre non valentes Phariſæi &c. pag. 365. 366. T. I. uſque ad num. 17. Confirm.

Fugia-

Epilog. Fugiamus ergo invidiam, & quæ inde naſcitur, detractionem &c. p. 257. & 361. n. 11. T. I.

DOMINICA IV. QUADRAGESIMÆ.

T H E M A.

Subiit in montem Jeſus.... erat autem proximum Paſcha Feſtum Judæorum. Joan. 6.

Exord. SEries Evangelii ad litteram proponitur, pag. 526. & ſeq. T. II. Sed quid ſub cortice hiſtoriæ hujus latet? Ingens myſterium: ſcilicet, quid Chriſtianus tempore Quadrageſimæ inſtante Paſchate, vel quolibet alio ex ſolemnioribus Feſtis agere debeat, & quomodo ſeſe ad illa diſponere.

Confirm. Ut ad Paſchatis Chriſtiani, ac aliarum Eccleſiæ inſignium Solemnitatum celebrationem ſe digne præparent fideles, &c. ad longum, pag. 533. 534. & ſeq. T. II.

Epilog. Sic ergo Chriſtum cum turba Evangelica ſequamur, & non tantum ejus doctrina, miraculis, Sacramentis, gratia &c. in hac vita, ſed etiam poſt illam, gloria ejus perpetuo paſcemur in Cœleſti Patria.

DOMINICA V. QUADRAGESIMÆ.

T H E M A.

Si quis ſermonem meum ſervaverit, mortem non videbit in æternum. Joan. 8.

Exord. QUicumque pervenire vult ad certum finem, debet uti mediis neceſſariis ad illum finem. Finis ad quem conditi & vocati ſumus, & ad quem omnes libenter perveniremus, vita æterna eſt: medium, ſermonis ac mandatorum Dei obſervatio. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*, Matth. 19. id eſt, ſecundum Evangelium vive tunc vives hic in Dei gratia, poſt in ejus gloria, *& mortem non videbis in æternum*. Mors duplex eſt &c. pag. 578. T. II.

Confirm. 1. Sermo Dei adverſarius eſt, cui in via debemus conſentire, pag. 116. T. I. 2. Gladius bis acutus, ſeparans nos a mundo, & jungens Deo, pag. 295. & ſeq. T. I. 3. Ignis eſt, qui piorum animos in Dei amorem accendit, pag. 438. T. II. Sed 4. opus eſt illi adverſario non contradicere, gladio illo bene uti, ignem illum in dies fovere, aliter verbum Dei, ut Salvianus advertit *lib. 4. de Gubernatione Dei*, non erit tibi aliud, quam Circulus aureus in naribus ſuis, pag. 189. T. I.

Epilog. Si ergo ſapientes, & non fatui eſſe velitis, ſic ſermonem Dei audite, ut illum opere impleatis, pag. 190. n. 14. T. I.

DO-

DOMINICA PALMARUM.

T H E M A.

Benedictus, qui venit in nomine Domini. Matth. 21.

PRæſens Evangelium ad litteram deſcribit pompam, qua Chriſtus ingreſſus eſt urbem Jeruſalem, tum ut regni ſui naturam ſic adumbraret, quod pacificum & humile eſt, & ab hujus ſæculi faſtu alienum: tum ut Prophetæ vaticinium in ſe impletum oſtenderet, &c. pag. 576. T. I. Sed tantum Chriſtus ingreditur Jeruſalem ut Rex? etiam ut Victor, & Victima. Exord.

Ingreſſus Chriſti in Jeruſalem, ut ſtatim dixi, triplex eſt, 1. Regis, 2. Victoris, 3. Victimæ. Ad longum pag. 587. 588. & ſeq. T. I. 4. Turbæ illum præcedentes & ſequentes quæ ſint, pag. 586. T. I. 5. Quo ſenſu verba thematis & nos ei acclamare debeamus, pag. 578. & ſeq. T. I. Confirm.

Suſcipiamus nos in animam noſtram noſtrum Redemptorem, ut Judæi hodie in ſuam urbem, ut Regem per obedientiam & humilitatem: ut Victorem per gratitudinem & imitationem in pugna ſpirituali: ut Victimam per compaſſionem & amorem, & ſemel ab ipſo recipiemur in Jeruſalem Cœleſtem. Epilog.

DOMINICA PASCHATIS.

T H E M A.

Maria Magdalene, Maria Jacobi, & Salome... valde mane una ſabbatorum veniunt ad monumentum, ut ungerent Jeſum. Marc. 16.

PRæſens Evangelium ad litteram nobis exhibet maturam diligentiam, fidelem amorem, & ſincerum obſequium harum trium Mulierum Chriſto exhibitum. Primum in verbis: *Valde mane*: Secundum, in verbis: *Veniunt ad monumentum*: Tertium, in verbis: *Ut ungerent Jeſum*. Steterant fideliter ſub cruce morientis Salvatoris, unde Apoſtoli aufugerant: *Omnes, relicto eo, fugerunt*. Eadem fidelitate quærunt ſepulcrum, ut ei extrema conſtantis amoris oſtendant obſequia. Sed ſenſu morali oſtendunt cunctis Chriſtianis, quando, ubi, & quomodo Jeſum diligenter, fideliter, & ſincere quærere debeant, pag. 713. T. I. Exord.

I. Quærere debent *valde mane*, pag. 116. num. 2. T. 2. & pag. 774. & ſeq. T. I. 2. Quærere debent cum aromatibus variarum virtutum, *Ibid.* num. 1. & pag. 116. & ſeq. T. II. 3. Præcipue die dominico in templo (ſecundum reflexionem S. Leonis) pag. 775. & 776. T. I. Confirm.

Tunc Jeſum cum piis illis Mulieribus invenietis, non mortuum, ſed vivum, & ab illo vivificæ gratiæ augmentum, pignuſque æternæ gloriæ accipietis. Epilog.

FE.

FERIA II. PASCHATIS.

THEMA.

Tu ſolus Peregrinus es in Jeruſalem? Luc. 24.

Exord. OB varias cauſas, divina ſua potentia, tenuit hodie Chriſtus oculos ſuorum Diſcipulorum, ne eum agnoſcerent, pag. 431. T. II. ſed quare illis apparuit non in ſpecie hortulani, ut Mariæ Magdalenæ? non in ſpecie ſua naturali, ut Apoſtolis? Res plena myſterii eſt, quod explicabo.

Confirm. Tribus modis quis Peregrinus eſt in Eccleſia Chriſti: duo mali, tertius bonus eſt. 1. Poteſt quis eſſe Peregrinus a neceſſaria cognitione *fidei*, ejuſque Myſteriorum. Et quot Chriſtiani &c. pag. 436. T. *II.* Qui alioquin in ſæculi notitia perſpicaciſſimi ſunt. 2. Alia quadam ratione peregrinum eſſe virtus eſt &c. *Ibid.* & pag. 437. T. II. 3. In peregrinatione hujus vitæ non affici amore Patriæ, ſed viæ: & hoc valde periculoſum eſt, *Ibid.*

Epilog. Vitemus primum & ultimum; *nam accedentem ad Deum, oportet credere,* & illum, in quem credit, non Creaturas, quærere. Sit nobis dulcis Patria, non peregrinatio cum ſuis tranſitoriis & periculoſis impedimentis, & in morte portæ Jeruſalem Cœleſtis nobis ultro patebunt.

FERIA III. PASCHATIS.

THEMA.

Pax vobis. Luc. 24.

Exord. PAcem attulit Chriſtus hominibus ſua nativitate, p. 173. T. II. pacem reliquit diſceſſurus per mortem ex hoc mundo, pag. 644. T. II. Pacem precatus eſt Apoſtolis ſuis redivivus, pag. 438. T. II. Nec mirum, nam pax eſt fructus reſurrectionis Chriſti, pag. 717. 718. T. II.

Confirm. Licet pax divinum plane bonum ſit; non tamen pax omnis amanda &c. pag. 718. T. II. Oremus ut Jeſus ſtet in medio cordis noſtri, nobiſque pacem illam afferat &c. pag. 438. 439. T. II. nam illam pacem habentes ſunt Filii Dei, per ſpem, pag. 105. T. I.

Epilog. Illam pacem ſervantes ſiemus poſt hanc vitam Filii Dei per poſſeſſionem pacis æternæ.

DOMINICA IN ALBIS.

THEMA.

Quia vidiſti me, Thoma, credidiſti: beati, qui non viderunt, & crediderunt. Joan. 20.

Exord. AD litteram exponitur Evangelium præſens, pag. 712. 713. 514. T. II. Ad mores 1. Cur Thomæ incredulitatem permiſerit Chriſtus? &c. pag. 719.

719. T. II. 2. Eadem, quæ fuit Chriſti erga Thomam miſericordia & charitas, etiam erga te eſt, Chriſtiane &c. pag. 720. T. II. 3. Sed major adhuc tua, quam Thomæ felicitas, *Ibid.* & pag. 721. & 722. T. II.

Fidem ergo moribus exprime, & tunc lætum Paſcha celebrabis in tua conſcientia, & poſt tranſitum ex hoc mundo, lætiorem in Patria, *Ibid.* Epilog.

DOMINICA II. POST PASCHA.

THEMA.

Ego ſum Paſtor bonus. Joan. 10.

PRoprietates boni Paſtoris, quomodo ſint in Chriſto, pag. 590. T. II. Exord.

I. Quomodo debeant eſſe in Eccleſiaſticis & ſæcularibus præpoſitis, Patribus-familias &c. pag. 595. T. II. 2. Qui ſint inter illos Mercenarii? *Ib.* & pag. 596. T. II. 3. Quales debeant eſſe oves? p. 597. T. II. Confirm.

Curent ergo hi boni eſſe Paſtores, quos Deus aliis præpoſuit: illi bonæ oves, quos Deus aliis ſubjecit, ſi primi inter Paſtores, non inter Mercenarios numerari: ſecundi inter oves, non hircos poni in die Judicii. Epilog.

DOMINICA III. POST PASCHA.

THEMA.

Modicum, & videbitis me, & iterum modicum & non videbitis me. Joan. 16.

TExtus Evangelii explicatur reſpectu Chriſti, pag. 668. & 669. T. II. Exord.

Moraliter exponitur reſpectu fidelium, pag. 675. T. II. Et ideo non deficiendum Chriſtiano in adverſis, in fletibus, in perſecutionibus, quia modicum &c. *Ibid.* & pag. 676. T. II. Confirm.

E contra ſpe gaudendum, quia *quod in præſenti eſt momentaneum &c. Ibid.* Epilog.

DOMINICA IV. POST PASCHA.

THEMA.

Cum venerit paraclitus ille arguet mundum de peccato, de Juſtitia, & de Judicio. Joan. 16.

VErba Thematis litteraliter exponuntur reſpectu Chriſti & Judæorum, pag. 667. T. II. Exord.

Reſpectu Apoſtolorum, & totius mundi, pag. 673. & 674. T. II. Confirm.

Attendite ergo præterita peccata, ut de illis pœnitentiam agatis: ſtudete conſervare adeptam, vel recuperare amiſſam juſtitiam: & in omni verbo, opere & cogitatione mementote, quoniam pro his ſemel adducemini in judicium. Epilog.

DO-

DOMINICA V. POST PASCHA.

THEMA.

Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Joan. 16.

Exord. NIhil æque nos Chriſtus docuit quam orare. Docuit verbo, docuit exemplo. Docuit verbo Matth. 6. *Sic vos orabitis*. Docuit exemplo, pag. 234. T. II. Docuit verbo Matt. 7. pag. 177. T. I. Docuit exemplo, pag. 699. & ſeq. T. I. Docuit verbo, pag. 676. Docuit exemplo, pag. 427. T. II. Et ſimul modum orandi docuit, pag. 420. num. 40. T. II. Sed quid opus, ut oratio noſtra apud Chriſtum, & per *illum* apud Patrem ſit efficax? Quatuor requiruntur conditiones.

Confirm. 1. Petere in nomine Chriſti, pag. 648. 669. T. II. 2. Orare Patrem, id eſt in ſtatu gratiæ. 3. Bona petere & ad bonum, pag. 526. & pag. 179. & ſeq. T. I. 4. Perſeveranter, pag. 196. T. I. & pag. 386. T. II. &c.

Epilog. Sic orantes ſemper exaudiemur ad ſalutem, pag. 84. & 148. T. II.

DOMINICA VI. POST PASCHA.

THEMA.

Hæc dixi vobis, ut non ſcandalizemini. Joan. 15.

Exord. BEne olim dixit Chriſtus Luc. 17. *Impoſſibile, eſt ut non veniant ſcandala* &c. pag. 373. & 377. T. II.

Confirm. I. Scandalum quam grave peccatum, p. 516. T. I. 2. aliud exterius aliud interius, idque triplex. Contra utrumque nos munit ſermo divinus, pag. 519. 520. T. I. 3. Omnes ſcandali authores deſerendi, p. 517. 518. 519. & ſeq. T. I.

Epilog. Tunc facili negotio, & pœnam ſcandalizantium evademus, pag. 507. & ſeq. T. I. & recta verſus Cœleſtem Patriam tendemus.

DOMINICA PENTECOSTES.

THEMA.

Paracletus autem Spiritus ſanctus, quem mittet Pater in nomine meo. Joan. 14.

Exord. CHriſtus Salvator noſter ante diſceſſum ſuum atque Aſcenſum in Cœlum, ſanctum ſe miſſurum promiſit Spiritum Diſcipulis Patris ſui nomine, pag. 434. T. II.

Confirm. Quod & promiſſum Dominus hodierno die Pentecoſtes implevit, pag. 440. T. II.

Moraliter 1. Quid de Spiritu ſancto credere debeamus, pag. 644. 657. 668 T. II. 2. Quomodo ad Spiritum S. recipiendum nos præparare poſſimus. pag. 434. & ſeq.

Miſſio

Digitized by Google

Miſſio & donatio Spiritus S. fructus eſt laborum, paſſionis & mortis Chriſti, qui & pro nobis ſemper Patrem interpellat ut Pontifex noſter, ut Paraclетum Spiritum ſanctum det nobis, illumque una cum Patre nobis donat ut maneat nobiſcum in æternum, pag. 649. T. II. Epilog.

FERIA II. PENTECOSTES.

THEMA.

Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, Joan. 3.

IMmenſus Dei erga homines amor fuſe ad Litteram explicatur, p. 481. & 482. T. II. Exord.

I. Confirmatur ex SS. Patribus Chriſtum Dominum mortuum eſſe tam bene pro juſtis quam peccatoribus, p. 489. T. II. 2. Non in mundum veniſſe ad judicandum, ſed ad peccata dimittendum, & homines ſalvandum. p. 490. T. II. Confirm.

Ambulemus in hac luce, veritatem diligamus: ſiquidem *Filii* ſumus *Lucis*, & Diſcipuli veritatis. pag. 491. T. II. Epilog.

FERIA III. PENTECOSTES.

THEMA.

Cognoſco meas, & cognoſcunt me meæ. Joan. 10.

OCcaſione cæci paulo ante ſanati, & a Phariſæis extra ſynagogam ejecti, qui ſe ſolos eſſe populi Doctores & paſtores gloriabantur, hic ſermo a Chriſto habitus videtur: *Amen, Amen dico vobis, qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde* perſoſſo pariete *ille fur eſt*, quia venit ut alienas oves rapiat, *& latro*, quia venit ut mactet. Subjungit poſtea *Ego ſum Paſtor bonus.... Cognoſco meas, & cognoſcunt me meæ*, pag. 589. T. II. Bonus Paſtor ſe totum devovet, conſecrat, & impendit pro ovibus, paratus ad vitam etiam pro ipſarum ſalute profundendam, ut Chriſtum verum Paſtorem ovium imitetur. Hoc Paſtoris officium, jam ovium officia proponenda, pag. 597. T. II. Exord.

Moraliter I. Quænam ſint propriæ notæ & characteres ovium Chriſti, pag. 598. & ſeq. T. II. 2. Quomodo Animæ ad Chriſtum, qui ſalutis oſtium eſt, adducendæ ſunt, pag. 595. T. II. Confirm.

Chriſtus oſtium eſt, quicumque per eum non intrat, quicumque in illum non credit, quantacumque morum probitate fulgere videatur, ille fur eſt & latro, &c. Vide *ſenſum moral.* pag. 593. T. II. Epilog.

DOMINICA SS. TRINITATIS
SEU
I. POST PENTECOSTEN.

THEMA.

Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Matth. 28.

Exord. PEr hæc ſacri Evangelii ore divino prolata verba, forma Baptiſmatis declaratur: *Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus*, expreſſe exprimitur; in horum enim nomine, & non nominibus baptizandi ſunt fideles, &c. pag. 773. T. I.

Confirm. Moraliter I. Sacramenti Baptiſmi virtus. pag. 782. n. 11. T. I. 2. Quanta Baptiſmi gratia, pag. 783. n. 12. T. I.

Epilog. In Chriſto renati per Baptiſmum nativitatis priſtinæ ex Adamo renuntiemus, deponamus veterem hominem cum actibus ſuis, carnis renuntiemus operibus. Vota in Baptiſmo facta frequenter renovemus, & ſecundum ea vivamus. pag. 486. T. II.

DOMINICA II. POST PENTECOSTEN.

THEMA.

Homo quidam fecit cœnam magnam. Luc. 14.

Exord. IN hodierni Evangelii Parabola homo quidam typice Deum; *ſervus*, Chriſtum Dominum deſignat; *Cœna magna*, Beatitudinem æternam, quæ poſt finem vitæ mortalis, tamquam diei, electis exhibenda eſt; *multi vocati*, Judæorum populum. &c. pag. 330. T. II. Hujus & Parabolæ ſenſum egregie Tertullianus & S. Auguſtinus explicant. pag. 331. T. II.

Confirm. Triplex excuſatio invitatorum ad Cœnam myſticam pertinet ad triplex illud Concupiſcentiæ Genus: *Omne quod eſt in mundo, Concupiſcentia Carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ*. 1. Joan. 2. Primo, Concupiſcentia Carnis, *Uxorem duxi*. pag. 338. T. II. 2. Concupiſcentia oculorum, *Quinque juga Boum emi*. ibid. 3. Superbia vitæ, *Villam emi*. pag. 337. T. II. Ad reſiſtendum Concupiſcentiæ carnis conſiderandum. 1. Voluptates ſæculi porcorum eſſe cibos, 2. Concupiſcentiæ oculorum, fallaciam divitiarum & honorum. p. 398. T. I. 3. Superbiæ vitæ, magnitudinem ſuperborum fumo & ſomno ſimilem, p. 627. & 628. T. I.

Epilog. Deus nos invitat ad delicias gloriæ ſuæ, ad ubertatem domus ſuæ, ad æternam ſui fruitionem. Venite ad Cœnam, *quia jam parata ſunt omnia*. Toto igitur fidei, ſpei, & charitatis fervore ad cœleſtem illam Cœnam properemus.

DO-

Digitized by Google

DOMINICA III. POST PENTECOSTEN.

THEMA.

Gaudium erit in cælo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. Luc. 15.

SAlvator noſter Jeſus (uti Sacer Evangeliſta hodie commemorat) quærit peccatores pia ſollicitudine: invenit eum exultatione: portat miſericordiſſima compaſſione: recipit paterna charitate: Quod & Chriſtus oſtendit tribus parabolis, ut Phariſæorum ſuperbiam refellat, murmurantium, quod peccatores ad colloquium & familiaritatem reciperet, p. 340. & ſeq. T. II. Exord.

Prima Parabola ovis perditæ, & a Paſtore inventæ, moraliter explicata a Tertulliano & S. Petro Chryſologo, pag. 344. & 345. T. II. Altera, Drachmæ perditæ, & inventæ, quæ & moraliter explicatur. *ibid.* & ſeq. Tertia Parabola filii prodigi, qua Dei miſericordia erga peccatores commendatur, & fiducia noſtra ad veniam, per pœnitentiam excitatur. p. 346. & ſeq. T. II. Confirm.

Convertere ergo, peccator, ad Dominum Deum tuum, & perſevera, ſi vis ipſi & Angelis creare gaudium: hocque compenſabitur tibi gaudio infinito in cœlis. Epilog.

DOMINICA IV. POST PENTECOSTEN.

THEMA.

Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus. Luc. 5.

HOmo natus ad laborem, ſicut avis ad volatum. Laborant boni & mali in hoc mundo, ſed animo & ſorte diſpari. Boni in Luce fidei: Mali in tenebris infidelitatis, errorum & peccatorum. Boni cum gaudio: Mali cum mærore & moleſtia. Boni fructuoſe: Mali ſteriliter & inaniter. Exord.

Laborandum ergo ut aliquando beati ſimus, ſed ne ſit inanis labor noſter. 1. Debemus laborare in Luce fidei: *Per totam noctem laborantes, nihil cepimus*, pag. 224. & 225. & 226. T. II. 2. In præſentia & verbo Chriſti: *In verbo tuo laxabo rete*, pag. 398. & 399. T. I. Confirm.

Denique conclude cum S. Auguſtino explicans S. Petri verba: *Exi a me, quia homo peccator ſum*, pag. 225. &c. T. II. Epilog.

DOMINICA V. POST PENTECOSTEN.

THEMA.

Niſi abundaverit juſtitia veſtra plus quam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in Regnum cælorum. Matth. 5.

QUamvis Phariſæi viderentur mandata Legis exacte obſervare, id tamen non tam virtutis amore fecerunt, quam ob humanum reſpectum, ut laudes externas venarentur. Sed quia juſtitia noſtra perfectior Exord.

 eſſe

eſſe debet, idcirco & obſervatio mandatorum accuratior a nobis requiritur, *plus quam Phariſæorum*, alioquin *non intrabitis in Regnum Cælorum*.

Confirm. Moraliter 1. Juſtitiæ Chriſtianæ & Phariſaicæ diſcrimen, pag. 113. 114. T. I. 2. Juſtitiam in humilitate & pœnitentia eſſe poſitam. p. 46. n. 5. & ſeq. T. I.

Epilog. Vera autem juſtitia eſt obſervantia mandatorum Dei per charitatem. In via mandatorum Dei ſemper incedere & proficere, numquam ſtare & quieſcere debemus, quamdiu in hac via ſumus. &c. p. 147. T. II.

DOMINICA VI. POST PENTECOSTEN.

T H E M A.

Si dimiſero eos jejunos in domum ſuam, deficient in via. Marc. 8.

Exord. SAcer Evangeliſta miraculum multiplicationis ſeptem panum, a Chriſto patratum, miſericordia commoto erga turbam, qui relictis oppidis ſuis, illum per deſertum ſequebantur ut verbum ejus audirent, hodie demonſtrat. E quo miraculo Dei providentia egregie colligitur,

Confirm. 1. Dei providentia nobis omnia ſubminiſtrari, p. 138. & 139. T. I. 2. Quomodo illi confidendum, p. 159. & ſeqq. T.I. & pag. 314. & ſeq. T. II.

Epilog. Sollicitudinem omnem, quia a Deo abducit, prohibet Dominus: In eum ſolummodo curas veſtras jactate, & ipſe vos enutriet. *Verumtamen quærite primum Regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis*.

DOMINICA VII. POST PENTECOSTEN.

T H E M A.

Attendite a falſis Prophetis. Matth. 7.

Exord. IN hodierno Evangelio nobis Chriſtus detegit triplicem radicem illuſionum, contra quas & nos triplici modo munire voluit, ne a via ſalutis averteremur, ac in viam perditionis deduceremur.

Confirm. Contra primam illuſionem nos munit, jubendo, ut a falſis Prophetis nos caveamus, nec illorum nos committamus directioni. *Attendite a falſis Prophetis*. p. 185. & 186. T. I. Contra ſecundam nos munit, docendo, erroneam eſſe præſumptionem de fide bonis operibus deſtituta, quaſi ſufficiat illa ad ſalutem. *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine intrabit in Regnum Cælorum*. p. 189. T. I. Contra tertiam nos munit, docendo, voluntatem noſtram Dei voluntati conformandam eſſe, ut ad æternam beatitudinem perveniamus. *Sed qui facit voluntatem Patris mei*. &c. p. 723. n. 21. T. I.

Epilog. Conclude cum S. Ambroſio, pag. 190. T. I.

DO-

DOMINICA VIII. POST PENTECOSTEN.

T H E M A.

Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis. Luc. 16.

QUoniam igitur Evangelica Parabola, quam hodie nobis proponit Eccleſia, ad Eleemoſynæ neceſſitatem & utilitatem docendam & perſuadendam tota collineat. **Exord.**

Propone 1. Divitibus obligationem eleemoſynam erogandi divino præcepto impoſitam eſſe, pag. 114. & 115.. T. I. 2 Magnas utilitates & fructus ex eleemoſynis in eos redundantes, p. 115. n. 19. & ſeq. T. I. **Confirm.**

Dei ſunt quæcumque poſſidemus. Horum nobis uſus dumtaxat permiſſus eſt, diſpenſatio eredita, &c. *Nihil o homo, tuum eſt. Servus es, tuaque omnia Domini ſunt.* Ergo ſecundum Domini Legem, ac mandata opes tuas, immo opes ejus diſpenſa, da eſurienti, tege nudum, cura male affectum, ne egenum ac in triviis projectum neglexeris. pag. 364. & ſeq. T. II. **Epilog.**

DOMINICA IX. POST PENTECOSTEN.

T H E M A.

Domus mea, domus orationis vocabitur. Luc. 19.

CHriſtus Salvator noſter Civitatem Jeruſalem poſtquam deploravit, Templum ingreſſus, expulit ex illo ementes ac vendentes, ſignificans Templum Domum orationis eſſe. Quare demonſtretur. **Exord.**

1. Profanatio & violatio multiplex Templi Dei, p. 589. & 590. & ſeq. T. I. 2. Reverentia Templis debita. *ibid.* & p. 475. T. II. **Confirm.**

Templum Dei quoque omnes & ſinguli ſumus, quotquot ſumus in Chriſto baptizati. Templi hujus & ædificii ſpiritalis lapides charitate compaginantur & connectuntur. &c. pag. 648. n. 3. & ſeq. T. I. **Epilog.**

DOMINICA X. POST PENTECOSTEN.

T H E M A.

Omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur. Luc. 18.

IN hodierni Evangelii Parabola videmus ſuperbiam & oſtentationem in Phariſæo damnatam: Humilitatem in Publicano commendatam. Phariſæus magna arrogantia virtutes ſuas deprædicabat: *Non ſum ſicut cæteri homines.* E contra publicanus de longinquo ſtabat, pectus ſuum percutiens, dicebat: *Deus propitius eſto mihi peccatori.* p. 388. T. II. Quam ſententiam dedit Dominus juſtus judex. Humiliat ſuperbum, exaltat humilem. *Dico vobis, Deſcendit hic juſtificatus in domum ſuam ab illo: Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur; & qui ſe humiliat, exaltabitur. ibid.* & ſeq. T. II. **Exord.**

Confirm. Moraliter 1. Quam grave peccatum ſuperbia, p. 162. & ſeq. T. II. 2. Neceſſitatem humilitatis ad æternam ſalutem. p. 337. & 571. & ſeq. n. 9. T. I.

Exord. Cave, homo Chriſtiane, ſuperbiam, miſeriam tuam agnoſce, ut Dei miſericordiam impetres. Peccata tua agnoſce, ut tibi Deus ignoſcat. Humilia te in omnibus, ut preces tuæ gratæ ſint; quia Oratio humiliantis ſe, nubes penetrabit. p. 388. & ſeq. T. II.

DOMINICA XI. POST PENTECOSTEN.

T H E M A.

Adducunt ei ſurdum & mutum. Marc. 7.

Epilog. NArrat S. Evangeliſtà Salvatore a finibus Tyri & Sidonis egreſſo, oblatum ei a quibuſdam ſurdum & mutum. Sed *diverſa eſt hæc hiſtoria*, nam Matthæus & Lucas aſſerunt quod ille mutus a Dæmonio vexaretur, pag. 49. & ſeq. T. II. Surdus ille & mutus peccatoris typus eſt, obturatas habet aures, ne doctrinam ſalutis, ſive per miniſtros, ſive per ſe ipſum, ad cor ejus loquentis, audiat, & percipiat, p. 52. T. II.

Confirm. Moraliter 1. Quomodo dæmon linguam peccatoris ligat, ne peccata ſua confiteatur, pag. 255. & 256. 2. Quomodo curandus, pag. 53. T. II.

Exord. Orantibus, gementibus, & pœnitentibus merita ſua Jeſus applicabit; aperientur in nobis aures interioris hominis gratia ejus operante, ſolvetur lingua noſtra in Dei Laudes, gratiæ Chriſti vim & admirabitur & prædicabit.

DOMINICA XII. POST PENTECOSTEN.

T H E M A.

Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. Luc. 10.

Epilog. DIlectio proximi Legis naturæ præceptum eſt, in Lege Moſaica renovatum, in Lege tandem Evangelica a Chriſto magis explicatum: Hoc poſt primum & maximum de dilectione Dei mandatum Summa legis eſt.

Confirm. Timeo ne ignoretis quis ſit proximus, quod ignorabat Legiſperitus ille, qui Chriſto quæſtionem propoſuit, tentans illum: *Quis eſt meus proximus*. Quod vobis demonſtrabo.

1. Quis ſit proximus, & quæ regula ſecundum quam Proximi dilectio menſuranda eſt, pag. 603. n. 10. & pag. 511. n. 15. T. I. 2. Quæ ſint officia dilectionis proximo debita ſecundum Legem, *ibid.* & pag. 512. T. I. 3. Quod ſit exemplar, cui nos in exhibendis hujus dilectionis officiis, conformare debemus pag. 638. T. II.

Exord. Chriſtum imitemur, & ſicut ille miſericordiam ſuam in nos exercuit, ita miſericordiam in proximos exerceamus. pag. 288. T. II.

DO-

DOMINICA XIII. POST PENTECOSTEN.

THEMA.

Occurrerunt ei decem viri leproſi, &c. Luc. 17.

QUam fœda, quam horrenda ſit mortalis peccati lepra & quam difficilis ejus curatio, ſolo fidei lumine cognoſci poteſt. Lepræ macula in peccati pœnam aliquoties a Deo vindice inflicta, ut illius fœditate ſignificaretur hominibus peccatum incomparabiliter fœdius eſſe. Maria ſoror Moyſis lepra percuſſa eſt ob peccatum murmurationis & invidiæ contra fratrem ſuum Dei amicum. Jam medium carnis ejus devoratum erat a lepra, cum Moyſes pro ea Deum oravit. pag. 202. & 203. T. I. Exord.

Hinc ex lepræ malignitate proponere ſtatui. 1. Quam enormis ſit peccati lepra, pag. 218. n. 20. T. I. 2. Quomodo curanda, p. 204. 205. T. I. & p. 379. T. II. Confirm.

Mundati autem & liberati a peccati lepra, enarrare & prædicare debemus laudes & gloriam Salvatoris, & medici animarum noſtrarum Jeſu Chriſti in omnibus *gratias agentes Deo & Patri per ipſum.* Epilog.

DOMINICA XIV. POST PENTECOSTEN.

THEMA.

Nemo poteſt duobus Dominis ſervire.... Non poteſtis Deo ſervire & Mammonæ. Matth. 6.

CHriſtus in hodierni Evangelii Textu cupiditatem expugnat, charitatem ubique commendat. Damnat cupiditatem, his verbis: *Non poteſtis Deo ſervire & Mammonæ*, pag. 137. T. I. Charitatem commendat hac ſententia, *Quærite primum Regnum Dei, & juſtitiam ejus*, pag. 139. n. 25. T. I. Exord.

Cum ergo Salvator nos doceat terrena deſpicere & ſpiritualibus adhærere bonis, demonſtrabimus 1. Temporales perituraſque divitias eſſe contemnendas, pag. 158. n. 18. & ſeq. T. I. 2. Æternaſque vero divitias diligendas & quærendas, pag. 218. T. I. Confirm.

A rerum temporalium ſollicitudine facilis in avaritiam lapſus eſt. Vitanda igitur ſollicitudo, ut avaritia omnis caveatur, &c. pag. 314. & ſeq. n. 22. T. II. Epilog.

Digitized by Google

DOMINICA XV. POST PENTECOSTEN.

THEMA.

Ecce Defunctus efferebatur. Luc. 7.

Exord. EVangelium hodiernum proponit nobis Adoleſcentem defunctum, qui & a Chriſto quidem excitandus efferebatur: pag. 245. & 246. T. II. Sed noſtrum eſt ſatagere, ut defungamur non morte impiorum, de qua Propheta David: *Mors peccatorum peſſima*, ſed morte Juſtorum: *Pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus*, pag. 263. T. II.

Confirm. Ut ergo digna ad mortem præparatione peſſimam peccatorum mortem evitemus, oſtendemus 1. Quid ſit mors impii, p. 96. n. 5. & 97. & 98. T. II. 2. Quid bona mors, pag. 607. n. 11. T. II. & quibus operibus comparatur, pag. 686. T. I.

Epilog. Conclude cum S. Auguſtino: Timenda non mors corporis, ſed mors animæ.... Habes quid agas ut numquam moriaris. Si times mortem, ama vitam, vita tua Deus eſt, via tua Chriſtus eſt, vita tua Spiritus ſanctus eſt, &c. pag. 309. 310. & ſeq. T. II.

DOMINICA XVI. POST PENTECOSTEN.

THEMA.

Si licet Sabbato curare? Luc. 14.

Exord. PRæceptum de ſanctificatione ſabbati *hodierni Evangelii* occaſione explicare ſtatui, cum Chriſtus illud Legiſperitis & Phariſæis explanare dignatus ſit, pag. 329. T. II.

Confirm. Quod & fuſe exponitur, pag. 356. 357. 358. & pag. 360. T. I.

Epilog. Benedictionibus ſpiritalibus illi ſoli cumulantur, qui voluntatem ſuam Dominicis Feſtiſque diebus non faciunt, & in viis pravis non ambulant, ſed in viis mandatorum Dei, & faciunt voluntatem ejus, quæ eſt eorum ſanctificatio, &c. pag. 233. n. 2. T. II.

DOMINICA XVII. POST PENTECOSTEN.

THEMA.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. Matth. 22.

Exord. HIſtoriam Evangelicam hujus Dominicæ ad longum explicatam, vide pag. 603. n. 9. T. I. In qua nobis exhibetur maximum & primum mandatum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.*

Confirm. 1. Amor Dei omnibus affectibus noſtris dominari debet, pag. 296. & ſeq. n. 21. & pag. 297. T. I. 2. Omnia noſtra opera in Dei Amore & proximi poſita eſſe debent, pag. 611. & 612. T. I.

Epilog. Diligamus Deum, quia ipſe prior dilexit nos. Amor itaque Dei primum omnium ejus donorum eſt. Amorem amori rependamus, & ſi Deum diligi-

diligimus, nihil nos de noſtro retribuere agnoſcamus, ſed de donis ejus ac datis, pag. 677. T. II.

DOMINICA XVIII. POST PENTECOSTEN.

T H E M A.

Confide Fili, remittuntur tibi peccata tua. Matth. 9.

EVangelium hodiernæ Dominicæ nobis proponit Paraliticum in lecto jacentem, qui & peccatoris figura eſt, ad omne opus bonum ac ſupernaturale invalidi. Solus Chriſtus illum ſanare poteſt. Offertur illi & commendatur per Eccleſiæ fidem & præces. *Ecce offerebant ei paralyticum*, pag. 230. n. 1. & pag. 231. T. I. Exord.

De remiſſione peccatorum tria credenda ſunt. 1. Quod Peccatorum remiſſio ſola Deo propria ſit, p. 231. T. I. & 575. & 576. T. II. 2. Quod non alibi quam in ſolo gremio Eccleſiæ Catholicæ peccata dimittantur vere converſis, p. 233. & 481. T. I. 3. Quod Remiſſio peccatorum converſis poſſit concedi, p. 234. T. I. Confirm.

Conclude proponendo vere Converſionis ſigna: 1. Dei mandatis fideliter & prompte obedire. 2. Pravas cupiditates & peccati reliquias deſtruere & abolere. 3. Vitare ſocietates, quæ ad peccatum inducere poſſunt. 4. Deo gratias agere, omniaque opera noſtra ad ejus gloriam referre, p. 227. T. II. Epilog.

DOMINICA XIX. POST PENTECOSTEN.

T H E M A.

Simile factum eſt Regnum Cœlorum homini Regi, qui fecit nuptias Filio ſuo. Matth. 22.

PEr hodiernam Parabolam, tria Chriſtus Dominus intelligit, 1. Judæorum ad nuptias cœleſtes vocationem, ac duritiam cordis eorum, quia venire noluerunt: Secundum, vocationem infidelium: Tertium, vocationem fidelium, pag. 597. & 598. T. I. Exord.

Moraliter 1. Quinam ad nuptias vocati ſunt, & quibus paratæ, p. 605. & 606. T. I. 2. Quæ noſtra debet eſſe veſtis nuptialis, p. 606. & 607. T. I. Confirm.

Multi vocati, ſperate. Pauci electi, timete ne ex infelici illo numero ſitis, quod culpa ſane veſtra continget. Præparate vos ad nuptias Agni, veſtem nuptialem ſemper habere curate. *Satagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem & electionem faciatis*, &c. 2. Petri 1. ℣. 10. & 11. Epilog.

DO-

DOMINICA XX. POST PENTECOSTEN.

THEMA.

Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis. Joan. 4.

Exord. CHriſtus Salvator noſter in hodierno Evangelio increpat Regulum; cujus filius infirmabatur Capharnaum, qui potentiam ac beneficentiam Chriſti temporibus & locis circumſcriptam putabat: ne cum ipſo audiamus: *Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis*, p. 508. T. II.

Confirm. Oſtendam 1. Quomodo voluntas noſtra divinæ voluntati committenda, p. 104. T. II. 2. Quod nullum ſacrificium Deo acceptius ſit ſacrificio propriæ voluntatis, pag. 420. & ſeq. T. II. & 552. T. I.

Epilog. Ad Chriſtum Jeſum accedamus, illique ſupplicemus humiliter cum Regulo Capharnaitano, non ſolum ut ſanet ægritudines Corporis noſtri, ſed imprimis ut infirmitates animæ noſtræ incipientis mori, & in ſummo ſalutis periculo conſtitutæ, ſanare dignetur, &c. pag. 507. & ſeq. n. 46. T. II.

DOMINICA XXI. POST PENTECOSTEN.

THEMA.

Omne debitum dimiſi tibi.... Nonne ergo oportuit & te miſereri Conſervi tui, &c. Matth. 18.

Exord. HOdiernum Evangelium litteraliter explicatur, pag. 512. & 513. T. I.

Confirm. Ad debita Conſervis & proximis noſtris dimittenda, nos excitare debet, 1. Exemplum Dei debita nobis miſericorditer condonantis, p. 528. T. I. Secundo, Indignatio Domini & pœnæ immiſericordibus paratæ. pag. 529. & 530. T. I.

Epilog. Efficiamur ſimiles Deo per miſericordiam, *& omnia quæ vultis ut faciant vobis homines hoc facite illis*. Hoc præcepto omnia Charitatis officia continentur, quod & egregie a S. Gregorio M. explicatur, pag. 180. n. 6. T. I.

DOMINICA XXII. POST PENTECOSTEN.

THEMA.

Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. Matth. 22.

Exord. PRæcipua duo homines officia Chriſtus in hodierno Evangelio docet, ſcilicet, 1. Quid Regi, 2. Quid Deo debeant, Regibus debita officia & tributa debentur: Deo nos ipſos debemus.

Confirm. Quod & moraliter explicandum, pag. 609. n. 9. T. I. & 404. 85. & 86. T. II.

Epilog. Prælatis & Paſtoribus animarum, nec non Regibus pietatis & obedientiæ officia debemus. pag. 456. & ſeq. T. I. ſed Deus ex toto corde diligendus eſt, &c. pag. 90. T. II.

DO-

DOMINICA XXIII. POST PENTECOSTEN.

T H E M A.

Domine, filia mea modo defuncta eſt. Matth. 9.

TRes mortuos a Chriſto ſuſcitatos, clare ſancta commemorant Evangelia; Lazari triduo ſepulti, D. Joannes cap. 11. Filii unici viduæ propter civitatem Naim Lucas 7. & Puellæ Jairi Principis hodiernus Evangeliſta Matthæus. Exord.

Per tres autem hos mortuos tria peccatorum genera intelliguntur. Cordis ſcilicet, oris, & operis. pag. 244. T. I. 1. In filia Jairi reſuſcitata. pag. 250. & ſeq. & 251. & ſeq. T. I. 2. in filio viduæ prope Naim. pag. 245. & 246. T. II. Tertio in Lazaro jam fœtenti, pag. 608. 610. & 611. T. II. Confirm.

Ut animæ noſtræ reſurrectionem impetremus, ad Deum per fidem accedere oportet, illi miſeriam & animæ mortuæ ſtatum ferventi ſollicitudine exponere, cum fiducia in Dei bonitate, & in virtute SS. Humanitatis paſſionis & mortis Domini ipſi ſupplicare, ut animam ipſius ſpiritu, quo vivebat, deſtitutam, ejuſdem ſpiritus nova effuſione vivificet, c. & pag. 226. & ſeq. T. I. Epilog.

DOMINICA XXIV. POST PENTECOSTEN.

T H E M A.

Tunc plangent omnes tribus terræ. Matth. 24.

ANalogia excidii Templi Jeroſolymitani, & mundi, pag. 636, 637. &c. T. I. Exord.

Moraliter: 1. Hoc templum homo Chriſtianus eſt in corpore & anima. pag. 648. & ſeq. T. I. Secundo, Quomodo deſtruendum in peccatoribus, pag. 633. &c. T. I. Tertio, Quomodo exſcindendum in reprobis, pag. 637. & ſeq. 648. 649. &c. T. I. Confirm.

Diligenter ergo hoc templum nunc cuſtodiendum obedientia mandatorum Dei, fuga peccati, & exercitio virtutum, & ſi alicubi ruinoſum fiat, reparandum illico Sacramento Pœnitentiæ. Epilog.

INDEX CONCIONATORIUS

IN PRÆCIPUA FESTA TOTIUS ANNI.

IN FESTO S. ANDREÆ APOSTOLI.

T H E M A.

Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum. Matth. 4.

Exord. CHriſtum Piſcatores ad Apoſtolatum vocaturum Prophetæ prædixerunt, pag. 59. n. 18. T. I.

Confirm. Ex Apoſtolorum vocatione propone. 1. Quinam vocantur, & quomodo nos Deus vocat, pag. 339. T. II. 2. Sine cunctatione parendum Chriſto nos interius vocanti, pag. 67. & 214 T. I.

Epilog. Igitur ſequamur & nos Chriſtum, peccata vitando, opera bona faciendo.

IN FESTO IMMACULATÆ CONCEPTIONIS B. MARIÆ VIRGINIS.

T H E M A.

De qua natus eſt Jeſus, qui vocatur Chriſtus. Matth. 1.

Exord. OMnes beatiſſimæ Virginis Mariæ laudes hoc uno continentur elogio; *De qua natus eſt Jeſus*. Vetus Orator Philippo Macedoni adulatus dixit: Sufficiat tibi filium habuiſſe *Alexandrum*. Beatæ Mariæ Virginis, citra adulationem, dicimus: *Sufficit tibi filium habuiſſe Jeſum*. Vide pag. 10. & 11. T. I.

Confirm. Oſtende Mariam Virginem fuiſſe perpetuam, pag. 11. n. 17. & 18. T. I. & liberam a maledictione Evæ, pag. 172. T. II.

Epilog. Vivamus ſemper & operemur tanquam Deum præſentem cogitantes. Beatæ Mariæ Matris Dei, ante partum, in partu, & poſt partum Virginis, caſtitatem æmulemur, pag. 15. T. I.

IN FESTO S. THOMÆ APOSTOLI.

T H E M A.

Beati, qui non viderunt & crediderunt. Joann. 20.

Exord. THomas, unus ex Collegio Apoſtolico, quod primum fuit duodecimvirum aberat cum Jeſus ſociis ſe conſpicuum præbuit. *Dixerunt er-*

go

Digitized by Google

go & alii Diſcipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit ei: Niſi videro in manibus ejus fixuram clavorum: & mittam manum meam in latus ejus, non credam. Pertinax certe incredulitas Thomæ &c. pag. 712. T. II. Sed hanc Thomæ incredulitatem permiſit Chriſtus, ut Eccleſiæ fidem confirmaret &c. pag. 719. & ſeq. T. II.

Hujus fidei per Chriſtum tam feliciter reſtitutæ occaſione dicatur. 1. Fidem & cognitionem myſteriorum, gratuitum Dei donum eſſe, pag. 401. n. 10. & ſeq. T. I. Secundo noſtram eſſe felicitatem, qui Chriſtum in carne non vidimus, & tamen Evangelio credidimus, &c. pag. 720. & ſeq. n. 29. T. II. Confirm.

Pro quibus laudemus Dominum vita & lingua, corde & ore, vocibus & moribus. Concordent prius in nobis ipſis lingua cum vita, os cum conſcientia. Concordent voces cum moribus, ne forte bonæ voces teſtimonium dicant contra malos mores. Epilog.

IN FESTO NATIVITATIS DOMINI.

THEMA.

Exiit Edictum a Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis. Luc. 2.

IN hujus Solemnitatis Evangelio divinum declaratur myſterium, & divinæ diſpenſationi ac decretis neſciens, ſervit Cæſar Auguſtus &c. pag. 182. T. II. Nam orbe peccato naſcitur Rex pacificus &c. pag. 183. T. II. in Civitate divino conſilio Bethleem, *ibid.* Exord.

Nativitatis Chriſti myſterium &c. moraliter exponatur, pag. 184. 185. & ſeq. T. II. Confirm.

Admiremur divitias bonitatis Chriſti Jeſu, qui ſe naſcens dedit nobis ſocium, conveſcens in edulium, ſe moriens in pretium, ſe regnans dat in præmium, &c. *ibid.* Epilog.

IN FESTO S. STEPHANI PROTO-MARTYRIS.

THEMA.

Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt. Matth. 23.

AD normam S. Stephani qui pro ſe lapidantibus Deum precatus eſt, præponatur. Exord.

1. Præceptum de dilectione inimicorum, pag. 97. n. 39. & ſeq. T. I. 2. Quam pauci ſint inter Chriſtianos qui per hunc gradum ad Beatitudinem pervenire velint, pag. 106. n. 9. T. I. Confirm.

Non ſolum verbo, ſed exemplo nos ad maledicta ſuſtinenda, & calumnias æquo & læto animo tolerandas Chriſtus informaverit, &c. pag. 107. n. 10. T. I. Epilog.

IN

Digitized by Google

IN FESTO S. JOANNIS APOSTOLI ET EVANGELISTÆ.

T H E M A.

Converſus Petrus vidit illum Diſcipulum quem diligebat Jeſus. Joann. 21.

Exord. INter prærogativas, quibus S. Joannis inter alios Apoſtolos excelluit, fuit virginalis ejus caſtitas, quæ etiam cauſa fuit, eum magis a Chriſto fuiſſe dilectum, quæ dilectio aditum illi patefecit in ſinum Jeſu, pag. 636. T. II.

Confirm. Qua de cauſa hic agendum de munditia cordis, pag. 73. & 74. & 104. n. 7. T. I.

Epilog. Nemo igitur in hac vita ſic mundus eſt, ut non ſit magis magiſque mundandus, quæ Emundatio perficitur verbo veritatis, Sacrificio contriti cordis, Eleemoſynis, ac charitate, &c. pag. 658. T. II.

IN FESTO CIRCUMCISIONIS DOMINI.

T H E M A.

Impleti ſunt dies octo, ut circumcideretur Puer. Luc. 2.

Exord. HOdierni Evangelii litteram fuſius exponit S. Epiphanius, pag. 174. T. II.

Confirm. Agatur, vel de utilitate Circumciſionis ſpiritualis, *vide verbum Circumciſio*, in Indice rerum & verborum, vel de SS. Nomine JESU, pag. 12. & 13. T. I.

Epilog. Poſſes concludere per verba S. Leonis Magni, pag. 14. & ſeq. T. I.

IN FESTO EPIPHANIÆ DOMINI.

T H E M A.

Vidimus enim ſtellam ejus in oriente. Matth. 2.

Exord. EX SS. Patribus Evangelii Littera proponitur, pag. 16. & 17. T. I. Agnoſcamus in Magis Adoratoribus Chriſti vocationis noſtræ fideique primitias, pag. 29. T. I.

Confirm. 1. Divinæ gratiæ nos vocantis Ductum fideliter & obedienter ſequamur *ibid.* 2. Magorum Devotionem imitemur, pag. 30. T. I.

Epilog. Regem, Sacerdotem, & pro nobis mortuum Chriſti agnoſcentes & laudantes, tanquam in auro, & thure, & myrrha, novam viam carpamus, non qua venimus, redeamus, *ibid.* & ſeq.

IN FESTO PURIFICATIONIS B. MARIÆ VIRGINIS.

THEMA.

Poſtquam impleti ſunt dies purgationis ejus. Luc. 2.

SEnſus Litteralis Evangelii hujus ad longum explicatur, pag. 174. & ſeq. n. 22. & 23. T. II. Deipara Virgo primum templum eſt & Altare, in quo ſe æterno Patri Chriſtus obtulit, ipſe Sacerdos & victima, pag. 189. T. II. Exord.

1. Quomodo nos pœnitentia humili Chriſtum digne offeremus, pag. 190. T. II. 2. Fide, ſpe, & Charitate Chriſto occurramus, ut Juſtus Simeon, *ibid*. n. 25. &c. Confirm.

In Reſurrectionem multorum poſitus eſt; in hoc enim a Deo miſſus, ut multi in eum credant, & qui crediderunt, ſalvi fiant, &c. pag. 192. & ſeq. T. II. Epilog.

IN FESTO S. MATHIÆ APOSTOLI.

THEMA.

Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Matth. 11.

IN Hodierni Feſti Evangelio Chriſtus malignos repellit, laborantes vocat, His ait, *Diſcedite a me omnes qui operamini iniquitatem*: Iſtis vero, *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis*, &c. pag. 334. T. I. Exord.

Hac de cauſa proponantur S. Auguſt. verba, & oſtendatur 1. Quos laborantes Deus vocat, pag. 335. T. I. 2. Humilitatis vim & efficaciam, pag. 357. T. I. 3. Quomodo leve Chriſti Jugum, pag. 338. & 339. T. I. Confirm.

Conclude, cum D. Auguſtino, explicans, quæ ſarcina nos premit & aggravat, & Chriſti ſarcina, quæ nos ſublevat, &c. pag. 334. T. I. Epilog.

IN FESTO S. JOSEPHI.

THEMA.

Joſeph autem vir ejus, cum eſſet juſtus. Matth. 1.

SAnctus Joſephus juſtus erat, id eſt omni virtutum genere ornatus, pag. 11. n. 19. T. I. Ideoque omni fidelium veneratione digniſſimus, Exord.

1. Quia Sponſus Mariæ caſtiſſimus, pag. 10. n. 2. T. I. Quia Pater Chriſti mente, non carne, pag. 9. T. I. Confirm.

Obedientiam & æquanimitatem S. Joſephi in proſperis & adverſis imitari debent Chriſtiani, &c. pag. 32. n. 10. T. I. Epilog.

IN

IN FESTO ANNUNTIATIONIS B. MARIÆ VIRGINIS.

THEMA.

Ave, gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus. Luc. 1.

Exord. MAlus Angelus noſtræ perditionis Auctor fuit, colloquendo cum Eva: Sanctus Angelus Gabriel noſtræ reparationis nuntius fuit, colloquendo cum Virgine Maria, &c. pag. 150. n. 26. T. II.

Confirm. Moraliter oſtenditur 1. Plenitudo gratiæ in Maria, pag. 951. T. II. 2. Quare benedicta in mulieribus vocata, pag. 152. & ſeq. *T. II.*

Epilog. Imitemur B. Virginis Mariæ humilitatem, ejus modeſtiam, prudentiam, ac fortitudinem, pag. 160. T. II.

IN FESTO S. PHILIPPI ET JACOBI.

THEMA.

In Domo Patris mei manſiones multæ ſunt. Joan. 14.

Exord. QUia Chriſtus Salvator noſter Diſcipulis ſuis dixerat: *Quò ego vado, vos non poteſtis venire*; & Petro, *Non potes me ſequi modo, ſequeris autem poſtea*, metuebant, ne ipſi Regno Cœlorum excluderentur, &c. pag. 639. & ſeq. n. 2. 3. 4. T. II. *Moraliter proponatur.*

Confirm. 1. Quomodo Chriſtus meritis ſuis nobis Cœlum mercatus eſt, pag. 645. T. II. 2. Qua via ad Deum tendere debeamus, pag. 646. T. II.

Epilog. Deus totum hominis, *qui replet in bonis deſiderium noſtrum*. Præter illum, qui ſolus verum, ſummumque bonum eſt, nihil deſiderandum, &c. pag. 647. T. II.

IN FESTO INVENTIONIS S. CRUCIS.

THEMA.

Sicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis. Joann. 3.

Exord. NE autem incredibilis videatur Paſſio & mors Filii Dei, mundique redemptio per myſterium Crucis ejus, utitur Chriſtus Scripturis, qua Nicodemus quaſi manu duci poſſit ad credendum myſterium per eam adumbratum, &c. Vide pag. 480. n. 14. 15. T. II.

Confirm. Hac de cauſa demonſtrentur 1. Rationes quare Chriſtus id mortis genus in Cruce elegerit, pag. 759. T. I. 2. Quare medius inter duos Latrones crucifigi voluerit, pag. 761. T. I.

Chri-

Digitized by Google

Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus. Non ut mortuos ſuſcitemus, ſupra mare pedibus ambulemus, ſed ut ſimus mites & humiles corde, & non ſolum amicos, ſed etiam inimicos diligamus, pag. 490. T. II.

IN FESTO ASCENSIONIS DOMINI.

T H E M A.

Aſſumptus eſt in Cœlum, & ſedet a dexteris Dei. Marc. 16.

CHriſtus Dominus poſt reportatam de morte, inferno, & dæmone victoriam, triumphabundus in Cœlum aſcendit. Exord.

Demonſtretur 1. Quod Chriſti in Cœlum aſſumptio, gloriæ ejus noſtræque ſalutis ſit conſummatio, pag. 120. T. II. 2. Quomodo & cor noſtrum cum illo aſcendere debeat, *ibid.* Confirm.

Theſaurus autem noſter in Cœlis eſt, Chriſtus Jeſus, &c. pag. 121. T. II. Epilog.

IN FESTO CORPORIS CHRISTI.

T H E M A.

Caro mea vere eſt cibus. Joan. 6.

ADmirabilis Euchariſtiæ Sacramenti dignitas & excellentia, quæ uno verbo demonſtrari non poteſt, uti nec Dei ſumma perfectio, nec dignitas Chriſti pluribus nominibus a Scriptoribus ſacris exprimitur, pag. 510. 511. & ſeq. T. II. Reſtat tamen explicandum, quod ipſi Chriſtus Dominus tribuit in hodierno Evangelio. Exord.

1. Chriſtus Corpus & ſanguinem ſuum in Euchariſtia nobis donat, ut verum cibum & potum animarum noſtrarum, pag. 716. T. I. 2. Ut ſymbolum & principium noſtræ cum ipſo conjunctionis, & mutuæ illius in nobis, ac noſtri in illo manſionis, pag. 717. & 718. T. I. 3. Ut æternæ vitæ pignus, pag. 536. T. II. Confirm.

Paranda eſt Anima ad Chriſtum digne excipiendum in ſacra Communione. Cor variis virtutibus ornatum eſſe debet, humilitate, chriſtiana mortificatione, & paupertate ſpiritus, &c. pag. 102. T. II. Epilog.

IN FESTO S. JOANNIS BAPTISTÆ.

T H E M A.

Quis putas puer iſte erit. Luc. 1.

EVangelium Feſti hodierni ad Litteram explicatur, pag. 142. & ſeq. T. II. Exord.

Confirm. Moraliter 1. Quomodo Eliſabeth fuerit Eccleſiæ typus, pag. 164. T. II. 2. Zacharias typus peccatoris pœnitentis, pag. 165. n. 64. T. II.

Epilog. In Sanctorum Natali, præcipue in Natali S. Joannis Baptiſtæ, gaudendum, *Sanctus enim non ſolum parentum gratia, ſed etiam ſalus eſt plurimorum*, ait S. Ambroſius. Gaudendum, non lætitia ſæculari, ſed gaudio ſpirituali. Gaudendum in Domino, non cum mundo. Vide ſequentia, pag. 148. T. II. Ad longum.

IN FESTO SS. PETRI ET PAULI APOSTOLORUM.

THEMA.

Quem dicunt homines eſſe filium hominis, Matth. 16.

Exord. EVangelicam Hiſtoriam ad Litteram explicatam, pag. 469. T. I.

Confirm. Moraliter 1. Hominum ſuperbiam, jactantiamque Chriſtus verbis factiſque damnata, pag. 478. & ſeq. T. I. 2. In cognitione & amore Dei hominis Chriſtiani poſitam eſſe Beatitudinem, pag. 480. T. I.

Epilog. Eliæ lingua *clavis Cœlorum* fuit: ſiquidem pluviam per annos plurimos cohibere potuit, & precibus iterum excitare. Verum longe major S. Petri quam Eliæ poteſtas. Illi ſiquidem Chriſtus ipſe poteſtatem dedit aperiendi claudendique Cælum peccatoribus, ut ſpiritalem gratiæ imbrem in animas eliceret vel ſuſpenderet &c. pag. 480. & ſeq. n. 12. T. I.

IN FESTO S. JACOBI APOSTOLI.

THEMA.

Neſcitis, quid petatis, Matth. 20.

Exord. CUm Mater filiorum Zebedæi Chriſtum brevi moriturum, tertia die reſurrecturum, Regnique poſſeſſionem aditurum audiviſſet, pro filiis ſollicita cum illis Jeſum acceſſit, petens incrementum filiorum, &c. Quæ & explicant SS. Patres, pag. 561. & 562. & ſeq. T. I.

Confirm. Moraliter proponitur. 1. Ambitionis vilitas & quam indecora, pag. 571. & 572. T. I. 2. Viam humilitatis & Crucis eſſe ineundam, quam Chriſtus monſtravit, *ibid.*

Epilog. Conclude cum S. Bernardo: *Si gloriari oportet, forma tibi Sanctorum præfigitur, Apoſtolorum proponitur gloria, parvam tibi videtur? Quis mihi tribuat ſimilem fieri in gloria Sanctorum?* &c. p. 573. T. I.

IN

Digitized by Google

IN FESTO S. LAURENTII.

THEMA.

Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet. Joan. 12.

GRano frumenti in hodierno Evangelio ſe comparat Chriſtus, quia niſi mortuus fuiſſet & ſanguine ſuo velut imbre cæleſti fœcunditatem tribuiſſet, ſterilis manſiſſet gentilitas, nec filios Dei parturiiſſet, pag. *616*. T. II. **Exord.**

Tria ſunt quæ Chriſtianum ad vitæ mundique contemptum, ad pœnitentiam, ad labores & amorem crucis excitare debent. 1. Obligatio Chriſtum Jeſum imitandi, pag. *624*. T. II. 2. Spes præmii, ſcilicet ſocietatis ejus in regno, æternaque felicitate, *ibid*. 3. Honor quo Pater æternus cumulabit eos, qui Filio ſuo fideliter ſervierint, *ibid*. **Confirm.**

Quicumque vitam ſuam & commoda temporalia præ Chriſto ac rebus divinis amat, perdet vitam æternam. Qui vero commoda temporalia ac vitam ipſam, ad normam S. Laurentii, minoris fecerit, vitam æternam in Cœlis poſſidebit. **Epilog.**

IN FESTO ASSUMPTIONIS B. MARIÆ.

THEMA.

Dic ergo illi, ut me adjuvet. Luc. 10.

COnquerentem in Feſtivitatis hodiernæ Evangelio audivimus Martham, quod ſoror Magdalena eam ſolam reliquerit in miniſterio: at nos jure potiori conqueri poſſumus, quod magna illa ſoror noſtra MARIA nos ſolos hodie reliquerit miniſtrare, ipſa in Cœlo ſedens ad Pedes Domini pro nobis ſupplicatura, ubi & anima ejus magnificat Dominum, & Spiritus ejus exultat in Deo ſalutari ſuo. **Exord.**

Moraliter 1. Quomodo cum Maria ob collata in nos beneficia Deum magnificare debeamus, p. 158. & ſeq. T. II. 2. Quomodo & cum Maria Virgine, a nobis adoranda ſit ejus omnipotentia, ſanctitas, & miſericordia, pag. 161. T. II. **Confirm.**

In filios nos recepit SS. Virgo Maria Teſtamento Jeſu Chriſti morientis. Illam cum fiducia invocemus & colamus ut matrem; ejuſque Filio placere ſtudeamus animæ corporiſque caſtimonia, ut & illi grati ſimus, & Beatitudinem conſequamur æternam. **Epilog.**

IN FESTO S. BARTOLOMÆI APOSTOLI.

T H E M A.

Elegit duodecim ex ipſis, quos & Apoſtolos nominavit. Luc. 6.

Exord. MYſterio non caret duodenarius Apoſtolorum numerus. Chriſtus enim ſpiritale regnum conditurus Judaicæ Reipublicæ imaginem quodammodo expreſſit. Sicut enim Tribus duodecim, juxta numerum 12. Filiorum Iſrael, ita duodecim erant Apoſtoli, pag. 261. & 276. T. I. Qui duodenarius numerus per figuras Biblicas explicatur, *ibid.*

Confirm. Moraliter proponatur. 1. Magnanimitas & fortitudo Apoſtolorum in perſecutionibus, pag. 284. & 285. T. I. 2. Quam longe abſint Chriſtiani ab Apoſtolorum imitatione, pag. 287. T. I.

Epilog. Si Chriſti Diſcipuli eſſe velimus, ejus humilitatem, manſuetudinem & patientiam imitemur: doctrinam ejus diſcamus, & opere illam exerceamus, pag. 288. n. 15. & ſeq. T. I.

IN FESTO NATIVITATIS B. V. MARIÆ.

T H E M A.

Jacob autem genuit virum Mariæ, de qua natus eſt Jeſus. Matth. 1.

Exord. BEatiſſimæ Virginis Mariæ Navitatem ſumma cum animi devotione ac gaudio celebrandam eſſe, hæc ſuadet ratio.

Confirm. 1. Quia Mater Dei, pag. 140. T. II. 2. Quia mediatrix hominum apud Chriſtum, pag. 158. & 159. T. II.

Epilog. In Beatæ Mariæ Virginis Matris miſericordiæ laudes nos in noſtris neceſſitatibus ſpiritualiter viſitantis, erumpamus, & gratias agamus Benedicto fructui Ventris ejus Chriſto Jeſu, qui per illam ceu aquæductum de Paradiſo exeuntem, aquam vivam gratiæ ſuæ in nos derivat, &c. pag. 158. T. II.

IN FESTO S. MATTHÆI APOSTOLI ET EVANGELISTÆ.

T H E M A.

Et ſurgens, ſecutus eſt eum. Matth. 9.

Exord. HOdierni Evangelii Litteram ad longum, pag. 222. n. 7. T. I. vel pag. 17. n. 4. T. II. Inſcrutabile eſt divinæ vocationis myſterium, quo Deus omnis generis & conditionis homines vocat, ne de illius miſericordia quiſquam deſperet, pag. 235. n. 8. T. I. Quapropter hic agatur de vera converſione peccatoris, quæ & tribus gradibus fieri poteſt.

Pri-

Primus eſt, extremæ ſuæ miſeriæ conſideratio, pag. 348. T. II. Secundus, propoſitum renuntiandi peccatis & illorum occaſionibus, pag. 349. T.II. Tertius, odium & deteſtatio peccati ob amorem Dei, *ibid.* Confirm.

S. Matthæum ſequamur, non Evangelium ſcribendo, ſed Evangelica præcepta ſervando, qui mox ut vocantis Salvatoris audivit imperium, non cunctatus eſt, ſed divitias ſprevit, carnalium affectus abrupit, & poſt Chriſti veſtigia lætus & impiger properavit, pag. 237. T. I. Epilog.

IN FESTO S. MICHAELIS ARCHANGELI.

T H E M A.

Angeli eorum in Cœlis ſemper vident faciem Patris mei. Matth. 18.

IN hodierno Evangelio Chriſtus non ſe ipſum, ſed parvulum, velut innocentiæ & humilitatis exemplar, proponit, pag. 514. T. I. demonſtretur e S. Hilario, Clemente Alexand. & S. Leone. Exord.

1. Quinam pro parvulis ſint habendi, *ibid.* 2. Humilitatem gradum eſſe ad celſitudinem. 3. Quam neceſſaria ſit humilitas, ut participes ſimus Divinitatis, gratiæ & Beatitudinis Chriſti, pag. 515. T. I. Confirm.

Diſcamus a Chriſto Salvatore noſtro, non ſolum humilitatem cognitionis, ſed & humilitatem cordis, &c. pag. 537. T. I. Epilog.

IN FESTO SS. SIMONIS ET JUDÆ.

T H E M A.

Hæc mando vobis, ut diligatis invicem. Joan. 15.

MUtua ac fraterna in hodierno Evangelio mandatur ac præcipitur dilectio, quæ & Legis Chriſtianæ plenitudo eſt, pag. 661. n. 12. T. II. Forma & Exemplar dilectionis, qua nos mutuo proſequi debemus, eſt dilectio, qua nos Chriſtus dilexit, quam & S. Auguſtinus deſcribit, *ibid.* Exord.

Moraliter 1. Quomodo Deus diligendus, pag. 603. T. I. 2. Quomodo proximus, *ibid.* & pag. 604. T. I. 3. Quomodo inimicus, pag. 124. & ſeq. T. I. Confirm.

Deum imitare, qui pluit ſuper bonos & malos, & ſolem ſuum oriri facit ſuper juſtos & injuſtos. Hoc ſemper verſemus animo, quod qui inimicum benedicit, ſe ipſum benedicit, & qui illi maledicit, in ſe ipſum maledicta detorquet: & qui pro inimico orat, pro ſe magis quam pro illo orat, pag. 127. T. I. Epilog.

IN

IN FESTO OMNIUM SANCTORUM.

T H E M A.

Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis: Matth. 5.

Exord. CUm hodiernum Evangelium de ſuperna Beatitudine repletum ſit. Beatitudines octo Evangelicas in particulari aſſignandæ.

Confirm. 1. Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum, pag. 101. T. I. 2. Beati mites, &c. pag. 102. T. I. 3. Beati qui lugent, &c. pag. 103. T. I. 4. Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, &c. *ibid.* 5. Beati miſericordes, &c. pag. 104. T. I. 6. Beati mundo corde, &c. *ibid.* 7. Beati pacifici, &c. p. 105. T. I. 8. Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, &c. pag. 106. T. I.

Epilog. Explica moraliter hæc verba: *Juſti autem in vitam æternam*, pag. 686. n. 10. T. I.

IN FESTO DEDICATIONIS ECCLESIÆ.

Vide Concionem Dominicæ 9. poſt Pentecoſten.

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

005647755

Digitized by Google

Digitized by Google